SANCTORUM CONCILIORUM ET DECRETORUM COLLECTIO NOVA,

SEU

COLLECTIONIS CONCILIORUM

A PP. PHILIPPO LABBEO, & GABRIELE COSSARTIO

Soc. JESU Presbyteris

PRIMUM VULGATÆ,

DEIN EMENDATIORIS, ET AMPLIORIS

OPERA NICOLAI COLETI SACERDOTIS

VENETIIS RECUSÆ

SUPPLEMENTUM,

In quo additamenta, variantes lectiones, emendationes ad Concilia Veneto-Labbeana;

NOVA ITIDEM CONCILIA, AC DECRETA PERMULTA EXHIBENTUR.

Omnia ex editis & M. SS. codicibus undique quæsitis Græcis Latinisque, collegit, digessit, additisque præfationibus, notis, dissertationibus historicis, criticis, chronologicis, dogmaticis illustravit

JOANNES DOMINICUS MANSI
LUCENSIS,
Clericus Regularis Congregationis Matris Dei.

TOMUS QUINTUS

Ab anno MCCCCXV. ad annum MDC.

LUCÆ MDCCLI.
Ex Typographia Josephi Salani, & Vincentii Junctinii.
SUPERIORUM FACULTATE.

SYLLABUS

EORUM, QUÆ IN QUINTO CONCILIORUM TOMO CONTINENTUR.

Anno Christi	
1437.	Basileense concilium œcumenicum ex parte reprobatum an. 1431. coeptum, & anno 1446. absolutum.
	Acta reliqua anni 1437. col. 1. 2.
	Cedula commissionis factæ deputatis in S. concilio. *ibid.*
	Ænex Silvii Piccolominei Senensis oratio habita Basileæ in D. Ambrosii celebritate, *e Ms. Codice Lucensi, hic primum edita.* 2. 3 &c.
	Epistola Philippi Mariæ Angeli ducis Mediolanensis ad archiep. Mediolan. & episcop. Albigenenses, improbans concilii translationem Florentiam. 11.
	Epistola Sigismundi imperat. ad Paulum episc. Argentinum, summ ad concilium Basileense oratorem, de falsa bulla super translatione concilii ad civitatem Florentinam. 12.
	Epistola Julliani cardinalis & legati ad decanum & capitulum ecclesiæ Herbipolensis. 14.
1438.	Documenta anni 1438. 15. & 16. &c.
	Epistola ad prælatos nationis Germanicæ de adventu Græcorum Venetias &c. 15.
	Literæ concilii Basileensis mandantis eos excommunicari, qui Johannem abbatem Cisterciensem dolose ceperant. 16.
	Epistola Johannis card. S. Petri ad Rabanum archiepiscopum Trevirensem. 18.
	Literæ card. Arelatensis concilii præsidis ad Joannem Grunvalderum Frisingensem vicarium. 19.
1439.	Documenta anni 1439. 19. 20. &c.
	Appellatio principum electorum. 19. 20.
	Epistola Januensium ad conc. Basileense, gratias agentium de liberatione Baptistæ de Fisco, & Amfronis Spinulæ. 22.
	Protestatio ultima Maguntiæ concepta & facta. 22.
	Responsio S. Concilii C. Basil. oratoribus Federici regis Romanorum &c. necnon Principum electorum S. R. Imperii &c. 25.
	Literæ card. Arelatensis concilii præsidis ad Joannem Grunvalderum Frisingensem vicarium. 28.
	Notitia MS. codicis, in quo orationes permultæ in concilio Basileensi habitæ continentur. 31.
	Literæ concilii Basilensis ad Albertum Bajoariæ ducem. 33.
	Delegatio S. Basil. Synodi in gratiam Roderici de Supecula ab. & monachorum S. Pauli Niciensis contra Ludovicum Badati episcopum Nicien sem. 34.
1440.	Documenta anni 1440. 37. 38.
	Protestatio regis Franciæ de obedientia præstanda Eugenio papæ. 37. 38.
1441. 1442.	Documenta annorum 1441. 1442. 1443. *ibid.*
1443.	Eugenii Papæ IV. bulla de concordia per suos nuncios facta in Britannia minori &c. *ibid.*
	Literæ conc. Basil. ad episcopum Segobricensem electum. 43.
1444.	Documenta anni 1444. 45. 46. &c.
	Literæ concilii pro confirmanda electione Joannis Grunvaldet Schismatici card. in episcopum Frisingensem. *ibid.*
1445. 1446.	Documenta annorum 1445. 1446. 47. 48. &c.
	Oratio Æneæ Silvii episcopi Tergestini pro fidei Alamannorum obedientia, reconciliationeque schismatis, ac celebrando concilio coram Eugenio P. IV. *ibid.*
	Ad Basileense concilium Appendix I. 55. 56.
1433.	Pisanum concilium in causa juris præsidendi concilio, inter Patriarcham Pisanum, & mittendum a R. Pontifice ablegatum *suum*, ventilata, anno 1433. habitum. *ibid.*
1438.	Ad Bituricense concilium I. in causa schismatis ecclesiam agitantis & pragmaticæ Sanctionis, additio. 57.
	Concilium Bituricense. *ibid.*
1439.	Moguntinus conventus in causa schismatis Basileensis. 63.
	Editoris Præmonito in sequentem orationem &c. 64.
	Oratio Jo. M. de Turrecremata ex ord. Prædicat. in Moguntino conventu habita, cum esset eo missus orator per SS. D. N. Pa-

ANNO CHRISTI

1441. Eugenium Papam, *ex M. S. codice Lucensi nunc primum edita.* 64. 65.
Bituricensis II. conventus in causa schismatis ecclesiastica scindentis. 86.
Responsio ejusdem Turrecremata in blasphemam & sacrilegam invectivam ad SS. canonem iustissime condemnationis damnatissime congregationis Basiliensium, *ex M. S. codice Lucensi nunc primum edita.* 86.
1441. (cu Ad concilium Basiliense Appendix II. 154.
1431. Ea, quæ per ambasiatorem concilii sunt ad partem proposita coram SS. D. N. S. pontif. & S. collegio Dom. cardinalium, *ex cod. Chart. Medicео-Laurentiano nunc primum edita.* 154.
Summonitio archiep. Cant. & suffrag. ad conc. Basil. 156.
1431. Regis Angliæ ad D. S. pontificem, *ex M. S. cod. Medic. Laurent. nunc primum datur.* 159.
Regis Angliæ ad concilium, *ex eodem codice nunc primum datur.* 161.
Admonitio editoris. 162.
1432. Commissio pro precibus Senatus pro conservione Bohemorum. *ibid.*
Litteræ regis Angliæ ad imperatorem, *ex eodem M. S. cod. Medic. Laurent. nunc primum editæ.* 164.
Epistola regis Hispaniæ *ex eodem codice nunc primum edita.* 165.
Cedula data cardinalibus committitatis ex parte oratorum, electorum imperii, *ex eodem codice nunc primum datur.* 166.
Convocatio prælatorum, & cleri provinciæ Cantuar. 167.
Convocatio eorundem. 168.
Copia litterarum Ambaſſatorum concilii existentium apud S. regem Francorum, *ex M. S. cod. Medic. Laurent. nunc primum editæ.* 172.
Convocatio Prælatorum & cleri provinciæ Cant. 173.
1437. Litteræ universitatis Rudii Oxon. 179.
Universitatis Studii Cantabrig. 181.
Responsiones universitatis Oxon. ad petitiones religiosorum posſeſſionatorum oblatæ. 184.
Litera ſcripta de Baſilea D. cardinali Urſino, *ex eodem cod. Medic. nunc primum data.* 187.
Litteræ ſcriptæ card. Urſino per regem Romanorum, *ex eodem codice nunc primum editæ.* 190.
Copia Litteræ miſſæ de Baſilea procuratori ducis Burgundiæ, *ex eodem codice nunc primum*

ANNO CHRISTI

editæ. 191.
1438. Ad concilium Florentinum Ferrariæ cœptum, Florentiæ continuatum, & Romæ abſolutum ab an. 1538. ad an. 1446. Additio. 193. 194.
Collectoris Præfatio. Ibid.
Documenta variæ ad concilium Florentinum ſpectantia. 197. 198.
Capitula pro concilio venturo Fetis. *ex M. S. cod. Cl. V. Joſephi Antonnetæ Scalabrenſis Canon. magnæ eccleſiæ Ferrar. nunc primum edita.* Ibid.
V. Cl. Joſeph Antonius Scalabrenſis admonitor. 202.
Breve Eugenii papæ IV. ad Johannem Cabilon. epiſcopum. 202.
Fidei formula de dogmate proceſſionis Spiritus S. a Latinis propoſita Græcis, & ab eis rejecta, G. L. 203.
Formula fidei de dogmate proceſſionis Spiritus S. a Græcis propoſita Latinis, & ab eis partim improbata, G. L. 205. 206.
Animadverſiones ad Formulam ſuperiorem, G. L. 206.
Copia expoſitionis legatorum Antemnorum ad S. pontificem. *Ex M. S. cod. Biblior. Pet. ord. Servor. B. M. V. Venetiis nunc primum datur.* 209.
Collectoris Præmonitio ad ſequentem epiſtolam. 210.
Copia litterarum Armenorum S. D. N. miſſarum per Fr. Alberſano; *ex eodem cod. nunc primum editum.* 211.
Ambaſciata Æthyporum ad D. Eugenium P. IV. *ex alia verſione quam in editis; ex eodem codice,* 211. 212.
Copia Litterarum patriarchæ Jacobitarum ad D. N. S. P. Eugenium, *ſuppleta ex eodem codice.* 213.
1441. Copia literarum Alexandr. (Melchitarum) ad D. N. Eugenium, *ex altera verſione, quam in editis, ex eodem codice.* 213.
Philethei patriarchæ Alexandriæ et totius Ægypti. *ex eodem codice cum variantibus ex editis Labbei.* 214.
Canon, ſeu Hymnus in VIII. Sytodum Florentiæ habitam, autthore Johanne Piſtadeno, G. L. 215. 216.
Synaxarium ſanctæ, & oecumenicæ ſynodi, G. L. 221. 222.
Monitio & citatio facta Felici V. antipapæ in concilio Florentino. 228.
1440.

In

ANNO CHRISTI

In ſeq. opuſculum Joannis de Turrecremata, præmonitio ejusdem authoris. 229.
1440. Colleda per D. card. S. Syxti tempore SS. D. N. Eugenii P. IV. ſuper petitione D. regis Franciæ, ut aliud III. celebraretur univerſale concilium, *ex M. S. codice Lucenſi nunc primum datur.* 233
1443. Grazeorum concilium, in quo Metrophanes CPtanus patriarcha, itemque & Latinis adhærentes omnes anathemate damnantur anno 1443. habitum. 247. 248.
Decretum trium patriarcharum Syriæ, Piſtolet Alexandrini, Joachim Hierosolymitani, & Dorotheï Antiocheni contra Florentinum ſynodum, G. L. *cum variantibus ex codice Turonenſi.* Ibid.
Eorumdem Patriarcharum litteræ ad imperatorem, G. L. 251
1447. NICOLAUS PAPA V. 257. 258.
1448. Ad Lauſannenſe concilium, in quo concilii Baſilienſis ſchiſma continuatur, & demum extinguitur, ab anno 1448. uſque ad 1449. Appendix. 257. 258.
Epiſtola Nicolai papæ V. ad Carolum VII. regem Francorum. *ibid.*
Decretum I. S. concilii Lauſannenſis. *ibid.*
Bullæ Nicolai papæ V. ſuper reſtitutione occaſione diſſenſionis eccleſiæ dudum ſpoliatorum &c. 261.
1449. Felicis V. antipapæ bulla, qua reſuſcitatæ dignitari renunciat. 257.
Seſſio altera ſynodi Lauſannen ſis &c. 269. 273.
Epiſtola Jacobi Juvenalis de Urſinis epiſcopi Piſtav. & patriarchæ Antioch. ad præpoſitos Pariſienſis cameræ computatorum, de renunciatione S. Pontificatus facta a Felice V. 271.
Bullæ Nicolai papæ V. ſuper approbatione laborum &c. quo fundam Felicis in ſua obedientia papæ nominati. 274.
1447. Ad Moguntinum concilium anno 1451. habitum emendationes & additio. 281. 282.
1453. Concilium Provinciale Caſſhelenſe Limerici celebratum anno 1453. 283. 284.
1455. GALLISTUS PAPA III. 298.
1458. PIUS PAPA II. 298.
1459. Ad Mantuanum concilium pro

ANNO CHRISTI

decrenenda in Turcas expeditione coram Pio II. Panormo 1459. habitum, Additio. *ibid.*
Præmonitio collectoris. Ibid.
Pii II. pontif. max. in conventu Mantuano adlocutiones *ex M. S. codice Lucenſi nunc primum edita.* 299.
Ad quorundam ducis Sabaudiæ in conventu Mantuano. 300.
Ad eosdem Ibidem. 300.
Ad oratores imperiales. 301.
Ad Albertum Marchionem Brandeburgicum. 303.
Ad oratores Venetos. 304.
Oratio Pii papæ in diſceſſu, vel *in fine diætæ Mantuæ, ex M. S. cod. Amiroſ. biblior. Medicæ miſſa a Cl. Saxio, nunc primum datur.* 305.
De modis & formis, quibus foruus pontifex ad obſervantiam promiſſorum poſſit aſtringi, *ex M. S. codice Lucenſi nunc primum editur.* 311. 312.
1450. Cantuarienſe concilium anno 1460. habitum. 327. 228.
1451. PAULUS PAPA II. 333.
1471. SIXTUS PAPA IV. 334.
Londinenſe concilium anno
1475. ſtatuit. *ibid.*
1475. Supplicationes cleri ſuæ provinciæ &c. *ibid.*
Londinenſe concilium anno
1480. habitum, 337. 338.
1480. INNOCENTIUS PAPA VII. 339.
1486. Concilium Londinenſe. 340.
1488. Concilium provinciale Eboracenſe. 343.
1492. ALEXANDER PAPA VI. 346.
1503. PIUS PAPA III. 346.
1503. JULIUS PAPA II. 346.
1510. Concilium Patercavvenſe in Polonia. *ibid.*
1512. Piſanum conciliabulum a cardinalibus ſchiſmaticis an. 1511. indictum, & aliquantiſper habitum, dein Lugdunum tranſlatum. 347.
Convocatio concilii Piſani per cardin. ſchiſmaticos. 349.
Litteræ ejusdem concilii rev. & egr. partibus, tenori &c. a universitatis Heydelbergenſis. 353.
Aliæ ejusdem concilii litteræ. 354.
Bulla monitorii, & declarationis incurſus privationis & aliarum poenarum contra prælatos Gallicæ nationis &c. 356.
Epiſtola cardin. ſchiſmatic. ad Margaritam Auſtriæ archiducissam

	sæc. &c.	363.
Anno Christi	Leo PAPA X.	402.
1511.	Concilium Florentinum pro viniciæ anno 1517. habitum,	
1513.	& sequenti 1518. a Leone	
1517.	X. pont. max. confirmatum,	
	ex edito Florentiæ anno 1564.	
	407. 408.	
	Epistola R. Julii de Medicis S. R. E. vicecancellarii & archiep. Florent. ad archidiac. & canonic. ecclesiæ Florentinæ . *ibid.*	
	Constitutio Leonis approbantis & confirmantis &c.	*ibid.*
	Constitutiones, seu ordinationes Florentinæ synodi &c. in unum digestæ ac dispositæ volumen per R. D. Petrum Andream Gammarum de Casali Bon. præfati R. archiep. vicarium &c. 409 410. &c.	
	Bulla Leonis P. X. approbantis eâdem constitutiones. 501. 502.	
1518.	Constitutiones Eboracen. provinciæ a Thoma archiep. & legato recognitæ &c. 363. 366.	
1521.	Mandatum cardinalis Wolfsei episcopo Herefordensi, de exquirendis libris M. Lutheri prohibitis, cum catalogo 42. errorum in iis contentorum. 511. 512.	
	Concilium provinciale Parisiis celebratum ab archiep. Senonensi &suffraganeis. 518.	
1522.	HADRIANUS PAPA VII. 1522.	
1523.	CLEMENS PAPA VII. 522.	
1529.	Convocatio prælatorum & cleri provinciæ Cantuar. 522.	
1530.	Statuta & ordinationes prælatorum in eo concilio edita. 523.	
1534.	PAULUS PAPA III. 538.	
	Collectoris præfatio in sequentes Incubationem 538	
1538.	Concilium delectorum cardinalium & aliorum prælatorum de emendanda ecclesia, S. D. N. D. Paulo III. ipso jubente conscriptum &c. 539. 540	
	Ad Tridentinum concilium oecumenicum ab anno 1545 ad 1562. celebratum additio. 550.	
	Collectoris Præfatio. 550.	
	Pauli P. III. bulla, qua concilium Mantuam indicit. 551.	
	Ejusdem bulla prorogationis concilii &c.	555.
	Altera prorogatio concilii &c.	558.
	Tertia prorogatio concilii &c.	560.
	Bulla declarationis non inchoandi concilii &c.	561.
Anno Christi 1538.	Bulla suspensionis concilii &c. 562.	
	Bulla revocatoria *Suspensionis*, & indictionis concilii in civitate Tridentina &c.	567.
	Bulla mandati apostolici in persona RR. præsidentium S. conc. Tridentini.	571.
	Bulla potestatis transferendi concilium ex Tridento ad quancumque aliam civitatem.	572.
	Bulla Inhiscens prælatis ne compareant in concilio per procuratorem.	574.
	Bulla indictionis *Supplicationum* per universum orbem christianum pro celebratione concilii &c.	577.
	Aperitio concilii Tridentini. 578.	
	Breve aperitionis ejus.	*ibid.*
	bulla, per quam prælati præsentes concilio eximuntur a solutione decimarum &c.	579.
	Bulla Indulgentiæ pro pace publica & exstirpatione hæreseum. 581.	
	Epistola Pauli III. ad patres concilii Bononiæ coacti.	585.
	Bulla, qua retardari jubet pontificem concilii progressum &c. 590.	
	Nomina patrum, qui Bononiensis concilii inchoationi interfuerunt.	587.
	Breve apostolicum ad episcopos Galliæ.	591.
	Nomina cardinalium, oratorum &c. qui Sessioni XI. Tridentinæ interfuere.	592.
	S. synodi protestatio ante Galliæ regis literarum lectionem facta. 595.	
	Bulla S. D. N. D. Julii P. III. nova monitionis &c. Prælatorum, ut ad concilium personaliter accedant &c.	593.
	Literæ missivæ regis Galliæ ad concilium Tridenti.	596.
	Protestatio ejus nomine facta. 597.	
	Responsio synodi post literarum lectionem.	600.
	Decretum prorogationis IV. articulorum de Sacramento Eucharistiæ, & Salvi-conducti protectionibus dati.	601.
	Prælati, qui interfuere Sessioni III. Tridentinæ sub Julio III. 602.	
	Copia decreti suspensionis concilii &c.	606.
	Protestatio oratoris regis catholici super præcedentia.	607.
	Responsum oratorum christianissimi regis ad protestationem oratoris catholici.	608.
	Epistola Anonymi de inchoatione concilii sub Pio IV. *ex M. S. Cod. Pone. excel. D. Petri Gradenigo nunc primum datur.* 609.	
	Capita ad levandas dissensiones inter oratores Principum. 610.	
	Deputationes super indice libro-	610

	rum prohibitorum.	610.
Anno Christi 1545.	Litteræ ad S. D. N. Pium IV. nomine illorum, qui tenent residentiam esse de jure divino. 611.	
	Pii papæ IV. responsum ad patres quosdam occasione residentiæ	613.
	Patres deputati ad conficiendum canones & doctrinam de Sacrificio Missæ.	614.
	Deputati ad colligendos abusus de Sacrificio Missæ.	*ibid.*
	Dogmata tradita patribus considerando.	*ibid.*
	Protestatio patrum inferius subscribentium contra decretum suspensionis ad bienium concilii Tridentini &c.	615.
	Pii IV. P.M. oratio post absolutum concilium Tridentinum in consistorio, Julio Pogiano auctore, *ex M. S. cod. apud P. Hieronymum Lagomarsinum S. J. nunc primum datur.* 617. 618.	
1549.	Concilium provinc. cleri Scoticani habitum Edinburgi an. 1549.	621. 222.
	Acta ejusdem.	624. &c.
1550.	JULIUS PAPA III.	634.
1551.	Concilium provinciale cleri Scoticani habitum Edinburgi anno MDLI.	634.
	Acta ejusdem.	634. &c.
1552.	Concilium provinciale præiatorum & cleri Scotiæ Lythquoi habitum anno MDLII. 661.	
1554.	Cardinalis Poli literæ dispensatoriæ cum iis, qui bona ecclesiæ possident, & illicita matrimonia contraxerunt. 662.	
1555.	MARCELLUS PAPA II. 666.	
1555.	PAULUS PAPA IV.	*ibid.*
	Cardinalis Poli monitio ad synodum Legatinam celebrandam apud Vesitmonast. &c.	*ibid.*
1556.	Lovvitiense in Polonia concilium Provinciale ab Aloysio Lippomano A. S. L. anno MDLVI. habitum. 698.	
	Fragmentum epistolæ Aloysii Lippomani &c. *ex M. S. cod. excel. D. Petri, Gradenigo Senat. Venet. hic primum editum.* 698.	
	Constitutio principum eam spiritualium, quam secularium &c. Regni Poloniæ in Regnicolas inobedientes &c.	702.
	Formula christianæ & catholicæ fidei tradita in S. synodo Lovviti celebrata &c.	703.
	Epistola Nicolai archiep. Gnesnensis ad Paulum IV.	706.
	Literæ Palatini Vilnensis responsivæ ad literas nuncii apostolici &c.	707.
Anno Christi 1556.	Responsiones prælatorum &c. cathedralium Gnesnensis &c. ad consultationem R.D. nunciiapostolici super negotio Fidei &c.	709.
1557.	Convocatio prælatorum & cleri provinciæ Cantuar. auctoritate brevis regii celebrata per D. Reginaldum Polum &c.	667.
1559.	Concilium provinciale totius cleri Scoticani habitum Edinburgi &c.	727.
	Literæ Johannis Hamilton archiep. S. Andreæ &c.	718.
	Mandatum Jacobi archiep. Glasguen. pro convocatione abbatum &c.	720.
	Mandatum Malcolmi Vicarii Glasguen. pro convocatione abbatum &c. ad concilium. 721.	
	Acta concilii ejusdem.	722.
1559.	PIUS PAPA IV.	741.
	Collectoris Monitum.	1016.
1565.	Acta concilii provincialis Trajectensis per R. D. Fredericum archiep. Trajectensem &c.	742. &c.
1566.	S. PIUS PAPA V.	775.
1567.	Constitutiones & Decreta provincialia synodi Sipontinæ, 1058	
1568.	Provincialis synodus Ravennatensis.	776.
	Historia concilii.	*ibid.*
	Decreta ejus.	778.
1569.	Decreta Provincialis concilii, Urbini.	838.
	Acta provincialis Capuani. 899.	
1572.	GREGORIUS PAPA XIII. 1091.	
1573.	Synodus Florentina provincialis.	915.
1576.	Constitutiones & decreta provincialis *Synodi Neapolitanæ.* 999.	
1577.	Decreta edita in synodo provinc. Capuana Cæsare Costa archiep. *ex M.S. ecclesiæ Capuanæ nunc primum datur.* 1091. 1092.	
1579.	Constitutiones & decreta condita in Provinc. synodo Consentina archiep. Fantino Petrignano.	1098.
1585.	SIXTUS PAPA V.	1158.
1590.	URBANUS PAPA VII.	1158.
1590.	GREGORIUS PAPA XIV.	*ibid.*
1591.	INNOCENTIUS PAPA IX.	*ibid.*

ANNO CHRISTI 1592. 1590.

CLEMENS PAPA VIII. *ibid.*
Concilium provinciale Salernitanum archiep. Mario Bolognino, *ex M. S. ecclesiæ Casarcen. nunc primum editum.* 1158.
Acta synodi provincialis Maronitarum in Monte Libano ab D. Sergio Petro patriarcha Antiocheno habitæ. 1214.
Additio ad superiorem synodum sub Josepho Petro patriarcha. 1218.

ANNO CHRISTI 1590.

Concilia provincialia duo S. Severinæ a S. congregat. concilii revisa. 1222.
Collectoris admonitio. 1259.
Constitutiones & decreta provincialis synodi Amalphitanæ sub D. Julio Rossinio archiep. *ex MSS. cod. archivii Amalph. nunc primum dantur.* 1262.

ANNO CHRISTI 1437.

ANNO CHRISTI 1437.

BASILEENSE CONCILIUM OECUMENICUM

EX PARTE REPROBATUM,

Anno 1431. *captum, & anno* 1446.

ABSOLUTUM.

Acta Reliqua Anni 1437.

CEDULA COMMISSIONIS

Facta Deputatis in Sacro Concilio.

Extat in epistol. seu orat. Pogonitis. pro concilio Ferpius excusa.

Ligantur per sacras deputationes Dominus cardinalis S. Petri, D. Panormitanus, D. Episcopus Burgensis, quibus detur plena potestas super bullationem litterarum, de quibus agitur, & earum declaratione; ita quod per hoc quod ipsi facerent, nullum præjudicium alicui generetur, & per hoc fit pax, & tranquillitas inter patres de concilio, cessentque omnes agitationes, & molestationes, & cum bona pace, & tranquillitate procedatur ad alia negocia in hoc facto concilio tractanda; & illa ultima clausula sit firma quod non possit mutari sive violari, & quod duret eorum potestas per totum diem crastinum, *qua erat* XV. *die Maji.*

ÆNEÆ SILVII PICCOLOMINEI

Senensis Oratio habita Basileæ in Divi Ambrosii celebritate.

Ex M. S. Cod. Lucensi.

Si quis me roget, RR. Patres, cur a majoribus sanctorum virorum commemorationes sint introductæ, facile quidem respondebo: non tam propter illos, ut gloriam anteactæ vitæ recipiant, quam propter nos, ut illorum sequamur exempla. Quid enim est quod nostris præconiis egeant, qui apud maximum Deum recepti, summo illo & ineffabili divinitatis splendore fruuntur? Quidve omnino mortalem exposcant laudem, qui habitantes cum Christo angelicis continuo vocibus extolluntur? Nempe ita beati sunt illi, ut nec addere quicquam eis, nec auferre nostra studia possint. Sunt igitur ad nostram *constitutionem* commemorationes hujusmodi; ut audientes illorum vitam, quorum vel ortus in lucem, vel transitus ad gloriam celebrantur, quales illi fuere, tales nos esse nitamur. Qui quidem tanta probitate viverunt, ut pars felicitatis existat nosse quid fecerint. Ea de causa placitum est hero meo, Mediolanensi archiepiscopo, quoniam hodiernus dies antecessori suo beatissimo & excellentissimo doctori Ambrosio sacer est, non solum ante conspectum vestrum divina celebrare officia, sed mihi quoque dictare virtutum, & coram tot sanctissque patribus, ut orationem habeam omnino insufficienti commentare. Vereor tamen, ne sicut negare nescivi, sic etiam obedire non sciam. Obsolet enim me magnitudo gestorum, quæ si voluerim omnia recensere, nec mihi quidem dies sufficere, nec memoria tanta tenebit. Perterret me quoque vestra majestas, in cujus præsentia nil nisi tersum dici fas puto. Sed quoniam hunc locum adscendi, & aures vestras auditioni paratas video, antiquius arbitror aliqua dicere, quam penitus obmutescere, ne vel RR. Domini nec archipontificis desiderio desim, vel huic celeberrimo festo injuriam faciam; nequaquam tamen meis confisus viribus, sed divino numine fretus ad rem veniam. Ambrosius noster

f. initio. Francisco Piccolomineo.

ANNO CHRISTI 1437.

fter hodie RR. Patres, secundum reprælentationem ecclesiæ diem obiit, quo nec fatisonem ecclesiæ diem obiit, quo nec fatisvitæ, nec sanctimonia morum, nec opeimarum artium ſtudio, nec facrarum literarum doctrina probatior quisquam fuit. Quid igitur faciemus? obitum ne sanctiſſimi viri plorabimus; an potius, ſequuti fidelium ducum nostrorum plangentem, in fanctum gaudebimus? Prohibet quidem Apoſtolus hujuſmodi lacrymas, Chriſtianiſmumque illis hujuſmodi lacrymas, Chriſtianiſmumque mortuos dormientes appellat. Dominus quoque in Evangelio: *non eſt mortua*, inquit, *que ſe dormit*. Scimus præterea non *puella, ſed dormit*. Scimus præterea non ſtrum Ambroſium eſſe cum Chriſto, & in ſtrum Ambroſium eſſe cum Chriſto, & in ſanctorum choris admixtum, cujus in terſanctorum choris admixtum, cujus in terra ea omnis cura fuit, ut aliquando in cœ-B lo diceret; *ſicut audiremus, ſic videmus in civitate Domini virtutum, in civitate Dei noſtri*. Conveniunt igitur huic ſolemnitati lætæ erat oratio, quam triſtis. Et ſi enim ut eſt apud Tullium, nulla ex parte moeſti Theramenes, & Socrates obiiſſe creduntur; quid de Ambroſio noſtro dicemus, qui vivens Chriſtus erat, & moel lucrum? Congratulandum eſt quippe tanto pontifici, ejusque vitæ laudes cum alacritate amplectendæ; & a vobis cum lætitia fant audiendæ. Quam rem niſi ſufficienter implevero, dabitis veniam ingenioſo meo, & voluntatem magis, quam vires a me susMatth. 12. 10. cipietis. Nec ego præcepta rhetorum hoc loco exequor, quibus mos eſt majores ejus, de qui laudandus propoſitus, & eorum actus quaſi repetere, ut eamorum ſtirilitatem, ſicut Hieronymus ait, radix fœcunda comprehendet, de quod in ſtudia non tetesit, memoriis in tranco. At ego carnis bona, quæ ſemper ipſe contempſit, in animæ laudibus non reponam. Nec Ambroſium jactabo de genere, quamvis nobiliſſimus fuit, ideſt de alienis bonis, cum & Aoraham, & Iſaac ſancti viri Ismaelem & Eſau procreaverit generatim, & natus ex meretrice, fecundum Apoſtoli vocem, in catalogo ſanctorum annumeretur; & veteri quoque lege ſanctus: *Anima que peccaverit, ipſa mo-C rietur*, ergo & quæ non peccaverit ipſa vivet. Nec vita, nec virtutes parentum liberis imputantur. Ab eo tempore quis que conſetur, ex quo Chriſto renaſcitur. Exurgat igitur nobis infantulus noſter Ambroſius, cujus cunis fuerit omnis ætas laudabilis, infantia quoque mirabilis fuit. Nec me aliquis longum exiſtimet, quod ita remote incipiam. Nam ſicut in brevi ratione terrarum ſitus nonnunquam pieli recte non poſſunt, ſic in parva oratione vita non expreſſum, ſed adumbratam cernetis Ambroſii vitam. Præfectus erat in Gallis Ambroſius pater, cum natus eſt, de quo verba fiunt, Ambroſius, cui adhuc infanti, & aquæ ad ætatem proreſti in cunis jacenti, ſubito apes advolaverunt, ciuſque vagientis ora frequentatis ingredi vicibus, atque egredi certebantur, quas cum ancilla eademque puelli mutrix abigere vellet, prohibita eſt a patre, qui eaitum rei fallacius expectabat. Ille autem, poſtquam aliquandiu circa puerum, levatæ in altum ex oculis omnium evanuerunt. Quod omen tam genitor quam alii, qui aderant, portendere ali-

quod magnum putro autumabant. Mihi videntur avicule illæ futurum hominis eloquentiam præſignaſſe, ſecundum quod ſcriptum eſt: *favi mellis ſermones boni*. Nec fefellit exitus, ſiquidem facundiſſimus poPROV. 25. ſtes, ut omnes noſtis, evaſit Ambroſius: is quippe amiſſo patre, cum eſſet admodum puer, cum matre vidua & ſorore virgine nutritus eſt, ut ſe primum potuit per ætatem liberalibus ſtudiis navaſſe operam traditur, brevique tempore ita doctus evaſit, ut inter primos cauſas peroraret, adminiſtrante apud Pontum vicarium Illuſtrem, & tunc Romani rectorem imperii, gratiam acquiſivit. Ob quam cauſam juvenis adhuc ad conſulatum dignitatem pervenit, & Ligurum provincia ſibi decreta eſt Gallia, quæ circa Padum intra Italiam jacet, qua res Mediolanum urbem populoſiſſimam & totius Inſubriæ caput eum perduxit. Quo tempore mortuo Auxentio, Arriane fatuitatis antiſtite, qui expulſo Dionyſio Mediolanenſi ſem occupaverat eccleſiam, circa creationem novi epiſcopi non parva erat in civitate ſedidio, quod alium Arriani, alium orthodoxi pontificem capeſſarent; ideoque vifum eſt Ambroſio ad eccleſiam pergere, ut animos, ſi poſſet, concitatos ſua oratione mulciret, utque alterum pacifero temperaret, ſubito vox fertur infantis perſonuiſſe; Ambroſium epiſcopum. Ad quam vocem tanquam Cæleſtem auſtum, tantus populi ora cœpit Ambroſium epiſcopum conclamabant; factaque repente concordia, hanc omnes unum ordinari antiſtitem ſtagebant. Sed nondum ea, quæ nunc viget, ambitio macularat eccleſiam, nec adhuc pecunia vendebantur epiſcopatus, ſed ſingulabenedictione ſolemni ejuſtus Ambroſius, præpoſitiſque tormentis, reſtorum populum ab his vocibus ſtarabar, & nunc & calebo: nunc non, poſſibilem respondebat, ac, cum nec ſic ceſſaret populus, meretrices publicas ad ſe propalam ingredi juſſit, ut ſic ſaltem hominem ſibi ſimilem ſe redderet pontificatui. Sed quo plus repugnabat, eo magis in ſe ſtudia Dominum concitabat, merebaturque negando quod eſſe nolebat, quippe qui digniorem ea, qui ſe clamabat indignum. Quam ob cauſam fuga fefe commiſit, egreſſusque noctu Papiam pergebat. At Dominus ſuis ſtatim ſe ſtum murum parabat, & turrim adverſus Damaſci faciem, ideſt Arrianorum perfidiam, erigebat, ſtagum tenuit ſpiritu, eruibeſcenteque aurora aute portam urbis, cui Romana eſt nomen, ignorantem eum incognoſcentibus populi reddidit; qui & retenus eſt, & miſſa legatione ad Cæſarem poſtulatus epiſcopus. Quod & Valentinianus ille bens conceſſit, & ſetus audivit Probus, qui tunc in provinciam Ambroſio: *Vade, ago non ut judex, ſed ut epiſcopus*, dixerat. Pendente tamen relatione, iterum fugit Ambroſius, & in poſſeſſione cuiuſdam Lenti, clariſſimi viri, tamdiu latuit, quoad reſponſo imperatoris habito, ab Ipſo Leonatio eſt proditus, & in urbem reductus; ubi videns quia reſiſtere Deo non poterat, jugeo cervicem præbuit, baptizatusque, ut optabat, a catholico epiſcopo, omnia eccleſiaſtica implens officia, infra octavum diem epiſco-

epiſcopus eſt ordinatus. Qui ubi aſſequutus eſt epiſcopatum, non honorem ſed onus intelligens, priſtum curam habuit, ut humiliter ſuperaret invidiam, & inſtar Salvatoris, noſtri ſe tum ſervi accipiens ufque ad mortem ſe humiliavit; haud neſciens quia qui major, eſt miniſtri perſonam debet indiere. Clericos ſane, ut clericos honorabat, cæteros omnes, aut ſiliorum, aut fratrum, aut ſervos ferret, pretium loco habebat. Hæreticis ſolum, & maxime Arrianis erat inſeſtus; ob quam rem, magna ei cum Valentiniani matre juſtina concertatio fuit; quæ cum eſſet Arianis infeſta errore, nihil magis quærebat, quam Ambroſium perdere; promiſiisque dignitatibus & officiis ſceleſtos homines provocabat in eum. Sed, adjuvante Domino, omnem malitiam convincebat Ambroſius, indebitamque in fovean, quam ipſi fecerant, qui ſanctio viro ſtruebant inſidias. Angultiæ ne temporis renent, ne omnes ſuſtinæ molenſtias attingam, illud tamen non præteribo, quod tripartita narrat hiſtoria. Cum enim vidiſſet Juſtina ad verbum Ambroſii totam plebem eſſe devotam, arrianos ad ecclesiam miſit, qui eum raperum in exilium traherent; audite, obſecro, boni paſtoris, audite RR. Patres, vehementem impietatem. Ego, inquit Ambroſius, ſponte hoc non ago, ne lupis quidem ſponte contradere videar, aut libenter hanque in fovean, quam ipſi fecerant, qui ſanctio viro ſtruebant inſidias. Angultiæ ne temporis renent, ne omnes ſuſtinæ molenſtias attingam, illud tamen non præteribo, quod tripartita narrat hiſtoria. Cum enim vidiſſet Juſtina ad verbum Ambroſii totam plebem eſſe devotam, arrianos ad eccleſ

neficiat applicare. Sed quid ego in avaritiam armo Gentiles, cum infiniti ex nobis eam impugnent? Utinamque facile hoc fcemam impugnent? Utinamque facile hoc fcemam dimitterent, quam facile detestantur. Recte inquit inter fuos sermones Xenophon Zeno: Deus odit avaritiam, est enim illibido profunda, capiditas cæca, tempestas infana, rapacitas fine fine, sollicitudo finem non habet: dolorosa egritudo nunquam nec requie ad fua nunquam pertranquilla natura. Sed quibus ego verbis detefiari avaritiam magis queam, quam Augustini, qui fuit hujus Ambrosii nobri discipulus, & fuit ipse fatetur, per lavacrum fidei filius? Certorem nunquam Manichæorum apud Carthaginem imbibetat adolescens, quem, fecit nostis, Ambrosius sibi detrarxit, quod unum inter nobri dodrinæ egregia facinora non dubitaverim nominare; ex Ambrosio namque recepit ecclesia, quidquid pollet, magnus artulit Augustinus. At quid illa de avaritia? nempe ita in eam irasditur, ut hæreticis æquiparare avaros non vereatur in eo libro, qui est contra Donatistas. *Dicere enim ipse quis potest gravius, aut quæ nefarius in hæresim incurrit, ac qui fecerat ab avaritia, hoc est Idolatriæ re-ceptu, existit: sicut ergo hæretici regnum Dei non possidebunt: ita & avari regnum Dei non possidebunt.* Omitto infinitos reflex, ne longior fiam, neve Flaccus de nobis videat dicere: *amphora coepit institui; currente rota cur urceus exit?* Redeo ad noftrum Ambrosium, cujus femper in ore Apostoli verbum erat, quo fcrivitum ideolorum præditat avaritiam, Idenque revocandam esse labentem rationem dicebat, cujusque monitu fore ubertatem rerum. Subdens cujus hominet esse dicebat, hoc eft umbram & pulverem, ut ait Flaccus, fed præditos animo immortali; Hunc unum esse dicendum, colendum, orandum, refiquis vero in rebus non magnum ftudium esse ponendum, fed utendum pro commeatu hujus brevissima vitæ, ac velocissima. Solebat referre Socratem, qui magnum auri pondus abjecit, ut expeditius fequeretur philosophiam; nec putavit se posse virtutes simul & divitias poddere. Referebat etiam Diogenem Cinicum humana omnia contemnentem, qui fe ideo mango rege dicerem affereabat, quia nullam ipse vilet deesset paucioribus indigeret. Sororia quoque de noftris narrabat, nonnesque illos pauperiatis amatores accedere, ut ambitiosos, qui post Crœsum usque ad fua tempora abjectis mundanis opibus se ipsos abnegaverant. Nec hæc ideo dicebat, ut ecclesiam pauperibus; & cum eliet opulentissima, nec ille omnia fuadebat. Nec enim cohortandi ad virtutem ardentius, aut a vitiis revocare acrius quifquam potuit quam Ambrosius, quia quod aliis præcipabat ipse, primus implebat, nec alius domi erat quam in ecclesia. Thesaurum fuum inter egenos affidue dividebat, afferens qua hujusmodi ecclesiarum bona non magis poffidenda erradantur, quam dispenfanda committuntur. Et quonibm clemosinæ precatæ deleri, mortem perimunt, & pœnam perpetui ignis extinguunt, nihil tam aprium fidel, aut tam convenientes pietati putabat, quam egentium juvare pauperiem, infirmorum curam recipere, & fraternis neceffitatibus fubvenire. Erat etiam ejus ftudium vifitare languentes, provecare hofpitio, lenire blanditiis, gaudere cum gaudentibus, & flere cum flentibus. Cæterum baculus, cfurlentium cibus, fpes infirmorum, folamen languentium fuit. Ita in fonglis virtutibus enituit, quas ante retexas non habuerit. Nullum et tempus currebat in vanum; aut enim in ecclefia plebem docebat, aut intra parietes fuos diftante Spiritu Sancto volumina conferibebat. Exrant adhuc eius fcripta complurima, fcientiæ, & fapientiæ Dei plena, quorum fi quisplam noftæ ftudius cupidus, fuccefforem ejus hic profectum abeat, qui fuas religiuas diligentiffime perquifivit. Dies mihi deeffet, fi numerare ejus voluminis vellem, quæ non folum ad fcribendum, fed ad legendum quoque integram, hominis vicem requirunt; videturque & ille mihi, & ante epifcopatum & poftea oratorios codices lectitaffe, nec enim verborum delicias omifit, nec ftofculos eloquentiæ fecularis. Cujus exemplum valde eos refelit, qui Poetas & oratores ecclefiaftico vivo interdicunt, Platonem ut exfilium, imitari, atque Hieronymum, quorum alter poetas ex fua civitate excluit, alter libr. 2. *ad Nepotianum* libros *utere propter Homerum tum, & frequentes tuas inlectiones*; nihilque aliud vinolentiam effe affirmabat, quam refidionem rerum, dum-Cque illas voluptates communes nobis effe cum bellis. Idcirco in pecudum ferarumque habuerit numero, quicquid effet voluptatibus occupatus. Addocebat ferpe Scripturis verba, quem dicere foltum referebat, multos homines propterea non vivere, ut ederent, & biberent, & vivere, atque effe ut viverent. Fuit igitur noftter Ambrofius miabilis conftientiæ, Incredibilis pudicitiæ, infinitæ quoque humilitatis. Audierat vocem Domini: *difcite a me quia, mitis sum & humilis corde*, inquiensis. Omnibus namque fe vincere reputabat, qui fe non vincereturus, nifi vel honor Dei vel religionis integritas laderetur. Tunc enim incredibili vigore animi, & conftantia premfentia refiebat. Tunc nec parcebat alii, nec timebat quemquam. Tenetis memoriæ, ficue opinor, quo vultu, quo animo, quibufque verbis refpondererit illum Theodofio Cæfari tripartita narrante *historia*, cum fcaram illi baflicam vendit. Scilicet quo flea Ruffino pro imperatore fuppliccanti refponderit. Ego, inquit, Ruffine, prædico quoniam eum facra limina ingredi prohibeo; fi vero imperium in tyrannidem mutaverit, nec abhenter & ego fufcipio. O vocem omnium laude digeam? O animum paftoris egregium! quis eft qui martyrem neget Ambrofium? Utinam ille animus, & illa conftantia nobis eflet, nec enim auftoritatem ecclefiæ in manibus Principum poneremus. Ego factum dicebat Ambrofius quod facerdotis, quod imperatoris eft facere imperator; prius eft ut animum mihi quam fidem eripiat. Quod fi modo dicere auderemus, major principum effet erga ecclefiam reverentia. Nec enim Theodofii nunc

hominibus offuerbat; longe a fimulatione, longe ab hypochrifi, prædicans femper illi Platonicum, quia ultimus terminus animentix eft bonum videri cum non fis; unde prohiber ecclefiaftici, ne quis hypocrita in confpedu hominum fiat. Teftimo ad fenem, plurimaque brevitatis causa prætermitto. Nec de parcitate ejus, aut continentia multa dicam, in quibus virtutibus ita enituit, ut parem poft hac neminem fibi inventire fciam; abftinebat namque acerbitas, qui carnem crucifigere cum vitiis & concupifcentiis nesciebat. Perinffet fub Pythagora vivere, qui ut eft in Satyro: *oratori indulfit non unus leguum*. Non fercularum multitudinem, qui vini, ficut hodie facimus, varietate oblectabatur; tenebat tamen memoriæ, non folum illud pfalmiftæ: quia vinum lætificat cor hominis: fed Platonis quoque fententiam non ignorabat, qui exiftimabat fomitem effe quemdam, & pabulum ingenii, virtutique, fi mens ex corpore hominis vino flagraret. Cæterum neque Platonem neque pfalmiftam velle dicebat, ut paffim hauriretur vina; fed modicis honeftifque inter homines remiffionibus, ingeniarique animos ad tinduranda fobrietatis officia. Dicentem quoque cum illis *compugebat Apollonius: vale & quam bibere, fed bene verbonibo utere propter* Juven. sat. 6. ve. ult. F G

Cæterum ipfe quis potest gravius, aut nefarius in hæresim incurrit, ac qui fecerat ab avaritia, hoc est Idolatriæ receptu, existit: sicut ergo hæretici regnum Dei non possidebunt: ita & avari regnum Dei non possidebunt. Omitto infinitos reflex, ne longior fiam, neve Flaccus de nobis videat dicere: amphora coepit institui; currente rota cur urceus exit? Redeo ad noftrum Ambrosium, cujus femper in ore Apostoli verbum erat, quo fcrivitum ideolorum præditat avaritiam, Idenque revocandam esse labentem rationem dicebat, cujusque monitu fore ubertatem rerum. Subdens cujus hominet esse dicebat, hoc eft umbram & pulverem, ut ait Flaccus, fed præditos animo immortali; Hunc unum esse dicendum, colendum, orandum, refiquis vero in rebus non magnum ftudium esse ponendum, fed utendum pro commeatu hujus brevissima vitæ, ac velocissima. Solebat referre Socratem, qui magnum auri pondus abjecit, ut expeditius fequeretur philosophiam; nec putavit se posse virtutes simul & divitias poddere. Referebat etiam Diogenem Cinicum humana omnia contemnentem, qui fe ideo mango rege dicerem affereabat, quia nullam ipse vilet deesset paucioribus indigeret. Sororia quoque de noftris narrabat, nonnesque illos pauperiatis amatores accedere, ut ambitiosos, qui post Crœsum usque ad fua tempora abjectis mundanis opibus se ipsos abnegaverant. Nec hæc ideo dicebat, ut ecclesiam pauperibus; & cum eliet opulentissima, nec ille omnia fuadebat. Nec enim cohortandi ad virtutem ardentius, aut a vitiis revocare acrius quifquam potuit quam Ambrosius, quia quod aliis præcipabat ipse, primus implebat, nec alius domi erat quam in ecclesia. Thesaurum fuum inter egenos affidue dividebat, afferens qua hujusmodi ecclesiarum bona non magis poffidenda erradantur, quam dispenfanda committuntur. Et quonibm clemosinæ precatæ deleri, mortem perimunt, & pœnam perpetui ignis extinguunt, nihil tam aprium fidel, aut tam convenientes pietati putabat, quam egentium juvare pauperiem, infirmorum curam recipere, & fraternis neceffitatibus fubvenire. Erat etiam ejus ftudium vifitare languentes, provecare hofpitio, lenire blanditiis, gaudere cum gaudentibus, & flere cum flentibus. Cæterum baculus, cfurlentium cibus, fpes infirmorum, folamen languentium fuit. Ita in fonglis virtutibus enituit, quas ante retexas non habuerit. Nullum et tempus currebat in vanum; aut enim in ecclesia plebem docebat, aut intra parietes fuos diftante Spiritu Sancto volumina conferibebat. Exrant adhuc eius fcripta complurima, fcientiæ, & fapientiæ Dei plena, quorum fi quisplam noftæ ftudius cupidus, fuccefforem ejus hic profectum abeat, qui fuas religiuas diligentiffime perquifivit. Dies mihi deeffet, fi numerare ejus voluminis vellem, quæ non folum ad fcribendum, fed ad legendum quoque integram, hominis vicem requirunt; videturque & ille mihi, & ante epifcopatum & poftea oratorios codices lectitaffe, nec enim verborum delicias omifit, nec ftofculos eloquentiæ fecularis. Cujus exemplum valde eos refelit, qui Poetas & oratores ecclefiaftico vivo interdicunt, Platonem ut exfilium, imitari, atque Hieronymum, quorum alter poetas ex fua civitate excluit, alter libr. 2. *ad Nepotianum* libros *utere propter Homerum tum, & frequentes tuas inlectiones*; nihilque aliud vinolentiam effe affirmabat, quam refidionem rerum, dum-Cque illas voluptates communes nobis effe cum bellis. Idcirco in pecudum ferarumque habuerit numero, quicquid effet voluptatibus occupatus. Addocebat ferpe Scripturis verba, quem dicere foltum referebat, multos homines propterea non vivere, ut ederent, & biberent, & vivere, atque effe ut viverent. Fuit igitur noftter Ambrofius miabilis conftientiæ, Incredibilis pudicitiæ, infinitæ quoque humilitatis. Audierat vocem Domini: *difcite a me quia, mitis sum & humilis corde*, inquiensis. Omnibus namque fe vincere reputabat, qui fe non vincereturus, nifi vel honor Dei vel religionis integritas laderetur. Tunc enim incredibili vigore animi, & conftantia premfentia refiebat. Tunc nec parcebat alii, nec timebat quemquam. Tenetis memoriæ, ficue opinor, quo vultu, quo animo, quibufque verbis refpondererit illum Theodofio Cæfari tripartita narrante *historia*, cum fcaram illi baflicam vendit. Scilicet quo flea Ruffino pro imperatore fuppliccanti refponderit. Ego, inquit, Ruffine, prædico quoniam eum facra limina ingredi prohibeo; fi vero imperium in tyrannidem mutaverit, nec abhenter & ego fufcipio. O vocem omnium laude digeam? O animum paftoris egregium! quis eft qui martyrem neget Ambrofium? Utinam ille animus, & illa conftantia nobis eflet, nec enim auftoritatem ecclefiæ in manibus Principum poneremus. Ego factum dicebat Ambrofius quod facerdotis, quod imperatoris eft facere imperator; prius eft ut animum mihi quam fidem eripiat. Quod fi modo dicere auderemus, major principum effet erga ecclefiam reverentia. Nec enim Theodofii nunc

ANNO CHRISTI 1437.

minus XL vixisse dicitur, morlendum est A
tandem. Ob quam causam præparare nos
ipsos ad virtutem debemus, & cæteris o-
mnibus pro nihilo habitis animam nostram
ad illa cœlestia aute gaudia fabricare, ubi
nihil unquam deest, nihil a suo statu tolli-
tur, declinat. Omnia bona atque perpetua
exuberant; ubi nemo eget, nemo invidet,
nemo furatur, nemo rapit, nemo proficit,
nemo jugulat, & nemo moritur; ubi
omnes selices, omnes unanimes, omnes im-
mortales, omnes sunt semper æquales. Ubi
quod unius est, omnium est; & quod o-
mnium, singulorum. Ad quam beatitudinem
ille nos perducere dignetur, qui cum spi-
ritu Sancto regnat in secula benedictus.
Amen. B

EPISTOLA PHILIPPI MARIÆ ANGELI

ducis Mediolanensis, ad archiepiscopum Mediolanensem & episcopum Albiganensem.

Improbat concilii translationem ad civitatem Florentinam, mentiuntque impedimum se ipsius celebrationem, quantum in se erit.

Apud Martene Veterum VII. pag. 938.

REverendissimis in Christo patribus, dilectissimis nostris, Anonimo archiepiscopo Mediolanensi & episcopo Albiganensi fratribus nostris dilectis.

Reverendi in Christo patres dilectissimi nostri. Sentimus tam ex his quæ vos nobis scripsistis, quam aliorum relationibus, quod queritur & tractatur, ut illud sacrum concilium ad civitatem Florentinam transferatur: de quo profecto non possumus non mirari & habere molestiam. Nam licet scitis, concilia principaliter fuisse pro exterminatione diviæ cecleliæ, bonorumque morum, & prodanda tori Christianitati pace & quiete; & propterea expedit, quod locus in quo ifta concilia tolebrari debeant, omnibus sit communis & pacificus, & pacis & tranquillitatis cupidus, & in quo sint personæ quæ C
pacem & quietem afferre & procurent; feditiones vero & guerras ac divisiones abhorreant & effugiant; & demum qui talis sit, ut undique posit & velit ad eum libere & sine aliqua dubietate se conferre. Quare cum civitas illa Florentiæ ab hujusmodi conditionibus longe differat, & omnibus contrariatis, nullateaus ad hæc idonea videri possumus non mirari & dolere debemus. Multæ & prope infinitæ rationes D
duci possunt ad hoc. Primo, cum dicta civitas guerram facit & habet, & intra se ipsam divisa est, & tam intra quam extra habet bellum, nedum civile, sed plus quam civile, ultra guerram quam habet cum finitimis, & realiter ut multo plures sint extremi, quam in patria residentes; & ita ut deterior sit hujusmodi divisio & bellum civile, quam ipsa exterior guerra. Habet etiam cives valde sedtiosos, & novitatum cupidos. Et insuper dicta civitas adeo sterilis est, ut non colligantur & perciplantur ibi victualia ad utum dictæ urbis E
ejusque civium & residentium ibidem sufficientia & optima. Quantum vero nobis & Illustribus præcedentibus nostris æmula & suspecta semper fuerit, res siquidem non ignoratis, & omnibus notum est.

His igitur attentis, oneramus vos, quo magis possumus, ut apud reverendissimos dominos legatos & quoscumque cardinales & prælatos, & denique omnes nationes, in ipso sacro concilio existentes, operam adhibetis quamcumque possibilem, ut dictum concilium nullatenus Florentiam transferatur; fed eligatur alius locus pacificus, qui conveniat omnibus esse communis: avisantes vos, quod si & quando ipsum concilium Florentiam transferri omnino deberet, nos non permitteremus aliquem ex nobris ad ipsum accedere: immo omnem operam faceremus, quod adherentes, colligati, amici & benevoli nostri, neminem ex fuis ad idem concilium transferri permitterent, rogaremusque quoscumque principes & dominos, ut & ipsi faceremt illud idem; & ulterius prohiberemus toto posse, ne aliqui tam per terram eorum, quam nostrum, tranitum haberent ad ipsum concilium accedendi; & ficut hucusque dicto concilio dedimus quoscumque favores nobis possibiles, totum oppositum faceremus, daremusque insuper operam apud ferenissimum dominum regem Aragonum, quod nec Sicilie regnis & territoriis fuis ad dictum concilium aliquos ire permitteret, & tam per terram quam per mare prohiberet; & ad ipsum alia victualia ducerentur, non quidem respectu concilii, sed dicti loci, propter ejus conditiones, quas superius memoravimus. Sunt enim tales quod nec potest ipsum concilium ibi bene stare, fed causa effet illud periclitari faciendi. Et ita omnibus in ipso concilio existentibus, aperte & fare dicatis, nostroque nomine protestemini, & affirmetis, quod prædicta omnia effectualiter faciemus, cafu quo dictum concilium Florentiam transferatur, & ex nunc nos de præditis apud universum mundum, dictumus excusatos. Hæc namque scribimus & volumus aperte per vos dici, ne umquam possit dici, quod ipsis dominis de concilio de hac mente nostra non avisaremus, quia fi scirentur, & non fierent, eligeremt. Datum Mediolani, octava Junii, anno MCCCC. XXXVII.

Philippus Maria Angelus dux Mediolani, etc. Papiæ, Anglerisque comes.

EPISTOLA SIGISMUNDI

Imperatoris, ad Paulum episcopum Argentinum, suum ad concilium Basileense oratorem.

De falsa bulla super translatione concilii ad civitatem Florentinam.

SIgismundus Dei gratia Romanorum imperator semper augustus, Hungariæ, ac Bohemiæ & Dalmatiæ &c. rex.

Venerabilis, devote, dilecte. Receptis dielus præterritis nonnullis literis & scripturis de

ANNO CHRISTI 1437. de manu ipsius tui curforis, & randem alis A
a Petro Sarz magistro monetæ Basileensis; ex eisdem multa & magna perceipimus in sacro concilio turmagentia, præterim de bullatione illius bullæ, uti scribis, tam fraudulenter factæ, super nominatione civitatis Florentiæ. Intelleximus etiam ea quæ perfuadere videris ad scribendum imperatori Græcorum & aliis, subjungendo qualiter nominationi Florentiæ repugnanti, adhærentibus tibi oratoribus fere omnium regum & principum. Habuimus etiam copias ipsius bullæ & litterarum receptarum cum Italicarum quam Latinarum: quæ omnia legimus: & in præsentia nostrorum & sacri imperii electorum, nobilium & communitum, cum quibus hic in Dei nomine congregati fumus, referre & literare mandavimus: qui una nobiscum de hujusmodi finibus & periculosis novitatibus maxime perturbat fuerunt; cum merito locus esse debeat tristitiæ, ubi tam perículose agitur de rebus nedum magni & celebris concilii, verum etiam totius ecclesiæ. Sed utique hc laudamus reclamationem tuam super loco Florentiæ propter rationes per te allegatas, atque alias nobis notas; nec curæ habendum est, quod archiepiscopus Tarentinus ad talia verbo tecum devenit. Nam adhuc dicimus, quod voluimus nostra & electorum est in illo, ut futurum concilium non celebretur Italiæ; fed in locis ubi principes orbis conflare, & rebus Græcorum, in quibus eis tota virtus confistet, eorum liberationi a gentili servitute posint opportune conferre. Et quamvis jam facto concilio scribimus, ut ufque ad cessum oratorum nostrorum & facri imperii electorum, ad nostri reditus superfedere velint, prout in copia & litteris præsentibus inclusa clarius intueberis; tamen propter defectum Armorumfium, qui folvere non audebunt, nec forsan poterunt, devenieudum erit ad novam electionem. Et quia patres adversum hujusmodi nostrorum oratorum expectare non valeant, volumus ut omni diligentia instes pro Buda, quam obtinere speramus, conferendo conditionibus & volumus aperte per vos dici, ne umquam possit dici, quod ipsis dominis de concilio de hac mente nostra non avisaremus, quia si scirentur, & non fierent, eligeremt. Datum Mediolani, octava Junii, anno MCCCC. XXXVII.

Philippus Maria Angelus dux Mediolani, etc. Papiæ, Anglerisque comes.

EPISTOLA SIGISMUNDI

Imperatoris, ad Paulum episcopum Argentinum, suum ad concilium Basileense oratorem.

De falsa bulla super translatione concilii ad civitatem Florentinam.

SIgismundus Dei gratia Romanorum imperator semper augustus, Hungariæ, ac Bohemiæ & Dalmatiæ &c. rex.

Venerabilis, devote, dilecte. Receptis dielus præterritis nonnullis literis & scripturis de

ANNO CHRISTI 1437. cundum quod vobis juxta occurrentium re- A
rum qualitatem, pro bono rei videbitur utilius faciendum, nobis omnia quæ ibidem emerserint continue, præscribentes. Datum... Egræ, die quinta mensis Julii, regnorum nostrorum Hungariæ LI. Romanorum XXVII. Bohemiæ XVII. imperii vero V.

Ad mandatum domini imperatoris.

Gaspar Sligk cancellarius.

Venerabili (a) Paulo episcopo Argentinensi oratori nostro sacri Basileensi concilio, devote & sincere dilecto.

Præterea scribimus civitati Basileensi, ut obediant facro concilio in processu contra tales, qui falsitatem in bulla concilii commiserunt; quare litteram eis præsentare debeas, quia revera magna machinatio in ecclesia Dei tentata est.

EPISTOLA JULIANI CARDINALIS

& legati, ad decanum & capitulum ecclesiæ Herbipolensis.

Ut oppignoratas decimas ad præposituram ecclesiæ sua spectantes redimant.

Apud Martene Veterum VII. pag. 940.

JUlianus miseratione divina presbyter cardinalis tituli S. Sabinæ, in Germania legatus apostolice sedis legatus, venerabilibus in Christo dilectis decano & capitulo ecclesiæ Herbipolensis & amicis nostris carissimis.

Venerabiles in Christo dilecti, memoramus nos dudum, dum apud vos constitui effemus ad dictum prædecessi, vobis rationabilibus id tunc suadeobus causis, indulsisse, ut certas decimas tunc expressas, ad præpositum vestræ ecclesiæ spectantes, usque ad summam duorum millium florenorum Rhenenfium pignori obligare, & quod ex eo vobis fuccessive essent, decimis fubdibam a clero vestro exigere B
Dpositis. Cum autem venerabilis dominus Jacobus ad (b) dictum apostolicæ sedis protonotarius & præpositus ecclesiæ vestræ, queruletur, quod licet subdibium hujusmodi ab ipso clero exegeritis & levaveritis; tamen decimas per eos impignoratas hujusmodi minime curasitis redimere; fed subdibium ipsum in alios vestros usus convertistis, in non & dictæ præpositure præjudicium & gravamen: vos rogamus & in Domino exhortamur attente, quatenus cum hujusmodi subdibium receperitis, decimas ipsas indilate redimatis, ne ipse dominus Jacobus ulteriorius nos pulsare habeat querelis; alioquin convincimur adversum. E vos super his procedere, prout justitia dictaverit & ordo rationis. Ex Basilea, anno &c. MCCCCXXXVII. die 1. mensis Septembris.

(a) Nic Episcopus defideratur in syllabo episcoporum Argentinensium apud Sammartanos.
(b) Poft Rubanum cicdus fuit Trevirensis archiepiscopus anno 1439.

De-

ANNO CHRISTE 1438.

Documenta Anni 1438.

EPISTOLA

ad prælatos nationis Germanicæ.

De adventu Græcorum Venetias & promto eorum animo ad unionem.

Martene Tom. VIII. pag. 943.

REverendis in Christo patribus & venerabilibus viris dominis ineliytæ nationis Germanicæ.

Reverendi patres & venerabiles viri, ut ea P. V. significem quæ hic de Græcis invenit & oculis vidi, has litteras eidem scribere constituit. Applicui enim Venetias XIX. præsentis mensis, & invenii imperatorem & patriarcham Constantinopolitanum, qui octava (*a*) præsidii mensis cum maxima comitiva ecclesiasticorum & secularium nobilium, ultra numerum sexcentorum & quinquaginta personarum applicuerant, inter quos est frater germanus præfati domini imperatoris. Inter illos autem sunt ultra XXV. archiepiscopi & episcopi ac nonnulli abbates, multique caligeri & clerici seculares. Sunt & nonnulli qui dicuntur cardinales ecclesiæ Constantinopolitanæ, & etiam inter eos sunt octaroni ritus aliorum patriarcharum, &, ut dicitur, de proximo expectatur quidam archiepiscopus magnus de Russia, venturus per terram cum magna comitiva. Nunquam profecto credidissem talem & tantum præfatorum & ecclesiasticorum ac nobilium comitivam invenire quæ ut ex ipso afacilu facile apparet, valde est venerabilis, & ad hanc sanctam unionem de qua agitur, satis prona apparet, & bene inclinata effe videtur: immo eam, quantum ex verbis confecturari potelt, ardentissime desiderare; quod etiam ex facto id ipsum facile comprehenditur, cum dominus imperator valde infirmus, & dominæ puerlarcha antiquissimus, ex tam longinquis partibus venerint, & tot periculis ex variis casibus se fobosferint, ex qua re non potest non comprehendi, immo manibus, ut sic dixerim, palpari ferenæ ipsorum animus ad hanc unionem. Et certe nemo est, qui hoc omnia prospiciat, quem ipsi in tanto fervore & tali dispositione ad compassionem non inducant, & de hac utique bene sperare faciant. Ipse dominus imperator a mediterraneis infra videtur non posse fe juvare, & impossibile sibi esse tranire montes: Similiter & dominus Patriarcha qui antiquissimus est. Ipse dominus imperator eras hinc recedet versus Ferrariam (*b*), ad quem locum dominus patriarcha (quem ei alie ter arripere, quam sanctam opus fie intendere huic sanctæ unioni, optime videtur. Nec opus fore existimo exhortari vos ad profequendum & promovendum tam sanctam rem, cum omnis catholicus Christianus naturaliter ad illam inclinatus esse debeat. Hoc audeo dicere, ſi quis illam promoverit, majus apud Deum meritum acquiret, quam ſi toto vitæ ſuæ tempore jejunaret atque oraret, & alia pietatis opera faceret. Si quis impedierit, tamquam infinitarum animarum homicida, in inferno cum Juda portionem habebit. Valete memores ſemper mei in veltris orationibus, ubicunque fuero, exiſtimantes me nec eſſe ſabium . . . . .

LITTERÆ CONCILII BASILEENSIS

Quibus mandat eos excommunicari qui Johannam abbatem Cisterciensem doloſe caperant.

B Sacrosanctа generalis synodus Basiliensis in Spiritu ſancto legitime congregata, universitatem ecclesiam repræsentans, venerabilibus Bisuricensi & Autisiodensi archiepiscopis, ac episcopo Eduensi, salutem & omnipotentis Dei benedictionem.

Quos nonæ voluntatis adeo captivat perversa intentio, ut auctoritatem ſanctionis canonicæ contemnentes, in aliorum graves protabentur injurias; nimirum ſi hos ſeveris ecclesiaſticæ cenſura percellat, & pro demeritis rigidiori adjicit judicialiæ poenæ statuis. Ad audientiam ſiquidem noſtram, dilecto ecclesiæ filio Johanne abbate monaſterii Cisterciensis Cabilonensis diœcesis, referente, pervenit, quod cum olim ipſe Johannes abbas ad locum de Divione Lingonensis diœcesis, pro certis ſuis peregendis negotiis accedens tendere, quidam iniquitatis filii & perditionis alumni, videlicet Johannes *de la Roque*, alias *ſirchbaut Jouchon de la Riviere*, & Ludovicus *de Blanchefort*, alias *Le petit Blanchefort* armigeri, nec ordini nec dignitati deferentes, timore Domini relegato, cum nonnullis ſuis in hac parte complicibus, eumdem Johannem abbatem habita religionis indutum, ejuſque familiam hoſtiliter aggressi, captivarunt & captam abduxerunt, & per ſex hebdomadas vel circa detinuerunt captivatam, ipſum equis, mullis, libris, veſtibus, ſigillo & aliis clenodiis, bonis & bonis nequiter ſpoliando, necnon multipliciis ſibi damna, injurias & offenſas irrogando in diviſum maximis effectibus, ecclesiaſticæ libertatis vilipendium, ipſius abbatis maximum prajudicium & jacturam, ac perniciosissimum exemplum plurimorum.

Nos igitur attendentes, quod non decet, nec expedit præfatos ſacrilegos, ipſisque ſuper hujuſmodi horrendis & detestandis excessibus præſtantes auxilium, conſilium vel favorem, abſque animadverſione debita relinquere incorrectos, circumſpectioni veſtræ per hæc noſtra ſcripta committimus & mandamus, quatenus vos, vel duo aut unus veſtrum, omnes & ſingulos hujuſmodi ſacrilegii parratores, clericos & laicos; ac eos qui ipſis in præmiſſis dederunt auxilium, conſilium vel favorem, excommunicatos & anathematizatos publice nuncietis, & facciatis ab aliis nuntiari; vosque nihilominus de præmiſſis omnibus & ſingulis de ea contingentibus inquiſitione noſtra ſummarie, ſimpliciter & de plano, ſine ſtrepitu & figura judicii, ſoleeti & fideli addubita diligentia, informetis; nec non arrigeros præmiſſos, omnesque alios & ſingulos clericos & laicos, cujuſcumque præeminentiæ, dignitatis, ordinis, ſtatus vel conditionis exiſtant, quos per informationem hujuſmodi reperieritis commiſſe aut commicti ſcisse vel mandaſſe præmiſſos excesſus, aut in eis committendis præſtitiſſe auxilium, conſilium vel favorem, nominatim & in ſpecie tamdiu excommunicatos, diebus Dominicis & feſtivis, ſolemnis campanis, candelis accensis, in eiſdem eccleſiis atque locis, cum in eis fuerit major cleri & populi multitudo, publice nuncietis, & per alios nunciari faciatis, ac ab omnibus arctius evitari, donec prædicto abbati abbatiæ reſtituantur, & de ingratis eidem irrogatis ſatisfecerint competenter, ac cum veſtris literis rei veritatem continentibus ad nos feu ſedem apoſtolicam venerint abſque vendi. Et inſuper vos ipſi, ſeu etiam eoſdem, vel unus veſtrum eoſdem armigeros, & alios ejus facilegii complices parratores, ſub privationis omnium feudorum, quæ ipſi ab eccleſia quomodolibet tenent, ac perpetuæ infamiæ poenis, eadem auctoritate, diſtrictius monendo & requirendo, quatenus infra certum per vos ſeu aliquem veſtrum ad hoc deputandum præfato abbati ablata hujuſmodi reſtituiſſe; necnon de injuriis, damnis & interesſe plenariam & condignam ſatisfactionem impendiſſe debeant, aliosquin infra certum alium terminum, quem eis ad hoc ſimiliter duxeritis præfigendum, ipſos declaretis poenas prædictas damnatis, ſeu ſimiliter declaratos etiam, ſi opus fuerit, auxilio brachii ſecularis.

Ceterum ſi ipſorum armigerorum & aliorum præſtitorum præſentia pro monitionibus eis & citationibus de ipſis faciendis tuti haberi nequeat, nec vobis monitiones & dilationes quaslibet per eoſdem publicum, & locis affigendum publicis, de quibus ſit verisimilis conjectura, quod ad noſtram monitionem & citationem hujuſmodi pervenire, faciatis. Ceterum & plenam & liberam conſedimus tenore præſentium facultatem: Volentes quod monitiones & citationes perinde & ſicut monitos & citatos, ac si eis in facie præſentialiter & perſonaliter eaſdem ſent. Non obſtantibus tam ſelicis recordationis Bonifacii papæ VIII. illis præſertim quibus caveatur, ne quis extra ſuam civitatem vel diœcesim, niſi in certis exceptis caſibus, & in illis ultra unam dietam a ſine ſuæ diœcesis ad judicium evocetur, & ne judices extra civitatem vel diœcesim in B quibus deputati fuerint, contra quoſcumque procedere, ſeu alii vel aliis vices ſuas committere, aut alios ultra unam dietam a ſine diœcesis eorumdem trahere præſumant, ac de perſonis ultra certum numerum ad judicium non evocandis, quam alias conſtitutionibus apoſtolicis contrariis quibuſcumque. *Conſilior. Supplem.* Tom. V.

(*a*) Andreas a ſancta cruce tradit Græcos Venetiis recepisse ſuiſſe *cum magno tumpanorum ſonitu die nona Februarii 1438.* (*b*) *Quarto Martii Graecorum imperator Ferrariam magno cum equitum 2[illegible] peratum ingreſſus eſt, &c.* inquit Andreas a ſancta Cruce.

ANNO CHRISTE 1438. ANNO CHRISTE 1438.

(*a*) In poſtea fuit epiſcopus Belvacenſis, atque S. R. E. cardinalis, & legatus ſedis apoſtolicæ in Germaniam.

ANNO CHRISTI 1438. 1439.

LITERÆ CARDINALIS ARELATENSIS

Concilii præsidis ad Joannem Grunvvalden-rum Frigingensem vicarium.

Extat apud Meichelbeck in hiſt. Friſing. tom. 2. p. 2.

SPectabilis & egregie doctor, ſocie & amice noſter præcariſſime. Salute cordiali præmiſſa. Scripſimus ſæpenumero reverentiæ veſtræ, & hæc ſacra Synodus inpunxit, & ſuis literis mandavit, ut huc quantocius accederetis; neceſſeratem enim ſtatus eccleſiæ univerſalis & gravitatem rerum circa quas impræſentiarum verſamur. Si igitur vobis ſinceras zelus eſt ad ſalutem publicam chriſtianæ religionis, ſi ad ſanctam eccleſiam Dei ſila probata fervens devotio, ſi denique optimus & integer affectus ad conſummationem feliciem operum ſacratiſſimorum, pro quibus hoc ſacrum concilium dignoſcitur indictum, exhibere, precamur, non differatis huic ſacre ſynodo præſentiam veſtram. Ecce enim requirit dominus, ſi eſt qui diligat dominum Jacob, & locum habitationis gloriæ ſuæ: probatio autem dilectionis exhibitio eſt operis. Probate igitur, vitorum optime, probate vos diligere rempublicam eccleſiæ, dum neceſſitati urget adeo magna, ut ſimilem nullus audiverit. Si enim præſentiam veſtram requiſitus denegaverit eccleſiæ ſanctæ, quis de reatu excuſare vos poterit. Iuſtat profecto tempus, quo conſummatione votiva doctorum, ſanctorum operum fructum reportent fideles primum laborum. Venite ergo, venite, cum exultatione, ut portetis manipulos veſtros. Nollis quidem exitum acta probare, & non pugnam coronate fed finem; nec omnem curretem, ſed perventorem ad terminum accipere bravium. Feſtinate, ea cariſſime ſocie, ar & paſſionem & conſolationem ſitis participes, nec ſolvatis, regumus, hoc tempore iuſtus bell cingulum militiæ. Aperiremus quanta impellunt, quantaque perurgent, ſi ſingula hujusmodi reſtram caritatem literis taremus: vos autem omnia hec occulata fide conſpicientis. Negotiorum vero diſpoſitionem dominus Deghenadus Salzburg. canonicus Friſing. harum exhibitor, nobis tuncre dilectus, veſtræ circumſpectioni latius dicet. Sunt etenim hic reverendiſſimi domini ambaſſatores chriſtianiſſimi regis Francie, qui & in propoſitione ſua elegantiſſima profeſſi ſunt hanc ſacram Synodum veriſſime repræſentare eccleſiam univerſalem, & decreta ſaluberrima hic edita pro reformatione eccleſiæ acceptare; pro nonullis tamen inoneſtiſſime ſupplicantes, circa quorum expectionem partes affidui vigiliis ſe diverſant. Sunt autem illi ex diſtis dominis ambaſſatoribus, qui alias hic non fuerant, huic ſacro concilio incorporati, & deditiſſimi ad bonum commune eccleſiæ univerſæ. Alia demum annexa habit domin. Deghenadus, exhibitor preſentium, quem conſideratione noſtri habeatis, quatenus ſinguari benevolentia commendatus. Datum ejuſdem ſacri concilii pro viribus efficere queque cognovero grata veſtre amicitiæ quam ſolleiter hac digere & conſervare digneris in omni proſperitate & ſalute. Scripſum Baſileæ die XXIV. Novembris MCCCCXXXVIII.

ANNO CHRISTI 1439.

Documenta Anni 1439.

APPELLATIO PRINCIPUM electorum.

Martene tom. VIII. pag. 933.

NOS &c. facri Romani imperii principes electores, coram venerabilibus viris notariis & teſtibus hic præſentibus propoſitum & dictum, quod licet fidos & indefeſſos labores impendimus graviſſimis expenſis, ut catholici principes, ſolliciti conventione, fedula oratorum miſſorum, ut doctiſſimi inter S. D. N. & ſacrum Baſileenſe concilium ceſſaret diſſidium, reformaretur diſſidia, fieret pax in populo catholico, in quo [illegible] ſacrorum eccleſiæ ſtatus [illegible] lenter reformaſſet, tam graves difficultates exortum partibus hinc inde noſtræ ſolliciſtudines offerre potuerunt, per quod ad pacem nonnunquam digeſta dicta medicina, confederationem. Sed noſtris undique multorum regum & principum ſeclusis precibus, pendentibus laboribus & expenſis, protestationibus, quæ veluti ſchifmatis fomenta extinguere quæſivimus, in execrabilem, & duriorem ſe diverſimus præcipitarunt SS. D. N. dominum Eugenium papam IV. quadam fua ſententia patres ſacri Baſileenſis concilii, ut aſſerunt & palam prædicant, ab omni pontificali & papali adminiſtratione eminentes, ea agunt & nituntur impedire, quæ diſtus dominus Eugenius papa & alii Romani pontifices ſui antecſſorum: diſto nihilominus S. D. N. Eugenio ſe opponente, & in contrarium omni ut fas, ante, acceſſorum decreta, id evenit, ut contrarius tam in hujuſmodi diſſidi & diviſionis materia, quam etiam in aliis cauſis, dictis proceſſibus, ſententiis, mandatis & edictis nos & noſtri moleſtare, & quotidie laqueare, que eſt hactenus ipſe furare pacis, licet maxime incommodo, & in grave eccleſiaſtici gradus periculum patienter luſtigaviſſis: conſpicimus tamen non ſolum ad pacem non conferre, quin imo hujuſmodi diviſionem, quæ ſplicitier confoveri. Nos itaque attendentes dum in ſingulis palam contraria prædicatur auctoritas & contradicit, quid quid tandem quiſtem auctoritatis præterea quomodolibet editur, decernitur, ſive mandatur, & dum uni obedire ſtudemus, in aliud verſemur incidere; ſicque timoratæ undique fluctuant conſcientiæ, neſciunt in quam partem declinare. Succedunt dictim irreparabilia ſcandala, vertitur in vulgi diſceptationem ſyſtoporum auctoritas, a ſummo usque ad ima ſinguli fidelium convertus, proh dolor! ut videmus, hoc ſchiſmate ob ſingulares affectiones graviter inclinantur. Res hæc tenebroſa in nubilus aeris ingenium non-

ANNO CHRISTI 1439.

noſterum vires excedit, & absque periculo non valemus apud nos ipſos rem interatiſſimis tam difficilem determinare.

Quibus attentis, hec hactenus conſideratia duſti probabili, noſtra penſata diſpoſitione ſperabamus, quod noutra nos partium hac diferentiate minime debeira aut determinata in alio concilio, ut cum aliis religiſibus & principibus ſæpe expertivimus, requiriſſet, ſi non obſtantibus, nunc per legatos, nunc per oratores, nunc vero bullarum aſſiſtione pretendubat hoc inde nos requiretur, ut non arbuſſima re, que de auctoritate eccleſiæ, & fidei catholicæ fundamentis multiplicitter variat, partem ſtatim aſſumamus, uni obedientes, reliquum repellendo, quemadmodum in diſtis aſſeruit continenti bullis, literis & proceſſibus, quas hic non reperimus & pro expreſſis haberi volumus, quantum pro nobis faciunt, & non aliter ſeu alio modo, de quo expreſſe proteſtamur, plenius conſtetur.

Ex illis igitur cauſis & aliis ſuis loco & tempore dicendis, proponendis & allegandis, de quo, ſimiliter protectamur, ab omnibus & ſinguliis mandatis, proceſſibus ſententiis, ſive edictis obtentu, preſentis diffidii, directe vel indirecte quomodolibet fulminatis ſeu fulminandis, requitionibus jam factis aut in futurum faciendis, aro nobis, noſtris & ſacrum Baſileenſem ſubditis adhærentibus & adhærere volentibus, ad ſacrorum Eugenii Baſileenſe, futurum generale & ſecumenicum concilium, SS. dominum noſtrum Eugenium papam IV. ſanctam ſedem apoſtolicam, aliam vel alios, ad quem vel ad quos de jure fuerit appellandum, omnibus melioribus modis, via, cauſa, & forma, quibus hoc efficacius fieri poteſt & debet, tam expreſſim quam diviſim provocamus & appellamus, ſubmittentes nihilominus nos & omnia bona noſtra, ac adhærentium & adhærere volentium præfatæ ſacrum ſacri concilii SS. D. N. Eugenii, ſanctæ ſedis apoſtolicæ, ſeu alterius ad quem appellandum fuerit protectionis & defenſionem, ex tunc petentes inſtanter, inſtantius, inſtantiſſime apoſtolos ſeu literas dimiſſoriales nobis tradi & dirigari: protectantes quod per nos non ſtat, quominus eas reciplamus, ſi quis ſit qui nobis dare velit, tradere & dirigere, cum protectatione inſinuando, profequendo hujuſmodi appellationem cuis loco & tempore opportunius ſuper quibus a nobis dominis notariis publicis petimus inſtrumentum confici ſeu inſtrumenta tot quot fuerint neceſſaria & opportuna, cum ſuis protectationibus & clauſulis apponi ſolitis, neceſſariis & conſuetis, ſalvo jure addendi, mutandi, minuendi, & aliis prout fore & eſt moris, &c.

Exhibita eſt præſens ſchedula nobis notariis infraſcriptis per reverendiſſimos patres dominos Theodericum archiepiſcopum Mogguntinum, ac Jacobum electum & confirmatum Treviorenſem, pro & & nominibus propriis; nectron præfatum dominum Theodericum archiepiſcopum, illuſtris principis Frederici marchionis Brandeburgenſis, reverendis patrem Fredericum epiſcopum Wormatienſem, illuſtris principis domini

ANNO CHRISTI 1439.

Ludovici comitis palatini Rheni, & venerabilem dominum Henricum de Erpell. reverendiſſimi patris domini Thenderici Colonenſis archiepiſcopi principum electorum oratores & ambaſſatores, prout &c. die Jovis XIII. Auguſti, horis veſperarum vel quaſi, in ſuis capitulari eccleſie Mogguntine, præſentibus dominis Jo. abbate S. Matthie extra muros Treviorenſes, Philippo de Sirck decano eccleſie Treviorenſis, anno &c. MCCCCXXXIX.

Z. Henricus Dol.

ANNO CHRISTI 1439.

EPISTOLA IANUENSIUM

ad concilium Baſileenſe.

Gratias agunt de liberatione Baptiſtæ de Flisco & Anfroini Spinolæ.

B

SAcroſancto *concilio Baſileenſi* concilii ibid. *ianuenſium* civitatis Ianuæ.

Sacroſancti, reverendiſſimi patres & domini, præſtantiam veſtram non expedire, ut propriis quæ retro gerit, laus humana aut alia mercea ab hominibus reſpondeat, ſed ſecundum ſapientibus traditum fit, eſſe veſtra ſactorum præmium cœlo ſeciſſe. Sed & patriotarum veſtrum, quæ filium Deum invenitur, & ab eo ſibi reſpondi cupiunt commutationem mentiuræ, multo minus deſiderant a nobis pro beneficiis ſua gratiam ſibi referri. Nos tamen dum cogitarem quanta non ſolum benignitate, ſed quo labore ac ſtudio pene incredibili dominationes veſtre contenderunt, pro liberatione civium noſtrorum Baptiſte de Filisco & Anfroini Spiſnole, nobis patronis, qui tamen beneficio non agere illis gratias ingenuos & inhumanos. Magnum profecto fuit beneficium veſtrum, ſed & auctis gratiam filius, quod magno labore ſummaque difficultate res conſecta eſt, quamquam nullis accedentibus noſtris precibus dominationes veſtre hujus liberationis negotium ſuſceperunt. Hi demus igitur illis gratias immortales, proteſtantes ſe nunquam, ut ſi quid eſt, aut erit in quo poſſimus voris eorum inſervire, id nobis indicetur; namque in omnia vota ſua nos ſemper habituros ex animis paratos. Data Ianuæ, anno MCCCCXXXIX. die IX. Septembris.

Conſilium anelanorum Ianuæ.

PROTESTATIO ULTIMA MAGUNTIÆ concepta & facta.

NOS, &c. attendentes quod ſi ſacrorum generalium conciliorum ſedisque apoſtolicæ honor & auctoritas . . . ut principibus catholicis ſanctæ matris eccleſie filiis, in cunctis agendis noſtris ſemper indicat animis, totum in hoc fundamentum ſe gitatum, ut inter fluctuantes mortalium ſententias, quas, proh dolor! practica & non eccleſiæ ſcriptura quotidie dedere exhortatias, ſic ecſti tramitis incedamus proteſti

ANNO CHRISTE 1439.

clypeo, fic fedem honoremus apoſtolicam, ut facrorum conciliorum non ledatur auctoritas, & ſacras ſic generales colemus synodos, ut apoſtolicæ ſedes quam inter cunctos primam credimus, non in juris ſui præeminentia depetimur. Sed quod dolentes referimus, adeo facrum Baſileenſe concilium & S. D. noſtre ſe mutato inque ſe, invicem contrarium proceſſibus inſeviunt, mandata atque decreta tam adverſa concilium, ut non ſolum quid ex in re vocitus, jullius & ſanctius tenendum ſit, nos ipſi probabiliter ignoramus: quin immo conſuſio ſtatus multiplicatur eccleſiæ, decreſcunt ſcandala, fidelium hominum perplexantur animi, dietim graviorfurgit ſcrupi divino, ut nihil celeri ſuccurratur antidoto, dato bello repulſi, eccleſiæ unitas tam in ſuperioribus poteſtatibus, quam ſingulis fidelium conventibus, extra mundi termines exfultabit. Sacrum namque conciliuni non ſolum S. D. N. Eugenio papæ nullum papalis dignitatis adminiſtrationem attribuit, quinimmo privatum præcidat & depotitum cenſuerunt, ſibique non obedientibus cunctis principibus & fidelibus Chriſtianis palam maximarum poenarum formidine conatur præcipere. Vice verſa S. D. N. nullum Baſileenſi generali concilio authoritatem deferre, quin immo conciliabulum, & in alia prætendit loca tranſlatum, inhibens nihilominus gentis non mediocribus, ne quiſquam cujuſcumque ſtatus, &c. concilium audeat Baſileenſe profiteri, prout in bullis literis & proceſſibus patuit, quas, quamvis non nobis facium, hic (non) regeſtimus, & pro expreſſis haberi volumus, plenius continetur. Exeniet. proh dolor! ut quicquid altera parium fua etiam auctoritate agitur, altera non ſolum hæreticum dicit & ſchiſmaticum, quin immo in maximam hæſi del catholicæ utriuſque auctoritatis lationem, ſcandalum, & confuſionem totius orbis palam & publice promulgare non veretur. Non itaque ut catholici principes & fideles ſanctæ matris & ſedis apoſtolicæ devoti filii, hujuſmodi noſtræ materie condolentes aegoſtiis, fidos noſtros indefeſſe multiplices, nunc ſolli, nunc aliorum regum & principum aſſiſtentia, gecibus & proteſtationibus hactenus labores impendimus, quantuncumque absque gravi perplexitate animorum potuimus. De futuræ pacis, neutri partium quidquam obdientiæ impendere, diffulimus, quod dum randem, ut deſiderio nimus, nimus perfecte conſpicimus, & quod tanta ſanctitate exringuere omnia ſumus, ex utriuſque partis acharitia amplius ſuſtinere dolentes referimus, conſpicimus dilatari, animadvertentes quod quocumque in antea facet Baſileenſis concilii ſanctum obedientiæ acceptimus, contra S. D. N. Eugenii poteſtatem erigimus, illi contradicimus, ſuæque reſiſtimus auctoritati. Et ſi quo ſanctitatis fua præcepto parentes, facrum nos Baſileenſe concilium fautores ſchiſmatis & hæreticæ pravitatis reputabit. Hæc noſtrorum diverſitas vires facciide ingeniorum, hinc ex in cœlum tollere verentur. Has duas eccleſiæ præeminentias, noſtræ nolentes inniti prudentiæ, nequaquam poſſumus, A voluimus, ſeu intendimus tam tenebroſam in nubibus acri queſtionem quomodolibet diſſinire. In tanta profecto contrarietate, proceſſuum editorum, mandatorum requiſitionum merito perplexi, velut inter ſcylla provoluti pices, latera undique perſtimentes, neſciamus in quam partem declinare, timoratis undique quærentes graviis conſulere conſcientiis, ne dum unum ampleſtimus, in alterius laqueos gravius incidamus, confuſioni totius fidei catholicæ & eccleſiaſtici ſtatus & innumerabilibus in populo ſcandalis, quæ ex utriuſque partibus propter adhæſionem partibus ſuorum oriuntur quotidie conſulcimus, & quæ dietim, proh dolor! nili occurreretur, graviora expectamus, publicibus remediis occurrere cupientes, facci Conſtantienſis concilii atcentata conſtitutione ſuper proviſione ſchiſmatis edita, quæ incipit *Frequens*, certis inter nos alioque regni & principes intelligentiis, conſhi ſupradictis cauſis aliisque, luis loco & tempore clarius explicandis, aſſias per nos fidas protectationes reverantes in his ſcriptis, convenimus, didicimus, & protcitamur, & in antea nullum edictum, ſententiam, proceſſum ſeu alias manda tatum aliud facturum, nec contra nos aut in ſe invicem alios quoſcumque feu quemcumque cujuſcumque ſtatum, dignitatem, beneficium, officium, ſcribere, ſeu, ſcripta vel acChionem, præjudicium ſeu gravamen quomodolibet, directe vel indirecte reſpicientes cujuſcumque obtentati conditionibus ſtatus, ex papalis facrie, occaſione præmiſſa diſſidii fulminatos, ſi qui fierent aut fulminarentur in futurum, live contra decretaalias aut per nos editorum: ut quicquid cumque feu quaſcumque contrariorum affectuum in tertis & dominis nobis & diſtinctibus noſtris ſubjectis nequaquam recipimus, publicari ſeu affigi permittemus; quin immo impertantes, promoventes, etiamſi motu proprio concedentur, recipientes, attentes, publicantes ſeu affigentes, in judicio quomodolibet dantes vel allegantes, eo ipſo ex omnibus dominiis & terris nobis ſubjectis ceniantur relegati, & bona eorum ipſo jure confiſcata, ultra hæc ſi extranei fuerint, panis condigni arbitrio ordinariorum undecunque acrius puniendi. Verum, cum non ſolum ex ſupradictis mandatis proceſſibus, ſententiis live ediclis, quin immo etiam ex ſingularibus aliis conceſſionibus, ſententiis, proceſſibus feu mandatis, qualitercumque fint, aut quibuſcunque nominibus cenſeantur, ſic, ut præmiſſum, in fonte & origine corum ſcatere & perpetuitas generetur; quin immo non experientia diuturna edocuit, ſtatum non ſolum univerſalis, ſed & aliarum eccleſiarum confundere gravi- B viter, ſcandala irreparabilia generari & partes hinc inde contendentes per multorum aſſidentium multiplicitier in ſuis extremitatibus confoveri. Edictum quod ſimiliter in antea nullus poteſt proceſſus, mandata, ſententias, decreta, &c. quæ per ſe aut alia ſua auctoritate in quibuſcumque cauſis vel negotiis, etiam adu perdentibus, poſt tempus hujuſmodi fieri contingeret, in terris & dominis noſtris nullatenus recipiemus; quin im-

mmo publicantes, affigentes, ſeu alias quovis modo utentes penas ſupradictas eo ipſo incurrant, poenitentiariæ literis & aliis omnibus in foro conſcientiæ fuo & quemquam judicio relinquentes. Relinquens tamen per præmiſſa ea quæ per utranque partem prius rite facta, data aut conceſſa fuerint, in aliquo ledere, ſed illa in omni ſuo robore cum effectu durare & firmiter obſervare, & ſic quod noſtra tam ſpiritualia, quam temporalia ordinabimus conſiſtoria, ut unicuique pateat, expedire, quemodolibet ceſſante impedimento, juſtitia miniſtretur.

Ut autem pia & ſincera omnium noſtrum clareat intentio, nec quiſquam nos aut ſuis capite vivere, aut fine ſuperioris auctoritate ſtare velle ſinifter forſan ſuſpicetur; dicimus & expreſſe proteſtamur, quod per dictas conventiones, ordinationes, feu ad invicem conſenſus, non intendimus neque volumus ab obedientia facrorum conciliorum aut ſanctæ ſedis apoſtolicæ quolibet modo recedere, ſed in tantis contrarietatibus, anguſtiis, ſcandalis & perplexitatibus, ut ad pacem & unionem deveniatur, circa animos noſtros ſuſpenſos tenere debere per aliud facramentale aut occumenicum conciliuni, aut alias de conſilio literatorum, doctorum, noſtr- rum facrique Romani imperii agnitatum, quid agendum, cui potius obediendum ſit, concludam facrit feu determinatum, ad quod efficiendum laboris noſtri, quantum ex ingeniolis nobis incumbit officiis, folum Dei, ſanctæ matris eccleſiæ & ſedis apoſtolicæ reſpectu, D no nobis auxiliante, operam dabimus, laborisque noſtros fedos & ſollicitos impendemus.

RESPONSIO SACRI CONCILII

generalis Baſileenſis, univerſalem eccleſiam repreſentantis, oratoribus ſerenisſimi principis domini Friderici regis Romanorum, &c. nec non illuſtriſſimorum principum dominorum electorum facri Romani imperii ad præſentem per eos porreſtum, cujus tenor ſequitur & eſt talis.

Ibid. D*Ignentur veſtræ reverendæ paternitates ad exhortationem & oratorum poſtulationem ſerenisſimi domini noſtri, Romanorum regis, &c. utrum ipſum principale obſtaculum, ſua ſola conſerre, quatenus noſtri congressus, ad generalis concilii ab omnibus audabitati congregationem ſuſtra nostræ anni ſpatium perveniant, loco ſuæ miſeriæ & ſuis electoribus grato, vivere gerendis accommodo.*

Primo quidem tanta synodus commendat devotionem & ſinceram intentionem, E quam præfati ſerenisſimus Romanorum rex & illuſtres principes, ad unionem & pacificationem eccleſiæ ſanctæ Dei habent, & per præditos ſolemnes nuncios ac oratores cum eorum literis ad hoc facrum concilium deſtinatos, in congregatione generali facunde & prudenter explicarunt.

Secundo, præfatis oratoribus commemoratis, quomodo in hac civitate Baſileenſi hactenus fuerit, & hoc ſit generale concilium univerſalem eccleſiam repreſentans, quod merito apud omnes Chriſticolas multiplici ratione debet dici & reputari indubitatum & unicum. Et conſequenter ſubjungatur, quod ſine maximis periculis, incommoditatibus, ſumtibus, & difficultatibus, ab hinc ad alium locum mutatio concilii fieri non poterit, probat res hæc ipſam coteris diligenter intuentibus indicat, & ipſa ſanctæ synodus ſupius per oratores ſuos in diverſis ambuſtatis ac in eodem loco verbis & ſcripris oratoribus regum & principum ſæculi multifariæ luculenter oſtendit.

Unde quamvis ſanctus alinque plurimis attente conſideratis, videtur parlus hujus facri concilii, quod hæc infignis civitas Baſileenſis, cujus idoneitas multiplici experientia diuturne comprobata exiſtit, eſſet locus aptus, & rebus gerendis accommodus, ad quem cooperantibus præfatis dominis, ſerenisſimo Romanorum rege & electoribus, non ſolum ex inclyta natione Germanica, ſed ex omni fidelium natione, quæ ſub cœlo eſt, conveniens omnes, qui generalibus conciliis interelle debent, & convenientium una cum patribus qui indeodem concilio hactenus conſtanter perſeverant; pax & unio eccleſiæ defideratæ poſſet, præcipue cum hoc facrum concilium inter cetera laudabilia opera ſpecialiter exF titit congregatum ad pacem omnium Chriſtianorum.

Nihilominus, illis non obſtantibus, ut prædicti ſerenisſimus rex & principes oratores, cæterique reges & principes, ac cunctifideles clare percipiant meram & puram intentionem, quam habet hoc facrum concilium ad unitatem & pacem eccleſiæ, & hactenus ſemper habuit, quodque patres in eo perſeverantes ad quæri fum eccleſiæ omni poſſenti de ea quæ in ipſis eſt fide ratione, utque præfati ſerenisſimus rex & principes eccleſiæ ſanctæ evidenter cognoſcant, quod facrum concilium malum cupit voti eorum complacere, pro pacificatione univerſalis eccleſiæ, divina favente clementia, conſequatur, ipſa ſancta synodus in hac Baſileenſi civitate inclyte nationis Germanicæ in Spiritu ſancto congregata, & ufque in conſtantem diem legitime continuata, univerſalem eccleſiam repreſentans, offert ſe paratam, in tempore de qua de mentio, ad locum ſecurum, decentem, & commodum accommodum, & regiæ celſitudini placitum, ſua propria auctoritate, modis congruis tractandi ſtatus, ſecuritatibus tamen atque hujusmodi translationibus ſecundum & ſtendum, in talibus præſtari ſolitis & aliis neceſſariis datis & præſtitis.

Anno Christi 1439.

necessaria reputat & intendit hæc sancta synodus, sunt ea quæ sequuntur.

Primo quod serenissimus ipse rex dominus præfatæ suum & sacri imperii salvamus conductum ipsi sacro concilio ad aliquem tutum transferendo, pro omnibus accedentibus ad ipsum, stantibus, recedentibus, in plena forma; deque operam, ut locus eligendus etiam alet plenum securitatem & salvum conductum, in libertatibus circa jurisdictionem, ac inhabitatoribus in victualibus & in aliis requisitis, prout solitum, est præfati sacri generalibus concilibus, & præsertim prout per civitatem Basileensem factum extitit.

Similiter dabit operam, quod principes ecclesiastici & seculares, ac loca ipsi concilio vicina, dent suos salvos conductus, quodque prædicti salvi conductus serenissimi domini regis, loci concilii, aliorum dominorum & locorum sint irrevocables, durentque continue per quatuor menses post finitum concilium. Dominatur autem tanta synodus regiam celsitudinem, & quæ guerræ aut graves discordiæ tunc inter illos aut illis efferit, dignetur se interponere pro tregua aut pace inter illos componenda.

Item, petit sancta synodus quod serenissimus ipse dominus Romanorum rex ipsi concilio interdit personaliter, legitimo cessante impedimento, quo adveniente, alii quem Potestatem & mandatum auctoritati principum, sacro concilio gratum, in ejus procuratorem justitiæ habeat, pollicaturque sub verbo regio, per hanc suam literam patentem, quod non faciet, neque fieri permittet, Deo audore, quantum in eo fuerit, quod de vel ullo pollit directe vel indirecte contra ipsius concilii auctoritatem & libertatem.

Item, ne inanis & frustratoria videatur hujusmodi sacri concilii translatio, quæ tanne magnis periculis & difficultatibus fieri non potest, videtur permaxime necessarium, cum justa declarationem sententiæ magnæ synodi Constantiensis, quicumque fidelis re- D & pacem occidere negligi non debet, sed gnatur Deo sacrificium præstare non pollint. neque tantorum principum adeo instantes preces contempni pollint. Quia ramen in hujusmodi materiis ad ipsum concilium recte cernebatur, consuluerunt patres prudenter incundendum. Deputavit itaque S. Synodus nonnullos ex quatuor partibus, qui cum illis dominis ambassiatoribus deliberare conferrent. Domini vero ambassiatores requisiverunt, eos, ut cum suorum principum mittentium catholica mens esset, quod in rebus illis authoritas sacrorum generalium conciliorum & ecclesiæ universalis, hujus quoque sacri concilii Basiliensis Barus & honor merito conservaretur; modos aperirent domini deputati sacri concilii, quibus profecutio ipsa commode fieri posset, tanquam in rebus hujusmodi magis expertis, qui circa eas jam septenalo versati sunt. Conceperunt igitur dicti domini deputati eodulum quandam continentem modos & formas quibus pax in ecclesia feliciter haberi, reductioni Græcorum efficaciter intendi, & concilium icumenicum falubriter posset ac commode celebrari. Domini autem oratores eadem cum

Anno Christi 1439.

ciscandis pro translatione concilii nominatus, & de his alitisque præmissis sacrum concilium per suas litteras regias patentes sufficit certificarum, hæc sancta synodus suam translationem in illum locum publice & in solemni sessione decretasse fiendam ad tempus, quod eidem synodo ac dictæ regiæ majestati, consideratis temporis circumstantiis & necessitate ecclesiæ, videbitur expedire.

LITERÆ CARDINALIS ARELATENSIS

Concilii præsidis

Ad Joannem Grandvalatorem Frigidum-Vicarium.

SPectabilis & egregie doctor, socie, & Eatus amice noster præcarissime. Salute sincera præmissa. Expoluerunt huic sanctæ Synodo reverenti patres domini episcopi Patavienlis, Lubicenlis, & Augustenlis, magnifici Baro dominus Conradus de Vomspera camerarius S. imperii, & ille egregius utriusque juris doctor dominus Johannes de Bech ex parte Serenissimi ac gloriosissimi domini regis Romanorum, nec non fex alii doctores ex parte dominorum electorum S. imperii, & quidam alii ex parte aliquorum aliorum dominorum, archiepiscoporum, & communitatum hujus inclitæ Germaniæ ducentissima ac religiosa devotione accedentium ad obedientiam reductionis Græcorum, & pacis ecclesiæ. Venerunt quidem illi ex Nuremberga post dictum, & medium ad illa duo dederatissima profequenda aperuerunt, mutationem hujus sacri concilii, in alium locum, infantes ut pro concilio icumenico aliquis alius locus in Germania deligeretur. Cum autem pro eo illi plurimum infarent, & folennes ambassiatores christianissimi regni Francorum hac de causa aliquamdiu hic steterint & principum hic existentes oratores se illis conformaverint, visum est patribus illa duo maxima bona, reductionem scil. Græcorum, neque tantorum principum adeo instantes preces contempni pollint. Quia tamen in hujusmodi materiis ad ipsum concilium recte cernebatur, consuluerunt patres prudenter incendendum. Deputavit itaque S. Synodus nonnullos ex quatuor partibus, qui cum illis dominis ambassiatoribus deliberare conferrent. Domini vero ambassiatores requisiverunt, eos, ut cum suorum principum mittentium catholica mens esset, quod in rebus illis authoritas sacrorum generalium conciliorum & ecclesiæ universalis, hujus quoque sacri concilii Basiliensis Barus & honor merito conservaretur; modos aperirent domini deputati sacri concilii, quibus profecutio ipsa commode fieri posset, tanquam in rebus hujusmodi magis expertis, qui circa eas jam septenalo versati sunt. Conceperunt igitur dicti domini deputati eodulum quandam continentem modos & formas quibus pax in ecclesia feliciter haberi, reductioni Græcorum efficaciter intendi, & concilium icumenicum falubriter posset ac commode celebrari. Domini autem oratores eadem cum

Anno Christi 1439.

la fæpius audita & intellecta, quandam fa- cilis generalibus amodo adum fore, ita ut cris pactionalem per modum..... exhi- morialis unus homo universalem ecclebuerunt. Unde patres hujus S. concilii fu- siæ statum everteret pro fue proprie libiper utraque materia deliberationibus habitis to voluntati, nec modus effet providendi. & recollegerunt, in illis firmiffime infista- Recte igitur, eximie doctor, cece neceffiti, ut cum articulus, ne quis cum domino tatem noftri certaminis, ecce ubi immobiliter Eugenio diffentatet, fidem concerent, ve- ftitere compellimur. Coloribus autem variis luti jam fæpenn anni fuit exinde declara- nonnulli utuntur. Sed patres refoluti funt tum, opus fit ut veritates fidei per eccle- non in nube ambulare, fed in aperta veriliam declarate ab omni impugnatione fer- tate intendere paci nihil indiffarum habitaventur illefe, & preferim illæ tres: facrum re. Docuerunt eos priora tempora, & moconcilium generale congregatum dernæ infantes, quod ad pacem & unitavniverfalem ecclefiam repreferitans habet po- ti pacis fono quæ querit eccleffam fubinrare, teftatem immediate a Chriffo, ita ut omnis gravifima torbario. Tendentibus illis hic Chriffidelis cujuscumque dignitatis, etiamfi tradibus, quibus ecclefiopus Sigifcendapapalis exiffat, illi obedire teneatur, in fi- ad diffum ferenifimum regem Romanorum, his maxime, quæ pertinent ad fidem, morum & contra facrum concilium, commiffamque reformationem, extirpationem fchifmatis, fibi inter certa, ut fuppe..... hujus fan&c. Secunda, quod poteftas hæc non eft auf- ti concilii particularifer pavet, & fuas feribilis aut mutabilis ab homine; unde con- dignitates ac beneficia aliis conferat. Inhi cilium generale a nemine, etiamfi papali bet Ferraria in Florentiam mutatio facta eft, præfulget dignitate, fine fuo confenfu diffolvi aut mutari non poteft. Tertia, uno & Graci ad remotiora trahuntur. Conetiam tempore non poteft nifi unius generalis ecfi nemur igitur ad ftatutum hujus fanctæ concilium. Cum autem adverfus illas attentatas pratum fuerit, oportet ut fideliter recognofcantur per expreffam profeffionem. Praeres authoritas prædicta hîc ut papilla occurrit. Quæ ergo fit ecclefia, quæ fit illa, cui fi conferanda eft ab omni concelatione illibata; ipfa eccleffa profitata evangelia, & facra fcriptura cota ritubarente, quæ ipfius approbatione fufcepta fuerunt. Perfect infuper quidquid unitatem Ecclefiæ, & decoris eli in religione Chriffiana; pendent omnia omnia hæc ex authoritate prædicta, tanquam ex nervo totius eccleliaftice difciplinæ: pro communi denique bono eccleliæ univerfæ reformanda pro obfervationem effectualem in his poffimum attendituf, cum pax vera atque perfecta in ecclefia poffideri non poffit, nifi confeffione repreffa, quæ totam ipfam decoloret, & fatum ejus fubvertit; dum quod fuum eft calque non retinere digniti, dum per abuffum & inrolerabiles deformitates mores ecclefiaflicorum adeo corrupti reddantur, ut

Anno Christi 1439.

Ecclefiæ ftatus, ut ipfa ecclefia, quæ fit, ita ut ipfa ecclefia, quæ fit, ita ut ipfa ecclefia, quæ fit, ita

ANNO CHRISTE 1439.

tis regie ad hanc sacram finodum generalem. Excitetis igitur, precamur, universos fideles, ut huic sacro concilio auxilia maxime hoc tempore favoreseque impendant, & tam in dietam prædictam, quam exinde ad hoc S. concilium ipsos vobiscum adducatis in obsequium domini nostri Jesu Christi, veri ecclesiæ capitis & sponsi, qui vestram reverentiam feliciter dirigere & conservare dignetur cum incremento rotius prosperitatis & salutis. Parati & etiam continuo fumus pro viribus efficere quæque cognoverimus grata esse reverentiæ vestræ. Scriptum Basileæ die XVII. Feb. MCCCC. XXXIX.

De præmissis vos cordialiter deprecor
B missa Lud. Card. Arelat.

NOTITIA M.S. COD.

In qua oratoner permittit in concilio Basileenſi habita continentur.

In M. S. Aquicinctenſi. Affertur in opere: Second Voyage Litter.

FEria IV. in capite jejunii per fratrem Lupum de Olmedo magistrum in theologia & ordinis prædicatorum & ambasiatorem regis Castellæ in sacro concilio Basileenſi 1415.

In die assumptionis beatæ Mariæ per quemdam abbatem de Britannia ordinis Cisterciensis.

Collatio facta in die beati Martini episcopi per magistrum Martinum Berruerii decanum ecclesiæ Turonensis in concilio Basil. 1433.

Collatio facta per priorem claustralem Cluniacensem dominica penultima ante adventum Domini.

Dominica II. adventus per magistrum Jo. de Ragusio ordinis fratrum Prædicatorum.

Dominica IV. adventus per magistrum Guillelmum Zuzarii ambasiatorem universitatis Parisiensis.

In circumcisione Domini per quemdam doctorem de ordine Cisterciensi Lodevisis diocesis.

Feria IV. in capite Jejunii per fratrem D Guillelmum Josseaume de ordine Minorum de observantia.

Sermo pronunciatus per dominum Alphonsum prochonotarium, nepotem domini cardinalis S. Eustachii & ambasiatoris regis Castellæ, *Domine, si vis, potes me mundare*.

Sermo in assumptione B. Mariæ Virginis per magistrum Ægidium Carlerii Basileæ factus.

Sermo factus per magistrum Stephanum Patrinis Minorem, in die *Sancti Dominici Juvenis*.

In die S. Francisci per provinciałem Lombardiæ Ordinis Prædicatorum.

Collatio facta Dominica II. adventus & die S. Nicolai per provinciałem Franciæ ordinis prædicatorum.

In die S. Michaelis per magistrum Jo. de Polemar auditorem domini Juliani cardinalis S. Angeli legati &c.

In die Visitationis B. Mariæ Virginis per quemdam doctorem ord. Cister.

In festo apostolorum Petri & Pauli per Episcopum Lestorensem.

Dominica I. in XL. per magistrum Thomam

A de Courcellis 1424. in concilio Basileenſi.

Dominica XV. poſt Pentecosten per magistrum Dionysium oratorem universitatis Parisiensis.

Dominica Lætare Jerusalem per quemdam doctorem Parisiensem nomine Thomam nationis Gallicanæ.

Sermo in dominica LXX. per magistrum Matthæum Manage.

Collatio magistri Guidonis de Vercellis canonici Metensis facta dominica in ..... *Ejitor imitatores Dei sicut filii carissimi.* Ad Ephesios V.

Collatio facta in Coena Domini per magistrum Ludovicum de Pirano ministrum provinciæ S. Antonii de Padua in concilio
B Basileenſi pronunciata anno 1424.

Collatio facta per fratrem Nicolaum ordinis Prædicatorum conventus Divionensis dominica I. XL. in concilio Basileenſi.

Collatio facta per magistrum Martinum Berueri in concilio Basileenſi in dominica in passione.

Collatio facta per magistrum Thomam de Courcellis in die S. Augustini.

Collatio facta per priorem S. Benigni Divionensis dominica qua cantatur Lætare Jerusalem 1443.

Dominica III. poſt. oct. Paschæ per fratrem Nicolaum.

Dominica IV. in adventu Domini per provincialem Angliæ ordinis Carmelitarum.
C Dominica III. in adventu.

Dominica in septuagesima per quemdam magistrum in Theologia de Lombardia ordinis Augustinensium.

Dominica poſt ascensionem Domini.

Per magistrum Jeronymum de Praga die quadragesimo 1433.

Per provincialem Lombardiæ ordinis Carmelitarum in die exsequiarum reverendissimi patris archiepiscopi Mediolanensis.

Sermo, in festo apostolorum Petri & Pauli per magistrum Gerardum Brant sacræ Theologiæ professorem an. MCCCCXXXII. in sacro concilio Basileenſi.

D Pro aliquali reformatione religiosorum.

In die S. Jetonymi per D. Simonem de Valle de ditione Venetorum.

Collatio facta per dominum episcopum Dyvnensem in condemnationem libelli Augustini de Roma.

Sermo in die Epiphaniæ anno 1436. in generali Basil. concilio factus per magistrum doctorem Matthæum ord. fratrum minorum.

In festo Purificationis B. Mariæ per magistrum Thomam de Courcellis.

Sermo ejusdem in festo S. Benedicti factus Basileæ anno 1436.

Collatio facta per magistrum de Courcel-
E lis in exequiis domini archiepiscopi Rothomagensis penultima aguſti anno 1436.

In annunciatione Virginis Mariæ per magistrum de Nigromonte provincialem Lombardiæ ordinis prædicatorum.

De S. Stephano per mag. Mo. de Polemart auditorem Domini S. Angeli cardinalis.

Dominica poſt nativitatem & die Innocentium per magistrum Ra. de Porta.

Dominica III. in XL. per abbatem de Malembuna.

Die

ANNO CHRISTE 1439.

Die omnium ſanctorum per decanum de Salceya.

In annunciatione gloriosæ Mariæ Virginis per magistrum Johannem de Rouvay.

Per magistrum Scole dominica in XL.

Sermo factus per quemdam doctorem ord. Cisterc. diœcesi. Leodiensis.

Per magistrum Jo. de Mont-Martis dominica Lætare.

Per magistrum Jo. de Tongrelor ord. præmonſtrat.

In die concepcionis Virginis Mariæ per dominum epiſc. Cavalicensem in concilio Basileenſi.

Dominica poſt epiphaniam per fratrem Nicolaum de ordine prædicatorum.

Exhortatio archidiaconi de Scotia pro illibertate ecclesiastica.

In die omnium ſanctorum per provinciałem Avenionensem ordinis Carmelitarum.

II. III.

In festo apoſt. Simonis & Judæ per fratrem Henricum Calisen ord. Prædicatorum sacræ Theol. professorem ac pravitatis hæreticæ inquisitorem. 1434.

Scriptur epiſtola Jesu Christi transmiſſa in concilio Basileenſi celebrante generale compilata, ut patrum emolliantur corda.

LITERÆ CONCILII BASILENSIS

Ad Albertum Bajoariæ ducem.

Meikelbeck pag. 223.

SAcroſanctæ generalis Synodus Basileenſis in Spiritu S. legitime congregata universalem Ecclesiam repræsentans dilecto Electoræ filio nobili viro Alberto Duci Bavariæ salutem & omnipotentis Dei benedictionem. Devotionem tuam publicæ saluti universalis Ecclesiæ & justitiæ ac veritati non parum affectam esse existimantes communicavimus eidem per literas nostras, quæ pro necessitate Ecclesiæ, conservatione orthodoxæ fidei, & reformatione morum per hanc ſanctam Synodum 28a cunctæ. Ceterum intelleximus, Incliteprincepe, nonnullos nostris Reformationibus molesti, ut pecuniæ provenientes ex indulgentiis, auctoritate hujus ſacri Concilii publicatis, quæ in tua Dominia colliguntur, subtrahantur ei. dem Concilio, & in fabricam alicujus aut aliquarum Basilicarum seu Ecclesiarum applicentur. Parum advertentes, quantas obligationes, quantaque debita in processibus unionis Græcorum, & pro salute publica totius Ecclesiæ idem concilium fubiit, quod & importabilis onera pro bono communi cunctorum affidue ſuſtinet. Ninis autem impium esset universali Ecclesiæ manifeſtis & urgentibus quod ſuum eſt, aliquæ ipſum relinquere obligatam & debitis oneratam, auferendo pecunias pertinentes eidem, & ejus creditores defraudando; prasus quoque ſacrilegii & alias admodum gravesincurrunt, qui talia perpetrare audent. Velit igiur devotio tua illorum ſuaſiones injuſtas repellere, & efficaciter juvare, ut prædictæ pecuniæ huic ſacro Concilio, cui debitæ ſunt, efficaciter expediantur, tradanturque in manus dilecti Ecclesiæ filii Johannis Vicarii Frisingenſis, aut alterius

Concilior. Supplem. Tom. V.

ANNO CHRISTE 1439.

ſuper hoc mandata noſtra deferentis. Sic enim facies quod juſtum eſt, & a Domino qui diligit vias juſtorum, dig nam accipies retributionem devotio tua. Cui etiam præfatus Vicarius communicabit plura de his quæ pro ſalute universalis Ecclesiæ per hanc ſanctam Synodum proximis diebus gesta sunt, ad laudem & gloriam Jesu Christi, qui eandem devotionem tuam in cunctis feliciter dirigere & conservare dignetur. Datum Basileæ VII. Id. Augusti. Anno a Nativitate Domini Milleſimo quadringenteſimo trieſimo nono. Apoſtolica ſede vacante.

DELEGATIO SACROSANCTÆ

Basileenſis synodi ad gratiam Roberti de Rupercula abbatis & monachorum S. Pantii Nicienſis contra Ludovicum Badati epiſcopum Nicienſem.

RAimundus Valloni decretorum doctor, Gallia confirmatus Siſtaric. Judex & commiſ. Christi. farius auditorum & aulæ ac partibus Infra- to. 111. p. scriptis" a sacro-ſancta generali Basileenſi Synodo in Spiritu ſancto legitime congregata, principalem ecclesiam repræſentante, ſpecialiter deputatus, univerſis & ſingulis dominis abbatibus, prioribus, præpoſitis, decanis, archidiaconis, ſcholaſticis, cantoribus, cuſtodibus, thesaurariis, sacriſtis, ſuccentoribus, tam cathedralium quam collegiatarum canonicis, parochialiumque ecclesiarum rectoribus, ſeu loca tenentibus eorumdem, plebanis, vicepleb anis, capellanis, curatis & non curatis, cæterisque presbyteris, clericis, notariis & tabellionibus publicis ubilibet per Provinciam Cisalpinam Nicienſis, ac aliis ubilibet conſtitutis, ſalutem in Domino, & mandatis noſtris humiſimodi firmandis dilectæ fandæ synodi firmiter obedire. Noveritis quod nuper synodus ipſa quadam commiſſionis, five ſcripturæ tenoris ſequentis nobis per certum ſuum curſorem præfentari fecit, quos cum ea qua decuit reverentia recepimus, hujusmodi ſub tenore.

Diligenter attendiſſima paternitas veſtra cauſam & cauſas, quam & quas devoti veri Robertus abbas & conventus monaſterii S. S. Nazarii & Celsi Nicienſes ordinis S. Benedicti movent, ſeu movere voluerint, tam contra, tam conjunctim, quam divisim contra D. Ludovicum epiſcopum Nicienſem, olim dictæ monaſterii abbatem, & de ſuper nonnullis pecudibus, fummis, & bonis mobilibus, rebusque aliis in deductionem proceſſus latos expiimendis, & eorum occaſione alicui ex dominis hujuſmodi facri concilii audientiæ cauſarum judicibus committere, audiendi, cognoſcendi, decidendi & fine debito terminandi, cum E omnibus & ſingulis ſuis emergentibus, incidentibus, dependentibus & connexis, & cum poteſtate citandi dictum epiſcopum, in loco dictæ synodi vel extra & ad partes, etiam per edictum publicum, ſemel & pluries, & toties quoties fuerit opportunum, inhibendique ſi & in quantum opus fuerit, non obſtante quod cauſa & cauſæ hujuſmodi non ſint .....

tractandæ feu finiendæ; attento maxime,

Anno Christi 1439.

quod prefati abbas & conventus, de dicto episcopo, qui loci ordinarius est, non spectante in partibus posse cognitionem hujusmodi, ipsius sancte synodi ac constitutionibus apostolicis, nec non illis patentibus expressis contrariis non obstantibus quibuscumque, cum clausulis necessariis & opportunis. In fine vero dicte commissionis, sive supplicationis cedule scripta erant de ultra alterius manus litterra, superiori litterre ipsius cedule penitus & omnino dissimili & diversa; hec verba videlicet, *audita denique Raimundus Talloni confirmatur Sisteronensis*; & *conflito quod non possit confugus jurisdictum in partibus, citet & subpenat etiam per edictum, si sit opus, ac petitive, & justitiam faciat.*

Post cujus quidem commissionis sive supplicationis cedule presentationem & receptionem, nobis & per nos, ut premittitur, factam, fuimus pro parte reverendi patris & domini Roberti abbatis & conventus monasterii S. Pontii extra muros Nicienses ordinis S. Benedicti principaliter in dicta commissione principaliter mandatorum debita cum instantia requisiti, quatenus sibi citationem legitimam una cum ipsi bistone supplicata extra locum dicte synodi & ad partes extra & adversus reverendum in Christo patrem D. D. Ludovicum episcopum Nicien. cum ex adverso principaliter nostri commissarie ex adverso principaliter nostri natum, juxta & secundum vim, formam & tenorem commissionis p. nostrate in forma solita & consueta decernere & concedere dignaremur. Nos igitur Raimundus judex & commissarius prefatus attendentes requisitionem hujusmodi fore justam & consonam rationi, volentes in causa & causis hujusmodi rite & legitime procedere, ac partibus ipsis dare Domino justitiam ministrare, ut tenemur, dictum auditorie dicte sancte synodi nobis in hac parte commissa, vos omnes & singulos prefatos & eorum quemlibet in solidum tenore presentium requirimus & monemus, primo, secundo, tertio, & peremptorie, vobisque, & nihilominus & vestrum cuilibet in virtute sancte obedientie & sub excommunicationis pena, quam in vos & vestrum quemlibet ferimus in his scriptis, nisi fecerit quod mandamus, districte precipiendo mandantes, quatenus infra sex dierum spatium post presentationem seu notificationem presentium vobis aut alteri vestrum factas immediate sequentium, quorum sex dierum duos pro primo, duos pro secundo, & duos pro tertio & peremptorie termino, ac monitione canonica assignamus, ita tamen quod in his exequendis alter vestrum alterum non expectet, nec unus pro alio se excuset, peremptorium R. patrem dominum Ludovicum episcopum Nicien. sem ex adverso principalem in ejus propria persona, si ipsius presentium commode haberi poterit, alioquin in palatio seu aula episcopali, si ad eam tutus patet accessus, sin autem, in cathedrali Nicien. ecclesia infra missarum solemnia, dum abundans populi multitudo convenerit, ad audienda divina, aut alias congregata fuerit, aliisve ecclesiis & locis publicis quibuscumque, ubi, quando & quoties expediens fuerit, & postquam pro parte dictorum dominorum abbatis & conventus principalium fueritis requisiti, seu alter vestrum fuerit requisitus, ex parte nostra concorditer dicte synodi publice alta & intelligibili voce peremptorie citare curetis, ita quod verisimile sit citationem, hujusmodi ad ejus notitiam pervenire, quod de premissis aliquam ignorantiam, seu excusationem de infra(c)to precendere valeat, seu etiam allegare. Quamobrem & nos etiam tenore presentium sic citamus, quatenus vos vigesima quinta post citationem hujusmodi nostrarum per vos vel aliquem vestrum ei factarum immediate sequenti, si ibi forsa fuerit vigesima quinta juridica fuerit, & non vel alius forsan loco nostri fuerandus judex ad jura reddendi pro tribunali sedere contingerere, alioquin proxima die juridica ex tunc immediate sequenti, quas nos vel prorogandas prædictus Basilex vel alibi, ubi tunc audientia cauſarum ex dispositione facre synodi tenebitur hora cantarum consueta ad jura reddendum pro tribunali sedere contingerer in judicio legitime coram nobis, vel prorogandis partibus per se vel per procuratorem seu procuratores suos predictos, ad cujus seu cauſas hujusmodi sufficienter ostendum, cum omnibus & singulis suis actis, actitatis, litteris, scripturis, instrumentis, processibus, privilegiis in rebus . . . . . , quibuscumque ad causam seu causas hujusmodi facientibus & eas quomodolibet concernentibus, prefatis dominis abbati & conventui principalibus, vel procuratori seu procuratoribus suis & super omnibus & singulis in dicta commissione contentis, & juſtitia responſuris, ac in causa & causis hujusmodi, ad omnes & singulos actus gradatim & successive & usque ad definitivam sententiam inclusive debita & canonica, & de diffinitivam hos procedentes, ut moris est, processuri & procedi vituri, aliaque dicturi, facturi, allegaturi quod juſtum fuerdebit & cedet . . . . . certificantes nihilominus eumdem citatum quod . . . . . dicto citationis termino, ut premittitur est, comparere curaverit . . . . . Nos nihilominus aut pro regimine prædictus ad partis comparentis inhumanum, & contumacia, seu cauſas hujusmodi principal cuspensa, ad premissa, omnia & singula, ac alias, prout juſtum fuerit, procedemus, seu procedet juſtitia mediante, ipsorum & eorum quemlibet absentia nostra in aliquo non obstante; & insuper attendentes, quod cauſa hujusmodi coram nobis indecisa pendere, nihil de cetero nostris per quemcumque innovandum, seu attentandum, vobis omnibus & singulis fautoribus, quibus prafentes nostre litterre diligantur, eadem auctoritate sancte synodi committimus & mandamus, quatenus post legitimam dicte citationis executionem, reverendo patri D. Ludovico episcopo Nicienti ex adverso principali, cujusque in spiritualibus vicario & officiali, ac diversis & singulis officialibus, judicibus, commissariis, delegatis, subdelegatis, ordinariis, extraordinariis, quacumque auctoritate fungentibus, ac omnibus & singulis, quorum interest, interesse, aut interesse poterit quomodolibet in futurum, quibuscumque dominibus consentur, de quibus pro parte dictorum domini abbatis & conventus principalium fuper hoc fuerit requisiti, seu alter vestrum fuerit requisitus inhibere; quibus non etiam tenore presentium inhibemus, ne ipsi, seu eorum alter in cauſa hujusmodi, in nostre jurisdictionis ac bis pendentis vigilantium & contentum, & dictorum dominis abbatis & conventus principalium prejudicium quidquam attentare per se vel alium seu alios, publice vel occulte, directe vel indirecte, quovis quesito colore, seu innovare presumatis, seu presumat, quod si fecus fuſtum fuerit, id totum revocare & in statum pristinum reducere curabimus juſtitia mediante; quatenus vero citationis & inhibitionis hujusmodi & quidquid in premissis duxeritis faciendum, vobis per restras patentes litteras aut instrumentum publicum, harum series, seu deſignationem in se continentes five continentes, remittis presentibus fideliter instimare curetis; "absolutionem vero omnium & singulorum, qui nostre excommunicationis sententiam incurrerint, quoquomodo nobis vel superiori nostro tamquomodo referemus. In quorum omnium & singulorum fidem & testimonium premissorum, presentes nostras litteras, seu presens publicum instrumentum hujusmodi nostrarum citationum in se continentes five continentes exinde fieri & per notarium publicum nostrumque & hujusmodi cauſe coram nobis ferioum infrascriptum subscribi & publicari mandamus, sottique, sigilli hujusmodi fecimus appenſione communiri. Dat. & act. Basilee in ambitu conventus . . . . . ubi jura reddunt, nobis inibi hora vesperorum consueta ad jura reddendi . . . . . sub anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo trigesimo nono, indictione secunda, die vero lune, sexta mensis Julii, sede Romana ecclesia vacante, pretentibus ibidem discretis viris magistris Enrico Budé . . . Stephani clericis notariis publicis scribisque nostris, Trajectensis diocesis, testibus ad premissa vocatis specialiter & rogatis. Ego Johannes Schade de Lochen clericus Trajectensis diocesis publicus apostolica & imperiali auctoritatibus notarius, reverendique patris domini Raimundi confirmati sisteriensis prefati, & cauſe hujusmodi coram eo feriba, quia premissis omnibus & singulis, dum sic ut premittitur per ipsum & coram eo fierent & agerentur, una cum prenominatis testibus presens interfui, eaque fic fieri vidi & audivi: ideoque hoc presens publicum citationis & inhibitionis instrumentum per alium fideliter scriptum in hanc publicam formam redegi, hocque manu propria subscripsi, & signo meo consueto una cum signo dicti domini confirmati sigilli appenſione signavi rogatus, requisitus in fidem & testimonium omnium premissorum.

Anno Christi 1440. 1441. 1442. 1443.

Anno Christi 1440. 1441. 1442. 1443.

Documenta Anni 1440.

PROTESTATIO REGIS FRANCIÆ

De obedientie præstanda Eugenio papæ.

Matthæi tom. VIII. pag. XL in Præfat.

PRotestatur rex, sicut princeps Christianissimus, quod more predecessorum suorum paratus est audire ecclesiam ritе & legitime congregatam. Verum apud multos graves & prebos non modica est dubitatio, an ſuspenſo, privatio & ſubrecuta electio facta Basilee ſit legitima. Dubium est etiam an illa congregatio illis dictus, quibus præsidia agitata & facta ſunt, ſit ecclesia præſentare universalem ecclesiam ad tantos & tam arduos actus; idcirco rex petitat & manet in obedientia D. Eugenii, in qua tunc ſtat. Obti vero rex plene & ſufficienter de præmiſſis informatus fuerit, ſive per occasionem aut aliud generale concilium, aut in congregatione ecclesie tue Gallicane, aut tentus congregate, ſive in convention principum, tex comperta veritate ſtabit cum ea, & ei adhærebit.

Documenta Annorum 1441. 1442. 1443.

EUGENII PAPÆ IV. BULLA

De concordiis per suos nuncios facta in Britannia minori, tollendo confirmat quas incarcerarit ibi, qui Basilee post concilii translationem remanserant.

Apud eundem Marg. pag. 972.

EUgenius episcopus, &c. ad perpetuam rei memoriam.

Illius a quo pax oritur, divina disposnente clementia, vices in terris licet immeriti gerentes continua meditatione quærit. *Cancilior. Supplem.* Tom. V.

nens, ut a ſupradictis ecclesiarum prelatis aliisque personis ecclesiaſticis omnem inquietudinis materiam, per quam ab eo quod ſue incumbit vocationi periculose retrahuntur, poſſimus excludere, ac ea que prefatarum juſtis ſuadentibus cauſis processerunt, ut illibata perſiſtant, libenter cum a nobis petitur apoſtolice confirmationis munimine roboramus. Nuper ſiquidem poſtquam nos ex legitimis tunc expreſſis cauſis generale, quod tunc in civitate Baſilienſe celebrabatur, concilium, de ipſa civitate ad noſtram civitatem Ferrarienſem, per alias noſtras litteras tranſtuleramus, & inter cætera ne quis

ANNO CHRISTI 1441. 1442. 1443.

cujuscumque status gradus atque conditionis existerent, ad eamdem civitatem Basileen. tanquam ad locum generalis concilii, sub excommunicationis, suspensionis & interdicti, necnon universorum & officiorum quorumcumque privationis, & inhabilitationis ad alia quecumque, quibus cuique respectu poterunt volumus, remanere præsentes, inhiberi, nec non accepto quod quamplurimi tam clerici quam laici, incolæ & habitatores ducatus Britanniæ in præfata Basileensi civitate remanere, & ad illam contra tenorem dictarum nostrarum litterarum accedere, nonnullisque schismaticis inibi sub generalis concilii titulo degentibus ibi, non obstante cessatione & privatione huiusmodi, ad ipsum concilium & ejusque mandata adhærere præsumerent; propter quod in ducatu prædicto inter nonnullas personas ecclesiasticas ejusdem ducatus & principes graves scissitabantur discordiæ, & ne majores succederent, erat verisimiliter præsumendum. Nos tunc, prout tunc inhibuimus sollicitudine, tantis malorum initiis occurrere, præfatasque discordias prorsus eliminari cupientes, venerabilem fratrem nostrum Robertum episcopum Velterianum, & dilectum filium magistrum Gaillelmum Boni decanum ecclesiæ Lovaniensis Leodiensis diœcesis, utriusque juris doctorem, capellanum nostrum & cubicularium palatii apostolici auditorem, nostros & apostolicæ sedis nuncios ad præfatum ducatum destinavimus, eisque plenam & amplam singula facienda, gerendi & exequendi, quæ pro pacificatione earumdem discordiarum, & tantorum malorum remedio necessaria forent, & alia quomodolibet opportuna, per alias nostras litteras concessimus facultatem. Cum autem ex fideli eorumdem nuntiorum relatione, relatione cognoverimus, quod ipsi impositis eis a nobis oneribus juxta concessam sibi a Domino providentiam debite satisfacere cupientes, præfatasque discordias prorsus quietare, ac alia, quæ ex ipsis succedere videbantur, mala, quodlibet fomentum subnovare, necnon contilis ex eisdem incolis & habitatoribus tam vivis quam mortuis, qui, ut præmittitur, excrefrunt, ex eo nimium quod non in nostrum & sedis apostolicæ contemptum, (sed ut potius a nonnullis nequam decepti personis) nostrum & apostolicæ sedis nunciorum & commissariorum existentium, clementer agere volentes, humilibus super hoc ejusdem ducis precibus intervenientibus, omnes & singulos habitatores & incolas præfatos, cujuscumque dignitatis, status, gradus, vel conditionis existant, seu potuissent, dicali, vel aliquavis ecclesiastica seu mundana præfulgerent dignitate, meritos videlicet, ut eorum corpora in ecclesiis aut cimiteriis, in quibus sepulti erant remanerent; vivos autem a quibuvis excommunicationis sententiis, cenſuris & pœnis, quas occasione præmissorum incurrisse noscebantur, apostolica, qua fungebamur authoritate absolverunt & absolutos nuncupaverunt: ita tamen quod ipsi vivi eosdem schismaticos abjurare, ac nobis & successoribus nostris Romanis pontificibus canonice intrantibus obedire, necnon falutarem eis per

A ipsos confessores tunc imponendam pœnitentiam adimplere tenerentur. Et insuper ad omnem inhabilitatis & infamiæ maculam sive notam per eos dicta occasione contractam abolendam, eos in priſtinum statum restituerunt & reintegraverunt. Ita quod eis deinceps excessus præfati objici, atque eorum occasione capi, arrestari, nec accusari, atque per quoscumque convenire, terminari, molestari, aut per quemquam aliquo quoquomodo, & nihilominus cum eis personis ecclesiasticis super irregularitate, si quando eadem occasione missas atque alia divina officia tam quam in communi civitatem, celebrando, vel immiscendo se aliis quomodolibet contrafecissent, cum illis videlicet qui ecclesiis atque mundiſco præerant, & illis ſicuti prius præeſſe, ac illis regere & administrare; cum aliis vero ut illis qui tunc obtinebant carerent, necnon quocumque, quocumque & qualitercumque beneficia ecclesiastica cum cura vel ſine cura, alias ſibi collata ſive conferenda recipere & retinere valeant, dispensarunt.

Interdictum quoque in quibusvis ecclesiis, locis & terris ejusdem ducatus a tempore dictæ translationis ad apostolicos quam alia auctoritate occaſione prædicta poſtium relatarunt, & loca ipſa reconciliarunt, & pro reconciliatis habuerunt & conſequenter omnibus & ſingulis habitatoribus & incolis ad ecclesias, quorum ecclesiarum, monasteriorum, et beneficiorum aliorum ecclesiasticorum, cum cura & ſine cura, ſæcularium vel regularium ordinum quorumcumque in præfato ducatu conſtitentium, etiamſi canonicatus, præbendæ, dignitates, personatus, præpoſituræ, prioratus, personatus archipresbyteratus, administrationes vel officia hujusmodi in cathedralibus vel collegiatis eccleſiis, de dignitate ipſis in cathedralibus poſt pontificales majores, atque in eccleſiis hujusmodi collegiatis principales, ipſique prioratus & præpoſituræ conventuales exiſterent, & ad illos illas ac prioratus, præpoſituras, personatus, administrationes, & officia hujusmodi conſueviſſet per electionem aſſumi, ejusque curam immineret animarum, quocumque titulo vel auctoritate, ſub data XVI. Cal. Septembris pontificatus noſtri anno XI. realibus et actualibus poſſeſſionibus etiam eccleſiarum monaſteriorum proviſionum et ordinationes ad beneficia hujusmodi, dum illo ſeu de illis eisdem poſſeſſoribus pervenirent, quia apud eoſdem apoſtolicam forſan vacaverant, atque alias ex quovis cauſa generaliter vel ſpeciliter diſpoſitionem apoſtolicæ reſervata noſcebantur, et propterea ad alias quomodocumque in illis dicti poſſeſſores jus non habentes, dummodo ipſi ſuos titulos a præfatis eccleſiarum ordinariis non recepiſſent, atque ipſi in aurea fuper illis per quemcumque conveniri, moleſtari, aut inquietari non poſſent, eisdem auctoritate concedimus, non cauſas omnes et ſingulas, ſi quæ etiam in ſecunda vel tertia inſtantia ſuper eccleſiis, monaſteriis et beneficiis hujusmodi in dicta curia vel extra eam, ex commiſſionibus apoſtolicis, aut alias in petitorio vel poſſeſſorio pendebant ſeu remanſerant indecisæ, earum ſtatus pro ſufficienter expreſſis

ſis habentes, et litles ipſas extinguentes quaſcumque, tam definitorias quam interlocutorias ſuper dictis eccleſiis, monaſteriis, et beneficiis, contra eosdem poſſeſſores, aut illos ad quorum titulum ſuccederemur, promulgatas ſententias et decretas ſuper illis etiam cum invocatione brachii ſecularis executoriales litteras. Proceſſus quoque etiam quoſvis excommunicationis, ſuſpenſionis et interdicti ſententias feu et poenas alias contientes, etiamſi ad illorum aggravamen, et reaggravatum proceſſum facti, necnon quaſcumque collatas proviſiones de eccleſiis, monaſteriis, et beneficiis hujuſmodi quibuvis aliis perſonis apoſtolica vel alia quavis auctoritate factas, et quacumque, inde ſecuta caſſatione et annullatione ac pro nullis et inficis decernentes, eccleſiis et monaſteriis de perſonis illorum locorum habitatoribus, eadem noſtra auctoritate providerunt, eiſque perſonas ſuas præfecerunt, necnon beneficia ipſa hujuſmodi illa poſſidenda, ut præfertur, quocumque modo vacantia, de qualitercumque, quocumque illorum, necnon & eccleſiarum & monaſteriorum hujuſmodi fructibus, reditus, & proventus vorum annorum ſupervenientibus, etiam ſi dilectis filiis Gaillelmo Boni, electo Atrebatenſi, & Petro Andreæ, electo Aquenſi, utriuſque juris doctoribus, capellanis noſtris & cubicularium palatii apoſtolici auditoribus, nec non Ludovico Pontani, Romano, Johanni Andreæ, Nicolao de Tudeſchis, Antonio de Rosellis, Petro de Ferrariis, Johanni de Imola, Johanni de Anagnia, Johanni de Turrecremata, Johanni de Segovia, Johanni de Palomaris, Johanni de Ragusio, Johanni de Monte, Johanni de Cervantes, Johanni de Polonia, Johanni de Wenck, Johanni de Wesalia, Johanni de Gorichem, Johanni de Rupescissa

ANNO CHRISTI 1443.

stitutionis, & voluntatis infringere vel ei, quo Dat. Florentiæ anno incarnationis Domini MCCCCXLI. III. nonas Martii anno XI.

LITERÆ CONCILII BASILEENSIS *ad episcopum Segobricensem electum.*

Ut Joannem Grunwvalder Cardinalem electum in possessionem vicariæ Frisingensis immittat.

Apud P. Marchel. in Hist. Frisingen. tom. 2. p. 228.

SAcrosanctæ generalis Synodus Basiliensis in Spiritu Sancto legitime congregata, universalem Ecclesiam representans, dilecto Ecclesiæ filio Gisperto electo Segobricen. cauſarum audientiæ nostræ Judici Laturem & omnipotentis Dei benedictionem. Dum exquisitam dilectissimi Ecclesiæ filii Joannis Sancti Martini in montibus Sanctæ Romanæ Ecclesiæ presbyteri Cardinalis de Bavaria vulgariter nuncupati circumspectionis industriam diligenter attendimus, & debita consideratione pensamus, quod ipse universalem Ecclesiam tamquam honorat matris, quicquid meritorum, dignum reputamus & decibum, ut ipsam sibi reperiat in exhibitione gratiarum munificam & in fatis oportunitatibus liberalem. Ecclesia siquidem nobis pro parte dicti Cardinalis petitio continebat, quod olim dudum inter eum & dilectum Ecclesiæ filium Ulricum Nostrorfer, qui se gerit pro electo Salzburgen. diœcesis, super præpositura Ecclesiæ Frisingensis, quæ inibi dignitas post pontificalem, major existit, & ad quam spectavit, quis per electionem assumi, quia tunc per obitum quondam Nicolai Gumpenberger ipsius Ecclesiæ præpositi, extra Romanam curiam defuncti, vacabem, Joannes Cardinalis ibi per eum quoad viveret tenendam, regendam, & etiam gubernandam per dilectissimum Ecclesiæ filium Alexandrum Sancti Laurentii in Damaso etiam dictæ Romanæ Ecclesiæ presbyterum Cardinalem, Aquileigensem vulgariter nuncupatum, nostrum tunc per partes illas legatum de latere, legationis primo, & datuæ nostra sub certis modo & forma commendatum, seque prioris commendæ hujusmodi vigore dictam præposituram altecutum, & insuper Apostolica authoritatibus & nostro etiam sub certa forma sibi collatam, & de ea provisum fuisse, nec non præfatum Ulricum commendæ & altecutionis, ac provisionis hujusmodi contra jusitiam oppositis & opponere, nec non impedivisse & impedire, ac fecisse & facere, quo minus idem Joannes Cardinalis dictam præposituram possit pacifice possidere. Ulricus E veiro prædictus ad præposituram prædictam se fecitum illamque ad se de jure spectare asserebant prout asserunt *materia quæstionis*. Nos cauſam hujusmodi, non obstante quod ad Romanam curiam legitime devoluta, feu in ea de jure necessitate tractanda vel etiam finienda non esset, tibi ad dictil Joannis Cardinalis instantiam audiendam committimus & fine debito terminandam; tuque in ea citationem in partibus nondum executioni demandatam dicetis decrevisse. Cum autem, sicut eadem petitio subjungebat, a nonnullis altercatur scutti Joannis Cardinalis & Ulrici prædictorum in dicta præpositura vel ad eam jus competere; nos itatum cauſæ hujusmodi nec non omnium & singulorum dignitatum, perſonatuum, administrationum, officiorum, canonicatuum & præbendarum & aliorum beneficiorum Ecclesiasticorum, quæ ipse Joannes Cardinalis obtinet & obtinebit, ac in quibus & ad quæ jus ibi quomodolibet competit, quæcunque & quascunque exiſtant, nomina & cognomina, annuique fructuum, reddituum, & proventuum veros valores, nec non etiam quarumcunque pensionum, quas super quibuslibuscunque Ecclesiis, Monasteriis, & beneficiis Ecclesiasticis eo tempore memoratis fructibus, redditibus, proventibus percipit quantitatem, nec non quascunque etiam de quocunque & quibuscunque beneficiis Ecclesiasticis curatis seu aliis incompatibilibus quomodolibet eidem Joanni Cardinali concessas dispensationes, præfentibus pro sufficienter expressis habentes, & volentes eidem Joanni Cardinali jus partis tuæ agnitionis decentiam & fuorum exigentiam meritorum statum suum commodius tenere, ac incumbentia tibi omnia facilius supportare valeat, de aliquius fidelium tuæ consilio providere, nec non gratiam facere, specialem, discretioni tuæ per hæc scripta mandamus, quatenus tu per eventum litis hujusmodi, quam ipsa coram te legitime introducta fuerit, tibi conſisterit neutri eorundem Joannis Cardinalis & Ulrici dictæ præpositura, vel ad eam jus competere, præposituram prædictam, cui cura imminet animarum, & quæ personalem residentiam requirit, & cujus fructus, redditus & proventus quinquaginta Marcas argenti non excedunt communem æstimationem valorem annuum, ut idem Joannes Cardinalis asserit, non excedunt, sive adhuc per obitum ipsius Nicolai Gumpenberger, ut præmittitur, aut alcuiusmodi nullum, vel alias invalidanc de ipso Ulrico factum, vel ex eo quod ipse Ulricus electioni hujusmodi intra tempus a jure statutum comtentum præbere dilluerit, seu recusaverit, sive alias quovis modo ex alicuius cujuscunque persona seu pro libera alicujus de illa in dicta curia, vel extra eam cessione, seu Notario publico & testibus specte factam resignationem aut constitutionem felicis recordationis Joannis nuper XXIII. prædecessoris, *cujus gratiæ*, vacet, etiamsi tanto tempore vacaverit, quod ejus collatio juxta Lateranensem Statuta Concilii ad Sedem Apostolicam legitime devolvatur, ipsique præpositura dispositioni Apostolicæ quomodolibet reservata exiſtat, & super ea inter aliquos alios lis, cujus etiam statum præsentibus haberi volumus pro expresso, pendeat indecisa, dummodo tempore Dat. præsentium non sit in ea alicui specialiter jus quæsitum, cum omnibus juribus & pertinentiis suis eidem Joanni Cardinali, per eum quoad vixerit una cum aliis dignitatibus, perſonatibus, administrationibus, officiis nec non Canonicatibus, & præbendis, commendis, & aliis beneficiis Ecclesiasticis ac pensionibus supra dictis, tenendam, regendam, & etiam gubernandam auctoritate nostra incommendam concedas. Ita quod ipse Joannes Cardinalis fructus, redditus & proventus, allaque jura, & emolumenta ratione dictæ præpositure obventenia, quoad vixerit percipere & retinere, ac in suos & ejusdem præpositure usus & utilitatem convertere, nec non alias de illis disponere & ordinare libere possit & valeat, sicuti ipsas Ecclesiæ præpositi a qui fuerunt pro tempore, de illis disponere sive ordinare potuerunt, seu etiam debuerunt; alienatione tamen bonorum immobilium & præcipuorum mobilium ejusdem præpositure dicto Joanni Cardinali penitus interdicta; inhibentes per te, vel alium, seu alios eundem Joannem Cardinalem vel procuratorem, suum ejus nomine in corporalem possessionem præpositure jurisumque, & pertinentiarum prædictorum, & defendens in dictum, amotis exinde quibuslibet detentore, & ac faciens ipsum Joannem Cardinalem, vel dictum procuratorem pro eo ad præposituram hujusmodi, ac ejus fructus, redditus, jusque de illius fructibus, redditibus, proventibus, juribus & obventionibus universis integre responderi, contradictores auctoritate nostra appellatione postposita compescendo. Non obstantibus pia memoriæ Bonifacii Papæ VIII. & aliis Apostolicis constitutionibus, seu illis perſorum, quibus caveri dicitur, quod præfatam præposituram obtinens, non debeat cum illa extra eandem Ecclesiam aliquod aliud beneficium Ecclesiasticum obtinere, & quibusvis aliis dictæ Ecclesiæ statutis & confuetudinibus etiam juramento, confirmatione apostolica, vel quacunque firmitate alia roboratis; contrariis quibuscunque, aut si aliqui super provisionibus sive commendis sibi fiendis de dignitatibus ipsius Ecclesiæ Frisingensis hujusmodi speciales, vel aliis beneficiis Ecclesiasticis in illis partibus

ANNO CHRISTI 1444.

nonicatibus, & præbendis, commendis, aliisque beneficiis Ecclesiasticis ac pensionibus supra dictis, tenendam, regendam, & etiam gubernandam auctoritate nostra incommendam concedas. Ita quod ipse Joannes Cardinalis fructus, redditus & proventus, allaque jura, & emolumenta ratione dictæ præpositure obventenia, quoad vixerit percipere & retinere, ac in suos & ejusdem præpositure usus & utilitatem convertere, nec non alias de illis disponere & ordinare libere possit & valeat, sicuti ipsas Ecclesiæ præpositi a qui fuerunt pro tempore, de illis disponere sive ordinare potuerunt, seu etiam debuerunt; alienatione tamen bonorum immobilium & præcipuorum mobilium ejusdem præpositure dicto Joanni Cardinali penitus interdicta; inhibentes per te, vel alium, seu alios eundem Joannem Cardinalem vel procuratorem, suum ejus nomine in corporalem possessionem præpositure jurisumque, & pertinentiarum prædictorum, & defendens in dictum, amotis exinde quibuslibet detentore, & ac faciens ipsum Joannem Cardinalem, vel dictum procuratorem pro eo ad præposituram hujusmodi, ac ejus fructus, redditus, jusque de illius fructibus, redditibus, proventibus, juribus & obventionibus universis integre responderi, contradictores auctoritate nostra appellatione postposita compescendo. Non obstantibus pia memoriæ Bonifacii Papæ VIII. & aliis Apostolicis constitutionibus, seu illis perſorum, quibus caveri dicitur, quod præfatam præposituram obtinens, non debeat cum illa extra eandem Ecclesiam aliquod aliud beneficium Ecclesiasticum obtinere, & quibusvis aliis dictæ Ecclesiæ statutis & confuetudinibus etiam juramento, confirmatione apostolica, vel quacunque firmitate alia roboratis; contrariis quibuscunque, aut si aliqui super provisionibus sive commendis sibi fiendis de dignitatibus ipsius Ecclesiæ Frisingensis hujusmodi speciales, vel aliis beneficiis Ecclesiasticis in illis partibus

ANNO CHRISTI 1444.

generales dictæ sedis vel legatorum ejus litteras impetrarint; etiamsi per eas ad inhibitionem, reformationem, & decretum, vel alias quonodolibet sic processum, quibus omnibus præfatum Joannem Cardinalem in altecutione dictæ præpositure volumus anteferri. Sed nullum per hoc eis, quoad altecutionem dignitatum aut beneficiorum aliorum præjudicium generari, seu si venerabili Episcopo, & dilecto Ecclesiæ filio Capitulo Frisingen. seu quibusvis aliis communiter, vel divisim quomodolibet indultum exstat, quod ad receptionem, vel provisionem alicujus minime teneantur; & ad id compelli, aut quod interdicti, seu excommunicati non possint, quodque de dignitatibus ipsius Ecclesiæ ac hujusmodi, vel aliis beneficiis Ecclesiasticis ad eorum collationem, provisionem, præsentationem, electionem, seu quamvis aliam dispositionem conjunctim vel separatim spectantibus nulli valeat provisiones per litteras non facientes plenam, & expressam, & de verbo ad verbum de indulto hujusmodi mentionem, & qualibet alia indulgentia generali, vel speciali cujuscunque tenore existat, per quam præsentibus non expressum, vel totaliter non inseram, effectus hujusmodi gratiæ impediri valeat quomodolibet, vel differri, & de qua cujusque toto tenore habenda sit in nostra litteris mentio specialis; aut si præfatus Joannes Cardinalis præsens non fuerit, ad præfatandum de obedientia statutis & confuetudinibus dictæ Ecclesiæ Frisingensis solitum, ratione præpositurae prædictæ, juramentum: dummodo in absentia sua per procuratorem idoneum, & cum ad Ecclesiam ipsam accesserit corporaliter illud præstet. Nos enim ex nunc prout ex tunc & inane, si fieus super his a quoquam quavis auctoritate fiebant vel ignoranter contigerit attentari. Datæ Basileæ III. Non. Junii, anno a Nativitate Domini Millesimo quadringentesimo quadragesimo tertio.

Documenta Anni 1444.

LITERÆ CONCILII

Pro confirmada electione Joannis Grunwalder fabsistatici cardinalis in Episcopum Frisingensem.

Extat apud Meichelbeck. Frising. 1. a. pag. 235.

SAcrosanctæ generalis Synodus Basiliensis, in Spiritu Sancto legitime congregata, universalem ecclesiam representans dilectissimo ecclesiæ filio Joanni tit. sancti Martini in montibus presbytero cardinali episcopo Frisingensi, salutem, & omnipotentis Dei benedictionem. Ad opus universalis ecclesiæ divina dispositione, cujus inscrutabili providentia ordinem recipiunt universa, convocati in unum, ad cunctas orbis ecclesias, nec non præsidentes illis personas nostræ conferationis intuitum diligentius extendimus, & pro illarum statu per idoneos pastores qui multimodis eas efferant incrementis falubri-

Dter dirigendo notiri favoris patrocinium gratiosius suscipiant. Cum itaque ecclesia Frisingensis ecclesiæ, dudum ecclesia Frising. cui bona memoræ Nicodemus episcopus Frisingensis dum viveret præsidebat, per ejusdem episcopi obitum, qui extra curiam debitæ naturæ persolvit, pastoris solatio destituta, tu etiam tunc tit. S. Martini in Montibus presb. Card. ac ipsius ecclesiæ Frising. canonicus existens in episcopum ejusdem Frising. ecclesiæ per illius capitulum electus, & electione de te facta hujusmodi auctoritate Metropolitani ac servatis in hoc servandis, confirmata, electionis & confirmationis earundem vigore possessionem partis bonorum dictæ Frisingen. ecclesiæ assecutus fueris, illaque ex tunc in spiritualibus & temporalibus gesseris & exercueris, prout geris & exerces de præsenti, munere consecrationis per te tue suscepto. Nos qui etiam hodie per alias nostras literas electionem de confirma-

tio-

ANNO CHRISTI 1445. 1446.

tionem prædictus ratas habentes & gratas A auctoritate universalis ecclesiæ & ex certa scientia nostra duximus confirmandas, cum suppletione defectuum, si qui forsan interfuerunt in eisdem, cupientes, ut dicta Frising. ecclesia sub tuo felici regimine prosperis, tuo ac operatis etiam provisionis nostræ præsidio gratiarum successibus. Sperantes quoque, quod tu, cujus personam multiplicibus virtutum donis ab illarum largitore felicium, & longa nobis experientia notam, fiencris in Domino zelamus affectibus, memoratæ Frising. ecclesiæ, cui ut permittitur, hactenus laudabiliter præfuisti, potentius plurimum esse fructuosus, de eadem persona tua prædictæ Frising. ecclesiæ dummodo illi tempore dato tua præfuerit, de alio pastore canonice provisum non existat, denuo auctoritate præfatæ universalis ecclesiæ & ex simili scientia providemus, teque illi præficimus in episcopum & pastorem, curam, regimen & administrationem

ANNO CHRISTI 1445. 1446.

ipsius Frising. ecclesiæ tibi in dictis spiritualibus & temporalibus plenarie committentes, in illo, qui dat gratias & largitur præmia, confidentes, quod eadem Frising. ecclesia per tuæ circumspectionis industriam & laudabilis diligentiæ studium in domino feliciter dirigetur, ac grata in eisdem spiritualibus & temporalibus sulcipiet incrementa. Quocirca circumspectioni tuæ per Apostolica scripta mandamus, quatinus impositum tibi a Domino onus regiminis prædictæ ecclesiæ Frising. susciptens humiliter & devote se in easdem ecclesia cura diligentem exhibeas atque studiosum, quod ipsa ecclesia Frising. provido & fructuoso gubernatori gaudeat se commissam, tuque præterea nec retributionis præmium non dicam ac dignæ universalis ecclesiæ benedictionem & gratiam uberius exinde consequi mereatis. Datum Basileæ idib. Novembr. anno a Nativit. Domini millesimo quadringentesimo quarto.

Documenta Annorum 1445. 1446.

ORATIO QUAM HABUIT DOMINUS

Æneas Sylvius, episcopus Tergestinus, pro fidei Alamannorum obedientia, reconciliationeque schismatis, ac celebrando concilio curam Eugenio papæ IV.

Martenn tom. VIII. pag. 980.

1. NOn haber me dubium, pater sanctissime, quin oculi vestri te illa domus quam Dominus in evangelio supra firmam petram laudat ædificatam, ad quam recurrendum est regnante diluvio, nam extra eam non est salus, & quas decorem diligere te prophetæ testatur, perfusamque mihi jam dudum fuerat in amplissimo loco remanem loqui decere, nisi vel tyrannis doctrina, vel auctoritate, vel vitæ sanctimonia præstantem. Rursus quoque nihil hoc afferri rebar oportere, nisi perfectum ingenio, elaboratum industria, robusque ipsis illustratum effet; nec immerito, nisi fallor. Quis enim aliter vel coram te summo pontifice, aut si regni claviger, ac sedis Christi vicario, vel coram his gravissimis ac sapientissimis patribus vecha faciens commendaret?

2. Hæc ego cum alias ad re missus, meculo tacitus expendissem, in tua sanctitatis conspectu tacere prius quam loqui volui. Sed quoniam solus eram, qui legationis regiæ munus ebibam, quod voluntas repulit, necessitas impulit. Nunc vero secundo ad te remissus, fperabam nobilis equitis ac clarissimi collegæ mei beneficio & eloquentia hoc facile levari, qui & prudentius, & gravius, & ornatius multo quam ego, desiderium regium electoramque principum conspexistis. Sed nescio quid factum sit, ut mihi potissime nihil aspro & multum repugnanti ste onus dicendi mandatum: forsitan quia tecum alias, vel quia tum Italus, haberemon nihil energiæ vel notitiæ, vel consuetudinis patria creditur. In me aliud nihil est quod mihi præ ceteris facit dicendi necessitatem; at ego esti magnum subactis imperium, esti patere majoribus cupio, neutiquam tamen in præsentiarum tam alioqui sanctitatem fuisse aulus, nisi me res ipsæ, de quibus est agendum, maxime, reipublicæ christianæ plurimum necessariæ commoviffent: nisi & animum illi darent, quorum nomine verba dent, fublimes aliique principes, quos lutueberis dum me audies, & quod tux nihil negasilent aures, præsabunt illis. Nec enim vel pauca sunt, vel ab ingratis nisi principibus, quæ mihi oranda sumpsimus. Cetcrum, qua moris est coram te loquentibus brevisuetum sibi aliquam, unde exordiantur, ex sacris literis sententiam assumere, non adverfabor ipse consuetudini, quam ducere opocteres. Inter auctoritates autem quas sacrofanctis poffim ex collectibus mutuari, nullam mihi aptiorem, nullaque melius convenientior propofito vita est illa, quam nobis Paraipomenon affert: Morabatur in præsentiis inclytus David, accerfiverat ad eum vi Benjamin & Juda, quibus obviam David egreffus: *Si pacifici venitis, inquit, ad me, ut auxiliemini mihi, cor meum jungatur vobis. Si autem infidiamini mihi pro aquitatis mea, eum ego iniquitatem in manibus non habeam, videat Deus patrum nostrorum, & judicet.* Ad quem illi: *tui famuli, o David, & tecum, fili Jai, manebimus. Pax, pax tibi, pax adjutoribus tuis, te enim adjuvat Deus tuus.*

3. Appinia, ficut mihi videtur, ad propositum nostrum verba sunt. Quæris enim forsitan ex nobis, pater sanctissime, an amici veniamus? quid quæritus? quid afferimus? dum nos nomino, non nos ipsos, qui adfumus, fed dominum Cæsarem Fredericum, tuæ sanctitatis devotiffimum filium, ac præclarissimos principes, & reverendissimos patres sacri imperii electores, tum procetes & præiatos tibi deditissimos, quorum hic oratores vides, intelligi volo. Sumus igitur non A solum amici, sed etiam adjutores: paccm afferimus, pacem quærimus, atque idcirco cum filiis Benjamin & Judæ dicimus: *Pax, pax tibi, pax adjutoribus tuis: te enim adjuvat Deus tuus.* Plena pacis pectito est, plena pacis oblatio. Pacis nomen, ut inquit orator, dulce est, & res ipsa tum jucunda, tum salutaris. *Qui intrat pacis cusstia, ter-* ne lapidem *figendum est gaudium.* Dominus vero in evangelio beatos esse pacificos tradit: ideoque jubet in epistolis doctor gentium, ut quæ sunt pacis sectemur, mercedem repromittens. *Pacem, inquit, habete, & Deus pacis & dilectionis erit vobiscum.* Hujus igitur tam sanctæ rei tam utilis, tam necessariæ, tam commendatæ, & nunciI & dictores sumus, ac propterea cspetimus: *Pax, pax tibi, pax adjutoribus tuis, te enim adjuvat Deus tuus.*

Super his verbis tria jacimus nostræ orationis fundamenta, & quæ ultima sunt verba libenatis prius recipimus. Obtendendum est enim quomodo te Deus tuus adjuvet, dum Germaniæ principes in tuum dirigit auxilium. Mandare eli quam *fortitudo* pacem, dicendum est quam *potitudo*; sic enim pacificum nostrum adventum intelliges, & cor tuum, ficut *speramus*, nostris jungetur principibus, eumque illi cui, & manebunt tecum. In principium adjuvat igitur te Deus tuus, sanctissime pater, adjutores namque sut Germanos principes dixit; alius sunt aliqua reptenda, fi quo pado nostri te adjuvent principes referimus, esti quod brevissime faciam.

4. Exorto pridem apud Basileam dissidio, quod omnibus notum est, doluerunt imperii facri principes, dum vulnerari ecclesiam, & inconsiderate Christi cunicam feindi videbant, moxque ad componendam in ecclesia pacem navare operas statuerunt. Quod ut commodius fieret, atque nationis fedidiones facilius evitarent; & ne procellibus contrariis involverentur, quibusdam protectionibus sunt; devotionem tamen fidam, quam erga te fanctam,que fedem apoflolicam gerebant, nihil propterea imminuentes. Legationem suspenso ortu est. Hanc Alberetus indelebilis memoriæ Romanorum rex amplexus est. Huic & invisibilis nofter Fridericus Cæsar assumpsit, nam re a fuis electoribus id exigentibus differiret, cum me plus sapere vellet videderetur, quam suus fapuerat antecessor, fperavitque regia fecretissa vel pacem extemplo reperire, vel nullus rem cognoscere. Elaboratum est sæpe & multum pro concordia: fed quamvis tua sanctitas semper bonum confuluerit, nonnullorum tamen culpa factum est, ut omnes incassum hactenus conatus abierint, ut fructus faepe principes convenerint, fructuque nunc hac, nunc illuc transmisse fuerint legationes. Es de re statuit regia majestas, statuerunt & sui principes modum fuspensionis animorum ponere: convenientesque super Branchfordiæ, partim personaliter, partim per legatos, ac fcientes te illi fuccedere, cui dictum est: *Rogavi pro te, ut non deficiat fides tua; & tubo tibi claver regni coelorum; & pasce*

Concilior Suppleni. Tom. V.

ANNO CHRISTI 1445. 1446.

oves meas; & plurima his fimoria, resta vulgaresque via obedientiam tibi præbere decreverunt. Sed quia non nulli adeunt tam ex Basilea quam ex aliis locis, qui longe aliter sentiebant, aliterque suadebant, magna contentio fuit & anceps pertilum, nunc huc, nunc illuc acie inclinata. Cum levati manus, hoc est cum oratores tui benigne responderunt, ex parte tui nostrorumque principum voluntas patefacta. Cum vero thracia remissi, hoc est cum oratores tui dixiores fuerunt, languidior erat cuncus tuorum, tuorumque adversari. Sinilis paginæ faciem habemus in Exodo: Terrente namque inter populum Dei & Amalech prælio, interdenunt Moyses & Aaron in vertice collis; fed quo vero cum electis viris pugnabat. Cumque levaret Moyses manus, vincebat Israel: in autem pausilum remisset, superabat Amalech; & ut fin brevis, non coaptabo singula ut possem singulas, fed vera eft Chrysoltomi sententia. Non ceffat impugnare ecclesia, non ceffat inidiari: fed in Christi nomine semper superat, semper vincit, & quamvis alii insidentur, quamvis alii torqueantur cum flatbus, tandorentem tamen quod fit, certum eft non quaffatur. Exploratum eft quod inquit Hilarius: Perpetuum esse ecclesiæ foler, ut tunc vincat cum laceratur, tunc intelligat cum, argaliur, tunc obtineat cum superata videtur, tum eti multoties defperate res videantur, ad extremum tamen cum ante oculos hominum tuæ fanctimonia vitæ, tua elementia, tua liberalitas, tua benignitas polita eft, implorum eft quod inquit Seplens: *Cum placuerint Domino vie hominis, & inimicos suos vertet ad pacem.* Namque non ipsi regia majestas, quæ tibi femper deditissima fuit, & quafi inter filios pro te pugnavit; non solum principes fui electores atque alii viri clefti tuum statum, tuumque decus tuebantur, fed plures alii qui malignandi cauta confuxerant, permoti sunt, & in tuum verfi favorem. Quibus ut duo nomina infcribam eft, quæ adjuvat Deus tuus, Germanofque principes tibi efficit adiutores, quod fuit oratorios nostros & tuorum autumnum, propter quod dicimus: *Pax, pax tibi, pax adjutoribus tuis; te enim adjuvat Deus tuus.*

5. Sed non mondravimus adhuc beatitudini tuæ quæ & quanta pax est, quam fanctitati tuæ afferimus: membri namque fecundi destinata materia fuit, quam nunc breviter absolvimus. Nihil enim certa, clementissime pater, fi maximum effe atque amplissimum dixerim munus, quod apoflolicæ fedi jam famus exhibiturí; non enim unius urbis, unive provincia, five regni, fed maximi & inclyti nominis Theotonici, nobilissimæ atque lariffimæ nationi Germaniæ declarationem & obedientiam fumus exhibituri. Quod fi gloriabundus de populo fuo dicebat Moyses: non eft alia natio tam grandis, quæ habeat deos appropinquantes sibi, licut Dominus Deus noffer adeft cunctis obfecrationibus nostris. Quæ eft enim alia gens tam inclyta? & cetera hujufmodi. Quanto magis de natione Germanica licet nostris principibus loquentibus

ANNO CHRISTI 1445. 1446.

rari, que ab Alpibus Italiæ usque in Oceanum, & a Rheni fluente usque in Tartarorum barbarism protenta, tot splendidas urbes in se continet, tot latissimas provincias, tot amplissima regna, tot venerandas ecclesias, tot potentes principes, tot populos, tot linguas diversas. Nempe si, teste sapiente, *in multitudine populi dilatatur regis, & in paucitate plebis ignominia principis*, ingens gloria eli nostris principibus, ingens dignitas. Sed major tux sanctitati modum in mirum, que declarationem & obedientiam receptura eli hujus nationis, in qua non solum principes ac reges potentissimi funt, fed ipsum regnorum omnium caput, Romanum imperium eli constitutum. Vetus dictum eli, sanctissime pater, eli, sanctissime pater, quæ Deus in firmamento posuit, sandam apostolicam sedem & Romanum imperium significari: Duo sunt, inquit unus ex tuis antecessoribus, quibus principaliter hic mundus regitur, regalis potestas, & auctoritas sacra pontificum.

6. Præterea nunc apostolicam sedem, quæ nihil aliud eli quam refugium ac patrocinium orbis terræ. Facile de facto reverendissimorum collegio coetusque cardinalium, qui sede mundi consilium totiusque militantis ecclesiæ fenatus appellari hoc potest. Quis facis imperii facri privilegia posit exprimere? Quis facis augustalis culminis percurare valeat dignitatem? Ille in cognitione nati Salvator, & certum ferre dignatus eli, didragma pro se Petroque solvit, & reddi quæ Cæsaris eli sent Cæsari divinum juslit oraculum. Tantum quoque ex Alto fulcepisse privilegium Cæsarem sublimitatem, quidam asserunt, ut imperio flante, nihil et cur antichristi fremitumque adventum. Sic enim apostoli Paull verba commentantur: *Qui tenet, tenet, donec de medio fiat*. At hujus amplissimæ dignitatis portibus in divinum Cæsarem Fred-ricum nostrum, rite translata eli. Hujus igitur maximi principis, mundi domini, inter omnes qui regnat altiori, fonoque regi principum, ac Dei nationis Germanicæ debitam ex nobis reciipies obedientiam. Sed quoniam de nullo re loquimur, hoc eli illa, jam ad Pater fanctissime, quæ vires habet industrios, litterarum capaces, vel militaris peritos, pacis cupidos, fidei zelatores, & ad omnia grates. Hæc eli illa nata, quæ non modo hoc mundo illud, fed femper idem vult, quando nolum eli quod non vult mundus. Hæc eli illa natio, quæ non leviter & cum facilitate facile deferit. Quod si port diuturnum orum animorum fuspensionem tardius videtur reponere, confidit quia utilius recum manebit, nec divisi unquam a tua devotione poterit. Arque illa pax eli quam tux fanctitati affectibus, propter quam dicimus: *Pax, pax tibi, pax adjutoribus tuis; te enim adjuvat Deus tuus*.

7. At si pacem cupit hujusmodi, Pater fanctissime, quemadmodum cupere te confidimus, opus eli ut nationem Germanicam beneficio pacis quoque impartiatis, ut fit quoque pax adjutoribus tuis. Quis enim, pace amis ablata, tot Alpibus transcendere, tot fluminibus natare, tot montibus ascendere, tot periculis obviare, tot labores, tot expensas, tot denique mala pro Romana ecclesia, pro tua sanctitate, pro Romano imperio, pro tua coronatione, pro tua obedientia, pro tuis negotiis, pro tua exaltatione, pro tua fanctitate, pro tua devotione, pro tua fide, pro tua spe, pro tua charitate, pro tua humilitate, pro tua patientia, pro tua mansuetudine, pro tua justitia, pro tua veritate, pro tua misericordia, pro tua pietate, pro tua benignitate, pro tua longanimitate, pro tua clement

ANNO CHRISTI 1440. 1433.

mem schismatis evellere, pacem orbi concedere, consolaci nationem, & ejus obedientiam suscipere. Cumque, ut vides, nobis principes in amicitia ad te miserint, ut illi auxiliemur tibi, tempus est ut cor tuum jungatur eis, simque illi tui, & maneant tecum in perpetuum & tempestive & convenienter a nobis dilum repetatur quod ab initio ex sacris accepimus literis, Pax, pax tibi, pax adjutoribus tuis. Te enim adjuvat Deus tuus, qui tuam beatitudinem prosperioribus dierum successibus augeat.

ANNO CHRISTI 1440. 1433.

AD BASILEENSE CONCILIUM

APPENDIX I.

Antequam Basileense concilio manum retrahamus, affumamque Florentini concilii tractationem, Appendices geminas ut darem, erexeni in dies fub manibus documentorum ſeges pullulavit. Atque in priori quidem colligam conſilium, qui ſi movit, convenerunt ſeges ſeculiarium ſeculione ſchiſmatis ſive diſſidii Baſileenſis habitos; in poſteremam demum tuc eccleſiaſtici occaſione ſchiſmatis ſive diſſidii Baſileenſis habitos; in poſteremam demum tuc eccleſiaſtici occaſione ſchiſmatis ſive diſſidii Baſileenſis habitos; in poſteremam demum ea reperiam documenta, quæ cum ſero venerint, per ſua ſingula loca diſtribuere non ſum permiſſus.

CONSTANTINOPOLITANUM CONCILIUM

In cauſa jurisdictionis præſidendi concilio, inter patriarcham Conſtantinopolitanum & mittendum a Romano pontifice ablegatum ſuum, ventilata

Anno 1433. habitum.

ANNO CHRISTI 1433.

UT eo facilius diſſidia inter eccleſias Latinam & Græcamque componerentur, Græcis propoſuerunt duces Eugenius ſynodi celebrationem CP. quo ſe miſſa rum oſſerebat virum, qui ſuo nomine concilii adeſſet. Gratum id acceptumque fuit Græcis; quare iis ſtatim quæ proponebantur acmiſſis, id unum in quo diſſiderebant, componendum ſupererat, quinam futuro illi concilio præſes daretur. Pontifex ſui id eſſe juris contendebat, ut ſive ipſe per ſe ſive per ablegatum ſuum concilio præſens adeſſet, ſemper primatum teneret. Negabat id Conſtantinopolitanus patriarcha, obtulens in abſentia Romani pontificis ſui juris eſſe concilii præſidere, omni quocunque pontificias vices agente poſſe habito. Controverſiæ hujus definiendæ convocatum fuiſſe concilium teſtis Sguropulus, Hiſt. Conc. Florent. ſect. 11. cap. XXII. cui tamen ſcriptori utrum in omnibus ita que de concilio ibi ſcribit fides adhibenda ſit, ambigo: ſcitum eſt enim multa illum ad arbitrium confinxiſſe; ut Græcos erga Latinam eccleſiam parum obſequentes demonſtraret. Ita ergo Sguropulus de concilio

Ut hæc Articulo (*de quo infra fuſius agetur*) ſatisfieret, quem ambiguum fecerat Chriſtophori Ablegati pontificii poſtulatum eſſe ad concilium: & ne acriter ventilata ab archiepiſcopis, et principibus eccleſiæ coram Patriarcha, hoc tandem profidit manifeſtum, a quamplurimis præſcripta Synodalibus; quod poſtea Chriſtophorus concedi non poſſe: nam qua conſuetudine, aut exemplo? Quo jure id unquam viſum, ut Patriarchæ legitimo, in ſua Metropolitana eccleſia reſidenti, alterius deputatus ſuperemineret? Quod ne contigit quidem in quinta ſynodo, cum ipſe Vigilius præſens officio, & munere fungeretur. Eutychius patriarcha Vigilio papæ locum non ceſſit. Id ubi intellexit imperator, recta Palatium ad martis concilave proficiſcitur, quo convocatis aliquot e numero archiepiſcoporum, & cruciger orum principum proſilire conclonatus, hoc unum infert: negotiorum momenta temporibus rerumque neceſſitati attemperare, ſummæ eſſe prudentiæ. Quorſum igitur ad vana præeminentiæ privilegia tutanda, nobis tam eximii operii fociſticatem inviderent? diſcant ſapere, ac prudenter occaſionibus obſecundare: Et nullum iis commendavit, hanc cum fructu et utilitate diligentiandi rationem: additoque ſi ſciret unde præclari quid ipſe gereret, aut honeſti emolumenti lucraretur, ſe velle de jure imperatoris, & ſua excellencia libenter diſcedere. Et cum hæc diu multumque infinuaſſet, perſuaſit aliquam paucis ex ordinibus eccleſiaſticis qui aderant, in ſententiam priori plane contrariam deſcendere: ut ipſi poſtea patriarchæ ſignificarunt; quod ille animo tam acerbo et offenſo aſſit, ut ad præſtandum poſtea quicquid imperator proponeret, patriarcha non nihil obtorto collo pertraherctur. Nihilominus papæ reſpondentes, per literas Chriſtophoro traditas, et ad Chriſtophori mentem conferipetas.

ANNO CHRISTI 1440. 1438.

AD BITURICENSE CONCILIUM I.

In cauſa ſchiſmatis eccleſiam agitantis & pragmaticæ ſanctionis

Anno 1438. habitum

Additio.

ANNO CHRISTI 1438.

BIturicenſia concilia duo per hæc tempora et eadem de cauſa in Gallia convenerunt; alterum celiicet anno 1438. aliud vero anno 1441. Utrumque memini Labbeus; hujus etiam anno 1438. habiti acta quædam exhibet; alterius vero nihil addit ultra ea, quæ Particulæ hiſtoria conciliorum Baſileenſis et Florentini affert. De poſteriori hoc ſuo loco dicemus. Nunc additamenta quædam promenda ad concilium anni 1438. Accepi vero illa ex Martene Vet. Mon. to. VIII. pag. 947. Sunt autem decreta hæc memoriæ poſterorum mandata, a quoplam Viro docto, ex eorum numero, quibus illa diſtandi munus injunctum erat. E concilio tamen diſceſſiſſe ſe narrat antequam decretis eadem tum convenia inter partes ſcitis traderentur. Quare dare ſe res ipſas in concilio ſtabilitas, non verba profiteur. Ceterum pauca quedam ex iis, quæ hic exhibentur, recurrunt etiam inter acta Labbeana, ita tamen ut alia ex aliis lucem accipiant. Confer e. g. decretum 14. apud Labbeum cum decreto, *La tierce partie &c.* quod eſt in noſtra collectione ſub titulo: *Du decret de la collation des benefices*; atque utroque inter ſe compoſito intelliges tertiam illam beneficiorum partem, quæ doctoribus reſervantur, non quidem doctoribus omnibus ſine delectu permitti: nam tertiæ hujus partis portiones duo doctoribus in ſtudio reſidentibus permittuntur. Alia ſtudioſus lector facile aſſequetur.

ANNO CHRISTI 1438.

Maiſtre Thomas propoſa en franchoiſe ſa matiere ou l' autorite de ſaint concile, monſtrant les inconvenientes de la diſſolution que le pape voloit faire, & fes feguelles, &c. & fut tres notable coſe a oir, & en apres l' arcedarce de Metz, ad idem ſecundum jura canonica. Et reſpondit a aucuner raiſons des autres, & ſpecialement en ce qu' il ſe voloit fonder ſur une fauſſe bulle, qui avoit eſte bullee raptim, & avoit eſte rompu le ſion a Baſle, & par icelle fauſſe bulle, dont ils firent pluſieurs copies en la faveur du pape & monſeigneur aux Grez; les Grez en eſt deffaite; car il apparoit par icelles, quod concordes erant de loco pro reducendo Graecorum, & quod ſuper hoc caſu ſi ne ſont pas contens, pro præſenti, &c.

Les ambaſſadeurs du pape requerroient au roy noſtre ſire v. choſes, & les laiſſerent depuis par eſcript.

1. *Que le roy vouloit tenir & approuuer le concile de Ferrare*, tamquam concilium univerſale ſive ycumenicum.

2. *Qu' il vouloit envoyer ſes ambaſſadeurs audit concile de Ferrare & a noſtre ſainct pere, en reprouuant ledict concile, comme fiſt d' obeiſance.*

3. *Qu' il vouloit, que ung chaſcun veullans aller audit concile de Ferrare, y peuſt aller liberalment a ſa volente.*

4. *Qu' il vouloit reuoquer & rappeller ſes Cambaſſadeurs eſtendu par le ſainct concile de jeſt juſques qu' ils ſe departeſſent dudit lieu de Baſle.*

5. *Qu' il vouloit faire rappeller, revoquer & mettre au neant le decret de ſuſpenſion fait par yceulx de Baſle contre noſtre ſainct pere.*

Les requeſtes que firent ceul du ſaint concile

1. *Requerrent au roy qu' il luy pluſt auctoriſer & faire garder en ſon royalme comme roy tres chreſtien les ſainctz decretz par eulx fait pour la reformation de ſainte egliſe in capite & in membris, &c. que eſtoit choſe de ſainct.*

2. *Qui feiſt defenſe a fes ſubgez pour le bien univerſal de l' egliſe de non aller aux conciles de Ferrare, pour eviter toute matiere de diviſion, eſtendu que le ſainct concile de Baſle eſtoit vray concile, & ayant auctorite a Sancto Spiritu, &c.*

3. *Qu' il luy pleuſt envoyer ſes ambaſſadeurs de nouvel audict ſaint concile de Baſle, pour faire & traitier ce qui eſtoit a parfaire pour le bien de l' egliſe univerſelle & la reformation d' icelle tant in capite, comme in membris.*

4. *Qu' il luy pleuſt a faire garder en ſon royalme de ſeignceurs, & mettre en execution le decret de ſuſpenſion fait par ledit concile contre le pape, &c.*

Item, les deſſuſdictes ont, comme dit eſt, icelluy jour apreſa propoſition maiſtre Thomas, les partiez retraites, c' eſt a ſavoir leſdits ambaſſadeurs tant d' un que comme d' autre, monſieur le Chancellier en la preſence du roy, monſieur le Dauphin, monſieur de Bourbon, monſieur Charles, Jehan Jerre, mau-

ANNO CHRISTI 1438.

Edit conſeil mande au premier jour de May CCCC. & XXXVIII. fuſt continue & entretenu juſques au Jeudi v. jour de Juing, auquel jour le roy prendra audit conſeil, & furent premierent ou les ambaſſadeurs de noſtre ſaint pere, premierement l' archeveſque de Crete, qui parla en latin, & apres un franchois l' eveſque de Dine maiſtre en Theologie a Paris, ordinis ſancti Benedicti, & a ſavoir Verſailles. Et eſtoient en ladite ambaſſade 11. eveſques, 1. docteur.

Item, lendemain furent oy les ambaſſadeurs du concile, c' eſt a ſavoir l' eveſque de Sipont, l' Abbe de Veſlay, maiſtre Thomas de Courcelles, l' arcediacre de Metz, & un autre licentie noven de l' archeveſque de * *Lem.*

f. Lyon.

ANNO CHRISTI 1446. 1438.

monſeur de Bretaigne, le comte de Vendoſme & pluſieurs autres, dit & recita les cauſes pourquoy le roy avoit aſſemblé les deſſuſdits. Et en effet dit que c'eſtoit a fin d'avoir conſeil & adreſ deſſus le diſcord & contrariété des deſſuſdits, le pape & le concile, & pour eviter toute matiere de ſciſme; & fut ce parole en bien & notablement en recitant comment les predeceſſeurs roy de France avoient toujours labouré au fait de l'egliſe, procuré union, eſté devotion & obeiſſance, &c.

Item, apres ſa propoſition pour ouvrir la matiere tant d'un coſté comme d'autre, fut veu eſtoit deux notables prelats a tenir le tendemain afin que chacun peuſt eſtre mieulx adverti de deliberer en ſi haute matiere.

Item, monſieur l'eveſque de Coſtres conſeilla fut de roy, maiſtre en theologie a Paris fut ordonné ad ce faire, & monſieur l'eveſque de Tours qui eſt ſolemnel juriſte.

Item, & le lendemain parla premier ledit eveſque de Coſtres moult ſolemnellement, & prouva clairement que l'egliſe & le concile eſt deſſus le pape ou avoit tort s'il eſtoit en cas de hereſie, & de ſciſme & de reformation generale ſinz de rien deſpriſmer l'autorité du pape qui eſt chief de l'egliſe, &c. Mais quila eſt peccabilis, auferibilis, &c. oporteit sonere unam ſecundam, que habebeat ipſum regulare ſi devient, que eſt ecclefia.

Item, monſieur de Tours tantoſt apres confirma le dit de l'autre, vegua pro & contra, en recitant pluſieurs abus de court, le grant commoſité, le grant travail & deſpence in pecuniis, & aliis, en concluant neceſſairement la reformation, & notablement propoſa en verité chacun en ſon endroit.

Item, apres leſdites propoſitions, monſieur le Chanſellier demanda par opignons, & a chacun demanda, a ſçavoir ſe le roy devoit conclure ad media pacis in illa materia. 2. Se en ceſte matiere il ſe poit conſtituer mediateur. Et briefz apres que chacun ot eſte oy ſur la 1ere en ceſte matiere, il fut concla affirmativement quod ſic, que le roy avoit grant part en l'egliſe, & que en enſuivant les progenteurs, il devoit labourer ad concordiam, &c.

Item, apres pro mediis pacis, il fut concelu que le roy envoyroit lettres au ſaint concile & au pape, afin qu'on ne procedaſt plus avant, ne d'un coſté ne d'autre, mais tout ſuſt en ſuſpent.

Item, ſecundo le concile d'envoyes certaines ambaſſades de par le roy devers le pape que au concile, pour trouver moyen de pour avoyer certaines informations.

Item, le ſecond point principal dudit conſeil de Bourges, fut de oyer diligemment tous les decrez de Baſle, afin que la reformation faite par icelle decrets, fuſt gardée, ſalvis tamen aliquibus moderationibus, de quibus infra.

Item, leſdits decrets tout plombez en un livre furent exhibez, & pour incontinent oyir furent deputez aulcuns prelatz & docteurs jusques a x. perſonnes, qui chacun jour y labourerant diligemment, & y avoit souvent mainte controverſe, ainſi qu'on a accouſtume en telles matieres diverſes.

ANNO CHRISTI 1446. 1438.

Et 1. pour ce que la controverſe inter papam & concilium ſimbloit eſtre cauſe, pour ce que les notaires trouvent eſte offe au pape par ledit concile, dont le pape eſtoit mal content, il fu apointé, que on regarderoit a lui faire aucune proviſion, comme il leq aouit eſte promis a faire ledit decret, & que pour ce le pape ſe pourroit plus legierement apaiſer, proviſionne ſibi facta.

Item, & fu deſclairée & determine par leſdits deputez, & depuit auſſi par toute la congregation, que vacquant aulcuns des benefices papæ nec alteri cuicunque, de le cauſe pourquoy ils furent accordez, premierement fu pour mettre ſus un voyage a rencontrer la terre ſainte: mais depuis le pape les a toutfours prins & leve bien rigoureſement, licet indebite, quia cauſa ceſſata, &c.

Item, combien qu'il fu dit, que le pape a ſuffiſamment pour ſon eſtat en la terre de l'egliſe, neantmoins pour ladite promeſſe, il fu dit par'el arrest proviſion fu trouvé ſuffiſamment & faire proviſion en temps a venir, en la maniere que ſonſit; c'eſt aſſavoir que de tous les benefices vacans eſcheſt au ſaincte, de quelconque valeur ils ſoient, on paiera au pape pour tous droitz de chambre, menus ſervices, ſaere, &c. la premiere partie du taxe, a laquelle ledit benefice eſtoit taxé devant la reduxion faite a Conſtance par un decret qui ſe commence attendentes, par lequel les ſuccreurs furent reduit a la moitié: verbi gratia, ung eveſque eſtoit taxé a quatre milles, a Conſtances fu reduit a deux milles. Et pour la premiere deſſuſdite on payera la quarte partie des quatres milles que on payoit devant ladite reduction, & ainſi de tout autres benefices le quart, & pareillement ladite ſomme que on payera pour ladite proviſion, monte juſtement la valeur de deux diſmes.

Item, la moitie de ladite ſomme ſe payera in fine anni a tempore pacifiée poſſeſſionis, & l' autre in fine ſecundi anni.

Item, les benefices au deſſour de dix livres ne payerent point pour ladite proviſion.

Du decret de la collation des benefices.

Il a eſté dit & determine que la collation des benefices omni jure appartient aux collateurs & ordinaires, que deformaist la collation leur demourra, & que toutes expectatives ceſſeront, comme choſe condamnée omni jure & ſpecialiter in capitulo Ullam. de conſec. dist. 5. &c. Et en la raiſon dudit chapitre n' aront plus lieu en ce temps.

Item, & les eleccions & confermations ſe feront ſecundum jus commune, les exeme en court de Rome ſans vacance, & moyennant la proviſion deſſus dite.

Les exemtions faites depuis le concile de Conſtance n' aront point de lieu.

Item, le prelatz pourront donner les benefices

ANNO CHRISTI 1446. 1438.

neſſres, eſt aſſavoir les deux partirs d'icelux a qui leur plaira, mais que ce ſoient gens idoines, &c. ut in c. communie, & prax. aliis ſuperior providebit.

La terce partie ſe donra aux graduez & non a aultres en ceſte maniere, que ceulx qui ſeront graduez & reſidens ez eſtudes, aront les deux pars de ceſte tierce partie; & lautre partie de ceſte tierce partie, le prelat le porra donner a ung gradue eſtant abſent.

Item, au regard de ce, il y a pluſieurs qualificatione qui ſeroient trop longues a eſcripre icy, leſquelles vous ſeront envoyez autrefois.

Item, ce non obſtant eſt reſerve au Pape la collation de ſes familliers & officiers de cours de Rome, moyennant ce qu'on moderera le nombre d'iceulx. Ces choſes que le decret de Basle adonde au pape la proviſion des benefices, neantmoins audit concile de Bourges il eſtoit la proviſion deſſuſdite.

Item le pape on ne vuie pourra conferer en abſcheuſe ceſſe cathedrale aucune benefice, & ne pourra pas en chacun nombre de xx. prebendes, il porra conferer l' une & pour une fois, ainſy de quarante prebendes il conferera deux en ſa vie. Aucant y voloient mettre de x. livres.

Item, au regard des cauſes introduites en court & a Basle, eſtoit ſy ſtatué qu'elles ſont commencées, & de cetero ſy tout toutes renoyncent ad partes, & ne porront eſtre traitées les partiez ultra unam, dietam &c. partes a ſtatutum.

Et ſi il avenoit que la court fuſt clera monics, nuls ne porra eſtre trait en court ultra dietam unam in dicta curia, ſed ſter remiſſio, mais les officiers du pape porront traire leurs partiez in curia propter auctoritatem curiæ Romanæ.

Item, pro recipiendis facrie ordinibus nihil erit reciplendum, niſi duo ſolidi cum dimidio pro carta, & ſunt aliqua ſpecificata ſuper hoc brevi explicari non poſſent, tam pro confinalibus, quam collacione beneficiorum, quoad pecuniarum, receptionem &c. quæ etiam videbuntur latus.

De gratiis expectativis ordinatum eſt quod locum habeant ubi ad pacha, quoad illas quarum proceſſus fant jam actis intimati.

Item, les ordonnances deſſus dittes ont este faittes par leſdits deputez & depuis en general confermez & pluſieurs fust corrigez & reformez; & finalement quant nous parisiens de Bourges, elles n' eſtoient point encores miſes au net, ne en forme ordinaire, & pour ce ne les pouſmes rapporter: mais pour ce que ce fut du nombre deſdits deputez, lecez indignus, & que ſ en este ſouvent parler, ſe les et retenu en ſubſtance quant aux principaux decrets.

Item, tous les auleres decrez de Basle, furent approuvez, & ſy conclu de demander de par le roy aux conciles, que leſdits decrets euſſiſſent moderez ſelon l' ordonnance deſſuſdite, non pas qu'ils euſſent autorité ſur le dit concile, mais par maniere de requeſte.

Item, ſy conclu au regard de la diviſion, quod reformatione eccleſie facta, rex Francie erat concors & parati de hoc eligendo pan reductione Græcorum, & de ce ſtroient chargiez ſes ambaſſadeurs, a laquelle choſe ſ' accordoit le ſaint concile, lequel eſtoient d' accord de quelconque lieu; mais qu' il fuſt decidé que leurs decrez auroient lieu, lequel ſe porchai ſi fu decrete & a Conſtance & a Basle, quod papa non poterat diſſolvere concilium legitime congregatum, &c.

Item, & la concluſion fu concla de faire une propoſition devant le roy, par laquelle il lui feroit dit ce qui avoit eſte fait par le concile, & ſur ce, le roy, &c. a apres le requerre qu'il voulſiſt tout accorder, approuver, &c. & decernoit appoutre, impetrer, &c. quod omnia ida locum haberent in regno.

Secundo fuit requiſitus rex ſuper libertatibus eccleſie, virorum eccleſiaſticorum, confundendis paribus eccleſie, &c.

Tertio, ſuper proviſione regni fui deſolatiſ & celeriter. Et ſuper hoc quidam colloquium habitum, magiſter in theologia, nomine magiſter Robertus *Erbaule*, requiſitus de fero, in craſtinum ſolemniter propoſuit, illa quod mirabile fuit ipſum audire, attento parvo ſpatio quod habuit, & ſuper dictis tribus articulis hujuſmodi responſum.

Primo, rex humiliter & dulciſſime regratiatur omnibus prælatis &c. honorem eccleſiæ & ipſos commendavit de bona obedientia quam primam articulum rex comprobavit & laudavit omnia facta per ipſos & ex nunc volait & vult, quod dicta decreta habeantur locum in regno ſuo ſecundum modificationes, &c.

Quoad libertates eccleſie, rex voluit & accordavit ut prælatis & aliis eccleſiaſticis, quod haberent omnino ſua libertates & privilegia talia quatis habebaot & habuerunt tempore B. Ludovici & Philippi Pulcri, & voluit quod nullus infringere, nec infringi facere; & ſuper his dubius volebat litteras fieri, & illas in toto regno publicari, & voluit ſecere ſolemniter.

Quoad tertium excuſavit de anno præterito, quod non fecit armatam: pro illo anno dicit quod uſque anne eciam eadem cauſa fieri non poruiſſet, propter carilliam & famem, que auviſſet cum ſua comitiva; tandemque quod congregaret conſilium ſuum & illos de ſanguine ſuo, & quod per Dei gratiam intendebat brevi ter proveire; quibus habitis, recelleruot omnes; nos illa die, alii in craſtinum, & rex, &c.

Prælati fuerunt in magno numero, archiepiſcopi Remenſis, Turonenſis, Biturienſis, Tolofanus & Crerenſis, qui fuit ex parte pape. Epiſcopi uſque ad XXV. Abbates, priores, capitula & de ſtudiis multi notabiles viri in magno numero; de noſtro ſtudio Pariſienſi fuerunt tres magiſtri in theologia ſolemniſſimi viri, duo decretiſte & unus artiſta.

ANNO CHRISTE 1446. 1439.

MOGUNTINUS CONVENTUS

In causa schismatic Basileensis

Anno 1439. habitus.

ANNO CHRISTI 1439.

MOguntinum conventum indixerunt Germaniæ principes ut crescens in immensum Basileense schisma succideretur. Eo de more venerunt e concilio legati, & ab Basileense pontifice delecti Joannes de Turrecremata & Joannes Francisci miles. Rei hi gestæ historiam brevibus absolvit e Basileensi & Florentini cap. LXXXIX. scribens decreto principum conflitum fuisse ut Basileensis concilii decreta tenerentur; que vero concilium in Eugenium fanciverat, hæc pro infectis habberentur. Acta vero hæc decimo annis propede VII. kal. aprilis. Pro Eugenio peroravit Joannes de Turrecremata, qui parum inde post R. E. cardinalis tit. S. Sixti renunciatus fuit. Orationem hanc Turrecremate e MS. Fellitiano huc transfero.

Propositio Magistri Joannis de Turrecremata, cum effet orator ad dietam Moguntinam, pro SS. D. N. Eugenio Papa.

Editoris prænotitio.

FElinianus ille eodem MS. plus vice simplici mihi consumendator, unde plura Joannis de Turrecremata, tunc magistri in Ordine Prædicatorum, dein S. R. E. cardin. scripta, erui, sua singula loco ex me vulgatura, posteremus omnium exhibet orationes genuinas, quarum priori præfixum est titulus a me hic expressus; altera vero, que sibi statim succedit, titulo penitus destituitur. Cum tamen posterior hec coram Cæsare & imperii principibus perorata fit, ut ex tota oratione liquet, ad hanc ipsam Moguntinam dietam pertinere vix dubitas. Quam igitur alteram pro Basileensi concilio; quorsum eam eodem oratio, oratio non locum tantum & auditores habuisse eadem; sed & ipsam conflare rebus, nec nisi in verbis discrepare. In eam tunc opusculum defendi, unicum tantummodo habuisse ille a Turrecremata oratorum ad principes & equites collectus; quorsum eum

Anno ell, congruentior causa est unus, quam mul- Christi ti. Manifestum ergo est Christum in ec- 1446. clesiae regimen dispositisse, ut unus tanquam re- 1439. ctor eligatur toti ecclesiae praesset: De qua dispositione regiminis in ecclesia Dominus ita pronuntiat: *faciendo super eos pastorem unum*, Ezechiel 34. & *pastor unus erit omnium ovilium*, Ezech. 37. Quod & quis dicat, quod unum caput, & unus pastor est Christus, qui est unus, & unus ecclesiae fponsus: non sufficienter regit inquit clarissimus doctor sanctus Thomas lib. 4. contra gentes cap. 76. *Manifestum est enim, inquit, quod omnia sacramenta ipse Christus perficit. Ipse est enim qui baptizat, ipse qui peccata dimittit; ipse est verus Sacerdos qui se obtulit in ara crucis, & cujus virtute corpus Jesu in altari continue celebratur, (confecratur) & tamen quia corporaliter non cum omnibus fidelibus principaliter erat futurus, celestia manifestat, per quos sacramenta fidelibus dispensarent. Eadem ratione ergo quia praesentium corporaliter erat ecclesiae fabricatrix, oportebat quod alicui committeret, qui loco sui universalis ecclesiae gereret curam. Ipse est quod Petro dicit: pasce oves meas*, Joan. ult. Hac S. Thomas. Cujus veritatis splendor duos propellit pernicioslos errores, quorum primus in Constantiensi concilio jam reprobatus fuit, dicentium, quod non erat felicitlla apparentiae quod oporteret esse unum caput in (piritualibus regens ecclesiam, quod semper convertetur cum illa. Secundus error est quorumdam praesumptuosorum, qui Romanum pontificem patorem & caput non recognoscunt; quem errorem apertissime infringit illud Joan. ult. ubi indubitanter & absolute omnes fideles, sive dispersos, sive congregatos comprehendens Christus concilio jam dicto Petro *pasce oves meas; pasce agnos meos*; super quo verbo Theophylus, in glos. continua indocte S. Thomam, ita loquitur: *Simon Petrodixit, commissorem omnium mundi Petro commendat, non alius, B. Chrysost. super* Acta apostol. ita ad idem loquitur: *Petrus a filio super omnes qui filii sunt potestatem accepit; non ut Moyses in gente una, sed in universo orbe, dicente Domino ipsi Petro: pasce oves meas; pasce agnos meos. Inter omnes illas, & istas non distinguemus, sed universas oves suas eisdem cum commendat.* Item B. Bernardus hanc amplitudinem potestatis summi pontificis super omnes fideles ex hoc facto Salvatoris nostri decreto colligens, ita ad Eugenium papam lib. 2. de Consideral. loquitur: *Quae sunt haec dimissiones, quae ligationes manifestae: tu regnas, tu gubernas, tu heres apostolorum: tu primatus Abel: tu gubernatio Noe: patriarchatus Abrahae: tu sacerdotium Melchisedech: dignitate Aaron: auctoritate Moysis: judicatu Samuel: potestate Petri: unctione Christus. Tu es cui tradidit Pater claves regni coelorum, cui oves credidit Filius. Quidam & alii coeli janitores & gregum pastores, sed tu, tanto gloriosius, quanto differentius utrumque pre exteris nomen haereditasti. Habent alii assignatos gregis, singuli singulos; tibi universi credidit sunt; unus ani non modo ovium, sed & pastorum; tu unus omnium pastor. Unde illud proditum quaeris? ex verbo Domini. Cui enim non dico episcoporum, sed etiam apostolorum, sic subjicitur, & indefinite tota commissa sunt oves: si me, inquit, amas, pasce oves meas: quas? illius vel illius populi civitatis, aut regionis aut certi regni? asser. inquit omnes. Cui non planum, non affirmatio alicujus, sed omnes. Nihil excipitur ubi distinguitur nihil. Haec Bernardus.* Quorum clarissimorum patrum intelligentiam, ita ponderandam duxit S. Thomas, ut exponens praedictam Salvatoris verbum Super Joann. dicat: *non ipse dicit Christianum, qui dicit, se non esse sub cura ipsius pastoris.* Ob quam causam idem Doctor in libro, quem contra errores Graecorum edidit, quod etiam Bonifacius in Decretali *unam sanctam* confirmavit, subesse Romano pontifici concludit effe de necessitate humanae salutis: Et ideo B. Gelasius Anastasio imperatori scribens, divina fultus auctoritate, quaternos & qualiter de principatu apostolicae sedis fentire deberet, hoc modo eum instruit: *& si cuncti*, inquit, *generaliter sacerdotium recte divina traditionis habeat fidelium salus eorum fidemini, nonne to potest fidei illius praelati confendere ipsi adhibendus, quem cunctis sacerdotibus, & ipsorum humana voluit praeminere, & sanctissimi concilia ecclesiae patres legisse celebravit. Ubi prudentia tua diligenter advertit, nunquam aequare se quomodocunque spiritualibus principibus, quos tenet Christi praetulit universibus.* Quorum fanctorum patrum bene fentata doctrina nemo plane poterit eum Romani pontificis divinitus concessam in Superba cervice securitas, nisi infelix, qui jugum Domini portare nolens, Daemonis se fubjicit honori, & in numero ovium Christi effe recusat. Sed quid ad hoc quidam, in velamine inobedientiae respondeant non effet inutile commemorari. Nam in primis audent afferere papam non esse caput & pastorem universalem ecclesiae, fed particularium ecclesiarum. O mira hominum fapientia, papam omnium ovium Christi pastorem & caput particularium ecclesiarum affirmant; & tamen non esse caput & pastorem universalis ecclesiae contendunt? Quid autem universalis ecclesiae nomine designant; quam omnium fidelium collectio? Nunquid universalis ecclesiae per orbem constitutae non unus thalamus Christi fuit? Monstruosa certe hominum positio: papam dicunt caput esse, & non affignant ei unum corpus, cujus fit caput; fed corpora multa particularium ecclesiarum. Unus vir esse, & non dant ei unam uxorem, fed plures, contra apostolum 1. Cor. 3. An non rationabiliter dicendum est, papam ejus episcopum caput parochiarum, & non totius diocesis affirmare; & qui regem, provincialem & civitatum caput, & non totius regni effe contenderet? Confurat hunc errorem Salvator noster ita dicens Petro: *Tu vocaberis Cephas*. Cephas, ut Interpretatur S. Anselmus, & B. Isidorus; caput fonat. Cephali enim Graece caput dicitur. Quod autem respectu universae ecclesiae verum Christi accipiendum fit, & respectu Vandalorum, ita dicens: *intuitus est autem Petrum Christus non exterioribus oculis folum, fed aeterno Animitatis intuitu. Videt cordis ejus simplicitatem, animi fublimitatem, cujus meritio cunctae effet praeferendus ecclesiae.* Nec ex hac profectione catholica fequitur, quod quidam minus fapienter arguunt, quod duo fcilicet capita effent in ecclesia: Christus & papa. Nam cum papae refpectu ecclesiae ratio capitis non cognatur, nisi in quantum vices gerit Christi, quemadmodum Bonifacius in illa decretali, *unam fanctam*, difficit; ecclesiae non dat capita fed unum caput effe. Christus fcilicet & Christi vicarius. Confurat fecundo praedictum errorem Sanctae Synodus Constantiensis, quae hunc inter alios errorem damnavit dicentium; quod Petrus non est & fuit caput ecclesiae catholicae universalis. Multos alios teftes egregios in confutationem hujus erroris adhibere mihi facile erit. Sed quia res non fit manifesta, brevitatis gratia eos ftatui praetereundos. Caeterum alii veretentes ne papam negando caput effe universalis ecclesiae, haeresim damnatam incurrant, ad fuae rebellionis colorem dicunt, quod etsi papa caput fit universalis ecclesiae per orbem diffeminatae, non tamen synodaliter congregatae. O inaudita hominum prudentia! ut concedatur papam ad unum locum manutenentem authoritatis faclat in principe. Quis princeps fic plebis dispertit, & non cum fimul in unum principis authoritate convenierit? Plane eras poterit fimilis error con- Crisicant; contravenire praesumat? Ex quibus plane colligere poterit celebrandis veritatis tenebrarum, praesertim Cardinalium, hanc lege a flatui faloris oberrent qui SS. D. N. Eugenio papae IV. vero & indubitato Christi vicario, debitos & pareire contemnunt, & altos Christi fideles ab ejus obedientia fubtrahere mollunt; cum fcripturn fit 1. Reg. 15. *quod peccatum ariolandi fit repugnare, & quasi scelus idololatriae nolle acquiescere.* Unumn animadvertecent quam malum fit inobedientiae vitium, quo Angelus Christi ab Adam usque ad Christum causa fceleris magnitudinem confiderans B. Cyrillus fic in lib. Thefaur. quofdam ad manendum in ejus obedientia Romani pontificis exhortatur, dicens: *Itaque, fratres mei, fic Christum imitamini, ut ipsius oves vocemur dicentium: manentes in ecclesia Petro, & non inflemur mente superbiae, ne fortetur tufus forpeat propter noftram contentionem nos eiciat, ut etiam olim de paradifo.* Hinc Cyrillus: Quantum autem formenti favitatis habuit Graecorum erroribus inobedientia & *derivata* eorum qui Basilee remanferunt poftea patet evidenter. Nam pertinaci quisque interrogare poteft, quo enim pacto ad obedientiam apostolicae fedis Graecos venire, & Romanae ecclesiae unionem amplectentes tam facile a Latinis contenmi videmus. Male certe Graecos, quos circa primatum Romani pontificis excelsia nostra fave definivit errare, poteremus reprehendere;: quando eorum dogmata erronea a Latinis videriae cunda praedicari. Quomodo praeterea multos praecibus & fchimatices ad unitatem ecclesiae Romanae invitabimus, quando Romanum pontificem, quem unicum locu Dei totius orbis patrem, & doctorem fufcepimus, honore debito non coluerimus? E 2 Con-

ubique terrarum; & homini mortali omnium quae in coelo funt & terra authoritatem, deo ei claves, ad hoc ut ecclesiam ubique terrarum amplecteret. Item ipse Jo. hom. 75. *Jacobum Iacalitter a Christo terminat; Petrum autem totius orbis ordinat magistrum & doctorem.* Idem super Act. Apostol. Petrus *ex illis super omnes qui filii sunt potestatem accepit, non ut Moyses in gente una, sed in universo orbe.* Caeterum hunc praefatum Romani primatum pontificis super universalem ecclesiam authoritate & jurisdicat illa fuisse profeflo, quam Alexander IV. Michaeli Palaeologo, illustri imperatorum Graecorum, dixit in decretali illi, cujus initium eft: *Magnificentiae tuae literas.* De cujus fidei acceptione per Graecos plurima expandere resultaret facta synodus Lugdunensis, laudes amplissimas cum multa gratiarum actione dicitur Deo devotiffime decantaffe. Contenerunt autem inter alios praefatae profeffionis articulos, quod Romana ecclesia fummum & plenum primatum & principatum super universam catholicam ecclesiam obtinet. Ecce clara clarissimorum, quae Romanum Pontificem universalis ecclesiae, etiam synodaliter congregatae, principem & caput effe oftendunt. Quis jam erit tantae audaciae tantaeque praesumptionis furore effrenus, qui huic authoritati in omni principis authoritate convenienti? Plane eras poterit fimilis error con- Crisicant; contravenire praesumat? Ex quibus plane colligere poterit celebrandis veritatis tenebrarum, praesertim Cardinalium, hanc lege a flatui faloris oberrent qui SS. D. N. Eugenio papae IV. vero & indubitato Christi vicario, debitos & pareire contemnunt, & altos Christi fideles ab ejus obedientia fubtrahere mollunt; cum fcripturn fit 1. Reg. 15. *quod peccatum ariolandi fit repugnare, & quasi scelus idololatriae nolle acquiescere.* Unumn animadvertecent quam malum fit inobedientiae vitium, quo Angelus Christi ab Adam usque ad Christum causa fceleris magnitudinem confiderans B. Cyrillus fic in lib. Thefaur. quofdam ad manendum in ejus obedientia Romani pontificis exhortatur, dicens: *Itaque, fratres mei, fic Christum imitamini, ut ipsius oves vocemur dicentium: manentes in ecclesia Petro, & non inflemur mente superbiae, ne fortetur tufus forpeat propter noftram contentionem nos eiciat, ut etiam olim de paradifo.* Hinc Cyrillus: Quantum autem formenti favitatis habuit Graecorum erroribus inobedientia & *derivata* eorum qui Basilee remanferunt poftea patet evidenter. Nam pertinaci quisque interrogare poteft, quo enim pacto ad obedientiam apostolicae fedis Graecos venire, & Romanae ecclesiae unionem amplectentes tam facile a Latinis contenmi videmus. Male certe Graecos, quos circa primatum Romani pontificis excelsia nostra fave definivit errare, poteremus reprehendere;: quando eorum dogmata erronea a Latinis videriae cunda praedicari. Quomodo praeterea multos praecibus & fchimatices ad unitatem ecclesiae Romanae invitabimus, quando Romanum pontificem, quem unicum locu Dei totius orbis patrem, & doctorem fufcepimus, honore debito non coluerimus? E 2 Con-

ANNO CHRISTI 1446. 1439.

Cohortor plurimum ad pii folaminis veri officium, illustrissime rex, vigilantem curam impendere, ut obedientia Romani pontificis illibata in ecclesia feruetur, eo pontissime attento, quod devotionis reverentia, quæ summo pontifici exhibentur, ipsi portius Salvatori nostro, cujus personam majestatis repræsentat & locum in terris tenet, & vices *obtata* censetur; ait enim ipse Salvator ad Petrum & cæpostolos: *qui vos audit, me audit, & qui vos contemnit, me contemnit; Luc.* X. Circa formam obedientiæ Romani pontificis animadvertant, quæso, DD. VV. id quod beatissimus Petrus apostolorum principes in ordinatione Clementis populum est exhortatus, ait enim: *si inimicus est tibi Clemens, ora pro illius fuit; & vos nolite expectare ut ipse vobis dicat: cum illo vadite, & amici, sed prudenter observare debetis & solamtis ejus absque contentione secundare, & aperiente vos ab eo, cui ipsum fecistis auxilium, sid nec longo his quibus vos loquitur. Et infra: si vero quasi amicus facisti quibus non loquitur, nunc est esse ex illis qui exterminare ecclesiam Dei volunt.* Hæc beatus Petrus.

Deinceps primis duabus propositionis noſtræ partibus, superest tertio loco profequi qualiter in perfectione potestatis virtutis ecclesiæ militans lucetur cæleſtem. Sane quemadmodum in cœlesti hyerarchia, tota plenaque perfectio potestatis in folo hyerarcha reſidet; ita ecclesiastica hyerarchia in folo Romano pontifice, qui solus vocatus eſt in plenitudinem potestatis, (summa & suprema ecclesiastica potestas plenitudo) locata eſt. Habet hoc ipſa ratio capitis, quod ſicut reſidui corporis altitudine ſuperpoſitus, & virtutis propriæ nobilitate tranſcendit; ita plenitudine ſenſus & potestatis. Unde beatiſſimus Dionyſius V. eccles. hyerar. poſtquam unamquamque hyerarchiam in propria hyerarchia docuit terminari, de proprietate & dignitate hyerarcarum, ita ſubjungit: *hyerarchici ordinis victus capit ſanctis intelligentiam & perfectionem: omnem ordinem operatur propriæ hyerarchiæ myſterio*; & infra: *eſt ergo hyerarchicus ordo perfectivus virtutis adimplivus.* Hanc autem ſingularitatem potestatis beati in ſummo pontifice oſtendit in primis quod ſolus Moyſes, qui figuram geſſit Romani pontificis, ut beatus Bernardus lib. II. de conſid. ad Eugenium papam ſcribit, ex toto collegio populo Iſraelitico, ſetuaginta tunc, ut ait Scriptura, coadunato, electorum eccleſia, in monti veſtro ad Deum aſcendit, Exod. 24. In quo plane diſtinguitur, quod ſolus Pontifex in culmen & faſtigium plenitudinis potestatis a Chriſto erat aſſumptus. Hinc B. Cyrillus patriarcha Alexandrinus in lib. Theſaur. dicit, quod ſicut Chriſtus accepit a patre ducatum, & ſceptrum eccleſiæ genium *(ex Israel egredietur dux omnium principatum, & ſceptrum & ſuper omne quodcumque, ut ei genua omnia curventur) plenissimum, ſic & Petro & ejus ſucceſſoribus plenissime committit; & ita nulle alii dedit quam Petro; quod ſanum eſt plenum.*

ſed ipſe ſolo dedit. Hæc Cyrillus. Teſtatur præterea hoc idem quod ſingulariter Salvator noſter ait Petro, Matth. 16. *tu es Petrus; & ſuper hanc petram ædificabo meam ecclesiam*; & ſequitur etiam: *Tibi dabo claves regni cælorum.* Majori præ cæteris devotione confeſſus eſt, dicitur præ cæteris ipſe collatis clavibus regni cœleſtis donatus eſt, ut conſtaret omnibus, quod absque tali confeſſione ad regnum cœlorum nullus poſſit intrare. Nec moveat quemquam, quod quidam de Auguſtino ſuper Joannem inducunt, quod quando Petrus claves accepit, ſandtam eccleſiam ſignificavit. Hoc quippe non venit ita intelligendum, ſicut quidam pravo intellectu interpretantur, quod Petrus eccleſiæ nomine, licut quidam procurator, claves accepit; ita quod multitudo univerſalis eccleſiæ in ſe tota formaliter & deſignative ligandi & ſolvendi clavium habeat poteſtatem. Hunc enim intellectum erroneum eſſe ex dictis ſcripturæ ſandtæ, & ſandtorum facile quisque ſatis patere poterit. Planum quidem eſt, quod ſi Petrus ſolum ut procurator nomine eccleſiæ claves accepit, nihil potestatis acquiſivit ſibi quibus claves ſibi datæ ſunt, ſed ſolum univerſitati eccleſiæ; quemadmodum procurator non ſibi ſed domino acquirit. Præterea B. Petrus illo modo nomine eccleſiæ claves accepit, ſi ſcilicet; profecto non ſibi ſed eccleſiæ nomen dignitatis attribuendum eſſet, quæ ex potestate conſtat, quod Petrus non procurator, dux, aut tex, aut ſponſus, aut epiſcopus, ſed ille cujus nomine accipit poteſtatem; ſecundum quod Petrus non pontifex, nec primas, non caput, non paſtor non principes dicendus veniret eccleſiæ, ſed potius eccleſia Petri. Quod quam ſit veritati ſcripturæ ſandtæ, & inſtitutioni Chriſti quique fidelis intelligit. Cæterum ſi nomine eccleſiæ Petrus tanquam procurator & miniſter claves accepit, manifeſtum eſt, quod cum claves ſadtum eſſe viderent, quod ſuperioribus longævis temporibus communis forma abſolutionis non ſub eccleſiæ nomine aut auctoritate, ſed Dei, & Apoſtolorum Petri & Pauli pœnitentibus ſit exhibita. In qua abſolutionis forma cum univerſitas eccleſiæ, a cunctis incunctanter non erraſſe creatur; maximum eſt quod cum Petrus claves acceperit ut non eccleſiæ procurator aut tudicius, ſed ut caput aut principes eas acceperit. Unde idem Auguſtinus in ſermone Apoſtolorum Petri & Pauli, qui incipit, *Fortis & ſanctis ac doctissimis* poteſtate Petro, & Paulo a Chriſto ita loquitur. *O mira potentia, & ineffabilis gratia Salvatoris! Electos piſcatores piſcatorum Apoſtolorum facit credere principes; regibus ob. ſtitit; reges ſanctificare; regatis omnibus imperare; mundum frenare legibus; Dominet calicare; immortale regnum contrefſi dare, negare perentibus; merita mundi cognoſcere, & terminos hominibus relaxare? O inæſtimabilis & omnem poteſtatem hominum terra poſitum tenere cælum; nodo ad nutum Petri divini regni claudere patefcunt. Ac ſicut enim claves regni cælorum, ut ſolutis vinculis delictorum aperiret credentibus cælum.*

lum. Hæc Auguſtinus. Quod ergo dicit Auguſtinus, quod Petrus, quando claves accepit, eccleſiam ſandtam ſignificavit, non ita intelligendum quod univerſitati eccleſiæ claves ſint datæ in Petro; ſed pro eo tempore ſignificaſſe eccleſiam dicitur, ut dicti Auguſtini verba demonſtrant, quia non tantum pro perſona ſua Petrus, ſed pro ſacerdotibus ſuis in eadem fede, & pro quibuscumque quos apoſtolica fedes in partem vocaret ſollicitudinis, claves accepit. Patet & ratione ipſa, & non bolleritatis ſue datæ effent claves a Chriſto in eccleſia, nec ſacerdos, nec epiſcopus quisquam abſolvere & ligare poſſet, ſacultatem haberet. Quare optime arguit Auguſtinus loco præallegato ſuper Joannem: *Cum ergo hoc in eccleſia fit a Petro, quando claves accepit, eccleſiam ſandtam ſignificavit.* Ad quam intelligentiam referendam etiam venit illud ejuſdem B. Auguſtini in ſermone quodam apoſtolorum Petri & Pauli dicentis, quod claves non unus homo fed unitas accepit eccleſiæ. Porro hoc quod dicitur, quod non unus homo claves accepit, non ita intelligendum eſt, quod Petrus non acceperit claves, cum ſibi dixerit ſit: *tu vocaberis Cephas. Tibi dabo claves regni cælorum; pasce oves meas.* Nec hoc quod dicitur, quod unitas eccleſiæ claves accepit eſt ita intelligendum, quod eccleſiæ diverſitas in ſe tota claves habeat, cum dicat Ambroſius lib. de Paradiſo, quod ipſi abſolvendi & ligandi ſolis ſacerdotibus eſt conceſſum; & Hieronymus teſtatur, quod in ſolis epiſcopis & presbyteris eccleſia claves accepit, & apoſtolicus ad Ephes. *a quoſcun dubitat inquit, paſtores*; non autem univerſam corpus eccleſiæ. Sed ita accipiendum venit Auguſtini verbum, quia non unus ſingulariter claves accepit pro ſe, ſed in eo unitas eccleſiæ pro cunctis ſucceſſoribus paſtoribus etiam claves accepit. Unde idem Auguſtinus in ſerm. Apoſtolor. Petri & Pauli, qui incipit: *Apoſtolum Petrum primum omnium apoſtolorum*, teſtans illud Jo. ult. *paſce oves meas*, dicit ſic: *In uno Petro figurabatur unitas omnium ſidelium.* Præterea hanc ſingularem prærogativam principalibus poteſtatis Romani pontificis ſuper univerſam eccleſiam id maxime confirmare videtur, quod Chriſtus cum in didracma ſolutione ſolum *ſibi*, conjunxit, aut habetur Matth. 17. unde *Jesus dixit ad mare, & mitte hamum, & piſcem qui primo aſcenderit tolle, & aperto ore, ejus invenies ſtaterem; illum ſumens, da illis pro me, & pro te.* Super quo verbo B. Auguſtinus, querens cur Salvator tantum pro ſe & Petro voluit didracma, illa de quæſt. vet. & no. Teſtam. q. 29. respondens, ita dicit: *Salvator, inquit, cum B pro ſe & Petro dari jubet didracma pro omnibus ſolviſſe videtur, quia ſicut in Salvatore erant omnes cause magiſterii; ita & poſt Salvatorem in Petro omnes continentur. Ipſum enim conſtituit eſſe caput eorum, ut paſtor eſſet gregis Dominici.* Hæc Auguſtinus. Ceterum hoc idem ex eo accipitur manifeſtum, quod principatus eccleſiaſticus monarchicus eſt, live regalis. Dicitur enim *Iſaiæ 9. ſuper ſolium David, & re-* C *gnum ejus ſedebit*, gloſs. interlin. ideſt eccleſiam, & 1 Per. dicitur: *nos eſſe regale ſacerdotium*. Unde S. Thomas dicit in 4. dift. 19. quod papa habet plenitudinem poteſtatis pontificalis, quemadmodum rex in regno ſummam poteſtatem & principatum totius regni; in uno tantum ſcilicet principe conſtitit ea poteſtas, ut nos in politica docet Ariſtoteles; quare S. Gelaſius papa in generali decreto de eccleſiaſticis ſtatuens ad auctoritatem ſcribens dicit: *Constantinus eſt ut totum corpus eccleſiæ in hac D ſua obſervantiæ concordet, quam illic ſuccessor ejus Silvester tutiori eccleſiæ poſuit principatum.* Et Auguſtinus in epiſtola ad Glorium & Eleuſium: *In Romana eccleſia ſemper apoſtolice cathedræ viguit principatus.* Nec obſtat primatui apoſtolico illud dictum Hieronymi: *Si auctoritas quæritur, orbe major eſt urbe*; quoniam quod ipſe de auctoritate poteſtatis jurisdictionis Romanæ eccleſiæ ſed de auctoritate confuetudinis, quæ in ſola urbe obſervabatur, Hieronymus loquatur manifeſtum eſt; unde ſcribens Evantio epiſcopo, ait inquit: *quid multis proferam unius urbis exemplum? Quod ſemper Romæ fuit, hoc eſt ſuperceilium in leger eccleſiæ tenuisse? Quare quod ratum eſt plus appetitur: pulcrius, quod ſuperius, ſuperior perſuaſio eſt. Dicemus paucitas hominibus facit? Presbyterne tanta ſa- E cerdotibus facit.* Hæc Hieronymus. Nec autem ex hoc, ut dubium, quod orbis confuetudo confuetudini urbis præponenda eſt, ubi apoſtolica ſedes illam non jufferit obſervari. Quod autem quidam inducunt quod omne testamentum majus fuit patre, pro eo ad propoſitum non facit. Quoniam papa in ratione judiciariæ poteſtatis & pontificalis non habet majus jus patre, magis totum eſt, utpote in quo ſolo, licut in capite & fonte, tota & perfecta reſidet poteſtas eccleſiaſtica, quæ plenitudo, ut ſuperius ſanctorum PP. induſta teſtimonia. Illud etiam quod quidam opponunt, quod F Dionis non ſub eccleſiæ nomine aut auctoritate, ſed Dei, & Apoſtolorum Petri & Pauli pœnitentibus ſit exhibita. In qua abſolutionis forma cum univerſitas eccleſiæ, a cunctis incunctanter non erraſſe creatur; maximum eſt quod cum Petrus claves acceperit ut non eccleſiæ procurator aut tudicius, ſed ut caput aut principes eas acceperit. Unde idem Auguſtinus in ſermone Apoſtolorum Petri & Pauli, qui incipit, *Fortis & ſanctis ac doctissimis* poteſtate Petro, & Paulo a Chriſto ita loquitur. *O mira potentia, & ineffabilis gratia Salvatoris! Electos piſcatores piſcatorum Apoſtolorum facit credere principes; regibus ob. ſtitit; reges ſanctificare; regatis omnibus imperare; mundum frenare legibus; Dominet calicare; immortale regnum contrefſi dare, negare perentibus; merita mundi cognoſcere, & terminos hominibus relaxare? O inæſtimabilis & omnem poteſtatem hominum terra poſitum tenere cælum; nodo ad nutum, Petri divini regni claudere patefcunt. Ac ſicut enim claves regni cælorum, ut ſolutis vinculis delictorum aperiret credentibus cælum.*

ANNO CHRISTI 1446. 1439.

vivare; ideo eum principem appellorum constituit, ut ecclesiæ unum principalem haberet vicarium, ad quem diversa membra recurrentes, si forte inter se dissentirent. Quod & diversis capitis effent in ecclesia, unitatis vinculo rumperentur. Hæc Gal. & Cyprianus in epistola ad Nepotian. de unitate ecclesiæ: *ideo exordium ab unitate profectitur, ut ecclesia una esse demonstretur.* Quare B. Ignatius in epistola sua, unitatem ecclesiæ servandam exhortans, inquit: *Subditi estote Cæsari; milites principibus; diaconi presbyteris; presbyteri vero & diaconi atque omnes clerici similiter cum uno populo, & milicibus atque principibus, sed & Cæsar obedient episcopo; Episcopus vero Christo, sicut Christus patri*: & in una ecclesia conferuntur, ab quam collegatio omnium membrorum ecclesiæ ad unum episcopum Christi vicarium, in quo sibi promta auctoritas regiminis totius respublicæ christianæ locata est. B. Thom. in 4. sententiar. eos schismaticos esse asserit, qui hanc unam supremam potestatem in Christi Vicario negant, quali diverfores ecclesiæ unitatis. Item idem in tract. contra errores Græcor. in cap. . . . dicit: *contra unitatem corporis Christi, mystici præsertim, qui potestatem Romani pontificis prærogativam negant.* Qua ratione optime & sapientissime papa Nicolaus in litera fuper Viclefi condemnat. errorum Euclis, & sequacium universis ereticorum, dimis archiepiscopis hujus clarissimæ nationis feribit, eos confligat ut ut suspedi de erroribus prædictis, & comprehensi inter alia Intercogentur: an credant quod papa canonice electus, qui pro tempore fuerit, successor sit B. Petri, habens fupremam potestatem in ecclesia Dei. Confieri ergo & erigere aliam in ecclesia potestatem fupremam penes auctoritatem apoftolicæ fedis eft manifeste errare contra articulum unitatis ecclesiæ. Unde Cyprianus: *Deus unus eft, & Christus unus, & ecclesia una fuper Petrum Dei voce fundata; aliud altare conftrui, aut aliud facerdotium novum fieri præter unum altare, & unum sacerdotium non potest. Quicquid alibi collegerit, dispergit, adulterum eft, impium eft, sacrilegium eft, quodcumque humano furore conftituatur, ab divinitus ordinata volentur.* Hinc Cyprianus. Hinc eft quod SS. Patres, & DD. clariffimi in fchola theologiæ ad cognoscendum quis intra ecclesiam vel extra velint schismaticus judicandus fit, & divisionem & separationem ab apoftolica fede reprehendendam, ut Alexander de Alis, Doctor Irrefragabilis in 2. sententiarum, & S. Thomas in 2. 2. q. 39. art. 1. & 2. Gelasius papa, *quisquis ab apoftolicis decretis eft fedibus in fubfinato cum eis non dubium eft, & contra universalem ecclesiam altare conatur erigere.* Quare B. Cyprianus in epistola, ad Florentium Pupianum inquit: *inde fchisma & hæreses oborta sunt, & oriuntur, dum episcopus, qui unt ecclesiæ præeft, superba quorundam præsumptione contemnitur, & homo dignatione Dei honoratus, indignus honoribus judicatur.* Et infra: *Si contemnere & superba audire nolentium multitudo desiedat; ecclesia tamen a Christo non recedit; & ille sunt ecclesia, plebs facerdoti adunata & pastori sus gregi adhærens. Unde scire debes episcopum in ecclesia esse & ecclesiam in episcopo. Et si quis cum episcopo non sit, in ecclesia non eft.* Et in epistola 83. contra quosdam, qui cum separati essent ab Episcopo suo, nonum ecclesiæ sibi adcrelebant, hic inquit: *Dominus noster, cujus præcepta monere debemus, & formare, episcopi honorem & ecclesiæ suæ rationem disponens in Evangelio loquitur & dicit Petro: Ego dico tibi, quia tu es Petrus &c. Inde pro tempore & successionem vice gubernationis ordinatio & ecclesiæ ratio decurrit, ut ecclesia super episcopo conftituatur, & omnis actus ecclesiæ per eosdem præpositos gubernetur. Cum hoc ita divina lex fundatum fit, miror quosdam audaci temeritate sibi nobis scriptore voluisse, ut ecclesiæ nomine literas facerent, quando ecclesia in episcopo & clero, & in omnibus astibus fit conftituta.* Hæc Cyprianus. Quocirca B. Chrysostomus in quodam sermone inquit: *sicuti capiti corpus cohærere necesse eft; ita ecclesiam facerdotis & populus presbyteri, cohærere utique debent virginitas & audacia & fiducia Christi, ruffici presbyteri, qui potestatem Romani pontificis pelevariam negant.* Qua ratione optime & sapientissime papa Nicolaus in litera fuper condemnat. errorum Euclis, & sequacium universis ereticorum, dimis archiepiscopis hujus clarissimæ nationis feribit, eos confligat ut ut suspedi de erroribus prædictis, & comprehensi inter alia Intercogentur: an credant quod papa canonice electus, qui pro tempore fuerit, successor sit B. Petri, habens fupremam potestatem in ecclesia Dei. Confieri ergo & erigere aliam in ecclesia potestatem fupremam penes auctoritatem apoftolicæ fedis eft manifeste errare contra articulum unitatis ecclesiæ. Unde Cyprianus: *Deus unus eft, & Christus unus, & ecclesia una fuper Petrum Dei voce fundata; aliud altare conftrui, aut aliud facerdotium novum fieri præter unum altare, & unum sacerdotium non potest. Quicquid alibi collegerit, dispergit, adulterum eft, impium eft, sacrilegium eft, quodcumque humano furore conftituatur, ab divinitus ordinata volentur.* Hinc Cyprianus. Hinc eft quod SS. Patres, & DD. clariffimi in fchola theologiæ ad cognoscendum quis intra ecclesiam vel extra velint schismaticus judicandus fit, & divisionem & separationem ab apoftolica fede reprehendendam, ut Alexander de Alis, Doctor Irrefragabilis in 2. sententiarum, & S. Thomas in 2. 2. q. 39. art. 1. & 2. Gelasius papa, *quisquis ab apoftolicis decretis eft fedibus in fubfinato cum eis non dubium eft, & contra universalem ecclesiam altare conatur erigere.* Quare B. Cyprianus in epistola, ad Florentium Pupianum inquit: *inde fchisma & hæreses oborta sunt, & oriuntur, dum episcopus, qui unt ecclesiæ præeft, superba quorundam præsumptione contemnitur, & homo dignatione Dei honoratus, indignus honoribus judicatur.* Et infra: *Si contemnere & superba audire nolentium multitudo de-*

ANNO CHRISTI 1446. 1439.

totus corporis ecclesiæ ad unam tantum originem potestatis, quæ fit in Romano pontifice B. Leo ita loquitur dicens: Sacramentum ita Dominus ad unionem apoftolorum officium pertinere voluit, ut in B. Petro omnium apoftolorum summo principaliter collocaret, & ab ipfo quafi quodam capite dona fut in corpus commune diffunderet; ut universim fe nullatenus intelligeret effe divinus, qui audet fuiffet a Petri foliditate recedere. Idem in sermone ordinationis fuæ de hac re aperius nos docet dicens: *de tota mundo unus Petrus eligitur, qui & universarum gentium vocationi, & omnibus apoftolis conclifique patribus præponatur: ut quamvis in populo Dei multi facerdotes fint, multique pastores; omnes tamen proprie regat Petrus, quos principaliter regit & Christus. Magnum & mirabile, dilectiffimi, huic vero conferitum potentiæ fuæ tribuit divina dignatio. Et fi quid commune cæteris voluit effe pastoribus, nunquam nifi per ipfum dedit quod quid aliis non negavit.* Hæc Leo papa. Ubi animadvertendum quod doctrina hujus fuit approbata in V. Synodo. Cujus conclusionis gratia totius corporis ecclesiæ ad unam tantum originem potestatis ait B. Cyprianus in epistola ad Nepotianum: *episcopatus unus eft, & ecclesia una, quamodo foli multitudine, fol lumen unum, & ramus multos arbores, fed radix unum, & origo fonte una vivulos plurimi defluunt, numerofitas, licet diffusa copia videatur, exuberantis copiæ largitate, unitatem tamen feruatur in origine.* Quibus omnibus fana mente conideratis, facile quisque, neutiam patum doctus, percipere poterit quæ fit comparatio universalium conciliorum ad Romanum pontificem. Equidem comparantur ad unum, ut experientia docet, ficut ad principium, ad caput, unde cuncta ecclesiæ dependent authoritas. Ubi conideradum venit decem effe privilegia apoftolicæ fedis refpectu universalium conciliorum, ut SS. patrum, & clariffimorum DD. fententiæ nos docent. Primum eft auctoritas universalis conciliorum congregandi; quod privilegium eximit in sententi lege humani facerdotis fuiffe ipfa facra Scriptura 1. Machab. 14. teftatur, ubi inter alia, qui huiusmodi a facerdoti magno convenium communi totius populi, & omnium facerdotum conienfu funt attributa: hoc communerat, ut conventus fine ipfo non fiant, neque ea agitare. Pariter in novo teftamento B. Marcellus martyr papa dicit in decretis fuis capi. 5. teste Aymaro lib. de Synod. *apoftoli scripserunt Dominus inftituerat, ut nulla fieret Synodus præter apoftolicæ fedis authoritatem.* Hinc S. Pelagius papa epistopio universæ fcribens dicit: *Synodorum congregandarum authoritas apoftolicæ fedis privata commissa eft potestate, nec ullam Synodum generalem ratam eft legitimam, quæ ejus non fuerit authoritate congregata, vel fulta.* Hæc authoritas refultat ex canonibus, hoc hiftoria ecclesiaftica roborat; hoc SS. Patres confirmant. Hinc ille. Nec obftat hule apoftolicæ fedis privilegio, quod in antiquis apoftolorum concilis nulla fiat mentio fpecialis quod Petri authoritate fuerint congregata. Sed dicatur Actuum 5. cum celebranda veniret*

ANNO CHRISTI 1446. 1439.

septem diuorum electio, quod XII. apoftoli congregaverunt multitudinem discipulorum. Hoc enim, quod alii apoftoli cum Petro convocaffe dicuntur turbam discipulorum ad fynodum, non negatur quod non principaliter Petri authoritate vocatio illa fuerit, conideraro, quod, ut S. Anacletus dicit, Petro a Domino conceffum fit, ut reliquis omnibus præeffet apoftolis, & Cephas ideft caput & principatum teneret apoftolatus; & B. Cyrillus fcribit in lib. Thesaurorum, quod in evangelio & epistolis affirmaverunt in omni doctrina Petrum effe loco Domini, & ejus ecclesiam, eidem danes locum in omni ecclesiæ, & affirmatione. Hæc ille.

Secundum privilegium Romani pontificis est authoritas diffinendi & determinandi judiciali diffinitione, cui ab omnibus parendum fit, ea quæ funt fidei. Quod ex illo r. conciliique Deut. 17. ubi Dominus populo Iraelitico ita præcipit: *Si difficile & ambiguum apud te judicium propexeris, inter sanguinem & sanguinem, causam & causam; & judicum inter partes videris verba variare, surge & ascende ad locum, ideft ad ecclesiam, quem elegerit Dominus, & ad judicem; gloss. interl. ideft pontificem, qui fuerit illo tempore, quæreque ab eo qui judicandum judicet veritatem, & facere quodcumque dixerint, qui præsunt loco mihi.* Et Gregorius, & docuerint te juxta legem ejus, *inquisitique sententiam eorum non declinabis ad dexteram, neque ad sinistram. Qui superbierit nolens obedire sacerdotis imperio, qui eo tempore ministrat Deo tuo, & decreto judicis: qui autem noluerit obedire illo decreto* apertæ Dominus, licet facerdotum multitudini simul cum pontifice dubiarum rerum & difficilium diffinitionem deputaverit Deus statuem, fummo fcilicet facerdoti judicialem diffinitionem, cui fub pœna mortis parendum effet, attributam. Cujus ratio videtur illa esse, quam S. Thomas in 2. 2. q. 1. art. 10. affignat dicens: *quia videlicet fides una debet esse totius ecclesiæ, secundum illud 1. ad Cor. 1. ut id ipsum dicatis omnes, & non fint in vobis schismata. Unitas vero fidei fieri non potest, nisi quæstio fidei exorta determinetur per illum, qui toti ecclesiæ præest; ut fic ejus sententia teneatur a tota ecclesia.* Quare concludens inquit: *Quod ad fidem auctoritatem summi pontificis pertinet non est editio symboli; sicut & omnia alia quæ pertinent ad totam ecclesiam, ut congregare synodum generalem.* Hæc S. Thomas. Præterea hoc idem apoftolicæ fedis privilegium patet ex novo teftam. Act. 15. ubi cum gravis quæstio de legibus orta esset, & apoftoli & feniores hujusmodi cauis conveniffent, B. Petrus, tanquam princeps collegii ut ait gloffa, ideo loquutus eft, diffidenti legalium effe obtemperandi, in cujus sententiam univerfa multitudo fenlorum tranfivit. Nec obftat, quod Jacobus ibidem dicit: *Ego sententiam judico non inquietari* &c. quoniam judicare Jacobi in eo loco nihil aliud videtur quam diffinitivam concilii proferre; unde Nicolaus de Lira, famoliffimus bibliæ expofitor, ita in hoc paffu feribit. *Jacobus erat epiſcopus Jeroſolymorum; & ideo, ſicut Pe-*

ANNO CHRISTI 1446. 1439.

tru principalis sitter apostolos detu- let tamen ea in sua diocesi, ne, tyrannica, nem concilio preferret. Hæc ille. Cæterum non obviat huic privilegio quod Apostoli & seniores fratribus qui erant Antiochiæ, & Asiæ & Siciliæ conclusionem scribentes, dixerunt: *Visum est Spiritui S. & nobis*; quoniam per hæc verba habetur, ut patet ex glos. ordinar. quæ eft ipsius Bedæ, tantum quod apostoli, & seniores, non solum voluntate humana, sed instinctu Spiritus S. in illam conclusionem venerunt. Plenum eft autem quod hujusmodi affulere infinitu Spiritus S. non abhuit a Petro præsidentium Synodi, non unitatem ab ecclesia, non connexionem totius corporis ab unum caput : cum dicat Chrysostomus, quod Petrus os discipulorum, verrex concilii Petri authoritas debilitare non fuerit. Unde Hieronymus ad Augustinum epift. 12. poftquam commemorasset quod Jacobus, & omnes simul presbyteri in Sententiam Petri transierunt, subjungit: *Hæc non debent offe nobella lectoris, sed & mihi & illi utilia, ut probemus autore apostolum Paulum non ignorasse Petrum, nimo principem effe electi, legem poft Evangelium non effe ferendam*. Probat tertio hanc pontificis prærogativam præfidium, servari solitam in conciliis universalibus; in quibus concilio summam pontificem facie præsentem. Plane in omnibus fere ipfe, facero approbante concilio, ea quæ fidelitet C dissinire; ob quam singularem authoritatis prærogativam B. Maximus orientalibus scribens hæc in quadam epistola inquit: *nonnulli fines orbi terræ, quæ Dominum fincere reperunt, & ubique terrarum catholici vocarum fidem confitentes, in patriarcha Romanorum pontificum, tanquam in filem religionis; & ex ipfo lumine catholicæ & apostolicæ fidei rejicient sanitatem. Nec immerito. quia Petrus legitur præfeffam fidem effe confeffus, Domino revelante, cum dixit Matth. 16. Tu es Christus filius Dei vivi*. Hæc ille. Præterea habet ille apostolicus thronus divinitus privilegium, ut ejus judicium in his quæ fidei sunt, errare non poffit, ut SS. Pp. & DD. Tocol. clarissimi expoonciates illud Luc. 22. *ego pro te rogavi, Petre, ut non deficiat fides tua*, interlatur. Ep. 120 B. Hieronymus Damalo papæ ita scribit dicens. *Hoc eft fides, papa beatitudo, quam in catholica Ecclesiæ auctoritate, in qua fe manet petra, non parum erubescat aliquid fabitum eft, emendare cupimus a te, qui Petri fedem, & fidem tenes. Si autem hoc mihi a te negligitur, quis mihi veniam comprobatur; quisquique me pulsare voluerit, fe imperium, vel malivolum, vel etiam non catholicum, fed hæreticum comprobabit*: Hæc Hieronymus. Ex quibus apertiffime patet, quantum difiplant qui apostolicæ fedis judicium divisibile in his, quæ fidei sunt, effe affirmant; qui error communis fuit omnibus hæreticis, ut deprefia gloria authoritatis apostolicæ fedis licentiori audacia in suis transferentur erroribus.

Tertium privilegium apostolicæ fedis eft quod ejus folius authoritate, utpote qui principes totius reliquitur christianitatis eft, patres in conciliis universalibus convenientes jus & potestatem habent condendi canones, & diffinendi sententias. Tellantur hoc privilegium gestis multo rum conciliorum universalium, in quibus manifeste exprimitur epifcopos in synodo congregatos apostolicæ fedis authoritate tractasse & diffinisse sententias. Unde Synodus illa Romæ celebrata præsidente Symmacho papa, de qua in can. *Rem*, dift. 99. ita loquitur: *Si conjuftiset provinciæ facerdotes inter fuos terminos conflito habita, quidquid jine Metropolitano autoritate tractarent, irritum effe debere SS. patres fanxerunt; quanto magis quod in apostolica fede nunc ftante præfule, qui meritis B. Petri apostoli per universum fere orbem primatum obtinent facerdotum ftatutis fundatibus conflarvit irritevere firmatarem*. Hinc ibi: autecessor Innocentius hoc decretum Synodus S. Thomas in tractatu contra impugnantes religionem ita dicens: *Sanctæ patres in concilio congregato nihil Dei autem præsumpsit, nisi authoritate Romani pontificis interpositum, sine qua etiam concilium congregari non poterat*. Nec obstat huic dignitati apostolicæ fedis illud, quod quidam in argumentum fine præsentiæ authoritatis inducunt de evangelio Matth. 28. in quo Dominus inquit: *ubi duo vel tres congregati fuerint in nomine meo, in medio eorum fum*. Plane fi præsentia Christi in medio congregatorum in nomine eius confert congregationi potestatem legis, & jurisdictionis, neceffario confequitur fore, quod omnis fanctorum, five judicum congregatio etiam minima potestatem jurisdictionis habeat; quod non habet ejus exterorum qui singulos homines dixerunt habere clavium potestatem. Ex hac autem dependere authoritatem apostolicæ & legum *Ibidem* conciliorum a Romano pontifice accipere illa clarillimorum doctorum in utraque ichola fententia, quæ ex authoritate Romanipeps ioluta fit legibus quoad vim coaftivam, nullus enim cogitare a fe ipfo, inquit S. Thomas. Lex enim non habet vim coactivam nifi ex principis potestate. Unde cum non caplat rem, ut ad quem ipectat Delegibus vim & authoritatem impartiri, legibus aliquas coadtas, ita Decretalis Rabanus Ex. E. (ut habetur in c. *edro*, 25. q. 1.) jus & authoritatem facris canonibus impartitur, ut non eis aliquatus. In quas rei teftimonium in conciliis universalibus cum ad obfervandum aliquid edictur. *Sanctæ tam in omnibus apostolicæ auctoritatem*, & potestatis fupieritate omnium clariffimorum DD. Theologorum & SS. Patrum doctrina eft, quod fi papa cum collegio cafu haresis fis in quo a potestate cadit, a fide & ecclesia vicarius eft & vices & locum gerit in terris, venire judicandus 9. q. 3. ubi Bida super apocalypsim: *Sedes Petri cum principatu divinitus data authoritate & potestate judicandi*. *quod ecclesia fua authoritate de omnibus vocati judicare; de ea vero nulli judicare permittitur*. Item ad idem Venet. Ugo de S. Victore in par. 2. de facram. ita dicit: *Potestas fummi pontificis a Deo primum inftituta eft, ut non debeat nifi a fola Deo judicari*. Hanc antiquorum patrum doctrinam fequutas eft Alexander de Alis in 3. Albertus Magnus, & S. Thomas in q. dift. 19. & Ulricus, & quafi omnes famoli Doctores. Habet etiam hoc privilegium Romani pontificis firmamentum ab universali ecclefia, unde in Romana concilio, papa Sylvestro præsidente, talis canon inftitutus eft, & eft ultimus canon illius synodi: *nemo judicabit primam fedem, quoniam omnes fedet a prima fede fuftituti debeamus tenperari; quia nec ab omni clero, nec ab omni populo judex judicabitur. Et fubfcripfirunt* CCLXXXIII. *epifcopi, & XLII. presbyteri, & V. Diaconi, & Augufus Conftantinus, & mater ejus Helena*. Ex quorum SS. Patrum teftimonio patet, quam ample contra reverentiam canonum, contra datura fcilicet (conciliorum) contra fanctorum & clerifis. DD. diffinitivas fententias præfumpferunt, qui Balilee verili non fumt fundatum & unicum potefiatem, Chriti indubitatum Vicarium citare, & non congaterentem fufpendere ab officio. Res certe, ut omni caricate loquar plurimum habet fcandali, quibus nihil roboris præftat illud Matth. 23. ubi Dominus Petro loquens ait: *fi peccaverit in te frater tuus, & fi non audiet, die ecclefiæ, fi autem ecclefiam non audierit, fit tibi ut ethnicus & publicanus*; per ecclefiam enim hoc loco non universalis ecclefia accipienda venit, tum quia illam non potest fraturn correzione non eft bene poffibile congregari; tum quia non cujuslibet eft contra SS. Patrum fuperius contra fententias, & non generalem synodum convocare, quo illa repræsentatur; fed per ecclefiam in hoc loco, ut mihi videtur, intelligendus eft prælatus ecclefiæ. Ut enim alit philofophus 8. Etich. civitas quandoque dicitur illud quod plurimum eft in ea; unde hrysfol. fuper Matth. 18. præsidium verbum hoc dicit: *die ecclefiæ, ideft hic qui ecclefiæ præfunt*. Item S. Thom. in 4. dift. 19. q. 1. in 2. q. 6. Nicolaus de Lyra eodem modo accipiendum effe docent. Quare cum papa non habeat fuperiorem in terris, concludit S. Thomas cum fapa nonatis DD. quod denantiatio ecclefiæ non habet locum in papa. Nec obftat huic fententiæ, quod potius illam confirmat, quod dicit Hieronymo inducitur: *omnibus confederatis, quod boni ecclefiæ clerici accepit ac potefiatem epifcopatus & legendi*. hanc *dicunt fi quis corrigentem & verfipellem contemnit, fit tibi tanquam ethnicus & publicanus*. Item Hieronymus, cum correctio coactiva ad epifcoratus clavium fequatur in illis tantummodo, qui habent in ecclefia authoritatem corrigendi, quibus eadem claves accepit: hujufmodi autem non funt omnes fideles; fed hi qui in ecclefia præfunt; unde gloffa fuper illud Jo. 20. *accipite fpiritum fanctum, & quorum remiferitis peccata &c.* dicit fic: *fcilicet principatum fuperni judicii fortiti fi funt, ut vice Dei, quibuflam peccata retineantur, judicant: horum nunc in ecclefia epifcopi locum tenent; fibiendi & legandi authoritatem fufcipiunt, qui gradum regni fortiuntur. Ifti autem epifcopalibus ecclefiis optimi dicitur*.

Quartum privilegium, quod refpectu concilii um ultimum fummo pontifici SS. Patres adferibunt, eft quod ipfe canones & *Concilior. Supplem. Tom. V.*

fententias eorum roborat & confirmat. Docet hoc in primis præfica universalium conciliorum. Patres quidem fandi fide certa, tenentes robur canonum ex principis Romani, fcilicet pontificis, authoritate pendere, femper vigilanter ftuduerunt, ut eorum illatura apostolicæ fedis authoritate confirmaretur. Et tellatur hoc epiftola, quam Patres Nicena synodus, petens fanrum canonum firmitatem, fcribit B. Sylvestro papæ; & epiftola Sylvestri, in qua pontifici synodi roborat inftituta. Comprobat hoc etiam, epiftola, quam fanctus Chalcedonenfis synodus facrifimus Leoni papæ pro eadem causa deftinavit, & examine confirmat propofitam; quod in ejufdem universalis concilii geftis habet. 2. 3. Idcirco eafe in libris fummorum pontificum, ita dicitur: *In omnibus synodis aperiffime apoftolici decretur Petrorum primo propter fummam auctoritatem ejufdem fedis fedis, confirmabant & fubfcribebant, quæ aliter nullum robur habebatur*. Quanta autem fit authoritas pontificis prærogativa auctoritate, & metur concludi ftimum patrem, vitæ fanditate & literis clariffimum, dynamum Romanum epifcopum, de quo in cap. *Excellentiffimus* 1. 9. q. 3. quid in lib. fuo de synodis dicat, audiamus. *ne miremur, inquit, quod reformationi conciliorum auftoritatem Romanus pontifex adferebamus; nam nulla concilia rata legum fuit, quæ non auctoritate fulta non fuerint, ut B. Damafus papa in decretis fuis cap. 8. afferit, cui S. Athanafius, & Julius papa, Nicænum quoque concilium, & reliqua fanctiffimi patres adfpiciunt*. Hæc ille. Quibus confideratis planiffimum eft videre, quam abertum a fandorum patrum intellectu, & a fanctorum conciliorum religiofiffimis moribus, qui decreta fua rata effe volunt, ad eorum obfervantiam & fummum pontificem adhibere, & non omnes impellentes, antequam ab apoftolica fede, quæ jus & authoritatem inspiratur canonibus, definitionibus, & declarationis, & confirmationis accepernt. Plane hæc novitas, hæc præfumptio nullis fuperioribus faculis exemplata, hæc abfurditio portentuis, hæc irreverentia potestatis apoftolicæ fedis omnium fcandalorum præfertim præditit feminarium. Plane a fedevacantia fuiffe, quod Provens. 22. dicitur: *non transgrediaris terminos antiquos, quos poluerunt patres tui*, Ecclefiaftes, inquit, *Doctorem*. Fidelem quidem thronum pertenuit exemplo aut documento fanctum eft, fuperftitiofis admentionibus non fuiffe attentatum. Ex quibus facile, quis colligere poteft, quod id dicitur, quod concilia potestatem habent immediate a Deo, quod Gerfon ipfe confitetur, ut authoritas conciliorum & robur a Romano pontifice non dependeat, privilegium habeat errotis, ut pura quod unitatem, ordinem, & conversionem rumpat ecclefiæ, & ultimo conciliorum inftituto & celebertimorum, adverfatur doctrinæ.

Quintum privilegium Romano pontifici attributum eft authoritative canonum interpretatio. Ipfi namque foli canones habent interpretari, qui jus condendi eos habent. Quare ita fari canones aliquos di-

ANNO CHRISTI 1446. 1439.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

ANNO CHRISTI 1440. 1439.

cuntur constituere, ut interpretationis suæ auctoritatem sanctæ Romanæ ecclesiæ reservent. Et ideo B. Gregorius dicit quod quoties aliqua de universali synodo aliquibus dubitatio nascitur ad recipiendum de eo, quod non intelligunt, rationem, apostolicam sedem convenianter. Ubi glossa inquit. *Videtur hoc quod ad plenum propositum interpretandi statuta universalis ecclesiæ concilii.*

Sextum privilegium quod SS. Patres respectu universalium conciliorum Romano pontifici attribuunt, est, pro confirmatione operum & rerum moderatio canonum, & dispensatio, & de mutatio. Unde Bernardus libro de consideran. ad Eugenium papam scribens, Romanum pontificem dicit esse patrem regum, legum moderatorem, canonum dispensatorem, fai terræ, orbis lumen, sacerdotem altissimum. Item S. Thomas pluribus librorum suorum operibus dicit omnia statuta SS. Patrum, quæ sunt juris positivi relicta esse dispositioni papæ, ut eas secundum dispositiones temporum, & rerum posset mutare vel dispensare. Item Aymaras in lib. de synodis ita de hoc apostolicæ sedis privilegio loquitur ; *Hanc autem facultatem recuperandum sibi maiestatem canonum Romani pontifici adiacere non dubitamus, ut simili PP. docuerunt ; & infra : ac mirerit, si Romani pontifices hanc peculiarem sibi auctoritatem, ac cognitionem pro tempore dispensarunt. Ipse enim sunt auctores canonum, & illa, sicut semper hoc privilegium habuit, ut liceat ab obstatum sit, quidquid ipse liceatur vel fabuerit ; unde juvenis attestationem SS. Patrum omnibus ecclesiæ praeminet, & de omnibus judicare potest.* Hæc ille. Hinc colligitur, quisque etiam parum dotibus poterit intelligere quantum declinent a sanctorum PP. fapientia & indituris, qui contra apostolicam sedem leges condere indispensabiles & immutabiles posse negant, & quod ipsa sedes non habeat integritas dignitatis apostolicæ, non utilitas reipublicæ christianæ, non natura humanarum rerum, de quibus leges dispensantur. Unde Aristoteles. V. eth. ad bonum regimen Reipublicæ ob hanc humanarum rerum conditionem necessitatem arguit in principe virtutis illius, quam Græci epyeikeian, nos vero equitatem appellamus ; cujus officium est in quibus legis observantia reipublicæ utilitati, cui noscitur non expedi-

[illegible] ratio & communis [illegible] ex Aymaras libro supra allegato de necessitate hujus privilegii in apostolica sede ita loquitur : *Neque enim potest ecclesiastica disciplina pro bono regimine ecclesiæ subsistere posse, si non præsit apostolicus illam auctoritatem haberet de canonibus, quem supra retulimus ; nam præcedentium patrum statuta ecclesiasticam disciplinam aliquando, untam instituerunt, quam confundrent, si nulla ratione a successoribus eorum mutari possint.* Hæc ille. Quando ergo Romanus pontifex in decretis conciliorum pro tempore & rerum considerantiæ, & rerum necessitate dispensat, propriæ auctoritatis sibi a Deo concessæ utitur privilegio.

Septimum privilegium quod Romano pontifici respectu concilium universalium competere ex SS. Patrum colligimus doctrina, est retractio & annullatio eorum, quæ minus juste minusque prudenter acta sunt & gesta in concilio. Tertiatur hoc in primis S. Leo papa, qui refutans canonem editum in Chalcedonensi concilio de eminentia sedium CP. anæ & Alexandrinæ, ita Anatolio CP. uno archiepiscopo, qui multitudinem synodi ad hanc sententiam inducerat, ita scribit : *Dolco in hoc dilectionem tuam esse progressam, ut sacratissimum Nicænorum canonum constitutionem conatus infringere, tanquam opportune sic tibi hoc tempus vindicaret, quo fraudis honoris privilegium, sedes Alexandrinas perdiderit, & Antiochena ecclesia proprietatem tertiæ sedis amiserit, ut hi locis suis suo fabdistæ omnes Metropolitani episcopis propria honore priventur ; quibus inaudites, & nunquam ante temptates, ita præcaverit excellens, ut sanctum synodum ad extinguendum falsum hereseos & conflagrationem Ecclesiæ catholicæ congregatam, in occasionem ambitus sui trahas, & ut constitutionis tuam sibi des interpellet, tanquam refragari possunt quæ ille statuit multitudo.* Hæc Leo papa. Item attestatur hoc S. Pelagius doctor apostolicus, qui in decreti sui capitulo. In his igitur. Nec ille, *qui præterminis, quæ apostolicæ sedes fuit ab ea synodo præcedente exfolvendis quas synodus damnaverat, & damnandis, ulla præcedente synodo, quæ non oportuit, habuit facultatem, & hoc nimirum pro sua principatu, quem B. Petrus apostolus Domini quæ tenuit & semper tenebit.* Cui termino & ipse quit Aymaras in lib. de Synod. SS. Patres, *Calixtus, Fabianus, Sixtus, Silvester, Julius, & reliqui innumerabiles Antistites, qui a Deo congregationes, ut ad petitur morti quam ministri deliberaverint.* Hæc Aymaras. Item tercio, hoc confirmat B. Eufebius papa, qui in epistola ad Orientales episcopos ita scribit : *multos enim confessos possunt machinationibus injuste depositos ; sideo sumopere huic sedistioni vestræ, principis apostolorum, cui universalis ecclesiæ cura commissa est, providendum est, ne scilicet ipse summus apostolus, ne talia desinceps fiant, quoniam hoc sedis profata privilegia spectantia, per omnes fere generales concilios, & judicist, & refutantem epistolarum.*

Octavum privilegium Romani pontificis est, ut legitima occurrente causa posse concilium de loco ad locum transferre. Plane si pro temporum conditione & necessitate rerum hoc pontifex Romanus invenerator ut fit canonum ; nulli dubium est, quod exigente temporum & rerum necessitate posse concilium ad locum generalem pro bus commodiorem transferre ; cum scriptura facra ; 2. Mach. 5. dicat, quod non propter locum gentem, sed propter gentem locum Deus elegit ; & dicit Gregorius, quod non pro rebus loca amanda sunt. Sane non parum circa idem authoritatis Romani pontificis deprimet, qui hoc privilegium sedi apostolicæ denegaret ; & de ea tem-

ANNO CHRISTI 1440. 1441.

tempore, quando synodus ad eorum homini inspiratem devenit, quorum studia privata in everfione unitatis, (tendunt) & fatis agitantur ecclesia. In quo casu minime excitate laboraret qui in translatione concilii faciendo horum hominum expectandum esse confensum fentiret. Hac autem fatis SS. Dominus Eugenius, cognoscens ita temporis, & rebus expedire, ut fedatis subsantiis scandalis fanctæ opera inchoata absque valentes fidei, & unitatis ecclesiæ schisma felici exitu claudereturi ; utque Græcos locum in Italia pro ycumenico concilio pollubatibus condescendentes, accidente maturo consilio & consensu RR. DD. Cardinalium, aliorumque multorum, pralatorum synodum transtulit de Basilea, in Ferrariam. Quam translationem plane legitime esse factam nullus fidelium debet in dubium vertere, qui ordinatis Christi & SS. Patrum non vult traditionibus adversari.

Nonum privilegium Romani pontificis est authoritas dissolvendi concilia. Sane cum ejus sit dissolvere, cujus est condere ; quippe quia per eadem causas res dissolvitur, per quas nascitur, proculadubio Romani pontificis erit concilia congregata dissolvere, cujus authoritate congregantur & robur accipiunt. Nec propter hoc semper conventus totius congregationis ipsandus est, eo maxime tempore, quo ad eos homines regimen synodi devolutum est, qui præterminiliæ SS. Patrum veftigiis, partium studia reprobæ novitatis, in fautum, ac principum fæculatium, quorum vices agunt cupiditatum favorem, concilio synodali manifeste abutuntur : quo tempore dubium est, quod Romanus pontifex documento ejus qui ait Ita. 54. *diffolve colligationes*, præfatæ ille.

Decimum privilegium Rom. pontificis respectu concilium universalium est congregendi & reprobandi si quid universalium conciliorum in pernicium fidei, & totius ecclesiæ perturbationem aliqua occasione procelissie contingat. Hoc in reprobationem Arimineusis concilii, in quo dicitur fuisse apertissimo exemplo demonstratur. Item in secunda synodo Ephetina que licet fuerit auctoritate apostolica fulta, nihilominus quia, ut inquit Leo papa, in eo non fuit observata justitiæ moderatio nec ordo, gio, cafata fuit, & reprobata per eundem Leonem papam, de quo B. Pelagius testimonium facit, ut dominus Aymaras in lib. de synodis commemorat sub his verbis. *Itaque S. Flaminianus (inquit) pontificem Graecorum congregatione condemnatum pars tenore abhibet, quoniam sola fides apostolica non confirmabat, sed potius qui illic recepsus fuerat Dioscorum sedis secundæ præsulem sua auctoritate damnavit, & ipsam synodum non confirmando sola summovit, & auctoritatem, ut ipsorum fieret Calcedonensis, sola decrevit.* Hæc ille. Unde nullus privilegii gratia in figuratione pontificis dictum est : *Ecce, ecce constitui te super gentes & regna ut evellas & destruas, regna diaboli ; ædifices, gl. ideft, ecclesiam ; & plantes ideft, bonam* Haberis jam aper-

ANNO CHRISTI 1440. 1441.

te, clarissime rex, illustrissimi principes, patres reverendissimi, & patentes justitiam SS. D. N. in translatione facta universalis concilii de Basilea in Ferrariam, qua pro singulari principatu quem a Christo Salvatore cujus vices in terris gerit, & locum fuscepit, item ex his, quæ fupcrius oftendimus, multiplici auctoritate firmata, nullus dubitandi fidelibus locus relinquitur. Verumtamen ergo patefacta & justitia SS. D. N. fummi pontificis, clementia vestra, more Christianissimorum principum, qui locum & justitiam abhorreantur, affurgat, & justitiam SS. D. N. fummi pontificis hostemque apoltolicæ fedis potenti præsidio foveat & tueatur. Concludamus ergo cum Ecclesiastico : *audiam rego patres meos & filii dilecti, & sic facite ut salvi fitis.* Ecclesia. in cap. 3. quod ipse præclare dignetur, qui principes est regnat terræ jesus Christus. Amen. Amen. Amen.

ANNO CHRISTI 1440. 1441.

HISTORICENSIS II. CONPANTUS

In causa schismatis ecclesiam scindentis ,

Anno 1441. habitus.

Historicensis hujus conventus meminit Labbeus tum in synopsi conciliorum. cum in tomo 13. in quinto actionis scilicet Florentini subjuncta. T. XVIII. pag. 1300. Nihil tamen de illius habere profellus eft, præterquam quod ortus ex historico concilii Basileensis & Florentini a Patricio adornata, cujus operis caput CXII. fynopfim exhibet rerum in conventu illo gestarum. Nihil plane fuffecere ad hanc rem obtinendam, fculotum cardinalis de Turrecremata, qui a Pontifice legatus tunc adfuit. Eft vero Historicense locus, quam pro tuenda Eugenii pontificis cauta in conventu illo perorat vit, ita enim concepris verbis exprimit adoratis oratioui hoc fubjecta in codice, unde tota oratio petita eft.

RESPONSIO

In blasphemam & sacrilegam invehellivum ad sanctissimum canonem pseudo-conventiculum Basileense-florentinæ congregationis Basileenfium.

E. M. S. Cod. fel. 11. in Bibliot. Capitali de Lucca. Lucens.

DIlectissimi non poffumus, quod pertinet ad omnes qui diligunt nomen Christi ; ut enim ait fanctiffimus Leo papa, contra omnes hostes fidei ; pacis & unitatis reipublicæ Christianæ, pro falute communi una omnium debet elle diligentia ; eo maxime attento, quod errores, cui non refiftitur, approbatur, & veritas cum minime defendatur, opprimitur ; negligere quippe cum poffis perturbare perverfos, nihil eft quam fovere ; nec caret fcrupulo focietatis occulta quod manifefto facinori definit obviare, ut in cap. *error*, LXXXIII. dift. Baffilienfium iniquitatem in excelfo loquuntur ; integritatem fidei, ciatfatam ecclefiæ corrumpunt, triangrediuntur terminos quos poluerunt patres noftri. Nova contra agitatem ecclefiæ

ANNO CHRISTI 1440. 1439.

fix, contra principatum ecclesiasticum, contra apostolicam sedem, deque conciliis universalibus dogmatica, a fundorum patrum pelegrina doctrina seminantes, ostendunt se fabricatores mendacii, & cultores perversorum dogmatum; heresiarcas se probantes non tam professione impietatis, quam pertinaci defensione erroris. Ubi enim, audita correctione eorum & justissima eorum perversorum dogmatum condemnatione, quam pridie nonas septembris proxime, anno domini millesimo quadringentesimo trigesimo nono, apostolica sedes, omnium ecclesiarum mater, amplissimo dominorum cardinalium & prælatorum apparatum concilio Florentie pronulgavit; debuerunt, qui in tale mandatum testimonia ponebantur, aperte confessionibus errores suos humiliter cognoscere, & quod in doctrina eorum apostolica sedes, fidei magistra, perversum, subpiciter detestare maligniratis & perfidei venena retinentes, faciem suam obduratnes supra petram, bellum profanæ contentionis adversus Christum Dominum instaurarunt. Nam respondere nitentes ad sanctissimum eamdem reprobationis cognitum, libellum, invectivum quemdam, erroribus & infamiis fallis atque mendaciorum figmentis plenum, adversus sanctissimum & innocentium sanctissimi domini nostri Eugenii, & apostolicæ sedis gloriam hallis temeritate evomuerunt, in quo tam aperte & multiplicibus abundant mendaciis, ut propriissime conveniat eis illa prophetæ sententia: *dixerunt linguam suam linguæ mendacium, ut iniique agerent iniquitatem*, Jerem. 9. Nec mirum! Linguas fuit Basilienses docuerunt loqui mendacium, quonium, ut egregius ait Augustinus, tractans illud psalmi: *tractavrunt ad versus linguam suam falsa; quæquæ a veritate ecclesiæ efforatur fuerit, necesse est ut falsa loquatur*. Et beatus Cyprianus adversus eos loquentes, qui a beato Cornelio in sede episcopatus ejus ordinato unitatem ecclesiæ labefactarant, ita ait: *quid enim apud Lapsos, & profanos, & extra ecclesiam positos, de spiritu pollicibus excellerit Spiritus Sanctus, possit ipse aliud, nisi mens prava, & fallax lingua, & nisi temeraria, & sacrilega mendacia?* que non pro mediocritate nostra diffimulare ob Christi charitatem & zelum fanctæ fidei catholicæ non volemus, timentes nobis imporperati a Dominio Jeremiæ in XIII. *non afcendaſtis ex adverſo, neque oppoſuiſtis murum pro domo Iſrael*: verentes etiam ne & Basilienſium ſuperbi, & ſuperbiæ ſuæ ſubpectione aliquantus, non detegerentur, apud fideles minus eruditos aprobari videremur eorum errores. Ne igitur horum hominum impiorum doctrina pestifera ac mendacia faciliega ſimplicium animos apud quos ſepe, ut ait Origenes ſuper Cantica: *pulchrora videntur mendacia ſapbiſmata, quam documenta veritatis*, a fide catholica averteria, in devium erroris deducant, oſtendemus per ſingula eos, juxta commemoratum propheticum vaticinium, linguas ſuas dociſſe loqui mendacium.

Plane falſo & temeraria præſumptione Baſilienſes in primis beatiſſimo Hieronymo in doctrina & defenſione veritatis ſe comparant. Comparatio certe ineptiſſima, terebrarum ad lucem, hominum impiorum ad integerrimum omnimque virtutum genere partem ornatiſſimum. Ille pro ſanctæ & catholicæ doctrina ab apoſtolicis ſede in opuſculis ſuis excerptos, approbatus, ut in canone, *ſanctæ Romanæ eccleſiæ*, dift. 15. habetur, illi vero, Baſilienſes ſcilicet, pro facrilega eorum doctrina in peſtiferis eorum aſſertionibus ab eadem apoſtolica ſede condemnati & reprobati, ut in commemorato canone *Mystica*. Magnum profecto inveſte exercitate probantur Baſilienſes, beatiſſimo Hieronymo ſe in doctrina & defenſione veritatis comparando, qui in ipſa materia fidei apoſtolici principatus ſanctæ illius doctrinæ aperta contradictione reluctantur. Sed in quo inquientes? audiunt Hieronymum quid de apoſtolicæ ſedis judicio ſentiat, ad Damaſum enim papam ſcribens per integerrimam ejus fidei confeſſionem ita ait, ut in *Cap. hoc eſt fides*, dift. 22. *hoc eſt fides, quia ita creditur eccleſia, quam in catholica eccleſia docemur, quemque ſeoqure tenuimus, en qua, ſi mauis, pertes aut parum cauta fuerit aliquid poſtium eſt, emendari cupimus a te, qui Petri ſedem & ſedem tenet. Si autem hoc noſtra confeſſio ſimplicitatis, aut fidei non probat, quicumque ne caligare voluerit, ſe imperitum vel malivolum, vel etiam non catholicum, ſed hereticum conprobarit*. Hæc Hieronymus. Sed numquid Hieronymi doctrinam fidei dignitate & gloriæ magiſterio Baſilienſes docentes & defendunt? an potius impugnant? unde damnationem apoſtolicæ ſedis damnant, manifeſta ipſius beatiſſimi Hieronymi aſſertione, imperiti, malivoli, non catholici, ſed & heretici convincuntur. Audiant deinde quid idem clariſſimus Hieronymus ſentiat de authoritate Romani pontificis, & immanitate ſceleris eorum, qui ab ea ejus doctrinæ ſede, ait enim in epiſtola quadam ad commemoratum beatiſſimum Damaſum papam ut in cap. *quoniam quod* 24. q. 1. *Quoniam quod ad orientem Inter ſe populorum furore conflictus indiviſibam Domini tunicam & deſuper textum minoritim per ſortem diviſerunt, & Chriſti tunicam non diviſerunt vulpes inter lacus contritus, qui aquam non habent, difficile ubi ſunt deſignatæ & bortus ille conluſus ſit poſſit intelligi; ſeto mihi cathedram Petri & fidem apoſtolico ore laudatam cenſu conſulendam; & infra: cum ſucceſſore piſcatoris, diſcipulo Chriſti loquor. Ego nullum primatum niſi Chriſtum ſequens, beatitudini tuæ, idest cathedræ Petri communione conſortior; ſuper illam petram ædificatam eccleſiam ſcio: quicumque extra hanc domum agnum comederit profanus eſt. Si quis in hoc arca non fuerit, periit regnante diluvio*. Et idem concludente infra ait: *quicumque tecum non colligit ſpargit, hoc eſt qui Chriſtum non eſt, adantichriſti*. Sed numquid hanc beat. Hieronymi catholicæ fidei doctrinam principatum Romani pontificis docentis defendunt Baſilienſes, ſi non falſa & ſtulta comparatione ſe conferunt catholico doctori in profeſſione veritatis; ſi ſic manifeſte arguuntur profani & ſchismatici beatitudini ſanctiſſimi domini noſtri Eugenii papæ quarti, qui ſuper cathedram Petri ſedet indubitatus ſucceſſor, conſociari reculant, atque ab ejus communione ſeparati extra eccleſiæ domum, quam ille divinitus gubernandam ſuſcipit, agnam comedere temeratæ præſumunt.

ANNO CHRISTI 1440. 1439.

Sed dicunt Baſilienſes aſſertiones ſuas in doctrina beati Hieronymi fundari, qui, ut in capite *omnibus conſideratis*, 24. q. 1. de domino Dei idem eccleſia ita loquitur: *quæ dicimus etiam clavos accipit ac poteſtatem ſolvendi & ligandi, hanc donum, inquit, ſi quis arrogantia corripiemusque contemnit, ſit tibi tamquam ethnicus & publicanus*. Cæterum in cap. *legimus*, dift. 93. idem Hieronymus dicit: *Petri ſolius meretur, ut de uno orbe ſit urbe*. Sane his in locis beati Hieronymi, & in cæteris alis, que de ſcripturæ facrie ac ſanctorum patrum libris in favorem eorum Baſilienſes inducere ſe jactant, accidit quemadmodum cæteris hæreticis, apud quos negari non poteſt ex vicio malæ intelligentiæ textus ſcripturæ & ſanctorum patrum fidei contigiſſe diffidium, dum quod legunt ſenſui ſuo pottus contrarii labefactare, quam ſectioni ſenſus ſuos obtemperare. De quibus Dominus per Hieremiam cap. XIII. ait: *te prophetiæ, qui ſequuntur cor ſuum, gluti ſuerunt: non Deus*, & ſequitur: *& nibil, ſcilicet veri aut gloſſa, videbunt*. Sed jam oſtendamus per ſingula in aſſertionibus ſuis Hieronymi contineri fanis intelligentia rimatum, quod ſtultis Baſilienſium aſſertionibus faveat quoquomodo. Primum quidem quod Hieronymus ait quod ſolum ſanctæ accepit & poteſtatem ſolvendi, & ligandi; non eo ſenſu accipiendum eſt, quod univerſalis eccleſiæ donus, quæ eſt ſponſa, & cuiuſcunque ſponſus, cujuscumque ſtatus fideles compleditur in omnibus ſuis membris, diſperſis, ſive in unum collectis, claves regni cœlorum acceperint; hoc enim ſtultiſſimum eſſet penſari, ſed ut idem illuſtribus Hieronymus docet, de ſolutione in gloſſa Matt. XVI. in epiſcopis & presbyteris tantum. Hoc enim jus poteſtatis, ut ſic tellatur Ambroſius, ſolus in eccleſia conſecratus eſt ſacerdotibus, proinde in illis propriæ dumtaxat, & maxime in Romano pontifice pro celſitudine, principatus & authoritatis publice magiſtratus eccleſiæ contenam aut honoris, dicitur. Qua ex parte loquuntur intelligi quo adverſa ſit doctrina beati Hieronymi illis Baſilienſium aſſertio, erectionem, conventiculum copiſtarum, advocatorum, & ſecularium hominum claves habere regni cœlorum; & quod dum illorum ſtulta concommuntur judicia, univerſalis eccleſia exſtimetur contemni. Demum conſiderandum quod donus dei in epiſcopis & presbyteris claves ſuſcipiens, non æquali poteſtate ſti mentura, ſed differenti & ordinatiſſima illius ſatisfit. Paulo apoſtolo dicente ad Romanos XIII. *que a Deo ſunt, ordinata ſunt*.

ANNO CHRISTI 1440. 1439.

In uno quidem omnium epiſcoporum fummo, videlicet Romano pontifice tamquam capite & principe totius eccleſiæ claves ſuſcipit in plenitudine poteſtatis, in aliis vero ſecudum proportionem ſollicitudinis, ſed quam evocati ſunt, ut in cap. *decreto*, & ſequenti 2. q. 6. Quare beatiſſimus Cyprillus, vir apoſtolicæ authoritatis, in libro Thomas tellatur, ita dicit: *Sicut Chriſtus accepit a patre ducatum & ſegetum eccleſiæ gentium, ex ſtirpi, ex redeunt ſuper omnem principatum & poteſtatem, & ſuper omne quodcumque, ut ex genua omnia curvatur, plenitudinem poteſtatis; ſic & Petro riuſque ſucceſſoribus plenitudo cum miſit. Et tia nulli alteri dedit quam Petro quod ſuum eſt plenum, ſed ipſi ſolt dedit*. Hæc ille, quam ſupientiſſimi principatus prerogativam beatus Hieronymus in ipſo Petro agnoſcens ita eum in libro de ortu ſanctorum patrum ſcripturarum, ait: *Petrus in Chriſto eccleſiæ fundamentum, ex petra, corporis Chriſti principatus, & caput apoſtolorum primus, paſtor humani gregis, petra eccleſiæ, clabiculatur regni*. Qui Romanus pontifex cum pro ſumma ejus authoritate extra caſum hæreſis ſuperiorem, non habeat, ut in ſanctorum patrum irrefragabilis haber authoritas, non poteſt proprie in alio caſu eccleſiam corrignem, potius contemnere, quam corrigere; humilioni enim contemptus proprie non eſt nili inferioris reſpectu ſuperioris. Unde felices & beatæ memoriæ Innocentius III. in ſermone anniverſarii confecrationis Romani pontificis, qui incipit: *quos putas impudentes*, ait: *ſi quis ergo, in tantum ecnus eſt mihi ſolus mercabitur, ut cum de caterei peccatis ſolum Deum judicem habeam, propter peccatum ſolum quod in ſede contineor, ſubjiciam eccleſiæ judicare*.

Quare manifeſtum eſt præſtatum authoritatem Hieronymi in nullo opiſtari Baſilienſium erroribus. Quod etiam luculentiſſime oſtendimur de authoritate indutia decap. *legimus*. Sane cum Hieronymus dicit: *Petri ſolius meretur, ut de uno orbe ſit urbe*, non de authoritate poteſtatis five jurisdictionis orbis reſpectu eccleſiæ Romanæ, ſed de unitate apoſtolicæ ſedis, quæ fit de authoritate conſtactudinis. Non eſt dubium quod conſeruotio totius orbis majoris fit authoritatis, quam conſeruatio fit urbis; quam nec apoſtolica ſedes obſervat aut aliis obſervandam præcipit. Unde rellgioſiſſimus vir beatus Hieronymus in conſecutionem illam invehitur, qua apud aliquas urbis eccleſias diacopi antecedentur presbyteris, ait: *Et Evagrium epiſcopum loco constituerat ita ſubjungit: quid mibi prodeſt unius urbis conſuetudinem? quod auctoritate, de qua orbis eſt, ſuperciium in legeri eccleſiæ vendicat? unum quod verum eſt plus appetetur. Fulegium apud Indos piperis proventus eſt; diaconi paucitas honorabilior ſacerdotibus ipſis, ſi ſacerdotibus facit*. Conſequenter ſcilicet Baſilienſes, quod defendendo veritatem catholicæ fidei de authoritate generalium conciliorum, & profuperdo conſtanter reformationem a membris eccleſiæ in capite & membris varias injurias & perfecutiones ſubliuerunt a ſanctiſſimo domino noſtro Eugenio. Querela *plane* communis & laus ſtulta omnium hæreticorum, qui dum authoritate publica pro erroribus ſuis & temeritatis *appbus* juſtitiæ pu-

ANNO CHRISTI 1446. 1441.

punianter, pro justitia, pro fide catholica, pro honore Dei & animarum salute, se pati & hæreticos appellari meminerunt. Impia quidem Basilenſium congregatio profecto non veritatem catholicæ fidei, ſed pernitioſos errores, & novas ſectas de authoritate generalium conciliorum defendit, non ornamentum in eccleſia, non decorem in domo domini, non reformationem ſtatus eccleſiæ, ſed abominationem & deformem profequitur; hierarchycum eccleſiæ ordinem divinitus inſtitutum perverſit, principatum apoſtolicæ ſedis, quæ cunctarum eccleſiarum mater eſt, & magiſtra, demoliri laborat. Ab obedientia Romani pontificis, cui tamquam patri & paſtori omnium fidelium jure divino caput inclinat & ipſa ſuperbia & contumacia chriſtianum populum in perpetuam ſchiſmam eccleſiæ & clavium contrempſum commendat averterò. Si veritatem catholicæ fidei Baſilienſes defenſabant, cur univerſos catholicorum principum oratores habuerunt fautori decretationis ſuæ adverſos? Si veritatem catholicam tuebantur, cur de triginta epiſcopis, qui tunc Baſileæ fuiſſe dicuntur, vix novem vel octo interfuerunt epiſcopi, videlicet cardinalis Arelatenſis, antiquus ſumni pontificis inimicus, qui ab eo juxta inſtabilitatem ambitionem ſuam non valuit impetrare ut avunculo ſuo in officio ſuccederet camerarii apoſtolicæ; patriarcha quondam Aquileienſis, dominus noſtri papæ capitalis inimicus, propter patriarchatum occupatum a Venetis, non tamen hoc fanctiſſimo domino noſtro diſponente, ſed ipſo patriarcha dante illi ad hoc apertiſſimam cauſam; Ludovicus de Pavia, epiſcopus ſine eccleſia, inimicus papæ, qui in cauſa eccleſiæ Lauſanenſis contra decanum Sabaudiæ, concilii ſententias contemnentem, non habuit optatos favores. Nec ſilendum eſt quod tanta in hac re præſtatus Ludovicus pertinaciter obduratus fuit, ut provitionem abſtatam ei per clementiſſimum ac fanctiſſimum dominum noſtrum, tam Avinionenſis epiſcopatus, quam archiepiſcopatus Tarantaſienſis, contemptricem ſperit; epiſcopatu quondam Ventien; favoribus adverſarius papæ, qui in eccleſia Marſilienſi non habuit contra jubilæum defiderata ſuffragia; Gratinopolitanus, Sabaudientis, Arelatenſis, non tam conſanguineus fed ab antiquo familiaris, conſanguinitas & ab eodem educatus a Baſilienſis homo, fine literis, fine laude, fine credito, fine fuduciæ & duo religioſi a fuo ordinis obedientia apoſtata, tres eccleſiæ cathedralibus epiſcopi nominati, Raymundus Talon fine mitra, fine dilectione epiſcopum Tricarienſem, ſanctiſſimo domino noſtro jamdudum inſenſus, qui ab ipſo ob ſua demerita privatus fuit officio auditoris cauſæ Avinionenſis. Ecce nomina; ecce neceſſitas; ecce numerum eorum, qui furore, atque inſania percuſſi, nomen eccleſiæ univerſalis ſibi uſurpantes, auctores fuerant cum complicibus ſuis decretationis erroneæ. Cæteri vero omnes epiſcopi, inter quos reverendiſſimus pater cardinalis Terracconenſis, & regum ac principum oratores, facrilegæ eorum ſententiæ contradicentes, non interfuerunt. Intelligant jam chriſtiani qualiter paucorum impietate adſum eſt, quod univerſalem eccleſiam vulneraret & conturbaret. Cæterum ſi veritatem Baſilienſes defenderent catholicæ fidei, & non potius errores, profecto apoſtolica fedes, cujus ſides ut in can. *memor*, 24. q. 1. nullum unquam hæreſim fovet, fed omnes quidem hæreſes deſtruit; tam amplißima synodo approbante non declaraſſet hæreticos, fed potius ut catholicos approbaſſet.

ANNO CHRISTI 1446. 1441.

Præterea, quod Baſilienſes dicunt, univerſalem eccleſiam omnes prælatos orbis, omnes reges & principes orthodoxos, qui tam in concilio Conſtantienſi, quam Baſilienſi per ſe ac per ſuos oratores fuerunt, in ea via veritatis refedifle, quam dominus noſter Eugenius impugnat, multiplici ex capite falſum eſt & mendoſum. Quod primo de Conſtantienſi concilio manifeſte oſtendimus. Revolvantur geſta, relegantur ſcripta, remeneretur concluſa, quæ univerſa eccleſia ex tribus ordinibus congregata Conſtantiæ decrevit declarativaque, & cunctis exploratiſſimum erit linguas Baſilienſes deceptiſſe loqui quæ volunt. Nulla plane aſſertionum hæreticarum Baſilienſium ibi voce aut virtute continetur deſcripta; fed ea potius quibus Baſilienſes non modo errores, ſed hæreſici condemnantur. Expoſitum in epiſtola decretali papæ Martini, quam univerſa eccleſia approbavit, in concilio Conſtantiæ editas tres errores damnatæ memoriæ Joannis Hus reprobari leguntur, quorum doctrinam Baſilienſes ſtultiſſimis ingeniis ſuis tueri niſi fanè. Unus errorum eſt, non poſſe unum caput in ſpiritualibus regens eccleſiam, quod ſemper eum militante eccleſia convellerat. Hunc errorem fovere videntur Baſilienſes, qui putantes ſe habere ſpiritum ſanctum præſidentem, & reſidentem interdiarum, contempto Chriſti vicario Romano pontifice, ſuperiores univerſalis eccleſiæ, contra divinæ diſpoſitionis regulam ſupremum principatum regiminis eccleſiæ ſibi arrogantes uſurpant.

ANNO CHRISTI 1446. 1441.

Alius error eſt dicentium, quod Petrus non fuerit caput eccleſiæ ſanctæ catholicæ & univerſalis; quo errore conſumitur Baſilienſes profitetur, dum Romanum pontificem non univerſalis eccleſiæ neque generalis concilii, ſed tantum particularium eccleſiarum caput eſſe contendunt. Et ſi quis dicat illos affeverare Romanum pontificem caput & paſtorem eſſe eccleſiæ; animadvertat in verbis eorum fallæ concordiæ, an confeſſionem ſuam operibus comprobent; non enim eſt vere & proprie dicere ubi prolatio diſcordat a voluntate; Ediscordat ab opere. Quocirca ex his qui confitentur ſe noſſe Deum, falſis actum negant, inquit Salvator Matthæi VII. *non omnes qui dicit mihi: domine, domine, introibit in regnum cœlorum; ſed qui facit voluntatem patris mei qui in cœlis eſt*. Plane Baſilienſes Romanum pontificem affeverantes caput & paſtorem univerſalis eccleſiæ, contendendo cum eo de ſuperioritate, ſe non intelligere quæ loquuntur, aut fallaces eſſe, & facrilegos deriſores, aut ab eccleſia præciſos, cujus ilium paſtorem capaque adſirmant, manifeſtißime arteſtantur.

ANNO CHRISTI 1446. 1441.

Alius error eſt, quod Romanus pontifex non habeat ſupremum poteſtatem in eccleſia. Contra quem fediioſum errorem innante dida epiſtola decretum eſt, ut ſingula de hæreſi impiorum hominum Joannis Euclifi, & Joannis Hus ſuſpecti interrogentur inter alia: utrum credant, quod papa, canonice electus, qui pro tempore fuerit, ejus proprio nomine expreſſo, ſit ſucceſſor Petri, habens auctoritatem ſupremam in eccleſia. Quem damnatiſſimum errorem Baſilienſes fovere & docere cundis exploratiſſimum eſt, qui ad fidei catholicæ veritatem poſſitive adhuc ſtare non ſunt veriti, poteſtate & auctoritate ſe ſuperiores eſſe Romano pontifici. Circa declarationem quam Conſtantienſe de poteſtate conciliorum generalium decretum affe commemorant, notum eſt Baſilienſes ipſos totti mundo conciliabulo dudum, ut merito de eccleſia verificanda ſententia illa venit *Domini* per Jeremiam prophetam dicentem: *fedavaverunt populum meum in mendacio ſuo*, Jerem. XXIII. mentiri quæque ſint dicenda illam ab univerſali eccleſia factam, omnes prælatos orbis ac reges & principes orthodoxos eandem approbaſſe. Notiſſimum quidem eſt non ab univerſa eccleſia, ſed ab una obedientia tantum, Joannis ſcilicet XXIII. declarationes, in impii Baſilienſes non ſe; ſed eccleſiam malignantium quam vos ipſi a fide ac pietate Chriſti & a vicarii ejus dilectione ſeparati eccleſiam nominaſtis, ſanctiſſimus dominus noſter Eugenius, facro approbante univerſalis eccleſiæ concilio, declaravit hæreticam. *Dicunt* inſuper Baſilienſes quod in eccleſia militante non ſunres auditum eſſe, ſanctiſſimum dominum noſtrum aliud concilium in alio loco dispoſuiſſe, quod non ſit quo hæreticorum decreta concilii Conſtantienſis & Baſilienſis, ob quam cauſam, ajunt, ſe maxime refiſtiſſe ei ne in alio loco conciſum per ſua voluntate inſtitueret. Sane non hoc ſolum mendacium, non hoc tantum ſacrilegium conſiſtere eſt in illorum concilio per impios homines, quorum limbi femper fuit bonorum errorum antipes mendacia & conciliis rumoribus attegrare; in cujus & mandatoriam ſanctiſſimi dominus noſter, ut aiunt, hoc modo impiorum ſum ſocios accommodavit. Vir ſanctiſſimus dominus Eugenius, ut ejus animus totus immobilis in revocandis ſchiſmaticis & errabundis ovibus ad ovile dominicum, in refellendis hæreſibus, & in ſerando fide catholica, humquam mente concepit hæreticare quæcumque decreta, licet fortaſſe deſideraverit, hoc pacto multis probabiliſimis quæ ſuperioribus & ſuggerentibus, aliqua per obedientiam Joannis XXIII. Conſtantiæ edita, quæ in pravum & contra ſanctorum patrum ſententias in eccleſiæ irreparabile ſcandala lum quidam eccleſiaſtici ordinis exercitores Interpretabantur, cum concilio generalium eccleſiæ obedientiarum virorum declarare; quod maxime ad Romani pontificis officium dinoſcitur pertinere. Ab enim ſtra-

ANNO CHRISTI 1446. 1441.

ANNO CHRISTI 1446. 1441.

claration: præſtat, quæ per alios tantum, patres obedientiæ illius, fancita erat: quotum aliqui approbare auctoritatis & tionare conciliorum ſuperiores fint, nec ipſum atteſtantes. Inſuper idem clariſſime colligitur ex eo quod hujusmodi declaratio nequam repetita aut commemorata, ab ipſa plenaria ſynodo univerſalis eccleſiæ legitur. Nec inter declarationes hiſtorias ſynodi, in epiſtola papæ Martini collectas, patres inſerere curarunt; ſed potius ea quæ, ut parum ante commemoratum eſt, præfatæ declarationi refragari videntur. Præterea quod Baſilienſes dicentes univerſalem eccleſiam catholicam, omnes prælatos orbis, reges omnes & principes orthodoxos reſidere Baſileæ, in via quam ſanctiſſimus dominus noſter condemnavit, docuerint linguas fuas loqui mendacium, nonverunt reges & principes orthodoxi qui ſanctiſſimo domino noſtro Eugenio, tamquam vero & indubitato Chriſti vicario, & in cauſa chriſtianæ religionis ac pietatis integerrimo patri, ſemper adhæſerunt & adhærent; quorum oratores, ut ſuperius commemoratum eſt, facrilego Baſilienſi concilio in decretorum præfatorum errorum viriliter obſtiterunt. Quotuſcetur ergo obſequens Baſilienſium lingua, proſecto, ſi non mendax, & venenata, dicentibus ſanctiſſimum dominum noſtrum conatum ſuis & univerſalem eccleſiam hæreticam foveſe. Non ſic impii Baſilienſes non ſe; ſed eccleſiam malignantium quam vos ipſi a fide ac pietate Chriſti & a vicarii ejus dilectione ſeparati eccleſiam nominaſtis, ſanctiſſimus dominus noſter Eugenius, facro approbante univerſalis eccleſiæ concilio, declaravit hæreticam. *Dicunt* inſuper Baſilienſes quod in eccleſia militante non ſunres auditum eſſe, ſanctiſſimum dominum noſtrum aliud concilium in alio loco diſpoſuiſſe, quod non ſit quo hæreticorum decreta concilii Conſtantienſis & Baſilienſis, ob quam cauſam, ajunt, ſe maxime refiſtiſſe ei ne in alio loco conciſum per ſua voluntate inſtitueret. Sane non hoc ſolum mendacium, non hoc tantum ſacrilegium conſiſtere eſt in illorum concilio per impios homines, quorum limbi femper fuit bonorum errorum antipes mendacia & conciliis rumoribus attegrare; in cujus & mandatoriam ſanctiſſimi dominus noſter, ut aiunt, hoc modo impiorum ſum ſocios accommodavit. Vir ſanctiſſimus dominus Eugenius, ut ejus animus totus immobilis in revocandis ſchiſmaticis & errabundis ovibus ad ovile dominicum, in refellendis hæreſibus, & in ſerando fide catholica, humquam mente concepit hæreticare quæcumque decreta, licet fortaſſe deſideraverit, hoc pacto multis probabiliſimis quæ ſuperioribus & ſuggerentibus, aliqua per obedientiam Joannis XXIII. Conſtantiæ edita, quæ in pravum & contra ſanctorum patrum ſententias in eccleſiæ irreparabile ſcandala lum quidam eccleſiaſtici ordinis exercitores Interpretabantur, cum concilio generalium eccleſiæ obedientiarum virorum declarare; quod maxime ad Romani pontificis officium dinoſcitur pertinere. Ab enim ſtra-

ANNO CHRISTI 1440. 1441.

beatus Gregorius. & habetur in capite *ac Christi* tienii dist. 17. *quattes aliqua de universali synodo aliquibus dubitatio infertur, ad recipiendum de ea, quod non intelligunt rationem ad apostolicam fidem pro percipienda ratione conveniant*; ibi gloſſa notabilis ait: *videtur hic quod ad solum papam spectet interpretare statuta universalis concilii*. Sed furioſis Baſilienſibus, agitantibus in dies ſtudia ſua in everſionem fidei, in diſpendium pacis & unitatis eccleſiæ, neceſſe fuit, cum alia falubriori via aufis temerariis impiorum hominum proviſeri non poſſet, ut experientia docuerat, ſanctiſſimum dominum noſtrum, cui univerſalis eccleſiæ cura principaliter credita eſt, auctoritate ſibi a Chriſto data ad bonum tranſferre conciliium, in quo ipſo paſtore ovilis dominici præſidente & dirigente, ſancta opera inchoata abſque vulnere fidei & unitatis eccleſiæ violatione felici exitu claudentur. Quo quidem Baſilienſes univerſo approbante concilio damnandi venerunt: ipſi profecto hoc præſumptione reprobatum novitatum, ſuperba elatione, contra Romanum pontificem, & temeritate dogmatum impiorum plenißime innotuerunt.

Sed jam reſponſa quæ ad canonem condemnationis eorum confingunt audiamus, ut ſingulis eorum mendacium nebulis pyroſigatis ſideles Chriſti devios anfractus errorum illorum declinantes veritatis lumen aſpicientes, iter rectum tenere valeant. A quæſtionibus quibuſdam Baſilienſes exordiuntur; quod non ſine ſpeciali natu ſuperni conſilii ædum eſſe creditur, ut per harum quæſtionum ſolutionem infirmitate decreta roboris eorum, quibus errores ſuos falcire nituntur, intelligerent univerſi quam juſtißime temeritates eorum ab eccleſia ſint condemnatæ. Querunt autem in primis, an ſanctißimus dominus noſter tempore quo Conſtantiæ per patres obedientiæ Joannis XXIII. facta fuit illa de auctoritate concilíorum declaratio, negare velit, ibi verum fuiſſe concilium, & declarationes in eo factas validas eſſe. Plane ſi quis animadvertat Juxta apoſtolicas & canonicas regulas dict. 17. per totum, nullam congregationem nomen fortiri veri generalis concilii, quæ apoſtolica auctoritate vocata fuliaque non fuerit; nec ſubjectique ſanctißimum dominum noſtrum, non dictum Joannem XXIII. ſub quo illa congregationes Conſtantiæ & Baſileæ celebratæ ſunt, ſed Martinum V. qui ſolus ex Romanorum pontificum ſucceſſione fuit legitime electus & confirmatus, & de hac re perſonaliter reſpondentes. Neceſſario certe haberet ſe & dominum Gregorium univerſamque ejus obedientiam in ſchiſmate fuiſſe profeſſum, aut dicere patres obedientiæ Joannis pro illo tempore, nec verum generale concilium facere, nec illorum decreta validißimum roborque habere canonum univerſalis eccleſiæ. Baſilienſes iterum querunt: reclamavit ne aliqua alitrum obedientiarum contra præfatas declarationes? plane ſic, quod; ut ex geſtis ejuſdem Conſtantienſis ſynodi clariſſimum *erat* ſatrum declarationis ponamus

in medium. Ajunt enim in ſeſſione V. patres præfati „ declarat ipſa ſynodus, quod „ ipſa in Spiritu Sancto legitime congregata, generale concilium faciens, & catholicam eccleſiam repræſentans, poteſtatem a chriſto immediate habet, cui quilibet cujuscunque ſtatus vel dignitatis etiamſi papalis exiſtat, obedire tenetur in his quæ pertinent ad fidem & extirpationem dicti ſchiſmatis, & reformationem eccleſiæ in capite & in membris. Hujc autem declarationi, quoad ſingulas ejus partes alias duas obedientias contradiſſe, quiſque, etiam parum doctus, advertit, qui illas contrarias opinionibus ejus veritatem Romani pontificis Joannes non ignorat. Cui parterea dubium eſt obedientiam Gregorii & obedientiam Benedicti reclamaſſe, & contradixiſſe? reclamare & contradicere declarationi quæ dicit congregationem patrum ſub Baldaſſare, dicto Joanne XXIII. Conſtantiæ eſſe legitime in Spiritu Sancto congregatam, concilium generale facere, eccleſiam catholicam repræſentare, poteſtatem habere a Chriſto immediate cui &c. Et cujus contradictionis teſtimonium clariſſimum mittens poſt præfatam declarationem dominus Gregorius oratores ſuos ad Conſtantiam, quemadmodum eis, dominis, fcilicet tunc temporis Sancti Sixti, Joanni electo patriarchæ Conſtantinopolitano, archiepiſcopo Trevirenſi, comiti palatino, Conſalvo de Muſtelefi oratoribus congregationem ipſam Conſtantienſem, in quantum per ſereniſſimum regiam & non per Baldaſſarem ſe nuncupati fuiſſent tam Joannem XXIII. vocatam vice ſua convocandi & auctorizandi in generale concilium &c. verba ſunt formalia habita data auctoritatis oratoribus antedictis. Teſtimonium vero contradictionis dominorum principum & prælatorum obedientiæ Petri de Luna, qui Benedictus XIII. etiam notißimum eſt, reges & principes ac prælati, qui illi tamquam ſummo & vero pontifici univerſalis eccleſiæ obedientiam & reverentiam exhibebant, ſed præfatam declarationem, docentem præditos patres, Conſtantiæ congregatos ſub dicto Joanne XXIII. generale concilium facere, voluerunt juxta compactata in Narbona cum bone memoriæ dominum imperatore Sigiſmundo, per eos, apud quos veram eſſe arbitrantur dict eccleſiam, novam fieri convocationem generalis concilii: quæ omnia ita fuiſſe eſſe & ab omnibus acceptata annuis ipſa Conſtantienſis per diverſas ſeſſiones aperte ſatis loquitur. Quibus tribus obedientiis tandem, ita in nomine Domini Conſtantiæ convenientibus, habita eſt certitudo & fides apud Chriſti fideles generale & concilium univerſalem eccleſiam repræſentans Conſtantiæ celebrari; & non ante, currente ambigua concertatione inter fideles, apud quem trium, pro Romanis pontificibus ſe gerentium, apoſtolicæ ſedis pontificium reſideret, ut etiam teſtatur devotiſſimus Bernardus lib. 6. de conſid. *ſider ambiguum non habet; aut ſi habet, fider non eſt, ſed opinio*. Ex quo jam clariſſime quiſque percipit, quam præſumptuoſa & bonus-

ANNO CHRISTI 1440. 1441.

honori regum, principum & prælatorum obedientiarum, Gregorii ſcilicet, ac Benedicti, inimica atque inſenſa ſit illa Baſilienſium ſynodus, qua tantam obedientiam, pro tempore ſchiſmatis legitimum generale concilium univerſalem eccleſiam repræſentans, conſtituiſſe affirmant, quam, ad veritatem catholicæ fidei pertinere contendent, profecto duas alias obedientias, pariatam declarationem non admittentes, non modo ſchismaticas, ſed hæreticas declarare conantur. Interrogant conſequenter Baſilienſes: nunquid omnes unanimiter & depoſitionem Joannis laudarunt, & in privatione Benedicti ab omni jure, ſi quod habebat, in papatu conſenſerunt, quæ vigore auctoritatis ſynodalis declaratæ, per præfatam veritatem facta eſſe dicunt. At quid ſibi volunt Baſilienſes domini Baſtardis & domini Petri de Luna inconſutentes condemnationes; cum geſta circa eos in nullo eorum temeritatibus faveant; tum quia nemo eorum a tota eccleſia unquam indubitatus habitus eſt Romanus pontifex; & nihilominus quiſque eorum, pertinuci animoſitate pertinaciam ſchiſma in eccleſia foverbat: in quo caſu, cum non contra papam, ſed contra præſumptum agreretur, proceſſum eſſe adverſus ambos eorum eccleſia commendaverit. Secundo quia præfati domini Joannes & Benedictus de papatu contendentes, ſuſpendi de hæreſi, & ut tales notati & incorrigibiles delati fuerunt; quemadmodum de Joanne ſententia nominata ſuſpenſionis illius; & de Benedicto ſententia depoſitionis illius manifeſte teſtantur. Porro, quod in hujusmodi caſibus domini cardinales & epiſcopi, de quorum ſola conſentientes, tunc bate eccleſiæ juxta ſanctorum patrum regulam providere poſſint, in nullo aegut affertiones Baſilienſium vera eſſe, ut quisquis doctus facile intelligit. Omitto dicere de reſignatione Joannis, quam in carcere facit, quamvis domino Martino Florentiæ conſtitutus, ſponte factam eſſe profeſſus, ſolemniter approbavit, de quo poſtea tunc influmenta. Superſedeo etiam loqui de renunciatione domini Sanctimoniis archidiaconi Valentini, qui poſt obitum domini Petri de *Luna* in obſidium papatus aſſumpſerat in loco de Peniſcola, quam renuntiationem juris, quod in papatu habere prætendebat, fecit tractanti reverendiſſimo cardinali de Fuſcio legato a latere ad partes Cataloniæ tranſmiſſo; in quorum reſignationibus ſive renunciationibus, reſtantes omnes pontifices ſchismatum multorum, plures notabiles perſonæ præfatarum obedientiarum auſoritate, & ſapientia nutrii plurimum potius requerunt, quam in condemnationibus præditorum Conſtantiæ factis, de quarum viribus, pro eo quod Joannem & Benedictum, rales, quales præmuntiati ſunt, non credere, plorimum formidabant. Rurſum, inquirunt Baſilienſes, nunquid omnes ad ſectionem Martini proceſſerunt eadem synodali auctoritate? Sed quo tendat hujus modi quæſtio, percipitis vos ipſi qui legiti- an non intelligitis tanta obſcuritate invo-

Error ſor-batus.

Concilior. Suppiem. Tom. V. G quo

luros eſſe Baſilienſes, ut ex jure electionis ſuperioritatem aquirant authoritatis; & ipſa patrum Conſtantienſe fede vacante in legate univerſalis eccleſiæ vendicent, & quæ pro exiſpando invecrarum fidelium necessitas ſola conceſſit, ad pacis tempus extendunt, in quo unus indubitatus pulor eccleſiæ univerſalem præſidet univerſæ. Hæc profecto ſtultitia cundorum mater errorum fuit Baſilienſium. Inferunt conſequenter quæſtionem a domino Martino Conſtantiæ univerſo approbante concilio definita & ordinata, primum eſt, errorem eſſe: ſi quis dicet non eſſe de neceſſitate ſalutis credere Romanum eccleſiam eſſe ſuperiorem inter alias eccleſias. Si per Romanam eccleſiam Baſilienſes intelligant univerſa eccleſia aut concilium univerſale, plane hujusmodi declaratio nihil favoris accumulat erroribus & temeritatibus auſibus Baſilienſium: eo ſane, quod univerſale concilium ſuperioritatem quamdam inter alias eccleſias habere concedunt, nullo modo arguendum eſt ipſum poteſtatis ſuperioritatem eſſe ſuper caput ejus, Romanum ſcilicet pontificem; maxime cum tota ratio ſuperioritatis univerſalium conciliorum inter alias eccleſias ab apoſtolica fede, in qua Dominus totius eccleſiæ poſuit principatum, conſtatur dependere, a cujus auctoritate & robore fortiuntur & robur virtutis, ut patrum doctrina docit. 17. attreſtatur. Indouent tecundo Baſilienſes, quod eccleſia Romana Martino ut quilibet de hæreſi Euchuaſtarum *Eutychetis* Interrogaverat: an credat, & confiteatur Romanum pontificem eſſe

ANNO CHRISTI 1440. 1441

quo ambigua erat apud quam obedientiam vera esset ecclesia, quam beatus Hieronymus supra cathedram Petri dicit esse fundatam in cap. *quoniam veteres ariani* 3. in distinct. in cap. *quoniam veteres ariani* 3. in distinct. in cap. *quoniam veteres ariani* 3. in distinct.

ANNO CHRISTI 1446. 1441.

nino Deo tuo, ex decreto iudicis, moritur homo ille. Nec animadvertente, damnatissimi homines, quod Nicolaus papa, universali synodo præsidens, decrevit, ut in ea. *si qui dogmata, mandata, interdicta, sanctiones vel decreta pro catholica fide, pro ecclesiastica disciplina, pro correctione comminentium vel futurorum malorum, a sedis apostolicæ præsule salubriter promulgata, contempserit, . . . anathema sit.* Inhæc autem sua temeritate Basileenses incederie vili sunt in errorem dicentium non, esse obediendum statutis papalibus, quod haereticum esse sanctus doctor in libro contra impugnantes religionem pulchre ostendit his verbis: *dicitur in decreto dist. 12. cap. omnis, omnis, qui humanæ vitæ spernit, ab ipso summo omnium ecclesiarum caput Petro, auferret contur præsidii in haereseos labitur.* & infra: *si dubia in haereseos labitur & infra: si dum quisque vivitur, qui adversus illum atque qui sit mater fidei.* Hoc autem prævidisse Christus Romanæ ecclesiæ constituit ut omnes si ficut Christo obedirent; unde dicit Cyrillus Alexandrinus episcopus in lib. 2. thesaurorum: *ut membra manentium in capite nobis, episcopus thronos Romanorum pontificum, a quo nostrum est quærere, quid credere, & quid tenere debeamus, ipsum, quem venerantur, ipsum rogantes pro omnibus communem ipsius filium ipsi expandere; corregere, flectere, dispurere, salvere, & in lo. 81. præterium pugnatores insurrexit, quasquam, dum se christianum affirmit, sedi apostolicæ obedire contemnit.*

Quarto, erroneum se habere intelligentiam sua auctoritatem generalium concilium Basileenses facto demonstrant, contendentes se ad unitatem ecclesiæ catholicæ pertinere, a Romani pontificis separatos, & societate ecclesiæ ejusdem; in qua sua temeritate incidere videntur in errorem illorum schismaticorum, a qui universalis ecclesiæ unitatem negant etiam accipiendam esse ex ordine ad unum caput & pendam esse ex ordine ad unum caput & pendam esse ex ordine ad unum caput & p

ANNO CHRISTI 1446. 1441.

mi consentaneat, ait enim beatus Cyrillus Alexandrinus patriarcha, ut inducitur in glossa continua: *fecundum hanc Domini promissionem ecclesia apostolica Petri ab omni subjectione & heretica circumventione immaculata manet super omnes praepositos, & episcopos, & super omnes primates ecclesiarum & populorum in fide pontificibus, in fide plenissima, & authoritate Petri, & cum alia ecclesia quorumdam errores correxerunt, vim sibi, stabilita impossibilitate ipsa solatur, silentium imponens & omnium obstruans ora haereticorum; & non necessitate salutis non decepta fraudulo, neque vitio fuspicionis inebriati typum veritatis & sanctae apostolicae traditionis una cum ipsa confitentur & praedicamus.* Haec Cyrillus confitemur & praedicamus. Item beatus Chrysostomus super eodem verbo ita loquitur: *vide qualiter Christus reducit Petrum ad ecclam de ipso intelligentiam; hoc ei promittit quae fuit propria Dei salus, faltem precata fuerat, & ecclesiam immutabilem, stor non corruibilem facere inter tot perfecutionum & tentationum procellas.* Secundo, Basilienses judicium apostolicae fedis credentes defectibile esse in his quae fidei sunt, invadiate consentiunt praemissorum illam Christi, qua Petro, pro fede sua loquens, ait: *ego rogavi pro te, Petre, ut non deficiat fides tua, & tu aliquando conversus, confirma fratres tuos.* Quod autem hoc de fide apostolicae fedis semper immaculata semper firma manfura intelligendum sit, fanctorum patrum authoritate declina. Unde fanctus Agatho papa in fuggestione, quam Constantino imperatori scribit, quae in VI. universali synodo lecta omnium episcoporum fubscriptione fuit veneranditer acceptata, ita ait: *Petri annitente praesidio, haec apostolica ecclesia catholica numquam a via declinavit ad qualibet errorie parte defleva est; cujus authoritatem, utpote omnium apostolorum principis, sympor omnes catholicae Christi ecclesiae & universales synodi fideliter amplectentes, in cunctis sequitur sunt; consequae venerabiles patres apostolicam ipsa doctrinam amplexi, per quam apostolatissima ecclesia Christi luminaria claruerunt, & sanctissimi doctores orthodoxi venerati atque fequuti sunt, haereticis autem falsae eruditionis nubes ac derogationum ortae sunt infequuti.* Et infra: *haec apostolica Christi ecclesia per Dei omnipotentis gratiam a tramite apostolicae traditionis numquam erraffe probatur; nec haereticis novitatibus deprayenda subcubuit; sed, ut ab exordio nostrae fidei christianae nec percipit ab authoribus fuit, per ipsos Christi principibus, illibata fide tenus mansit, secundum illum Dominus salvatoris dominam pollicitationem, quam fuerum apostolorum principi sub fuerit evangelii fatus est: Petre, inquiens, ecce satan expetivit ut evibraret vos, sicut qui cribratur triticum; ego autem rogavi pro te, ut non deficiat fides tua; & tu aliquando conversus confirma fratres tuos.* Haec ille. Item beatus Bernardus, domino papae Innocentio scribens, hoc infigne apostolicae fedis privilegium ex eodem falvatoris verbo attestatur his verbis: *oportet ad evitanda scandala emergentia in regno Dei; ea praesertim quae de fide contingunt. Dignum nempe arbitror, ibi potissimum reparari damnum fidei, ubi fides difectum fentire non potest; haec quippe praerogativa est hujus sedis; cui enim alteri dictum est: ego pro te rogavi, Petre, ut non deficiat fides tua.* Haec Bernardus. Perseantinus hujus rei causa plures alios tefles, ficut fanctum Thomam, Albertum Magnum, dominum Hugonem cardinalem, fcripturae fanctae illuminatissimos expositores; ob quam indubitatam apostolicae fedis praerogativam beatus Hieronymus, Damaso papae scribens, ut fuperius ex can. *haec est fides*, commemoratum, inexpugnabilis & fide constantissima ait: *fi haec nostra confessio apostolatui tui judicio comprobatur, quicumque me sulpare voluerit, fi emporium, vel intellectualem, vel etiam non catholicum, fed haereticum comprobavit.*

Nono, fe concipere intelligentiam habere Basilienses circa authoritatem generalium conciliorum facto demonstrant, extollentes in tantum traditiones & dogmata fua, ut differere videantur, in parte non minimo conthitutos, authoritatae & doctrinae apostolicae fedis consentientes, in judicio fidei errare non posse; tenentes quae mutatet illud in anterioribus commemoratum apostolicae fedis privilegium, videlicet, nihil fore habendum ratum, quod apostolicae authoritati non fit firmatumque non fit. Qua ex re, ut felicis & fanctae memoriae Nicolaus papa in epistola quam Michaeli imperatori fcribit, de qua in adnotatione V. octavae synodi universalis, a *fanctis patribus & concilio oblervatum existit, ut absque Romani pontificis confenfu nullius confessio vim & authoritatem teneat & habeat.* Hac autem temeritate fua Basilienses incidunt in praesumptionem illorum fubtilissimque, qui universalem concilium non posse errare asserere praesumpserunt. Quorum temerarium, & praesumptuum, atque pernitiosum erroneum manifeste confutat hoc, quod plura concilia legenter erraffe, ut concilium Mediolani celebratum fub imperatore Conftantio, item concilium quod fub Taurio pacifico, item concilium ephesinum secundum, concilium quod fub Leone papa primo, concilium Nicenum primum celebratum eft; in quo, ut docet Hieronymus in altercatione Luciferiani & orthodoxi, nonnine unitatis & fidei indefiicas fcripta eft: contra quod Damasus papa verbiter fuperius fynodali judicio condemnatum Liberium, & omnes quod fecerat annullans; unde teribens epifcopis dice, itaque in illyrico conftitutis, ut legitur libro V. cap. XXIX. hiftoriae tripartitae de eo loquens ita dicit: *nec praejudicium aliquod fieri potuit per numerum. Arrimis congregatum, quorum conflat nec Romanum epifcopum, cujus ante omnia decebat eos expectare decretum, nec Vincentium, qui tantis annis epifcopatum inviolabiliter custodivit, nec alios, talibus praesbyteris affentum.* Item concilium universale Ephelinum, quod in everfione fidei conflat agitatum effe; item synodus Aquileie Italiae, qui

ANNO CHRISTI 1446. 1441.

109 BASILEENSE G. CONCILIUM. 110

ANNO CHRISTI 1446. 1441.

fti fuccedatum rebellit; pro fide perfidiat, pro religione facrilegat, obfequens ferous filius impius, & frater inimicus, contemptis epifcopis ex ejus fuccedatum decretibus exiftimare audet aliud aliter, partem aliteram illicitae occilus facere, dominica hoftiae ut. f. injicere, non folae facrificia profanare. Haec ille. Plane illa generalia concilia credenda funt in his quae ad fidem attinent non errare, quae universalis ecclefiae confenfu, apostolicae fedilicet fedis, quae magistra fidei & caput eft omnium ecclefiarum, & partem ecclefiae unanimitate conclufa funt; ita quoque ex beato Leone in can. *ficut XXV.* ubi beatus Gregorius quatuor universalia concilia, quae hujufmodi fuerunt, ficut libros evangelii fe venerari fatetur, fubjunfert: *quia dum universale confenfu funt confirmata, fic, & non illa deferunt, quifquis praefumit abfolvere, quae refignata, aut lacerare, quae abfoluta, & in ea condiderunt,* XXX. q. 1. ubi felicis recordationis papa Gelasius ita ait: *confidimus quod nullus eam venerationis obfervantiam ignoret, universaque synodi conflitutum, quod universales ecclefia probavit affenfus, nullam malae conatus fraudis fine cenfura relinquit.* Quam primum, quae & unanimemque synodum pro fua authoritate confirmavit, & continuate, moderatione voluit effe ludicra. Hoc fanctorum patrum illa quae plenaria vocat Augustinus, quorum, ut ipfe air in epifhola ad Januarium, in concilio Nicaeno Athanasius adverfus, in ea. *illa*, dift. 12. Proinde beatus Leo papa fcribens ad Aquilegiae epifcopum, & docens formam canonicam quae recipiendi haereticos, quae Nicaeno Conftantinopolitano inpiarte infecti, fingulariter notatq; decretus synodalis fedis apostolicae authoritate firmatae, ita dicit: *haec autem apertis expofitionibus fuis fuperbi errorii auctores; et quod in doctrina eorum univerfalis horruit ecclefia detefiantur; communique decreto approbata, quae ad diffidiumem hujus haereticae pefis licae fedis confirmatis authoritas, amplectit fe, & in omnibus apostolicae fedis libertis, & in propriis manu fcriptis & protectationibus eloquentur; ex quibus palam eft* quam verfatus & fulta agitatione Basilienses pafleantur, qui fanctiffimae dominae matris Romae Eugenium, & universam Christi ecclefiam, ei adhaerentem, pro nihil, pernicie haereticorum, & fchismaticorum, & ipfi fanct

ANNO CHRISTI 1440. 1441.

Indicta fuit. Accedit præterea id quod Sanctus Thomas in 2. & in quæstion. de potentia ait, quod ex gestis concilii Chalcedonensis manifestum haberi dicit, a Romano pontifice sententias concilii confirmari. Item Nicolaus papa in epistola ad Focium ita dicit: *decretalia quæ a Pontifice pontificibus primæ sedis, Romanæ scilicet, sunt indistincte, quæ auctoritate ac sanctione omnes synodi & sanctia concilia roborantur, & stabilitatem sumunt, cur vos non habere vel observare audetis: nisi quia evidenter ordinationibus contradicunt?* Facit præterea contra illorum errorem, quod in causa fidei, ut dicitur, quod si cujuslibet provinciæ facerdotes, intra duos tres minos concilio habito, quidquid fine nutropolitani fui authoritate tractaverunt, Iritum esse debere patres sancti sanxerunt; quanto magis, quod in apostolica sede, & nunc ilante præsule, qui beati Petri apostoli merito per universum orbem primatum obtinere facerdotii, Patuit synodalibus consuevit tribuere firmitatem?

Undecimo, erroneam intelligentiam fe habere Basileenses circa authoritatem generalium conciliorum facto demonstrant, contendentes, fe habere potestatem immediate a Christo super omnes fideles, quotcumque fatus aut dignitatis exiftant, fine dependentia quacumque atque mediatione Romani pontificis, five apoftolicæ sedis; contra quos apertiffime dicit quod prout me indudum eft de dependentia auctoritatis conciliorum a Romano pontifice, & illud quod in ca. *Significasti*, extrav. de electione dicitur, quod omnia concilia per eccleſiæ Romanæ auctoritatem & facta fint & robur acceperint. Porro in hac fua tenentiam Basileenses penitus videntur in errorem maximum eorum, qui eccleſiarum auferre moliti funt hierarchycum ordinem, & decorem coeleſtem, quo milita tantæ eccleſiam, a Christo ordinata, a beatis Joannes evangeliſta deſcribit Apocalypſis 21. dicens: *vidi civitatem ſanctam Jeruſalem, novam, deſcendentem de cœlo*. Illam dico quidem deſcendentem de cœlo, quia ad imaginem exemplar quidem cœleſtis hierarchyæ formatam novit, quemadmodum doctores exponunt, prout pulchre beatus Bernardus lib. 3. ad Eugenium papam explanat. Lex autem hierarchyæ ſanctiſſimæ, ut divinus Dionyſius Areopagita 5. eccleſiaſtica hierarchia inquit: *eſt per primæ ſacrificia ordinationis ſacramentum, ſacrorum ſacramentorum ſacra, & non ſanctiores alterum alterum, in magis sic cognatora primum venientes, & per alia proprium dividentes operationem? Pulchre ergo omnis inviſibilis & viſibilis ornatus principium & fundamentum in deiformes primos inſert deiſicos eadem vehiculare, & per illos, tanquam lucidiores animas, & ad participationem lumenis & traditionem, idest congruentiam vel identitatem, opportunam habentes, in ſubjectos proportionaliter ut lucet, & ſuperapparet*. Cum autem Romanus pontifex ſit primus & hierarca eccleſiaſticæ hierarchyæ, ſicut aperiſſime ex eodem beato Dionyſio colligitur, qui in capite V. beatum Petrum vertice in nomine diſcipulorum, hierarchyæ ſui coordinatorum; proculdubio munus potestatis eccleſiaſticæ, qua in eccleſia actus hierarchyci perficiuntur, nulli perſonæ aut ordini aut etiam ſpi corporati hierarchyæ tribuitur, niſi mediante Romano pontifice, qui in ordine hierarchyæ eccleſiaſtice ſuperiorus eſt. Unde idem Dionyſius, loco ſuper commemorato, inquit, *ſublimiſſimus & viſibilium eſt ordo pontificum, & in ipſo perfectior & amplior omnes hierarchyæ miſſa diſpoſitio. Ut enim omnem hierarchyam videmus in ſeja confirmatam; ſic unamquamque in proprium divinum ſacramentum ſacerdotium. Sicſi autem hierarchicæ ordinis virtus, in omnibus locatur ſanctis totalitatibus & per omnes divinos ordines operatur propter hierarchyæ myſteria*. Hunc eſſium ordinem in eccleſia illuſtris Paulus, ejusdem Dionyſii magiſter & præceptor, infinuare videtur, ubi tam ad Romanos quam ad Corinthios de eccleſia ſub figura corporis naturalis loquitur. Manifeſtum eſſe autem videtur niſi mediante capite in corpus omnem ſenſum & motum inferri. Iodo etiam illud inquit beatus Hilarius etymologice: *caput dicitur eſſe, quod ſenſus & motus capite, dehinc ſua, velut in corpore totius deducit, ut exinde ſe miniſteria intelligeret eſſe divina, qui unius ſuiſſet a Petro fidelitate receptus*. Ex quibus apertiſſimus hujus veritatis teſtes gratia brevitatis pertranſimus.

Duodecimo, erroneam intelligentiam ſe habere circa authoritatem generalium conciliorum Baſileenſes facto demonſtrant, contendentes, ſe poſſitivate ſuperiores eſſe omnibus ſuperiori Romano pontifici; in qua elatione Baſileenſes coincidunt in errores jam commemoratos, dicentium Romanum pontificem non eſſe caput, præſatum, & paſtorem totius eccleſiæ. Nullii quippe fani intellectus dubium eſt, caput ſuperius præſtantiuſque eſſe potestate toto reliquo corpore, prout ex ſuperiori labitio in corpore, prout ex ſuperiori labitio in corpore ovibus five dispertis five in unum collectis. Unde beatus Gregorius in homilia dominicæ Reſurrectionis, & habetur in ca. *conſiderandum*, dist. L. de principie apoſtolorum Petro ita loquitur: *conſiderandum vobis eſt, cum omnipotens Deus cum, quem cunque eccleſiæ præſſore diſpoſuerit, & ancillæ vocem pertimeſcere, & ſi ipſum regere permiſit ſee. Sed potiſſime in errorem incidere dicentium Romanum pontificem non habere ſuperiorem authoritatem in eccleſia; de quo errore in ſuperioribus ex epiſtola domini Martini papæ, quam, univerſo apoſtolorum concilio Conſtantienſi edidit, mentio facta eſt.*

Decimo tertio erroneam intelligentiam ſe habere circa authoritatem generalium con-

ANNO CHRISTI 1440. 1441.

ANNO CHRISTI 1440. 1441.

cilliorum Baſileenſes facto demonſtrant, contendentes ſupremam potestatem eccleſiaſtiſ non apud unum, ſed apud multitudinem eſſe; contra illud Joannis X. *erit unum ovile & unus paſtor*; & illud quod Salvator ait Petro: *ſuper plebem meam ſe conſtitui principem*. In hac autem ſua tenentiam Baſileenſes incidunt in errorem dicentium eccleſiaſticam non eſſe monarchicam, contra quos eſt illud Iſaiæ IX. *ſuper ſolium David, & ſuper regnum ejus ſedebit, & illud, ſuper te Petrum*. Item contra eos eſt Salvator nolet qui respectu vicibus eccleſiam in evangelio nomine regni deferibit. Item contra Gregorius, ut in ca. *errant*, 11. q. 7. dicit Petrum potestatem regni accepiſſe. Item contra Thomas in IV. diſt. XIX. teſtatur, papa habere plenitudinem potestatis pontificalis, ſicut rex habet in regno. Regimen autem eccleſiæ monarchicum eſſe ab omnipotenti Deo conſtitutum, ratio ipſa demonſtrat; nulli enim dubium eſſe debet, quin regimen eccleſiæ ſit optime ordinatum; utpote per eum diſpoſitum per quem reges regnant & legum conditores juſta decernunt; optimum autem regimen multitudinis eſt quod regatur per unum; quod patet ex hoc regiminis qui eſt pax, pax enim eſt bonum ſubditorum eſt finis regentis. Unitatis autem cauſa contingentius eſt unus quam multi. Manifeſtum eſt igitur regimen eccleſiæ ſic eſſe diſpoſitum, ut unus ſtet eccleſiæ præſit. Hæc ratio ſandi Thomæ lib. IV. contra gentiles cap. 76. Quare beatus Auguſtinus in ſermone quodam apoſtolorum Petri & Pauli admirans principatum Petri ita inquit: *o mira potestas, ineffabile gratia ſalvatoris! quos perfidiorum Sanhedrim martyrum, crederet ſive futurum? quos plebium principatorum apoſtolorum facile credorent principem regnum edificare, gregem ſanctificare, regni omnibus imperare, mundum frangere, legere? Cum autem in principatu monarchico five civili potestas apud unum, ſcilicet principem, tantum ſit, & non apud multos, ut habet doctrina Ariſtotelis 3. politicorum, quod etiam ſanctus Thomas in 4. ſententiarum diſt. 24. confirmat dicens: in regno tota potestatis plenitudo reſidet penes unum; in ariſtocratia autem penes multos, ſed penes omnes: manifeſte colligitur neſcire quid loquantur dicentes, in regno eccleſiæ apud papam & apud multitudinem ſynodalem simul eſſe eccleſiæ ſupremum, principatum, aut ſupremam plenitudinem, potestatis.*

Decimo quarto, erroneam ſe habere intelligentiam circa authoritatem generalium conciliorum Baſileenſes facto demonſtrant, conſtituentes aliud ſupremum tribunal a tribunali apoſtolicæ ſedis; in qua tenencia rivatote probabi videntur, & in errores ſupra commemoratos, & articulum unitatis eccleſiæ, manifeſta impietate offendere. Duo enim ſupremi tribunalia unitas eccleſiæ non patitur; quemadmodum enim ſandus Thomas oſtendit in 4. diſt. 24. neceſſe eſt ſee unum ſupremum potestatem regendæ tivam ſuſpecto totius eccleſiæ; alius, ut inquit, non eſſet collegatio ad unum.

ANNO CHRISTI 1440. 1441.

Hæc autem potestatem ſupremam dicit ex Romani Pontificis, quam qui negant, C. RISTI 1440. 1441. in juris, ſcilicet ſchiſmatici eſſe dicuntur; quam divitores eccleſiaſticæ unitatis. Unde beatus Cyprianus in epiſtola ad Cornelium papam diſt. V. *petrapyerit*. *Unus unus eſt & Christus unus, & una eccleſia, & cathedra una, ſuper Petrum domini voce fundata; aliud altare conſtitui, aut ſacerdotium novum fieri, præter unum altare, & unum ſacerdotium, non poteſt. Quicquid alibi collegeris egeris; adulterium eſt, ſacrilegium eſt, & impietate commiſſa. Unitatem Romana ſervare conſtitutur, ut diſputitio divina vindicat.* Hæc Cyprianus; quæ ſententia maximæ Baſileenſes notæ, nec ut ejus ſuſpecti veritatis & tyrannide quadam, contra divinum diſpoſitionem, ſedem ſupremam ſimilem ſedi apoſtolicæ ab aquilone erigere præſumpſerunt.

Decimoquinto, erroneam ſe habere intelligentiam circa authoritatem generalium, contendentes Baſileenſes facto demonſtrant, ſuſcipientes appellationes indifferenter ab apoſtolica ſede, agentes in hoc contra definitionem Romani concilii, in quo definitum legitur, ut a ſententia apoſtolicæ ſedis nulli appellare licerat; unde in cap. *Sane* 2. q. 3. ſandæ memoriæ Pelagius papa Gregorii predeceſſor: *ipſi ſunt canones, qui appellationes totius eccleſiæ ad huius ſedis tuxamen voluerunt deferri, & a nemine unquam preſſus appellare debere ſanxerunt; ac per hoc illas de eccleſia ſubjectæ, ipſum ad nullius competenter judicem judicari, nec ei etiam aliquam præcipere judicem judicari; ſententiam quoque conſtitutam non oportere diffolvi, cujus poteſtas ſine ſequela decreta mandarunt.* In hac autem ſua tenentiam Baſileenſes non tantum aperte in errorem incidunt dicentium Romanum pontificem non habere in eccleſia ſuperiorem, ſed etiam in errorem dicentium de tota eccleſia appellatur ad ipſum; dicente beato Bernardo lib. 3. de conſideratione ad Eugenium papam: *appellatur de toto mundo ad te; id quidem in ecclesiaſticis ſingularis primatus tui*. Verum etiam manifeſte condemnant ſanctam Chalcedonenſem synodum, e cujus gestis ſanctus Thomas in quæſtionibus de potentia q. 10. art. 4. habeti teſtatur, quod a synodo appellatur ad Romanum. Item eapudem ſanctam appellationem factam per ſanctum Flavianum Romano pontifici præſidente in ſecunda synodo Epheſina in favorem fidei, quam ſanctiſſimus Leo papa factam eſſe commemorat, & commendat ſcribens ad Theodoſium imperatorem.

Sextodecimo, erroneam ſe habere intelligentiam circa authoritatem generalium, Ecconciliorum Baſileenſes facto demonſtrant, retendentes & ceſſantes judicia & ſententias apoſtolicæ ſedis, contra prohibitionem ſanctorum canonum; ut in canone proximo allato, *ipſi ſunt canones*, 9. q. 3. In qua tenentiate, cum leſe ſuperioris perinferior, ne tulli non poſſit, ut in ca. *Nec tenentes*, extra: de electione in Clementinis, & maxime, ut gloſſa Joannis Andreæ habet, cum inferior a ſuperiori recipit po-

ANNO CHRISTI 1440. 1441.

testatem, cujusmodi dicit esse concilii respectu papæ; eo titulo ca. *significasti*; Ea. 9. 1. quo videtur simpliciter concedere aliud tribunal judicii majus et esse tribunali Christi, qui in apostolica sede per vicarium suum Romanum pontificem judicia quasi exercere videtur ecclesiæ, unde glossa Origenis in Matthei 16. *quodcumque ligaveris &c.* ait: *vide quantam potestatem habet pastor, et quam supra quam addiscatur ecclesiæ, ut etiam supra quam addiscatur firma; quæ Deo judicia ejus manent firma; & Chrysostomus super id* Joannis ultimo: *pasce oves meas*, dicit ibi Joannis ultimo: *pasce oves meas*, dicit ibi loannis ultimo: *pasce oves meas*, dicit ibi Joannis ultimo: *pasce oves meas*, dicit ibi Joannis ultimo: *pasce oves meas*, dicit ibi Jo

ANNO CHRISTI 1440. 1441.

timme inter alios involvi videntur eorum errore, qui Romanam ecclesiam non a Christo immediate obtinuisse primatum & principatum fupremum, quem habet, affe-runt; quorum errorem fanctorum patrum apertiffime damnat auctoritas. Unde in Gratiani, diff. 21. ait textus notabilis Pelagii papæ, qui omnibus orthodoxis fcribens, ita inquit: *quamvis universæ per orbem catholicæ ecclefiæ unus thalamus Chriſti ſit; tamen ſancta Romana eccleſia catholica & apoſtolica nullis synodalibus conſtituta cæteris eccleſiis prælata eſt, ſed evangelica voce Domini & ſalvatoris noſtri primatum obtinuit: tu es, inquiens Dominus, Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo eccleſiam meam.* Item in can. *omnes*, dist. 22. dicit Nicolaus papa: *omnes ſive patriarchæ cujuſlibet apicem, ſive metropoleos primatus, aut epiſcoporum archebras qui reflexionem cujuſcunque ordinis dignitatem inſtituit Romana eccleſia, illam vero ſolus ille fundavit & ſuper petram fidei non naturale crevit, qui beato Petro, æterna vitæ claviger, terreni ſimul & cœleſtis imperii jura commiſit*, & in ca. ſeq. dicit Anacletus papa & martyr: *ſancta Romana eccleſia, non ab apoſtolis, ſed ab ipſo Domino ſalvatore primatum obtinuit; ſicut beato Petro apoſtolo dixit: tu es Petrus, & reliqua.*

Vigefimo primo, erroneam fe habere in-telligentiam circa auctoritatem generalium conciliorum Baſilienſes fatis demonſtrant, ſuperiore contradictionis & repugnantes transi-lationi generalis concilii, quam ſanctiſſimus dominus noſter Eugenius, juſtiſſimis causis & neceſſariis, de conſilio ſuorum fratrum cardinalium, & plurimorum prælatorum fecit de Baſilea in Ferrariam, & tandem de Ferraria in Florentiam, non concedentes quod dicitur in Reg. 15. *nonquid vult Dominus holocauſta & victimas, & non potius ut obediatur voci Domini? melior eſt enim obedientia quam victima, & auſcultare magis, quam offerre adipem arietum; quoniam quaſi peccatum ariolandi eſt repugnare, & quaſi ſcelus idololatriæ non acquieſcere*; ubi gloſſa dicit: *ſine obedientia eſt quod bene-rium poſſidet, ſine quo quiſque infidelis eſſe convincitur.* Non advertentes etiam illud Gregorii in ca. *nulli*, dist. 19. dicen-tis: *nulli fas eſt velle vel poſſe transgredi apoſtolicæ ſedis præcepta.* Sane in hac tua facriiega præſumptuoſa temeritate, *ſecundo contingeret, quod* Romanus pontifex, cui univerſalis Eccleſiæ cura commiſſa eſt, non poſſet ex causis rationabilibus, concilium generale ſine conſenſu ejuſdem convitit; facti funt hæreſiarchæ. Numquid fecunda synodus univerſalis Epheſina, amplifſimo numero præfatorum, & venerabilis, licet apoſtolica auctoritate con-gregata, & præſidentia ſummi pontificis le-gatorum honorata, nihilominus quia in ea non obſervabatur juſtitiæ moderatio, ne-que fidei religio, beatus Leo papa eam, non modo irrequiſito synodali conſenſu ſubmovit, ſed etiam condemnavit, auctoritate ejus, qui ait Iſaiæ 54. *diſſolve colli-gationes impietatis*, atque in ejus correctio-nem ſynodum Chalcedonenſem fua auctori-tate diſpoſuit? Numquid præterea dominus papa Martinus, qui non hæreticus, ſed fi-delis, catholicus a tota eccleſia habitus eſt, in bulla facultatis præſidentium, quos in concilio Papienſi conſtituit, auctoritatem tribuit, cauſi legitima ſubſiſtente, tranſ-rendi conciliam ad alium locum; nulla... mentione facta de conſenſu concilii, cujus verba ad præſidentes funt, quæ conſequun-tur: *& ne propter aliquam cauſam, qua ſo-let quandoque contingere, celebratio & ad-unatio ejuſdem concilii retardetur, oppor-tune providere volentes, diſcretioni veſtræ, ubi legitima cauſa ſubſiſtat, ipſum concilium de civitate Senarum ad quamcunque aliam civitatem ejuſdem nationis ad hoc liberam, habilem, & ſufficientem, de qua vobis vi-debitur, auctoritate apoſtolica tranſferendi, pro-rogandi, mutandi & diſſolvendi &c. apoſto-lica auctoritate, tenore præſentium, conce-dimus facultatem.* Hæc ibi. Quis autem tam perfidus & mente alienatus eſt, qui facul-tatem hanc, per quam concilium Papien-ſe & Senenſe celebrata funt, & Baſilien-ſe inſtitutum, auctoritate auctebit hæreſiarchæ vigefimo facultatem, erroneam ſe habere Intelligentiam circa auctoritatem general-lium conciliorum Baſilienſes facto demon-ſtrant, præfumentes citare, ſuſpendere, & deponere Romanum pontificem indubitatum & fidelem catholicum; audacia plane ma-gne inpietatis nullo ſuperiori veteri pa-rifodum aliquo in catholicum univerſalem de aliquo indubitato Romano pontifice exem-plata. Veriſ enim non funt malignoſ-mines, & execrabi-& nefandiſſimi & aligne obtenebrati, diſcipuli magiſtrum, oves paſtorem, ſubditi ſuum pontificem, filii pa-trem ad ſuum provocare judicium. Non ſta-ne minuum exprobrande præſumptionis, quæ luce clariſſima, & rationi, & honeſtati, & ſanctorum patrum eſt adverſa ſententia. Graviſſime vero in hac ſua præſumptione Baſilienſes erraſſe liquido demonſtrant uni-verſalium conciliorum canones, & facra-D rum ſynodorum profeſſio; ſecundo ſanctæ apoſtolicæ ſedis definitio; tertio ſanctorum patrum authentica teſtimonia; quarto cla-riſſimorum doctorum utriuſque juris irrefra-gabilis doctrina, de quibus pauca in medium explicemus. In primis eſt canon ultimus in concilio univerſali Romæ celebrato, præ-ſidente ſancto Sylveſtro, qui in fortis talis eſt: *unus judicabit primam ſedem; quoniam omnes ſedes a prima ſede juſtitiam deſide-rant temporari: quia nec ab omni clero, nec ab omni populo judex invitatus eſt. Et infe-ferip/erunt ſe* 284. *epiſcopi, & 42. presbyte-ri, & quinque diacon.* Secundo idem confir-matur illius ſanctæ ſynodi univerſalis E ſuper obiectis Symmachi papæ, juſſu Theo-derici regis, Romæ extitit congregata, de qua in §. *Hinc*, & habetur dift. 17. Tertio, idem profiteur Synodus ſacra, quæ ſuper criminibus objectis contra Sixtum papam, juſſu Imperatoris Valentiniani, Romæ convo-cata eſt, de qua habetur loco proxime nomina-to. Quarto, idem profiteur ſancta ſyno-dus, quæ in cauſa beati Marcellini Romæ copioſa convenit, de qua in ca. *nunc au-tem*, Anno Christi 1440. 1441.

ANNO CHRISTI 1440. 1441.

tem, dist. 21. Quinto, idem profiteur octoa-va ſynodus Conſtantinopolitana, in qua in-ter alia legitur decretatum. *Porro ſi tyran-dus univerſalis congregata, & falſa fierit de ſanctia Romanorum eccleſiæ, quæ vult ani-bigantes & controverſia omni remobilitet, cum conventuali reverentia, de propoſita que-ſtione ſuſtatur, & ſolutionem accipere, aut proficere aut profeſſam facere, non tamen audaciter ſententiam dicere contra ſummos ſe-niores Romæ pontifices.* Sexto, ſynodus uni-verſalis in qua Alexander III. præſidens fuit, de qua in ca. *Sacro*, de electione, hanc eam-dem profiteur veritatem dicens: *in eccleſia Romana aliquid ſpeciale conſtitutur, quia non potuit, ad ſuperiorem habere recurſum*; glof-ſa Oſtienſis: *quia nullus ſuperior eſt, ſed ipſa B ſuper omnes eſt*. Et idem Joannes Andreas, addens: *ideo judicio Dei reliquuntur IX. q. 3. aliorum*. Decretum ſecundo loco princi-paliter Baſilienſium temeritatem confundit apoſtolicæ ſedis definitio, quæ in decretali *nonne Cælum*, in loquitur: *& dicitur tra-nenda poteſtas, judicium a ſpiritualis, & de-mat ſpiritualis, judicatur minor a ſuperiori, & vero ſuperemi, a ſolo Deo, & non ab ho-mine poteſt judicari.* Tertio, quod adverſus Baſilienſium præſumptionem ſanctorum pa-tum teſtimonia multa loquantur, patet aperte per multa capita decreti: unde in ca. *ſi Papa*, dist. 40. ait ſanctus Bonifacius martyr: *bujus*, (ſcilicet Romani pontificis, C *cujus redargutæ prioritatem nullus ſanctorum ſanctorum ſuſtinet, quia cunctos ipſe judicaturus a nemine eſt judicandus, niſi comprehenderitur a fide devius, pro cujus perpetuo ſtatu univerſitas fidelium indeſinenter orat, quanto ſuum ſalutem poſt Deum ex illius inconlumitate ani-madvertit propendere pendere.* Item in ca. *epiſcopum*, dist. 9. Nicolaus papa & martyr di-cit: *ejectionem ſummorum pontificum ſibi De-us reſervavit, licet electionem eorum boni facere debeant, & ordinationem populis concef-ſiſſet.* Item Symmachus papa in concilio La-teranenſi præſidens inquit: *cæterorum hominum cauſas Deus voluit per homines terminari; ſed ſedis apoſtolicæ primatum, ſui ſine judicium reſervavit arbitrio*; & in cap. *aliorum*, 9. q. 3. eadem fententia per multa alia capi-tula frequentius colligitur, quæ brevitatis gratia pertranſimus. Quarto, quod commu-nis præcipuorum doctorum doctrina temeri-tatem damnet Baſilienſium patet; nam ante-venerabilis Hugo de Sancto Victore libr. de facram. part. 2. *poteſtas ſummi pontificis a Deo proxime ſuſcipitur, ut non dicatur, a ſolo Deo judicari poſſit*. Item Innocentius III. in formone confecrationis Romani pon-tificis, qui incipit: *quis putas eſt fidelis ſervus*, inquit: *in tantum mihi fides eſt ne-ceſſaria, ut cum de cæteris precatis ſolum Deum judicem habeam, propter ſolum pro-E catum, quod in ſolem committitur, poſſim ab eccleſia judicari.* Item ad idem eſt Alexan-der de Ales, ſanctus Thomas, Albertus Ma-gnus, Bonaventura, dominus & illuminatiſ-ſimus doctor Ulricus de Argentina in fum-ma ſua, dominus de Tarantaſia, qui fuit Innocentius V. Ægidius de Roma, jacobus de Viterbio, Henricus de Gandavo, Jo-annes de Poliaco, Guillelmus Parifienſis, Hereueus, Durandus, Petrus de Palude, Anno Christi 1440. 1441.

Alexander de ſancto Elpidio, Auguſtinus de Ancona, & quamplures alii famoſiſſimi A doctores, qui omnes pro majori parte uni-verſitatis Parienſis doctores principal fuerunt. Præterea doctores juris canonici, qui quaſi innumerables ſunt, qui ſanctorum patrum & doctorum juris divini inſecuti ſententias, communem profitentur doctrinam, quod Ro-manus pontifex extra caſum hæreſis ſtricte ſumptæ (in quo caſu minor efficitur quo-cunque fideli) ſolum Deum judicem habeat. Ubi non parum admirari cogimur execrabi-lem Baſilienſium elationem, qui adverſus tot præclara authentica teſtimonia, adverſus tot ſanctorum patrum & doctorum irrefra-gabiles ſententias non confundantur, tam aperte pellitiæ dogmata ſua pertinaci ani-mofitate defendere. Quid autem inquiris, inquit Leo beatus papa in cap. 24. q. 3. *quam impia ſupere & ſapientiſſimo doctrinam non credere?* Quibus omnibus temerariis auſibus & reprobæ novitatis publicis geſtis Baſilien-ſium exploratiſſimum eſt, ſufficientiſſime, aperteque effe, quis ſit reprobus ille Baſilien-ſium circa poteſtatem generalium concilio-rum ſenſus, cum ſanctiſſimus dominus no-ſter Eugenius cum ſacra amplifſima ſynodo Florentina affectiones illorum reprobans, ait ad ſenſum quem facto demoſtrant. Sed quam contrarie doctrinæ Baſilienſes quem-ſunt concilium Conſtantienſe in depoſitione Joannis & Benedicti habuit circa auctori-tatem generalium conciliorum. Plane quod alium prorſus quam Baſilienſes habeant, manifeſte ſuperius oſtendimus. Caterum, in-terrogant, quem ſenſum habuit concilium Conſtantienſe? *Quem frequens & certe alium* quem Baſilienſes. Illi quidem contra cen-tendentes de papatu, contra præſumptios Romanos pontifices, contra fautores ſchiſ-matis decreta conſtituentes, ad tempus in-telligentium fuam referunt, pro quo non tamen indubitato pontifice Romano in ec-clefia præſidet; præſumptuoſi vero Baſilien-ſes contra indubitatum & catholicum Ro-manum pontificem, unitatis eccleſiæ culto-rem præcipuum nihil inaudite præſumptio-nis relevant. Sane quid hoc quod partes Conſtantiæ congregati alium ſenſum quem Baſilienſes circa auctoritatem generalium, conciliorum habuerint, non ſit in dubium vertere, ut Baſilienſes ipſi *graviter depo-ſitionem* Joannis & Benedicti, *& depoſitis & non magis* declaratio dicenda ſit, & cle-*ſtionem* Martini, ac conſequenter creatio-nem domini nofti Eugenii, ex præcipuis unuſquiſque doctus cognoſcit. Item quem ſenſum, quarunt Baſilienſes, habuerunt le-garus apoſtolicus, & alii facræ Romanæ ec-clefiæ cardinales in concilio Baſilienſi in XI. & XII. ſeſſ. ac in reſponſione fyndca-E li, quæ inciplt *ſperanti*, plane allum ha-buiſſe conſenſum illi quem Baſilienſes ha-beant; quibuſque tunc verbis præſati domini infionuiſſe viri fuerunt, timentes tranſlatio-nem tunc factam concilii non poſſe abſque periculo fidei & ſcandalo, maxime totius ſic. Alamanix rumpi inchoatum tractatum re-ductionis Bohemorum. Alium autem ſenſum quem Baſilienſes habuere, præſtare dominos babuiſſe, ſipſi manifeſte *profeſſi ſunt*, dum ani-

Anno Christi 1440. 1441.

animo uno, una fide, concordique voluntate cum sanctissimo domino nostro in condemnationem assertionum Basiliensium, quas ipsi Basilienses veritatis fidei catholicæ vocant, convenerunt. Quod præterea inconveniens est, aut in quo honori præfatorum dominorum detrahitur, si ipsi domini a tanore temeritatis quorundam magistrorum, Basiliensium, congregationis Insianticnsium in scripturis, qui factionis & erroruin auctores exticrunt, elongati a apud apostolicum thronum constituti, in quem, ait beatus Maximus, *omnes fideles orbis tamquam in solem respiciunt*, ex ipso lumen veritatis accipiens, pleniori rerum investigatione habita sensum clariorem, habuerunt, quod plane ipsis Basiliensibus datum effet ab eo qui B suæ omnes homines fidei fecit, & participes fieri veritatis; si non influra cervicementis oculos a solis lumine averitissent.

Item quum Basiliensis ant sanctissimus dominus noster Eugenius dicat fuisse hereticos patres obedientiæ Joannis Constantiæ congregatos, quibus se univit & conjunxerunt, fuisse hæreticos, qui decretis eorum de veritate & auctoritate fue synodi a pretate, sicut supra retulimus, contradixerunt. Quomodo præterea ad veritatem fidei catholicæ patres illi decreta fua crederent pertinere, qui convocationem & auctorizationem nomine Gregorii *Sedeat & novam* concilii convocationem nomine obedientiæ Benedicti folemniter celebratam, ad abundationem cautelæ certificandi, requirent? Quid magis ridiculosum, quam quod veritas catholicæ fidei, que nihil habet ambiguum, nihil incertum, que fimplex eft & fine rugis, fine duplicitate, cautelis varietur humanis? Secundo dominus Eugenius, patres illos obedientiæ Joannis, quibus ipse & alii patres obedientiæ Gregorii fe unierunt, & C convenit, non dicit hæreticos fuiffe, ficut necilli illos, quoniam non eum reprobum fenfum de auctoritate concilii olim habuiffe credendi fant, quem Basilienses adverfum Chriftum domini, indubitatum Romanum pontificem, omni virtute, pictate ac fanctimonia adornatissimum, ab ipsius obedientiæ fubtrahere, & ad fuam partem trahere conati fuerunt, beati Petri & apostolici principis jura temere invadentes, novum tribunal apoftolice conftituentes, habere fe manifeste prædicarunt. Demum cum de adhærione & revocatione diffolutionis & quarumdem literarum fadis per fanctiffimum dominum noftrum confequenter loquuntur, dicunt eumdem dominum noftrum cognoviffe ergo rem fuam, quem in diffolvendo concilium fine confenfu ejus habuerat. Plane in hoc loco, ficut & in pluribus aliis, occurrunt linguas fuas loqui mendacium. Leguntur bullæ revocationis tranflationis prædictæ; nulla præfecto ibi reperitur cognitio aut revocatio cujufcumque erroris; ficut neque commiffionis. Nec ideo fanctiffimus dominus noster diffolutionem five tranflationem factam nullam effe vult, quafi illam juxta & rationabili caufa fubfidentem, fine illorum confenfu, facere non potuerit; fed eo quia notiffam habuit, caufas, quibus fanctitas fua mota tranflationem fecerat, non plane fubfiftere; quemadmodum beatitudini fuæ erat fuggeftum. Secundo, quia ex tranflatione prædicta intuebatur graves divifiones oriri, & graviores oriri polle; confiderata etiam pollicitatione folemni per totam fynodum fanctitati fuæ facta, ut a fcandalis, ad quæ quotidie majores furere perfpexerat, abftineretur omnino; eumque, ut tenebantur, tam quos Cardinalis & concilii caput venerabilis & patrem Sententiam autem Romanæ fedis, ut ait papa Nicolaus in *ex. fuisterium*, 30. q. 9. *non negamus posse in multis communiter libere dissentiri, quod aliquid fuerit; aut papa pro confidentiæ statum, temporum seu gravium necessitatum dispensatione quadam ordinat & decernat, quamvis & apocryphum apostolum Paulum quodam dispensatione legimus scisse; quæ posica legitur reprobasse*. Præterea quando fanctiffimus dominus noster reverendi quidquid attentarum fuerat contra auctoritatem illius concilii, non eorum confirmavit infanias, quia non de auctoritate loquitur, quam ipfi fuper papam, papas imperatorem & fuper omnes reges ac principes, ac univerfos populos chriftianos fe a Chriito immediate habere confingunt, fed de auctoritate quæ ab ecclefiaftico fuis dominus Martinus, & ipfe reverendiffimo patri domino Juliano cardinali tunc titulo fancti Angeli apoftolicæ fedis legato, comprehenfa in illo præfato concilio procederetur auctoritate apoftolica, eum confilio ejusdem concilii, in his rebus ad quas erat fynodus conftituta; de qua auctoritate loquitur bulla domini Martini, quæ in principio geftorum Basiliensis concilii, in teftimonium fuæ auctoritatis præmittitur. Caterum fanctiffimum eft, quod umquam univerfalis ecclefia fenferit, crediderit, credat, aut creditura fit juxta impios fenfus Basiliensium; ideo fanctiffimum dominum noftrum revocaffe tranflationis fententiam, quafi legitima caufa fubfiftente, fine confenfu concilii illam facere non potuerit, hoc quidpiam a præfumptione atque fallacia Basiliensium eft confictum; quinimo univerfalis ecclefia femper credidit, & credituræ eft, Romanos pontifices generalia concilia, non modo caufa legitime tranfferre poffe; fed etiam ut fanctæ memoriæ papa Nicolaus feribit, ipfa nequiter celebrata caffare, ficut univerfalis conciliaste synodo Ephefine II. quam, ut fupra retulimus beatus Leo papa fubmovit, & Chalcedonenfem; in ejus correptione fua auctoritate utitur. *Cauffa per mundum novit recepta*, inquit, *canones recondiderunt papa Gelasius, quod quorumlibet fententiis legata, pontificum fedes beati Petri apoftoli fua habeat refolvendi, utpote quæ de omni ecclefia fas habet judicandi. 9. q. 3. cauffa*. Hinc quoque manifeftum eft falfo Basilienfes loqui cum ajunt, fanctiffimum dominum noftrum illos hæreticos

Anno Christi 1440. 1441.

ticos appellaffe, qui in veritate & doctrina ecclefiæ de auctoritate conciliorum fidelitter permanferunt. Sane illos folum hæreticos fanctiffimus dominus noster appellare ampliffimo patrum ecclefiæ concilio, hæreticos declarare, qui ab univerfalis ecclefiæ doctrina & veritate obertarent, falfa & novam fedtam auctoritatis concilii fuorum ftolte compofuerunt, quamque pertinaci animofitate illos defendentes, in nullius ecclefiæ fanctitam Balilea fe contemarunt. Preterea manifeftum eft ex fuperioribus, quam falfa fit illa Basiliensium inania gloriatio, de qua inobedientia, jactantia, hypocrifis, contentiones, pertinacia, difcordiæ, & novitatum præfumptiones eorum non fe excufant, quia fanctiffimus dominus noster ajunt declaratum effe fupenumero doctrinam, quam de auctoritate conciliorum confingunt, fundatam effe in facris literis. & in doctrinis fanctorum. Falfa prorfus gloriatio; ex facra quippe fcriptura, cujus splendore cunctis exterminantur errores, nullo modo poffunt fuis hæreticis prælidia vendicare inventa. Sed hoc ideo eis vifum eft, quia multis excecaante illorum intellectibus, influe caterorum hæreticorum, qui confilios errores & impia dogmata ex divinis fcripturis, ex fanctorum patrum dictis pervertere intellectus fibi attorve molliuntur, facram fcripturam & fanctorum patrum fententias aliter intelligunt, quam Spiritus fenfus effigitur & Spiritus Sanctus, a quo ipfa fcriptura fada eft, & quo infpiratur fancti Dei homines loquuti funt. Quo audum eft, ut beatus Bernardus lib. 3. de conideratione de quibufdam dicit, fuam opinionem intellectum reputaverunt; & ira erraverunt. Quare Basiliensibus dicendum eft, quod beatus Hieronymus in difputatione contra Luciferianum feribit: *nec sibi blandiantur, si de scripturarum capitulis evidentur sibi afferunt quod dicunt; cum dicatur aliquid de scripturis, si loquatur, de scriptura non in legendo confidant, sed in intelligendo; aliquam fi literam fequuntur, perfumus de aut unum quoque nobis dogma conponere, ut affirmat tum ex ecclefiam non recipiendi qui celebrati funt, & dant tuniczt habeant*.

Preterea arrogantiam more, & fuperborum vana fimilia fe jactantes dicunt Basilienfes, quod eorum orationibus & fermonibus fanctiffimus dominus noster nec tacis, in partato concilio, nec in conpecta magnum & principum cefiare umquam potuerunt. O vanifimi homines & falfaces! cur non reverenur eum aperte meotiri? an credunt gloriam fibi impudentiffimis mendaciis mercari? negare non poffunt, infirmamenta fuæ publicæ, fanctiffimi domini noftri oratores in concilio ipfo prarariffimos fuiffe respondere; imo requifivifle audientium, ut refponfa darent epiftolæ, quam cogitanti nihil dicunt. Sed audiencia negata eft illis, qui profecto, fi audiri fuiffent, pro eorum fapientia facile oftendiffent, epiftolam præfatam, non modo infipientias & infanias fallas, fed contradictiones plurimas continere; quod quilibet in fanctorum patrum & doctrinis ecclefiæ intelligi, quod etiam plures docti viri, catholice fidei defenfores, fcriptis fuis demonftrarunt. Caterum nunquid tam apud chriftianiffimum regem Francie, quam apud congregatos in diætis Norenbergenfis, & Maguntina femper Basiliensium cautela fuit & vigilantia fumma, de oratoribus fanctiffimi domini noftri audiri permittus per juftitia & veritate fanctitatis illius contra errores Basiliensium plena & publica audientia? Quomodo autem quibus audibus uti funt per eorum fautores & complices, ne dictis eorum refpondendi locus oratoribus fanctiffimi domini noftri protellaretur. Publica fum res eft, quam de injuria illa Basiliensibus fanctiffimi domini noftri Pii, & juftitie prafati domini noftri. Et cur hujufmodi cautelis femper uti voluerit, cum ipfa fundamenta veritatis fclebant, & facile poffe cundis eam ratiocinibus & fermonibus responderi? Facile certe refpondere eft cundis eorum fermonibus; potuiffe quin Basilienfes comunitter in fcripturis fuis uno, quatuor, aut plu ribus eorum laborare defectibus; Aut enim falfa, aut mendacia, aut ignorantia, aut tantur allegationibus, atque perverfe fcripturam facram & fanctorum patrum dicta fanctorumque canones; aut inipienter omnia argumentantur; aut in chimerizationibus & quibufdam fauolis atque peregrinis doctrinis fe fundant. Denique mendacia accumulates Basilienfes, intelligentes, quod, ut chriftiani quanta eflet ecclefia Romana, fi ex speciis concilii generalibus, abjectis fanctorum patrum, & debita regula, a unus homo peccator poffet de omnibus rebus ipfius ecclefiæ pro libita voluntatis agere; & non ecclefiam eflet concilium pro reformatione etiam aliorum, poffet illud in quemcumque locum vellet aut in quemcumque fententiam transferre. O verbum fedtionis & malitiæ veneno plenum! Attendant & intelligant principes orthodoxi quod borum Basilienfium hominum lingua, inventa non modo fedtionem commit adverfus fanctiffimum dominum noftrum, quem ipfi, omnium hominum fceleftiffimi, peccatorem vocant; fed adverfus omnibus principatus illorum fedtionem everfionemque parant. Certe fanctiffimus dominus noftre facra concilia a fanctis patribus celebrata, non contemnit; fed fabbonum prædecefforum fuorum more illa fumma reverentione ampleditur & profequitur devotione, quod & de concilio Basiliensi manifeftavit, ubi ipfi Basilienfes generalium conciliorum terminos, quos poffuerunt fanctis patribus noftri, fapientia eluxiore fraterentes, aufus reprobæ novitatis temere attentaffent. Cæterum fanctiffimus dominus noftre non abjecta facros canones, univerfalis ecclefiæ confenfu infinitos, & apoftolicæ fedis auctoritate ftimatos; & fi quando, utpote principes ecclefiæ, illos pro temporum recumque neceffitate temperet, mitigat, ac moderet. Non vult præterea idem dominus noftre, ficut nec facit, de omnibus rebus ecclefiæ pro libito voluntatis facere; fed cum concilio prudentiffimorum patrum, dominorum cardinalium, & multorum aliorum præfatorum, & sapientium virorum, prout rerum gravitas exi-

Sic.

gic.

ANNO CHRISTI 1440. 1441.

git. Peccatores vero homines, Basilienses, qui de fide, de rebus ecclesiæ, de principe christiano plebis, non prout accepérint a sanctis patribus, nec juxta concilium prudentum dominorum cardinalium nec non prælatorum & dominorum regum & principum oratorum; sed pro libito depravate voluntatis fuit agere voluerunt, tot scandalis ecclesiam conturbarunt.

Cæterum nec sanctissimus dominus noster dicti quod ipse aut quicumque alius Romanus pontifex debeat pro libito voluntatis in quemcumque locum vel regionem transferre concilium congregatum, fed causa legitima subsistente, & cum consilio patrum ecclesiæ, & sapientum virorum, & maxime in casibus, in quibus prædecessores sui non modo transiverit, fed illa non rite celebrata cassare & reprobare legantur. Scultum plane cotique christianæ religioni animum periculosum esse, si Romanus pontifex, cui principaliter ecclesiæ cura commissa est, cujusque auctoritate generalia concilia congregantur, eadem vel ejus transferre non polset concilium congregatum, sed causa legitima subsistente, & cum consilio patrum ecclesiæ, & sapientum virorum, & maxime in casibus, in quibus prædecessores sui non modo transiverit, fed illa non rite celebrata cassare & reprobare legantur. Scultum plane cotique christianæ religioni animum periculosum esse, si Romanus pontifex, cui principaliter ecclesiæ cura commissa est, cujusque auctoritate generalia concilia congregantur

ANNO CHRISTI 1440. 1441.

sufferant, igne de medio eorum exeunte consumptor. Illud ergo fidei ad exemplum declarandi dominus Deus præsenti supplicio demonstravit, ut cum talibus patientissime parcit, quale ultimo judicio referunt offendere. Hæc Augustinus. Merito ergo sanctissimus dominus noster, cui ex pastorali officio incumbit curam habere omnium ovium, Christi, ne quos incautos Basilienses seductores, & venenis interficerent, ad universam turbam fidelium cum sancto Del famulo Moyse clamare compulsus est: *recedite a tabernaculis hominum impiorum, & nolite tangere que ad eos pertinent, ne involvamini peccatis eorum.* Hic liquido manifestum est, quam impia sit illa Basiliensium blasphemia, qua sanctissimum dominum nostrum, fidei religione ornatissimum, hæreticum vocant:

Intelligunt jam christiani quas fultitias & infanias catheda illa pestilentiæ impiorum hominum Basiliensium doceat. Hæreticum vocant sanctissimum dominum nostrum, quia se, cum iis ecclesiæ principes, Christi supremus vicarius, caput & pastor sanctæ catholicæ ecclesiæ Basiliensibus non credit superioribus, sed potius se illis superiorem majoremque. Si inter membra compaginatur, si ad populum pertinet christianorum, si de ovili ovium Christi se esse contendant. Hæreticum vocant, quia fultitias eorum & reprobas novitates, nullo superiori fexculo exemplatas, magister & doctor ecclesiæ noluit fallitere. hæreticum vocant quia temeraritas aufibus eorum apostolicæ sedis principatum ipsæ principes ecclesiæ exterminari aspirans non passus est; hæreticum dicunt quia adversus usurpatores & invasores jurium & privilegiorum apostolicæ sedis, Petri successor, principis apostolorum principatum defendit; hæreticum vocant, quia cum intueretur Basilienses tab specie pietatis uti synodo in perniciem ecclesiæ, pios patres gladium de manu furiosorum amovit; hæreticum vocant quia animadverteris Basiliensium impia fraudia, non modo in manifestam fcissuram ecclesiæ tendere, sed in everfionem ecclesiasti- ci ordinis & christiani principatus apertiffimam confusionem, nonarcha ipse ecclesiæ, hyerarchiæ murum & uti pro defensione christiani principatus oppositi; hæreticum clamant, quia nolentibus Græcis extra Italiam occumenicum synodum cum Latinis celebrare, veritus ne fanctiffimum opus unionis ecclesiæ primatalis superba quorundam rebellione omnino irritum, ac universalium fructum omnium Latinorum & Græcorum damnatio consilio, *plus nimis pertere & patribus* ecclesiæ id ipsum approbantibus, celarent ipse fanctis hominum synodum de- Basilea transtulit in Ferrariam, & tandem, superveniente legitima causa, transtulit in Florentiam; hæreticum vocant, quia vero Christi quas Basiliensium pertinax fuctio & hæresica tentatio ab ovili dominico moliebat feceruere, pastor ipse ovium Christi, transferendo ad præfentiam dicta synodum, illas fub unitate collectas duduit confervare. Ecce artículi fidei, in quibus infani & dudit Basiliensis fanctiffimum dominum nostrum hæreticum dicunt. Hinc quoque fit

manifestum, quam falsum fit illud quou Basilienses fchismatici & hæretici de fanctiffimo domino nostro garriunt; mentientes propria de eo verificari fententiam Cypriani in epistola ad Antonianum, qua dicit de Novatiano contendente super episcopatum urbis Romæ episcopatum tenere non posse, cetiamsi primo episcopus fuisset, a quo episcopatum forum corpore & ab ecclesiæ unitate discederet. Omnibus quidem est notum fidelibus, quod fanctiffimus dominus noster fuerit Basiliensium errorum, fœræ universi Ecclesiæ faccedotum collegio concordi unanimitate approbante Florentiæ reprobaverit; nullquam tamen ipse noster fuerit a corpore episcoporum & faccedotum Christi collegio, in fide & do ctrina, quam fancti patres in apostolica fede tenuerunt & prædicaverunt, femper manfit, & manet, beatipsi Petri annuente præsidio, divina operante clementia, femper manfurus eft. Mentiuntur quidem Basilienses, quod numquam ab ecclesiæ unitate fuerit ipsis charitate diffundius. Sed ipsi Basilienses funt, licet hoc aut pro cucurrire non videant, aut non intelligere fe fingant, qui a collegio Florentini Christi collegio, qui fanctiffimum dominum nostrum aut patrem omnium catholicorum & Christi indubitatum vicarium, & de ovili ovium Christi.

Obmutescat jam impudentia Basiliensium, lingua invenenata, quia quanto pluribus Basiliis & falsi criminationibus aversus fanctiffimum dominum nostrum invectivos sermones & epistolas replent; tanto aptius indicant, quam jufte & merito, tamquam schismatici & hæretici, fuerint condemnati. Sed odiciunt Basilienses consequenter fanctiffimo domino nostro, quod ad ea, quibus fanctitatem fuam de simonia, de perjurio, de dilapidatione & ejuratione canonum, & fcandalizatione ecclesiæ, & de aliis turpibus eorum rebus dignis criminari sunt, nihil rejpondederit, quasi fanctiffimus dominus noster ad hujusmodi Basiliensium falsas criminationes & confitta mendacia, non modo uno verbo quo de veritate quæ objicerentur, eos mentitos esse; fed perfacile apertiffimeque exemplariter de multis oftendifse eos esse, qui simoniam fovent, & latrocinia, qui perjurium facrilegis criminibus fcientia præfumant, qui non tantum canonum violatores exorbitantiffimis difpendiis fcissuras, quam corporis mystici orbis fcandalizatores ex fiant. Sed ideo eis, præterquam ad injuriam schismatis & hæresis propendere omnibus, ne fimilia aut majora facia eis improperarent, humanissimam fanctitatem fuam per impatientiam, more Basiliensium, quorum lingua gladius acutus & venenum afpidum insanabile, in arma verfatile videretur furoris. Ait enim Augustinus in Equadam epistola: *non objiciatur hæreticis, nisi quod non sunt catholici, ne similes eis fiat; qui non habendo quod in causa sua dicendum est defendant, nonnisi hominem peccata colligere, & ea ipsa plura falsissime factant, ut quæ ipsum dictione scripturæ veritatem criminari & obscurare non possunt, homines adducant in odium, de quibus quidquid fingere in nomine mendacii, pollunt.* Intelligunt jam certe fideles ad quantum præfumptionis afcen-

ANNO CHRISTI 1440. 1441.

afcenderit Basiliensium, ut judicium depofitionis, etiam remotissime principibus ecclesiasticis, protulisse in fanctiffimum dominum nostrum fummum pontificem fe inaniter jaciant. In hoc impium Dioscorum imitantes, qui in fynodo fecunda Ephesina excommunicationis fententiam in beatum Leonem pontificem dictatæ præfumpfit. In eam temeritatis propriæ verificanda venit de Basiliensibus illa beati Cypriani fententia, qua in epistola ad papam Cornelium de quibusdam fchismaticis, eidem summo pontifici rebellantibus, ita loquitur: *judicare nolle dicunt de ecclesiæ præpofito extra ecclesiam constituti haberet; de catholico & fano fanctis, de integro & incorrupto, de flamine laſpis, de gubernatore de facerdote facrilegi.* Quamobrem eorum ftultia & præfumpta judicia chriftiani prioris, & deinceps ecclesiæ pastores detestari sunt.

Cæterum quam aperte Basilienses docuerint linguas suas loqui mendacia, & dicentes quod eorum fynodus non fuerit verfa in tyrannidem, fed fumma femper in ea libertas omnibus paruerit, non eft opus multa inferre; quoniam illos mentiri planiffimum eft, ipsi de se ipsis (si libertas dicenda eft) loquuntur, qua nulla infelicior, fuis fuperioribus rebellandi, de libertate pios fectpeaux & fanctorum patrum evertendi fenfus, de libertate detrahendi fanctis Dei. Talis profecto apud illos fumma libertas fuit. Auditus quidem fole in plena eo fynodorum generali congregatione procuratori quidam nomine Joannis Lodegarii, in appellatione quadam a fententia & declaratione data per reverendiffimum patrem cardinalem fanctæ Crucis, tunc apostolicæ sedis legatum, beatum Francifcum vocalle præfumptum fanctum Francifcum non eft veritus. Qui pro blafphemia in fanctum Dei & in ecclesiam universalem, quæ illum fanctum & gloriofum credit & colit, & pro ftulta & injuriofa appellatione, graviffimæ pœnitet debuit, appellavit invenit fuæ blasphemiæ confortes. Quomodo ftulti homines non verentur negare eorum fynodum in tyrannidem verfatam, ubi principis ecclesiæ auctoritas contempta, a quo concilia vobur habent & auctoritatem, tot tamque apofticiæ fedi refervata nemetatte fumpferunt? Quomodo in tyrannidem non verfa fuerunt, ubi validæ effe multæ contra jus contra rationem vulnerunt, renitentibus prædecessoribus Romani pontificis aliisque plurimis gravifimis patribus, cum tamen in libro concilium circa actionem fextam Gandæ Chalcedonenfis fynodi dicatur, quod in omnibus fynodis apostolici apostolici decretas fententias primo propter fummam auctoritatem ejufdem fedis confirmabant & fubscribebant; quia aliter eorum vobur habebant. Quomodo fumma libertas omnibus femper patuit, & ubi non ratio, non lex, non fanctorum patrum authoritas, fed clamor perfrepentis multitudinis popularis, qua, ut ait beatus Chrysologus, *fæpe mater eft feditionis & commotationis*, libra erat judicii fyndalis? Etfi aliquando deputati cabantur, talet vulpina alutia eligebantur, aut in majori numero, qui partibus executores effent perverfæ voluntatis eorum, quam investigationis fcripturæ *Conciliar. Supplem.* Tom. V.

rum, & graviture judicii veritatis inaugurare? Quomodo fumma libertas & non potius tyrannis omnibus patuit, ubi non potuit ponderi, fed numerus numero compatabatur; ubi vorum fapientum patrum autoritatem habentium cum velo fando discretionem judicii, imperitæ multitudinis clamore comperitis, quod ratione non potest, impetu dominabatur vincebantur? Quomodo non tyrannis, fed fumma libertas omnibus patuit, quando tam præfati quam alii de diversis regionibus ab eorum dominis privatus, fed injuftas adverfus fanctiffimum dominum nostrum habentibus inimicitias, per vim & minas compulfi funt, & fub metu abiurationis obedientiæ corporalium & juramenti accedere ad concilium; qui adverfus fanctiffimum dominum nostrum non fecundum conficientiam aut fanctorum patrum fententias confulerent; fed nihil imperantibus captanteis maforum negare poffent, nihil recufare audentes. Quomodo non tyrannis, fed fumma libertas, ubi alrercariones fuper novitatibus quæ attentabantur ortæ inter patres concilii, non difparationibus pertorum vitorum, plenifque deliberationibus agitari præfcribatur inebantur; licet hoc multi docti viri, ut omnia tranquillo & quo confitueretur attentata publice requirerent, afferentes fe offendere ex fanctorum patrum fententiis multa non rede fieri, fed omnia juxta quorundam paucorum principalium nostrorum harum hæresfum pertinaces inimicas, communi ecclesiæ contempta doctrina, violationem? Quomodo non tyrannis fed fumma libertas omnibus patuit, ubi cum venerabilis Arnoldus, archiepiscopus Arelatensis, reverendissimi domini archiepiscopi Tarentini, nunc ad facræ Romanæ ecclesiæ Cardinalis, ipsius de objectis criminibus in publica generali congregatione ad fe vocatus, vix verba inceperat, & repente patriarcha olim Aquileyenis, furiosfimpetu de fede difcedens, procuratorem ipfius per capillos trahens profiluit ad tectum; nec violentia ifta punita eft, fed maxime commendata: procurator vero ille, cui pro fervitio in aufticiæ ordo pofcebat, fatisfaciendum fuiffet, in carcerem ire juffus eft: quam inhonestatem & violentiam confpicions fereverendiffimus pater dominus cardinalis Sanctæ Sabinæ præfidens, publice in in eadem congregatione de violentia illa & fubitata libertate protestatus eft? Quomodo *abi divina jura & humana* impune violantur, & libertas loquendi amittitur, Basilienses tam impudenter dicere non verentur fummam libertatem femper omnibus patuiffe? Quo ex loco quifque aperstifime intelliget quanta infania fuerint Basiliensis adverfus fanctiffimum dominum nostrum, qui præsidente dentem fuum inaudirum & indefenfarum in fua paftitia; ipfi accufatores teftes & judices fimul tanta temeritate ut fallorium condemnaverint; non attendentes multitudi homines, quod dato quod ipfe mandaffet decretum fallum electionis figillari; non propterea fallarius judicandus veriebat: tamquia legatus & præsidens fynodi in authoritate fungebatur principis ecclesiæ; tum quia decretum figillatum erat decretum partium,

ANNO CHRISTI 1440. 1441.

ad quos potestas & auctoritas synodi erat devoluta, & per consequens dispositio figliI in hac parte. Quomodo praeterea summa libertas omnibus patuit, ubi, si aliquis de bono publico, de pace, de unitate ecclesiae servanda, de auctoritate summi pontificis non violanda loqueretur, aut temerarius audiebat, aut prorsus frenum non habebat? Quomodo illorum affectum prae se ferebat, qui, si aliquis de libertate summa omnibus patuit, ubi, si verbis patribus diversorum fratrum etiam praelatis majoribus pro veritate zelantibus, & unitate ecclesiae servanda, comminationes inferebantur, si non principalium facti? Quomodo summa libertas omnibus patuit, quando plurimi ex iuperis aliis illatis meste fcadii, a majorum indignatione exasperatis, votis illorum applaudere, aut saltem citie meticentes, a concilio neceffitabantur discedere?

Sed dicunt Basilienses; quomodo sanctissimus dominus noster vocare potest contestationes & comparationes, quae a duabus partibus concilii & amplius lecta sunt, in deputationibus, in congregationibus generalibus, & sessionibus publicis? quomodo plane sibi simplicitatis, quasi non sit publicum, quod tamen per eos quotidie practicabatur, ante deputationes generales congregationes & sessiones publicas huiusmodi conventicula & monopolia fieri. Negare non possunt, quod volentes aliqui adversus honorem sanctissimi domini nostri, aut in favorem ambitionum suarum, vel pro expendis passionibus attentare, tamquam principes factionis & concilii aurige simul consplebant & conveniebant. Et conclusione capta, quid & quomodo agendum esset practicis diversisque artibus impetrosis & imperosis in deputationibus & congregationibus obtinebant quaecumque volebant. O fulta & cocca gens! esse haec via hominum, quibus praeeider Spiritus Sanctus viam veritatis, spiritus pacis, & timoris domini; an hominum quibus praeeidet spiritus tenebrae & erroris, malignitatis, & praesumptionis? Sublimitas ageretur de electione loci pro oecumenico concilio? Ibi pauciffimos dies fupervenerunt personae civitati so. quae, ne locus praetendit sanctissimi domini nostri accomodus eligeretur, illuc prouisici compulsae sunt? Quoties etiam de diversis partibus principes facti oratores, ut multitudine vocum possent obtinere quae vellent, plures homines adventare fecerunt, & quod indignitas & detestabile est, notarios, copistas, familiares & idiotas & ignorantes clericos, nec congrue Latine loqui scientes, admisit sunt ad confedendum in concilio cum patribus, patria cum sanctae Romanae ecclesiae cardinalibus, cum apostolicae sedis praesidentibus, cum praelatis & principum oratoribus vota habent. Quarique fungentes auctoritate. Ecce sanctos patres, ecce patres conscriptos, aequo duas partes illius concilii constituebant, quarum unanimitate Basilienses scandala sua concluisse se jactant. Hi sunt quorum pertinacior & impudentior praevalebat multitudo, cui resistere non poterant pauciores, quibus erat fanior, fincerior, meliorque in agendis sententia. Conclusa vero per dominos legatos & praesidentes reverendissimos patres, dominos sancti Petri, Sanctae Sabinae, & Tarrantinum, alloque praelatum coetu, contra eos gladii materiales ad deliendum compellentes, ibi non fuerint, plura tamen hinc inde peracta legantur, quibus dare poterit synodi proximum habenti conventiantem. Primo quidem, nam & ille, & si ab exordio legitima auctoritate, Romani Pontifici praesidente Leonis papae, fuerit in nomine Domini, legatis apostoli eis praefidentibus, congregata; nihilominus tandem cum ille, ut inquit Leo papa, nec justitiae moderatio, nec fidei eft fervata religio, a recto veritatis tramite turpiter legitur declinasse: ita pariformiter Basilienses synodus, licet apostolica auctoritate fulta, & legatis apostolicis honorata fuerit; tandem tam execrata per varios anfractus errorum praecipitata multiplicibus erraverit. Secundo, quia licut in Ephesina synodo, cui praefato fanto Leone papa, dum caufae primatiae fub obtentu religionis exercerentur, commiffum eft, impietate paucorum, quod universam ecclesiam vulneraret: ita in Basiliensi, dum fub reformationis specie ambitiones & paffiones perturbationem profequuntur, univerfa ecclesia conturbatur. Tertio, quia ficut in illa praefidentes ab apoftolica fede directi contra haereticam fegerunt, proteftantes, nequaquam id quod conftituebatur fedem apoftolicam recepturam; ita in illa Basiliensis adversus pluriffimos aufus temerarios & reprobas novitates in fynodo fapiffime reclamatae notiffimum eft; paterifiime protellantes nequaquam eorum gefta apoftolicam fedem recepturam. Quarto, quia ficut illa Ephefina per medium Dioscori beatiffimum Leonem papam excommunicatae praefumpfit; ita Basilienfes in fanctiffimum dominum noftrum Eugenium papam depofitionis fententiam temeraria praefumpfere temeritate. Quinto, quia ficut in illa fynodo omnium fententiae non fuerunt ex plena libertate profatae: ita nec in illa, ficut exemplum in his quae ante me enumerata eft. Sextio, ficut illa, per quam, ut ait Leo papa, orbis fcandala fopienda, & fananda paffim offenda; fed nimis dolendum eft in ipfius fidei, qua chriftiani fumus, excidia proceffit; ita Basilienfis fynodus, ex cujus ftudio & opera reformatio morum, principum diffidentium concordia, & haereticorum extirpatio fperabatur in orbe; non modo plurimas deformitates fecit, & erigendo idolum paucem violavit univerfalis ecclefiae, fed etiam in everfionem plurum operum confufionemque chriftiani nominis & catholicae fidei excidium moliri manifefte deprehenditur, ut propriiffime adapteteur ei quod de vinea Israel Dominus conquerit

ANNO CHRISTI 1440. 1441.

Dioscorus in praefata fynodo Leonem excommunicatus non erat judicatus reprobus, quia fanctum virum excommunicasse praefumpfit; fed quoniam in Romanum pontificem, omnibus fuperiorem, fententiam dicere aufus eft, ficut patet in canone in causam, dist. xv. Hinc quoque manifeftum eft, quam frivolum fit id, quod Basilienfes dicunt, longam effe differentiam inter fynodum reprobam Ephefinam, & Basilienfem, quia in plena libertate femper fuit conftituta; in Ephefina vero viri armati, gladios tenentes in manibus, compellebant ad definiendum quod Dioscoro placuit. Cernere eft gladii materiales ad deliendum compellentes, ibi non fuerint, plura tamen hinc inde peracta legantur, quibus dare poterit synodi proximum habenti conventiantem. Primo quidem, nam & ille, & si ab exordio legitima auctoritate, Romani Pontifici praesidente Leonis papae, fuerit in nomine Domini, legatis apostoli eis praefidentibus, congregata; nihilominus tandem cum ille, ut inquit Leo papa, nec justitiae moderatio, nec fidei eft fervata religio, a recto veritatis tramite turpiter legitur declinasse: ita pariformiter Basilienfis fynodus, licet apoftolica auctoritate fulta, & legatis apoftolicis honorata fuerit; tandem tam execrata per varios anfractus errorum praecipitata multiplicibus erraverit. Secundo, quia ficut in Ephefina fynodo, cui praefato fancto Leone papa, dum caufae primatiae fub obtentu religionis exercerentur, commiffum eft, impietate paucorum, quod univerfam ecclefiam vulneraret: ita in Basiliensi, dum fub reformationis fpecie ambitiones & paffiones perturbationem profequuntur, univerfa ecclefia conturbatur. Tertio, quia ficut in illa praefidentes ab apoftolica fede directi contra haereticam fegerunt, proteftantes, nequaquam id quod conftituebatur fedem apoftolicam recepturam; ita in illa Basiliensis adversus pluriffimos aufus temerarios & reprobas novitates in fynodo fapiffime reclamatae notiffimum eft; paterifiime proteftantes nequaquam eorum gefta apoftolicam fedem recepturam. Quarto, quia ficut illa Ephefina per medium Dioscori beatiffimum Leonem papam excommunicatae praefumpfit; ita Basilienfes in fanctiffimum dominum noftrum Eugenium papam depofitionis fententiam temeraria praefumpfere temeritate. Quinto, quia ficut in illa fynodo omnium fententiae non fuerunt ex plena libertate profatae: ita nec in illa, ficut exemplum in his quae ante me enumerata eft. Sextio, ficut illa, per quam, ut ait Leo papa, orbis fcandala fopienda, & fananda paffim offenda; fed nimis dolendum eft in ipfius fidei, qua chriftiani fumus, excidia proceffit; ita Basiliensis fynodus, ex cujus ftudio & opera reformatio morum, principum diffidentium concordia, & haereticorum extirpatio fperabatur in orbe; non modo plurimas deformitates fecit, & erigendo idolum paucem violavit universalis ecclefiae, fed etiam in everfionem plurum operum confufionemque chriftiani nominis & catholicae fidei excidium moliri manifefte deprehenditur, ut propriiffime adapteteur ei quod de vinea Israel Dominus conquerit

ANNO CHRISTI 1440. 1441.

Isaiae V. *Speravi ut faceret uvas, & fecit labruscas; expectavi, ut faceret judicium, & ecce iniquitatem; justitiam, & ecce inquietudinem; justitiam & ecce clamor.* Septimo, quia ficut Ephefina fynodus temeritates fuas & errores veritates a Spiritu Sancto inspiratas afferebat; ita & Basilienfes unde verba praetrum praefatae fynodi Ephefinae, ut in gefta Chalcedonenfis fynodi formaliter habentur, funt quae fequuntur. *Diofcorus reverendiffimus epifcopus Alexandriae dixit; quorum voces veritas & Deus fufcepit, & vos ipfi firmas effe agnofcitis & placabiles Deo; fi quis praeter ea quae funt, aut praeter quae placuerunt patribus, qui in Nicena convenerunt, & qui hic congregati funt, aut innovare aliquid aut retractare, anathema fit. Sancta Synodus dixit: magnus cuftos fidei Dioscorus archiepifcopus. Item fi ergo Spiritus Sanctus confpicit patribus, ficut manifeftae confpicit, & ordinavit quae ordinata funt; qui retractat ea, Spiritui Sancto caffigat gratiam. Sancta fynodus omnia haec dixit: Anathema fit qui retractat, & qui retractare retractant. Item Diofcorus dixit, nemo deordinet ordinata. Sancta Synodus dixit: haec omnia Spiritus Sancti funt & patrum: per te vivunt patres: cuftos fides. Haec ibi.* An non hujufmodi haereticorum feremonias per nos Basilienfes ad reformem & auctoritatem temeritatum fuarum fepe volvuntur. Hinc patet quam injuste conquerantur Basilienfes quod eorum congregationem latrocinium, ad quod totius orbis decima conflux effe videretur, fanctiffimus dominus noster, illorum geftis favorem & auibus temeritatis attendo appellaverit; cum hujufmodi vocabula fanctis patres reprobas fynodos folet fint appellare. Unde & Eutichiana in epiftola quadam Arrimenfe concilium latrocinium nominat. Ita pari vocabulo Leo papa Ephefinum fecundum defcribit, ita Augustinus contra Donatistas concilium quoddam, perverfum ac nefarium, & maxime traditorem vocat. Citerum quam Basilienfes aequanimiter fingulas fuas Basilienfes loqui mendacium, dicentes omnem eorum intentionem fuiffe ad abliciendo idolo de templo Dei, de quibus loquitur apoftolus dicens, quod auferatis eft idolorum fervitus; & talem paftorem eligere qui pafcat fubditos. Sunt verba de Basilienfibus, eorum fchifmate & idolo, dapotaffima cleriffima fede demoliitae. Recte jam intelligunt fanctiffimi, quod fuos praetendit fcala Basilienfium, qui tam aperte non fervantur mentii. An vero talem paftorem eligerint, qui idola illa, de quibus Apoftolus ifte loquebatur, qui tam aperte non fervantur, minaciaca labe manus puras habeat; qui libertatem ecclefiaftican inviolatam fervaverit; qui bona temporalia ecclefiarum non levaverit? interrogentur epifcopi & ecclefiae terrae fuae; interrogentur beneficiati qui pro futurum promotionum habenda poffidione fepe numero lacry mabiliter tam dulce quam in curia Romana conqueri auffiunt, dicentes ampliffimus illis extorfiffe pecunias. Denum quonodo non erubefcunt negare, dicentes eu mente fuiffe eum eligendi paftorem, qui verbo & exemplo chriftianum populum pafce-

ANNO CHRISTI 1440. 1441.

paſcere eſt idoneus, qui elegerunt hominem ſecularem, quem cognoſcebant ſine literis, ſine quacumque experientia eccleſiaſtici regiminis. Quas denique vanilo qui & ſedudores in illo homine cognoverunt virtutes, quam ſanctimonium, quod religioſiſſimis exemplar, quam ſufficientiam juris divini aut humani, ut dignus habitus ſit honore & miniſterio ſummi paſtoris, qui in cathedra apoſtolica ſedens verbo, doctrina, & exemplo eſſe idoneus? & experientia magna regiminis animarum, paſcendi dominicum gregem eſſet idoneus? Illa plane eſt reſponsaria quam fallaces & hypocritæ fabuli erant in eccleſia. Sed de hoc quoque minus multa diceremus, quæ præfatam idoli exhibitionem irriſibilem ac damnatiſſimam cauſis ſcatibus demonſtrarent; quam nunc ob ſpem converſionis illius ſub ſilentio præterimus. Hinc manifeſtum eſt, quod pro ambitione patratus tam diuturnam perſtrictionem concilii Baſilienſes quærebant. Nec eſt verum, quod fingunt, quod ſi hoc quæſiviſſent, jandudum ad depoſitionem ſanctiſſimi domini noſtri proceſſiſſent. Eo plane ad ſcandalum hoc dudum non proceſſerunt, licet variis artibus illud attentaverunt; quod ex chriſtianorum principum, qui illorum depravatas conſcientias noverant, animos quibuslibet præſtitis & promiſſionibus uti fuerint, nuſquam ab amore unitatis eccleſiæ & ſanctiſſimi domini noſtri devotione deflectere potuerunt. C Nunc autem, occulto Dei judicio, infatiabiliter principe Sabaudiæ, ſub temporalis commodi & maxime gloriæ principatus pallatis gratia, falſas illorum & damnatas opiniones ſequi videtur; impietatem ſcandaloſam, quam a multis temporibus concepérant, illum opportuno tempore dato peperiſſe runt. Quam ſchiſmam autem ſit primum quod dicunt, omnibus laudibus ſemper anxiliſos, & periculis faſtinuiſſe, & vitam, & bona omnia expoſuiſſe, ut reformatio reale & effacem ſortiretur effectum. Porro in hoc loco conveniebat illos reſpicere quod Dominus Phariſeis improperat, Matthei 26. *ve vobis, hypocritæ, qui ſimiles eſtis ſepulchris dealbatis, quæ a foris apparent hominibus ſpeciosa; intus vero ſunt plena oſſibus mortuorum & omni ſpurcitia; ſic & vos, a foris apparetis hominibus quidem juſti; intus autem plini eſtis hypocriſi & iniquitate.* Ab illi plane ſimiles amicis Job, per quos, ut habet gloſſa in c. 2. haretici deſignantur, qui ſimulantes ſe informari eccleſiæ conſiliis, dolum deceptionis parant; ſpeciem humilitatis oſtendentes ut ſuperbiæ fendeant. Profecto ſi realem reformationem & efficacem Baſilienſes habuiſſent in animo, a ſeipſis procul dubio illam inchoaſſent, ſcientes, ſcripta Lactantium de vera religione & ſapientia quod qui bene præcipiunt nec facianta, E abeſt ab eis fides; & ſoluta præcepta ſunt. Debent enim, ſi qui reſecandis exterorum vitiis inſtant, ipſi eſſe mundiſſimi, ſicut ſepenumero Baſilienſes monſtaſti ſunt per optimos patres & legatos & alios viros devotos, juxta illud Prophetæ: *mundamini qui ferretis noſtra Domini*; ne eis diceretur illud Lucæ 4. *medice, cura teipſum*; & illud: *qui vides in oculo fratris tui feſtucam, in tuo cor non videt trabem?* Lucæ 6. & illud Apoſtoli ad Romanos 1. *inexcuſabiles ergo, o homo, qui judicas; in quibus enim alios judicas, teipſum condemnas; eadem enim facis quæ judicas.* Sed Baſilienſes multi homo tum hominum exhortationibus reales & efficacem reformationem morum ſuorum facere voluerunt; ſed ſolo in ore reformationem habentes, ſimiles fuiſt ſunt rami, qui toto corpore ſedentes in luto, ſolum os extra habentes, clamores magnos emiterunt. Quot eorum, qui Baſileæ erant, manifeſte concubinarii fuiſ as ſe abjecerunt concubinas? quot habentes beneficia incompatibilia, aut ſuperfluа, & ſimoniaice impetrata poenitentiæ reliquerunt? quot eorum ſuperfluos apparatus & vanos diuiſerunt? quot illic ſecundalorum paratores ſuorum exceſſuum debite correctionis ſubierunt diſciplinam? an non apoſtatæ, profugi, de criminibus condemnati, ſuperioribus ſuis rebelles, illuc tamquam ad ſpeluncam & receptaculum malefactorum undique confluentes, detectionis iniquitatum ſuarum præſidia invenerunt? qui majores quam ipſi præviricatores & contemptores deteriorum ſuorum fuit? Quis denique probus vitam, mores, & ſtultitiam eorum furorem ac animos depravatos experius ab eis non recifit ſcandalizatus? Hic quoque liquet patre quam frivolum ſit, quod ſanctiſſimo domino noſtro obiciunt, quod executionem reformationis impedimenta multa præſtiterit. Criminis ne certe fallitur, exculatio nequam. Quinodo ſanctiſſimus dominus noſter reformationem, & maxime Baſilienſium, impedivit; qui illos ſummo defiderio emendatos, correctos, & reformatos, amare ſanctimoniam, jubilam, pacem, & honeſtatem ſemper optavit? Intelligentis reformatis illis nulla in eccleſia ſcandala proventura, quæ illis non reformatis, ſed obduratis animis in malo perſeverantibus, proxima permiſcebat, dicente Domino; *non potest arbor bona malos fructus facere, nec mala arbor bonos*, Mathæi 7. Reſpondeant ſtulti, qui ſuam tam frivolis excutationibus pallant impietatem; cujus unquam illorum reformationi ſanctiſſimus dominus noſter obviavit. Prohibuit ne quemquam ſua peccata defere, emendare vitam, commutare mores, diligere continentiam, contemnere facilum, & mundi pompam humiliter ſuppremere, refugere fallacias, declinare mendacia, limultares tollere, comprimere iras, calcare ſuperbiam, humiliatem amare, & dignam ſuperioribus ſervare reverentiam, colere Deum, refulgere virtutibus, & contemptione ſandi, antecedentium patrum imitari veſtigia? Talious profecto ſanctiſſimæ hominis fit reformatio, ait enim Apoſtolus ad Romanos 12. *nolite conformare hoc ſæculo; ſed reformamini in novitate ſenſus veſtri*; gloſa, in mente, cui non dominantur vitia.

Sed dicunt Baſilienſes: non vult ſanctiſſimus dominus noſter ſervare electiones, annatas dimittere, & beneficiorum collationes inferioribus prælatis relinquere: illa profecto eſt reformatio, quam Baſilienſes tam ardenti concupiſcentia tanto tempore procurant; qui utinam tanto ſtudio emendatio-

dationi vitæ expurgandisque moribus deformibus intendiſſent; quanto ad evacuandum jura apoſtolicæ ſedis, ad gloriam illius ſupprimendam, & ad Romani pontificis ſtatum extinguendum inardeſcunt. Ille profecto eſt hamus, cum quo ad perficiendum impietatem conceptam favores principum & prælatorum piſcari moliti ſunt; non advertentes, fallaces homines, quod in omnibus iſtis mihi cauſis humanus pontifex attentavit vel facit, quam ut jure ſuo eum, ut ſcribitur in 32. *quæſtione 6.* diſt. 22. ex auctoritate ſancti Auguſtini martyris: *apoſtolica ſedes caput & cardo a Domino, & non ab alio, inſtituta eſt, & ſuut cardines Eccleſiæ; quæ ſic hujus ſanctæ apoſtolicæ ſedis auctoritate omnes eccleſiæ Dominio diſponuntur regentur.* Item extrav. de præbend. lib. 6. in *Sexto*, diſpoſitio eccleſiarum tunc & omnium beneficiorum mundi ad eum, dem apoſtolicum noſcitur pertinere. Item in Clementin. extrav. ut lite pendente, c. *Romanus*, dicitur quod ad Romani pontificis auctoritatem eccleſiarum, perſonarum, dignitarum, aliorumque beneficiorum plena & libera diſpoſitio ex *jure* potestatis ſit plenitudine noſcitur *pertinere*. Sed non obſtante quod Baſilienſes dicentes ſanctiſſimum dominum noſtrum non ſervare electiones, & collationes beneficiorum ordinariis relinquere, & in parte falſa loquantur; audiamus quid eis reſpondeant, & quam ſancte, ac jure ſanctiſſimus dominus noſter, qui ad omnem reformationem juſtam & honeſtam ita ſemper paratus eſt, & fuit, ut ſe nemo in ea re expectanda præcedat; reſpondit enim primo, ut ita patiſi diſcretionis ſima decreta ſua temperarent & moderarentur, ut jura apoſtolicæ ſedis a ſomno omnino aquire Chriſto concepta non lederentur; ſicuti per ſanctos patres in conciliis univerſalibus ſemper obſervatum eſt. Secundo, quod provideretur neceſſitatibus & ſtatui Romani pontificis, capitis, & principis eccleſiæ, licut naturali & divino, atque politicianum ſubſiſtentia ſemini in generali congregatione facta tebebantur; providerent etiam dominis cardinalibus, qui Romano pontifici in univerſalibus eccleſiæ, rebus aſſiſtunt; & eo maxime tempore quo per intemperiarium quorundam, ſpiis etiam Baſilienſium, quorumtibus, denudetur erat terris eccleſiæ & patrimonio ſancti Petri. Quis tam dementes & excoecatus malitia, ut hanc ſanctiſſimam dominis noſtri reſponſionem ipſum ac humaniſſimam eſſe non videat? intelligatque quod hoc non ſit fugere reformationem; quemadmodum Baſilienſes garriunt, ſed promovere, & non velle patrum ſtatuta divellere, ſed firmare?

Cæterum quam falſum quoque ſit, quod ajunt, ſua omnia expoſuiſſe pro reformatione fienda, omnibus notum eſt. Ita dicere poſſunt ſine rubore falſitatis hi, qui magnas pecuniarum ſummas illuc ſibi accumulare non noverunt; tum de præſumptis indulgentiis datis per eos ſub colore pietatis redemtionis Græcorum; tum de decimationibus & ſemidecimis in pluribus locis impoſitis & collectis, tum de ſpoliis apoſtolicæ cameræ; tum ex ſubſidiis præſtitis ab *Armeniis* privatus habentibus limiticias advertus ſanctiſſimum dominum noſtrum; tum de facrilegis practicis præſumptæ cancellariæ eorum, & ſimilibus, quæ notiſſima ſunt eis, qui mores eorum & praticas, quibus in manitionem atque præſidium principatus ſui, in demolitionem apoſtolicæ ſedis ſanctiſſimi domini noſtri uſi ſunt, longo tempore cognoverunt. Unde plaritos, qui primo pauperrimi erant, maximas inter eos ſibi aggregaſſe divitias negare poſſunt.

Patefacto jam aperiſſime invalida falſaque eſſe fundamenta, quibus errores ſuos fulciebant, colorare non ſunt, præſertim eſt jam illos oſtendere linguas ſuas etiam docuiſſe ſuguſ mendacium circa multa, quæ in tractatu reſtitutionis Græcorum faciſſimo dominio noſtro impudenter objecerunt. In primis quidem falſum eſt quod ajunt, quod cum anno 1434. veniſſent oratores Græcorum Baſileam, & tractaretur cum eis, ut anno ſequenti imperator Romeorum, & patriarcha Conſtantinopolitanus cum cæteris ex locis illius venirent ad aliquem locum nominandum per concilium; ſanctiſſimus dominus noſter interim miſit dominum Christophorum Garratonem, nunc epiſcopum Coronenſem, ad Conſtantinopolim, ut ibidem fieret convencio Latinorum & Græcorum, & non vonſtret citra mare. Falſa penitus objectio; notum quippe Græcis & exploratiſſimum eſt univerſis tunc in curia Romana extentibus, quod dominus noſter, a principio ſui pontificatus pro deſiderio unionis Græcorum inflammatus, antequam Baſilienſes umquam animo Græcorum reducendorum concepterat, vias illam intentam prius a feciſſis recordationis papa Martino, præcedeſſore ſuo, cum Græcis coperetractatus, videliret ut legatus aliquis a latere cum aliquibus prælatis, nonnullibus magiſtris in theologia, & doctoribus in Conſtantinopolim mitteretur, non quidem ut ibi ſynodum ecumenicam ire ſuniverſalem celebrandam; ſed, ut quibusdam difficultatibus facile ſubmotis, vias practicaret, quibus eccleſiæ faciliuque ſanctio perfici poſſet. Sed ecce hujuſce curæ tentæ tradu non patientes Baſilienſes tam glorioſum opus ſtudio ſanctiſſimi domini noſtri gerendi meuri, utique ſuccedere videbant, Germorum ſpondis ipſa extenderetur in ſinum, Occidentis nuntios mittunt Conſtantinopolim, videlicet epiſcopum Sedenſem & Provincialem fratrum Eremitarum beati Auguſtini provinciæ Lombardiæ, ambos de omnibus docti Mediolanenſis, qui variis proviſionibus & informationibus tandem inducunt imperatorem & patriarcham, ad mittendum oratores ſuos Baſileam expenſis ejuſdem synodi. Quibus venientibus Baſilienſes aliam longe diverſam deliberationem concluſerunt cum eis, licet præſati oratores habuiſſent in mandatis ab imperatore & patriarcha nihil concludere cum patribus concilii, nili prius habito concenſu Romani pontificis, quam deliberationem decreto firmantes, oratorem mittunt ad ſanctiſſimum dominum noſtrum, qui eum

ANNO CHRISTI 1440. 1441.

requirere habeant, ut præfatam deliberationem confensu fuo approbet & confirmet. Quæ res merito fanctitati fuæ admirationem intulit & displicentiam. Admirationem quidem, quia de re tam gravi & ardua, qua major in ecclesia esse non potest, & tot mensibus agitata, per eos contra honestæ & antiquæ confuetudinis normas nihil ei antea intimatum effet. Non advertentes quod ei, ut fupremo paftori totius gregis dominici, de falute chriftiani populi & reductione obtemperatum ovium principalis incumberet dispositio. Præterea hoc apud fanctos patres femper obfervatum legitur, ut fi quod unquam ullo tempore piecari chriftianæ religionis adverfum ortum effet, aut quod magni & ardui dispondendum urgeret negotius, & maxime per viam univerfalis oecumenici concilii, confulebatur in primis apoftolica fedes; quæ ficut facerdotalis mater eft dignitatis; ita eccleſiaſticæ eſt magiſtra rationis, ut ait fanctus Leo papa, de unde conſilium, ratio, auctoritas & auxilium expeftabatur. Difficuit præterea, & merito, conſulto præfata fanctitati fuæ, pro eo quod apoſtolicæ ſedi, quæ caput & magiſtra eſt omnium eccleſiarum, cui honor a ſanctis univerſalibus synodis, a ſanctis patribus, ab imperatoribus, a regibus, ab orbe univerſo ſemper eſt exhibitus; tam parum ab illis parribus deferebatur. Verum hec omnia humaniſſimæ pater, dominus noſter, præditæ animonis deſiderii non dubito, ſuperavit, patienſque tolerans, ne optatiſſime rei rupturæ ſequeretur, ne aliqui putarent ipſum huic rei impedimentum afferre, conſenſum dedit, eonnem viam patefecit hanc per quam ea res tam ſancta, tam neceſſaria, tam ardenti animo concupita effectum effet habitura.

Secundo, objiciunt ſanctiſſimo domino noſtro, quod impedimenta multa præſtiterit apud Avinionenſes & alibi, ne ipſi Baſilienſes haberent pecunias. Objecto certe vana, ut ipſa gesta publica demonſtrant. Non ſanctiſſimus dominus noſter, dato præfato abſenſu, deſiderio unionis Græcorum magis & magis incenſus, cupiens ut hoc tam ſalubre propoſitum feliciter fortiretur effectum, de venerabilium fratrum ſuorum ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalium conſilio atque aſſenſu mille Baſilean reverendiſſimos totius orbis clariſſimos patres dominos cardinales ſeilicet Sanctæ Crucis & Sancti Petri, apoſtolicæ ſedis legatos, dare eis inter cætera facultatem tractandi, concludendi, quæ memoratæ unioni quomodolibet profutura viderentur. Inſtituerunt illi per illorum ſapientia & prudentia, ut locus eligeretur pro futuro oecumenico concilio celebrando, qui & gerendis rebus & Græcis & domino noſtro, offet accommodus; ſcrat etiam chriſtianiſſimus rex Francie per ſuam ſolemnem ambaſiatam exhortatus fuerat; attendentes quod, ut dicitur Matthæi V. *non propter locum gentem, ſed propter gentem locum dominus elegit*; & illud Gregor. in ca. *nonne*, 11. diſt. *non enim pro loeiis res, ſed pro rebus loca aſſumenda ſunt*. Qui reverendiſſimi patres, illi omni ſtudio omnique diligentia pro hac ſancta & juſta petitione laboraverint, offerentes ex parte ſanctiſſimi domini noſtri gratia, ſubſidia, & indulgentias dare generales, ubi opus eſſet, que naſſante tamen quocumdam malitia nihil obtinere potuerunt. Nam ubi tempus eligendi locum advenit, tantos fuit in quibuidam privatarum paſſionum liverias, & ambitionis impulſus, ut magis orierur diviſionis occidentalis eccleſiæ timor, quam futuræ unionis Latinorum atque Græcorum ſpes. Electa namque eſt per nonnullos, quos major pars prædictæ popularis in concilio ſequuta eſt, civitas Avenionenſis; quam electionem ſanctiſſimus dominus noſter, multis juſtis & probabilibus cauſis, gratam minime habere potuit; tum quia civitas illa nec nominata nec comprehenſa erat in decreto facto cum Græcis de eligendo loco de oecumenico concilio celebrando; tum quia a Græcis ſuspenumero apertis proteſtationibus repudiata; tum quia civitas illa diſtantia fua ab Italia fanctiſſimo domino noſtro, tam propter hyemalitudinem corporis, quam propter guerras Italiæ preſſuram non erat locus accommodus; tum quia illorum cogitatus ſemper dere in malo; tum quia ſcandala nunc in oculis univerſorum detegtæ ſunt; tum quia multis principibus non uſquequaque locus ille erat ſecurus. Quibus omnibus ex cauſis clariſſimum foret Avinionenſes in hac re fruſtra expoſitores pecuniæ; quis, niſi mente vacuus, redargueret ſanctiſſimum dominum noſtrum, ſuperſtitii Avinionenſes de luce, ut pius pater; & juſſerit, tamquam dominus ſubditis, ne bona ſua exponerent perditioni; & non magis commendaret, qui ſubditatis & dignitatis ſuæ admplevit officium.

Tertio, conſequenter objiciunt ſanctiſſimo domino noſtro, quod nolueric ſuum illorum conductum, omnibus aliis principibus dantibus & concedentibus. Objectio certe frivola; ad quid ſanctiſſimus dominus noſter ſuum conductum dediſſet per quem ipſe noverat Græcos protectatos eſſe numquam venturos?

Quarto, objiciunt ſanctiſſimo domino noſtro Baſilienſes, quod impediverit quod unio fieret Græcorum cum bona pace, & cum unione eccleſiæ Latinæ. In qua parte Baſilienſes, quod docuerint lingua ſua loqui veritatem, quod ſcripturas & ſcripturas ex diligentiis factis per dominum noſtrum, ut cum pace eccleſiæ Latine unio fieret orientalium: unde dum dominus noſter cum ex loci Avinionenſis electione, cauſis ſuperius adnotatis, animadverteret non ſolum unionem illam deſiderariſſimam, niſi aliter providereur, non ſecuturam, verum ipſa quoque occidentali eccleſia novitates noxias, ſcandala plurima emerſura; cupiens, ſicut ex paſtoralis officii debito tenebatur, tantis periculis occurere, de perdiſſertum fratrum ſuorum ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalium conſilio & aſſenſu, deſtinato ad concilium Baſilieuſe reverendiſſimo patre domino Tarrantino, per fuas literras commiſit dominis cardinalibus apoſtolicæ ſedis legatis, videlicet Sancti Petri, & Sanctæ Sabinæ, atque præfato domino Tarrantino, ut

ANNO CHRISTI 1440.

uti iterum univerſos exhortarentur patres A bus; & ſi deciſorio termino obiti fecifent, ANNO CHRISTI 1440.
exiſtentes in concilio, ut vellent ob laudem & reverentiam Dei ac ſalvatoris noſtri Jeſu Chriſti, & per aſperiſionem ſui præciofiſſimi ſanguinis, pro pace & foelici tantarum rerum continuatione, locum eligere pro hujuſmodi transferendo concilio, qui gratus eſſet Græcis & ſuæ ſanctitati, atque acceſſa facilis, rogantes eos, ut, diſcepetationibus & diſſentionibus ſubductis de medio, ambulantes in reditudine & in ſimplicitate cordis jaftarent in Domino cogitatus ſuos; ac de Deo confidentes in fuis conciliis, cogitationibus ſeqibus obſequerentur, que juxta Apoſtolum non irritarer, non ſecuturæ malum, non acquirit quæ ſua ſunt, non gaudet ſuper iniquitate; ſed e contra patiens eſt, benigna eſt, & his ſimilia; pro affectione ſanctitatis ſuæ, ut cum pace omnia fierent, exiſtentibus in concilio tranquilla proponenda mandavit. Inſuuntque præterea legatis ipſis & præſidentibus nihil omittere, per quæ ad optatum tantæ rei effectum pacifice perveniri poſſet. Sperabat autem ſanctitas ſua has juſtiſſimas petitiones patres in concilio exiſtentes pro eo maxime non negaturos, ſed facil lime concedituros, quod decreto adhvicinis expreſſe conſtituiſſent, ac ſolemniter promiſiſſent, quod nemo ipſorum eſſet, qui pedes ejus, ut tenuit Petri, non oſcularetur & vicarium ejus non honoraret; quod eſſet concilii caput, & quod omnes ad eum reſpicerent, & ei complacerent atque obtemperarent. Dum ergo hæc non poſſent ſanctitati ſuæ ſervire curarent; ofterentes etiam quilquid dici aut cogitari poſſet pro honore & ſtatu, tam ſanctitatis ſuæ, quam Romani. Sed Baſilienſes non mollisti dulcedine tam plæ obſervationis, nec reverentia tanti patris, nec ſaramentis poſitiſicationis ſuæ, nec dum reverendiſſimos patres legatos, tam pia, tam ſancta, & ſalutaria poſtulantes, non exaudiere; verum etiam ad decretandum civitatis Avinionenſis ipſo jure nullam, ad quam reniteutibus etiam apoſtolicæ ſedis legatis, procedere temptarunt. Tentatio plane judicata a gravioribus partibus præſumptuoſa nimis & plurimum execranda, velle decretare locum contra decretum concilii, contra jus, contra ſidem compactatam cum Græcis, contra publicam proteſtationem Græcorum, contra apoſtolicæ ſedis diſſentionem, contra piam deſiderium ſummi pontificis, & apoſtolicæ legatis cum plebus aliis præſatis & notabilibus patribus renitentibus; atque ad novam loci ad eius electionem procedendum eſſe decernentibus. Ex qua ſcandaloſa diſcepatione formidantes reverendiſſimi domini legati & alii, qui locum tantæ rei idoneum in decreto comprehenſum & Latinis eligere intendebant, fecuturum ſciſſura periculum, pro pace cefferunt bis qui Avinionem eligere contendebant; licet ſe adverteni & anioni Græcorum non ſatis confulere nec honori eccleſiæ intelligerent; & conſtituto Avinionenſibus termino ut per terum menſem januarii concilium certificarent de mutuo pecuniarum, & alijs neceſſariis re-

ANNO CHRISTI 1440.

de electione alterius loci præfati domini legati patres concilii ſolicitarunt; cumque omnino repugnarent, etſi ſatis periculoſe, qui Avinionem elegerant, alium dilationem, ut majus ſcandalum vitarent, concedere, decreverunt. Unde approbantibus cunctis & ſtrantibus, in hanc concluſionem deventum eſt, ut ſecundo inducias darentur, ea conditione adjuncta, quod ſi civitas Avinionenſis non ſatisfaceret realiter & cum effectu in numerata pecunia de mutuo conſtituto, intra terminum trigintæ dierum, & de hoc facrum concilium . . . . . B ſecretarius, effet legitime citata infra duodecim dies; poſt triginta dies immediate ſequentes, ex tunc facrum concilium poſſet & teneretur ad electionem alterius loci procedere, & ſibi & univerſali eccleſiæ aliunde providere. Qua dilatione ſecunda diſcordia inutiliter, Avinionenſibus finis conditionum terminum non ſolventibus, ne opus *fanctæ unionis* Græcorum impediretur, & ne occidentalis eccleſia in his gravioribus partibus deſereretur, inſtantibus Græcis ut alius locus eligeretur, ſacta primo ſolemni exhortatione & requititione per dictos legatos & præſidentes concilii, proceſſum eſt per eos & alios prælatis, & graviſſimis ac religioſis patribus pluribus, ſatiorem partem ipſius concilii C facientes, ad electionis loci deliberationem, juxta concluſionem ſuperius expreſſam; quæ concordi omnium patrum ipſius ſynodi ſententia facta & concluſa; & electa eſt Florentia, aut Lucha, aut alius locus quivis in Italia in decreto comprahenſus, qui gaſtas & alia neceſſaria maturius præpararet, quod ſecundo inde conſtabit plenius demonſtratur. Non autem fant hic præterenda illentio media pacis & concordiæ inter dominos legatos & præſidentes patres de eorum juris electionibus, quæ luce clariùs arreſtantur, veraciter ipſos Baſilienſes, & non ſanctiſſimum dominum noſtrum, ſuperbiæ ipſo jure nullam, ad quam D Græcorum cum pace fieret Latinorum. Obtuleruut autem patres dicti legati, orta temptatione ſuperius deſcripta, de electione alterius loci, ſi ipſi Græci per his verbis formaliter: *Primo*, in genere ſumus contenti quod alia pars poſſit decretare locum ſecundum locorum quomodo libet ſat, ut unio Græcorum non pereat. *Secundo*, quod ſimiliter Avenite decretetur & Sabaudia, ſed addatur quod ſi Græci non poſſint vel nolint venire ad Avinionem vel Sabaudiam; tunc alius locus intelligatur electus ad quem velint venire. Tertio, ne propter illas dilationes Avinionenſes retrahantur a ſolvendo, fiat ſic, quod ille E locus ex nunc ſubrogandus ſolvat totam quod reſtat ſolvendum; & ſi Avinionenſes ibunt & laboraburt pro Avinione & Sabaudia cum pecuniis alienis. Quarto, quod vadant galeæ ipſorum & noſtræ; ſed fiat vadare plus, & ſi poſſunt obtinere Avinionem vel Sabaudiam, bene eſt; & noſtræ revertantur vacuæ, ſi autem fux galeæ non poſſunt adducere Græcos, nunc non ſtæ adducant: ne tantum bonum perdatur. F

ANNO CHRISTI 1446. 1441

Quinto, ad tollendam illam discordiam plata loca nominentur Graecis, & detur electio ipsis Graecis, cum hoc quod Avinionenses non habeant amplius exburtare, quam exburtaverint. Sexto, quod cum illis ambasciatoribus qui mitti debent, addatur aliqui alii, & committatur ipsis quod omnem diligentiam faciant pro Avinione & Sabaudia; sed quod nullatenus reverentur sine Graecis, nec retrocedant, propter locum aut portum; & multa similia obiata sunt; & finaliter dixerunt, de in forma domini legati, ut publice teneatur infrascripta: *Contenti fuimus de omni via innovigandibili ad honorem alterius partis; dummodo negotium Graecorum non perrat; cum hoc quod quacumque via ad hoc praedicti accedi praetur, providere debeat indemnitati Avinionensium; taliter quod ea quae expofuerunt, integraliter recuperent.* Sed pars alia multum viam acceptavit etiam oblatam per aliquos ex fuis; fed femper ftare volvit in Avinione; de quo cerre non videbatur eft, quod tanta illorum hominum ad Avinionem habita eft conſideratio, & non ad honorem Dei, ad pacem & unitatem eccleſiae, & bonum publicum chriſtianorum. Qui plane quilibet etiam parvulus intelligere potefl quod factum Graecorum non quo retrahatur ab illis propter unionem Graecorum & falutem animarum; quoniam fi Graecorum falutem veraciter ſitiviſſent, non certaſſent pro- Crio admitti & confirmavit; ac demum pro cul dubio de illo vel de illo loco, de qui- bonus ſtibus executione, & providendo, quod mam pater dedit operam non fine magnis labofi fieri poſſiſſet: cum ut allegatum ribus & expenſis; ut cum praefatis oratoex Gregorio, *non pro loco rer, ſed pro rebus loca amanda funt*. Ubi maxime impudenter eſt, quod in illorum hominum mentem ita excideruntverba, quae in decreto ſuo cum Graecis ad aures eorum orbis defenatum; ajunt enim: *quod ultra ac ſtuctum eſt, ſacrofancta ſynodus nullatenus intendit ecclefiae ſponſae chriſtianus amquam vedit vel audivit, quam quod tam diuturnum ac pernicioſum ſchisma penitus extirpetur? Quod igitur pro tam pia & ſalutarius rebus per chriſtifideles tentandum, faciendum, & curandum eſſet; quae catholicus pro tanto nomine chriſtiani & fi- D deli ſpiritualem incrementa non modo caeteram hujus mundi ſubſtantiam, ſed & corpus & animam exponere non deberet; nec expectare in propriae locum & unitatem chriſtianum non negligatur?* Hae funt verba illorum hominum. Intelligunt jam chriſtiani & Baſilienſes obſequentiae operae quam praedicavere Graeci. Quos non videat verba illa ficta falſe, non de verae charitatis fonte, fed hypocriſis emanata? Quorum Baſilienſium & ſecrandam obſtinationem & diabolicam perfidiam animadvertentes praefati domini legati, proteſtati ſunt coram Deo & omnibus ſanctis, quod per eos non ſtabat quin bona concordia fieret; ſed propter illos qui rationabiles vias concordiae recipere vel admittere nolebant: & quod mala, & ſcandala, & periculа gravia, quae ex hac diſcordia imminerent, illis coram divino judicio imputarentur; quoniam ipſi coacti eſſent qui ſuam tuerl, & defendere, & pro defenſione ſua congruis remediis providere; cum nihil aliud coram Deo in his negotiis intenderent, quam dare omnem poſſibilem

diligentiam, quod eccleſia non reprehendatur de violatione promiſſorum, & tractatus unionis Graecorum cum vituperio eccleſiae Latinae. Non potest, de quibus omnibus requiſiti ſunt notarii. Graecorum autem oratores, qui diebus illis Baſileae commorantes, animos patrum concilii tanta varietate conceptos intellexerant, electionem de Avinione ratusibus ſuperendam expedientes, electionem factum per dominos legatos & plos patres eos ſequentes, habentes gratiſſimum, & gratulantes, profecti ſunt ad ſanctiſſimum dominum noſtrum una cum oratoribus praefatorum reverendiſſimorum reverendorumque patrum, qui authoritate concilii in hac re ad eos, data B in ſuperioribus dictum eſt, devoluta veram ſynodum conſtituebant: qui multa precum inſtantia ſanctitatem ejus rogare ſunt, ut praefatum electionis decretum de Florentia aut Utino, aut de quovis alio loco in Italia, qui neceſſaria pro Graecis maturius praeparaſſet, admittere & confirmare dignaretur. Quae omnia ſanctiſſimus dominus noſter attentius conſiderans, conſpicienseque, eum eo deveniſſe, ut praefatos oratores neceſſario exaudire cogeretur; nec fupertile modum alium profequendi operis tam pii, & ſervandi honoris eccleſiae Latinae de conſilio & authoritate cardinalium, electionem praedictam in generali conſiſto-

pro ſublimi executione, & providendo, cum pater dedit operam non ſine magnis labo-

ſus quatuor gauder & alia mitteretur, aut pro ipſis per Graecorum adventu erat neceſſaria. Haec autem ubi didicerit qui in Baſilea Avinionem praeturaverunt, pro inordinatis quibus agitabantur affectibus tandis, vehementique commoti furore, multa ad perturbationem praedicta imaginati funt: inter quae, quod plus caeteris omnibus habet admirationis, praetimpuiſſe, & fcelerius, auſi funt contra rationem, contra juſtitiam, contra diſpoſitionem Dei, contra C reverentiam ſanctiſſimi dominum, contra ſtatuta Spiritus Sancti, adverſus ſanctae antiquitatis exempla, adverſus ſummum pontificem univerſalis eccleſiae caput, & Chriſti vicarium, ſuum ſuperiorem, conſtituere monitorium quoddam, plenum convitiis, blaſphemiis, & detractionibus; licet, ut non fierent; praefati dominis legati multiplici protestatione reiterata, & regum & principum oratores variis modis obviſerunt: clamantes ex illis multa ſcandala in eccleſia perfectura. Quos cum ſanctiſſimus dominus noſter omnino in ſcifturam univerſalis eccleſiae fuere animadverterent, publica necetſitate cogentes, de dominorum cardinalium conſilio & aſſenſu, pluribus aliis praetatis & doctiſſimis patribus idipſum conſultantibus & approbantibus, authoritate ſibi a Chriſto data concilium tranſtulit in Ferrariam, civitatem omnibus liberam & ſecuram, in decreto comprehenſam, Graecis gratam, rebuſque gerendis accommodatiſſimam; & deinde peruigente peſte tranſtulit in civitatem Florentiam. Baſilienſes vero, inſania veti, praedictum monitorium feſti-

ANNO CHRISTI 1446.

nant non modo deſtinare ad omnes principes partium occidentalium, ut eorum animos a devotione averterent ſanctiſſimi dominī noſtri, ſed quod magis lacrimabile eſt, in Conſtantinopolim mittunt, ut orationes vilo hujuſcemodi libello famoſo, fortunam in eccleſia noſtra ſuſpicaretur ſiſtere; & ſe adverſa ad partes Latinorum ſe retraherent. Porro domini Graeci qui Baſilienſium corruptos & depravatos animos noverant atque mendaces, vilipendentes praefatam protestam, tamquam infanium quamdam & ſtultitiam, profequi ſunt iter tractatus, celeres inſiſtantes, unionis. Quibus veniebant ad ſanctiſſimum dominum noſtrum, verum & indubitatum caput univerſalis eccleſiae, vera & indubitata celebrata veritate ecumenica ſynodus, quidque haereſici Baſilienſes mentiantur, in qua, omnipotentis Dei clementia operante, unio facta eſt. Quibus omnibus conſideratis, clariſſimum eſt Baſilienſes mentitos eſſe, dicentes, ſanctiſſimum dominum noſtrum impedimenta praetitiſſe ne unio Graecorum fieret cum pace Latinorum, qui omnem curam & diligentiam dedit, ut cum pace omnium tractatus pacis & unionis conclu-

Objiciunt quinto loco, ſanctiſſimo domino noſtro Baſilienſes, quod impedimenta praeſtiterit ne Graeci venirent ad eos; dicunt enim quod ſancta ſynodus omnem, C cis veritate nolluerit, & nominatim quos principes Latini, quorum habuerunt falvoconductus & literas, amodo illis eſſe advocatarii, & non venirent in Baſilea, aut Subaudiam, aut in Avinionem & per portam Avinioni propinquiorem; nec ullo modo habuerunt ſabndum; immo toto poſſe impediverunt ne Graeci ad eos mentem conciliam. Si vero cum illis venirent, promittebant illis magnam aurumatam contra Turcos, pollicitus concelium datarum crucistam omnibus arma contra Turcos ſumentibus. Multis & aliis variis ſed vanis argumentationibus illis ad hoc inducere conati ſunt. Oratores vero D ſanctiſſimi domini noſtri & patrum, apud quos in Baſilea ſynodi reſidebant, non illo furore ui ſunt; ſed ſpiritu charitatis, & manſuetudinis ponentes in oppoſitione Graecorum, ſicut in mandatis acceperant, tam a ſanctiſſimo domino noſtro quam a legatis & praſidentibus concilii, ut dignarentur venirent ad locum eccleſiae Latinae, eligerent quae galeas, quem portum, quem locum vellent; unde capitulorum inſtructionum datarum oratoribus ſanctiſſimi domini noſtri & patrum praedictorum miſſis in Conſtantinopolim eſt formuliter quod ſequitur: *Si forſitan galeae* Sic. *ex Nicia non ovenirent qui modo ſunt in* E *Avinione praeveniunt aut in Conſtantinopolim, vel occurrerint, permittatis ipſos agere cum Graecis & in nullo eis impedire; & ſi paſſus ſuerint ex Graeci venisent ad loca per ipſos nominata, habere patientiam, in nullo refpicientes, ut omnes intelligant non vos eſſe ad impedendum miſſos; ſed procedere in hoc negotio ſancta & recta intentione, ſicut certe eſt; nihil enim aliud quaſtionis nec quaerimus, nifi ut hoc fanctum*

ANNO CHRISTI 1440. 1441.

Etsi opus non petat, præsertim cum opprobrium sit ecclesiæ nostræ. Si vero illud nequeam obtinere, tunc, ne familia mea imprudatur nec etiam concilium videatur deficere in promittendo, profitemur electionem nostram, & omnium diligentia satagere conducere ubicunque, Græcos; quoniam verisimiliter speramus ipsi, & consensuamus interim in concilio oriundos, sequi debere nationem. Si vero, ut prædictum est, ipsi oratores Basilienses concurrant nobiscum in Constantinopolim, absistere a turgiis contumeliis & contentionibus; sed cum omni modestia, patientia & mansuetudine injunctum nobis legationem exequamur in nomine Salvatoris nostri Jesu Christi, qui vos feliciter conducat. Hæc ibi. Quæ omnia oratores sanctissimi domini nostri, tamquam pacis angeli, impleverunt. Sed audiamus ad speciendam hypocrisim & impudentiam Basilienſium, quid dominus imperator Romæorum fecerit. Advocavit ad se oratores Basilienſium, & benignissimis exhortationibus, pro ejus prudentia, allocutus est, eos ad pacem & concordiam ad charitatem induxerit, dicens se velle venire cum illis ad Venetias vel ad portum aliquem Italiæ, quem facilius oratoribus, propinquatare, & fecuritate commodiorem noverint; & ibi tractare de loco concordi, ut cum pace omnium urbisque ecclesiæ unio feliciter concludereturque Basilienſes vero, sicut homines qui non pacem, non charitatem, non zelum salutis animarum, sed more basilisci venenum impietatis & malignitatis vultare concepearant; hæc tam salubria pacis & amoris hortamenta spreverunt. Quorum animos cum dominus imperator ab hoc tam pio & sancto animadverteret, non parum admiratus & scandalizatus, quia inueuatur illos non unitatem quærere, sed aliquid aliud finistrum in ecclesia, sub specie pietatis, dimisit illos. Illi vero, quasi furentes, alta & ampullosis verba communitorum & proceſſionum fulminantes, recellerunt. Imperator vero & patriarcha aliique domini Græci, cognoſcentes fidem, pietatem, veritatem, & sanctæ intentionis rectitudinem, quam sanctissimus dominus noster in hoc opere semper habuerat, gaudeas oratorum sanctitatis fuæ & patrum, qui veram synodum repræsentabant, attendebant. Quibus venientibus, Sancto Spiritu operante, unio facta est, sicut dictum est. Intelligant jam universi christiani, qui pacis semitas sunt moventes, quam apertissime damnatissimi Basilienſes linguas suas docuerint loqui mendacium, obtectentes sanctissimo domino nostro pacis impedimenta & scandala, quæ ipsi orbis scandalizatores & divisores ecclesiæ manifestum est perpetrasse.

Ad illud vero quod Basilienſes insque & impie obiciunt sanctissimo domino nostro, quod Græcorum unioni tanta cura tamque ardenti studio intenderit, ut vel in papatu se perpetuaret, aut reformationem ecclesiæ impedires; vel in suis fulsiteretur criminibus; superfluum est aliquid respondere. Notissimum quippe est omnibus illis linguam tam docuisse mendacium loqui, qui noverunt sanctissimum dominum nostrum in minoribus etiam constitutum, antequam de papatu ejus esset sonumula cogitatus, divisionem orientalis & occidentalis ecclesiæ ægre ac moleſtissime ferentem, præsata, utpote celeberi desiderio laceratam, multa diligentia inſtitiſſe in concilio Constantiensi primum; tum etiam apud facticis recordationis Martinum papam prædecessorem suum. Cæterum nota est horum hominum malitia universis, qui noverunt ardentem animum & mentis alacritatem, quibus sanctissimus dominus noster erat hanc ſuſcepit, & ſollecitudines pias quibus processus est in principio creationis suæ, antequam Sathanas ſibi hoſtes aliquos ſuſcitaret.

Sed demum Basilienſes obiciunt: quid prodeſt dominus Eugenio cæteros ad fidem convertere, ſi ipſe in ſchiſmate & hæreſi permanere vellet? Si cæteros velle uniri & ſe ab eccleſia catholica ſeparare? Objecta plane malitioſa & dulis; malitioſa quidem quia nullum de ſcelerata laborum & porum iudiorum sanctissimi domini nostri tabulentes, nebulis ſeruitatem detractionis obscuratæ rilentibus ſemitipsa futuro ſeculo celeberrima illius opera molluntur, & amplissima fanctitatis illius merita parvi facere; ajunt enim mentiennes illum in ſchiſmate & hæreſi permanere; qui nedum ſchiſmatici & hæretici fed ſchiſmatum duces & totius divisionis authores caeca & obſtinata dementia a fide & unitate univerſalis ecclesiæ ſeparati ſunt. Stultam proinde objectionem illam dicimus, quoniam non niſi ſenſu vacuus verba talia proferret. Arbitramur autem & perſidi homines ut quisquam in ſchiſmate & hæreſi permaneat, & ſidem communionemque ejus ſuſcipientes ad Chriſti fidem conteſtille dicatur & ad unitatem univerſalis eccleſia conduxiſſe; non intelligentes, ignorantiſſimi homines, quod juxta apoſtolum ad Cor. VI. *non eſt consentio Chriſti ad Belial.* Cum ergo ſit unus in una fide & charitate cum ſanctiſſimo dominio noſtro Eugenio & apoſtolica ſede univerſaque ejus ſancta ſynodus florente convenientes, omnipotentis Dei efficiente clementia, ſidem & unitatem univerſalis eccleſiæ ſuſceperint; quid miſeri & vanilogui ſchiſmatici Basilienſes? Basilienſes ex Babilonitis garitrix? de quibus jam aperte demonſtratum eſt propriiſſime verificatum eſſe verbum propheticum, quod in eorum ſenſu reſponſionis ad facrilegam illorum inveſtivam pro themate ſumptimus, videlicet quod *dicerunt linguam ſuam ſuam mendacium, & ut iuque egerent laborarunt.* Et certe propheta illos laborare dicit, quia cum Basilienſes facile habere potuerint iter ſeſtum, Græcorum exemplo obedientiam & dictum ſuſcipiendo apoſtolicæ ſedis & ſanctiſſimi domini noſtri Eugenii, devios ſequuntur anfractus, planum deſerunt, ut in tenebris cæci ac debiles incedant. Mirum profecto ſi negotium Basilienſes ſugiunt; & Græci & Armoeni ſequuntur; proximi derelinquunt fidem, derelinquunt eccleſiam; & alienigeni compleſtuntur. Sola Basilienſis congregatio obcœcata tenebris ſanctiſſimum dominum noſtrum Eugenium, fideles catholicum non cognoſcit, quem omnes reges & principes Chriſtiani, uno excepto, quem errantibus ſuis infaſcinatam in apoſtaticum errexit, ut patrem omnium chriſtianorum caput & paſtorem venerantur & colant. Ubi non parum conſideranduin eſt, quanta fuerit & ſit illorum hominum perfidorum Basilienſium cordibus duritia, quos nec ſcripturarum, & Chriſtianorum patrum authoritas; & unitatis eccleſiæ amor, nec animarum zelus, nec propriæ honoris reſpectus, nec Græcorum ſupplicantium & proteſtantium clamores, nec Latinorum regum & principum preces & humanitas, nec manſuetudo paterna ſanctiſſimi domini noſtri Eugenii ad impietate concepta potuerint revocare: ut merito illos magis perſidiæ quam fidei gratia quiſquam arbitretur convenisſe. Animadvertant jam hæc clarius univerſi, qui chriſtiano nomine gloriantur, quam ſuſſe, quam ſanctæ congregatio perfida Basilienſium, utpote quæ in everſionem fidei & unitatis eccleſiæ agitata eſt, tamquam ſchismatica & hæretica a ſanctiſſimo domino noſtro Eugenio & univerſali eccleſia condemnata ſit & reprobata, quam rationabiliter idem ſanctiſſimus dominus noſter exhortatus fuerit cunctos chriſtianos populos illorum tanquam pertiderum membrorum & feabioſarum orium conſortia vitare, ne contagione peſtifera plurimos perderent. Contra quos, niſi a pravitate concepta ſenſus ſuos in brevi correxerint; opus erit per catholicos principes, qui eccleſiam Dei ſuſciperent, ut ex veteri inſtituto ſolitum eſt contra hæreticos fidei catholicæ & adverſarios pacis & unitatis eccleſiæ, finaliter providerí. Verum ne eccleſia ſancta tantis perturbationibus, ſuperba illorum elatione vexetur, orandus eſt omnipotens Deus qui vult omnes homines favos fieri & neminem velle perire, ut Basilienſes errorum tenebris caligantes ita dignetur lumine charitatis luce reſplicere, ut hæreticæ pravitate depoſita, ad veritatem catholicæ fidei, & univerſalis eccleſiæ citò redeant unitatem. Nos vero ſuperſedentes reſpondere multis aliis vaniloquiis ſermonibus ipſorum Basilienſium, & brevitatis gratia, & quia ad illos intendere non ſit opus, finem præſentis reſponſionis facientes, hortamur & obſecramus pro nobis & parvitatis zelo ſanctiſſimum dominum noſtrum Eugenium papam IV. univerſalis eccleſiæ indubitatum paſtorem, & reverentiſſimo dominos ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinales, cæterosque pios eccleſiæ patres in hac universali ſynodo Florentina in chriſti nomine congregatos, talem legem celebrandis in futurum conciliis generalibus, de modo, de ordine, de tempore, de perſonis, de locis, de materia poſſe imponere; ne quis in ſalutem reipublicæ tunc inſtituta non vergant quorundam perſidorum hominum tenebricitate in illius interitum ruinam; ſicut de Basilienſi ſynodo heſi experitur univerſalis eccleſia; quod ipſe præſare dignetur Jeſus Chriſtus caput eccleſiæ & ſalvator corporis ejus qui eſt in ſæcula benedictus. Amen.

Ita reſponſio fuit compoſita per dominum Joannem de Turrecremata presbyterum cardinalem Sanctæ Sixti, dum eſſet Bituris apud illuſtriſſimum regem Franciæ orator ſanctiſſimi dominí noſtri Eugenii papæ IV.

AD CONCILIUM BASILEENSE

APPENDIX II.

In alterum hanc Concilii Baſilenſis appendicem ea me collegisse ſuppondi documenta, quæ de Mediceensi concordiæ accepta ex Cl. Vere Laurentio Mehus expoſitum. Eidem nunc meum libens, ut credam quæ a viro bonæfideiſſime accepi; cum nonnulla, aſſa pro cauſa Baſilienſi apud Anglos contineant, ita adjungenda cenſui ea quæ de cauſa illa dedit nonnullum Anglicarum conſiliorum Collector, qua ſimul omnibus collatis alia ex aliis illuſtrentur, atque expantur.

EA, QUÆ PER AMBASIATORUM CONCILII

Sunt ad partem propoſita coram ſanctiſſimo domino noſtro ſummo pontifice, & ſacro collegio dominorum cardinalium.

Ex Cod. Chart. M. Laurentiano.

IN Primo quam in prædicto concilio agendum ſit principaliter de hæreſum exiſtentione, pullulantque, (proh dolor) tam Huſſitarum hæreſes, quam ſuperſtitiones, & inventiones aliæ in diverſis partibus chriſtianitatis, ut omnino nudetur populus chriſtianus, ab omni labe, & immunditia hæreſis.

Summam hanc eſſe legationis Joannis Puleiparatis Romani a Juliano Cardinali legato miſſi, habente anno 1431. vix ambigo.

Supplicavit beatitudini ſuæ, quatenus ferisbar univerſit prælatis, & inquiſitoribus hæreticæ pravitatis, ut ſi aliquod talium paſſulare in populis ſibi ſubditis, veniant ad concilium bene informati; & per Beatitudinem ſuam, & concilium adhibeatur opti-mum remedium.

Item quia in conſutatione, condemnatione, & exſtepatione hæreſum maxime opus eſt virorum ſapientum, & doctorum, videtur expedire, quatenus præſatus dominus noſter ſcribat univerſitatibus, ut mittant ſolemnes magiſtros & doctos ad hoc ſacrum concilium.

Item quum in præſenti facro Concilio agen-

Anno Christe 1446.

agendum sit fecundo loco, & principaliter de pacificatione regum, & principum totius Christianitatis, videtur expediens, quatenus dominus noster scribat regibus & principibus, ac universis in guerris constitutis, horteando eosdem, & ipsis apostolica auctoritate mandando, ut vel veniant, vel sufficientes mittant, compromittendo in hoc negotio tanquam in alium concilium: & quod ex hunc abstineant a guerris, treguas inter se fecundo, quousque per beatitudinem suam & concilium fuerit interceptum per procreata.

Item quia in concilio Senensi plura fuerunt propolita, & concessa fuisse dicuntur per Dominum nostrum Martinum Judeis in praejudicium fidelium, & fortasse fidei, supplicat beatitudini suae, quatenus diligentem inveftigationem faciat fieri hoc in regnitis, free aliter, de hujusmodi concessis, & similiter de iis, quae idem dominus noster Martinus concessit universalis principibus, & aliis in praejudicium ecclesiasticae libertatis, ut adhibeatur oprimum remedium.

Item supplicavit beatitudini sue, quatenus placeat committere domino legato facultatem eligendi aliquos primarios, qui durante tempore concilii possint absolvere omnes, qui fuerunt in hoc concilii cum pulcitate munitorum primariorum.

Item suppl cavit, quod beatitudo sua scribat ducibus Burgundiae, & Austriae, praecipiendo dilecte eisdem quatenus tenere pacem in confinibus Basileae, ita quod nullo minus impedantur venientes ad concilium, aut ab isto recedentes, sub poena, & confiscis.

Item quod dominus noster committat dicto domino legato de exigendis quibusdam pecuniis de diocesi &c. expendendis pro necessitate concilii.

Item dare potestatem domino legato concedendi indulgentias pro iis qui oraverint, et laboraverint pro felici executione concilii.

Item ad sollendam omnem dubitationem, quae posset, fieri frivole, orii, & ad oftendendam perfectam voluntatem domini nostri moderni super celebratione Concilii, quod sua beatitus dignetur per litteras patentes ratificare, & approbare omnia legati cum omnibus facultatibus concessis per Martinum, exprimendo specialiter etiam super commissione, & facultate praesidendi in concilio, sub ea forma, & tenore prout in literis continetur, quas vult habere specialiter pro expressis, & inseris, ratificando omnia gesta hactenus in concilio per legatum, vel deputatos ab eodem.

Item dignetur sua beatitus conferre dicto domino legato facultatem conferendi beneficia vacantia vel vacatura per cessum, vel decessum personarum, quae ad praefatum concilium venerunt, vel in antea venturae sunt, aut ab eodem recedent, seu in loco dicti concilii diem suum terminabunt extremum.

Item quod stantes in concilio non possint trahi in jus ad quamcunque curiam ecclesiasticam, vel saecularem etiam Romanam, quam hoc sit de jure communi, quod laborantes, & abientes causa Reipublicae habent jus revocandi dominum.

Item quum constituerit fuerit ad concilia generalia vocare Graecos, ne videantur pergere, supplicabit beatitudini tuae, ut dignetur scribere, & incitare imperatori Graecorum Aug. hujusmodi celebrationem concilii generalis, Cant. & incitare, atque invitare ipsum ut mittat lag ad ipsum concilium solemniter pro unione tractanda.

Item quod scribat regi Polonie, & magno duci Ruthaniae, quatenus laborent de reducendis Ruthenis, qui sunt sub dominio ipsorum, & quod mittant ad concilium & ipsi similiter.

Praeditas supplicationes una cum principali corum praefato domino nostro petita, quam humillime supplicat dictus ambasiator per praedictum dominum dominum nostrum executionis quantocius demandari ad honorem Dei, exaltationem & augmentationem fidei orthodoxae, ad obviandum inconvenientibus, & scandalis, quae gravia sunt oriri, nisi Dominus averterit, si aliqua novitas in praejudicium, et auctoritatem concilii fortasse introvenerint; quod absit &c.

SUMMONITIO ARCHIEPISCOPI CANT.

Et fasiggranorum ejus, ad concilium Basileense.

HEnricus venerabili fratri nostro dominus Roberto, Dei gratia Londoncipio, ipsum in remotis agente, ejus vicario in spiritualibus generali, salutem in auctore salutis. Litteras reverendissimi Archiepiscopi Senensis, dudum Juliani misericordia divina S. Romanae ecclesiae S. Angeli diaconi cardinalis, Sedis apostolicae legati de latere, dignitatibus, & praedignitatibus, & officiis quibuscunque in ecclesia Basiliensi, nuper recepimus, tenorem qui sequitur continentes.

Julianus miseratione divina S. Romanae ecclesiae S. Angeli diaconus cardinalis, in Germania Apostolicae sedis legatus, praesidensque in generali synodo Basiliensi, praelatisque et caeteri in eodem concilio existentes, reverendis in Christo patribus domino archiepiscopo Cantuar. ejus suffraganeis, salutem in Domino. In excelsa Dei ad hoc sacra generalia concilia instituta sunt, ut fides unitas, animorum concordia, et puritas vitae inter christianos ubique debito ordine conserventur. Sed cum haec omnia per haereses, bella, et vitiorum illecebras turbari et impediri contingat, necessarium maxime est ut in sacris concilis his tollendis summa cum diligentia provideatur; et cum diabolus nobis, proh dolor! supra modum haereses et errores, bella, odia, et contentiones, morum ac vitae diffolutio, et divinorum praeceptorum transgressio totam undique ecclesiam quasi ac deformem et squalidum morbus contagiosus in dies magis augeatur; ideo summa ope omnes Christi fideles enixi debent, ne tot ac tanta mala de medio ecclesiae extirpentur. Profecto si undique christianam religionem conspiciemus, ita ipsam multis modis contaminatam reperimus, ut in ea nec decor, nec ipse esse vifa videatur. Quae enim regio est, in qua vel haereses aut bella non vigeant? Quis autem locus aut patria, ubi plurima, quibus offenditur et lacratur Deus, quotidie non perpetrantur? Quin rarae aut paucae personae sunt quae ea-

Anno Christe 1446. 1431.

mitatem vitae puritate, qua decet. Jam igitur ipsa ecclesia tot procellis undique commota est, et a fundamentis pene concussa, ut ruinam minari videatur, nisi divina misericordia ad nos oculos fux pietatis convertat. Quod ut faceredignetur, nos, quorum pro facerdotali officio maxime interest, lingua et vita, prout oportet, redemptorem nostrum quotidie interpellare debemus, et quantum fua gratia nobis concesserit, tota vis virtus laborare, ut adversus tot pestiferos morbos congrua remedia adhibeantur. Quicunque tot ac tantis calamitatibus ecclesiae non compatitur, et quantum in se est, re ipsa non succurrerit, fallum quidem se indicat christianum. Nam quomodo veros filius ille dicendus est, qui si videat patrem in morris discrimine ponitum, et eum liberare posit, id negligat? Dignus profecto hic esse videtur, ut non solum hereditate paterna fed etiam vita, quam a patre consecutus est, privari debeat. Hoc certe divina justitia timendum est, ne merito faciat et nos, si nuncius nostram ecclesiam, quam Dominus Jesus Christus sanguine suo in cruce propagavit, iauguentem innumeris agritudinibus, & quafi in extremo laborantem adjuvare, urcunque poffumus, diffimulemus, nisi conveni facritis, gladium fuum vibrarit, arcum fuum tetenderit, & paravit illum, & in eo paravit vafa mortis. Ante igitur quam gladius idem faciat, & fagitta nullis fit, & vulnera infligantur, paremus et adsecto fcutum, munimus nos clypeo, tueamur nos armis. Sed quo contra gladium domini clypeum fcutum, aut arma fatis idonea? Invenietur certe, inquit, & repente, si volumus; & idem ipse qui gladium ribrat, arcum tendit, et pro fua bonitate clypeum omnia misericordiae nobis. Arma autem noftra, clypeus, & fcutum erunt & fancta opera, ac vita correcta & emendata, quae ornentur ad ipsum, & ipse convertetur ad nos. Qui nofter fuffert feverissimus judex, ner ftatim piisimus adrecatur, & misereri, si, ut decet, verbis & opere veniam poftulemus. D Pro hac ergo venia a redemptore noftro precibus & operibus impetranda, hoc facrosanctum Basiliense concilium, auctoritate apoftolica, in fpiritu fancto modo congregatum eft. Hoc merito omnis christianae religionis ftatus confulere debet, ac cum omni diligentia laborare, ut tot monftra haereseum, bellorum, ac vitiorum tandem cum gratia Dei fedis impontur. Propterea, ut unanimi conenfu per univerfos univerfalis ecclefiae falubriter providetur, decrevit hac fancta fynodus nos exortare, ut majores populi chriftiani cujufcumque ftatus huc fe conferant, fed ipfos in tanta totius chriftianitatis neceffitate pro concilio & auxilio ad fidei catholicae defenionem, ad pacem, ac concordiam in populo chriftiano co-pondendam, ad vitae ac morum cujuflibet ftatus reformationem, ac divinorum praeceptorum obfervantiam, opportune & importune interpellare. Domum fanctae matris ecclefiae, in qua nos habitamus & vivimus, vehemens flamma ignis jam undique incipit devorare; & chriftiani fumus, & ca-

Anno Christe 1446. 1431.

thofici fumus, fi cura nobis eft propriae falutis, non pigritemur amplius, afferamus aquam, extinguamus ignem, accurramus omnes, magni & parvi; nemo fe excuset, nulla, nulli de vita aetatur, nulla eft excufatio; quilibet ferat opem clamando, etiamfi non poffit aliter. Quapropter veftras paternitates hortamur & obfecramus in Domino noftro Jefu Chriflo, ac pro noftra auctoritate monemus, requirimus in vim a quilibet veftrum in fui confecratione praeftiti juramenti, & in virtute fanctae obedientiae, & fub poena excommunicationis ditrictae praecipiendo mandamus, quatenus quamprimum commode poteritis, vos ad hoc facratiffimum concilium pro univerfali domo dominum Chriflo fidelium accedere curetis. Quod fi forfitan corporale impedimentum ab introitu veftro inveito excufet, volumus, ut quilibet veftrum quosdam viros, notabus & literatura ornatos, de omni ftatu veftrum eccleftarum inftructos, loco veftri cum pleno mandato deftituti, idem ut praefati omnes, exempti & non exempti, in veftris dioec. conftituti, capitulaque ecclefiarum veftrarum cathedralium, quae fofita funt ad vocationem conveneri, faciant, nofta ex parte requiratis & monearis. Vos autem five a vobis mittendos effecaciter admonemus, ne hanc ponpsite cum multa familia, fed cum ea moderatione & honeftate, quae viros exemplares decet, accedatis. Volumus etiam, ut vos hiteras five nova vos, venerabilis domine archiepifcope, veftris fuffraganeis, & aliis veftrae dioec. praelatis, exempris & non exempris, capitulo veftrae metropolitanae ecclefiae, vos autem, domini fuffraganei, veftrarum ecclefiarum capitulis & veftrarum dioec. praelatis, exempris & non exempris, inhibeare ex parte, vobis ad concilium noftrum auftoritate requirere, monere, mandatis urgere, modo & forma fupradictis. Datum Baufeae die xx. menfis Junii Anno Dom. MCCCCXXXI. Indict. IX. pontific. fanctiffimi in Chriflo patris ac dom. domini, dom. Eugenii, divina providentia papae quarti, anno primo.

Nos igitur volentes in praemiffis excepti quod eft noftrum, veftrae fraternitati committimus & mandamus, quatenus omnes & fingulos cathedrales & collegiatas noftros; eccleiae noftrae Cantuar. fuffraganeos, infra provinciam noftram Cantuar. conftitutos, & abfentium ufque quorum vicarios in fpiritualibus generales, ac dioeceftm vacantium, & quae fuerint, cuftodes fpiritualium, & officiales citetis & monearis, citative & moneri faciatis, & per eos praelatos, exempros & non exempros, in eorum dioec. conftituros, nec non plures ecclefiarum cathedralium, & fingula capitula earundem, quae fofita funt ad concilia generalia convocari, aut ipfis interefle & jure tenetur, citari peremptorie & praemuniri volumus & mandamus, ut iidem epifcopi, fuffraganei noftri, vicarii generales, cuftodes, five officiales, aut alii praefati exempti aut non exempti, perfonaliter, diftaque capitula, prout moris eft, ad dictum generale concilium Basileenfe quam primum commode poterint, accedant, ibidemque compareant, prout liter exigunt mandatae.

Alio-

ANNO CHRISTI 1446.

Aliquin ſi corporale impedimentum ab-ſit, neratione ipſius ſeu eorum aliquem merito poterit excuſare, ipſi quoſdam viros mo-rigeros viri Petri de Mora nuncii apoſtoli-ci cum ea, qua decuit, reverentia ſu-ſceptimus una cum credentia per eundem, nobis deſuper ſeriose expoſita, intellexi-mus, eundem beatitudinem veſtram certis ex cauſſis vos moventibus conciliem Baſi-lienſe diſſolvendum fore decreviſſe, ac aliud concilium Bononiæ ex tunc ad annum cum dimidio celebrandum indixiſſe; nos tam in ejuſdem litteris, quam in ejuſdem veſtræ ſanctitatis nunciі viva voce exhortando, ut eum tempus poſtulaverit, ad ipſam Bo-nonienſem ſynodum noſtros Oratores trans-mittere placeret, qui circa chriſtianæ Re-ligionis, & ſedis apoſtolicæ ſtatum, ac ho-norem ea proponerent, & operarentur, quæ regi catholico digna ſint. His itaque, pa-ter beatiſſime, intellectis & non ab re, ſtupore turbata eo permaxime fulmus fla-peſaſti, quod nullum convenientius præſi-dium invenire putaverimus, quo ſanctæ mater eccleſia ſefe ab externis, hæreſiumque pe-riculis jam undique imminentibus tueretur, quove celerius hæreticorum conatus oppri-mi, ac catholicorum mores in melius re-formari valerent, qua'ut per ſeſſini con-ciliі generalis coetum adunatum præmiſ-ſis, & aliis inſtantibus periculis, ſine ulte-rioris prorogationis dispendio ſuccurratur. Cernimus quippe de præſenti, & ante hac tempora animo perſpicacitâtimo intuebamur, quod eadem progenitorum noſtrorum, ſed & noſtris heu modo temporibus fides ca-tholica, & ſancta Dei eccleſia, Bohemo-rum hæreſi maxime id cauſante, in maximo diſcrimine conſtituta ſit, ſtatuſque eccleſia-ſticus, & ſalutis ubique jam fluctuet, & procelliis magnis agitetur; adeoque repa-randis, reformandiſque propter præmiſſa, exoribitantis quam plurimis, quas ad gre-gis Chriſti turbationem non mediocrem in dies ingruere conſpicimus, mora noxia exi-ſtit, & multis gigant dilatio periculi, quæ nihilominus redemptarum fidelium anima-rum ſaluti, cui celeriter ſuccurrendum eſt, periculoſiora, proh dolor, comminatur. His propterea, pater beatiſſime, allisque mo-tivis incitati Baſilienſis civitatis locum pro univerſali ſynodo celebrando auctoritate, ſufficienti aſſas limitatum, tamquam in-chriſtiani orbis medio poſitum, hæreticique Bohemis, per Dei gratiam, ad ſanctæ ma-tris eccleſiæ unitatem reducendis haud ion-ge diſtantem ſatis accommodum, & con-gruum reputamus, ad ſanctitatem meamque Martinum Papam V. prædeceſſorem veſtrum noſtros oratores, dum in humanis agebat, pro anticipatione ipſius concilii Baſilienſis deſtinaſſe meminimus, cujus reverâ, ſicut & tunc, lic & nunc procraſtinatione favores impendere regios nos debere Dei Eccleſiæ, cujus in ipſa negotia ſpectamus, expedien-fore non credimus. Quin imo conſideran-tes, ut veraciter informamur, quod nul-li de notabilioribus Chriſtianæ religionis principibus ad præfatum concilium Baſi-lienſe jam fuos ambaſiatores deſtinarunt, ipſumque concilium tam præfatorum quam dominum, & aliorum virorum prælatio-morum, illuc aſſidue confluentium, numero non modico in dies excreſcit, in iis, quæ fidelium paceni, fidei incrementum, & re-formæ ſtatum, & univerſalis, animarumque ſaluteni reſpiciunt, & aliis, quæ in ipſa ſacra ſynodo generali tractari, & expedi-ri debeant, non modicum, & curavimus ſuper hoc decret Veſtram itaque beatitudinem filiali ad-ſtione attentius evocamus, & ad-hortamur in Domino Jeſu Chriſto, quate-nus præmiſſis attentis ad eſſe, & quod univerſalis Eccleſiæ profectibus tam neceſſarium, tanque opportunum fore ar-bitramur, progreſſionem, & ipſius ſynodi ad finale, complementum tractandorum in eodem continuationem per vos favorem, & aſſiſtentiam benignam adhibere dignemini; firmidime, ſi placet, veſtræ ſanctitatis merite-tenentes, quod ſi non omnia in concilio apud Baſilæam congregato expediri queant, quæ pro bono univerſalis eccleſiæ occurre-rint, & concilio apud Bononiam feu alibi congregando opus erit, noſtros illuc Ora-tores, cum tempus poſtulaverit, ad veſtræ ſanctitatis complementum animo paratiſſi-mo transmittemus. Cæterum, pater beatiſ-ſime, corde ſincero ſuppliicamus, quatenus memoratæ congregationi vir domini Petri veſtræ ſanctitatis nunciі moram in Regno noſtro Angliæ diuturniorem de amplius ex-cuſaram habere dignetur veſtræ beatitudi-nis clementiæ, quæ non ſui deſidia, ſed va-rils circa progreſſum, vel non progreſſum dicti concilii Baſilienſis occurrentibus no-vis ſecundum varietatem ſuper deliberan-tione habere, & nova oportuit concilia præparare. Beatitudinem veſtram &c. datum &c. ſecunda die Julii.

RE-

ANNO CHRISTI 1446.

REGIS ANGLIÆ AD CONCILIUM.

Ex Cod. Chart. Mediceo-Laurentiano.

SAcroſanctæ generali ſynodo Baſilienſi in Spiritu Sancto legitime congregatæ uni-verſalem eccleſiam repræſentanti, Henri-cus Dei gratia Rex Angliæ & Franciæ ac dominus Hiberniæ, ſui ipſius recommenda-tionem, & ad univerſalis eccleſiæ bonum feliciter proſperari. Veſtræ ſacratiſſimæ con-gregationis literas, nobis jam vice gemina præſentatis, primis videlicet ante adven-tum reverendiſſimi patris domini Gerardi epiſcopi Laudenſis, nobiliique, & magni-fici militis domini Racelli de Eburo de Bononia, præceptoris Sancti Johannis Je-roſolymitani, Januenſis, nec non egregii viri fratris Guidonis patris conventus Cham-bricenſis de Sabaudia Ordinis Prædicato-rum facræ paginæ profeſſoris, legatorum veſtrarum ad noſtram præſentiam transmiſ-ſorum; fecundis vero per eoſdem, in ipſo-rum ad nos acceſſu, credentialque prom-pte per ipſos nobis in conſpectu ac ſtatum ſtatuum regni noſtri deferentibus ſermone fe-rioſius expoſita, quam poſt plilimum fa-ceſſandæ veſtræ congregationis propoſitum, ad hoc tendentes, ut eam fidei orthodoxæ hæreticorum verſutiis, & variis erroribus nunc temopre multiplicitet impugnatæ ce-leriusſuccurratur, quam deprevati nouevi omnium ſtatuum in melius, quantum Al-tithmus conceſſerit, reformentur, diſcordiæ-que & guerræ partes inter, quibus chriſtia-nitas miſerabiliter atteritur, poſſe tenus ſopiantur; nos eleganiſſime declaratum pro parte celebrantiæ congregationis veſtræ, quæ ſequuntur, a nobis conceptimus poſtu-latum. Quorum primum, videlicet ut no-ſtri oratores, & legati ad præfatum ſy-nodum deſtinentur, curavimus antea pra-libenti, ipſorumque, Dei opitulante gra-tia, adventum modo poſſibiliori naturabi-mus, ut optatis. In ſecundo autem per oratores eoſdem a nobis poſtulato, quod videlicet pacem inter nos, & adverſarios noſtros, præſertim in regno noſtro Fran-ciæ concerniit ineundam; ſcire dignetur veſtra concio ſacroſanctæ, quod in hoc pa-cis negotio infantiis, nos, hortamentis re-verendiſſimi patris domini Cardinalis San-ctæ Crucis conſederendetres firmo cum pro-poſito per quaſcumque vias rationabiles ipſius tractatui pacis cum ipſis adverſariis noſtris efficaciter intendendi; ſperamus in Domino, quod diſti reverendiſſimi patris la-bor in ea parte fruſtrari non debeat, ſed fructuoſum, & gratum ſortietur effectum. Veruntamen ex ſuorum laborum, & mediationum indultia fructus ea parte ſperatus, quod abſit, non ſequatur, am-baſſiatores noſtri ad veſtrum conſum de-ſtinendi circa ipſius pacis tractatum plenum ulteriorem, venient ſic inſtructi, ut cunctis per eos luculentius apparere debeat, quod ad nos nonpoſſe ſalimus, ſanus, & crimus, ſaventes Altiſſimo, diſpoſiti, & inclinati ad ipſius pacis bonum per qua-cumque media rationabilia, & convenienti-tia intendere, prout congruit principi chriſtiano. Cæterum in Spiritu Sancto ad-unata synodus gloriosa, litteras ſecuritatis, & ſalvi conductus, pro conſiliorum generale volentibus adire per veſtros ora-tores præſidios petebatur, animo libenti concedimus, ſalvoconductum. Præterea regni noſtri de accedendo ad conciliuin, memoratum per nos ſiendam, ut veſtra e-tam pars petit, petitum, libenter exe-quemur, quos tamen ad opus hoc age-diendum urgere non oportet, ad quod pro-vitibus absque ſtimulo voluntarie ſe do-nantibus. Dotem veſtrum facroſanctum ad operis inchoati conſummationem feliciſſi-mam tueri dirigereque dignetur ſenſaro-rum Spiritus ſanctus ſplendor inſpirans. Scri-ptum ſub privato ſigillo noſtro apud pa-latium noſtrum Weſtmonaſtici, XX. die men-ſis Julii anno Regni noſtri decimo.

ANNOTATIO EDITORIS.

INter documenta ad concilium Baſilienſe pertinentia retuli literas Jo. Eboracenſis epiſcopi Signatas 4. 1432. die 20. Junii, in quibus de legatione Laudenſis epiſcopi agitur, hoc de eadem legatione exhibentur Regis literæ ad concilium.

COMMISSIO

pro precibus ferendis pro conſervatione Bohemorum.

Extat ſupud Voilk. tom. 1. pag. 519. Ex reg. Laud. conc. A. fol. 93.

HEnricus, &c. venerabili fratri noſtro domino. Roberto, Dei gratia London. epiſcopo, ipſiusque in remotis agente, ejus vi-cario in ſpiritualibus generali, ſalutem in omnium ſalvatore. Literas a ſacroſancta ge-nerali ſynodo in Baſilea, ut dicitur, con-gregata, nobis directas nuper cum reve-rentia, qua decuit, recepimus, tenorem de verbo ad verbum, qui ſequitur, conti-nentes.

Sacroſancta generalis Baſilienſis ſynodus, in ſpiritu S. legitime congregata, univer-ſalem eccleſiam repræſentans, venerabili fra-

Concilior. Supplem. Tom. V. L cis.

tri archiepiſcopo Cant. ſalutem, & omni-rorentia Dei beneficiorum ſuorum. Tuæ ſynodus, patris decreta ſacrorum Conſtant. & Senen. Conciliorum, & auctoritate a-poſtolica in Spiritu Sancto legitime con-gregata, pro divina maieſtatis gloria, po-pulique chriſtiani ſalute, ad extirpandum hæreſes, facemque & reformationem mo-rum in chriſtiano populo componend. at-tenta ſolicitudine, cum divinæ gratiæ adju-torio ſtrageres, jamdudum ad partes Bo-hemiæ ſuas literas deſtinavit, ipſos Bohe-mos ad hoc facrum generale concilium con-vocando, benignam audientiam, quam ſi-bi denegatam ſuppliiue queſti ſunt, cha-ritatemque, informationem, & pacem exan-gelicam offerendo. Quas quidem literas cum ab ipſis de Bohemia reverenter intellexit eſſe ſuſceptas, atque ſe ad ſemorem in

Anno Chr. 1432 1442

cissem velle dispenere, pro ulteriori deliberatione ad confinia regni prædicti suos ambassiatores transmisit. Qui quidem ambassiatores adjacentium regionum in oppido Egre Ratisponensium cum nunciis & oratoribus omnium statuum regni Bohemiæ & marchionatus Moraviæ convenerunt. Inter quos, aspirante Spiritus S. gratia, concordatum est, & conclusum, quod ad hoc sacrum generale concilium pro divisis regno Bohemiæ & Marchionatu Moraviæ grandis & solennis debet ambassiata transmitti, atque prout dicti ambassiatores hujus sacri concilii referunt, quibus fidem plenariam dari experta prudentia, zelique sinceritas, & integritas vitæ fecit, spem magnam de illorum conversione probabilis conjectura demonstrant. Hæc siquidem a dictis ambassiatoribus relata, veluti quasdam Spiritus Sancti primitias cum gaudio magno hoc synodus sancta fuscepit omnipotenti, Deo gratias magnas, devotasque preces, jejunia & sacrificia obtulit, qui tale dignatus est propitium inspirare; hocque spei bona gaudium Christi fidelibus nunciari dignum non imperito arbitrata est, fidelisque populos exhortandos, ut devotis orationibus, alliisque operibus charitatis pro hujus rei consummatione felici divinam clementiam exorare. Quantum quidem hujus rei status salubris & votivæ conclusio fit cordis ogitanda christicolis, palam est omnibus considerantibus, maxime cædes, strages, & ecclesiarum & monasteriorum evertiones, terrarumque depopulationes, & quod magis omnibus lachrymantibus oculis referendum, interitus tantæ multitudinis animarum, quæ ex divisis prædictorum ab ecclesiæ carbuncule unitate sequta sunt, & sequi speratur, nisi per inspirantem Spiritus Sancti gratiam convertantur. Si enim pro unius convertione laborantium ad pœnitentiam, lachrymitiæ & suspiriis divinam ejus interpellandam clementiam, sacra dogmata patrumque exempla demonstrant; quanto pro tam numerosa multitudine animarum. Quapropter hæc sancta synodus per universas orbis ecclesias, singulareque Christi fidelibus divinæ majestati preces & sacrificia offerri digne arbitrata, omnibus archiepiscopis per universum orbem similes litteras destinare decrevit. Verbum igitur patrenitatem attentius exhortatur in Domino atque in virtute sanctæ obedientiæ præcipit atque mandat, quatenus omnes & singulos suffraganeos vestros per literas vestras, harum serie continentes, exhortari curetis, eisque mandare, sicut & hæc sancta synodus vobis & ipsis præcipit atque mandat, quatenus per omnes ecclesias faciatis Christi fidelibus nunciari, specialesque preces fieri indicatur ecclesiis, fideles Christi piis exhortationibus admonendo, ut devotis orationibus, jejuniis, & aliis operibus pietatis omnipotentis Dei ludeant exorare clementiam, quatenus ficus spei bonæ concessis initia, largiri dignetur optatum conclusionis effectum, ad hæc majestatis gloriam & exaltationem fidei christianæ; hæc ut in remissionem suorum peccatorum eis proficiant, injungentes. Dat. Basileæ, 5. idus Julii, A. D. MCCCCXXXII.

Anno Christi 1432

Nos igitur ex quo ad divinæ majestatis gloriam, populique christiani salutem, ac ad extirpandum hæresiæ & errores, pacemque, & reformationem morum in christiano populo componend. procuranc & executioni debitæ demandari facere cupientes, vobis committimus & mandamus, quatenus omnibus & singulis episcopis, confratribus, & suffraganeis nostris per literas vestras patentes, harum serium continentes, quam omni celeritate mandare curetis, quibus nos etiam committimus & mandamus, quatenus eorum singuli faceram intentionem præditam per fuas faciant civitates & dioeceses, eosque, atque eorum dispendia, quæ decet, vosque similiter per civitatem & dioec. London. fieri faciatis. Et quid fecerits, singulique confratres nostri episcopi fecerint in præmissis, per vestras & fuas literas patentes, harum serium continentes, citra festum S. Michaelis Archangeli prox. futurum ad ultimum certificari volumus & mandamus. Dat. in Egidia nostra cui fuas apud Wympole 20. die mensis Augusti, A. D. MCCCCXXXII. & nostræ translat. anno XIX.

LITERÆ REGIS ANGLIÆ ad Imperatorem.

C

SErenissimo, & potentissimo principi Sigismundo Dei gratia Romanorum regi semper Augusto, ac Ungariæ, Dalmatiæ, Croatiæ &c. regi, fratri nostro per carissimo, Henricus eadem gratia rex Angliæ & Franciæ & dominus Yberniæ, salutem, & fraternæ dilectionis continuum incrementum. Serenissime, & potentissime princeps, scatet nobis percarissime. Teras vestræ serenitatis literas, a nobis vicibus fuccessivis communicatas, animo gratanti recepimus, quarum in lectura de veritate regiæ celsitudinis vestræ, ac aliqua ad nostram consolationem scripta reperitis, anhelavimus; in cujus proculdubio rei titia, tanquam de novis nobis perjucundis latazemur, & gaudemus de vestris sanctis fenuerint, cor nostrum hilaritate permaxima congaudet. Et qua vestram paternitatem ad statum nostra de gaudia confidimus; eidem propterea nos de præsenti votiva comparis incolumitate gaudere, Altissimi favente misericordia, intimamus. Sane, excellentissime princeps frater noster percarissime, quia expectaravum serie literarum vestræ celsitudinis zelum pissimum, quem pectore devotissimo erga universalis ecclesiæ bonum geritis, satis intelleximus, una vobiscum veraciter agoscentes, quod ipsius ecclesiæ status (heu prob dolor!) a diuturnis temporibus vacilans, & in gravia pericula jam collapsus feliciori remedio reparari non valet, quod ut ei per sacri generalis Concilii studia succurratur; hinc est, serenissime princeps frater noster percarissime, quod in sacri concilii jam apud Basileam congregati progressu fructuoso spem ponentes, una vobiscum

Anno Christi 1442

Anno Christi 1442

que dexteco o et collramabe fon tenidos de intervenire en los sacros concilios generales, que convinciesen con vos otros en lo dicho concilio, segunt que mas largamente en las dichas vortas letteras le contiene, las quales nos recebimos con muy alegre voluntas, deseando & aviendo gran esperanta en notro Sennior Dios, que por adicto vra reformada la universal Eglesia, & seran fachas et provey das a quellas cosas que sean a servicio de Dios & colervacion de la fa Anno Christi 1442 Anno Christi 1442 Anno Christi 1442

ANNO CHRISTI 1440.

cipes electores imminentibus malis, quantum in eis est, melioribus via & modis occurrere flatuentes, deliberarunt in congregatione eorum solemni tam pro debito honore domini nostri apostolici conservando, tum etiam pro bono universalis ecclesiæ & populi christiani expediens, ut idem sanctissimus dominus noster ad multa scandala evitanda conformaret se Basilienſi concilio; declinarunque suos oratores ad idipsum Basilienſe concilium ut diligentem agerent follicitudinem, & procurarent, ne contra summum dominum nostrum talia agerentur, referentque, quod idem domini principes electores sedulos velint animis labores impendere, & tentare, ſi quidpiæ mentem dicti nostri inclinare, ut sanctitas sua se uniat, & conformet cum ipſo Basilienſi concilio. Idcirco memorati domini principes electores attentis omnibus, & diſcuſſis singulis humiliter, & devoſiſime implorant, rogant, hortantur, & ut fideles apoſtolicæ ſedis ſibi conſilium dant cum ſanctiſſimo Domino noſtro, ut illa, quæ concilium Basilienſe impedire poſſint, & a ſua procederent ſanctitate, removere, & favorabiliter ſe inclinare; unireque digneture eidem Baſilicenſi concilio.

Et ſi ſanctiſſimus dominus noſter ſe concilio Baſilienſi inclinavit, ut præfertur, dicti principes electores curabunt de ſecuritate loci Baſilienſis ſic, & taliter provide. re, quod dominus noſter ſanctiſſimus merito debebit contentari. Verum etiam, ſi ſe inclinaverit, ut præfertur, ſanctitas ſua concilio Baſilienſi, ſanctitati ſuæ aſſiſtere, ut honor debitus ſanctitati ſuæ, & apoſtolicæ ſedi conſervetur, & ibi dignitas apoſtolica non ſubtrahatur &c.

CONVOCATIO

Prælatorum & cleri provinciæ Cant. 15. die menſis Septembris, in Eccleſia S. Pauli London.

PRimordia ſynodi hujus per leſtionem mandati archiepiſcopi, certiſſicatorii epiſcopi London. & procuratorium fiebant. Deinde die Martis tunc craſtino, vid. 16. die menſis Septembr. dominio confrattibus ſuis prædictis, necnon Willielmo Lich. & Ex reg. Simone Cicestr. epiſcopis, abbatibus & prioribus decanis eccleſiarum cathedr. archidiaconis, ac aliis prælatis, & cleri procuratoribus ſynodum in dicto quinto capitulari in magna majoridome congregatis, ad concilium provinciale ſuffuendum, & actus hominibus cauſas convocationis hujuſmodi ad tunc publice declarandi, & cauſam potiſſimam in hac parte fore aſſeruit pro ordinatione faciendi pro concilio Baſilienſi, quemodo vid. prælati & cleri eccleſiæ Anglicanæ, et præſertim provinciæ Cantuar. in hac materia ſe habuerunt, attento quod ſanctiſſimus dominus noſter papa Eugenius IV. decretum diſſolutionis hujuſmodi concilii Baſilienſis ex certis cauſis ipſum moventibus, tulerat, prout per bullas et ſcripturas alias, per præfatum ſanctiſſimum dominum noſtrum in tergoum Angliæ per unum bunciem transmiſſas, evidenter liquebat; quas coram omnibus prælatis & clero dominus mandavit & legi fecit publice tunc ibidem. Attento etiam, quod non obſtante diſſolutione hujuſmodi per præfatum ſanctiſſimum dominum noſtrum, ut præfertur, factâ, idem concilium Baſilienſe continuavit, prout per ſcripturas diverſas cujuſdem concilii, unam in tergoum Angliæ tranmiſſas, ibidem oſtenſas, & publice perlectas etiam clare & evidenter apparebat. Qua declaratione ſic facta, dominus mandavit clero & procuratoribus, quod ad domum ſuam ſolitam ſe diverterent, & intimul bene & mature, ac cum deliberatione ſe avitarent, quemodo in materia prædicta, & ſub qua forma eſſet, procedendum. Et ſic ſub deliberatione in hac parte habenda continuata fuit convocatio per dominum uſque in diem Mercurii tunc craſtinum. Sequenti die 18. ſic. menſis Septembris conſiliarii regii, videlicet Johannes Bathon. epiſcopus cancellarius Angliæ, comes Sarliſch, dominus de Scrop thesaurarius Angliæ, & Willielmus Lyndewode, cuſtos privati ſigilli regis, in domo capitulari conparentes, ſubſidium a clero expetunt, quod 26 die ejusdem menſis dominio regi conciliun eſt; ſic. medietas decimæ. In hac etiam ſynodo actum fuit de ſubſidio habendo pro ambaſiatoribus præfertur, de Cicestr. & Aſſaden. expoſuit clero cauſam ipſius convocationis quomodo vir. gravis diſſenſionis materia a dño & preſente comites Cantuar. & Sarliſch ſimum dominum Eug. nium papam prædictum, & ſacrofanctum concilium Baſilienſe, & quomodo quidam ambaſſiatores regni noſtri pro parte, qui appunctuati fuerant per regem & conſilium ad tranſeundum ad dictum concilium Baſileenſe, ut ad reductionem Behemorum, in certis articulis noſtræ fidei tunc erantium, ac etiam & hujuſmodi diſſenſionis materiam ſedandam, ſuas operas exhiberent, propter diverſa negotia regia & regni ſubito coeuntia retracti fuerint. Et quidam ambaſſiatores in dicto concilio ex parte noſtra maxime notabiles in fata deceſſerunt, adeo quod ambaſſiata noſtra in comparatione ad alias ambaſſiatas aliarum nationum diminuta. Unde, ut dominus ibidem declaravit coram clero provinciæ ſuæ antedictæ, bilis articulis cum pluribus aliis poſtea movendi. tactis & communicatis inter dominos interloquutores in con-

Extat a pud Vvilk tom. 111. diſti. prig. 570. Ex reg. Chicheley p. 11. fol. 80.

ANNO CHRISTI 1440.

cilio domini regi, quibus dominis, ut dixerunt, non licuit in hujuſmodi articulis abſque conſenſu & ordinatione cleri minus late procedere, injunctum ſibi extitit ex parte regis & concilii antedicti, pro honore cleri & regni Angliæ, ac etiam univerſalis eccleſiæ commodo & reformatione, in ipſa convocatione cunc ibidem congregata eidem articulis & eorum diſcuſſibus, quantum in ſe eſſet, remedium adhibere. Inſuper dominus movit coram eodem clero quzdam dubia, vid. ſtante capitulo *Frequens* in concilio Conſtantienſi edito, nunquid diſſolutio concilii Baſileenſis facta per ſanctiſſimum dominum noſtrum papam valeret? & ſi ſic, quemodo prælati & cleru teneretur in Baſileenſi concilio comparere? Ac etiam ſi procedatur per concilium, quod abſit, ad electionem novi ſummi pontificis, nunquid obedietur domino noſtro papæ moderno, ut alteri ſic per concilium eligendo, aut neutri eorum? Item ſi de conſenſu domini noſtri papæ concilium procedere debeat, an debent ambaſſiatores noſtri teneri & conſentire, quod per nationes ſiat olim, an per deputationes, ut in eſt inuſtum procedatur. Et poſt iſtas dubitationes motas cum pluribus aliis ejusdem incidentibus, quæ vir. dominus a clero, quid ſibi eſſet ſuadendum ſu. ſuadendum ſu. & ſpecialiter in his, quæ tangunt diſſolutionem factam a dicto conſilio dominio noſtro, & clerio. nem novi, ut præfertur, ſummi pontificis; circa quam, ut dicebatur expreſſe, plures notabiles perſonæ in dicto concilio exiſtentes, aſſiſtentes. Et clerus reſpondit, quod cum dicta motiva eſſent talia, quæ non fuerant a pluribus eorum penitens perfecte communicata, nec laborata, & ad quæ ſine gravi & eidem dependentibus, ut. que ad dictum, ſoris tunc proxime ſequentem vid. 22. diem dicti menſis novembris diligenter & unanimiter laboraret, & quæ ad quem diem dominus continuavit convocationem.

Hic dum agerentur, commiſſarii regii dominum archiepiſcopum, prælatos & clerum ad ſubitum domino regi concedendum ſuadentes, cujus petitionis conſiderationem in ulud diſſerunt tempus. Interea 27. die menſis novembris coram eodem reverendiſſimo patre confratribusque ſuis, & univerſali clero dictæ provinciæ Cant. in dicta domo capitulari congregatis, compareruit quidam hæreſiarcha, qui multas concluſiones erroneas, & ſacræ ſcripturæ contrarias tenuit tunc ibidem; quod in nullo caſu mundi licitum eſt jurare, nec quod ſacerdos exiſtens in peccato mortali poteſt conficere corpus; cum multis aliis articulis abſurdis, quibus per nulla media nec informationes a ſacra ſcriptura excerptas vo-

Extat a pud Vvilk tom. 111. pag. 10 Ex reg. Chicheley p. 12. fol. 83. b.

Paradis facris & laicis brevi regio, mandato archiepiſcopi, certificatorio epiſcopi London. & procuratoris, 10. die præſidi advenientes, dominus in domo capituari ſancti Pauli London. præſentibus tunc ibidem venerabilibus patribus epiſco p. London. Elien. Roffen. Norwicen. Lincoln. Cicestren. & Aſſaden. expoſuit clero cauſam ipſius convocationis quomodo vir. gravis diſſenſionis materia a dño & preſente comites Cantuar. & Sarliſch ſimum dominum Eug. nium papam prædictum, & ſacrofanctum concilium Baſileenſe, & quomodo quidam ambaſſiatores regni noſtri pro parte, qui appunctuati fuerant per regem & conſilium ad tranſeundum ad dictum concilium Baſileenſe, ut ad reductionem Behemorum, in certis articulis noſtræ fidei tunc erantium, ac etiam & hujuſmodi diſſenſionis materiam ſedandam, ſuas operas exhiberent, propter diverſa negotia regia & regni ſubito coeuntia retracti fuerint. Et quidam ambaſſiatores in dicto concilio ex parte noſtra maxime notabiles in fata deceſſerunt, adeo quod ambaſſiata noſtra in comparatione ad alias ambaſſiatas aliarum nationum diminuta. Unde, ut dominus ibidem declaravit coram clero provinciæ ſuæ antedictæ, bilis articulis cum pluribus aliis poſtea movendi. tactis & communicatis inter dominos interloquutores in concilio Baſileenſi regis, quibus dominis, ut dixerunt, non licuit in hujuſmodi articulis abſque conſenſu & ordinatione cleri minus late procedere, injunctum ſibi extitit ex parte regis & concilii antedicti, pro honore cleri & regni Angliæ, ac etiam univerſalis eccleſiæ commodo & reformatione, in ipſa convocatione cunc ibidem congregata eidem articulis & eorum diſcuſſibus, quantum in ſe eſſet, remedium adhibere. Inſuper dominus movit coram eodem clero quzdam dubia, vid. ſtante capitulo *Frequens* in concilio Conſtantienſi edito, nunquid diſſolutio concilii Baſileenſis facta per ſanctiſſimum dominum noſtrum papam valeret? & ſi ſic, quemodo prælati & cleru teneretur in Baſileenſi concilio comparere? Ac etiam ſi procedatur per concilium, quod abſit, ad electionem novi ſummi pontificis, nunquid obedietur domino noſtro papæ moderno, ut alteri ſic per concilium eligendo, aut neutri eorum? Item ſi de conſenſu domini noſtri papæ concilium procedere debeat, an debent ambaſſiatores noſtri teneri & conſentire, quod per nationes ſiat olim, an per deputationes, ut in eſt inuſtum procedatur. Et poſt iſtas dubitationes motas cum pluribus aliis ejusdem incidentibus, quæ vir. dominus a clero, quid ſibi eſſet ſuadendum ſu. ſuadendum ſu. & ſpecialiter in his, quæ tangunt diſſolutionem factam a dicto conſilio dominio noſtro, & clerio. nem novi, ut præfertur, ſummi pontificis; circa quam, ut dicebatur expreſſe, plures notabiles perſonæ in dicto concilio exiſtentes, aſſiſtentes. Et clerus reſpondit, quod cum dicta motiva eſſent talia, quæ non fuerant a pluribus eorum penitens perfecte communicata, nec laborata, & ad quæ ſine gravi & eidem dependentibus, ut. que ad dictum, ſoris tunc proxime ſequentem vid. 22. diem dicti menſis novembris diligenter & unanimiter laboraret, & quæ ad quem diem dominus continuavit convocationem.

Hic dum agerentur, commiſſarii regii dominum archiepiſcopum, prælatos & clerum ad ſubitum domino regi concedendum ſuadentes, cujus petitionis conſiderationem in ulud diſſerunt tempus. Interea 27. die menſis novembris coram eodem reverendiſſimo patre confratribusque ſuis, & univerſali clero dictæ provinciæ Cant. in dicta domo capitulari congregatis, compareruit quidam hæreſiarcha, qui multas concluſiones erroneas, & ſacræ ſcripturæ contrarias tenuit tunc ibidem; quod in nullo caſu mundi licitum eſt jurare, nec quod ſacerdos exiſtens in peccato mortali poteſt conficere corpus; cum multis aliis articulis abſurdis, quibus per nulla media nec informationes a ſacra ſcriptura excerptas vo-

lut renunciare. Et ſic dominus eum cuſtodiæ tradi mandavit, quouſque de eo, quid fiendum eſſet cum conſultatione ſuis matutiorem habuiſſet communicationem. Et ſic habita poſtea aliquali communicatione de augmentatione paupertum vicariorum, & aliis infirmitatis & miſeriis eccleſiæ Anglicanæ, & ejus miniſtris quoddie emergentibus ac oc[illegible], dictus reverendiſſimus pater continuavit convocationem ulque in primam diem menſis Decembris tunc proxime ſequentem.

Quo die de licentia reverendiſſimi patris & confratrum ſuorum ibidem exiſtentium, mag. Petrus Beverley, profeſſor theologiæ, facit quendam ſermonem ſolemnem, quem & do in inferiori domo capitulari ſecundum ejus conceptum, & ſententias doctorum, quamplurimum, adjungendo quomodo ſentiendum eſſet et reſpondendum ad dubitationes et motiva de Baſileenſe domino noſtro ſummo pontifice, et generali concilio prius facta; et videlicet in hujuſmodi audientia tunc ibidem venerabilibus epiſcopis Elien. Lincoln. & Norwicen. cum majori parte cleri. Et poſtea dominus cum confratribus ſuis ſanctidicis, fecit ad ſe vocari univerſum clerum, ad videndum, quid eſſet concludendum. Et ſic concluſum fuit ibidem in eisdem motivis. Qui clerus comparavit per mag. Thomam Bekyngton, procuratorem, & ex dictis motivis in hac plenarie conſentit concluſiones: vid. & quoniam ad primum motivum, nunquid ſtante capitulo *Frequens* in concilio Conſtant. edito, valeret diſſolutio concilii Baſileenſis facta per noſtrum dominum pontificem, &c. *facta*; concluſit idem clerus unanimiter, quod diſſolutio præditta in forma juris facta fuit per dominum noſtrum ſummum pontificem antedictum validè fuit, & firma, & a fidelibus eidem obediendum. Quantum ad ſecundum dubium vid. ſi noſter dominus per concilium ad electionem novi ſummi pontificis, nunquid obedientum eſſet domino noſtro papæ moderno, &c. concluſit clerus unanimiter, quod domino noſtro papæ moderno, tanquam vero & indubitato ſummo pontifici tunc in ipſo præſenti tempore exiſtit obedietur, & in futurum obedientiam, nec eſſet obedientia ſuæ ſanctitati debita quomodolibet ſubtrahenda, nili fortaſſis aliter talia emergerent; de quibus tunc non obedietur, propter quæ ſecundum ſacros canones ab obedientia ejusdem diſcedere poterit, Quantum ad tertium, vid. ſi dominus Baſileenſe de conſenſu ſanctiſſimi dom. noſtri, & cardinalium tenere & procedere deberet, utrum ad ſtatutum de conſentiendum ambaſſiatores noſtri, quod procederet per nationes, ut olim, an per deputationes, ut jam novitur in eodem concilio eſt indultum. Cleras in hoc conſentit, quod ibi, qui unanimi eſſent ab hoc regno, cum eſſent in loco dicti concilii, ſuos impenderet labores, infantias, et operas efficaces, quod procederetur per nationes, ut olim fieri conſuevit, et in eventu, quo cæteri de concilio vellent omnino per deputationes, et non per nationes procedere, deberent præfati nuntendi hujuſmodi procedendi et agendi

ANNO CHRISTI 1446.

dis per eum modum, expresse diffentire, A reclamare, et contradicere, et ſi oporteret, proteſtari in contra. Et ſi fieret in præmiſſis alterecatio in concilio, et nationes eſſent inter ſe diverſæ, quod faceret natio Anglicana, et quibus nationibus adhæreret? Vltimo fuit citero, quod in ipſo caſu deberet adhærere nationibus, quæ ſentirent procedere debori per nationes, ſi quæ tales eſſent. Aliquain oporteret diffentire, et cauſera facere, ut præcidium eſt. Et dixit ulcera cleius, eodem tempore itidem, quod ſi fieret aliqua petitio pro reducſione Bohemorum, quod aliquis eius vel obſervatio eccleſiæ matret debeat, ut ſi petatur, quod concilium conſedcendat et annuat votis Bohemorum in articulo de ſacramento altaris ſub utraque ſpecie a laicis ſumendo, vel in articulo de libera prædicatione verbi per laicos ordines et diaconos abſque impedimento facienda, vel in articulo de ablatione temporalium ab eccleſia, vel demum in articulo de publica correptione quorumcunque notorie peccantium et recidivorum, quid fiet in his? Videbatur clero quod non tam feandalizanda aut participandola eſſet auctoritas oeclitiæ, quod pro reductione illius perverſæ et rebellis ſectæ, eſſet concedendum a fiiebilior, etiam in animo ab eo, quod in præmiſſis determinavit, ſtatuit, et decrevit ſanctæ mater Romana eccleſia: quod ſecundum clerum antecdictum non eſſet verisimile ipſos Bohem o errores ſuos velle defendere, quamdiu contemnerent aut vilipenderent determinationes, et auctoritatem eccleſiæ, quod origo et fundamentum eſt omnium herefum et errorum. Et poſt illas ſolutiones et concluſiones a clero datas, dixit reverendiſſimus pater Injunxit eidem clero, quatenus collaboraret et providerent ad negotium domini regis vid. quid ſtandum ſeu dicendum eſſet de ſubſidio concedendo, et ſic continuavit convocationem ſuam uſque in tertium, et deinde ad quintum diem dicti menſis decembris.

Quo quinto die dictus reverendiſſimus pater præſidens in dicto loco cum confratribus D ſuis antedictis fecit clerum antedictum evocari, ad videndum, quid finaliter dicere aut facere proponerent de ſubſidio dicto regi concedendo, ac etiam de noſtris ambaſſiatoribus, ſi mittendi forent ad dictum concilium Baſilienſe, cum noſtra, et quos mitteretur, ambaſſiata in comparatione ad alias foret minium diminuta, quot in numero, et qualeſ, et ſub quibus conditionibus eſſent mittendi. Et dicitus pondit, quantum ad primum, ſcilicet, de ſubſidio domino regi concedendo, quouſque quarta decime ultimo conceſſa, fuiſſet plene colleeta, cujus terminus collectionis non tunc advenifet, quia in eorum conceſſione talis fuit E proviſio facta a rege et eius conciliis, quod clerus non vexaretur poſtea per aliqua ſubſidia feu ſolutiones, quouſque illa quarta decimæ fuiſſet ſoluta plenarie, et colleeta. Et quantum ad ſecundum, vid. ſi mittendi eſſent ambaſſiatores, quot in numero, etc. dixit idem clerus, quod ſi idem ambaſſiatores noſtri ex parte cleri tranſiuri, poſſent abſque exactione juramenti conſoliti, F

ANNO CHRISTI 1446.

ſtat; quia ita fieri voeiferatur, eos moraſtat, ne infignis ipſorum accelſus proratur. Sin minus, ſi gentes prædictæ, quarum maximus rumor jam eſt, veniunt, quia pothea nos cum maximo periculo tranſire non poſſemus, habitis litteris expeditionis noſtræ, & declarationis regiæ mentis verſus Baſilcam iter accipiemus, appoſito ſic ordine, quod et electi, & eligendi ſollicitentur. Hic relinquamus regem, & majores de conciliis, præterim reverendiſſimum dominum Remenſem cancellarium ad ſtatum concilii bene et optime diſpoſitos, & ita diſpoſitos, ut de ipſis non ſit nullatenus timendum, neque dubitandum. Eſt enim inter cæteros, ut diximus, ille reverendiſſimus dominus cancellarius ita affectus ad matrem eccleſii, ut pectus pro eccleſia omnia videre velſet, quam conciliii illius diſſolutionem. Et certe nili ipſe fuiſſet, potuiſſemus forte poſtlare, neque aperti fuiſſemus. Quam ob rem multum a concilio venit & commendandus, & regraciandus, & ut in hac opinione perſeveret, plurimum exhortandus, et de regraciandus, ut continuo ſemper aviſet, ubi videat ejus utilitatem. Jam per litteras regiæ majeſtatis licentiati dunt prælati ſuperiores regni & Delphinatus, totiuſque dominii ſui; quos etiam per ipſas exhortatur, maxime archiepiſcopos, ut ad concilium ipſum, quouſque ſuffraganeos & alios ad concilium de jure, vel de conſuetudine ire debentes hortentur, atque moneant, ut idem faciant. Scribit preterea idem ſerenliſſimus dominus rex dominis regibus Hiſpaniæ, quibus omnino laudat mitatur ambaſſiata ex parte concilii dictum, ne indignentur, & ſcribit & ambibus aliis ibi conſoederatis exhortando & rogando omnes, ut facto concilio debeant adhærere, & ſi poſſibile eſt, ambos opportunis. Nunc intelligunt reverendiſſimæ dominationes veſtræ, quid apud majeſtatem ſuam fiebum fit. Ex ambaſiata primo Sept. MCCCCXXXII.

ANNO CHRISTI 1446.

etc. in eodem concilio incorporari, mittendi eſſent in numero octo doctores in theologia, jure canonico, & civili, & aliter. Et hic continuavit convocationem ſuam uſque in diem Martis, vid. 7. dem menſis decembris; & ab hinc uſque ad 10. ejusdem menſis decembris.

Quo die dicto fever. pater loco ſupradicto præſidente, aſſidentibus ſibi London. Elien. Lincoln. Norwicen. Keff.n. Circeſtren. & Aſſaven. epiſcopis, quidam mag. Petrus Partreych, theologiæ doctor, de voluntate & mandato dicti reverendiſſimi patris expoſuit præfatis de clero modum proceſſus et diſpoſitionis hab.e contra quendam Petrum Clerk, & alios hæreticos de Bohemia in civitate et concilio Baſilenſi, & de forma captionis eorundem hæreticorum coram ſanctiſſimo patre noſtro nde dignus ei retulit, ut dixit.

Et comparentibus eodem 10. die menſis decembris fecunda vice commiſſariis regiis, iuſtitiam aliquod a prælatis & clero exponentibus, tunc & iterum iterumque poſtea clerus non potuit inclinari ad illud concedendum. Tandem 18. die eiuſdem menſis Thomas Bekyngton, prolocutor, nomine cleri dixit & aſſeruit, quod clerus provinciæ Cantuar. quamvis in citeriori quali pulſus ægritudine, ac ſui jugo neceſſitatis conſtituti, de qua ſurgere non poterat; conſiderans tamen neceſſitates regias, & pro conſolem C cauſa, major pars cleri veritis præcedentere intendebat ad conceſſionem ſubſidii. Et hic denum quartam partem & mediatatem unius decimæ integre de bonis, beneficiis & poſſeſſionibus eccleſiaſticis domino regi dederunt.

COPIA LITTERÆ.

Ambaſſiatorum concilii exiſtentium apud ſerenſſimum regem Francorum.

SAtiata nobis fuit dies audientiæ in die menſis proxime præterita, qua die coram regia majeſtate nobis impoſita, & etiam aliqua addita per ſuſtentatorem ejus locumtenentem, prælente ſeepe concilio ſuo. Rex ille ſerenſſimus audivit omnia humaniſſime, & optime intellexit, proponendo quod latinum pedentibus intelligit. Unde de dicta facti concilii devotiſſime ſuſcepit. Domum habitis diebus tribus ad deliberandum, in quibus nihil in ſuo conſilio tractatum eſt, quod non ad expeditionem noſtram pertineret, reſpondit die XXIX. ſe velle prorſus concilio adhærere, & id totis viribus ſuis conſequere, in omnibus petitionibus noſtris, ac facti concilii votis annuit. Nunc E inſtantiam factum, ut ambaſſiatores ad concilium venturi eligantur, jamque tres nominati, & electi ſunt, videlicet reverendiſſimi domini archiepiſcopi Lugdunenſis & Turonenſis, & dominus epiſcopus Arelatenſis. Starim etiam, ut ſperamus, fiet aliorum electio & expeditio. Quod ſi futurum videamus ita celeriter, ut infra dies XX. recedere poſſint de hoc regno & armorum gentes non diſpergantur interim per partes iſtas F

ANNO CHRISTI 1446.

relarcta, cum eorum prælatis, pro quous ſanctiſſimus, prædeſſabilis & hujuſmodi concilium accedant circa calendas menſis Novembris proxime futuras ac ad præfatum oecumenicum concilium, quam citius poteris, conferas & ſimiliter omnibus & ungulis tuis ſuffraganeis ac cæteris prælatis etiam exemptis, qui ad concilia vetere tenentur de antiqua conſuetudine, vel de jure auctoritate bulla injungas, & mandes, ut ſe quoque conferant, quam citius poterint, ad concilium oecumenicum, ut ſollicitudini pia cooperante, in eo per tuam & aliorum prudentiam & virtutem tractentur & agantur ea, quæ ad laudem Dei, pacem chriſtianorum, ac ſtatu n et exaltationem eccleſiæ ſuæ ſanctæ. Dat. Bononiæ anincarnat. Dom. MCCCCXXXVII. 13. calendas Octobris, pontificatus noſtri anno VII.

Addito dein brevi regio pro convocatione habenda, ita pergit reverendiſſimus in mandato ſuo ad epiſcopum London. Cupientes volentes in præmiſſis exequi, quod eſt noſtrum, fraternitati veſtræ committimus & firmiter injungendo mandamus quatenus cum omni celeritate, qua poteritis, omnibus & ſingulis cuepiſcopis & ſuffraganeis noſtris, necnon & prælatis illis, quorum nomina in ſchedula præſentibus affixa continentur, injungatis atque mandetis, quibus etiam & nobis nos jungimus & mandamus, ut ſe conferant, quam citius poterunt, vosque vos conferatis, quam citius poteritis ad generale concilium de Baſilea ad Ferrariam civitatem, pro oecumenico concilio inibi celebrando jam tranſlatum; ut, altiſſimi miſericordia cooperante, in eo per eosdem, vel eorum alterum prudentiam & virtutem tractentur & agantur, quæ eedant ad laudem Dei, pacem chriſtianorum, ac ſtatus & exaltationem eccleſiæ ſuprædictæ. Inſuper vobis committimus & mandamus, quatenus omnes & ſingulos dictæ noſtræ Cant. eccleſiæ ſuffraganeos, &c. in eccleſia cathedrali S. Pauli London. die Lunæ, vit. 28. die menſis Aprilis &c.

Sequente die Veneris, decimo vii. menſis Maii, poſt prandium, dominus ad domum capitularem accedens, & aſſidentibus ſibi ibidem diétis conſtratribus ſuis epiſcopis, ac aliis prælatis, & clero ibidem exiſtentibus, intimavit eisdem causas advocationis cum, primo vit. quoniam conſilium dominus noſter papa Eugenius intimaſſet ibi per literas ſuas de tranſlatione concilii Baſilenſis ad civitatem Ferrar. & de aliis, quæ in ibidem literis inſerebantur, quæ ipſi fecit coram eisdem publice nunc ibidem; quarum tenor in dicto certificatorio plenius continetur. Secundo intimavit eisdem, quod dicus dominus noſter papa per literas ſuas providit, & committit eccleſiam cathed. Elien. per modum commendæ, pro perpetuo, domino Ludewico, archiepiſcopo Rothomagen. ac ipſum adminiſtratorem perpetuum dictæ eccleſiæ & dioceſi. Elien. deputavit, & ordinavit; ut in bulla ſuper hoc confecta, ipſe per alias bullas regiſtrata, liquet manifeſte. Quæ, quia res erat ante hæc inviſa & inauditi exempli, ac (ut per magnates ejusdem ordinis, & ſocietatis declaravit reverendiſſimus pater

ANNO CHRISTI 1446.

ANNO CHRISTI 1442.

pater antedictus) posset eedere in eccle-
sie Anglicane magnum detrimentum & ja-
ſturam; dicebat, quod ſuper hujuſmodi fa-
cto vellet ipſos conſulere et ſuper eisdem
deliberare. Tercio notificavit eisdem de in-
ſtantia magna facta sibi & aliis dominis per
graduatos univerſitatum Oxoniæ et Canta-
brigiæ, pro ordinatione facienda super pro-
motione eorum. Unde pro tranſitu intendit ad
dictum concilium generale Ferrarienſe, ac
de ſubſidio pro expenſis eorum, ac de aliis
duabus caulis prædictis deſideravit dictus re-
verendiſſimus pater deliberationem habere
communem, et ſuper hoc mandavit cleru,
ut in domo inferiori conveniret, et ſuper
illis diligenter, communicatent.

Die ſabbati ſequente, vid. 5. Maji domi-
no cum confratribus ſuis prædictis, & cle-
ro in dicta domo capitulari exiſtentibus, ac
ceſſerunt ad dictam domum capitularem cer-
ti domini temporales de concilio regio, ad
notificandum eiſdem prælatis & clero vo-
luntatem regiam in ea parte; quæ in ef-
fectu erat (ut dominus de Hungerford de-
clavit) quod ordinarent notabiliter pro
tranſituris ad dictum concilium generale,
& aquandoquerent ad hoc perſonas nota-
biles & valentes, & pro expenſis eorum
debite providerent; aſſerens nomine regis
per rationes magnas, & propter honorem
nationis Anglicanæ, nunquam tantam faci-
le occaſionis materiam notabiliter trans-
mittendi, ſicut tunc inſtabat. Quibus di-
ctis, & ipſis dominis de concilio regio re-
cedentibus, ac communicatione habita in-
ter dominos ſpirituales ac prælatos religio-
ſos in domo ſuperiori, præmiſſis, tandem
idem clerus per dictum mag. Thomam, pro-
locutorem ſuum, de contribuendo ad ex-
penſas transmittendorum ad dictum conci-
lium patres, & dictis dominis ſuppliciter
humiliter excuſari, ineuendo & expreſſe af-
firmando hujuſmodi onus ad ipſos domi-
nos ſolummodo pertinere. Dicit. domino & a-
lis ſuffraganeis ſuis, ibidem tunc exiſtenti-
bus, hujuſmodi responſum cleri graviter
nec placide acceptantibus, continuata eod.
convocatio per dominum uſque in diem
craſtinum, & ſic de die in diem uſque in
diem Sabbati 10. diem Maji. Quo die pra-
lati religioſi, & alii prælatorum domuum
religioſarum unanimi conſenſerunt nomine
omnium religioſorum poſſeſſionatorum pro-
vincie Cant. ad hujuſmodi expenſas tran-
ſmittendas ad dictum generale concilium,
de denario cuilibet cujuscunque bo-
nis & beneficio ſibi & ſuis ſubditis
ſuppliciter dictis dominis epiſcopis, quod
hujuſmodi eorum conceſſio, ea vice divi-
ſa quali, & abſque communi conſenſu cleri
prædicti facta, non cederet in exemplum,
ſeu in eorum præjudicium aliquod in futu-
rum. Et tunc habita communicatione cum
eiſdem religioſis & ſuper promotione
graduatorum in univerſitatibus Oxon. &
Cantabrig. prout alias diverſis vicibus com-
municatum erat, conceſſerunt iidem religi-
oſi, quod, habita prius reformatione cer-
torum ſtatutorum pro graduandis in dictis
univerſitatibus, ſub certis modis & formis
in quadam ſchedula per abbatem Gloce-
ſtriæ, prolocutorem ipſorum religioſorum,
poſtea contentis, ordinatio facta alias ſu-
per promotione graduatorum præſich. in-
convocatione celebrata per dictum dominum
Henricum, Cant. archiepiſcopum, in ec-
cleſia S. Pauli London. an. D. MCCCCXXI.
procederet, & efficacem foreiretur effectum.
Quæ quidem ſchedula ſuper reformandis ſta-
tutis prædictis concepta, die Lunæ proxi-
mo ſequente in domo capitulari Cantabrig.
univerſitatum pro deliberatione habenda ſu-
per eadem extitit liberata.

Sequenti die Mercurii 14. Maji, viſo quod
aliud non poſſet obtineri reſponſum a cle-
ro, quam, ut ſupradictum eſt, quead con-
tributionem faciendam tranſitantis ad dictum
generale concilium, dominus Cant. archie-
pus ad dictum provinciale concilium nullo
modo, vel juxta tenorem mandati non com-
parentes, pronunciavit contumaces ſub for-
ma inferius annotata. Et ex conſenſu epi-
ſcorum fratrum ſuorum, vid. dominorum Roberti,
London. & Thomæ, Wigorn. epiſcoporum,
tunc ibidem præſentium, continuavit con-
vocationem ad 6. h. diem Odobris pro-
xime tunc futurum.

Tenor vero decreti five ſententiæ contra
abſentes, ut præfertur, ſequitur, & eſt ta-
lis: In Dei nomine. Nos Henricus,
permiſſione divina Cant. archiepiſcopus, to-
tius Angliæ primas, & apoſtolicæ ſedis le-
gatus, omnes & ſingulos abbates, priores
ſeu decanos eccleſiarum cathedr. archidiaconos,
cuſtodes, & magiſtros eccleſiarum collegiat.
& alios de clero quoſcunque ad præſentem
convocationem vocatos, citatos, & com-
monitos, & præconizatos, diuriuſque expe-
ctatos, ac nullo modo aut non legitime,
ſecundum tenorem mandati noſtri compa-
rentes, pronunciamus, & tenore præſentium
contumaciæ in omnes & ſingulos prædictos
infligendam nobis reſervantes. Monemus
itaque omnes & ſingulos præfatos contu-
maces, quod 6. die Odobris proxime fu-
turo, omnes & ſinguli contumaces ſupra-
dicti compareant coram nobis in loco præ-
fenti, poenas contumaciarum hujusmodi au-
dituri, & ſubituri, completuri, & ſubitu-
ri, prout juſtitia ſuadebit: & præſentem
convocationem uſque ad & in diem præfa-
tum continuamus. Monentes inſuper omnes
& ſingulos jam præſentes, ut die prædicto
compareant, & quilibet eorum compareat
coram nobis, aut noſtris in hac parte com-
miſſariis in convocatione præfenti; ipſo-
dem loco proceſſuri, & viſuri, facturi, &
ſubituri, quod in conciliis provincialibus
faciendum ordinando, & ſtatuendo fue-
rit, & quod jura & canones ſuadebunt.

Tenor alterius bullæ per dominum, du-
rante dicta convocatione, recepta, concilio Ferrar. incepto, & Graecorum adven-
tu facientis mentionem, ſequitur, & eſt
talis.

Eugenius epiſcopus, ſervus ſervorum Dei,
venerabili fratri Henrico, archiepiſcopo
Cant. ſalutem, & apoſtolicam benedictio-
nem. Benedictus & laudamus Deum, qui chariſſimi in Chriſto filii noſtri Felicis,
Romanorum imperatoris illuſtris, & vene-

ANNO CHRISTI 1442.

ANNO CHRISTI 1442.

rabilis fratris noſtri Joſephi, patriarchæ Conſtantinopolitani, & Græcorum præſentium concilia inſpiravit, & ſancta ejus ſubmiſſiva conſilia, cum octava die præſentis menſis Venetias applicuerint, & ad civitatem Ferrar. pro concilio ibidem celebrando, propere venturi ſint. Quod inter cæteros prælatos fraternitati tuæ ſignificamus eſſe dolentes, ut una nobiſcum in Domino gratuletur, & vero gaudio impleatis. Nam ob hujuſmodi Græcorum adventum jubila ſunt fundamenta pacis & unionis ab Eccleſia, & Dei eccleſia, quam, divina ſuffragante clementia noſtris etiam temporibus cum grege dominico nobis deſuper credito aſſecutoros eſſe ſperamus, & ſiquidem Græcorum adventum tuis ſuffragaueis & populo tibi commiſſo, ad communem ipſorum lætitiam denuncies, ut ex hoc ſanctum opus orationibus ad Deum emiſſis, & proceſſionum, ſolemnitatibus, & aliis piis operibus adjuvent, indueter ſtudeas. Verum, quia, fux devotionis & fervor ardor & zelus erga incrementum chriſtianæ religionis & fidei apoſtolicæ nobis notus eſt, & hujus communis & ſalutaris, boni particeps ſis, eandem fraternitatem tuam ex corde requirimus & hortamur in Domino, tibi etiam in virtute & obedientia, de præſtiti juramenti præcipiuus & mandamus, ut confeſtim literas aliarum, & ad hoc oecumenicum concilium, in hunc Dei cauſam, quæ cæteris ſeorsum præponenda eſt, accedas. Et inſuper dictis tuis ſuffraganeis, ac abbatibus exemptis & non exemptis, qui de jure ſeu antiqua conſuetudine ad tua concurſus ſunt, tenore tenuntur, auctoritate noſtra ſub earum præſiti juramenti virtute & obedientia præcipias & mandes, ut quamprimum ſe ad iter ponant, & ad hoc oecumenicum concilium accedant; ut in eo, Spiritus Sancti gratia adjuvante, per tuam aſſiſtentiam ac ſapientiam, & aliorum prælatorum ea tractentur & agantur, quæ ad ipſius Dei laudem cedant, fidei chriſtianæ unionem & incrementum, eccleſiæ reformationem, & exaltationem eccleſiæ ſuæ ſanctæ. Super his autem dilecto filio magiſtro Petro de Monte, utriuſque juris doctori, notario & collectori noſtro, quedam commiſimus tuæ fraternitati ex parte noſtra referenda, quibus velis fidem præbere. Datum Florentiæ anno incarnationis dominicæ MCCCCXXXVII. die 10. calend. Martii pontificatus noſtri anno VII.

Sexto die Odobris ſequente ullo deliberationis ſuccelſu præterlapſo, die Mercurii ſequenti dominus ad dictam domum capitularem iterum accedens, præſentibus in eadem domo venerabilibus patribus London. Menevien. Roffen. ac bovent. & Lichf. epiſcopis, præcepit omnibus de clero, quatenus in domo inferiori iminul conveniant, & ſuper illis, pro quibus fuerant hac vice convocati, diligenter tractarent; vid. pro promotione & adventu patriarchæ dictis ordinanda, & pro ſubſidio pro tranſmittendis ad generale concilium Ferrar. & ſuper his effectualiter reſponderent. Deliberatione igitur per clerum in domo inferiori ſuper his habita, ad domum ſuperiorem coram domino & confratribus ſuis aceeſſerunt, & per mag. Johannem Lyndeſeld, ſuum prolocutorem, domino ſuppliearunt, quatenus, conſiderata paucitate cleri, & abſentia majoris numeri corundem, ac etiam paupertate & caritida per totum regnum quali ingruente, eos ab aliquo ſubſidio pro tunc concedendo, habere favoſuperiter excuſatos; cum nec aſſerant ſuper tali ſubſidio concludere, ipſis exiſtentibus in tam parvo numero, & quia particularibus ſuis in tam petiſera clade, quæ in dicta civitate London. indies accreſcebat, diutius commorari. Suppliciterunt inſuper, ut vel convocationem ipſam diſſolveret, vel ad tempus prorogaret; ſeu ad aliam locum transferret; ſed quia nihil effectuale ad tunc factum fuerat, dominus continuavit convocationem ſuam uſque in diem Lunæ tunc proximum, & deinde in diem Martis ſequentem.

Quo adventiente, dominus mandavit clero, quatenus ſuper præmiſſis effectualiter communicarent, reckando eit qualiter & quomodo feeerunt & concelſerunt prælati religioſi per regnum tranſmittendum ad concilium generale Ferrar. & ſuadendo, ut, omni poſtpoſita in ea parte diviſione, ad conſimilem conceſſionem ſuis dominis applicarent. Unde poſt diutinum tractatum ſuper ipſo ſubſidio concedendo, & nulla... ſuper hoc facta ſtabilita, dominus continuavit convocationem uſque in craſtinum.

Quo die craſtino mag. Richardus Carpenter, univerſitatis Oxon. cancellarius, dominos de ſua conſortibus dixit literas exhortatorias, unam vid. ex parte ſereniſſimi in Chriſto principis domini noſtri regis Angliæ, & aliam ex parte univerſitatis Oxoniæ, ut apparuit, miſſis præſentatis. Quarum quidem tenores ſequuntur, & ſunt tales.

Per regem. Reverend ſime & reverendi patres, nobis in Chriſto chariſſimi. Non ab re ad augendas claras ac famoſas univerſitates noſtras Oxoniæ & Cantabrig. cum inclytiſſuis progenitoribus noſtris æquali ſemper animo fuimus. Certi quidem ſumus, quod ab his duobus luminaribus non minima pars famæ ac *gloriæ coronæ & regni noſtri hucuſque reſplendoit*, quæ, ſi jam noſtris, quod abit, temporibus per incuriam aſtrigni ſinerimus, regnum hoc *lucisjam noſtrum* quaſi lucernam ſine lumine in brevi fore nec ſentimus eſſe. Quod triſte ferimus, publice tamen nec vos nec quam celerrime, quod cordi nobis ſemper eſt, jam dictis univerſitatibus noſtris lucurrere dignemini nobis ſit, utraque ſubſidiorum extremæ diſcrimen occaſura eſt. Sic quidem in ſpiis diminutus eſt jam ſtudentium numerus! nimirum cum ſit neceſſe ſeu fruſtus ſtudii nullus aut nodicus. Cogitantibus itaque nobis quam langueat huic medicinam parcere, nullum prorſus remedium videtur aptius, quam, ut, deſcientibus & extinctis pene lampadibus, plus olei infundamus; ut utriuſque univerſitatis noſtræ graduati, penitus ſemper gradum ac ſaturum qualitatis facilius de

ANNO CHRISTI 1440.

patrimonio ecclesiæ uberius providerit. Quibus enim æquius beneficia ecclesiæ debent judicemus, quam hiis, qui ab ipsis fermè cunabulis totum vitæ tempus in Dei honorem & ecclesiæ illuminationem in studio contriverunt? Et cum Dominus in evangelio doctis, tantum peritissimo colonis vineam suam, ecclesiam scil. catholicam, tendam tradi passerit; agre patimur tot literatos & eruditos viros, quibus famæ, loquitur universitates veltras referas effe, quasi robitos peritius & defertos videre, & fine alla promotione five alsqui ftudii fui fructu confenescere. Prolnde paternitates vestras, quibus non minus nec legnius quidem, quam nobis animo effe debet falus & profperitas ftudiorum, rogamus attente, & in Christi visceribus requirimus & hortamur, quatenus utramque noltram universitatem prædictam literis his noltris fpecialiter & cordialime recommendatam habentes, ad graduatorum graduandorumque promotionem, pro qua & alias vobis multis nos memnimus, unanimi voto efficaciter laboretis. Præter mercedem, quam fecure vobis daturus eft vinece Dominus, dignas ex hoc a nobis gratias meritori. Moveant paternitates vestras ad hæc nedum præfentes noltræ, fed ftras ad hæc nedum præfentes noltræ, fed ftras ad hæc nedum præfentes noltræ, fed ft

ANNO CHRISTI 1440.

dies pericliture nova Ruchel parteriem com dolore, & fobdes poli rupta matrê viscera deflere cogitur indefelle. Non ligtur tam eximie reverentia obfequentes, quod pium, quod ecclefie falubertimum augurantur, poficimus, ea fpe moti, ut quicquid ordini ecclefiaftici reginimis contraneum, quicquid celefti tabernaculo contrarium, vos patres Spiritu Dei, ati confidimus, congregatos, diffimulare vel negligere haud poffe, eam vos conftitutionem erigere, roborare, & ad effectum Deo placitum, fibi cultoribus optatum perducere, qua veritatis operarii in meffe defudantes, cumulatiores fructus congregent in horrea Domini, & vos digne procreationis vos fecundi reperifis vices, vitam recipiatis æternam. Magnificum veltre fanctitatis conflium profperos defigat ad fuccefflus magni concilii angelus, Dominus noller Jefus Chriftus. Script. Cantabrig. in plena congregatione noftra 8. die menfis Maii.

Quibus quidem literis in publico tunc lectis, ac communicatione aliquali habita inter dominum & confratres fuos fuper citerdem, dominus affignavit perfatto mag. Richardo, dicte univerfitatis Oxon. cancellario, negotium promotionis graduatorum hujufmodi, ut prædicitur, promoventi, ad refpondendum quibusdam petitionibus, in quadam fchedula ibi & procuratoribus dictarum univerfitatum alias pro deliberatione habenda fuper eadem libertate, contentis; mitigationibus five reformationem quorundam ftatuorum pro graduandis in univerfitatibus hujufmodi concernentibus ftatus; vid. diem Sabbati tunc proximum; ufque in quem diem Sabbati continuata fuerat per dominum hujufmodi convocatio.

Quo adveniente, ac domino & confratribus fuis, vid. London. Menevens. Norwicen. & Roffen. epifcopis, ac etiam aliis pluribus in artibus fecularibus ad laudem ejufdem mag. Richardi, cancellarius fupradictus, quadam in Latino fecit propofitionem folemnem coram eisdem; qua inter cætera vivos graduatos fecularium virtutibus infignibus plurimum commendavit, dominum & confratres fuos humiliter exorans, quatenus ordinationem illam, alias in convocatione clericî Cantuar. provincie London. an. Domini MCCCCXXXI. celebrata, pro promotione graduatorum prædictorum fallem effectualiter de novo erigere, atque firmiter corroborare dignarentur. Unde finita propofitione hujufmodi, ac nota per dominum materia quadam ecclefie nimis fcandalofa ejufdem diffinitionis fire dignitate inter fratres IV. ordinum Mendicantium, & mag. Philippum Norreys, in S. theologia doctorem, a die, ut afferuit, agitatæ; inconinenti quidam fratres, Philippus Boston, de Will. Lyndewode, Joh. Kenygale, & Thomas Gorflon, IV. ordinum fratrum provinciales, quorum articulos in fcripti refpondactos, ac contra ipfos, & in ipforum ordinum fcandalum & prejudicium in partibus Hiberniæ, & alibi infra Angliam, per eundem mag. Philippum, ut afferuerunt, prædicatos, & publice dogmatizatos, domino miniftrarunt. Quibus in publico lectis,

dominus mandavit eidem magiftro Philippo perfenti ad refpondendum tunc fingulis. Interrogatus vero fuper eisdem, quosdam eorum, prout proponebantur, expreffe negavit, & quofdam recognovit. Unde in partem probationis omnium articulorum præfcriptæ, prædicti fratres provinciales quandam literam five quoddam publicum inftrumentum, tenorem articulorum prædictorum in fe continens, ac figillis diverforum dominorum tam fpiritualium, quam temporalium, ac aliorum magnorum populum Hiberniæ figillat. Dominus præfentarunt, & in publico legi fecerunt. Unde habita communicatione inter eosdem, ac de & fuper promotione graduatorum una cum dominus petiit refpondionem finalem de dicto cancellario, & procuratoribus univerfitatis, quemadmodum deliberari fuerint quantum ad reformationem five mitigationem ftatuorum pro graduandis in hujufmodi univerfitatibus. Et ftatim prætenatæ & dicte fuerunt coram domino & fuis confratribus.

Refpondones univerfitatis Oxon. ad petitiones religiofarum fpectantes ordinat.

Prima petitio fuit, quod religiofi profeffionati in S. theologia incepturi, non teneantur ad ftatutum de legenda in artibus. Cui ad votum refpondere deliderans ftatuit, ac decrevit univerfitas prædicta regentium & non regentium, quod religiofi profeffionati fecundum ftatuta dictarum dicte univerfitatis lectiones ordinarias in facultate artium audiant; ac cætera omnia & fingula compleant, quæ fecularet artes graduum baccalariatus in eadem complere tenentur. Quibus fic completis, per magiftros in artibus feculares ad lectiones ordinarias in facultate artium audiendas, & ad refpondendum, quæftioni debitæ pertinenti admittantur, & pro fe determinent cum aliis, fi voluerint, de deinde completa forma pro incepturis in eadem facultate edita, per magiftros artium feculares pretentati, atque per eosdem fufficienter habita difpofitione ad incipiendum in eadem facultate admittantur, & regant fecundum tempus conturetum, fi faciendo univerfitati & dicte incepturis debitis prout in incipientibus aliarum facultatum hactenus facere confueverunt. Sic quod tantum femfor teneantur in regens de quocunque ordine profeffionatorum interet in congregationem, feu convocationem magiftrorum. Si vero ones determinationes fubire noluerint, tunc formam fecularibus non determinantibus incipiend. indictam complebunt, qua fic completa, fi in artibus non incepterint, per eofdem artes ex tunc proxime fequentes fcholares fulummodo artium in dicta univerfitate permanent. Per quos quidem dous annos morulum philofophiam in fcolis publicis extraordinarie & curforie, previa proclamatione fadta, legere, tenebuntur, per majorem partem dierum legibilium, cujuslibet termini, prædictorum durorum annorum; quam lecturam fic factam in incipiendum in S. theologia pro gratia, de

ANNO CHRISTI 1440.

de non regendo in artibus dicta univerfitas duxit de cætero acceptandam. Sic tamen, quod illud ftatutum nullius fit roboris vel momenti, quoufque provifio per religiofos poffeffionatos in executione ponatur, nec ultra duret, quam provifio per eofdem continuata fuerit.

Secunda petitio. Quod incepturi, necnon gradum affumpturi in jure canonico, non teneantur audire jura civilia. Cui petitioni volens univerfitas præfata in omnibus fatisfacere, ex conventu unanimi regentium & non regentium ftatuit & decrevit, quod facerdotes, qui ad jura civilia transire non poffunt, compleant feptem annos in jure canonico, ante gradum baccalariatus; annos, fi quos in jure civili habeant, minime tamen ultra tres, inter annos prædictos numerando; antiquo ftatuto penes omnes alios in fuo robore permanfuro.

Tertia petitio fuit. Quod fcholares in jure canonico, non teneantur audire decretales « Complete »; igitur ne impoftetur, aliquis præteritus hujufmodi termini « Complete » nimis arctangi fibi fenfum, de bellum conformitate habeat, pro quod hujufmodi conflictetur fecundum univerfitas alias declaraverunt per tunc prædictum ftatutum « De conclufione forme communis ne eft legalis facultatibus, » præfatus terminus « Complete » eo modo in ipfa facultate intelligi, quo in aliis facultatibus « Completio » communis formæ hactenus intelligi confuevit.

Quarta petitio fuit. Quod religiofi profeffionati incepturi non teneantur in die incepturiæ fuæ facere convivium, nec loco convivii aliquid univerfitati erogare. Cui petitioni de jure communi ac conluetudine omnium univerfitatum, & præfertim de conftantiam mentem ftatuto univerfitatis notorie, fufficienter creditmus effe refpondum. Verum aliquid de novo condere vel ftatuere, fuperuumum vilum eft, tenebitur enim non folum de jure communi, fed etiam ex vinculo juramenti fui univerfitati prædicti, per quod ftatuta nullis Turonenfium grofforum in incipientibus fuis expendere; que fumma facit rationabilis effet, fi fumptus pro tempore exiftentes, quos in hujufmodi incipientibus in diftributione, liberate, & aliis quam multis faciunt, obligare poffent; ad quos nec de jure nec de facto obligantur.

Quinta petitio fuit. Quod quilibet artiumordus ad gradum baccalariatus in facra theologia poffit in 13. anno opponere et refpondere abfque gratia. Que petitio, fi eret malum videtur effe irrationabilis, eo quod nec feculares, qui etiam prius in artibus reverant, poffunt ante 17. annum refpondere vel opponere; ftatuit tamen univerfitas præfata, ut quilibet fanctum conticipalis ac libertatis cum aliis graduatis fecularibus; obfervato femper fuperius memorato de completione formæ fuæ in facultate artium edito.

Quibus quidem refponfionibus, feu præmittitur, domino præfentatis, ac coram eo & confratribus fuis lectis & plenius intellectis, dominus, de unanimi confenfu & aflenfu confratrum fuorum, infuiofque electi provincie fue Cantuar. penfuis quampluribus quæftionibus factis ymbis, per partem univerfitatis prædicte coram ipfo & fuis confratribus, occafione non promotionis graduatorum in eisdem expofitis, decrevit ordinationem fubfcriptam juxta omnem vim, formam, & effectum ejufdem per totam provinciam fuam Cant. firmiter obfervari per decennium duraturam.

Tenor vero ordinationis pro promotione graduatorum prædicta fequitur, & eft talis.

Henricus, permiffione divina, etc. venerabili fratri noftro domino Roberto, Del gratia Lincoln. epifcopo, falutem, etc. Cum nos nuper in convocatione prælatorum & cleri Cantuar. provincie, in ecclefia cathedr. S. Pauli London. celebrata, expofitis tunc in publico coram nobis ex parte univerfitate univerfitatis, Oxon. vid. & Cantuarig. querimoniis lachrymofis fuper earundem defolationibus, occafione, non promotionis graduatorum in eifdem, aut citmerar eventorum, pio, ficut tenemur, compatientes affectu, ad laudem omnipotentis Dei, & profectum ftudii fcholaftici, ad exaltationem chriftiane fidei, & ne fludentes virtutibus & literarum fcientiis in eifdem, quod abit, fruftrati fpe debita, cuiuslibet rei attributionis appetitum uiteres provicienti deponant penitus ftudiorum defertores effecti; de veltro exteriorumque prælatorum, ac totius cleri prædicti confenfu patrum & affenfu, pro digno defectorum graduatorum promotionibus, magnis ad hoc inliquer chriftianiffimi principis domini noftri regis adhortationibus invitati, fubfequentibus modo & forma ordinavimus providendum; vid. quod quilibet patronus ecclefiarum de ejus provincia, &c. uti fupra in ordinatione eadem de an. Domin. MCCCCXXI.

Præmiffo quidem in forma fuperius data peractis, ac facta diffputatione non modica inter prænominatos fratres, vid. quatuor provinciales & prælatum mag. Phil. Noreys, fuper articulis contra eundem mag. Philippum, ut fupradicitur, dominus Menevenfium provincialis,

ANNO CHRISTI 1440.

tranſituris ad præfatorum generale concilium. Cui magiſter Johan. Lyndefeld nomine totius cleri finaliter dixit, ac domino & ſuis confratribus ſupplicavit, quatenus conſiderata paucitate cleri huiuſmodi, ac abbentia majoris eorundem, necnon paupertate & carilia, quaſi per totum regnum ingruente, eos ab aliquo ſubſidio concedendo haberent favorabiliter excuſatos. Et quia periculoſum nimis erat eis, ut aſſerait, ſub tam peſtifera clade, quæ in diſtis civitate in dies accrefcebat, diutius commorari, ulteriusque ſupplicavit, ut ſupra, quatenus convocationem ipſius ſinæ liter diſſolvere dignaretur. Unde dominus conſiderans præmiſſa, vifoque ulterius, quod aliud non potuit obtineri reſponſum a clero, quam ut ſupradictum eſt, omnes & ſingulos ad huiuſmodi convocationem ſuam legiime citatos, ac non comparentes, juxta tenorem mandati eis in hac parte facti, pronunciavit contumaces, ut ſupra, & pœna ibi reſervata. Et incontinenti ad rogatum & inſtantem petitionem confratrum ſuorum, & cleri prædictorum, huiuſmodi convocationem ad Dei laudem diſſolvit, & ſcliciter conſummavit.

Pertinent huc ad A. 1436.

QUÆDAM

Litera ſcripta de Baſilea domino cardinali Urſino.

REverende in Chriſto pater, et domine, et domine mi ſingulariſſime, humili, et obſequioſa recommendatione præmiſſa. De occurrentibus totiens ſcripſi, quotiens occurrerent nuntii. Nullum tamen a veſtra dominatione habui reſponſum; unde ſatis admirari debeo, imo nec ſufficio, attentis verbis inter parentelam veſtram, et me prolocutis; et quasi videtur, quod de Dei, eccleſia, et ſanctiſſimo domino noſtro patum teneatis, parumque de occurrentibus extimamini facta. Si in excuſatu tamen mentis ſoquor, ignoſcere dignetur paternitas veſtra reverendiſſima, quoniam ad hæc me cogit ſincera mentis puritas, et affectio; et licet multa eſſent ſcribenda, plura tamen eſſent dicenda, ſi Deus adeſſet, quod per unum diem integrum cum veſtra eſſem dominatione. Et ſi non omnia, ſaltem aliqua ſcribam, quæ urgentia neceſſitate tacere non poſſum. Hic tractata eſt materia de fabricatione adminiſtrationis papatus faciendæ domino noſtro ſanctiſſimo, et jamdiu eſt, quod fuiſſet concluſa. Sed hic aliqui conſtituti Deum timentes, et pericula, quæ exinde verifimiliter poſſent in Dei eccleſia oriri, ſub ſpe proviſionis ſiendæ per dominum noſtrum prætendentium protelabant. Dum enim prædicta agerentur ſupereneſtrunt ambaſſiatores electorum imperii numero XIII. qui propoſuerunt, ut melius poterlis videre per copias propoſitionum quas mitto; qui inſiterunt pro majori dilatione, ut ne ad certa præmiſſa deberet reſponſum ab eorum arbitrantur, donec ipſi fue redidſent ſanctitatæ, cum qua iperabant bonam, et fructuoſam reportare concordiam. Diretunt inſuper, quod niſi ſuperſederetur, vo-

Extant ſupra hæ legationum propoſitiones.

lebant ad ſuas remeare dominos. Quibus audiis, conſideratis, et maturiſſimis conſiliis eſt via, quæ ſequitur. Licet nondum ſit concluſa, tamen credo, quod non protelt obviari, quin non concludente ſeptimana ſequenti per ſeſſionem, et decretum; videlicet quod prefatus dominus noſter adhærere teneatur concilio, et tollere publice illis dictionem, infra XV. dies ſecundum quosdam, ſecundum alios infra duos, et ſecundum reliquos infra tres menſes a die publicationis ipſius decreti: quibus quod ex nunc intelligatur ſibi fubtracta totalis adminiſtratio papatus, confirmatio, electio, et collatio beneficiorum; et hoc ad uſtrictum. Similiter modo, quod domini cardinales, ceteriique prelati, et beneficiati quicunque tenentur ab eo, et a curia Romana recedere, et ad reſidendum in ſuis beneficiis ire, vel ad præſens concilium venire ſub pœna excommunicationis, privationis, et inhabilitationis. Et quod ſtatim poſſint conferri ſua beneficia, multaque alia ponentur in decreto. Super quo hodie vifitando fuerunt congregati XXIIII. ad hæc deputati, et deputatis cardinalibus ſuis ſacrine concordes, legerunt in congregatione publica, futuraque ſeptimana, ut dictum eſt, determinabitur; et ad dilationem habendam multum profecerunt Litteræ domini Romanorum regis, ambaſſiatores regum Franciæ, Lotharingiæ, et Anglie, qui regis, et prefati electorum ambaſſiatores. Magiſter Jordanus Morin Ambaſſiator Regis Francia etiam multum profuit, quod vobis non reverti, ſi ita præcipiebatur fuiſſet actum, multumque alii impediverunt, quantum potuerunt. Sed illi fuerunt principium, de quibus bus vel fuiſſet determinatum, ac obtinetur. Quæ omnia, ſi Dominus noſter mihi faſtaere fuit, & collega meus fidem mihi fuit, providendo eo quo debebamus, modo, adhærendo, & mittendo ad prætidendum ſuo nomine & prælatos, non eveniſſent; cefſabantque, & adhuc dignabitur Deus, ut non eveniant magis exardeſcat, & ſine mora. Alloquin. Deo & ſanctiſſimi fue devant, hic exiſtentes, nihil, vel modicum accrepant. Quod ni dignabitur facere, nil contra ſuam ſanctitatem, nec in præjudicium ſue curiæ attentabitur. Sed reformatio, ſeu deformatio, & expeditor Bohemi, qui pubiera die Sancti Nicolai debent convenire in Cuſa cum tota ſua ambaſſiata hoc venientes. Et cum ſit ita nativitatem, vel circumciſionem. Inſuper, pater reverendiſſime, multi funt hic notabiles, qui facta provilione, de qua ſuperius, intendit ſecretarium pro veritate ejus ad mortem inclusive. Elapſa ſeptimana futura advifata in reformatorio per alias advi-ſbuntur de putationes. Mei adverſarii inſiterunt, prout ſæpe petierant, quatenus aliam Eccleſiam, alia vacantem, ara cum penſione mille, & quingentorum ducatorum ſuper Eccleſia mea reciperem, quod facere nolui, prout nunquam conſentiam, etiam ſi multas remanere deberem, & principio fui in eadem mente, ſum, & ero, quando mihi ratur, quoniam (non) hinc Dei offenſa, & mea Eccleſie, nec non vercundia gravi-

ANNO CHRISTI 1440.

ne dum mea, fed etiam parentum perpe- A tua facere poſſem. Sunt alie cauſe, quæ ex cauſis legitimis hic non inferuntur. Quapropter poſſem cum pura conſcientia conſentire, quod adverſarius meus, Simpliciamus ille electus, Eccleſiam meam, in qua nullum ſibi penitus competit jus, cum mea grandi jactura habere debeat? Exoro, Pater, ob reverentiam Dei, ſuperſedere diguemini omnino noſtro ſanctiſſimo pro expeditione juſticie mee; & dignetur ſua ſanctitas conſiderare, quid fecerim Conſtantiæ, Senis, & adhuc facio. Credo firmiter, quod multa prædicto Domino non prontetentur, ſi aliquid contra me, velit intemere, que nunquam poſſent admiſperi. Dominus de Luna, qui unicum habebat Principem in ſuis obedientia extra- ſuam Regnum, & qui dederat ſibi manus de dimitendo eum, ſi mihi promittentur contra ſua ſcripta, magis Deum timuit offendere, quam honorem. Nunquam a mea promotione voluit variare, quod ad magnum honorem ibi fuit reputatum. Non enim quæro gloriam, & honor erit Domino noſtro ſanctiſſimo, ſi veritatem, & juſtitiam ſervaverit. Cras erunt quindecim dies, quibus hodie noſtre hic applicuit dominus Cardi Petri ad Vincula inabitu diſſimulato cum quatuor equis. Incrallinus ac omnibus bene viſus, & recepti. Alias ſcripſeram litteras, que remanferunt, quod nuntius tunc recedens eo decerat recedere. Quia concludendo dicam nolcio; nil quod ſi celeriter non occurrerat tanti malis, & diſcriminibus, venerit ſuper eos, non mala non ſolum inuenda; ſed etiam interrogacula, & talia, que forſan non fuerunt vel audita ab initio naſcentis eccleſie. De cetero ſuppliet coram Deo, primo veraciter ſum excuſatus, ſic coram Domino noſtro, ſi veſtrum facteris debitum habear ego. Confoveat eundem dominum noſtrum ſanctiſſimum, cum paterniiate veſtra reverendiſſima omnipotens per tempora longiora. Ex Baſilea Illis Septembris. Later præſentium cum litteris Domini regis Francie deprecaturus pro ſuo avuncalo ad dominum noſtrum veſtrum ſupplico in agendis pro eodem, tamquam benemerito recommidum facere veſtris domino noſtro ſanctiſſimo, & principio enim fui advocatus oſtendit, quem habebat affectionem; & non ſolum continuavit, ſed continuat. Si fua ſervitia fuerint recepta, ſpero, quod alias reſt exemplum bene agendi. Ipſe later aliqua alia, que calamus non capit, ore referrat, cui fidem adhibere dignetur reverendiſſima paternitas veſtra indubiam. Tres de meis funt in curia, quos paternitati veſtre reverendiſſime recommendo. Unum vero ſuperius ante dictum recommendari ſuppli- co humillime dominis meis reverendiſſimis, Tarentino, & Colocenſi Archiepiſcopis y Abbati S. Giuſtine, & Antonio de Sancto Vito. Ambaſſiatores prædicti, vel eorum pars habito reſponſo dederit ad dominum noſtrum, & dominum Imperatorem ire, & alia pars remanere. Reſcipiatur, & tractentur bene, quia ſunt nobiles, bene diſpoſiti, & a Domino fuis dependet, ut ita dicamus, tota Alamannia.

Lator literarum.

Servitor veſter cum anulo, & aliis bonis.

LITTERA

Scripta Cardinali Urſino per Regem Romanorum.

REverendiſſime in Chriſto pater, & domine carſſime. Per litteras fanctiſſimi domini noſtri ſummi Pontificis, atque veſtras, per oratores venerabilium, & illuſtrium noſtrorum, & Imperii fueri Principum Electorum allatas, coramque colatas fatis cognovimus, quid per ſanctitatem ſuam circa rem facri Baſilienſis Concilii peragatum ſit, & exhilarati ſumus, vos eſſe legatum in re tam faluiifera; nec creditmus aliquam negotia in antea finiſſe poſſe, nec cedere. Sumptimus non minus mentis perfuationes, venerabilis patres, que vos excitare videntur ad grediendum filatem unitverſæ Eccleſiæ, atque ad miſſionem Legatorum noſtrorum ad præfatum concilium, quemadmodum litteræ veſtre paternitatis ampliori, & elegantiſſimo verborum contextu explicuit. Super quo fub brevi eloquio reſpondendum eſſe reverendiſſime pater, quod falus univerſalis Eccleſie Dei, quemadmodum Altiſſimum conſeſtari poſſumus, hanc habet, quod fuit, & maxima ſuperfori tempore, & fatigia circa profecturiones, & conſervationem illius infudatorium, ne tamen id nobis tribuimus ad gloriam, fatis confare creditmus. Illa eſt, reverendiſſime pater, quam querimus, illam optamus, illa nos a ſtudio Regnorum noſtrorum has fraficas partes vitare commovit, ut patrocinio ſanctiſſimi domini noſtri circa rem publicam chriſtianam, ex tempeſtate noſtris videre poſſemus, quæ cupimus, & que accepta funt nomini fanctiſſimi ejus. Et quemadmodum per oratores noſtros literatos, & etiam ſuos populos nos alias large obtulimus operas noſtras ſummo ſtudio conflaturos pro bona concordia, & unanimitate ſanctiſſimi, & ſanctiſtarum, & ipſum facrum Concilium conſequenda; ita nos denuo offerimus, volumusque advigilare toto pode, ut mentes tam. fue ſanctitatis, quam dominorum Conciſii facri, cooperante Spiritu Sancto, in unam ſententiam reducantur, quemadmodum ingrantiam ipſius ſperamus. Fuit enim nobis ſemper difficilimus hujuſmodi diſſenio; & tanto plus, quantum ex ea, nil occurrentur, eventura conſpextimus innumera ſcandala & feiſſuram in eccleſia ſanctæ Dei. De miſſione autem legatorum noſtrorum dicimus, quod illos in Baſilea ad requiſitionem legati Apoſtolici continuo habuimus, habemus, & habituri ſumus; & ſic nos inanera ſeremus, quod per nos nil omitteuur de conſerentibus ad bonum, ac felicem progreſſum rerum gerendarum. Ipſum veſtram bonum, & ſincerus animus apud ſanctiſſimum dominum noſtri ita interpretantur, uti eſt, qui quemadmodum confi-

dimus,

Extant ſupra hæc.

Ex cod. Cod. Mediceo.

Pertinet huc ad A. 1436.

Extant ſupra.

Quis hic? an Joannes de Stella, de quo Antonin. in Chron. Archiepiſcopus Florentinus? Annal. Ecclef. 1416.

Ex cod. Mediceo.

Extant ſupra.

Anno Christi 1440.

dimus; per effectum noſtri ſtudii tandem limpide patefiet. Datum Senis die III. Martii Regnorum noſtrorum anno, Hungariæ &c. XLVI. Romani XXIII. & Bohemiæ XIII. Sigiſmundus Dei gratia Romanorum rex ſemper Auguſtus, ac Hungariæ, Bohemiæ &c. rex.

Ad mandatum Domini Regis Gaſpar Sligb.

COPIA

cujuſdam litteræ miſſæ de Baſilea procuratori Ducis Burgundiæ.

Ex codi. Cod. Medicco.

A Tempore, quo vobis ſcripſi noviſſime per familiarem Domini Auguſti; pauca in concilio nova ſupervenerunt, excepto quod in materia noſtræ auctoritatis, & mandato totius Concilii deputati ſunt omnes Cardinales, & cum ipſis toti Epiſcopi, quos vocari vellent ad audiendam depoſitionem teſtium in materia noſtra; & IX. Maji, & X. fuerunt auditi pluſquam XXIIII. omnes facientes pro nobis. Oblata tunc ſunt nobis plurima appunctamenta. Nonnulla acceptavimus; ſed in arbitrio noſtro ſimpliciter permanere intendimus. Illæ, de quo alias magnam, licet dominos eſt, extinationem habebamus, in ſuis diſſimulationibus perſeverat, nec unquam a domino exiet, aut ſuis gratiam reportabit. XV. B hujus menſis erit congregatio duodecima; ibi expectamus habere appunctamentum; utinam bonum. Quod ſi non habuerimus, habemus in mandatis a Cancellario omnino recedere; quod multum timetur. Nam quod occaſione cujuſdam clavis de Basilea Burgendi parabant ſe facturos guerram il- Cattia lis, magnus fuit timor in Concilio, & multi ſuſpicabantur, quod illud fieret ad cautelam ad dandum intellectum illis de Concilio, quod ſi Dominus veller, poſſet levi cauſa inferre magnam turbationem; aliis dicentibus, quod hæc fiebant in favorem Papæ, & ſic de aliis. Sed adhuc non recepimus nova de manendo, vel recedendo; unde multum miramur, & timemus, quod Dominus non ſit male contentus, quod non tranſiverimus, attento pauco favore, quem habet dominus noſter in Concilio. Quod ſi mandaverit, recedemus. * Quamdiu *alia de* C faciam, & quotidie facio, & omni die non ceſſo cum ſociis meis tractare, honorem ſedis apoſtolicæ obſervari; & jam aliqua media noſtro ſuſpenſa ſunt in tribus punctis, quæ dum fuerint excarta, apparebit de bona diligentia noſtra. Et ampliùs reſcribere non expedit, quouſque executio venerit, nec recedam pro morte a continuo affari pro honore, & libertate ejusdem ſedis, licet promiſi vobis, & indicavi. Quidam, qui erant ita dari in Concilio ponunt aquam in vino ſuo, atque amplioren ponent. Quod ſi non fecerint, ſunt aliqui parati ponere in medium multa refrenda. De Mela eſt infirmus; & expediret, ut cito veniret mittendi a domino noſtro, quod ipſi retrahèrent ad ſe, cum auxilio ſuo, amicorumque, majorem partem ſtellarum hic exiſtentium. Dominus Cabilonenſis eſt in eccleſia ſua a tempore veſtri receſſus.

Anno Christi 1438.

AD SACROSANCTUM OECUMENICUM CONCILIUM

Ferrariæ coeptum, Florentiæ continuatum, & Romæ abſolutum.

Ab anno 1438. ad annum 1446.

ADDITIO.

COLLECTORIS PRÆFATIO.

Anno Christi 1438.

ACtorum Florentini oecumenicis concilii partes ſunt duæ, quarum alia geſta in redditione Chriſtianorum orientalium ad eccleſiam catholicam continebat, altera quos ea sanxerit quæ ad retundendam Baſileenſis concilibuli audaciam viſa ſunt expedire. Ad utramque partem additamenta hic exhibeo, nec ſpernenda nec proletaria. Quoad Græcorum cum Latinis cauſam palam & ante plebſitos a concilio ſuſcitet aſſitatum, omnia quidem diligenter ſuſque collecta exhibentur in actis Labbeanis Græcis Latinisque, nihilque in iis deſiderandum ſupereſt. Haud ita tamen idem diligentiæ fervatum eſt, ſive in iis quæ Græci apud ſuos tractabant priuſquam cum Latinis conferrent, ſive quæ propoſita a Græcis, rejecenda, ſeu reformanda Latini judicarunt. Horum vero quædam accipere licet ex Epiſtolis, tum ſuis ſcriptis, & ſi minus probetur cum adverſet Latinos debacchatur; cur tamen etiam in aliis nimirum parti ſuæ ſententibus ſollicitetur, nihil eſt. Ex hoc igitur damnet fidei formulam a Græcis exhibitam Latinos cum ea dogmate proceſſionis Spiritus Sancti a Patre & Filio inter eccleſiæ utramque controvendam eſſe: ambigua in ea plura offenderunt Latini, earumque expoſitionem poſtularunt.

Præterea ad conjunctionem Chriſtianorum orientalium cum Latina eccleſia pertinent nonnulla hic primum a me, ut arbitror, prolata ex MS. codice aquali cum concilio vetuſtate, quem mecum communicavit vir de me æque ac tota eccleſiaſtica bene ſus liberalitate optime meritus, P. Joſephus Bergantinus Ord. Servorum B. M.V. Venetæ provinciæ tunc Auctiſſet meritiſſimus. Partem illic, ſed prolixiſſimam, de primatu Romanæ ſedis omittendam ad redus Ecclæſiam Chriſtianorum Orientalium ſpectantia, quamvis Græcorum tantummodo menuit literatur, ita conceptus: De unione Græcorum. Ex hic autem quedam accepta credo a ſcriptore codicis ex ipſo ore interpretis, qua pro concilio ut Latine effabitur, quæ orientales ornamenti prædicant. Hinc ſit ut nonnulla ibi occurrant, que pariter legantur in collectione Juſſinianæ a Labbeo edita, ſed interpretationi diverſæ. Omnium primum ex eo codice damnat hæreſeos arcanum, quo Armenorum legati in conſeſſione adauſſit Pontifex compellarunt. Succedunt dein literæ Gregorii Armenorum patriarchæ; de quibus vide ibi præmonitionem noſtram. Tertia ab his oratio Ἀπόλογον legatorum ad Engenium papam, eadem quidem cum vulgata apud Labbeum, ſed interpretatione diverſa. Succedunt literæ Joannis Armenorum patriarchæ Latinæ, quod in editis non apparet; forte tamen hæc non pertin literarum habenda eſt, ſed allocutio legatorum a Jacobitis miſſorum, qui poſtquam peruarunt, literas exhibuerunt apud Labbeum legendas. Ea vero legatorum oratio in Labbei decef. Demum ſubruntur Alexandrini patriarchæ literæ bina ſcripta ſub in priſtina ſua epiſtola adnotatum eſt) anno Græcorum 6949. i. e. Chriſti 1441. In his vero recipere ſe ſcribit Patriarcha fidem in concilio definitam, prout didicerat ex literis pontificis ad ſe delatis: a F. Alberto Stauracio, vero deſſimo & morum ſanctimonia celebre.) Minoritæ, ſe direxiſſe ab Eugenio, itemque aw alii literæ paulo poſt ab ipſo Græcorum imperatore receptæ. Hic idem eſt Philotheus, qui biennio poſt, ideſt anno Græcorum 6951. Chriſti 1443. una cum caeteris Orientalibus patriarchis ſynodicam ſcripſit, omnem reprobans cum Latinis communionem. Quare vel poſtremæ hæ literæ commiſſitio habenda ſunt pro Græcorum quorumdam more; vel levitatis patriarchæ huius ac cæterorum infigne monumentum exhibent poſteritati. Hunc vero patriarcham Michaëlem Ἀξάγιτι profeſſiſſe judico, cum Jacobitarum Ἀξαγιτῶν patriarcham fuiſſe, non agorat Joannes, qui pariter literas ſuas pro ſynodi receptione dedit, legendas in Labbeo tom. XVIII. pag. 1217. Non deſunt quidem & apud Labbeum literæ Philotheï; ſed hic dantur ex alio verſione.

Alterum aſſerum pars, quæ res in concilio Florentino geſtas adverſus Baſileenſes aſſert, additamentis æque nobilibus hic augetur. Nam præter ea quæ ex Martene Vet. Mon. tom. VIII. huc tranſtulimus, petita ſunt quædam e MSS. Felini codicibus, quæ huc faciunt, ut ſcripta quedam Turrecremate in hoc ipſo concilio producta, de quorum aliis exeuſſe. Sunt vulgatæ nonnulla ex novuſſima editione Gallicæ Chriſtianæ deduſta. Atque ita demum tota de concilio ipſo commentatio abſolvetur. Sed & ante ipſa & ſuperiora omnia collocare viſum eſt ſcriptum de paſtis conventis inter Eſſenſem Marchionem Ferrariæ dominum, & Eugenium papam IV. ut in ea urbe concilii ſecuritati, & quieti providereatur. Miſit inditum hoc monumentum vir eruditiſſimus & in antiquitatibus patriæ ſuæ apprime verſatus D. Joſeph Scalabrinus Ferrarienſis majoris eccleſiæ canonicus. Illa vero de paſtis ſcripta literæ ſubinde & reformationibus aliarum manu adeuſſis emendata in Scalabrini codice legitur, qui iedeiis intelligimus, hanc ipſam ubertatem alterutram ex partibus pareuſſe alteri ut

ANNO CHRISTI 1438.

probaretur. Nonciavit insuper per literas ad me datas, quæ doctor, habere se in sua Mutinensi sacerdotium insignissimis sepulcralis impositæ tumulo unus dorato Dionysii Sardinensis metropolitæ, qui dum ageretur concilium mortalitatem cuvit, ibique in cœmeterio ecclesiæ S. Mariæ de Buxeo condunt est. En fragmentum ALONICAPAIX CDM.

Differenda hic sunt quædam ad abjudicationem concilii hujus historiam necessaria. Sed ut quæ ab auctoribus tracta sunt pauca vel nulla animadvertenda superfluus. Unum aliquid suggerum de tempore quo concilium hoc duravit. Sunt qui non ultra tempus permissionis Græcorum prorogent, quos tamen in errore versari tam certum est, quam ut hic refutare exercitur. Constat enim post Græcorum recessum auditos fuisse per concilio legatos Armenorum & Copticorum. Demum translatum fuisse idem concilium Romam discessus ex literis Eugenii, Laterani datis in publica sessione Lunedi anno 1444. prid. Kal. Octob. apud Labbeum. In eadem quoque Lateranensi concilio Eugenius significavit confirmationem pro Chaldæis & Maronitis anno 1445. VII. non. augusti. Laterauensis hujus concilii sessionem primam die XIII. octobris anni 1443. habitam refertur Paulus filius Lelii Petroni, qui tunc Romæ agens Miscellaneam historiam scribebat, vulgatum Rer. Italic. tom. XXIV. col. 1125. Dc ejus dissolutione nihil ispium legisse me fubit; forte tamen obeunte post biennium, anno sequenti 1445. Eugenio, patres ad propria redierunt.

ANNO CHRISTI 1438.

DOCUMENTA VARIA

AD CONCILIUM FLORENTINUM SPECTANTIA.

CAPITULA

Pro concilio veniuro Ferrariæ.

Ex MS. Cod. Joseph. Antonii Seralvili Canonici major. Bvil. Perusar.

IN nomine Domini nostri Jesu Christi amen. Capitula 124Barta, de conclusa inter reverendissimum in Christo patrem & dominum, dominum Franciscum tit. S. Clementis presbyterum cardinalem Venetiarum, dominum papæ camerarium, vice, & nomine SS. domini nostri Eugenii papæ IV. & illustrem dominum Nicolaum marchionem Este. Ferrariæ, & clarum, sive egregium virum Augustinum de Villa ipsius domini Marchionis cancellarium & ad hæc nuntium (*a*) *prædicti domini Marchionis Mutinæ ad hæc specialiter deputatos pro tractio, quod Ferrariæ celebrentur.*

(*a*) Verba literis notatur inserta in MS. ejus.

I. Quod ipsissimus dominus marchio ejusdemque filii, officiales, magistratus, & subditi omnes, tam mediate, quam immediate subjecti, recipiant ipsum dominum nostrum papam, reverendissimos dominos cardinales cum eorum familiaribus, & familis, omnesque ad concilium venientes, ac prælatos & Romanum curiam in ipsa civitate Ferrariæ, terris suis & quas gubernant, cum honorificentia omnimoda, fecuritate, libertate, immunitate & privilegiis, ac cerimoniis consuetis.

II. Item quod ipse dominus marchio ejusque filii officiales, & subditi, ut supra dicitur, recipient serenissimum dominum imperatorem Romanorum, illustrissimos reges, principes, & barones omnes, ac omnes eorum ambasiatores ad concilium & Romanam curiam venientes, honorifice & cum cerimoniis consuetis, ita quod eisdem imperatori, regibus, principibus, baronibus, & ambasiatoribus licebit ibere in civitate & cæteris supradictis, & inde discedere pro libito voluntatis, omni impedimento cessante.

III. Item quod ipse dominus marchio, ejusque filii, officiales, & subditi, ut supra dictum, recipient serenissimum dominum imperatorem Romanorum, & reverendissimum Dominum Constantinopolitanum, aliosque prælatos Græcos cum eorum familiis, & ecclesiæ venientes ad dictum concilium, honorifice & cum cerimoniis consuetis, ita quod eisdem imperatori, patriarchæ & Græcis licebit ibere in civitate, & locis prædictis, & ab eis recedere sine impedimento quocumque.

IV. Item quod libertas ecclesiastica, & plena fecuritas in civitate & per totum fusum dominum illibate servabuntur omnibus prædictis & aliis ad concilium venientibus & Romanam curiam sequentibus, & recedentibus ab eadem in ære & persona & bonis quibuscumque generaliter & specialiter cum essetu; (*b*) *& hæc intelligantur non derogando quæ videtur in cap.*

(*b*) *linea. tajuni.*

V. Item quod dictus D. Marchio per se vel officiales aut alios quoscumque directe, vel indirecte nullatenus impediet quominus SS. dominus noster per se, vel officiales suos libere exerceat omnem jurisdictionem suam.

VI. Item quod si aliquis Ferrariensis aut subjectus dictæ civitati contra aliquem ex corregantis seu concilium, & Romanam curiam sequentibus, vel qui causa concilii & dictæ curiæ ibi erunt delinqueret, vel excederet, officiales civitatis faciant celeres & expeditas justitiam in civilibus, vel criminalibus de eodem; & similiter faciunt officiales ipsius D. N. papæ, si aliquis ex corteanis, seu concilium & Romanam curiam sequentibus, excederet contra aliquem jurisdictioni dictæ civitatis subjectum; & ubi non minidraretur justitia correfanis, facta prius notificatione per D. camerarium D. marchioni, seu officialibus eus, liceat officialibus D. N. papæ per se ipsos de talibus facere, & minidrare justitiam, sicut et illis qui spectant ad forum ecramdem correfanorum.

VII. Item quod licitum sit cuilibet, qui erit ibi causa concilii seu curiæ, de die vel de nocte, etiam post sonum campanæ vel alterius rigni, ambulare per civitatem pro suis agendis, sine armis, et cum lumine.

VIII. Item quod prælatis & officialibus, & omnibus ad concilium venientibus, ac Romanam curiam sequentibus de domibus, & habitationibus sufficientibus, utensilibus necessariis, pro salario & mercede competentibus providetur opportune.

IX. Item quod illustris dominus marchio, & sui non impediatur se aliqualiter de locis ecclesiasticis, & religiosis; cum sint necessaria pro generalibus & magistris sacræ venturis.

X. Item, ut omnis & singula cum dissensione procedant; quod D. N. papa designet duos correfanos, & dominus marchio vel civitas seu officiales civitatis, duos etiam de suis, qui quatuor aut tres eorum, prius prædito juramento in manibus domini camerarii, in concordia habeant taxare pensiones domorum, & utensilium, falaria sive precia, prout domorum tam loris quam extra, & utensilium qualitatee pensata rationabiliter viderint expedire. Et si tres ex quatuor prædictis concordes non essent, habeant recursum ad duos reverendissimos D. cardinales, vel duos prælatos per sanctissimum dominum nostrum ad hoc & infrascripta deputandos, qui eos concordabunt vel aliter providebunt; quorum judicio debeat stari.

XI. Item quod taxæ prædicto modo fendæ fiant per utramque partem; inconcusse, non

ANNO CHRISTI 1438.

non obstantibus quibuscumque contrariis; etiamsi pactum aliquod ecus vel aliter locatorem & conductorem factum fuisset; etiamsi pactum illud esset juramento vel alia firmitate, etiam pignore vel fidejussione de non contravenendo, vallatum; etiamsi precium effet locatum cum promissione, & juramento de non reperendo: a quo juramento ex nunc intelligantur omnes esse absolati. Et declarat S. D. N. non teneri in foro litigioso, vel conscientiæ, etiamsi huic taxæ tacite vel expresse renunciatum foret, ita quod taxa, ut premittitur facienda, pactis & promissionibus omnibus prævalebit, & servabitur ab utraque parte effectualiter & fervari debeat omni appellatione, & contradictione cessantibus; & quandia conductor velit inhabitare, locator, vel quivis alius prohibere non possit. Et prædicta intelligantur tam pro illi, qui domos ipsas conducerint pro ipsa causa concilii ante adventum dicti D. N. pape & sue curie per quatuor menses, quam qui in futurum conducti fuerint. Et si locator nollet consentire, sub illis pœnis, quæ videbuntur reverendis dominis cardinalibus vel prælatis, compellatur; & prædicta etiam intelligantur e converso pro parte civium.

XII. Item quod quilibet, qui domum, aut possessionem aliquam in civitate vel extra, ante vel post adventum concilii, & curiæ sub quovis pacto conduxisset domum aut possessionem ipsam in totum seu pro parte libere, etiam non petita licentia, possit, & valeat cortelano, seu concilium & Romanum curiam sequenti, vel ad illam venienti locare pro tempore pro quo illam primo conduxerat. Et talis locator secundus a primo locatore vel alio mulierem pertractari pollis vel molestari aliquo non obitante. Ita tamen quod persona, cui fecundo fiet locatio, fit honesta.

XIII. Item quod dominus marchio, civitas, episque officiales & subditi per fe, vel alios providebunt effectualiter, & providere facient de victualibus, & victibus abundanter, tam pro personis, quam pro animalibus & pro condecenti precio pro concilio & tota curia & etiam sequenti-

(a) Tra que sequuntur non liberta, quia inter pactiones non comprehenduntur.

bus (a). *Quod quidem pretium verum teneatur in eo ſtatu, ut ſuerunt per duos menſes ante ejus adventum concilium, nec aliquatenus aut creſcant nec in caſu neceſſitatis. Quin potius in caſu abundantiæ ſuperveniens. Et prædicta intelligantur de rebus cortelanorum, & ventientium ad concilium ipſius ſpectantibus pro uſu ſuo, exceptis rebus quæ pro mercatura conducerentur, pro quibus ſolvantur conſueta dacita; & tamen pro hoc non derogetur ſalvo conductui per Marchionem conceſſo.*

XV. Item quod dictus D. Marchio, civitas, & officiales & C. per totum territorium, & diſtrictum ſuum teneantur ſtratas & vias ſecuras, & apertas toto poſſe, ita quod omnes venientes ad dictam curiam, aut recedentes ab eadem, & de tute abſque aliquibus offendiculo poſſint recedere, & venire.

XVI. Item quod dictus D. Marchio, civitas, & officiales præpris datis conſuetis quæ ante indictum illuc concilium ſolvebantur per cives, nullum datium, aut gabellam exigant a conductoribus victualium & quæcumque uſui tam hominum, quam animalium neceſſaria. Et quod talibus victualibus conducere undecumque talia victualia & uſui hominum, ac animalium neceſſaria ex nunc data fit plena licentia. Nec debeant tales conductores ſolvere alicubi per loca tranſeundo ſubjecta aliquam extraordinariam ſolutionem; & ordinarium ſolvant ſolummodo, prout ſolvebatur ante indictum concilium per cives Florentinos. Et hoc intelligatur tam in civitate Ferrariæ, quam extra.

XVII. Item quod omnibus, & ſingulis curiam ipſam ſequentibus, aut venientibus ad concilium ſit licitum & permiſſum quæcumque cambia, mercantias, & artes quascumque conſuetudinem curiæ, vel ubi vendendo vinum, panem, carnes, pices, hospitalitatem, & cibaria quæcumque alia quævis ad uſum curiæ tam perſonarum, quam animalium, exercitia per ſe, vel alios in civitate gerere, & exercere duranteſdicto tempore, ſine aliqua contradictione, ſolutione, vel gravamine. Et quod cives pro hujusmodi exercitiis.

XVIII. Item quod ſi aliquis de conciliO vel curiæ non ſuſpicumque gradus, & præminentiæ exiſtat, in aliquo deliquerit, puniatur, nec iuuus deſidium S. D. N. aut concilii, vel curiæ impetrari poſſit. Nec per hujuſmodi privata delicta intelligantur rupta capitula hujuſmodi.

XIX. Item ſi contigerit, quod abſit, præfatum S. D. N. papam Eugenium, durante reſidentia hujuſmodi, rebus extinctum humanis, quod præſentia capitula, & omnia, in eis contenta pro concilio facto collegio cardinalium & aliis curtesanis, deinde pro ſuccelſuro ſummo pontifice romanæ illibata.

XX. Item quod ſuper dubiis aut contra- E rietatibus quæ ſuper effectu, aut obſervatione ipſorum capitulorum, vel aliquibus eorum, ſeu contentorum in illis oriretur, declaratio, & interpretatio ſpectet, & pertineat damnatæ ad præſidens DD. cardinales, vel prælatos, & M. Ugolenem de Contrariis, per dictum illuſtrem D. Marchionem (d), ſeu ad alium deputandum per ipſum D. Marchionem loco dicti magnifici Ugolenis.

(d) Item quod ſuper dubiis, & contrarietatibus, quæ ſuper effectu, aut obſervatione ipſorum capitulorum, vel aliquibus eorum, ſeu contentorum in illis oriretur, declaratio, & interpretatio ſpectet, & pertineat damnatæ ad præſidens DD. cardinales, vel prælatos, & M. Ugolenem de Contrariis, per dictum illuſtrem D. Marchionem, & in defectu ejus ad alium deputandum per ipſum D. Marchionem.

XXI. Item quod ſupradicta capitula, & eorum quodlibet, & contenta in eis pro tempore acceſſus, reſidentiæ, & receſſus D. N. papæ, DD. cardinalium, officialium & curiæ prædictorum, durante dicto tempore concilii & per quatuor menſes (f) *ante adventum & tertiam* poſt receſſum ejusdem D. N. papæ in civitate, ejuſque territoriis, & dominiis, & recommendatis effectualiter ſtabunt in ſingulis eorum partibus, bona & ſincera fide, pro D. N. papa, & concilio, & cardinalibus, cerregiatis venientibus ad curiam, & recedentibus ab eadem in perſona & ære, aliquo faciente in contrarium non obſtante.

XXII. Item quod D. Marchio, civitas, & officiales & C. non permittent, nec facient aliquem hoſtem vel rebellem S. D. N. papæ, ecclefiæ Romanæ civitatemſiplum, ex ſtence D. N. papa, ingredi, nec in ea morari, neque poſt duos menſes poſt diſcessum D. N. papæ, & hoſtes ſuos D. N. per ſe feu ejus camerarium omni caſu habeat declarare, ejusque declarationi ſtari debeat omni contradictione ceſſante. Et ſi forte aliqui venirent, nutriter, vel alio quoquo quod marchio prædictos occurrere, & eos expellere, & proſequi teneatur cum eorum poſſe ſuo tam de territorio Ferrariensi, quam de exteris aliis, quas tenet ei &c.

(f) Nota bene.

XXIII. Item ut in prædicta civitate Ferrariæ habeatur in competenti foro de bladis pro equis, pro prædictis concilio, & curia, debeat fieri determinato per reverendiſſimos D. Cardinales S. Marcelli, cardinalem S. Marci, & cardinalem Venetiarum ac illuſtriſſimum D. Marchionem, pro quo pretio nunc, & in futurum in omnem eventum vendi debeunt ipſa blada, quæ in extra territorium Ferrariæ a quibuſcumque conducentur, feu dicta declaratio fieri debeat per duos deputandos per S. D. N. & prædictum Ill. D. Marchionem.

XXIV. Item quod pretia frumenti, vini, ſtraminum, & bladorum ab equis, quæ collecta fiant, & collligentur in diſtrictu & territorio Ferrariæ, ponendo, & declarentur per ſupradictos B. cardinales & D. Marchionem; determinationi quorum debeat ſtari. Et ſimiliter omnium aliarum rerum aliqualiter dubiarum, quæ in his capitulis conſprechentur non eſſent, declaratio, & certa determinatio præmiſſa ſtet per ſupradictos D. cardinales & marchionem de iis rebus dubiis, et quæ indigerent proviſione, vel declaratione.

Item quod pretia impoſita concordi precio conſenſu infraſcripti ſervabuntur, nec aliqualiter excedentur & ſimiliter ſient omnia, quæ in illis inſtructionibus & declarationibus continentur.

Allo chaſtrifice fed corrup.

Allo chaſtrifice fed corrupto.

V. C.

JOSEPH ANTENORIS SCALABRINI

ADNOTATIO.

QUÆ allo chaſtrifice edenata eſſe admonuimus, judico eſſe imbreviaturæ, ut dicunt Notarii, capitularum illorum, quæ tenibus Nicolao de Valle Camere Apoſtolicæ Clerico & Chriſtoforo a Scala Scriptore literarum Apoſtolicarum die XV. Januarii 1440. Bononiæ in domo habitationis Card. Arianen. de S. Marcello intra latus Card. S. Stephani Rotundi pro nomine, & Augustinum de Villa Cancellariam & nuncium ſpecialem Marchionis Nicolai, & regata per Bladiam Antonii Bandi de Ferrario patricium a ferente & ejuſdem Card. Camerario & Camere Apoſtolice Notarium, ut ex actis Concilii apud Labbe.

BREVE EUGENII PAPÆ IV.

Ad ſubjectum Cabilon. epiſcopum, quo ipſum de ſancto Graecorum in Italiam adventu certiorem facit, & ad concilium ecumenicum promovet celebrandum eorum.

Ex Coll. Carill. nov. edit. to. 6. pag. 1560. App.

EUgenius epiſcopus, ſervus ſervorum Dei Chriſtiano & Dei eccleſiæ, quam divina ſuffragante clementia, noſtris etiam temporibus cum grege Dominico, nobis delato per creditos, adcquatureus eſſe ſperamus. Hinc ſiquidem Græcorum adventum populo tibi commiſſo, ad communem ipſorum lætitiam denuntiet, & ut hoc fanctum opus, orationibus ad Deum emiſſis, & proceſſionum ſolemnitatibus, & aliis operibus adjuvent, inducere ſtudeas. Verum quia tuæ devotionis ac fidei ardor, & zelus erga incrementum Chriſtianæ religionis & ſedis apoſtolicæ, nobis notus, eſt ut hujus communis & ſalutaris boni participes ſis, eandem tuam fraternitatem ex corde requirimus, & hortamur in Domino; tibi etiam in virtute ſanctæ obedientiæ & prædicti juramenti præcipimus & mandamus, ut convenſtum

ANNO CHRISTI 1438.

fultim iter affumas ad oecumenicum concilium, & ob hanc Dei cauſam (quæ exercitibus præponenda eſt) accedas, & infaper bis tuæ dioeceſis, qui de jure feu antiqua conſuetudine ad generalia concilia venire tenentur, noſtro & tuo nomine ſub eadem prælati juramenti virtute & obedientia præ-ciplas & mandes, ut quam primum ſe ad iter ponant, & ad hoc oecumenicum concilium accedant, & in eo, Spiritus ſancti gratia adjuvante, per tuam aſſiſtentiam & ſapientiam, & aliorum prælatorum, ex. A tractentur & agantur, quæ ad ipſius Dei laudem cedant, fideique Chriſtianæ unionem & incrementum, reformationem & exaltationem eccleſiæ ſuæ ſanctæ. Cæterum alia commiſſimus dilecto filio Petro de Comitibus, juris utriuſque doctori, nuntio noſtro, tibi referenda, cui debes fidem credulitatis plenariam adhibere. Datum Ferrariæ, an. Incarnat. Dom. MCCCCXXVII. 12. cal. Martias, pontificatus noſtri an. VII.

ANNO CHRISTI 1438.

FIDEI FORMULA

De dogmate proceſſionis Spiritus S. a Latinis propoſita Græcis, & ab iis rejecta.

B

Quandoquidem in hanc ſacram & oecumenicum ſynodum omnipotentis Dei unigulari nato, & gratia nos Latini & Græci convenimus, ut inter nos unin ſancta per ſicereetur: utrique inviem futomam exercuimus diligentiam, & ut articulus ille de Spiritus S. proceſſione acerrima indag.ne & perveſtigatione continua diſcuteretur: nam poſt varias a facris ſcripturis rationes medium allatas, multaque fanctorum utriuſque eccleſiæ, tam Orientalis quam Occidentalis patrum teſtimonia, pos Græci declaramus illud, quod nos affirmus Spiritum S. a Patre proceſſere, non ea mente a nobis proferri, ut C Filius excluderetur, a quo non negamus Spiritum S. aeternum proceſſiſſe, ſuamque eſſentiam derivelle æque ac a Patre; ſed quia ſuſpicabamur Latinos affirmaſſe a Patre & Filio Spiritum S. proinnaſſe, tanquam a duobus fontibus, aut duobus ſpiratibus Trinitatis ſpiramentis; ideo ab hoc loquendi modo & in eo ſenſu Spiritum S. a Patre & Filio procedentem dicere cavimus; Conſimili ratione & nos Latini illud quod oecumenici dicunt, Spiritum S. a Patre & Filio proceſſere non in eo menſis ſenſu a nobis dictum quaſi Patrem excludere intendimus, quo minus filius eſſet ab principium eorius Deitatis, tam Filii, quam Spiritus S.; aut quaſi illud quod dicimus Spiritum S. a Filio procedere, credcremus Filium a Patre non derivaſſe, aut æquali dum principia aut duas proſeminationes Spiritus S. introducercmus, & non unicum tantum principium, unicam proſeminationem. In nomine igitur Sacroſanctæ Trinitatis, Patris, Filii, & Spiritus S. tandem in hanc piam divino numine aſſiatam unionem, nos Latini, Græcique unum eodemque mendi, animæ ac rationc noſtra revinſti coalefcimus & conſpiramus, ut ab omnibus Chriſtianis hæc fides ceadatur & fanciatur, quam in hac verba explicatam profitemur. Spiritus S. a Patre eſt & Filio aeternis æternus proſluxit, et ab utroque traxit eſſentiam ſimul et perſonæ ſubſiſtentiam ipſe dividuam; atque ita ab utroque aeterne tanquam ab uno eodemque principio et originc pronanans. Et ſi quidem omnia quæ Pater habet Pater Ipſe Filio unigenito imperſit, præterquam ut Pater ſit, in prima ſui generatione etiam et illud ut Spiritus Sanctus a Filio una cum Patre procederet, Filius a Patre in ipſa generatione aeterna acceptum refert, a qua aeternus ipſe extitit FOR-

ANNO CHRISTI 1438.

FIDEI FORMULA

De dogmate proceſſionis Spiritus S. a Græcis propoſita Latinis, & ab iis partim improbata.

Ἐπειδὴ ἐν τούτῃ τῇ ἱερᾷ καὶ οἰκουμενικῇ συνόδῳ τὴν τοῦ πανσθενοῦς Θεοῦ χάριτι ἡμεῖς τε καὶ οἱ γραικοὶ συνήλθομεν, ὅπερ τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ τοῦ ἁγίου ἐνοποιῆσαι συναγωγὴν καὶ ἁγίαν συνάφειαν· διεπράξαμεν τὸ ἐπιβεβλημένον ἡμῖν ἐν τῷ πάσῃ, μάλα διὰ τὴν ἀναβολὴν τῶν λαλίστων λογίων τοῦ ἁγίου τε καὶ μεγάλου συνόδου, καὶ ἐν τοῖς ἀπὸ τῶν ἁγίων καὶ θεοφόρων πατέρων καὶ διδασκάλων, ἀπὸ τῆς ἀνατολικῆς καὶ τῆς δυτικῆς ἐκκλησίας, ἐν τοῖς περὶ τῆς ἁγίας καὶ ὑπερουσίου καὶ ζωοποιοῦ τριάδος καὶ τῆς μιᾶς ἐκ ταύτης ἐκπορεύσεως τοῦ ἁγίου πνεύματος, ἐξετάσεσι καὶ ἐρεύναις ἐπιμελεστάτῃ ἐχρησάμεθα· ἐκ τῶν ἁγίων γραφῶν τοὺς λόγους καὶ τὰς ἀποδείξεις ἐνεγκάμενοι, καὶ πολλὰ χρήσιμα ἐκ τῶν θείων καὶ ἱερῶν τῆς ἑκατέρας ἐκκλησίας τε καὶ πατέρων καὶ διδασκάλων, ἐν τοῖς περὶ τῆς ἀληθείας τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐκφωνήσεσι καὶ γράμμασι· καὶ ἐπὶ τοῦτο μάλιστα ἐσπουδάσαμεν, ἵνα τὸ περὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος ἀμφισβητούμενον ἐν τῷ μέσῳ ἐκτεθὲν καὶ ἐξετασθὲν καὶ ἐρευνηθὲν ἐκ τῶν εἰρημένων καὶ ἐκ τῶν ἐν τοῖς ἱεροῖς βιβλίοις τῆς τε παλαιᾶς καὶ νέας διαθήκης, ὡς ἐκ τοσούτου μᾶλλον ἐκφανὲς γένηται τοῖς πᾶσιν, ὅσον τοῦ Πνεύματος τὸ ἅγιον ἐκ τοῦ υἱοῦ τὸ εἶναι καὶ ἐκπορεύεσθαι, ἔχει καὶ ἀπορρέει ἀπὸ τοῦ πατρὸς διὰ τοῦ υἱοῦ, ὡς ἀπὸ μιᾶς καὶ μόνης ἀρχῆς καὶ μονοειδοῦς προβολῆς· ἐποιήσαμεν τὸ ἐξενεχθὲν ὑπὸ τῶν λατίνων διδασκάλων καὶ πατέρων περὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐκφώνημα εἰς τὴν ἑαυτῶν γλῶσσαν μεταβιβάσαι καὶ ἐκφωνῆσαι, ἵνα καὶ αὐτοὶ τὴν ἐν τούτοις ἀλήθειαν καὶ ὁμόνοιαν καὶ ἑνότητα καὶ τὸ ἐν τούτοις ἀναμφίβολον καὶ ἀναντίρρητον ἐπιγνόντες, ἐν τῇ ἑαυτῶν ἐκκλησίᾳ ἐκφωνήσωσιν καὶ ἐκθέσθαι· ἐν τούτοις ἐστὶν ἀναμφίβολον.

Ἐπειδὴ ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ γραμματίου τῶν ἀναγνώσεται ὅτι, ἐπειδὴ ὑπεκαμβάλλετε τὰ λατίνων λόγια τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐκ τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ ἐκπορεύεσθαι ὡς ἀπὸ μιᾶς ἀρχῆς καὶ μιᾶς αἰτίας· ἐποιήσαμεν ὡς ἀπὸ τῶν ἁγίων πατέρων καὶ διδασκάλων τῆς ἐκκλησίας· ἐπειδὴ ἐν τῷ ἁγίῳ Πνεύματι τὸ ἅγιον, ἐκ τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ ἐκπορευόμενον, ἐστὶ τὸ ἐκπορεύεσθαι ἀπὸ τοῦ πατρὸς διὰ τοῦ υἱοῦ· καὶ ὅτι ἀπὸ τοῦ πατρὸς διὰ τοῦ υἱοῦ ἐκπορεύεται, ἐκφαίνει καὶ ἐμφαίνει ὅτι καὶ τὸ υἱὸν εἶναι αἴτιον τοῦ ἁγίου πνεύματος ὁμοίως καὶ τὸν πατέρα· ὅσα γὰρ ἔχει ὁ πατὴρ ἐν ἑαυτῷ, ταῦτα τὸν υἱὸν ἔδωκεν ὁ πατὴρ ἐν τῇ γεννήσει αὐτοῦ, πλὴν τοῦ εἶναι πατέρα· τοῦτο δὲ καὶ τὸ ἐκπορεύεσθαι τὸ ἅγιον πνεῦμα παρὰ τοῦ υἱοῦ ἔχει ἐκ τοῦ πατρὸς ἀϊδίως γεννηθέντος· ἐποιήσαμεν καὶ τὸ ἐκφώνημα τοῦτο· ἐπειδὴ καὶ τὸ ἐκπορεύεσθαι τὸ ἅγιον πνεῦμα καὶ διὰ τοῦ υἱοῦ ὁμολογεῖται παρὰ τῶν ἁγίων πατέρων καὶ διδασκάλων τῆς ἐκκλησίας, ὅτι ἐκ τοῦ πατρὸς διὰ τοῦ υἱοῦ ἐκπορεύεται, ἐκ τοῦ πατρὸς

ANNO CHRISTI 1438.

θῇ, καὶ τῷδε λέγειν συνθέτῳ.

γ. Ἐκδίδαττε τὴν πίστιν ὑμῶν. Ἀγωνίζε περὶ αὐτῆς τὸν Θεόν. τὸ ἔργον τοῦ πατρὸς ἐπιγράφεται, ζητήσεις ἴσα ἀναφέρεται, ὡς τὸν ἐπὶσῆς δόξῃς ἐκπορεύεσθαι τὸ τοῦ πατρὸς μόνον, ὡχὶ δὲ καὶ τὸ τοῦ υἱοῦ;

δ. Λέγεται τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἴδιον εἶναι τοῦ υἱοῦ· ζητήσεις τὸν διαπραττόμενον πάντων ἕνεκα τοῦ ἴσα ἀμφότερα εἶναι, ἢ ἴδιον αὐτῷ ἐστὶν ἀΐδιον τὸ εἶναι ἐκ τοῦ υἱοῦ, καθάπερ καὶ τοῦ πατρός.

ε. Λέγεται δὲ αὐτὸ ἀναβλύζειν· ζητήσεις σαφήνειαν, πότερον ἡ λέξις αὕτη τὸν τοῦ πατρὸς ἀναφέρεται, ἢ καὶ τὸν υἱόν. ϛ. Εἰ γὰρ τὸν υἱὸν ἀναφέρει, πότερον ἀναβλύζειν δίδωσι καὶ αὐτῷ καὶ φυσικῶς καὶ προσωπικῶς τὸ αὐτὸ ἢ οὐ;

ζ. Ζητήσεις διαπόρησιν τῶν συμβόλου τοῦ ὑμῶν τὸ γάμα τὸ ἀναβλύζειν, εἰ τὸν λόγον ἀφανῆ καὶ τὸ ἀναβλύζειν εἶναι ἴχνη τε καὶ ἀναβλύσεις αὐτὸ τοῦ πατρὸς ἐστὶ γεννήσεως τὸ ἐκπορεύεσθαι, καὶ οὐ τὸν τοῦ υἱοῦ, καὶ ἐν τοῖς τοιούτοις.

η. Λέγεται δεύτερος εἶ ἀμφὶς ἔχειν ἐκ τοῦ πατρὸς διὰ τοῦ υἱοῦ προελθεῖν· ζητήσεις διαπόρησιν, ἢ ἀσυμβίβαστος ἐστὶν ἡ φάσις·

θ. Τὸ ἐν σμικρὸν τὸ αὐτὸ καὶ ἀΐδιον πρεσβεύειν εἶ ἀναγκαῖ ἢ ἀναγκαῖ τὸν αὐτὸν ἐν ἀμφοῖν· καὶ εἰ ἐν τοῖς ἀναγκαῖ ἢ ἀναγκαῖ ἐν ἀμφοῖν· καὶ εἰ ἐν τοῖς ἀναγκαῖ ἢ ἀναγκαῖ ἐν ἀμφοῖν· καὶ εἰ ἐν τοῖς διαθήκαις, καὶ ἐν τοῖς·

ι. Ἂν ἃ μὴ ἀσυμβίβαστα ἢ ἀλλήλοις, τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον πεφάσθαι καὶ ἐκπορεύεσθαι δίδωσι καὶ αὐτῷ καὶ υἱῷ, ἴσως ταῦτα ἢ ἐκπορεύεσθαι καὶ ἀναβλύζειν ἐστὶν ἢ ἑτέρως ἐκπορεύεσθαι.

ια. Ἰδίαν λέγεται ἢ υἱὸ καὶ ἐξ ἀϊδίου ἀπὸ γε ἢ πατρὸς, κατὰ γε τὸν ὑμετέραν ἔννοιαν λέγεται καὶ τὸν υἱὸν ἴδιον εἶναι καὶ ἀπὸ γε τοῦ πατρὸς ἐκπορεύεσθαι·

ιβ. Λέγεται δὲ ἐκπορεύεσθαι, καὶ δεσπόζειν συναπάντων· ἐρωτήσεις ὑμᾶς ἐκδιδάσκειν ἐκ τῶν ἱδίων, καὶ ἐκ τῶν ἐκκλησίας ἐμῶν, ἢ ἐκ τῶν ἁγίων πατέρων· καὶ ἡμᾶς κρείσσον, ἴσως κρατεῖτε· ἀλλὰ μὴν τὸ τελευταῖον ἢ ἴδια τὸν ἐκδιδάσκειν ἀνάγκη ἐστὶν ἢ ἐν τοῖς ἐκκλησίαις ἢ ἐν τοῖς καὶ κατὰ τὸν ἁγίων, ἢ ἐν τοῖς γ' γενεὰ ἐν ἀμφοῖν ἔνεστι· ἢ ἐν ἐμὲ μὲν ἡ κρατεῖν ἐν τοῖς ἐκκλησίαις ἐμῶν καὶ ἐν τοῖς ἐκκλησίαις· ἐν τοῦτο δυνάμεθα ἐκδιδάσκειν· καὶ γὰρ ἢ ἐκκλησία καὶ τῷ σωτῆρι αὐτοῦ καὶ ἐκδιδάσκειν τὸ ἐκ τοῦ ἐκκλησίαις ἐκπορεύεσθαι· ἔστιν ἢ ἐν τοῖς ἐκκλησίαις ἐκπορεύεσθαι· ἐκ τοῦ

ANNO CHRISTI 1440.

COPIA LITTERARUM

Armenicum S. D. N. missarum per fratrem Albertum.

GRegorius servus servorum Domini nostri Jesu Christi, & Dei nostri sapientia & caritas, catholicus quoque omnium provinciarum & episcopus episcoporum ultrusque Armeniæ, benedictionem scribit omnibus. Benedicat Deus & custodiat sanctissimam fidem Latinam gloriosissimi fortissimique patroris & sandi patris papæ Eugenii sacrorumque assessorum & ministrorum ac nobilium ejus. Pero ego a Deo, & a sancto Gregorio illuminatore, ut vocabar te in primo dum vivis, B.P. vivaque usque in senectam & senium in sancta fede apostolorum Petri & Pauli, in quorum recordatione sacrosor postras ex. Amen.

Noverit S. T. perveniste ad nos altissimum sermonem *litterarum* tuarum infatæ solis refulgentioris & clarioris ac serenissimo *lo* sanctum, & tanquam aurum preciosum ex anima immaculata sensibus quidem procedens. P. sandæ, bene te video esse vere principalem veritatis patronem & ordinatorem catholicorum juxta ritum præteritorum patrum. Ego vero confiteor Trinitatem, unum Deum patrem & Filium & Spiritum Sanctum; veritatem. Filii quoque mei spiritualis Sarchis Alberthum & Thomas Vnartabeth venerunt ad te meum personum repertenemes. Qz cuplet eos a te recevire & discerint, totum gratiosse accepto, quod a te *altitudo* hi flatorum. M ilcus ad te magistros & episcopos voiebam mittere, sed hoc metu inhibelium compete nequivi. Non tamen duos prædictos M.-gistros, per quos quicquid continuisti, compiebam. Noverit præterea S. T. quod ad nos apud Cayeum pervenerit legatus tuus frater Albertus sapiens, & sandus Domini prædicator, cum ego jam ad Soldaniam venissem. Attulit vero ad me literas tuas, quos Jerosolymis missas ad Do- De corpule in- curioam; fed nos (oli inter omnes ecclesias recessis a Romana sede fumus adhuc fortes, perseveramus in liberi. Unde a fapientibus-ex ratione trahitur quod ailis funt elongati a te per perfidiam, & ideo funt perculi; fed nolita extraneitas a te eft citius propter longitudinem itinerarium & propter perfecuta intermedia, & propter negligentiam priorum pastorum circa nos: Quare nostros ad te transmittere aliqua vestræ visitationis & curæ vestrarum ovium differebamus, fed credimus quod fint plus quam oc'ingenti anni, quod nos fuit Papa qui nobis dicit bene, & nos ei fecit fumma laus rua, & nostra letitia, quod E tu es folus ille, qui vis nunc querere lucere, Sanctum universum cum nobis imperatore per medium vestræ congregationis & nostri abbatis Nicodemi fervi tui, in Jerusalem, qui mittit nos ad te, fecundum evidentiam nostrarum literarum, & recommendat te & omnes tuos filios tuæ sanctitati, offerendo fe ad omnem laborem pro sandia Unione fatiendia, prout tuæ sanctitati placebit fibi committere. Certificando S. T. quod nolter Imperator de Ethyopia nullum majus defiderium habet quam quod fit unitus ecclesiæ

ANNO CHRISTI 1441.

Romanæ, & effe fub pedibus Sanctitatis tæ; tam magnum eft in confpectu ejus nomen Romanum & fides Latina, quam terChriftus profperatis & confervet in fecula feculorum Amen.

COPIA LITTERARUM

Patriarchæ Jacobitarum ad dominum nostrum summum Pontificem Eugenium Die XXXI. Augusti MIIII. XLI. protulerunt.

Quanquam fe fcripturus ad D. N. Ind. hoc tempore non habuerit, ne hujusmodi nova tuæ profatæ effe videantur, Jacobitarum tamen ea ipfa litterarum exordia.

IN nomine illo quo Deus in anima humana rerumque ymaginibus trine & unice laudatur, qui cum natura verus ac unus fit, fimplicifime fimplex fit, ex nullo genere & rerum prodire potuit; cujus perfonarum trinitatem earumque unitatem plures animi vires operando declarant. Noc eft certe eft alla participatio cum illo qui in perditionem fponte decidérat. Sed ipius prefertim nomine qui fummam caritatem ex veritate naturæ conjunctam in eo facrafimmo nomine ro Patris ac Spiritus unus eft. Qui dispenfationis ufu ex immaculata matris luteam carnem fufcepit. Admirabilis quidem naturæ proprietate & corporali fecunditate, qui eo tempore fuam bonitatem hominumque falutem confervo dignatus eft, quo nihiam peccatum genus humanum omni ex parte deviceral; tunc vocatur: tunc arendit; tunc ac gratiam meritisque efficitur. Cumque in humanitate delituit prophetæ oraculo Emanuel. Cum vero ab Archangelo nuntiatur, Spiritu accepit, qui etiam poft perpetuam æternitatem ab utroque mundo Chriftus appellandus eft. Nunc cherubicis & fuperceleftibus ordinibus laudamus eique gratias agimus. Primo quidem qua nobis dignofcendi virtutem largitus eft. Secundo quia nos ad fe evocaverit. Agamusque & pro exhibendi beneficio gratias quas enumerare non poffumus. Credimus quoque nos ex propriis ac alienis operibus beneficium fufcepiffe. Huic gloria cum optimo ejus patre & fpiritu fancto nunc & D femper in fecula feculorum Amen. Joangres humilis fervus, *ut apud Labbeum tom. XVIII. pag. 1217.*

Nunc ufque fequentem orationem Alexandrini (Melchitarum) ad Dominum noftrum Eugenium IV. Græco in latinum tranflatus.

COPIA LITTERARUM

Alexandrini (Melchitarum) ad Dominum noftrum Eugenium IV. Græco in latinum tranflatus.

Sunt apud Labbeum ea alia verfione.

PErfanctiffime, probatiffime religiofiffime, pabiffime, Angelice Angele, & cælefis homo, qui cum gratia Dei indutus fis, cum theraca vefte ornaris, boni gregis optime paftor, qui cœleftem tua inlipientes lupos ab ovibus rationalis ovilis depellis; Chriftianæ noftri beneficiis primo deinde Apoftolorum Petri & Pauli Vicarie; petra fidei, caput omnium Chriftianorum ecclefiarum, qui ex Chrifto domino facram potentiam accipiens, Papa magne Urbis Romanæ & protector ceterorum patriarcharum fedus es comminiter, & frater in Spiritu Sancto. Domine fanctæ Papa Eugeni ut tibi gratia

Supplem. Concilior. Tom. V.

magnificentia fimul & gloria a Deo patre omnipotente & Dom. noftro Jefu Chriflo, qui tribuens fuis difcipulis in fancta Spon: pacem, inquit, *meam do vobis, pacem relinquo vobis*; non ficut ad ceteras gentes, fed per ignras linguas illis advenerat; aperiencque corda eorum adimplevit eos quantum quifque capere poterat, ac fic inftitutos in animorum orbem ipfos divifit; quantoque naturalis ac gentilis philofophiæ indoffi fuerint, tanto veræ, fidei ac juftitiæ erudimenta fufcepere tunt. Hanc igitur gratiam, pacem, & benedictionem in maxima tua beatitudine, primo, deinde & fandis fratribus nec modecationis pontificibus, omnibufque ordinibus nomine appellatis, idem fpiritus multiplicet & dignoverit intercedentibus & hoc munus affequentibus fandiffima Regina ac Dei genitrice Maria, beato Marco Apoftolo & evangelifta ac demum omnibus fanctis Dei. Amen.

Mea humillus pater beatiffime audiens hæc, tuæ *maximæ* fanctitatis a filio meo in Spiritu Sancto Fratre Alberto Minore Ordo ordinis minorum miflo in Egyptum refero, ut fcilicet hac ad nos venient defuferit eadem litteras literas fanctitatis tuæ, quas diligentiffime legimus, & præcepta in illis & mandata de facra & occumenica fynodo nuper omnibus patribus facra tenentibus fanctorum patriarcharum, & poteritiffimo Imperatore noftro Johanne Paleologo de omnibus nobis, & de doctoribus orientalibus ac occidentalibus ante fanctæ Ineleftimus: cognovimque quo pacto unio & pax in tota catholica ecclefia celebrata eft caritate perfecta, ac quo pacto una, fide una, ac fpe pofito, abjectoque veteri fermentæ ac inimicitia in lateriam *vroem* millicam Dei, omnipotentis amor & pax renovata fuit per gratiam & mifericordiam domini noftri Jefu Chriffi, cui gloria in fecula feculorum Amen.

PHILETHEUS

Mifericordiæ divinæ pater, & Patriarcha magnæ Civitatis Alexandreæ & totius Ægypti.

LEdis igitur facerrimis literis tuis *per fanctiffimum* patrem, quanto adcaruerat gratias *agamus* Domino Jefu Chriflo de tanexcellentiffimo dono ecclefiæ tuæ catholicæ elargito. Huic noftræ alacritati quod quæ letitiæ genus additum eft, fiquidem eodem pene momento, quo dominus frater Albertus hic accellerat, redditus mihi fi. tergere ex magna urbe Conftantinopoli ferenifimi Domini *noftri* imperatoris, & locum noftrum tenentis *patriarcha*, *quorum in no*bilium perlatæ manibus *pertharatififfimi* triæ meæ modeftianis mercopolitæ *Theodori domini Nathanaelis*. Legimufque utraf- que graecas fcilicet & latinas; conftatimque eas orationem orationi, verfum quo. que verfui, & fimiles omnino illas reperimus disputatas fubfcriptionibus fanctorum patrum & fratrum archiepifc. & magiftrorum orientalium, atque occidentalium, obfignatas figillis tuæ magnæ fanctitatis, & pontificum principis Dimperatoris. Unde *tunc Ægyptiorum*tificibus & ceteris clericis noftris ftatulimus ut

ANNO CHRISTI 1441.

Deeft forte oblitteratio anno Dni. Chr. 1440.

Edita apud Labbeum, fed inter. pretatione diverfa.

Extat etiam 1304 Labbei ex Cardinalis Francei dantur. Lab. pericul. Lugunen.

Deeft. L. quo. Pontificatus qui.

L. Rhodi. L. una. cum thermis.

L. cum.

ANNO CHRISTI 1441.

1. pre.
L. cautum. ma cum veneratione fuscipiens in pectore
L. beatifi- meo aeterna *inscriptione* invisi, sequi indituens T. S. vestigia sacra, & synodos, et
L. fuspe- dictum. apostolicos canones. Agimus praeterea gratias Deo pissimo cum his populis christianis, quod nos tanto dono dignos efficere voluerit, constituuntque nos omnes ut sua auctoritate et potentia S. T. regamur atque sub umbra alarum tuæ pietatis doceamur. To autem, pater *sanctissime*, fi fecem fummorque beatitudinis dignum esse omnes gentes exiftimabunt; nam fons vitæ in Evangelio beatos dicit ac filios Dei qui pacem hominibus comparant. Et certe beatus es, pater sanctissime. Multi enim *superiorum* pontificum ac regum cupierunt videre hoc unionis

1. fanctissimum.

Καὶσὸν τὸν ἁγιώτατον πατέρα ἡμῶν τὸν πάπαν· γνήσιον διάδοχον τῶν θείων τοῦτον τῶν Πανσόφων ἀποστόλων· ἔχουσι τεραστιὰ τὴν σοφίαν γνῶμαι Γραικῶν.

Ἐκ τῶν τοιούτων διαγωγῶν κείμενοι συναῤῥαπτόμενοι ἐσμὲν, ὃν τῆς μακαρίας τέλειᾳ. Φαίνεται γὰρ σύμφωνα τὰ περὶ ὁμολογίας, ὅσοις μὲν ἐν ὑμῖν ἐν ἑνὶ διδασκαλεῖῳ· ὅσοις μὲν ἐν ὑμῖν ἐν ἑνὶ ὁμολογίᾳ· ὅσοις τεραστιὰ τὴν σοφίαν γνῶμαι Γραικῶν.

Ἐκ τῶν τοιούτων διαγωγῶν κείμενοι συναῤῥαπτόμενοι ἐσμὲν, ὃν τῆς μακαρίας τέλειᾳ. Φαίνεται γὰρ σύμφωνα τὰ περὶ ὁμολογίας, ὅσοις μὲν ἐν ὑμῖν ἐν ἑνὶ διδασκαλεῖῳ· ὅσοις μὲν ἐν ὑμῖν ἐν ἑνὶ ὁμολογίᾳ· ὅσοις τεραστιὰ τὴν σοφίαν γνῶμαι Γραικῶν.

Ἐκ τῶν τοιούτων διαγωγῶν κείμενοι συναῤῥαπτόμενοι ἐσμὲν, ὃν τῆς μακαρίας τέλειᾳ. Φαίνεται γὰρ σύμφωνα τὰ περὶ ὁμολογίας, ὅσοις μὲν ἐν ὑμῖν ἐν ἑνὶ διδασκαλεῖῳ· ὅσοις μὲν ἐν ὑμῖν ἐν ἑνὶ ὁμολογίᾳ· ὅσοις τεραστιὰ τὴν σοφίαν γνῶμαι Γραικῶν.

ANNO CHRISTI 1441.

ubique in omnibus Christi ecclesiis inter miſcarum folemnia per cenctas patriarchia nisi manium tuæ beatitudinis faciamus, ficut in sacris canonibus *tallum* eſt. Ego vero, pater *sanctissime*, decretum facit Synodi fumpſerunt et ſedentes ſuſcipiens in pectore meo aeterna *inſcriptione* inviſi, ſequi indituens T. S. veſtigia ſacra, & ſynodos, et apoſtolicos canones. Agimus praeterea gratias Deo piiſſimo cum his populis chriſtianis, quod nos tanto dono dignos efficere voluerit, conſtituuntque nos omnes ut ſua auctoritate et potentia S. T. regamur atque ſub umbra alarum tuæ pietatis doceamur. To autem, pater *ſanctiſſime*, feſcem ſummorque beatitudinis dignum eſſe omnes gentes exiſtimabunt; nam fons vitæ in Evangelio beatos dicit ac filios Dei qui pacem hominibus comparant. Et certe beatus es, pater ſanctiſſime. Multi enim *ſuperiorum* pontificum ac regum cupierunt videre hoc unionis

1. ſanctiſſimum.

ANNO CHRISTI 1441.

manus et nun poruerunt. Tu vero non ſolum hoc pre ceteris aſſequi meruiſti; ſed & ſummam mercedem habebis coronaque veritatis cum omnibus ſuiſti coronaberis Amen.

Scripſit mea humilitas literas ad potentiſſimum principem dominum Imperatorem, & ad quosdam pontifices Constantinopolim, ſignificans, ut ſi quis ea que in ſacra Synodo decreta ac diffinita ſunt non recipit, tanquam tyrannus & hereticus habeatur. *Excelsitudoque* a communione ſanctæ 1. dic. catholicæ eccleſiæ. Inclino meipſum P. S. fuscipiens. ſub fabellio pedum ſanctitatis tuæ cum quo 1. qui. ut gratia locumtenentio & pax cum omnibus utriuque ordinis viris ſub tua poteſtate conſtituit. Et benedictio tua beatitudinis ſit cum omnibus nobis Amen.

Data ſcilo millenario nongentenſimo quadrageſimo nono, primo die menſis Septemb.

ANNO 1441.

CANON, SEU HYMNUS

In feſtivum Synodum Florentiæ habitam; ſuſcipere Johannes Hiſpalenſis, officiens hanc oratorem Jeſuitem: Sanctum verum Synodum celebrantibus Johannes.

EX totius terræ finibus, Divino ſpiritu in unum congregati hodie in praeciara Patrum unionis gratiæ facti Doctores doctrum principiorum falſitatem, & commixtionis execrandum dogma procul amovemus.

Sorſum a Chriſto rege mentis dudi, tamquam in infracte columnæ facti appauerunt Eccleſiæ praeſules, Chriſti milites, impietatis hoſtes & pietatis magiſtri.

Religioſi, fideles, concremamus, & communi piaſſu praeciaram hanc, ſanctamque Synodum hymnis concelebremus, quæ fideles omnes Jeſum Chriſtum praeſentes in ejusdem fidei confeſſionem adduxit.

-Tu Virgo caſta Jeſu Mater, quæ diffidis apre conjungis, ut Dominus, progenitrix Davidi, Deipara Maria, gaudentium ſplendor, terrigenamque gaudium.

Divinitus congregata ſacra Synodus, ecclesiarque doctores omnes convenerunt in unionem, Chriſte, divini tui gregis, quem proprio redemiſti ſanguine.

Patrum ſanctum cœtum hodie, atque Theologorum cœtus una concurrit, atque in occidentalibus partibus hic congregatus brevi omnes diligi tenebras diſperſit.

Religioſi mumimina, eccleſiæ defenſores, totiusque terræ paſtores, ac magiſtri Theologi infigne hodie pietate procedentem ex Patre, Filioque Spiritum depradicant.

Ab omni neceſſitate, ac tentatione libera Innocentes divinum nomen, ſanctiſſimumque, ac divinum natum pie glorificantes ac praedicantes, Deipara.

Potentatem a Chriſto acceptiſti laereſes omnes, & fchiſmata ab ejus grege virtute Spiritus Sancti vere exſcindendi, atque propulſandi, optimi Patres conveniences: quocirca jure meriloque vos prædicamus:

Nova Sion facta eſt Florentia, Patres undique ad ſe congregans, & ſacrum decretum divino conſilio in univerſis terræ partes mihi, quo multiplici Theologica doctri-

ANNO CHRISTI 1441.

ſtyλὴ διαλογὴ καὶ σοφὸν συνέδριον· τὸν ἁγιώτατον πάπαν ἡμῶν κορυφαῖον·

Ὁ ἱερὸς, καὶ πανάγιος σύμφωνος τῶν πατέρων, πάντων τὴν διαγίωσιν τῶν τυπικῶν, ἐλεγχομένων σοφῶν· καὶ τὸ ἄλυτον ἄθραυστον, καὶ τὸ Τριαδικὸν ἄθραυστον· ἀφθὸ ἐμολογία καὶ χαρὰ πανήγυρις καὶ τὸ πέρασε ἄγιον σύμβολον.

Ἴσα τὴν σὴν διαλογὴν ὦ θεωτέρα, ὑμνολογίαν, σπουδὴ δόξα ἀκούστης, τὴν ἀγάπης ἐν ἐκλεκτοῖς ἐν τῇ ὁλομερίᾳ, σύνεδρος πάντα τὰ καλὰ διὰλε. χθέντας ἐν μέσῳ δὲ αὐτοῦ τὴν ἀγίαν ἕνωσιν, καὶ ἀφόβους πάσης ἐχθρόνοιας·

Σὺν τὴν δόξαν τῆς ἁγίας παρόδου τὸ κατέχουσα, καὶ ἀγγέλων τέλειε ἀγαλλόμενε, ὃς τὸν Χριστὸν, τὸ ἀπὸ ἐσχάτῳ τῶν καιρῶν, καὶ σωτὴρ πάντων ἐν σοὶ κτίσεως· διὸ ἐπὶ σὲ ἐν ὕμνοις ὑπὲρ ὅλης τῆς οἰκουμένης ἀπὸ τῶν ἐν ἔθνεσι ὁλοχρῶμε ἀσπίσεως ἐν τόποις·

Τὴν σωθέντων τοιούτων καὶ ἀγίων σύνοδον ἀνυμνήσωμεν ἐν τῷ Θεοφιλεῖ τῶν ὀρθοδόξων ἐκκλησίᾳ· καὶ τὰς ἐκκλησίας πᾶσι ἡγεμόνας σπάσας· ὃ ἐνῶν αὐτὰς κατεσθθύνασαν·

Ἡ θεία τὸ Συνόδῳ· ἀλλ' ὃς σταυλάρτου, ἡ πᾶσαι θέσεως· λόμοι τὴ Πίστῃ ἐστηριγμὸν σοφίας δὲ ἐλπὶς ἐν ἔθνεσι ἐν ὕμνοις ἐν Πίστῃ ὁδηγῶν. Τὰ μέντοι λόθῃ ἐ πίστις σὺν.

Νὺν ὃ ἕωσε προφήτης ἀλαοὶ Εὐγενίου· πάλαι ἐν ἐκκλησίᾳ τὴν ἐν ὀφθαλμοῖς ἐν τὴν τὸ κατέχουσ ἐκδότην· καὶ ἐφὸς σε πάντας, καὶ τρια αὐτὸς καὶ ἀγγέλων τὸ Συνόδῳ τὸν λόγων ἐπήμενε.

Συνελθόντες οἱ πάτ., ψάντες μακαρίζομεν ἐν τὴν πανήγυριν, τὴν τὰ διεσπάρ. συμβόλων συνέδρασιν τὸ πιστὸν σε τέλειε, ἀλλὰ καὶ τὸν τοῦ ἐκκλησίας τὴν ὀρθὸν καὶ λόγ. ἐπιστήμονας.

Τὴν ἐκ τῶν ἐκκλησιῶν, τὰς ἀπάντων πατέρων καὶ ἀπιστὰ. σὺν ἀλαθὲς γὰρ ἔχων τὸ πανήγυριν θεοδόξου τὸ πιστὸν τὰ μακρὰ καὶ τῷ πολλῷ διέστου δὲ Σωτὴρ μὲ γὰν ἀλλὰ λόγοι.

Ἐν τὸν ἐκκλησιῶν, τὸν ἐν τὰ διεσπάρ. συμβόλων, ὃ ἡ ἐν ἀλη ὁμοῦ ἐν ἀρχὴ τὸν τὸν μακρὰ καὶ τῷ πολλῷ διέστου δὲ Σωτὴρ μὲ γὰν ἀλλὰ λόγοι.

Ὁ ἱερὸς, καὶ πανάγιος σύμφωνος τῶν πατέρων, πάντων τὴν διαγίωσιν τῶν τυπικῶν, ἐλεγχομένων σοφῶν· καὶ τὸ ἄλυτον ἄθραυστον, καὶ τὸ Τριαδικὸν ἄθραυστον· ἀφθὸ ἐμολογία καὶ χαρὰ πανήγυρις καὶ τὸ πέρασε ἄγιον σύμβολον.

Ἴσα τὴν σὴν διαλογὴν ὦ θεωτέρα, ὑμνολογίαν, σπουδὴ δόξα ἀκούστης, τὴν ἀγάπης ἐν ἐκλεκτοῖς ἐν τῇ ὁλομερίᾳ, σύνεδρος πάντα τὰ καλὰ διὰλε. χθέντας ἐν μέσῳ δὲ αὐτοῦ τὴν ἀγίαν ἕνωσιν, καὶ ἀφόβους πάσης ἐχθρόνοιας·

Σὺν τὴν δόξαν τῆς ἁγίας παρόδου τὸ κατέχουσα, καὶ ἀγγέλων τέλειε ἀγαλλόμενε, ὃς τὸν Χριστὸν, τὸ ἀπὸ ἐσχάτῳ τῶν καιρῶν, καὶ σωτὴρ πάντων ἐν σοὶ κτίσεως· διὸ ἐπὶ σὲ ἐν ὕμνοις ὑπὲρ ὅλης τῆς οἰκουμένης ἀπὸ τῶν ἐν ἔθνεσι ὁλοχρῶμε ἀσπίσεως ἐν τόποις·

Τὴν σωθέντων τοιούτων καὶ ἀγίων σύνοδον ἀνυμνήσωμεν ἐν τῷ Θεοφιλεῖ τῶν ὀρθοδόξων ἐκκλησίᾳ· καὶ τὰς ἐκκλησίας πᾶσι ἡγεμόνας σπάσας· ὃ ἐνῶν αὐτὰς κατεσθθύνασαν·

Ἡ θεία τὸ Συνόδῳ· ἀλλ' ὃς σταυλάρτου, ἡ πᾶσαι θέσεως· λόμοι τὴ Πίστῃ ἐστηριγμὸν σοφίας δὲ ἐλπὶς ἐν ἔθνεσι ἐν ὕμνοις ἐν Πίστῃ ὁδηγῶν. Τὰ μέντοι λόθῃ ἐ πίστις σὺν.

Νὺν ὃ ἕωσε προφήτης ἀλαοὶ Εὐγενίου· πάλαι ἐν ἐκκλησίᾳ τὴν ἐν ὀφθαλμοῖς ἐν τὴν τὸ κατέχουσ ἐκδότην· καὶ ἐφὸς σε πάντας, καὶ τρια αὐτὸς καὶ ἀγγέλων τὸ Συνόδῳ τὸν λόγων ἐπήμενε.

Συνελθόντες οἱ πάτ., ψάντες μακαρίζομεν ἐν τὴν πανήγυριν, τὴν τὰ διεσπάρ. συμβόλων συνέδρασιν τὸ πιστὸν σε τέλειε, ἀλλὰ καὶ τὸν τοῦ ἐκκλησίας τὴν ὀρθὸν καὶ λόγ. ἐπιστήμονας.

Τὴν ἐκ τῶν ἐκκλησιῶν, τὰς ἀπάντων πατέρων καὶ ἀπιστὰ. σὺν ἀλαθὲς γὰρ ἔχων τὸ πανήγυριν θεοδόξου τὸ πιστὸν τὰ μακρὰ καὶ τῷ πολλῷ διέστου δὲ Σωτὴρ μὲ γὰν ἀλλὰ λόγοι.

ANNO CHRISTI 1441.

Sacer, & venerandus Patrum coetus omnem impiorum difficultatem perfpicue dilui, divinumque Trinitatis dogma, nec non ſanctum fidei ſymbolum reſta confeſſione, aptaque intelligentia expoſuit.

O de tua divinitate redo, conveniensque modo loquamur, divino motu omnes Eccleſiarum praeſules Florentiam congregans omnia fcandala de medio eorum fuſtulit, pacemque & concordiam diffeminavit.

Tu Virgo, mortalium gloria, & Angelorum ex gaudium, Chriſtum in carne paſcentem, & omnium ſalutem, qui ante creatarum factorem: idcirco Virgo mater per te fervati indefinentes Filio tuo benedicimus.

Venerandam hanc, fanctamque Synodum fidelium celebremus, quæ Sancto ſpiritu affiante Florentiam congregata eſt, quæ divinis infanabili ferme modo Eccleſias, ad unionem compoſuit.

Vere impletus eſt ſervatoris fermo ad Petrum olim habitus: converſus confirma in unam fratres tuos: Ego enim Petre, ego, ego, ut non deficiat fides tua.

Nunc Romanus pontifex celebris Eugenius omnes Florentiam congregavit, incorruptam fidem velut effundens, cunctoſque confirmans, & viam ipſis monſtrans, Servatoris dictum implevit.

Convenientes in fide univerſi laudamus te maxime omnis ecclesiæ, quæ divinos Eccleſiarum praeſules ſimul in unum venerabili Filio tuo conciliat, & nunc patrem inter eas perbelle conſtituas.

Altiſſime rex, rerum omnium author, atque creator omnipotens vere tuum opus eſt hoc divinitus celebre, valde, longeque inter ſe diſſitas, Servator mi, conjunxiſti.

Nunc vere illuxit dies Domini lætitiæ plena, in qua Patres, & Theologi divinum decretum, tanquam ſocietatis vinculum, refte ſtatuit, ut caeleſti repletus ſapientia exoluit.

Hæreticorum opinamenta, & impietas, Datque divino omnis ſubiata eſt, & procul abjecta, ac in vera, divinaque fidei unione convenimus fideles Patres.

Agite jam fideles, exoamus caſtiſſimam Domini matrem, ſplendidam nubem, celebremque fcandala, *τὸν ἐν ἀκούστης*, praeſtat altiſſimi tabernaculum, in quo Verbum caro factum eſt.

Vitus eſt Patrum coetus ex terræ finibus Florentiam congregatus tamquam exercitus armis inſtructus adverſus hoſtes, ipſorumque audaciam ſtrenue deiecit.

Divino afflatu convenerunt undique Patres Theologi ad confociandā, quæ prius nefarie diviſa fuerant, jampue concinentes & divinum canticum domino perſolvent.

Prudit fynodi decretum, ſtatimque animum dimiſerunt obtaterantes adverſarii, & dogma nos perſpicue docet venerari Spiritum ex Patre Filioque procedentem.

Unum utrobique ſtetit divina Synodus venerandum, ſanctumque Chriſti corpus, live anymo pane, live fermentato perficiatur myſterium.

Ab omnibus periculis immunes ſerva Delpara

Anno Christi 1441.

τάκων συναγέλη καὶ ἐξ ἅπας ψυχῆς ὑμνεῖ σε ἡ A
ἀ Ὑπ' ἄκρον γὰρ ἀεὶ πέφατα. συκέξιλωμένα
σήμερον. ἡ ἐν Φλωρεντίᾳ πανήγυρα τύποῦ ἐν πε-
σὼν ἐκδιδάσκαμεν, τὴν τῶν ζύμων ἀπόλεμον
νὸν. τὸν ἐν τῷ παιδίῳ, ἐκκλῖσε διαδέκτορον.
φωβόμενος τὸν Ἕωσῆρ, καὶ αὐτὸς μεταδύσαμε-
τὴν τῶν ψυχῶν νομόθετην, τὸν ὑμὸν ἀε. ἀνακτα.

Ἐκ τοῦ λυθῆ μεσότοιχον, τὸ τῷ φρέατι πλή-
κειον· καὶ ἀδικοῦσῆ ἡ ἀκρογωνία διάκειται. ἐπέσπευ
θέλομεν ἡ συνευχὴ παντρικὴν νῦν. καὶ τὴν ἢ
ψυχῶν καλῶρανίου τιμιόλιον δεξάζοντα διδόντων
τὴν ἀπόδε δεγχόμενοι. Ἢ ἔχει ἢ ἐνόδιον εἰς ἄδον
ἄπιος τάφον.

Ὕδατι λαμβ καὶ πνεύματι τὸν δὲ
δου σε. τὸν τὸν λαὸν καὶ ἐλαῖῃ βάδεσκαδον.
τὸ Πέτρα διδάξαν, τὲς ἐκκλησίας καθηγητὰ
καὶ πλειστὸς δόλγῳ καὶ τοιούδε. καὶ Σάου
κορυθαῖν ἰερῶν ἀπάντων. δὲν ψυχῆ τιμώσαν,
ὡς ἐπηγγείλω . . . .

Ὦ ἐ Σαμμακὸ τὸ ἄγρια σὺ Ἰσοῦ παντοδύνα-
με τοῦ Θεοπρεπέστου ἀξιόμαχε. ἰδοὺ
τὸ μυστήριον ἡ ἰερᾶς ἑνότητος καὶ γὰρ τρι ἡμῶν
ἀπεπιμφώνητος ἀλλοι τοῦσι, πατρὶ γὰρ ὁ ἀ· ἀλ
δὲν ἔτιχχν τάτε. ἡμέν ὃ οἱ ἰδότες ὁδόμασθε
σε Σώτερ.

Τὸν συνόλῳ πάσαρχε τὸ ἰρέπιε ἅπαντα μῦ
τῶν χριόν, σάρκα κτεκλῆρτο. καὶ μάτραν κα-
τήκοτε. τὸν ἔν τινῶι ὀφατοῦ ἀγνὸ. ἀσυμβίου C
δα τὸ Πατρὸς πρὸ αἰόνω . . . ἐν ἀνδρωπῷ· ἐρ-
νη. ἡ ἐκ τοῦ ἐπεχθόντ μισητρὸς ἐκλέδη ἀτρέ-
πτου ἀπογρῆναι.

Ὃ σπεκ τῶν ἀτέκτων ἡ ψυκτὰ ἐκπτῶν δο-
μάτων ἡ κόμη σὰ σε σαρκὸς, δόγμ σου σημεῖ-
γναῦμ βαδικὸν. τὸν ἡμῶν μετέσκων καὶ τὸν
σωτῆμεν ἐντζεσὰ· καὶ ἰδέων ἔχλε ἐγὼ, πα-
τὸν ἐκ ἐκκλησία. τὸ ἀλλὰ δὲς σεβασθέντας.

Λιλίβρε δὲ ὕδ᾽ ἐ ἡ ἰερᾶς καὶ ἀγίας καθή-
δρου μακάριον· τὸ ἰερὸν χρίσμα τερκεκὰ ἄρω-
σεβῆς καὶ τὸς τοὺς βλέπετε. λέγον κόσμ
βδας τοιαυδὲ. πατῆρες θεογνῶρ, ἔθεν ἰώσῃς
τιμῶσιν. ἀσυδηρῆσκαν νοῦ γ γιάρεφῶν.

Νῦν δὲν ἰσράηλ, τὰ παρὰ Χριστὸ ἐτοιμάσαν τῶν
σάνων πλέβατε τὰ. ἀκαρπῖδε. ὧν κατὰ βρῶσιν
ἀπὸ τὴν γῆν. μεγάλως ἀγωνόσαδε. καὶ τοῦκα
ἐκπλῆσιν τῆς σαρκὸς ἐκλέτε σὺν ἀγγέλοις,
χγήβοντες ἀπαύσως. ἀεὶ τὸ δρόνο τὸ πα-
τάσκατε.

Νῦ κεκλημμένοι, ἢ εὐσεβὲς οἱ πατέρες ἐξί-
δικτο σήμερον, ἄρον σωδὸς. πάντιδεν ἀσυμ-
φόνων ἰερῆς καὶ ὀρθοδόξου δόγματος. αἰσχυνό-
σθω δὲ . . . . χριστιανῶν τὸν τύτον μὴ τε
μόνων. μὴ δὲ βλασφήμων. ὅσπερ ἡ συνόδος
ἐκδίκτει.

Νῦν Δικαιοσύνῃ ἡ ἔφρῆ τῆς συνόδου τῆς
δόκης ἐπθαμῶρ πάντων τὴν χάριν αἰρέσεως ἐκ-
σεμένων καὶ σωτῆρ χρίσματ᾽ τὸ χρῖσμ ἡμέρα-
σεν τὴν πλάνην, καὶ τὸ ἐκκλησίας διεγέρσ πρὸς τὴν
φάντασ᾽ ἐ πίστεως.

para Sancti-ſſi na tuum natum celebrantes, A
omnibuſque animi viribus hymnis ad re cla-
mantes; & cantica tibi jugiter perſolven-
tes. . . .

Velut in ſublimi poſita terræ ſines om-
nes lucis ſplendore conſpectit hodie Floren-
tina Synodus, edocens animarum fruitionem
non defituram, qui ſervatori alacri anti-
mo ſamulantur, & animarum fponſo hym-
num jugiter canunt.

Solarus eſt interpellus paries ſchiſmatis
peſtimus, & diſſili ſqualor evanule, jam-
que unionis publica celebritas miro ſplen-
dore illuxit, & prorsus animum expiantes
prædicatis, omnes fideles Synodi decretum,
qut veritatis dogma accipere.

Ab inopia, Fadirionibus, aliisque peri-
culis liberæ famulos tuos, qui ſacrum, re-
rumque doctrinam, ſucceſſionemque Petri ce-
leſtis præſidem, totiuſque terræ docem,
& paſtorem, & divinum Sacerdotum om-
nium Corypham toto anhelo colunt, iuue
. . . . . .

Quam mirabilia ſunt opera tua, Omnipo-
tens Jeſu, qui tam celebrem miraculi ſe-
me modo dediſti videre ſacræ unionis myſte-
rium! Ante nos enim Sapientes alii, & Pa-
triarchæ id vehementi deſiderio cupiebant,
ſed non affecuti ſunt. Nos vero præ oculis
jam habentes, te celebramus, Servator no-
ter.

Ut cæleſtia omnia cum terrenis concilia-
ret, carnem aſſumpſit, & in tuum uterum
deſcendit, Virgo mater caſta, Unigenitus
Patris ante ſæcula velut homo apparuit,
atque ex re prodiit unigenitus æqualitas
eſt citra ullam mutationem, atque inordi-
nationem.

O Creator omnium, tam vilibilium, quam
Invisibilium factor, totiuſque ecarternis Domine,
gloriam tibi proferimus Rex, qui conver-
tionem noſtram, atque ſalutem expetis, &
in concordia nos fideliter pectantes eſſe, nec
non pacem invicem ſervare jubes.

Afcendite ſuper ſacram, ſanctamque fe-
dem beati ſacro Chriſmate religiosi ſacerdo-
tinii, atque fideles pium veritatis ſermo-
nem edocete, Patres digna Deo loquentes:
quoniam vos magno honore, atque venera-
tione profequimur.

Nunc divini faceidotes dignam laboris
mercedem a Chriſto accepiſtis, propter quam
pie & ſtrenue certavitis & cum unitam
corporis depoſuerittis, habitabitis cum An-
gelis, exoltantes perennitet circa thronum
regis regum.

Mente pura ſacram hodie decretum po-
fuerunt patres, omnino conveniens ſacris,
& orthodoxis dogmatibus. Pudeat . . . , ſchis-
maticos, qui deditum huic honorem defert
recuſant, atque conſteri, ſicut definit Sy-
nodus.

Sole ſplendidior divinæ Synodi celebritas
terram omnem hareſeos caliginе obduſtam
illuſtravit, peſſimique ſchiſmatis erroretn
primum auferens, omnes in unioqem fidei
adduxit.

Anno Christi 1441.

Συναξάριον τῆς ἁγίας καὶ οἰκουμενικῆς A
συνόδου.

Η' ἁγία ὧδε καὶ μεγάλη σύνοδος γεγονυ
τῷ φωῒ ἤτω ἀπὸ τῆς τῶ Κυρίω ἐνανζωσιῶ-
σεως. ἐν τοῖς ἡμέραις Ἰωάννου Παλαιολόγου τοῦ
τελέυταίου βασιλέως τῶν Ῥωμαίων καὶ Ἰωσήφ
πατριάρχου Κωνσταντινοῦπολεως· συνήχθησαν ἐν
αὐτὴν ὁ τῆς τριαδοξίστατος Ῥώμης ἀρχιερεὺς, ὁ
μέγας Βασιλεὺς· πάντ᾽ τε ἄλλοι τε τῶν μεγάλων
κυρίων ἀνδρῶν, βεβηθρῶ τὸ ὕπτι καὶ μέγας Θεὸς
ἐφάρχεις· καὶ τὴν ἕνωσιν τῆς τῶ Χριστῶ ἐκκλησίας
σπέρα τῶν ἀπὸ ἀνατολῆς ἐπτακοσιοδεκάτῳ τῶν ἀ-
γαλίων τῶν Ἕλλ᾽

ANNO CHRISTI 1441.

τάτων ἀντλεῖ. Ἀλλ' ἴδε καὶ μὴν ἡ ἁγία ἐκκλησία καὶ ὁ λόγος, τὸ παρ' ἡμῖν ἐκπορεύεσθαι τὸ ἅγιον Πνεῦμα ἐκ μόνου τοῦ πατρὸς φάσκουσα, ὡσὰν ἐκεῖ τοῦ πατρὸς ἀρχὴν καὶ πηγὴν ἀναγνωρίζουσα· καὶ ὁ λόγος ἀναγνωρίζουσα· καὶ ὁ λόγος ἀναγνωρίζουσα τοῦ υἱοῦ τὸν πατέρα τὸ καὶ ἐκπορεύεσθαι ἐξ αὐτοῦ τὸ ἅγιον Πνεῦμα· ἀναγνωρίζουσα δὲ καὶ αὐτὸ τὸ μόνον πατρόθεν καὶ τὸ μονογενὲς αὐτοῦ τῆς ἐκπορεύσεως ἀρχὴν καὶ πηγὴν τὸν πατέρα ὁμολογοῦσα· ἐν τούτοις ἐστὶν ἐκκλησία καθολικὴ καὶ ὁ λόγος ὀρθόδοξος· ἐν τούτοις ἡ τῶν ἁγίων πατέρων καὶ διδασκάλων ἀκολουθία καὶ ἡ τῶν ἁγίων συνόδων ἀκρίβεια· μὴ δὲ τοῦτο ἐν ἀμφιβόλοις ἀπορήσωμεν, ἀπὸ τῶν ἐκκλησιῶν τὴν ἀπόδειξιν λάβωμεν. Ἐν αἷς ἡ τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησία ἐν τῷ ἁγίῳ πνεύματι ἐκπορεύεσθαι ὁμολογεῖ καὶ τὸν πατέρα μόνον ἐξ οὗ καὶ ὁ υἱὸς γεννᾶται, ἐκεῖ καὶ ἡ ἀλήθεια ἐστὶν ἐν ἐκείναις ἡ ἐκκλησία τὴν ἀρχὴν καὶ τὴν πηγὴν τῆς θεότητος ἐν τῷ πατρὶ μόνον ὁμολογεῖ καὶ τὸν υἱὸν καὶ τὸ ἅγιον πνεῦμα ἐκ τοῦ πατρὸς ἐκπορεύεσθαι·

Hibere non potest Deum patrem; qui universalis ecclesiæ non tenet unitatem, non potest eum aliquo convenire, qui cum corpore ipsius ecclesiæ & cum universis fraternitate non convenit. Si autem, cum propter ecclesiam Christus passus sit, & ecclesia sit corpus Christi, non sit dubium, quod qui ecclesiam dividit, Christum, quod ejus ecclesiæ communione, si corpus lacerare convincitur. Hinc in schismaticos illa vindicta Domini voluntate profecta, ut Chore, Dathan & Abiron contra virum Dei Moysen schisma facientes, hiatu terræ una absorpti sunt, ceteris coelesti igni consumptis; idololatria vero gladio punita est, & exulio sibi bellico crede & peregrina captivitate vindicata.

Denique quam sit inseparabile unitatis sacramentum, & quam hinc ipse sint, perditionemque ibi maximam de indignatione Dei acquirant qui schisma faciunt, & recisso vero ecclesiæ corpore, ibi pisendo episcopum constituunt, in libris regum & scriptura divina declarat, ubi cum tribu Juda & Benjamin decem tribus scissæ fuissent, & relicto Deo rege, alterum sibi sorat constituissent, *indignatus est*, inquit, *Dominus omni semini Israel, & detexit eos in Aeroboam*, *& iste dispersit vos ad ecclesias suas*. Indignatum Dominum esse dixit, & eos in perditionem dedisse, qui ab unitate discessi, alterum sibi regem constituissent, & tanta indignatio Domini exorta adversus illos qui schisma fecerant, ut etiam cum homo Dei ad Jeroboam missus esset, qui si peccata sua exprobraret, atque *ultionem futuram* prædiceret, panem apud illos edere & aquam bibere veteretur: quod cum non cuibuisset, & contra præceptum Domini transisset, statim a divina cenfura percussus est, & inde regredienti, impetu ac morsu leonis in ipsa nere necatus est. Ex quibus, ut B. Hieronymus asserit, nullus jam dubitaverit, facinus schismatis scelerabius esse commissum, cum sit gravius vindicatum.

Sane cum olim in loco generali concilio Constantinesi veteranum illud ac pernitiosissimum schisma, quod ecclesiam Dei & Christianam religionem magno cum animarum interitu & non solum hominum, sed maturum quoque urbium & provinciarum strage crudeli & diuturno moto afflixerat atque vexaverat, fuisset per omnipotentis Dei inestabilem misericordiam, multorumque regum & principum tam ecclesiasticorum quam secularium, multarum insuper universitatum, aliorumque Christi fidelium infinitis laboribus & angustiis, expensisque quodammodo ran-dem aliquando sedatum; & universalis ecclesia, tam per electorum felicis recordationis domini Martini, quam per nostram obitum per indubitatam, sinceram, unanimem atque canonicam sanctitatis verse ad apostolatus apicem assumtionem, crederetur optata cunctis pace gaudere; ecce turfus cum Jeremia prophera multis cum lacrymis dicere compellimur: *Expectavimus pacem, & ecce turbatio*. Et iterum cum Isaia: *Expectavimus lucem, & ecce tenebræ*. Nonnulli siquidem perditionis filii, & iniquitatis alumni, paucis abhinc annis, & authoritate levis, & relata post transitionem concilii, quod ibidem aliquando vigueras, per sanctitatem veltram jubis & evidentibus, urgentibus & necessitatis ex causis, canonice & legitime factam, primo sanctissimum & universo populo Christiano deliderastissimam Græcorum & totius orientalis ecclesiæ unionem cutis viribus ac omni dolo, ausu & fallacia impedire conati sunt, cum præditi scandalorum patratores, qui Basileæ remanserant, ipsis Græcis in promissione defecissent, & ab ipsorum Græcorum & orientalis ecclesiæ oratoribus præcepti, ac serenissimum principem dominum Johannem Palæologum Romeorum imperatorem, ac bonæ memoriæ Joseph Constantinopolitanum patriarcham, cum aliis plurimis prælatis ecclesiæ orientalis ecclesiæ viris, ad locum pro celebrando œcumenico concilio esse ventutos, ac sanctitatem veltram ab ipsis prælatis & oratores cum nonnullis galeis multisque cum fumtibus & expensis definitis, ad diftum dominum pretorum imperatorem & Græcorum adventum, quoddam detestabile monitorium contra sanctitatem veltram, & reverendissimos dominos meos, sanctæ S. R. Ecclesiæ cardinales decretum auli sunt; & ex post cum prædictos imperatorem & patriarchum aliosque orientales venire percepissent, quamdam facticiam & contentionis ab administratione paparus contra veltram sanctitatem & fadto sententiam protulerunt. Quibus absque eorum meritis demeritis, auibusque facrilegis non obstantibus, cum veltra hujusque facti concilii pervigili cura, multisque laboribus allumptis, varisque disputationibus habitis, randem divina miseratio concessisset, ut prædictum Græcorum & orientalis ecclesiæ schisma, quod per quinquies fermè annos maxima cum totius populi jactura Christiani duraverat, de medio ecclesiæ tolleretur, & optatissima unio, quæ sterit vix pulle credibilis, concretalis & celebratis ecclesiæ, summa cum concordia fegueretur; ex tam sanctis veltris & hujus facri concilii operibus, qui potius vehementissime adhuc, & quidem cum laudibus & exultationis jubilo, prout tota reliqua Christiana religio fecerat, venerari debebant, & gratias Altissimo de tam admirabili dono referre, crudeliores & obstinatiores effecti, volentes potius prædicte nequitiæ fortunæ eorum jam certum concludendum, cum totius reipublicæ Christianæ ruina, ad executionem deducere, in reprobum sensum dati, famæ sue prodigi, & propriis perfectionis fructibus *profecti* temeritate pestifera unitatem S. R. & universalis ecclesiæ, ac inconfutilem Domini tunicam, quantum in eis est, scindere molisi sunt, & ipsius pax & sanctæ matris uteri um viperinis morsibus lacerare.

Horum dux & princeps ac totius tam nefasti operis architectus exitit primogenitus illé Satanæ, infelicissimus Amedeus, olim Sabaudiæ dux & princeps, qui & jam diu ista animo suo præmeditans, & ut a plerisque asserirur, prælligiis, fortilegiis, ac phantasmatibus connalorum infelicium hominum ac mulierculatum, qui suo Salvatore relisto, retro post latanam converti, dæmonum illusionibus feducantur, qui vulgari tomine Stregnes vel Stregones feu Waldenses nuncupantur, & quorum in partia sua permagna copia esle enitantur, fedudus dudum ance aliquos annos, ut monstruosum se caput in Dei ecclesia erigi aliquando faceret, ut eremitæ habitum, vel potius falsitatem hypocrisæ assumsit, ut sub ovina pelle, agni specie, lupi fæviratem induveret; ac deinum procelente tempore ipsis Basileæ existentibus confederatus, vi, fraude, pretio, pollicitationibus & minis, magnam ipsorum Basileensium partem, quæ sua dissimi feu tyranni fobdita erat, ut se in idolum & Beelzebut, ipsorum novum dæmonorum principem adversus sanctitatem veltram, verissimum Christi vicarium & Petri successorem indubitatum in Dei ecclesia, indixit. Itaque eumdem infelicissimum Amedeum infatibilis & inquietæ cupiditatis hominem, & quem semper avaritia, quæ fecundum apostolum est *idolorum fervitus*, exercuit, illa fceleratissima fevigoque perditissimorum hominum colluvies, & totius Christianitatis crudelissima sentina, certis ac hoc nefandissimo homicidio, vel potius damnabilibus fub nominum specie & figura latentibus, pro electoribus feu veriis profanatoribus deputavit, eandem in idolum & veluti quamdam Nabuchodonosor statuam in Dei ecclesia erexit; ipsique etiam fontium furiis agitatus, ut ipse in profundum malorum omnium defcendens, more Luciferi, *Dominus*, inquit, *fcandem ascendam, & ero fimilis Altissimo*. Et fic prædictum electionem, immo verius profanationem de se fattam, quæ perpetuo tanto mentis æstu & animi D anxietate animarum, fumma & detestabili avidirate auplectens, papatia indumenta, ornamenta & insignia assumere & indurere, ac nomen Romane & summi pontifice fe gerere, tenere, & exercere, et a quibusdam pro tali venerari fe facere non erubuit; & infuper literas tuas bulla plumbea Romanorum pontificum more bullatas, in quibus se Felicem, cum de ecclesia,

ANNO CHRISTI 1440.

bus, omnipotentis Dei et beatorum Petri et Pauli apostolorum ejus et tua auctoritate, perpetuo anathemate a limine bus sanctæ Dei ecclesiæ remove et segrega. Abjiciatur ipse omnesque prædicti licet antichristus et invasor, et delectio totius Christianitatis, nec aliqua ei omnibusque prædictis super hoc aliquando audientia referretur, sintque ab omni ecclesiastico et mundano gradu ac dignitate quacumque ipsi eorumque posteri et successores sine reclamatione privati, omnesque perpetuo anathemate et excommunicatione damnati existant, et cum impiis, qui in judicio non resurgent, computentur, et nisi poenitentis Dei contra se iram sentiant, et sanctorum apostolorum Petri et Pauli, quorum præfumunt ecclesiam confundere, in hac vita et in futura furorem sentiant. Fiat habitatio eorum deserta, et in eorum habitaculis feu tabernaculis nullus inhabitet. Fiant filii eorum orphani, et uxores eorum viduæ. Orbis terrarum pugnet contra eos, et omnia sint eis elementa contraria, adeo quod abjectarum exterminentur, et abominentur ab omnibus, ut eis perpetua egestate fordentibus, et mendicantibus, panis eis non detur, et vita supplicium, et omnium sanctorum merita illos confundant, et in hac vita super eos aperiatur vindictæ oliendum, et cum Chore, Dathan, et Abiron debitam portionem fuscipiant; et tandem, nisi ad cor revertil dignos poenitentiæ fructus egerint, et famosa illata per universali ecclesia pro tantorum reatuum immanitate digne latisfecerint, cum impiis in infernas teneoras tenebras, ad æterna fupplicia depressi Dei judicio destinari. Nos autem omnes et universos Christi fideles, qui prædictos hæreticchas eorumque orthodoxum idolum et antichristum meritis blasphemiis exsecramur, et te Christi vicarium et ejus gellitor ecclesiæ sponsum confirmat, et devota reverentia et constanti fide et obedientia veneramur, omnipotentis Dei gratia propitiati, et auctoritate beatorum Petri et Pauli et tua ab omnibus peccatorum vinculis absolvar, et in hac peregrinatione omnibus benedictionibus repleat, et sua tandem ineffabili misericordia ad æterna gaudia perducat. Amen.

Nos vero, ut primum fide dignorum relatione tantam perversionis impietatem fuit commissam, magno animi, prout decebat, dolore et mœrore afflicti fumus, tum pro tanto ecclesiæ scandalo nuper exorto, tum pro animarum eorum, qui talia perpetrarunt, interitu, & præterim ipsius Amedei antichristi, quem in vilcribus concepcibamur caritatis, cujuscque preces & defideria, quantum cum Deo potuimus, exaudire semper curavimus; & cum jam dudum adverlus hujusmodi abominationem, juxta nostri pastoralis officii debitum, in animo geramus salutaribus providere remediis; nunc tamen publice in facie ecclesiæ ad occurrendum his malis requisiti; celerius atque infantius pro defensione ecclesiæ insugere, & tanto celeri obviare disponimus. Quamobrem ut res ista tam enormis & exsecrabilis in ipso ortu, adjuvante Domino, cujus res agitur, radicitus exstirpetur, una cum Christi huc facto concilio, line cunctatione qua, possumus, juxta canonicas sanctiones adhibemus remedium.

Attendentes igitur memoratam promotoris & procuratoris petitionem esse justam, ac divino & humano juri conformem, licet prædicta fcelera & excessus sint usque adeo publica & notoria, quod nulla possint ter- giversatione celari; nec alia fuerit informatio necessaria; ad majorem tamen cautelam, certitudinemque præmissorum, facto apparente concilio, nonnullis infignibus viris ex numero ipsius concilii fama examinatis, ut se de præmissis diligenter informarent, & quæ per hujusmodi repertrent informationem, nobis & ipsi facto concilio referrent, iidem vero commissarii super præmissis, quantum pertinet ad hujusmodi fcelerissimæ pravitatis indagationem, diligenti habita inquisitione, nobis & ipsi facto concilio in, fyndali congregatione ea quæ per fide dignorum perfonarum examinationem reperierant, fideliter retulerunt. Et tamen quamvis super his tam publicis, manifestis & notoriis, line alia expectatione, per poenarum diversitatem, juxta fanctiones canonicas, in prædictos flagitiolos & scandalosos homines animadverti potuisset; nihilominus nos & hanc fanctæ fyndo, omnipotentis Dei misericordiæ commendantes, qui non vult mortem, peccatoris, sed ut magis converratur & vivat, omni quo poslumus pietatis uti decernimus, & quantum in nobis est agere, ut proposita manfuetudinis via ad eos reverratur, & a prædictis reliplcerare excellibus, ut ipse tandem, licet filium hujus pestis, ad gremium ecclesiæ reverrentes, benigne fuscipiamus, & paterna caritate amplectamur.

Ipsum igitur Amedeum antichristum, & prætatos electores, seu verlus profanatores, & quicumque contra Amedeo credentes, adhærentes, receptatores, & quoquomodo faventes, per vifcera misericordiæ Dei nostri, & per aspectionem pretiosi sanguinis domini nostri Jesu Christi, in quo & per quem humani generis redemtio & sanctæ matris ecclesiæ ædificatio facta est, ex toto corde hortamur, requirimus & obsecramus, in his ecclesiæ unitatem, pro qua ipse Salvator tam instanter oravit ad Patrem, videre amodo studeant, fraternum quoque dilectionem ac pacem, quam tot & tanta per Deo acceptæ sunt, scindere & lacerare exspavescant, & a prædictis quatuordecim temporalibus & tandalosis prorsus desistere ac ceslibus, inventuri profecto apud nos & hoc fanctum concilium, si effectualiter paruerint, propter tenentes, parcere in omnibus caritatis affectum. Et ut ipse, si forte justitiæ & virtutis amor a peccato non revrahat, poenarum terror & rigor coerceat discipliname, præfatos Amedeum antichristum, electores, limo profanatores, credentes, adhærentes, receptatores & quomodolibet faventes, eodem facto approbante concilio, requirimus

& monemus, & in virtute sanctæ obedientiæ, ac sub anathematizationis & criminum hæresis ac scismatis & læsæ majestatis, aliisque gravissimis contra eos ab homine vel a jure infictis pœnis districte præcipiendo mandamus, quatenus infra quinquaginta dies, ab affixione præsentium immediate frequentes, ipse Amedeus antichristus pro Romano pontifice ulterius se gerere ac nominare desistat, nec per alios, quatenus in ipso est, haberi ac nominari pro tali se patiatur, insignibus papalibus ac aliis ad Romanum pontificem quoquo modo spectantibus, nullatenus uti de cetero præsumat: memoratos vero electores, immo profanatores, adhærentes, receptatores ac faventes, ulterius ipsi Amedeo in hoc scismatis crimine non adsitant, nec credant, adhæreant, vel faveant, quoquo modo per se vel per alios, directe vel indirecte, in quovis quæsito colore. Sed tam ipse Amedeus, quam prædicti electores, credentes, adhærentes, receptatores, & fautores, nos in verum Romanum pontificem, ac Christi vicarium, & Petri legitimum fuccessorem habeant, recognoscant, & veneretur; nobisque tamquam patri & pastori unanimum suorum reverenter pareant & intendant; ac infra prædictum peremptorium non, & hoc factum concilium legitime certificare studeant: ita ut de eorum vera obedientia nullus dubitationis scrupulus valeat remanere.

Si Amedeus, electores, credentes, adhærentes, receptatores, ac faventes prædicti fecerit, quod absit, egerint, seu premissa omnia & singula infra terminum prædictum cum effectu non adimpleverint; ex tunc prout ex nunc, tamquam pertinaces & inobedientes facto volumus ac decernimus. Et nihilominus faventes prædictis conjunctim seu divisim quinta decima die præfatum terminum immediate sequente, si non fuerit fertata, ab hac provina sequente non fertata, compareant perlonaliter coram nobis & præfato concilio, ubi tunc erimus, ad videndum & audiendum fe, & quemlibet eorum, etiam nominatim, pro fe & citatos ad diem, eumdem, declarari fch ismaticos, blasphemos, & eum juam hæreticos, & reos crimine læsæ majestatis, esse putandos, ac certum & poenas prædictas incurrisse, & alias judicari, prout vifum fuerit & juftitia fuadebit, certificantes eosdem & eorum quemlibet, quod sive venerint, sive non, & se purgare non ofenderint, ad absentia non præjudicium eorum præsentium, juftitia mediante, procedemus, eorum contumacia vel absentia non obstante, procedari ulterius ad aggravationem & exsecrationem eorum, prout juftitiæ tirigor postulaverit, & eorum demerita exegerint.

Ut autem hujusmodi nostra monitio ac citatio ad eorumdem monitorium ac citatorium, aliorumque quorum interest notitiam deducantur, cartas sive membranas eam continentes, ecclesiæ B. Mariæ Novellæ de Florentia & palatii nostri apud eamdem ecclesiam siti, & ecclesiæ cathedralis Florentinæ portis sive januis affigi faciemus, quo monitionem eamdem suo quasi fonoro praconio ac patulo indicio publicabunt, ut idem moniti, quod ad ipsos non pervenerit, & eamdem monitionem ignoraverint, nullus possint prætendere excusationem, vel ignorantiam allegare; cum non sit vero fimile, quod ad eos remaneret incognitum vel occultum, quod tam patenter omnibus publicatur.

Volumus etiam, & apostolica authoritate decernimus, quod hujusmodi nostra monitio in eisdem valvis feu portis intimata perinde valeat, & plenum robur obtineat firmitatis, diffolque moniros peraciet, quamquam conflitutione contraria non obstante, ac si eisdem monitis & eorum fingulis intimata ac intimata perfonaliter & publicaliter intellecta; ac tandem monisi & citati prædicti ipsum concilium & curiam Romanam, communem omnibus patriam, locum ibi manus tutum, & propter premissa aliasve inimicitias, vel alex caufis aliis imminere periculum in veniendo, stando & redeundo, ad excusationis fuæ velamen forsan allegent, ipsos certum præfentium literarum, univerfos & fingulos patriarchas, archiepiscopos, episcopos & alios ecclesiarum, monasteriorum prælatos, & clericos ac personas ecclesiasticas, necnon duces, marchiones, principes, potestates, capitaneos, & quoscumque alios officiales & eorum loca tenentes, necnon communitates, universitates civitarum, caltrorum, oppidorum, villarum, & aliorum locorum, tenore præsentium requirimus & exhortamur, ipsique patriarchis, archiepiscopis, episcopis & aliis prælatis, clericisque fubditis nostris districte mandamus, quatenus præfatis monitis & bonis aut rebus eorum mobilibus & immobilibus, ab alio, quatenus illa existerit, permittrant fuscerri injuriam vel offenfam.

Nulli ergo omnino hominum, &c. Si quis, &c. Datum Florentiæ in fessione publica fyndali, in ecclesia B. Mariæ Novellæ folemniter celebrata, anno Incarnationis Dominicæ millesimo quadringentesimo quadragesimo, XIX. calendas Aprilis, pontificatus nostri anno I.

IN SEQUENS OPUSCULUM

Joannis de Montenegrensis

Prænotatio ejusdem Authoris.

QUoniam non hominis fed divinitatis effe convincitur omnia inconcuft. tenere, et in memoria, ut ea. de veter. jurecnacleando, l. 1. cunct. § fi quis femper, ob id inter alias caufas literæ nobis a divina providentia datæ fint, ut ea quæ pro debilitate exilis memoriæ fir labi nequeant non possint, fed cum tempore dilaberentur, faltem literis viverent, et ad notitiam futurorum perpetua firmitate durarent; arbitrati fumus bonum effe ut ea quæ superioribus diebus inter reverendissimos patres et dominos meos, videlicet reverendissimum dominum Sancti Angeli, et dominum Mortipenlem, et me citrati fandi Spiri presbyteros cardinales per sanctissimum dominum nostrum Eugenium depuratos super peritissimum illu-

ANNO CHRISTI 1440.

tissimi domini regis Franciæ de celebrando alio generali concilio in tertio loco et reverendos patres domini oratores præfati domini regis super materia antedicta fapientissime ventilata et disputata fuere, ad futuram tei memoriam et ad utilitatem legentium commendaremus scripturæ.

Collecta per dominum cardinalem sancti Syxti tempore sanctissimi domini nostri Eugenii papæ IV. super petitione domini regis Franciæ, ut aliud tertium celebraretur universale concilium.

Quod autem conveniens esset concilium vocare tertium universale concilium visi sunt offendere rationibus subscequentibus oratores illustrissimi regis Franciæ. Primo, ex ca. *si duo contra fas* 1 in 9. dist. 1. secundo, ex ca.: *frequenti*, concilii Constantiensis; tertio, ex practica antiquorum patrum, qui pro sedandis scismatibus legantur adunallo concilio; sicut proxime practicatum fuit in concilio Constantiensi: quarto, quia contra potestatem summi pontificis reprobatu conciliorum fuit varie opiniones & valde contrariæ; Basilienses enim in suis diffinitionibus illam nimium fupprefferunt; concilium vero Florentinum talium per plurimum exaltasse. Quare pro declaratione hujus materiæ quæ tangit fidem, videtur nos modo conveniens, sed necessario congregare tertium concilium in illuminatione populi christiani. Quinto, apud multos fuit terqualia confictenarium, quia variæ Confessiones Basilicæ et hic Florentinæ fuere factæ definitiones circa materiam fidei, quæ sibi ad invicem videntur repugnantes: et funt hinc inde magistri et doctores varia facientes et discordes: videtur quod dominus noster teneatur pro fereritate confictentiarum fidelium tertium convocare concilium; quia alia via non videtur esse aptior; quia etsi fedis apostolicæ authoritas potestatis fit fuprema in ecclefia Dei, authoritas tamen repugnantiæ videtur esse major in concilio universali. Sexto, quia reformatio ecclefiæ, D pro qua fymbolos Basilienfis fuit inftituta, nondum est facta neque Basileæ neque Florentiæ; & nihilominus est reducibilis, neque commodius fieri potest quam in concilio universali. Septimo, quia necessario videtur dandus aliqua regula circa ufum potestatis papalis; quia videmus plures fummos pontifices fæpenumero abufos fuisse hac potestate in magnum difpendium ecclefiarum; particularium et regnorum christianitatis; quos convenientius non potest fieri quam per concilium universale. VIII. quia multa mala dicta, fcripta, et prædicata funt per multas provincias per damnatiffimos Basilienfes, et delata funt ad aures principum de fanctiffimo domino Eugenio, unde nonnulli fcandalizati funt: quare videtur quod fanctiffimus dominus noster inftar Leonis, Xifti, Damafi fummorum pontificum deberet congregare unum tertium concilium, in quo fe purgaret, et innocentem offenderet a criminibus impoftis coram patribus ecclefiæ. IX. fanctiffimus dominus noster cum fit pastor christianis populi tenetur de juce divino

removere fcandala de medio populi fibi commiffi; cum autem fcandalis, quæ nunc funt in ecclefia Dei, non videatur poffe provideri quam per convocationem tertii concilii; videtur quod fanctiffimus dominus noster graviffime peccet non attendendo petitionibus regis domini Franciæ. X. quia fi dominus noster tefugit congregare concilium univerfale, videretur quod multos timere de juftitia fua; et ita retraheretur a devotione fanctitatis fuæ. XI. quia Basilienfes penitus congregationem tertii concilii ad offendendum juftitiam et legitime cuncta fecta per eos effe contra fanctiffimum dominum noftrum; fi fanctiffimus dominus noster refugit congregationem tertii concilii, plures conviverterentur ad Basilienfes credentes illos habere juftitiam. XII. quia fi dominus noster non vocet concilium, ficut petitur; timendum eft quod principes faeculares authoritatæ alterius congregentur, quod effet multum fcandalofum pro Basilienfe fua. XIII. dicebant quod dominus noster non deberet confidere in principibus, quia non funt femi; hii enim femper aeciani, cito vertunt tergum. XIV. quod multiplices principes tenuerunt Basilienfium congregationem facere concilium univerfale, etiam quod non effet neceffe petere licentiam dominum noftrum; nec crediderunt quod Ferrariæ aut Florentiæ celebraretur fynodus univerfalis. Quare videtur neceffarium concedendum tertium concilium, quod indubitatum haberetur ab omnibus. XV. quia nifi dominus noster velit convocare hoc tertium concilium videtur neceffarium quod bodie multi de eo referunt, quod fanctitas fua odit concilia univerfalia; quorum tamen Augustinus fcribens ad Januarium dicit falubertimum effe authoritatem.

Quod vero convocatio tertii concilii in hoc tempore non fit conveniens per reverendos dominos deputatos multipliciter oftenfum eft, præfupponentes pro fundamento firmiffimo quod fynodus Florentina fit vera fynodus ecumenica, dubitare enim de hac fynodo eft fcandalofum & periculofum in fide, quod ei fummus Romanus pontifex, cujus a domino totius ecclefiæ cura commiffa eft, non potuerit pro redu&ione nonnullorum populorum errantium a via veritatis concilium de Basilea transferre, aut illo diffoluto aliud inftituere, non videtur bene fapere in fide apoftolici principatus, neque de fide divinæ providentiæ in gubernatione populi chriftiani. Immo videtur manifeste error contra articulum nonæ *fanctam*. Tum fecundo, reddita enim dubia ifta fynodo, redderentur univerfalia in ea definita dubia, & reducibo Graecorum, Armenorum & Jacobitorum ad Romanam ecclefiam, in maximum E fcandalum totius populi chriftiani. Secundo, præfuppofito argutum eft fic: primo quod non fit conveniens convocatio tertii concilii gratia difcutiendi ea quæ in hac fynodo determinata funt. Et primo, quia contra inftituta fanctorum patrum, fcribitur enim in ea, *majores*, 24. q. 1. *majores divina inftitutione cernuntur, neceffarie præcavendum, ut quod circa unamquamque barefim coacta id eft conciliorum fynodus pro fide communione, aute et fide catholica, minuitur facti judicio reverendiffimum fynodi, fi quæ fynodaliter acta ac recte diffinita retobuere de nouo disputare contendit*. Octavo, convocatio tertii concilii gratia difcutiendi ea quæ hic determinata funt, eft inconveniens; quia eft fet præjudicialis privilegiis; & prærogativis præjudicarii eft magnum periculum, ut habet ca. *nouit*, diftinct. 22. dicitur: *qui autem Romanæ ecclefiæ privilegium, ab ipfo fummo omnium ecclefiarum capite traditum, auferre conatur, ipfum primo in facrilegio laudtur*. Privilegium autem apoftolicæ fedis eft, ut judicium ejus in his quæ fidei funt et indefectibile, & dicere confequens indefectibile poftquam femel eft datum, quod privilegium collgitur ex illo Matth.XVI. *tu es Petrus &c.* & in illo Luc.XXII. *ego autem rogaui pro te, Petre, ut non defciat fides tua*, cum notatis ibid. in gloff. per fandos doctores. Hinc Auguftinus, ut in ca. *ea cauuenda*, diff. 19. inter canonicas fcripturas connuerat fanctiones apoftolicas. Agatho papa dicit in ca.: *fic omnes*, ead. dift. accipiendæ funt tanquam ipfius dominici voce Petri firmatæ. Non eft autem dubium, quod conveniens tertium concilium ad difcutiendum ea quæ hic determinata funt per apoftolicam fedem, effet præjudicium præfato privilegio ejufdem fedis. Nono, contra oratoria præfata tertii concilii propter cauam difcutiendi determinata hic, quem concilia univerfalia follita funt exhibere apoftolicæ fedi, ait enim Agatho papa in fuggeftione, quam fecit Conftantinus imperator: *Romana, quæ ipfa in fexta univerfali fynodo, fuit ab omnibus partibus venerabiliter fufcepta: hæc apoftolica fedes nunquam a vera veritatis itu qualibet erroris parte deflexa eft: cujus authoritatem, utpote apoftolorum omnium principis, omnis catholica Chriſti ecclefia, ut univerfales fynodi fidelifer amplectantes in cunctis feculis fuit, nunquefue veneranter patres apoftolicam vitæ doctrinam amplexi*. Nono eft autem dubium, quin plenifudicarium præfato honori per antedictam convocationem. Decimo, præfata convocatio præjudicat fuprema authoritati apoftolicæ fedis, cujus authoritatis cenitudo non permittit judicia ita emitte alio judici, quam ipfius judicis ambiguenda. Unde ca. *patet*, 9. q. 3. dicit textus: *patet profecto fedis apoftolicæ, cujus authoritate maffus non eft judicatus, a nemine retractandum*. Item in fequentibus canonibus, fcilicet ca: *nemo*, ca. *facta fubfiftunt*, ca. *ifti funt canones*, ca. *cuncta per mundum*, cauſa et q. eiſdem. Undecimo, convocatio tertii concilii ad examen eorum, quæ hic definita funt per apoftolicam fedem, eft manifefte contra rationem; ratio enim dicitur, ut membra caque fequantur, et non ut e converfo; unde 12. dift. dicit textus: *non decet a capite membra difcedere; fed juncta fcripturæ teftimonia, omnia membra caput fequuntur*. Nulli vero dubium, quod apoftolica ecclefia mater fit omnium ecclefiarum, a qua non eft recedendum tenus convenit deviare. Duodecimo, talis convocatio tertii concilii effet fcandalofa Graecorum, & Armenorum, quorum reductio & concordia ad Romanam ecclefiam

ANNO CHRISTI 1440.

munione & veritate catholica atque apoftolica promulgaffet, non fuerunt notæ pofthac retractationibus mutilari; & fequitur in fine: fynodus fimul gefta condemnant, ulterius ad nova concilia venire non funt, quod caurum eft in ea. *quod bene*, 9. q. 4. *quod femel bene & ftuitum eft, nulla deber rationeue retractari, nifi forte ifta alii majore authoritate fti*; fed nulla major authoritas nec poteftas nec reputationis poteft effe in aliqua alia fynodo quam in præfenti fynodo Florentina, in qua omnes et patriarcha præfentialiter aut per procuratores tuos fufficienter, præfente etiam Romorum imperatore, interfuerunt. Tertio, etiam arguitur ex ca. *fi quis epifcopus*, 11. q. 3. ubi definitum eft per patres in concilio Antiocheno quod fi quis epifcopus damnatus a fynodo non liceat et in alia fynodo fpem reconciliationis aut locum fatisfactionis habere. Quarto, quia difcutere ea quæ determinata funt in hac fynodo pertinet ad fidem chriftianam in materia potefatis Romani pontificis eft multum fcandalofum, etenim eft prebere officinalia fidei chriftianæ aequalis, quod non maxime vitare debemus *fecundum illud Iſaiæ LVII. aufere offenſionem de via populi mei*; quod videtur dicere quia fi iterum ad difcuffionem, eft ea redere dubia, difputatio enim agitur argumentis; argumentum autem eft ratio rei dubiæ faciens fidem. Reddita autem dubia, jam haberetur tam-C quam ad fidem catholicam non pertinentia, quia ut ait Bernardus: *fides autogium non habet; aut fi habet, fides non eft, id opinor*; et ita ladertur veritas fidei eorum quæ hic determinata funt cum Graecis & Armenis in magnum fcandalum fidei et ecclefiæ fanctæ Dei. Quinto, in confirmatione hujus rationis facit illud beatiffimi Leonis papæ in epiftola ad Martianum imperatorem, qui ad fuggeftionem quorumdam nolentium relegere fidem determinatam in Calcedonenſi concilio de incarnatione Dei, fcripferat papæ Leoni ut alia concilium convocaret; ubi refpondet papa, *nimir autem inimicum eft, ut propter paucorum infipientiam, ad D confpectum totius mundi ad cernuitum defectationem irreuocemur bella, & ut utum perverſe Doctorum judicaueris, qui in fynodo memoriæ Flaviani condemnationem negotiis, & in fimpliciores, quot in eandem rurbam pofeuerantur, impegit*. Sexto, in ftrumentum & robur præſtat ratione eſt beatus Auguſtinus, qui contra Julianum et ejus fequaces, non recipientes doctrinam fidei jam per patres definitam, fed petentes publicas difputationes; ita loquitur: *ſcripturarum fanctarum clariſſima lumina certa varietate fulgerantia non præuarum diſputationum perplexitate obſcurare conamini*.

Septimo, arguitur quia talis convocatio tertii concilii effet præjudicialis authoritati ecumenicorum conciliorum, quorum authoritas tanta eſt, ut beatus Gregorius in ca. *ſicut*, diſt. 15. ſeut fandi evangelii quatuor libros ſic ea fuſcipere et venerari fe fatetur. Hoc patet, ſi ea quæ in hoc loco ecumenica ſynod definita funt, iterum diſcutienda in alia ſynodo vertirent. Hinc imperator Martianus dicit de ſumma Trinitate et fide catholica, *iniurium facit judicio reuerendiſſimum ſynodo, ſi quis fanctæ judicata ac recte diſputata retobuere de nouo diſputare contendit*. Octavo, convocatio tertii concilii gratia diſcutiendi ea quæ hic determinata funt, eſt inconveniens; quia eſt præjudicialis privilegiis; & prærogativis præjudicarii eſt magnum periculum, ut habet ca. *nouit*, diſtinct. 22. dicitur: *qui autem Romanæ eccleſiæ privilegium, ab ipſo ſummo omnium eccleſiarum capite traditum, auferre conatur, ipſum primo in ſacrilegio laudtur*. Privilegium autem apoſtolicæ ſedis eſt, ut judicium ejus in his quæ fidei ſunt et indefectibile, & dicere conſequens indefectibile poſtquam ſemel eſt datum, quod privilegium colligitur ex illo Matth.XVI. *tu es Petrus &c.* & in illo Luc.XXII. *ego autem rogaui pro te, Petre, ut non deficiat fides tua*, cum notatis ibid. in gloſſ. per ſandos doctores. Hinc Auguſtinus, ut in ca. *ea cauuenda*, diſt. 19. inter canonicas ſcripturas connuerat ſanctiones apoſtolicas. Agatho papa dicit in ca.: *ſic omnes*, ead. diſt. accipiendæ ſunt tanquam ipſius dominici voce Petri firmatæ. Non eſt autem dubium, quod conveniens tertium concilium ad diſcutiendum ea quæ hic determinata ſunt per apoſtolicam ſedem, eſſet præjudicium præfato privilegio ejuſdem ſedis. Nono, contra oratoria præfata tertii concilii propter cauſam diſcutiendi determinata hic, quem concilia univerſalia ſolita ſunt exhibere apoſtolicæ ſedi, ait enim Agatho papa in ſuggeſtione, quam fecit Conſtantinus imperator: *Romana, quæ ipſa in ſexta univerſali ſynodo, fuit ab omnibus partibus venerabiliter ſuſcepta: hæc apoſtolica ſedes nunquam a vera veritatis itu qualibet erroris parte deflexa eſt: cujus authoritatem, utpote apoſtolorum omnium principis, omnis catholica Chriſti eccleſia, ut univerſales ſynodi fideliter amplectantes in cunctis ſeculis fuit, nunquefue veneranter patres apoſtolicam vitæ doctrinam amplexi*. Nono eſt autem dubium, quin plenijudicarium præfato honori per antedictam convocationem. Decimo, præfata convocatio præjudicat ſuprema authoritati apoſtolicæ ſedis, cujus authoritatis cenitudo non permittit judicia ita emitte alio judici, quam ipſius judicis ambiguenda. Unde ca. *patet*, 9. q. 3. dicit textus: *patet profecto ſedis apoſtolicæ, cujus authoritate maſſus non eſt judicatus, a nemine retractandum*. Item in ſequentibus canonibus, ſcilicet ca: *nemo*, ca. *facta ſubſiſtunt*, ca. *iſti ſunt canones*, ca. *cuncta per mundum*, cauſa et q. eiſdem. Undecimo, convocatio tertii concilii ad examen eorum, quæ hic definita ſunt per apoſtolicam ſedem, eſt manifeſte contra rationem; ratio enim dicitur, ut membra caque ſequantur, et non ut e converſo; unde 12. dift. dicit textus: *non decet a capite membra diſcedere; ſed juncta ſcripturæ teſtimonia, omnia membra caput ſequuntur*. Nulli vero dubium, quod apoſtolica eccleſia mater ſit omnium eccleſiarum, a qua non eſt recedendum tenus convenit deviare. Duodecimo, talis convocatio tertii concilii eſſet ſcandaloſa Graecorum, & Armenorum, quorum reductio & concordia ad Romanam eccleſiam

ANNO CHRISTI 1440.

& concluſio omnium actuſorum, in quibus inter ipſos & Latinos erat diſcordia, habita eſt in hac œcumenica ſynodo. Nulli dubium quòd ſcandalum maximum foretur, ſi de veritate hujus ſynodi & determinatorum in ea diſcuſſio veniret ſtenda in alia ſynodo, infirmata enim authoritate hujus ſynodi . . . . . videretur univerſa in ea concluſa. Decimotertio, convocatio præfati concilii eſſet nimium ſcandaloſa & chriſtiani nominis plurimum offenſiva, quoniam apud omnes quidem orbis partes divulgata eſt ſynodus Florentina, potentiſſima in authoritate, & in operibus clariſſima; ſicut patuit de Græcis, Armenis, Jacobitis, Ægyptiis, Indis, & etiam Teucris & diverſis aliis provinciis. Magna profectò eſſet confuſio authoritatis chriſtiani nominis ſi apud præfatas orbis partes ſciretur, quod Latini diſputant & diſcutere volunt de veritate hujus ſynodi, quam principes chriſtianorum, Romanus pontifex, cum tanta patrum ecclefiæ præſentia celebravit, & per omnes partes orbis promulgavit. Decimoquarto, ſi concilium univerſale plenarium eſſet convocandum; neceſſario omnes patriarchæ Græcorum, Armenorum & Jacobitarum, quos nobiſcum per gratiam Chriſti in uno corpore eccleſiæ conveniunt, eſſent convocandi; cum plenarium concilium, ut ait Auguſtinus contra Donatiſtas lib. 2. de unico baptiſmo, ſit, quod ex partibus totius orbis congregatur. Huc autem quam grave & difficile ſit temporibus præſentibus, tam propter expenſas quas oporteret eis refundere, quam propter labores & fatigationes, & forſaſſis audita tanta irrationabilitate conſcientiarum tertii concilii, neque vellent venire ad illud, neque aliquid ſuſciperet concluſum in illo.

Decimoquinto, præfata convocatio tertii concilii eſt inconveniens, quia videtur eſſe occaſio magni ſcandali futuris temporibus; ſi enim pontifex domini regis Franciæ adminiſtrator, quibibet alius tex etiam pro parva occaſione futuris temporibus poſſet petere & requirere celebrationem concilii generalis, in magnum ſcandalum & turpitudinem apoſtolicæ ſedis. Quare cum Romanus pontifex non ſolum ad præſentia tempora, ſed etiam ad futura debeat providentiæ ſuæ oculos extendere, non videtur quod ſanctiſſimus dominus noſter debeat talem petitionem admittere. Decimoſexto, convocatio præfati concilii videretur inconveniens; quia non ſolum præjudicaret primatui apoſtolicæ ſedis, ſed etiam libertati totius eccleſiæ, quia cum clerici & prælati pro majori parte propter peccata noſtra nihil faciant in concilio, niſi juxta mandata ſuorum principum, ſicut exploratiſſimum habemus de ambaxatoribus regum & principum in concilio Basiliverſalibus noſtri temporis; nulli dubium, quin ex tali celebratione concilii timeatur deperdito apoſtolici principatus, & ſuffocatio liberatis eccleſiæ.

Decimoſeptimo, non omnes regge & principes ſunt unius affectus & devotionis ad ſanctiſſimum dominum noſtrum; immo quidam fuerunt aperti imi hoſtes fui, ſicut rex Aragonum, & dux Mediolani, & multi prælati & clerici, quibus quia compla-

ANNO CHRISTI 1440.

cere non poruit juxta vota eorum, moverunt ubi bellum in concilio Baſilienſi, quod notum eſt toti orbi. Convocare autem novum concilium univerſale, eſt dare occaſionem ut iterum præfati hoſtes moleſtent eum ſuis complicibus ſanctiſſimum dominum noſtrum.

Decimooctavo, præfata convocatio tertii concilii videretur multum præjudicare veritati circa determinanda & declaranda in eodem concilio; quia ad tale concilium vocatis, videliet epiſcopi, ſed alii inferiorum ſtatuum convenirent; para doctores, magiſtri in artibus, canonici, & rectores parochialium eccleſiarum, quale autem judicium in populariis multitudinis, quæ ut ait Auguſtinus, mater eſt ſeditionis & contumaciæ, errores & ſcandala Baſilienſium aperiſſime demonſtrarent.

Decimonono, præfata convocatio tertii concilii non videtur conveniens, quia propter guerras & diverſitates, quæ ſunt inter principes chriſtianitatis, & viarum diſertimina, & guarandina expenſarum, videtur ad magnam vexationem eccleſiarum & molleſtiam prælatorum, eo maximè attento, quod ante decem annos convocata fuit univerſalia. Vigeſimo, quia talis celebratio tertii concilii non videtur bene poſſibilis, cum non videatur poſſibilis haberi concordia cum Baſilienſibus ſuper authoritate diſſutionis ejuſdem, ſuper præſidentia, ſuper forma & ordine ſervandis in eodem; ſicut manifeſte patuit per conſtitutionibus alias factis per eos Baſileæ adverſus præſidentem ſanctiſſimi domini noſtri. Vigeſimoprimo, poſſet convocatio tertii concilii, quia præjudicaretur juſtitiæ ſanctiſſimi dominoſtri; quia celebrare concilium pro diſcuſſione eorum, quæ hic ſanctus tua ſedit, eſt juſtificam reddere cauſam & ſtatum ſanctitatis ſuæ certiſſimum reddere ambiguum; quod eſſet contra omnem juſtitiam.

Vigeſimoſecundo, præfata convocatio eſt inconveniens, quia præjudicaretur per eam obedientiæ ſanctiſſimi domini noſtri; facta enim convocatione tertii concilii per diſcuſſione præfata facienda, reddita dubia juſtitia ſanctiſſimi domini noſtri, omnes vellent eſſe neutrales uſque ad finalem concluſionem habitam in præfato tertio concilio congregando; & hoc manifeſtum eſt derogare obedientiæ ſanctiſſimi domini noſtri. Vigeſimotertio, præfata convocatio eſt inconveniens, quia cum celebratio talis concilii deberet eſſe finul cum Baſilienſibus perfidis & excommunicatis, talis celebratio non poſſet eſſe congrua & licita, ut in ca. *cum quibus erat ſynodus incunda*, 24. q. 3. ubi dicit textus: *cum perfidis non licet habere conventum dicente Pſalmiſta: non ſedi cum concilio vanitatum, & cum iniqua generatione non introibo.* Nec eccleſiaſtici moris eſt cum his, qui poſſunt habere communionem, permixtumque cum perfidis miſcere concilium. Vigeſimoquarto, quia talis celebratio concilii non videtur neceſſaria nec propter diſcuſſionem quorunquumque dubiorum, nec propter ſchiſma tollendum, nec propter aliquam reformationem faciendam; tum quia ſanctiſſimus dominus noſter eſt paratus om-

ANNO CHRISTI 1440.

præſenti ſynodo declarare univerſa dubia quæcunque ſint apud quoſcunque, de fingiis definitis & concluſis per eum in hac ſynodo, & ita faltem eſt in ſimilibus dubiis recurrere ad ſedem apoſtolicam, juxta dictum beati Gregorii in ca. *nec licuit*, 27. diſt. ſic dicentis; *quotiens aliqua de univerſali ſynodo adoriuntur ambiguitas, ad eos, ſicut expedendum de eo quod non intelligunt ad apoſtolicam ſedem pro recipienda ratione convenitur*; tum quia dicta ſanctiſſimus dominus noſter eſt paratus per ſe, aut cum præſenti ſynodo dare reformationem juri conformem, tum tertio quia genus hujus ſchiſmatis eſt ſimile, quod eſt per intruſionem cujuſdam, qui nullum habet colorem præteriti epiſcopatus ſui, ſed eſt adulter & pertinax acceptiſſi. *Ipſe eſt caput totius ſchiſmatis, cui eſt Dominus: tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo eccleſiam meam.* Secundus punctus eſt, quod Florentiæ ſaltem ſunt definitio circa poteſtatem Romani pontificis & concilii orum. Ad hæc reſpondebant, quod Conſtantiæ pr us & poſtmodum Baſileæ erat *prius* facta definitio de poteſtate conciliorum; cui videbatur præſtatiri definitio hic Florentiæ facta; quare videbatur neceſſaria celebratio tertii concilii. Contra iſtam reſponſionem fuit replicatum per dominos; primo, quod patres de Conſtantia non videntur habuiſſe illum errorem ſentiendo de poteſtate concilii, quem habuerunt Baſilienſes & præſicarunt. Secundo, dixerunt, quod definitio facta in Conſtantia fuit facta tempore ſchiſmatis ab una obedientia tantum, videlicet Johannis XXIII. & non a tota univerſali eccleſia; unde cum omnes obedientiæ finul Conſtantiæ conveniant, decreverunt in ſeſſione trigeſima ſexta, quod papa cum concilio haberet declarare ſuperiora de quæ & quomodo papa poſſet corrigi. Tertio, quia in determinatis per Baſilienſes nunquam adfuit aſſenſus nec authoritas ecclefiæ, quare *non contemnenda ſunt ea ſcripta*, 17. diſt. nullas habent vires. Quarto, quòd definitio facta hic Florentiæ facta eſt in ſynodo univerſali, Romano pontifice præſidente & definiente; quare definitioni facta per ſanctiſſimum dominum noſtrum in hac Florentina ſynodo eſt maxime ſtandum.

Tertius punctus eſt, quod cum finaliter ſemel definitum ſine finis præjudicio & univerſalis ſynodi, non poterat iterum in alia ſynodo *retractari diffuſibiliter*. Ad hoc reſpondebant dupliciter præfati oratores, negando hoc; dicebant enim, quod hoc præjudicio fideli & ſynodi poteſt literata vice diverſi articulus prius definitus, ſicut exemplariter dicebant patere: primo, de articulo conſubſtantialitatis Patris & Filii in concilio Nicæno; qui tamen in aliis conciliis frequentibus, ut dicebant, fuit diſcuſſus. Secundo, de articulis Conſtantiæ definitis contra Bohemos, iterum Baſileæ refumptis; item de articulis hic Florentiæ definitis cum Græcis & diſcuſſis; quorum tamen aliqui in ſuperioribus conciliis fuerant prius definiti. Secundo, reſpondebant, quod articuli hic definiti non venerunt iterum definiendi propter dubium; ſed gratia reductionis Baſilienſium. Contra iſta replicatum eſt per dominos; 1. quòd primo ad primum, quod fallum erat, quod

f. 60c.

articulus semel definitus per universale concilium veniret iterum per aliud concilium, tanquam dubius, & de veritate suspectus, examinandus. Licet autem aliqua definita in prioribus concilijs legantur reperita in posterioribus per modum confectionis & acceptationis; non tamen casu facta examinis. Nec opus pro articulo confubstantialitatis inter Patrem & Filium, pro quo fuit congregatus fyndus Nicæna, congregata legitur aliqua alia fyndus posterior; led quælibet fynodus habuit fpecialem articulum fuæ congregationis; fuit manifeste collegitur ex ca. *sacrosancta alias concilia*, 2. dift. 16. Præterea neque Basilea congregatum fuit concilium ad difcutiendum & definiendum iterum aliquæ Conftantiæ difcuffa & definita erant contra Bohemos; unde nulla facta fuit Basilea de hac re definitio. Verum quia conquerebantur Bohemi, quod non fuerant auditi; & dicebant populis non non effe aufos conveniendi cum eis in disputatione; data eft eis audientia & fignati funt eis certi magiftri, qui rationibus eorum refpondenent. Et ita fanctiffimus dominus noftor paratus eft facere Basilenfibus in hoc loco, & conmunicia & temeritate depofita, vel leae informati de veritate. Id vero quod dicebatur de Græcis etiam non procedit, cum Græci etiam conveneriant eft fyndaliter; quia aut ipfi affcrebant, nunquam ipfis præfentibus & auditis in aliqua fynodo de profeffione Spiritus Sancti & reliquis articulis definitum fuerat. Petierant ergo fyndum œcumenicam celebrari, ubi omnes patriarchæ conveniennes audiretur fuper præmiffis articulis; fubmittentes fe determinationi fynodi. Quod autem fecundo dicebant, quod non dubitarionis gratia, fed reductionis Basilienfium difcuffio fieret, non eollit inconveniens; quia licet hoc ipfi verbo dicerent, alii tamen, & maxime ipfi Basilienfes, nonifi cauta fuipicionis de veritate fuæ caufæ hic dicerent talem difcuffionem fiendam. Præterea, cum omnia ifta in hoc loco fieri poffent pleniffime, ficut cum Græcis & Armenis factum eft; nulla neceffitas eft congregandi certium concilium. Quarto pun-
Anno Christi 1440.
ctus quod inquiria fieret apoftolicæ fedi, fi caufa difcuterdi definitiva per eam, congregaretur univerfale concilium; refpondebant præfati oratores, quod tam dominus noftor, quam apoftolica fedes in caufa ifta eft ficut pars; & ideo fine injuria ipfius recuperandum videtur ad alium judicem. Ad iftam refpondionem replicatum fuit per dominos tripliciter; primo, quod ifta materia non eft propria papæ fed fedis principiatter; quia quæfito eft quæ fit potefias data a Chriflo Romano Pontifici. Refpondum ut fit intelligentia evangelii, ubi dicitur eft Petro fuiffe fuccefforibus: *Tibi dabo claves regni cœlorum &c.* Matth. XVI. &: *pafce oves, meas* Jo. xxi. & fimilia. Nulli autem dubium quin in tali quæftione, ubi de fide agitur aut de injuria pontificarum Romanoi pontificis, & perjudicio apoftolicæ fedis, papa fit judex, ficut poteft colligi ex ca. *Ir quæ fuper his not.* 2. q. 7. Secundo, fuit replicatum quod apoftolica fedes in materia, quæ tangat ejus poteftatem, ficut neque in quacunque alia fidei eft habenda fufpecta, cujus fides nullam haberim numquam fovet, fed omnes hæreles deftruit, ut in ca. *Memor.* 24. q. 1. Tertio, quia eft in caufa poteftatis inter papam & concilium judicio papæ five apoftolicæ fedis non effet fandum quia pars; pari ratione nec judicio concilii. Quintus punctus eft, quod rarenter univerfa concilia cum Græcis & Armenis fi conveniant fedes refpondebant oratores, quod non ruerent propter ea, etiamfi in angulo terræ definita fuiffent; tum quia verifimus fuit, tum quia etiam alias defuit Græcis. Contra iftam refpondionem fuit replicatum per dominos, quod licet articuli definiti cum Græcis & Armenis verifimi fint in fe; & quidam eorum a Latinis fuerint alias definiti; Græcis tamen & Armenis non ita vifi funt; ac proprerea ut eorum definitionem illorum nunc ratione authoritatis hujus œcumenice fyndi, quæ ipfis interveniendibus præfatos articulos definivit; unde dubitare de veritate hujus fyndi, eft deftruere omnem authoritatem definiterum & concluforum in eadem apud illos. Sextus punctus eft, quod in tali cafu recurfum eft fenper convenandi Græci & Armeni, refpondebant oratores quod non erat neceffarium, quia per eorum reductionem non fuit dubitatum Latini quin poffent concilia univerf ia celebrare in eccleña occidentali. Contra hoc fuit replicatum per dominos, quod licet ante Græcorum & Armenorum reductionem Latini apud quos folos reputabatur effe eccleña Chriffi, poterant celebrare concilia univerfalia fine Græcis & Armenis; modo autem, exiftentibus illis nobifcum unitis in eodem Chriffi corpore, neceffe eft, fi debeat fieri concilium plenarium, quod omnes partes ejus fe univerfo fibi conveniantur; ut patet ex oftava fynodo manifefte. Præterea hoc etiam colligitur ex prima ca. dift. 17. in glofla dicitur: *univerfale concilium eft quod a papa vel ejus legato, fpecialiter ad hoc deftinato, cum omnibus epifcopis ftatuitur.* Septimus punctus eft, quod effet multum difficultas conveniendi in forma & in ordine procedendi in illo concilio; refpondebant illi quod non effet dubitandum de hoc, quia dominus ter Francie voluerat quod authoritate domini noftri congregaretur concilium, & gubernaretur regulis, forma, ordine, & modo per fanctiffimum fuum imperatorem. Contra hoc fuit replicatum per dominos, quod licet dominus rex vellet ita fieri; cum ipfe non effet omnes reges chriffianorum non erat tamen tanta fecuritas, quanta meritto debeat effe in ifta re, quod ita fieret, quia congregata fynodo multi vellent ad libertate ad agendum ut voluerint, fanctiffimo, non obftantibus promiffionibus, falvis conductibus domini imperatoris, proceffum eft in multis ut voluit multitudo. Ratione etiam contradicentibus multis etiam præfidentibus papæ & principum oratoribus, contra omnem poffibilitationem factam, perperrata funt multa fcandala, que toti orbi nota funt. Ira timendum eft hic, & verifimilius quam ante.

Iftis expeditis ad rationes primas oratorum factas ita vifum eft mihi fatisfactum

Anno Christi 1440.

effe per reverendos dominos deputatos. Ad primum de canone *fi duo*, refponfum eft quod textus ille, cum loquatur de duobus contra fas temeritate concertante ordinatis, non eft ad propofitum; quia fanctiffimus dominus noffer non fuit hujufmodi ordinatus, ficut patet. Ad fecundum de ca. *pugnus eft*, quod rarenter univerfa concilia cum Græcis & Armenis fi conveniant fedes refpondebant oratores, quod non ruerent propter ea, etiamfi in angulo terræ definita fuiffent; tum quia verifimus fuit, tum quia etiam alias defuit Græcis. Contra iftam refpondionem fuit replicatum per dominos, quod licet articuli definiti cum Græcis & Armenis verifimi fint in fe; & quidam eorum a Latinis fuerint alias definiti; Græcis tamen & Armenis non ita vifi funt; ac proprerea ut eorum definitionem illorum nunc ratione authoritatis hujus œcumenice fyndi, quæ ipfis interveniendibus præfatos articulos definivit; unde dubitare de veritate hujus fyndi, eft deftruere omnem authoritatem definiterum & concluforum in eadem apud illos. Sextus punctus eft, quod in tali cafu recurfum eft fenper convenandi Græci & Armeni, refpondebant oratores quod non erat neceffarium, quia per eorum reductionem non fuit dubitatum Latini quin poffent concilia univerf ia celebrare in eccleña occidentali. Contra hoc fuit replicatum per dominos, quod licet ante Græcorum & Armenorum reductionem Latini apud quos folos reputabatur effe eccleña Chriffi, poterant celebrare concilia univerfalia fine Græcis & Armenis; modo autem, exiftentibus illis nobifcum unitis in eodem Chriffi corpore, neceffe eft, fi debeat fieri concilium plenarium, quod omnes partes ejus fe univerfo fibi conveniantur; ut patet ex oftava fynodo manifefte. Præterea hoc etiam colligitur ex prima ca. dift. 17. in glofla dicitur: *univerfale concilium eft quod a papa vel ejus legato, fpecialiter ad hoc deftinato, cum omnibus epifcopis ftatuitur.* Septimus punctus eft, quod effet multum difficultas conveniendi in forma & in ordine procedendi in illo concilio; refpondebant illi quod non effet dubitandum de hoc, quia dominus ter Francie voluerat quod authoritate domini noftri congregaretur concilium, & gubernaretur regulis, forma, ordine, & modo per fanctiffimum fuum imperatorem. Contra hoc fuit replicatum per dominos, quod licet dominus rex vellet ita fieri; cum ipfe non effet omnes reges chriffianorum non erat tamen tanta fecuritas, quanta meritto debeat effe in ifta re, quod ita fieret, quia congregata fynodo multi vellent ad libertate ad agendum ut voluerint, fanctiffimo, non obftantibus promiffionibus, falvis conductibus domini imperatoris, proceffum eft in multis ut voluit multitudo. Ratione etiam contradicentibus multis etiam præfidentibus papæ & principum oratoribus, contra omnem poffibilitationem factam, perperrata funt multa fcandala, que toti orbi nota funt. Ira timendum eft hic, & verifimilius quam ante.

Iftis expeditis ad rationes primas oratorum factas ita vifum eft mihi fatisfactum

Anno Christi 1440.

noffer paratus eft dare illam, & jam deffer, fi duo hanc fyndum fingulæ provinciæ, ficut exiftimavit, concurrifient. Nec propter reformationem eft alia neceffaria fynodus; quia in præfenti fieri poteft. Præterea ad faciendum reformationem non eft neceffarium concilium celebrare; quia licet per multas decretales pater, reformatio fiabita fuit pluries per fummos pontifices fine concilio univerfali celebratione. Quarto jam faciendam papa cum collegio dominorum cardinalium eft fufficientiffime authoritatis. Etiam reputatione, valde citius dum effet univerfali ecclefiæ, ut per qualibet re, etiam refpiciente totum populum, chriffianum, congreganda effet fynodus univerfalis. Ad quartum refpondeo, quod regula illa danda circa ufum poteftatis papalis, aut effet danda per modum diffinitivum, aut per modum conclufivi. Si primo modo requiritur univerfalis fynodus, quia facra fcriptura & canones fanctorum patrum fufficienter docent de regimine dominum; fi fecundo modo intelligatur, non potefi effe; quia ut habetur inca *Significafti*, Extra. de offitio. judicis delegati non prælgunt certum regulam Romanæ eccleñæ; cum omnia concilia per Romanæ eccleñæ auctoritatem & fafta fint & robur acceperint. Patet ea fi aliqua regula danda eft. in præfenti fyno. do poffet dari. Ad oftavum refpondeo eft, quod non, quod nunquam legitur univerfale concilium proper pertinentem unius pontificis effe congregatum. Licet legatur quod aliqui pontifices coram pauci epifcopis hoc fecerint. Secundo dico, quod hoc non eft imporfia lex fummis pontificibus, quod fe pergent, ut patet ex ca. *audivimus*, 2. q. 7. Tertio, quod illi pontifices noluerint patrare in hoc fyndo offendere innocentiam & juftitiam fuam, ficut fupenumero voluit facere coram papa & cardinalibus. Ad nonum refpondeo, quod dominus noffer nolit quod dominus noffer nolit quod dominus noffer non timet de juftitia fua; fed femper paratus fuit offendere juftitiam & innocentiam fanctitatis fuæ. Neque propter hoc eft neceffaria convocatio tertii concilii, ficut jam dictum eft. Ad undecimum pari modo refpondeo eft. Ad duodecimum, refponfum fuit quod cum principes chriffiani fint Deum timentes & habentes fuum pari modo refpondeo eft. Ad decimum eft concilium univerfalia abfque authoritate apoftolicæ fedis non effe concilia, fed conciliabula, & conventicula malignantium; non credit fanctiffimus dominus noffer quod principes pro eorum fide & religione talia attentarent. Ad tertium decimum, dicitur ad quod fanctiffimus dominus noffer principaliter in principe omnium principe, Salvatore fefu Chriffo, cujus vicarius eft in terris; in aliis autem pro eorum religione, qui eccleñam

ANNO CHRISTI 1443.

tuendam susceperunt, confidit quod memores erunt sui inviolati. Ad quæ tuendum, cessionem fuit ficut superius in replicatis cessionis reprobatis pundi. Ad quintumdecimum respondum fuit, quod illa ratio non habet apparentiam; quia dominus noster adu habet synodum congregatam;

ANNO CHRISTI 1443.

nec est verum quod sanctitas sua odiat concilia rite & legitime celebrata; odit autem mala, fieut & quilibet juste debet facere, secundum illud psalmi: *odivi ecclesiam malignantium, & cum impiis non sedebo.*

Collecta sunt ista per dominum sanctæ Syxti.

GRÆCORUM CONCILIUM

In quo Metrophanes Constantinopolitanus Patriarcha, itemque & Latinis adhærentes omnes anathemate damnantur,

Anno 1443. habitum.

Metrophanes Constantinopolis patriarcha renunciatur anno 1440. inter patriarchas *sextus. Sed ubi primum fuit cum Latinis habuit antisynodicum, ut orthodoxum promoveret, & fabricatorem infallibilitatis. Quo cum studio operam exterorum patriarcharum sibi adjungere, & ad suas partes pertrahere, ex epistolis eorum, quæ in concilio Florentino collecti anathemati illum devovisse cum una epistopis caterisque Latinorum partium fautoribus, similique & omnes cum Latinis communionem quam per obligatas suas in constitutionibus Florentinum schismaticam, ut ipsi ajebant in Metrophanem hoc tractatu Florentino aboliverant, irritam fecerant. Literas ejusdem rei in Metrophanem hoc tractatu ad Syxtum Romanum Pontificem Antiquis. Cl. var. lo. 2. pag. 960. edit. Paris. quo pariter literas ad hunc ejusdem patriarcharum hac ipsa de re ad imperatorem Joannis scriptas, quas tamen ex temporum adjectionibus difficile autem est, quo tempore quasque literæ ad pontificem dignatas fuisse. Unum ergo ex tribus ex hoc instrumento oportet sive patriarchas illos nunquam in synodum reipsa convenisse; sive convenisse quidem sed nequaquam pertractasse, ante quam reipsa de eorum reditu rediretur, eas literas subsignasse & imperatorem illi mandasse, ut ad concilium redigerent

ANNO CHRISTI 1443.

σέως ἀναπολῆς, κηρῦξαι πανταχοῦ τὴν εὐσέβειαν, ἣν κἀκεῖνοι τῶν ἐκεῖσε βασιλέων, ἡ πατριαρχὴ τὸ μὴ ἀχρὶ ἔρχεσθαι τῶν, καὶ πράττουσιν, μεῖς τύποις, ἡ ἀρχοντῶν. ἀλλὰ παρίεσθε τὴν νῦν ἡ ἀμέτρητος ἐξουσίαν ἀξιῶσαι καὶ ἀδειάσαι, ἡ ὑπὲρ τὸν ἀνθρώπων κατέχουσι κατὰ τὴν ἐντολὴν, ἔχειν αὐτὸν ἐλθεῖν ἀπὸ τὸ τῶν ἴδιων εὐσεβῶς ἐλεγχεῖν ἐπιτιμῆσαι, ἡ διηγῆσαι τὰς μὴ ἐρθῶς ἔρεσθαι ἐν παντὶ τῷ ὑπὸ τὸν ἥλιον ἐκκλησίᾳ, ἡ ἐν τοῖς ἀφιδρύτοις τὴν συγχρίσιν, εἴτε τῆς ἀθέσεως ἡμῶν χάριτι· καὶ δυνάμει τὸ ἁγίου πνεύματος, ὃς καὶ ἐνθάδε καὶ ἐκεῖσε τὰ τῶν τοιούτων ἐνεργεῖ· ἡ ἵνεκεν ἐπεδέξθη αὐτὸ καὶ ἡ ἐγγραφὴ ἡμῶν τὸ ὑμᾶς συνοδικὸς ἀποτροφὴν ἐπιχορίσεις, ἡ μᾶλλ ἀγγελλὰν τὸ ἐ μὰ ἐπως τὸς νῦν γρεῖς χρεῖς ἐφεκτικῶν ἐστηκ. καὶ ἀεὶ Χριστὸ ἐπὶ σωμ.

Κράτιστε καὶ φιλόβριστε, ἡ γαλήνιστατε μὲν ἀνάκτων, ἡ ἐπὶ τὸ ὀρθὸν τὴν ὁμόνοιαν τῶν ἐπὶ γῆς ἐθνῶν ἀδιαλείπτως ἐπὶ τὸν τοιοῦτον σὺ τὸ πλεῖ ἐφ' αὐτὸ τοῦτο ἐκκαλούμενος, ἡ ἐπὶ τὸ ἐν ἁγίοις ἀναπαύσεσθαι τὸν ἀοίδιμον καὶ ἐν ἁγίοις μνημόνευμα καὶ τὸν πάππον· τοιοῦτος μὲν ἀπάσῃ ἡ πίστει Εὐγένιος· ἡμῖν δὲ γλυκὺ γέγραφεν, οὐκ ἡ ταχέως ἐμοὶ, ἀπὸ ἡ τρέχοι ἐγίνετο. ἴσῳ δὲ κατὰ τὴν τριακοστὴν γραφὴν ἐπὶ σὲ καὶ τὸ ἀγιωτάτῳ μου τοῦ ἀδελφοῦ κυρίῳ Ἰωσὴφ τῷ Ἀρχιεπισκόπῳ Κωνσταντινουπόλεως νέᾳ Ῥώμης, καὶ πάσῃ Οἰκουμενικῇ Πατριάρχῃ, τῷ ἐμῷ ἀδελφῷ, ὅτι ἐν Φλωρεντίᾳ σύνοδος ὧν ἐγένετο κατὰ τὰς συμβάσεις, ἃς ἡ σχὸς τῆς Ῥωμαίων οἱ Λατῖνοι ἔφερον ἐξὸν γραμμάτων, καυσικὴ καὶ ἀβίαστος, καὶ ἐλεύθερα κατὰ τὰς παραδόσεις τῶν ἁγίων Λατόρθων, καὶ τῶν ἁγίων ἑπτὰ, καὶ ὁ οἰκουμενικὸς συνόδων, καὶ ἡ ἐνωμένου συνόδου, καὶ ἡ Θεῖων πατέρων· ἀλλὰ βαθμηρίως μικρὰς ἐπινοήσεσιν εἰ ἠναδὸ τὰς τὸν συμβάσεις ἀδέτησαν, ἐπιμβάσαν ἡ τὴν ἐγγράφους αὐτῶν ἡμεῖς, ἠθέλησαν δὲ τὴν ἀλήθειαν, ἡ τέλος τυραννικὴν τρόπῳ τὸ ἀδήκατα δυνάτων ἐκείνων βίᾳ μετὰ, ἡ οὐτ' ἐν ἀλλο ἐν παρὰ κανόνας ἐκφέρεται, τὸ χθὲς ἡ μαλλον, καὶ σήμερον, ὅτι μετὰ τὸν ἐλθεῖν, ἡ τὴν ἐν τῷ κοινῷ τῆς σίγεως συμβᾶσαν προβολὴν ἡ παραιτήσεσιν, ἀλλὰ ἡ ἐγγράφους παρθέναν, φησὶ, τινὰ πάπαν ἐγκωμιάζουσιν. διὰ τῦτο ἀστοχήγησθαι ἴχνη τὸν Πάπαν τοιοῦτα, ὅτι ἀ μὲν σέμνη τὰς παραδόσεις τῶν ἁγίων οἰκουμενικῶν συνόδων, καὶ ἀποκαλύπτεις, ἡ φίλονικοντὸς καὶ ὁρίμων ἀὶ τοῦτο ὅτου τοιῦμε ἰδ Σισιωσεν, ἴδη καὶ τὴν ἐν Φλωρεντίᾳ σύνοδον, ἡ ἀκύρως εἴρημα, καὶ τῷ τῦ Πάπα μηνύσεσι ἀξιώσεως σεβάσμιον ὑπὸ τῶν τοιούτων ἐμολογίαν τῆς ἁγίας ὑγρῶσθαι· εἰδὲν ἡ πάντως κατὰ τὸν ἀγιωτον, ἡ ἀξιῶμα παῤῥησίαν, καὶ συνῳδὸν· χωρὶς μὲν τῶν ἀλλοτρίων, ὕπερ τὴν σύνοδον παμβέβηκεν, τὸν ἐν Φλωρεντίᾳ δὲ ὄντως, ὅτε τὸν πάπα μηδέποτε, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐξ ἰσῶν συγκατατεθέμενον περὶ τὰ τοιοῦτα, τῆς τε τὴν ἐν Φλωρεντίᾳ σύνοδον ἀγίαν, καὶ τὸ τῷ πάπα μηνύσεσι ἀξιώσεως σεβάσμιον ὑπὸ τῶν τοιούτων ἐμολογίαν τῆς ἁγίας· ἐν ἀγγέλοις δὲ ἀνὴρ ἀπὸ τῦ νῦν πάσης ἐκπεπτώκασι ἴχνωθρ· ἡ τὴν συγκλήτου ἀφορμεῖσι καὶ κατασκευὴν κατὰ τὴν βασιλικὴν καὶ μαλιστὰ τὸ Χριστὸ, ἡ ἡ ἴδιον, καὶ ἀπολύσεις ἐστὶν συνόδων ἀστυνομίων, ἡ παραβάσεις. Ταῦτα μὲν οὖν περὶ τῆς ἐκθέσεως ἡμῶν· νῦν ἡ τῶν τὴν σὺν βασιλέων γραμμάτων ἀκούσατε. ὅτι δ' μὲν ἐγρασάμεθα, ὡς τὸ ἡμετέρῳ ἔρωτι ἐπιτρέπομεν· καὶ ἐπὶ τὴν καταναγκαζόμεθα παντοιοτρόπως, ἴσως ἀμῆν βραδύνει, καὶ τινα ἴσως ἄλλην αἰσχρὰν μέμψιν ὑπόκεισε, εἴτε τὴν καὶ πᾶσι τὴν ἐπὶ τὴν ἐπιτροπὴν ἐδέμεν καὶ τὰ ἀκόλουθα· ἀλλ' ὅτι ἀστοχρεφόμεθα· νῦν τὰ ἑκάστου τεραστοφόμενα τὰ καὶ ἀστρόνομα καὶ τὴν ἀπὸ τῶν ἀστέρων ἐπιτροπὴν ἐκ τῶν, καὶ τὰ ἀφτικαλάστα ἐν τῷ ἀνθρώπου γεγραμμένα· μάθωσιν κατὰ τὰς θείας πάσας γραφὰς ἡμῖν ἐδέσθαι τὸ ἑτέρας, καὶ ποιεῖν, ὡς οὐ τῷ σὺν τὰ ἀστρονομικὰ βασιλέως ἐμοὶ ἀπὸ τὸ τῶν ἀστέρων ἐπιτροπὴν ἐκ τῶν, καὶ ἀμοὶ ἡ μὴν

ANNO CHRISTI 1443.

συγχωρεῖσθαι αὐτοῖς, οὐ δὲ πάντας ἁμὰς δὲ μόνον ἡμῖν ἀσεμνοβόλησαν· πρὸ τοῦ ἐνεῖδε κοιμῆν, ὑπερ τὴν ἐν ἀνυδρεσι μέλλουσαν τεθῆναι τοιγαροῦν καὶ ἀυτὸς ὁ βασιλεὺς γαλακτίων τὰ τῶν, ὃς οἱ σὺ πατρὸς ἡμολογήσω ἐμοὶ τοῦ, εἰσέξεσε καὶ δεῦρο τελησάντες· πολὺν γὰρ ἐν τῆς ἐμφερέσης εὐσεβείας ἀγαθὸν ἔτως πρὸ ἀυτῶν ἐμοὶ γε, καὶ ὑπεραγαν ἐν τοῖς Χριστιανικοῖς δόγμασιν, ἀλλ' ὅμως ὡς θὴ ἐν γῆσθ· τοσοῦτον ἀπρίβειαν καὶ ἡδονὴν τοῦτο σπάνε τοῦ τέξους· ἔτως πατέρες ὃν Χριστὸ τοῖς τετυφλώκασιν. Ὅρα καὶ τὰς ἀπὸ κτίσεως κόσμου μαρτυρίας εὑρόντες καὶ ἐν διαθήκαις καὶ ἐμοὶ σπαρὰ τὸ ἁγὶο πνεῦμα ἐν ἁγίοις προφήταις, ἔτι μὴν καὶ τοῦτα βιβλίους ἐν ἀρχαίοις, ὕστερον δὲ ἐν σπάνε παρεληλυθότι διὰ τῆς χάριτος τοῦ ἁγίου πνεύματος θέσι ἐτελειῶθη συγκρόσεις μυστήριον, καὶ ἔτω τὸ ὑπερέχοντον καὶ ζωοποιὸ ἀνάκρισιν σπαρεδόθησε, αἱ τῆς ἀυτῆς ἐνεργίας μέσον καὶ μαθηταὶ διὰ τοιοῦτοι ἔφυν σωθεὶς τὸ ἀνενδεὲς τῷ τὸ τρανόσαντες τὰς ἐκκλησίας. Ὦ ἐφαῖδε ἐπόδοσον πάσης ἀβδόξ, καὶ ἀσεκρὸν σωμῆν ὅλως τὴν τῆς ἀνεφάτου βασιλείας ἐκδόσεσθον ἀνάλωσιν. ἡ γὰρτα πάντα ἡμᾶς ἐστυνχάν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν ἀμήν, μᾶλλ δυκαιρήσω Ἐνδιατῶν ἔκτης.

ANNO CHRISTE 1448.

NICOLAUS PAPA V.

Sedit ab Anno 1447. usque ad 1455.

AD LAUSANNENSE CONCILIUM

In quo Concilii Basileensis schisma continuatur, & demum extinguitur,

Ab anno 1448. usque ad 1449.

APPENDIX.

EPISTOLA NICOLAI PAPÆ V.

ad Carolum VII. regem Francorum.

Facultatem ei donat tradendi nomine suo pro ecclesia, & agendi, concedendo & promittendi quidquid judicaverit necessarium.

Ex Martene vet. Monu. to. VIII. pag. 994.

NIcolaus episcopus servus servorum Dei charissimo in Christo filio Carolo regi Francie illustri, salutem & apostolicam benedictionem. Commendavimus per alias literas nostras tuam serenitatem, de eo quod querit & agit pro tollendo presenti schismate, & te hortati fuimus ad tam salutiferi operis perfectionem. Verum quoniam Dei misericordia præstante posset, ut per tuam serenitatem tantum malum tolleretur de medio, nos considerantes quod sicut jam per tuam sapientiam est tractatum, esset necesse pro votiva rerum conclusione concedere & promittere nonnulla, quæ debita observatione indigerent, ac volentes ut que per te promitterentur debitum consequantur effectum, serenitati tuæ circa reductionem ad viam veritatis ab erroribus suis, & ad ecclesiæ unitatem eorum qui a Romane ecclesiæ & a fedis apostolicæ & vicarii Jesu Christi obedientia & fide devlantes schisma in ecclesia Dei excitarunt, cujuscumque status, gradus & conditionis fe esse dixerint, eriamsi suprema in Dei ecclesia se afferant esse dignitate, omnia & singula auctoritate nostra cum eis tradendi, practicandi, annullandi, seu pro multis haberi debere declarandi, concludendi, efficiendi & promittendi que circa reductionem hujusmodi ecclesiæ seu opportuna cognoveris, & que nostro ac sedis apostolicæ statui, honori ac dignitati conventre serenitati tuæ videbuntur, plenam & liberam facultatem & potestatem concedimus per præsentes. Volentes ut hæc nostra facultas in omnibus per te promittendis valeat perinde ac si ad ea singula specialiter fe extenderent, & ad ipsa mandarum haberes speciale: ratum & gratum habituri quicquid per te actum, gestum, promissum aut factum fuerit in præmissis; quæcumque nos obser vaturos promittimus bona fide. Datum Rome apud S. Petrum anno incarnationis Domini 1447. pridie Idus Decembris, pontificatus nostri anno primo. *Sic signatum* P. de Noxeto. †

Collatio facta est cum originali per me Dysome

DECRETUM PRIMUM SACRI

concilii Lausannensis.

SAcrosancta generalis synodus Lausannensis in Spiritu-sancto legitime congregata, universalem ecclesiam repræsentans, præsidente in ea sanctissimo domino Felice papa quinto, ad futuram rei memoriam.

Divinum arcessatur fermo, quod ubi Spiritus Domini ibi libertas; libertas utique agendi que fieri fuadet Spiritus Domini, cujusmodi illa sunt que a generali synodo peragantur, vita ita fieri debere, & a Spiritu-sancto qui præsidet, & a Patribus ibidem congregatis. Dicit enim: Visum est Spiritui-sancto & nobis. Absonum igitur synodalibus permaxima debita est libertas: proper quod si deliberato universitatis proposito impedimone affit publica fecularis potestas, ne liberæ fint ejusmodi actiones Spiritus, locus ille a patribus relinquendus eft, suos instituere discipulos Salvatore in quamcumque intrasset civitatem; si non recipe-rent eos, nec audirent eorum sermones, quod exirent foras de civitate illa, ut a pulvis recedebant. Intelligerent, non difcipulorum temporali lucro, sed eorum fuisse gratiæ & utilitati in eam civitatem convenisse. Synodo vero generali id profecto agere convenit. Experientia namque ab initio Christianæ religionis aperte nos docet Patrum conventus ad concilia celebrenda fuisse honori atque gratiæ illis civitatibus, apud quas generales synodi celebrationis earum finem acceperant. Etenim ipsarum nomen celebre redduni per fecula, que in eis fiunt declarationes fidei: quoniam veritas Domini manet in æternum. Decreta quoque ibidem condita ad perpetuam rei memoriam, quemadmodum nomipis gloriam, acceperunt apud Græcos Nicena, Ephesina, Chalcedonenfis & Conftantinopolitana civitates: apud Latinos vero Romana, Lugdunenfis, Viennenfis & Conftantienfis, aliaque plures.

Sed & præter æternum earum nominis lau-

ANNO CHRISTI 1448.

laudem, copiosa atque multiplex utilitas temporanea illis accrescit. Unde nostris futuris experti diebus, quamplures civitates desiderare apud se celebrari generale concilium, offerentes salvos conductus ipsius loci pro futuro concilio, & de translatione ipsius facti Basiliensis concilii in hanc civitatem, pro ejus continuatione.

Deinde post reditum dictorum oratorum, qui sequenti applicuerunt hebdomada, non obstantibus requisitionibus, exhortationibus, nostro ex mandato, quomodo alias pluries factum erat, per dilectissimos ecclesiæ filios Johannem virum sanctæ Callisti, & Guillelmum tituli S. Marcelli sanctæ Romanæ ecclesiæ presbyteros cardinales, aliosque prælatos & doctores, in consulato diutiæ civitatis Fidis, quatinus persistere vellent in salvo conductu per eos nobis concesso; post relationem fuorum oratorum, ut diximus, materiis deliberationibus habitis in novo, antiquo & magno consulatibus, per eosdem revocatos dicti Fidei consulatus data est.

Et die vigesima octava dicti mensis Junii ad specialem eorum requisitionem de mandato prædictorum ipsius facti Basiliensis concilii, vocatis & in loco sacræ deputationis fidei, ubi similes fieri conventiones consueverunt, congregatis suppositis ejus, prælatibus dicto applicantibus, multis de capitulo & clero, novus magister civium, antiquus nagister Zanfaron, aliique plures de consulatus dictæ civitatis Basiliensis, præsentibus scribis & testimonium perhibentibus, quod ad infra scripta specialem a consulatu haberent commissionem, legi fecerunt in vulgari Theutonico, quæ scripta erant, & demum Lationi interpretantes sermone, litteras præfati Romanorum regis, de revocatione facienda dicti salvi conductus, alias prius emissas in eisdem litteris contentas mandata contra litterarem & auctoritatem ipsius facti concilii, asserentes expresse, voluisse dictum Romanorum regem, quod redirent ipsorum oratorum ad dictas civitate non fierent adhuc conciliares; quodque ex parte & de mandato ipsius hæc nobis intimabant. Et ex abundanti quod revocabant, & adhuc revocarent dictum salvum-conductum, publice asserentes, quod dicta civitas Basiliensis non vellet apud ipsum dominum regem de inobedientia sive rebellione quacumque notari; sed vellet, prout necesse haberet, voluntati & mandatis regiis benivolosi plenarie obedire, prout de his alisque multis eamdem concernentibus materiam, publicis conflat instrumentis, quæ inter alia gesta hujus facti concilii redigi mandavimus.

Sancta igitur hæc synodus Lausannensis de præmissis veram atque plenam habens notitiam, præsenti decreto pro decernit atque declarat conditiones, in dicto decreto contentas, fuisse & esse purificatas, ipsamque sanctam Basiliensem synodum pro ejus continuatione fuisse & esse legitime translatam in hanc civitatem Lausannensem, quam habilem, tutam & idoneam forc ad ipsius facti Basiliensis concilii continuationem junctat atque censet: decernens etiam & declarant sacrum generale concilium, quod in dicta civitate Basiliensi usque ad ejus translationem

ANNO CHRISTI 1448.

nem congregatum manse, in hac civitate Lausannensi, in nomine Patris & Filii & Spiritus sancti, cum ejusdem modis & formis, qualitatibus & ordinationibus, a cum quibus in dicta civitate Basiliensi fuit, exceptis a tunc translationis tempore, continuandum fore & prosequendum habere. Quinesque & singulos, qui generalibus conciliis interesse tenentur, in ipso convenire debere ad ea tandem opera, quæ pro Basilee congregatum fuit, & præsertim ad profectuendum deinde in ecclesia unionis & pacis.

Quapropter præsenti suo solemni decreto sancta hæc synodus Lausannensis, specialiter & expresse attendiente in hoc sanctissimo Felice papa quinto, publice asserit & declarat, quod præsit ad atque intendit in hoc loco B omnia & singula facere pro unione & pace in ecclesia dandis, & specialiter quæ per suas litteras prædicti avisamenta concedentes, præfatis principibus, nostrum carissimo ecclesiæ filio Johanni Castellæ & Legionis regi illustri directas, fuisrum se obtulit, quemadmodum ei Basilee, prout ipsarum & dederabat, permanisset.

Datum Lausannæ in sessione nostra publica ipsius sanctæ synodi in ecclesia majori Lausannensi solemniter celebrata IX. cal. Augusti anno a nativitate Domini millesimo quadringentesimo quadragesimo octavo.

BULLÆ NICOLAI PAPÆ V.

super restitutione occasione diffensionis ecclesiæ dudum spoliatorum, con-cessarum, &c.

Ibid. NIcolaus episcopus servus servorum Dei ad perpetuam rei memoriam. A pacis auctore & omnium bonorum largitore Deo manus excellentissimum accepimus, quo universalis ecclesia, quæ propter divisiones subortas inter fideles recordationis Eugenium papam IV. prædecessorem nostrum & tunc Basilensis concilium, multis, pro dolor! ab annis variis extitit agitata procellis, gravissimis adversitatum incertarum & vehementibus obbdita turbinibus, in tranquillitatem, pacem, caritatemque confurgeret. Siquidem tractatu & interventu oratorum carissimorum in Christo filiorum Francorum, Angliæ, Renati Siciliæ regum, necnon Delphini Viennensis primogeniti Francorum regis illustris, pacem ecclesiæ redditam videmus, dum perceptimus venerabilem ac carissimum fratrem nostrum Amedeum primum cardinalem episcopum Sabinensem, in nonullis provinciis apostolicæ sedis legatum, vicariumque perpetuum, Felicem papam V. tunc in fua obedientia nonbratum, juri quod in papatu asserebat se habere, ad habitumque pacem ecclesiæ obtinendam cessisse. Eos vero qui Basilee postmodumque Lausannæ, sub nomine generalis concilii hactenus permanserant, ordinasse & publicar-

Concilior. Supplem. Tom.V.

se, nobis tamquam unico & indubitato summo pontifici obedientiam esse a cunctis fidelibus, & præsertim Lausannensem dissolvisse congregationem.

2. Quapropter nostri officii debitum esse arbitramur, mentis acilem potestatisque nostræ plenitudinem extendere in omnia & singula, per quæ fuscitatarum dissentionum & divisionum fomenta penitus exstirpentur, & ad restitutionem & conservationem illarum & bonorum quæ subtilitate & spiritus pullulet & perseveret integritas, reddatque pacis ecclesiastica virtus, quod adbuliit caligabivisa tenebris.

3. Omnes igitur & singulos, quocumque nomine computentur, qui tam in Basilensi quam Lausannensi civitatibus sub nomine generalis concilii, & ratione obedientiæ, adhæsionis, seu favoris tam præfato venerabili ac carissimo fratri nostro Amedeo cardinali, episcopo, legato & vicario supradicto, in sua obedientia tunc Felici V. nominato, quam ipsis tunc ibidem congregatis, quo modolibet præbiterum & fidium, ecclesiis metropolitanis, cathedral bus, monasteriis, dignitatibus etiam majoribus post pontificales, in cathedralibus, aut principibus in collegiatis ecclesiis, necnon monasteriis, prioratibus, præposituris, personatibus, administrationibus, officiis, necnon canonicatibus & prebendis, ceteris que quibuvis beneficiis ecclesiasticis cum cura & sine cura, secularibus sive regularibus qualibuscumque, jeribus quoque & jurisdictionibus, pensionibus & coumendis, castris, domiciis, terris, feodis, possessionibus, hereditatibus ac rebus & bonis suis quibuscumque per fuerint & fuerunt, Eugenio papæ prædecessoris nostri ac nostrat, vel ipsius aut nostra seu ecclesiastica alia quacumque auctoritate, privatos & destitutos existere, ad ecclesias, monasteria, dignitates, prioratus, officia, necnon canonicatus & prebendas, ceteraque

officiorum, necnon canonicarum, præbendarum & aliorum beneficiorum ecclesiasticorum, juriun quoque & jurisdictionum, necnon pensionum, commendarum, exactionum, dominiorum, terrarum, feudorum, possessionum, hereditatum, rerum & bonorum prædictorum: omnes, unam & singulas supplicationes ac signaturas, etiamsi de proprio motu emanassent, ac literas desuper expeditas in registris supplicationum & bullarum cassantes & expresse cassari mandantes.

ANNO CHRISTI 1449.

4. Et privatis & delicturis antedictis opportune providetur, ipsique certiores per nos reddantur, omnibus & singulis quarumcunque metropolitanarum & cathedralium, ac aliarum ecclesiarum, ac monasteriorum capitulis, conventibus ac locis quibuslibet personis earumdem, cæterisque ad quem vel ad quos ecclesiarum monasteriorum, dignitarum & beneficiorum superius, ut præmittitur, specificatorum electio, institutio, præsentatio, provisio seu quovis alia dispositio spectare dignoscitur, communiter & divisim, & alias quomodolibet, omnibusque aliis & singulis personis, tam ecclesiasticis quam secularibus quibuscumque nominibus censeantur, aut cujuscumque dignitatis, status, gradus, ordinis, conditionis vel præeminentiæ, etiamsi patriarchalis, archiepiscopalis, aut episcopalis existant, & specialiter postulationis aut de translatione, earumdem ecclesiarum, dignitatum & beneficiorum superius designatorum, etiamsi successores fuerint in dictis ecclesiis, monasteriis, dignitatibus, beneficiis illis, qui per privationem aliorum ex permanentibus, adhæzeatibus, obedientibus prædictæ possessionem habuerunt ex collatione facta tamquam de vacante per obitum, aut per viam resignationis, permutationis, seu alias quovismodo, videlicet patriarchis, archiepiscopis & episcopis sub suspensionis ab ingressu ecclesiæ, minoribus vero personis singularibus sub excommunicationis, detentoribus quoque & eis auxiliis, ac fautoribus sub fanili excommunicationis pœna ac privatione omnium & singulorum beneficiorum & officiorum suorum quæ obtinent, inhabitatione ad illa & alia in posterum obtinenda perpetuoque infamiæ; collegiis vero capitulis ac conventibus sub suspensionis ad minus pœnis, sententiis, censuris, quas contra factientes & rebelles, præut quemlibet eorum concernit, incurrere ipso facto, districte præcipimus atque mandamus, quatenus infra novem dierum spatium, postquam sive personaliter seu in loco beneficii, aut loco illi viciniori, ad quem pro præfatorum executione seu publicatione quis tunc patebit accessus, desuper fuerint requisiti, seu alter eorum fuerit requisitus, immediate sequentium impetrantes, seu detentores ecclesiarum, monasteriorum, dignitatum, prioratuum, præpositurarum, personatuum, administrationum & officiorum, necnon canonicatuum & præbendarum & aliorum beneficiorum, jurium quoque & jurisdictionum, necnon pensionum, commendarum, exactionum, dominiorum, terrarum, feudorum, possessionum, hereditatum, & rerum ac bonorum hujusmodi ab ipsorum . . . eorumdem possessione seu detentione, quatenus in eis eli amoveant & abiciant, ac amoveri faciant & procurent; quos nos etiam per præsentes amovemus & abiicimus, ac pro abjectis & amotis haberi volumus. Privatos quoque & delituros in & ad corporalem & æqualem possessionem ecclesiarum, monasteriorum, dignitatum, beneficiorum, officiorum & aliorum prædictorum pure & libere reponant, restituant, & reintegrent, didique impetrantes & detentores, post requisitionem seu examinationem & publicationem hujusmodi fic, ut præmittitur, factas, ecclesias, monasteria, dignitates, præpositoras, personatus, administrationes & officia, necnon canonicatus & præbendas & alia beneficia, jura quoque & jurisdictiones, necnon pensiones, commendas, exactiones, dominia, terras, feuda, possessiones, hereditates, res ac bona antedicta eidis privatis & delicturis realiter & cum effectu restituant, illarumque possessionem vacuam, liberam, & expeditam dimittant, ac eidem pacifice uti & gaudere fiuant & permittant; nec fe de illis in aliquo quomodolibet impedient per fe vel alium seu alios publice vel occulte, vel quovis modo, quovis quæsito colore, vel ingenio: aliquin flatim lapfo dicto termino, contravenientes hujusmodi, fi patriarchæ, archiepiscopi, aut episcopi fuerint, ab ingressu ecclesiæ fufpenfos; minores vero personas fingulares excommunicatos, necnon poffeffores feu detentores, ipfos, & eis auxilium dantes, ultra excommunicationis pœnam, beneficiis & officiis fuis privatos, inhabiles & infames; capitula vero collegia & conventus a divinis fufpenfos per quemlibet ordinarium loci, feu indigitatæ conditionum, five canonicum aliquos ecclesiæ cathedralis per ipfum privatum aut deftitutum diftringendum aut executorem dandi fuper hujusmodi noftra voluntate, five in curia Romana, five extra eam declarari & denunciari volumus & mandamus. Super quibus omnibus & fingulis eidis & eorum cuilibet plenariam authoritate apoftolica damus & concedimus facultatem: mandantes omnibus & fingulis vaffalis, arrendatoribus, agricultoribus, colonis, cenfuariis, redituariis & aliis quibufcumque, quatenus poft publicationem præfentium, de univerfis & fingulis fructibus, redditibus, cenibus, juribus, obventionibus ecclefiarum, monafteriorum, dignitatum, prioratuum, præpofiturarum, perfonatuum, adminiftrationum, officiorum, necnon canonicatuum, præbendarum, & aliorum beneficiorum, jurium quoque, jurifdictionum, necnon penfionum, commendarum, exactionum, dominiorum, terrarum, feudorum, poffeffionum, hereditatum, & rerum ac bonorum hujufmodi ab eifdem privatis & deftituris realiter & cum effectu refpondere, illarumque poffeffionem vacuam, liberam, & expeditam dimittere, ac eidem pacifice uti & gaudere fiuant & permittant; nec fe de illis in aliquo quomodolibet impedient per fe vel alium feu alios publice vel occulte, vel quovis modo, quovis quæfito colore, vel ingenio: aliquin ftatim lapfo dicto termino, contravenientes hujufmodi, fi patriarchæ, archiepifcopi, aut epifcopi fuerint, ab ingreffu ecclefiæ fufpenfos; minores vero perfonas fingulares excommunicatos, necnon poffeffores feu detentores, ipfos, & eis auxilium dantes, ultra excommunicationis pœnam, beneficiis & officiis fuis privatos, inhabiles & infames; capitula vero collegia & conventus a divinis fufpenfos per quemlibet ordinarium loci, feu indigitatæ conditionum, five canonicum aliquos ecclefiæ cathedralis per ipfum privatum aut deftitutum diftringendum aut executorem dandi fuper hujuf

ANNO CHRISTE 1449.

FELICIS V. ANTIPAPÆ

Bulla qua ſuſcepiam dignitati renunciat.

Felix epiſcopus ſervus ſervorum Dei ad perpetuam rei memoriam.

Reciet Zanfret in Caron. Vulgat. 2 Martinæ Vet. Mon. to. V. p. 1467.

QUas ob cauſas evocati & emoti curam apoſtolici regiminis ſuſcepimus, roti ſi prænumero manſeſtavimus ſobi. Quantocirca enim impatitatem noſtrarum vitium ad ſuſtinendum hujuſmodi oneris gravitatem ſenſimus; nihilominus, ubi univerſalis ecclæ Eccleſiæ in Spiritu Sancto congregatæ plus exhortationes ſimul ac ſanctas inſtiones accepimus, quibus ad ſuccurendam adverſitati eccleſiæ ſuppreſſæ nimium Inceſſantes commonebamur; conatus interorſum cor noſtrum pietate, quæ ad omnia valet, & caritate, que omnia ſuſtinet, animum fraudulſum condeminantibus, atque confidentes in illo qui omnia poteſt, & cui ſingulis agebatur negotio, tranquillum libidinem reliquimus, lab-ordum & immenſum opus aggrediendo. N.mque immortali Deo nihil placetius offerri exiſtimamus poſſe, quam conatus noſtros in obſequium eccleſiæ, grandibus & inſuetis oppugnationibus conturbatæ. Qui nempe coodignum reddi poteſt ab homine iſti inclyræ dei noſtræ, cujus in gremio fidelis quiſque ſa lutem conſequitur, propter quam unigenitus filius Dei Deus noſter & Dominus Jeſus Chriſtus de ima parte ad terras deſcenderat, & proprium ſanguinem effundere diguatus eſt. Cumque ipſam videremus tanquam perpicuam anteriaſtum, ut nullus noſtralium ex exhibitione poſſibilis anxiiti debereret excuſari, profecto cogente fide, excitante devotione, ſpe denique in nomine Domine ducendum rerum ſeri, perſonam, operas, facultateſque noſtras ex integro devovimus.

Ad.rat namque tempus quo ab omnibus vehemens debebat refringi incendium, & tanto validiore fortiuſque præſidio opus erat, quanto ſacrorum concilíorum generalium auctoritas fortius agitata, non modo ſubſtaret, ſed quaſi concuſcata proſtrataque jaceret. Non enim excidrat a memoria noſtra ſacri Conſtantienſis concilii nulla unquam oblivione delenda deſiderio, que videlicet ſancta Synodus in Spiritu Sancto legitime congregata conſilium generale faciens, eccleſiamque catholicam militanten repræſentans, protellarem immediate a Chriſto habet, cui quilibet, cujuſcumque ſtatus vel dignitatis, etiamſi papalis exiſtat, obedire teneatur, in his que pertinent ad fidem, exſtirpationemque hæreſeos, & ad generalem reformationem eccleſiæ Dei in capite & membris. Satis etiam & recenter editum decretum ſacri concilii Baſilienſis audiebamus, hanc veritatem refumendo confirmans, conſpicuebamus non minus eandem ab eccleſia catholica ſuſceptam & practicatam eſſe.

Proinde fatagentes graviſſimis & abhorrendis periculis poſſe tenus obviare, ac oſtendere cundis fidelibus rectitudinem noſtræ, Deo inſpirante, voluntatis, quod A non caducorum fuiſſimque bonorum, ſed communis ſalutis affectu commoti, eamdem ſedem apoſtolicam reneremus; non præſſe fed proedicte cupientes, in ſancta Synodo Baſiliensis poſtullatter comparere voluimus, ſubſtaque cumbubes pro ſalute publica laboret.

Cumque nobis in temporis proceſſu luculenter explorarum foret, dilcuminis & differentiæ materiam in eccleſia ſancta Dei magis ac magis ubdurari; dubitantes, ne a quovis hominum de ſcandalo notari poſſemus, obedientiæ multas & grandes regibus ac principibus orbis deſtinare curavimus, ex quibus quidem animadvertere poſſemus, nos B pingula non quærere, ſed cuncta Jeſu Chriſti, ac publicam pacem; neque unquam a formis modiſque a patribus, dum ſchiſmata viperum, pro unitatis & pacis oberenta tranſitibus & præſticatis divertere, liberiori aperteque animo ſemper acquievi omnibus & ſingulis, que ad ferentatem redintegrationemque eccleſiæ judicata fuerunt quamdiu liber opportuna: atque longe ferventiori ſtudio laboravimus & inviglavimus per noſtrarum ceſſionis & renunciationis patentium diſtectos, diſtantes animos Chriſti ſuobum counire, quam in fede potentiæ, manente ſchiſmate, diutius immorari. Non enim ignoramus ſchiſmata incommoda monſtifera. C Scimus etiam Chriſtianum religionem a pacis auctore fundatam, fine pacis vinculo mirabile confuſibi ſolubicere. Cumque patomnium rerum tranquillitas ſit, & ea nihil gratius ſolet audiri, nihil deſiderabilius concupiſci, nihil potiorem meliusve haberi debito illi integerumque ſtatui, quo nonmiti eccleſiæ ludiotæ renultatem, jucunditatem, integritatem, unionem & pacem externa publibilitate curare; quamvisquæ pro hujusmodi excelſi & deſideratiſſimi boni conſecutione perſeveranter & indefeſſe laboravimus apud ipſos reges & principes ecclæ ſoſque fideles, & noſtris accuratiſſimis diligentiis, multiplicium que litterarum tenoribus totus fere cngnovit orbis.

Nunc igitur ut tenuer conſtituti ſub ineffabili incomprehenſibilique providentia Del omnia diſpontentis & ubigentis in melius, quod accidere comineuperamus, quo ſalus veritatis manſeſtandæ auctoritatisque generalium conciliorum confervandæ gratia voluimus amplexi, maxime poſt cariſſimorum in Chriſto filiorum Francorum, & regine de Sicilize regum, necnon delphini Viennenſis, primogeniti francorum regis illuſtriſſimi, ſuppliciis frequentiſque inſtantiis, quarum falubertimis ſuationibus intentas ſemper commendavimus aures noſtras, omnes cogitatus per eoſdem diſperſos in arcem unius confederationis reduximus, deſiderantes namque toto corde, in hoc dierum noſtrorum reliquo, beatam pacem in eccleſia Del diſſeminari, qua veluti a noſtris egreſſa manibus, in corda omnium fidelium dilabatur, ſinceritatem noſtræ intentionis per ævum refuarratam, exemplo Domini noſtri Jeſu Chriſti, qui ſic dilexit eccleſiam, ut pro ea non modo formam ſervi acciperet, ſed traderet ſemetipſum; in hac ſancta ſynodo tau-

ANNO CHRISTI 1449.

ſanneni in ſpiritu legitime congregata, auniverſalem eccleſiam repræſentante, pure, libere, ſimpliciter, ſincere & realiter cum effectu; in nomine Patris & Filii & Spiritus ſancti, papatui, ejuſdem oneri, honori, dignitati, juri & poſſeſſioni cedimus & renuntiamus per præſentes, ſperantes quod in futurum præſati ceteriique reges ac principes, prælati & alii eccleſiaſtici, quibus hujuſmodi noſtram renuntiationem acceppiſſmam ſore judicamus, auctoritatem ſacrorum conciliorum generalium, eaque tuebuntur & defendent, quodque univerſalis eccleſia pro cujus dignitate, ſuperemineneria, & auctoritate tocis viribus pugnavimus, nos apud eccleſiam & æternl patrem Deum noſtræ, hujus pacifice humiliatis conſtemplatione, fals devotionibus ingibuque oralionibus commendabit. Datum Lauſannæ VII. Idus Aprilis, anno a Nativitate Domini MCCCCXLIX. pontificatus noſtri anno nono.

SACROSANCTA GENERALIS SYNODUS

Lauſannenſis in Spiritu Sancto legitime congregata, nomen ſuum eccleſiam repræſentans, ad perpetuam rei memoriam.

Apud Raynald. ad Annum 1449. § 3.

MUltis ab annis circumſpectiones eccleſiam catholicam graviſſimis impedimentis & conturbationibus infeſtari, tum conſurgentibus erroribus, tum moribus depravatis, tum (proh dolor!) invaleſcente ſchismate que menes Christi fidelium paulo momento hæc & illue impulſæ nutantes inconſtantes, ac ſine accuratiſſimis fidelis invigilativuus prominentibus periculis, graſſantibus malis in virtute ſancti Spiritus obviare, & pro noſtro poſſibilitate conſilere publice faleri in idem tempus deveneramus, permittendo Deo, quo non modo periculoſa erroris alicujus audacia vel promulgandi diſciplina virtutum, vel inter diſſidentes principes populoſque firmanda concordia videretur, verum operæ pretium fuit autho- ritatem noſtræ univerſalis infolentius oppugnatam viribus accumulatis & extremis defenſare, atque tanto fortius incumbere contmuo gloriioſoque certamini, quanto ex tanta offenſa ſuppreſſaque veritate ſpdicarium populum chriſtianum in ſcandalum degrarabile collapſurum, nobis ipſis perſuadebamus, nullo unquam convenientiore fructuoſoque labore detinere poſſe, quam tanta in tempeſtate falluctanti eccleſiæ, unitatis & pacis turbulentis ſuccurrendo anchoram firmam unius veritatis, unius confeſſionis, unius pacis in domino jacientes, ut quemadmodum una fides eſt, unum baptiſma, unus Deus, & dominus noſter Jeſus Chriſtus, ita unanimitatem, integritatem, & pacem una ſancta catholica confeſſor- tur eccleſia, in hacque ſua peregrinatione terrena, cujus ſinus eſt tranquilla ærenitas, & æterna tranquillitas pertiuuri ſeremitate frueretur faluti conſtarum animarum accommoda.

Is ſane finis a noſtrorum laborum initio ante oculos verſabatur: huc inibi perſeve-

ranter continuimus propoſtem, ad id ſpem noſtri ſemper effeebuere cogitatus, & actiones omnes ulſuerquaque direximus, prout ex decretis, reſponſionibus, epiſtolis, legationibus, mandatis, patientia, longanimitateque noſtris nulli Chriſtiane nationi arbitramur incognitum, quantaque ſuſcerit cum tunc ſanctiſſimo domino Felice Papa V. ad hanc rem pacem effectus, quantique congratulationibus oblata media animis non ſolum ſuſceperimus, verum etiam declaravimus neceſſariam eſſe pacem (pacem auctoritate tamen eccleſiæ juxta diffinitionem ſacri Conſtantienſis concilii illibata permanente) maxime perſenſerum chariſſimorum principum Francorum, Anglorum & Siciliæ regum, non nec Delphini Viennenſis primogeniti Francorum regis illuſtrium complurimis in dictis ſolemnes oratores, fed & noviſſime in diebus iſtis ſanctiſſimi domini tunc Felicis papæ V. præclarum ingentemque ſanctiſſimorum iisdem ipſi percepimus, dum pro eccleſiæ univerſalis integra pacificatione, quleteque ſinali obtinenda pure, libere, ſimpliciter, & ſincere, realiter, et cum effectu ceſſit & renunciavit papatui, volens exempio domini noſtri Jeſu Chriſti, cujus vices gerebat in terris, ſemetipſum deijcere, ut eccleſiam in ſummo tranquillitatis culmine collocaret, atque ſux humilitatis admirabili remedio populum Chriſtianum ad veram claritate pacis, indigna utique pleraque viri laudibus æſtimatis exrolleadi, cujus inclyta virtus nec oblivione obſcurabitur, nec ſilentio ſupprimetur, ſed futurorum poterit ſpeſtiri. Eſt etiam exceſſentiſſimum e cielo diuiſſum munus ſuſcipiendæ pacis omni promptitudine & claritate animorum: propter quod in tempeſtarium agendæ ſunt habendæque gratiæ clementiſſimo noſtro, qui eidem ſuggeſſit ſum ſuum ſanctum tanta noſtris corruptum ſeliciate donavit, ut extirpata caligine, tanta pax lucem ex alto exedia omnium fidelium illuſtrata tot latibeat. Cujum propterea noſtre mentis oculos pia devotione Diubievatres, attentaque meditatione pentantes ſpiritum illum arcanum pertingentem a fine uſque ad fines, & diſponentem omnia ſuaviter aperiſſimum viam ad abundantiam pleniudinemque tranquillæ unionis oſtenuiſſe boni quidem ſuperemineneris & incomparabilis, quod longa expectatione cupiebamus, nihil jam proſodo defiderandum ſuperelſe arbitramur, quam ut cum tota voluntate prælati domini Felicis contentionis locum, pacem plenam deſiderantibus pro qua omne noſtri temporis curriculum elaboratum eſt, in una tandem animorum atque principiatum confenſione compleſtamur, fub qua unitate & pace ſpiritus ſancti intentioni Jugus ſuavis, & terminus noſtræ ſollicitudinis, requies, amœnitas pacis exiſtit, noſtri porro certaminis pacem præponentem opulentam viltorum eſſe profeebitur.

Deliderantes itaque de unico paſtore, uni ſanctæ catholicæ & apoſtolicæ eccleſiæ providere, cujus ſolicito ſanctique miniſterio populus Chriſtianus ſelicitet gubernari, atque pacifice & tuluiderate regere adangeri valeat incrementa, cooptatum hodie-

tibus

ANNO CHRISTI 1449.

libus & urgentibus causis, & præterea dilectione dandæ unionis et pacis in ecclesia sancta Dei, in personam dilectissimi ecclesiæ filii Thomæ in sua obedientia Nicolai V. nominati nostra vota cuntulimus, speranteſ ipſum ea fortarum quæ summus Pontifex facere tenetur, fida quoque relatione intelligentes eandem credere & tenere veritatem pro conſervanda manutenendaque facrorum authoritate conciliorum in facro ſancta synodo Conſtantienſi definitam et declaratam, ac in loco Baſileenſi concilio renovatam, nec non a prælatis, populo, & principibus, univerſaliſque orbis ſuſcepiam, prædicatam, & dogmatizatam, videlicet quod generalis synodus in Spiritu Sancto legitime congregata, generale concilium faciens, eccleſiam catholicam militantem repræſentans, poteſtatem immediate habet a Chriſto, cui quilibet cujuſcumque ſtatus vel dignitatis etiamſi papalis exiſtat, obedire tenetur in his quæ pertinent ad fidem, extirpationem hæreſum et ad generalem reformationem eccleſiæ Dei in capite & in membris, et quod quicumque cujuscumque ſtatus vel dignitatis, etiamſi papalis exiſtat, qui mandatis, ſtatuis, ſeu ordinationibus ac præceptis hujus ſanctæ ſynodi, & cujuſcumque alterius concilii generalis legitime congregati ſuper præmiſſis ſeu ad ea pertinentibus factis vel faciendis obedire contumaciter contemnerit, niſi reſipuerit, condignæ pœnitentiæ ſubjiciatur & debite puniatur, erlam ad alia juris ſubſidia, ſi opus fuerit, recurrendo: (ſi illum omnino eſt eorum principium quo pontificem non ambiguum ſubici synodo interpretantur, nam de ambiguo tantum ſanctio intelligenda fuit.)

Ad laudem igitur Dei omnipotentis, ſalutem, pacem, et conſolationem omnium Chriſti fidelium ſanctæ hanc synodus in Spiritu Sancto legitime congregata, univerſalem eccleſiam repræſentans mavara, unanimi, concordique deliberatione prahibita in ſuis facris deputationibus votis dileciſſimum eccleſiæ filiorum Ludovici S. Cæciliæ Arelatenſis, Ludovici tit. S. Sufannæ de Warambone, Georgii tit. S. Martiæ in Transtyberim Viennenſis vulgariter nuncupati, Joannis tit. S. Callixti, Joannis tit. S. Stephani in Coelio-monte de Arelis, Bartholomæi tit. S. Marci Cornetani vulgariter nuncupati, et Guillelmi tit. S. Marcelli S. R. E. presbyterorum cardinalium ac venerabilium nec non dileciorum eccleſiæ filiorum archiepiſcoporum, epiſcoporum, electorum, abbatum, decum, clivini et humani juris magiſtrorum, et doctorum, ac omnium et ſingulorum eidem ſanctæ ſynodo incorporatorum præfatum dileciſſimum eccleſiæ filium Thomam in ſummum elegit Pontificem nomine, quo nunc appellatur, Nicolaum V. appellandum, atque pro ſummo pontifice habeatur præfentis decreti tenore ex certa ſcientia ſtatuit et ordinat et decernit juribus, decretis, et ordinationibus etiam ſacri Baſileenſis concilii quibuscumque non obſtantibus, quibus quoad hujuſmodi actus celebrationem volumus eſſe derogatum, ſuppientes omnes et ſingulos defectus, ſi qui

ANNO CHRISTI 1449.

interveniant in præmiſſis, et ſi tales forent, quibus deberet præſcribibus fieri mentio ſpecialis. Manãat propterea, jubet, ac præcipit hoc ſancta synodus omnibus et ſingulis Chriſticolis, quatenus eidem tanquam unico, vero, et indubitato ſummo pontifici obediant, pareant, et intendant. *Dat. Lauſannæ in eccleſiæ noſtra publica in majori eccleſia Lauſannenſi ſolemniter celebrata XIII. Kal. maii anno a nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo quadrageſimo nono.*

Sacroſanctis generalis synodus Lauſannenſis in Spiritu Sancto legitime congregata univerſalem eccleſiam repræſentans ad perpetuam rei memoriam.

Sanctiorum eccleſiæ operum finem atque terminum pacem eſſe docet regius prophetæ, teſtimonium perhibens Deum, qui ſeras confortat portarum eccleſiæ, fines ejus poſuiſſe pacem. Ad hanc autem in populo Chriſtiano procurandam et firmandam hæc ſancta synodus ab initio ſui congregata ſolicitudine continua laboravit, ut quemadmodum una fides eſt, unum baptiſma, unus Deus, unum eccleſiæ caput dominus noſter Jeſus Chriſtus, ita et in eo præſideat unitas et indubitatus Chriſti vicarius, unus paſtor, unus pontifex ſummus qui in æternam ſalutem cunctos fideles dirigat ſalutarium exemplo actionum et fandarum odore virtutum, quam utique pacem in perſona ſanctiſſimi domini Nicolai papæ V. operante, Altiſſimo, his diebus ſalutis donatam eccleſiæ conſpicientes eadem synodus tempus acceptabile arbitratur tam felici tamque optato fine fuas claudere actiones. Quocirca perfidens hc nominatione nici pro futuro celebrando concilio facta per ipſam in decreto tranſlationis fuæ a Baſilea in hanc civitatem, juſtis et manifeſtis cauſis ad ipſam fandentibus fine impoſito celebrationi fuæ, præſenti decreto ſemetipſam diſſolvit et diſſolutam eſſe decernit, omnibuſque et ſingulis in ea contidentibus ad propria remeandi licentiam impartitur ad laudem et gloriam omnipotentis Dei Patris, et Filii, et Spiritus ſancti. Amen. *Dat. Lauſannæ in ſeſſione noſtra publica in majori eccleſia Lauſannenſi ſolemniter celebrata VII. kal. maji anno a natiuitate Dom. MCCCCXLIX.*

EPI-

ANNO CHRISTI 1449.

EPISTOLA JACOBI JUVENALIS DE URSINIS Epiſcopi Pittavenſis & patriarchæ Antiochenſis ad præpoſitum Parisienſis cantoræ computorum.

De renuntiatione Summi Pontificatus facta a Felice V.

Exiat Gal. in tom. IV. Anec. dot. Mart.

CAriſſimi Domini, & Fratres, me vobis pro mea virili commendo; ſcire vos javat poſt diuturnos labores, ſollicitudines, paſtoralis curæ propriæ onus, & Eccleſiæ matris noſtræ pace, ad tandem placidiſſimi Dei creatori ut gratium ſuam largiretur popolo ſuo diu vexato ſchiſmatis & ſciſſionis jam decimus, per quæ non humanitate. Eo enim veni ſumus, ut Dei gratia iſta meditante & Regis Domini noſtri prudentia ſatagente excellentiſſimus Dominus, & pater Domini ducis Sabaudiæ nuper in obedientia ſua Felix Papa dictus nunc vero reverendiſſimus in Chriſto pater dominus epiſcopus Sabinenſis inter Cardinales S. R. E. primus, & S. A. S. legatus ſingulis modeſtiæ exemplo ſponte libere palam ſine abdicavit ab omni jure, & poſſeſſione feds Apoſtolicæ, quod fibi eſſe arbitrabatur, omnes ejus dignitatis vedes & inſignia dimiſit; caretque patres, qui ſe habent adhibant generale Concilium hanc Lauſannenſem urbem e Baſilea tranſlatum conventum ſolverunt, unoque omnes conſilio ad obſequium S. D. noſtri pervenimus nicolai papæ V. redierunt genuinum unicum pontificem, & Vicarium J. C. illum agnoſcentes, quæ omnia ſanctæ, tam juſtæ, tam egregiæ præſtica ſunt, ut omnibus eſſet honori, nemini propoſiti agitare fidelium conſcientiæ ſcrupulum. Eccleſia vero optime, & expedite reformaretur optulante Deo, ut alias vos plenius reſcire ficebit. Si omnia probe diſtinxeritis ex agende hominum indoles rerumque præſtandarum rationes rerumque circumſtantiæ reconſtabit equidem quæ Dei non hominum fuiſſe; in quo Rex Dominus noſter gloriam comparavit, & decus ſummum, ſanctæ apud omnes fideles perpetuum. Ad hanc igitur laudem ergo in Dei laudes & gratiarum actiones effundere, qui tale tantaque gratia nos innumerentes donavit. His vero laudibus et gratiarum actionibus inſiſtere præ omnibus Regem Dominum noſtrum principes, & ſubditos ejus decet; illi enim & genti ſuæ honorem quem habet, aliorumque magnorum & evidentium Deus concellit. Videre quantæ gratiarum prodigia operatur Deus in Ipſum, & ſuper ipſum, & quamque denum gentem noſtram, cui ſuper alias Chriſtiani orbis gentes favet impenſius. Verſeum erit ſi quidquid aliſum reputaverit is pro tam ſingulari hoc cæteriſque Dei muneribus, ſicut, & pro optimo Eccleſiæ ſtatu, rectaque gubernatione, pro domini noſtri Regis proſperitate providere, ut grates, laudes, & preces Deo exhibantur juxta ac eorum, quos hæc cura tangit præſertiſſimi in agri ſionem doni Dei, cujus in vobis gratia numquam non perſeveret.

Concilior. Supplem. Tom. V.

ANNO CHRISTI 1449.

BULLÆ NICOLAI PAPÆ V. ſuper approbatione actorum & geſtorum quorundam Felicis in ſua obedientia Papæ nominati.

Exiat ipud Raynum. to. XVII. an. 40.

NIcolaus epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

Ut pacis, qua nihil deſiderabilius in univerſali eccleſia ampliſſime diffundatur, & perduret ferenitas, omnium corda, quos exagiterait, & defatigavit, diviſio unitas integra ad cujuſlibet ſtatus, & honoris proſpectantem conſolidet; ſtatuque ſecundum mirabiliter & apoſtolice auſcultaris plenitudinem, magnitudinemque voluntatis omnia ampleſtimus, per quæ non ſolum præſentis pacis & futuris, fed & præterieis, ut ſima illibatæque permaneant, debite provifionis adhibeatur remedium. Cum itaque poſt coreras, variaſque conturbationes, quibus mutatis ab annis ſenda Dei ſubjacuit eccleſia, cardinalatus diviſionibus, quæ inter felicis recordationis Eugenium papam IV. prædeceſſorem noſtrum: & tunc Baſilear Concilium vigore, quod, hoc in noſtro tempore, & ex altiſſimi Dei providentia ineffabili, interpoſitione, tradatuque oratorum cariſſimorum in Chriſto filiorum, Francorum, Angliæ, & Renati Siciliæ Regum, Delphini Viennen. primogeniti Francorum Regis illuſtris, pacem Eccleſiæ redditam videbamus; quam per eccleſiarum venerabilium & charifſimum fratrem noſtrum Amedeum, primum Cardinalem, Epiſcopum Sabinen. in nonnullis Chriſtifidelium poſtolatum, ſequutum, Vicariumque perpetuum, Felicem papam V. tunc in ſua obedientia nominatum, juri, & obedientiæ ſuæ ſubjecti, ſuique pontificatus, hujuſmodi pacem eccleſiæ obtinendum ceſſiſſe: cos vero, qui Baſilear, poſtmodum Lauſannæ ſub nomine generalis Concilii ſe dicentes congregaſſ permanſerunt ordinaſſe, & publicaſſe, nobis tamquam unico, ac indubitato ſummo pontifici obedientiam, & cunctis fidelibus, et præfatam Lauſannen. diſſolviſſe Congregationem. Deſiderantes ipſum toto affectu ea perfidere: quibus Chriſti fideles ſuppreſſis, & exitiſis diſſenſionum, & diſcrentiarum ſeminatis, communi fraumur conſolatione, & perfidet ſtatus, honoris, & reparationis, & quietis ſtabilitate firmata: quaſcumque promotiones, electiones confirmationes, poſtulationes, admiſſiones, tranſlationes, commendas, adminiſtrationes, & proviſiones, ad quaſcumque patriarchales, Metropolitanas, & Cathedrales Eccleſias, necnon Abbatias dignitates, ac monaſteriorum regimina quorumcumque exemptorum, & non exemptorum: necnon quaſcumque collationes, provifiones, & diſpoſitiones quorumcumque beneficiorum eccleſiaſticorum, regularium & ſecularium: de jure patronatus, etiam laicorum; cum cura vel ſine cura, etiamſi eccleſiæ parochiales fuerint: aut canonicatus & præbendæ dignitates majores poſt poniſicalem in cathedralibus, vel principales in collegiatis exiſtant, perſonatuſque perpetuæ adminiſtrationes, vel officia ſi etiam curata vel

ANNO CHRISTI 1449.

electiva, in quibuscumque ecclesiis prioratus, conventuales: aut cujuscumque conditionis; qualitatis vel naturæ fuerint: etiam alterius generis, quam expressa paris vel majoris: etiamsi ex quavis causa tunc dispositioni apostolicæ specialiter vel generaliter reservata fuerint litigiosa: aut alias affecta: vel ad sedem apostolicam quomodolibet devoluta vim quorum, seu præsentu collationum, provisionum, reservationum aut aliarum dispositionum hujusmodi, seu alicujus præmissorum, alias quam ex intuitu personarum talium fuerint præmissa occasionum, divisionum ipsarum ecclesiarum, beneficiorum, dignitatum, officiorum, personatuum, administrationum, ac canonicorum natuum, administrationum, ac canonicorum & præbendarum habita, seu adepta sit possessio, & possidentur de præsenti, admissiones etiam religionarum quorumcumque beneficiorum, dignitatum, Ecclesiarum simpliciter, vel ex causa permutationis factarum, auctoritatem & institutionum, personum quarumcumque super quorumcumque beneficiorum Ecclesiasticorum fructibus, reservationibus, & affligationibus cum processibus, & sulminationibus inde secuis, nec non uniones, annexiones, incorporationes quarumcumque dignitatum & beneficiorum ecclesiasticorum secularium, & regularium, quibuscumque patriarchalibus, archiepiscopalibus, abbatialibus, & capitularibus mensis, aut monasteriis, conventibus, dignitatibus, canonicatibus, & præbendis, vel beneficiis ea ad invicem sub quibuvis verborum formis dimembrationes, etiam ecclesiasticarum, & beneficiorum quorumcumque, ecclesiarum quoque monasteriorum, studiorumque generalium fundationes, erectiones, suppressiones, & subjectiones & quorumcumque beneficiorum creationes, exemptiones. Item renovationes pallii: dationes, confecrationes, benedictiones personarum, de ordine ad ordinem translationes, infeudationes, institutiones, contradictarum confirmationes, facultatis teltandi concessiones, absolutiones, liberationes, quietationis, super quibuscumque debitis ratione decimarum, semidecimarum, indulgentiarum, annatarum, communium, & minutorum servitiorum, vel alias quomodolibet dispensationes, tam super statis quam natalium, & aliarum inhabilitatum defectibus super matrimonio, & rebus aliis quibuscunque, necnon absolutiones a quibuscunque excommunicationum, aut anathematizationum, & aliis censuris ecclesiasticis interdictorum, tam generalium quam specialium relaxationes, ac etiam illarum fulminationes, & apposition nes juramentorum, etiam fidelitatum relaxationes, rehabilitationes ab omni macula irregularitatis, aut alia inhabilitate undecumque procedentis, restitutiones etiam ad famam, & honores gratiarum, indultorum, indulgentiarum, & privilegiorum, & quascumque alias concessiones, ac omnia & singula tam judiciium, quam gratiam concernentia, sive in foro confentiæ, aut contentioso in personis, aut locis, quæ tempore concestionum, & allorum præmissorum aberviverunt præfato venerabili, & charissimo fratri nostro Amedeo cardinali, episcopo legato, & vicario supradicto tunc Felici papæ V. nominato: ac congregatis antedictis: seu eorum alteri tam per ipsum tunc Basileen. Concilium, & Amedeum in sua obedientia Felicem V. nuncupatum: quam illos, qui in Basileens. & Lausannenciviratibus sub nomine generalis Concilii congregati remanserunt: aut aliumy seu alios sua, aut alterius eorum authoritate: & de latere legatos delegatos, sive alios quoscumque ab eis, vel eorum altero potestatem habentem concedebin, vel divisim quibuscumque facta, gesta, concessa, data, indulta, dispolita, & ordinata, etiamsi majora & graviora, aut alterius cujuscumque naturæ permissis essitant, & specialem requirant expressionem, quæ volumus, & decernimus pro expressis specifice haberi cum omnibus & singulis inde secutis, ac etiam omnia & singula per ordinarios in dictis locis facta, pro bono pacis & unionis ecclesiæ motu proprio, ex certa scientia, & apostolicæ potestatis plenitudine, de consilio & assensu venerabilium fratrum nostrorum tunc & Romane ecclesiæ cardinalium, præsentium fecit approbamus, ratificamus & etiam confirmamus, rataque & firma habere volumus, necnon potiori pro cautela de personis Patriarcharum, archiepiscoporum, episcoporum, & abbatuum quibuscumque ecclesiis, & monasteriis, quarum & quorum altercui sunt postessiones, & possident de præsenti, nec non de dignitatibus prioratibus, personatibus, administrationibus, officiis, canonicatibus, & præbendis, comendis & beneficiis quibuscumque etiam sedi apostolicæ, specialiter vel generaliter reservatis, devolutis vel quomodolibet affectis eorum possessoribus quibuslibet ac quorumcumque titulis, aut nomine omnium fructus, reditus, & proventus, necnon emolumenta singula in quibuscumque & ubicumque etiam extra dioecesim, in quibus ecclesiæ, monasterium, prioratus, dignitas seu beneficium hujusmodi fuerint constituta, ad eorum possessores spectare & pertinere, & quod ipsi in fuarum ecclesiarum, monasteriorum, prioratuum, dignitatum & beneficiorum prout eorum singulos concernit possessionibus pro tempore existentes pacifice & sine assensi pacifici remaneant & quieti decernimus & declaramus, gratis & absque solutione communia, vel minutorum servitiorum, annatarum, aut vacantiæ, nam potestate cameræ, quam venerabilium fratrum nostrorum S. R. E. cardinalium Collegio sa cienda nomina, & cognomina, valoreque ipsorum beneficiorum & dignitatum, ac non obstantia, ipsorum possessorum pro expressis habentibus, constitutionibus & ordinationibus apostolicis non obstantibus quibuscumque: insuper quascumque obligationes seu debita, de & super annatis, seu communibus, & minutis servitiis juxta curiæ nostræ confuetudinem, cesserique juribus nobis & S. R. E. cardinalium collegio, cesterique officialibus debitis: si quæ debeat dicentur, occasionem quarumcum que mercon-

ANNO CHRISTI 1449.

metropolitanarum, et cardinalium ecclesiarum, monasteriorum, dignitarum, prioratuum et conventualium, beneficiorum et officiorum hujusmodi ubique ad præsentem dem possessoribus antedictis, ex simili scientia remittimus, et relaxamus pariter & donamus: eosque qui hujusmodi debitis obligati essent, ab omni eorum solutione absolvimus et liberamus, et super illis dari quitantias petentibus, aut volentibus demandamus in forma plena debita, et opportuna, fraudis etiam illos, quos durante hujusmodi divisione et dicti ecclesiis, dignitatibus, beneficiis, et officiis perceperunt, etiamsi nobis et camere apostolice debiti essent, penitus ipsis et cuilibet ipsorum remittimus de illa fede manifestia liberali, camerario, thesaurario clericis camere, collectoribus, et subcollectoribus nobis quibuscunque, inhibemus sub excommunicationis sententia, et aliis censuris ecclesiasticis, aque pœnis, quas remittimus, et inhibitionibus hujusmodi contravenientes incurre voluimus ipso facto, ne fructus predicti occasione præmissa, dicta divisione durante percipios, et per nos eosdem ut præfertur, a quoquam quomodolibet exigere, seu exigi quere præsumant. Dicit eum nobis pacificari, singula adventitia fructus, et proventus ecclesiis, monasteriis, primatibus, dignitatibus, officiis, et beneficiis præfatis, illæ tium imponentes, quibuscunque promissiones, imperationes, concessiones, provisiones, declarationes, et litteras defuper per ipsis adversariis, et aliis quibuscunque in præjudicium præfatorum, et quemlibet ipsorum hujusmodi per nos confirmatorum quomodolibet, etiamsi motu proprio ex certa scientia, et potestatis plenitudine potestatis, et de venerabilium fratrum nostrorum S. R. E. cardinalium consilio et assensu, tam per dictam sedem prædecessorem, quam nos a sive alium quemcunque illius, aut nostro authoritate, sive alia quacunque factas, datas, concessas, et scriptas: etiamsi in vim earum ipsis, aut alicui eorum jure, vel actem jus quæsitum foret: nec non diffinitivas, et aliæ etiam, quæ in eam transmissam judicium: super ecclesiis, et aliis premissis in Romana curia, vel alias ubicumque contra dictos possessores promulgatas sententias, et quemque inde secuta præjudicia mota, et fcientia, ac plenitudine pro bono pacis et unionis prædictarum cadem, irrita, inefta, nullaque et inania, ac viribus vacua declaramus, et denunciamus, Illis vero sententiis, quæ pro prædictis possessionibus super præmiis, ac etiam quascunque alias sententias, et fubrogationes, quæ pro quibuvis personis, partibus fe defendentibus illarum omnium nominibus, et cognominibus pro expressis habentes, et quæ in rem transiverunt judicatam, in Basileen. seu Lausannen. civitatibus, seu in curia pretali venerabili, ac charissimi fratris nostri Amedei, primi cardinalis, ut præmittitur legati, vicariique perpetui Felicis V. in sua obedientia nominati, usque in hediernum diem prolatæ, ac subrogationes pro aliero ex collegialibus mutuo fe defendentibus

fistæ funt, validas et ratas decernent: nec non quascumque lites et causas eo fup in nostra curia, vel alibi contra ipsos possessores, super prædictis ecclesiis, dignitatibus, beneficiis et officiis quomodolibet pendentibus: quorum omnium etiam si de ea qua fea quæ plures diffinitivæ vel aliæ sententiæ prolatæ fint latus præfertibus pro expressis habentes, ad nos advocamus, et in tuliter extirpamus: et pro expressis omnium et singulorum fecuritate, et robori validitate, quibuscunque personis tam ecclesiasticis quam secularibus cujuscunque dignitatis, flatus, gradus, et nominis, conditionis, et præeminentiæ existant: etiamsi cardinalatus patriarchatus, archiepiscopali, episcopali aut alia quacunque præfulgeant dignitate, necnon quarumcunque tam carthearium, quam ecclesiarum, & aliarum ecclesiarum, & monasteriorum, capitulis, collegiis, & conventibus, ac singulatibus perfonis earundem, illique, vel illis, ad quem seu ad quos dictarum ecclesiarum, beneficiorum, ecclesiasticorum & officiorum electio, collatio, provisio, præfentatio, feu quavis alia dispositio communiter vel divisim pertinet, ac hujusmodi possessionum adversarius: quibus per nos ad notitam præsentium, seu alias quomodolibet fidem tum ecclesiarum, & provisiones de hujusmodi ecclesiis, beneficiis, & officiis possessis, omnibus & singulis quorum interesse, vel interesse quomodolibet in futurum marginem expressis habentes, videlicet patriarchis, archiepiscopis & episcopis sub suspensionis ab ingressu ecclesiæ omnibus vero personis singularibus sub excommunicationis, nec non diderum pellectorum adversariis sub simili excommunicationis, ac privationis omnium & singulorum beneficiorum suorum, quæ obtinent, & inhabilitationis ad illa, & ad alia in quibus diverso obtinenda perpetuæ inhabilitatis: collegiis vero capitulis, & conventibus sub suspensionis a divinis, precibus, terciis, & officiis, quas contra decernens & rebelles: prout quemlibet ipsorum contra Decrevit ex nunc, prout ex tunc, & ex tunc, prout ex nunc incurrere voluimus ipso facto: ac ipsi, seu eorum alter publice, vel occulte directe vel indirecte, quovis quæsito colore, vel ingenio contra declarationes, concessiones, approbationes, ratificationes, confirmationes, et alia præsidia, vel eorum aliquid in præjudicium, damnum et gravamen dictorum possessorum ad quos spectat hujusmodi electio, collatio, provisio, præfentatio, seu quavis alia dispositio, quovismodo in ecclesiis, et monasteriis, beneficia, et officia, seu alia præmissa hactenus sic possessa, recipere, et admittere, neque possessores hujusmodi super præmissis in aliquo vexare, perturbare, molestare, seu inquietare quomodolibet præsumant, aut præsumat. Sed ea omnia et singula inviolabiliter, et sine contradictione quacunque (quantum in eis est) manuteneant, et observent, diffoque possessores in possessione seu hujusmodi teneant et defendant. Si

Anno Christi 1449.

que etiam (quod absit) per quemplam quacunque etiam auctoritate notita contra præmissa, seu eorum aliqua: aut in præjudicium dictorum possessiorum, seu alicujus eorum novitates factæ fuerint, seu fierent illas, ac quæcunque inde secuta ex nunc prout ex tunc habemus et haberi volumus pro infectis. Et nihilominus contra venientes, et rebelles hujusmodi, sive patriarchæ, archiepiscopi, aut episcopi fuerint, ab ingressu ecclesiæ: minores vero personas singulares excommunicatos: nec non dictos adhærentes, et ejus auxilium dantes, ultra excommunicationis poenam beneficiis, et officiis suis privatos, inhabiles et infames: Capitula vero, collegia, et conventus a divinis suspensos per quemlibet ordinarium loci, aut alterum in dignitate conditaris, sive Cardinalem alicujus ecclesiæ cathedralis, per quemcumque ex hujusmodi possessoribus eligendum et requirendum seu executione dandum super hujusmodi nostra voluntate in Romana curia sive extra declarari, et denunciari volumus, et mandamus super quibus omnibus, et singulis ipsis et earum cuilibet authoritate apostolica damus atque concedimus facultatem, rejectis in præmissis omnibus et singulis cautelis, et appellationibus quibuscunque in præjudicium præmissorum inconvolitis, seu interponendis, quas tanquam frivolas, & irritas eum inde fecturis & securaris, & ex tunc prout ex nunc & ex nunc prout ex tunc casamus, irritamus & annullamus, & pro infectis haberi volumus. Vicecancellario, & quibusvis aliis officialibus nostris expresse inhibentes, ne ad cujusvis instantiam super causis prætensarum appellationum hujusmodi, aut aliis vis simplicis querelæ seu restitutionis in integrum, aliquam commissionem signare, sive rescriptum etiam extra Romanam curiam concedere: nec meliores causarum Palatii nostri, sive ordinarii loci: aut quicunque alii commissiones, sive rescripta hujusmodi recipere, seu causas desuper motas, & movendas audire præsumant, seu attentent. Adjicientes, quod si ullo unquam tempore apareret de alia concessione, seu declaratione per nos, aut nostros, seu dicti prædecessoris litteras quascunque, clausulas etiam derogatorias generales, vel speciales sub quacunque verborum forma in se continentes: licet in illis dicatur non obstantibus clausulis dicentibus, quod illis non derogetur: nisi de eis specialis mentio hat, aut quod de verbo ad verbum, & cum tenore hujusmodi inseri deberet facta, seu fienda, per quam dictos possessores, seu eorum aliquem in hujusmodi suorum beneficiorum possessionem, seu alias turbari, vexari, molestari, seu inquietari, aut contra hujusmodi nostras concessiones, provisiones, et alia per nos approbata seri, atque contraveniri possit, etiam si motu proprio ex certa scientia, sive de plenitudine potestatis, et de ipsorum venerabilium fratrum nostrorum cardinalium consilio: attentius, emanarent seu emanassent tales declarationes, aut concessiones, pro bono pacis, & unionis ecclesiæ nullatenus esse, eisque existere debere infectis ex nunc prout ex tunc haberi volumus. Verum si in obedientia prædictorum, nunc usurpati Petrici, & illorum qui Basileæ, & Lausan. sub nomine generalis concilii tunc permanserunt duo, vel plures super uno, vel pluribus beneficiis litigarent, possessio non pendentis non afferat præjudicium: sed cuilibet jus tum semper salvum conservetur: etiamsi unicuique eorum ex quod ante hujusmodi divisionem sibi quæsitum erat. Et si fuerint aliquæ ecclesiæ seu beneficia, quarum seu quorum caput in una obedientia, & membra in altera existant, memoria reducantur ad caput. Salvo tamen, quod membrum obtinens in illius remanent possessione, si jus eidem competebat ante hujusmodi divisionem. Caterum quia difficile foret præsentes literas ad singula, in quibus eis forsan indigebit facienda fuerit, toties deferres dicta authoritate apostolica decernimus, quod illarum transumptis manu publica, & sigillo alicujus episcopi, aut illius vicarii, seu curiæ, aut superioris ecclesiastici signatis & munitis: perinde ac si originales literæ hujusmodi exhiberentur, fides plenaria adhibeatur, & stetur. Mandantes nihilominus literas in simili forma pro quibuscunque particularibus personis eas petentibus, & habere volentibus illarum nominibus & cognominibus specifice expressis, cum dignitatibus, beneficii, sive beneficiorum, aliisque concessionum hujusmodi, aut aliis quibus de quibus in cancellaria nostra, & aliis gratis, & sine solutionum alicujus taxæ salvo moderato solum scriptorum expedirit: & irritum decernimus, & inane, si secus ea per his a quoquam quantavis auctoritatis fuerint vel ignoranter contigerit attentari. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ approbationis, ratificationis, confirmationis, provisionis, decreti, voluntatis, inquisitionis, collationis, remissionis, relaxationis, donationis absolutionis, liberationis, inhibitionis, impositionis, irritationis, annullationis, declarationis, denunciationis, advocationis, extinctionis, voluntatis, mandati, dationis, concessionis, suppletionis, & constitutionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hæc attemptare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli apostolorum ejus se noverit incurfurum. Datum Spoleti, anno incarnationis dominicæ, millesimo quadringentesimo quadragesimo nono, XIV. Kal. julii pontificatus nostri anno tertio, P. de noxeto; Marcellus de curia, regiitrata in camera apostolica consilii.

Anno Christi 1449.

Anno Christe 1451.

AD MOGUNTINUM CONCILIUM

Anno 1451. *habitum*

Emendationes & Additio.

Moguntini concilii provincialis, sub Theodorico archiepiscopo acta bis repræsentat Lunigius in Spicilegio ecclesiastico continuat. III. semel seorsum pag. 68. iterum vero pag. 1037. inserta in actis concilii dioecesani Herbipolensis anni 1453. in quo hæc ipsa statuta Moguntina palam lecta sunt patribus, ceu regulæ in tota provincia, adoquæ & ab ipsis servandæ. Veterus Labbei editor constitutiones hasce datorius, eas tantum vidit, exhibuitque quæ primo se effecturæ in eadem Lunigi collectione. Ego utrumque editionem consuli, unde non quidem variantia; sed, quod plus est, emendationes illæ refutationes, quas hic adnoto. Ex hac enim collatione deprehendi lectionem in Labbeum relatam vitio laborare non femel, & ab altera optime corrigi, quin & canon integer deeft in priori illa ex posteriori supplendus.

CASTIGATIONES.

Labbei edit.	Conc. Herbipol. editio.
To. XIX. Pag. 113. Per vocationem.	Per nationem
Pag. 134. Non sine culpa tamen	Non sine causa; sine culpa tamen
Ibid. Nec ecclesiastica sacramenta ut debenc.	Nec &c. sacramenta ministrante ut solent.
Pag. 135. In præcedentibus	In pendentibus
Ibid. Esse gloriosa faciendum.	Esse gratiosa faciendis
Ibid. Retringimur	Astringimur
Ibid. Non excommunicationis	Non ex ratione
Ibid. Habere possiune	Habere non possunt
Ibid. Divina temporalia	Dominia temporalia
Ibid. Periculo suis	Periculosus
Ibid. Negocia &c. gratiosa fore	Negocia &c. gratiosa fore
Pag. 136. Quod sint	Quæ sint
Ibid. Ecclesiæ alteratio.	Ecclesiæ altercatio.
Ibid. Sub præditta	Supradicta
Ibid. Non obstante felicis recordat.	Non obstantibus confitentoribus fel. record.
Ibid. A sede apostolica deputati fuerint.	A sede &c. deputati fuerint extra civitatem vel dioecesim, in quibus deputati fuerint
Pag. 137. Transmissa est	Transmissa non est
Ibid. Archiepiscopis	Archiep. episcopis &c.
Pag. 138. Leonardo	Leonardo Cassel.
Pag. 140. Tales idoneos	Tales indoneos.
Ibid. In monasteriis	In monstrantiis
Ibid. Sepe pereo	Sepe pereo
Ibid. Veni pladorum	Veni flaforum.
Pag. 141. Comprehendi volunt	Comprehendi nolunt
Ibid. Quando contra Deum	Quando contra Deum
Pag. 142. Per vos.	Per nos, *& pe etiam infrà*
Ibid. De quinque in fine	De quibus in fine.
Ibid. Publica fant	Publicata sunt.
Pag. 143. De libertate	Deliberate
Ibid. Omnis utriusque sexus statutum Synodale de publicando &c.	Omnis statutum Synodale reperimus; tunc confequenter ad illud ipsum tale statutum synodale de publicando &c.
Ibid. In casibus episcopis	In casibus ipsis
Ibid. Veraciter abtolvimus	Veraciter absolvunt.

De cursu ad imaginet prohibendo.

Similiter mandat eisdem ordinariis ut si in vicariatione suarum dioecesium aut alias reperiant concursum populi ad cereas ymagines & cognoscant populum hujusmodi magis ad dispositionem figuræ habere refugium

ANNO CHR. 1453.

ANNO CHRISTI 1453.

CONCILIUM PROVINCIALE CASHELENSE

Limerici celebratum

Anno 1453.

Extat apud Wyllkins ex M. S. Jo. ep. Cloghorensis to. 2. pag. 595.

AD honorem Del Patris omnipotentis, Filii, & Spiritus Sancti, nec non pro ampliore conservatione libertatis ordinat sancta synodus in loco provinciali concilio, Limerici celebrato, die *lune proximo* post festum, quod dicitur, *Ad vincula*.

1. Quod ordinarii locorum singulis annis bis vel ter, quotiens, & inquiri faciant, qualiter in suis diœcesibus divina officia celebrantur; diligue Dominici, & aliæ festivitates venerabiliter observantur.

2. Statutum est quod missiles ecclesiarum omnibus diebus Dominicis, & aliis festivitatibus horas canonicas in suis ecclesiis ordinarie dicant; & aliis diebus, quomodo vacandine dicant; & tamen pramissa trina campanatione faciem in diebus festis mitram pallatione faciem in diebus festis mitram pallatione faciem in diebus festis celebrentur, etiam ter in qualibet hebdomada; excommunicationis ferendæ sententiæ, sub pœna XL. tis & interdictis exclusis, sub pœna XL. den. ab exorcista, & curatis rectis, quotiens negligentibus, episcopo vitandi, ut ejus tales negligentibus, episcopo vitandi, ut ejus officiali solvendorum; quibus diebus Dominicis, & festis per ecclesiam publicatis celebrantur omnes populi christiani, clerici, & fideles, ab omni opere servili, & ad officia divina audienda convenianti, sub pœna excommunicationis per prælatos ecclesiarum ferendæ.

3. Statutum est, & perpetuo ordinatum, quod parochiani quarumcunque ecclesiarum parochialium in eorum ecclesiis ad celebrationem divinorum officiorum, & sacramentorum ministrationem suis expensis habeant missale, & calicem argenti, aut deauratum, amictum, albam, cingulum, manipulum, stolam, casulam, super pellicium, baptisterium lapideum decenter constructum, feretrum, aut bene coopertum, honestum vas oleum in se continens sacrum chrisma in usu infirmorum; & sanctam ecclesiam in navi, & cancella, juxta faculates populatium, in tecto parietibus decenter habeant constructam & mundam, cum intra, quam extra teneant ab omnibus ecbus, bladis, & animalibus secularium laicorum. Et nulli omnino hominum, etiamsi conjuges sint, cum eorum uxoribus aut concubinis ibidem jacere uno lecto, aut cohabitare præsumant, sub pœna mortalis peccati, & excommunicationis ferendæ sententiæ, ut præferur, contra delinquentes.

4. Quod in singulis ecclesiis ab annis beantur tres imagines, sanctæ beatæ Mariæ virginis, sanctæ sanctis de patroni loci, in cujus honorem ecclesia dedicatur; nec non & vas honestum consecratum pro corpore Christi.

5. Quod cœmeteriorum sit mundum & maratum in expensis popularium.

6 Quod excommunicatæ publice denuncientur omnibus dominicis & festis diebus per singulos curates in eorum ecclesiis, omnes incestuosi & clandestinos matrimonia contrahentes, & illis interessentes, hæreticos, schismaticos, arendatores, falsos limites assignantes, usurarii & usura convicti, fallam monetam facientes, & veram monetam fraudantes & tadentes, ecclesias, cœmeteria, ac personas ecclesiasticas suis rebus spoliantes vel percutientes, viam regiam infaltantes, pueri latrones congregationem depopulatores, viarum devobatores, pacis violatores, & alii omnes & singuli, quos sacrosancta sedes apostolica excommunicari præcipit atque mandat, cum eorum fautoribus.

7. Declarat & statuendo ordinat idem concilium pro confirmatione decretorum ecclesiæ quod nulli domini temporales, aut eorum equestres, pedestres, tributarii, vel alii temporales personæ ad maneria episcoporum, seu granglias, aut clericorum habitacula, loca, & hospitia veniendo, ultra unum diem aut nocten refectionem exigant aut recipiant, & hoc requisito & obtento episcoporum consensu, aut aliorum prælatorum præsidentium voluntate intervenientes; ita tamen quod hujusmodi nolle dominicæ aut personæ Sabbati nullo modo recipiant nec exposcant, ubi personæ ecclesiasticæ servitio divino & missarum solemnitatibus quiete vacare debent, exquisitionem temporalium vexationes, nec amplius a tempore publicationis præsentis statuti, dictum aut nocten exigantur a personis ecclesiasticis, contrarium vero facientes per totam provinciam excommunicati denuncientur nominatim & expresse in ecclesiis ecclesiis per curates ecclesiarum, quibus facrum concilium ad hæc omnia auctoritatem tribuit; & majoris excommunicationis sententiam ipso facto incurrant, & episcoporum dominium ac loca alia, ad qua declinaverint, cum sua familia ecclesiastico maneant interdicto innodati auctoritate

ANNO CHRISTI 1453.

ANNO CHRISTI 1453.

tate præsentis facti concilii; quorum omnium absolutio ordinariis locorum dumtaxat reservetur, cum interdicti relaxatione.

8. Declarat concilium, quod omnia emolumenta, provenientia ex novis capellis per laicos, vel alios infra parochiam aliquam noviter construitis, omnia eadem ecclesiis parochialibus, infra quarum limites constructæ sunt.

9. Statuit & declarat præsens concilium, quod omnes ecclesiarici & prælati, eorumque successores, & familiares in terris ecclesiasticis ac maneriis episcoporum degentes, omnino sint immunes, & liberi ab omni exactione temporali, & seculari distributione congruenus & bonnguoug,—— & familia sub poena majoris excommunicationis & interdicti.

10. Statuit præsens concilium & ordinavit, quod nulla persona secularis vel temporalis pro quacunque causa, actione, vel injuria pignora clericorum in rebus aut personis capere præsumant, aut bona familiaria & tenentium ecclesiæ, ubicunque reperta, abstinguere, nisi prius causa ipsa coram competenti judice terminata fuerit, & discussa. Contrafacientes auctoritate concilii arbitrium eam perdant, & majoris excommunicationis sententiam ipso facto incurrant, & dominus capiens de pignora poli monitionem negligens restituere, cum suo dominio & familia maneant interdicti.

11. Declarat concilium, quod nullus clericus pro criminali, civili, aut alia quavis causa coram secolari arbitrio vel judice a quocunque vocari convenirii, nec sententia talis arbitri aut judicis secularis contra clericum lata valeat ipso jure, cum & lata contra libertatem sanctæ matris ecclesiæ; & reprobat concilium arbitros, & coram sententias contra clericos, maxime dum dicunt eos consentari debere duobus servientibus, quos semper sedere debent infra cessus cemeteria, quæ sententia erronea est, propter quod ipsi seculares judices ipso facto incurrant excommunicationem, quousque eorum sententias hujusmodi erroneas & iniquas, ac prorsus nullas revocent, & damna exinde passis congrue satisfecerint.

12. Statuit sacrum concilium quod nulli quæstores amplius in provincia Cashelensi admittantur, excepto B. Patricii nuncio & quæstoribus, nisi secum deferant literas episcoporum, de anno in annum reformandas, & prælati seu curati ecclesiarum aliter admittentes, contra formam hujusmodi statuti, toties, quoties ad unam marcam maneant obligati, ordinariis locorum applicandam.

13. Statuit, & ordinavit hoc sacrum concilium, quod nulli mendicantes admittantur ad quæstum in locis, quibus ecclesiæ oblationes percipit, donec pensionis ecclesiasticis fatisfactum fuerit, sub poena excommunicationis, quam ipsi mendicantes hoc facientium violantes, & curati illos admittentes auctoritate hujus concilii incurrant, & sub poena eadem extra fuam limitationem ad quæstum non accedant nisi sufficienter privilegiati.

14. Declarat concilium, quod omnes fratres Mendicantes debent solvere quartam partem omnium bonorum ex testamento defunctis, aut ratione funeris eis relictorum, ubicumque, & quacumque causa, & undecumque eis eve nientium, etiam ratione quæstus, aut tempore sepulturæ, aut funeris, nec candelas fratribus ante divinorum, nec oblationes præferri debent, donec præfatis quarta pars ex integro ecclesiæ fuerit perfolata. Hanc declarationem non obfervantes majoris excommunicationis fententiam ex auctoritate præfenti concilii, ipfo facto incurrant.

15. Statuit hoc facrum concilium, quod omnes beneficiati maxime conftituti in facris, & aliis dignitatibus præditi in eorum cathedralibus ecclefiis, & aliis principalibus more facerdotali refidentes, horas canonicas dicant, & miffas celebrent in ipforum propriis perfonis tribus vicibus in hebdomada fub poena privationis beneficiorum, & dignitarum fuarum; ipforumque beneficiorum fructus, qui hec ftatutum violaverint, ad fabricam ecclefiarum hujufmodi fequeftrentur, quoufque fententia privationis ejusdem iata fuerit, & quandiu inipfo reo permanferint, fructus ad ecclefiam fabricam debentur.

16. Statuit quod ubicumque ecclefiæ, aut capellæ aliquibus locis unitæ, & appropriatæ reperiantur, & ex hoc, prout in diverfis locis experientia edocet penitus defolatæ, & deftructæ fuerint, ordinarii locorum, quibus ipfa beneficia fubjacentur, fructus ipfarum ecclefiarum poffunt ad neceffarium reparationem ecclefiarum deputare, in eorum arbitrio exiftente poenam, quorum funt fructus; hujufmodi contradictores, cujufcumque ordinis, aut religionis fuerint, ecclefiæque beneficiorum fuorum appropriatores per cenfuram ecclefiaticam, & alia juris opportuna remedia compefcendi auctoritate præfentis concilii.

17. Statuit, & ordinavit quod nullus religiofus, aut alii feculares, prælati, & domini ecclefiaftici, abique expreffo confenfu ordinariorum locorum, aliquibus clericis, vel laicis, maxime juvenibus, & illiteratis vitæ, fub quocumque colore terras fuas ad firmam tradant, nec ipfos laicos fub colore aut nomine procuratoris fimplicis conftituant, aut clericos in fuis litteris nominent, nec laici fratres percipiant, nec procuratores laici juxta eorum altaria accedant, dum miffarum folemnia celebrentur, nec ad divinorum obtemperum ecclefiafticarum admittantur, faltem in firmam ecclefiarum. Contrarium vero facientes, aut contrahentes, ipfo facto majoris excommunicationis fententiam incurrant, & contractus factus auctoritate præfentis concilii nullus habeatur & irritus, & laici exinde nullam habeant actionem, fed eo ipfo excommunicati fint & ab ipfa firma perpetuo excluli maneant, & totum concilium exequatur contra rales & alios in forma.

18. Declarat concilium, quod contractus danti frumenti nodum pro octo danac. folvend. feito fancti Martini, fi certum eft ipfum

ANNO CHRISTI 1453.

fum modum tum temporis plus valere, quàm contractus eft uſurarius; & ſi lapſum fuit tempus, ad feſtum Philippi, & Jacobi, et tunc modus fruminti valet ad XXX. aut XL. denar. pro eo quod contractus in feſto Iuſto fuerit uſurarius, non crefcit uſura, ſuppoſito quod valeret XL. denar. modius, debitor non habet unde reddere in diuis, debitor non habet unde reddere in pecunia; ſed convenit quod modium frumenti claret pro quibuſlibet X. denar. in ipſis XL. denar. exiſtentibus, etiam IV. modios ſolvere, & curſu temporis, ille conditiones eſt uſura, & talitet exigens uſurarius eſt cenſeodus, & propterea excommunicandus, quouſque illicitum exinde conſcutum in ſtatum priſtinum juris expoſuerit & penitentiam agat pro commiſſis.

19. Declarat conciſium præteritas uſuras fore reſtituendas ad arbitrium ordinarii ſeu officialis ſui generalis, qui in talibus bene arbitrare, & cum contrahentes non beant arbitrare, & cum contrahentes non beant arbitrare, & cum contrahentes non beant

ANNO CHRISTI 1453.

carium æqualiter dividendæ, salva canonica præscriptione.

57. Declarat concilium, omnes eos, qui impediunt confugientes ad unitatem ecclesiæ libere transire, sæculenta & proculenta quæ ad eos devenire ipso facto fore excommunicatos & interdictos.

58. Declarat concilium, ecclesiam quibuscunque ab interdicto decedentibus executores nomine ecclesiæ illis posse deputare, ac hoc impedientes ipso facto fuisse excommunicatos.

59. Declarat concilium, non esse credendum executoribus fingentibus plura debita defunctorum, nisi quatenus id legitime docuerint.

60. Declarat concilium, ordinarios compellere posse laicos ad peccare & treugam observandam.

61. Declarat concilium, mendicantes fingulos fuis limitibus in eorum questibus contentari.

62. Declarat concilium non esse credendum relignationibus episcoporum, nisi figillum relignantis una cum figillo capituli existendem ecclesiæ hujusmodi relignationi fuerit appositum, & subscriptione quatuor de capitulo & duorum notariorum muniatur.

63. Declarat concilium, decimas esse & fadis simul non debere solvi, & ecclesia tum eligere potest hæc aut illa, cum causas fadus fit.

64. Declarat concilium, collationes impubliciibus perfonis fadas, & idiotis, ipso jure fore nullas literas, & alia inde secuta.

65. Declarat concilium, quod nullus vicarius potest deservire per aliam sine licentia ordinarii, nec beneficiatus non dicentes horas canonicas, ipso facto fore privatos, & teneres arma ad quadraginta fidos pugnandos, toties quoties.

66. Mandat concilium, sub poena privationis beneficiorum ipso facto, quod clerici & ecclesiarum præfati penfiones & fitipendia laicis non concedant, vel fructus beneficiorum fuorum illis affignent, sub poena eadem, & recipientes laicos ipso facto fore privatos.

67. Statuit concilium, ob reverentiam, sacramentorum, vid. eucharistiæ, & extremæ unctionis, quod ecclesiarum curati talia ministrantes alba induti, & campana, precedenti in firmam accedant; si exiet in propinquo, saltem infra domum ad Christi fidelium devotionem excitand. & hæc omnia sub poena obtinerent; campana tamen semper præcedat eucharistiam.

68. Statuit hoc præsens concilium, quod clerici, maxime in sacris ordinibus constituti, nec non ecclesiarum præfati, rectores, & vicarii suas suspectas personas infamiam generantes in clero & populo, extra curam & cujusvis reticiane etiam post publicationem præsentis statuti infra 28. dierum spatium, sine spe recuperationis earum sub poena privationis beneficiorum, & dignitatis, inhabilitatis & infamiæ ipso facto: quod quidem statutum locorum ordinarii executioni demandare non negligant, sub poena XX. sol. metropolitano in curia sua visitationis applicandorum, de propriis episcoporum desuper negligentium.

69. Declarat concilium sacrum, quod ecclesiæ parochiales mundæ sint & immaculatæ, nullaque addificatio fiet in ecclesiis ipsis, aut earum cœmeteriis, nulla flagellatoria laicorum ibidem fient contra voluntatem episcoporum, vel aliorum ecclesiis præfidentium, ac cœmeteria ipsa muris claudantur, in expensis populorum, sub poena excommunicationis & interdicti ipso facto, & addificata hactenus ibidem omnino expellantur infra viginti dies post requisitionem desuper factam, & inde cedant omnino ecclesiis & earum personis.

70. Declarat sacrum concilium, standum esse antiquis libris & rotulis ecclesiæ circa ecclesiæ census & redditus, quotiescunque quæstio oritur desuper inter ecclesiam & fadeitum fuum, vel aliud, etiamsi libri ipsi recentes sint, dummodo per ipsum prælatum, qui nomine ecclesiæ agat scripti non sint vel inventi.

71. Statuit concilium, quod clerici non recipiant filios nobilium ad nutriend. sub pœna XL. sol. ordinariis applicandorum, toties quoties, nisi de eorum licentia speciali.

72. Declarat concilium, de omni loco decimas fore persolvendas, necessariis prius expensis deductis.

73. Declarat concilium, quod clerici beneficiati decimas solvere tenentur in loco beneficii, vagabundi in loco fixili, ac domicilium habentes in loco domicilii.

74. Declarat concilium, laicos non posse possidere ecclesiasticos fructus jure hæreditario, etiamsi antecessores sui hujusmodi fructus per quatuor annos, & ultra possidebant.

75. Declarat concilium, decimas molendinum gurgitum fore solvendas, salva prima fabrica eorundem; & damnat concilium contrarium confuetudinem.

76. Declarat concilium in majoribus causis matrimonialibus summam viginti solidorum non esse excedend. in minoribus vero tantum dodrantari; & aliter agentes excommunicentur.

77. Mandat concilium ordinariis, & suis officialibus sub poena mortalis peccati, quotles fuerint remissi, quod exequantur cum effectu antiqua statuta edita contra prælatos & ecclesiarum curatos competentem habilitatem non deferentes, ab habitu laicorum omnino diversum, tunicam, vid. galeomaticon cum honesto bireto, & aliis ordini ecclesiastico congruentibus, quæ poena imposita talis est, vid. unum 1., nobile, quoties in habitu contrario reperiantur, cum perditione verbum fit habitarum ordinario seu officiali visitanti.

78. Declarat sacrum concilium antiquam consuetudinem provinciæ Cashelensis circa Herlatam episcoporum, & aliorum prælatorum, necnon & antiqua statuta desuper edita inviolabiliter, hoc observanda, vid. meliorem annulum, ciphum, fellam, vel portiforium archiepiscopo & episcopo fore persolvenda.

79. Declarat concilium fructus primi anni executoribus deberi a die obitus beneficiati usque ad annum, salvis contrariis consuetudinibus.

80.

ANNO CHRISTI 1453.

80. Sacrum concilium declarat, quod omnes pauperes seculo abrenunciantes, ac in locis sacris degentes, in libris ecclesiæ registrentur, ac vice approbatæ sint & fingulis annis libram ceræ aut ultra, juxta qualitatem perfonarum aut locorum fuorum, ecclesiæ cathedrali humiliter persolvant, congruum habitum fuæ pauperta. defereates, earum parochiales ecclesias & cœmeteria peragrare faciant, cruces altas juxta eorum habitacula construant, & habeant in eisdem ecclesiis sub pœna perditionis privilegii illiterum & libertatis, cum ad mandatum superiorum requisiti fuerint, & negligentes.

81. Statuit & declarat concilium, quod nulli prælati, aut ecclesiarum curati, quæcunque vel alii, vigore alicujus executionis aut privilegii deinceps audiant confessiones laicorum, furam, & sacrilegorum, seu bona quorumcunque fidelium scienter detinentium usque ad restitutionem condignam, si ad hoc potentes existant; curati vero aliter facientes tortes, quoties convicti fuerint, dimidiam marcam ordinario persolvant, aut suo officiali de hoc inquirenti. Qui autem occasione prædicta semel in anno confessi non fuerint, & minime communicaverint, ecclesiastice careant sepultura.

82. Declarat facrum concilium & decernit, intra fundorum patrum decreta, quod omnes & finguli clerici, prælati, fæculi, & domini temporales, qui bona episcoporum ante vel post mortem invaserint, quæ fuerint fuccessoribus refervari, & in ecclesiarum utilitatem converti debuerint, ipso facto excommunicati, anathematizati, & maledicti existant perpetuo, neque ad fatisfactionem condignam; neque eis in præmissis valeat alia simplex remissio ad falutem, & per fingulos errores ecclesiarum, tales publice excommunicati & sacrilegi denuncientur, in omni generali executione, faltem quater in anno, sub pœnis prædictis, aut interdicti mancant cum earum terris & familiaribus.

83. Statuit concilium, quod finguli curati, & ecclesiarum prælati, quoties per eorum superiores citati fuerint ad dies fynodales vel convocationem, alias ultra indeunrur, & more clericali convenient, ficque fe habeant quando ftando & redeundo, fub pœna XL. den. epifcopo folvendorum toties, quoties contrarium actum, fecerint.

84. Declarat facrum concilium, quod porticus ecclesiæ quæ eadem immunitate cum ecclesia ipsa, quod immunitatem confequendam ipsis ad eam confugientibus neceffitatis tempore, etiamsi porticus ille confecratus non fit, fed annexus locis facris, dummodo non fiat in illis continua residentia.

85. Statuit & declarat concilium, quod quicunque prælatus, rector, clericus, vel vicarius judices delignent, vel eorum advocatos clericos capiant, vel ab aliis capi faciant vel arrestari, totum fuum jus in ipfis beneficiis & eadem ipsam perdant eorumque absolutio fedi apostolicæ reservatur, ac pœna & juramenta quæcunque

ANNO CHRISTI 1453.

præfatus ab hujufmodi captis de jure non esse obligatoria, fed concilium remittet eadem.

86. Statuit concilium, quod in civitatibus & locis, in quibus cantus habetur, & chorus regitur, nulli ad aliquas præturas nisi cantores admittantur, falvo privilegio fpecialis fedis apostolicæ.

87. Statuit & declarat concilium, quod ordinarii non abfolvant excommunicatos abque confenfu partium, & fine fufficiente cautione, & fi contrarium fecerint, nonenet absolutio.

88. Declarat concilium, quod clerici gaudent privilegiis clericalibus in immunitatibus, & certis patronalibus liberis; in terris non tributariis, quoad fua bona privilegio quidem tantummodo.

89. Declarat concilium, quod clauſulæ generales apponi solitæ in literis apostolicis, vid. a quibuscunque excommunicationis, fuspensionis, &c. folummodo extendunrur ad fpecificata, literaque ipfas fic tacite impetratas ipso facto fore nullas, cum omnibus inde fecutis.

90. Statuit concilium, quod nullus fub pœna excommunicationis fententiæ portigat aliquam fupplicationem diffentivam, nisi exprimat fuum nomen, & eandem profequatur in forma.

91. Statuit concilium formam cum modis observari debere in excommunicatione ferenda, nisi delictum est notorium & manifeftum.

92. Declarat concilium quotidiana veftimenta ecclesiæ perfoni debere ab omnibus defunctis, & hoc indifcrenter tam ab Anglicis, quam ab Hibernicis.

93. Declarat concilium animalia clericorum reperta in terris delertis ad damna tantummodo effe obligata, etiamsi terræ ipsæ oneribus fecularibus aftringantur, fub omnibus pœnis ecclesiafticis.

94. Declarat concilium, quod rectores & vicarii debent reparare cancellum, parochiani navem, quantum fuppetant facultates ecclesiæ.

95. Statuitum concilii revocat omnes tranfactiones curiæ in ecclesias cathedrales jam factas fub annexa pœnitentiæ & ligatæ manus ordinariorum, quod talia iterato non fiant fub pœna nullitatis ipso facto.

96. Declarat concilium, quod de confenfu epifcopi, decani, & capituli poteft fieri divifio fructuum alicujus pinguis beneficii ad ecclesiæ vicarium & pauperem, pro divini cultus augmentatione.

97. Statuit concilium, omnes in excommunicatione per annum indurati, anno elapso privatos fuis beneficiis, inhabiles & incapaces.

98. Declarat concilium per omnes quæstiones de omni lucro exinde acquisito ecclesiæ parochiali, in qua habent domicilia, & ecclesiastica percipiant facramenta, declinas esse perfolvendas.

99. Declarat concilium, quod cum in beneficiis taxatis hæredes defunctorum eligere habeant taxam, vel residuum infra mensem, hoc de taxa capitali intelligi debere, non de alia.

ANNO CHRISTI 1453.

102. Declarat concilium, quod fures, & latrunes & alii confugientes ad ecclesiasticam immunitatem, non gaudent privilegio usque ad satisfactionem in primo delicto & secundo, de quo alias conviceli sint vel confessi.

101. Mandat concilium, sub pœna interesse partis, tam episcopis, quam aliis inferioribus, & ecclesiarum prælatis & curatis, quod in absentia partis nemiem advocant, satisfactione non præmissa, vel idoneo cautione, de qua pars se expresserit contenta.

102. Item, quod ordinarii literas eis directas sub eadem pœna simpliciter exequantur.

103. Declarat concilium obsidem ecclesiæ fore restituendum, facta prius emenda de injuria, & habita restitutione, præhita tum per obsidem idonea cautione, quod ibabit juri insuper actione civili coram suo judice competenti, tunc ipsum debet ecclesia liberare & decernere.

104. Irritat concilium collationes per metropolitanum ante probationem devolutionis factas; & declarat concilium standum esse juramento episcoporum, circa eorum scientiam in vacatione beneficiorum suorum diœcesium, dummodo ignorantia non sit crassa, vel supina.

105. Declarat concilium, quod formacongeciius non extenditur ad processum judiciarium, qui in rem transit judicatam.

106. Declarat concilium in translatione prolis non esse credendum matri.

107. Inhibet concilium aliquem quæstum fieri diebus solemnibus ante solutionem officiationum, & aliorum patium ecclesiæ, sub pœna xij. denar. totiens quotiens.

108. Declarat concilium, quod locum contingens ex negotiatione, que in jure non debet compensari, & quicquid excedit fortem principalem, sit usura.

109. Declarat concilium laicos, qui se intromittant de fructibus ecclesiæ vacantis percipiendis, & si in illa pace haberant personatus, excommunicationis sententiam ipso facto incurrisse, eorumque dominium ecclesiastico subjacere interdicto.

110. Declarat factum concilium, quod omnimoda jurisdictio ordinaria, ad Archiepiscopum spectare dignoscitur in diœcesi suffraganeorum suorum, & hoc eidem confuetudo attribuit: sede episcopali vacante.

111. Declarat concilium, quod accedens ad curiam Romanam pro suis expeditionibus, & redeat debet privilegio itinerantium, fraude & dolo cessantibus.

112. Declarat concilium, quod celebrantes, & celebrari auctoritantes contra sententias & censuras ordinariorum, ipso facto sunt excommunicati, irregulares, ac ratione contemptus per sedem apostolicam solummodo veniem absolvendi.

113. Statuit factum concilium, quod Christi fideles sub pœna peccati mortalis non arceantur ad prædicationem alicujus fratris, nisi prius per loci ordinarium admissus fuerit; ac concilium inhibet fratribus hujusmodi, quod non nisi admissi prædicare præsumant, sub pœna subtractionis quæstus per diœcesim ipsam.

114. Declarat concilium, quod privilegium fratrum de decimis hortorum percipiendis, quos noviter infra parochiam alicujus construunt & colunt, non debent ad novalia extendi, nisi ea forma privilegii contrarium in specie apparet.

115. Declarat concilium, quod ubicunque metropolitanus & suffragineus de aliquo beneficiorum sedi apostolicæ reservato disponunt; collatio ordinarii debet præveilere, donec de hujusmodi beneficio per fidem ipsam provisum fuerit, infra tamen tempus juris eidem fedi etiam limitatum.

116. Declarat concilium, quod cum quis literas impetrat contra locumtenentem procuratorem alterius, quod debeat super non prosequendo eisdem, fecisset dambus beneficiis curatis, posset is providere de beneficio, in quo probavit non prosequendo, licet in altero probando defecerit impetrans.

117. Statuit concilium, quod quoties nuncii, præcones, aut familiares episcopum in rebus aut contentionibus cafu aliquo interficiantur, quod tantum debeatur episcopis ratione interesse, quantum rationi & genti ipsius interfecti pio redemptione sanguinis ejusdem.

118. Mandat factum concilium omnibus ecclesiarum prælatis, vicariis, & cappellaniis, quod infra menfem post publicationem hujus statuti omnes suas fuspectas personas, illect etiam alias viris maritatas, ab omni cura & cuela jpiritum sine spe reverendis omnino reliciant sub pœna privationis ab omni officio & beneficio ipso fudo.

119. Declarat concilium, quod ordinarii locorum, in negligencia religiosorum non præsentantium idoneas personas ad ecclesias ipsorum curatos, de hujusmodi ecclesiis & beneficiis, tanquam de jure vacantibus poffunt libere disponere, & in illis perpetuos vicarios inflituere.

120. Statuit facrum concilium clerum & capitulum civitatis & diœcesi. Waterfordien. ac prælatos ecclesiarum, qui secundum confuetudinem provinciæ Cashellensis fructus primi anni, ratione collationis eis facte, ordinariis solvere renuunt, per totum concilium fore reformandos, juxta morem & confuetudinem aliarum diœcesium, & (ad) hujusmodi annatam humiliter persolvend. compellendos.

121. Statuit concilium, quod ubi rector alicujus ecclesiæ perfonalitter non refidet in eadem, vicarius ibidem residens, & animarum curam gerens habeat, & ei in fuos ufus convertat terras ecclesiasticas pro parte rectoris non residentis, reddendo exinde ipsi rectori omnia reddenda; ac rectores ipsi, contrarium exercentes, per vicarios locorum excommunicentur auctoritate præsentis concilii & Statuti.

ANNO CHRISTI 1453. 1458. 1459.

CALLISTUS PAPA III.

Sedit ab anno 1455. usque ad annum 1458.

PIUS PAPA II.

Sedit ab anno 1458. usque ad 1464.

AD MANTUANUM CONCILIUM

Pro decernenda in Turcas expeditione

Coram Pio II. pontifice, anno 1459. habitum

ADDITIO.

IMdictum Mantuam fou concilium, fou principum coetum nec prætermisit Labbeus, nec rerum in eo gestarum partem indicium exhibuit. Sunt tamen ejus concilii seu conventus monumenta quæ nunc ejus saltem memoriam deffiderant. At inter prima hic a me danda sunt allocutiones Pontificis ad singulorum principum legatos, prout quisque primum orationem in ejus conspectum admittebatur, contra adjungendæ. Aureas hasce orationculas virtus hi. S. codex Pelini in plures bibliothecas Cathedralis ecclesiæ Lucensis hoc usque sæculum tenuit; ne primum eruente thesaurus iste publicæ utilitati palam esi expositus. Quanquam, ne quid dissimulem, orationcula illa Pii, ad collectos patres in ipso conventus exordio dicta, totidem verbis legitur inserta in opusculo Leonardi Crabelli de expeditione Pii II. in Turcas, quod a Muratorio vulgatum extat Rer. Ital. to. XIX. Adeoti orationem in sua dicta Mantuana, quæ cum & in MS. Codice Lucensi Orationum Pii II. continente desiderantur, explere utmque haberem superfio in MS. Codice Ambrosiane Mediolanensis bibliotheca, Cl. Saxium superum ejus curatorem rogavi, ut pro ea qua fuit semper in me humanitate, transcribendam mihi curaret, quod & præstitit vir ou sexentis magis quam in promptendis litteratorum studiis confitscunt; ex cujus proinde benefitio hæc datur. Superfunt consultationes illæ, quas ex altero Pelinnano codice edo; ac de iis quidem paulo diligentior commentatio præmittenda est.

Inter multa quæ anhelantem in Turcicum expeditionem pontificem retardabant timebatur, illud erat profecto de affecta ejus ætate, & valetudine, necnon de itinere difficultate (ipse enim per se jam exercitu ire meditabatur) confiderato. Quid si pon iffex in expeditione deceffiset? Num Roma vel alibi fucceffores electio præfinda? Numnam pontifex legitur quinquam adfrenandus erat? (quercbantur enim de Pio cardinales, quod disfuisset nimis temperans). Quæ infuper Romanæ curiæ forma observetur pontifice? Seriæ omnia rete disfutanda ac determinanda erant, ne quid turbarum per improvisa afferret. Eo consilio scriptum illud ab authore fuo, quæquæ tandem ille fuerit, adornatum eft. cui forte in fine accefforum leger ipfe a Pio pro rebus præfentibus, & futuris, fi quid accidiffet, opportune componendis. An vero statuta hæc fint in ipfo Mantuano concilio, in quo catera omnia expedita, verfe ambigunt. Cum tamen in Feliciam eadem provinciæ bifce fuccedat bulla Pii contra appellationes a pontifice ad concilium, quem datum in eo Mantuano conventu novimus; hæc eadem conjectura, hæc omnes inter catera hujus Mantuani conventus documenta refero. Quanquam fatear perplexum illum libellum Romani populi exhibitum pontifici Mantuanum hanc præfertimum præcessisse, cum Pio conferre fe meditanti ad locum nondum certo definitum pro habenda Principum conventu porrectus fuerit, ut ex ipfa ejus lectione intelligimus. Eft vero scriptum illud tutius hujus tractationis postremum.

ANNO CHRISTI 1459.

PII II. PONT. MAX.

In conventu Mantuano Adl. octuonos.

Edit. in Opusc. Leodrisii Crisoli. de expedit. in Turcas. Hic datur ex M. S. Cod. Lucenſi.

MAgna pars veſtrum, venerabiles fratres, ac dilecti filii, dum Romæ adhuc ageremus aliunde cauſas intellexit, propter quas in hac urbe Mantuana chriſtianorum regum & populorum conveniſſem indictimus, eandem nunc omnes a venerabili fratre noſtro epiſcopo Coronenſi, qui publice peroravit, plenius intellexiſtis. Publica non tranſire neceſſitas, utinam utilitas ſequatur, quam ſperavimus. Pauci adhuc venerunt ex his qui vocati ſunt. Ita natura *comparium* eſt. Non eſt hominibus ea publici boni cura, quæ privati. Omnes quæ ſunt ſua diligenter *gubernant*, pauci quæ ſunt Jeſu Chriſti. Non tamen abjicienda ſpes eſt. Jedemus cogitatum noſtrum in Domino, & ipſe nos enutriet. Hoc opus Dei eſt quod cnepimus; opem ejus-dem devotiſſime inſpiremus; non deerit invocantibus ſe divina miſeratio. Si non aliſunt quos vocavimus, dolemus quidem; at tempus adeſt, venire adhuc poſſunt, & venient, ac in Domino Deo noſtro piiſſimo confidimus. Expectandum eſt donec ſciamus quæ tandem ſit regum & populorum Chriſti cultorum cogitatio atque ſententia. Si venerint qui ubi gerendis conſilio, & auxilio eſſe poſſunt, proſequemur alacri & magno animo coeptum negotium; nec ambigimus, quin, quitulatæ divina pietate, Chriſtianum religionem ab hoſtili vexatione magnifice defendamus. Sin minus, quod magni Dei bonitas avertat, intelligent omnes potentatum nobis bene gerendæ rei non voluntatem defuiſſe. Vos interea monitos atque oratos volumus, ne tædeat in hoc loco moram trahere, & ſi quæ funt incommoditates atque animo perferre. Nam cum ſitis fal terræ, & lucerna ſupra candelabrum poſita, conſimilem omnibus effe debetis ad bene *agendum*, & cunctis lumen ad *veritatem* præbere: qui cum in domo Dei, ideſt in eccleſia D. N. Jeſu Chriſti, apoſtoli Dei ſui corpora tranſtulerunt, et animas ſuas poſuere, ut ſecundum Chriſti evangelium ſalutarenque ſegen huic mundo prædicarent, atque inſerrent & nos pro ſuſceptæ majorum fidei atque religione tutanda aut labores vitabimus aut ſumptus? Imitemur eos quorum tenemus locum, nec generanæ pecuniis, rem vilem, exponamus qui pro Chriſti nomine renemur ſanguinem effundere. Nos certe hoc veninus nollam privatam ob cauſam, nullum quærimus proprium emolumentum; ut ab inſelo diximus, falus reſpicimus nos traxit. Venimus non fine gravibus incommodis, & periculis terrarum ecclefiæ, neque fine offenſione noſtri corporis. Si qui adſunt legati principum, et aut civitatum ad res gerendas mandatum habentes, audiemus eos, & cum eis concremus; nos nullam vlam adhuc ſuſcepimus, neque hunc aut illum procedendi modum aggreſſi ſumus. Libet omnium audire conſilia, res diligenti examine diſcutere, & quod majori & ſaniori parti placuerit, id proſequi. Si reperiemus principes ad rem hanc, ſicuti ad defenſionem Chriſtianæ religionis intentos; invenient & ipſi Romanum præſulem pro communi utilitate ardentiſſimum. Quicquid noſtrarum virium erit ad hoc ſalutare opus conferemus: nec ſumptus laboresque, neque labores. His nunc paucis contenti ſumus, alio tempore cum plures aderint, pluribus *utemur*.

Edit. *reparatum*.

Ed. *ſua quarum*.

ORATORIUS DUCIS SABAUDIÆ

in Concilio Mantuano.

QUamvis non ſine magna cauſa, oratores Sabaudienſes, adventum *noſtrum* in hanc urbe diem fuiſſe dixtum, arbitramur, ſatemur tamen, incuſavimus ſæpe numero principem veſtrum, & alios, qui nondum miſere legatos ſuos in tanta neceſſitate reipublicæ Chriſtianæ. Audiunt omnes, vident, palpant evangelium Chriſti *peſſum ire*; nec tamen de remedio cogitant; omnes ignoſcunt & nemo ſuccurrit: expectare periculum quam vitare malunt. Puoet dicere, dicendum eſt tamen. Longe major eſt Turcis, Saracenique fuæ ſuperditionis propagandæ, quam nobis ſacratiſſimæ religionis noſtræ tuendæ diligentia. Illi, ſi uſquam, vexantur, ſcifi præſto adſunt, & turmatim occurrentes, hoſtes expellunt, nos Græcos, Illyricos, Raſcianos, Valachos, Hungaros in medio diſcriminibus ante ullo ſubſidio relinquimus. Sed hic ſumus, ut de communi tandem ſalute cogitemus. Venitiis vos, Sabaudienſes, venerunt & alii complures. Quiſque pro ſua virili magnifice ſe offert: ſi reſpondebunt verbis facta, non cavebit, magnificis adjectibus Chriſtiana religio. Hoc opus, hic labor eſt. Stat Deus contra quemque vocitans, Si ego quæro, ubi amor? Si ego dominus, ubi timor? Sunt plurimi qui Deum labiis honorant, corde autem ab eo longe diſceſſerunt; fed nihil iſtum ſtabile, nihil ſimulatum poteſt eſſe diutinum. Quæ fuit in veritate, & veniunt ex corde perfecto non timent cafum; fundata enim ſunt ſupra firmam petram, ſuper ſuperiorem, quæ Chriſtus eſt. *Petra autem erat Chriſtus*, inquit apoſtolus. Verba veſtra, auditores Sabaudienſes, arbitramur ex puro corde deprompta eſſe, nam eſſe principis veſtri animum, qualem expreſſiſtis. Expectamus nunc, ut magnificis ſpontionibus veſtris magnifica facta reſpondeant, cujus rei & nobilitas, & pietas & religio veſtri principis ſpem nobis quodam modo certam præbent. Id reliqua per vos dicta alia hora, & alio loco reſpondebimus.

Ed. *ut. mus.*

AD EOSDEM

in eodem Concentu.

SAtisfacit abunde nobis dilectus filius nobilis vir Ludovicus Sabaudiæ dux, qui cum per valetudinem hic accedere non poſſet, chariſſimum filium ſuum, nobile pignus, egregium adoleſcentem, & vos præſtantes oratores ad confulendum reipublicæ Chri-

ANNO CHRISTI 1459.

Chriſtianæ tranſmiſit. Videmus læto vultu, & alacri animo. Idem faciunt venerabiles fratres. Idem tota concio. Verba veſtra dolori ne & ſapientiæ plena fuerunt. Videmini a ſapiente principe miſſi; magna ex dictis veſtris documenta recepimus, quæ vobiſcum & cum cæteris, qui ad hanc rem vocati ſunt conabimur perſequi. Magnifica obſidentes veſtras laudamus & ampleſtimur; digne ſunt quæ Sabaudienſis domus efficiat, quæ regium & imperatorium ſanguinem per ſe ferens, non poteſt niſi magna & regia *poſſicere*. Dignus eſt princeps Sabaudienſis quem cunſti ament; maxime vero apoſtolicas fedes; quod quidem, vita comitet, & nobis non negligetur.

Ed. *ſpectandum*.

AD ORATORES IMPERIALES.

EXpoſcebat haud dubie res, quæ hoc in conventu geritur, imperatorium majeſtatis præſentia; iiquidem fides ipſa catholica & ordinata tuenda præſentitur, cujus profectio ad eum pertinet, qui gladium portat ad vindictam malorum, laudem vero bonorum; fed non aderat tempora & rerum conditiones Cæſarem ex patria fua recedere. Ideo vos miſi eſtis, præſtantiſſimi & ingeniores oratores, non equidem indigni, qui tanto in loſſa virtute Cæſareas impleatis, five dignitates veſtras, five præcipuas dotes meminer. Novimus jampridem quem que veſtrum, & ingenii & ſententiæ profpexerit Cæſar, tumus cum in minoribus ageremus. Gratias Cæſari agimus qui vos miſit, nobis ex umpari gratia acceptiſſimæ. Non attinegemus cunctas orationis veſtræ partes; præteribimus laudes nobis attributas, quæ conficius fuæ paratitatis pedius nihil extollunt. Præteribimus alia multa ſapienter, & ornatiſſime dicta. Duo tamen non poſſumus non referiare, alterum eſt in Turcos de bello gerendo, alterum de laude Cæſaris. In Turcos fanuenda effe armi omnes fentiunt; ac quibus potuiſſumus hominibus hoc ipſum incundum, nemo dicit. Dicemus hoc nos; ſi non ornate, at libere & vere; nec putamus nos quemquam offenſures veritatem di- D centes; quamvis in proverbio eſt: obſequium amicos, veritas odium parit. Quippe cogitantibus nobis ſæpenumero qui potiſſimum nationi omnes Turcos expedire deceatur, quamvis nemo Chriſtianus immunis eſſe debeat; quatuor tamen cauſæ occurrunt, que nationi Germanicæ hoc bell onus, uve honorem ipſis demandant. Prima eſt neceſſitas; ſecunda auctoritas eſt; tertia facultas; quartam invitatio majoris Hiſpaniæ, quæ nobis cum Turcis eſt; *ita facit*; nam & timere nos cogit, ne ſuperatis Hungaris, qui medii ſunt inter vos & illos, vos ipſi pereant. Eſt enim planum liter, & facultatem præbet ducendi copias E in hoſtes; per Danubium enim a minori ufque in ſuperiorem, & inferiorem Miſiam, quam Turci poſſident, milites veſtros navibus transvehere poteſtis. Et ratione igitur imperii vetri tuendi, & ratione propinquitatis & facilitatis conveniendi cum hoſte, primæ belli partes in Turcos ad Germanos pertinent. Is enim primus ad reſtinguendum ignem exurgere debet, quem propria incendia tangunt. Succedit loco ſecundo auctoritas & dignitas nationis; nam cum imperialis gloriæ culmen apud nos ſit; cujus eſt eccleſiam Dei protegere, fidem defendere, religionem augere; quis non intelliget ejus bellı, quod pro fide tuenda ſuſcipitur, eos duces, eos vexilliferos, eos imperatores eſſe debere, apud quos eſt infigne victricis aquilæ, & nunquam violanda majeſtas? His conjungitur facultas belli gerendi; neque enim inermis urbis *imperium*, aut regnum pauper. Longe latepue patet Theutonica natio, & opum metallique fœcundiris, & inexhauſtis armorum; ab nam ſpatenta; & ubi non gentium nobilitores, aut potentiores familiæ, quam in Germania? ubi ſplendiores, diriores, munitiores urbes? ubi fcriptor populus, ubi juventus bellı cupidior, ubi robuſtiores milites, ubi ubi ſplendiores? ſemper armata Germania eſt, ſemper indomita, ſemper victrix; aprifilma profecto que Turcorum ferocie oppugnatur. Quoad ultimo loco nagnopere ſtudent, & invitant exempla majorum, qui res clariſſimas pro Chriſti nomine geſſerunt. Namque vetæ nobiliſſimi fitis, majores veſtros imitari debetis, Carolos, Pipinos, Henricos, Ottones, Fridericos, Conrados, qui non ſolum Germanias, Gallias, quæ Hiſpaniam, ſed Hungariam, Italiam, atque Aliam victoribus cum exercitibus percurrerunt. Quod ſi alii non eſſent, unus ex omnes eſſe poſſet, qui commune ſatis deberet victor ille ac triumphator Carolus, qui ob magnitudinem rerum geſtarum magni cognomen adeptus eſt. Vefter ille, vefter Theutonicus fuit, & fua gloria veſtra eſt. Nec propter hoc clariſſimis Francie regibus quicquam detraximus; fua cuique ferta laus. Laus eſt illi ex Carolo nati ſuo Carolus genuiſſis. Unus igitur Carolus & Francos & Germanos commovere debet: quale igitur Carolorum, exoptandum, fumite animum, excutite periculum quod ante omnes veſtræ imminet nationi. Cumque facile copias veſtras in hoſtes ducere poſſitis, nec vobis deſunt robuſtiſſimi, & munitiſſimi exercitus, & dignitas imperii quod tenetis hoc expoſulet, & progenitorum veſtrorum ingentia facta vos invitent. Audete tandem, & quod inter vos fuge cogitaſque tradatamque eſt, in opus exercite. Nihil habet natura veſtræ mitus, quam ut poſſitis; nihil melius, quam ut veſtris chriſtianæ reipublicæ rum honore Dei & veſtro ipſius ſit profecto quæ ſupplimis, quod in hoc bello contra Turcos gerendo facile præſtare poteſtis. Nec plura de prima parte dicenda. De ſecunda hoc de virtute Friderici Cæſar» pauciſſima ſubiungemus. Non quod ipſi diminuæ loquuti ſitis; ſed quod indigna res fuerit in ejus laudes non ſilere. Qui cum celebrari ab omnibus debeat; præcipue tamen præconia noſtra meretur Fridericus Imperator. Judicio noſtro felix eſt: nam Deum timet, diligit, & colit, & poteſtatem ſuam maxime ad. Del cultum dilatandum exercet; jufte impe- rat, tarde judicat, facile ſignoſcit, vladiſtum ex malefactoribus pro neceſſitate reipublicæ cuendæ, non pro fœtandis inimicitiarum odiis exercet; veniam, non ad punı-

ANNO CHRISTI 1459.

ANNO CHRISTI 1459.

punirarem loiquitatis, sed ad spem correctionis indulget. Si quid afpere cogitur alicquando decernere; mitericordiæ lenitate, & cleemosinarum largitate compensat. Luxuria tanto in eo caffigatior eft, quanto poffet effe liberior; mavult cupiditatibus fuis, quam quibuslibet gentibus imperare. Inter lingvas fublimiter honorantium, & obfequia nimis humiliter falutantium non arbitratur; fed hominem fe effe meminit. Pro peccatis fuis facrificia Deo fuo immolare non negligit; in omnes benignus & clemens. Qui cum talis fit, non veremur Auguftini teftimonio felicem appellare in hac vita per fpem, & in alia re ipfa futurum.

AD ALBERTUM MARCHIONEM BRANDEBURGENSEM.

Avenisse te citius, dilectiffime fili, & optaviffimus quidem, & rebus gerendis nodtu publicis non parum conducifer; fed curafti ne bellum civile inter Alemannos conflaretur: non minus reipublicæ profuiffi, quam fi hic adfuiffes. Veniffi tamen modo, & omnes difficultates fuperaffi; nulla te potuerunt impedimenta, quominus defiderio noftro fatisfaceres. Neque ftaminibus, neque montibus vera charitas retineri potefi. Et præfentia tua, & verbis tuis mirum in modum res recreas. Probamus quæ tuo nomine dicta funt, & conflia tua non aliter quam viri prudentis, & qui multa viderit & probaverit, amplectenda effe ducimus, de quibus tecum feorfum agemus. Verum quia natio Germanica, ex qua tu ortus es, incilita & potens in expeditionem contra Turcos obsecutum duo & XL. millia pugnatorum Chriftianæ religioni pollicita eft, ut hoc fiat, quod promiffum eft duo neceffaria effe videmus. Unum, ut apud Norimbergæ proximo anno compofita, ftabilis fit, & nihil novi difficili fubveniri finat; neque enim aliter edoci exercitus poffet. Alterum, ut ad copiendas copias ingens ftudium, & diligentia foleres adhibeatur. Utrumque in teftium eft; fi voles, pacata erunt omnia, nec deerit vallus contra Turcicas exercitus, ubi tua folertia incubuerit. Novimus ftudium & diligentiam tuam; omnia fiunt quamvis difficillima, ubi tuam animum intenderis. Age igitur; crige mentem, & his te rebus accinge, quæ te poffunt beatum & immortalem reddere. Multa hadtenus bella geffifi, in Francconia, quæ tibi patria eft, in Miſna, in Saxonia; in Bohemia; in Slezia; in Polonia; in Hungaria; in Auftria; in Bavaria; in Suevia: nulla regio in Germania eft tui non plena fudoris, a teneris cunabulis; angufciis certaminibus in armis, adeo ut ab re Theutonicum te Achillem quidam nominaverunt. Tuifti fæpe optima ex hoſte fpolia; fæpe vallum, fæpe murum promus hoftilem afcendifti, coexiſti pluribus in locis victoriarum trophæa, & ex manibus hoſtium tua templa ditaſti. Si cupiſſimus noſtri temporis viri victoria eſt fama, tua profecto victoria eſt; injuriam enim fcitiores tuo nomini fecerint, nifi te pifcis

ANNO CHRISTI 1459.

aquaverint, quos Graecia, & quos Roma miratur bofti decolori. Verum, quamvis te fuis fequutum bella putemus; inter Chriſtianos hadtenus præſtantur eſt, quod difficile peccato fieri poteft. Sæpe innocens fanguis effunditur, interveniunt puellarum & nupiarum rapta. Dum fuperbit impius, incenditur pauper, diripiuntur ecclefiæ, monaſteria incenduntur, divina & humana miſcentur; apud vidorem raro moderatio magis quam libido vincit poteſt; multa urgent conſcientiam tuam; (non dubitamus) non poteſſi non ladere multos. At hæ ejulate Turconico bello facile poterit; pugnabi pro manibus hoſtium, pugnabi pro Chriſto, pugnabi pro corpore, pugna pro anima; pugnabi pro fragili & caduca gloria, pugna nunc pro æternitate & æterna laude. Exerce te in hoc bello, in quo poſſis omnes vetteris culpæ maculas expurgare, & te gratum caeatori tuo reddere. Age, ampleditere volenti animo hanc expeditionem, in qua ſi te armatum effe fenferimus, magnam victoriæ fiduciam capiemus; nam te alterum in prælio David futurum ſperamus, de quo canebant quod Saul mille, & David decem millia ſtravifſet bofthum. Tua perſona pro magno nobis erit exercitu, & in te alterum Judam Maccabæum, aut alterum Samſonem effe confebimus. Confortare igitur, & effo robuſtus, & cum redieris ad fratres tuos Germaniæ procetes; ſtude, ut ſedatis domeſticis contentionibus, ſi quæ pullulant, exercitus, qui promiſſus eſt, in Germania conflefiat, & in hoſtes ducatur. Reliqua Dominus Deus pro ſua miſericordia felicia effe præſtabit. Amen.

AD ORATORES VENETOS.

Fratemur, inſignes Venetorum oratores, nos ſuperioribus diebus non parum admiratos effe, quod vos, qui primi effe debuiſtis in hoc conventu, ultimi omnium de venienda cogitaretis. Nam quid aliud hic quæritur quam cum perdere hoſtem, qui vehris cervicibus imminet, qui tempubliceam veſtram in primis odit? quippe, à cujuſpiam interreſt Turcos exterminari, de Hungarorum & veſtra interitu ſolicitus eo deducſus res eſſe ut rogari, vellent, qui rogare deberent. Multa per vos in excufationem dicta funt, & quidem prudenter atque ornatiſſime; quæ tamen non facile diſſolveremus, ubi contendendum eſſet. Sed fatisfactum eſt omnibus, poſtquam ventilata, & magnificis oblationes facta. Magni facimus dicta veſtra, neque ignari ſumus Senatum Venetum ad bellum contra Turcos plurimum poſſe, ſive mari ſive terra gerendum. Non latet nos quotiens veſtri progenitores magnas claſſes geſſerint, & magnas tulerunt ex hoſte victorias. Legimus magnum veſtrorum ducem, qua cum antiquis compararida funt. Nec ignoramus, quæ præſtantiſſimus Alexandro III. auxilia; quæ aliis pontificibus: nec nos latent ornamenta quæ ipſe vobis Alexander præbuit. Fuiſtis & vos eccleſiæ faventes, & ipſa vobis benigniſſima extitit. Scimus captam a vobis olim Conſtantinopolim eſſe. Scimus, quas in Aſiam, quas in Syriam contra infideles miliſſis armatas, indoque veſtra res auda. Voluit enim Deus vos magnos facere qui magna pro ſua gloria feciſtis. Sed advertere vos oportet quod quanto majores eſtis, tanto majora pro fide Chriſti facere oportet, ut Gregorii ſententia eſt. Si enim cum veſtrum imperium, multo minus eſſet quam noſtræ, Mahumetum longe invaſiſtis, quid nunc facere debetis? Qui & hoſtes longe poſitos aggredi non timuiſtis; cur nunc non audetis quando vicinus eſt & magis nocere poteſt? Nunc proſtibme cogitandum eſt. Vos primi eſtis qui Mahumetis angelo, cui nomen veſtri caufa hæc agimus ut occurratur & Hungarorum cauſa (a)? ſi non juvavit nos dolo Hungarum, juvavit certe & non juvabimini. Sed animadvertimus vos boni eſſe animi, lenitum, & condidnus veſtro auxilio & Dei adjutorio, quando alii multi conjurant rempublicam non defierendam eſſe. De conſiliis veſtris poſt ſimul conferemus, & parum quod ſcribo & aliorum conſilia, adjuvante Domino, reſpublica Chriſtiana magnifice defendetur.

(a) ſic. cauſe.

ORATIO PII PAPÆ II.

in diſceſſu oeſt in ſua diœtia Mantuæ.

Ex MS. Cod. Am. broianæ Bibliot. Mediolan. monit Cl. Saxius.

Septimo jam exacto menſe, venerabiles in Chriſto Fratres ac filii dilectiſſimi, & odtavus hic finis adeſt Mantuani conventus, quem non diffolvimus, ſed nobiſcum, quocumque duxerimus Curiam noſtram, tranſferendum maximus, & audtoritate Apoſtolica tranſcreamus. Sed quoniam Salvatore propitio ſinis bonus conceſſus eſt earum rerum, quæ hic tradtande fuerunt, gratias reddere Divinæ pietati convenit, & cum Propheta dicere: *date magnificentiam Deo noſtro, Dei perfecta ſunt opera, & omnes quæ fecit judicia.* Sed ait furtaffe quiſpiam: quid hic boni factum eſt? quid ſperare Chriſtiani; quid timere Turchi debent? aut qui hic concluſa ſunt, propter quæ Deo gratias Deo reddamus alacres? Non latet vos, vel fratres, fuiſſe complures, qui audiæ quæ vocatione hujus Concilii, & interlecta profectione noſtra ex urbe: conſilium noſtrum vel temerarium, vel nimis audax judicarunt, tanquam Reges armare in Turcos, & omnem Græciam atque Aſiam ex manibus hoſtium vendicare cogitaverimus. Nunc quoque non deſunt malevoli & inimici hominet, qui nihil hic actum eſſe laudabile dicunt, & omnia depravant, contemnunt, irridenr, adverſus quos recte inquit ſapiens: *vitæ derifores, & exitus tuus eo jurgium.* Nos ſane cum animadvertemus depofita Græcia, Chriſtianam plebem dictim acrius urgeri a Turchis, facra noſtra fordari, & fanctum Evangelium conculcari, non Mahumethem barba prehenſum trahere, non Turcos aut Arabes in vincula rapere, non Hierufalem aut Conſtantinopolim recuperare.

Non eſt vox animo nec tanta ſuppetit noſtro.

Concilior. Supplem. Tom. V.

ANNO CHRISTI 1459.

Sed conſervare quod reliquum eſt Chriſtiani nominis cogitavimus, neque hoc nobis pertuaſimus ſtatim fieri poſſe, ſed conſilium ejus rei cum Principibus Chriſtianis capiendum eſſe putavimus.

Non alius ille ſpiritus Eugenii datus eſt nobis a Domino, neque ſublimis concella, Nicolai meus, neque vultus Caſtilli pernicius animus. *Frigidus horet mihi ferrum, præcordia ſanguis.* Illi per ſefe Turchis inſultabant, copias armavere, claſſes inſtruxere. Non tantum bellí molem per ſe ſolam ſuſtinere poſſe Romanam eccleſiam, nequaquam arbitrati ſumus. Sed conventu clericorum habito, cujus, tum conventui omnibi gentes cenſimus, memores eſſe ſententiæ: quoniam cogitationes conſiliorum pacifica, & gubernacula tractanda ſunt bella. Reprehendantur hæc in nobis; & timor audacia, conſilium temeritas appellatur. Garzadi vero, quoad poterunt ea copia eſt: nos urbem ſruſtra reſiquiſſe dicunt; & fruſtra hue profedtos. Fruſtra hic dies plurimum conſumpſiſſe, quoniam nihil adtum ſit, de quo bene ſperare fidelet populi queant. Stulta calumnia, injuſta reprehenſio, & aliquatenus, quia futurum reſcimus, quod magna caligine Deus occulat; a Domino diligenter grefſus viri; quis autem hominum poterit intelligere vitam ſuam? quomvis cæcitas furſum & retra deorſum &c cor Regum inſcrutabile; noſtrum tamen fuit de Principibus Chriſtianis bene ac magnifice ſperare, & hanc conventus noſtri effectu partiorum credere. Verum ſcut aqua profunda, lic conſilium in corde viri; multæ cogitationes hominum, voluntas autem Domini permanet. Exiſtimavimus Chriſtianos Reges multa facturos. Deus autem qui ſolus bonus eſt, qui ſolus ſapiens, quique novit quod nobis expedat; h. c tamen bene vobiſcum, quod factum eſt; ad cujus conſilium nullus poterit ſapientum hominum pervenire. Fatemur, non ſunt facta omnia, quæ putavimus; ſed neque omnia præterniſſa; neque maxima, neque minima ſunt quæ DOMINUS Propheta promiſere; & longe plus factum eſt, quam multi judicarint.

Alius hæc magnificis ampliaret verbis; noſtra ſimplicitas ſolum & nudam veritatem oſtendere, & dicere cum Propheta: *date magnificentiam Deo noſtro: Dei perfecta ſunt opera, & omnia in bene ſpe judicia.* Quæ opera dicit fortaſſe aliquis? opera certe, quæ in hoc conventu operatus eſt Dominus, cujus voluntate factum eſt, ut omnes, qui convenerunt uno animo, & uno ore bellum Turchis indicendum ſuaſerint: ad quod narrandum quis ſufficiat pronuſit? & quæ ſperentur, quam breviſſime referendum eſt. In qua re non ſervabimus dignitatum Ordinem, ſed ut quiſque manuſtæ ſe obtulerit, ita & recenſebitur. Nobiliſſimus Provinciarum Italia clericorum decimas, Judeorum vigeſimas, laicorum tricefimas poſliicita eſt.

Addiſſis oratores incliti Joannis Aragonie Regis qui propter Trinacrium atque Sardiniam Italiæ annumeratus eſt, quam multa pro tuenda fide promiſerint. Addiſſis & Oratores Ferdinandi Sicilie Regis, qui quam-

pis domestico impellitus bello est, Christia-
nę tamen religioni sua præfidia non dene-
gat. Franciscum Sfortiam Mediolanensium
Principem ipsi præterenim vitilitis, verba eius
memoriæ tenetis, quæ Christianam animum
& religiosam mentem ostenderent. Quam li-
beralis & magnifica fuerit Borsii Marinæ
ducis obsequia non ignorastis; ad trecenta
ubique millia auri nummum legati ejus obti-
nuque millia auri nummum legati ejus obti-
mare dominum potuere. Ludovicus Mar-
gare dominum potuere. Ludovicus Mar-
chio Mantuanus, insignis & modestissimus
Princeps, plus cupit excelsæ subvenire,
quam postit. Florentini, potens & præsi-
ves populus, per legatos fides ipse obliga-
tus. Illustres fecerunt Senenses & Lucani, non
tunc tantum fecerunt Senenses & Lucani, non
contemnendæ civitates. Marchionem Mon-
tis ferrati, antiquæ nobilitatis Principem, s
pro quo interum solum vestigia fecuturum,
Rhodi Guillemus obtulit. Si vera loquuti
fratet Guillemus obtulit. Si vera loquuti
sunt Genuenses, ex illa quoque nobili ac
potenti civitate non parva expectanda sunt
auxilia. Ludovici Sabaudiæ ducis, qui
non parum in Italia dominium possidet, non
dum repositum habemus: confidimus tamen,
dilium, quem Cipris Regem dedit, non de-
relinquet. De maxima & potentissima Vene-
torum Republica nihil dicimus; ipsum ta-
men silentium non nihil spei præstare potest.
Est præterea Italia Romana ecclesia, urbs
Roma, caput orbis; opulenta Bononia,;
nobilis Perusia; verus Alexander & omnis A-
ger Picenus; omnis Umbria, omne Patrimo-
nium beati Petri, cujus nos parentes fa-
mus, ne minora præstabimus quam literæ
nostræ promittunt, quæ nos legentur. Sunt
& fratres nobiri fanctæ Romanæ ecclesiæ
Cardinales. Sunt officiales & ministri curiæ;
omnes fuis opibus bellum juvabunt; sic ma-
ter Italia se se exhibet, sic Dei perfecta-
funt opera.

Sed neque armiporens Germania, neque
gloriosissimus Imperator Fridericus, neque
nobilissimi Audræ, Bavariæ, Saxoniæ, ce-
terique Duces: Marchiones, Comites, po-
pulique potentes nationis ejusce otium eff-
volunt. Duo & quadraginta pugnatorum
millia in hostes ducturum promiserunt; ma-
gnam millionem & pæraliam manum quæ
fugere nesciant. Auditis Albertum Marchio-
nem quem coram cernitis; non hic grega-
rius miles aut infimus Princeps, sed Duc
peritissimus est, qui plures ex hoste victo-
rias tulit, quam alius nobis temporis lege-
rit, multum eft quod ipse promittit: in cu-
jus perfidia inflat eft non parvi exercitus.

Transcamus in Galliam; Philippus Bur-
gundiæ Dux, & nobilitate & potentia
admodum excellens, cujus dominia per
Germaniam ac Gallium latifilme patent, fex
millia bellatorum pollicitus eft. Credimus
generosum animum Principis, ut caprivi-
tatem Patris magnifice ulcifcatur, etiam
majora facturum.

Hungari, quorum res agitur, duodecim
millia equitum peditumque non parvum nu-
merum fe fe armaturos affirmant; & nos
fi facultas adeit, quam fperamus, parem
equitum alam adhibebimus. His eft exerci-
tus, qui promittitur, fepruaginta millium
bellatorum & ultra, quem qui non fufficere
te arbitrarur, is neque rei, neque bellorum

habet, neque fpem in Domino. Romanique
orbem armis fubegerunt, quatuor legiones
cum auxiliis, ad omnem vim befli fuftinen-
dam idoneas putaverunt, nec plures in auxi-
liis militet, quam in legionibus effe fine-
bant. Fatemur non fatis fuiffe hic exerci-
tus Xerfi, neque Dario, neque Tamerla-
no, quem Patrtum noftrorum memoria de-
nacentem millia hominum in armis habuiffe
dicuntur eft, fed Alexandro magno, fed
Hannibali Poeno, fed Scipioni Africano,
fed Cn. Pompejo, fed Julio Cæfari mino-
rem quam hæc copiæ fatis, fuperque fatis
fuiffent; qui parva fæpe manu innumerabi-
les hoftium turmas delevere. Confederandum
& attentius illud, quod ait Gregorius in libris Ju-
dicum dixiffe Dominum legimus: *multa,*
inquit, tecum eft populus, neque tradetur
Madiam in manus ejus, ne glorietur contra
me ifrael & dicat: meis viribus liberatus
fum. Tribuendus eft Domino fuus honor, &
aliquid fibi referva dum eft. Non parvis terris
fortiffima nomen Domini; ad ipfum curriti
juftus & exaltabitur, fperemus in Domino,
& ipfe ad nihilum deducet inimicos no-
ftros, qui rimi hominem filo confidunt, qui
fperat in Domino, fublevabitur; quamvis,
& humana ratione fperare nobis victoriam
licet. Cum terra marique magnis utrinque
aggeribus fepti hoftium fimus, curavimus enim
& validam claffem armari: ficut probra fua
tempore cognofcetis; neque Chriftianum ul-
lum effeminati inftar Turchorum fumt. Vi-
riles exercitus noftri; ille multebris erit;
neque multitudo timenda hoftium eft. Nos
& Chriftianorum & divinus; fugerent ex-
cent turmæ; quibus & Cruce fignatorum
accedent cunei, quorum virtus tertio ab
hinc anno probata, magnam in nobis fpem
victoriam peperit. Hæc funt auxilia, quæ
dominus parare voluit, cujus perfecta funt
opera, & cui tam facile eft cum paucis
quam cum multis vincere. Numerosimus
ea, quæ tamquam certa promiffa funt au-
xilia, nunc fperata referamus.

Quis Carolum Francix regem tum religio-
fiffimum tum potentiffimum & nobiliffimum
Orthodoxæ fidei defuturum puter? cujus ma-
jores iccirco Chriftia nifimi dicti funt, quia
legem Chrifti adverfus Barbaros magnifice
defenderunt. Oratores ejus, viri præftantes,
optimam fpem nobis fecerunt, regem hunc
digna fuo genere præfaturum auxilia.

Nec Hifpania, terra nobilis & præpoten-
tes, Chriftianæ neceffitati defutura eft.
Henrici, Cæleftæ Regis maximi & clarifli-
mi, quamvis Granatenfi bello detineatur,
pecuniaria tamen fubventio non denegabi-
tur. Joannes Aragonenfis, qui pluribus re-
gnis præeft, & in Italia & in Hifpania la-
te imperat, magno animo fidem non folum
Eut Italus, ficut prædiffum eft, fed etiam
ficut Hifpanus, fe tuturum affirit. Alphon-
fus Portugallæ rex & ipfe magnanimus,
quamquam Ceptenfem Mauritanumque hoc
item premit, voti tamen memor adverfus
Turcos aliquid molietur. Henricus Angliæ
Rex haud coetemnendam legationem milu-
rus erat, impedivit civile bellum, quo com-
polito, non eft credibile piem principem
chriftianam religionem defeturum. Nec So-
torum

torum rex Jacobus, & fi extra orbem poſi-
tus eſſe videtur, auxilia tua catholicæ nega-
bit eccleſiæ: Neque Cafimirus Polonix rex,
Lituanicque magnus dux inultam eſſe
animam patricur Uladiſlai fratris, quem
Turchi crudeliter interfecerunt. Nec Geor-
gius, qui regno Bohemiæ præſidet, fortes
ſeorum turmas religioni negaturus eſt; cu-
jus non minor eſt animus, quam potentia.
Chriſtophorus quoque Dacorum, Suetiorum-
que rex, Gothicæ gentis rector, nequaquam
ultimus eſſe volet eorum regum, qui fidei
curam gerunt.

Verum hæc ſperata ſunt auxilia; illa quæ
ſupra dximus magna ex parte promiſſa &
affirmata, quæque quæ libet iterum atque
iterum cum prophera dicere: *Date magni-*
ficentiam Deo noſtro, Deo perfecta ſunt ope-
ra, & omnes in manu ejus, ne glorietur contra
me iſrael & dicat: meis viribus liberatus
ſum. Tribuendus eſt Domino ſuus honor, &
aliquid ſibi reſerva dum eſt. Non parvis terris
fortiſſima nomen Domini; ad ipſum curriti
juſtus & exaltabitur, ſperemus in Domino,
& ipſe ad nihilum deducet inimicos no-
ſtros, qui rimi hominem filo confidunt, qui
ſperat in Domino, ſublevabitur; quamvis,
& humana ratione ſperare nobis victoriam
licet. Cum terra marique magnis utrinque
aggeribus ſepti hoſtium ſimus, curavimus enim
& validam claſſem armari: ſicut probra ſua
tempore cognoſcetis; neque Chriſtianum ul-
lum effeminati inſtar Turchorum ſunt. Vi-
riles exercitus noſter; ille multebris erit;
neque multitudo timenda hoſtium eſt. Nos
& Chriſtianorum & divinus; fugerent ex-
cent turmæ; quibus & Cruce ſignatorum
accedent cunei, quorum virtus tertio ab
hinc anno probata, magnam in nobis ſpem
victoriam peperit. Hæc ſunt auxilia, quæ
dominus parare voluit, cujus perfecta ſunt
opera, & cui tam facile eſt cum paucis
quam cum multis vincere. Numerosimus
ea, quæ tamquam certa promiſſa ſunt au-
xilia, nunc ſperata referamus.

Quis Carolum Francix regem tum religio-
ſiſſimum tum potentiſſimum & nobiliſſimum
Orthodoxæ fidei defuturum puter? cujus ma-
jores iccirco Chriſtia niſſimi dicti ſunt, quia
legem Chriſti adverſus Barbaros magnifice
defenderunt. Oratores ejus, viri præſtantes,
optimam ſpem nobis fecerunt, regem hunc
digna ſuo genere præſaturum auxilia.

Nec Hiſpania, terra nobilis & præpo-
tens, Chriſtianæ neceſſitati defutura eſt.
Henrici, Cæleſtæ Regis maximi & clariſſi-
mi, quamvis Granatenſi bello detineatur,
pecuniaria tamen ſubventio non denegabi-
tur. Joannes Aragonenſis, qui pluribus re-
gnis præeſt, & in Italia & in Hiſpania la-
te imperat, magno animo fidem non ſolum
Eut Italus, ſicut prædiſſum eſt, ſed etiam
ſicut Hiſpanus, ſe tuturum affirit. Alphon-
ſus Portugallæ rex & ipſe magnanimus,
quamquam Ceptenſem Mauritanumque ho-
ſtem premit, voti tamen memor adverſus
Turcos aliquid molietur. Henricus Angliæ
Rex haud coetemnendam legationem milu-
rus erat, impedivit civile bellum, quo com-
poſito, non eſt credibile piem principem
chriſtianam religionem defeturum. Nec So-

Tu nos Domine Jeſu Chriſte ſili Dei vivi;
Ex omnibus gentibus regnum elegiſti.
Et Chriſtianos inſignito nomine;
Cohaerdes tuos aſſumere dignatus es.
Sed indigni tam excellentis gratia preca-
quimur tuam patriæque noſtræ:
Injuſte regnant, iniquitatem fecimus.
Dereliquimus te Deum fallorum noſtrum:
Et crucifixum a te ſalutaris noſtro.
Exacerbamur eloquia tua:
Profanavimus ſpiritum tuum:
Et in judicium tibi non ambulavimus:
Viſitaſti propterea in virga iniquitates no-
ſtras.
Et in verberibus peccata noſtra:
Excelſi dexteram deprimentium nos,
Et luminoſiſſi amaci inimicor noſtror:
Tradidiſti fraires noſtros in manibus gen-
tium.
Et dominati ſunt eorum qui oderunt eos.
Concilior. Supplem. Tom. V.

Foris vaſtamur gladio,
Et intus pavore conſumimur.
Tuæſt tamen oſtendum occaſio noſtri,
Et ſubſannatio & illuſio ſui qui ſunt in
circuitu noſtro.
Ne memineris iniquitatum noſtrarum an-
tiquarum,
Cito antiſpent nos miſericordiæ tuæ, quia
pauperes facti ſumus nimis.
Ne reſpicias peccata noſtra;
Reſpice faciem eccleſiæ tuæ.
Miſer adduc ſponſa tua;
Sine quæ ſponſa tua eſt amica tua,
& candida eſt columba tua.
Non annos ſimul a te receſſimus,
Neque enim ſponſa tua ſumus.
Superſunt adhuc ſupra ſcripta millia ci-
vitorum,
Qui non corruperunt genua ſua ante Baal.
Inſpice Sacerdotum aſcendit;
Rimare Virginum cellas, & monacchorum in-
teriora penetralia.
Non defunt ubique veſtæ & ſimplices,
Quæ tibi fideliter ſerviunt, & pro nobis
orentem petunt.
Audi ſupplicum preces,
Et conſolationum parce precatis; & quas
fundimus lacrymas ne deſpiciat.
Vitos ſanguinis fratrorum tuorum qui effu-
ſus eſt,
Intronat in conſpectu tuo;
Et gemitus compedientium
Sonet in auribus tuis.
Non quamodo precatores,
Cheriſtianos tamen ſumus & nominis tui
cultores.
Aurrie a nobis indignitatem tuam,
Et propter te a nobis parce tuis.
Effunde iram tuam in gentes, quæ te non
noverunt,
Et in regna, quæ nomen tuum non invo-
cauerunt.
Esce inimici tui fuerunt,
Et qui odierunt te, ex adverſus caput.
Superbiunt Conſtantinopolitana vaſtoria de-
fleet tui;
Et manus noſtra, inquiunt, non Dominus
fecit hæc omnia.
Quo ufque patieris hæc, Domine;
Cur tacet? cur obdormit?
An non tibi patebit vis?
Et virtus, qua coberceas inimicos?
Et quis ſimilis tibi in fortitur, Domine?
Magnifcus in ſanctitate, terribilis & laus-
dabilis, & faciens mirabilia.
Adjuva nos, Deus, ſalutaris noſter;
Et propter gloriam nominis tui, Domine,
libera nos.
Propitius eſto peccatis noſtris propter no-
men tuum.
Ne forte dicant in gentibus, ubi eſt Chri-
ſtianorum Deus?
Oſtendidſti baſtenus quia miſereri velles po-
pulo tui,
Fidelium mentei ut exercitum contra
Turcos mitterent inſurgendo.
Perfice quod reſtat, & perficere que pro-
miſſa ſunt, & adverſus inimicos tua
Sanctiſſima Crucis probe cultoriam.
Memento, Domine, in benignitate populi
tui,

Anno Christi 1459.

Et visita nos in salutari tuo.
Salvos fac nos, Domine Deus noster,
Ut liberati de tribulatione confitemur nomini sancto tuo.
Gloriemur, Domine, in laude tua,
Lætæ & alacres voce dicentes :
Date magnificentiam Domino Deo nostro,

A

Dei perfecta sunt opera, & omnes viæ ejus judicia.
Dominus exaudi orationem meam,
Et clamor meus ad te veniat.
Dominus vobiscum,
Et cum spiritu tuo.

Anno Christi 1459.

ORATIO.

OMnipotens, sempiterne Deus, qui pretiosissimo sanguine dilectissimi Filii tui humanum genus redimere & jacturam in tenebris mundum ad Evangelii lucem exigere dignatus es: prædia quæsumus, ut adversus impias Turcorum gentes ejusdem Evangelicæ contemptores, cunctasque barbaras nationes, devotæ Crucis inimicas, fidelesque Christianorum Principes ac populi per hoc perfectionis tempus, ita potenter arma corripiant, ut quicunque pro tui nominis gloria militaverint, virtutis tuæ brachio subleventi, ad tecelestium manu ostensorio signa feliciter reportent; per eundem D. N. Amen.

DE MODIS ET FORMIS

Quibus futurus pontifex ad observantiam promissorum posse astringi.

Ex MS. Cod. Fellini.

MIhi videtur, primo, pontificem teneri, & astringi posse, si voverit Deo, & BB. apostolis præsentia, de quibus supra diximus, fervaturum : quemadmodum licet principes legibus suis positivis sit exemptus ; non tamen a lege divina, vel naturali, secundum quod notatur per doctores, maxime per D. Antonium de Butrio in c. p. de constit. & quod notatur per Innocentium c. *magnæ*, de voto ; videbile autem se obligare ad reddendum quod promisit, juxta illud : *vovete, & reddite Domino Deo vestro* ; & illud Salomonis : *ne differas reddere quod voveris, displicet enim Deo infidelis & falsa promissio.* Potenter ergo singuli cardinales ante electionem vovere, & electus ratificare fecundum formam infra subjectam.

At si aliquis dicat, hoc non esse fatis tum, quoniam a tali voto fesipsum absolvet : refpondeo hoc recte non posse, ut notatur XV. q. t. in canone, *authoritatem*, & per Innocentium in c. *nisi cum pridem*, de renunt. Preterea voto, & jurejurando se astringit nunquam se absolvere vel alicui absolutionem committere.

Secundo, astringi potest ut juramento cardinales singuli, & electus post electionem, quod juramentum papa obſervare tenebitur, ne facile lenire possit, qui de labis & litis proceſſerint, XI. q. p. *ſtatuit*, nec ſecum poſſet diſpenſare contra præceptum ſecundæ tabulæ, ut notatur per D. Antonium in c. *quanto*, in gl. in *f. absolvi*, de jureiurando.

Tertio modo, obligabitur papa per viam contractus, ſi ante, & poſt electionem notario ſtipulanti nomine eccleſiæ univerſalis & coetus dominorum cardinalium, ac omnium, quorum intereſt ; quod poteſt cum ſit . . . . . publica, juxta legem penult. ff. rem pupilli ſalvam fore ; quoniam conſtat papam, & imperatorem obligari ex contractu, ut inc. p. ubi notatur per doctores de probat. & notat. c. in l. *digna vox*, c. de legibus, & quod illa non poſſit revocare ubi in q. facti, de pœnis. eccleſiæ *in.* Ursdagalenſi conceſſo.

Quarto modo obligabitur futurus pontifex, ſi talia proviſerit, ad quæ tenetur ex obligatione naturalis charitatis, qualia ſe tunt omnia in capitulis contenta ; videlicet circa defenſionem catholicæ fidei, in conſervanda eccleſiaſtica libertate, non alienando patrimonio eccleſiæ, ſervando jura collegii cardinalium, & cæteta ; quod ad talia ſervanda teneatur ex codice naturalis charitatis patet ex c. *ſunt quidam*, & c. *quod ad perpetuam*, & cap. *devenit* ; & fere per totam illam quæſt. XXV. q. p. XI. q. p. *pervenit*. Quod autem ratio naturalis charitatis cum obliget, tenet idem Antonius in d. c. p. & quod in illis caſibus Romanus pontifex non poſſit a promiſſis recedere in ſimilibus titulis de promiſſione facta in conclavi ante electionem, & poſt facta per Gregorium papam pium deducit dictus Antonius de Butrio in c. *canonum*, de conſtit. et D. Franciſcus cardinalis de Zabarella in tractatu, quem fecit, de ſchiſmate Urbani.

Quinto modo, poterit tacite & efficaciter obligari, ſi (ſe) ſubjecerit in eventum tranſgreſſionis ſententiæ conciſii, quod ex tunc ad revocationem majoris partis cardinalium apoſtolica authoritate inteligatur latiſſim, hoc certe facere poterit, quoniam poteſt ſe inferioris judicio ſponte ſubmittere. tit. q. VII. *nec ſi incompetentem*, doc. in c. p. de jud. exemplo Sixti, qui ſe ſubjecit synodo a Valentiniano Auguſto congregatæ, 2. q. V. *mandaſſe*; item exemplo Leonis c. *auditum*, eadem cauſa, & quæſtione.

Quod autem tali præcedenti decreto per ſolicitudinem cardinalium poſſit convocari concilium, pleniſſime conſultum fuit per Antonium de Butrio & Franciſcum Zabarella in ſimilibus caſibus, ubi papa vere arguereturr, & deprehenderetur deformator, & ſcandalizator ſtatus eccleſiæ, tranſgrediendo tam ſancta promiſſa ; quod etiam repetendo originem congregationis conciliorum primo factam auctoritate Apoſtolorum, Act. VI. ibi convocaverunt omnem multitudinem diſcipulorum ; & ex conventionibus factis per imperatores, antequam per jus poſitivum introduceretur, ſyndum univerſalem nonniſi Romani pontifices authoritate vocari ; fed fecundum prædicta non poſſet dici non affuiſſe ſimul authoritatem apoſtolicæ ſedis, licet veller poſtea reſilire.

Sexto, quod in eventum tranſgreſſionis promiſſorum, ſi papa, tanquam in deformatorem & perturbatorem eccleſiæ, proferat anathema & ſententiam maledictionis æternæ, hoc non videtur poſſe fieri exemplo Marcellini, III. c. *auctoritatem*, XXI. diſt.

Notanda vero eſt neceſſaria cautela, ſine qua facile illuderetur eccleſiæ, ſi unum tantum fieret inſtrumentum, vel hæc promiſſio in camera concederetur : accederet enim, ſicut dicitur, decretis concilii Conſtantienſis editis pro reformatione eccleſiæ, reſtringentibus illicitam pontificis, quorum fieret multa extenta exempla ; nuſquam tamen reperiet poteſt authentice ut fidem faciat. Igitur ſervanda cautela ; quam etiam ſervarunt cardinales ante electiones Gregorii, ut ſingula inſtrumenta publica ſingulis fierent cardinalibus.

Item cautela neceſſaria eſt, ut in ſingulis inſtrumentis omnes cardinales ſubſcribant, & electus poſtea, antequam publicetur, veneretur, vel intimetur in conclavi, ratificando ſubſcribat ſe propria manu.

Ut autem res deducatur ad praxeum, ſubjicietur forma voti ac promiſſionis.

Nos omnes & ſinguli S. R. E. cardinales congregati Romæ in gratia Spiritus ſancti electione futuri ſummi pontificis in conclavi, ante altare, in quo Miſſa communis celebrari conſueta, infraſcripta capitula inter nos unanimiter & concorditer ordinata pro defenſione catholicæ fidei & erectione eccleſiaſticæ libertatis, pro reformatione eccleſiæ in capite, & in membris, ac vinculo charitatis & pacis inter futurum ſummum pontificem & fratres ejus S. R. E. cardinales conſervando, vovemus Deo, & ejus Matri, et Virgini gloriosæ, & beatis apoſtolis Petro, & Paulo unique coeleſti curiæ ; jurantes quoque ad ſancta Dei evangelia corporaliter per nos tacta, ac alter alteri, & hic coram publico tanquam legitime perſonæ nomine ſanctæ Romanæ eccleſiæ de facri collegii noſtri ac omnium, quorum intereſt ſtipulanti, quod ſi quis & ſiqui noſtrum, qui fuerit aſſumptus ad apicem apoſtolatus, omni dolo, fraude, ac machinatione ceſſantibus, & omni prorſus exceptione remotis, ſervabit, & adimplebit omnia, et ſingula in dictis capitulis contenta, ac hic illis, aut eorum alteri contraveniet directe, vel indirecte, publice, vel occulte ; quodque ſtatim poſt electionem, et ante publicationem, inthronizationem omnia et ſingula prædicta capitula confirmabit, et approbabit authentico modo, et de novo ſimilem promiſſionem faciet in omnibus, et per omnia coram omnibus notario notarii, et teſtibus cum ſubſcriptione manu propria ſimili voto, juramento ſtipulatione et obligatione ; promittentes quod ipſe qui ex nobis electus fuerit a prædictis, promiſſione, voto, ac obligatione, et juramenti prædictorum, et ejus obſervatione, ac omnibus, et ſingulis in dictis capitulis contentis nullus noſtrum, nec eligendus ex nobis abſolvetur, ſeu impetrabit per ſe vel alium, et impetratis vel impetrandis uterus, et ſibi conceſſam nullatenus acceptabit, nec dictis capitulis per eum eligendum alteri data de facto abſolvi, ſeu relaxari tenore in aſſquo diſpenſari ; ſed volet perpetuo vinculo ſubjectionis obligari. Quod ſi forſam (quod abſit) aliquis veſtrum prædictis aut prædictorum aliquo contraxerit, tanquam transgreſſor voti, & fidei prædictæ, ac perjurus, tanquam etiam perturbator ecclæſiæ, & ſcandalizator eccleſiæ, et totius chriſtianitatis habeatur, et reputetur, et perpetuo anathemate atque excommunicationis & excommunicati ſtat, et cum impiis, qui non refurgent in judicio reputetur, et omnipotentis Dei contra ſe iram ſentiat, et SS. Petri et Pauli quorum pertuebit eccleſiam, in hac vita, et in futura furorem ſentiat ; ſtantque dies ejus pauci, et epiſcopatum ejus accipiat alter ; et nihilominus eligendus et futurus pontifex ſe ſyndali ſententiæ ufque ad depoſitionem inclusive fabjaceat. Quod ſententiæ atque judicio quisquis noſtrum aſſumptus fuerit in papam, ex nunc prout ex tunc, et e contra ſponte, ac voluntarie ſubjicit ſe ſentio a *minori* pare cardinalium commodius non reſpuerit. Quod quidem conſilium ex nunc prout ex tunc, et e contra ante publicationem, in eventum contravencionis et tranſgreſſionis prædictæ apoſtolica authoritate interveniendum erit a majori et ſanctiore atque obligatione authoritate apoſtolica judicet ; ita ut in deſidem caſum et eventum poſſit nuper pars cardinalium, vel imperatore illis requierentibus, concilium velut legitime et apoſtolica authoritate indictum, non obſtante quacunque renuntiatione, et derogatione cum quibuſcumque clauſulis, et cenſuris, per ſuam ſollicitudinem, congregat. Et ſi forſitan eos ſuæ ſollicitudinem ſtrictudinem et ſimiliatem quilibet ex nobis teneatur ſe ſubſcribere manu propria omnibus et ſingulis inſtrumentis confidentis, exinde quod etiam ante publicationem futurus pontifex facere teneatur ; quorum inſtrumentorum quilibet ex nobis unum vel plura habere valeat pro ejus arbitrio voluntaris, renuntiando pari voto, et juramento omnibus et ſingulis legibus et conſtitutionibus ſynodalibus, apoſtolicis, et aliis quibuſcumque, quibus contra præmiſſa quomodolibet nos juvare poſſent.

Sequantur ſubſcriptiones omnium cardinalium.

Forma ſubſcriptionis futuri pontificis.

Ego N. papa hodie videlicet etc. electus et aſſumptus in Romanum pontificem ſic, ut præmittitur juro, voveo, promitto, ratifico et confirmo omnia et ſingula ſuperius

Capi-

1 major.

Anno Christi 1459.

Anno Christi 1459.

ANNO CHRISTI 1459.

Capitula quæ multum statui ecclesiæ videntur esse necessaria.

Primo, promittat, & juret quilibet cardinalis fingulariter, (quod) si contingat eum assumi ad dignitatem summi pontificis, servabit, & adimplebit realiter ea, quæ sequuntur; nonobstabit quoque per aut ex eorpticti deperioritatis aut non competentis judicis, & alterí cuicumque, per quam (e juvari possit ad dicta capitula non observanda.

Item, quod non transferet five educet curiam Romanam de urbe ad urbem, loco ad locum, partia ad partiam, provincia ad provincias, sine consilio, & assensu DD. cardinalium, aut majoris partis ipsorum.

Item, quod non curabit, seu assumet aliquos cardinales etiam si principibus quorumcunque, imperatorum, regum, ducum, aut principum quorumcunque, nisi dicto consensu majoris partis DD. cardinalium, quodque exquisito hujusmodi vororum fiet consistoriaiter, & non auriculariter; fiet quoque dicta creatio nouvorum cardinalium, juxta ordinationem factam in concilio Constantiensi, nisi de consilio, & assensu DD. cardinalium aliud fiendum videatur.

Item, quod nullum promittemus seu promittemus facilet de ecclesiis cathedralibus, monasteriis, etiam sub titulo commendæ, administrationis, vel alio quocunque titulo five modo, nisi consistoriaiter, & interveniente consensu omnium cardinalium, aut saltem majoris partis eorum.

Item, quod nullum bullum unquam expediri consentiet, in qua ponatur, aut inseratur clausula illa; *de omissis fructum nofrum* &c. nisi prius vocatis omnibus, & cum effectu vota fratrum super contentis in ea fuit exquisita; & quod major pars consentiri, quodque ad minus fint subscriptiones trium DD. cardinalium, videlicet unius episcopi, unius presbyteri, & unius diaconi; qui in eorum subscriptionibus attestentur de consilio & assensu majoris partis, & nomina consentientium exprimendo.

Item, quod nullam facultatem præfentandi aut nominandi ad ecclesias cathedrales, collegiatas, seu monasteria, dignitates, seu alia quæcunque beneficia concedet principibus ecclesiarum, aut prælatis ecclesiasticis, cujuscunque conditionis, status, aut qualitatis existant, five imperatoriæ, regalis, ducalis, archiepiscopalis, episcopalis vel cujuslis alterius præeminentiæ, nisi de expresso consilio & assensu majoris partis DD. cardinalium.

Item, quod nullam infeodationem etiam de rebus quæ conservetur infeudati, seu alienationem sub quocunque titulo, etiam vicariatus, pignoris, emphiteutis, vel alterius contractus facient in quamcunque personam ecclesiasticam vel secularem aut communitatem de rebus & bonis spectantibus ad patrimonium ecclesiæ, nisi deliberatione prius habita conssitoriaiter, & consentiente majori parte cardinalium cum eorumdem subscriptionibus.

Item, quod nullam bullam unquam expediri permittet seu alicui concedet, per quam se adstringat principibus vel alicui ipsorum, aut eos satisfaciet, quod nullas ecclesias cathedrales, collegiatas, monasteria, seu alia beneficia conferet, nisi de ipsorum beneplacito aut voluntate, sine consilio & assensu majoris partis DD. cardinalium & cum eorumdem subscriptionibus.

Item, quod nullum legatum de latere unquam conssituet, aut eidem jam creato facultatem aliquam dabit, five concedet, nisi juxta & secundum deliberationem cardinalium, aut majoris partis ipsorum conssitoriaiter habitam, & quod in bulla facultatis consentientium nomina describantur.

Item, quod nulli principi, aut communitati movebit guerram, aut cum eis ligam, seu confederationem aliquam faciet sine expresso consensu eorumdem DD. cardinalium aut majoris partis ipsorum; & idem generaliter faciet de omnibus principibus, ebibus per eum generelis, aut illa non faciet absque consilio & consensu DD. cardinalium, aut eorum majoris partis, quemadmodum jura disponant.

Item, quod bona cardinalium, aliorumque prælatorum, necnon omnium confratrum in curia decedentium *nulla* modo occupabit, vel occupari patietur; sed permittet juxta juris dispositionem, & voluntatem decedentium, ut idem decedentes de, bonis ad ipsos quocunque titulo pertinentibus, & prout eis placuerit, disponant; religiosi, qui propriam voluntatem ab se abdicarunt, tantummodo excepti, quorum bona devolvantur ad illum, vel ad illos, ad quem, vel ad quos pertinent de jure, consuetudine vel privilegio; nec de juribus capellæ cardinalium decedentium aliquid occupabit, vel occupari faciet, aut permittet. Immo fit liberum cardinalibus de eisdem juribus testari aut facere, prout eis videbitur. Ab intestato tamen ipsi cardinales decedentes dicta jura capelli tranfeant ad heredes, fubstatis contrariis abusibus quibuscumque.

Item, quod dominis cardinalibus permittet libere recipere, & assignari facilet medietatem omnium & singulorum annatarum, jurium, reddituum, proventuum, & emolumentorum quorumlibet Romanæ ecclesiæ, juxta conssuetudinem Nicolai IV. cujus tenor sequitur.

» Nicolaus epiſcopus ſervus ſervorum
» Dei, ad perpetuam rei memoriam. Ca-
» lestis altitudo potentiæ, clementi providentia cuncta diſponens, voluit cum ſummo pontifice concedere S. R. E. cardinales, ut ipſi tanquam membra ejuſdem eccleſiæ capitis Chriſti capiti deſervirent, & ſubmiſſis humeris ad regendum univerſalis eccleſiæ fundamentum *aptoque ſedi* ſtitate cum ipſo pontifice laborarent, & eam ipſius eccleſiæ, quam totius urbis ſocumbentia onera indeſeſſis cum eo ſollicitudinibus partirenur. Hi ſunt, quos dixit Dominus, & velut propius & ſubliores eccleſiæ præditæ columnas præroga-
» tiva ſublimavit honoris: horum coetus in orbe magnificus omnes & ſingulos quibuſcumque titulis decoratos excellit, horum altitudo concilii ex parte, circumſpe-

ANNO CHRISTI 1459.

» ſpectionis, induſtria circa diligendi qualibet, & agenda ſalubriter afferre univerſaliter majora commoda dignoſcentur; & ideo reparantes incongruum, ut ipſi cardinales, tanta præditi dignitate, tamque ſollicitudinibus & laboribus pregravati, quibus ad conſerendum nobiſcum tantorum ſarcinas onerum nobis incumbentium ex apoſtolice officio ſervitutis dies laboriosos agunt, noſterque perdurant tribulationibus ejuſdem Romanæ eccleſiæ proventuum ac reddituum ac proſperitatis expertes, cui nos communicante in adverſis, conſpicienteque quotidie in nonnullis regnis, provinciis, inſulis, lacubus, civitatibus, terris & locis eccleſiæ memoratæ ubilibet conſtitutis pie memorie, ſplius eccleſiæ multæ hactenus negligentie patuiſſe, & aliis multis expoſitas fuiſſe diſpendiis per occaſionem & occupationes multiplices, qui ad ea manus illicitas extendérant; dignum duximus, ut præditæ Romanæ eccleſiæ univerſos fructus, reditus, & proventus, quos in Sicilie, Anglie, aliisque locis quibuſcumque, regnis Sardinia, Corſica, aliisque inſulis, necnon Marchia Anconitana, Ducatuſque Romandiole, ducatu Spoletano, terra Arnulforum, patrimonio B. Petri in Tuſcia, Campania & maritima; Sabina, Muſſa Trabaria, Carphagnana, comitatu Venenſini, civitate Beneventana, & aliis terris & locis & omnibus præditorum, eadem eccleſia obtinere dignoſcatur, cardinales modo participent infraſcripto, firmam habentes fiducium quod de cætero per eorum ſollicitudinem, diligentiam, & conſideracionem expertam favoriſque præditum in eiſdem locis fidelium & terris crefcet devotio, juſtitia plenius reddetur, & aquitas diligentiori cuſtodia habita ſervabitur; occupata & alienata in ſtatum debitum reſtituentur, & reſtaurabuntur etiam diſpata- ſtraque hujuſmodi participatio magni honoris & utilitatis pariet incremen- tum, quare de communi fratrum noſtrorum conſilio & aſſenſu ſtatuimus & decernimus de plenitudine apoſtolice potestatis, ut de diverſis fructibus, redditibus, proventibus, & aquilis condemnationibus, & cenibus ſupradictis hac diviſio in duas » partes; quarum una papali camere ſem- » per cedat; reliqua vero inter cardinales » eoſdem æqualiter dividatur; quodque par- tem hujuſmodi præditorum fructuum, reddituum, proventuum, & mulierum condemnationum, & cenſuum collegium cardinalium percipiat jure ſuo. Ut autem præ- dicta ſucceſſivis temporibus ſalvemus, & utilius valeant effectu mancipari, ſancimus, ut inſtitutio & deſtitutio reſtorum, qui præerunt locis & terris prædictis, & quorumcunque, & aliorum dictorum fructuum, reddituum, & proventuum, mulctarum, & condemnationum, & cenſuum collectorum fiat de conſenſu cardinalium prædictorum. Nulli ergo hominum omnino liceat hanc paginam conſtitutionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attemptare præſumpſe-

ANNO CHRISTI 1459.

» rit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri, & Pauli apoſtolorum » ejus ſe noverit incurſurum. Datum &c.

Item, nullus novas gabellas, aut alias exactiones imponet, nec aliquem in ſuo dominio ubique in urbe Romana, nec in aliis terris eccleſiæ Romanæ; nec concedet aut ſuper aliena quæ dominio temporali ſuo communicati, præter, vel contra libertatem eccleſiaſticam; exactiones ſuper clerum, vel eccleſias, five bona ad eccleſias, & loca pia pertinentia ſine cauſa rationabili, & tunc de conſilii eorundem dominorum cardinalium conſenſu.

Item, quod nunquam fuerit requiſitus per majorem partem dominorum cardinalium, congregabit generale concilium in loco, & tempore, ipſius loci quod fuerit de conſilium per dictam majorem partem; & in eodem concilio generali reformabit, feu reformari faciet universaliter eccleſiaſtica tam in capite, quam in membris circa eidem, vitam, & mores, tam reſpectu doctorum ſacularium, & regularium, quam religioſorum etiam monialium, & tam reſpectu perſonarum temporalium, quam communitatum; procedetque in dictis reformationibus quemadmodum ipſis dominis cardinalibus, aut majori ipſorum parti videbitur.

Item, ut Romano pontifici & dominis cardinalibus bona præventiua conſtet, non exponet, nec per quempiam apponi permittet, minum in perſonam vel bonis aliquos ex eis; nec aliquem in ſuo ſtatu & provitione immutabit pro quacumque cauſa, vel occaſione civili, vel criminali iure expreſſo conſilio & aſſenſu majoris partis DD. cardinalium; nec damnabit nec ſibi convictum numero teſtium expreſſo in conſtitutione Silveſtri papæ, ſacta in Synodo generali, que incipit; *preſul non damnetur*.

Item, quod feodatarios regnorum, & alios vicarios, capitaneos, gubernatores, ſenatores, caſtellanos, omnesque & ſingulos officiarios urbis Romane, & aliarum terrarum ac patrimonii eccleſie Romane facient jurare in eorum inſtitutione obedientiam, & fidelitatem Romane eccleſie; videlicet ſibi & ſucceſſoribus & cetera DD. cardinalium in eum bus & singulis capitulis, que ipſis DD. cardinalibus videbuntur eſſe neceſſaria. Faciet inſuper jurare ſupradictos feodatarios, & officiales cetereoſque in hoc capitulo nominatos, qui ſede vacante ad mandatum ipſorum D.D. Cardinalium civitatem, terras, loca, arces, fortilicia, & caſtra eccleſie Romane immediate tradent eorum ipſum DD. cardinalium, & expedient libere, & ſine contradictione quacumque.

Item, jurabit expedire & tradere quinquaginta milia ducatorum exponenda pro laudabili proſequutione in favorem fidei contra Turcos, aduerſus ipſos Turcos jura, & fecundum proviſionem factam per ſcitos recordationis Nicolaum papam V. prædecefforem ſuum; eam ante proſequutionem tradabit, & faciet prout iidem DD. cardinales aut eorum major pars, conſulerit eſſe faciendum.

Item, jurabit quod *a clerus in* ſummum pon-

Forte illud non abundat.

Lacuna forte.

Lacuna forte.

Lacuna forte corruptus.

ANNO CHRISTI 1459.

pontificem in aliquo istis capitulis in toto, vel in parte directe vel indirecte, contravenire permittet, sed patietur, sit omni dignitate pontificii ipso facto privatus, & deditutus, nec ea ratione ejusdem dignitati DD. cardinales teneantur obedire.

Supradictis autem pœnas incurret idem D. electus contraveniendo sine aliqua DD. cardinalium admonitione, & sine quacumque judiciali declaratione.

Item, jurabit quilibet, quod in eventu, & casu quod idem D. electus in aliquo fundamentum contravenerit, possint idem DD. cardinales, & ex vinculo præstiti juramenti, & voti teneantur procedere ad novam electionem summi pontificis ad requisitionem plurium, vel unius ex ditis DD. cardinalibus.

Item, quod ille, qui assumetur ad apostolatum latium, & immediate, facta electione antequam publicetur, juret ad fidei Dei evangelia omnia præscripta capitula invocabilibus obtinere: & ea tenquam per eam facta & futura approbare, & confirmare, derogando etiam aliis juribus, quæ hujusmodi capitulis quocumque modo contrariari videretur ex certa ejus scientia, ut c. ubi major, & Clem. ne Romani, & cuicumque alteri ibi contento confirmari. Sit. Quod si hujusmodi juramentum prestare, aut approbationem facere renuerit, sua electio sit cassa, & irrita ipso jure, nec cum aliquo D. cardinalis audeat publicare, sed ea non obstante ad novam electionem procedatur.

Item, de consensu omnium ordinetur, quod omnes & singuli DD. cardinales dantes vota teneantur illa dare sub illa conditione, quam nihil ille, in quem partes conferentur, postquam electus fuerit, ante ipsius electionis publicationem juraverit & voverit omnia præscripta capitula se cum effectu observaturum, nullo modo in eius personam consensum dare intendunt, aut volunt, quodque ad novam electionem, ut supra dicitur, procedatur.

De numero & qualitate DD. cardinalium, & modo promotionis eorundem.

Statuimus ut deinceps numerus cardinalium S. R. E. adeo sit moderatus, quod nec in gravis ecclesiæ, nec superflua utilitate vilescat, quod de omnibus partibus Christianitatis proportionabiliter, quantum fieri poterit, assumatur; ut nobilis civitas Romana, & negotiorum in ecclesia emergentium facilius habeat posse, & æqualitas regionum in honoribus ecclesiasticis observetur; sic tamen quod numerum XXIV non excedant, nisi pro honore nationum, quæ cardinales non habebunt, unus vel duo pro tenore de consilio & consentia cardinalium assumendi videbuntur: sint autem viri in sanctimonia, moribus, & rerum experientia excellentes, doctores in Theologia aut in jure civili, vel canonico, præter admodum paucos, qui de stirpe regia, aut ducali, aut magni principis orundi existunt, in quibus competens literatura sufficiat, non fratres, aut nepotes ex fratre, aut sorore alicujus cardinalis viventis, nec de uno ordine mendicantium ultra unum. Non corpore vitiati, aut alicujus criminis vel infamiæ notæ respersi, nec fiat eorum electio per auricularia vota folummodo, sed etiam cum consilio cardinalium colligialiter, sicut in pronuntiatione episcoporum fieri consuevit, qui modus etiam observetur quando aliquis ex cardinalibus in episcopum assumetur.

» Cum summo pontifici E. S. R. cardi» nales in dignitate christiana repositos, & collaterales assistunt, necesse est ut tales instituentur, qui sicut nomine, ita regulæ cardinales sint: quibus universalis ecclesiæ sentur ecclesiæ nec superflua numerositate F vilescat, qui de omnibus christianitatis regionibus quantum commode fieri poterit assumantur, ut notitia rerum in ecclesia emergentium facilius haberi, & supra his maturius deliberari possit: sic tamen, quod numerum XXIV. inter eos, qui nunc sunt, & assumendos non excedat; ita quod de una nacione ultra terrarum partem respectu cardinalium pro tempore existentium, aut una civitate & diœcesi ultra unum inde G instundum, & de ea natione, quæ nunc ultra tertiam partem habent usque ad ipsius partis reductionem esse nequeant. Sit, vir in scientia, moribusque, ac rerum experientia excellentes, non minimes XXX. annis. H Capitles, doctores liceantiati cum rigore examinis in jure divino, vel humano. Sit saltem tertia, vel quarta pars de magistris aut licentiatis in sacra Scriptura. Inter eos autem XXIV. esse poterunt alii, qui, valde admodum pauci, filii, fratres I hui nepotes regum, seu magnorum principum, in quibus non circumspectione & maturitate norum comprehensa literatura sufficiat. Non fiant cardinales nepotes ex fratre vel sorore Romani pontificis qui alicujus cardinalis viventis; non illegitime natiti, non corpore vitiati, nec alicujus criminis vel infamiæ notæ respersi. Præsidio autem numero XXIV. ejus magnæ ecclesiæ K cessitate vel utilitate, dummodo alii in quibus vire sanctitas vel eximia virtute refulgeant quamque meritorum gradus non habeant ac de Græcis cum Romana eccle. ia uniti fuerint infignes aliqui viri addici poterunt. Non fiat cardinalium electio per auricularia vota; sed illi soli assumi possint, L in quos, facto vero scrutinio, ac publica. tio, majores partes cardinalium per subscriptionem collegialiter confecisse; deinde etiam ab apostolice literæ cum subscriptione cardinalium confectianter manus propriæ confirmate, decretoque hujus facti conclii in ipsa sessione solemniter publicato, quod incipit:

Item cum multiplicatis cardinalium, in suo robore inviolabiliter permanfuro. Facto vero scrutinio ac publicato majorem partem cardinalium per subscriptionem collegialiter confecisse defuper apostolice literæ inde subscriptione cardinalium confectiatur.

Capitula infrascripta statui universalis ecclesiæ plurimum necessaria juret & promittat Deo omnipotenti, & beatis apostolis Petro, & Paulo quilibet D. cardinalis in gu-

ANNO CHRISTI 1459.

gularitter, si contingat eum assumi ad dignitatem summi pontificis quod servabit, & adimplebit realiter & cum effectu abscque aliqua reservatione & excusatione.

Primo, jurabit, & promittet expeditionem incepram contra infideles, & fidelcos cruc. lis Christi pro amplificatione, & dilatatione fidei toris viribus usque ad felicem exitum perficiet, facultatem facultatem Romanæ ecclesiæ, juxta consilium fratrum suorum S. R. E. cardinalium vel majoris partis eorum.

Item, quod quantum in se fuerit, juxta consilium prædictum, intendet reformationi curiæ Romanæ.

Item, quod non transferet five educet curiam Romanam de partis ad partem, provincia ad provinciam, sine consilio, & assensu DD. cardinalium aut majoris partis ipsorum.

Item, quod non creabit seu assumet aliquos cardinales preciosos quoramcunque, imperatorum, regum, ducum, aut principum, nisi de consilio & assensu majoris partis DD. cardinalium, quodque exquisito hujusmodi votorum fuit consistorialiter & non auricularitter, fiatque dicta creatio novorum cardinalium juxta numerorum fidem in concilio Constantiensi, tam quoad quantitatem, quam quoad qualitatem.

Item quod providebit de eorum Berenarum camera: omni mente cuilibet cardinali non habenti integram de beneficiis & capellæ quarum millis florenorum, quoquo vel provisum fit de dicta summa redditus, & quod cardinales omnes habentes quacumque beneficia & incompatibilia in statum, vel in commendam, dimittendi, & defendet in poslessione eorum.

Item, quod nullum prosiionem, seu promotionem facere de ecclesiis cathedralibus, abbatiis, & magistratibus & aliis quibuscumque in camera apostolica taxatis, & sub titulo commendæ, administrationis, vel alio quocumque titulo five modo, nisi consiliotialiter, & interveniente consensu fatrem majoris partis cardinalium, præterquam de filis, quos habebit DD. cardinalibus, & præterquam de abbatiis, quæ non excedent valorem ducentorum ducatorum, & quod nihil ultra taxam restituetur, & quod nullam bullam aliquam expedit consentiet in qua donatur aut inscribatur clausula illa: *de consilio fratrum &c.* nisi prius realiter & cum effectum consistorialiter vota fratrum super contentis inea fine expulita, & major pars consenserit.

Item, quod nullum facultatem prædicandi, aut nominandi ad ecclesias cathedrales, collegiatas five monasteria dignitates, seu quacumque alia beneficia concedet principibus secularibus aut prælatis ecclesiasticis cujuscumque conditionis, status aut qualitatis existant, five imperatoris, ducalis, regalis, archiepiscopalis, episcopalis, vel cujuscumque alterius præeminentiæ, nisi de expresso consilio & assensu majoris partis DD. cardinalium.

Item, quod nullum bullum unquam expediri permittet, seu aliqui concedet, per quam se adstringat principibus, seu aliqui ipsorum, aut eos contineat quod nullus ec-

ANNO CHRISTI 1459.

clesias cathedrales, collegiatas, monasteria, seu alia beneficia conferet, nisi de ipsorum beneplacito, aut voluntate, & omnes concessas revocabit.

Item, quod nullum infeudationem de regnis, castris, civitatibus & terris, & de rebus, quæ confuevernunt infeudari sive alienari, sub quocumque titulo, etiam vicariatus pignoris, emphyteosis, vel alterius contractus faciet in quamcumque personam ecclesiasticam, vel secularem, aut communitatem de rebus & bonis spectantibus ad patrimonium ecclesiæ, nisi deliberatione prius habita consistoriali, & consentiente majori parte cardinalium cum eorumdem fubscriptionibus.

Item, quod nulli regi, domino, principi, aut communitati non subditis sibi nec ecclesiæ Romanæ, aut eum eis ligam aliquam faciet, ad inferendam alicui guerram, sine expressio consensu majoris partis DD. cardinalium.

Item, quod bona cardinalium & religiosorum aliorumque prælatorum, necnon omnium clericorum in curia decedentium nullo modo occupabit, vel occupari patitur, seu permittet juxta juris dispositionem, sed volumtates decedentium, ac idem decedentes de bonis ad ipsos quoquomodo pertinentibus prout eis placuerint disponant; aliis religiosis qui propriam voluntatem a se abdicaverunt tantummodo exceptis, quorum bona devolvantur ad illum vel ad illos, ad quem, vel ad quos pertinent, de jure, consuetudine, vel privilegio, nec de juribus capellæ cardinalium decedentium aliquid occupabit, vel occupari faciet aut permittet; sed potius liberam cardinalibus, & religiosis de eisdem juribus testari aut facere prout eis videbitur.

Item, quod nullas novas gabellas aut alias exactiones imponet, nec antiquas augmentabit in urbe Romana, nec in aliis terris ecclesiæ Romanæ, nec gabellas jam positas augmentari, seu diminui, nec concedet infuper alicui regi, dominio temporali seu communitati præter, vel contra literarum ecclesiæ Romanæ cathonem super ejecrum, vel ecclesias seu bona ad ecclesias & loca pia pertinentia sine causa rationabili, & tunc de consilio eorumdem D. D. cardinalium consentu.

Item, quod feudatarios regnorum, & aliis terrarum, capitaneos gubernatores, rebellanços, omnesque, & singulos officiarios urbis Romanæ, & aliarum terrarum patrimonii ecclesiæ Romanæ faciet jurare in eorum institutionem, obedientiam, & fidelitatem ecclesiæ Romanæ; videlicet ibi & successoribus, faciet infuper juxta dispositios feudatarios, & fidelibus cæteroquæ in hoc capitulo nominatos, quod fede vacante, ad mandatum ipsorum dominorum cardinalium, civitates, terras, loca, arces, fortilicia, & castra ecclesiæ Romanæ immediate tradent cæteri ipsorum cardinalium, & expedient libere, & sine contradictione quacumque.

Item, quod DD. cardinales omni anno semel in unum congregati videant, cogitent et examinent utrum illa per pontificem fervenire; quod si non fervantur ad-

ANNO CHRISTI 1459.

moncant eum caritative, et eum ad illorum obſervationem exhortentur ulque ad tertiam admonitionem.

Item, quod de his omnibus ſtat una bulla authentica, quæ ſervetur in aliquo loco communi ad petitionem collegii.

Item, quod hæc omnia ratificabit, et approbabit ante publicationem electionis ſuæ, mediante promiſſione et juramento.

Item quod in fine erit ſubſcriptio S. D. N. in hunc modum videlicet.

Ego Pius II. præmiſſa omnia et ſingula promitto, et juro ſervare, quantum cum Deo, et honeſtate, et juſtitia ſedis apoſtolicæ poterò.

Et eum hoc ſignati fuì impreſſione.

Beatiſſime pater. Si pro ſancto ſubventionis religioni, & reipublicæ, ſideique chriſtianæ opere mœrent V. S. proniſci Mantuam, aut Utinum, prout in publico conſiſtorio decrevit S. V. ſupplicat devotiſſimus ac peculiaris S. E. & S. R. E. populus Romanus, ut neceſſum ſum ex urbe, quanto magis poterit, differat, & ex ea fecum curiam Romanam nullatenus transferat; nam id expoſitæ honori V. S. ejuſque curiæ & reipublicæ Romanæ ſtatui, bono, & commodo deregitur (*his*) rationibus.

Primo, quia ſi hic differat & tranſferre caveat V. S. omnis homo intelliget quod ſi veltræ peregrinationis aſſerto ſubventionis fidei &c. nulla ſimilatio, ſed ipſa neceſſarie cauſæ pura ineſt veritas: ſi neceſſum ſederet, aut fecum tranſferat curiam, intelliget homines per contrarium quia V. S. voluntarium ejus ex urbe diceſſum in dicta cauſæ neceſſitatem ſimulet.

Secundo, ex prima parte differendi neceſſum. V. ſanctitatis quanto plus fieri poterit, ſuccedet V. S. commoditas & urbi ac ſanctæ curiæ ſuæ veltri cauſæ opportunitas non exigua; nam cum plurima in terra & mari, ut hic dixerim, extrinſece & intrinſece jam ora apparent, apta turbare pacem, quietem, & ſtatum in urbe, & patria ejus, ut illa ante diſceſſum beatitudo veltra compotat, eſt neceſſarium, ut ante diſceſſum V. S. concor..... pratice & Italiæ potentias conducat, & offerre poſſit altramontanis ad contributionem; eo quod diſcedere illis non compoſitis, & Italicis ad opus non conduciſtis eſſet videretur, & ſine tempore ad rem accommodo illa impoſſibile eſt componere.

Tertio, ſuccedit ex prima parte, quod Romanæ urbis aliarumque civitatum V. S. ci ves & incolæ, & V. S. fubditi patienter abſentiam V. S. ſupportabunt, & ipſius re-ditum avidi præſtolantes a devotione V. S. nulla ipſorum cepido, nullaque malignantium perſuaſio aut oppreſſio eorum animos ſubvertere poterit. Sed ex ſecunda contraria parte, qua ſe illi ſola voluntate pontificis derelictos a V.S. intelligentes de reditu V.S. deſperabunt; facile ſuccedet quod malæ cogitationes eorum, pejoraque malignantium opera eorum animos a dicta devotione ſubvertere, & tanti patrimonii Romanæ eccleſiæ ſtatus periclitare poterunt.

ANNO CHRISTI 1459.

Quarto, quod S. V. non decat fecum curiam Romanam expedite permavime videtur ſanctæ operi, ſanctæque cauſæ veltræ peregrinationis, cui liberius, cui ſolemptanter, & cui ſemper intendere poterit ſi ab aliis Romanæ curiæ curis fuerit (*non*) diſtracta.

Quinto, ex prima parte ſuccedit, quod propter abundantiam, V. S. ex ejus peregrinatione durante, nihil aut valde parum S. V. deperibit, eo quod urbis & aliarum terrarum eccleſiaſticarum introitus in eo ſtatu, ſicut ſi S. V. præſens eſſet, conſervabuntur; ubi ex ſecunda parte contraria illi omnes perdentur, & diſſipabuntur.

B Sexto, cum ſubventionis hujusmodi ſanctæ operis modus in pecunia tranſmittendis populis Turco finitimis permaxime conſiſtat, ad illud conducendum ſola prima pars, ex qua curia in urbe remanente ex receſſu V. S. (*non*) ſolum ejus urbis, ſed etiam totius ſtatus Eccleſiaſtici, Florentinis, Ferrarienſibus, Mediolanenſibus, caterisque populis intra urbem & Mantuam ſcu..... medii, quos in ea ſubventione contribuere oportet; nihil aut valde parum de ſuis introitibus &c. deperiturum erit.

Septimo, ex prima parte, quia curia qua in urbe remanet (*non*) ſolum ejus urbis, ſed cæterarum eccleſiaſticis pertinentiali hominum animas & devotione & obedientia V.S. & in patientia ejus reditum expectandi confervat, ſed reſtaurat. V.S. ab impeſtis magnis, quas neceſſario ſubita foret in armorum gentibus, & aliis proviſionibus in hac parte dimittentis, & faciendis in ſecunda contraria parte, qua videlicet V. S. ſecum curiam tranſferat.

Octavo, quod ex prima parte gratificatur V. S. ſuis conſervatoribus, quos laboribus itinerum, expenſiſque magnis & variis periculis, neceſſario ſubituris ex ſecunda parte, non ſolum in laboribus itinerantes, ſed in proviſione victualium & aliorum ſupellectilium jam per totum annum facta, ac eorum dura ſeparatione a conjugibus & liberis relevat.

Nono, prima pars ſuccurrit & providet pauperibus litigantibus, qui ex partibus remotiſſimis cum laboribus, impenſis & periculis perforarum ſequuntur curiam pro juſtitia conſequenda. Nam ſi auditores cauſarum intelligant ſe in urbe remanſuros, viſioni regeſtrorum, & cauſarum expeditioni libere intendent, ubi ſi per ſecundam partem contrariam ſe itineraturos ſeiverint, neceſſe providere coacti, nec cum itinere deſinebuntur, neque ad tempus poſquam ad deſtitatum venerint locum vacare viſioni, expeditionique præditis poterunt.

Decimo ex prima parte, occurritur vel in ſolam urbem aut in eam & Italiam indiari capientibus, cogitantibuſque modos per quos animum V. S. a reditu ad urbem divertere, ut eam ultra montes fub demonſtratione alicujus apparentis honeſti vel utilis conducere poſſint: quia ſemper ſe poterit defendere V.S. ab inſidiis eorum re, & facto, oſtendendo quod fidem datam de non tranſferendo ex urbe curiam cum Deo, & honeſtate frangere non poteſt.

Un-

ANNO CHRISTI 1459.

Undecimo, cum ſtatutum fuerit, primoin concilio Lugdunenſi per Gregorium III. (*a*) quod morientes papa in loco, in quo cum ſua curia reſidebat, in loco ille ſit civitas, in ea; ſi ſit caſtrum, in civitate diœceſis, cujus illud eſt, ſteri debeat electio ſacerdotis; & deinde in concilio Viennenſi per Clementem V. fuit additum, quod ſi in civitate a qua papa receſſit audientia cauſarum & apoſtolicarum literarum remanſit, ad illam, ubicumque papa moriatur, redire debeant cardinales pro eligendo pontifice cum facultate, oporteat eligere partem primam, per quam ſi (quod Deus avertat) in ea peregrinatione papam mori contigerit, redirent cardinales hoc caſu pro ſucceſſoris electione facienda ad urbem, ubi DD. ipſi & plena libertate & ſecuritate gaudentes impreſſionem nullam timere poſſint, & occurritur periculo, quod in ea electione convenire poſſet. Ex parte ſecunda, ſi aliquis in ea civitate, ubi ſecundum illam electio fienda foret, eſſet dominus, aut ſic potens quod ipſos Romanos cardinales eligere, quem ipſe veller, cogeret per impreſſionem poſſet.....

(*a*) Lege X.

In Clem. Romani.

Nec ultimo, inuſtum, aut inconſuetum vel inhonetum eſt ſi papa ex cauſa ſe ad locum tranſferens, in loco, unde ſe transfert curiam dimittat; cum videamus hoc de jure ſteri poſſe juxta ſtatutum Clementis papæ in Viennenſi concilio in clem. 2. de elect. §. *ſane v. ex tamen adjectis*, et ſic non ſolum conſuetum fieri ex tunc, ſed moderno tempore hoc ſteri per ſel. rec. Martinum V. Eugenium IV. & Nicolaum ipſius ſucceſſores.

Si ergo ſolam cauſarum, & literarum apoſtolicarum, quæ contradictarum appellantur, audientiam vult S. V. dimittere, faciat ordinando quod Romæ ſit cancellariam regens, commiſſoneſque ſinet, prout illas ſignat vicecancellarius aut pro tempore regens de communi juſtitia; alias autem commiſſiones juſtitiæ graviori, ſi placet V. S. ſignabit etiam ipſe ſolus, & talis ſit, de quo S. V. confidat, vel ipſe cum aliquibus aliis peritis ſibi in hoc pro conſilio adjungendis, præcedente ſemper advocatorum, publica audientia, prout fieri ſolet in palatio audientiæ, cumque fier de mandato V. S. Et ſimiliter apoſtolicæ literæ de juſtitia minori, quæ per contradictarum audientiam expediri conſueverunt, & ſub nomine & plumbo V. S. expedientur. Nec abſonum eſt, quod ſita ſub papæ nomine abſente papa ſtant, cum legem condendo dicat Imperator: *nemo vivo ſcribat, quibus ego nobis omnia authoritas impertitur.* Cumque videamus omnium regum totius mundi conſilia, literas omnes, omniaque negotia regnorum ſub nomine ſuorum regum longe abſentium expedire. Ego quoque vidi prædicti, quando in primis Eugenii fere annis bon. mem. tunc Rothomagenſis cardinalis & vice cancellarius, adjunctis primo-fibi aliquibus cardinalibus, & deinde prælatis, ac (*ad*) paucis audientias advocatis conſtitutialibus, facietur in palatio ſuo S. Laurentii in Lucina illico auditis advocatis propoſitas commiſſiones, per ſeipſos de papæ mandato ſignabant, abſque ſtatum (*ſi feciu*) relatione, vel conſultatione papæ. Si enim papa confidit de conſcientia, prudentia, & ſcientia cujuſcumque in videndis commiſſionibus, & pro ſignaturis earum dandis conciliis; decens, & congruum eſt quod de illius ſignatura de qua ſanctitatis mandato facienda confidat: quia, ut dictum eſt, omnia noſtra facimus quibus ex nobis omnis authoritas impertitur.

Dect ſi quod.

ANNO CHRISTI 1459.

ANNO CHRISTE 1460.

CANTUARIENSE CONCILIUM

Anno 1460. habitum.

Aped Wilkins to. 3. pag. 577.

PRemissis juxta formam confuetam præparatoriis, mag. Robertus Gascley, frater ordinis fratrum Prædicatorum, die nono mensis prædicti, exhibuit literam a domino tenge domino archiepiscopo directam, quam hodie nonifice dictus reverendissimus pater fuscepit, & per Rogerum Malmsbury, unum de clericis fuis eandem fecit publice legi. Qua lecta idem reverendissimus pater decrevit eandem publice legi in domo inferiori, ubi clerus diœcæ convocationis tempore ab antiquo celebrat fuam communicationem exercere & habere. Sequenti die clerici domus inferioris ex mandato domini archiepiscopi pudictorum dictam, Johannem Stokiy, eidem præfentabant. Hac præfentatione facta, idem reverendissimus pater Cant. archiepiscopus declaravit diversas causas convocationis hujusmodi, eisque intimavit, quod nonnulli de concilio domini regis illuc eflent accelluri, qui eis negocia domini regis declararent: comparuerunt deinde ac mature tam concerneretur profperitatem regis & regni, ac defenfionem exercitus Anglicani propofuerunt. Die Mercurii (14 Maii) fequente dictus reverendiffimus pater in domo capitulari hofiarii per dictum fratrem Robertum Cafley die hanc præterito exhibitam debita cum reverentia recepit. Et deinde reverendus pater London. epifcopus eandem bullam de manu patet Eroneden archiepi Cant. recepit, protefiatione publica per eum in præmiffa dicti reverendiffimi patris & aliorum confratrum fuffraganeorum fuorum, & cleri ibidem congregati, facta, quod dictam bullam, juxta omnem vim, formam, & effectum, fibi demandatam, et per eum in eadem contineri, exequi vellet quarenus ad ipfum attinet, & ut illius obedientiæ fedi apoftolicæ, & domino noftro papæ debitor. Deinde propofitis in fcripto per certos venerabiles patres, dictæ Cant. provincia epifcopos, nonnullis articulis, et ibidem lectis, quorum errores in quibuldam fubdolis per ipfos ad tunc ibidem delibe tatis plenius apparent, ut fequitur.

In primis, cum ecclefia Anglicana defcita ecclefiaftonis canonum, decretorum, & conftitutionum poenalium a fanctis patribus contra delinquentes, ut nequis hujuscemodi delinquentium, & perfonas eifdem publicatorum, & per univerfum mundum prædicatorum, fit multipliciter in dies plus folito oppreffa; dignitimi, & paftorali officio, pie confideratis, quod magna pars populi regni Angliæ eft cenfuris & excommunicationum fententiis a jure latis involuta; & adeo in hujusmodi fententiis cenfurifque, defectu denunciationis & publicationis, plures de populo noftro crebro fe excommunicationis fententiis fuis ligari; & illo prætexto & occafione forte gratia deeft populo, & inde magna difcordia & vindictæ

cauſarentur, in magnum præjudicium eccleſiæ, regis, & regni, & fortaſſe in deſtructionem fonſum, ſi remedia congrua citius non oppantantur.

Item dicta veſtris paternitatibus proponitur, ut ſuperius, & humillime petitur, quod ad hanc facram convocationem cleri vocentur de certis comitatibus, vicecomites & ſubvicecomites, & eorum miniſtri detectabiles, necnon fafi juratores, præfertim illi pro talibus communiter habiti, tenti, & reputati, curatos, facerdotes, & alios inofle ex fidis falſis cauſis notorie indictanent, & fic indictari procurantes, & eum tales funt a jure canonum excommunicati, & pro talibus manifeſte habiti & noti, declarentur hic pro excommunicatis denuncientur & deinde in partibus fuis interi vicinos & notos, quouſque abſolutionis meruerint habere ſententiam in forma juris.

Item omnes perſonæ, cujuſcunque ſtatus, gradus, aut conditionis fuerint, clericos ad veritum cauſarum, hoc eſt ad curiam temporales per breve, *Prænunire facias*, & alia injuſta brevia invicos trahentes, & profecquentes, ſunt ſimili excommunicationis ſententia ligati, & fic vocandi, declarandi, & pronuncianda. Et ſimili modo violatores libertatis eccleſiaſticæ ſunt denunciandi. Tunc reverendus pater Exoneden epiſcopus delideravit unum articulum, quod adiuſſio nes clericorum ad beneficia eccleſiaſtica, præſentatos volentes admitti per procuratores, de quorum ſcientia ordinationeve, minime conſtat, declarari. Et tunc dictus reverendiſſimus pater Cant. archiepiſcopus, cum conſenſu fratrum ſuorum, decrevit hujuſmodi præſentationes & admiſſiones, ſecundum diſcretiones ordinationum conſideratione: quod, ſi de hujusmodi præſentatorum ſcientiis eis minime conſtare poterit, quod ex tunc communi deliberatione ibidem habita, ſicium effet quibuſcunque talibus fic præſentatos, & modo præditto admitti volentes, eos non admittere, donec de eorum ſcientiis fuerint informati. Eis in domo ſuperiori peractis, nonnulla per mag. Johannem Stokis, protocutorem, coram reverendiſſimo vice voces oraculo proponebantur, quæ ſtatum regni Angliæ, & utilitatem eccleſiæ Anglicanæ, reformationemque ejus concernebant, quæ in certos articulos redacta, cum aliquibus viris peritiſſimis ſcientiæ a reverendiſſimo electis communicabantur. Medio tempore dicto reverendiſſimo patre una cum venerabiliſus ſuis confratribus, ut prius, comparentibus, ac deliberatione & communicatione ſuper articulo, & groſſis arboribus ſciſſis, ſeu proſtratis decimandis habita, ſtatuto regio in contrarium edito, ſolo continuata fuit dicta convocatio per dictum reverendiſſimum pa-

ANNO CHRISTE 1460.

trem uſque & ad diem *lunæ proxime ex* tunc ſequentem. Quo die advenientes, dicto reverendiſſimo patre una cum aliis, ut prius, comparentibus quidam dominus Brethill rector eccleſiæ parochialis ſancti Nic. Caſtlæ, comparoit ibidem, ac obiectis contra eum, per dictum reverendiſſimum patrem nonnullis articulis, hæreticam pravitatem ſapientibus, quibus idem dominus Johannes ad tunc reſpondebat, fuit non plane. Tunc dictus reverendiſſimus pater cum conſilio confratrum ſuorum decrevit, quod dictus dominus Johannes Brethill coram eis in dicta domo capitulari ſinguli diebus, durante convocatione ſe præſentaret, & quod nullo modo illicentiatus recederet. Alia fynodi die ſequente, dicto reverendiſſimo patre aliunde occupato, comparuit reverendiſſimus pater Saram epiſcopus, præſidens dictæ convocationis, loco & hora conſuetis, una cum aliis confratribus ſuis, & prælatis, & lecto articulo eidem per dictum dominum Johannem Brethill publice ibidem coram clero, idem reverendus præſidens dixit, quod vellet deliberare ſuper ipſo articulo, & decrevit dictum dominum Johannem Brethill citari perſonaliter, & poſſet apprehendi; ſic autem, publice per eſſicium in valvis eccleſiæ cathedralis Sancti Pauli London. poſitum. Et ad iſtum citationem exequendam mandavit Johanni Brown, apparitori reverendiſſimi in Christo patris domini Cant. Archiepiſcopi anteditti generali, ut diligentiam faceret. Et deinde publice in domo capitulari, fuit retectum, & delatum dicto reverendo patri Sar. epiſcopo, committendo, ſive præſidenti dicte convocationis, & aliis confratribus ſuis cæpiſcopis, & tori cleri, quid quidam magiſter Galfridus Langtroke, procuratori nobilis viri magiſtri Petri Courtney, archidiaconi Exon. clericus convocationis fuerat per officialem vicecomites London. ad ſedem Sinonis Montagum, morum ſuum trahentis infra parochiam ſancti Michaelis apud Querne, civitatis London. arreſtatus, & in priſona poſitus? Et his auditis, & per dictum præſidentem cognitis, idem reverendus pater præſidens asgerabat, cum conſenſu fratrum ſuorum, quod idem præſidens, decrevit tranſmittendum fore ad magiſtrum & vicecomitem dicte civitatis pro deliberatione dicti magiſtri Galfridi, ſic imprifionati eſſentis. Et priorem eccleſiæ Chriſti civitatis London. rogavit, quatenus cum magiſtro London. & vicecomite communicaret, ac ei intimaret, & innoteſceret, quatenus dictæ convocationis contra eos effet proceſſurus; videlicet per centuras eccleſiaſticas, & alia remedia juris, niſi ipſum magiſtrum Galfridum per eos arreſtatum ſtatim liberarent e carcere. Deinde habita communicatione cum majore & vicecom. per dictum priorem, inconſimenti fuerat dictus magiſter Galfridus, auctoritate dictæ convocationis, a carcere liberatus. Et tunc habita aliquali communicatione ſuper diverſis articulis motis in dicta convocatione per eleum ibidem, reverendus præſidens, poſt unam alteramque continuationem, infirmitate detentus, ſubſtituit commiſſarios certos ex confratribus ſuis ad negocia ſynodi expedienda. Sanitati tamen haud dii poſt reſtitutus dominus archiepiſcopus, comparuit in loco conſueto, coram quo propoſitæ fuerant petitiones cleri pro reformatione in ſubſcripris habenda.

In primis, quod ordinarii in ſuis viſitationibus ſervientes muneram procurator. In vidualibus vel pecunia taxata pro procuratione, de jure vel conſuetudine inſtituta contenti; optione reſervata viſitatis, an velint hujusmodi ordinarios in eſculentis & poculentis ſuſtinere, vel pecuniis hujusmodi procuratoriis, aut quæ munera fibi vel ſuis oblata omnino refutant. ne ſententiam excommunicationis in ipſos ipſo facto. Et tacc viſitandi fe. ma ab univerſis epiſcopis aliſque ordinariis de jure ſeu conſuetudine viſitantibus obſervetur.

2. Item, cum per commiſſarium, juſta cauſa ſubſtituente, epiſcopi viſitaverint, viſitationibus hujusmodi, abſque pecunia ſine hujusmodi ordinarii & eorum commiſſarii contenti, prout facri canones declarare editi in hac parte.

3. Item, cum pecunia deror pro aliorjus electione facta vel facienda, vel pro confirmatione electionis, electio eſt reprobanda, nihil conſtituerit illos, qui detinent pecunias hujusmodi, hec freiile per fraudem, in dispendium illius electi, ut notant doctores. Liquet ergo ex præmiſſis, quod confirmationibus, hujusmodi electionum ſaltem a prælatis recipiebat pecuniaria ſit reprobata. Providetur autem quod pro hujusmodi confirmationibus pecunia non recipiatur ab eiſdem, nec pro beneficiationibus abbatum, cum hujusmodi confirmationes & beneficiationes minifte, ſeu ſaltem *turpe lucrum*. Referrata tamen rationabilibus & moderatis expenſis, & quæ de jure recipiendi & ordinariis hujusmodi, ſi confirmandi vel benedicendi habeant unde hæc præſtent; alioquin ipſi epiſcopi ſua ordinarii de quo hoc facere teneantur.

4. Item, quod ordinarii hujusmodi in viſitationibus ſuis diligenter conſiderent & videant ſtatum monaſteriorum & prioratuum, per ipſos viſitatorum ſeu vicarandorum, & quod ipſi ordinarii reddant reſpectivos de ſuis adminiſtrationibus ſingulis annis plenam, & clarum, & per deputatum a conventu approbandum, & de ſuis expenſis, prout in conſtitutionibus legatinis clarius continetur.

5. Item, perlue quod archidiaconus Weſtmon. in cauſis matrimonialibus, & diverſis inter ſuos ſubditos ſolum procedat, qui ſui ſubditi per annos & dies ante cauſe inceptionem abſque fraude fuerint, & non inter ſubditos aliorum ordinariorum, qui pro tempore ſuis notæ ibidem permanent, & habito diverſorio ſtatim ad propria reverentur, & quod ſententiæ diverſatoriæ prius latæ, quæ notorie fint, & ex ſtatu cauſis habitæ, cum ſcandalo totius eccleſiæ per judices ordinarios vel eorum deputatos revocentur, & annullentur. Et quod archidiaconi ibidem in futurum habeant ibi diſtum virum in aſſeſſorem in cauſis predictis, cum hujuſmodi cauſæ per ſuppres ju-

ANNO CHRISTI 1460.

dices sint solum terminandæ propter periculum animarum, & quod procuratores & notarii publici didicam curiam Wellmon. cum tanto ecclesiæ scandalo occupantes, à curiis ordinariorum omnino repellantur.

6. Item, quod ordinatio illa provincialis facta per bonæ memoriæ dominum Henricum Chicheley de quæstoribus, in omni sui parte observetur, sub pœna restitutionis seu satisfactionis aliorum recepturum per quæstores antedictos.

7. Item, quod fratres Jerusalem in fails capellis, vel ecclesiis, per suos cappellanos subditis aliorum ordinariorum sacramentum Eucharistiæ vel Matrimonii non ministrent in futurum, nec per eorum tolerantiam & conniventiam ministrari permittant, sub pœna juris, sicut hactenus ministrari fecerunt, nec excommunicatos a jure vel ab homine absolvant, vel excommunicatos hujusmodi feu alios feipsos occidentes sacræ sepulturæ tradant, sicut aliquatenus fieri contigit, per eosdem.

Clandestina matrimonia. Dispensatio contra bannorum edictum.

8. Item, perlitur quod cum magnum scandalum in ecclesia Dei generetur super clandestinis matrimoniis, occasione dispensationum ordinariorum sæpius indiscrete concessarum, super bannis in hac parte edendis, placeat ordinariis, quod Dominus Cant. provinciæ aliter non valeant dispensare super matrimonio solemnizando, nisi banna bina vice divulgata solemniter inter se dilantibus, in ecclesiis parochialibus viri & mulieris matrimonialiter conjungendorum, prius publice edantur, examinatione partium diligenti & inquisitione præcedentibus; exposita sufficienti & legitima cautione. Inferiores autem judices dispensationes hujusmodi nullo modo concedant, cum potestas dispensandi in talibus eis committa non exhibeat. Proviso semper, quod si vagabundi veniant ad parochiam aliquam omnino inibi commorandi ut parochiani, & sic falaciant se parochianos inibi, eo non obstante hujusmodi banna edantur publice in ecclesiis parochialibus, in quibus pro majori parte prius morari habuerunt hujusmodi vagabundi, sive noviter supervenientes, & ubi melius fuit agniti & noti, præcedentibus, ut supra, partium diligenti examinatione & inquisitione, & cautione sufficienti exposita, ut supra.

9. Item, cum per habitum debeat distingui condicio omnium clericorum, videlicet superiorum et inferiorum, moderni tamen temporibus quidam abusus crevit, et in publico exercetur, quod simplices presbyteri & alii clericorum ordines gradum et statum suos in apparatibus suis ad modum doctorum, seu cæterorum venerabilium virorum canonicorum ecclesiarum cathedralium capitulis, cum curtis lirispiliis, vulgariter "*Tippetis* nuncupatis, publice deferre, ut eis sit, et in eis incedere non verentur; ita quod vix per habitum moderni temporibus cognoscitur simplex sacerdos, qui modicum de ultra laicum a doctore vel alio venerabili viro perito ecclesiastico, nec e contra, & indumenta sua superiora non deferunt clausa, sed per totam anteriorem partem aperta, ut ut veneranda sua publice videri valeant, ad modum laicorum, & plures hujusmodi presbyteri utuntur caligis chiusis & capellis cum liripiliis antiquo modo, & colericis duplicidorum rotarum ex scarleto vel alia fulgida vestis ultra modum supra togas seu tapas suas publice exercendibus, ad modum aliorum qui nominabantur, *Galanters*, in magnum scandalum ordinis sacri, & derisum & ridiculum laicorum; fiat, si placeat, reformatio.

Habitaque deinde communicatione per dictum reverendissimum patrem cum suffraganeis & clero de & super hujusmodi articulis, idem reverendissimus Pater Cant. archiepiscopus continuavit diebam convocationem, ut supra, ad alium diem. Quo die advenientes; dictus reverendissimus pater fuls cum suffraganeis de & super nonnullis motis articulis in dicta synodo communicavit; ac super certis constitutionibus per prædecessores suos editis, quas cum consensu & assensu suffraganeorum suorum ad tunc ibidem præsentium, & totius synodi legi audiri, & fuspendit concursus latas ipso facto in constitut. Straford. *Adeo quorundam* nona; item, *Quia* Hisp. *Effrenate cupiditate*; Chicheley *cum ex eo* & illas sententias decrevit fore serendas synodo. Et deinde continuata fuit dicta convocatio per anteriorem reverendissimum patrem archiepiscopum ad diem extunc sequentem. Quo die advenientes, habita communicatione per eundem reverendissimum patrem Cant. archiepiscopum cum suffraganeis fuis de & super arduis negotiis, utiliterum ecclesiæ Anglicanæ concernentibus ac pluribus articulis ibidem fedis & recitatis, ad supplicationem totius cleri, idem reverendissimus pater, aliique reverendi patres regiam majestatem pro reformatione eorundem promiserunt fuos impendere labores. Deinde cetri vir ex clero electi fuerunt, qui dictum reverendissimum patrem, & alios reverendos patres ad præmissa facienda follicitarent. Demum clerus Cant. provinciæ interdixit illas ordinationes necessarias regni, & regni, alia insuper plura & varia ecclesiæ Anglicanæ regni & regno ab hoibus imminentia pericula, quantum in eis fuerat, debite considerantes, unam integram declinam regiæ celsitudini solvendam concessit.

In hac convocatione, quæ fuerat die mensis Maii, an. Dom. MCCCCLX. pontificis & ad 17. Julii, an. Dom. MCCCCLXI. continuata fuit, nihil aliud memorate dignum tractatum fuerat.

ANNO CHRISTI 1460.

ANNO CHRISTI 1464. 1471. 1475.

PAULUS PAPA II.

Sedit ab anno 1464. usque ad 1471.

SIXTUS PAPA IV.

Sedit ab anno 1471. usque ad 1484.

LONDINENSE CONCILIUM

Anno 1475. habitum.

Supplicationes cleri factæ prælatis in convocatione incipiente 23. Jan. Anno Domini MCCCCLXXV. *& finita 25. Febr. prox. sequent. celebrat. in ecclesia sancti Pauli London. super certis reformationibus, habendis, ut sequitur.*

Affert Veilhius to. 3. p. 8. edit. reg. Eccl. Cant.

PLacent vestræ reverendissimæ paternitati, una cum assensu cæterorum prælatorum in hac sacra convocatione congregat. auctoritate ejusdem, assentire, & discernere, ut hi articuli sequentes pro jure provinciali modo ferventur, & quilibet eorum observetur.

Inprimis, quod cetræ constitutiones provinciales inferius descriptæ quæ sunt modo latæ sententiæ, vigore quarum quamplurimi, in grave ipsarum animarum periculum, judices cetrorum ecclesiasticarum involventur, a nunc hic ferendæ sententiæ. Quarum prima constitutio incipit, *Effrenate*, de celebratione missarum; qua cavetur, quod presbyteri pro animabus defunctorum celebrarint VII. marcis, aut cibariis, & dictus marcis, aut cibariis & IV. marcis annuatim hæ contenti, & contrafacientes huic constitutioni dande aut recipiendo, sententiam excommunicationis incurrant ipso facto.

Item, secunda constitutio incipit: *Adeo quorundam*, de testamentis; ubi dicitur quod quicunque ordinarius concesserit literas aliquetenus executori alicujus testamenti, ante fidelem computum fuæ administrationis, incurrit sententiam fuspensionis ipso facto. Et si quis ordinarius receperit pro approbatione, intimatione, literis acquietantiarum, seu aliis quibuscunque ex testamento alicujus defuncti, ultra quam in eadem constitutione est expressum permissum, non restituens duplum ipsius recepti infra mensem fabricæ ecclesiæ cathedralis, ingressus ecclesiæ est eo ipso fibi interdictus.

Item tertia constitutio incipit: *Statutum est*, tertio de testamentis, qua cavetur, quod quisquis executor testamenti alicujus defuncti, titulo emptionis aut alicujus præter quam in casibus expressatis in eadem constitutione, incurrit ipso facto poenam fuspensionis ab ingressu ecclesiæ, a quo non poterit absolvi absque restitutione ipsius rei sic appropriatæ, & solutione dupli ejusdem fabricæ ecclesiæ, cui defunctus erat subditus, videtur cleri, quod prælati & ecclesiæ cathed. teneantur pro præmissis interesse, quod habuerint ad prædictum duplum ratione prædictarum duarum, &c.

Item quarta constitutio incipit: *Item quia archidiaconi*, de inditi. qua cavetur, quod archidiaconus aliquid recipiens pro quod inductione alicujus instituti in aliquid beneficium, ultra quam est in ipsa constitutione contentum, incurrit ipso facto sententiam fuspensionis, ab officio, & beneficio, qua ligatur, donec facto hujusmodi de damnis legitime fatisfecerit.

Item quinta constitutio incipit, *Reprehensibile*, de hæreticis, qua continetur, quod aliquis etiam a jure privilegio non authorisatus, prædicans verbum Dei, præsiquam fuerit approbatus a diocesano, & literas realiter exhiberit fub eius magno sigillo, ipso facto incurrit sententiam majoris excommunicationis, & ecclesia, in qua fic prædicaverit, eft ipso facto fuppofita interdicto; petitur quod relaxetur hoc interdictum quoad omnes ecclesias, &c.

Item constitutio, quæ incipit, *Superno Dei munere* de fententia excommunicationis, atque cætera capitula, contenta in fententia generali, quatet in anno tam in cathedralibus, quam parochialibus ecclesiis, in fingulis dioceesibus hujus provinciæ publicentur.

Item conftituatur, & pro jure provinciali obtervetur, quod quifcunque abbas, prior, & conventus, aut aliquis alius patronus ecclesiasticus, live laicalis, & eorum licentiates, recipientes ab aliquo pro presentatione ad aliquam ecclesiam beneficii fcripturave, live figillo ejusdem ultra VI. fol. VIII. den. de ipfo jure privatus jure presentandi: live conferendi hujusmodi beneficium, cum proxima vice extune vacare contigerit.

Item, quod nulli collectores decimarum coerficeant in fcaccario domini regis differentes folvere decimam, nifi ad hoc prius requifierint aflenfum ipfius ordinarii, fub pœna fuspentionis a divinis.

Item, quod si decima a clero concedatur, quod in omnibus circa illam levandam tifi-

Anno Christi 1475.

tificatoris ordinariorum; & ſi quid in ſcaccario domini regis dubii emerſerit, ſtetur pro declaratione ejusdem ad interpretationem archiepiſcopi aut ordinarii.

Item, quod omnes & ſingulí miniſtri regis in ſcaccario non plus exigant pro eorum feodis ab aliquo colleſtore, unius integræ decimæ majorem colleſtam habentem, quam XX. ſol. minorem colleſtam minorem ſammam XX. ſol. juxta diſcretionem baronum ibidem.

Item, quod præcipitur per celſitudinem regiam, quod nulli captores granorum aliquinque victualium pro rege aliquid capiant a viris eccleſiaſticis ſeu eatum firmariis, aut procuratoribus de bonis ſeu catallis eorundem.

Item, quod cum canones & conſtitutiones contra intruſores in beneficiis ſunt ſatis potentes, tamen non poſſunt debitæ demandari executioni, propter vim laicalem & manutenentes aliorum; dignetur regia majeſtas hac in re ſuas apponere manus adjutrices, cum ad hoc per ordinarium fuerit requiſitus.

Item, quod prior, ſive dominus ſancti Johannis evocetur coram reverendiſſimo domino cardinali, exterriſque prælatis & clero in præſenti convocatione congregatis, ad exhibendum privilegia, ſi quæ habuerit, quibus ſui miniſtri diverſis locis infra hanc provinciam benedicant, habere correctionem, dominium, & juriſdictionem in foro conſenteloſo, approbationem, & inſinuationem teſtamentorum maxime ſuorum tenentium, atque præcipuum depurandi ſimpliciter presbyteros ad abſolvendum quoſcunque a ſententiis juris, vel homines qualitercunque ad patris inſtantiam, vel ex officio judicis involutos alienis parochi. facra & ſacramentalia miniſtrand. clandeſtina matrimonia contra ſacrorum canonum ſtatuta celebrand. necnon quod ſui tenentes propriis curatis decimas reales atque perſonales ſolvere non tenentur, ſicuti in nonnullis locis (in) præſenti prætendunt.

Item, quod magiſtri domorum de Hounſdilowe, Teylsford, Knaysburgh, ordinis ſancti Roberti, ſimili modo evocentur, quo jure alienos paroch. ſine licentia & aſſenſu propriî curati ad ſacrum poenitentiæ admittunt, ſeque confeſſiones alienorum parochian. audiunt eosdemque abſolvunt.

Item, quod ſacerdotes & curati coram vicecomitibus, & aliis juſtitiariis domini regis, in veſtro foro accuſati; ſeu indictati poſſunt per celſitudinem regiam remediari; ſic quod dicti vicecomites & juſtitiarii ſint juratí in faſciperidis eorum officiis, quod nullus ſacerdos coram eis a modo accuſatus aut indictatus arreſtetur, incarceretur, aut alio modo graveretur, ſeu moleſtetur in perſona ſeu bonis, ſed inconimenti remittant illas accuſationes, & indictamenta eorum ordinariis. Ad iſtam petitionem dominus rex nondum conſentit, &c.

Item, quod liceat cuicunque ſacerdoti, quotienſcunque ſibi videatur, aſſumere ſibi quemcunque ſacerdotem idoneum in confeſſorem in caſibus non reſervatis.

Item, quod feſta translationis ſanctæ Ethelredæ in vigilia S. Lucæ evangeliſtæ, & translationis ſanctæ Predeswydæ proximo die poſt feſtum S. Lucæ, cum IX. leſtion. & exteris omnibus de communi unius virginis non martyris; & depoſitionis ſancti Oſmundi q. die Decembris cum IX. leſt. & exteris omnibus de communi unius confeſſoris & pont. celebrentur.

Anno Christi 1480.

Anno 1480. *habitum*.

Extat apud Wilkins tom. 3. pag. 611.

PEr ſelectos mandato reverendiſſimi pro convocatione, cui breve regium inſertum extitit, ac tenſitu poteſtate ab archiepiſcopo certificatoria & procuratoria recipiendi, & convocationem continuandi in abſentia ſua, mag. Will. Pykenham in procuratorem electus, reverendiſſimus die 26. Martii, MCCCCLXXXI. præſentatur.

Poſtea conſiliarii regii neceſſitates regis in dotes capitanei exponentes, ſubſidium, aliquod notabile petunt, quod tertio die Aprilis conceſſum fuit, quo die præfatus prolocutor omnium totius cleri, ut aſſeruit, exhibuit duas papyri ſchedulas in forma conſuetæ conſcriptas; unam in ſe continentem unius integræ decimæ domino noſtro regi conceſſionem, & alteram conceſſionem cujusdam charitativi ſubſidii præfato reverendiſſimo in Chriſto patri conceſſi aſſeruit, aſſam ſchedulam papyream in ſe continentem hæc verba exhibuit: inſtantiſſime cum omni humilitate & reverentia petimus nos clerus, pariter & ſupplicamus, quatenus vos, reverendiſſime pater, cum ſingulis reverendis patribus, confratribus veſtris, veſtræ Cant. provinciæ epiſcopis regiam majeſtatem pro eccleſiæ Anglicanæ univerſæ, ipſiuſque totius cleri ſtatu, & tranquillitate, ne ipſius liberras, cum omnium chriſtianorum regnorum pulcherrima eccleſia ſua, de ruina cadat, horrari, & ſuppliciter rogare dignemini, & juſtitiariorum, vicecomitum, baillivorum, & juſtitiariorum pacis, ac aliorum officiariorum ſuorum temporalium populo & eccleſiaſticos vitos jurisdictionis abuſus, temerariſque vexationes compeſcantur per ipſius ſereniſſimam regalem indignitatem, per ſuas diſcretiſſimas literas præcipiendo eiidem officiariis temporalibus, ut ab ipſorum eccleſiaſticorum virorum gravaminibus, incarcerationibus, ac moleſtationibus aliis quibuscunque, cum talis in clericos temporales officiarii ſive contra magno periculo aeratemptare nequeant, omnino deſiſtant. Et ſi aliquem eccleſiaſticum coram ipſis officialis indictari, aut per eos attachiari contingat, ipſos eccleſiaſticos vitos ſic indictatos, attachiatos ſive incarceratos, ad locí dioeceſanum libero & indilate remittant.

Exhibuitque ibidem prælibatus prolocutor aliam ſchedulam papyream, ſub hac ſerie verborum. Decet exultent immenſa cuncti chriſticole gaudia, quod per gloriioſiſſimæ virginis Mariæ, generiticis unici Filii Dei Domini Jeſu barbani generis redemptoris piiſſimi, ſuoſdorumque Oſmundi epiſcopi, Frideswidæ, & Ethelredæ virginum, grandia præceliſque merita, multa & evidentia miracula ipſis Dominus operatur in terris, qui & animo & omni veneratione colendi ſunt, ut quanto divina clementia precibus eorum aurem ſua pietatis inclinat, tanto ipſi, qui Dei ſunt mediatores & hominum, intercedere pro peccatis efficacius inducantur. Et quia non itaque piis dudi conſiliis, digniſque ſtudiis excitati, quod beatiſſimi patres in apoſtolatu olim ſummi pontifices feſtum viſitationis beatiſſimæ virginis Mariæ auctoritate divina inſtituerunt, & nuper, divina clementia annuente, beatum Oſmundum epiſcopum, Frideſwidam & Ethelredam virgines, ingentibus eorum meritis exiſtentibus, in ſanctorum catalogo numerari, & a Chriſti fidelibus venerari decreverunt, ideoque ſanctiſſimus Mariæ viſitationis feſtum ſub more duplicis feſti, ſecundum uſum eccleſiæ Sarum cum pleno ſervitio VI. non. Julii cum oct. quæ celebretur cum regimine chori, feſtaque Oſmundi XI. non. Decemb. ſanctæ Frideswidæ XIV. calend. Novembris; & Ethelredæ XVI. Novembris cum regimine chori, & novem leſtionibus, per provinciam Cant. auctoritate hujus ſacri concilii volumus, ſtatuimus, & præcipimus, ut anis ſingulis, perpetuis futuris temporibus devote celebrari. Quibus, ſic exhibitis, præfatus reverendiſſimus in Chriſto pater ſic velle communicare cum fratribus ſuis, & prælatis, & animadvertere quid ſuper & in præmiſſis eſſet agendum. Sequente 9. die Aprilis, coram præfato reverendiſſimo in Chriſto patre, & ſuffraganeis ſuis, comparuit venerabilis vir magiſter Johannes de Sighs, utriuſque juris doctor, ſuſtinens officium feſtis apoſtolicæ collector in Anglia, & exponit, qualiter dilus in Chriſto pater & dominus, dominus Sixtus papa IV. omnia tafa & locula ſua argentea in pecunias convertit pro defenſione eccleſiaſtica Rhodi, & reſiſtentia illius nefandiſſimi Chriſti nominis inimici, qui nuper —— invaſit, & infra breve civitatem Romanam invadere, & univerſam Chriſti nominis religionem defiruere in dies conatur, & intendit, niſi citius remedium accuratur, quod fieri non poſſet, ſine aduapriu chriſtianorum, ob quam cauſam, ut dixit *ſanctiſſimus in Chriſto* pater decimas indixit ſuper univerſali eccleſia, ut pater per bullas ejuſdem *ſanctiſſimi* patris, quas habuit oſtendere, ut dixit, & his relatis, præfatus reverendiſſimus in Chriſto pater dixit, quod haberet colloquium cum ſuffraganeis ſuis, & prælatis, & quod provideret ſibi de reſponſo. Et tunc idem collector receſſit a dicta domo, & ſupradictus reverendiſſimus in Chriſto pater communicavit cum antedictis ſuffraganeis ſuis, prælatiſque & clero, quid videretur eis in præmiſſis faciendum, & habita die communicatione ſuper præmiſſis & aliis, nulla concluſione ſequente, in aliud tempus negotium hoc differebatur.

Et quia tempus Paſchæ appropinquavit, ita quod prælati & clerus ab eccleſiis ſuis non deberent eſſe abſentes, uterius ordinatum fuit, quod reverendiſſimus cum Vi-

ANNO CHRISTI 1484-1486.

epiſcopis, VI. abbatibus, VI. aliis prælatis III. decanis, VI. archidiaconis, & VI. clericis procuratoribus, ab archiepiſcopo nominandis, aliquo certo die ante feſtum Pentecoſtes, ad id ab archiepiſcopo eligendo, in eccleſia S. Pauli London. convenient, ad ſubſidium domino papæ concedendum. Et tunc reverendiſſimus commiſit poteſtatem Thomæ London. epiſcopo diſtam convocationem diſſolvendi, quod & fecit 16. die menſis Aprilis. Poſtmodum dominus archiepiſcopus ſubmonebat nonnullos ad quintum diem menſis Junii, ad deliberandum de ſubſidio domino papæ contra Turcos Rhodum invadentes pugnanti concedendum. Sed hæc actenus in his fruſtra fuit. Continuata denique ceſſio hujus concilii ad diem 7. Novembris. prox. ſeq. & deinde ad diem 6. Maii, anno M.CCCC.LXXXII. & inde ad 12. Novembr. prox. ſequentem; & tunc rem reaſſumit ad proximam convocationem.

ANNO CHRISTI 1484. 1485.

INNOCENTIUS PAPA VII.

Sedit ab anno 1484. uſque ad annum 1492.

CONCILIUM LONDINENSE

Habitum anno 1486.

Johannis Morton, archiep. Cant. epiſcoſi, continens ſtatuta de vita, & moribus clericorum in provinciali ſynodo edita.

Extat apud Wyllkins to. 3. pag. 619. Ex regiſt. Johan. Alcock. epiſc. Elienſis.

JOhannem permiſſione divina Cantuar. archiepiſcopum, totius Angliæ primas, & apoſtolicæ ſedis legatus venerabili fratri noſtro Thomæ, Dei gratia London. epiſcopo, ſalutem, & fraternam in Domino charitatem. Cum in præſenti convocatione prælatorum & cleri noſtræ Cantuar. provinciæ, in eccleſia cathedrali S. Pauli London. celebrat. ple & falubriter conſideratum fuit, quod noſtrique ſacerdotes & alii clerici ejusdem noſtræ provinciæ, in ſacris ordinibus conſtituti, honeſtatem clericalem in tantum abjicerint, ac in coma capillorum & ſuperindumentis ſuis, quæ in anteriori ſui parte rotaliter aperta exiſtere dignoſcuntur, ſic ſint diſſoluti, & adeo inſolefcant, quod intre eos & alios laicos & ſæculares viros nulla vel modica comæ, vel habituum, ſive veſtimentorum diſtinctio eſſe videatur; quo fet in brevi, ut à multis verſimiliter formidatur, quod ficut populus ita & ſacerdos erit, & niſi celeriori remedio tanto lafcivæ & eccleſiaſticarum perſonarum deformitatis obviemus, & clericorum mores, corruptos hujusmodi digna acrimonia maturius compeſcamus eccleſia Anglicana, noſtræ ſaltem provinciæ Cantuar. antedictæ, quæ ſuperioribus diebus vita, forma, & compoſitis moribus floruiſſe dignoſcitur, noſtris temporibus ad magnæ deſolationis opprobrium, quod Deus avertat, præcipitanter ruet. Volentes igitur, quantum cum Domino poſſumus, tantis morbis congruas medelas apponere, ne ſanguis noſtrorum ſubditorum, & talibus delinquentium, imo veritius periclitantium, in extremi judicii examine de noſtris manibus requiratur, auctoritate noſtra archiepiſcopali atque metropolitica, ex unanimi conſenſu & aſſenſu venerabilium fratrum epiſcoporum, ſuffraganeorum noſtrorum, & aliorum, & prælatorum, & totius cleri dictæ noſtræ provinciæ, in ipſa provinciali facta ſynodo congregatorum, ſtatulimus, & ordinamus, ne aliquis ſacerdos, vel clericus, in ſacris ordinibus conſtitutus, infra provinciam noſtram Cant. antedictam beneficiatus, vel ad beneficium eccleſiaſticum inibi promotus, togam gerat niſi clauſam à parte anteriori, & non totaliter apertam, & ne quis presbyter, cui id ratione ſui gradus in aliquibus univerſitatibus acceptæ, non competit (ſiliis dominorum, ac viris in aliqua dignitate conſtitutis, eccleſiaſticis vel aliis notabiliter beneficiatis duntaxat exceptis) capputium penulatum, vel non penulatum, aut dupplicatum, cum cerico ſeu ſimplex cum cereto vel liripipio brevi gerat, vel chameleto clerca collum ſuum publice, ſed utatur quilibet talis presbyter, pallatenus graduatus, capputio cum liripipio longo, ſuo ordini convenienter. Neque utatur ſotu, vel ſica, nec zona, aut cuſpidato deaurato, vel auri ornatum habente. Incedent etiam omnes & ſinguli presbyteri, & clerici ejusdem noſtræ provinciæ, coronas ſuorum gerentes, aures patentes offendendo juxta canonicas ſanctiones, quas in quoſcunque presbyteros & clericos hujusmodi, contra præmiſſa vel aliquod præmiſſorum poſt menſem à die publicationis eorumdem contibue enuncerandæ venire præſumentes, per locorum ordinarios debitæ executioni demandari volumus. Ad hæc inſuper de conſenſu fratrum noſtrorum prælatorum, & cleri hujusmodi, hoc provinciali ſynodo illud addendum fore decernimus, ut ſi canonicæ ſanctiones ad refrænand. presbyteros & clericos hujusmodi à dictis abuſibus minime ſufficerint, ipſos omnes & ſingulos eorundem canonum tranſgreſſores & violatores, qui comam nutrire, tonſuram abſcere, vel contra aliquam præmiſſarum venire præſumpſerint per venerabiles fratres noſtros epiſcopos, archidiaconos, & eorum inferiores ſuperet volumus primo, ſecundo, & tertio, atque peremptorie, quod infra unius alterius menſis ſpatium continue numerand. à die monitionis ſuæ hujusmodi, in certo loco per ipſos ordinarios & eorum inferiores prædict. tallibus tranſgreſſoribus ſpecialiter perſrigend. & effectualiter reformatos eſſe exhibeant beneficiati, ſub pœna ſequeſtrationis fructuum beneficiorum ſuorum, non beneficiari vero ſub pœna ſuſpenſionis ab officio. Quas pœnas contra tranſgreſſores hujusmodi, ſi vel in termino eis aſſignato comparere contempſerint, vel comparentes ſe reformatos eſſe juxta monitionem eis factam nullatenus exhibuerint, cum omni juris effectu exequendas fore omnino volumus, donec reſipiſcant. Et quia frequenter contingit, quod, paſtore gregis ſibi crediti cuſtodiam negligente, & abſentante, lupus rapit & diſpergit oves; ut diligentia paſtoris præfectis & noſtris vigilias cuſtodientis à lupinis moribus illæſæ ſerventur, hac conſtitutione provinciali de conſilio fratrum noſtrorum prælatorumque & cleri antedict. noſtræ provinciæ ſtatuend. eſſe duximus, quod omnes & ſinguli rectores, vicarii, & alii, quocunque nomine cenſeantur, eccleſiarum curas feu beneficiati ejusdem provinciæ noſtræ reſidentiam in eccleſiis & beneficiis ſuis hujusmodi, ceſſante canonico impedimento, vel alia legitima cauſa abſente, faciat corporaliter, ac ſuos parochianos informet verbo & exemplo, ad bene vivend. & ſeſe protegend. a lupo rapaci diabolo. Et ut eiſdem indigentibus ſubvenire valeant temporali ſubſidio, et, ſi quos reperierint ordinarii locorum, contrarium facientes, diligentiam et ſollicitudinem ſuas adhibeant ſecundum canonicas ſanctiones ad vocand. eoſdem ſuas reſidentias, ut præmittitur, facturos. Quod ſi beneficiati hujusmodi, ſic ad reſidend. vocat. diſpenſationem pluralitate ad duo beneficia ipſis ordinariis vocantibus exhiberiunt, curent iidem ordinarii, ut in ſuis hujusmodi beneficiis reſidentiam vicliſſim faciant. Verum, ſi diſti beneficiati ad reſidend. vocati, diſpenſationem ſpecialem ſedis apoſtolicæ de non reſidendo eiſdem demonſtraverint; in hoc vigeat ordinationum ſollicitudo ad diligenter examinand. vires diſpenſationis hujusmodi, ut attenta ſuggeſtione, & allis in ea parte penſandis, intueri valeant, utrum ad mandat. precator carere debeat impetrat. Et ſi, diligenti facta inquiſitione, preces hujusmodi deciſtati innili deputhendere, curent tamen locorum ordinarii, quod paſtores illi ad non reſidend. ſicentiati, idoneos ſubrogent necrarios, qui curis eorumdem, ſpiis ſe abſentantibus, ſufficienter in divinis deſervire valeant. Et in caſu, quo aliqui beneficiati, præditi, vel ſua ſponte residentes, vel ad reſident. in & ſuper beneficiis ſuis hujusmodi vocati, ſuam reſidentiam facere & cura effectu feceriot in eiſdem, venerabiles fratres noſtros epiſcopos atque ſuffraganeos provincie noſtræ Cant. benedicte dicimus in Domino, imo rogamus & requirimus, quatenus eiſdem taliter reſidentibus efficacis defenſionis præſidio ſic ſtudeant aſſiſtere, quod per laicorum potentiam vel aliquam malitiam in vicinio vel alibi commorantium, fruſtrabus beneficiorum ſuorum, cum quibus honeſte vivere, ne ſe de ſuos ſubtentare & onera eis incumbentia ſuſtinere debeant, carere nullatenus compellantur: vehtre igitur fraternitati tenore præſentium committimus & mandamus, quatenus omnibus & ſingulis eccleſiæ noſtræ Cantuar. ſuffraganeis, infra dictos noſtram provinciam conſtitutis, ac abſentium epiſcoporum, ſi qui ſint vicariis in ſpiritualibus generalibus, ac vicariis noſtris in ſpiritualibus generalibus, in civitate & diœceſi Winton. dede epiſcopali ibidem vacante literis verſtris patentibus, harum ſeriem continentibus, injungatis, quatenus eorum ſinguli præmiſſa omnia & ſingula in dictis literis noſtris contenta, ac eorum conſenſu hactus, et ordinata, quatenus perſonas & eccleſiaſticas ſuarum civitatum & diœceſium concernant, per ſe & inferiores ſuos debite executioni demandare ſtudeant diligenter cum effectu. Volumus pari forma ea in civitate & diœceſi vestris debite exequi non omittatis. Datum in manerio noſtro de Lamehith quoad ſigillationem præſentium ſexto die menſis Martii, A. D. M.CCCC.LXXXVI. et noſtræ tranſlationis anno primo.

ANNO CHRISTE 1488.

CONCILIUM PROVINCIALE EBORACENSE

Anno 1488. habitum.

Wilkins to. 3. pag. 611.

COncilium hoc per breve regis datum 19. die Novembris, anno regni IV. apud Ebor. celebratur die Martis prox. post festum conversionis S. Pauli Apostoli, vid. 27. die Januarii. Mandatum archiepiscopi ad Episcopum Dunelm. ad comparendum tunc ibidem datum est 1. die Novembris, anno Dom. MCCCCLXXXVIII. & translat. IX. In eo clerus concessit duas integras decimas, sub quibuldam exceptionibus paucis, omittendis necessariis; quibus concessionis certificatorium datum 18. die mensis Martii, sic incipit: Excellentissimo in Christo principi & domino, domino Henrico, Dei gratia regi Angliæ, &c. Illustri, Thomas, permissione divina Ebor. archiepiscopus, &c. salutem in eo, per quem reges regnant, & principes dominantur. Cum nuper ex vestræ regiæ celsitudinis speciali mandato magnum & solemne concilium, quale retradtis temporibus vix aut raro visum fuerat, nobilioribus tam spiritualium, quam temporalium dominorum vestri inclyti regni Angliæ personis, in quacunque dignitate conditutis; cæterisque ejusdem regni maxime sapientibus non paucis per vestram majestatem regiam in consiliariis vocatis & assumptis, super quibusdam arduis & plus solito urgentibus negotiis, causisque de novo emergentibus, ecclesiæ Anglicanæ favoritatem, munimen, & defensionem, & statum salubrem, utilitatem, & commodum regni Angliæ, ac bonum publicum, pacem, & tranquillitatem subditorum ejusdem regni intime concernentibus, cum matura deliberatione celebratum fuerit; quibus quidem nobilioribus & consiliariis omnibus & singulis hujusmodi vestro percelebri concilio interessentibus, ex certis causis mature ibidem discussis, visum fuerit validis de necessariis, & opportunum, ut de terris, tenementis, & possessionibus ac bonis & rebus, tam temporalibus quam spiritualibus, & de temporalibus spiritualibus annexis, per totum vestrum regnum prædictum subsidium, solico magis amplum, vestræ regiæ majestati concederetur. Hinc nos nuper in nostro provinciali concilio, in domo capitulari ecclesiæ nostræ metropolitanæ Ebor.

In hoc concilio provinciali apud Ebor. in domo capitulari 27. die mensis Februarii celebrato, constitutiones quasdam *una cum consensu & assensu nostrorum suffraganeorum & prælatorum, & cleri nostræ provinciæ diligenter & laudabiliter duximus statuendum*, sunt verba episcopi Ebor. vid. de festo Transfigurationis & die Augusti, de festo nominis Jesu 7. die Augusti; de festo dedicationis omnium & singularum ecclesiarum, uno & eodem die dominico omnium prox. post festum commemorationis S. Pauli apostoli, & de festo S. Cedæ 2. die mensis Martii, imperpetuum celebrandis & observandis.

ANNO CHRISTE 1492. 1503. 1510.

ALEXANDER PAPA VII.

Sedit ab anno 1492. usque ad annum 1503.

PIUS PAPA III.

Cepit anno 1503. eodemque & desit.

JULIUS PAPA II.

Sedit ab anno 1503. usque ad 1513.

CONCILIUM PATERCAVVENSE IN POLONIA

Anno 1510. habitum.

DECRETA SACRÆ SYNODI PROVINCIALIS

In Paterhavvo, pro festo S. Martini, Anno Domini Millesimo quingentesimo decimo.

Ex Lunig. Spicileg. Eccl. Cant. p. 1. pag. 1228.

QUam tum reverendissimus In Christo pater, dominus Johannes, Dei gratia, *sanctæ* ecclesiæ Cracaviensis archiepiscopus & primas: una cum reverendissimis patribus, Domino Bernardino archiepiscopo Leopoliensi. Vincentio Wladislaviensi. & Johanne Petranensis. episcopis, abbatibus & capitulis ipsorum, ac nuntiis & procuratoribus reverendissimorum dominorum. Cracoviensi. Wratislaviensi. Plocensi. Vilnensi. & Medniceni. multisque aliis prælatis, tam religiosis quam secularibus, & clero nostræ provinciæ, in spiritu S. congregatis, invocata spiritus S. gratia celebravit.

In primis sacrosancta synodus instituit festum Conceptionis beatissimæ, & gloriosissimæ Dei genitricis virginis Mariæ, cum octava in tota provincia Gneznen. sub officio dominici Leonardi Nogaroli Feorhonotarii apostolici, sacræ Theologiæ doctoris, edito, & a Romano Pontifice approbato, de cætero festo celebrandum a festo proximo Conceptionis ejusdem virginis gloriosæ, per annum incipiendum, & deinceps continuandum in perpetuum: quod officium apud Joannem Haller impressorem, civem Cracovien. invenietur.

Item: festivitatem sancti Francisci deinceps perpetuis temporibus celebrem esse, & a cunctis christianis celebrari, ab omni servili opere abhinere, & sub obtervantia & præcepto comprehendi, eadem synodus decrevit & voluit.

Item: Statura provincialia dudum divi. Episcopi statua, ab omnibus eadem synodus obtervanda decrevit & mandavit: adjiciens, quod episcopi aut suffragantei, exigentes aliquid ultra procurationem expensarum a jure concessam, in confœrationibus, reconciliationibus, & benedictionibus: præter pœnas juris, pro arbitrio archiepiscopi puniantur; in quo per capitulum majoris ecclesiæ avisabitur, & in hoc eorum conscientiæ onerare sint.

Item: Archidiaconi, & qui habent onos visitandi, si non fuerint vigiles circa visitationem, aut exigentes aliquid præter procurationem a jure concessam, ultra pœnas juris, & fraturorum, arbitraria pœna per diœcesanum puniantur totiet, quoties id fecerint: in quo consciențiæ diœcesanorum sint onerate.

Item: quod circa ecclesias collegiatas aliquæ præbendæ deputentur, ad quas non nisi juris periti eligantur, qui in officiales foraneos constituentur.

Item: quod non instituantur ad parochiales ecclesias nisi docti & de bonis moribus, & quod ante institutionem examinentur.

Item: ut venerabiles dominî Petrus Thomitzki archidiaconus Cracovien. & Sigismundus Targowitzki cultos Sandomicien. & canonicus Cracovien. cum reverendissimo domino episcopo Cracovien. Cancellario universitatis Cracovien. omnes defectus ejusdem universitatis, quod dodum, si qui sunt, revidcant.

Item; quod ad regendas scholas cathedrales collegiatarum, & Parochialium Ecclesiarum, docti & idonei viri deinceps eligantur & assumantur; nec per eosdem Rectores in scholis, nisi qui dudis intendent, seu regentur. Non recipiantur que deinceps aliunde venientes, nisi cum literis testimonialibus de vita & moribus a Rectore vel Plebano dandis, ubi prius dectident; quomodo ibic se observaverint.

Item: ut nullus ad aliquos ordines, etiam majores recipiendos, admitteretur: nisi prius per literas testimoniales archipresbyteri vel Decani ruralis, & duorum plebanorum ejusdem decanatus, sub quo degit, docear de vita, moribus & conversatione sub bonis honestis; circa quam institutionem unusquisque plebani instituendi conscientia oneretur, quod non nisi bene idoneum promoveatur.

Item: bullam Cœnæ Domini dictos solemnibus, & præcipue sexta quinta magna, anni-

aliaque statuta atque jura quæ; mandantur cianda, populo publicent.

Item: Quod statutum provinciale de fide instrumentorum, propter falsarios bene exequatur. Et ne falsarii fint, unufquifque in fua diœcefi bene videat.

Item: De non curandibus cenfuras eccleſiaſticas, & inſonſecentibus in eis, ac publicis blaſphemiis ne de malicia ſua commodum rapere queant, diœceſani bene provideant, eoſdem ſecundum jura & ſtatuta punientes.

Item: Nunditiæ diebus dominicis & feſtis non teneantur, prout in jure & ſtatutis caveturi: Idque per omnes eccleſias denuncies principaliter publicetur.

Item: Hæretici & Schiſmatici, & Tartari Turcique, per ſpirituales non ſerventur In ſervitio domeſtico circa ſe. Et ordinatius tales ſervitores facultatem habebit accipiendi circa unumquemque abſque contradictione, ſervitio vili per eundem applicando.

Item: Quod Pontificale Romanum in conferendis ordinibus, & conſecrationibus epiſcoporum, & virginum benedictionibus, officiiſque divinis, & aliis in tota provincia obſervetur.

Item: Ut epiſcopi roketas juxta ſtatutum deferant.

Item: quod presbyteri conforment ſe in celebrationibus officiorum rationali divinum: quod quilibet curatus, & alii ſtatuta provincialia, & ſacramentale habeat de cætero.

Item: Quod miſſæ alta & Intelligibili voce legantur; præter ſecreta & canonem majorem & minorem.

Item: Quod uniones eccleſiarum parochialium, quæ decreverunt in proventibus per ordinarios fiant.

Item: Quod contra adulteros & concubinarios publicos animadverteatur per ordinarios, reſpuque magiſtatu ſuggeratur ne tales ad dignitates, aut ad officia publica promoveat.

Item: De uſurariis ſtatutum provinciale in genere obſerveturi.

Item: Ut ſtatutum, ne ſpirituales vefles ſeculares habucas cognominatas deferant, in præſentia præſatæ ſynodo provinciali factum obſerveturi.

Item: Quod bireta cornuta ne de cætero deferantur per clericos, niſi in via.

Item: In conviviis ad æquales hauſtus fa mendos ne obligarent ſe potatores, & pro ſalute alicujus ne biberent.

Item: Sacerdotes rabernas ne viſitent: de quo ordinationem epiſcopi in ſuis locis faciant.

Item de matrimoniis contrahendis, ut provideatur, ne plebani alienarum parochialium homines copulare audeant.

Item: De veribus fericeis ne de cætero portarentur, præter thabin curialibus, & nuncils Regis, & principum dumtaxat permittur, & voluerit, illis uti.

Et propter alia negotia, quæ non ſunt determinata ex certis cauſis, & ex conſenſu unanimi omnium ejuſdem ſynodi Peterborovienſis, cum præfatæ & auctoritate hinc ad feriam tertiam poſt feſtum telum regum proxime venturum prorogatur & continuatur: omnia & ſingula per eos, qui pro tunc erunt præſentes, definienda, declaranda, præterque & concludenda &c.

PISANUM CONCILIABULUM

A cardinalibus ſchiſmaticis anno 1511. indictum, & aliquandiu Piſis habitum, dein Lugdunum tranſlatum.

CUm ex celebri Concilii Conſtantienſis conſtitutione, *Frequens*, ſingulis recurrentibus decennibus generalia concilia convocanda eſſent; & a ſupremo Florentino generali concilio nimis multum temporis ſuppta decennium effluxiſſet; cardinales in conclavi pro electione futuri Pontificis coactes ſe invicem voto & juramento obſtrinxerunt, ſi forte aſſumendus retor aliquis in pontificem, ſtatim concilium illud indicendi. Renunciatus ex eorum cœtu pontifex Julius II. concilium habere, juſto forte prohibitus impedimento, neglexit. Quare indignati Cardinales motuulli, ſeceſſione ab eo facta concilium pro ſuo, ut aſſerebant, jure convocarunt, expertuntque Piſis, tum Mediolanum tranſierunt; demum tranſlatum Lugdunum; ubi anno 1513. die V. Martii ſpecteum illud ſanctæ coitionis nondum evanuerat, ut ex documento hic afferendo conſtabit.

Porro concilii hujus documenta nulla dedit Labbeus; quædam ſuffecit Venetus editor; ſed horum documentorum alterum exhibens literas patentes Caſtellanum pro concilii indictione publici ſcribæ manu firmatas, ita mancum & reſectum eſt, ut prodecretum iterum unius integrifque, ex Lunigii Spicileg. Eccleſ. tom. I. pag. 365. cenſeerim. Adjungam huic geminas alias literas ad idem concilium pertinentes, aliasque ex eodem Lunig. ſpicil. Cone. III. pag. XI. alteras vero ex Gallie Chriſt. to. III. pag. 227. append. acceptas. Denique ex eadem concilia bali appendicem addo bullam Julii papæ, qua ſchiſmaticos concilii Piſani pares in alias pontificis literas contumaces, eas poenas incurriſſe declarat, quas priorius bus illis literis inflixerat ſi parere recuſaſſent. Literas illas commiratoribus dedit Labbei editor Venetus; adjecit & literas alias, quibus patres ipſos olim rejectos iterum admiſſorum ſe ſponder pontifex, ſiquidem reſipuiſſent. Rejectionis hujuſce literas hic exhibeo ex edito tunc Romæ

CON-

ANNO CHRISTI 1511.

CONPOCATIO CONCILII PISANI.

per Car. ſchiſmaticos.

TEnore præſentis cedulæ, aut inſtrumenti cunctis patent evidenter, & ſit notum: quod anno a Nativitate Domini millesimo quingenteſimo undecimo, indictione quarta decima, die vero lunæ, decima nona menſis Maii, Pontificatus ſanctiſſimi domini noſtri, domini Julii, divina providentia Papæ II. anno octavo, conſtituti coram nobis notariis publicis & teſtibus infra ſcriptis, Reverendiſſimi ſri Chriſtophi Patres, & domini, domini B. epiſcopus Sabinenſis, & G. epiſcopus Prænestinus, & F. de ſanctorum Nerei & Achillei Cardinalem, ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinales, ſuis nominibus, & pro ſex aliis dominis cardinalibus ſufficiens mandatum habentes, & pro aliis eis adhærentibus, & adhærere volentibus, diceruut & propoſuerunt ſequentia verba videlicet: quod conſiderantes quantam reipublicæ chriſtianæ utilitatem concilia generalia univerſalis eccleſiæ artulerint, quantumque detrimenti ex eorum intermiſſione reipublicæ ut paſſa, quamque in generalibus conſiſtentem clare magnam inſtare neceſſitatem univerſalis Concilii congregandi, pro vera pace chriſtianorum fundenda, & ſufficienti bello contra infideles dabilendo: necnon pacifico pro reformatione morum univerſalis eccleſiæ in capite & in membris plurimum collaporum, ac emendatione criminum, gravisſimorum, notoriorum, continuorum ac incorrigibilium, univerſalem eccleſiam ſcandalizantium, quorum omnium eccleſiæ morborum ſalutaris, & unica medicina, congregatio univerſalis Concilii ſemper fuit habita, quamque tempus decennii poſt ultimum univerſale concilium jamdudum ſit effluxum, & ſalubertima decretali Conſtantienſis conſtitutione edita, que incipit: *Frequenter &c.* ſingulis decennibus univerſale concilium congregari debeat: et ſanctiſſimus dominus noſter, dominus Julius papa II. D ſui primo cure eſſe deberet illud convocandi, tanto tempore hoc neglexerit, maxime cum ipſe, & ſuæ prædecessores ſui bienium a creatione ſua illud tenere, & tenendum negligens in præcepto eccleſiæ, & concilii, ſed verti, & juramenti hujuſmodi transgreſſor illud non tenuerit, temptuque interpellet pro homine; cuique nunquam ſua auctoritate, aut voluntate futurum, concilium crederat, & cum de gravibus eccleſiæ ſcandalis in capite agendum ſit, quo caſu juxta patrum ſanctiones & ipſius ſacri Conſtantienſis concilii decreta ad ſummum pontificem congregatio concilii non attiner, ſed ſecundo loco ad reverendiſſimos dominos cardinales, qui pontifici in hujusmodi ſua negligentia non adhæſerint, in ſimilibus caſibus convocatio concilii ſpectet, non ad eos qui ſunt participes continuæ negligentiæ ſuæ. Zelo igitur Domus Dei, quo nos maxime accendimur, poſt Miſam S. Spiritus, ipſo invocato, ac reformationem eccleſiæ in capite, & in membris vehementer effligitantes, & deſpoſcentes, ex noſtra certa ſcientia, & ſpontanea voluntate, quantum jure melius poſſumus, & debemus, nomine ſacri reverendiſſimorum dominorum cardinalium collegii, quos in nobis repræſentatur, in hoc caſu, jure & etiam particulariter nomine noſtro, & aliorum cardinalium, quorum habemus mandata, & aliorum cardinalium, & prælatorum nobis adhærentium, & adhærere volentium, una cum conſiliariis, & procuratoribus ſacratiſſimi domini Maximiliani electi Romanorum imperatoris ſemper auguſti, & chriſtianiſſimi domini Ludovici francorum regis, ducis Mediolani, cæteriſque nobis in hoc adhærentibus, & adhærere volentibus, concilium generale & univerſalis eccleſiæ indicimus, & convocamus, et quantum in nobis eſt effectualiter congregari nominamus, & hortamur futurum in civitate Piſana, & inchoandum in kalendis ſeptembris proxime futuri, & ibi continuandum, & terminandum cum ad diſſitionem ſuperiorum cauſarum, niſi de contenſu majoris partis congregandorum. In concilio aliqua legitima cauſa ad aliam locum commodiorem transferendam ſit. Quapropter cum omni reverentia & humilitate ac inſtantia ſanctiſſimum dominum noſtrum, Julium papam ſecundum, ſuppli camus, & per viscera miſericordiæ Dei noſtri rogamus, ut hujus congregationi & concilii pro diſtis cauſis allectire dignetur, & illud perſonaliter, vel per ſuos legatos honorare, & confirmare: ſimiliter & reverendos dominos ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinales, patriarchas, archiepiſcopos, epiſcopos, abbates, principes, & potentatus, ac communitates, & collegia, univerſitatesque illuſtrium generalium, ac religionum generales, ac magiſtros, necnon omnes alios eccleſiaſticos, & in conciliis generalibus auctoritatem diffinienti, aut conſilenti habentes, & ad concilium de jure, vel conſuetudine, ſeu alias ſolitos, & obligatos, convocamus, & requirimus, ut per ſe vel ſolemnes oratores, vel procuratores, D in communibus, & eccleſiæ intereſſe non pertent, ad concilium ipſum, loco, & tempore, quibus ſupra, accedere dignentur, ſuperioritatem, & auctoritatem ex eis concilium ſit. liberam, cutum, & ſecurum, & in eo, juxta formam Conſtantienſis Synodi procedatur, ad honorem Dei, & eccleſiæ ſplendorem, pacem chriſtianorum, & indadelium expugnationem, quod nos, ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinales, pro viribus offerimus Deo, & eccleſiæ effectualiter procuraturos, & pro viribus facturos. Quare ſanctiſſimum dominum noſtrum, & reverendiſſimos dominos cardinales, patres formam aliorum conciliorum enixe ſuppli camus, & hortamur, ut a quatuor cauſis, quæ maxime poſſent hujusmodi ſanctam, congregationem impedire, ex nunc abſtinere dignentur: videlicet creatione novorum cardinalium, & a publicatione creatorum, ſi qui forsan ſint, & proceſſu contra antiquos cardinales, aliosque præfatos, & perſonas ad concilium ipſum accedere volentes, & illi prout decet, conſentientes: Necnon ab impedendo hujusmodi

modi convocationem concilii, directe, vel indirecte, publice, vel occulte, quovis quæsito colore, & ab alienatione feudorum, seu terrarum sanctæ Romanæ ecclesiæ. In quibus omnibus causis cum omni humilitate protestamur de nullitate actus, nisi a sanctissimo domino nostro in dicto concilio hujusmodi fieri contingeret, & aliter facta, vel faciendæ irrita haberi, ac per consilium, seu prout juris, fuerit, annullari, & cassari debere protestamur, & requirimus. Insuper vos omnes reverendissimos dominos cardinales, & prælatos, principesque, ac dominos temporales, & personas alias cujuscumque status, gradus conditionis, vel præeminentiæ existant, hortamur, & monemus, quatenus hujusmodi bono propositio nostro annuere, opportunoque favores præbere, & a quibuscumque molestationibus, & impedimentis, ac prohibitionibus contravenientes, & venire volentes ad dictum generale concilium quomodocumque, & qualitercumque, directe, vel indirecte, sive alio quovis quæsito colore, vel ingenio, publice, vel occulte desistant, atque desistere velint, & debeant, & ab omnibus censuris cujuscumque qualitatis, præsertim hujusmodi congregationis sacri concilii abstineant; & si secus super his a quoquam quavis auctoritate fierent, vel ignoranter fieri, impediri, vel attemptari contigerit, protestamur de nullitate taliter gerendorum, & de omni remedio habendo in dicto generali concilio, ut talia irrita, & nulla declaremur, & de omnibus aliis remediis nobis competentibus, maxime ex forma dictæ Synodi Constantien. prout coram notabilibus personis, notariis, & testibus etiam in scripsis pro nobis, & adhærentibus, ac volentibus adhærere, protestari fuimus, & reclamavimus, prout etiam tenore præsentium protestamur, & provocamus. Et quia tutum non est nobis dictum convocationem concilii, ac protestationem in præsentia sanctissimi domini nostri facere, qui sanctæ Romanæ ecclesiæ Cardinales fratres suos, & ecclesiæ universalis Principia carceribus mancipari, & minari fecit, oratoresque Principum contra jus gentium detinere; ideo decrevimus, quod per alicujusmodi hujusmodi cedulæ, sive instrumenti convocationis, monitionis, & protestationis hujusmodi in valvis Ecclesiarum Mutinen. Regiensis, & Parmen. ex quibus verisimiliter ad notitiam sanctitatis suæ, & reverendissimorum dominorum cardinalium, ac principum christianorum, & aliorum Prælatorum venire poterit, quam vim publici edicti habere petimus; petinde archare ad veniendum ad Concilium supra requisitos, & monitos, ac fi personaliter illis intimata fuisset ipsa convocatio, monitio, & protestatio, cum non sit verisimile, ipsis fore incognitum, vel occultum, quod tam parentes omnibus publicatur. Alioquin dictis kalendis Septemb. adventientibus, & celebratis, in dicta Civitate Pisana, vel alio loco, in quo, ut præfertur, de consensu majoris partis congregandorum transferri contigerit ad celebrationem, & perfectionem dicti generalis concilii gradatim, & successive procedemus, & procedetur una cum illis reverendissimis dominis cardinalibus, patriarchis, archiepiscopis, episcopis, aliisque, ut supra, citandis, qui nobiscum in dicto generali concilio convenerint, juxta litteras, & decreta in dicto concilio Constantiensi, aliorum, sicut supra,, requirendorum, & citandorum, absentia, seu negligentia, aut contumacia in aliquo non obstante, aliquæ propter hoc viteriora nostra citacris, vel monitis. De cujus præfectis instrumenti hujusmodi convocationem, monitionem, protestationem, & decreta in fi. continentis, in locis prædictis, & aliis, ubi expeditius fuerit, publicarione, præsentatione, & in valvis prædictis affixione, & dimissione, cuilibet hujus instrumenti latori nuncio in hac parte nostro cum juramento, aut instrumento publico manu notarii publici confecto plenam dabimus fidem. Quia vero fabellus non est tam de solicita inventione quacumque fidendum, quam de initiatia orationis humilis, & devotæ precationis, cum non sinus sufficiens etiam cogitare aliquid ex nobis, quasi ex nobis, sed sufficientia nostra, juxta verbum Apostoli ex Deo sit, ideo omnium verborum charitatem precamur in Domino quatenus per vos, & per fideles vestræ sollicitudini commissos, humiles preces fundantur ad Dominum, & devota oratio Colobus insistatur, ut ipse, qui concordiam operatur in sublimibus, dignetur efficere, ut debita hujus sanctæ nostræ deliberationis & convocationis provido exercitio celer ac canonica subsequatur, ut ecclesiæ salus exigit, & totius orbis pax & utilitas desiderat, & expetit. Et ne diffidere, ne reverend. dom. archiep. hortatur in Domino, ne in tempore hujusmodi convocationis tibi deficientes, sed interim fulfraganeis vestris, exemptos & non exemptos, ac alias notabiles personas provinciarum vestrarum requiratis, ut in tempore & loco designatis ubique citationes & cetera deliberationibus & avisamentis vestris & fuis circa fidem, pa- Decem & mores fidelium instructi comparentis & conquærant, quasi coram Domino nationem vestræ villicationis reddituri. De quibus omnibus prædicti reverendissimi domini sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinales pertinere a nobis notariis infrascriptis unum, vel plura instrumentum atque instrumenta fieri, atque confici debere. Acta fuerunt hæc Mediolani in domo nostræ residentiæ prædicti reverendissimi domini cardinalis, episcopi Prænestini, sita in porta Ticinensi, parochiæ sancti Georgii, in palatio, sub anno Indictione, die, Mense & Pontificatu, quibus supra, præsentibus ibidem illustribus dominis, Carolo Jafredo, præsidente reverendissimi Mediolanen. & Galeatelle vicecomite, & senatore regio, testibus idoneis ad præmissa vocatis specialiter & rogatis.

Nomina autem reverendissimorum dominorum cardinalium, a quibus & quorum mandato hujusmodi convocatio facta fuit fequuntur.

Bernardinus, episcopus Sabinensis, cardinalis sanctæ Crucis. Guglielmus, episcopus Prænestinus, cardinalis Narbonensis, Philippus, episcopus Tusculanus, cardinalis Genuanensis, Franciscus, vitali sanctorum Nerei & Achilei Cuffentinus. Hadrianus tituli sancti Grisogoni de corneto. Renatus, titulii sanctæ Sabinæ Baionelis. Carolus, titulii sancti Viti in macello Defanensis presbyteri cardinales. Nec non dominus Federigus, sancti Angeli de sancto Severino ac dominus Ypolitus, sanctæ Luciæ in filicem Eſſensis sanctæ romanæ ecclesiæ diaconi cardinales.

Ego Gentilis ex gentilibus Fulginas, publicus apostolica auctoritate notarius, de præmissis rogatus hanc cedulam sive instrumentum per alium fidelitopii & pro bilcavi signo meo appolito confuero, in fidem præmissorum rogatus & requisitus.

Ego Petrus Rede, clericus Eduensis diœcesis auctoritate apostolica notarius publicus de præmissis rogatus, hanc cedulam sive instrumentum fideliter inprestum una cum prænominato notario fabricipi & publicavi signoque meo manuali signavi in testimonium præmissorum.

REVERENDIS ET EGREGIIS PATRIBUS

Rectori, Cancellario, deputatis, consiliariis, magistris & doctoribus alme universitatis studii generalis Hydelbergensis.

Ex eodem Lun. 6. Spic. Feld. cont. 3. pag. 11.

Misericordia divina, episcopi, presbyteri S. R. E. cardinales in Lombardia constituti, ad reverendos & egregios patribus rectori & cancellario deputatis consiliariis, magistris & doctoribus alme universitatis studii generalis Heydelbergensis, cum intelligentia prosperitatis & directionis ecclesiæ sanctæ Dei, cum frequentes generalium conciliorum celebrationes tanquam flumina paradysi semper Dei ecclesiam irrigaverint & fecundaverint, illorumque intermissiones, tribulos & spinas, vitiorum, dissensiones errorum, & bellorum ſeu pluriorum, quales hodie graviſſimus Deo permittente patimur, effectum adeo ed, ut divina illa Constantiensi fundo, sanctum sit, ut decimo quolibet anno universale concilium congregetur, id autem animo revolventes S. D. N. ante cum coronationem, & cardinales omnes in concluvi existentes, nobiscum jurisvando & solenni vinculo post biennium ab eo die generale concilium convocare statuerunt, ad quod exequendum, & ſi fundiitatem fuam, aliquando fupplices exhortati fumus, nihil tamen hactenus profecimus, atque cum fua fanctitate, & nonnullis aliis reverendiſſimis dominis cardinalibus negligentibus, & nonnullis forsan non illorum reputemus, jus onnemque potestatem concilii congregandi ad nos effe devolutum, ut voto noſtro juratio fatisfaciamus, laborantique ecclesiæ succurrerur, conſilium ipſum faciendum curare, decrevimus, quod cum traditione ecclesiæ ut liberum nobis ac tutam id agere non fuerit, libertate noſtri facri ordinis plurimum oppreſſi procurare non audemus, in Lombardiam ſeceſſimus, ubi poſt longum matu-

rum tractatum, plurimorumque divini & humani juris doctiſſimorum virorum conſilio, voluntate & aſſenſu ſereniſſimi ac ſacratiſſimi Domini Maximiliani electi Romanorum imperatoris ſemper Auguſti & chriſtianiſſimi domini Ludovici, Francorum Regis ſereniſſimi, die Veneris ſeſtedima proſtimi Menſis Maii, auxilio Dei omnipotentis, & ſpe bonæ adhærentiæ eſtorum principum & fidelium generale concilium univerſalis ecclesiæ indicimus & convocamus celebrandum Kal. Septembris proximi futuri, in civitate Piſana inchoandum, continuandumque uſque ad diſtantionem bonæ & conſtantiæ pacis inter chriſtianos principes beili ſufficientem, ac in capite & in membris, extirpationes Hæreſium, Schiſmatum, & errorum in chriſtiana republica vigentium, ac aliorum, quæ in eodulis convocationis continentur, quos paterniratibus veſtris tranſmittrinus in locis publicis & conſuetis affigendas, & a vobis bene perdiſtandas, ut eligere ex probatiſſimis doctiſſimique viris, univerſitatis veſtræ valentis, qui ad tantum rem, & plures cauſas fidei in actis, in aliis conſiliis nondum, conclusam, ſuis conſiliis juvandos, terminandas mittendi ſint nobiſcum de omnibus conſultari in commune, ad quod, etſi nullo admonente, ſponte properare debeatis & teneamini, hortamur nihilominus plurimum in domino, ut ad tam ſanctæ & neceſſarii operi deeſſe nos velitis, & ad conſtitutum diem adeſſe conſilii & rationibus pleniſſime inſtructi Chriſtianæ reipublicæ, & ſanctæ eccleſiæ cauſas curaturi, & bene valere, ac nos orationibus juvare, Moſſoliani 16 ſeceſſima tertia Maii, Anno &c. Undecimo.

Veſtri fratres epiſcopi, presbyteri, diaconi, S. R. E. cardinales pro bono eccleſiæ in Lombardia convenientes, ut ſupra pro & adhærentibus ſibi cum mandatis.

ALIÆ EJUSDEM CONCILII LITERÆ.

Synodus Pisana deponit archiepiſcopum Lugdunenſem, & Senonenſem, & epiſcopum Petragoricenſem pro collectione ſubſidii ſingulis eccleſiis ab eadem ſynodo impoſiti.

Ex Gall. Chriſt. Lugdun. pag. 111. Sacrosancta generalis synodus Piſana in Spiritu Sancto legitime congregata, ubi Chriſti verſalem eccleſiam repræſentans, Ludgunum nec. Aded tempus translata, venerabili fratri no- to. 117. ſtro epiſcopo Gratenſi ſalutem, & omni- pag. 111. potentis Dei benedictionem. Dudum vene- append. rabiles fratres primatem Lugdunenſem, & Senonenſem archiepiſcopum, ac Petragoricenſem epiſcopum deputavimus, cum plena facultate per ſe infimul, vel ſaltem duo eorum, in abſentia tamen tertii, aliquem probum eccleſiaſticum, vel ſeculatem Deum timentem, & in caſibus expertum, ellegendi, creandi, & nominandi, qui eorum, & noſtro nomine, ſummas veſtræ vicinz-

ANNO CHRISTI 1511.

que dioecesi respective impositas, præterea quartas caritativi subsidii, ecclesiæ filio Ludovico Francorum regi christianissimo, pro ecclesiæ, & regni defensione potenter concessi, a solventibus quoscunque recipiendi, quæcunque quo modo solutorum facerent, & exigendi, prout in nostris desuper confectis litteris plenius continetur: verum cum propter aliquas arduas, & urgentissima negotia publica, aliasque perneccessarias causas, præfatos venerabiles fratres nostros commissarios prodictos a sacrosancta synodo ex quibusdam nobis, abesse ad aliquot dies oporteat; didam facultatem eis concessam, per has præsentes litteras duximus revocandam: hinc est quod nos de fide, industria, probitate, & legalitate honorabilis viri Johannis d' Aulhon, præfati Francorum regis cubicularii, confisi, eumdem d' Aulhon receptorem generalem ad recipiendum ejusdem domini Regis Christianissimi nomine atque nostro, subsidium hujusmodi dicto regi ordinatum, harum serie deputamus. Pro cujus quidem subsidii prorogatione, tu, & dioecesis tua ad summam, quadringentarum librarum Turonensium, protuc per easdem nostras litteras vobis notificatam fuit, quotiesti effis. Quocirca discretionem tuam per hoc scripta mandamus, quatenus quotiescunque prædictum, eidem d' Aulhon receptori, vel ejus substituto, quam primum ipse, vel idem substituta, te, vel vicarius tues in dicta dioecesi tua existentes, requisierint ejusdem christianissimi regis atque nostro nomine, in remissis in dictis litteris præfixo, omni excusatione, & dilatione cessantibus, sine sumptu ratione portus, seu dilationis, hujusmodi summam subsidii tibi, & tuæ dioecesi impositi, realiter, & cum effectu tradas, & exhibeas, & reapportando, & exhibendo nobis præsentes cum quittantia dicti d' Aulhon receptoris, te, & dictam tuam dioecesim, de dictis quotisatione, & summa vobis impositis, & sic soluta quitos, & liberos reenbimus. Datum Lugduni in congregatione nostra generali, habita in loco capitulari ecclesiæ Lugdunensis, sub sigillo nostro Sanctæ Spiritus, die quinta mensis Martii anno a Nativitate Domini millesimo quingentesimo tertio declimo.

Cum sigillo cereo in quo Spiritus Sanctus expansis alis in forma columbæ cum duobus flatus sub pedibus, fed semiffractis, repræsentatur.

Ex ipsa originali litera.

De mandato sacrosanctæ synodi.

Challoet Not.

A

BULLA MONITORII, ET DECLARATIONIS incurfus privationis, & aliarum pœnarum contra præfatos Gallicæ usurpationis dicæ expressis: qui interserverunt in Pisana Conciliabulo cum Sectmaticis.

ANNO CHRISTI 1511.

JUlius episcopus servus servorum Dei. Ad futuram rei memoriam. Tanta est clavium ecclesiæ potestas in persona beati Petri nobis commissa, ut licet pro decore & regimine universalis ecclesiæ nobis per Propheam dominus præcipit, ut debeamus B viros graves, doctos, & religiosos in tumore domini viventes in ecclesia fan plantare, ædificare, & erigere, velut virentia germina, & firmissimas columnas, tanquam stellas in firmamento fulgentes, quorum labia custodiunt scientiam: quoniam monente prophetæ: Angeli sunt domini exercituum, in quibus ecclesia decor, & fortitudo fulciuntur fecundum gradus distinctionem: ita nobis mandat ex dominico agio nocuas, & venenosas plantas evellere, diffipare, & disperdere, pestiferos felices; & scandalosos, seismaticos, contumaces, & fcditiosos homines in Dei ecclesia fupra meritis ascitos, juxta Apostolum apud C excepisse dilectum nostrum quorum reprobascientia est velut gladius in manu furioli; & qui de Christi patrimonio ditati, & exaltati contra matrem fuam velut ingrati filii recalcitrant, Calcedonentis concilii vestigiis inhærentes ultionis gladio ferire, & in eos debite & jure animadvertere, impiissatisque colligationes & congregationes dissolvere & eliminare: ut alii eorum exemplo monisi discant in semitis justitiæ ambulare, & ecclesiæ unitatem in pacis vinculo servare, a schismatis labe & infectione immaculatas custodire. Nuſquam enim melius (teste Alexandro fecundo prædecessore nostro) hortus dominicus plantat D quam quando fi quæ recta funt nutrit, & quæ virtutem impediunt exstirpet. Quorum liquidem defiderantes per nostri pastoralis officii debito, quod semper meta gestimus, expeditionem contra infideles christiani nominis inimicos per christianos principes suni, ut jundis nobiscum viribus tam pia fanda & necessaria expeditio fcilicem & votivum fortiri posset effectum; idque nobis perdifficile fieri posse videremus, propter christianorum principum dissensiones & discordias & alia diversa impedimenta, nisi in generali concilio per nos celebrando exemplo majorum nostrorum hoc tractaretur, ubi unitis animis & robore fæviipse dicordis E & inimicitiis depositis, ac restitutis unicuique his quæ sua sunt, & reformatione ecclesiæ & morum facta prout necessitas exigeret, tam felix & optata expeditio non minus quam necessaria votivum fortiret effectum, præfectim his temporibus, quando fide digna relatione percepimus, propter vigentes inter infidelium principes & populos discordias & bella inter eos capitalibus odiis diffidentes, eorum viribus tanquam domi-

ANNO CHRISTI 1511.

domino contritis & debilitatis: propter innumeras eorum crudes inter fe mutuo fadas: Illicitus eorum feritatem & faviciam contundi ac amiffa christianorum dominia, regna provincias & civitates præfertim Sepulchrum dominicum tam diu christianorum focordia Saracenorum manibus prophanatum, recuperari posse: ut tandem juvante domino, imo vero manifestis fignis nos incitante eum fuit ovile de unus pastor: matura deliquer deliberatione & consultatione cum doctissimis & timoratæ conscientiæ viris de venerabilium fratrum nostrum fanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalium consilio & consensu generale & Oecumenicum concilium indiximus immediate post bellum Pafchatis Refurrectionis dominicæ futuræ, in Lateranо, domino coocclesiæ celebrandum. Conciliabuli Pisani & congregationis malignantium ecclesiæ archiepiscopos, episcopos, & prælatos, & ecclesiasticas five temporales posseffiones, cujuscunque dignitatis & præeminentiæ exstiterint, quæ partibus ipsis conciliabuli vestrent, ut latius in dictis nostris litteris continetur, quarum renorem hic pro expresso habere volumus, quas etiam publicari, & ad omnes principes christianos transmitti, & fub infinitis exemplaribus impreffas ad omnium christianorum notitiam fecuduci feximus & mandavimus: prout ad fingulorum notitiam indubitanter pervenerunt. Vocavit autem dilis perditionis filius, olim fanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalibus Bernardino, Guillelmo, & Francisco, ac paternæ & benignæ invitatis ad redivum & ad debitam obedientiam, a qua receffarent: commisforum eis venia plenissime oblata & diu expectatis: etiam supplicantibus nobis, eisdem venerabilibus fratribus nostris fanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalibus, fi ad cor reverti & errata recognoscere voluissent: & exemplo prædigi filii ad parentem & paforem animarum fuarum redire, ut nos pium parentem imitantes, eos in visceribus caritatis & ulnis apertis ad misericordiam recipere & amplecti posserus, & tanquam perditas oves ad ovile Dominicum reducere: ut in litteris etiam aliis nostris desuper confectis plenius continetur. Quibus litteris nostris & indulgentia abutentes dicti perditionis filii, & pro ob tata eis non pertentibus, pro nostra clemenria & paternæ pietate, venia elatiores effecti, illas nedum contemperunt, fed pejora quotidie mollentes, ex crebrogh Pisaronis indicati cum inconfutilem domini tunicam feindere obstinate & pertinaciter perfeverarent, & fcifmas horrendum in Dei ecclesia feminare non ceflarent, juftitia & ecclesiæ periculi id exigentibus, pro nostri pastoralis officii debito, ad eorum malignorum exemplo admoniti, licet invisi coadi fummas & divinos, eorum demeritis id expofcentibus, cos conflitoralifter damnare & contra eos velut fcifmaticos & hæreticos & lefæ majestatis crimini reos fententiam ferre, ac dignitate cardinalatus & aliis ecclesiis & beneficiis privare & inhabilitari ut in fententiis per nos lata & literis Apostolicis defuper confectis latius continetur. Cujus fententiæ & provisionis, præcidii pretextu aliuuni habita notitia, nedum eorum errata deflere & veniam petere cum omni humilitate & devotione lachrimis ut tenebantur, voluerunt: fed in profundum malorum defcendentes, animarum fuarum falutem & honorem non contemnentes diabolicis stimulis exagitati & averientes fe retrahere ne videret cælum, membra jam putrida diabuli & ab ecclesiæ unitate feparata effecti in reprobum fenfum eorum exigentium potestati dati, eriam armatorum coborribus dipati Pifas profecifci, plures prælatos, archiepiscopos, episcopos, notarios fcifmatis, abbates & alias ecclesiafticas perfonas, quod dolenter referimus, in perditionis femitam, & ruinæ barathrum traxerunt, & velut pecudes oves inficientes, conciliabulum five conventiculum fcifmaticum & ecclesiæ malignantium fynodum celebrare non funt veriti nec erubuerunt: foribus ecclesiæ majoris Pisan. ipfis velut fcyfmaticis & excommunicatis claufis, & illas ingredi prohibiti, alias ecclesias publicas ipsis prælatis aut non aperiendis: ejero reclamante per vim & violentiam refractis & apertis, five potius rupris: & ecclesiæ ipfa & facrarium dejectis, ecclesiam ipfam ingredi illamque prophanare & contaminare, ac clavium ecclesiæ potestati contumaces & fpretui exfuris & interdicto, celebrari miffas, & alia divina officia facere, clericos & alios ad dandum fibi ordinem, & alia facrapaer vim compellere, ibidemque cogitantes conflia quæ non potuerunt ftabilire, conflectum generalium conventuum fimulates, pretenfis eorum leffiones, ac pœnalis præcidiis de dominio regis Francix dunraxat metratis circumfepti, & aliquas determinationes & conclusiones damnatas & hæreticales ac fchismaticas facere aufi funt, eafque publicare non timuerunt. Deinde fuga fe ex dicta civitate Pisarum protulerunt, conficientia criminum exagitati magifque recedentes in Lombardiam, & ducatum Mediolanen. ubi conciliabulum hujusmodi continuandum post paucos dies ab eorum adventu in civitatem Pisarum ex certis conficiis eorum caufis transferentes fe recepe-

ANNO CHRISTI 1511.

ANNO CHRISTI 1511.

ANNO CHRISTI 1511.

ANNO CHRISTE 1511.

Visa A. Ducro de Curia.

Anno Domini millesimo quingentesimo undecimo, indictione decima quarta, pontificatus sanctissimi in Christo patris, & domini nostri domini Julii divina providentia papæ secundi anno nono; die vero Sabbati decimatertia mensis Decembris: præsentes reverendissimæ litteræ Apostolicæ præfati sanctissimi Domini nostri papæ prout in eisdem continetur, fuerunt affixæ, & publicatæ in Basilicarum principis Apostolorum de Urbe, & sanctæ Joannis Lateranensis valvis, seu portis, ac in acie campi Floræ, & sic affixas per longum temporis spatium dimissimus. Demum coplam earumdem in locis supralegitis affiximus, & affixam dimissimus contra omnes in eisdem nominatos. Et vigore earumdem litterarum Apostolicarum simili modo monuimus, & requisivimus Zaccarium de Arcita Albanen. Philippum Decium, & Philippum Boticellum, ut juxta earumdem litterarum Apostolicarum vim, formam, & tenorem, parere debeant, & quilibet eorum debeat, per nos Johannem Bernardi Curforem. ita est Joannes Brangi Cursor.

EPISTOLA CARDINALIUM SCHISMATICORUM

Ad Margaritanum Austriæ Archiducissam, in Belgia inferiori administrantem.

Convocationis concilii literas mittunt, rogantque ut ecclesiasticos dissentis suæ proponat.

Extat inter epistolas Eudovici XII. Gallor. reg. vulgatus Brugensibus an. 1512. tomo 2. pag. 638.

ILlustrissima Domina colendissima; miseratione divina episcopi, presbyteri, diaconi sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinales in Lombardia pro bono ecclesiæ conventibus salutem, & commendationem cum literali- A gentia prosperitatis & directionis ecclesiæ sanctæ Dei. Sacrasitimus dominus Cæsar excellentiæ vestræ Pater, divini in terris gladii moderator ac sanctæ ecclesiæ Dei advocatus ac defensor, & christianissimus dominus Francorum rex ejusdem ecclesiæ primogenitus filius attendentes ecclesiæ, ac christianæ reipublicæ fluctuationes præsentes ex nulla re magis provenire, quam ex interniissione celebrationem generalium conciliorum, quibus discordiæ omnes solerent sedari, hæreses, schismata, & errores extirpari, ecclesiasticus splendor detuarpatus purgari, & ad nitorem pristinum reduci, & intelligentes nos pro hac causa potissimum in Lombardiam fecisse: per commissarios & procuratores suos requisiverunt nos, ut institutum hoc celebrandorum conciliorum sanctum & salutare, illorum incepta, quibus maxime id curæ esse deberet, obsoletum, ad usum revocaremus, pro præmissis omnibus, quæ, nunc maxime in christiana republica vigent, tollendis, & cirtilianorum animis ad pacem mutuam stabilem inducendis, & ad bellum contra infideles pro Christi domini nostri fide usque ad ovilis unius fuit unius pastoris curæ constituentem convertendis, confirmavit illos, & nos in deliberatione hac, concilii Constantiensis laudabilis, quo singulis decennis concilii celebratio præcipitur, quæ per annos quinquaginta, & ultra fuit præterita, ac ipsiculæ juramentum & vota sanctissimi domini nostri, ac nostrum & aliorum dominorum reverendissimorum sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalium in Conclavi susceratione exhibitorum, quæ sic omnes simul nobiscum obligarunt, intra biennium a die B assumptionis sure ad pontificatum concilium celebrare, quibus negligentibus ad nos ius convocandi devolvebatur, & nobis omnibus negligentibus secundo loco ad imperatorem & principes. Post mortuum ergo cum ipsis commissariis consultationem, invocato auxilio Dei omnipotentis, cum illorum adhærentia ac fre bone adhærentia allorum principum & fidelium ad convocationem concilii generalis universalis ecclesiæ XVI. maji poli insiiam S. Spiritus devenimus, quam & ipsi commissarii & procuratores admittentes, & etiam nomine suorum principum eadem die fecerunt tenendam in civitate Pisarum, & inchoandam Kalendis Septembris proxime C futuri, & continuandam usque quo præmissa omnia firmitez & folide diffiniantur. Mirtimus excellentiæ vestræ cedulas convocationis, quas regiones singulæ per dominia ista serenissimi domini principis archiducis affigi, & publicari, nuncubique divinum hoc opus Pyetatis omnibus per illa deputata, quo in tempore qui tenentur publice interesse simulque ordinare oratores solemnes ferenissimi domini principis, ad quem etiam scribimus, quo adiones ferenitatis suæ, & excellentiæ vestræ fint in laudem Dei & splendorem ecclesiæ, conformes illis fraternissimi Domini Cæsaris communis patris, & cum his omnibus curabimus pacem universalem D Christianorum, bellum fufficiens contra perfidos Ismaelitas reformationem ecclesiæ in capite & in membris, ac perennem gloriam sacratissimi domini Cæsaris, & aliorum principum, qui adjumento erunt huic sanctissimæ reformationi, quam Dominus polliceur. bis qui in hac ecclesiæ reformatione parem habuerint. Regamus excellentiam vestram mandet præmissis omnibus diligenter, & celeriter fieri, & ex none ordinari: felicissime valeat excellentia vestra, cui nos offerimus Mediolano XXIV. Maji MDXI. excellentissime vestræ excellentiæ deditissimi episcopi, presbyteri, diaconi sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinales pro bono ecclesiæ in E Lombardia convenientes, ut supra pro se, & sibi adhærentibus cum mandatis G. cardinalis sanctæ Crucis, D. cardinalis Narbonensis. F. cardinalis Cusentinus. A Tergo: Illustrissimæ dominæ colendissimæ dominæ archiducissæ Austriæ &c.

ANNO CHRISTE 1518.

CONSTITUTIONES EBORACENSIS PROVINCIÆ

A Thoma ibidem archiepiscopo, & legato circiter annum Domini MDXVIII. retognitæ, & secundum titulum promulgatæ.

LIBER PRIMUS

PROOEMIUM.

Extat apud Wyllins tom. II. pag. 601. Ex M. S. penes Thomam epifc. Asaven.

THomas, permissione divina Eboram archiepiscopus, Anglie primas, apostolice sedis legatus, universis & singulis abbatibus, prioribus, ministris, rectoribus, vicariis, & aliis ecclesiarum prælatis, ac quibuscunque clericis nobis Eboram provinciæ, salutem in Domino sempiternam. Esi nonnulla constitutiones, pertpam utiles a prædecessoribus nostris Eboram archiepiscopis in synodis provincialibus per ipsos celebratis, ad conservationem ecclesiasticæ libertatis fidelique munimen edite fint & legitime promulgatæ; antiquos eamen hostis admodum invidens saluti fidelium, obque id femper fagerens mala, ne quod potest novavia priùinis adjiciens, quo plurimos secum ad tartara abtis in dies fingulos artibus laborare non desinit, ut orthodoxam fidem everrat, quietem perturbet mortalium, liberratemque ecclesiasticam labefactet: nos igitur cum hujusmodi malitiosinus insidiisque diaboli, quam malitiis hominum obstare, atque obviare volentes, ad munimen fidei, & augmentum ejusdem, reformationemque morum ac defensionem ecclesiasticæ libertatis, de consenfu, & assensu fuffragantium nostrorum, ac prælatorum, & cleri nostræ provinciæ has constitutiones fieri fecimus, quas promulgamus, & ab omnibus fubditis nostræ Eboracensis provinciæ firmiter observari volumus & mandamus.

I. De summa Trinitate & fide catholica. Exurgitur Novell.

Ignorantia facerdotum populum præcipitat in foveam erroris, & clericorum flultitia vel ruditas, (qui de fide catholicamentes fidelium inftruere jubentur) magis aliquando ad errorem perducit, quam ad doctrinam. Quidam enim cæteris prædicatores non femper loca viitant, que magis cordiat veritatis lumine indigere, tellante propheta qui ait, *Parvuli petierunt panem, & non erat qui frangeret*; & alio evelamante; *Quia egent & pauperes quærunt aquas, & lingua eorum fiti arait*. In quorum remedium diferiminum flatuendo præcipimus, ut quilibet facerdos plebi prædendo quater in anno, hoc eft, femel in quilibet quarterio anni, die una folemni vel pluribus per fe vel per alios exponat populo vulgariter, absque cujuslibet subtilitatis rextura fantastica, quatuordecim fidei articulos, decem mandata decalogi, duo præcepta evangelii, fcilicet gemine charitatis, feptem opera mifericordiæ, feptem B gratia cælestia cum fua progenie, feptem virtutes principales, & feptem, gratiæ facramenta. Et ne quis per ignorantiam fe excuset, quin fcias articulos fidei, quos omnes ecclesiæ miniftefeire tenentur, eos fummatim, ut fequitur, preftringimus breviter. Sciendum eft igitur, fcptem fidei articulos pertinentes ad myfterium fanctæ Trinitatis, quorum quatuor pertinent ad divinitatis intrinfeca, tres vero pertinent ad effectus. Primus eft, divinæ efficatiæ in trium perfonarum individuis Trinitate, juxta illud *Credo in unum Deum*. Secundus eft, credere *Patrem ingenitum effe Deum*, Tertius eft, credere *Filium ungeni-* C *tum effe Deum*. Quartus eft, credere *Spiritum Sanctum non genitum, nec ingenitum effe Deum, fed a Patre & Filio pariter procedentem*. Quintus eft creatio coeli & terræ, hoc eft omnis vifibilis & infifibilis creaturæ a tota individifibili Trinitate. Sextus eft fanctificatio ecclefiæ per Spiritum Sanctum, & gratiæ facramenta, & cætera omnia, in quibus communicat ecclefia chriftiana; in quo inteffigitur, quod ecclefia cum fuis facramentis & legibus per Spiritum Sanctum omni homini quantuncunque peccatori fufficit ad falutem, & quod extra ecclefiam non eft falus. Septimus eft, confummatio ecclefiæ per gloriam æternam in carne & anima veraciter fufcitanda; & per oppofitum intelligitur damnatio eorum reproborum. Nam alii feptem articuli pertinent ad Chrifti humanitatem. Primus eft, incarnatio Verbi divini in utero virginis fola per Spiritum Sanctum virgine gloriofa. Secundus eft, veri incarnati Dei nativitas ex virgine incorrupta. Tertius eft, vera chriffi paffio & mors in cruce fub tyranno Pilato, Quartus eft, defcenfio Chrifti ad inferos in anima, quiefcente corpore in fepulcro, ad fpoliationem tartari. Quintus eft, vera Chrifti refurrectio. Sextus eft, vera ipfius ad coelos afcenfio. Septimus eft, ipfius venturi ad judicium certiffima expectatio.

Forte idem.

E Attendant facerdotes, quod cum commanionem facramenti porrigunt impliebus tempore paschali, vel alio, feliciter eos inftruant, fub panis fpecie eis fimul dari corpus & fanguinem Domini, fine Chriftum integrum, vivum & verum, qui tonat, eft fub fpecie facramenti. Doceant etiam eof-

dem,

ANNO CHRISTI 1518.

dem, quod eisdem temporibus in calice pro-
ponatur, non eit sacramentum, sed vinum
purum eis hauriendum traditum, ut facilius
per sacramentum glutiant, quod caperant.
Solis enim celebrantibus linguinem sub spe-
cie vini consecrati sumere in hujusmodi
minoribus ecclesiis est concessum. Infrauent
etiam eosdem sumptum per sacramentum
non nimis denibus comminuere, sed etiam
modice forbere perfecte, ne particulam
aliquam evenlat inter dentium interstitia,
vel alibi remanere.

II. De constitutionibus. Johannes Thoresby.

Et ne constitutiones nostræ per non usum
seu abusum, effectu (quod abit) careant &
vigore, præcipimus in nostra provincia Ebo-
racensi eas futuris temporibus inviolabiliter
observari; mandantes coepiscopis, & suf-
fraganeis nostris, archidiaconisque universis
nostræ provinciæ Eboracensi, ut ipsas nostras
constitutiones, vel per se, vel per alios,
ut pro exigit, publicent & faciant publi-
cari, ac in publicum notariorum deduci, ad
utilitatem communem, laudem & gloriam
nominis Jesu Christi; & quod annis singu-
lis in visitationibus & capitulis generalibus
per archidiaconos, & eorum officiales ce-
lebrandis, fiat & habeatur diligens & ex-
acta inquisitio ad effectum, ut præmissa no-
stras constitutiones non observantes canonice
puniantur.

Idem.

Et ne rectores, vicarii, & alii subditi
nostri ignorantiam prætendere valeant in
futurum, injungimus omnibus & singulis
rectoribus, & vicariis, & capellanis aliis
curam animarum habentibus, quod ipsi,
et eorum singuli vetras copias de nostris
constitutionibus præmissis inter duos nos-
tres, a tempore primæ publicationis earum-
dem, eis factæ, habeant, et recipiant, et
eas in omnibus et singulis articulis obser-
vent, ac parochianis et subditis sibi singu-
lis diebus dominicis publice intiment et ex-
ponant, eas ab eis fore observandas, ficut
et ipsi vel illi eorum altioris canonice vo-
luerint evitare.

In convocatione provinciali habita pri-
mo sept. anno Domin. M. CCCC. LXII.
Willel Booth.

Memorand. quod prælati et clerus in
prædicta convocatione voluit et concedunt
unanimiter quod effectus constitutionum pro-
vinciæ Cantuarien. ante hæc tempora tenta-
rum constitutionib. prov. Ebor. nullo modo
repugnantium, seu præjudicialium (& non ali-
ter), nec allo modo) annamenterur, & quod
hujusmodi constitutiones provinciæ Cantua-
riensis et effectus earundem (ut præfertur)
inter constitutiones provinciæ Eboracensis,
prout indiget et decet inferantur, et eum-
eisdem de cætero servande incorporentur,
et pro jure observentur.

III. De confuetudine.

Cum inter rectores ecclesiarum nostræ
diœcesis et executores, sive honorum ad-
ministratores immediatorum prædecessorum
suorum, post festum sancti Marci evangeli-
stæ decedentium, et super modo, consue-
tudine, et forma percipiendi fructus autu-
males, et supportandi onera, ecclesiis pre-
dictis incumbentia, nonnullæ dissensionis ma-
teriæ exortæ fuerint, et quotidianæ, nos li-
tes sedare, et omnem quæstionis materiam
amputare cupientes, de voluntate, consen-
su et assensu prælatorum et cleri nostræ dio-
cesis in hac sacrosancta synodo congregato-
rum statutmus, ordinamus, et diffinimus:
quod si rectores ecclesiarum nostræ dioece-
sis, quarum ecclesiarum fructus majores au-
tumnales existunt, post festum sancti Marci
evangelistæ decesserint, fructus autumnales
hujusmodi ecclesiarum executoribus, vel bo-
norum eorundem administratoribus perti-
nent atque cedant ad inforum legata vel
debita perfolvenda; fructibus tamen prædi-
ctis, jure prædyatque ecclesiæ nostræ hoc-
tenus obtento, quandiu hujusmodi ecclesiæ
vacaverint, nobis, et successoribus nostris,
in omnibus semper salvis. Et quia qui emo-
lumenta percipiunt, etiam onera subire de-
bent; volumus et authoritate prædicta sta-
tuimus, quod quicunque rectores, seu exe-
cutores vel administratores bonorum eo-
rundem, fructus autumnales ecclesiarum
hujusmodi percipientes, sive ipsas ecclesias
per mortem, spontaneam resignationem, cef-
sionem, vel privationem vacare contigerit, a
onus officiandi divinis ecclesiis per se vel a-
lios, ita anica, occasione dictorum fru-
ctuum majorum incumbentis, usque festum
annunciationis beatæ Mariæ virginis tunc
proximum sequens fublue et agnoscere te-
neantur: dum tamen hujusmodi fructus ad
hoc fupperant, cæteris majoribus fructibus
contingentibus interim incumbentibus in
eisdem ecclesiis omnino reservatis. Quod si
hujusmodi fructus autumnales ad officia-
tionem et onera hujusmodi non sufficiant
fupportanda, tantum ex aliis decimis et
obventionibus ad ecclesias hujusmodi inter-
im contingentibus detrahatur, quantum cum
fructibus prædictis ad officiationem et one-
ra hujusmodi sufficere poterit perimpenda:
quæ etiam de vicariis ecclesiarum nostræ
diœcesis, quorum portiones in decimis au-
tumnalibus existunt, volumus observari.

Idem sorsam.

Statuimus etiam, quod si ille, qui eccle-
siam tenet pensionarium, moriatur die cœ-
næ, unde de confuetudine archiepiscopatus
nostri fructus autumni sequentis ad eum per-
tinent, ut de eisdem proventibus satisfactat
usque ad cœnam Domini ejusdem anni fe-
quentis. Quod si aliquo casu satisfieri non
possint successori, inde respondeat, si fuerit
talis ecclesia, quod in oblationibus, vel
mediotate obventionum conflat, qui percipit, pro rata respondeat.

IV. de officio archidiaconi Wyllief. Grenefeld.

Eligant itaque rectores ecclesiarum præ-
byteros notæ ordinationis, & conversatio-

ANNO CHRISTI 1518.

nis honestæ, potentes operæ & sermone,
qui exemplo vitæ & verbo doctrinæ dare
domino valeant plebem perfectam, qui cir-
ca correctionem parochianorum vigilent in-
cessanter, & excessus subditorum diligen-
tius inveltigent, & corrigant, quæ fuerint fa-
miliariter corrigenda. Excessus autem in
publicam prodeuntes notitiam five famam
archidiaconis vel decanis seu officiali nobire
demandent corrigendos, ad quod juramenti
vinculo astringantur: ad hæc præcipimus,
ut rectores vel eorum presbyteri singuli
interfint capitulis, & excessus denuncient
subditorum, & denunciationes vacationis, &
executionis, ac alia mandata recipiant, quæ
occurrerint, injungenda.

ANNO CHRISTI 1518.

Idem.

Rectores ecclesiarum presbyteros fuis ec-
clesiis non præficiant, donec ipsos archidia-
conus, vel eorum officialibus reperierint;
de quorum ordinatione, & vita, & scien-
tia, examinatione habita diligenti, illi, qui
reperti fuerint idonei, admittentur, & ili-
pensationem quantitas in totum publicum,
capitull redigatur; minus autem idonei, & de
quorum ordinatione & vita non conflicterit,
penitus repellantur: ordinari vero a non fuis
episcopis, vel alias irregularitate innodati,
ad nos mittantur, pro gratia, si digni fue-
rint, obtinenda, si fit casus; in quo ex
nostro officio possimus hic jure dispensare.

V. de officio archipresbyteri. Idem.

Quia vero exigentibus culpis nostris, fru-
ctus humanis necessitatibus, cæleti miseran-
tione provisos, frequenter absorbet reperti-
na calamitas tempestarum, orationum fuf-
fragiis eft Christi misericordia, & pis pre-
cibus invocanda. Ideoque singuli presbyteri
cum aeris intemperiem viderint imminen-
tem, non expectatus notro vel archidiaco-
norum mandato, protinus ad processiones &
humiles orationes devotionem excitent fub-
ditorum, ne, dum jullionis nostræ authori-
tas expectatur, ultra quam expediret, de-
precatio fidelium prorogetur.

Item.

Præsentis concilii diffinitione diligitur du-
ximus injungendum, ut rectores, vicarii,
& alii presbyteri curam animarum habentes,
infirmos fingulis dominicis, & festivis die-
bus visitent diligenter: quorum autem re-
ctores, vicarii, & alii presbyteri, ne ad vi-
sitandum infirmos fe exhibeant difficiles, qua-
cunque hora fuerint requisiti; quod si fa-
cere præsumpserint, canonicam non effu-
gient ulionem. Nec licut hactenus a qui-
busdam eft præsumptum, mittant cum ea-
charistia diaconos ad infirmos, dum ipli vel
potarionibus vel aliis voluptatibus carnis
vacant; sed perfonaliter infirmos adeant,
& confessionem audiant fideliter, crimina,
& circumstantias criminum inveltigent, &
innotescant infirmis, qua fuerit penitentia-
injungenda ac injungant, quod præsi-

tentiam recipiant cum saluti fuerint reffi-
turi, cum pœnitentia non fit infirmis injun-
genda, fed innotescenda: pro fuitis &
rapinis fed damnis aliis irrogatis, mifta-
nim folemnia non injungendo (rerum reffitutione
præterminta); ficut folet fieri a quibuf-
dam, qui falutem animarum non quærunt,
fed compendium temporale; fed ante omnia
rem reffitui, & damna refarciri præcipiant
defraudatis.

ANNO CHRISTI 1518

Gregorius Newill.

Ignorantia facerdotum, ut infra; Præci-
pimus, ut quilibet facerdos plebi præsidens,
quaruer in an. hoc eft femel in quibus quar-
tis anni, in loco folenni vel publico per
se vel per alium exponat populo vulgatior-
ter, absque cujuslibet fubtilitatis textua-
lis fanatica, quatuordecim fidei articulos, de-
cem mandata decalogi, duo præcepta evan-
gelii, fcilicet geminæ charitatis, fuperna-
quem mifericordiæ, septem pœnas mortis-
lis fua cum progenie, feptem virtutes prin-
cipales, ac septem gratiæ facramenta. Et
ne quis a præmissis per ignorantiam fe ex-
cufet, expositis quatuordecim fidei articulis
fub titulo congruenti, extera fub quadam,
ut fuplicatur, perfringimus fummarii brevi-
tate; decem enim mandatorum Veteris Te-
stamenti, tria ordinantur ad Deum, quæ di-
cuntur mandata primæ tabulæ; feptem ve-
ro ad proximum, quæ dicuntur mandata fe-
cundæ tabulæ. In primo prohibetur omnis
idololatria, cum dicitur. *Non habebis Deos alienos coram me*, in quo implicite prohi-
benur omnia fortilegia, et omnes incanta-
tiones, cum fuperstitionibus characterum,
et hujusmodi fuperstitionum. In fecundo man-
dato, cum dicitur: *Non assumes nomen Dei tui in vanum*, prohibetur principaliter hæ-
resis, et post hanc blasphemia omnis blasphe-
mia, et irreverens Dei nominatio, et præ-
cipue in perjuro. In tertio mandato, cum
dicitur, *memento ut Sabbatum sanctifices*;
præcipitur cultus religionis christianæ, ad
quem indifferenter clerici et laici obligan-
tur. Ubi feiendum eft, quod obligatio ad fe-
stum Sabbatum legali, fecundum fen-
tiam Veteris Testamenti, expiravit omnino,
cum cæteris in lege ceremonis, et fufficit
in hoc mandato modicus vacandi divi-
no cultui diebus dominicis, et cæteris die-
bus folemnibus ad hoc authoritate ecclesiæ
deputatis, quibus diebus modus vacandi non
eft fumendus a fuperstitione Judaica, fed a
canonicis instrumentis. Primum fecunda ta-
bulæ mandatum eft, *honora patrem & matrem* ecc.
dato intelligitur honorandus: In hoc autem
mandato intelliguntur non folum pater et
mater carnaliter, verum etiam fpiritua-
ter, ut pater fit prælatus ecclesiæ mediatus
vel immediatus, mater autem ecclesia, cu-
jus funt filii catholici universi. Secundum eft,
Non occides: in quo explicite inhibetur omnis
illicita perfonæ alicujus interemptio, cof-
fenia, ore, verbo, opere, vel favore; implici-
cite vero omnis ipsius alicujus perfonæ læ-
sio

ANNO CHRISTI 1348.

inhibetur; spiritualiter vero occidunt, qui non A reficiunt; indigentes similiter occidunt, qui detrahunt, vel qui innocentes opprimunt et confundunt. Tertium mandatum est, *non machabaeris*; in quo explicite inhibetur adulterium, implicite vero omnis fornicatio, quæ explicite prohibetur in Deut. XXIII. sibi dicitur, *non erit meretrix de filiabus Israel, nec erit fornicator de filiis Israel*; inhibetur etiam in eodem mandato omnis commixtio viri, & mulieris, quam bona matrimonii non excusant; omnis etiam voluntaria pollutio prohibetur, quocunque modo fludiose vel voluntarie procurata. Quartum mandatum est, *non furtum facies*; in quo explicite prohibetur clandestina contrectatio rei alienæ, invito domino; implicite vero omnis injuria, seu per fraudem, seu per usuram, seu per violentiam, seu per metum rei usurpatio alienæ. Quintum mandatum est, *Non loqueris contra proximum tuum, sive proximum falsum testimonium*; in quo explicite prohibetur falsa testificatio ad nocendum, implicite autem falsa reflectatio ad indignum contra meritum promovendum; in quo etiam mandato omne mendacium, sed pernitiosum præcipue condemnatur. Sextum mandatum est, *Non concupisces domum proximi tui*; simplo cum ejus injuria; in quo mandato implicite prohibetur cupiditas possessionis immobilis, catholici præcipue cujuscunque. Septimum mandatum est, *non desiderabis uxorem proximi tui, neque servum, neque ancillam, non bovem, non asinum, nec omnia, quæ illius sunt*; in quibus omnis cupiditas possessionis alienæ, quarum ad res mobiles, condemnatur. His autem decem mandatis laqueadit evangelium duo, videlicet dilectionem Dei & proximi. Deum diligit, qui præcepta mandata ex amore, & non timore pœnæ bene custodit; proximum autem debet quilibet diligere, licet seipsum. Ubi hæc particula *sicut* non dicit æqualitatem, sed conformitatem, ut videlicet diligas proximum tuum, ad quod refiplum, hoc ipse ad bonum, & non ad malum; & quomodo teipsum, hoc eli, spiritualiter, & non carnaliter fecundum quod carnalitas vitium dicitur: item quantum teipsum, hoc eli, in profperitate; & adverlitate, fanitate, & infirmitate: item, quantum teipsum, refpectu temporalium, pro tanto, ut plus diligas omnem hominem & fingulos, quam affluentiam temporalem: item, ficut teipsum, pro tanto, ut plus diligas proximi tui animam, five ut plus diligas proximi tui animam, quam propriam tuam vitam temporalem; ficut etiam animæ tuæ vitam debes proponere vitæ carnis tuæ: item, qualiter te ipsum, ut videlicet omni homini in neceffitate fubvenias, ficut tibi velles in neceffitate confimiliter fubveniri. Hæc enim omnia intelligantur, cum dicitur, *Diliges proximum tuum &c.* Sex autem mifericordiæ funt opera quæ ex evangelio Matthæi patefiunt, *quæ funt pafcere famelicum; potare fitientem, hofpitio recipere peregrinum, vefiire nudum, vifitare infirmum, confolari carcerii manicipatum*. Septimum ex Tobia colligitur quod eft, *fepelire corpora mortuorum*. Septem, vero peccata capitalia funt, videlicet fuperbia, invidia, ira, accidia, avaritia, gula, & luxuria. Et eft fuperbia amor excellentiæ proprix, de qua oriuntur jactantia, oftentatio, hypocrifis, fchifmata & fimilia. Invidia vero eft odium felicitatis alienæ, de qua oriuntur detractio, murmuratio, diffenfio, perverfa judicia, & fimilia. Ira eft appetitus vindictæ & nocumenti alteni, quæ cum perfeverat in corde, fit odium, de quo oriuntur perfecutiones pœnarum, & fabricarum, plagæ, homicidia, & fimilia. Accidia eft tædium boni fpiritualis, ex quo homo nec in Deum, nec in divinis laudibus delectatur; ex qua fequitur, *Non fortunatus miseras*, defperatio & fimilia. Avaritia eft immoderatus amor mobilis & immobilis alienæ rei, vel illicite acquirendi, vel illicite detinendo, ex qua oriuntur fraus, furtum, facrilegium, fimonia, & omne rapæ lucrum. Gula eft immoderatus amor delectationis fecundum gultum in cibo & potu; in qua quintupliciter peccatur, videlicet in tempore, quando comeditur nimis mane, vel nimis tarde, aut nimis affidue; item in qualitate, quando quæruntur cibaria nimis delicata; item in quantitate, quando nimis comeditur aut bibitur; quod eft vitiofum genus gulæ & eft nimium in cibo & potu quando corpus aggravat, vel quando impedit fenfum interiorem, aut exteriorem, feu gignit lædit corporis fanitatem; item in aviditate & voracitate; & ultimo, in curiofa alimentorum præparatione pro gula delectis exeitandis. Quæ quibus conveniuntur in hoc verfu: Præpropere, Laute, nimis ardenter, fluditose: luxurium non oportet nofificare, cujus infantia aperte infcit univerfum. Septem vero virtutes principales funt fides, fpes, charitas, quæ ordinantur ad Deum, & ideo theologicæ appellantur; prudentia, temperantia, juftitia, & fortitudo, per quas ad feipfum & proximum humo ordinatur. Et eft actus prudentiæ bonum eligere, adhuc juftitiæ recta facere, adhuc autem temperantiæ non obedire delectis, adhuc fortitudinis non dimittere bonum agendum ingaftis, aut molefiis quibuscunque. Et dicuntur hæ quatuor virtutes cardinales; hoc eft principales, quia iftis, quatuor plures aliæ funt fubjectæ; de quibus, quia pro fimplicibus laborantes, ad præfens amplius non tradimus. De feptem gratiæ facramentis fupradictum eft in fuo loco.

ANNO CHRISTI 1518.

VI. De officio vicarii. Wyllielmus Grenfeld.

Vicarii autem per fruftum fubtractionem cognatur in fuis vicariis refidentiæ facere perfonalem. Religiofi autem ad vicarias ecclefiarum, quas habent in propriis ufu, vicarios nobis idoneos repræfentent, alioquin, taxatione vicariorum prahabita, de illis curabimus ordinare.

Idem.

Cum autem repetitis vicibus in synodis duximus ftatuendum, & ante fingulas ordinationem celebrationes folenniter commonendum ut rectores in fubdiaconos & vicarii in presbyteros per interftitia temporum a canonibus diffinita fe faciennt ordinari, quia tamen

ANNO CHRISTI 1518.

men hactenus inde rarus fructus provenit, ne impunitas contempnum parit amplioren, decernimus, nordum ordinatorum beneficia fequeftrari; de coetero fiquidem admittendi fructus beneficiorum non percipiant, donec fuerint in facris ordinibus conftituti.

VII. De poftulando. Idem.

Quia per falfas excogitatas exceptiones, quas aliquæ perfonæ opponunt, juris partium perverturtur; fimiter inhibemus, ne quis advocatorum ad patrocinia admittatur, nifi prius juret, quod caufam injuftam ex certa fcientia non fovebit, nec falfis allegationibus vel probationibus utetur ad juftitiam perimendam, vel juftum judicium declinand. Qui autem in caufa matrimoniali falfas exceptiones malitiofe opponunt, vel opponi procurant, vel qui in caufa matrimoniali, vel alii de exhæreditione agitur, falfum feienter perhibent teftimonium, vel id fieri procurant, vel teftes fuborant, excommunicationis fententiæ fe noverint fubjacere.

INCIPIT LIBER SECUNDUS.

I. De judiciis. Wyllielmus Grenfeld.

Quia caufæ plerumque matrimoniales & aliæ per indifcretos examinatores periclitantur, & diutius protrahuntur, volumus, quod in fingulis decanatibus fex vel quatuor fide digni eligantur & difcreti, qui teftes producendos diligenter examinent, & dicta fingulorum integre & fideliter redigant in fcripturam, non (fcire fieri confevit) fcribendo, quod cum aliis concordet, vel per omnia idem dicat, cum talis fit obfcuritas reprobanda. Ad hæc fe obligent vinculo facramenti, falario ad hoc eis ordinando per archidiaconi & capituli conventum.

De judiciis. Johannes Thorethy.

Quia nonnulli archidiaconi, decani, abbates, & alii viri eccleliaftici, jurifdictionem eccleliafticam & cognitionem caufarum matrimonialium fe habere pretendentes, caufas matrimoniales (quæ inter alias caufas utpote majores & per difcretos judices diligenter tractari deberent, & maturius terminari) perfonis fimplicibus & indifcretis examinandas & diffiniendas modernis temporibus indifcrete, contra canonicas fanctiones, & fanctorum patrum inftituta committere, & fandorum patrum inftituta committere, & fandorum patrum inftituta compilatores hujufmodique perfonas infufficientes, & quandoque laicos in officiales, commiffarios, feu cuftodes, cum potuerint de hujufmodi caufis matrimonialibus cognofcendi, præfcire & deputare præfumant, in animarum fuarum grave periculum, & reipublicæ perpetuum pernicioſum; ipſique officiales, ſeu cuſtodes, ut præmittitur, deputati, perſonis aliis inſufficientibus & imperitis (etiam interrogationum nonnullarum notabili quantitate pecuniæ)

ANNO CHRISTE 1518.

ad agnoſcend. de cauſis matrimonialibus hujuſmodi, & eaſdem terminand. committunt indebite vices ſuas, & fic tam officiales, quam cuſtodes prædicti, per ſe & ſuos inſufficientes commiſſarios, ut præfertur, de cauſis matrimonialibus & divortii nodum cognoſcere, ſed etiam iniuſtas ſententias & multipliciter indiſcretas (quas indiffinivas aſſerere & pronunciare præſumunt & periculoſius proulguare, ex quibus nedum gravia ſcandala animarum comperimus; nos Johannes archiepiſcopus, de conſenſu & conſilio ſuffragaeorum noſtrorum, & cleri noſtri in conſilio noſtro provinciali congregatorum, volentes hujuſmodi ſcandalis etiam præcludere, & quantum cum Deo poſſumus, periculis obviare, ſanctorum patrum veſtigiis, & ſacris canonibus inhærentes: univerſis & ſingulis archidiaconis, decanis, abbatibus, præpoſitis, & aliis viris eccleſiaſticis quibuſcunque noſtrarum civitatis, diœceſis, & provinciæ Eboracenſis archiepiſcopatum obtinentibus, & cujuſcunque officialibus, & ſpiritualitatum hujuſmodi cuſtodibus ſeu deputatis & deputandis interdicimus & firmiter inhibemus, ne videlicet archidiaconi ipſi, abbates, præpoſiti, ſeu alii ſuperadicti aliquos ex officialibus, ſeu cuſtodes hujuſmodi eorum poteſtate de cauſis matrimonialibus, & divortii (quod Deus prohibeat) cognoſcendi præſcere & deputare, ſeu eis vices ſuas in hac parte committere præſumant, vel ipſi officiales ſeu cuſtodes ad cognoſcendum de cauſis hujuſmodi aliquos ex ſuis officialibus, ſeu alios, quam viros idoneos, providos, & fide dignos, habentibus juris peritiam, vel ſaltem competens experientiam in cauſis hujuſmodi diffinitis, committant, ſeu aliquis eorum committat, quomodolibet vices ſuas, ſeu per ſcipſos ubi ipſi capitulo vel capitulis per eoſdem archidiaconos hujuſmodi cauſas diffinitare vel decidant, ſed publice in eiſdem capitulis pronuncient, quæ decretæ ſtatutæ & jura poena; (quoad ipſos archidiaconos, decanos, præpoſitos, & alios viros eccleſiaſticos, quocunque nomine cenſeantur, jurisdictionem ſeu poteſtatem ſibi non competentem hujuſmodi officiales ſeu cuſtodes deputandi) ſuſpenſionis ab officio, & quoad hujuſmodi officiales ſeu cuſtodes, a juris vices ſuas in præmiſſis aliis inſufficientibus committentes, & quoad hujuſmodi committarios inſufficientes, & eos inſufficienter & deficienter adminiſtrantes, & de cauſis cognoſcentes, majoris excommunicationis ſententiæ, quas quidem poenas præfentibus conſtitutionibus, ut præmittitur, promulgatas, omnes & ſingulos, qui præſenti conſtitutioni vel ſtatuto ſcienter vel ignoranter contraire & attentare, vel ſupina contrahere præſumpſerint, eo tam cum effectu in ſervaverint, prout ſuperius diſtinguitur, & plenius declaratur incurrere volumus ipſo facto; firmiter vero per pronunciationes in cauſis quibuſcunque matrimonialibus vel divortii, contra præſentis conſtitutionis tenorem quomodolibet divulgaras, decernimus irritas & inanes, eaſque omnino vires habere vacuamus, ut nulla ſententia ab hujuſmodi perſonis prolata, nonec habeat fententiæ vel effectum. Salvis ſemper conſti-

ANNO CHRISTI 1518.

tutionibus bonæ memoriæ Othonis, apostolice sedis dudum in Anglia legati; de hujusmodi causarum cognitione quondam provide promulgatis, & aliis quibuscunque, constitutionibus, canonibus, & statutis super præmissis editis, quibus non intendimus in aliquo derogare, fed ea volumus & de cuplimus observari.

ANNO CHRISTI 1518.

Willelmus Bootb.

Auctoritate hujus concilii statuimus & ordinamus, quod nulli decani turales infra diœcesim & provinciam Eboracensem aliquas causas matrimoniales, five diverciis, diffamationis, violationis fidei, five periurii, decimarum, oblationum, mortuariorum, aut alias quascunque ad inftantiam partium aut partis moras five movendas, dumtaxat per literas suas citatoriales, aut alias coram se trahant, aut cognoscant in eisdem, sub pœna quadraginta solidorum fabricæ ecclesiæ illius loci cathedralis five diœcesis, & illi, qui dictum decanum in præmissis culpabilem inde accedere, & coram illam contra ipsum profequi voluerit (si ipse decanus inde convictus fuerit) aequaliter dividendorum & distribuendorum.

II. De foro competenti. Georgius Nevill.

Dierum invaserenes malitia qua mundus C in deteriora jugiter labitur, hominum mentes in apertam facit nequitiam prosilire: unde nobiles provinciæ Eboracensis nonnulli aliis malignari conantes, brevia regia de compuro feu de tranfgreffione, vel alia contra illos, quibus nocere defiderant, ad extraneos comitatus, in quibus fui nunquam adversarii fuerunt, nec contraverunt, vel delliquerunt ibidem, bonave administrarunt inibi cauſabilem, fraudulenter & malitiose impetrare præsumunt, & ideo contra eos ignorantes eiam profequuntur in illis, quod utique grave, vel forte laboriosum a regno. Unde cum proceffus & sententiæ contra ignorantes & talitter indefenſos habiti a jure merito reprobentur, nec fit malitiis hominum indulgendi, statuimus, ut quicunque clerici vel laici in noſtra provincia talia surrepuisse, fraudulenter, vel malitiose de cetero, ut præmittitur, impetrarentes & profequentes, facientes, procurantes, vel ad ea impendentes (scienter confenſum, auxilium, conſilium, vel favorem, aut ea rata habentes nunc ſuo facta, majoris excommunicationis incurrant ſententiam ipſo facto.

III. De feriis. Johannes Thoresby.

Audnarum saluti profpicere cupientes, F finitum ordinur de verbis Christi, qui ſanctam ecclesiam domum ſuam peculiarem, non negotiationis, ſed orationis domum vocault nominari; volens negotationes (in quibus quilibet nictitur ut communiter dicitur, proximum ſuum decipere) ibidem exercere, vendentes & ementes ejecit de templo, ne domum ſuam facerent domum fraudis, & ſpelunçam latronum: ſimiter inhibemus, ne quis in eccleſiis, aut eorum porticis feu cœmeteriis, vel aliis locis ſacris noſtræ diœceſis dictos dominicis & feſtivis, forum rerum venalium teneat, vel mercatum: nec ullam in eis negotiationem exercere præſumat, nec placita ſecularia teneantur in eiſdem, nec in ipſis fiant luctationes, fagittationes, vel ludi, qui causam vel occaſionem præbere poterint peccati, diſſenſionis, rixæ, vel pugnæ; ſed quilibet catholicus illuc reverenter accedat ad orandum, & peccatorum veniam humiliter imploraturus.

Idem.

8 Et quia ſæpe contingit, quod quidam in ſanctorum vigiliis conveniunt in eccleſiis (qui divinis ibidem deberent vacare obſequiis) vel in exequiis defunctorum pro animabus defunctorum hujuſmodi ſupplicter oraturi, qui verſi in ſenſum reprobum, ludis noxiis & vanitatibus & quandoque poſitibus frequenter intendunt, Deum & ſanctos, quos ſe venerari ſimulant, graviter offendentes, & defunctorum obſequiis de domo luctus & orationis, domum illius factum & excellus, in animarum iſtarum periculum perquam grave diſtrictius inhibemus, ne aliqui venientes ad hujuſmodi vigilias & exequias, præterea in eccleſiis hujusmodi, ludos, aut turpitudines, vel alia in errorem vel peccata ducentia faciant, vel exerceant quovismodo, ſed quilibet ſuaviter ſic venientes humiliter & devote faciat, propter quod hujusmodi vigiliæ, & exequiæ fuerant ordinatæ; omnibus & ſingulis rectoribus & vicariis, ac aliis perſonis quorumcunque beneficia eccleſiaſtica obtinentibus, firmiter injungentes, quatenus inſolentias & excellus hujusmodi in ſuis eccleſiis, cœmeteriis, & locis Deo dicatis, ſub ſuſpensionis & excommunicationis ſententias fieri & exerceri canonice inhibeant, & compeſcant, ſub poena viginti ſolidorum, quos ex ipſis rectoribus, vicariis, & beneficiariis (quotiens & quando circa executionem hujusmodi conſtitutionis in præmiſſis vel aliquo præmiſſorum ipſos conſtiterit negligentiam commiſiſſe) fabricæ eccleſiæ noſtræ cathedralis volumus applicari, perpetratoribus dictorum excellum ingreſſus eccleſiæ cujus honeſtatem polluere nitebantur, ſi eo facto ſenſtrus interdictus, & ipſis ad audiendum divina officia & ſacramenta eccleſiaſtica percipiendum aditus non patear in eadem, quouſque ſatisfecerint de commiſſis.

Executio ejusdem conſtitutionis.

Thomas permiſſione divina, &c. dilecto filio decano noſtro de Pennefracta ſalutem, gratiam, & benedictionem. Decet domum Dei ſanctitudo, ut cujus in pace ſedus eſt locus, ejus cultus cum debita veneratione pacificus habeatur. Nullus itaque ſecundum canonicas ſanctiones, & etiam conſtitutiones, per nos nuper de conſenſu cleri noſtri editas, in eccleſiis, vel earum porticibus aut cœmeteriis negotiationes, nundinas, aut fora exercere præſumat; ſed omnia in eis

ANNO CHRISTI 1518.

eis tumultus & ſecularium judicium ſtrepitus penitus conquiescant, nulla inibi cauſa per laicos agiteruc, ſed ſint loca eadem omnino a laicorum cogitationibus aliena. Sane diſpicientes auditimus, fama publica divulgante, quod in eccleſia parochiali de Whigſife, noſtræ diœceſis, porticu, & cœmeterio ejusdem, ſuis malus irreſpiſe & conſuetudo, quin verius corruptela inoleverit, quod nonnullæ diverſæ conditionis perſonæ divini mandati, quo fabbata ſanctificari præcipitur, tonſuræ immemores, diebus feſtivis, & præcipue dominicis (qui utriuſque juris ſanctionibus in laudem Dei creatoris, omni ſolemni devotione, ad peccatorum expiationem, devotis orationum ſuffragiis a Chriſti fidelibus ſunt excipendi) procurante B bonorum omnium inimico, cetius exigunt, & diverſa mercimonia venditioni publice exponunt, mercata rerum venalium commaniter tenent, & exercent, & diverſos contractus illicitos inibi tenere, & plurima inhonesta ibidem committunt, quæ dedecent domum Dei, ex quibus periculi, diſl. nolentes, rixæ, contentiones, & alia pericula & ſcandala gravia ſunt ſecuta. Intelleximus etiam, quod nonnulli parochiani illius parochiæ, Chriſti & eccleſiæ ſibi cognatores, hujuſmodi diebus dominicis & feſtivis a dicta ecclesia ac divinis officiis, & potiſſime miſſa parochiali in eadem eccleſia celebranda, peſperam ſe ſubtrahunt, & abſentant, nec C hujusmodi obſequiis, quibus tam ad orandum adeſſe debent, & ad audiendum etiam expoſitiones jejuniorum & dierum feſtaſium; quam alia mandata canonica & intunctæ fidelibus ab eisdem per curatos ſuos exponendis interesſe curant, quin verius, Dei timore poſpoſito & facroſanctæ eccleſiæ materis ſuæ reverentia abjecta temporibus hujusmodi celebrationis divinorum obſequiorum negotiationibus, potationibus, commeſſationibus, ac aliis voluptatibus & indebitis, prohibitis inſiſtere, conclamationibus inſolerabiles faciunt, in divinæ majeſtatis offenſam, divinorum obſequiorum impedimentum, devotionis populatis ſubtractionem, animarum hujusmodi delinquentium grave periculum, aliorumque Chriſti fidelium exemplum pernitioſum. Nos igitur ſpiritu doctrinam, qui vendentes & ementes a domo Dei legitur ejeciſſe, ſequentes, ac volentes hujusmodi errotibus & infolentiis falubriter obviare, tibi mandamus quatenus ad dictam eccleſiam perſonaliter accedens ſtatimer inhibeas, & publice interdicas omnibus fidelibus noſtris partium præditarum, ne quis, conditionis cujuſcunque exiſtat, celas in dicta eccleſia, porticu, vel cœmeterio eiusdem dicto tempore præfatur, aut in eisdem locis, vel eorum aliquo mercimonia venditioni exponat, feu mercata aliquarum E rerum venalium teneat, vel aliquas emptiones vel venditiones exerceat ſub poena excommunicationis majoris, quam in contravenientes per te ſervato legitimo proceſſu in eventu volumus fulminari. Monear inſuper, & efficaciter inducas omnes & ſingulos parochianos dictæ eccleſiæ, quod ceſſante impedimento legitimo dictos feſtivis, & præſertim dominicis ad dictam eccleſiam ſuam parochianum conveniant, & divinis obſequiis in eadem faciendis vel ſaltem miſſe parochiali interſint, & ea ibidem faciant, & audiant, quæ ſibi eccleſiæ conveniunt catholicæ, & ſalutem animarum reſpicient ſub poena excommunicationis ſuperius recitatæ. Et ſi quos monitionibus tuis rebelles vel contrarios inveneris, cites peremptorie eosdem quod comparent coram nobis ubicunque tunc fuerimus in noſtra diœceſi certo die juridico tibi per te in hac parte ſtatuendo nobis ſuper dictis præmiſſis concernentibus ex noſtro officio objiciend. reſponſuros ſalutareque ulterius & recepturos F quod nobis ſuper hoc videbit, & qualiter præfens mandatum noſtrum fuerit executus oppotuno tempore nos diſtincte & aperte certifices.

IV. De jure jurando. Willielmus Greenfeld.

Illum autem abuſum penitus reprobamus, quo religiosi a clericis ad beneficia præſentati ante inſtitutionem ſuam beneficialis exigunt juramentum; qui autem tale juramentum præſtiterint, beneficiis ipſis fe novisse gravissime, ſentiant, & irregularitate impunitos, cum timoniacum contineant praevitatem.

Johannes Kempe.

Statuimus, providemus, decernimus, & ordinamus, quod presbyteri, etiam cantoriarum habentes, & alii ſacerdotes, propoſiti ſuſpectibus vel annuallibus ſuſtentari, in noſtris civitate, diœceſi, & provincia, divina celebrantes proximo die dominico ſeu feſtivo poſt admiſſionem ſuam ad celebrandum in eccleſia, capella, vel locis aliis divino cultui diſpoſitis, jurabunt, tactis ſacroſanctis Dei evangeliis, coram rectoribus, vicariis, vel aliis locum eorum tenentibus, quod eccleſiis, & capellis curatis vel locis aliis, in quibus celebrabunt, eorumque rectoribus, vicariis, ſeu ipſorum vices gerentibus nullum omnino inferant præjudicium ſive damnum circa oblationes, portiones, decimas, obventiones, trentalium, denarios, pro quorum ſolutione legis in cortuentum, vel alia jura, quocunque nomine cenſeantur, imo quatenus in eis eſt, eoſdem rectoribus, vicariis & eorum locumtenentes ſervabunt indemnes in præmiſſis & ſingulis præmiſſorum. Jurent etiam ſpeciliter dicti ſacerdotes, quod ofla, ſecarla, riſus, contumelias, vel contentiones inter rectores, & vicarios ac eorum parochianos nullo modo procurabunt, ſerentur, ſed ſedinquatenus in eis erit; imo concordiam ſuG tricte & conſervent inter eos. Et præfati ſacerdotes infra civitatem, diœceſim, & provinciam noſtras divina non celebrent, ſed eis expreſſe interdicitur, donec præſtiterint præmiſſa juramenta, vel per eos non ſtererit, quo minus præſtiterint; & ſi celebrare præſumpſerint, præter pœnas alias, quas canones inducunt contra celebrantes in locis interdictis, irregularitatem incurrerit, ſi coram ſuis ordinariis ſuper præmiſſis fuerint

ANNO CHRISTI 1518.

tint convicti. Insuper tandiu eis interdicatur divinorum celebratio, donec fuerit cum ipsis supra hoc legitime dispensatum. Rectores vero & eorum locumtenentes prædicti debent benigne recipere juramenta prædicta, & de hac nostra constitutione ad memoriam præsentium & futurorum copiam habeant in suis ecclesiis.

V. De appellationibus. Vvillielmus Grenefeld.

Exigit perverforum maligna protervitas, qui capitalis infidiis maternos lares, quantum in eis est, deprimunt, lacerant funditus, & subvertunt, ut competentibus remediis eorundem malitiis effrænatis circumspectius obviemus, præfertim cum eos obtenebraverit cæcitas, quod propriam & irreparabilem ruinam non sentiant, dum matrem confundere cupiunt & præfumunt. Cum itaque Eboracensis archiepiscopus, Anglitæ primas, præter Romanum Pontificem in spiritualibus superiorem non habeat, ac ipsa nostra Eboracensis ecclesia honore prærogatiæ illustretur, & gaudeat plenius, ut est notum; hac sacra fynodali constitutione proinde duximus statuendum, ut nullus clericus vel laicus, secularis vel religiosus, seu etiam universitas quæcunque, cujuscunque sit dignitatis, officii, ordinis, status, professionis, vel etiam conditionis, in causis, lite, vel negotio cujuscunque rei nomine, vel ipsius occasione in nostris diœcesi & provincia existentis, iure aut consuetudine, vel etiam in quacunque alia causa vel negotio, iure cujuscunque actionis, officio judicis seu quovis alio colore meritis, qua vel quod ex nostris diœcesi vel provincia trahit originem, seu cujus nomine reus in nostris diœcesi & provincia forum fortiri poterit quoquomodo, ad quascunque loca ego vel cognitore contigerit curiæ Cantuariensi pro ipsius tutrione vel alias, directe vel indirecte, per se vel per alium, seu nomine vel alicno provocet vel appellet, seu archiepiscopo Cantuariensi, officiali vel alicui curiæ seu etiam cuicunque alii auditoratem cujuscunque eorum, non ex delegatione apostolica, prætendenti, in hujusmodi appellationibus vel procurationibus obedianr quovis modo, seu mandata alicujus prædictorum, cujuscunque tenoris existant, aliqualiter exequatur. Qui quidem contrarium facientes in aliquo præmissorum, vel eisdem facto vel verbo consentientes, consilium, vel auxilium præstiterint, ponis subjacent infrascriptis. Si clerici fuerint, & dignitate præditi, vel in officio constituti, locum dignitatis & officii amittant, & sint ineligibiles ipso facto; & alias beneficiati, suis beneficiis, nulla eriam motione præmissa, sint præsentis constitutionis auctoritate privati. Si non beneficiati, ad nullam honorem ecclesiasticum ordinis vel beneficii admittantur. Si advocati vel procuratores, præter pœnas superiores, postulationis & procurationis officium cum nota infamiæ perpetuo sibi noverint interdictum. Si collegium vel universitas, communione bonorum pro nostro arbitrio in pios

ANNO CHRISTI 1518.

usus convertendorum; si clerici fuerint, sint interdicti: si laici, excommunicationis majoris sententias, quas in eos ferimus in his scriptis, ipso facto incurrant. Laici etiam nihilominus intelligibiles sint, quarum sententiarum relaxationem nobis specialiter reservamus. Si vero religiosi fuerint, vel in dignitatibus obedientiarum seu officiis quibuslibet constituti, eisdem ipso facto, & ne spe restitutionis, præsentis constitutionis auctoritate priventur, & a celebratione divinorum & executione sui officii suspensi maneant, donec nostrum & successorum nostrorum gratiam promeruerint obtinere. Quam constitutionem cum suis pœnis tam canonis causis, & negotiis, quam adhuc pendentibus, locum sibi volumus vendicare: hac etiam a singulis liberaliter prætendentibus diligentius præcipimus observari.

INCIPIT LIBER TERTIUS.

I. De vita & honestate clericorum. Vvillelmus Grenefeld.

Rectores ecclesiarum, & universi, quibus incumbit regimen animarum, plebes sibi commissas exemplo bonæ conversationis, verbo exhortationis & doctrinæ & bonis moribus diligenter instruant & informent; ut autem fructus & efficacius officium impleant exhortantes, universi, curam habentes animarum, ecclesiasticis officiis, & aliis bonis studiis se exerceant, orationibus & lectionibus vacare negligere & intendant. Sint autem pudici, virtutum operatione præclari, humilitate prædici, pacifici, evangelizantes pacem, annuntiantes bonum, diffidentiones, rixas & scandala reiectantes, ab illicitis spectaculis se abstineant & præcipue a duellis, torneamentis, feuris & aliis, quibus sanguinis effusio potest formidari, tabernas & inhonesta convivia non frequentent, extraneorum fugiant consortia familiarum, & oration, ex quarum cohabitatione finitima suspicio potest exoriri.

Idem.

Sicut nia presbyterorum a vita vulgari debet esse femota, ita decet ut in habitu & & in incessu a cæteris diffinguantur. Proprerea inhibemus ne cappis manucatis vel aliis indumentis levitatis, vel lascivæ nostram prætendentibus utanrur publice contra constitutionem concilii generalis, aliquin hujusmodi indumenta fabricis ecclesiarum, ubi degunt, vel quibus deferuntur, applicentur.

Joannes Kempe.

Item, Sacerdotes prædicti & alii presbyteri curati suis vacent libris; tabernas, spectacula, cellulas mulierum suspectarum, vel ludos noxios fea prohibitos, sub pœna suspensionis a divinis, nullatenus exerceant.

Jo-

ANNO CHRISTI 1518.

Johannes Thoresby.

Item cum omnis judiantia lascivæ corporalis a facie ordine fieri debeat penitus aliena; a facris canonibus & fanctis patribus proinde prohibetur sub pœnis gravibus & canonis, ne viri ecclesiastici in facris ordinibus constituti, postilme facerdotes, quorum gerius licite, quibus effe debent exemplum & forma vivendi, facile trahitur in exemplum, vefles deferant nimis brevitate ridiculosas, vel rotundas, nec in calcamentis quærant gloriam & decorem; fed in veltimentis & in habitu corporis Deo & hominibus fibi placere & per decentiam habitus extrinfeci, morum honeftas interiofeca valeat oftendi. Dum tamen nihil in eis pateat, quod oculos, vel afpectum inquentium offendat; nam fecundum fcripturas, incompofito corporis inæqualitatem indicat mentis, & ex habitu forte indecenti is, qui geritur vel apparet, corda videntium pro facultate judicii fcandalizat. Nonnulli tamen, ut fatis de facto evidentia manifeftat, clerici in facris ordinibus & facerdotio conftituti, propriæ dignitatis immemores, & officii & ordinis clericalis honorem temere profequentes, contra facras conftitutiones, & pœnas in eifdem ordinatas, veftes publice non portantes, tonfuram deformiter decurtatas, modium tibiarum, & fuarum feu genua nullatenus attingentes, ac comtu decentium & clericale live fecerdotalis ordinis honeftatem, ad inftantiam & fuorum corporum oblentationem & morum diffolutionem, abfque rationabili caufa & honeta ita deferre, & eis uti contemnunt & publice non deftinant, in animarum fuarum periculum, ordinis clericalis & exemplo Dei grave fcandalum, aliorumque Chriftifidelium exemplum pernicioftum. Volens igitur hoc prorum provinciale concilium infolentiis hujufmodi & animarum periculis obviare, pœnas quafcunque live cenfuras in hujufmodi conftitutionibus, canonibus & ftatutis quomodolibet ordinatis, contra hujufmodi delinquentes decrevit & ftatuit fore realiter exequendas.

II. De tabahitatione clericorum de mulierum. Vvillelmus Grenefeld.

Concubinæ vero presbyterorum ac clericorum, qui in facris ordinibus fuerint conftituti, de quibus conftiterit, per excommunicationis fententiam ad agendum parnitentiam compellantur, earundem abfolutione nobis, prærerquam in mortis articulo, refervata. Si quis autem, excommunicatione contempta, animo obftinato in peccato perrinctier perfeverant, corripianter brachio fæculari, & in vita careant communicatione fidelium, & in morte ecclefiaftica fepultura talibus denegetur.

III. De clericis non refidentibus. Thomas Savage.

Item, quod beneficiati in fuis beneficiis non refidentes, & curis alienis infervientes, vel aliibi falaria recipientes, ad refidendum in fuis beneficiis juxta juris exigentiam vocentur, & per fubtractionem fructuum hujufmodi beneficiorum fuorum per locorum ordinarios compellantur, nifi privilegiis apoftolicis muniti, vel alias ab eorum ordinariis fufficienter licentiati reperiantur. Et quod citatio five monitio in valvis ecclefiæ live beneficii hujufmodi publice propofita, & in fcripris affixa, in eo cafu pro quo valeat, ac fi citatione five monitione perfonaliter fuerit apprehenfus.

IV. De rebus ecclefiæ non alienandis. Vvillielmus Grenefeld.

Ecclefias vero viris religiofis ad firmam dari firmiter inhibemus & illis præcipue, qui in eisdem obtinent jus patronatus, idem quid fortiare de facto ipfafque; quod fi contra præfumptum fuerit, beneficia fequefrentur, & tam dantes, quam accipientes canonice puntantur. Decimas autem nullo modo vendere præfumat ante tempus, quo inde ex beneficio confuetudinis teftandi facultatem, fed ne licitis ufis tempore, donec fuerit a novem parochis feparatæ. Indulgemus vero clericis, in fuis ecclefiis refidentibus, aut in noftro fervitio commorantibus, aut etiam de noftra licentia cauta ftudiorum autoritibus, ut de frobibus terrarum ecclefiarum fuarum, quas propter ipforum abfentiam excolunt æque fecure, quecunque parte anni decefferint, teftandi habeant facultatem.

Locus teftandi.

Johannes Kempe.

Præterea, nos fideli & concordi relatione informati, & rerum experientia edocti, quod nonnulli abbates, priores, rectores, alique prælati nobis fubditi, hofpitalarii, & alii administrationes bonorum ecclefiafticorum habentes, in defolationem & ruinam ipforum, ærarium, & aliorum locorum, quibus præfunt, & prodeffe deberent, bona hujufmodi diffipant, & confumunt, & aliorum locorum ecclefiafticorum, videlicet arbores fylvarum non cæduarum & etiam cæduarum, reditus, poffeffiones, & alia jura feu vendunt, & alienant, ac penfiones, concordia, & libberationes ad vitam, vel longi temporis fpatium vendunt & concedunt; necnon ecclefias fibi & eorum monafteriis appropriatas ad firmam admittunt, & pecuniis præ manibus acceptas in ufus non proprios exponunt & convertunt, intuitumque recipiunt, ac fe & monafteria fua, fucccefforesque fuos ac jura, reditus, & poffeffiones fuas proinde obligant, & diffidiffiones faut fubmittunt; necnon & bona fua mobilia & fuis notis & amicis in immenfum donant & consribunt; fuique fuccefforibus præmiffarum eorum monafteria & domus, ac loca eis pertinentia, propter defectum reparationis collabuntur, & maximam minantur ruinam, divinifque cultus in locis hujufmodi, præmiffarum occafione, diminuitur, obfervantia regularis negligitur, ac bona hujufmodi monafteriorum propter abufus hujusmodi, quod dolenter referimus, devas-

ANNO CHRISTI 1518.

ANNO CHRISTI 1328.

derafata sunt pariter, & consumpta. Nos A Joannes archiepiscopus antedictus monasteriorum, prioratuum, hospitalium, & locorum aliorum religiosorum infra nostram provinciam Eboracensem existentium indempnitatibus occurrere desiderabiliter affectantes, & super eis opportunum remedium adhibere, de fratrum nostrorum avisamento, ac consilio fatuimus & ordinamus quod, salvis aliis provisionibus, statutis, constitutionibus & remediis super hujusmodi venditionibus, & alienationibus, & concessionibus antiquorum patrum authoritate editis, cum venditio arborum, sylvarum non excludatur vel ceduarum ad magnam quantitatem vel concessio jurium, reddituum, vel libertatum, aut pensionum coredorium, sive B liberaturarum ad vitam alicujus vel longi temporis (patium fuerit facienda; tractatus quem dierum a diebus a divinis inter abbatem & ejus conventum, aut priorem abbatem propium non habentem eum suo conventu precedere debeat diligens & matures; & si pofi tractatum hujusmodi folemnem præfatis abbati & conventui seu priori abbatem propium non habenti, & eius conventui visum fuerit quod hujusmodi venditiones, alienationes & liberaturarum concessiones vel autum receptiones eorum monasteriis, prioratibus, vel locis aliis necessarie fuerant, utiles, vel opportune, C tunc super alienationibus, venditionibus, & concessionibus præmissis nobiscum in nostra dioecesi, & provincia nostra, & cum suffraganeis nostris in eorum dioecesibus, ac nobis, & suis successoribus temporibus futuris tractatum habeant specialem; & deinde post licentiam, & authoritatem a nobis, seu nostris suffraganeis in dioecesibus suis præhabitis in præmissis venditiones, alienationes, & concessiones liberam habeant facultatem. Quod & abbates præsidi, priores, & hospitalarii contra hanc nostram ordinationem, five provisionem venditiones, & concessiones ad vitam vel in perpetuum faciente, per nulla habeantur & omninoda careant firmitate. Et nihilominus D præter alias poenas in diversis ordinationibus inde promissas, præsidii abbates, priores & hospitalarii hanc nostram constitutionem infringentes, violantes & contemnentes en debito a celebratione divinorum fint suspensi, & administratione bonorum monasteriorum & dignitate, & officiis, quibus præsint, ipso facto, in perpetuum privati existant.

V. De donationibus. Johannes Thoresby.

Item, corruptela pessima per quorundam versutias, & calliditates adinventa in nostris diocesi & provincia inolevit, quod E quidam viri ecclesiastici, prælati, & alii, quos ordo clericalis includit, & nonnulli laici, dum mortis periculum appropinquare recognitant, universa bona sua, seu eorum tam immensam quantitatem inter vivos donare, seu aliquo modo alienare præsumunt, quod nedum ecclesiæ, sed rex, & alii creditores, quibus hujusmodi alienationes, cum viventes, fuerunt ex variis causis

astricti, & efficaciter obligati, suis actionibus & prosecutionibus sunt exclusi, uxores, & liberi de portione bonorum, de contributione seu jure eis debitorum, irrecuperabiliter defraudantur; nonnulli etiam talibus ægrotantibus in extremis existentibus, hujusmodi alienationes fieri malitiose faciunt, et temere inducunt, eosque a libera voluntate teftandi veritas fupientia neutiquam excludit averrunt; ex quibus foliza et legitima testamenti facto tranfit ot plurimum in abusum, et ecclesiarum partibus et prosecutionibus aliorum piredictorum indebite feu malitiose derogatur: unde provida deliberatione concilii provincialis in domo capitulari ecclesiæ nostræ metropolitanæ Eboracensis celebrati, exhibitum extitit sub prospexio, ne hujusmodi alienationes feu donationes quocunque colore vel ingenio fierent in futurum. Et quia, ut docet experientia, generalis prohibitio legis malitiæ dedito a mali propofiti executione non revocat, nisi specialis poenæ formidine propensius compescantur; nos præfentis auctoritate fynodi omnibus, et singulis in hujusmodi donationibus five alienationibus conftilium præbentibus, auxilium, vel favorem, in noftra dioecesi ingreffum ecclesiæ interdicimus ipso facto; donantes insuper et bona sua in nostra dioecesi præditta talitter alienantes, propter sui quantitatem excessus, ecclesiastica sentiant fpultura, ... fraudis feu malitiæ in hoc casu eo facto probatur intervenisse conventum; quotiens aliqui omnia bona sua quocunque titulo alienant, ut præfertur, inter vives, vel in tam immensa quantitate, quod ecclesiis, regi, creditoribus, uxoribus, et liberis fatisfieri non poterit de residuo, fecit juris latio exigeret, et confuetudo, fi hujusmodi alienatio facta taliter non fuiffet.

Georgius Nevill.

Cordis dolore concutiuntur lutuentes quod in noftra provincia, malicia excrescente, peffima corruptela novitere inolevit, dum ecclefiarum prælati, et beneficiati clerici alii que nonnulli laici mortis vincine conjecturam verifimilem obtinentes, universa bona fua feu quotam eorum partem tam nobilem bona quotam eorum partem tam nobilem quotam inter vivos feu aliter alienare præfumunt, quod nedum ecclefiæ, ad quarum domos, ædificia, et cancellos reparandos, dum viverent, fuerant obligati, fuis excludantur, remediis; fed rex et alii, quibus alienantes efficaciter tenebantur, fuis juribus, uxoribus et liberi conjugatorum fuis portionibus de confuetudine, vel de jure ipfis debitis, irrecuperabiliter defraudantur. Quidam etiam doli nimium experti languentibus in extremis hujusmodi alienationes facere confulerunt, et temere procurarunt; ipfoque languentes conftilio, et fuafionibus perverfis a voluntate teftandi nequiter perverterunt, ex quibus impedit testamenti liberam faditionem ac ecclefias et cæteras fibpraditos fuo jure non ambigitur malitiofe privari. Unde præfentis deliberatione concilii omnes et fingulos in noftra provincia donantes, feu alienantes taliter bona fua fanitia;

ANNO CHRISTI 1328.

five fraude, ac hujusmodi malitiæ, five fraudis conflio recipientes fic alienata, et ad A hoc danres conflium, auxilium, vel favorem majoris excommunicationis fententiam incurrere volumus ipso facto. Donantes insuper bona fua in pia provincia taliter alienantes propter fui gravitatem excessus nifi prius poenituerint, et dictam donationem effectualiter, quantum in eis fuerit, revocaverint, ecclefiaftica careant fpultura. Caeterum ne probationis, fraudis, vel malitiæ in hac parte difficultas hanc provifionem præfentem reddat inutilem; ftatuimus quod quotiefcumque aliqui dictæ provinciæ bona fua omnia fic, ut præfertur, donaverint, aut alias quovis titulo alienaverint, feu in quantitate tam notabili, quod apparent ut refiduo ecclefiis, vel creditoribus aliis de fuis debitis, uxoribus, et liberis de fuis portionibus fupradictis non poterit fatisfieri ficut decet, alienatio hujusmodi per malitiam, five fraudem eo ipfo fieri confeatur, malitiæ five fraudis probatione, ulteriorisinime requifita.

VI. De Teftamentis.

Willielmus Greenfeld.

Licet teftamenta legitima clericorum decedentium obfervari volumus, nolumus tamen quod concubinis fuis quibquam in teftamentis fuis relinquant; quod fi cæterofactum fuerit illud in pios ufus noftro arbitrio convertatur.

Idem.

Indulgemus vero clericis in fuis ecclefiis refidentibus, aut noftro fervitio commorantibus, aut eifdem de noftra licentia caufa ftudiorum abfentibus, ut de fructibus, reditibus fuorum, quas propriis fumptibus excolunt atque ferunt quacunque anni parte deceffiant teftandi habeant facultatem.

Idem.

Statuimus etiam ne quifquam teftamenta vel ultimas voluntates fcienter vel malitiofe impediat aut perturbet; quo minus executores eorum vel adminiftratores per nos, officiarios, feu miniftros noftros in bonis testantium deputandi fecundum libertatem & confuetudinem ecclefiæ Anglicanæ adminiftrare libere valeant in eifdem. Quis vero ftatuti hujusmodi tranfgreffor fuerit, ipfum majoris excommunicationis fententiam incurrere volumus ipso facto.

VII. De fpoliatoris.

Willielmus Greenfeld.

Ad hæc firmiter inhibemus ne cuiquam communio corporis Chrifti, vel morienti eccleſiaſtica ſepultura præterita cujuſlibet debiti denegetur.

ANNO CHRISTI 1328.

VIII. De Parochiis & aliis parochianis. Idem.

Nullus presbyterorum alienum parochianum ad confeffionem vel communionem corporis Chrifti præfumat admittere fine licentia propria facerdotis. Cum autem licentia petitur a facerdote alteri confitendi, facerdos perfonam defignet, cui debeat confiteri ne ofpitum vafi volumine nemini confitendo pœnitentiæ diffugiat facramentum.

Idem.

Ad hæc firmiter inhibemus, ne quis alienum parochianum admittat ad matrimonium contrahendum, nifi tam ipfi, ubi vir converfans fuerit, quam ubi fœmina degit, diligens fcrutinium præmittatur, & literas refcriat fui prælati, quicquid per fcrutinium apparerat continentes; fidei etiam dationes de matrimonio contrahendo fieri prohibemus, nifi coram teftibus fide dignis, & fub præfentia facerdotis; & laici, qui talibus interfuerint contractibus, puniantur.

IX. De decimis. Idem.

Ne autem conventionis noftra confenfum inducat, & tacitumitas pariat culpæ reatum; nos fynodali diffinitione firmiter injungimus & mandamus, ut eccleſiæ decimas, pentiones, & alia quæcunque juris eccleſiaſtici, quæ per vitiofum finem ufurpata infpexerint, fine mora falubriter refignentur, cum vitia poſſeſſionum a prædeceſſoribus ad poſteros reatumintantur; & ne ſupradicta perpetuantur vel exigantur, fub obteſtatione divini judicii firmiter inhibemus, cum ad paria judicantur aliena invadere, & illicite detinere.

De decimis. Johannes Thoresby.

Item, licet Deus & dominus, cujus eſt terra & plenitudo ejus, gratioſa diſpenſatione mentes diſponens, plebi fue terram polendam conceſſerit & regendam, reſervando decimas ſtruge & operum ſuorum, diſtinctum pro facerdotibus & levitis, ad miniſtrationem in eccleſiis in Dei Domini præſentia, virtute cujus divinæ reſervationis redtores eccleſiarum, & perſonæ eccleſiaſticæ decimas garbarum, & rerum aliarum infra commiſſas ſibi parochias evitteſtes, libere percipereunt, & eas per eaſdem loca, quibus & per quæ domus prædiales novem partes hujuſmodi garbarum cariant, & libere & licite cariarunt, & per alios cariari faciebant, & in poſſeſſione, vel quaſi, libertatis hujuſmodi fuerunt dicti rectores & perſonæ eccleſiaſticæ per tempus, cujus contrarii memoria non exiſtit, pacifice, continue, & quiete; quidam tamen fanatici & mariis receſſus filii degeneres & ingrati fadam eis cuſtodiam gratiam de novem, partibus minus debite ponderantes per exquiſitas malitias & impedimenta illicita ſibi tuntur perferunt, eccleſiaſticas, Chriſti miniſtros, in libera perceptione decimæ partis

ANNO CHRISTI 1518.

diversimode impedire: quidam enim ipsas decimas libere percipere, & eas per vias & semitas, per quas carriari confueverunt, abducere clericos non permittunt, sed per longos circuitus, & nocives eas carriare manifeste compellunt: quidam etiam garbas expoftas & affignatas pro decima non permittunt a fuis terris exiari, quandiu in illis quicquam de bladis remanet exercendum, sed ipsas decimas a fuis & aliorum bestiis scienter & feandalose conteri tolerant, & consumi, ac ipsos rectores ordinare de hujusmodi decimis non permittunt, in divine majestatis offensam, violationem notoriam ecclesiastice libertatis, ac dictorum rectorum, & personarum ecclesiasticarum dannum non modicum & gravamen, ac aliorum pernitiosum exemplum. Cupientes igitur, prout ex officii nostri debito astringimur, contra malitias & injurias hujusmodi in Dei & ecclesie fux contemptum seguiter irrogatas falubriter providere, præsentis constitutionis oraculo firmiter inhibemus, ne quis, cujuscunque fuerit conditionis, status aut gradus, ecclesiarum rectores, seu alias personas ecclesiasticas, coramve fervientes, & ministros, quominus decimas garbarum, feni, & allarum rerum quarumcunque tibi & ecclesiis fuis pertinentes, universumque & quemlibet eorum obvenientes, sine contumptione animalium & alia quacunque diminutione exeundem voluntaria, & damnosa, integraliter & libere poffint percipere, appreh:ndere, & per omnia loca, per quæ nostem partes carriantur, & conduci verant carriari, abducere, & in illis pro suo voluntatis arbitrio disponere impediat, & pertardet, nec impediri seu perturbari facias vel procures, sub pœna excommunicationis majoris, quam omnes & singulos contravenientes incurrere volumus ipso facto.

A

B

C

D

E

F

Georgius Nevill.

Quanquam exfolventibus bene decimas Deus frugum omnium abundantiam & profectionem ubertatem tribuit; tamen dolenter referimus, quod nonnulli nostræ provincie, cunctæ testamenti veteris, atque novi doctrinam, de sylvis suis cæduis, & ligais arborum cedarum excisis in eis, circa quæ manus, quam circa fructus agros tam labores impendunt, decimas Deo & ecclesiis, qu bus debentur notorie, per hoc, quod ipsis in præmissis non dederunt, solvere contradicunt, quod ætimare ideiro licere, quia legem moysi de longa transmisse conditionis abiberaver; in quibus etiam revocantes, quæ sylva cædua fit dicenda. Nos igitur abnentes quod fi tua portione fit ecclesia defraudata, diturnam crimen properca non minuitur, fed augetur, ac fames, & penuria, nonnunque retum egestas, opprimant bene decimas non folventes, hujusmodi declaramus provisione concilii, sylvam cæduam illam fore, quæ cujuscunque existens generis arborum in hoc habeatur ut cædatur, aut est habilis ad cædendum, quæ etiam succisa rursus ex stipitibus aut radicibus renascitur, ac ex ea decimam utpote reslem & prædialem bapti- A ANNO CHRISTI 1518.
sialibus seu matricibus ecclesiis persolvendam, necnon sylvarum possessores hujusmodi ad præstationem decimarum ipsorum signorum excifforum in eis, sicut fœni & bladorum omnium, censura ecclesiastica, fore vanonice compellendos.

Idem.

Cum, facro eloquio jubente, de omnibus, quæ reproventur per annum & nullo tempore excluso, decime sint cum omni integritate absque diminutione solvende; omnibus & singulis rectoribus, vicariis, capellanis parochialibus & ecclesiarum parochialium juratis per nostram provincian. conflituris in virtute obedientie mandamus, firmiter injungentes quatenus diligenter moneant & efficaciter inducant & quilibet ipsorum in parochia sua moneat & inducat, quod fic persolvant decimas inferius annotatas fuis ecclesiis persolvant; videlicet decimam lactis, feu lactichnii a primo tempore fue innovationis anni in mense Augusti, quam in illis mensibus de proventibus eitem buscorum, virgultorum, pannagiis fylvarum, vivariorum, piscariarum, luminum, flagnorum, arborum prostratarum, & excifarum, pecorum, columbarum, seminum, garbarum, & bestiarum, carrerarum quarumlibet, hortorum, curtilagiorum, lanæ, lini, vini, croci, grani, terricidiorum, & carbonum in locis ubi fabricantur, & fodiuntur, cygnorum, & cygnonum, avcarum, & anatum, ovorum, apum, nutilli, & cere, proventuum, molendinorum, vertuorum, vellerum, artificiorum, & negotiationum, nec non agnorum, & vitulorum, pullorum equinorum, caprinorum, & aliorum fimilium animalium, tunc ad decimam dandorum, cum fe alendo in pascuis a matribus feparatis communibus, quam non communibus fecundum numerum animalium & eorum, sicut expedit ecclesiæ, de forno ubicunque crefcat; aut in femiis, magnis pratis ure parvis fecundum veram valorem, & de omnibus provenibus aliarum rerum de cætero fatisfactione competentes ecclesiis, quibus de jure tenentur, nullis expensis ratione gratuitorum decimarum deductis, fed retentis, nisi tantum de præstatione decimarum, artificiorum, & negotiationum, quod fi monitionibus hujusmodi parere contemperint, per suspensionis, excommunicationis, & interdicti sententias per ordinarios locorum ad præstationem decimarum prædictarum compellantur; contraditæ contraria nequiquam obtante, que peccata non minuere, fed augere dignoscitur.

Willelmus Wickwane.

Quia plerisque colonorum mercenariis tam modicum pro stipendiis assignatur, ut vix de acceptis ducant vitam sub inopia angustiis, præcipimus, ut qui dimidiam marcam vel minus caplent annuatim, ecclesiis ru- A ANNO CHRISTI 1518.
ralibus, a quibus ecclesiastica sacramenta recipiunt, oblationes faciant confuetas, nec ad præstandum allas decimas de suis stipendiis compellantur, nisi ubi certa annua præstatio ex antiqua consuetudine pro hujusmodi decimis est taxata. Circa vero alias præstationes decimarum personalium credatur decimantium sacramento.

B

X. De religiosis domibus.

Georgius Nevill.

Quamquam bon. mem. Osbobonus, olim fedis apostolicæ in Anglia legatus, monachos, feu canonicos regulares per materia vel ecclesias folos morari, firmiter & districte prohibuerit; mandans abbatibus & prioribus quibuscunque, ut fi qui tales fecerint, eos fine moræ dispendio revocarent ad conventum, vel fibi unum monachum, vel canonicum faciant fludenter, alioquin ipsos abbates & priores, donec id impleverint, decrevit fore fuspensos; nonnulli tamen abbates & præpofiti religiofarum non folum monachos, canonicos, & alios fubditos fuos extra fedis monasterii fui moenia permittunt, & opera non tantiendo, vel tranicurrendo, vel fyncopando, fed tam debita reverentia, ut ad devotionem excitent animos auditorum.

C

D

Johannes Thoresby.

Paftoralis officii tunc debitum credimus exercere, dum fubditorum noftrorum utilitati vigilanti studio profpicimus pariter & quieti. Sane confiderantes *inter* & diligentius attendentes difficultates, & excessus, quos capellani ftipendiarii fuper conventione & perceptione ftipendiorum fuorum annalium propter defectum & caritatem, quibus eorum hujusmodi exercitium his diebus imponderunt habemus & fecerunt, ac impendunt & facient in præsenti; volentes Deque de diligentius affidantes difficultates & excessus hujusmodi refranare, ac etiam moderari, quantum cum Deo poterimus in hoc casu, ut fic utilitati fubditorum noftrorum capellanos hujusmodi ftipendiarios conducere volentium valeat *provideri*, ac excessus & difficultates hujusmodi, quatenus nobis poffulle fuerit, exstirpentur; de jurisperitorum consilio nobis affidentium, ac deliberatione prahabita plenior ordinationem & decretum, etiam ftatuendum, quod omnes & finguli capellani, tam retrodictis temporibus ordinati, quam etiam in posterum ordinandi, ftipendiis ftipendiis fub pœna annotata inferius fint conteneri, vi- E delicet, quod capellanus quilibet, etiamfi parochialis effet, ultra fex marcarum fummam in pecunia numerata, vel valorem ejusdem in allis rebus, pro ftipendio fuo annuali a quoquam non percipiat quovis modo, quæ quidem ftipendia, confideratis confiderandis, præterim raritate capellanorum fic durante, fufficientia existere dignoscuntur. Inhibentes univerfis & fingulis capellanis hujusmodi ordinatis & ordinandis, ne

F

ANNO CHRISTI 1518.

vel minus caplent annuatim, ecclesiis ru- A ANNO CHRISTI 1518.
ralibus, a quibus ecclesiastica facramenta recipiunt, oblationes faciant confuetas, nec ad præstandum allas decimas de suis stipendiis compellantur, nisi ubi certa annua præstatio ex antiqua consuetudine pro hujusmodi decimis est taxata. Circa vero alias præstationes decimarum personalium credatur decimantium sacramento.

B

XI. De crucibus & procurationibus. Willielmus Greenfeld.

Penfiones autem debitas terminis ftatutis folvi præcipimus fub pœna dupli ecclefiæ Eboracensis fabrice perfolvendas: tali pœna *patiti* volumus eos qui fynodalia, antequam a fynodo recedferint, non perfolvant.

C

D

E

F

XII. De celebratione Miffarum.

Idem.

Ne pro levitate ftipendiorum viliores horneftioribus, vel imperiti peritioribus præferantur, ftipendia presbyterorum annui taxanda duximus quibque marcis: in dilectionis tamen ecclesiis juxta ipsarum facultates presbyteris volumus uberius providerl.

Idem.

Presbyteri fine fedali ad divina officia horis competentibus & ftatutis in ecclesiis fuis celebranda; ne de fedulia vel negligentia arguantur. Qui autem cantare, diffinere poterunt, & operam non transfiendo, vel tranicurrendo, vel fyncopando, fed cum debita reverentia, ut ad devotionem excitent animos auditorum.

Johannes Thoresby.

Paftoralis officii tunc debitum credimus exercere, dum fubditorum noftrorum utilitati vigilanti ftudio profpicimus pariter & quieti. Sane confiderantes *inter* & diligentius attendentes difficultates, & excessus, quos capellani ftipendiarii fuper conventione & perceptione ftipendiorum fuorum annalium propter defectum & caritatem, quibus eorum hujusmodi exercitium his diebus imponderunt habemus & fecerunt, ac impendunt & facient in præsenti; volentes Deque de diligentius affidantes difficultates & excessus hujusmodi refranare, ac etiam moderari, quantum cum Deo poterimus in hoc casu, ut fic utilitati fubditorum noftrorum capellanos hujusmodi ftipendiarios conducere volentium valeat *provideri*, ac excessus & difficultates hujusmodi, quatenus nobis poffulle fuerit, exstirpentur; de jurisperitorum consilio nobis affidentium, ac deliberatione prahabita plenior ordinationem & decretum, etiam ftatuendum, quod omnes & finguli capellani, tam retrodictis temporibus ordinati, quam etiam in posterum ordinandi, ftipendiis ftipendiis fub pœna annotata inferius fint conteneri, vi- E delicet, quod capellanus quilibet, etiamfi parochialis effet, ultra fex marcarum fummam in pecunia numerata, vel valorem ejusdem in allis rebus, pro ftipendio fuo annuali a quoquam non percipiat quovis modo, quæ quidem ftipendia, confideratis confiderandis, præterim raritate capellanorum fic durante, fufficientia existere dignoscuntur. Inhibentes univerfis & fingulis capellanis hujusmodi ordinatis & ordinandis, ne

F

ANNO CHRISTI 1518.

quíquam eorundem, ſub pœna ſuſpenſionis a celebratione divinorum per unum annum, ultra ſummam ſex marcarum præfatam, pro ſuo annuali ſtipendio percipere præſumat aliqualiter in pecunia, vel valore; quod ſi fecerit, dictam ſuſpenſionem ipſum ſic percipientem incurrere volumus ipſo facto. Univerſis inſuper rectoribus, & ſingulis eccleſiarum præfatis, vicariis, & aliis quibuſcunque perſonis eccleſiaſticis, capellas, cantarias, oratoria, hoſpitalia, ſeu beneficia eccleſiaſtica quæcunque infra noſtram diœceſim obtinentibus, in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub pœna quadraginta ſolidorum ſterlingorum noſtræ applicationem ſimiliter inhibemus, ne in eccleſiis, cantariis, hoſpitalibus, ſeu aliis beneficiis ſuis hujuſmodi quemquam capellanum ſtipendiarum divina celebrare permittant, niſi nomine ſtipendii ſui annualis de ſumma ſex marcarum hujuſmodi ſe contentarer; quibus etiam omnibus & ſingulis in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub pœna conſimili nihilominus inhibemus, ne quemquam capellanum hujuſmodi ſtipendiarum de cætero ad celebrandum miſſas anniverſarias, ſeu peculiares in eccleſiis, capellis, cantariis, oratoriis, hoſpitalibus, aut locis eccleſiaſticis quibuſcunque dictæ noſtræ diœceſis aliqualiter admittant, ſeu celebrare permittant, priuſquam eccleſiis parochialibus ſuorum hujuſmodi de capellaniis parochialibus pro ſtipendiis prætaxatis primitus ſit proviſum. Et ne ordinationes, inhibitiones, & ſtatuta noſtra hujuſmodi per non uſum ſeu abuſum effectu careant, & vigore; volumus & ordinamus in his ſcriptis, quod in ſingulis Eccleſiis Paſchæ & Sti Michaelis, in eccleſia noſtra Eboracenſi celebrandis, & aliis temporibus opportunis, annis ſingulis fiat inquiſitio, & habeatur diligens & exacta ad effectum, ut præmiſſa non obſervantes poenis ſupraſcriptis & aliis, prout expedire videbitur, canonice puniantur. Per præſentes tamen ordinationes & ſtatuta noſtra, quæ propter inſtantem raritatem capellanorum emittimus & facimus publicari, conſtitutioni ſynodali, ſuper exceptione ſtipendiorum hujuſmodi capellanorum conſuditorum, prius editæ & promulgatæ, non intendimus nec volumus derogare.

A

B

C

D

Johannes Kempe.

Inſuper presbyteri memorati debent & parent intereſſe in cancello eccleſiæ, in qua deſervitant matutinis horis, proceſſionibus, miſſis, & veſperis & aliis divinis officiis in ibi pſallendis, injuncti ſuperpelliciis, quæ ſibi propriis expenſis providebunt, & ad aſſignationem curatorum hujuſmodi lectiones, epiſtolas, & evangelia in miſſis ſolemnibus legent, & cum ratione mortuorum vel ſubtentium uno die in eccleſiis hujuſmodi ſeu miſſæ plures ſolemnes; miſſas illas cum nota celebrent & percantent, ac tempore hujuſmodi divinorum ſic in eccleſiis ipſis celebratorum in navi eccleſiæ vel cœmeterii aut campi vagari minime præſumant. Præterea dicti Sacerdotes diebus dominicis & feſtivis, vel ſi corpus alicujus defuncti ſit præſens, vel nuptiæ celebrandæ fuerint in eccleſiis ſupradictis, miſſas ſeu poſt lectum evangelium majoris miſſæ incipiant, & non prius, & eas ne compleant; niſi per diſtos rectores, vicarios, vel præſidentes ad hoc ſpecialiter fuerint licentiati.

E

Thomas Savage.

Statuimus, quod nullus presbyter, ſecularis, vel regularis, præter locorum privilegii, miſſam niſi in loco convenienti divino cultui duntaxat diſpoſito & deputato, celebrare præſumat ſub pœna ſuſpenſionis a celebratione miſſarum per tres menſes.

F

Item, quod nullus rector, vel vicarius, aut alicujus eccleſiæ proprietarius (non) faciet cœmeteria eccleſiæ, deſervitri per religioſum aliquem, ubi per capellanum ſeculum deſervitri ſolebat, ultra ſpatium octo dierum, niſi evidens, & urgens neceſſitas id expoſcat, ſub pœna viginti ſolidorum fabricæ eccleſiæ cathedralis hujuſmodi toti, & illi, qui taliter deliquerint ſecundum arbitrium ſui ordinarii eum proſequi voluerit, æqualiter dividend. applicandorum.

XIV. De ſuffragiis Euchariſtiæ. Willelmus Grenefeld.

Cum autem in urbibus & villis, ubi ſit ſunt eccleſiæ, accedunt presbyteri cum Euchariſtia ad viſitandum infirmos, pro reverentia corporis Chriſti, ſuperpelliciis ſint induti, cum cruce, lacerna accenſa, & campana, clerico vel alio præcunte.

Idem.

Quia donum Dei decet ornari honore congruo, dicente Pſalmiſta: *Domine, dilexi decorem domus tuæ*, præcipimus in veſtis, veſtimentis, libris, & aliis ad divinum miniſterium deputatis, eccleſiis honorifice providere; item Euchariſtiam & Chriſma ſub clavibus cuſtodiri. Si quis vero ea incaute reliquerit, tribus menibus ab officio ſuſpendatur.

XV. De eccleſiis edificandis. Idem.

Et quia cedentibus vel decedentibus canonicis eccleſiæ noſtræ Eboracenſis, & aliarum eccleſiarum collegiatarum noſtræ diœceſis, nec non rectoribus, & vicariis, ſuccedores eorum conſueverunt taxationem effectuum in emolumentis eccleſiæ & domibus ad beneficia, in quibus ſucceſſerint, ſucceſſorem eorum conſervarunt taxationem effectuum in emolumentis eccleſiæ & domibus ad beneficia, in quibus ſucceſſerint; gravius dignoſcitur, omnem pecuniam, vel majorem partem exinde redactam, in privatos ſuos uſus convertere, nulla penitus emendatione, reparatione, vel reſectione facta per eoſdem in ornamentis, cancellis & domibus memoratis; nos tanæ iniquitatis auſui temerario volentes competenti remedio, prout poſſumus, obviare, de conſenſu unanimi capituli noſtri Eboracenſis ſtatuimus, ut facta taxatione deſectuum præ-

ANNO CHRISTI 1518.

dictorum per legaliores & diſcretiores de vicinia, qui ad hoc haberi poterunt, homo modo tota pecunia ex præmiſſa cauſa levata, ad manus dictarum vel trium perſonarum in locis ſingulis ad hoc ſpecialiter electarum abſque omni diminutione proveniat; quæ perſonæ, diſtorum canonici, rectoris, vel vicarii requiſito conſenſu, omnem pecuniam ſic receptam, in reparationes ac reſectiones neceſſarias prius conſideratas & taxatas, abſque mora diſpendio convertere non omittant; ad quod per locorum archidiaconos, legitima monitione præmiſſa, ſi neceſſe fuerit, per majoris excommunicationis ſententiam compellantur. Has autem duas conſtitutiones inter alias ſynodales, a quibuſcunque prædeceſſoribus noſtris factas, incorporari volumus, & inter eas in ſingulis celebrandis ſynodis ſolemniter publicari.

A

B

Georgius Nevill.

Cum inter nonnullos parochianos diœceſis noſtræ talis diverſitas proteretritas, quod ad fabricam marricii eccleſiæ ſuæ parochialis conferre nolunt, arbitrantes ſe ab oneribus hujuſmodi abſolutos poſſe, pro eo quod ad fabricas capellarum infra parochialis ſtarum contribuunt, non attendentes, quod parochiani quorum ad contribuendum materiei ſuæ eccleſiæ prius quam capellæ magiſque tenebantur, proinde ſtatumus, quod ſicet parochiani antedicti ad reſectionem capellarum hujuſmodi conſtituti, a contributione ad eccleſiæ marricii ſuæ fabricam & reparationem, ac alia onera parochialia, quecunque, ſupportanda nullatenus excuſentur, ſed juxta differentiem ordinarii ſui contribuere teneantur. Quod ſi hujuſmodi parochiani contra præmiſſa poſt monitionem legitimam eis in hac parte factam ſubire recuſaverint, capellæ prædictæ interdicantur, & divina in eiſdem non celebrentur, quouſque parochiani hujuſmodi contra prædicta ſubeant cum effectu, ſeu ſaltem ad ea ſufficienda ſufficientem præſtiterint cautionem.

C

D

Walterus Gray.

Cum plerumque inter rectores, ſeu vicarios in noſtra provincia Eboracenſi conſtitutos, eorundemq. parochianos ſuper variis ornamentis, videlicet eccleſiaſticis altercatio non modica ſit exorta, de ideo, ut quanta, qua, & qualia ad rectores ſeu vicarios eccleſiaſticos provinciam Eboracenſem conſtitutos ſubtentanda, & reparanda pertineant, & quæ autem ad parochianos eorundem de ornamentis eccleſiaſticis reparandis pertinere noſcantur, per ſubſcripta fiet clarius omnibus illuceſcat; ordinamus & ſtatuimus, ut parochiani noſtri omnes & ſinguli exiſtant ſic edocti in ſingulis ſubſequentibus, ut ſciant, et intelligant atque obſervent totaliter univerſi, videlicet quod calix, miſſale veſtimentum ipſius eccleſiæ principale, videlicet caſula, alba, manuale, anabus, ſtola, manipulus, tunica, cum tribus tualis, corporalia, & alia veſtimenta pro diacono et ſubdiacono honeſta, juxta facultates parochianorum et eccleſiæ, cum cappa fericea, principali pro principalibus feſtis, et duobus aliis pro choris regendis in feſtis præditis, crux proceſſionalis, et alia crux minor pro mortuis, ſeretrum pro mortuis, vas ad aquam benedictam, ceculatorium, candelabrum ad cereum paſchalem, thuribulum, lucerna cum ſinninnabulo, velum pro eodem, duo candelabra pro ceroferariis, legenda, antiphonale, graduale, pſalterium, trapetum, ordinale, miſſale, manuale, fontale ad magnum altare, tria ſuperpellicia, pixis pro corpore Chriſti, honeſta vexilla pro regationibus, campanæ magnæ cum cordis, facere fons, chriſmatorium cum ſeruris, imagines in eccleſia, et imago principalis in cancello de quo dando dedicatur eccleſia, reparario librorum, et veſtimentorum, quotiens contigerit emendari, cum omnibus prædictis, lumbare in eccleſia, reparatio navis eccleſiæ, et conſtructio ejusdem cum campanili, exterius et interius et ſeneſtris vitreis cum claſſuris cœmeterium cum aliis, navis eccleſiæ et ſingulis aliis ad ipſos parochianos pertinere noſcuntur. Ad rectores vero vel vicarios ſpectat ordinationes, omnia alia pertinebunt; ſcilicet cancellus principalis cum ejusdem reparatione cum in parietibus quam reſtuelis, et feneſtris vitreis eidem pertinebus cum defekt ter feamnis, et aliis ornamentis horneſtis, et ad ſumptura decantare valeant, *Domine, dilexi decorem domus tuæ &c.* cum manſio reſtoriæ, et ejus reparatione hinc inde, et ad illa quæ dum fans ſcripta in hoc libro, noverint rectores vel vicarii. Et locorum ordinariis compelli poſſe ſecundum hanc conſtitutionem, et alias in hac parte prolatas.

E

F

XVI. De immunitate eccleſiæ. Willelmus Grenefeld.

Statulmus etiam, ut ſi quis de domibus et manceriis, granciis, vel aliis hujusmodi locis ad archiepiſcopos, epiſcopos, vel alias perſonas eccleſiaſticas, vel ad ipſas eccleſias pertinentibus, accedens, quidquam præter voluntatem, aut permiſſionem dominorum vel eorum qui ſunt hujuſmodi rerum cuſtodes deputati, conſumere vel auferre, aut contrectare præſumpſerit, ipſo facto ſit excommunicatione ligatus, ejus, quod detulerit, oblationis gratiam minime conſequatur, Et ne hoc falubre ſtatutum præxtexta ignorantiæ negligatur, ipſum vel intentionem illius per annum continuum a tempore publicationis ejusdem in eccleſiis cathedralibus, collegiatis, et aliis per rectores et capellanos earum quibuſlibet diebus dominicis, aliſque parochialnorum et fidelium multitudine, præcipimus publicari.

Quamvis canonicis inſtituris ſit expreſſum, quod laicis de rebus eccleſiaſticis, et religioſis quomodolibet diſponendi noſta ſit penitus attributa facultas, quod obſequendi manet

ANNO CHRISTI 1518.

manet necessitas, non authoritas imperandi multos tamen ecclesiastica jura latent; alii vero ecclesiis et ecclesiasticis personis Del timore postposito, proh dolor! oppido sunt infesti; adeo ut jura ecclesiastica non formident in sua damnationis interitum vilipendere. Nos igitur, Willielmus, permissione divina Eboracensis archiepiscopus, Angliæ primas, qui ecclesiarum nostro regimini commissarum jura, et immunitates ex officii nostri debito conservare tenemur pro viribus ac tueri, de consensu capituli nostri Eboracensis provide duximus statuendum, ne quis laicus arbores seu herbas in cœmeteriis ecclesiarum parochialis ecclesiæ seu capellæ in nostra diœcesi, divino cultui dedicatis, crescentes, absque rectoris licentia speciali aute temerario prosternere seu falcare præsumat, aut prostratas auferre vel amovere, seu quidquam juris in ipsis æqualiter vendicare, cum ex quo locis reverentiæ, religiosa pentius esse consueverunt, justa civilem et canonicus sanctiones. Ecclesiarum autem rectoribus et vicariis, seu quibuslibet ipsarum ministris hujusmodi arbores aut herbas in cœmeterio crescentes omnino non liceat in aliam usum convertere, nisi in ecclesiæ fuæ reparationem vel ædificationem; aut etiam manifi proprii ad ecclesiam pertinentis. Si quis autem hujusmodi nostri statuti temerarius violator existerit; ipsum volumus per archidiaconum loci super hoc congruæ requisitum, legitima monitione præmissa, majoris excommunicationis sententia innodari, a qua ipsum omnino absolvi nolumus, donec ecclesiæ, cui contra præfens statutum latisnem vel injuriam irrogaverit, ad arbitrium præfati archidiaconi satisfecerit competenter.

Gregarius Neowill.

Accidit novitate perversa, quod cum ecclesiarum præfati de morum disciplina, peccatis, et excessibus subditorum minutius inquirere, magnates, et potestates aliæ secundi- A fores officia impedire molientes contra, inhibent laicis, ipsorum tenentibus aut nativis, ne ad ordinariorum citationes pro singulorum criminum vel excessuum correctionibus canonice faciendis, quorum correctio et cognitio ad ipsos ordinarios noscitur pertinere de confuetudine vel de jure, aut pro testamentorum probationibus, approbationibus, infinuationibus aut calculis de bonis defunctorum administrantis per eos, seu computis, et aliis testamentariis rebus exercendis, seu domicilii veniant ec comparent coram eis, et ne in locis fui domini per prælatos exerceantur, prædictis ordinariis et procurent nequiter impediri, fubique fuper his jurisdictionem ufurpent. Alii præterea vitos ecclesiasticos jurisdictionem ecclesiasticam exercentes, et fuis fubditis pro eorum culpis et excessibus ponitentias corporales seu pecuniarias imponentes, ac ipfos facere ongentes eadem, ficut ipfis ordinariis licet, aut pro ponitentiis corporalibus juxta modum excessuum fuorum impotuis redemptiones pecuniarias, prout ju- B ste poterunt arbitrantes, et de super exhortionibus excessuum indictum, teque indictorum attendunt et fcrutentur, ac fuper his in foro fpeculari eos tibi refpondere compellunt; quibus multotes pecuniarias ea occasione in ordino foro fecularium impedi procurant, et faciunt indebite pro libito voluntatis. Frequentes multi cum tumis et ftrepitu ad judicia occurrunt ecclesiastica, ac alios litigantes feu habentes ibidem alia expedire, gravifer lic exterrent, quod ecclesiastica confondatur jurisdictio, et opportunebis officium præfatorum fuspenditur, et nequiter impeditur, ac in culpam hominos de facili corruunt, dum poena non reprimitur transgressionis, impunitatem tibi poenitus nutriunt, et antiqui bonis intollis levem aditum præparant et frequentem. Alii fiquidem multos, pro eo quod caufas et negotia in foro ecclesiastico, de jure vel confuetudine pertractanda ibidem, contra adverfarios fuos movent, nec non advocatos poftulantes pro eis, et procuratores aliofque minifros et ecclesiafticos judices cognofcentes fuper hiis, indicatores, arttachari, incarcerarique et carceri mancipari, et alias in foro feculari multipliciter faciunt fatigari, et procurent, fuifque tenentibus alis ad forum ecclesiafticum pro caufis feu negotiis in ipfo de confuetudine vel de jure tractandis recurrentibus, C ni non deffant, et in foro feculari, fuper his litigent, imponunt fæpiffime graves multtas, ipfofque affligunt, et vexare ipfos multimodis laboribus & expenfis. Alii vero epifcopos, archidiaconos, & eorum officiales, & alios eorum judices jurisdictionem in civitatibus feu locis aliis eis fubjectis debite exercere volentes, & de fuper his, que fpectant notorie ad eorum, feu pro exercitio jurisdictionis ecclesiafticæ mandata facta & canonica deftinantes, executionefque eorum debite faciendas impedunt, vel impedri procurant injuffos ac nuncios, mandata hujufmodi deferentes, & facere debite juffas executiones volentes, D capere, verberare, & male tractare injuriofe præfumunt. Quidam etiam domini temporales, & eorum baillivi bona decedentium ab intestato in fuis diftrictibus ad ipfos domicon pertendentes fore, quamvis ecclesiæ devoluta, ne per ordinarios bona hujusmodi pro debitorum folutione fic decedentium, ne etiam in aliis plos ufus, pro ipfarum animarum falute, convertantur utiliter, prout confenfu regio & magnatum regni Angliæ, ranquam pro jure ecclesiafticque libertate ab olim extitit ordinatum, impediunt, in derogationem ecclesiafticæ libertatis, juriſque & jurisdictionis ecclesiafticorum impedimentum, & laifionem enormem. Nos E autem præfentis deliberatione concilii omnes & fingulos in præmiffis vel eorum aliquibus delinquentes, feu præmiffa vel eorum aliquibus delinquentes, feu præmiffa vel eorum aliqua in fuis facta negotiis, feu nominibus eorundem, rata vel accepta habentes, hoc facro approbante concilio, pronunciamus majoris excommunicationis fententia innodari, quorum absolutionem diocesanis locorum epifcopis, vel epifcopis eorum jurisdi-

ANNO CHRISTI 1518.

jurisdictionem habentibus, fpecialiter reservamus, & delinquentes hujufmodi quater annis fingulis in cunctis ecclesiis parochialibus noftræ Eboracenfis provincie excommunicatos in genere præcipimus publice pronunciari.

Idem.

Cum ecclefia Del fecundum evangelicam veritatem domus orationis effe debeat, facrifque canonici, & leges civiles, ob Del reverentiam, & ut Chriſti fideles quietius orationi infifterent in eadem, providentius ftatuerunt, ne quis ad eam fugiens, feu ibidem caufa orationis, vel aliàs infiftens, ab A eadem extrahatur, cîeturve, aut arrefter in eadem; non volentes leges hujufmodi, in quantum poffumus, imitari, provida deliberatione prehabita, ftatuimus quatenus nulla ecclefiaftica, fecularifve perfona quendam, exceffione alicujus actionis, feu querelæ, in ecclefia aliqua, præcipue tempore quo divina celebrantur in eadem, nifi propter offenfam in dicta ecclefia itemcitate, aut paulo ante arreftationem hujufmodi factam, arreftet, cîeturve aut extrahat, arreftative, citari, aut extrahi faciat, fub poena excommunicationis majoris, quam in hac parte delinquentem incurrere volumus ipfo facto.

De immunitate ecclefiæ.

Johannes Thoresby.

Item, quod nullus de extero perturbet, impedat, arreftet, vel perturbari, aut arreftari faciat aliquem vocatum, vel venientem ad convocationes, fynodos, vifitationes, capitula generalia ordinariorum, aut ad cafum Eboracenfem, vel alias cas-las fpeciales pro negotiis & caufis fuis neceffariis expediend. & exequend. quominus liberum habeat accefum & regreffum, fub poenis majoris excommunicationis, quam contrafacientes incurrere volumus ipfo facto; jure & prærogativa domini noftri regis, & alis ad coronam fuam fpectant. omnino femper falvis.

INCIPIT LIBER QUARTUS

De clandeftina disfrasatione. Johannes Thoresby.

Item, quamvis clandeftina matrimonia, ex quibus animarum & corporum pericula folent fæpiffime provenire facri canones, utpote fic contrahentibus & reipublicæ damnofa, prohibeant, & ea fieri fub poenis interdicant; nonnulli tamen illicita pluries matrimonia occulte contrahere callide machinantes, absque editione bannorum rite & legitime præmiffi matrimonia per capellanos, Dei timorem & legis prohibitionem temere contemnentes, folemnizari fecere; non abfque gravi fcandalo & periculis animarum procurant damnabiliter in dies & præfumunt, poenas contra hujusmodi matrimonia contrahentes; celebrantes, & eidem intereffentes latas & promulgatas minime formidantes. Nos igitur, archiepifcopus præfatus, de confenfu fuffragatorum noftrorum, & cleri noftri prædictorum, hujusmodi capellanorum & perfonarum fic contrahentium, & aliorum folemnizationem hujusmodi indebite procurantium tenentiatem & audaciam poenarum aggregatione reprimere cupientes, prohibemus ipfis poenas excommunicationis majoris, fuperius (memorata) quam omnes noftrarum civitatis, diœcesis, & provincie præfatarum, quod nullus noftræ confenfui contrarie præfumpferint, incurrere volumus ipfo facto; ne quis presbyter fecularis, five regularis cujuscunque conditionis exiftens, matrimonium clandeftine celebrare, vel eidem intereffe præfumat, fed quotiefcunque matrimonium folemnizandum fuerit inter aliquas partes, in ecclefiis feu capellis parochialibus ipfarum contrahentium ftat editio bannorum, & publice proponatur eifdem per tres dies feftivales, competenti termino præfinito, ut infra illum terminum, qui univerfi & valuerit, impedimentum opponat, & presbyter nihilominus infuefliger, utrum aliquod impedimentum obftat, aut quifquam appareat reclamans in hac parte; & quibus impedimentum contrahentes, quod ii apparuerit contra copulam contrahendam contradicto vel probabilis conjectura, contradictio nullatenus celebretur, fed interdicatur a parte, donec quid fuit debeat, *fuper hoc per judicem* in hac parte competentem legitime *fuerit* declaratum, nec aliàs ad matrimonia fic contracta licentia contrahere volentibus, quoad temporum interftitia & bannorum editionem fuerit difpenfatum, quorum omnium abfolutionem, quos in poenas hujufmodi vel eorum aliquem incidere contigerit, perteraquam in mortis articulo, quoad impedimentum hujusmodi, nobis in noftris civitate, & diœcefi parochianis earundem, & noftris fuffraganeis, & fuis civitatibus, & diœcefibus, vel faperioribus noftris fpecialiter reftervamus.

Sciendum eft autem, quod illud datarum poftea cum alio concilio provinciali fuit modificatum, & redtrictum, ut non incurratur excommunicatio, nifi in certis casibus; videlicet, quod contrahentes, fcientes legitimum impedimentum, etiamfi in bannorum editionem nihil obficiatur, funt excommunicati. Item, contrahentes abfque editione bannorum matrimonium folemnizari facientes funt excommunicati, ac presbyter folemnizans. Item, ubi contrahentes faciunt folemnizari matrimonium, ubi obftat impedimentum in editione bannorum, ipfo impedimento non prius exculfo, funt excommunicati: item, cappellanus cappellanum per metum folemnizare matrimonium clandeftinum: item, cappellanus non edens bannos per tres dies feftivales, & matrimonium folemnizans, ubi poftea apparet impe-

ANNO CHRISTI 1518.

pedimentum: item, contrahentes contra interdictum ecclesiæ. In illis casibus fiunt excommunicati ipso facto, & non in aliis.

ANNO CHRISTI 1518.

INCIPIT LIBER QUINTUS.

I. De purgatione canonica. Willelmus Grenefeld.

Si quis autem de incontinentiæ vitio graviter diffamatus, non poterit se canonice purgare, habebitur pro convicto; a convictis vero, vel in jure confessis fructus beneficiorum seu stipendia subtrahantur, donec ipsorum culpæ patuerint; gravieri autem sunt animadvertione puniendi, qui proprias filias spirituales, quas baptizaverint, vel semel ad confessionem admiserint, & rectores, qui proprias parochianas corrumpere non verentur. Hæc autem, quæ supradiximus, de pœna presbyterorum parochias regentium, ad alios extendi volumus, qui non regunt parochias, cum omnes pari vom continentiæ fint addicti, & omnes decent par honestas.

Idem.

Caveant insuper rectores, ne publicis fornicariis, aut de vitio incontinentiæ convictis, seu de diffamatis parochias committant, sed ferventi noviter diffamatos; quod si facere præsumpserint, sexaginta solidorum pœna noverint se mulctandos.

II. De homicidio. Johannes Thoresby.

Item, cum ex eo, quod matres & nutrices parvulos, quos enutriunt, in lectis fois incaute juxta se collocant, provenit frequens & dolenda nimis oppressio, seu suffocatio hujusmodi parvulorum, & sic inde procedit mortis occasio, unde vitæ consolario fperabatur, inhibemus, ne patres, vel matres, nutrices & alii quicunque, custodiam parvulorum habentes, secum lectis in lectis ponant, vel cubiculis suis, sed seorsum in cunabulis suis, vel aliis lectis locent, ubi timor suffocationis hujusmodi non superetur, illos collocent, vel faciant collocari; feu hac ipsis parvulis minibrandosmmum super ipsorum cunabulis arripiant quoviis modo.

III. De Simonia. Willelmus Grenefeld.

Ne autem presbyteri quæstum salutiferant animarum, tractatum de decimis feu aliis temporalibus in confessionibus non præmittant, sed diligenter exponant confitenti, qualiter debeat confiteri, quique fit fructus pœnitentiæ; ac expleta omnibus tunc petant, quæ de decimis, vel aliis ecclesiis debebuntur. Similiter in sacrofancto die Paschæ absque alia exactione decimæ, vel debiti, seu oblationis liberaliter conferant corpus Christi, ne una malis porrigendo Eucharistiam, altera recipiendo pecuniam, sedtrix redemptionis mysterium ti venale; quod si compertum fuerit, præceptorius graviter puniri.

ANNO CHRISTI 1518.

IV. De pœnitentiis & remissionibus. Idem.

Nullus autem ad pœnitentiarium nostrum Eboracensem pro aliquo delicto mittatur, nisi de quo in jure confessus fuerit, vel convictus; enormia vero delicta nobis vel primario nostro, præter quam in mortis articulo, reservamus. Literas autem decani vel officialis ad primarium gratis concedi volumus, & præcipimus pœnitenti, & ut ipsarum, quatis fuerit pœnitentia, & pro quo crimine sit injuncta, pœnitens literas pœnitentiarii referat ad nostrum.

Idem.

Item singulis etiam decanatibus per capitulum duo eligantur presbyteri, qui morbus & scientia præditi, confessiones audiant facerdotum.

Gregorius Nevill.

Licet ex statutis concilii generalis, & Clementis Papæ prohibitum sit expresse, ne custodes alicui nisi apostolicas & diocesani literas exhibuerint, quonodolibet admittantur vel permittantur aliud aut populo prædicare vel exponere, quam quod in literis conjunctur supradictis, literis apostolicis per diocesanum prius diligenter examinatis; quidam tamen custodes hujusmodi, non sine magna temeritatis audacia & deceptione multiplici animarum, inducentes populo mota suo confentiunt, super voris dispensarum, a perjuriis, homicidiis, & peccatis aliis absolventes; male ablata, incerta, data sibi pecunia quantitate, remittunt, certiam aut quartam partem de pœnitentiis injunctis relaxarunt; animas tres vel plures parentum vel amicorum illarum, qui elemosynas eis contulerunt, de purgatorio, ut asseruerunt mendaciter, extrahebant; & ad gaudia paradisi perducebant, bona fidelibus locorum, quorum quæstores extiterunt, remissionem, plenariam peccatorum indulerunt; & ut eorum utamur verbis, a pœna & culpa absolverunt; quæ circa Clemens Papa prædictus in concilio Viennensi hujusmodi abusus de cætero attemptari omnino inhibuit, ac omnia privilegia, si quæ super præmissis vel eorum aliquo fuerunt aliquibus locis, ordinibus, vel personis quæstorum hujusmodi quandocunque concessa, auctoritate apostolica penitus revocavit, & irritavit quæstores, si qui in præmissis vel aliquo præmissorum deliquerit, vel allas etiam suis quibuscunque privilegiis abuti fuerint, per locorum ejusdem scopos debite puniri; nullo eis in hac parte privilegio suffragante. Quæstores tamen prædicti bilis diebus avaritiæ veneno inebriati, ut aurum & argentum subtili & fallaci ingenio extorqueant, aliqua de absolutionibus prædictis, & alias majores vel consimiles attemptare præsumunt, utpote excommunicatos a judicibus ecclesiasticis absolvolvant, pœnitentiam publicam & solemnem per locorum ordinarios pro publicis excessibus iniisam remittunt, seu falsitem diebus, quibus ipsos ad ecclesias causa pœnitentiæ perimplendæ venire contigerit, differre, & mortem sibi conficiscentes in cœmeteriis sepelire præsumunt, aliaque nonnulla enormia committere non verentur, per quæ confiru vilescit ecclesiastica, & clavium ecclesiæ auctoritas deducitur in contemptum. Nos vero hujusmodi abusus plenius abolere volentes, volumus & præcipimus in virtute obedientiæ & provincia statuta concilii prædictorum firmiter observari; ac cum hujusmodi literæ apostolicæ per diocesanum examinare fuerint, schedulam de indulgentiis hujusmodi confecibil & literis suis annexi, nihilque per quæstores propositi vel prædicari, nisi quod in schedula prædicta continetur. Quod si quæstores aliqui aliquas de abusionibus prædictis de cætero attemptare præsumpserint, seu fra pœnitentiæ nostræ conficiendi in aliqua sui parte contravenerint, ab officio prædicti penitus expellantur, & ad dictum officium nullatenus admittantur. Si quis vero rector, vicarius, capellanus, vel curatus aliquem de quæstoribus hujusmodi contra formam concilii supra dicti, five capella fua admiserit, pœnam quadraginta solidorum legalis monetæ Angliæ fabricæ ecclesiæ metropolitanæ Eboracensis cuilibet contrafacienti tenebitur. Per hanc tamen constitutionem his, qui jurisdictionem episcopalem, habeant, nolumus in aliquo præjudicium degenerari.

ANNO CHRISTI 1518.

Johannes Kempe.

Presbyteri vero non audient confessiones parochianorum in quibuscunque ecclesiis, in quibus divina celebrent, nisi in casibus a jure permissis, sine licentia præsidentium in ecclesiis suis petita & obtenta.

Georgius Nevill.

Et quia tam rectores, & vicarios, quam presbyteros parochiales parochianos suos ad confitendum passim admittere perpendimus, inter crimina, five enormia live levia non distinguentes; cum tamen nonnullis casibus incurritur irregularitas; in aliis vero irregularitas licet nullatenus curatur; absolutio tamen fedi apostolicæ specialiter reservatur, & nonnunquam nobis permittitur feu conceditur absolutio in eifdem: majora crimina quæ nobis & primario nostro detinemus, in brevi, Deo dante, aliquide aperiemus, ut in casibus, in quibus absolutio pertinet ad nos, continentes absolvamus; in aliis vero ad fedem apostolicam transmittamus eosdem pro absolutione, seu cui convenit, obtinenda. Primus casus est in eo, qui peccat contra fidem. Secundus casus est in eo, qui peccat contra naturam, & maxime cum brutis. Tertius casus est in eo, qui peccat homicidium committendo. Quartus casus est in eo, qui peccat in Deum, vel aliquem fanctum publice blasphemando. Quintus casus est in eo, qui peccat ecclesiam violentur frangendo, aut ecclesiasticas immunitates seu libertates violando. Sextus casus est incendium committendo. Septimus casus est adulterium notorium commitendo. Octavus est falsum teftimonium perhibendo. & fic perjurium committendo. Nonus est fimoniam committendo. Decimus est fortilegium committendo. Undecimus est in illis, qui faciunt conspirationes & conspirationes contra prælates suos. Duodecimus est incendium perpetrando. Decimustertius est votum licitum non ipsolvendum violando. Decimus quartus est in parentibus, qui liberos suos opprimunt. Decimus quintus est in his, qui sanctimonialies corrumpunt. Decimus sextus est in eo, qui in clericum vel perfonam religiosam quamcunque manus injecit violentas; vel cum possit, eos a violenta manuum injectione non defendit; vel qui clericum invitum detinet, licet manum non limittat, & forte ponendo ei cultodes, vel infra dictum adjutantes. Si quis vero rector, vicarius, capellanus, vel curatus aliquem de quæstoribus hujusmodi contra formam concilium in ecclesia, five capella sua admiserit, pœnam quadraginta solidorum legalis monetæ Angliæ fabricæ ecclesiæ metropolitanæ Eboracensis cuilibet contrafacienti tenebitur. Per hanc tamen constitutionem his, qui jurisdictionem episcopalem, habeant, nolumus in aliquo præjudicium degenerari.

ANNO CHRISTI 1518.

Johannes Kempe.

Presbyteri vero non audient confessiones parochianorum in quibuscunque in ecclesiis, in quibus divina celebrent, nisi in casibus a jure permissis, sine licentia præsidentium in ecclesiis suis petita & obtenta.

Georgius Nevill.

Et quia tam rectores, & vicarios, quam presbyteros parochiales parochianos suos ad confitendum passim admittere perpendimus, inter crimina, five enormia live levia non distinguentes; cum tamen nonnullis casibus incurritur irregularitas; in aliis vero irregularitas licet nullatenus curatur; absolutio tamen fedi apostolicæ specialiter reservatur, & nonnunquam nobis permittitur feu conceditur absolutio in eifdem: majora crimina quæ nobis & primario nostro detinemus, in brevi, Deo dante, aliquide aperiemus, ut in casibus, in quibus absolutio pertinet ad nos, continentes absolvamus; in aliis vero ad fedem apostolicam transmittamus eosdem pro absolutione, seu cui convenit, obtinenda. Primus casus est in eo, qui peccat contra fidem. Secundus casus est in eo, qui peccat contra naturam, & maxime cum brutis. Tertius casus est in eo, qui peccat homici-

ANNO CHRISTI 1518.

& de suspenso divina celebrante, in casu, quo summus pontifex sibi dispensationem reservavit, ut in casu illius canonis qui incipit *cum aeterna*: & in casu canonis qui incipit *cum medicinalis*: quorum uterque est in concilio Lugdunen. Tricesimus quintus est in eo, qui excommunicatus ordinem susceperit. Tricesimus sextus est in illis, qui de domibus, maneriis, seu grangiis, vel locis aliis archiepiscoporum, episcoporum, vel aliarum personarum ecclesiasticarum contra ipsorum voluntatem, vel custodum rerum earundem aliquid auferant, vel confumant, vel injuriose contrectant. Tricesimus septimus & ultimus est in illis, qui publice perpetraverunt delicta enormia, unde tota civitas, vel villa, vel patria moveatur, pro quibus publica poenitentia fuerit injungenda. In his igitur excessibus & aliis, qui maiores annumerantur, nobis vel pœnitentiariis nostro, præterquam in mortis articulo, miteri volumus delinquentem.

V. D verborum significatione.

Cum propter nimiam purgationem litium, quæ ex subtili ordinis judiciarii observantia nonnunquam provenens, foleat esse litigantibus, maxime pauperibus onerosa, in jure communi datutum fuit, quod in quibusdam casibus simpliciter, & de plano, & sine strepitu & figura judicii procedi valeat; ac in nostra provincia Eboram multæ sunt ecclesiarum in fructibus facta abundantium exiles vicariæ, quarum fructus, propter repescentem modo pluriquam solito populi devotionem, earundem vicariis etiam ad vitam tenuem ducendam non sufficiunt, contra quos insuper, si propter augmentationem, seu portionis congruæ locorum ordinariis agant, per rectores proprietariosve ecclesiarum hujusmodi tot difficultates per exceptiones dilatorumque dispendia opponuntur, quod a propositis eorum palis quærelis propter inopiam & obtinendi in causa desperationem, ab initio penitus desistere compellantur; præsentis concilii provida deliberatione statuimus, quod de cætero summarie, & de plano, & sine strepitu & figura judicii procedatur; adjicientes quod ordinarii locorum vicarios affirmantes se coram eisdem proprio juramento pauperatis onere nimium pregravatos, causam augmentationis hujusmodi præsidiarum vicariarum suarum prosequentes in forma pauperum admittent, officium suum in hac parte gratis & liberaliter impendentes, nec non ab advocatis, procuratoribus, cæterisque officialibus, & aliorum scribis curiarum, confistoriorum suorum, patrocinia, aliaque gratis impendi facientes, et liberaliter impertiri, taleſque portiones hujusmodi vicariis assignare curent, quales pro fructibus & proventibus ecclesiarum rationabiliter supperare, & ad onera, quæ ad vicarios pertinere debent, videriut convenire; & quod non minor portio assignetur alicui vicario, quam summa duodecim marcarum, si ad tantam summam totius ecclesiæ, cujus est vicaria

ANNO CHRISTI 1518.

augmentanda, fructus integri se extendent. A Et ne locorum ordinarii prætextu difficultatis citandi proprietarios, & rectores hujusmodi, qui nonnunquam moram faciunt & trahunt extra dioeceses, in quibus consistunt vicariæ, de quorum augmentatione portionis quæstio versitur, sint ad executione eorum officiorum quomodolibet impediti; eius concilii auctoritate statuimus, quod in causis augmentationum vicariarum prædictarum per citationes in ecclesiis illis, quarum rectores aut proprietarii extra dioeceſin ordinarii demandantis citationem hujusmodi commorantur, aliquo die dominico vel festivo, cum major sive notabilis afferetur populi multitudo, publice & perſonaliter ad. B In quibus citationibus ad comparand. ipſis citatis ad minus dentur triginta dies, prædictique rectores & proprietarii petitæ arceantur ad comparendum, ne si essent per hujusmodi citationem perſonaliter apprehenſi.

VI. De sententia excommunicationis.

Willielmus Grenefeld.

C Excommunicamus autem omnes illos, qui pacem regis & regni perturbare, aut libertates ecclesiasticas, & præcipue hujus sacrosanctæ Eboracensis ecclesiæ infringere, aut possessiones ecclesiasticas invadere, aut ad bona ecclesiastica manus impias extendere præsumpserint, in prejudicium ecclesiasticæ libertatis. Item illos, qui in beneficia ecclesiastica se intruserunt, & eos, qui per laicalem potestatem seu aliam violentiam ea detinent occupata. Illos, qui sequestra nostra violant, confimili sententia involventes. Eadem sententia denodamus omnes illos, qui mandata regia pro coercendis excommunicatis, a quibuslibet impetrata gratis, vel odio alicujus perſonæ, seu lucri causa exequi malitiose differunt vel omittunt. Omnes etiam incendiarios, ecclesiarum fractores, veneficos, & veneficas, & magicis incantationibus utentes & hæc fieri procurantes, & qui immunitatem ecclesiæ violaverint, denunciamus excommunicationis sententiam incurrere ipso facto. Prohibemus autem, ne excommunicationis sententia in genere pro damnis vel injuriis proferatur, quotiens dignosci potest, quis adverſus quem habeat actionem, nisi evidens utilitas id expoſcat. Excommunicamus autem omnes illos, qui odio vel lucri causa aliis falso imponunt crimina, pro quibus mors, vel exilium, aut membrorum mutilatio, vel exhæredatio, seu bonorum spoliatio sequi debeat, si judicialiter convincantur. Qui autem ad diffamationem alterius quid proponit, quod mortem fugillet, nisi hoc probare voluerit, canonice puniatur, & injuriam passo pro modo culpæ satisfacere compellatur.

ANNO CHRISTI 1518.

Thomas Savage.

Item, quod omnes & singuli, qui citationes, suspensiones, excommunicationes, vocationes, & mandata ficta & honesta quorumcunque judicum ecclesiasticorum fieri, exequi, & observari impedierint, impedirive fecerint, seu procuraverint, majoris excommunicationis sententiam incurrant, & sint involuti ipso facto, & pro sic excommunicatis nominatim, & in specie in valvis ecclesiæ cathedralis illius loci, vel ecclesiarum suarum parochialium, si illi tutus pateat accessus; sin autem, in valvis ecclesiarum altarum parochialium vicinarum, ubi tute fieri poterit, in scripuis publicentur, & publice denuncientur, nulla alia monitione seu citatione aut processu judiciali præhabitis.

ANNO CHRISTI 1518.

Explicit opus super constitutiones provinciales Eboracenses.

Anno Christi 1517.

CONCILIUM FLORENTINUM PROVINCIALE

Anno 1517. *habitum, & sequenti* 1518.

A Leone X. Pont. Max. confirmatum.

EPISTOLA

Reverendissimi Julii de Medicis Sanctæ Romanæ ecclesiæ vicecancellarii, & archiepiscopi Florentini,

Ad archidiaconum & canonicos ecclesiæ Florentinæ.

SUperioribus diebus pro universali morum correctione proque *divini* honoris augmento, *dum Florentinæ* (*licet immeriti*) præfumus ecclesiæ, provinciale concilium indiximus & celebrari mandavimus juxta sacrorum canonum dispositiones; sperantes (ut verum decet pastorem) sacro illi conventui, quod literis nostris P. V. alias significavimus interesse. Verum quia gravioribus Sanctæ Romanæ ecclesiæ negotiis occupati, propositum nostrum adimplere nequivimus; R. P. V. & domino Petro Andreæ Gammaro vicario & locum tenenti nostro generali vices nostras demandavimus, ut vocato universo provincie clero, laudabile hoc (haberrimumque inhiturum aggrederemini, idque arguendo, increpando, ea quæ correctione digna reperiretur corrigendo, plantando, exstirpando, dissipando, ex animi vestri sententia perficeretis. Quod a vobis rite recteque impletum fuisse cum multorum qui illinc ad nos venere relatu accepimus, tum & ipsi vidimus, dum constitutiones ordinationesque, tanta maturitate editas, tamq. morum inhaurionti ac Christianæ religionis augmentum opportunas & necessarias vicarius nobis repræsentavit. Quas quidem constitutiones sanctissimo D.N. Ipsi, ut confirmentur, obtulimus. Isq. flatim eas legendas & examinandas tradidit reverendissimis fratribus nostris, D. Dominico de Jacobatiis, & magistro Thomæ Gaytano, viris omni cum humanarum, tum divinarum rerum notitia instigatibus, sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalibus, qui maturo eas examine discelentes, laboresque hostros vestros, sanctissimque bene vivendi amorem in primis laudantes, illas dignas esse retinendi, quæ apostolicæ fedis auctoritatem confequerentur. Itaque sadum est, sanctissimus pastor gemino illas diplomate communiverit. Quas, quia intendimus ab omnibus provincie nostræ subditis inviolabiliter observari, nec Jota aut apicem ex illis præterire, P. V. in Domino monemus & hortamur, ut eidem vicario assistentes totis viribus enitramini, quo ab omnibus observentur. Vestrum ipsos (licut æquum parq. est) vrebo simul & opere ad earum observationem parates in primis ostendite. Ita enim fier, ut exteri, vestro monito exempio, falubria hec institu-

ta libentius amplectantur.

Omnipotenti insuper Deo, S. D. N. nobisque rem valde gratam, vobisq. tam laudabilis instituti auctoribus honorabilem faciesis. Bene valete.

Romæ ex apostolico palatio VIII. martii MDXVIII.

LEo episcopus servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam. In apostolicæ dignitatis specula, licet immeriti, divina disponente, clementia, constituti, ad ea per quæ singuli Christi fideles ad bene beateq. juxta canonum normam vivendum, ac fanctorum patrum inflituta observandum, divinig. cultus augmentandum indeuntur operatis studiis intendimus, ut iis quæ propterea provide fadta comperimus, ut illibata perstare apostolici nuuiminis adiicimus firmitatem. Accepimus itaquidem quod alias dilectus filius noster Julius tituli sancti Laurentii in Damaso, presbyter cardinalis, tunc Romanæ ecclesiæ vicecancellarius, qui ecclesiæ Florentinæ ex concessione & dispensatione apostolica præsse dinoscitur, & provide attendens, quod a quinquaginta annis circa archiepiscopi Florentini, qui ecclesiæ Florentinæ præfuerat, raro in civitate Floren. refederunt; & propterea populi civitatis & dioecesis Florentinæ, nec non & totius provinciæ, velut oves erraticæ, a rella bene viventi norma ac semita deviarunt, & laxatis habenis, ut eorum status conveniebat, minime literunt; ac complens, ut vigilem decet pastorem, ores errantes sibi commissas, ad rectam vivendi normam, reducere, ac eorum animas deo luctifacere posse; pro salutifera nostrum reformatione provinciale & synodale concilium in dicta civitate Floren. celebrandum indixit, eodemque concilio inibi legitime congregato nonnullæ salutiferæ ad Dei laudem editæ fuerunt constitutiones, salvo enim & sedis apostolicæ beneplacito, quas deinde in unum librum redactas idem Julius cardinalis nobis exhibuit, nosque libeum laudibus sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalibus legendum & examinandum vivæ vocis oraculo committimus; & cum cardinalites ipsi nobis retulerint constitutiones illas laudabiles omnipotenti insuper Deo, S. D. N. nobisque rem valde gratam, vobisq. tam laudabilis instituti auctoribus honorabilem facietis. Bene valete.

Anno Christi 1517.

dabiles & ad morum observationem plurimum opportunas; ex propriæ motu proprio, non ad ipsius Julii cardinalis, aut alterius cuiuscunque nobis super hac oblata petitionis instantiam, sed de nostra mera deliberatione, & ex certa nostra scientia ac de apostolicæ potestatis plenitudine, constitutiones & ordinationes prædictas, in dicto libro contentas, & quarum tenores infrius de verbo ad verbum annotari fecimus, auctoritate apostolica tenore præsentium approbamus, & confirmamus, ac præsentis scripti patrocinio communimus, eisque perpetuæ & inviolabilis firmitatis robur adiicimus, supplemusque omnes & singulos, tam juris quam facti defectus, siqui forsan intervenerint in eisdem, ac constitutiones & ordinationes easdem per quoscunque cujuscunque dignitatis, status, gradus, & conditionis, nobilitatis & præeminentiæ fuerint, observari debere decernimus atque mandamus. Non obstantibus constitutionibus & ordinationibus apostolicis, ac dictarum civitatis, dioecesis & provinciæ, juramento, confirmatione apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis statutis & consuetudinibus, privilegiis quoque indultis & literis quibuscunque personis cuiuscunque dignitatis, status, gradus, conditionis, nobilitatis & præeminentiæ existentibus, etiam cum quibusvis derogatoriis derogatoriis, fortioribus, efficacioribus, insolitis, etiam talibus, quod illis nullatenus & non nisi sub certis infrii expressis modo & forma derogari possit clausulis, irritantibusque & aliis decretis, & cum motus proprii certæ scientiæ & potestatis plenitudine similibus concessis, confirmatis, approbatis & iteratis vicibus innovatis, quibus, etiamsi pro illorum sufficienti derogatione de illis eorumque totis tenoribus specialis, specifica, expressa, individua ac de verbo ad verbum, non autem per generales clausulas idem importantes, mentio seu quævis alia expressio habenda, aut aliqua exquisita forma servanda esset, & illorum tenores, perinde ac si de verbo ad verbum sufficienter expressis & inseris habentes, illis alias in suo robore permansuris, hoc casu dumtaxat specialiter & expresse, nova, specialis & potestatis plenitudine præditis derogamus, extensique contrariis quibuscunque. Volumus autem quod transsumptis publicorum literarum manu publici notarii subscriptis & sigillo alicujus prælati muniti eadem prorsus fides adhibeatur, qua præsentibus adhiberetur, si ille in judicio ostensa effent exhibitæ vel ostensæ: tenor vero constitutionum & ordinationum earundem sequitur & est talis.

Nota quod præsentes constitutiones fuerunt publicatæ in archiepiscopatu Florentino die XII. Aprilis MDXVIII. Rogatus Ser Johannes Vannuttius, notarius curiæ archiepiscopalis.

CONSTITUTIONES SEU ORDINATIONES

Florentinæ synodi, anno ab incarnatione Dom. MDXVII. ad reverendiss. in Christo patres D. Julii de Medicis, sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalis vicecancellarii dignissimi, necnon archiepiscopi Florent. meritiss. convocationem per nuntium fesiinet celebratæ, Deoo Leone X. pont. max. Christianum nomen propagante, & unum dignissimo dispositæ volumen per R. D. Petrum Andream Gammarum de Casali Bon. prefati reverendiss. archiepiscopi vicarium & locum tenentem generalem. Quam synodum insignet ex omni religione Theologi & multi in utraque sanctura prudentes viri confilio, illis celebrem reddidere.

CAPUT I.

Quales esse debeant clericorum vestes, & quelis tonsura.

COnsecientibus patribus in synodo, Fr. Episcopus exurgens, ita locutus est. Viri fratres qui Spiritu sancto duce in hunc locum convenistis, emendaturi vitia & dignitatis, & ecclesiæ, quæ ex temporum abuiis quo provinciæ hujus nostræ populos a multis annis invasere, tractaturiq. & discussuri multa pro orthodoxæ religionis defensione, prout sacrorum canonum observatione, eos quali desuetudine fublatos excitando, pœnarumque adjectione muniendo, operæ pretium faduros nec esse arbitror si prius, quæ in nobis emendatione digna sunt emendaverimus, vitam, moresque nostros correxerimus; ita enim fiet ut emendatorum animos spiritus ille divinus facile illabatur, cæterig. exempio ducti nostro statuorum ordinationumque synodalium jugo libenter colla submittant: aliter nobis alios corrigere volentibus facile objicietur. *Medice cura teipsum.* Idcirco, fratres melancholissimi, quattum interius exteriusq. ipsa vivendi norma a majoribus nostris declinavimus; eo namque devenimus est, ut plerosq. pudeat clericalem portare habitum & tonsuram decentem: de iudis autem, cornessationibus, ebrietatibus, in publicisis publice gloriemur: de cæteris, illos: nos sunt vobis omnia: hec in primis si placet ordinare, illis vestræ manum severitatis apponite. Universi synodus dicunt assensum prebuit, & quæ sequuntur ordinationes promulgavit, mandavitque omnibus observari.

In

ANNO CHRISTI 1517.

In primis namq. acceptavit & in tota Florentina provincia observari voluit constitutionem reverendiſſ. Cosmi dudum archiep. Florent. & contrafacientes ab ordinariis ſuis puniri ; cujus quidem conſtitutionis tenor eſt .

„ Cum regula ; *& infra* ; preſenti conſtitutione datuimus quod omnes & ſinguli „ prælati & rectores eccleſiarum, & alii „ quicunque clerici & perſonæ eccleſiaſtici ex cujuſcunque ſtatus, dignitatis, aut conditionis exiſtant noſtræ civitatis & dioceſis Florentinæ, continue habitum clericalem deferant & roſtram ſuo ordini & ſtatui congruentem, videlicet quod regulares habitum ſuæ religionis appareant, deferant ; & ſuper aures tondeantur cum tonſura rotunda, ita quod auris tota appareat diſcoperta. Coronas etiam religiosi clerici geſtent deſuper raſas & competentes ; prælati & alii rectores eccleſiarum in faciendo conſtituti, & omnes alii curam animarum habentes, & in civitate Florentina feu in caſtris & in locis Floren. dioceſis continue permanentes mantellum ſeu veſtem talarem ſimul cum caputeo in ſpatulis concinne geſtent, & tonſuram decentem ferant ; ita quod ſaltem extremitas inferior auriſsparet et diſcooperta cum corona deſuper raſa competenti, & nullus audeat geſtare farfetos ſeu ſur vulgo dictur) coſtatos extra hoſtia, ſtatem, prout hodie communiter ferunt laici. Clerici autem in aliis minoribus ordinibus conſtituti tonſuram prædictam deferant cum corona competenti. Veſtes talares continuo deferant nimis longitudine, vel brevitate minime notandas, & tales propter quas laicis omnino diſtinctionem recipiant ut viridi ac roſeo colore & ſericeis veſtibus abſtineant. Liceat tamen in dignitate conſtitutis deferre ſuperiores ex traſo nigro ; *& infra* . Si quis autem ſuper iis aut aliquo prædictorum culpabilem ſe exhibuerit, ſi conſtitutus fuerit in facto pro vice qualibet, & quolibet eorum in quibus contrafecerit in poenam duorum florenorum noſtræ cameræ ſolvendorum ipſo jure incurrat ; ſi in minoribus, clericatus perſeilegium perdat, niſi ſe beneficiatus, tunc enim ut & cæteri puniatur.

C A P. II.

Ex ſe patet.

Conſtitutionem quoque à Clemente quinto in Viennen. concilio editam eum ſuis poenis acceptavit, & inviolabiliter obſervari mandavit, quæ habentur in Cle. in ti. de vit. & honeſt. cle.

C A P. III.

Et clerici deferant clauſa indumenta vel ſubruaar longar.

Item omnibus clericis qualitercunque beneficiatis aut habentibus curam animarum in tota provincia Florentina mandavit, ut quando ſunt in civitatibus aut locis inſignibus provinciæ Florentinæ, ubique domicilium habent, clauſa deſuper ferant indumenta aut veſtes inferiores (quas ſubtanas vocant) ita longas & honeſtas, ut caligæ aut diploides, etiamſi exterius indumentum aperiatur, nullatenus appareant ; contrafa- B cienti duorum ducatorum multam indixit.

C A P. IV.

Privantur diſtributionibus qui tonſuram & habitum non detulerint.

Et ut præmiſſa certius obſerventur præcipue ab iis, qui quotidie in eccleſiis inſigniti ubi multitudo populi convenit, declaravit canonicos & capellanos collegiatar, Eccleſiar. eo ipſo privatos eſſe diſtributionibus quotidianis, donec reperti fuerint incedere ſine habitu & tonſura decenti, mandando omnibus capitulis, collegiis, ſindicis, camerariis, punctatoribus & aliis, ad quos ſpectat hujuſmodi diſtributionum ſolutio, ſub poena excommunicationis & ſtereni ut- C nius, ne præfatis ſic ine habitu & tonſura incedentibus aliquas diſtributiones ſolvant ; donec habitum & tonſuram, ut præmittitur, reſumpſerint, & interim per civitatem & in eccleſiis portaverint.

C A P. V.

Declarantur excommunicati ait qui certis ſuppoſitis exhortus habitum religioſum eiauſum deferunt.

Ad hæc exurgens venerabilis Abbas ſacrum conventum ita affatus eſt : P. R. poſquam P. veſtræ remeritatem cor. qui ordinis ſui integrã ſpatiam recuſant, compoſcere incoperunt, unum recipiendo, quod declarare erit, cum utile, tum neceſſarium ad evitandam animarum diſſentionem priuſquam ad alia progrediamini. Ex noſtris ritumque religionum fratribus quidam elationis ſpiritu inflati, quarentes vagandi materiam, contra tenorem Bonifatianæ conſtitutionis eſt in c. 11. *ne cler. vel mona.* lib. ſexto apoſtolicæ ſedis benignitatem, adeptæ, petunque licere ſibi ad arctiorem ſeſe religionem transferre. Idque facile E eſt) obtinent. Is vero mendacis ſtatim oracuſi munimine ſecurus ad abbatiam alicui commendatam ſe confert, ubi nullus vel rarus, & is quidem ſine obedientia & fine religione inhabitat monachus, ibique uno eodemque contextu habitum aſſumit, profertur novam religionem habitumque eundem dimittit, licentiam aſſequitur extra monaſterium commorandi veſtiri clericorum ſecularium habito, dummodo camiſolam quæ-

dam

ANNO CHRISTI 1517.

dam ſub diploide ferat, ſicque venerabilis ille vir, ſuggerente diabolo, ſub arctioris diſciplinæ prætextu e regulari effectus clericus ſecularis, vagus & apoſtaticus. Ego, patres mei, illum exiſtimo excommunicationis ſententia innodatum inciditque in canonem illum Bonifatii ; manifeſta enim & luce meridiana clarior eſt hujus mendacii apoſtatæ fraus, & ſcriptum eſt, fraude ac dolo à juris panna tubleverat nemitem ; hujus facti conventus declarationem expeto.

Univerſa Synodus multis hinc inde adductis rationibus & argumentis declaravit talles eſſe apoſtatas, & excommunicatos, & ut excommunicatos ab omnibus vitari debere ; & ideo nullatenus ad animarum curam admittendos .

C A P. VI.

Prohibentur clerici ab infamium conuerſatione & ab acceſſu ad monaſteria.

Et quia clericorum aliorumque religioſorum vitorum conuerſatio debet eſſe honeſta & laudabilis, prohibuit clericos & religioſos vires cum feminibus ; eyneds , mangonibus, meretricibus & aliis infamibus perſonis ſuſpectis habitare, aut communicium, quodcunque habere, niſi in quantum expleſit animarum ſalus vel alia probabilis neceſſitas ; contrafacientem inſtens uno flore- no ordinariorum fiſco adiicendo condemnavit .

Item vetuit ad loca minus honeſta accedere ; ideo repertum in lupanari in lib. XXV. accedentem ad tiernas ſeu ſtuphas vel tabernam extra caſtrum neceſſitatis in lib. V. ut ſupra applicandis, condemnavit.

Item vetuit clericos & religioſos viros accedere ad monaſteria monialium ſine expreſſa ordinariorum licentia ſub poenis in capite de monialibus contentis .

C A P. VII.

Privantur beneficiis aliterque multantur clerici conuibenas aut ſuſpectas mulieres retinentes .

Cum omnes clericos, præſertim in facris ordinibus con ſtitutos, ab omni cura & vitio abſtinere deceat, quoſcunque clericos & religioſos viros mulierem ſuſpectam domi tenentes eo ipſo xxv. florenos auri multam incurriſſe declaravit. Et ſi ſic convictum non monuerint, etiam ſemel tantum per duos menſes eam publice tenuiſſe confeſſerit, declaravit eum omnibus beneficiis quæ obtinet eo ipſo aliter non vocato conferre, & patronis præſentare & electoribus eligere cum primum per ordinarium declaratum erit eum in præfentis conſtitutionis poenam incidiſſe. Et hoc ferundum tenorem, cujuſdam conſtitutionis recolende memoriæ D. fratris Larini Hoſtien. olim epiſcopi apoſtolicaque ſedis Legati, & alterius conſtitutionis reveren. Cofmi de Paccijs, contra tales conſubinarios, & ſuſpectarum mulierum detentores editarum & promulgatarum. Quas ambas conſtitutiones cum fuis poenis acceptavit, & in tota Florentina provincia obſervari mandavit ide facer conventus . Iterum, repetita admonitione monendo omnes clericos, hujuſmodi focariis ſeu concubinas renentes, ut intra octo dies illas dimiſſe debeant, & a fe prorſus abiciſſe ſub poenis antedictis. Publice autem, teneri hoc caſu a clerico mulierem ſuſpectam declaravit, quando apud vicinos vel majorem eorum partem res erat nota.

C A P. VIII.

Ex ſe patet .

Item præcipit ne pueros ſuſpectos & infames domi teneant ,poenamque ordinarii ſui arbitrio moderandam ex infamiæ & ſuſpitionis qualitate veſtæ.

C A P. IX.

Imponitur poena fornicatoribus, adulteris & inceſtuoſis .

Aliorum quoque immunditias luxuriaſque ita coperiendas ordinavit . Simplicis namque fornicationis poenam eſſe voluit lib. x. niſi cum parochiana ſua fornicatus fuerit ; tunc enim in ducatis xxv. condemnavit .

Adulterii autem ſimine convictum vel beneficiis privari vel in ducatis quinquaginta condemnari volvit . Et ſi femel convictus iterum convinceretur, eo ipſo beneficiis privatus ſit, & in vincula ad peragendam poenitentiam detrudatur.

Si in quos cum mare, forres, moniali, aut filia ſpirituali, id eſt cujus confeſſionem audiverunt, rem carnaliter habiſſe confiterur, beneficiis eo ipſo privatos declaravit, atque ad perpetuo poenitentiam agendam in vinculis conjiciendos, ſi pluſquam ſemel id faciſſe apparuerit. Simili quoque poena ſtatuendos eos judicavit, qui de crimine illo peſſimo, propter quod venit ira Dei in filios diffidentiæ, convicti fuerint.

Pro aliis autem inceſtibus uſq. ad quartum gradum indixit multam quinquaginta ducatorum .

C A P. X.

Punitur clericus qui virginem, aut viduam, aut etiam nuptam violaverit .

Si clericus virgini ſtuprum violenter intulerit, beneficiis privetur, & eam cui vim lerale dotare cogatur, & ſi conſilicia caret, amplius in ducatis quinquaginta multetur, pellaturque utroque caſu a provincia quinquennio .

Sed ſi voluerem virginem vitiaverit, eam dotare teneatur, condemnetur que in ducatis xxv. & ſi quam vitiavit de parochia ſua erat, quinque annis exulet extra dioceſim proprium. Et quod de violato virginis ſtupro dictum eſt, id & de eo quod vidua honeſte aliquoin vixe, inferior intelligi volult, ut par feilicet illam poena ſequatur ; qui vidua tale ſtuprum violenter intulerit .

Sed ſi nuptæ violentiam intulerit eo ipſo bono-

ANNO CHRISTI 1517.

beneficiis privatum vinculis perpetuo alligari decrevit.

CAP. XI.

Clericus diffamatus quomodo se purget.

Si contigerit clericum adulterio aut stupro aut alio quopiam vitio diffamari, voluit ipsum, petinde ac si de crimine convictus esset, puniri, nisi se septem honestorum testium juramento purgaverit.

CAP. XII.

Contra clericos, lenones, goliardos, histriones, jocularores, tabernarios, & alia hujusmodi officia exercentes.

Clericum quoties lenocinium exercuerit in ducatu viginti aliquique condemnavit.

Clericos qui buffonem, histrionem, goliardum, joculatorem, lenonem, mangonem publice agunt, si per annum aut tertio monito arrem illam ignominiosam exercuerint, eo ipso beneficiis & omni ecclesiastico privilegio (ut sacra Rom. pont. instituta decernunt) privatos esse declaravit, ampliusque quotiens aliquid eorum fecerint, totiens X. docenorum poenam incurrisse voluit.

Tabernarii quoque, coriarii, macellarii, balnearii, ideft balneo praident, exercitium illis omnino interdixit, omnesque ex nunc quicquam coram exercentes, ut intra XXX. dies jurisperitorum a cui exercitio desistant, monuit, alias omnes qui a praefentis constituti promulgatione in aliquo praemissorum culpabiles reperti facrint in ducatis XXV. condemnavit, & si per annum exercuerint, beneficiis privari voluit. Tabernariorum fatae appellatione hoc casu comprehendi declaravit, vendentes panem, vinum, carnes hominibus ut tunc edant & bibant. Vendere aut vinum amphoris, aut parvis vasis & ut vulgo dicitur, a fiafchi: ita demum prohibuit; & ipsi ipsi emerint, ideo ut sic vendant, vel alias ita vendere quae propriis aut ecclesiae agris collegerint, nullatenus prohiberi decrevit, nisi ex tali vendicione sequeretur scandalum, aut occasio maledicendi populo. Qui contrafecerit uno ducato multari voluit.

CAP. XIII.

Puniuntur clerici negotiatores & usurarii.

Post haec alter allargens dixit: super vestitu clericorum ordini exercitiis publicis hactenus, & ex hac sacrorum canonum institutione per P. V. diffinitum est. At rurales quidam clerici a praemissis abhinentes non minorem clericali ordini injuriam afferant, dum fercularibus nimis fese negotiis implicant. Nundinas frequenter adeunt, ovium, bovum, asinarum, porcorum, caprarum, equorum, armenta ducentes, opilionis, bubulci, agasonis, fabulci, armentarii quandoque ob-

clo publice fungentes; contractus quofcunque ineant, emunt, vendunt, permutant, mendaciis, dixis, clamoribus omnia fora replentes, usurarias quoque & simulatas quando pessint conventiones habent. Quos ut in curiis secularibus & ecclesiasticis eo quod a nuntiis superest tempore proteris excutiendis, litibusque exercendis oberesari oporteat, raro missas, rarius officium celebrant; de cura populi nihil nimis. Quare & super iis P. V. aliquid declarare, & sacrorum institutiones poenis vestris adjuvare necessarium arbitror.

Dicentem universa synodus laudavit, nonnulque omnes clericos, ut intra menfem ab omni animalium, & quarumcunq. aliarum rerum negotiatione cavcant, alias clericos omnes qui post hac hujusmodi negotiationibus incendere reperti fuerint in decem ducatis condemnavit, & si per annum ita persevcraverint beneficiis privari posse voluit.

Clericum autem de contractu usurario, aut simulato, aut in fraudem usurarum confecto, aut alias illicito conventum praeter restitutionem ad quam de jure tenetur, quotiens id accident in ducatis X. puniri voluit. Et si accident, ut semel convincatur, eum beneficiis privari & ab officio suspendi voluit.

CAP. XIV.

Clerici fures qua poena afficiantur.

Clericorum quoque furta compescere intendens, pro primo furto praeter legitimam restitutionem in ducatis X. condemnavit, pro secundo in XX. pro ulteriori beneficiis & officio se posse ipso facto suspendere malorum demerfcrit; excommunicari, degradari, & faculari curiae tradi.

CAP. XV.

Ex se patet.

Simoniacos puniri mandavit, ut in loco suo dicetur. In puniendo quoque perculsoribus falsariis, aliisque delinquentibus admonuit ordinarios esse diligentes, ut fervenrur jura contra tales vindictam fumentia.

CAP. XVI.

Puniuntur qui profanati incedunt, aut personatis ecclesiastica paramenta commodant.

Finiecat facer conventus quem de clericis sermonem facerre intendebat, cum sic excepit alius. R. P. contra clericos qui personati incedunt per urbem, effigiem Dei contra facrorum canonum institutia obambrantes.

Item & in eos qui clericalis obliti decoris mulieribus, coreis, pompis, interfint, quig. ludis illicitis (quae maxima turba est) operam dant, non est lex edita. Sed quid dicemus, non satis est ipsos personatos incedere, fed & alios religiosos habitus & ecclesiastica paramenta commodant, quibus amiss-

amissi per urbem personati incedant, vel alias fecularium hominum pompas honorent. P. V. poenis fuis calla fieri vetent.

Item, & contra clericos arma deferentes, fat confiruato; nodis enim arma clericorum esse lacrimas & orationes.

Absentes omnes, flatimque, ut fequitur, statuerunt, quicunq. clericos & religiosos viros qui personati incedcrent per urbem vel alibi ita incedentes, aut fecularium pompas, & fcla honorantibus, planetas, tunicellas, aut quecunq. alia paramenta, aut vafa ecclesiastica, aut etiam propriis habitus ornamenta, eo ipso in ducatis quinq. fabricae sanctae Reparatae, denuntiatori & ordinario aequis portionibus applicandis condemnavit. Eos autem qui personati publice religiosorum habitum detulerint, excommunicatos esse decrevit.

CAP. XVII.

Clerici prohibentur arma portare sub poena hic annotata.

Contra clericos arma deferentes observari voluit in tota provincia Florentina constitutiones reverendiss. Cosmi de Peccis archiepiscopi Florcn. cujus quidem tenor est.

„ Item statuimus, quod quicunque clericus, „ regularis vel fecularis, seu persona ec- „ clesiastica nobis subjecta quacunq. de causa „ arma portaverit per civitatem & dioecesim „ Floren. absque nostra licentia speciali „ vel nostri vicarii, nisi in itinere constitu- „ ti, seu per loca fuspecta conigerit eos „ ire, pro vice qualibet, si de die fuerit, „ in ducatis quinque pro qualibet armo- „ rum genere defendibilium: & si de nocte in fotidis quadraginta; si de nocte in domibus decem aut fementalibus condemnamus, arma perdant, & ipforum pretium „ in usus pauperum per nos vel vicarium „ nostrum convertatur.

„ Religiosi vero & seculares, qui poena „ pecuniaria multari non possunt, per nos „ vel vicarium nostrum carceri deputentur, „ prout justum fuerit visum, & arma perdant. Quorum pretium convertatur, ut superius est expressum.

CAP. XVIII.

Archiatur clerici a ludis, choreis, tabernis, nocturnis conventiculis.

Item contra clericos pulsantes, accedentes ad choreas, cantus, contraque ludentes, acceptavit, & in tota provincia observari voluit duos praefati Reve. Archiepiscopi constitutiones, quarum tenor fequitur.

„ Item statuimus quod nullus clericus, regiosus vel fecularis nostrae jurisdictioni „ subjectus ad choreas mulierum, vel ad „ alios ludos ipsarum vadat, nec interfit „ aliqua ratione. Nullus etiam ipsorum tabernas ingrediatur ad comedendum vel „ bibendum, nisi in itinere constitutus. „ Contrarium vero facientes in praemissis „ vel aliquo praemissor. pro vice qualibet,

Cuncilior. Supplem. Tom. V.

„ quorum quilibet possit esse accusator, in „ uno florcno aureo nostrae camerae exsolven- „ do condemnatus existat, cujus condemna- „ tionis medietas sit denuntiatoris, & no- „ men ejus in secreto teneat. & insuper „ cis & cuilibet praedictorum interdicimus „ omnem ludum exercitiorum. Idem praci- „ pimus de ludo cartarum in omni loco. „ Si autem alicubi luserint ad taxillos in- „ quocunque ludo pro vice qualibet in flore- „ nis auri in camera camerae exsolvendis con- „ demnati existant, nec in domo, cimiterio, „ vel curia, feu alibi ludum retinent sub „ poena nonaginta florenorum camerae exsolven- „ da. Si vero aliquis eorum ludis alibi „ interfuerit fuspectis, eis in ducatis quin- „ que auri nostrae camerae exsolvendis ten- „ teneatur comedendum. Quorum condemnationum quarta pars sit denuntiatoris, „ & nomen ejus in secreto teneatur.

„ Item flatuimus, quod quicunque cle- „ ricus, vel aliqua persona ecclesiastica, „ quocunque de causa nobis subjecta inventa „ fuerit de nocte, aut in hora fuspecta, vel „ loco cum personis fuspectis, sive etiam „ aliquando per tertium inflrumenta mulica „ publice pulsare, vel cum eis cantare prafumpserit, pro qualibet vice in ducatis „ duobus auri nostrae camerae exsolvendis „ exsolvatur condemnata existat.

CAP. XIX.

Monentur omnes ut restituant in beneficiis, & non refidentes eo ipso privati declarantur.

Proposuit alius: quanquam, P. R. a sacris canonibus diffinitum sit, clericos delere in propriis beneficiis residere, alias effectus privari; tamen multi, de ordinariorum fortasfis negligentia fecuti, ecclesias fuas deferuerunt, & de fructibus eorum non curant, & fraudem faciunt avaritiae causa; plerique etiam de ecclesiarum fructibus insipinguati vitio dantur, marcescentibus ecclesiis. Ne commissi sibi ovibus sibi, ipsi quam eas lana fpoliaverit, curantes. Quocirca P. V. huic perniciofo occurrere morbo, si omnes ad beneficiorum residentiam praemissa monitione vocaverint, & exlapso monitionis tempore beneficia eo ipso vacare judicaverint. Univerfi refpondcrunt. Placet.

Deinde sacra Synodus monuit, omnes clericos cujuscunque flarus, habentes beneficia curata ijn tota provincia Florentina, ut infra terminum trium menfium omnes refedifle debeant in beneficiis propriis; alias eo tempore, quem peremptorii loco affignavit) elapso pronunciavit & declaravit omnia talia beneficia velut habita pro E derelicto vacare ipso jure, posseque per eos, ad quem collatio fpectat, conferri.

Voluit ramen in quibuldam casibus posse per Vicarios absque vacationis periculo deferiri, quando beneficiatus de consensu ordinarii sui, ex omni causa per ipsum ordinarium approbanda, ponerer Vicarium in diftis beneficiis. Alias autem praefati ordinarii licentia non accedente, *non residentem*, ut praemittitur, puniri vel in ducatis decem condemnari. Dd Cap.

ANNO CHRISTI 1517.

CAP. XX.

Privantur conjugati privilegio clericali, nisi habitum portaverint clericalem.

Animadvertens quoque sancta Synodus quantum obloquendi materiam tribuant ecclesiarum hominibus illi, qui in seculo cum uxoribus, & liberis, clericali tamen fese habitu adversus seculares jurisdictionem, ac bona ecclesiastica, sequendo canonicae sanctionis instituta, tueri nullum clericum, conjugatum posse defendi ab ordinario pro consignatum posse defendi ab ordinario pro delictis excellibusque suis, nisi per duos menses ante commissum excessum portaverint & habitum clericalem more aliorum clericorum non conjugatorum, qui in Florentina provincia degunt. De mandato autem, prasentis Synodi & hujusmodi habitu, ut habetur in titulo de foro competenti sancta in hoc volumine.

RUBRICA

De multarum applicatione.

CAP. I.

Multae in constitutionibus inflictae in pios usus esse convertendae.

Exurgens in synodo reverendus archipresbyter Florentinus, dixit. Laudanda sunt, profecto, patres reverendi, quae praeterita synodo per P. V. super vita & moribus clericorum diffinita sunt; & credo meliora in dies dabit ille facer conventus. Sed unum, vos volo animadvertere, ex tam crebris multarum illationibus aliquam in vobis avaritiae suspitionem generari posse apud subditorum animos, qui (ut est semper ad malì credulitatem proclivis hominum natura) formidae dicent, haec non a caritatis zelo, sed a cupiditatis fonte edicta retia, emissos laqueos ad corradendas subditorum pecunias. Quod a mentibus vestris & fideli alienum esse cognoverim; tamen (nostis omnes) nedum ab eo quod malum est, sed & ab eo quod mali speciem habet abhinere oportere praelatos, ut ad boni eorum nominis odorem caeteri ad bene beateque vivendum accendantur. Ab hoc igitur infamiae periculo exolvemini, si publice declaraveritis, vos manus vestras ab omni multarum emolumento excussuros.

Placuit sermo ille in auribus universae Synodi, quae illis primum auditis, statuit omnes multas, harum praetextu constitutionum exigendas, esse pauperum Jesu Christi, aut alterius pii operis, vel loci, & in eorum usus erogari debere per ordinarios, excepto si aliquibus portionibus quae quinque judicibus, ut ad executionem incitentur, vel accusatoribus, ut ad delicta detegenda animentur, speciali quadam ordinatione applicabuntur. Voluit tamen ex dictis pecuniis posse per ordinarios satisfieri expensis, quae occurrerent in paupere faciendo pupiendo, & in deputandis ministris non consuetis pro justitiae conservatione, aut in visitando, synodum celebrando, solvendo filiis pendia notariorum, ut gratis in ordinationibus servitium suum impendant; & tamen alias non erant consueti aliunde stipendium capere. Extra istos autem casus quicquid per ordinarios de praedictis multis acceptum, aliterque erogatum fuerit, id totum restituere subjacere, nullatenusque nisi erogationes prius in licitos usus factas absolvi posse declaravit, homicidae enim sunt, pauperum alimentorum fubtractores existentes.

Et ut res penitus sine suspitione procedant, statuit per quemlibet ordinarium, teneri debere librum seorsum ab aliis expensarum rationibus, in quo omnes pecuniarum exactiones & distributiones specialiter describantur, ut postea tertio quoque anno in provinciali synodo eatorum accessorumque rationem exhibeant, quas condemnationum distributiones fieri voluit ab ordinariis consilio deniorum aliquot ex canonicis ecclesiae cathedralis, quem ordinationis deputaverit, ut ille apud Deum & homines iis fidelis dispensationis exstis.

CAP. II.

Constitutiones esse intelligendas ad literam.

Et ut malignantium cavillationes eviterentur, constitutiones istas ut jacent, & ad literam intelligi voluit, exclusa omni interpretatione extensiva, vel etiam intensiva, quam verba non designent.

CAP. III.

Quando constitutiones ligare incipiant.

Praesentes quoque constitutiones quatenus novae fint aut dispenendo, aut dispositis novis poenis comprobando, a secundi mensis fine tantum a die promulgationis ligare volui; alias autem statim.

ANNO CHRISTI 1517.

CAP. IV.

Quae sit concilii provincialis auctoritas in statuendo.

Et cum in synodo quaereretur de adunatorum patrum in statuendo potestate, concilusum est, eos posse canonum dispositiones poenis multisque fuis juvare.

Item, & quae dubia sunt & in doctorum opinionibus collocata ad alteram partem, ut provinciae moribus conventire videretur, interpretari & declarare; ita tamen ut sciant interpretationes declarationesque suas subditos tantum alligare, hotque nisi per sedem apostolicam aliter declaratum aut interpretatum fuerit. Sanctae etenim atque apostolicae sedis, judicium in omnibus (sicut decet) prorpeni semper volui, & aperte protestata est tota synodus, omnes decisiones, declarationes, ordinationesque suas sanctae matris Ecclesiae, & S. D. N. judicio, auctoritati & correctioni subiciere & subjectas esse velle.

Quo circa ordinavit omnium synodalium constitutionum confirmationem petendam, esse a sede apostolica; ita tamen ut ordinariorum manus in dispensando, necessitate aut honestate exigentiae, in casibus allas communi jure permissis, nullatenus ligatae esse intelligerentur.

RUBRICA

De synodo provinciali & dioecesana deq. visitatione per praelatos habendis.

CAP. I.

Dioecesanum synodum singulis annis, provinciale vero quoque annos celebrari, omnesque clericos & praelatos ad illam accedere oportere.

Dixit N. Abbas. Notum vobis esse existimo P. R. quanto studio antiqua patrum decreta praedictae concilia singulo quoque anno in provinciis & dioecesibus celebrari debere pro vitiorum haereseumque extirpatione prosque morum reformatione, quod & sanctus D. noster Leo X. papa in Later. concilio super inibitutum renovavit, madavitque tertio quoque anno fattem observari, videris enim quidam in moribus jadurum fecerit christiana religio postquam ab hujus laudabilis instituti observatione cessatum est. Item, & quam necessaria fit praelatorum in visitando diligentia, vestrum credo latere neminem. Divino namque oraculo praelatis dictum est. *Intende ad vestimandae omnes gregi.* Igitur vestratum partes esse judico, pro universali omnium totius provinciae animarum salute, canonica haec instituta renovare; & quia quafi defuerunde inumbrata sunt, omnibus ad memoriam reducere ac inviolabiliter observari mandare.

Adsentese omnes, & tota deinde synodus ordinavit provinciale concilium tertio quoque anno tempore & die a reverendissimo *Cancellar. Supplem.* Tom. V.

ANNO CHRISTI 1517.

Archiepiscopo Florentino pro finiendis congregari debere, triduo ranium (nisi aliud eorum quae tractanda erunt qualitas fuaserit) durarium. Synodum autem dioecesanam singulis annis in fuis cathedralibus ecclesiis, feria quinta, quae erit post Dominicam in albis, vel alio quod ordinarius placuerit commodiori tempore convocari mandavit. Suffraganeos autem, abbates & alios praelatos non exempros, qui Invirali synodo non interfuerint, concilium, nisi justam subfuerint causa, per se vel per alium quando necessitas (uaderet, venire negligentes non fex menses & difficil fui executione. Suspensos esse declaravit; quo ad exemptos autem servari voluit constitutionem Lateranensis synodi in sessione decima. Plebanos vero, priores, rectores, aut alios quoscumque animarum curam habentes, qui ad dioecesanam synodum non venerint, eo ipso unius libram cerae nullatenus ligius evadendam exsolvere posse voluit, nisi decedentem in foliis quadraginta condemnavit.

CAP. II.

Ex se patet.

A Synodo dioecesana nullum nisi licentiatum, & soluto prius cathedratico, recedere posse voluit, nisi decedentem in foliis quadraginta condemnavit.

CAP. III.

Ordo qui in synodis observandus est.

In conciliis ac synodis habendis hanc mandavit observari ordinem, ut ante diem concilii vel synodi in dicta omnibus cathedralium & collegiatarum ecclesiarum capitulis, nonnem & religiosorum virtum & monialium collegiis, singuli, proibus, plebanis, rectoribus, & aliis quibuscumque devotis & religiosis viris ingungatur, ut publica & privata Deum omnipotentem oratione pulsent, ut spiritum fuum de coelis emittere dignetur, qui mentes & corda patrum in synodis adunatorum illuminet. Die autem, qua synodus inchoari debet, preces rogationes a clero habeantur circum ecclesiam. Deinde incipiatur missa Spiritus Sancti, & interinissarum solemnia per praelatum vel aliam cui ipse demandaverit ad clerum habeatur magnificis. Finita autem missa, si per tempus fuerit, legantur alta voce constitutiones; in sequentibus postea diebus tractentur causae, pantantur rei, fiant ordinationes, & alia quae fecundum Deum expedire videbuntur.

CAP. IV.

Contra fuscitantes rixas in synodo.

Excitantes in concilis rixas aut tumultus, eo ipso in decutis tribus condemnatos esse voluit.

ANNO CHRISTI 1517.

CAP. V.

Tempora visitandi, & quando quis in visitando dicatur negligens.

De prælatis autem in visitando negligentibus ita statuit: ut tertio quoque anno saltem parochias suas visitare teneantur prælati; alias prælatum, qui triennio decurso sine visitationem omiserit, negligentem reputari, & ejus statim negligentiam per eum ad quem de jure spectat absque alia monitione suppleri posse, incurrereque omnia negligentis præjudicia, diffinivit.

CAP. VI.

Visitator effrenatæ ultra, quando ecclesias ingredi prohibetur.

Ordinarios visitantes ecclesiarum, monasteriorum, hospitalium alia valeasque effrigere posse declaravit, quando sibi ecclesiarum aut hospitiorum aditus indebite clauderentur.

CAP. VII.

Assistentes prælatum visitantem haberi pro præsentibus & interessentibus.

Item, & voluit ordinarios visitantes unum aut duos ex cathedralis ecclesiæ canonicos ducere per civitatem & diœcesim, eorum quibus omnia visitationis acta & gesta feribantur, & sint. Archiepiscopum autem, si per se visitaverit, tres aut quatuor si videbitur; si per Vicarium autem aut duos ex canonicis ecclesiæ Florentinæ; Capellanos autem quot voluerit, dummodo non excedat numerum a canonibus taxatum, ducere posse statuit. Et ne officium suum colquam dammnosum sit, omnes canonicos, capellanos, archiepiscopi episcopum aut vicarios in visitando conlitantes haberi pro præsentibus & interessentibus divinis in ecclesiis suis cum plena omnium quotidian. distributionum, firmarum, & quorumcunque extraordinariorum luctorum perceptione, voluit.

CAP. VIII.

Onera expendarum inter visitator parisiendo ffe.

Item, ne subditi visitatione nimia gravenfur, utque partitum onus levius feratur, voluit omnes ecclesias visitatas, apud quas non hospitabitur visitator, conferre in sumptus ab ecclesia in hospitando visitatorem factos pro modo facultatum ipsius ecclesiæ consentendi, quas expensas visitantis arbitrio taxari placuit.

A

CAP. IX.

Prohibet a visitatis quicquam ultra expensas accipi.

Sacrorum quoque canonum vestigiis inhærendo, sub poena maledictionis æternæ præcepit omnibus visitatoribus, ne ultra legitimam procurationem, idest victualia quicquam a visitatis exigant, & iis quoque non sint morosi; sed ea quæ sibi apponuntur cum gratiarum actione suscipiant, nec plus apud visitatos, quam necesse sit, immorentur, omnia quam celerrime poffunt expediant; & si casus aliquorum indaginem B requirens emerserit, notarius illud adnotet, postea in civitate term inetur. Caremdem quoque monuit, ne visitator venationibus aut aucupiis intenderet.

Posse tamen visitatorem reos punire, multas justas indicere, & ex illis notario & equorum vectionibus satisfacere voluit.

CAP. X.

Prælatus in visitando ducat notarium qui omnia conscribat.

Visitator item ordinavit secum ducere notarium, qui ea quæ visitando gerantur, scribat, ecclesiarum qualitatet necessitatesque adnoter, cui, ut præmissum est, ex C iniligendis multis falarium visitator exhibebit. Liberum autem quo visitationis acta conscribuntur in archivio publico ad perpetuam rei memoriam permanere voluit.

RUBRICA.

De Deo glorioso ejusque sanctis verbo & opere honorandis.

CAP. I.

D *Acceptatur constitutio Lateranensis synodi contra blasphemantes, ejusque tenor infertur.*

Quoniam in primis decet homines gloriosum Deum ejusque sanctos præcipua religione venerari; cumq. laudando quotidie, magnificare & glorificare, sancta hæc Florentina synodus in Spiritu sancto congregata animadverterns, scelerata quorundam ora, in ipsum cœli & terræ creatorem, necnon unigenitum ejus filium, Dominum nostrum Jesum Christum, almamque ejus genitricem, & sanctosque alios ita passim aperiri, ut plerique volentes sibi fortis atque animosi nomen in populo vendicare, non prius id se assequi posse arbitrentur, quam si nutrita barba ad omne verbum Deo Christo, ejusque matri, aut sanctis maledicere, imo eos verba contumeliis plena effundere didicerint. Ut eorundem sceleratorum ora occludatur, divinamque tanta majestatem injuria liberatur, acceptavit, & in rota provincia publicari, publicatamque observari mandavit constitutionem in Lateranensi concilio nuper editam per

ANNO CHRISTI 1517.

per sanctissimum in Christo patrem D. N. Leonem X. Pont. Max. Cujus quidem constitutionis tenor est.

Ad abolendam execrabilem blasphemiam, quæ in maximum divini nominis & sanctorum contemptum supra modum invaluit, Baronius & ordinamus, ut quicunque Deo psalm feu publice maledixerit, contumeliosisque ac obscenis verbis Dominum nostrum Jesum Christum, vel gloriosam virginem Mariam, ejus genitricem, expresse blasphemaverit, & manus publicum jurisdictionem vel gesserit, perdat emolumenta trium mensium pro prima & secunda vice, dicti officii, & tertio deliquerit, illo eo ipso privatus existat.

Si clericus vel sacerdos fuerit, eo ipso quod de dicto hujusmodi fuerit convictus, etiam beneficiorum quorumque habuerit fructibus applicandis, ut infra, unum anni multetur, & hoc fit pro prima vice, qua blasphemus ita deliquerit. Pro secunda vero fi ita deliquerit & convictus, ut præfertur, fuerit, fi unicum habuerit beneficium eo privetur. Si autem plura, quod ordinarius maluerit, id amittere cogatur. Quod si tertio ejus fceleris arguetur & convincatur, dignitatibus ac beneficiis omnibus quemcunque habuerit eo ipso privatus existat: ad eaque ulterius ne C tinenda inhabilis reddatur, eaque libere impetrari & conferri possint.

Si vero laicus blasphemans, fi nobilis fuerit poena xxv. ducator. multetur, & pro secunda vice L. Fabrice flatibus principiis, capitoforum & urbe applicandorum, & alias, ut infra deducitur; pro tertia vero nobilitatem perdat. Si vero ignobilis fuerit, in carcerem detrudatur: quod fi ultra duas vices publice blasphemans deprehensus fuerit, mitra infra per integrum diem astantes ecclesiæ principalis nitratus flare cogatur.

Si vero plures in hoc ipsum peccatum lapsus fuerit, ad perpetuas exercetes, vel ad ctiremes damnetur ad judicis deputati arbitrium; in foro autem conscientiæ nemo blasphemiæ reus absque gravissima poenitentia feveri confessoris arbitrio injuncta posse absolvi. Qui vero sanctos reliquos blasphemaverit, arbitrio judicis rationem perfonarum habitaE ratione aliquanta, puniri volumus.

Statuimus etiam ut seculares judices qui contra tales blasphemiæ convictos non animadverterint, eosque judiciis poenis minime afficerint, quamvis in eis fuerit, quafi eisdem fceleri obnoxii, eisdem quoque poenis subiciantur. Qui vero in illis inquirendis putiendisque diligentes & feveri fuerint, pro qualibet vice decem aureorum indulgentiam consequantur, & tertiam partem multæ pecuniariæ habeant. Quicunque vero blasphemantem audierint eum verbis acriter objurgare teneantur, si citra periculum fuum id fieri posse contingat: eandemque quæ deferre vel nosticare apud judicem ecclesiasticum seu secularem intra tridium debeant.

Quod si palates dictum blasphemantem simul audierint, singuli eum accusare teneantur, nisi forte omnes convenerint ut unus pro cunctis tale fungat officio.

Quos omnes, in virtute sanctæ obedientiæ hortamur & modernes in Domino, ut pro divini nominis honore ac reverentia, in fuis dominiis ac terris præmissa omnia fervari, & exactissime exequi mandent ac faciant, quemadmodum ab ipsis Deo tam bonis ac pii operis meretdem habituri, finilemque annorum decem indulgentiam ab apostolica sede confecuturi cum tercia parte multæ qua dictus blasphemus plectetur, quoriens tale scelus punietndum conviverit. Quam quidem indulgentiam, & reliqua in tertium multæ partem accusatori, blasphemi nomen deferenti, similiter concedi & assignari volumus. Aliis poenis contra hujusmodi blasphemos per sacros canones expressis nihilominus in fuo robore manentibus.

CAP. II.

Reservat ordinariis blasphematorum absolutiones, mandatique procedentem confitentibus in parochiis publicari.

Utque magis præsens constitutionis tenor obtervetur, reservavit ordinariis absolutionem eorum, qui Deum aut sanctos publice blasphemaverint, mandatique omnibus prioribus, plebanis, rectoribus, & vicerectoribus ecclesiarum ut ter in anno infra missarum solemnia, cum populus plurimus, populus est frequentior in ecclesia, legant & declarent hanc præsentem salubrem constitutionem sua cuique ducatu poena.

Item, ut eisdem ordinariis omnes publice blasphemantes denunciare teneantur tab eadem poena.

CAP. III.

Ne crucem aut sanctorum figna in locis immundis ponantur.

Item, quia facto æque ac verbis divinam latdimus majestatem, & quæ in imaginem fiunt, in eam quem imago refert, facta esse dicuntur. Ordinavit ne quisquam ponat cruces aut alicujus sancti signa in locis immundis vel in illicibus aut pavimentis, quæ hominum aut animalium pedibus teranfur, poena ducatorum X. auri Donatis odio pauperibusque Christi æquaFer applicandorum a laici, alias in pauperum usus fi clerici fint, pingece aut sculpere audeat.

ANNO CHRISTE 1517.

CAP. IV.

Ponitur pœna rorum qui eucharistiam, Dei, aut sanctor. imagines peruse-rint.

Item; & omnes, qui diabolico furore accensi crucifixi aut almæ virginis imaginem percusserint, aliave injuria afficerint in causis eorum; quarta Dominis odio, quarta accusatori, quarta judici exequenti, quarta pauperibus Christi ex parte applicanda condemnavit, si laïci fint de nobiles; si ignobiles triennio mitra dehonestatos vinculis coerceri mandavit. Si clerici fint, beneficiis, si qua habent, privari, ab ordinum executione suspendi; & si beneficiis careant, ad ordinalis arbitrium multari, suspendi, & in vinculis detrudi voluit.

Quod si sanctissimum eucharistiæ sacramentum simili afficerint injuria, illos excommunicatos iisdemque & maioribus, si judici videbitur, obnoxios poenis voluit,

CAP. V.

Excommunicat, beneficiis & bonis privat, alienig. gratuitoribus affecit apostatantes a fide.

Eos autem qui diaboli aut alterius humanæ creaturæ, aut propriæ temeritatis impulsu (ut de nonnullis maleficis & mulieribus & viris audivimus est) crucifixum aut hostiam pedibus, a Christi fide apostatando, calcaverint, conspuerint, aut aliter Christum abnegando injuria afficerint, excommunicationis nomine obligatos & beneficiis ecclesiasticis ac secularibus, nec non bonis, jubis & actionibus quomodocumque competentibus eo ipso privatos, infames, intestabiles que esse pernunciavit, inhabilesque ad officia ac beneficia ecclesiastica usque ad quartam generationem; ita tamen, ut si laïci sint, eorum bona fiscalari fisco adjician-D tur, eosdem quoque, nisi cito resipuerint, fiscalari tradendos curiæ judicavit.

CAP. VI.

Contra fortilegos, maleficos, maliciatores, & divinatores, contrag. eos auxilium, consilium, aut favorem dantes meritas vsfurgat poenas.

Ad hæc venerabilis quidam exurgens dixit: quantum studii ac diligentiæ impendenter primi illi patres in conventibus synodisque fuis in eliminando pernitiosæ ex-E tirpando a Christi religione magos, ariolos, incantatores, augures, aruspices, fortilegos, maleficos, elementiorum adoratores, obiervatores, cæteraque a tabulo inventas fallacias, arreptque lasadas, qui Toletani, Laodicenses, Carthaginenses, Aquirenses, conciliorum, aliorumque sanctorum instituta & ordinationes patrum legerit, facile inveniet. At nunc illa nulle prohibeatur ita-paſſim exercentur; ita diabolicum hoc, ad-Christianæ religionis pernitiem inven-

tum virus ferpit, ut pro furtis reperiendis, A proque fanitate habenda, penus fortilegos incantatoresq. quam judices aut medicos consulant, proque pueritarum amore conciliando, aut pro fumenda de inimico vindicta, ita maleficis artibus affligantur, ut Chriſtum fanctamque ejus fidem abnegare, expresse aut tacitis faltem fodertibus damnare adorare fas, piamque existimet. Quocirca operæ precium fanctas effe arbitros P. V. fi ſtatutis ordinationibusque fuis ab omnibus provinciæ populis etiamnare contendeBrint.

Univerſis placuit ſermo.

Proponente deinde Archiep. & ſacrilegam hanc corruptelam de Sanctorum patrum ſententia A Florentinæ provinciæ limitibus avertere ejusdem ille facer conventus monuit omnes fortilegos, incantatores, magos, maleficos, augures, ariolos, quodcunque illicitum divinationis genus exercentes, ſtellarum aut elementorum quorumcunque adoratores, & ab eis auxilium, quomodocunque requirentes, ut infra XV. dies, quas peremptorie aſſignavit, illaudabile hoc & nefarium exercitii genus decrepitumque deserant. Alias, si quis poſtea in tota hac Florentina provincia convictus fuerit locellam aut magicam artem pro reperiendis furtis, aut pro quavis re exercuiſſe, vel maleficia ſoi malis feciſſe, aut incantationibus, quæ cum dæmonum invocatione fiant, operam dediſſe, aut lunam, ſtellas, elementa, demoniosque aut aliam creaturam contra fanctorum decreta patrum adoraſſe, aut hujuſmodi magis, fortilegis, maleficis, incantatoribus, pro conſilio, auxilioque habendo participaſſe, ſi tam pro & nonanta convictus, ſiquidem clericus eſt, beneficiis ſi qua habet privari, alias in ducatis L. mulctari, & tredecim vinculis arceri; ſi laïcus & nobilis in ducatis L. Dominis odio pro tertia, accuſatori pro tertia, pro reliquo Chriſti pauperibus applicandis condemnari; ſi ignobilis mitra dehonestatum & provincia expelli ſtatuit & ordinavit.

Et ſi forte de præſcitis eos exercuiſſe dæmonum invocatione conviſtum, iterum relabi contigerit, velut incorrigibilem & apoſtatam ſeculari tradendum curiæ, ut debitis ſuppliciis afficiatur, judicavit.

Item, & ipſas maleficas, quæ maleficiis ſuis alicui mortem aut membri debilitationem aut ingens & non ſanabilem agritudinem attulerunt, aut pueros faſcinaverunt, etiam ſi alias convicte non fuerint, dummodo artem illam diabolicam per annum exercuerint, ſeculari tradendas curiæ pronunciavit cum primum ſemel convicte fuint.

CAP. VII.

Contra clericos qui sacramenta maleficis impartiunt.

Clericum quoque qui euchariſtiam aut alia ſacramenta maleficis dederit, vel eis imagines aut ſcripta benedixerit, baptizaverive, beneficiis privari, & auplius in ducatis quinquaginta condemnari voluit.

RU-

ANNO CHRISTE 1517.

RUBRICA

De feſtorum dierum obſervatione.

CAP. I.

Punit ruralite exercentes festivis diebus, excepto necessitate cesa.

Non potuit ſancta ſynodus, pro divine majeſtatis, ſanctorumque ejus honore ſollicita, non damnare execrabilem corruptelam nonnullorum, qui feſtivis diebus paſſim mechanicas exercent artes, & negociantur, non ſine magno catholicæ religionis opprobrio. Quocirca ruſticos omnes & quoſcumque alios qui feſtivis diebus aravierint, ſeminaverint, ligoniaverint, agroſve alite foderint, boves junxerint vehendi gratia, granum, vinum, oleum, ligna, mercesque alias apportaverint, in ducatis duobus, quarta accuſatori, quarta judici exequenti, quarta Dominis odio (ſi laïci ſint) reliqua Chriſti pauperibus applicandis. Declaravit ramen bello aut alias imminentibus periculis ex parocchiani aut conſilio (ſi adſit) eoldem poſſe frumenta cæteraque fructus colligere, ut ea tuta loca vehere hæc & alia, ertam ſuperſtitiſa, cum neceſſitas legi minime ſubdatur.

CAP. II.

Punitur quinque artifices, & alii vendentes feſtivis diebus aliud quam esculenta & poculenta.

Simili quoque poena artifices ferici voluit, qui Deo ac ſanctorum feſta innonoraverint. Item, & eos qui ex inolita corruptela, cartas, gladios, vaſa, & pleramque res forti vitio ſubjectas eiidem feſtivis diebus vendere non erubeſcunt. Vendentes tamen eſculenta ob pauperum aditiarem iſtis pœnis ſubiicere noluit, dummodo prius miſſam audiant, ut ex præcepto tenentur.

CAP. III.

Compellitur infidentia circumstantem ne ea nanti aut vendant dum divina celebrantur.

Circulatorum quoque, præſtigiatorum, pharmacopolarum, & aliorum quos communi nomine ciarmatores vocamus, pernitioſa garrulitas eo uſque proceſſit, ut dum divina in eccleſiis celebrantur, ipſi publice in plateis cantent, ita ut populus, nugarum avidiſſimus, ipſis cancentibus a divinorum auditione retrahatur. Quare vetuit ſancta E ſynodus hujuſmodi homines, dum divina in eccleſiis celebantur, cantare, vendere, aut quidquam aliud, quo populum detineant, facere, poena unius ducati, Chriſti pauperibus & accuſatori pro parte applicandi.

CAP. IV.

Prohibet saltationes, sonos, & lusus, dum divina celebrantur.

In comitatu quidam feſtivo tempore ad eccleſias accedentes, dum divina celebrantur, ſaltant, ludunt, ſonant, ita ut & divina ſtrepitu conturbent, aliolque ab ipſorum auditione averrant. Quæ ne deloepe fieri contingant, veniæ omnes, dum miſſarum ſolemnia celebantur, ſaltare, ſonare, aut cantare, niſi id berent in eccleſia, pro Sacramento honorando, & contrafacientes in libris tribus, ex parte accuſatori, parte judici exequenti applicandis, condemnavit. Poſt Miſſarum autem ſolemnia nonveruit ipſos pro more ſaltare, ſonare, aut canere, modo id non fiat in eccleſia aut locis ſacris, vel quando veſperæ celebantur prope eccleſiam treecetis paſſibus, alitter enim veſperarum officia perturbarent.

CAP. V.

Prohibet nec qui ludieris & obſcoenis rebus, divinæ ſcripturæ teſtimonia abutuntur.

Non minorem Deo ejuſque orthodoxæ religioni contumeliam affert perdita nonnullorum audacia, qui ſacramenta rebuſque fidei, jocorum ac riſus argumenta queritant. Nonnulli enim turpes de amore lenones in commediis ſimilibus tripudiſſoque habent, invocando, divinæ legis ſcriptoribus addu cendo, alia que ſigna faciendo, more eorum, qui in ſcenis ludunt. Deſpicabilo enunciare. Quidam vero de lupo capra mitram & cilicere pollicentur; alius plenis ſacris credo *Mundum* ſe ſpernere; alius pœnitentiæ ſacramentum deridens publice, confiteiur, delictaque pro auctorum riſu excirando maxima commentatur coram ſanctorum nominum abuſione. Quo circa ſanctiſſima ſynodo, de Chriſtiane religionis honore ſollicita, omnes homines, qui in futurum talia dixerint, aut aliter quomodocunque poenæ ridiculisque rebus, ſacrorum aut divinæ legis nomina miſcuerint, ſeu talia dixaverint, ſcripſerint, impreſſerint, aut dictaverint, aut impreſſa vendiderint, quotiens id fecerint, in ducatis quinque condemnavit; quorum quartam accuſatori, quartam judici exequenti, reliquam pauperibus Chriſti applicari voluit. Et ſi clericus id feciſſe convincitur, gravior illum (ut judici videbitur) poena expectet.

CAP. VI.

Per se patet.

Item, mandavit omnibus celebrantibus in comitatu, ut crebro moneant parochianos ſuos ſub excommunicationis poena ne arma deferant in eccleſia, aut ea deponant juxta valvas eccleſiæ, experimento nempe cognitum eſt, ob armorum vicinorum commoditatem homicidia & cædes in eccleſia-fuiſſe perpetrata. CAP.

ANNO CHRISTI 1517.

C A P. VII.

Ne celebretur in locis fraternitatum: dum in principali ecclesia celebratur.

Abusus quoque inolevit maximus apud istas laicorum fraternitates, ut illis festivis diebus convenientes, relictis principalioribus ecclesiis, ea hora, qua in illis missæ cantantur, ipsi & suas speriant finagogas, cantentq; tua populo officia, itaut ecclesiis populi multitudo fubtrahatur. Cui volens modo occurrere sancta Synodus, præcipit omnibus hujusmodi fraternitatum gubernatoribus, sindicis & capellanis, ne, dum principalis missa in ecclesia, in cujus parochia vel ambitu est dicta um fraternitatum oratorium, legitur, aut cantatur, ipsi audeant missam aut aliquod aliud officium cantare, aut cantari vel aliter celebrari facere. Contrafacientes autem duobus exinde multari voluit; & si non desisterint, excommunicari.

RUBRICA

De celebratione missarum anniversariorum, deque sacramentis honorandis.

C A P. I.

Et non celebretur in loco ubi dormitur vel aliter immundis; etiam quando altare portatile est ex privilegio concessum.

Quam munda quamque honesta debeant esse loca ubi divina celebrantur, & præcipue ubi gloriosissimum illud eucharistiæ sacramentum conficitur, divina & canonica edocent institura. Scriptum est enim: *Pede ne afferas holocaustia tua in omni loco*; nunc autem in Florentina provincia invalsit corruptela, ut in domibus prophanis, in cameris ubi dormitur, matrimonialia exercentur, luditur, allaq. corporis necessaria peraguntur, pallim celebretur.

Proinde sancta Synodus, volens a tanta sacramentum irreverentia vendicare, præcepit omnibus facerdotibus ne ulterius celebrent missas in locis non Deo sacratis, nisi ex speciali sedis apostolicæ vel ordinariorum indulto sit aliquibus concessum aliare portatile, & tunc, quoniam hujusmodi concessiones hac adjecta conditione dantur, ut celebretur in locis congruis & honestis, declaravit loca congrua esse oratoria privata vel loca in domibus munda, ubi non dormitur, nec aliud exercetur, propter quod locus fit minus decens, ubi tantum sacramentum conficitur. Celebrantes autem contra præfatæ constitutionis tenorem uno ducato condemnavit, partem accusatori, partem Christi pauperibus applicando.

A C A P. II.

Ut missa devote celebretur, & prius revidcatur.

Item, ad tollendum abusum nonnullorum clericorum, qui tanta indevotione missas celebrant, ut accedentes ad altare jocularis potius speciem præferre videantur, missamque ita ex abrupto & impremeditati aufpicentur, ut tum irreverentia, tum erroribus, quos improvise legendo committunt, populo divina mysteria contemptibilia reddant, fimque magno devotis mentibus scandalo; præcepit omnibus sacerdotibus in virtute sanctæ obedientiæ, ut celebraturi, missam privatæ legant, fulsque adnotent signis, priusquam ad altare accedant. Deinde ad altare accedentes non prius confidenter incipiant, quam ante illud genua devote flexerint; poltea vero ea qua decet reverentia a principio usque ad finem sacra mysteria peragant. Ad quæ omnia ut facilius invitentur, omnibus missam, ut præmittitur, antequam ad altare accedant legentibus, & cum præmissa reverentia celebrantibus XL. dierum remissionem, de injunctis poenitentiis concessit; contrafacientesque ordinariorum arbitrio puniri voluit.

C C A P. III.

De ſs patet.

Item, clericum qui bis in die celebraverit, excepsis casibus a jure permissis, in ducatis quinque ordinariorum fisco appellandis condemnavit.

C A P. IV.

Contra celebrantes missas notivas, aut mortuorum festivis diebus.

Clericos, qui avaritiæ & cupiditatis vitio laborantes Dominicis, & aliis festivis diebus populos currenti missa fraudantes mortuorum anniversaria celebrare, ducatis duobus quoties id fecerint condemnavit.

C A P. V.

Quibus temporibus non liceat ad altenar ecclesias accedere pro anniversariis mortuorum celebrandis.

Ad anniversaria quoque feu mortuorum officia in allenis ecclesiis celebranda vetuit synodus rurales ecclesiarum rectores accedere a Dominica de passione usque ad octavam resurrectionis. Voluit enim sacris hisce diebus rectores ovium suarum curæ intendere; propterea monenat parochianos suos, ut anniversaria sua celebrari faciant in festi jejunii principio. Contrarium facientes uno ducato multari voluit, nisi in ecclesia sua relinquerent, qui injunctum sibi onus complerent.

CAP.

ANNO CHRISTI 1517.

C A P. VI.

Non licere diebus festivis proprias ecclesias deserere sub certis cassibus.

Inolitam consuetudinem ut facerdotes proprias parochias deserentes festivis diebus ad alias fese ecclesias, ut earum festa honorent, celebrandi causa conferant; urpote ea animabus permittentibus tollere intencens hæc sancta Synodus, præcepit omnibus ecclesiarum rectoribus & vice rectoribus, ne Dominicis aut aliis festivis diebus ecclesias sibi commissas sine missa relinquant hoc vel alio prætextu; nisi accederint ad plebem vel aliquam ecclesiam de plebatu non distantem ultra unam miliare & non habentem plebem in medio; ita ut vertiniliter populus suus possit ad ecclesiam honoratam vel aliam vicinam accedere, inhibique audire missam; contrariam facientes in libris quinque condemnavit, quarum partem accusatori, partem judici exequenti adiici voluit.

C A P. VII.

Multantur qui eucharistiam aut alia sacramenta indecenter tenuerint.

Ut juxta facrorum canonum dispositionem sanctissimum Eucharistiæ sacramentum debita, vel ea saltem qua possunt reverentia cuftodiatur, facerdotes qui Eucharistiam in loco aut vase indecenti & immundo tenuerint, aut sine lumine & sine claufura, in ecclesia, & extra ecclesiam sine lumine & tintinnabulo, quando accideritt illud deferri ad ægrotos, in libris X. accusatori & judici sequenti æqualiter applicandis condemnavit.

Eadem quoque poena ferici voluit tenentes aquam baptismalem in loco indecenti & sine claufura. Item & tenentes oleum sanctum, Crisma & sanctorum reliquias in locis apertis & non decentibus. Conflat enim, multorties a malefici disique hominibus illa fuisse ob sacerdotum negligentiam subtracta.

Contra illos, qui celebrant in vasis ligneis fractis, aut fordidis; item & super lapidibus fractis aut corporalibus immundis.

Multi facerdotes, præcipue rurales, celebrando aliquoties utuntur calicibus fractis, aut rubiginæ ita confumptis & fordidis, ut præter naufeam, quam celebranti movere, possint, aliquas sacramenti reliquias femper retinent. Quare sancta Synodus periculosam illorum cupiens emendare negligentiam, facerdotes calicibus rupsis, rubiginæ notatis, fordidis, lignesive celebrantes, quoties id fecerint in lib. X. condemnavit. Et si calicis fractura sit notabilis, ita ut de facili facramentum fparsi possit in duas cartis quinque.

Concilior. Supplem. Tom. V.

ANNO CHRISTI 1517.

Simili quoque dudi negligentia multi celebrant super altaribus, quorum lapides amoto, aut fractis consecrationis figillo execrati sunt. Ideo super iis execratis lapidibus celebrantes in ducatis trisbus condemnavit, eos quoque qui corporalibus aut purificatoriis immundis aut sine debito rotalearum numero celebraverint in libris quinque.

C A P. IX.

Celebrare ex indulto in aliena parochia a quibus abstinere debeat.

Item vetuit omnes celebrantes in oratoriis privatis aut publicis infra limites parochiæ alterius pulsare campanas pro populo adunando, enumerare festa, colligere oblationes, vendere candelas, facramenta conferre, aut quicquam aliud facere in parochialis ecclesiæ præjudicium, nisi forte ciali aliquo jure muniantur, fecusque facientes in lib. quinque condemnavit, & ad restitutionem emolumenti inde percepti tenetori parochiæ faciendam.

C A P. X.

Omnes oblationes irregularitate pertinere ad principalem ecclesiæ rectorem.

Item ad tollendam scandali & rixæ materiam, statuit & ordinavit præsata synodus omnes oblationes confistentes in cera laborata vel non laborata, frumento, bladis, pane, vino, oleo, & caseo, pannis linteis, laneis, vel aliis quibuscumque rebus, quæ quoquomodo ferunt in quibiber parte ecclesiæ & cimiterii, aut eius pertinentiarum spectare & pertinere ad ecclesiam & Rectorem ejus, nisi privilegio aut alio speciali jure alteri competere dignoscatur.

RUBRICA.

De ecclesiis reparandis deque eorum operariis & fraternitatibus apud eas consistentibus.

C A P. I.

Decernitur tertiam partem reddituum ecclesiarum esse hypothecatam pro reparatione, & alia quarum necessitatibus, & excipit nonnullos casus.

Quoniam divini cultus honor maxime conservatur in templis, oratoriis, aliisque facrificio & orationibus deputatis locis, fatuit & ordinavit sancta Synodus tertiam partem redditiuum ecclesiarum esse hypothecatam pro reparatione atque instauratione earum. Item quod pro ornamentis, calicibus, libris, atque aliis ad divinum cultum spectantibus, quando aliquo eorum indigent, possegue hujusmodi fructus per ordinarios auctoritate propria capi & con-

ANNO CHRISTI 1517.

verri in reparationem aut ornatus, & alias praefatas necessitates, quando reflet beneficii monitus per annum fuit negligens in dicta reparatione faciendo aut in praefatis necessitatibus occurrendo. Quod ita fane intelligi voluit, quando duæ partes reddituum, quæ superfunt, funt sufficientes ad subintendum rectorem vel alium qui loco ejus ecclesiæ deserviat. Vivere enim ipsum ecclesiæ debetur. Si vero ejus reliquus pars debent qui altari serviunt de ecclesiæ redditibus; & si nihil ultra superest, parochiani vel patroni ecclesiæ onus hoc subire cogantur per ordinarium. Eo quoque casu, quo quis per plures annos ecclesiæ ruinosæ redditus percepisset, si ecclesia ultra victum deservientis abundat, nec potest tertia reddituum parte reparari, ordinarius possit diminuere fructuum in ecclesiæ reparationem convertere.

De ecclesiis tantum, quæ in pleriisque provinciæ locis operarios habent, qui in ecclesia fabricæ curam gerunt, intelligi voluit præsentem constitutionem, si operæ redditus ad hoc sufficiunt.

CAP. II.

Ut operarii ecclesiarum idonee caveant in manibus ordinariorum, utque juxta modum hic traditum rationes reddant.

C Et ut illi operarii laici sint diligentiores & sollicitiores ad exponendos redditus ad hujusmodi reparationem destinatos, statuit,

Quod operarii ecclesiarum vel aliorum piorum locorum totius provinciæ Florentinæ, infra. X. dies a die quo electi erunt, vel alio modo creati in operarios debeant in manibus ordinarii fui idoneam præstare cautionem de ratione reddenda in fine cujuslibet anni, qua infra dictum tempus cautionem non præstita ipso jure sint, & esse intelligantur eo offitio privati, aliq. similiter qui cautionem præstent eligantur. Quorum operationum rationis reddituo in fine cujuslibet anni fieri debeant in præsentia rectoris ecclesiæ vel ejus vicerogentis infra mensem a die finiti officii, & si aliquid refidui in eorum manibus vel in posse debitorum quod exactum non effet, remaneret, possint, & debeant per locorum ordinarios, etiam ad influentiam rectoris ecclesiæ vel vicegerentis, præfatorum vel operariorum novorum infra unum alium mensem a die finiti mensis præfati ad exponendum & exigendum præfatam quantitatem in reparationem ecclesiæ vel in ornamenta, & alias ejus necessitates, prout videbitur & placebit præfatis dominis operariis; alias dicto termino duorum mensium elapso voluit dicta synodus per rectores & vicegerentes præfatos posse cogi dictos operarios & debitores ad reddendum rationem administrationis temporis sui, & ad dandum & tradendum eisdem rectoribus & vicerectoribus omnia residua penes eosdem operarios & debitores remanentia. Qui similiter rectores & vicerectores teneantur expendere, præfata residua infra tres menses in necessitatibus dictæ ecclesiæ, requisito tamen operariorum præfatorum consilio, & expendendo in illis necessitatibus, in quibus operarii expendere tenebantur. Quam quidem constitutionem fanctæ synodos declaravit habere locum in omnibus operis ruralibus, ubi tales excessus maxime frequentantur.

ANNO CHRISTI 1517.

CAP. III.

Extendit præcedentem constitutionem ad administrantes bona fodalitatum.

Idem quoque statuit observari quod cautionem præstandam ab omnibus capitaneis, gubernatoribus, rectoribus, & aliis quibuscunque administrantibus bona societatum, sive fraternitatum habentium bona propria vel redditus speciales, & subjiciatur ordinariorum jurisdictioni, ut & ipsi intra dictum tempus idoneam cautionem de rede administrando præstare debeant in manibus ordinariorum sub pœnis ante dictis, & ea quæ exponere tenerentur in reparationem vel necessitatem ecclesiæ similiter contignaffe debent rectoribus ecclesiarum, quando eisdem negligentes in ea expendendo, ut de operariis dictum est.

RUBRICA

De poenitentiis, & remissionibus, & quæ sit orbis.

CAP. I.

Non esse admittendas aliquas ad confessiones audiendas sine ordinariorum licentia.

Dixit venerabilis. N. P. R. Poenitentia sacramentum (ut pote nostris omnes) est secunda naufragii tabula in populo christiano, illudque quæ reges & principes, nedum populi sacerdotum judicio colla submittere non dedignantur, divini profecto juris inventum. Sed quid dicam? tales hodie poenitentiæ judices aliquando eliguntur, vel indocti, cupidi, prius confitentium cuiusmenas quam conscientias examinantes, fine charitate, sine zelo, ut nisi per P. V. celeri remedio succurratur, tam salubre, tamque necessarium sacramentum a plerisque cautorpum lei vehemius. Video immo plerosque sine poenitentia & sine communione mensium & annorum spatia degere. Quorundam autem confitentes, exteriorem facti, jejunii expectare, tamque eodem contexto & errata confiteri & communionem accipere; nulla præmissa aut ingressum, aut lachrymarum (ut sanctæ canones expetunt) sarisfactione. Quosdam vero a non fuis sacerdotibus figari aut absolvi procurare. Quare P. R. statuit ordinationibusque vestris tanæ cancnum, transgressioni occurrere.

Respondeerunt universi placere ut illi abusus tolleretur, ideo sancta synodus statuit ut nullus de cætero admittatur ad confessiones audiendas in tota provincia Florentina, nisi de licentia ordinarii sui. Quibus ordinariis sub æterne maledictionis interminatione præcepit, ut sint diligentes in cognoscenda ejus, qui confessionibus audiendis deputatur, sufficientia; aliter autem sine præfatorum ordinariorum licentia assumptes, atque assumptos excommunicationis sententiam incurrere declaravit.

ANNO CHRISTI 1517.

CAP. II.

Ut confessores, qui pœnitentialiter canonizi ignoraverint, reprobentur.

Item, animadvertens sancta synodus quod licet hodie omnes pœnitentiæ sint arbitrariæ, ita ut in dandis illis non oporteat facerdotem fequillorum antiquorum canonum rigorem; tamen facerdos eft judex & arbiter, unde debet illis canonibus, si non in quantitate, saltem in qualitate poene adhærere quantum potest. Quo circa præcepit omnibus audiendarum confeffionum curam habentibus in virtute fanctæ obedientiæ, ut edificant canones pœnitentiales, de quibus habetur mentio apud Doctores in summis fuis, ut sciant illos posse sapienter & discrete moderari secundum circunstantias peccati, & circunstantiarum quantitatem; aliasque eundem canonum notitiam non habentes, ut insufficientes reprobare voluit. Mandavit igitur omnibus confeffionum auditoribus, ut aliquam summam apud se habeant vulgarem vel Latinam, cui fludent fub poena ordinarii arbitrio moderanda.

CAP. III.

Ex se patet.

Confeffores quoq. qui confeffa sibi peccata figno aut verbo prodiderint, qui cum ea cujus confeffionem audiunt quicquam inhoneste turpiterve egerint, aut eum ad lasciviæ & inhonestæ perpetranda fuaserint, beneficiis officiisque eo ipso fuspensos, privatos perpetuisque addictos vinculis declaravit.

CAP. IV.

Laicos & clericos a propriis parochianis absolvendos esse.

Damnavit quoque synodus corruptelam nonnullorum clericorum & religiosorum, qui sibi confessiones pro arbitrio eligunt. Declaravit enim eos parochiano fuo subesse, & ab eo figari ac absolvi debere, & cæteri parochiani.

Eos autem presbyteros qui ausu temerario parochianos alienos fine licentia parochiani propiti absolvere præsumpserint in libris decem condemnavit.

CAP. V.

Monitio habenda per rectores ecclesiarum.

Monuit facerdotes ut fint diligentes in exhortando populos ad pœnitentiam & eucharistiæ sacramentum, reducendo ad memoriam dispositionem c. *omnis utriusque. Concilium. Suppl.* Tom. V.

sexus. Item, in admonendo parochianos, ut confiteantur ante hebdomadam sanctam, præcipiendo & commirando sore ut post Dominicam in palmis non audiantur.

CAP. VI.

Contra eos qui semel in peccatis pœnitentiam communionemque non acceperint.

Item, statuit ut eum qui semel in annum pascha pœnitentiam, communionemque non acceperit, ter monet facerdos post pascha, & si non reliquerit privet eum hospitio ecclesiæ; si tamen facerdoti videbitur faberle justa non communicandi causa poterit tempus illud aliquantulum prorogare justa differentiis eum motivum. Eum tamen qui biennio a confeffione & communione monitus abstinuerit infamem ecclesiæque ingressu privatum effe declaravit. Et si triennio id feceric contra eam acriori poena procederur, ut ordinariorum discretioni consentaneum effe videbitur.

CAP. VII.

Quotiens oporteat clericos, pœnitentium communionemque accipere, quoque in præmissis negligentum.

Clericos celebrantes monuit ut singula fabbata hebdomada confiteantur; non celebrantes quaterve ad minus in anno temporibus a canone defignatis & Eucharistiam fumant. Clericum celebrantem qui per fex menses confueri diftulerit, non celebrantem qui per annum, beneficiorum redditibus per annum, & si biennio a tam falubri sacramento abstinuerit, beneficio ipfis privari voluit.

CAP. VIII.

Contra quosdam abutentes literis apostolicis, & eas aliter quam sonent vulgarizantes aut vulgarizatas imprimentes.

Nonnulli a sede apostolica literas impetrant indulgentiarum, ut illis exquirant pecunias vel pro redimendis captivis, vel pro alio quocunque. Deinde gratiæ fuæ tenorem materno sermone imprimi facientes plus in vulgari habent, quam fit in bulle fuæ originali, ut populos decipiant. Quandoque etiam aliter fibi datæ potestatis terminos, cum in absolvendo, tum in dispensando egrediuntur.

Que ne ulterius fiant, sancta synodus mandavit omnibus ecclesiarum rectoribus, ut hujusmodi impressis copias nullatenus accepture aut publicare debeant sub pœna x. ducat. nisi ab ordinario fubscripre & signatæ fuerint, etiamsi alias ab ipso ordinario generalem quærendi licentiam habuiffent. Ipsos autem quæstores talia impressa, in quibus plus fit quam in originali ostendentes, aut circumferentes,

ANNO CHRISTI 1517.

ut alios apostolicarum literarum falsarios punire voluit.

Impressiones autem qui tallium literarum vulgarizationes, copias, & exemplaria, fine ordinariorum (subscriptione impressorum, poenis, quibus alii impressores non subscripta ab ordinariis impedimentes plectuntur, subjacere voluit, & alias falsi etiam incurrere, si, ut praemissum est, aliud quam originale habeat contineatur.

RUBRICA.

De sponsalib. & matrimoniis.

CAP. I.

Che forma si abbia a servare nel contrarre le sponsali de futuro o de presenti.

Ad haec exurgens quidam dixit: viri fratres, postquam de facramentis honorandis multa & quidem sancte terminatis, hortor P. V. ut de matrimonialis aliqua ordinent & declarent, materno (si libet) sermone, ut omnibus patere possint. Placuit universis hic fermo, & quae sequuntur ordinationes facit, consumi omnium voto comprobatas, matremque, ut omnes intelligant, sermone dictatas.

Considerando questo santo sinodo di quanta importanza sia el vinculo matrimoniale, & quanto cautamente bisogni li judici versare nelli judicii di quello; attenta la difficultà, che qualche volta resulta, alli presati in cognoscere se il vinculo è de presenti, o de foturo per essere stata celebrata la cosa tra huomini ignoranti, & che non intendono la forza delle parole da lor prolate, & che molte volte credendo obbligarsi de futuro, dicono parole de presenti, del che poi ne resultano effetti cattivi & maligni, come infegna la esperienza, di tutte le cose maestra, ha fatta la presente costitutione.

Che per lo advenire in tutte le diocesi della provincia Fiorentina nessuno ardisca contrahere sponsalitii ne de futuro, ne de presenti, se prima non chiama el prete suo, o vero un notaio, el quale faccia le parole tra loro in questa forma. Antonio, promerti ta alla M. qui presente, che ogni volta che da lei o da suoi farai richiesto, tu la pigliarai per tua moglie; & esso risponda: messer sì. Et dipoi il detto prete o notaio, chiami due testimonii come cottoro hanno contratto sponsalitii de futuro, li quali si possono dissolvere di consentimento delle parti con la autorità dell' ordinario. Et accio che queste cose si habbino ad osservare, condanna in cinquecti ducati il sposi, la madre, & padre, & tutte quelle persone che si in, trametteranno in detti sponsalitii senza questa solennità.

CAP. II.

Che li sposi non possano andare alle sposi oltre due volte senza darli lo anello.

Item, perche molti sposi, da poi che per molti tempi sono praticati insieme dopo e detti sponsalitii di futuro, cercono di solverli & liberarli, essendo molte volte tra loro per la diuturna pratica insieme intervenute cose occulte, che hanno fatto li sponsalitii de futuro diventare matrimonio, & comanda alli sposi non debbino andare alle sposi, ne le sposi alli sposi oltre a dua volte, & senza dornilli in casa, se prima non gli danno l'anello sposandole per verba de presenti, sotto pena di ducati dieci ogni volta che contrafaranno.

CAP. III.

Della publicatione se ha a fare nella parrocchia dopo li sponsali di futuro nanzi si dia l'anello, & del modo di provare li impedimenta si opponeranno.

Item, perche spesso accade che per alcuni li congiungono, tra li quali e qualche perpetuo impedimento, el quale fa che tal congiuntione fia abhominio o incesto, ordinò che dopo li sponsalitii de futuro si vada al prete della parocchia, & si gli dica che lui publichi all' altare dua di dominicl, come N. figliuolo del tale, & la M. figliuola della tale hanno contratto sponsalitii per verba de futuro, & intendendo passare al matrimonio per verba de presenti, onde pregano che se alcuno fapelle impedimento di consanguinita o di affinita, el publica hotetta, o di congnatione (spirituale o legale lo voglino manifestare fra otto giorni. Et se qualchuno notifarà effetti impedimenti, el prete gli admonisca che fra otto giorni comparischino dinanzi a lordinario suo a dimandare la diffolutione de detti sponsali; & il che non volendo loro fare, el detto prete fia tenuto a dinuntiarli incontinenti al prefato ordinario paffato detto termine fotto pena di ducati x. a tutti quelli che contrafaranno alla prefata conftitutione. Comandando anchora a tutti e notarii non debbino rogare alcuna dattione di anello o sponsali de presenti fe prima non fara fatta la publicatione predetta fotto pena di ducati x.

CAP. IV.

La pena delli contrahenti in grado prohibito.

Coloro che fcientemente contrahearanno sponsalitii de futuro in grado prohibito, o ostante alcuno de predetti impedimenti, s'intendano ipso fatto condennati. xxv. da applicarsi per la metà alli Signori

ANNO CHRISTI 1517.

della balia della città di Firenze, per la prima metà alli poveri di Jesu Christo. Et fe contrahearanno per verba de presenti non li leguendo copula carnale, fintendano condennati in ducati L. da applicarsi come di sopra, & fe confumeranno el matrimonio fintendino condennati nella prefata fomma, & in oltre privati della dote, fe quella che contrahe è maggiore di xxv. anni, & fimiliter el marito fintenda privato dogni cofa haveffi donato alla donna da applicarsi come di sopra. Restando però facultà al judice di punire tali inceftuofi con altre pene al judicio fuo conueffe.

La medefima pena anchora incorrano, quando non fapeffino detto impedimento, fe contrahendo non hanno fervata la detta conftitutione. Salve le altre pene dacanoni inflitte a quelli che contrahono e matrimonii clandeftini.

CAP. V.

Declaratione di tutti li impedimenti de matrimonii per sfrutione delli fimplici preti.

Et perche la maggior parte, almancho de contadini, non fanno quello imporrino forfe queffi termini de impedimenti, el prete della parrochia ogni volta publicherà detti fponfalitii fia obligato dichiararegli ad uno ad uno. Et che ad cio piu facilmente fi poffa fare, el facro finodo giudicò effere efpedientte fi interiffino in la presente conftitutione in lingua fimilmente volgare, ad inftruttione de femplici facerdoti, Delle quali il tenore e questo.

Impedimenti conſanguinità perviene, da una attinentia di perſone per effere ſtato reo generare d' un medeſimo ſangue, o fia per via di matrimonio, o per via di fornicatione. Et quegli fono legati inſieme di quello vincolo non li poſſono congiungere in matrimonio fino al quarto grado inclufive mente.

La computatione de quali gradi fi fa in questa forma. Pigliando el ſtipite, cioè quello huomo, o quella donna donde hanno havuto la origine della conſanguinitate ſua, ſucceſſivamente numerando quelli da chi è diſceſo el ſpoſo, & poi quegli da chi è deſcendura la ſpoſa, & in quanti gradi ſarà pi gli remoto dal ſtipite, in tanti gradi de conſanguinità faranno tra loro. Verbi gratia.

Franceſco generò Antonio & Maria. Di Antonio nacque Julio, & julio nacque Gregorio; di Gregorio nacque Helifabet. Et poi pigliа el lato di Maria dicendo. Di Maria nacque Agnete; di Agnete nacque Biario; di Biario nacque Theodoro. El quale Theodoro vorrebbe pigliar per donna Helifabet, e ſi dubita in che grado fiano: pigliа el ſtipite, cioè Franceſco, & numera le perſone deſcendendo per la linea di Antonio per fino ad Helifabeth, & troverai fenza el ſtipite el quale non ſi debbe mai computare effere el quarto gradi, cioè Antonio, Julio, Gregorio, Helifabeth. Pigliа poi la linea di Maria, & ſimilmente non computando el ſtipite, ta troverai quatro gradi cioè, Maria, Agnete, Biario, Theodoro. Theodoro adunche non puo pigliare Helifa buth perche ſono in quarto grado, ma potrebbe ben pigliare una figliuola di Helifabeth, perche quella fa el quinto grado con el ſtipite. Onde è da notare che ſempre ſi aſſerale el grado del più remoto dal ſtipite; per tanto con la figliuola di Helifabeth potrebbe contrahere Theodoro, Biario, & nelli li ſuoi aſcendenti fino al ſtipite exclufivamente.

Et nota che ſi dice exclufivamente quanto al ſtipite, perche quella regola predetta procede ſolamente alli collaterali, che dopo el quarto grado ſi poſſono congiungere; ma quanto alli aſcendenti & deſcendenti la prohibitione è crede eſſer perpetua in infinitum, talmente che, come dicono e dottori, ſe hora viveſſi Adam non potrebbe pigliar donna.

Impedimento di affinita nafce quando el maſchio & la femina ſi congiungono inſieme carnalmente, o ſia per via di matrimonio, o per altro modo non lecito, & quello impedimento non nafce tra le perſone, che ſi congiungono, ma ſolo tra el conſanguineì delle perſone ſpoſate & eſſi copulati, in modo che ſe Berta & Antonio habevino a fare inſieme carnalmente mano congiuntione, el non nafce per inſino al quarto grado potrebbe pigliare Berta per moglie. Et ſimiliter niuna conſanguinea di Berta fino al quarto grado potrebbe pigliare Antonio per marito. Tamen perche queſto impedimento, come è detto, nafce ſolo tra le perſone ſpoſate, & li conſanguinei delle parte, el fratello di Berta potra pigliar per moglie la ſorella di Antonio, & el fratello di Antonio pigliare la ſorella della moglie del fratello.

Lo impedimento di publica honeſta è uno impedimento che nafce & quale nafce quando uno ha dato la fede per verba di futuro, o de preſenti ad una donna di pigliarla per moglie, & di poi non ſegue la conſumatione del matrimonio, o perche el ſpoſo muore, o perche ſi refutano, o per ingreſſo di religione, o perche quelle canonico impedimento li voltava; & quello impedimento fa che niuno conſanguineo di Antonio fino al quarto grado non puo pigliar per donna quella che fuſſi ſtata ſpoſa di eſſo Antonio. Anchora che queſti ſponſali fuſſino di niuno valore & declarati nulli per la autorità judiciale, & coſi conſequentemente Antonio non porta pigliare per donna alcuna conſanguinea della ſua ſpoſa fino al quarto grado.

Lo impedimento di cognatione ſpirituale è quello proviene per riſpetto del Battefimo, & della Cresima, quando ſi fanno compari & comare.

Et nafce queſto impedimento tra quello e battezzato & el levante, & la donna ſua prima carnalmente cognita.

Item, tra detto battezzato e figliuoli di detto levante, o ſieno legittimi & naturali, o naturali ſolamente, & ſimiliter tra padre & madre del battezzato & el levante, in modo che el battezzato non potrà pigliare per donna niuna figliuola del levante,

ANNO CHRISTI 1517.

ne anche la donna fua quando moriſſi. Ne el levante potra pigliare per donna la battezata ne la madre fua.

Item, el padre del baptizato non potra pigliare la donna del levante.

Et queſti medeſimi impedimenti naſcono con la perſona di colui che batteza, o creſima reſpettivamente.

Per queſto ſi dichiara, che tra li figlioli del levante, & li fratelli o ſorelle del battezato non naſce alcuno impedimento.

Cognatione legale, è quando alcuno piglia altri per figlioli adottivi. Imperoche el padre non può contrahere con la figliola adottiva, ne la madre con lo figliolo adottivo, ne anche el figliolo legitimo & naturale con la ſorella adottiva durante, la adottione.

CAP. VI.

Che nelle chieſe battiſmale ſi tenga un libro ove ſi ſcrivano li compari.

Et perche per la molteplicatione de compari ſi fanno oggidì, accade ſpeſſe volte non ſi ha notitia di queſti impedimenti, per eſſer morti il compari & le comare, ha ordinato el prefato ſynodo, che in tutte le Chieſe dove ſi batteza ſi habbia a tenere un libro nel quale ſi ſcriva li nomi di tutti li battezati, & ſimiliter el nome delli compari & delle comare, & el di che ſi batteza, conſiderando in ducati cinque doro tutti li Rettori, e Capellani, che non hanno detti libri dove ſi batteza.

CAP. VII.

Li matrimonii violenti eſſer nulli, & la pena de gli operatori di tali matrimonii.

Anchora ha dichiarato el prefato Sinodo tutti li matrimonii fatti per forza, o per timore che poreſſi cadere in huomo o donna conſtante, eſſer nulli ipſo jure, & non havere in alcuno modo a impedire l'altro matrimonio fatto con libera volonta. Se già dopo el timore non fuſſino interveniti ſegni di ratificatione o approbatione.

Et accio ch' il matrimonio proceda con quella libertà debbe, ha condennato tutti quelli induceranno alcuno ad contrahere matrimonio per forza ò per timore, o ſiano padre o madre, o parenti, o ethranei in ducati cinquanta, da applicarſi le ſarano lai-ci per una quarta all' Signori otto, per laltra quarta allo accuſatore, per laltra al Judice eſpeditore, per el reſto alli poveri di Jeſu Chriſto.

Non di manco ſe ſi trovaſſi alcuno haver viriata, o altrimenti ſeregogniara alcuna, fanciulla, & dipoi eſſere ſtato ſforzato, o da parenti, o da governatori di detta fanciulla pigliarla per donna, dichiarò el matrimonio doverſi pronunciare nullo, quando ſuſſi ſtata violentia eſpreſſa, o timore della morte, o debilitatione de membri, o perditione di tutti o della maggior parte delli beni, ma non di manco volſe che li parenti o governatori che feciono tal forza, o violenta non incontrino in alcuna pena o pregiudicio.

Item, non vuole poſſi eſſere aſſoluto el detto violatore dal detto vinculo del matrimonio, ſe prima non dota la fanciulla violata ſecondo el tenore di unaltra conſtitutione conciliare, la quale e nel titolo de adulteriis.

CAP. VIII.

La pena di chi ſtunte el primo matrimonio anchora che nullo, contrahe[ſſe] el ſecondo innanzi alla dichiaratione del judice.

Et accio che ſotto pretello di violentia o timore, ò altro impedimento, colui, che ha ſpoſata uno non pigli un altra indebitamente, & commetta adulterio, ordinò el preſto ſinodo, che per ſino a tanto ch' el primo matrimonio publicamente contratto non ha chiarito nullo per il ſuo judice ordinario, nelluno delli conjugati poſſa contrahere altro matrimonio, condennando lo ducati L. ciaſcuno che contrafacerà; & volendo ſia ſeparato el ſecondo matrimonio; intino a tanto non ſia dichiarato el primo eſſer nullo, ſia che cauſa voglia di annullarlo.

CAP. IX.

El ſi dichiara ogni proviſſione di pena per el futuro matrimonio eſſere nulla.

Item, per maggiormente ampliare la liberta da detti matrimonii & ſponſalitii, dichiarò ogni pena apposta nella proviſſione nelli ſponſalitii o matrimonio eſſere nulla, & non havere alcuna forza o vigore per qualunche juramento o altra cautela, comandando a tutti li ordinarii, che ſe pet vigore di detta proviſſione accadeſſi alcuno eſſere moleſtato in la curia ſeculare, eſſi requiſiti vogliino & debbino inhibire, ſi che tal pena non habbia effetto. Et il medeſimo dichiarò haver luogo nelle arre promeſſe o confeſſate in fraude di detta pena.

CAP. X.

El ſi dichiara eſſere nulli tutti li ſtatuti de laici reſtrittivi de matrimonii.

Item, dichiarò el prefato ſinodo tutti li ſtatuti de laici, che annullaſſino e matrimonii, o apponeſſino certa poena ad queſti che contrahe[ſſino] matrimonio ſenza conſenſo di padre, o madre o altre perſone, eſſere nulli, & non havere alcuna fermeza, o forza, non havendo el foro ſeculare alcuna auctorita ſopra e matrimonii o dependentia ſua.

CAP.

ANNO CHRISTI 1517.

CAP. XI.

El ſi provede che non ſi poſſa contrahere una fanciulla minore di anni 18. senza trattato di governatori di quella.

Deſiderando el prefato concilio rimediare alla ſimplicita delle fanciulle non ſieno ſeducte o ingannate, ha ordinato, che da qui avanti neſſuno poſſi contrahere matrimonio in tutta la provincia Florentina con alcuna fanciulla minore di anni XVIII ſanza trattato & conſiglio di quelli hanno detta fanciulla in governo; altrimenti colui, che la ſpoſera contro alla predetta conſtitutione, ſia privato degni commodita di dota, & altre coſe pertinente alla fanciulla ſino che vivera lui. Ma dopo la morte del detto mariro, vuole la fanciulla, o li figlioli ſuoi acquiſtino tutto quello haveva havere quando ſu ſpoſata, accio che ſolo el marito ſenta quella pena, coſi come ſolo fu nel peccato. Condennando non dimanco anchora el detto marito in ducati XXV. da applicarſi per la meta alli Signori otto di balia della Cita di Firenze, per laltra meta alli poveri di Chriſto.

CAP. XII.

Li ſponſali de futuro non ſi poter diſſolvere ſenza la auterita delli ordinarii.

Item ordinò, che contrarii che ſaranno li ſponſalitii de futuro nellino ardiſca laſſare la ſua ſpoſa & contrahere con un altra. Anchora che le parti fuſſino daccordo, ſe prima non ſarà adimandata la abſolutione di detti ſponſali almanci allordinario ſotto pena di ducati dieci a chi contrafara.

CAP. XIII.

El tempo, che ſchanno de publicare le preſente conſtitutione.

Et accio che le preſente ordinatione perveghino a notitia delli ſeculari, el prefato Sinodo ha voluto ſi publichino in lingua volgare, & comanda a tutti li rettori & vicerettori de beneficii, che tre volte lanno ne di ſolenni imee miſſarum ſolemnia, legghino & dichiarino al popolo, ſi che ognuno le intenda, ſotto pena di ducati dua a chi contrafara per ciaſcuna volta; & li tempi paiono più commodi al ſinodo ſono queſti, cioe, la Domenica in albis, la prima Domenica d'agoſto, & il giorno della epiphania.

ANNO CHRISTI 1517.

CAP. XIV.

Patna accipientis ſecundum uxorem vivente prima.

Item, ad compeſcendam inſolentem eorum, qui habentes unam uxorem legitime copulatam acciplante aliam, ſtatuit, ut ſi quis deinceps uxoratus vivente uxore aliam deſponſaverit, hujus rei inſciam, mitra dehonestatus per civitatem ducatur, ponaturque in carcere quinquennio ad poenitentiam peragendam. Et ſi id fecerit ſciente ea que ita cumpanigitur; utreque ſimili poena feiatur, vel multentur in ducatis centum, prout judici videbitur, applicandis ad uſum pauperum ipſius dimidia, & pro alia dimidia foro ſeculari.

CAP. XV.

Qua probationes ſint neceſſarie ad matrimonium probandum.

Ad removendas difficultates, que in cognoſcendo efficaces matrimonionum probationes in curiis ordinariorum queride exoriantur ob diſparitatem deſtorum ab inferioribus habita diligenti hinc inde opinionum diſcuſſione ſancta ſynodus eam, que ſequitur, diffinitionem tenendam eſſe declaravit & pro vera approbavit.

Quandoque aliquis agit ad unum matrimonium, & ſit alteri matrimonio prejudicium; & tunc aut ſecundum eſt contradum in faciem eccleſie, ita quod de eo non eſt dubium; & probatio primi ut ſecundo, ut præmittitur, contractio prejudicet, fieri debet per duos teſtes, qui nulla poſſint exceptione repelli, vel per inſtrumentum manu publici notarii confectum.

Et quoram dictis neceſſario inferatur matrimonium per verba de præſenti falſe contractum; alias autem teſtium depoſitiones de fama, de aditu ab alits, & quacunque alias enunciationes, de dote, de conſenſu, aut ſimiles præſumptiones nullum ſecundo matrimonio prejudicium afferre declaravit.

Item, nec nocebit probatio, quæ de primo matrimonio fieret per teſtes quatumcunque integrum & ſanum, ne nos propterea incerti conſtigeret certa deriberare.

Si tamen unus teſtis integer cum ſama & traditu maritali deponeret ſuper primo matrimonio contracto, in faciem eccleſie, iſta probatio erit ſufficiens ad efficiendum ſecundi, ut per omnes comprobatum eſt.

Quandoque vero ſimpliciter agitur ad probandum matrimonium de præſenti fine, alterius præjudicio, & tunc matrimonium per duos teſtes de viſu & præſentia verbi matrimonium de præſenti neceſſario inferentibus deponentes, vel per propriam partium confeſſionem, vel per inſtrumentum manu publici notarii confectum idem continens, legitime probari judicavit.

Item

ANNO CHRISTI 1517.

Item, & ſi poſt ſponſalia de futuro legitime contracta, carnalis copulæ commixtio vel alias probaretur ſponſum tenuiſſe ſponſam in lecto & menſa, matrimonium ſatis concludenter probatum eſſe judicavit.

Item, & ſi nullis præcedentibus ſponſalibus probaretur aliquem decennio multierem domi tenuiſſe, & eam in omnibus in menſa & lecto, ut uxorem tractaſſe, famaque vicinia habere illos matrimonio copulatos fuiſſe, matrimonium concludenter probatum declaravit. Extra iſtos autem caſus teſtem de famam, vel per famam ſolam, aut per quantumcunque longam cohabitationem ſi cum cauſa ſit gravis & irreparabilis prajudicii, maritali hominem jugo alligare; inuſitatum ſit nullam eſſe declaravit.

Quandoque vero agitur de matrimonio probando, non ad effectum ligandi aliquem, ſed ad probandum legitimitatem filiorum, volentium ſuccedere mortuo patri: & per omnes concluſum eſt illi legitimitatem eo ipſo probatam eſſe, cum patrium probatum eſt filium natum eſſe ex viro & muliere invicem cohabitantibus, qui a vicinia viri & uxoris reputabantur, niſi poſtea per eos qui ſe ſucceſſuros prætendunt, aliud oſtenſum fuerit.

RUBRICA

De ordine in ordinandis clericis obſervando.

CAP. I.

Hic ponitur quomodo cognoſcatur de ſufficientia clericz ordinandi, & quomodo ſcribatur a notario.

Propoſuit Abbas in ſynodo: R. P. de temporis noſtri clericorum ignorantia, deque immodicis & nihil eſt, ut in conſpectu verbo verba faciam, res plaſquam par ſit in conſeſſo eſt; ob oleri ignorantiam & clericalis ordinis inquinatam, & provincialium non-B ſtrorum animas periclitari video. Quid itaq; docti indoctique ad ſacerdotium nullo diſcrimine promoveantur. Occurrite, ſi placet, provincium hanc noſtram a tali labe vendicantes. Laudaverunt univerſi dicentem, & ut ſequitur ſtatuerunt.

Statuit igitur ſancta ſynodus, ut nullus admittatur ad ordines ſacros, niſi præſentetur ab aliquo honeſto viro, qui fateiurando fidem faciat examinatori præſentatum non habere aliquos defectus occultos, qui-bus arceri poſſit ab ordinatione ſi detegeretur: verbi gratia, quod ipſum eſſe bonis moribus præditum, & honeſtæ converſationis, liberum, legitimo natum matrimonio, ſanæ mentis, non epilepticum, non ſiomiacum, non homicidam, non perculſorem, non rixoſum, non bigamum, non abſtemium.

Deinde examinator inſpiciat ſi eſt claudus, cæcus, vel alia apparenti deformitate notandus, ſi habet ticulum ſufficientem beneficii vel patrimonii.

Et poſtea examinet eum de literis, ut videat ſi intelligat, ſaltem groſſo modo, quid legit, ita ut una epiſtola vel evangelio ſciat elicere ſenſum literalem, cognoſcendo quid importent verba, ſingillatim materno ſermone explicando, & ſi vult promoveri ad ſacerdotium, examinetur ſuper ſacramentis eccleſiæ, ſuper materia confeſſionum. Et ſi ſuper præmiſſis non erit ſatis medioctiter eruditus cum nullatenus admitti volunt. Declarando examinatorem qui non (ut præmittitur) diligenter admiſerit, ad reddendam rationem de tali re ante tribunal Domini noſtri Jeſu Chriſti in die ſtrenui judicii compariturum.

Si autem fuerit repertus idoneus ſcribatur per tabellionem nomen ordinandi & præſentantis & tituli.

Deinde hora ordinationis vadant examinatores, vel unus ex eis, & præſentent iſtos ordinandos epiſcopo, vocando unumquemque ſigillatim, ut moris eſt, & nota-rius ſemper ſtet præſens ordinationi.

Finita autem ordinatione, idem notarius vocet ordinatos eodem ordine, & publicum de omnibus conficiat inſtrumentum, reponatque in libro epiſcopalis vel archiepiſcopalis curiæ ad uſum hanc ſpecialiter deputato. Quem libtum in omnibus ordinariorum curiis publice teneri voluit.

CAP. II.

Pœna ejus qui præſentat indignum pro digno.

Et ne contra tam ſalubre inſtitutum, fraus aliqua procurari poſſit, ſtatuit & ordinavit, illum qui præſentaverit ordinandum examinatori ſibi confidenti in locutis X. auri, ſi poſtea apparuerit præſentatum laborare al quo ex defectibus prædictis, ſuper quibus ipſe juravit, niſi fuiſſent ita occulti, ut potuiſſent probabiliter ignorari ab homine habente ordinem deputatum ad præſentandos, & ipſum ordinatum ſuſpendit ab ordinis ſui executione, condemnavitque, ut ſupra.

CAP. III.

Ex ſe patet.

Et quia aliquoties evenit ut non approbati in examine temeritate propria vel dolo notarii ordinationi ſeſe ingerant, ipſos ſic ordinatos ab ordinum executione, & tabellionem ibi procurantem a tabellionatus officio ſuſpendit.

CAP. IV.

Ordinatus extra provinciam non admittatur ad celebrandum, niſi examinentur & approbentur.

Item, quia nonnulli quæſitis colloribus procurant extra provinciam ordinari, vel in provincia extra tempus ordinationum generalium, ut debitum examen effugiant, ſtatuit hujusmodi ordinatos nullatenus ad animarum curam, vel alias ad celebrandum admitti, niſi prius fuerint per ordinarium examinati, & reperti ea ſufficientia eſſe præditi, quæ requiritur ſuperius in ipſis clericis ordinandis.

Eosdem autem aliter se animarum curæ aut celebrationi ingerentes, & alios qui eos ad animarum curam deputaverint, in ducatis decem condemnavit.

RUBRICA

De monialibus & earum monaſteriis, gubernatoribus, & vita.

CAP. I.

Acceſſus ad monaſteria omnibus interdicitur, exceptis quibuſdam.

Ut fandimoniales Deo dicatæ honeſtius ſecuriuſque Jeſu Chriſti ſponſi obſequiis intendere valeant, quo ab aliorum conſortio remotiores erunt, præcepit hac ſancta ſynodus omnibus cujuſcunque ſæcularibus & religioſis, cujuſcun que ſtatus ſint, ne accedant ad monaſteria monialium ſine expreſſi ordinarii ſui licentia, ſub pœna excommunicationis & ſi necnorum. X. tertia accuſator. tertia judex exequenti. tertia Canoni paroribus applicandam. Exceptendo tamen confeſſores, medicos, capellanos, procuratores, fabores & alias perſonas ad monaſterii ſervitia deputatas, quoniam illi accedere poſſant te neceſſitas & horis congruis, quando neceſſitas & utilitas monaſterii ſuaſerit.

Cæteros autem laicos vetuit ad prædicta monaſteria accedere ſine licentia ordinarii, aut gubernatoris monaſterii ſub pœna quinque ducatorum, ut ſupra applicandorum.

Quæ licentia ipſis laicis aut clericis data, ita demum eis excuſabit, quando rapo & cum cauſa accefferint; aliis eordem ſine cauſa legitima monaſteria frequentantes excommunicari, & in ducatis decem condemnari voluit.

Mulieres vero ad crates quandocunque accedere de gubernatoris licentia non prohibuit, dummodo honeſtæ ſint vitæ & converſationis.

CAP. II.

Pœna monialis mittentis vel accipientis literas injuſſu abbatiſſæ.

Item, quod nulla monialis acciplat vel mittat literas, ſcripta ſine præſentet legendas abbatiſſæ, & quæ contrafecerit oſto diebus in carcere poenitentiam agat; ſi autem amatorias, aut minas honeſtas miſerint aut acceperint, ſex menſibus vinculis arccantur.

CAP. III.

Pœna mittentium literas amatorias monialibus.

Eo ipſo excommunicatos eſſe, qui amatorias literas, aut minus honeſtas monialibus miſerint, & amplius in ducatis quinquaginta condemnatos voluit, quarta accuſatori, quarta Dominis oſto ſi laici ſint, ſi clerici Judici exequenti; quarta monaſterio ubi monialis degit, reliqua Chriſti pauperibus applicandis, qua etiam multa piedantur qui eas per ſe vel per alium inhoneſte allocuti fuerint.

Eos autem qui in talibus literis aut nunciis deferendis meditatores fuerint, ſive maſculi, ſive foeminæ ſint, ſiquidem ignobiles & pauperes mitra debonefletur, & ſi nobiles & divites eadem poena itidem applicanda, ut in ſuperiori caſu punlatur.

CAP. IV.

Corruptores monialium puniuntur, ut hic.

Omnes monialium corruptores excommunicatos, infames, inhabilesque eſſe decrevit. Et amplius ſi laici ſint & nobiles in ducatis mille, tertia monaſterio injuria affecto, tertia Dominis, oſto tertia pauperibus Curiæ adjudicandis, ſi vero ignobiles, carceri perpetuo condemnatos eſſe voluit.

Et ſi clerici fuerint, qui tanta Jeſum Chriſtum ſponſum injuria affecerint, beneficiis quæcunque habent eo ipſo privatos, ſuſpenſos, inhabiles, ineligibiſeque eſſe voluit, condemnavitque carceri perpetuo. Relapſos autem ſeculari curiæ tradendos judicavit.

Moniales autem ipſas ſic corruptas perpetuo incarcerari condemnavit.

Eadem quoque poena in omnibus puniri voluit qui nefando huic crimini auxilium favoremque attulerint.

Corruptorum vero nomine intelligi voluit, non ſolum qui re ipſa corrumpunt, ſed & qui ſolicitant, aut per alium inhoneſte tentgerint, aut coram pudicitiam qualitercunque attentaverint.

De iis autem qui monaſteria abducunt vel eam eis contrahunt ſervari voluit conſtitutionem, quæ habetur in titulo de adulteriis infra.

CAP. V.

Quales debeant eſſe crates monialium.

Item, ne ex earlatæ cratum deruo monialibus, aut ex aliquo alio aliqua malitiæ occaſio; ſtatuit in omnibus parlatoriis monialium eſſe, aut ſieri debere crates duplices, paribus invicem diſtantes, habentes elatros feu feneſtellas ita ſtrictas, ut manus quantum vis parva nullo modo intrare poſſit; item & fine aliquo ſpiraculo. Utque quando alloquuntur maſculos ſemper teneant velum ante crates, niſi qui alloquitur ſit pater, avus, aut conſanguineus.

CAP. VI.

Quales eſſe debeant rotæ monialium.

Item, ſtatuit rotas, quibus moniales dant & recipiunt, que volunt extra monaſterium, eſſe debere ita parvas & ferris interſecantibus munitas, ut nullo modo mulier quantvis parva per illam intrare aut exire poſ-

ANNO CHRISTI 1517.

fit, quas eratum & rotarum restrictiones, ut fieri procurent infra duos menses, precepit omnibus abbatissis, & monasteriorum gubernatoribus sub poena excommunicationis & decem ducatorum.

CAP. VII.

Ne cellæ monialium recipiunt lumen à locis publicis aut vicinorum.

Item, præcepit omnibus abbatissis, ut procurent, ne cellæ monialium habeant luminaria versus vias publicas, aut domos vicinorum, quando aliunde haberi possunt. Si autem necesse habeant ab hujusmodi locis lumen sumere, tunc volunt fenestras intexi ferris crebris, & clausi fenestra vitrea non amovibili, & ita elevata, ut monialis illam pertingere non possit. Abbatissas præmissa non servantes moneri & excommunicari voluit.

CAP. VIII.

Et in omnibus monasteriis sit carcer.

Ut quas Dei timor a malo non revocat, temporalis saltem poenæ formido coherceat, præcepit omnibus abbatissis & monasteriorum gubernatoribus, ut procurent in monasteriis suis esse locum carceri destinatum sub poena excommunicationis & foraneorum x. aur.

CAP. IX.

Ut legatur sæpius regula monialium.

Item, monuit omnes abbatissas, priorissas, & alias monasteriorum curam habentes, ut habeant regulam propriam materno sermone exaratam, faciantque illam legi omnibus monialibus saltem semel in mense, procurentque ut illa observetur cum omni devotione & puritate cordis. Abbatissas autem, priorissas & ministras, quæ in præmissis negligentes esse reperte fuerint officio suo privari voluit.

CAP. X.

Cujus ætatis eligenda sint in abbatissas.

Quoniam experientia docuit quantum differimen incurrat fragilis sexus multitudo, quando earum præsatio datur juvenibus, quarum nulla eis gravitas vel materni animinis similitudo; statuit & ordinavit, mulierem, dejiciendo posse assumi in abbatissam aut priorissam monialium aliosque monasterii, nisi quadragesimum attigerit annum; electionemque aliter factam irritam esse, declaravit, nisi aliud suaderet loci necessitas & utilitas maxima, ordinariorum arbitrio declaranda.

CAP. XI.

Ex se patet.

Abbatissisque aut priorissis senio aut morbo impeditis coadjutricem per ordinarium dari voluit si perpetuæ sint; alias removeri.

CAP. XII.

De ordinario, licentia deputentur capellani, medici, confessores, & gubernatores monialium.

Item, statuit nullum confessorem, capellanum, medicum, gubernatorem, procuratorem, advocatum, factorem, sindicum, aut aliam ministram, quocunque nomine censeatur, in monasteriis dari, aut assumi posse sine expressa ordinariorum suorum licentia. Ordinarios exhortans sub interminatione divini judicii, ut diligenter inspiciant, cui fragilis sexus curam committant. Acceptatores autem quidquam ex præmissis aut deputantes aliter quam constitutum sit, inducatis x. condemnavit.

CAP. XIII.

Nullam mulierem sæcularem, sive viduam, sive virginem posse habitare cum monialibus.

Cum male convenlat cythara cum psalterio, & virginei coodis puritatem facile corrumpat fermo qui de nuptiis, de liberis deque cæteris mundanæ vitæ cum sollicitudinibus, tum delectationibus habetur, præcepit sancta synodus omnibus abbatissis, & priorissis ac aliis monasteriorum præsatis sub poena excommunicationis, ne deinceps in monasteriis suis teneant ad secum habitandum aliquam viduam, aut mulierem conjugatam, aut quamcunque aliam mulierem sæcularem etiam virginem, quando excedit ætatem duodecim annorum, nisi ibi maneant ex intentione ut fiant moniales, & nisi aliqua urgente causa honesta per ordinarios aliter fuerit dispensatum.

CAP. XIV.

Deputandos esse duos singulis annis, qui exigant rationem administrationum à gubernatoris. monialium.

Et quoniam experimento compertum est pauperes moniales substantiis propriis per administratores suos plerumque defraudari; jussit omnibus ordinariis, ut duos ex canonicis ecclesiarum cathedralium singulis annis deputent, qui exigant rationes administrationum suarum a negociatoribus & administratoribus bonorum monasteriorum, præditorum, assumpto secum aliquo perito rationis, tractentque (si opus fuerit) ipsarum monialium expensis. Non omittens tamen præfatos administratores a redditione rationum, quas teneantur exhibere abbatissæ, aut alteri secundum consuetudinem monasterii.

Et

ANNO CHRISTI 1517.

ANNO CHRISTI 1517.

Et si quisquam monasterium fraudasse reperitur fuerit, quadruplum monasterio restituere cogatur: admoneatque ab administratione, afficiatque aliis, ut ordinario videbitur, poenis juxta delicti excessus & personæ qualitatem.

CAP. XV.

Ne in festivitatibus conservationum monialium fiant convivia in monasteriis.

Ad occurrendum quoque nonnullis excessibus, qui in monialium festivitatibus & velationibus evenire consueverunt; statuit, ut quoteins monialis ab episcopo vel eorum prælato velari aut conferari contigerit, exspletæ velationis aut confectationis solemnitate offia monasterii immediate claudantur, nullaque deinde monialis tota illa die extra ire audeat sub poena excommunicationis. Episcopus vero cum aliis canonicis & consanguineis quibuscunque domum revertatur. Nisi extra hepta monasterii esset aliquis locus ubi gubernator monasterii vellet parare ipsis episcopo & clericis ferviendus refectionem, exclusis tamen laicis & sæcularibus hominibus, quorum frequentia in hujusmodi solemnibus tumultus creebro excitari solent.

CAP. XVI.

Diæ confectationis inhibetur ingressus in monasteria omnibus.

Præcepit quoque sub excommunicationis poena omnibus, tam maribus quam fœminis, ne ea die qua monialis velatur aut confecratur, monasterium intrare audeant. Quoniam etiam mulieres nimio ornatu profanabiles Jesu Christi sponsarum mentes facile corrumpunt & avertunt a sancto religionis instituto.

CAP. XVII.

Novas puptæ in monasteriis nunquam admittendas.

Et ideo præcepit omnibus abbatissis, priorissis, & quibuscunque monasteriorum prælatis sub excommunicationis poena, ne novas puptas admittant intra septa monasterii, non obstante corrupteta hac usque observata.

CAP. XVIII.

Pro habendis oblationibus monialis se publice confectat non præstentur.

Pro habendis quoque oblationibus a consanguineis, aut amicis suis, monialis quæ confecrata est publice se confectui nullo modo præsentet; sed eaq aliquam aliam personam loco sui ponat, quæ pro ea parentum oblationes fideliter colligat, quam oblationem deinde gubernator monasterii confecratæ novelle præsentabit.

ANNO CHRISTI 1517.

CAP. XIX.

A quibus exeundum sit quando ornantur ecclesiæ monialium.

Ecclesiam autem ipsam ipsis velationum festivitatibus munde decenterque ornari posse & debere statuit: præcipiendo tamen ipsis clericis aut laicis, qui ornandæ ecclesiæ curam susceperunt, ne ultra triduum in hujusmodi ornandis ecclesiis se se exercerent, idque interim faciant absque eo quod monasterii septa intrent, aut moniales ipsæ in ecclesiam quæ renabitur exeant; alias clericum aut laicum, qui monasterii ipsius ecclesiæ intraverint, aut aliqua monialis in ecclesia existente ecclesiam ipsam ornaverint, eo ipso excommunicatos, & in ducatos x. fiscis accusatori, tertia judici exequenti, tertia Christi pauperibus applicandis condemnatos esse voluit. Ipsis quoque monialibus inhibuit, ne intrinsim ad eraret aut roram accedant, nisi sit abbatissa, vel alia officialis, quæ rationabili aliqua causa id faciat.

Ornatus autem, si qui intra monasterium septa habendi sint, per moniales ipsas non per laicos fieri posse voluit.

Quam constitutionem cum poenis sub eratiam in ornatibus qui propter alias festivitates fiant, locum habere declaravit.

CAP. XX.

Ne moniales juvenes mittantur extra monasterium ad quærendum panem.

Item, statuit ne aliqua conversa aut monialis cujuscunque ordinis minor. xl. annis posset foris erare divitatem ad quærendum panem, cum & alia monasteria tue necessaria sub poena excommunicationis. Abbatissas & priorissas quæ juniores ad hujusmodi exercitium miscrint, officio suo per annum privari voluit.

CAP. XXI.

Sine ordinariorum licentia nullam monialem posse recipi in monasteriis:

Item, quia licet jure cautum sit in monasteriis non debere poni nisi tot moniales, quot ex redditibus vivere possunt, tamen in plerisque monasteriis Florentiæ ob aliquorum importunitatem assumuntur non moniales, ut fame eas consici contingat, redditibus non sufficientibus, propter quod egestas postea pro victu habendo sæcularium & religiosorum hominum frequentare consuevit, & amicitias inire periculosas, ex quibus postea nefandi sequuntur eventus; ideo præsata synodus præcepit omnibus abbatissis, priorissis & præsatis monasteriorum ne deinceps aliquam monialem admittere, possint sine ordinariorum suorum licentia, sub poena excommunicationis & suspensionis eo ipso per annum ab officio suo.

ANNO CHRISTI 1547.

CAP. XXII.

In uno monasterio non possunt recipi plures quam duæ monachæ ejusdem sanguinis.

Item, statuit & ordinavit in uno monasterio non posse recipi ultra duas monachas ejusdem sanguinis & cognationis; quoniam experientia comprobatum est sectas & divisiones ex consanguineorum multitudine, in monasteriis plerunque generari.

RUBRICA.

De emptione & venditione.

CAP. I.

Vendentes ceram virtiatam, medicinar alteratas aut vetereſ & diminutas, item & habentes injuſta pondera & menſuras excommunicavit ac multati præcepit.

Divit N. P.R. ſuadet divini cultus honor, & pauperum hominum indemnitas, quæ præcipue nobis coredi eſſe debet, ut vobis quorundam aromatariorum, piſtorum, tabernariorum, & aliorum qui ciſcuienta & peculenta vendunt exceſſus (innoteſcant). Aromatarii enim candelas, quibus cleio Deum igne nerentur ſolemus, ex cereis, reſina, pice, atque aliis multipliciter vitiatis vendunt, ita ut altaria dum accenduntur fœtore ac obſcuritate repleantur.

Item, & medicinas quandoque vendunt nimis veteres, inutiles & alteratas. Piſtores vero, tabernarii, lanii & cæteri, qui pauperum turbas quotidianis venditionibus paſcunt, injuſta pondera menſuraſque æquo minores habent, & ſi fiscularium iis præſtur magiſtratus exceſſibus, tamen multi vel quia ignorantur, vel quia diſſimulantur, quotidie pauperes emptores feaudant; veſtrum eſt officium, veſtra id exigit pietas, exercabites hujuſmodi homines a tanta iniquitate compeſcere.

Univerſa ſynodus excommunicandos pronunciavit omnes aromatarios vitiatas ceram ex qua fiunt candelæ pro illuminatione ſacramenti, aut ſcienter ab illo datas vendentes. Item & aromatarios confcientes medicinas ex rebus alteratis, vitiatis aut corruptis, aut non ponentes in eis ordinata per medicos ſecundum bonitatem & menſuram debitam.

Item & omnes piſtores, lanios, ſartores, E piſcatores, tabernarios, & quoſcunque alios eſculenta & poculenta vendentes, qui injuſta pondera aut menſuras tenuerint, illiſque uſi fuerint.

Et amplius in ducatis xx. tertia Dominis ecto ſi layci ſint, alias ordinario, ſi clerici, tertia Chriſti pauperibus, tertia accuſatori applicandis multari voluit, niſi fuerint per ſecuiares magiſtratus alias condemnati & puniti.

CAP. II.

Excommunicat vendentes venena aut medicinas pro abortibus procurandis, & graviter multat.

Item, excommunicavit omnes aromatarios, aut quoſcumque alios vendentes venena ad hominum extinctionem preparata, aut medicinas pro procurandis mulierum aboribus, eoſque in ducatis xxv. ſi non ſit ſecuta alicujus mors vel abortus; alias in ducatis centum; tertia Dominis ecto, tertia accuſatori, tertia Chriſti pauperibus applicandis condemnavit. Et ſi ite clericus, beneficiis privatum eſſe, aliſque graviotibus ſubiectum pœnis declaravit.

RUBRICA

De locato.

CAP. I.

Puniuntur clerici locantes domos hebreis, meretricibus, aut retinenti baratterium.

Clericos & religioſas quaſcunque perſonas do mos ſuas Hebreis pro exercenda uſura, aut meretricibus ac mulieribus inhonecta ducentibus ytiam, aut tenentibus baratteria locantes, in ducatis quinque condemnavit, niſi domus eſſent conſtituta in loco publico, ubi tantum meretrices inhabitent.

RUBRICA

De commodato & pignoribus.

CAP. I.

Commodatarius etiam de levissima culpa tenetur pro rebus eccleſiæ amiſſis. Res eccleſiæ faciens commodatat cogitur commodatar ſtatim redimere.

Commodatarium pro rebus eccleſiæ ſtoris commodatis amiſſis, etiam de levillima culpa & caſu fortuito teneri voluit hæc ſancta ſynodus, ut magis conſultum ſit eccleſiæ rebus, quibus divina in eccleſiis honorari ac celebrari conſueverunt. Vix enim ſit ut culpa non adſit, ubi facrata e Domini templo vaſa afportantur. Quinimo, ut magis arceantur eccleſiarum rectores a commodando aut pignorando tales res, ſtatuit ſynodus eoſdem rectores ſic vaſa, veſtes, cruces, & alia ſacra eccleſiarum ſupellectilia commodantes, aut pignorantes, ſtatim cogi poſſe ad ea redimenda, vel per ſubtractionem fructuum, vel excommunicationem, ipſoque commodatarios aut creditores, qui talia pignoris loco acceperint ſine ordinariorum licentia, poſſe ad ea reſtituenda, etiam ſibi aliter non ſatisfacto cogi; & eccleſiaſticis cenſuris compelli.

CAP.

ANNO CHRISTI 1547.

CAP. II.

Excommunicantur qui pro larvis aut laudicris faciendis eccleſiaſtica commodant.

Commodantes veſtes ſacras aut vaſa, aut veſtimenta religioſa, illis, qui larvas, aſtiludia, & ludicrum quodcumque aliud exercent, & tales veſtes ſic commodatas defetentes excommunicavit, & in quinque ducatis condemnavit voluit.

RUBRICA

De teſtamentis.

CAP. I.

Præcipitur notariis, ut intra octo dies ſignificent ordinariis legatia ad pias cauſas facta.

Nodis (inquit N.) quantum pile defunctorum voluntatibus jura ſuerant, & tamen multa funt in in provincia de civitatibus ad pias cauſas relicta, que ob hæredum avaritiam, & notariorum vel negligentiam vel impietatem occulta manent, & quasi cum defuncti cadavere tumulata. Quare P. V. monco, ut morbo huic eo, quo poſſunt, remedio occurrant, ut defunctorum animæ exonerentur.

Laudavit ſynodus dicentem, & monuit omnes notarios & quoſcunque alios defunctorum vota exſcribentes, ut de omnibus legatis ad pias cauſas intra decem dies a dieconditi teſtamenti notitiam dent reverendiſſimo archiepiſcopo, aut eius vicario, vel ordinariis ſuis, ſi fint de diœceſibus ſuffraganeorum, aut donetur in libris epiſcopalis curiæ, & hoc ſub pœna excommunicationis, & decem ducatorum, quam pœnam ſtatim incurrere voluit notarios elapſis illis decem diebus ſuperius aſſignatis.

Et hoc verum quoad legata ponenda in D teſtamentis, quæ in futurum fient. Quo autem ad legata præterita præcepit ſub eisdem pœnis, ut ad ordinariorum notitiam deducant ea, quæ credunt, aut ſciunt, adhuc impleta non fuiſſe, infra terminum unius menſis.

CAP. II.

Omnia legata eſſe deferibenda in libro per notarium.

Ut autem horum legatorum memoria facilius conſervari poſſit, ſtatuit & ordinavit in qualibet curia epiſcopali teneri debere librum, in quo ſpecialiter illa deſcribantur per notarium ad id deputatum. Qui notarius deſcribere, debeat habere duos ſolidos pro ſcriptura & labore ſuo in reponendo memoriam dicti legati in præfato libro, quos dum ſolidos ſolvere teneantur ille vel illi quibus legata hujuſmodi relicta funt. Scribet enim nomen notarii, teſtatoris, & legatarii, diem & annum & teſtes.

RUBRICA

De ſimonia.

CAP. I.

Electiones, præſentationes, inſtitutiones ſimoniæ factas, veritate declarata, pronunciat & aut accipientes pro hujuſmodi quicquam graviter punit.

Hanc ſimoniacam labem longe lateque vagantem tollere capiens hæc ſancta ſynodus, omnes electiones, præſentationes, inſtitutiones, provifiones alicujus ſimoniæ pactionis intervenia factas, ſequendo antiquorum canonum inſtituta, iritas ac nullas eſſe declaravit, condemnavitque nihilominus dantes, promittentes, aut accipientes pecunias, aut quicquam aliud pretio æſtimabile pro hujuſmodi electionibus, præſentationibus, inſtitutionibus provifionibus in ducatis centum aurt, quarta eccleſiæ læſæ, quarta accuſatori, quarta Chriſti pauperibus, quarta judici exequenti applicandis.

CAP. II.

Contra vendentes aut aliter pretio concedentes ſua patronatus aut præſentandi.

Item, & omnem juris patronatus, aut voci de præſentando ad ecclefiam, veritatifnem, aut quamcunque conceſſionem alicujus pecuniarii commodi interventu factas iritas eſſe, ipſoſque fic dantes aut recipientes omni illo jure patronatus ac præſentandi privatos eſſe, eccleſiamque a tali ſervitute liberari, & in plena ordinarii ſui diſpoſitione remanere declaravit, ſtatuit & ordinavit. Ipſos tamen contrahentes, & hujuſmodi conventionibus mediatores in ducatis x. condemnando, quorum quartam accuſatori, quartam eccleſiæ, quartam judici exequenti, quartam Chriſti pauperibus applicari voluit.

CAP. III.

Excommunicatur qui principum aut patentum manu ac terroribus præſentatur.

Item, clericum, qui principum, dominorum temporalium, aut quorumcunque potentum minis ac terroribus impulerit patronos ad ſe præſentandum; cum tamen illi alium præſentare vellent; eo ipſo excommunicatum eſſe voluit, inhabilemque ad hujusmodi aſſequenda beneficia, talemque præſentationem, & ſuperinde emanatam confirmationem nullius eſſe roboris aut momenti.

CAP.

ANNO CHRISTE 1517.

CAP. IV.

Suspendit ab officio & beneficio indignum, qui favore aut muneribus ordinari obtenit.

Item, cum qui cum idoneus non sit amicorum favore, aut aliquius muneris interventu ordinatus fuit, perpetuo ab officio beneficiisque suspensum esse decrevit.

CAP. V.

Suspendit episcopum, qui pro ordinando aut conferendo quidquam ex pacto receperit.

Episcopum, qui pro conferendis ordinibus, benedictionibus, consecrationibus monialium quidquam ex pacto receperit, ab officii sui executione suspensum esse voluit; adjicientis communi jure inflictis in suo robore permanentibus.

Conservutinem tamen offerendi candelas, panem, vinum, & quidam alia in ipso ordinationum vel consecrationum acta, utpote laudabilem, observari voluit. Sponte quoque etiam post consecrationem oblata, quo minus accipere possint, nullo prohiberi canone declaravit.

CAP. VI.

Quid & quando precium petere possint notarii, ordinationum acta conscribentes.

De notariis vero ordinationum acta conscribentibus ita statuit, ut si nullum alias stipendium habuerint, pro scriptura ordinationem attestante, quando ab eis requiritur, possit congruentem mercedem petere, adempta eisdem notariis omni facultate exigendi ordinatos ad tale scripturæ receptionem. Si autem e publico stipendium acceperint, nihil penitus accipere possint, sed laborem in scribendo sanè gratis impendant. Notarium contra præmissa quidquam petentem aut recipientem per annum ab officii sui executione suspensum esse voluit.

CAP. VII.

Ne confessiones a confitentibus aliquid petant.

Confessionibus quoque ne ab iis quorum peccata audiunt, quidquam petant, sub anathematis inverminatione præcepit. Eum nihilominus quem a confitente aliquid petisse conficeret, perpetuo ab hujusmodi officio suspendit, & in ducatis decem vel alia graviori poena, ut judiel videbitur, condemnari voluit. Sponte tamen ex pia devotione a fidelibus oblata, quo minus recipere possint, nullatenus prohibere intendit. *

A

CAP. VIII.

Accipientes aliquid pro compatribus admittendis, vel altera tres compatres baptizando admittentes, vendentes sepulturas puniendi sunt.

Item, ut tolleret pernitiosum abusum nonnullorum clericorum, qui baptizantes pueros tot petunt solidos quot sint compatres, qui puerum de sacro fonte levant, prohibuit talia delicepcs fieri. Contrafacientes autem, aut alias tres compatres admittentes in libris quinque condemnavit. Eadem quoque poena feriri voluit, qui sepulturas vendiderint, aut quenquam in ecclesia sepelicerint, non facta prius ibidem sepultura.

CAP. IX.

Excommunicat judices, qui manifeste corrupti, sententias ferunt iniquas. Item & illos qui judicem taliter corrumpunt.

Animadvertens insuper quantum homines numeribus corrupti solcant a recto judicio declinare, ex quo pauperes litigatores pro- C fusis divitum largitionibus opprimi, nequeunt coram judicibus justicie complementum affequi; præcepit omnibus judicibus ordinariis, delegatis, secularibus, ecclesiasticis & quibuscumque magistratibus in tota hac Florentina provincia justicium ministrantibus, ut ab omni munerum receptione aut promissione a partibus coram eis causam habentibus abstinerent; pulsum sine aliqua perfonarum acceptione faciant; alias omnes judices & magistratus prefatos munera a partibus coram se litigantibus, aut ab aliis pro eis recipientes, & ideo a vero judicii tramite declinantes, eo ipso excommunicationis sententia innodatos esse voluit, a qua non possint absolvi nisi per ordinarios locis & erogato prius de consilio absolventis toto eo quod receperint, & satisfacto prius partibus, contra quam numeribus corruptus injuste & lodebite sententiam tulerit.

Intelligendo munera omnem pecuniarum quantitatem, omne obsequium pretii æstimabile, & omnia alia etiam exculenta & poculenta, quæ de jure accipi non possunt.

Eadem quoque sententia innodari voluit ipsam partem taliter eisdem donantem, procuratores, notarios, advocatos, & quoscunque alios mediatores, procurantes talia munera dari aut offeri.

Et amplius, causidicum, advocatum, & quemcunque alium, qui judicem numeribus corrumpere tentaverit, & judicem talia accipientem in ducatis XXV. condemnavit; tertia accusatori, tertia judici exequenti, tertia fabricæ apostolorum Petri & Pauli, si clericus fit judex; si laicus Domino ostio applicandis.

CAP.

ANNO CHRISTE 1517.

CAP. X.

Sportulas pro accessu ad locum pro examinationibus testium, aut sententiis dandas communibus partium sumptibus dari debere.

Laudabilem tamen nonnullorum provincie locorum consuetudinem, ut sportulæ seu falaria dentur, vel pro testibus examinandis, vel pro accessu ad locum, vel etiam pro sententia; quando causa eli delegata, tollere voluit; dummodo fe ostendat æqualitas, & non excedatur modus consutus. Sportulas igitur aut falaria, que debentur pro accessu ad locum, vel pro sententiis judicum delegatorum, mandavit communibus partium sumptibus deponi; vel si ab altera tantum parte deponi contingat, altera non cessante causam expedili, parrem, que habebit fententiam, contra fe, in integris sportulis condemnari, seque sportularum rationem in expensis eum taxatione haberi.

RUBRICA

De magistris, deque hæreticis & Christi fidem scandalizantibus.

CAP. I.

Recrefcit cautus conflitutionum, que frequentur, narrando multos excessus.

Dixit venerabilis fenex: invaluit quidam apud nobce triviales literatores abulus, ut non aliter fe latine lingue principiis tenemus adolescentium animos formare posse credant, nisi ilarim lasciva illi Catulli, Martialis epigrammata enodaverint, aut quecumque impudica de amoribus carmina demonstraverint; quali deinde honesti Latinæ linguæ auctores, quibus teneram puerorum infantiam imbuant. Sunt quoque qui volentes plus fapere videri quam sapiant, D inimos audacium horum animos quibusdam impiis Philosophorum positionibus eruditant; que catholice palam veritati eripugnant; ut eft quando ex mente Philosophi concludere volunt animam esse mortalem, vel mundum esse æternum, & fimilia. Sed quid de facræ scripturæ expositoribus dicam? omnes jam fibi licere putant eam ex proprio ingenio interpretari, lanciare, torquere, adeoque peregrinos, & a catholica, ut plurimum, expositione diffidentes fenfus trahere; relicto illo communi facrorum interpretum fenfu, ad novas hæreles & fæda dogmata viam fedulo aperientes. Et ne longe exempla petantur, præ E manibus fant Francisci Mileti opera, qui eum laicus fit & quidem idiota, (ut vidi- Vide Matibus ipi. me Ital. thias Ini. fis omnes) aufus eft ingentes fcripturæ thefauros evertere, atque omnem catholicorum expositorum fenfum conturbare, novas fibi & inauditas ex fcriptura conclusiones formando. Quare P. V. per Jesu Christi viscera oro, ut iis que dicti omnibus ea qua potestis ordinatione consulatis. Tum

ANNO CHRISTE 1517.

A fiero verba dicentis animo excepit conventus, & ut fequitur ftatuit.

CAP. II.

Prohibet legi in scholis puerorum opera lasciva, & portasse Lucretii.

Ut nullus de cætero ludi magister audeat in scholis fuis exponere adolescentibus poemata, aut quæcumque alia opera lasciva & impia: quale eft Lucretii poema, ubi animæ mortalitatem totis viribus obtendere nititur; contrafacientes excommunicavit, & in ducatis decem, cæceribus flitcharum, applicandis, condemnari.

CAP. III.

Vetat philosophos & quoscunque alios legendo eviam disputatione afferere conclusionem chatolico dogmati contrariam.

Item, & omnibus theologis philosophiam publice aut privatim legentibus, præcipit, ut nunquam legendo aliquam aliquam conclusionem, quantumvisphilosophicam & philosophice tractatam, que directe vel indirecte contra fidei articulos veniat, quin & catholicam simul veritatem C exponant & eam fi poffint, defendant, vel saltem poffint rationibus colorent. Et fi quando incidenter in illam de immortalitate animæ, & de mundi æternitate quæstionem, simper cum catholica veritate concludant animam effe immortalem, mundum fuiffe fadum &c. Et contraria omnia, fi quidem philosophi dicant, argumenta folvant; alias autem omnes talia in fcholis concludentes, aut etiam extra ftmare contendentes, velut falfi dogmatis & pernitiole hæresis diffeminatores vitandos, & ut hæreticos punitionibus effe declaravit, fuper iis acceptando & publicari in tota provincia, mandando extravagantem fandifimi D. N. Leonis papæ X. in Lateranenfi concilio nuper editam, que incipit: *Apoftolici regiminis follicitudo*; cujus tenorem hic inferi mandavit, qui talis eft.

Leo epifcopus fervorum Dei. Ad perpetuam rei memoriam, facro approbante concilio.

CAP. IV.

Animam esse immortalem, & per fe ac essentialiter humani corporis formam, & per ipsa corporum quibus infundit, multitudine singularitter multiplicabilem.

„ Apoftolici regiminis follicitudo nos af-
„ fidue, & *infra*.
„ Cum itaque diebus noftris (quod do-
„ lenter refcimus) zizanie feminator, an-
„ tiquus humani generis hoftis, nonnullos
„ pernitiofiffimos errones a fidelibus, femper
„ explosos in agro Dominl fupereminare, &
„ au-

ANNO CHRISTI 1517.

& augere ſit auſus, de natura præfer-
tim animæ rationalis, quod vbidilect mor-
talis ſit, aut unica in cunctis hominibus;
ut nonnulli temere philoſophantes, ſecun-
dum ſaltem philoſophiam, verum eſſe aſ-
ſeverant. Contra hujuſmodi peſtem oppor-
tuna remedia adhibere cupientes, hoc ſa-
cro approbante concilio, damnamus & re-
probamus omnes aſſerentes animam in-
tellectivam mortalem eſſe, aut unicam
in cunctis hominibus, aut hoc in dubium
verentes; cum illa non ſolum vere per
ſe & eſſentialiter humani corporis forma
exiſtat, ſicut in carne felicis recorda-
tionis Clementis pape quinti prædeceſſo-
ris noſtri in generali Viennenſi concilio
edito continetur, verum & immortalis
& pro corporum quibus infunditur multi-
plicatione ſingularitate multiplicabilis, &
multiplicata multiplicanda ſit, quod ma-
niſeſte conſtat ex evangelio, cum Domi-
nus ait; *animam autem occidere non poſ-
ſunt*. Et alibi. *Qui odit animam ſuam in
hoc mundo, in vitam æternam cuſtodit eam*.
Et cum æterna premia & æterna ſuppli-
cia pro merito vite judicandis reprimit-
tit; alias incarnatio, & alia Chriſti my-
teria nobis minime profuiſſent, nec re-
ſurrectio expectanda foret; ac ſancti &
juſti miſeraibiliores eſſent (juxta apoſto-
lum) cunctis hominibus. Cumque verum
vero minime contradicat, omnem aſſer-
tionem veritati illuminatæ fidei contra-
rium omnino falſam eſſe diffinimus, & ut
aliter dogmatizare non liceat diſtrictius
inhibemus. Omneſque hujuſmodi erroris
aſſertionibus inhærentes veluti damnatiſſi-
mas hereſes feminantes per omnia ut
deteſtabiles, & abominabiles hæreticos &
inſideles, catholicam fidem labefactan-
tes, vitandos & puniendos fore decerni-
mus. Inſuper omnibus & ſingulis philo-
ſophis, in univerſitatibus ſtudiorum ge-
neralium, et alibi publice legentibus, di-
ſtrikte præcipiendo mandamus, ut cum
philoſophorum principia aut concluſio-
nes, in quibus a recta fide deviare no-
ſcuntur, auditoribus ſuis legerint feu ex-
plicaverint; quale hoc de anime morta-
litate aut unitate intellectus et mundi æ-
ternitate, ac alia hujuſmodi, tenentur
eiſdem veritatem religionis Chriſtianæ
omni conatu manifeſtam facere, et per-
ſuadendo pro poſſe facere, ac omni ſtu-
dio hujuſmodi philoſophorum argumenta
cum omnia ſolubilia exiſtant, pro viri-
bus excludere atque reſolvere.

C A P. V.

In facrie conſtituti ultra quinquennium philoſophia aut, poſſit docere non poſſunt, ſed teneatur theologiæ aut pontificii juris ſtudiis incumbere.

Et cum non ſufficiat aliquando tribulo-
rum radices præſcindere, niſi et ne iterum
pullulent funditus eveliere, ac eorum ſemi-
na originaliſque cauſas, unde facile oriun-
tur, removere. Cum præcipue humanæ phi-
loſophiæ ſtudia diuturniora, quam Deus ſe-

cundum verbum Apoſtoli evacuavit et ſtul-
tam fecit, abſque divinæ ſapientiæ condi-
mento, & quæ ſine revelatæ veritatis ſemi-
ne in errorem quandoque magis inducunt,
quam in veritatis elucidationem; ad tollen-
dum omnem in præmiſſis errandi occaſio-
nem, hac ſalutari conſtitutione ordinamus
& ſtatuimus, ne quiſquam de cætero in
ſacris ordinibus conſtitutus ſeculatis vel re-
gularis, aut alias ad illos a jure arctatus in
ſtudiis generalibus, vel alibi publice audien-
do philoſophiæ, aut poeſis ſtudiis ultra
quinquennium poſt grammaticam, & dialec-
ticam ſine aliqua ſtudiis theologiæ, aut juris
pontificii incumbat. Verum dicto exacto
quinquennio, ſi etiam illis ſtudiis inſudare
voluerit, liberum ſit ei, tamen tamen ſimul
aut ſoorſum theologiæ, aut ſacris canoni-
bus operam navaverit, ut in iis ſanctis &
utilibus profeſſionibus ſacerdotes Domini
proficiant, unde infectus philoſophiæ aut
poeſis radices purgare & ſanare valeant. Et
hoc canones per ordinarios locorum ubi ge-
neralia ſtudia vigent, & rectores univerſi-
tatum eorundem ſtudiorum ſingulis annis in
principio ſtudii in virtute ſanctæ obedien-
tiæ publicari mandamus.

C A P. VI.

Scripturam ſacram non eſſe aliter interpretandam quam ſacri doctores interpretati ſint, & damnat nonnam ignorantiam aſſer-tores.

Item, ordinavit nullam poſſe ulterius
ſcripturam ſanctam ſcribendo aut prædican-
do aliter exponere aut interpretari, quam
ſancti eccleſiæ doctores hucuſque interpre-
tati ſunt.

Inmo omnes interpretes, prædicatores, &
quoſcunque alios, novas ſibi opiniones &
documenti ſanctorum doctrinæ adverſas fin-
gentes, eisque ſi ſpeciali ſcripturarum
teſtimonio uranter, ſuſpectos de hereſi ja-
cere voluit; & ſi in ea perſeiterint ut
hereticos puniri, niſi poſito ſua ab opobi-
lica fede comproberur. Qui enim aliter ſen-
tire aut docere præſumit, quam ſentiat aut
doceat eccleſia, & ſi angelus eſſet nulla-
tenus audiri debet. Hac enim via diabo-
lus omnes hereſes diſſeminavit.

C A P. VII.

Prædicatores non eſſe ad prædicendum admittendos, niſi qua bic dicuntur, obſervent.

Item, quoniam ſcriptum eſt: *quomodo*
prædicabunt niſi mittantur; ſtatuit ſancta
ſynodus nullum poſſe prædicare verbum Dei
populis adunatis publice aut privatim in
tota provincia Florentina, niſi habeat lite-
ras patentes de ejus vita & doctrina, eidem
facientes a ſuis ordinariis aut prælatis, ſi
ſint religioſi, vel niſi fuerint ſpecialiter per
ſedem apoſtolicam, aut ordinarios locorum,
ubi prædicare volunt, approbati; quando-
que enim experimento compertum eſt, ut

dum paſſim omnes ad divini verbi ſemina-
tionem admittuntur, multi in Dei populo
errores promulgentur.

Eccleſiarum tamen rectores ſemel ad hoc
munus electos & approbatos præſenti con-
ſtitutione nullatenus comprehendi voluit.
Priores autem, rectores eccleſiarum, plebas-
nos, abbates & quoſcunque eccleſiarum ad-
miniſtratores, qui contra præmiſſa quem-
cumque in eccleſia ſua prædicare paſſi fue-
rint in ducatis X. condemnavit.

C A P. VIII.

Contra affirmantes ea quæ pro peccatis mortalibus recepta ſunt, non eſſe pec-cata.

Item, omnes publice aſſerentes uſuram,
adulterium, aut quæpiam alia vitia, quæ
Rom. Eccl. judicat eſſe peccata mortalia,
non eſſe mortalia, hereticorum numero ag-
gregari judicavit, & contra eos ut contra
hæreticos procedi.

C A P. IX.

Copia fententiæ ſynodalis, qua Fran-ciſco Mileti opera damnata fuit.

Quamvis Florentina ſynodus in Spiritu
ſancto congregata omne vaticinium, quo
apoſtolicæ eccleſiæ & Chriſtianæ fidei, quam
omnino ſperare & optare, amplificavit pro-
mittitur, pio quodam ardore acceptet li-
benter & audiat, ſperando etiam omipo-
tentem Deum, ſi quando eum contingeret
a malis hominibus vel regendo vel infeſtan-
do moleſtari, celeri remedio occurſurum,
ita ut nullis malitiis aut ventorum aglatio-
ſtabilibus unquam ceſſura ſit Petri navicu-
la. Opera tamen quædam Franciſci Mileti,
Conviti & Quadrivii, et expoſitionis pſal-
morum titulis prænotata, quæ pleroſque
fubi hujus præmiſſæ amplificationis pietate
in errorem atque hereſes et ſchiſmata face-
le inducere poſſent, velut venenoſa, impia,
& in plerique concluſionibus catholicæ ve-
ritati inimica, erronea, temeraria, pruſum-
pruoſa condemnavit & ſuſpecta tenditi,
ne dum illa, ſed & omnia ſua alia opera
impreſſa & non impreſſa, donec fuerint per
ſedem apoſtolicam approbata; mandavic-
que omnibus in tota Florentina provincia
commorantibus, ut quæcumque & quotcun-
que qualiacumque ejus prædictis operibus ha-
bent, deferant, vel ad vicarium reverendiſ-
imi archiepiſcopi Florentini vel ad præſi-
dentem Cuſtodiæ eccleſiæ Florentinæ, vel ad
R. hereticæ pravitatis inquiſitorem infra-
octo dicum ſpatium, ſub pœna excommu-
nicationis & florenorum X. auri, ut ſtatim
demandentur, ſicut cremari digna ſint;
& ita ea cremanda pronunciavit.

ANNO CHRISTI 1517.

C A P. X.

Contra eos qui Mileti doctrinam præ-dicant.

Item, quia audivit nonnullos temerarios
concionatores audus novam hanc, erroneam
& præſumptoſam dudtinam in palpitis
prædicare, præcepit omnibus prædicatori-
bus ſub pœna excommunicationis latæ, quam
ſtatim incurrant, & privationis officii præ-
dicandi perpetui, ne ſimilem doctrinam am-
plius prædicare aut exemplare audeant,
promictiendo ex nunc ſuſpectos de hereſi,
& ut male ſentientes de Chriſtiana religio,
ne quicumque librorum illorum doctrinam
prædicare, aut alias, ut veram defendere
auſi fuerint.

Ipſum autem Franciſcum condemnavit ad
componendum libellum recantationis erro-
rum ſuncum, in quo petat veniam de teme-
ritate & præſumptione ſua, & poſtea ſin-
gillatim omnes errores ſuos abjuret, & hoc
infra duos menſes proxime futuros.

RUBRICA

Contra impreſſores librorum.

C A P. I.

Imprimentes vel imprimi facientes libros... aut ſcripturas ſine licentia Vicarii in urbe, ordinariorum in aliis civita-tib. grevitter puniuntur, & in-feriuntur cenſuræ latæ ſenten-tiæ. Concilii.

Item, ut noſtrum in futurum omnis oc-
caſio diſſeminandi errores & falſas homi-
num interpretationes, promulgati, & in
ſacra ſcriptura ſuper doctrina obſervari man-
davit extravag. S. D. N. Leonis Papæ X.
in concilio Lateranen. nuper editam, que
incipit. *Inter ſollicitudines*; cujus tenor eſt.

CONSTITUTIO.

Inter ſollicitudines noſtris humeris, &
infra.

Quia tamen noſtrorum quorcla noſtrum
& ſedis apoſtolicæ pulſare nonſine quod
nonnulli hujus artis impremendi magiſtri
in diverſis mundi partibus libros tam Gre-
ce, Hebraice, Arabice, & Chaldee lin-
guarum in latinum tranſlatos, quam a-
lios latino ac vulgari ſermone editos,
errores etiam in hac ac perniciola dog-
mata etiam religioni Chriſtiane contra-
ria, ac contra famam perſonarum etiam
dignitate fulgentium continentes impri-
mere, ac publice vendere præſumunt, ex
quorum lectura non ſolum legentes non
edificantur, ſed in maximos potius tam
in fide quam in vita & moribus præla-
buntur errores. Unde varia ſæpe ſcanda-
la (prout experientia rerum magiſtra do-
cuit) exorta fuerunt, & majora in dies
exoriri formidantur.

Nos itaque ne id quod ad Dei gloriam

ANNO CHRISTI 1517.

» & fidei argumentum, ac bonarum artium, » propagationem falubriter eſt inventum in » contrarium convertatur, ac Chriſti fide- » lium ſaluti detrimentum patiat ſuper il- » lorum impreſſione cuiam noſtram haben- » dam fore duximus, ne de cætero cum » bonis feminibus ſpinæ conſeſcant, vel » medicinis venena interſiccantur. Volen- » tes igitur de opportuno ſuper iis reme- » dio providere, hoc ſacro approbante con- » cilio, ut negotium impreſſionis librorum » huſuſmodi compoſiperetur felicius quo » deinceps indago ſolertior, & diligentius » & cautius adhiberatur.

» Statuimus & ordinamus quod de cæte- » ro perpetuis futuris temporibus nullus » librum aliquem, ſeu aliam quamcumque » ſcripturam tam in urbe noſtra quam » aliis quibuſvis civitatibus & Dioceſ. im- » primere ſeu imprimi facere præſumat, » niſi prius in urbe per Vicarium noſtrum » & ſacri palatii magiſtrum; in aliis vero » civitatibus & Dioceſibus per epiſcopum » vel aliam habentem peritiam ſcientiæ li- » bri ſeu ſcripturæ huſuſmodi imprimendæ, » ab eodem epiſcopo ad id deputandum, » ac Inquiſitorem hæreticæ pravitatis civi- » tatis ſive Dioceſ. in quibus librorum im- » preſſio huſuſmodi fieret, diligenter exa- » minentur, & per eorum manu propria ſub- » ſcriptionem ſub excommunicationis ſen- » tentia gratis & ſine dilatione imponendam » approbentur.

» Qui autem ſecus præſumpſerit ultra » librorum impreſſorum amiſſionem, & il- » lorum publicam combuſtionem, ac cen- » tum ducat. Fabricæ Baſilicæ Principis A- » poſtolorum de urbe ſine ſpe remiſſionis » ſolutionem, ac anni continui exercitii » impreſſionis ſuſpenſionem, excommunica- » tionis ſententia ipſodatus exiſtat, ac de- » mum ingraveſcente contumacia taliter » per epiſcopum ſuum vel Vicarium no- » ſtrum reſpective per omnia iuris remedia » caſtigetur, quo alii ejus exemplo ſimilia » minime attemptare præſumant.

RUBRICA

De raptoribus.

CAP. I.

Renovantur conſtitutiones Archiepiſcopi Coſmi contra occupantes bona archiepiſcopatus & quarumcumque eccleſiarum.

Contra occupantes bona Archiepiſcopatus, & quarumcumque eccleſiarum poſſeſſiones & bona, acceptavit, & in tota Florentina provincia obſervari voluit duas conſtitutiones Reverendiſſimi Coſmi Archiepiſcopi Florentini poſitas in titulo de raptoribus.

A CAP. II.

Excommunicat invadentes vel retam habentes invaſionem eccleſiarum vacantium eſque inhabilitat ad omnem promotionem de eccleſiaſtica vacuaſſe ſibi facientibus aliiſque affectis panis.

Item, ad reprimendam inſolentiam nonnullorum laicorum, qui divina humanaque juris confundentes temeratio, cum videre eccleſiæ reſtorem mortuum aut mortivicinum eccleſias invadere, ſpoliare, & poſtis ibi armatis prohibere ne illæ cui de jure eccleſia competit, poſſit vacantis eccleſiæ poſſeſſionem apprehendere, conſuman- dum deinde quaſcumque ibi ſubſtantias re- pertiunt omnia profanantes.

Declaravit, pronunciavit, & ſtatuit præ- ſata ſynodus omnes laicos & clericos cu- juſcunque ſtatus ac conditionis ſint, ſive nobiles ac illuſtres ſeu plebei eo ipſo ex- communicationis ſententiam incurrere, quo- tiens auſi fuerint alicujus vacantis eccleſiæ, vel quæ de proximo vacare ſperatur, per ſe vel per alium poſſeſſionem apprehendere, aut eius bona quomodolibet invadere ſine literis fanctiſſimi domini noſtri Papæ, aut Ordinariorum, quas literas præfentare te- neantur quando beneficii poſſeſſionem acci- piunt.

Item, & amplius eoſdem ſic invadentes vel talem invaſionem verbo aut facto ratam habentes omni jure, quod ſuper huſuſmodi invaſo beneficio haberent, privatos eſſe, & omnem poſſus electionem aut præſenta- tionem, aut quamcumque proviſionem de- talibus ſic invadendis, aut invaſionem ra- tam habentibus factos nullius momenti, aut valoris eſſe declaravit, pronunciavit & ſta- tuit, omnes quoque taliter invadentes, aut invaſioni conſilium, auxilium, ac favorem præſtantes in decatis centum conſcenavit, applicandis, ſi laici ſint, dimidia Dominis ſuis; ſi vero clerici, ordinariorum fiſco, dimidia Chriſti pauperibus. Ea autem quæ de bonis eccleſiæ conſumpta aut ablata re- perientur in duplo reſtituenda eſſe decre- vit.

RUBRICA

De uſuris.

CAP. I.

Uſurarior cogi ad librorum ſuorum editionem niſi impoſſibilitas excuſet.

In materia uſurariæ pravitatis ter- diſputa- tum eſt, & multæ fuerunt per facræ Theo- logiæ & canonum magiſtros diſcuſſæ, & ſubtiliter ventilatæ quæſtiones, ex quibus firmare & in ſtatutum redactæ ſunt conclu- ſiones quæ ſequuntur.

In primis namque ſtatuendo decrevit, convicto de uſuris vel de contractibus em- ptionis & venditionis, qui ex eo quod pro- per

ANNO CHRISTI 1517.

pter temporis diſtorionem earius vendatur, uſurarii nuncupantur; item eum quem no- torium eſt uſurarios inire contractus, ſem- per quando contra eum ſuper huſuſmodi cau- ſis agitur, teneri ad librorum ſuorum edi- tionem, quos ſi exhibere pertinaciter recu- ſaverit pro convicto haberi voluit, niſi eum excuſaret impoſſibilitas edendi. Quam im- poſſibilitatem probari voluit aliter quam per proprium juramentum.

CAP. II.

Uſurarior qui malitioſe effecit, ne libri ſui poſſent tedi, habetur pro con- victo.

Immo ſtatuit quod ſi uſurarius devenit ad hanc edendi impoſſibilitatem malitia pro- pria, ut quia ſcribebat in cedulis, & poſt- ea lacerabat ras, vel quia laceravit libros ſuos, ſtari debere juramento repetentis uſu- ras ſuper ſolutione illarum.

CAP. III.

Uſurarius quando cogatur edere libros.

Sed quia multi calumnioſe agunt contra alli- quem de uſuris, ut cogant eum ad librorum ſuorum editionem, ſtatuit in cauſa uſuraria nullum poſſe cogi edere libros ſuos, niſi prius judex ſalium ſummarie conſtet, eum qui de uſuris impetitur uſurarium eſſe, vel habere aliquam ingentem uſurarium præ- ſumptionem contra ſe.

CAP. IV.

Libris uſurariorum fides non adhibetur, niſi in eorum præjudicium.

Libris autem eorum, qui de uſuris con- victi ſunt, nullam in ipſorum favorem uſu- rariorum fidem adhibendam eſſe declaravit, etiam ſi ſint mercatores, & habeant libros mercatorum more regulatos & ordinatos. Quam enim fidem habere poſſunt ſcripta e- jus quem conſtat nullis conſcientiæ ſtimulis detinerit?

CAP. V.

Exceptio c. quia fruſtra, quando opponi, & quanto tempore probari debeat.

De exceptione autem *c. quia fruſtra*, quæ crebrius in judicio contra repetentes uſuras opponitur, ita declarando ſtatuit eam poſſe opponi in quocumque judicio tam or- dinariorum quam delegatorum, & debere opponi ante litem conteſtatam, niſi poſt li- tem noviter perveniſſet ad ipſius rei no- titiam. Quam quidem exceptionem proba- ri debere infra decem dies utiles, poſtquam admiſſa fuerit, ſtatuit, quo termino elapſo talis exceptio nullum præſtet impedimen- tum negotio principali.

CAP. VI.

Probata exceptione c. quia fruſtra, non ab- ſolvit reus, ſed judex ex officio pro- cedit & mandat deponi, ut hic.

Poſt probationem autem talis exceptionis, licet actorem excludendum eſſe declarave- rit, donec legitime ſatisfecerit, tamen ipſum reum non ſtatim abſolvit voluit, ſed contra eum procedi debere ex officio judicis ſtatuit, donec convincatur. Hunc que convictum, cogi deponere apud camerarium curiæ epi- ſcopalis, quod per uſurarium pravitatem, extorſit. Deinde actorem expectari per tres menſes, ut ſi interim reſtituat, quæ ipſe ab illis uſuras extorſit, depoſitum recipiat; Balias eo qui præmittitur termino elapſo vo- luit uſuras depoſitas eſſe in pauperum uſus erogandas, attempta omni facultate actori eas ulterius repetendi.

CAP. VII.

Singulares teſtes, & illi cum quibus uſurarius celebrare ſunt, notarii & profitentes adminiſtrare ad pro- bandum uſurarium præva- ricatorem.

Ad convincendas quoque uſurariorum ma- litias, qui vel palliis pravitatem ſuam in- volvunt, ut vir firma unquam ſuper iis probatio haberi poſſit, ſtatuit ad probandum conſuetudinem alicujus de celebrandis contractibus uſurariis, admitti poſſe teſtes ſingulares, etiam eos, a quibus uſuras ex- torſiſſe, aut cum quibus uſurarios contra- ctus iniiſſe conſtiterit, dummodo renuncient commode quod ſibi crimen provenire poſſet. Item & profitentes & mulieres ac omnes teſtes, qui a probando ſimoniacum habem non reliceretur.

CAP. VIII.

Probatio per unum teſtem cum juramen- to partis convincit ſolitum ſumera- ri.

Item & ad probandum aliquem recepiſ- ſe uſuras ex mutuo jam ſoluto, declaravit ſufficere unum teſtem, ſi ſit legitime pro- batum illum eſſe conſuetum mutuare pecu- nias eas ſub uſuris, accedente juramento ipſius partis.

CAP. IX.

Quando contractus judicetur uſurarius ex indiciorate præci cum pacto de retrovendendo.

Item & cum longe lateque diſputaretur illa quæſtio: An modicitas precii cum pa- cto de retrovendendo faciat contractum- dici uſurarium; inter varias doctorum hinc inde adductas opiniones, hanc ſibi interi- pretationem aſſumpſit, & ſecundum illam

ANNO CHRISTI 1517.

flatuit, ut si fimus io eo qui solitus est fo-
nerari, & emerit rem cum tali pacto de-
rero vendendo, si minoritas precii est ul-
tra quartam, ita ut si res valebat quadrin-
gentis, sic empta minoris trecentis, contra-
ctus praesumatur in fraudem usurarum com-
fectus. Sed in eo qui non est solitus foene-
rari tunc voluit contractum praesumi simu-
latum, cum minoritas precii est ultra tertiam justi precii, ut si fundus qui valebat trecentis venditus est minoris ducentis; id-
est pro centum & nonaginta, appositio il-
lo pacto de retrovendendo. Quem tamen valorem attendendum esse secundum tempus initi contractus, & secundum mediocrita-
tem inter excessum & defectum voluit. Ec-
clesiasticorum rerum in eodem fundo ab a-
liquibus venditur octo, ab aliquibus xii. mi-
noritatem & defectum in precio, non a-
xiii. nec rursus ab octo, sed à decem com-
putari debere statuit.

CAP. X.

*Emens praedium, & statim locetur, cum pacto, ut post certum tempus redi-
matur pro eodem minorive precio ejus usufructum.*

De illis autem qui emunt fundum pro certo precio, & illum statim venditori lo-
cant hac adjecta conditione, ut post cer-
tum tempus venditor illum pro eodem ma-
jorive precio redimere teneatur, ita de-
claravit, ut hujusmodi emptores usurarii judicentur, cum ex contractus tenore ap-
parent pactis voluisse interim vel excessum precii vel pensionem, de qua conventum fuit, lucrari.

CAP. XI.

Qui pro pecuniis depositis quidquam exigunt usurarii sunt.

Item, de pernitiosam quamdam nonnul-
lorum clericorum & cujuslibet abolere volens, quorum administratores, viduarum, pupillorum, & aliorum quorumcumque ho-
minum pecunia accipiunt ad numerum, & ipsis deponentibus ad rationem quinque aut sex pro centenario reffondent, quo pleri-
que exemplo dicti quasi licitum sit quod ab ecclesia toleratur, & sic pecunias suas pro tali emolumento annuatim consequendo apud eadem loca deponunt, declaravit o-
mnia deposita talibus intentionibus & pacto-
facta esse usuraria & in pernitiem animarum a diabolo inventa: & ideo praedicti nonnul-
li rectoribus, abbatibus, hospitalariis, & aliis quibuscumque locorum piorum rectori-
bus, gubernatoribus quorumque nomine cen-
seantur, sub officii, beneficii, administratio-
numque earum privationis poena, ne simi-
les deinceps contractus ineant, depositaque talibus aut pacto aut intentionibus reci-
piant. Declarativque omnes tam masculos quam foeminas pro talibus depositis ultra sortem aliquid recipientes usurarios esse, & eosdem in utroque foro ad usurarum sic acceptarum restitutionem teneri.

Verumtamen si contingeret campsorem A aut quemcumque alium depositarium ex pe-
cuniis penes se depositis vel praedia emere, vel alias negociari, & libere ac sponte lu-
cri partem, vel qui deposuit donaret, id re-
fte tuteque accipi posse declaravit, dum-
modo allam fuisse deponentis causam con-
fiet.

CAP. XII.

*Valet statutum quod detur quinque pro centenario, pactis in reatum bonorum, nisi fiat in fraudem usurarum. Quomodo au-
tem dicatur fraus fa-
cta in scribi-
tur.* B

Disputarunt & allam quaestionem, an il-
la quinque pro centenario, quae dantur a statuto Florentino, missa in reatum bono-
rum creditoris, licite caperentur a creditore absque aliquo usurariae labis vitio; in-
terpretata est synodus tale statutum va-
lere, & locum quod ex tenuta hujusmodi percipitur in utroque foro licitum, explo-
sa quorumdam superstitiosorum opinione.

Quod utique obtinere judicavit, quando in statutum fit audem nihil fuerit. Alias si de fraude signis aut conjecturis constare pos-
fet, declaravit nullo suffragante statuti aut C consuetudinis rigore, eum qui talia lucra accepit teneri in utroque foro ad efficacem restitutionem, perinde ac si nullum fuisset statutum.

Posus autem fiet, si statim, idest ante si-
nem unius mensis postquam debitor factus est debitor, credite, debitore non contra-
dicente, hujusmodi tenuam observasse. Vel si apparuerit pecuniam qua quis debitorem se confessus est post adeptam tenuam fuisse numeratam.

Item, et si causa propter quae quis tra-
lem tenuam adeptus fuerit, tempore ade-
ptae possessionis erat injusta, tenuamque ad percepti lucri restitutionem cogendum esse D voluit.

CAP. XIII.

Quare non fuerunt omnia disputata decisa.

Multa quoque alia in usurarum materia dubia proposita & disputata fuit, sed pro-
pter varias magistrorum opiniones indecisa remanserc.

RUBRICA

De adulteriis & stupriis.

CAP. I.

*Poena abdicentis, aut cognoscentis me-
retricem alterii matrimonio copula-
tam.*

Et si jura etiam pontificia ejus reatum nul-
la censura feriant, qui publice meretricis amplexibus inquinatur; volens tamen haec sancta synodus matrimoniorum securitati con-

ANNO CHRISTI 1517.

fuere condemnavit in ducatis quinque au-
ri, pauperibus dimidia, accusatori pro re-
liquo applicandis, quicumque cognoverit me-
tricem extra lupanar, quam alteri ma-
trimonio copulatam esse noverit. Illum au-
tem qui talem mulierem abduxerit, aut eam in lupanari vel extra turpis quaestus gratia tenuerit in ducatis centum, dimidia Domi-
nis ofto, quarta accusatori, reliqua Christi pauperibus applicandis, condemnavit; vo-
luitque nihilominus ipsum scelerati hujus-
ceri noctumentum, si non desisterit, excom-
municari. Mulieri autem quae talia voluerit patitur, mitrae dehonestationem, & perpe-
tuum carceris exilium, si judici vilum fu-
erit, indici voluit.

CAP. II.

Poena eorum qui alienas uxores penes se retinent.

De iis autem qui alienas uxores penes se retinere, adulterii culpam sub ancillaris feri-
vitii nomine praetexentes, ita statuit, ut si talis sit, de qua meritus sit adulterii suspi-
tio, oneratusque sit super hoc retinentis fa-
ma, eo ipso in ducatis centum, dimidia Do-
mini ofto, quarta Christi pauperibus, quar-
ta accusatori partibus applicandis; non fu-
spectas autem teneret, dummodo mariti ac-
cedat affensus, non prohibuit.

CAP. III.

*Gravitier plectuntur qui consanguineam, aut monialem, etiam meretricem co-
gnoscunt, quamve qui monialem abducunt, aut in matrimo-
nium accipiunt.*

Idem statuit de cognoscentibus meretri-
cem, consanguineam vel monialem, ejus tamen poenam ob scelteris immanitatem au-
gendo qui hujusmodi moniales abduxerit ne-
norit eve eum excommunicatum intestabilemq. esse voluit, privaturaque omni fludo ac be-
neficio ecclesiastico, tradendumque secula-
ri curiae, ut legitimam tanti scelteris vin-
dictam ultoribus flammis experiatur.

Eum quoque qui monialem sibi matrimo-
nio copulaverit aut pro concubina tenuerit, eisdem poenis subjacere voluit.

CAP. IV.

De tenentibus moniales in domo, aut eas simpliciter cognoscentibus.

Qui vero monialem professam, licet non fuspectam, absque ordinariorum licentia in domo tenuerit in ducatis XXV, monasterio E in quo professa erat applicandis condemnav-
it. De cognoscentibus autem simpliciter monniales servari voluit, quod habetur in titulo de Monialibus.

CAP. V.

Poena cognoscentium consanguineam, aut pupillam.

Sacrilegam & abominandam libidinem eo-
rum qui naturae foedera rumpentes cum pro-
prio matrimonio filiabus commiscerit non verentur, compescere volens haec sancta fy-
nodus statuit, ut siquidem clericus fuerit qui cum matre, aut filia rem carnaliter habu-
erit, beneficiis eo ipso privatus degradetur perpetuoque in carceribus detrudatur ad poenitentiam peragendam. Si autem layeus, F aut cujuscumque fuerit, & judex illum aut le-
gitimos tramites punivit, aut punire pa-
ratus est, et relinquatur, alias per ecclesia-
sticum judicem multetur & perpetuis vin-
culis coerceatur. Parem quoque poenam esse voluit filiae, quae commiscebitur filio, & foetus, quae commiscebitur genero. Simili-
ter quoque poena feriet voluit parres & ma-
tres qui proprias filias publice prostituunt.

Fratrem qui foreve carnaliter abusus fu-
erit, aut uxore fratris sui in ducatis cen-
tum, pro tertia delatori, pro reliquo chri-
sti pauperibus applicendis; si dives sit multari voluit; alias fullgari vel alia corporali poe-
na affici.

Simili poena feriri voluit tutorem qui pu-
pillam stupraverit, amplisque cogi ad eam G ducendam.

CAP. VI.

*Virians virginem, vel datos qui in uxo-
rem accipiat.*

Quinimmo generaliter statuit, ut quicun-
que virginem stupraverit, cogatur vel ac-
cipere eam in uxorem, vel dotare dote con-
veniente & ampliori quam exposceretur si H non esset flupata. Quia flupratæ difficilius maritum reperire potest; hoc judicis arbi-
trio declarari voluit.

CAP. VII.

Aceritur insurgens contra dominum & eas qui pueros prostituunt.

Crimen illud nefandum propter quod ve-
nit ira Dei in filios diffidentiæ, a Christi fidelibus avertere intendens, haec sancta fy-
nodus clericos hujusmodi infando crimini, convicti fuerint, volens, ut in titulo de vi-
ta & honestate clericor. in fine volumine. Laycos autem infames intestabilesque esse de-
claravit, amplisque in ducatis quingentis, J per dimidia Dominis octo, pro festa acu-
satori, pro reliquo Christi pauperibus ap-
plicandis, nisi alias meritis per fecularem potestatem fuisse affecti fupplicii. Idem-
que in omnibus observari voluit contra eos, qui pueros lucri vel alterius commodi cau-
sa prostituerint seu lenonis officium in eis corrumpendis exercuerint.

ANNO CHRISTI 1517.

CAP. VIII.

Contra parentes qui filias proprias prostituunt.

Sceleratum quoque parentum & quorundam aucupium qui proprias filias lucri gratia prostituunt ita puniri voluit, ut a tali scelere compescantur. Condemnavit igitur eos in ducatis viginti unicque, & si per annum in hujusmodi turpitudine pulsos perseveraverint, fustigari, aut aetiori, ut judici videbitur, poena plecti voluit, ab ecclesiis judicis negligentiam.

Reliquas constitutiones ad titulum pertinentes require in tit. de vita & honestate cle. & in tit. de modallibus.

RUBRICA

De foro competenti deque appellationibus.

CAP. I.

Causae in prima instantia ventilandae coram ordinario, & removet appellationem ab interlocutoris.

Quoniam ecclesiasticus ordo confunditur si sua cuique jurisdictio non servetur, antedicta synodus sequendo vestigia Leonina constitutionis in Lateranensis concilii confessa habitat, statuit & ordinavit omnes causas spirituales, civiles & mixtas, & ecclesiasticum forum quomodolibet concernentes, dummodo non sint de beneficiis reservatis vel excedentibus valorem florenorum XXV. aut de Camera, in prima instantia semper ventilari debere usque ad diffinitivam sententiam inclusive in curiis ordinariorum suorum, nec post de quacunque appellationes ab interlocutoribus, vel futuris gravaminibus interpositas sub quocunque quesito colore removeri, quas appellationes inniterendo praefatae constitutionis Lateranensis ordinationi, ut frivolas & nullas refpui posse & debere voluit, nisi esset talis interlocutio, quae diffinitivae vires contineret, vel quae in diffinitiva reparari minime posset.

CAP. II.

Ubi sint ventilandae causae in secunda & tertia instantia, & coram quibus judicibus.

In secunda autem & tertia instantia, nisi sint de beneficiis, ut dictum est, obvenerit vel excedentibus valorem florenorum XXIV. vel nisi essent profuturae excedentes summam florenorum ducentorum aut de camera tractari debeant in civitate Florentiae vel coram archiepiscopo & ejus Vicario. Quando ita appellatum a senectutis suffraganeorum: vel coram judicibus a sede apostolica delegatis in earibus ubi necessaria est Apostolicae sedis commissio.

Quos quidem judices commissarios deputandos esse debere voluit unum vel plures ex numero eorum, qui erunt descripti in rotulo, de quo infelius dicetur: & partes quae extra descriptos in praefato rotulo judices, A impetraverint, puniri voluit, ut inferius dicetur in alia constitutione. ANNO CHRISTI 1517.

CAP. III.

Poena procurantium causas ventilari vel committi alibi quam coram judicibus deputatis.

Eos igitur notarios, procuratores vel advocatos, qui contra praemissa, causas in prima instantia directe vel indirecte tractari per alium quam per ordinarium suum, & in secunda & in tertia instantia committi alicui judici non descripto in rotulo praedicto, vel B qui aliter contra praemissa vel aliquid eorum quicquam fecerint aut procuraverint, eo ipso ingressu curiae ordinariorum eorum a quibus causam amoverunt privatos esse voluit, nisi celeriter ideft intra octo dies causam ad locum debitum restitui cum effectu procuraverint, de notariorum & procuratorum rotulo fine restitutionis fpe abradendos.

CAP. IV.

Quid agendum sit quando ordinarius recusatur ut suspectus.

Sed ne tamen cogatur quis litigare coram C judice fuspecto, statuit, ut si quis recusaret primum causam tam in prima instantia coram ordinario suo agitare: comparcat & alleget fuspitionis causam. Tunccque ut juris est eligentur tres arbitri qui fuspitionis causam intra quindecim dies terminent. Quibus elapsis si non fuerit diffinita fuspitionis causa, judex ordinarius possit in ea causa rejectis omnibus appellationibus & recusationibus.

Hos autem arbitros eligi voluit forte ex numero eorum, qui erunt descripti in rotulo praedicto.

Et si contingerent pronunciari per eosdem arbitros electos ordinarium esse merito fuspectum, voluit extrahi quatuor ex judicibus rotuli praedicti, & ordinarium teneri ut eorum vel duobus, si videbitur, causam committere, a quibus judicibus si pariter continget appellari, voluit fervari omnia, quae fervari debent, quando ab ipso ordinario appellatur.

CAP. V.

Notarium non posse rogare acta vel procuratoris officium exercere, nisi sit descriptus in rotulo.

Item statuit nullum notarium posse tractare causas aut scribere acta, vel procuratoris officium exercere quomodocunque coram aliquo judice ecclesiastico, sive ordinario, sive delegato, nisi sit de notariis aut procuratoribus deputatis in curia Floren. aut Fesulana ordine & modo inferius describendo.

CAP.

ANNO CHRISTI 1517.

CAP. VI.

Numerus notariorum qualis esse debeat, & quod non possint acta per alium scribere.

Statuit igitur & ordinavit numerum omnium notariorum deputandorum ad acta conscribenda non excedere numerum quatuordecim, quorum duodecim deputari po sint in curia archiepiscopali, & duo in curia Fesulana, qui universa judicii acta per se originaliter non per alium & scribere debeant, nisi aliquo legitimo impedimento vellent subrogare unum de illis qui fuit descripti in albo notariorum antedicto; alias fi per aliam aliter quam fupra dictum eft, acta conscripserint, eo ipso per menses ab hujusmodi actibus conscribendis fint fuspensi.

Subnotarios autem habere possunt pro actibus exemplandis, & copiis exhibendis de licentia ordinariorum suorum, quot voluerint.

CAP. VII.

De sufficientia notariorum, & quales esse debeant qui ayumuntur.

Item, quod notarii assumendi in tali numero debeant esse competentis literaturae, ita ut scilant saltem grosso modo grammaticae loqui ac intelligibiliter scribere, & alia quae ad notarii ecclesiastici officium pertinent exercere.

Et idem decrevit nullum admitti nisi prius per fex menses saltem frequenter fub disciplina alicujus periti notarii de illis qui sunt in ancedicto XIIII. notariorum albo descripti.

Item nisi prius examinentur a collegio notariorum hujusmodi & reperiantur idonei, & per archiepiscopum, vel ejus vicarium approbentur cum consilio praedictorum sex judicum, qui pro tempore erit, si notarius deputandus erit de illis qui habebit scribere & adsa in archiepiscopatu Florentino alias approbari debeant per reverendum episcopum Fesulanum cum consilio similiter praedictorum antedicti, excepta illa prima notariorum deputatione, quam ad reverendissimum archiepiscopum Florentinum, & episcopum Fesulanum pro tota ita pertinere voluit, ut non fit opus praecedere aliquod notariorum examen.

CAP. VIII.

Ad quem pertineat notariorum depositio.

Depositionem autem & privationem hujusmodi notariorum, si quando exegerint demerita fua, ad ipsos archiepiscopum & episcopum pro numero in curiis fuis deputatorum pertinere voluit.

CAP. IX.

Procuratoris officium nullus exercere possit, nisi sit deputatus per bebitates auditoratum.

Item, & fimiliter ne viruperetur ministerium Florentinae curiae ex procuratorum imperitia, statuit nullum posse procuratoris officium exercere in causis vertentibus coram ecclesiasticis judicibus, nisi, sint examinati & approbati, ut supra, & descripti in albo ecclesiasticorum procuratorum; quae deputatio fieri debeat per archiepiscopum Florentinum, episcopum Fesulanum & praedictum rotae, de personis iidoneis & habentibus aliqualem juris peritiam, & hoc nisi esset causae brevitatem, in quibus sine scripto & figura judicii procederitur, quoniam tunc voluit admitti quoscunque ad officium hoc exercendum.

CAP. X.

Procuratores non posse plures acta conscribere.

Hoc semper intellecto, quod nullus exercens officium procuratoris posit fe aliquatenus intromittere in actibus conscribendis, nec conscribo aliquis actuarius posit exercere officium procuratoris fub poena abrasionis e rotulo in quo descriptus eft.

CAP. XI.

Procurator cogitur defendere gratis miserabilem personam.

Et si contingerent miserabilem personam litigare, voluit quod judex coram quo judicium verteiur, teneatur eligere unum de procuratoribus descriptis, & conjungere illum causam defendendam, & quod procurator ita electus teneatur gratis officium fuum impendere fub poena privationis & abrasionis de rotulo, nisi haberet aliam confimilem causam, qui tunc poterit fe excusare si voler, & judex teneatur eligere alium non habentem fimilem causam.

CAP. XII.

Notarios assumere esse extrahendos forte in causis excedentibus summam librarum L. exceptis criminalibus & feudalibus, & beneficialibus, quas fibi archiepiscopus reservavit.

Item, ad tollendas fuspitiones in judiciis, & quae non minus oriuntur contra notarios quam contra Judices, statuit & ordinavit in omnibus causis non executivis, excedentibus summam librarum quinquaginta, five agatur coram ordinariis, five agatur coram delegatis aut conservatoribus, & alio quocunque nomine censeantur, notarios e communi burfa extrahi debere hoc modo. Videlicet, ut fi causa fit coram ordinario jure ordinario, extrahatur notarius de bursa

ANNO CHRISTI 1547.

sa notariorum curiæ illius ordinarii. Si autem per delegationis coram ipso vel coram alio extrahatur notarius de hujusmodi omnium notariorum, quæ hactenus retinuerunt, & in eis retinendis observetur consuetudo hactenus in archiepiscopali curia obtervata; & si contingeret quemquam Judicem sine notario taliter extracto procedere, in causa, volunt judicium ita agitatum esse nullum, & notarium contra præmissa scribentem eo ipso esse abrasum de albo aliorum notariorum, & a reverendissimo archiepiscopo etiam gravius, ut sibi videbitur, puniendum, etiam si sit de notariis non descriptis. Hæc tamen omnia intelligi volunt, dummodo non sint causæ criminales vel feudales archiepiscopatus Florentiæ vel beneficiales ratione collationis vel institutionis ab archiepiscopo Florentino factarum, quamen omnes præmissas causas, quando in præfati archiepiscopi curia jure ordinario ventilabuntur, præfatus archiepiscopus sibi reservavit ad libitum fuum distribuendas inter notarios.

ANNO CHRISTI 1517.

In uno quidem totulo eo ipso descripti & pro descriptis haberi voluit, reverendum, archiepiscopum Florentinum, & cius pro tempore vicarium; episcopum Fesulanum, & ejus pro tempore vicarium, necnon reverendos abbates generales cujusque ordinis, quos in civitatibus aut Diœcesibus prædictis commorari contigerit, abbatem abbatiæ Florentinæ, etiam si doctorati non fuerint.

Item & omnes canonicos cathedralis ecclesiæ Florentinæ, & Priorem collegiatæ ecclesiæ sancti Laurentii, qui in jure canonico vel civili doctorati fuerint in rigoroso examine, alias non. Nec non & canonicos viros præticos & doctos, quos ifta prima Rotuli for matione describendos esse judicaverint præfatus Reverendissimus archiepiscopus, aut ejus Vicarius, dummodo habeant qualitates a jure requisitas.

Constituto autem & ordinato hujusmodi rotulo semel facto & ordinato, ut dictum est, nullum admitti posse, qui non habeat doctoratus gradum, dignitates vel doctrinam, de quibus supra.

CAP. XIII.

Quæ sint illa de quibus non possint esse rogati alii quam notarii in rotulo descripti.

Item statuit nullum notarium posse rogare contractus rerum ecclesiasticarum, aut qualitercunque ad ecclesiasticum forum pertinentium, ut decretorum interpositiones, beneficiorum renunciationes, vel ad renunciandum procurationes, (pontificum dissolutiones, & similia, nisi sint descripti in numero aduarium subditurorum, vel procuratorum curiæ Florentinæ & Fesulanæ. Scripturas autem super præmissis ab aliis quam ab annotariis notariis factas, scriptas, & rogatas nullam in ecclesiasticis judicis fidem facere statuit & ordinavit, nisi prædicti contractibus effent rogandi extra civitatem Florentiæ, qui tunc rogatos per alios fidem facere voluit.

CAP. II.

Electio deputandorum in rotulo ad quem pertineat.

Electionem autem deputandorum in hoc rotulo post hanc primam vicem voluit spectare & pertinere ad personas dicto rotulo descriptas; confirmationem vero ad Archiepiscopum Florentinum excepta electione coram qui habent dignitates prænotatas, aut qui sunt canonici præfatæ ecclesiæ Florentinæ altero jure rigoroso examine doctorati, qua voluit nullo requisito consensu Archiepiscopum posse & debere illos in præfatorum judicum rotulo describi facere.

CAP. III.

Puniuntur qui causas in rotulo non descriptos committi procurauerint.

Omnes autem causarum commissiones fieri procurantes quoquo modo in civitate Florentiæ, aut Fesulana vel earum Diœcesibus judicibus, qui in hujusmodi rotulo non fuerint descripti, eo ipso pœnis, de quibus supra dictum est, subjacere voluit, postquam præfenes confirmationes a Sanctissimo D. N. Papa confirmare fuerint.

CAP. IV.

Quæ causæ pertineant ad forum ecclesiasticum.

Ad ecclesiasticum vero forum pertinere declaravit omnes causas clericorum & religiosarum personarum, societatum, hospitalariorum, hæreticarum, & aliorum locorum piorum, quomodocunque in judicio ipsos comparere contingat, agendo sive defendendo, sive etiam retiticando, condemnando in litoris decem ordinariorum fisco adiiciendis omnes clericos & religiosas personas,

ANNO CHRISTI 1547.

fonas, quæ vel agendo, vel excipiendo, vel reiticando, vel aliter quomodocunque fecularí fefe foro subjecerint fine ordinariorum fuorum licentia.

ANNO CHRISTI 1517.

CAP. V.

Vasallus clericus potest privari feudo a laico, non tamen in persona aut alijs bonis molestari.

De clericis tamen laicorum vassallis ratione feudi quod a laicis tenent ita judicari posse declaravit, ut scilicet feudo privari possint, & in fe feudalibus bonis contra eos fieri executio; in persona autem aut ecclesiasticis bonis nullatenus distring posse & aut judicari.

CAP. VI.

Enumerat quasdam species causarum ecclesiasticarum.

Causas quoque usurarum, simulatorum contractuum, usurariam pravitatem quomodolibet fapientium, decimarum, matrimoniorum, beneficiorum, hæresis, simoniæ, sacrilegii, juris patronatus, & omnes alias causas quæ jure vel consuetudine ecclesiasticæ judicari solent, in ecclesiastico tantum foro effecuti ac judicari statuit, omnesque processus ac sententias super præmissis coram fecularibus judicibus agitatos, aut latas effe nullius roboris aut momenti, nec quidem indicium facientes ad judicium ecclesiasticum, nisi in præmissis accessetit ordinariorum licentia.

CAP. VII.

Enumerat causas mixti fori, in quibus dicit locum esse præventionis.

Item in causis autem extra præmissa præterea concernentibus, ut reprimere divinas ne carius debito vidualia vendant, nec aromatarii aut adulteratas, ut farrores, lanii, piftores, & hujusmodi habeant mensuras & pondera justa.

Causæ dotis, viduarum, pupillorum, & aliarum miferabilium perfonarum; coactio laicorum ad fatisfaciendum legatis pijs, paupere personæ, adulteros, fupratores virginum, fodomitas, facrilegos, incestuosos, concubinarios, violatores pacis, efractores ecclesiarum, blasphematores Dei & sanctorum, vendentes, aut laboratres diebus festivis; aut festa quomodolibet inhonestantes, locantes domos publicis usurariis, piratas seu curfarios cum suis fautoribus fpoliantes christianos, qui naufragium patiuntur, publicos latrones, deferentes arma, ferrum, lignamina, & merces vetitas ad Sarracenos, & alia crimina quæ mixti fori judicari solent, voluit locum effe præventioni, ita ut fufficientes punitus in foro ecclesiastico, in fæculari nullatenus peniri poffit, & e contra.

CAP. VIII.

Conjugati non gaudent privilegio clericali nisi in habitu & tonsura incedant, in non conjugati seruatur C. si judex.

Ad rollendas tamen fraudes nonnullorum, qui fub clericali pallio fefe abilibet protegere volunt, & quandoque in fraudem creditorum promoveri procurant, fecularis tantum judicii declinandi caufa; declaravit clericos conjugatos in nullo gaudere privilegio fori aut canonis, nisi clericalem habitum & tonsuram gefferint. Eum autem geltare clericalia insignia dici debere indicavit, qui per duos menfes ante delictum perpetratum, vel judicium motum portavit biretum, & tonsuram more aliorum clericorum Florent. provincix. Quod in conjugatis obtinet, in aliis vero fervandum effe voluit dispositionem: c. *Si judex* de tenent. excom. in VI.

CAP. IX.

Fratres de tertio ordine, corrigitur & mantellata extra congregationem viventes, ac laici reputantur.

Quantum autem ad mantellatas, corrigiatas, & fratres de tertio ordine, & similes personas attinet, statuit & ordinavit, fequendo ftatuta Lateranenfis concilii in undecima fublione nuper facta, eos posse convenire coram laicis judicibus, & ab eifdem judicari quando in propriis domibus fine collegio habitant, ficus autem quando simul in congregatione habitarent. Nec non & eisdem concilii veltigiis inhærendo statuit & ordinavit, eosdemdem fratres de tertio ordine, mantellatarum, corrigiatarum, & similium in propriis domibus habitantium perfonas, quoad facramenta recipienda & jura parochialia omnia, ut & facularet judicari, & pro facularibus habeti debere, ficque teneri a parochianis proprijs extremam unctionem, & Eucharistiamin pafchate extrema que ecclesiastica facramenta recipere, ipsofque ecclesiarum rectores ab ecclesiis, apud quas fepulturam eligerint, conformum fæcularium partem exigere, non obstantibus consuetudinibus quibuscunque hactenus in contrarium observatis.

CAP. X.

Quid de illis qui lite contra eos mota ordinantur, vel professionem emittunt.

Quo ad illos autem qui judicii fecularis declinandi gratia ordines affumunt aut profeffionem emittunt, liquidem id jam lite cohtra eos mota faciunt, nullatenus prodesse declaravit, quo minus ab eo judice coram quo judicium inceptum eft civiliter judicentur. Si autem ante motam litem ad clericales fuerint ordines promoti, fæculare non effugere statuit potestatem.

Quicumque & criminaliter judicari posse

ANNO CHRISTI 1517.

declaravit quando accepti ordinis vel emissæ professionis tempore carceri addictus erat.

CAP. XI.

Clerici artem exercentes quando sub fint judicibus artis.

Clerici quoque qui sæcularibus negotiationibus & artificiis intendunt, societatem etiam cum laicis plerumque ineundo, Ita decrevit, ut si fint in minoribus tantum ordinibus constituti, non incidentes in habitu & tonsura politæ civiliter: a rectoribus & judicibus artis quam exercent secundum illius artis statuta (nisi per ordinarium fuerit præventa jurisdictio) judicari. Si vero in sacris a suo tantum ordinario; veluti tamen omnes scripturas, testes, confuetudines, instrumenta, quæ alias si causæ agitaretur in foro sæculari fidem facerent, quoad negocium artis, ratione cujus conveniuntur, similiter alligari posse & fidem facere in judicio ecclesiastico.

CAP. XII.

Quando mercator effectus eß clericus, contra eum admittuntur omnes probationes quæ admitterentur in foro sæculari.

Quod utique generaliter obtinere voluit, quandocunque in foro ecclesiastico est conventio de illa quæ gesta fuit a personis quæ tempore tam obligationis fuiserant alicui foro, in quo leviores erant probationes, ut scilicet extent probationes in foro nostro parem vim eamdemque habeant efficaciam. Ut si contingat mercatorem effici clericum, vel clericum mercatori succedere. In iis enim super quibus ratione hujusmodi mercaturæ conveniet vel convenietur clericus, scriptis ac libris eorundem eam adhiberi fidem voluit, quæ & in mercatorum foro adhiberi solet.

RUBRICA

De cauſarum avocationibus & inhibitionibus.

CAP. I.

Inhibitio concedenda pro omni cauſa ecclesiaſtica.

Quoniam ecclesiasticus ordo confunditur, si ea cuique jurisdictio non ferverur declaravit judicem ecclesiasticum posse et debere cum primum requisitus fuerit omnes causas ecclesiasticas et spirituales quomodocunque inceptas coram judice sæculari, sive ad principaliter, sive per accidens ad ecclesiasticum forum revocare inhibendo sub pœnis et censuris, ut moris est.

CAP. II.

Prohibet inhibitiones fieri in fraudem. Et vult prius judicet informari per ſigna & conjecturas, & poſtea inhibere.

Monuit tamen ecclesiasticos judices, ut sine diligentes et propiciantur nequid fraudis in hujusmodi avocationibus et inhibitionibus committatur; multi enim ut sæculares judicii incoepti confurum deviterent, quæsito ejusmodi colore, ut rem in longum protrahant ad ecclesiasticum confugiunt jurisdictionem; præcepit ergo omnibus judicibus ecclesiastici fub poena periurii, ut statim sæcularibus judicibus coram quibus lis pendet inhibeant, cum petuntur; sed prius clienr parrem et caplant summariam informationem vel per instrumenta, vel per testes, vel per alias conjecturas etiam extrajudicialiter causam illam pertinere ad ecclesiasticum jurisdictionem, et postea inhibeant; quam inhibitionem posteaquam fuerit dati absque ulla tertia prefixione volvit, ceffantibus antiquis constitutionibus, quæ antea inhibitiones hujusmodi certis temporum angustiis concludebant.

C *Quid agendum ſit quando layeus cedit jura clerico contra layeum pulchra diſſentiente reſpondet. Et quid quando clericus layco jura ſua cedit.*

Præfata quoque synodus explicando dubia quædam in hujusmodi cauſarum avocationibus quotidie nascentia, statuit et declaravit, ut infra.

In primis cum quæreretur quid agendum sit quando layeus contra layeum cedit jura & actiones clerico vel alteri personæ religiosæ, rem hac diffinitione firmavit, quod si remotæ ceffionis lis jam erat coram sæculari judice incoepta, ibi omnino terminari debeat, nulloque ceffionarii prætexto ad eo valeat avocari. Et si ante inchoatum judicium ceffionem fieri contingat, aut fub eſt aliqua ſufa cedendi cauſa, fraudis præſumptione verisimiliter excludente (quod in judicis arbitrium referri voluit); & tunc placuit cauſam avocari posse; alias non. Sed omnem ceffionem aliter factam ut fraudulentam nullius roboris effe declaravit; clericumque hujusmodi in fraudem factis ceſſionibus contenientem in libris decem condemnavit.

Eamdem quoque conſtitutionem obtinere voluit adverſus clericos & religiosos perſonas, quæ ut eccleſiaſticum forum effugiant jura ſua & actiones layco conceſſerint.

CAP.

ANNO CHRISTI 1517.

CAP. IV.

Quando clericus nominatur ut defenſor layci cauſam in judicio ſæculari ante litem conteſtatam. Et ut dominus & poſſeſſor indiſtincte avocat. Et ut dominus directus tantum diſtinguitur ut in litera.

Et cum quæreretur quando clericus nominatur a reo in judicio ſeculari poſſet avocare cauſam ad judicem eccleſiaſticum rem diſtinguendo ſcivavit. Et in ſtatutum redegit.

Aut enim nominat clericum ut defenſorem: aut nominat ut dominum & poſſeſſorem ſi ut defenſorem, verbi gratia in cauſa evictionis; tunc ſi ſumus ante litem conteſtatam vel quafi, clericus avocabit cauſam ad forum eccleſiaſticum; ſi poſt litem conteſtatam, ſecus.

Si ut dominum & poſſeſſorem omni caſu cognitio ſpectabit ad judicem eccleſiaſticum, & cauſa avocabitur a ſæculari cum inhibitione in forma, cum jura non permittant laycos de clericorum rebus judicare.

Sed ſi nominetur clericus in dominum tantum, legitima apud alium poſſeſſione remanente, ut quando eſſet layeus emphiteota vel uſufructuarius, & clericus eſſet dominus directus; ſiquidem agitur limpliciter ad fructus conſequendos, & tunc poſſidenti nullatenus prajuicie nominato, ſed cauſa omnino terminari debeat coram ſæculari judice; ſed ſi adtum fuerit rei vendicatione vel etiam ut habeatur poſſeſſio rei, vel pertenutam, vel per quodcunque aliud remedium extra cauſas antedictas, poterit cauſa ad eccleſiaſticum judicem avocari ſecundum conſuetudinem in Etrenenia cutia hactenus obſervatam; nam licet hoc ſecundo caſu videatur agi contra jura layci, quærendo ab eo poſſeſſionem quam habet amoveri, tamen maxime intereſt clerici non mutare poſſeſſorem in rebus, quæ ad eum jure dieto pertinent, ne in eventum caduciratis duriores inveniat detentores. Item, cum hujusmodi poſſeſſiones dominii ad ſe partem trahant, iniquum eſt eas ſine eccleſiaſtica auctoritate caſupam adjudicari.

CAP. V.

An quando clericus compareat in judicio ut tertius poſſeſſor, cauſa avocetur a judice ſæculari.

Et cum quæreretur quid dicendum eſſet, quando cauſa poſſeſſionis agitatur contra laycum in foro foro, & clericus compareat ut tertius poſſeſſor, an poſſit cauſam ad eccleſiaſticum judicium trahere, ita ſtatuit: Ut ſi poſſeſſio clerici habet cauſam a reo convento directe vel indirecte, & id poſt motum judicium, vel etiam ante motum judicium, quo tempore ſperabatur litem moveri, ut quia intra duos menſes ante motum judicium, tunc cauſa agitetur & decidatur coram judice laico, niſi clericus o-

ANNO CHRISTI 1517.

A hlenderit ac motum judicium rem a laico ex pelli & rationabilibus cauſis habuiſſe. Si vero poſſeſſionis allegare a clerico cauſa non dependeret a reo extra cauſas premiſſos cauſam avocari poſſe decrevit.

CAP. VI.

Inhibitio debet fieri judici ſæculari, ſine prajudicio proceſſus, quando petitur poſt litem conteſtatam.

In omni tamen caſu inhibitionis concedendæ per eccleſiaſticum judicem ad rollendas impiobarum calumnias, qui quandoque circa petitionem litis petunt inhiberi cum periculo inſtantiæ, quæ petit, declaravit omnes inhibitiones, quæ de cætero fient judici ſæculari poſt litem conteſtatam vel quaſi fieri debere ſine prajudicio proceſſus ſecundum practicam hucuſque a multis obſervatam; cujus inhibitionis effectus erit, ut ſi ex deductis poſtea in cauſa videretur judici eccleſiaſtico ſecundum juris diſpoſitionem cauſam primo judici remittendam, pronunciatio interim facta convalefcet, perinde ac ſi nulla emanaſſet inhibitio etiam, non obſtante quacunque appellatione a parte interpoſita.

CAP. VII.

Inhibitio ſit ſine prajudicio legitimæ executionis, quando competebat executio.

Sed ſi jam virtute ſententiarum competebat executio in curia ſæculari, declaravit & voluit inhibitionem non eſſe concedendam, niſi ſine prajudicio legitimæ executionis. Quam deinde executionem nullatenus revocari poſſe voluit, donec principalis cauſa fuerit per eccleſiaſticum judicem terminata; ita ut cum ipſa diffinitiva ſententia executionem habeat annexi, tunc demum maxime intereſt clerici non mutare poſſeſſorem in rebus, quæ ad eum jure dieto pertinent, ne in eventum caduciratis duriores inveniat detentores. Item, cum hujusmodi poſſeſſiones dominii ad ſe partem trahant, iniquum eſt eas ſine eccleſiaſtica auctoritate caſupam adjudicari.

B

C

D

E

sationem nullas vires habere decrevit. Et similiter ſi pronunciaretur in favorem ejus qui tranſit cauſam & depoſuit, relaxetur eſt tale depoſitum, nec poſſit ulterius in executione moleſtari, donec cauſa fuerit legitime terminata.

RUBRICA

De judiciis & modo procedendi in cauſis.

C A P. I.

In omnibus cauſis ſummarie procedendum eſſe.

Coràm noxime ſuit hale facto conventui ſtites minores, earumque diſponda pro pauperum litigatorum utiliare quantum poſuit refecare. Quoniam experimento compertum eſt quamplures pauperes, adinctiam & divites, dum diuturnas & pene immortales litigandi moleſtias abhorrent, judicium complementum aſſequi nequiſſe. Quo circa ſtatuit & ordinavit ſtantendo ſpeciali indulto nuper a Sanctiſſimo D. N. Leone X. Pont. Max. Reverendiſſimo D. Julio S. R. E. Cardinali & Vicecancellario dignitſimo, nec non archiepiſcopo Florentino conceſſo) jommes cauſes tam civiles quam criminales, eccleſiaſticas, quam profanas, & mixtas quo modoliber quecumque auctoritate coram ecclesiaſticis judicibus ventilandas in omni ſua inſtantia ſummarias eſſe, ac in eis ſummarie ſimpliciter & de plano ſine ſtrepitu & figura judicii procedi debere, excepto tamen ordine inferius deſcribendo.

In cauſis igitur executionibus ſummarie, libraturn quinquaginta, non habentibus executionem paratam, voluit hoc ordine procedi,

C A P. II.

Incipit modus procedendi in cauſis mãjoribus ſecundum tenorem iſtarum conſtitutionum.

In primis, volens contra aliquem expetiri, proſigat libellum ſeu ſummariam petitionem notarie cauſa, qui extrahetur e barſa fecundum modum in præcedentibus dictum, & miſſa copia libelli citetur pars ad reſpondendum libello & juramdum de calumnia intra tres dies, quorum unum pro primo &c. Aſſignando ſibi illum pro ultimo peremptorio, alias ad petitam ad videndum ſe excommunicari, & ita ſi ſit contumax excommunicetur, nec audiatur niſi refectis expenſis, & nihilominus ipſe actor juret de calumnia, & petat ſibi terminum ad pondendum & articulandum, & ſi in contumaciam partis adverſæ probaverit de jure ſuo, obtineat (ſententiam diffinitivam ſuper cauſa principali nec etiam tunc appellando audiatur adverſarius, niſi refectis omnibus expenſis litis, necnon abſolutionis beneficium obtineat.

Et ſi reus comparuerit in termino, & propoſuerit aliquas exceptiones declinatorias aut dilatorias, aut quaſcunque alias, ſque ante litis conteſtationem proponi ſolent & debent, detur terminus actori ad tertiam ad replicandum.

Deinde, detur utrique parti terminus x. dierum utilium ad probandum incumbentia circa dictas exceptiones & replicationes.

Eo autem termino elapſo ſuper dictis exceptionibus & replicationibus pars moliatenus audiatur, ſed partes teneantur intra tres dies date proceſſum judici, qui poſtea intra ſex dies utiles teneatur ſuper excep cionibus pronunciare: & ſi fuerint tales exceptiones, quæ aliquem requirant indagineni, ſi videbitur, poſſit in eas litis reſervare, & etiam judice aliter ſuper dictis exceptionibus non pronunciante conſentur reſervate in hac litis & omni caſu quo judex ad ulteriora proceſſerit intelligatur eſſe lis conteſtata.

Deinde, aſſegnetur terminus actori ad pondendum & articulandum ad dierum x.

Quibus exhibitis citetur adverſarius ad primum ad reſpondendum poſitionibus ſi fuerit in civitate: ad tertium ſi fuerit in dioceſi vel provincia: ita tamen ut quando eſt abiens a civitate ultra tria miliaria, tempore quo citatur ad re pondendum poſſit reſpondere per procuratorem, qui habeat auſtoritatem juranti in animam principalis ſui. Sin autem tam actor quam reus fuerint contumaces in reſpondendo poſitionibus, poſſit & debeat judex partes infrante pronunciare eas pro confeſſatis.

Deinde, actori aſſegnetur tres dies dilationes ad probandum, primum decem, ſecundum octo, tertium ſex dierum ſi petitæ fuerint, intelligendo tempus, quod ſi acciderit ultimum diem terminiſ eſſe feriatum, illa dies & omnes alie dimiliter feriatæ non connumerentur, ſed prima dies quæ erit juridica cenſeatur eſſe ultima diei terminiſ.

Et ſi procurator actoris in ultima die unius termino conſeveerit petere aliam dilationem, ſit ipſo facto exclusus a petitione dilationum ubi ſpecialiter compertentium.

Et ſi contigerit teſtes produci intra dios terminos, aſſignetur terminus ad dandum interrogatoria ab hodie & cras (ut moris eſt) niſi eſſent teſtes affuturi, quia judex tunc poterit terminum abbreviare ut ibi placuerit. Qui teſtes examinari debeant uſque ad terminum datum ad dicendum contra jura producta inclusive; & notarius in proceſſu de examinatione teſtium mentionem faciat & in actis tenetur tempus examinationis præcidere.

His autem dilationum præciſtarum temporibus elapſis aſſignetur terminus tribus dierum ad producendum omnia.

C A P. III.

Termini qui concedentur actori, concedantur etiam poſtea reo.

Et ſucceſſive poſtea detur terminus ſex dierum ad dicendum contra jura producta, in quo termino ſi reus exceptiones & articulos dederit, dentur ſibi omnes dilationes ad probandum, producendum, & dicendum contra jura producta, quæ actori concedun-

tur per præſentem conſtitutionem. Quibus elapſis, ſi per aliquam partem peritum fuerit, detur terminus communis utrique parti viginti dierum utilium ad probandum & probatum habendum hinc inde incumbentia per omnes genos probationis.

C A P. IV.

Poſt concluſum in cauſa, datur dilatio ad reprobandum teſtes; ſed prius præſtito juramento calumniæ ab eo qui reprobare intendit.

Quo termino elapſo cenſetur concluſum in cauſa, nec audiatur aliquo modo pars volens aliquid producere vel allegare, excepta reprobatione teſtium, quia ſi aliqua partium vel ambæ vellent dicere contra teſtes ad amborum vel unius petitionem oppondendo crimina & defectus contra eos, debet aſſignari terminus peremptorius duodecim dierum utilium ad reprobandum & reprobatum habendum, & opponendum, ac probatum, & probatum habendum quicquid voluerint contra dictos teſtes; faciendo etiam intra dictum tempus depoſitiſſe omnes teſtes à quo contra præmiſſos examinare vellent.

Sed tamen hoc ultimo caſu noluit partem admitti ad dicendum reprobationem, nisi prius præſtito juramento a reprobante quod hoc non facit animo calumniandi; & ſi intra dictum terminum non probetur quod contra teſtes opponuntur, voluit opponentem condemnari in libris decem, Archiepiſcopali curiæ applicandis.

C A P. V.

Præſtatur inſtantia cauſæ.

A die autem concluſionis in cauſa procuratores partium, vel ſaltem ille qui petierit cauſam expediri, teneatur intra x. dies date proceſſum integrum domino Vicario. Qui a die exhibitionis regiſtri, de quo notarius teneatur mentionem facere in actis intra xx. dies utiles, teneatur diffinitivam proferre ſententiam in cauſa; ita quod terminus ipſe intelligatur præfixus inſtantiæ Judici, & parti, & ipſo jure intelligatur inſtantia deſerta, nec poſſit aliquam ſententiam ferre niſi ab obſervatione judicii cum expenſarum condemnatione, quam tamen proferre teneatur ad inſtantiam cujuslibet partis.

C A P. VI.

Puniuntur judices, notarii & procuratores, quorum culpa inſtantia peribit.

Judex autem qui infra dictum tempus ſi acta, ut præmittitur, exhibita fuerint, parte inſtante ſententiam diffinitivam proferre neglexerit incurrat periurii pœnam, teneaturque partibus ad intereſſe; procurator quoque qui fuerit negligens, & in curia ſua inſtantiam labi permiſerit, condemnetur pari ad intereſſe. Simili quoque pœna feriatur notarius, qui ſatisfacto pilus ſibi de mercede, ſua acta exhibere neglexerit intra tempus præfatum, videlicet infra X. dies poſt habitam mercedem; præciſtum tamen tempus XX. dierum utilium datum judici ad pronunciandum voluit per ipſum ex cauſa poſſe ad alios XII. dies utiles prorogari; ita quod infra illos ſemper poſſit, ut præmittitur diffinitivam proferre ſententiam, dempta omni facultate ulterius prorogandi.

C A P. VII.

Quando teſtes examinandi ſunt in longinquo loco, judex declarare poteſt tempora non currere.

In cauſis tamen ubi examinandi eſſent teſtes in longioquis partibus conſtitutis, teneatur judex ſi judicaverit hujuſmodi teſtium dicta non parvo tempore haberi non poſſe, prorogare terminum pro teſtium dictis habendis, pro litneris & regionis diſtantia, declarando interim tempora præfixa non decurrere. Quorum terminorum dilationes ad evitandas partium calumnias voluit eſſe mero judicis arbitrio; ita quod nullus ad illarum dilationum vel denegationem valeat appellare poſſit, intelligendo tamen quod illa facultas prorogationis tantum competat judici, quod teſtes fint remoti ultra quinquaginta miliaria a civitate Florentiæ.

C A P. VIII.

Ponitur modus procedendi in cauſis minoribus, vulgò à quinquaginta libris infra.

Et hunc quidem ordinem, ut præmiſſum eſt, obſervari voluit in omnibus cauſis antedictis. Sed in cauſis a quinquaginta libris infra voluit procedi debere per viam monitoli juxta ritum conſuetum &c. Et in termino ſi reus comparuerit & negaverit monitorium, habeat actor terminum decem dierum utilium ad probandum, infra quem terminum poſſit, ſi velit, dare articulos, producere teſtes & inſtrumenta, poſtea autem habeat reus alios decem dies ad dicendum copera jura producta, & dandum exceptiones, articulos, ad producendum teſtes & omnia alia que dixerit ad cauſam facere.

Deinde detur terminus ſex dierum utilium utrique parti ad probandum & probatum habendum per omne genus probationis, & idem obſervetur in cauſis decimarum ac ſequeſtris, que fierent virtute juriun exequibilium, que non poſſunt revocari. Alie autem ſequeſtrationes que non procederent a jure alias exequibili revocari poſſunt ad petitionem partis, & deinde in eis procedatur, prout in cauſis monitorii juxta ordinem prætaxatum.

Quo termino elapſo dominus judex mandet libi acta exhiberi, que quidem acta partes teneantur exhibere infra octo dies, & a die exhibitionis infra XII. dies, dies utiles judex teneatur pronunciare monitorium eſſe con-

ANNO CHRISTI 1517.

confirmandum vel infirmandum & partem excommunicare vel a petitis absolvere ut sibi videbitur.

CAP. IX.

In causis hebentibus exceptionem paratam proceditur per viam monitorii. Et qua tantum exceptiones admittuntur.

In causis autem juxtam habentium exceptionem paratam, etiam procedatur similiter per viam monitorii; & tunc admittantur tantum duæ exceptiones, solutionis, scilicet, & nullitatis; quando opponitur exceptio solutionis tantum detur terminus decem dierum ad probandum eum; & etiam si judici videbitur, & pars petat; detur alia dilatio octo dierum, quibus elapsis si actor petierit, habeat terminum trium dierum ad dicendum contra jura producta, & postea etiam detur alius terminus communis utrique parti ad producendum, allegandum &c. Quibus elapsis terminis nullatenus audiatur aliqua partium; sed notarius teneatur exhibere acta judici infra tempus, de quo supra, satisfacto sibi prius de competenti mercede, ut supra, qui judex similiter etiam teneatur judicare, ut supra.

Sed si reus opposuerit exceptionem nullitatis, ut quia dicerit contractum esse usurarium, & simulatum, habeat reus opponens terminum duorum dierum ad informandum Judicem summarie qualitercumque per conjecturas, & figna aliter quam per probationem juramentum de simulatione aut usuris dicti contractus; & si judex viderit esse aliquam verisimilem præsumptionem ea quæ opponitur per eum probari posse, revolvat monitorium, & mandet procedi ordinarie secundum ordinem traditum supra in causis excedentibus valorem librarum quinquaginta.

Quod utique obtinet, quando instrumentum offert de summis contentis in dicto statuto, ideft excedentibus summam librarum quinquaginta; alias procedendum eft, prout procedetur supra in causis minoribus.

CAP. X.

Practica observanda quando agitur virtute obligationis in forma cameræ.

Et hæc quæ supra diximus obtineant in omni instrumento executivo sub quibuscunque verbis, modis & formis concepto, & eriam in quibuscunque instrumentis & juribus, & aliis juxta formam statutorum communis Floren. executionem paratam habentibus. Excepto fi ex obligatio in forma cameræ; quia tunc fi reus oppofuerit folutionem, volute fervari modum primo loco dictum. Si vero oppofuerit exceptionem nullitatis, tunc fi actor eft paratus dare idoneum fidejufforem, judex arbitrio declarandum de ftando juri & judicatum folvendo reus nullatenus audiatur, nifi prius contenta in inftrumento adimpleverit. Sed fi actor renuerit, ut fupra, fidejuffionem dare, fi talis exceptio nullitatis fuerit oppofita, teneatur reus infra duos dies, ut dictum eft, informare judicem & petere absolutionem a juramento; qui judex fi viderit, ut dictum eft, verifimiles pro reo præfumptiones abfolvet & mandabit ut fupra procedi, vel cum camino reliciet.

Et hæc dummodo ille qui eft obligatus, fu præfens in ejuscel vel civitate, quia Synodus ordinavit illum non excommunicari, nifi citatum, ad evitandas injurias quæ inferuntur quotidie multis, qui cum poft talem obligationem folverint, tamen excommunicantur; quando autem erunt abfentes a dictis locis, fervetur pradica confueta.

CAP. XI.

Ne, quando fumma major debetur, petatur minor in fraudem conftitutionis; quæ vult notariorum curiales e burfa, quando majores fummæ petuntur.

Et ad tollendam fraudes nonnullorum notariorum & procuratorum, qui ex uno debito quandoque gemina judicia fufcitant, ut effugiant illam conftitutionem de extrahendis notariis in caufis excedentibus fummam librarum quinquaginta; contra eum illum qui eft obligatus in majori fummam, procedatur per viam monitorii, petente libras quinquaginta pro parte majoris fummæ, vel falvo jure calculi, & fi cum effet & petant fummas majores & evadant illius conditionis rigorem, ftatuit & ordinavit reum prætexta fimilium monitorium non poffe in plus condemnari quam fit fumma librarum quinquaginta; & fi illud plus quod ultra illam fummam librarum quinquaginta debetur, fi debitum annexum vel per inftrumentum vel per fcripturam, ita ut facile & clare appareat illi fummæ pertire, conftetur eo ipfo extinctum, nec poffit reus fuper illo ulterius molefari, perinde ac fi per diftinctum ab eo fententiam fuerit abfolutus, & notarius qui hoc malitiofe procuraverit, teneatur parti ad interefe, & ideo quilibet notarius & procurator fit cautus in admonendo auctores, ne minus debito petant, ne de fuo refarcire teneantur.

CAP. XII.

Qui fint dies utiles.

Et quia in præmiffis fæpe habetur mentio de diebus utilibus, declaravit quoad præmiffarum conftitutionum tenorem illos dies effe utiles, in quibus jus redditur, alios autem inutiles five id fat ratione feriarum a jure indultarum five ab homine.

CAP.

ANNO CHRISTI 1517.

CAP. XIII.

In dubio conftituto intelligitur de diebus currentibus.

Et quando in iis conftitutionibus fit fimpliciter mentio de diebus, intelligitur de currentibus non de utilibus tantum, nifi exprimatur.

CAP. XIV.

Per quot temeri debeant computus de diebus utilibus.

Item ftatuit, quod tam procurator caufe quam notarius teneantur, & debeant tenere notulam & computum de diebus utilibus, & terminis pertinentibus ad caufas proprias, alias fi negligentes fuerint, puniantur judicis arbitrio.

Item pro communi utilitate omnium camerarius Archiepifcopatus curiæ teneatur habere librum particularem, in quo ordinate fcribat dies, quibus judex non federit tribunali, ut omnibus quando opus fuerit patere poffit.

CAP. XV.

Feriæ archiepifcopalis curiæ effe ab omnibus obfervandas.

Item, ad tollendas confufiones ftatuit & ordinavit, ut omnes judices ordinarii & delegati in civitate Florentina, caufas quomodocunque cognofcentes, debeant & teneantur fervare omnes feries indultas in curia Archiepifcopali vel inducendas aut in honorem Dei, aut in commoditatem hominum, ut fint feriæ meliuus & vindemiarum, nifi fint feriæ repentinæ indudæ ex arbitrio domini Vicarii archiepifcopi Florentini. Quia tales dies noluit effe feriatos in caufis delegatis aut aliorum ordinariorum, nifi ipfimet judices eafdem fervare voluerint.

CAP. XVI.

Intra quod tempus appellans teneatur facere fieri judici a quo de præfentatione appellationis aut refcripti.

Item, quia parum effet conftitum litium brevitati, fi poftmodum in appellationis caufa liberum effet procraftinande litis votum; ftatuit declaravit & ordinavit in appellationibus hoc ordine procedendum effe, ut fcilicet appellans habeat illos decem dies juridicos ad appellandum, ultra quos fi non appellaverit non admittatur.

Interpofita autem appellatione fi appellat ad archiepifcopum habeat unum menfem ad faciendum fidem judici appellato de præfentatione appellationis coram judice ad quem; fi autem appellaverit ad fedem apoftolicam, habeat duos menfes fimiliter ad faciendum fidem appellato de commiffione caufæ, & de præfentatione refcripti facta judici idoneo fecundum tenorem antecedentium conftitutionum, & fi infra dictum terminum non fuerit facta fides de præmiffis refpective, appellatio eo ipfo cenfetur deferta, & fententia dicatur tranfiviffe in rem judicatam.

CAP. XVII.

Quod in fecunda & tertia inftantia fervantur ordines modus in præcedendo, qui & in prima.

Præfentato autem refcripto vel promota caufa, ut præmittitur, detur appellanti terminus decem dierum ad libellandum; & poftea fervetur omnes ordines ut refpective fecundum qualitatem caufarum qui fervari debent in prima inftantia. Ita quod iidem termini in fecunda inftantia in omnibus præfixi judici, cauíæ, & parti ficut in prima; nifi partes hujufmodi terminis vel aliquibus eorum duxerint renunciandum.

Et rotum illud quod dictum eft fervandum effe in fecunda inftantia, voluit etiam fervari in tertia, & ulteriori, fi contingeret pluribus inftantiis propter diverfitatem fententiarum caufam ventilari.

CAP. XVIII.

Pendente compromiffo tempora non curfere.

In omnibus tamen inftantiis, ne occafio concordandi & componendi admaneat, declaravit tempora non currere quando penderet compromiffum inter partes.

CAP. XIX.

Judex poteft refervare partibus jus dedicendi jura fua intra certum tempus poft fententiam diffinitivam, quæ virtute illarum jurium retractari poteft.

Item, quia poffet contingere quod ob locorum diftantiam vel aliqua alia occurrentia impedimentum, partes non poffent infra prædictum tempus de jure fuo oftendere, ftatuit & ordinavit judicem, quando videbit negocii qualitatem id exigere, poffe & debere lata fententia refervare partis vel partibus jus deducendi jura fua infra tempus, quod ipfe judex congruum judicaverit. Per quæ nova jura, qualitcumque fint, infra dictum tempus producta poffe fententias retractari & annullari, & contra partem pronunciari, perinde ac fi nulla fententia fuiffet fuper hujufmodi negocio lata: hoc tamen femper intellecto, quod pendentibus hujufmodi terminis fententiarum executiones nullatenus impediri debeant; dummodo pars quæ executionem petit fufficienter caveat ad declarationem judicis de ftando juri & judicato folvendo in eventum retractationis & annullationis hujusmodi.

CAP.

ANNO CHRISTI 1517.

RUBRICA

De ordinariis deque omnium judicium officio.

CAP. I.

Excitat jurisdictionem ordinariorum, & docet circa quæ invigilare debeant.

Cognoscentes hæc sancta synodus quam sit necessaria ordinariorum vigilantia in puniendis criminibus & evellendis malis moribus e populo Christiano, innixa romani pontificis illustris & ordinationibus, admonuit, & in virtute sanctæ obedientiæ, & sub pœnis a jure comminatis præcepit omnibus ordinariis episcopis eorumque vicariis, & aliis quocumque nomine censeantur, ut sine diligentes & solliciti in cognendis subditis ad observationem præfentium provincialium constitutionum, & ad publicandum eas in dioecesibus suis, & præterea singulo quoque anno in synodo dioecesana. Sintque aliæ diligentes in correctionibus clericorum, & etiam laicorum; in coercendæ & punicndis hæreticis, simoniacis, schismaticis, adulteris, concubinariis, incestuosis, usuratiis, accedentibus ad monasteria a usurpatoribus bonorum ecclesiasticorum, & quibuscumque aliis publicis & notoriis peccatoribus, in C omissibrando vel minitrari faciendo jaltisiam viduis & pupillis, & aliis quibuscumque pauperibus ad ipsos confugientibus. In vitirandis ecclesiis, clericis & populis diligenter intendendo ne divinus cultus aliqua in parte minuatur, nec ecclesiarum ædificia corruant; in arguendo, increpando, obsecrando, docendo in omni patientia, bonum de se exemplum honestate vitæ ceteris præbendo.

CAP. II.

Ut ordinarii requirant titulum ab habentibus plura incompatibilia.

Procurent quoque ut omnes habentes plura incompatibilia beneficia intra duos menses vel aliud tempus, arbitrio suo moderandum, obtendant titulum & dispensationem dictorum beneficiorum. Quo tempore elapso, si non erit facta fides de sufficienti dispensatione, ille ad quem spectat, declaret beneficia vacare; procedatque ad collationem & institutionem & possessionis dationem; alias autem si apparuerit de sufficienti dispensatione, provideat ne in dictis beneficiis animarum cura negligatur.

CAP. III.

Quando incompatibilia sunt in diversis dioecesibus voluit illum ordinarium hoc requirere qui alium præconizavit.

Et cum ista duo incompatibilia fuerint in diversis dioecesibus, voluit præventioni locum fore inter dioecesanos, ita tamen, ut unus possit alterius sententiam exequi.

A

CAP. IV.

Excommunicare, interdicere referentur episcopi.

Item, faculatrem excommunicandi & interdicendi reservavit episcopis tantum, nisi apud alios prælatos inferiores effet ex privilegio vel consuetudine diutius approbata, & tunc episcopos monuit ne tales ab inferioribus juste excommunicatos absolvant.

CAP. V.

Observandum esse constitutionem Lateranensis concilii in synodis celebrandis.

Item, voluit constitutionem sanctissimi D. N. Leonis Papæ X. in decima Lateranensis concilii sessione promulgatam de celebrandis synodo dioecesi. singulis annis, & provinciali tertio quoque anno, ab omnibus Florentinæ provinciæ suffraganeis observari, citatis & requisitis omnibus etiam exemptis in provinciali, ut ad præscriptas synodos accedere debeant.

CAP. VI.

Excitat ordinarios ad visitandum.

Item, præcepit omnibus ordinariis in virtute sanctæ obedientiæ & sub aliis pœnis juris, ut tertio quoque anno saltem visitent dioeceses suas per se vel per alium idoneum, corrigendo & castigando ea quæ emendatione digna reperierint, cum moderatione tamen evectionum & expensarum, de qua habetur supra in tit. de visit.

CAP. VII.

Quando visitanda sint monasteria monialium.

D Sub iisdem quoque pœnis præcepit, ut visitent monasteria monialium tam exemptarum, immediate apostolicæ sedi subjectarum auctoritate apostolica, quam non exemptarum auctoritate sua singulo quoque anno si possint; alias tertio quoque anno saltem; ad quam visitationem cum omni honestate & timore Dei accedant, ducendo secum duos ex antiquioribus canonicis suæ ecclesiæ & alias honestas personas, ut sibi videbitur quando visitat monasteria prædicta, & fervando alios ordines in regulis & constitutionibus monasteriorum datas.

CAP. VIII.

Excitat jurisdictionem archiepiscopi ad supplendam negligentiam suffraganeorum.

Reverendissimam quoque Archiepiscopum monuit, & ei in virtute sanctæ obedientiæ præcepit, ut in dioecesi propria invigilet sicut ceteri suffraganei. Et suffraganeorum negligentias quampriinum corrigat & emendet,

ANNO CHRISTI 1517.

A det, ex suffraganeorum namque negligentia voluit omnem auctoritatem in archiepiscopum transfundi, qui archiepiscopus omnia notoria provincialium delicta emendare, confuetudines pravas e tota provincia tollere, eundem visitare, ut fieri canones voluerunt, diligenter procuret, sub præmissarum incursione poenarum.

CAP. IX.

Ut jurisdictiones competant inferioribus prælatis cumulative, non privative.

Quo autem ad omnes prælatos inferiores habentes aliquam jurisdictionem in dioecesibus provincialium episcoporum, declaravit omnem similem jurisdictionem & auctoritatem prælatis inferioribus prælatis competere accumulative non privative, ita quod præventioni locus sit, nisi eadem jurisdictio ex privilegio privative competeret, vel ex consuetudine in contradictorio judicio obtenta; ad quæ privilegia & consuetudines obtendenda infra quatuor menses a die publicationis hujus constitutionis monuit omnes hujusmodi inferiores prælatos pro ultimo peremptorio, quo elapso pronunciat omnes hujusmodi jurisdictiones, ut præmittitur, cumulative competere. Et in casibus etiam ubi privativæ competit data illorum negligentia fupplebit dioecesanus.

CAP. X.

Ne prælati ab ecclesiæ subjectis non exigenda exigant.

Item admonuit omnes ordinarios, ne ultra ea quæ Honoriana constitutione continentur, a subjectis fibi ecclesiis quicquam exigant, aut eas in alio molestent.

CAP. XI.

Ut miserabilibus personis detur procurator & defensor, qui gratis serviant.

Item, quia viduis, pupillis, mentecaptis, furiosis, cæterisque miserabilibus personis, ex officii sui debito renentur ecclesiastici recursus, præcepit hæc sancta synodus omnibus judicibus ecclesiasticis, delegatis & ordinariis, ut non permittant miserabiles hasce personas colli gantium favoribus, potentia, divitiis, opprimi. Sed illis non habentibus providetur de advocato aut procuratore sufficienti; & si videri expedire, cogat partem colligantem ad damnum fidejussorem de non offendendo ipsam partem. Quos advocatos & procuratores debeat effectualiter providere cogi a prælatis judicibus per censuras vel mulcas ad fuscipiendum hujusmodi patrocinium, constituto ramen eisdem advocatis & procuratoribus competenti falario de bonis litigantis, si habeat unde fatisfaciat; alias præfati advocati & procuratores teneantur officium sum gratis impendere, ut scientiam, quam Ipfi gratis a Deo acceperunt, gratis pauperibus impendant.

Concilior. Supplem. Tom. V.

ANNO CHRISTI 1517.

RUBRICA

De immunitatibus ecclesiæ.

CAP. I.

Ut in locis vicinis monasteriis, per trecenta brachia, vicinus alius ecclesiæ per quinquaginta brachia mulieres inhonestæ non habitent, taberna aut balnea non aperiantur.

Quoniam vera religiosorum locorum, & horum præsertim quæ Deo dicatæ virgines habitant, immunitas est conservatio vitæ hu- B babilis & honestæ, frequento quotidianam flatuturum civitatis Florentiæ veligia (quam ut laudabilia & religioni propitia eadem synodus admisit & approbavit) statuit & ordinavit nullam foeminam inhonestæ vivendi more posse habitare in locis vicinis monasteriis monialium per trecenta brachia: Item, nec in locis propinquis portis aut accessibus ecclesiarum aliarum per quinquaginta brachia; mulieres in prædictis locis habitantes, & domos eisdem qualitercumque locantes in locatis X. condemnavit. Sub eadem quoque poena præcepit ne intra prædictos terminos aperiantur tabernæ aut thermæ five balneæ vel pro hujusmodi usibus culque locentur domus & habitationes.

CAP. II.

Quæ loca ecclesiarum præsentem immunitatem ad se confugientibus.

Quanquam jure cautum esse videatur quamlibet ecclesiam eo gaudere privilegio, ut per XXX. passus in ambitu suo ad se confugientibus immunitatem præster; attamen quia in locis angustis, quasia sunt Florentiæ, ubi ob frequentes fores ecclesiæ, ut ota fere civitas redderetur immunis, id sine magno publicæ utilitatis incommodo fervari non potest; præsata synodus declaravit, ea tantum loca circum ecclesias in civitate Florentiæ immunitatem ad se confugientibus præstare, quæ aliquo notabili signo a vils publicis & aliis locis profanis distincta sunt.

CAP. III.

An effractor & fugitivi sint tuti in ecclesiis, ita ne capi non possint.

Item, cum quæreretur in synodo, quid dicendum esset de istis essractibus, & fugitivis secundum statuta communis Florentiæ; an illi confugientes ad ecclesias & religiosa loca tuti essent, ita ut a seculari familia capi non possent; res validis instrumquæ partem argumentis disputata-eli, plerisque asserentibus debitores hujusmodi quod eorum persona esset ex sacrato creditoribus quasi mancipata etiam in ecclesiis capi posse; aliis hoc quasi dissonum abhorrentibus. Prævalult tamen æquior sententia, ut etiam debitores quantumvis essantes in ecclesiis aut

ANNO CHRISTI 1517.

dominus adjacentibus quas continue inhabitant clerici aut personæ alioquin religiosæ nullatenus capi possent, sicut laudabili hactenus consuetudine observatum est; in dominibus autem quas debitores ipsi vel alii ecclesiæ non deservientes inhabitant, vel quia locatæ, vel quia gratis ad inhabitandum concessæ sint, præfatos debitores nulla volule immunitate gaudere.

CAP. IV.

Ut fiant inventaria de omnibus bonis ecclesiarum.

Item, ut ecclesiarum indemnitati consulatur, quarum bona cum mobilia, tum etiam immobilia ex eorum qui præsunt negligentia vel etiam ignorantia lapsu deperire solent, præcepit omnibus ecclesiarum, monasteriorum, aut quorumcumque aliorum locorum rectoribus & administratoribus, ut infra tres mensibus, a die publicationis præsentium constitutionum allampris fecum duobus aut iquioribus de populo, in quo ipsa sita est dicta ecclesia vel locus pius, una cum rectore seu sindico populi præditi, faciant inventarium de omnibus bonis mobilibus & immobilibus hujus ecclesiarum & locorum prædictorum, adnotando in uno vel pluribus foliis omnia vasa facra, vestes, supellectilia, fundos, agros, domos, cum qualitatibus & confinibus suis, & scribendo per le vel per alium, cum fubscriptione allamptorum prædictorum, si fciant scribere, alias cum fubscriptione notarii qui de illorum præsentia ac diligentia fidem faciat; utque facto dicto inventario infra XV. dies præfentent illud ordinario suo & per fe vel per alium tranfcribant in libro, quem fpecialiter ad hunc ulum per omnes ordinarios teneri volvit. Rectores vero & administratores in præmiffis negligentes in ducatis X. condemnavit. Idemque præcepit omnibus illis, qui in futurum ecclesias aut loca prædicta recipient, ut & ipli inventaria hujufmodi conficiant, eaque ordinario præfentent, & ut præmiffum eft in inventario libro tranfcribant priuquam dictorum locorum & ecclesiarum bona & fructus adminiftrare incipiant. Declarando eofdem posuer poteftos de dictis beneficiis, ecclefiis, aut locis eo ipfo privatos effe omnibus fructibus & reddibus ante confeffionem prædicti inventarii perceptis, applicandis pro dimidia Fabricæ apoftolorum Petri & Pauli, & pro dimidia ordinario loci. Et ne in prædicti inventariis dandis fraus aliqua procurari poffit, omnes rectores & administratores hujufmodi qui fideliter non confecerint aut dederint talia inventaria, nec literis fuis quicquam omittendo, eo ipfo excommunicationis fententia innodari volvit.

RUBRICA

ANNO CHRISTI 1517.

Ad quos pertineat declaratio dubiorum emergentium in conftitutionibus.

CAP. I.

Conftitutionum correctio & declaratio ad venerabiliorum archiepiscopum pertinet.

Quoniam nulla jaris fanctio tam claratamque aperta effe poteft, quod non olim in dubium refricari poffit, & etiam contra difponentis intentionem per captiofa argumenta & cavillationes a vero fenfu detorqueri, ftatuit & ordinavit præfata fynodus omnium ambiguitatis & dubium foluttionem ordinatorum correctionem & declarationem fpectare & pertinere ad reverendiffimum archiepiscopum Florentinum, exortis omnes declarationum, correctionem & foluttionem hujufmodi vim roburque fynodalis conftitutionis obtinere.

CAP. II.

Conftitutiones non inducere nova peccata mortalia.

Item, ne ex præfentibus conftitutionibus mortalia peccata in grave animarum prejudicium, contra admatorum patrum voluntatem multiplicari contingat, declaravit intentionis fuæ fuiffe nullam ex præmiffis conftitutionibus, quocunque verborum tenore de dictarum, tranfgreffionem fors ad mortalis peccati aut eccleiaftice cenfure in foro conficientiæ vinculum obligare, nifi quatenus eosdem obligat communis legis difpoftio vel contemptus.

CAP. III.

Segnuntur verba bulla. S. D.N. approbantis præsentes Conftitutiones.

Nulliergo omnino hominum liceat hanc paginam noftræ approbationis, confirmationis, communionis, adnotionis, fuppofitionis, decreti, mandati, derogationis, & voluntatis infringere vel ei aufu temerario contraire. Si quis autem hoc attemptare præfumpferit, indignationem omnipotentis Dei ac beatorum Petri & Pauli apoftolorum ejus fe noverit incurfuram. Datum Romæ apud fanctum Petrum. Anno incarnationis Dominicæ milleffimo quingenteffimo decimoleptimo, E cal. Martii, Pontificatus noftri anno quinto.

Bembus.

Tho. De Binis

Vifa P. fano.

Foris autem indignationem omnipotentis Dei ac beatorum Petri & Paul apoftolorum ejus fe noverit incurfuram.

Concilium hoc dicit ex edito Florentia anno 1516

Registrata apud me, Bembum.

ANNO CHRISTI 1517.

LEO Epiſcopus ſervus ſervorum Dei, ad perpetuam rei memoriam. Decet Romanum Pontificem ea quæ pro divini cultus augmento, fidelliumque omnium, præſertim eccleſiaſticarum perſonarum, animarum ſalute & utilitate provida ordinatione facta, & per ipſum confirmata & approbata fuerunt, ut eo firmius maneant, quo ſerius fuerint fedis apoſtolicæ auctoritate munita, denuo confirmare, approbare, & innovare, aliaſque deſuper opportune providere, prout in domino conſpicit ſalubriter expedire. Nuper ſi quidem nonnullas conſtitutiones in provinciali concilio Florentino ad indictionem dilecti filii noſtri Julii tituli Sancti Laurentii in Damaſo presbyteri Cardinalis Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Vicecancellarii in eccleſia Florentina, cui ex concilione Apoſtolicæ præſte dignoſcitur, celebrato, pro divini cultus augumento, morum reformatione, animarumque ſalute, ac ſalubri ſtatu ſuæ plebis editas, habita a dilecſis filiis noſtris Dominico fanſti Bartholomæi in Inſula, & Thoma ſanſti Sixti tituli presbyteris Cardinalibus, quibus, cum de conſtitutionibus hujuſmodi certam notitiam non habemus, illas ſub certa forma examinandas, & an rationabiles, & æquæ forent nobis referendum commiſeramus, relatione plenaria, quod ille juſte & honeſte facriſque canonibus conſonæ & provincialibus præfatis plurimum utiles exiſtebant, confirmavimus & approbavimus, prout in noſtris deſuper confeſſis literis plenius continetur. Nos igitur qui divinum cultum ubique vigere & augeri perſonarumque provincialium prædictarum, quas ſpeciali affectione proſequimur & in viſceribus gerimus caritatis, animarum ſalut, earumque indemnitati & utilitati ſalubriter conſuli intenſis deſideriis affectamus, ut conſtitutiones & literæ præfatæ cum omnibus & ſingulis in eis contentis clauſulis eo magis obſerventur, quo clarius confiterte ea natura deliberatione illas confirmatas & approbatas fuiſſe, qua prius confirmatæ & approbatæ fuerint providere cupientes, conſtitutionum & literarum hujuſmodi tenores, ac ſi de verbo ad verbum, preſentibus inſererentur pro expreſſis habentes, motu proprio & ex certa noſtra ſcientia, ac de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine conſtitutiones ac literas hujuſmodi innovamus, confirmamus, & approbamus, ac robur perpetuæ firmitatis in judicio & extera obtinere debere, provincialeſque perſonas dictæ provinciæ ad obſervationem omnium & ſingulorum in conſtitutionibus ac literis hujuſmodi contentorum juxta illarum tenorem eque ſervam teneri, & obligatos fore; omnique ſingula, interpretationes, cauſarum commiſiones, conceſſiones, gratias, literas, privilegia, & indulta, contra conſtitutionum & literarum hujuſmodi tenorem in quarumvis eccleſiarum, monaſteriorum, priorarum, præpoſiturarum, præpoſitaturum, dignitarum, perſonatuum, adminiſtrationum, & officiorum, exterorumque beneficiorum eccleſiaſticorum, cum cura & ſine cura, ſæcularium, & quorumvis ordinum regularium, hoſpitalium & a-

liorum plorum locorum ac perſonarum cujuſvis dignitatis, ſtatus, gradus, ordinis, conditionis, præeminentiæ, aut excellentiæ exiſtentium favoreen ſex commodum, etiam motu, ſcientia, & potestatis plenitudine, ſimilibus, ac cum quibuvis clauſulis cum, derogatoriarum, derogatoriis fortioribus, eſſe cæclobus inſolitis & magis urgentibus, etiam de verbo ad verbum renovam expreſſane, & ad quorumvis etiam imperatoris, regum & aliorum principum ſæcularium, communitatum, univerſitatum, ſodalitatum, collegiorum, cardinalium & aliorum præſatorum eccleſiaſticorum, & ex quibuvis urgentiſſimis, & excogitabilibus cauſis, quæ a nobis vel a ſede Apoſtolica prætata habenus emanarunt ſeu in poſterum emanebunt, utpote defectui intentionis noſtræ ac ſedis hujuſmodi ſubjacentia, omneſque & ſingulos proceſſus, ſententias, condennationes declarationes & habentes, & inde ſecura quæcumque, nulla, *invalida* & inania nullaſque roboris vel momenti exiſtere, illiſque parendum aut ſtandum non fore & conſtitutionibus ipſis derogari aut illas ſuſpendi nullo modo poſſe; & quoties illis derogatum ſeu illas ſuſpendi contigerit, toties illas in priſtino ſtatu confirmatas & approbatas ac innovatas eſſe; & ad plenarium probationem omnium & ſingulorum premiſſorum eſſidem eccleſiaſticos, & eorum relationis nobis faſtarum hujuſmodi præferentes ubique ſufficere, nec ad id ulterius alterius admittendum probationis requiri, ſicque per quoſcunque judices eccleſiaſticos & ſeculares, ordinarios, delegatos & *Concilium* hoc dicit ex edito Florentia anno 1516 & cauſarum palatii Apoſtolici auditores in Romana curia, & extra eam ubique locorum infantia ſententiari, judicari, decidi & interpretari, deberi, ſubſtata eis & eorum cuilibet ſuper his alia ſententiandi, judicandi, decidendi & interpretandi facultate, ac irritum, & inane quicquid ſecus ſuper his a quibuvis, quavis etiam auctoritate & ſcientia, ſcienter vel ignoranter contingerit attemptari, decernimus & declaramus. Non obſtantibus apoſtolicis ac quibuvis aliis provincialibus & ſynodalibus conſtitutionibus & ordinationibus, ſtatutis quoque & conſuetudinibus dictæ Florentiæ, & aliarum provinciæ, hujuſmodi eccleſiarum etiam juramento confirmatione Apoſtolica aut quavis alia firmitate roborata privilegiis, indultis & literis apoſtolicis, illis etiam motu ſcientia & potestatis plenitudine prædictis concellis, confirmatis & innovatis. Quibus etiamſi pro illorum ſufficienti derogatione de illis eorumque totis tenoribus ſpecialis, ſpecifica, expreſſa & individua, non autem per clauſulas generales id importantes, mentio ſeu alia expreſſio habenda foret, & in illis caveretur expreſſe quod eis nonniſi ſub certis inibi expreſſis modis & formis aut nullatenus derogari poſſet, illorum tenores ac ſi de verbo ad verbum præſentibus inſererentur pro expreſſis habentes, illis, alias in ſuo robore permanſuris, hac vice dumtaxat ſpecialiter & expreſſe derogamus exteriſque

ANNO CHRISTI 1517.

contrarijs quibuscunque. Volumus autem, quod si perpetuis futuris temporibus super interpretationibus & intelligentia dictarum constitutionum per nos confirmatarum aliqua dubia oriri aut de illis hesitari quomodolibet contingat, dictus Iulius cardinalis & Viceccancellarius, quandiu dictæ ecclesiæ Florent. præfuerit, ac ejus successores ecclesiæ Florentinæ præfatæ archiepiscopi illas declarare & interpretari valeant; eorumque declarationi & interpretationi in judicio & extra ac ubique fietur in omnibus & per omnia, perinde ac si declaratio & interpretatio hujusmodi per eos facta a nobis seu sacro præfata emanassent. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ innovationis, confirmationis, probationis, decreti, declarationis, derogationis, & voluntatis infringere vel ei ausu temerario contraire. Siquis autem hoc attemptare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei ac beatorum Petri & Pauli apostolorum ejus se noverit incursurum. Datum Romæ apud sanctum Petrum. Anno incarnationis Dominicæ Millesimo quingentesimo decimo septimo. Quintodecimo Cal. Aprilis. Pontificatus nostri anno quinto. Bembus.

Tho. De Binis.

Visa, P. Iuno.

Registrata apud me Bembum.

Declarationes circa ea quæ concernunt Notulum & judices deputatos.

Ordinatum est in primis per reverendissimum D. Iulium de Medicis, S. R. Ec. vicecancellarium & archiepiscopum Florentinum, ut omnes judices committarii scribantur in albo & assignetur in audientia causarum archiepiscopalis curiæ, ubi omnibus patere possint.

Item, declaravit & voluit ad ipsum archiepiscopum, vel ejus pro tempore vicarium spectare & pertinere proponere eum, qui futuris temporibus veniet assumendus in numerum Notularorum, quandocunque ut quis proponitur altero jure doctor, ut in constitutionibus continetur. Et quod ipso nolente proponetur, ipsorum possit proponere quatuor numero notularorum non excedet vigint quatuor; alias non, nisi tunc de illis canonicis ecclesiæ cathedralis, vel aliis qui canonicis ecclesiæ cathedralis admittuntur; quo-niam tunc pro quemlibet proponi poterunt, & archiepiscopus cogentur eos admittere.

Item, ordinavit ex ipsis in Notulo descriptis per reverendissimum archiepiscopum, singulis annis eligi debere unum, qui vocetur præsidens Rotuli. Cujus officium anno tantum durabit, poteritque ex causa ad biennium prorogari. Nec voluit posse eligi nisi de canonicis vel in dignitate constitutis in ecclesia cathedrali, vel de præfatis habentibus perpetuum locum in Rotulo.

Hujus autem præsidentis officium erit invigilare, ut constitutiones circa judicialia dispontentes observentur, & non, servatores una cum reverendissimo archiepiscopo aut ejus vicario e Rotulo abradere, ac alias, ut sibi videbitur, punire. Item & convocare dominos de Rotulo quando aliquid communiter tractandum erit.

Item, & in fedendo honorabitur superalios omnes excepto archiepiscopo Florentino & episcopo Fesulano.

Item, & nolente archiepiscopo proponere, ipse proponet omnia quæ tradenda venient.

Item, & ipse exigere poterit multas indigendas, vel a constitutionibus infidas judicibus, notariis aut procuratoribus non, servantibus constitutiones, quæ judiciales concernunt, et deponere eis apud camerarium constitutionum. Et ipse multas una cum reverendissimo archiepiscopo diffinire in ejus honeftos.

Item, ordinavit ex multis talitter indigendis constitui talarium quinque ducatorum, B uni ex nunciis archiepiscopalis vel Fesulanæ curiæ, qui pollea tenebitur vocare omnes de Rotulo ad nutum præsidentis vel archiepiscopi Florentini.

Item, ex eisdem multis constitui talarium X. ducatorum uni notario, qui teneatur *semper* esse presens, quando domini de Rotulo congregabuntur, & scribere citationes &c. & omnia quæ fient per ipsum. Rotuli vel judicum aut notariorum aut procuratorum in eo descriptorum.

In causis difficilibus poterit judex, si voluerit, petere dominos defcriptos convocari & cum illis tractarum causa habere.

Si aliqua pertium perierit, teneatur jurare C de commissariis non doctor accipere affectiones meutri parti suspectum, antequam vel inhibeat vel procedat ulterius in causa, contrafacientes e Rotulo deleri volet; quibus autem affumendi affectorem erit perdurum suspectorum & confidentium.

Quando fedebunt domini de Rotulo, primo loco fedebit archiepiscopus, secundo loco episcopus Fesulanus, terrio loco presidens Rotuli, quarto loco reverendi patres Abbates Generales, si aderunt, quinto loco domini Canonici ecclesiæ Cathedralis juxta ordinem suum, sexto loco Abbates, septimo loco Prior sancti Laurentii, nono loco sedebunt alii secundum quod prius fuerunt descripti.

Quædam declaratio circa cognitionem causarum non descriptarum in constitutione Florentina.

Item, cum in illa constitutione quæ inscribitur de Rotulo judicum delegatorum oritur dubitatio an intentio constitutionis sit quod cauſæ committa in civitate, aut diocesi Fesulana pollint cognosci in constitutione Florentiæ, declaravit intentionem constitutionis esse quod possint cognosci & terminari in civitate Florentiæ, quemadmodum episcopus Fesulanus & omnes judices descripti in Rotulo habitant in civitate prædicta, & difficilis est ad nubem Fesulanum accessus, ibique est nulla peritorum copia.

Si sint pœnitentiales Canones, quos bis in fine fabuadrosdes duximus ad fabeandam simplicium clericorum imperitiam, ut cum videritn certam a jure pœnitentiam imponi, ipsi melius arbitrium fuum informare possint, quomodo attentis confessione fletu, fletu, lacrymis & dolore, dispositione & facultate confitentium pœnitentiam falubriter moderari possint. Nam qualites temporum, nostrorum, in quibus non solum merita fed & corpora deficerunt, non patitur rigorem antiquorum canonum permanere, fed necesse est illum a difcreto facerdotis judicio temperari.

Primo est, quod si presbyter fornicationem fecerit, si ponte confessus est, in hunc modum X. annis pœnitebit, tribus fiquidem menibus a cæteris cenonus pane & aqua a vesperu in vesperam utatur, tantum autem diebus Dominicis & præcipuis festis modicis vino & piscibus aqua leguminibus recreetur, sine carne & saginibe, ovis & caseo utatur, caseo indutus humi adnexeret, & ex oculo nisi cerebrandas. Dei omnipotentis imploret; frimis menibus cribus exeat; postea vribus refumptis annum annum & dimidium in pane & aqua expleat, exceptis diebus Dominicis & præcipuis festivitatibus & reliqua, ut habetur in cap. *presbyter*, LXXXII. di.

Secundus est, quod si sacerdos fornicetur cum filia spirituali, fœmina res fuas in pauperes erogabit, & in monasterio ufque ad mortem permanebit. Sacerdos ab officio deponetur, & XII. annis peregrinando pœnitebit; & postea in monasterio cauto diebus vitæ fuæ Domino ferviet. Si autem episcopus fuerit, XXV. annis pœnitebit, c. *si fuguris*, c. non debet, XXX. q. I.

Tertius est, quod clericus violenter committens deportatur de in monasterium detrudatur, ut toto tempore vitæ fuæ pœnitentiam agat, c. *si quis*, c. *Romanus* LXXXI. di.

Quartus est, quod monialis quæ in virium carnis labitur, fereziter caſtigata in monasterius renuntiet ad pœnitentiam perpetuam peragendam, c. *si qua monacharum*, XXVII. q. I.

Quintus est in ea, quæ cum virginitatem vovisset, matrium accepit, c. *virginet*, c. *de filia*, c. *denique*, XXVII. q. I.

Sextus quando quis fornicationem alteri uxorem accepit, nam. XL. dies in pane & aqua, & VII. annis pœnitet, c. II. de fponsu.

Septimus est quod si pater & filius aut duo fratres cum una mulliere, aut fi cum matre & filia, aut cum duabus fororibus, aut cum duabus commatribus aliquis concubuerit, cebo annis pœnitebit, c. *si pater*, XXX. q. I. Idem fi contrahatur matrimonium cum tribus, c. fi. cas. q. & c. *si quis* XXVII. q. II.

Octavus in ea quæ cognita ab uno fidente nupsit fratri illius; nam qui cognovit septem annis pœnitebit; mulier autem pœnitebit nonem remanebit fine fpe conjugii, c. *si homo*, XXXV. q. III.

Nonus quod si quis coierit cum brutis, aut cum uxore, aut alter contra naturam, fi laicus est, excommunicari debet; si clericus, deponi, & detrudi in monasterio ad pœnitentiam peragendam, c. *flagitia*, XXXII. q. VII. c. *clerici*, de excess. prela. & fecundum leges civiles ultimo fupplicio afficiuntur. Aut. *ne nov lex contra na.* circa fi. l. *com oris*, C. de adul. vi. §. *hoc itiam* XXXIII. q. II. ubi dicitur quod coitus cum brutis pluſquam feptem annis pœnitebit.

Decimus est, quod ille qui cognoſcit uxorem adulterium antequam peregerit pœnitentiam de adulterio, duobus annis pœnitebit, c. *si quis uxorem*, XXII. q. I. & in alio c. *si quis uxorem*, ea q. die quod rebus uxoris debebit.

Undecimus quod si pufs duxerit in uxorem eam quam pater de sacro fonte levavit, debet eam dimittere, & ipse & omnes alii cooperantes talia matrimonii septem annis pœnitere debent, c. *non oportet*, XXX. q. III.

XII. Est in facerdote qui celebrat & communionem non recepit; nam uno anno a perceptione facramenti & a celebratione abstinere debet, c. *relatum*, de confe. di. II.

XIII. Est in c. *nemo* eli. II. de confe. d. I. ubi diaconus involvens mortuum vestimentis altaris, ornatus & fex menibus ab altari removetur, presbyter vero decem annis & fex menibus.

XIV. Est quod facerdos qui clandestinis matrimonijs interfuerit, vel ea non prohibuerit, retinendo fuspendere, c. *cum inhibitio* 3. §. *fi ea*. de offic. ord. ubi etiam dicitur quod gravius punietur si res publaverit.

XV. Quod si quis fimpliciter virginitatem vovit, & poſtea matrimonium contraxerit, tribus annis pœnitere debet uxore retenta, c. *si qui*, XXVII. di.

XVI. Quod si excommunicatus celebraverit, triennio pœnitere debet, & a vino & carnibus abſtinere, c. *de illis*, XL. q. III.

XVII. Quod si parentes fraguut fponsalia filiorum, triennio feparatum a communione, & filii fimiliter, c. unico XXXI. q. III.

XVIII. Qui ducit in matrimonium quam polluit per adulterium, quatuor annis pœnitebit, c. *si qua fuerit*, XXXI. q. I.

XIX. Quod homicida voluntarius fine fpe reſtitutionis deponitur, & XV. annis pœnitet fi eſt epiſcopus & cunctos vitæ fuæ annos peregrinus non finire debet. Si eſt presbyter XII. annis pœnitet, & tres ex iis in pane & aqua; Diaconus X. annis, & tres fimiliter in pane & aqua, clericus fimplex IX. annis fupterea annis, & tres ex iis fimiliter in pane & aqua, c. *si quis homicidium*, 50. dif. c. *mirror*, ea d.

XX. Quod pro homicidio casuali impunitur pœnitentia quinque annorum fecundum novos canones, fed fecundum antiquos VII. annorum, c. *qui fortuito*, c. *si quis*, I. di. Pro homicidio autem quod pro defenſione fuæ fidem eſt, ad cautelam imponitur, clericis, c. *si quis*, c. *si quis presbyter*, c. *de his* ea. di. c. 11. §. fi de homicl. Quid autem de illo qui inviti disciplinæ incaute percutiendo occidit aliquem, vi. c. *presbyterum*, de homicl. c. *si qui non oratus*, XV. q. I. Et quid de eo qui per infantiam occidit, vi c. *indicat*, 111. q. IX. c. *aliquantos*, c. *illa*, c. *si quis* XV. q. I.

XXI. In matricida qui per annum Integrum eccleſiam non ingrediatur, *sed ante fores* eccleſiæ ſtans, & *deprecetur* Deum perſeveret, completo anno *penitet* ingre-

ANNO CHRISTI 1517.

ingredi ecclesiam & audire divina, sed non communicare usque ad crastinum, quo expleto per aliud septennium abstinebit ab oblatione altaris. Et iis XL. annis carnem non manducabit, nec vinum bibet, nisi festivis diebus & a pascha usque ad Pentecosten. Item nec poterit aliquo vehiculo vehi, nec arma interim sumere, nisi contra paganos; jejunet autem tribus diebus per hebdomadam a vespera usque ad vesperam, *c. latorem*, XXXII. q. 11.

XXII. In eo qui interfecit uxorem, qui toto tempore vitæ suæ vinum & siceram bibere & carnes comedere, equitare uxorem deducere, arma cingere, communionem accipere prohibetur, poenitentiam agere debet in pane aqua & sale, jejuniis, vigiliis, orationibus & elemosinis omni tempore perseverando. Vi c. *adnuerunt*, ubi hæc latius ponunt, XXX. q. 11. Ex quo colligo quod major poenitentia imponitur illi qui interficit matrem.

XXIII. Quod qui presbyterum interficit XII. annis poenitebit, & militiæ cingulo perpetuo carebit, c. 11. de poenit. & remiss.

XXIV. Juramenta temere & juramentum transgredientes uno anno poenitebit, c. *qui sacramenta*, XXII. q. III. Sed transgredientes juramentum licitum XL. dies in pane & aqua, & septem sequentes annos poenitebit, c. *quicumque*, VI. q. 1.

Et qui hoc est & compulsus perjurat, XL. dies in pane & aqua poenitent & septem sequentes annos, si fervus tres quadragesimas, & legitimas ferias poenitentiæ, *c. qui compulsus*, XXII. q. V.

Et quod ille qui perjurat in manibus aut in cruce consecrata, poenitet tres annos vi c. *fequens*.

Qui falsum jurat vel aliam jurare compellit septem annis poenitebit, c. *fi quis conjuratus* XXII. q. V.

XXV. In eo qui signo vel verbo confessionem manifestaverit, c. *omnis utriusque sexus*, de poenit. & remiss.

XXVI. In eo qui dicendis horis canonicis & aliis officiis divinis a consuetudine metropolitanæ ecclesiæ differens, septem enim mensibus communione privatur, c. *de iis*, XII. di.

XXVII. In episcopo qui ordinat invitum sine causa; anno enim suspenditur, c. II. LXXIII. di.

XXVIII. In dissimulante correctionem de vendictione mysteriorum, nam episcopus duobus mensibus, sacerdos quatuor, i. q. 1. c. *quicquid inexistentis*.

XXIX. In fortilego qui XL. dieb. poenitet, c. *requisisti*, de fortile.

XXX. In eo qui videt in astrolabio duobus annis poenitet, c. *de tonsuris*, de fortileg.

XXXI. Qui domum fuam luftrat cum magicis, & incantatoribus quibuque annis poenitet, c. *cum divinatores*; c. *non liceat*, XXVI. q. V.

XXXII. In eo qui communicat hæretico inscius anno poenitebit, qui scienter quinque annis, c. *fi qui dederit*, XXIV. q. I. multo alie poenientiæ in hac materia.

XXXIII. Si per negligentiam aliquid de sanguine stillaverit in terram, id est tabulam teneat adhærentem lingua lambatur & tabula radatur. Si non fuerit tabula, locus coradatur cavendo & comburatur, & cinis jubetur altare condatur, & facerdos XL. dies pœniteat; si super altare stillaverit calix, forbeat minister stillam & tribus diebus poeniteat. Si super linteum altaris & alid linteum stilla pervenerit, septem diebus; si usque ad tertium, novem; si usque ad quartum, XX. diebus, poeniteat, & linteamina quæ tetigerit stilla, minister tribus vicibus abluat calice subterpolito, & aqua abluti nis lumatur vel condatur, c. *fi per negligentiam*, de confe. di. III.

XXXIII. Si quis per voracitatem vel ebrietatem eucharistiam evomuerit, XL. diebus, si sit laicus; si clericus LXX. si episcopus XC. diebus poenitebit. Sed si per ægritudinem acciderit, septem diebus, c. *fi quis per ebrietatem*, de confe. di. II.

XXV. Si mus comedat corpus Christi, sacerdos XL. dies poenitcat; si illud aliter perdiderit XXX. diebus, c. *qui beneficia*, eo. di. Sacerdos qui in casu dimittit ejus charitatem, & a nihil mali acciderit, tribus mensibus ab officio suspenditur, c. 1. de cuh. eccl.

XXXVI. Qui scienter rebaptizatur septem annis poenitet faciendo tres quadragesimas; & feria IV. in pane & aqua jejunando, c. *qui bis*, de confe. di IV. de quo etiam in c. *homines*, ea. di.

XXXVII. Qui domum vel aream fuccendit, fabbata vel incensa omnia restituat, & tribus annis poeniteat, c. *fi quis domum*, de injur.

XXXVII. Falsarius quamdiu vivit in pane & aqua poenitere debet, c. *quotiens*, de verbo. sig.

XXXIX. Sacrilegus qui fecundum christma pollueritt, & vasa sacra ad humanus ufus transtulerit, hoc modo poenitebit, uno anno extra ecclesiam manebit; fecundo anno ante fores ecclesiæ fine communione manebit. Tertio anno ecclesiam ingredietur; sed non D admittetur ad oblationem, itaque tribus annis a vino & carnibus abstinebit, c. *de spiritu*, XII. q. II.

XL. Solemniter poenitens & ad vomitum rediens, X. annis poenitebit, c. 12. *qui vero*, de poe. di. V.

XLI. Maledicens feu blasphemans Deum septem diebus dominicis pro foribus ecclesiæ dum missarum solemnia agantur stare debet fine pallio & fine calliamentis, sona clera collum ligata, & VII. continuis diebus in pane & aqua jejunare debet, c. 11. de maled.

E XLII. Combarens ecclesiam, XV. annis poenitebit, c. *fi qui ecclesiam*, XV. q. IV.

XLIII. Excommunicatus celebrans tribus annis continuis poenitere debet, omni tempore, fecunda, quarta & sexta feria a vino & carne jejunando, c. *de illis*, XI. q. III.

XLIV. Degradatus celebrans, toto tempore vitæ fuæ a communione corporis Christi privatur, c. *accedens*, 1. dift.

XLV. Opprimentes feu suffocantes filios proprios tribus annis poenitere debent, uno

in pane & aqua jejunando, c. 8. de iis qui fi. occid.

XLVI. Injuste alium accusans ad mortem, quadraginta diebus in pane & aqua cum tepidem sequentibus annis poenitere debet, c. *accusasti*, de accusa.

XLVII. Contrahens contra interdictum ecclesiæ, uno mense poenitebit, c. 1. de mat. contra interd. ec. contract.

XLVIII. Et in c. *fi quis laicus*, XXIII. q. uli.

XLIX. Fur rei ecclesiasticæ, ultra quadruplí restituionem, septem annis poenitebit, & tres in pane & aqua, c. *pecunia*, XVII. q. IV. & qui ecclesiam combuserit quindecim annis poenitebit, c. *fi quis ecclesiam*, ea. ca. & q.

Circa istos Canones adverte quod ubi impositur poenitentia centum annorum, intelligitur esse in arbitrio sacerdotis quo tempore anni & qualiter velit poenitentiam agi; nam poterit sacerdos dare unum diem jejunii, vel duos pro hebdomada, vel dare aliquot quadragesimas jejunandas in anno; ita dicit Spec. in suo reper. aureo.

Quadragesimæ poenitentiam communiter sunt tres, ante pascu est prima, secunda ante festum sancti Johannis, tertia ante nativitatem Domini, ut in c. 1. XXII. q. V. c. *quicumq.* III. q. VI.

Caret semper sacerdos imponere poenitentiam contrarium peccato, nam luxurioso & guloso imponatur poenitentia jejunii, macerationis carnis. Avaro elemosynarum; superbo humilis oratio, accidioso peregrinatio, suspecto de hæresi fidei prædicationem.

Casus reservati absolutioni ordinariorum in provincia Florentina.

In primis, reservavit sibi absolutionem homicidii quomodolibet perpetrati.

Item, & absolutionem eorum qui propries vel alienos infantes fuffocaverint; mandarque omnibus ecclesiarum rectoribus sub poena florenorum decem, ne parentes qui hebdomadi pueros fuffocaverint, admittant ad communionem prætextu cujuscumque absolutionis ab alio quam ab ordinario suo facta; nisi de eadem absolutione ipsi ordinario fides facta fuerit. Quod etiam observari voluit in quocumque alio crimine manifesto refervato, ut parochianus absolutionem ab alio factam non acceptet, nisi de illius quoque absolutæ auctoritate fides facta fit ordinario.

Item, blasphemantium Deos & Sanctos publice.

Item, absolutionem sodomitarum & coeuntium cum brutis, cum personis religiosis, cum consanguineis vel affinibus usque ad fecundum gradum inclusive.

Item, absolutionem eorum qui virgines defloraverint.

Item, absolutionem eorum qui in proprios parentes manus injecerunt violentas.

Item, absolutionem eorum qui sine causa accedunt ad monasteria monalium contra reperum conftitutionum synodalium & eorum qui mittunt vel recipiunt literas ab eis.

Item, absolutionem incendiariorum quorumcumque locorum.

Item, eorum quorum negligentia infantes sine baptismo pereunt.

Item, & tenentium infantes in lecto usque ad annum.

Item, aperientium literas figillatas alterius.

Item, falsantium scripturas, instrumenta & bujusmodi, & corumpentium redes & tectum deponentium fidem.

Item & eorum qui cognoscunt filias spirituales.

Item, & judicum qui *manoribus* corruptis *linguam* tulerint sententiam.

Item, & omnium casuum, quorum absolutionem præsentes conftitutiones ordinarius reservarunt.

ANNO CHRISTI 1521.

LEO PAPA X.

Sedit ab anno 1513. usque ad annum 1522.

ANNO CHRISTI 1521.

MANDATUM CARDINALIS VVOLSEII

Episcopo Herefordensi, de exquirendis libris M. Lutheri prohibitis; cum catalogo XLII. errorum in iis contentorum.

Paulo superiori collocandus erat præsul ex insignia omissus, hic supponitur.

THomas, miseratione divina, tituli sanctæ Cæciliæ sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ presbyter cardinalis, Eboracensis archiepiscopus, Angliæ primas, & apostolicæ sedis legatus, ipsiusque regni Angli, cancellarius, necnon sanctissimi in Christo patris, & domini nostri, domini Leonis, divina providentia hujus nominis papæ decimi, & dictæ sedis ad illustrissimum & potentissimum principem & dominum nostrum Henricum, Dei gratia Angliæ & Franciæ regem, & dominum Hiberniæ, universumque ejus Angliæ regnum, ac omnes & singulas ipsius regni provincias, civitates, terras, & jurisdictiones damnatos, & per ipsum Martinum super iisdem, habita primitus super eisdem & eorum singulis diligenti discussione, ac matura deliberatione, tanquam pestiferos, perniciosos & hæreticos, ac simplicium mentium (eduditos, veritatique catholicæ obviantes, ejusdem quoque Martini libellos, scripta, & schedulas in Latino, vel quocunque alio idiomate, repertos dam- D naverit, reprobaverit, atque omnino reiecerit, proque damnatis, reprobatis, & rejectis ab omnibus Christi fidelibus haberi debere decreverit & declaraverit, inhibuerique idem sanctissimus dominus noster in virtute sanctæ obedientiæ, & sub majoris excommunicationis sententia, atque etiam hæreticorum & fautorum eorundem aliisque quæ ipsi libris, gravibus, & formidabilibus pœnis eo ipso absque ulteriori declaratione incurrendis, omnibus & singulis tam ecclesiasticis quam secularibus personis, cujuscunque gradus, aut conditionis, aut præeminentiæ fuerint, ne præfatos motum, aut eorum aliquos adhærere, affirmare, defendere, aut alias quomodolibet favere, sive hujusmodi libellos, schedulas, scripta, vel ea- E rum contenta capitula legere, alterere, imprimere, publicare, defendere, aut in dominibus suis, sive locis aliis, publice vel occulte quoquomodo tenere præsumant, prout in literas præfati sanctissimi domini nostri sub plumbo cum filis sericeis rubei & glauci coloris pendentibus, datas Romanæ curiæ bullatis, dat. Romæ apud sanctum Petrum anno incarnationis dominicæ millesimo quingentesimo vigesimo, decimo septimo calendarum Julii, pontificatus sui anno octavo, plenius continetur, nos igitur Thomas cardinalis Eboracensis, ac legatus de latere antedictus, pro divina & ipsius sanctissimi domini nostri reverentia, propter officii nobis debiti, hujusmodi pesti; pituam in hoc inclyto Angliæ regno radices agat, providere, ac ne tanquam vepris noxia latius serpat, viam præcludere cupientes, de consensu, voluntate, & mandato expressis præfati potentissimi & illustrissimi principis domini nostri regis, quem sanctissimus dominus noster tanquam præcipuum fidei catholicæ propugnatorem & defensorem, per suum breve, ad hujusmodi hæresim ab hoc inclyto fue regno explodendam, exterpandam, & abolendam summopere rogavit, & hortatus est, habitoque super hac re diligenti tractatu, & exacta deliberatione cum reverendissimo in Christo patre & domino, dom. willelmo Cantuar. archiepiscopo totius Angliæ primate, & apostolicæ sedis legato, ac cum nonnullis aliis venerabilibus fratribus nostris, hujus regni prælatis, denique eorum consilio & expresso consensu vobis auctoritate nostra legatina, qua fungimur in hac parte, firmiter injungendo mandamus, quatenus omnes & singulos abbates, priores, guardianos, & præsidentes monasteriorum, prioratuum, & locorum religiosorum quorumcunque, cujuscunque ordinis, tam exemptorum quam non exemptorum, necnon collegiarum decanos, præpositos & cuslodes, parochialiumque ecclesiarum rectores, vicarios, & curatos quoscunque, tam vestros, quam cujuslvis peculiaris, sive exemptæ jurisdictionis, intra vestram diœcesim constitutos, diligentes nonnullis, & eis congruentibus, seu fie moneri, & injungi facientes, quod proximo die dominico, sive solenni post hujusmodi vestram monitionem, sive injunctionem eis factam in ecclesiis suis intra missarum seu divinorum officiorum solemnia, cum major infibi conveniens populi multitudo, publice monendo, vel moneri faciant omnes & singulos bibliopolas, stationarios, sive librorum venditores, ac omnes alios & singulas personas ecclesiasticas & seculares, intra præcinctum monasteriorum, prioratuum, collegiorum, sive locorum aut parochiarum suarum respective existentes, seu commorantes, cujuscunque generis, status, aut conditionis existant, ut omnia scripta vel impressa, vid. schedulas & libellos dicti Martini Luther, vel ejus nomine composita, edita, sive divulgata in Latino, vel quovis alio idiomate, penes se existentia, ad eos vos destinare debeant, quorum commissarium citra quintum decimum diem, hujusmodi monitiones sive injunctiones eis factas proximo & immediate sequentem afferant: & ad manus vestras seu vestri hujusmodi commissarii realiter tradant & liberent, seu fic afferri & tradi faciant. Recultantes vero aut ultra dictum quintum decimum diem hujusmodi scripta inferre, ut præmissum est, & realiter tradere noluerint, & consuescitet differentes omnes & singulos cujuscunque gradus, status, aut conditionis existant, majoris excommunicationis sententiam eo ipso incursuros, ac tanquam hæreticæ pravitatis, & hæreticorum celatores, & fautores eile reputandos, habendos, & judicandos, hæreticorumque pœnis percellendos, & punciendos denunciet & declarent, prædictos etiam abbates, priores, guardianos, præsidentes, decanos, præpositos, cuslodes, rectores, vicarios, & curatos supradictos, et supra, monetis & eis injungatis, quod etiam ipli omnia scripta, impressa, libellos sive schedulas, a dicto Martino compolita & edita, aut sub eius nomine divulgata, penes le existentia, pari modo citra prædictum decimum quintum diem ad vos, vel vestrum hujusmodi commissarium affferre, & realiter tradere, quod li qui ex ipsis facere non curaverint, aut prædictas vestras monitiones debite executi non fuerint, & perfonis intra ea monasteria, prioratus, cuslodia, parochias, & loca commorantibus (prout eos respective concernunt) modo, quo præmittitur, minime publicaverint, eos denuncietis simili modo majoris excommunicationis sententia incidendos, & tanquam hæreticorum fautores habendos, ac eorum pœnis afficiendos. Monetis insuper omnes & singulos abbates, priores, guardianos, præsidentes, decanos, præpositos, cuslodes, rectores, vicarios, & curatos prædictos, eis & eas subditate nostra injungatis, quod ipli omnes & singulas personas ecclesiasticas & seculares, intra limites monasteriorum, prioratuum, collegiorum, sive locorum, aut parochiarum suarum respective existentes, sive degentes, loco, tempore, & modo præinsertis diffricte moneant, quod si quis hujusmodi libellos vel schedulas, scripturas sive impressa dicti Martini Luther opera penes aliquem, cujuscunque status aut conditionis fuerit, occulte ferrari aut suppremi, ac vobis seu dicto vestro commissario citra præinsertum diem quintum decimum minime tradi & liberari cognoverit, quod ile fervantem, tenentem, & suppri- mentem non ipso quinto decimo sub pœnis superius expressis vobis veltrove hujusmodi commissario denuncieat, detegat, & reveleat; quod li forsitan non ante præmemoratum, quintum decimum, fed poltea ad aliquos notitiam pervenerit hujusmodi scripta, vel impressa dicti Martini opera a quovis celari, teneri, & fervari, tunc infra quindecim dies a tempore notitiæ fuæ hujusmodi, sub pœnis superius expressis, id vobis denegare & denunciare non omittat. Et quotiam universis reipublicæ christianæ præser-

ANNO CHRISTI 1521.

tim hujus regni, & locorum supramemoratorum pluribum interest præfatas libros & scripta sanctissimi domini nostri, damnationem dicti Martini Luther, & opinionum suarum pervertarum continentes, divulgari & publicari, ideireo vobis committimus & mandamus, quatenus ipsarum literarum apostolicarum tranicripta per notarium publicum, & testes subscripta redacta, & sigillo nostro figillata, quæ ad vos una cum præsentibus transmittimus, in valvis feu locis publicis ecclesiarum cathedralis, aliarumque ecclesiarum regularium, collegiatarum, & parochialium veltræ diœcesanos magis insignium, quam commode affigatis, figue affixa manuaria, feu faltem affigi & dimitti faciatis. De die vero receptionis præsentium, executionique mandatorum, & quid in præmissis fecerieis non citra primum diem mensis Augusti proxime futuri debite, diffincte et aperte certificetis, ac omnia & singula scheduias, libellos, tractatus, et opera per dictum Martinum edita, scripta, et impressa, per vos recepta, feu alter quovismodo in manibus veltris five penes vos exiltentia, citra prædictum primum diem Auguili nobis tradere, live ad nos fideliter et absque ulla fraude transmittere curetis. Dat. fub figillo nostro in ædibus nostris prope Westmonasterium decimo quarto die mensis Maii, anno Dom. millesimo quingentesimo vigesimo primo.

Sequuntur aliqui errores pestiferi Martini Lutheri.

1. Hæretica sententia est, fed uftrata, fatramenta nova legis juftificantem gratiam illis dare, qui non ponunt obicem.

2. Omnes pœnitentiæ baptilmum secundum peccatum, eit Paulum & Chriltum finul concludere.

3 Fomes peccati, etiamli nullum adit actual; peccatum, moratur ex contem a corpore animam ab ingreila cæli.

4. Imperfecta charitas motiuti fert fecum fervilem pœnæ magnum timorem, qui fe- D cundo fatis eit facere poenam purgatorii, et impedit introitum regni.

5. Tres eile partes pœnitentiæ, contritionem, confeffionem, et fatisfactionem, non eit fundatum in facra scriptura, nec in antiquis fanctis ehriltianæ doctoribus.

6. Contritio quæ paratur per discussionem, collectionem, & detestationem peccatorum, qua quis recogitat annos suos in amaritudine animæ fuæ ponderando peccatorum gravitatem, multitudinem, foeditatem, amissionem æternæ beatitudinis, ac æternæ damnationis acquisitionem. Hæc contritio facit hypocritam, imo magis peccatorem.

7. Veriflimum eit provocrium, et omnium doctrina de contritionibus hucusque data, præltantius de cætero non facere.

8. Summa pœnitentia, optima poenitentia nova vita.

9. Nullo modo præsumas confteri peccata venialia, fed nec omnia mortalia, quæ impoffibile eit, ut omnia mortalia cognoscas, unde in primitiva eccleiia folum manifelta mortalia confitebantur.

ANNO CHRISTI 1521.

10. Dum volumus omnia pure confiteri, A nihil aliud facimus, quam quod misericordiæ Dei nihil volumus relinquere ignoscendum.

11. Peccata non sunt ulli remissa, nisi remittente sacerdote credat sibi remitti, imo peccatum manenet, nisi remissum credeat; non enim sufficit remissio peccati, & gratiæ donatio, sed oportet etiam credere esse remissum.

12. Nullo modo confidas absolutioni propter puras tuas contritiones, sed propter verbum Christi; *Quodcunque solveris &c.* hic inquam confide, si sacerdotis obtinueris absolutionem, & crede fortiter te absolutum, et absolutus vere eris, quicquid sit de contritione.

13. Si per impossibile confessus non esset B contritus, aut sacerdos non serio, sed joco absolveret, si tamen credat se absolutum, verissime est absolutus.

14. In sacramentis pœnitentiæ ac remissionis culpæ non plus facit papa aut episcopus quam infimus sacerdos, imo ubi non est sacerdos, æque ram qualibet christianus, etiamsi mulier aut puer esset.

15. Nullus debet sacerdoti respondere se esse contritum, nec sacerdos inquirere.

16. Magnus est error eorum, qui ad fatuam suæ securitatis accedunt hanc unicam, quod fint confessi, quod non sint soli conscii alicujus peccati mortalis, quod præmiserint orationes suas & præparatoria; non C nec illi ad justitiam fibi mendacem & bibunt, sed ti credant & confidant te gratiam ioi consecuturos: hæc fola fides facit eos posse & vivere.

17. Consultum videtur, quod ecclesia in communi consilio statuerit laicos sub utraque specie communicandos, nec Bohemi communicantes sub utraque specie sint hæretici, sed schismatici.

18. Thesauri ecclesiæ, unde papa dat indulgentias, non sunt fama merita Christi & Sanctorum.

19. Indulgentiæ sunt pia fraudes fidelium, & remissiones bonorum operum: & sunt de numero eorum, quæ licent, & non de numero eorum, quæ expedinnt.

20. Indulgentiæ his qui veraciter eas consequuntur, non valent ad remissionem pœnæ pro peccatis actualibus debitæ apud divinam justitiam.

21. Solucuntur redentes in fulgentia effe salutares, & ad fructum spiritus utiles.

22. Indulgentiæ necessariæ sunt solum publicis criminibus, & propriæ concedunturque duris solummodo & impatientibus.

23. Sex generibus hominum indulgentiæ nec sunt necessariæ, nec utiles; vid. mortuis seu moribundis infirmis, legittime impeditis, his qui non committerunt, sed non publica, his qui meliora operantur.

24. Excommunicationes sunt tantum exterbæ pœnæ, nec privatæ hominem commonibus spiritualibus ecclesiæ orationibus.

25. Docendi sunt christiani plus diligere excommunicationem quam timere.

26. Romanus pontifex Petri successor, non est Christi vicarius super omnes totius mundi ecclesias ab Ipso Christo in beato Petro institutus.

27. Verbum Christi ad Petrum, *quodcunque solveris super terram &c.* extenditur dumtaxat ad ligata ab Ipso Petro. ANNO CHRISTI 1521.

28. Certum est in manu ecclesiæ aut papæ prorsus non esse statuere articulos fidei, imo nec leges morum seu bonorum operum.

29. Si papa, cum magna parte ecclesiæ sic, vel sic sentiret, nec etiam erraret; adhuc non est peccatum aut hæresis contrarium sentire, præsertim in re, non necessaria ad salutem, donec fuerit per concilium universale alterum reprobatum, alterum approbatum.

30. Via nobis fatis est enarrandi authoritatem concilionum & libere contradicendi eorum gestis, & indicandi eorum decreta, & confidenter confirendi quicquid verum videtur, sive probatum fuerit, sive reprobatum a quocunque concilio.

31. Aliqui articuli Johannis Huffe condemnati in concilio Constantien. sunt christianissimi, verissimi, & evangelici, quos nec universalis ecclesia posset damnare.

32. In opere bono justus peccat.

33. Opus bonum optime factum est venialis peccatum.

34. Hæreticos comburi est contra voluntatem Spiritus.

35. Prælati adversus Turcas est repugnare Deo vititani inquirates nostras per istos.

36. Nemo est certus se non semper peccare mortaliter propter occultissimum superbiæ vitium.

37. Liberum arbitrium post peccatum est res de solo titulo, & dum facit quod in se est peccat mortaliter.

38. Purgatorium non potest probari ex facra scriptura, quæ fit in canone.

39. Animæ in purgatorio non sunt fecure de earum salute, (etsem omnes, nec probarum est ullis aut rationibus, aut scripturis ipsas esse extra statum merendæ aut augendæ charitatis.

40. Animæ in Purgatorio peccant fine intermissione, quandam quærunt requiem, & horrent pœnas.

41. Animæ ex Purgatorio liberatæ suffragiis viventium minus beantur, quam si per fe fatisfecissent.

42. Prælati ecclesiastici & principes fæculares non malefacerent, si omnes faccos mendicantes delerent.

Qui quidem errores respective, quam sint pestiferi, quam pernicioli, quam scandalofi, quam piarum & simplicium mentium seductivi, quam denique sint contra omnem charitatem, ac S. R. E. matris omnium fidelium & magistræ fidei reverentiam, atque servum ecclesiasticæ disciplinæ obedientiam facilem, quæ sons est & origo omnium virtutum, fine qua facile unusquisque infidelis esse convincitur, nemo fane mortis ignorat; non igitur in præmissis, &c.

CON-

ANNO CHRISTI 1521.

CONCILIUM PROVINCIALE

Parisiis celebratum ab archiepiscopo Senonensi & suffraganeis mense Martio MDXXI. Ex archivo S. Germani a Pratis.

Ex Matthæi Vitalonio, tom. VIII. pag. 1018.

1. SAne cum honestas non patiatur a præsatis ecclesiarum cathedralium, & collegiatarum capitulis, abbatibus, abbatissis, eorumdem monasteriis, & aliis quibuscumque personis ecclesiarum, maximæ quibus res familiaris redditibus annuis aliunde ex patrimonio Christi cumulata suppetit, quicquam temporale loco mercedis pro collatione spiritualium accipi, ne plebeis scandali occasio, memorati ex causis oboriri solita, B suggeratur; utque omnia munde in hujusmodi fatisfactibus fiant, & fine labe, labis fuspicionisve, aut specie mali, facro approbante concilio, statulmus & ordinamus conformiter ad facrorum conciliorum & canonum patrum decreta, ut pro electionum confirmatione, postulationum admissione, præsentationum provisione, collatione, dispositione, electione, postulatione, præsentatione, &c. a laicis facienda, institutione, installatione, investitura de ecclesiis etiam cathedralibus, monasteriis, de dignitatibus, beneficiis, officiisque ecclesiasticis quibuscumque, secnon ordinibus sacris, beneficiose, nihil aut vel pol exigatur, fub quocumque titulo, colore, vel nomine aut C alia quavis causa seu occasione, directe vel indirecte; idea pro tonsura et minoribus ordinibus, litteris commendatitis seu dimissoriis ad ordines, pro beneficiorum reperpetuationis, unionisque, et eorumdem in possessionem missione, in canonicum receptione, religionis ingressu observandam decretisque non addendum quibuscumque juramentis, ftatutis, et consuetudinibus introductis, et in futurum introducendis: irrationabilibus etiam illatis judicantes consuetudinem, quæ ad unam prædendam receptus, suorum in dicta prædenda prædecessorum non recipiendi, a quibus jus non habeat, sed a conferentes feu instituente, plures re- D cipiendarum privatione ad fast ecclesias revocent, diffosque grossos fructus pro majori parte in quotidianas distributiones convertant, ut residentes, & divino officio actualiter interessentes, secundum menfuram quam plures minores quinque capiat emolumenti, fub obtestatione divini judicii omnibus præcipientes, et respectu percipientis hujusmodi quotidianum distributionum, jura antiqua facrorum conciliorum & patrum decreta integre observent, & observari faciant.

II. Fidei dignorum relatio ad noftrum auditum perduxit, quantum in multis monasteriis a primæ institutionis puritate recessum sit, præsertim illorum quæ ad virum regularem, & monachalem recepturus *, ut & moribus, & nomine, & habitu religiosi, & haberi, & nominari E veresentur. Quod si in præmissis gubernaculum disciplinæ contemnatur, hoc solum nullare, videmus, ut religio naufragetur. Rebus itaque in deteriora prolabentibus obviam ire volentes, statulmus, ut abbates, & abbatissæ, priores, & præsides, & alii religiosorum superiores, quocum-

* 1. reformatum.

ANNO CHRISTI 1521.

que nomine censeantur, sic sua monasteria in cultu divino, vita, & moribus, vestimentis monachalibus, cibis & potibus reforment, & suos religiosos, & monasteriales ad vitam regularem, & monasticam secundum institutiones suorum ordinum, & secundum institutiones regulares reducant; quod in eis nihil alias regulares reducant; quod divinam majestatem, & reperiatur quod divinam majestatem, & simplicium animos offendere possit. Intra primitias autem per diœcesanos in suis visitationibus diligens inquisitio fiat, & quæ reperirent deformata reformet, & omnia corrigant. Et quæ super præditis factis fuerint, sequenti concilio referant.

IV. Et ne notorium illum abusum, quo nonnulli regulares apostatam incurrendo, sine habitu regulari etiam in publicum incedere non erubescunt, sub diffimulatione cedere non erubescunt, sub diffimulatione perpetrarire videamur; flatuimus quod capperirare videamur; flatuimus quod capmonici regulares de cætero super veste exteriori togam linean tam extra quam interiori togam linean tam extra quam interfra monasterium ferre omnino teneantur: ni fra monasterium ferre omnino teneantur: nisi forte super hujusmodi toga non deferenda privilegium habuerint; quod si deferenda privilegium habuerint; quod si diœcesanis exhibere infra menſem a die, cuprecise computandum habeant, qui visa precise computandum habeant, qui viso privilegio, super alio habitu patenter diprivilegio, super alio habitu patenter differendo, a vestimentis clericorum secularifindo, a vestimentis clericorum secularium ordinabunt, ut expedire, & juris esse videbitur.

V. Cum ex multiplicatione confratrarium fere monopolia oriri contingat; & quæ confratrarium fere monopolia oriri contingat; & quæ in ufus plos confumenda, funt in crapulam in ufus plos confumenda, funt in crapulam converti videantur, liquidem dies festos converti videantur, liquidem dies festos confratrarium non aliter fe confratres dconfratrarium non aliter fe confratres degere celebrare putant, nifi conteſtationibus, gere celebrare putant, nifi conteſtationibus, & obtestatibus deferviant; facro approbante concilio, sub pœna excommunicationis inhibemus, ne aliqui cujuscunque ſtatus inhibemus, ne aliqui cujuscunque ſtatus fuerint, confratrias erigere, & de novo inſtituere, ſine epiſcoporum expreſſo conſenſu, & approbatione audeant. Antiquas ſenſu, & approbatione audeant. Antiquas autem quas per epiſcopos inſtitutas, aut autem quas per epiſcopos inſtitutas, aut aliter approbatas fuiſſe conſtiterit, tolerainus. Omnem baculorum delationem confratribus, & aliis quibuscunque tam intra, quam extra eccleſiam, necnon conventiculorum ſubditorum conſulant, qui de malibus ſuis aliquando exquiretur.

Ad poſtremum nos antiquum morem ſeſtates, quo præcipuæ ſanctiones relegi ſolitæ ſunt, easdem in hoc facro concilio legi juſſimus, leſtheque fuerunt; nec prætermittimus eas, quæ de quadrageſimis, & viſitationibus latæ ſunt; quandoquidem, ut ex multiplici quotimodia, & frequenti relatione cognovimus, in illis plurimum, & graviter delinquitur. Hæc autem omnia, & ſingula cum ſimus curioſe obſervaturi; volumus, & mandamus, ut ab omnibus inviolabiliter, & ad unguem cuſtodiantur, vel obſerventur.

ANNO CHRISTI 1522. 1523. 1529.

HADRIANUS PAPA VI.

Sedit ab anno 1522. uſque ad annum 1523.

CLEMENS PAPA VII.

Sedit ab anno 1523. uſque ad annum 1534.

CONVOCATIO PRÆLATORUM

Et cleri provinciæ Cant. in eccleſia S. Pauli Lond. 5. die menſis Novembris inchoata Anno 1529.

Exist apud Wills. to. III. pag. 740. Ex editis convoc. & Nicolai catergia.

PRæfatis ſactis, perſeciis mandato arche-Epiſcopi London. receptifque & examinatis certificatoriis aliis & procuratoriis, Richardus Volman feſſione ſecunda (Nov. 8.) in prolocutorem electus & a reverendiſſimo admiſſus eſt.

In tertia feſſione (Nov. 12.) archiepiſcopus conferebat de articulis concipiendis pro reformatione abuſuum, quæ articulatim ſequuntur.

1. Quod ſtat proviſio pro clericis ordinandis.

2. Pro eorum moribus reformandis, vid. a. quod non exerceant tabernas, nec ludant taxillis, vel aliis ludis prohibitis; b. quod nulli iis concedantur ſacri ordines, niſi in ætate habilibus, aut approbatis moribus, et ſcientia doctis; c. quod non permittent in locis ſuſpectis fed in cameris propriis, horis competentibus, d. quod non interſint inhonestis ſpectaculis.

3. Pro exceſſivo apparatu clericorum.

4. Quod ſint reformatio de perſonis eccleſiaſticis promotis per ſimoniacam pravitatem.

5. Quod ſint proviſio pro abuſionibus eccleſiarum appropriatarum monaſteriis & aliis locis.

6. Pro reformatione abuſuum regularium perſonarum. Poſtea monuit omnes ſub pœnâ excommunicationis, ne aliquis reveleret extra domum aliquibus perſonis cujuſcunque ſtatus, nifi inter ſemetipſos.

In quarta ſeſſione (Nov. 15. reverendiſſimus conſultavit cum ſuffraganeis, ut ſtat generalis procedat contra Turcam per totam provinciam, & quod ſint generalis procuſio per dictos ſuffraganeos ſuos, clerum, & prælatos proprios ſynodo in eccleſia D. Pauli die Mercur. proximo. (Nov. 17.) Eodem die archiepiſcopus fecretam habuit communicationem cum ſuffraganeis ſuis, exclusis omnibus aliis, poſtea cum abbatibus, deinde cum fratribus Mendicantibus.

Tandem ingreſſus eſt prolocutor cum quibuſdam de clero, qui propoſuit certa capitula in vulgari concernentia utilitatem prædict a ſynodi pro reformatione abuſionum.

In ſequenti ſeſſione (Nov. 19.) reverendiſſimus voluit, ut ſuffraganei ſui & alii prælati concipient proviſiones & ordinationes de abuſionibus, quas ſynodo examinandas obtulerint (Nov. 22.) Deinde dilus reverendiſſimus declaravit, quod quia regia majeſtas profequitur eccleſiam Anglicanam cum ſua defenſione circa libertates eccleſiaſticas & reprimendos hæreticos, & ex aliis cauſis prædicti prælati nominibus ſuis & ſuorum procuratorum pure & ſponte demiſerunt ſummas pecuniarias, quas maxas illi dederant regi, aſſentiente prolocutore & toto clero. Poſt fecretam deinde excommunicationem reverendiſſimi cum ſuis ſuffraganeis cauſa controverſiæ inter epiſcopum Hereford. & priorem S. Joannis de Jeruſalem fuit diſcuſſa.

In ſexta ſeſſione (Nov. 22.) præter proviſiones ſupra memoratas nonnulli epiſcopi & prolocutor ſeparatim articulos & billas pro reformatione abuſionum eccleſiarum appropriatarum monaſteriis &c. proponebant, quorum examen in aliud tempus differebatur.

In ſequenti ſeſſione (Nov. 26.) archiepiſcopus voluit ut ordinatio fieret de appropriationibus eccleſiarum, et de perſonibus vicariis perſolvendis, & poſtea monuit ut concipierentur articuli contra hæreticos et injunxit quibuſdam ne juriſdictionem exercerent ſub nomine delegationum in præjudicium ordinariorum ſub pœna excommunicationis. Die 29 mentis prædicti archiepiſcopus longum habuit tractatum de hæreticis; & ibidem epiſcopus Barbon &c. produxit ſi; bellum continentem nomina diverſorum libellorum hæreticorum, qui cum tractatibus prolocutorum ſuper quibuſdam reformationibus abuſionum prorogabatur in alud tempus. Tertio die Decembris reverendiſſimus fecit quasdam proviſiones contra hæreticos publice legi per cancellarium ſuum, de quibus deliberare voluit in proxima ſeſſione. Deinde per quinque ſeſſiones & prorogationes convocatio continuata fuit uſque ad 29. diem Aprilis anni ſequentis.

ANNO CHRISTI 1530.

STATUTA (a) ET ORDINATIONES. prælatorum in concilio provinciali edita.

In Ms. Cant. Cicop. F. 11. fol. 34.

QUod episcopi tum ex, quæ infra scribuntur, tum omnia alia, quæ suo officio incumbunt diligenter exequantur.

Quum archiepiscopi & episcopi ille debeant forma gregis, ad quam ii debeant infectores reformare, quod neque fieri, nisi ipsi maximis exhibeant in exemplum; majorumque institutis inhærentes, exhortamur in Domino, et in virtute sanctæ obedientiæ atque sub divini attestatione judicii monemus, ut omnes et singuli episcopi in festis principalibus, saltem in festis nativitatis Domini, Paschæ, et Pentecostes, atque in Hebdomada sancta præsentium suam debitam in ecclesiis suis cathedralibus exhibeant, et oleum sanctum ac infirmorum in die cœnæ Domini, quolibet anno, conficiant, nisi eos ab ipsis ecclesiis ac suis superioribus evocari, aut ex infirmitate, vel aliqua alia justa causa sunt absolle contingat. Circuspeant præterea diocesses suas temporibus opportunis, monasteria et hospitalia reformando, eleemum et ejusdem corrigendo, hæreses et errores extirpando, et verbum vitæ in agro dominico seminando. In conferendis ordinibus atque beneficiis, intellectualiter curare, multo diligentius quam ante hac vigilando, ne inhabiles ad curam animarum etiam ad tempus subhitiuantur præcipiendo, beneficiatos, qui ex causa non admodum urgenti absentur, ad residendum in suis beneficiis citra nonem redemptionem compellendo, versusque eadem beneficia pro pecunia locandi prorsus refcindendo: exactiones et cigores officiariorum, et ministrorum suorum compescendo; ecclesiarum et capellarum privilegiatarum abusus comprimendo concionatores idoneos per diocesses suas subinde committendo; hæreticos eorumque libros explorando et corrigendo, et, cum opus fuerit, etiam comdemnando et extinguendo. Et ut rudimenta fidei et literarum tam in universitatibus, quam in aliis gymnasiis puris puris faciantur, purlusque et sincerius coalescant, solicitius incumbendo, abbates et priores ad debitum numerum religiosorum obtinendo, ipsisque religiosis in suis monasteriis degentes, ad monasticam conversationem exercitando ac reducendo, absentes ad sua monasteria compellendo, licentiam capacitatum coercendo. Et ut per proprietarios, rectoresque et vicarios, ut frequentes in suis ecclesiis conciones faciant, aut saltem fieri procurent, distributionesque debitæ inter pauperes eorundem parochianos fiant diligentissime providendo, clericos delinquentes vigilantius inquirendo, et severius quam ante hac corrigendo, cosdemque super hoereticis foelcribus etiam coram tatigis convictos, in carceribus vel in perpetuum retinendo, vel saltem, nisi ex urgentissima causa, ad purgationem admittendo; simoniactos deponendo, et carnis libidine lapsos, ad rigorem canonum et constitutionum, tam in præsenti synodo quam in præcedentibus editarum caligando; venatores et aucupes clericos coercendo, prætensisque vestibus indutos ad vestium modum in hac synodo præfinitum reducendo, et in eadem retinendo, cæterosque clericos ordinibus suis dissolutos ad exercitia et honestam conversationem revocando. Et ut in futurum dicamus, omnes sub cura nostra existentes, ad mandatorum Dei, canonumque et constitutionum, nec non et nostrorum bujus regni legitimorum receptorum et approbatorum, maxime tuitionem fidei et morum integritatem concernentium, obtervantiam verbo et exemplo cohortando, perfuadendo, et, ubi opus fuerit, etiam compellendo.

ANNO CHRISTI 1530.

De qualitate ordinandorum.

Præsentis sacri concilii provincialis authoritate sanctmus, ordinamus, et statuimus, quod nullus archiepiscopus per se, vel per suum suffraganeum quempiam aliene diocesis (exceptis tamen suis regulares exempti) ad sacros ordines inter Cant. provinciam, de cætero admittat, nec ordinet, nec eis, aut eorum alicui liceat extraneos, et qui infra dioeceim vel jurisdictionem suam non sunt oriundi, aut beneficiati, nisi titulo patrimonii, vel domicilium ibidem per triennium non habuerint, quoquomodo animarum etiam ad dem literas ejusdemque superintendentis dimissorias habuerint, quas authoritate præsentis concilii decernimus non esse admittendas quoquomodo. Statutum quoque et ordinamus, quod nullus clericus tæcularis de cætero admittatur ad sacros ordines, nisi habuerit literas testimoniales curati et ecclesiæ parochialis, in qua ipse curatus, aut beneficiatus, vel per triennium proxime, præcedens commoratus fuerit, sub figillo archidiaconatus jurisdictionem habentis, aliloquin sub figillo commissarii in parochia prædicta jurisdictionem habentis; seu, si in aliqua universitate studens fuerit, sub figillo commissarii universitatis Oxoniæ aut Cantecellarii Cantabrig. cum testimonio superioris loci sui, qui literæ ipsius ordinandi vitam, genus, patriam, bonam famam, & conversationem tam circa fidem catholicam, quam circa alia continenet; pro quibus quidem literis & figillo ultra quatuor denarios nihil exigatur, sub pœna suspensionis ab officio, quam ipso facto authoritate hujus concilii incurrat, donec duplum pecuniæ recepit, parti sic lesorati restituat. Exacte etiam curent episcopi, ut aeminem de cætero ad subdiaconatus ordinem promoveant, nisi cum qui adeo sit exercitatus in evangeliis & epistolis sacris, saltem in miffale contentis, et eorundem sensum grammaticalem examinatori prompte & expedite reddere valeat: sicque eorum equibet sufficienter instructus etiam in aliis ad ordi-

(a) Constitutiones istas cum, superiori convocatione continuavit Wilkins, ad illam pertinere putat; sed cum inter veritus libros quendam reperiat continentem res gestas anni 1530, hinc fecius ejusmodi opinatur.

ANNO CHRISTI 1530.

nem illum, quem tunc assumpturus est, per sacros canones requisitus, & in officiis divinis secundum morem ecclesiæ & loci conservandum promptus & expertus; hæc beatque præterea in presbyterum ordinandus exterà ad ipsius officium & ordinem per *c. quæ ipse* §. 8. *distinct.* ipsis sacerdotibus necessario requisita.

ANNO CHRISTI 1530.

De non admittendis ad beneficia per procuratorem.

Quia, ubi res agitur per procuratorem, ordinarius parvi momenti, scientiam, & conditiones personarum procurantur ignorare, & ic-incidens indoctum vel indignum, ut sæpe contingit, aut religiosum ad beneficium curam animarum habens vel capellani, *seposito* religionis titulo, per procuratorem hujus præsentatum in beneficio ecclesiastico intitutere; igitur statutum, ordinatum, & decretum est, ut quilibet ad beneficium quodcunque præsentatus, in persona sua propria ad ordinarium veniat, si in sua dioecesi seu jurisdictione præsens fuerit; si autem absentit, & reliquerit in sua absentia vicarium generalem, ad ipsum venias, ut diligenter examinetur, an moribus & scientia, ac ceteris qualitatibus sit aptus & idoneus ad ejusdem beneficii curam administrandam; ut quod traliter non committendi, quod his singulis de ineptis & indignis hujusmodi per singula collegia, aulas, et hospitia specialem faciant inquitionem; quod si quos libidem inventos, vel per alios denunciatos, nulli dubitos fiedio, in ortu et delictis vitam degentes comperierint, de eisdem diocesanos episcopos, seu eorum officiales, qui beneficiati erunt, cum omni, qua possint, celeritate, et diligentia certiores facere non omittant, qui mox eos ad veniendum in ecclesiis suis cathedralibus debitam, et hospitalitatis solatium, quæ sub velamento fidei deinde hujusmodi fraudulenter subtrahuntur, canonice cogant et compellant.

ANNO CHRISTI 1530.

De absentibus causa studii.

Ne falsus fidei prætextus excufet absentes a beneficiis, ordinarii locorum in suis visitationibus et capitulis diligentem faciant de absentibus a beneficiis suis curatis inquisitionem, nullisque absentium graeia studii in quacunque academia approbata, nisi absentes hujusmodi bonarum literarum capaces, & ad studendum dictum studium admodum apti per probationem legitimam sibi constiterit. Ac deinceps caveant priusi, ne quibus beneficium vel beneficia habentibus (præterquam collegiatum, seu aularum, ut pauperes in facra theologia, jure canonico, aut civili profecturibus duntaxat concedi; a suis beneficiis, præsertim studii, adeste indulgeant vel permittant. Qua in re sub obtestatione divini nominis præcipimus et conjunctim omnibus. Et ut dicta nostra ordinatio promptiorem fortiatur executionem, ulterius statuimus & ordinamus, quod cancellarii seu vicegerentes utriusque universitatis, in primis sua admittant ad sua officia juramentum præstent corporale, aliquam non admittendi, quod his singulis annis de ineptis & indignis hujusmodi per singula collegia, aulas, et hospitia specialem faciant inquitionem; quod si quos libidem inventos, vel per alios denunciatos, nulli dubitos fiedio, in ortu et delictis vitam degentes comperierint, de eisdem diocesanos episcopos, seu eorum officiales, qui beneficiati erunt, cum omni, qua possint, celeritate, et diligentia certiores facere non omittant, qui mox eos ad veniendum in ecclesiis suis cathedralibus debitam, et hospitalitatis solatium, quæ sub velamento fidei deinde hujusmodi fraudulenter subtrahuntur, canonice cogant et compellant.

De hic, qui deputis vestimentis in cure progressi, recipiunt stipendia aliunde.

Hoc sacro approbante concilio prohibemus, ne canonicis vel aliter beneficiati propria cura sua canaria, vel suo beneficio dimisso, aliena deserviat, nec stipendia aliunde percipiat, sub pœna amissionis cuiuslibet fructuum sui beneficii, arbitrio ordinariorum tempore visitationis eorum, sub testimonio duorum aut trium fidedignorum ad reparationem ecclesiæ ornamentorum, et pauperum parochianorum eleemosynas, exceptis illis studentibus in universitatibus, quorum beneficiorum usus fit summam octo marcarum de claro non extenditur.

De hæreticis & hæreticorum libris.

Nolitæ folliciudinis præcipua cura esse debet, ihatim ut pullulare aliquid cognoscimus, quod fidei christianæ puritatem vel ecclesiæ Christi concordiam, pacem, et tranquillitatem offendit, illud penitus reclindere, agrum dominicum a noxiis, zizaniis,

Anno Christe 1530.

sanius, et vepribus omni diligentia expergare. Sane dudum in nostra provincia, quod dolenter referimus, quidam hæresiarchæ damnabilitez execrati alios, secum in indelibilis interitum trahere satagentes, libellos nonnullos Latino et vulgari sermone conscripsere edere, spargere, et publicare curaverunt, contraria fidei catholicæ & Ecclesiæ nostræ ecclesiæ doctrinæ dogmata continentes.

Cujus generis est liber ille, qui Parabola Mammonæ iniquitatis inscribitur.

Item alius liber, qui obedientia Christiani hominis vocatur.

Item translatio novi Testamenti in lingua Anglicana a Willielmo Hitchyns, alias Tindall, corrupta.

Item alius liber, qui revelatio Antechristi intitulatur.

Item, alius liber, qui Dialogus inter patrem & filium vocatur.

Item, alius infamis liber, qui de sepultura mille sychnicis sermone vernaculo compositus est.

Item, allos, qui introductio in epistolam Pauli ad Romanos inscribitur.

Item alius, qui Practica prælatorum; & alius, qui vocatur A. B. C. to the prelacy; & alius, qui vocatur Defensorium pacis; & alius vocatus Dialogus inter generosum & rusticum.

Item, alius in vituperium divi Thomæ, quondam archiepiscopi Cant.

Item, alius, qui De abroganda missa privata Martini Lutheri inscribitur.

Alius, qui enarrationes Martini Lutheri in epistolas Petri nominatur.

Alius, qui Lutherus in epistolas Pauli & Judex vocatur.

Alias de votis monasticis Martini Lutheri.

Item Lutheri commentarius in epistolam Pauli ad Galatas.

Item Annotationes Johannis Oecolampadii de genuina verborum Domini, *hoc est corpus meum*, expositione.

Item commentarius Johannis Oecolampadii in postremos tres prophetas nempe Aggeum, Zachariam, & Malachiam.

Item Johannis Oecolampadii liber in epistolam Johannis catholicam.

Domegoriarum farrago annotationum in Genesin, ex ore Zwinglii.

Commentarius Pomerani in Deuteronomium et Samuelem.

Item Pomeranus in psalmos.

Francisci Lamberti Avinionensis in divi Lucæ evangelium commentarii.

Francisci Lamberti commentarii in Joelem propheram.

Farrago omnium fere rerum theologicarum Francisco Lamberto auctore.

Francisci Lamberti in Sophoniam, Aggeum, et Zachariam.

Francisci Lambertus in Amos, Abdiam, et Jonam propheras.

Nova schola Philippi Melanchthonis in proverbia Salomonis.

Commentarii Philippi Melanchthonis in epistolas sancti Pauli ad Colossenses.

Annotationes Philippi Melanchthonis in epistolas Pauli ad Romanos et unam ad Colossenses.

Translatio sententiarum Salomonis ad Hebræum a Philippo Melanchtone.

Lambertus in Oseam.

Annotationes Christophori Hegendorphini in sancti Marci evangelium.

Job cum commentariis Johannis Brentii.

Ecclesiasticus Salomonis cum commentario Johannis Brentii.

Item Johannis Brentii exegesis in divi Johannis evangelium.

Andreæ Althameri Brentii Annotationes in epistolam Jacobi.

Commentarius Lutheri in Sophoniam.

Commentarius brevis Lutheri ad Othonem Brunfelsium de vita, candore, doctrina, et martyrio Johannis Hussi.

Reliquiæ Johannis Tindall ad dialogum Thomæ Mori militis, in fermone Anglicano.

Item, alius liber, qui intitulatur The disputation of purgatorie editus per Johannem Frithe.

Fellinus super psalterium.

Brentius super ecclesiasticum.

Brentius in Johannem.

Hegendorphinus in Marcum.

Pandecta Othonis.

Catalogus virorum illustrium.

Lambertus in Lucam.

Bucerus super quatuor evangelia.

Annotationes Justi Jonæ in Acta apostolorum.

Matrimonium Johannis Tindall.

Alius liber compilatus per fratrem Willelmum Roy contra septem sacramenta ecclesiæ.

Qui quidem libri, una cum aliis multis perlatis partim a Willielmo Hitchyns, alias Tindall, a Simone Fithe, Willielmo Roy, Richardo Brightwell, partim a Lutheris, Pomeranis, Francisco Lamberto, Hildericho Zwinglio, Johanne Brentio, Philippo Melanchthone, Cristophoro Hegendorphino, Andrea Althemaro Brentio, eorumque complicibus compositi fuit.

Quos omnes et singulos libros infandis et pestilentissimis hæresibus, et blasphemiis referos, innumeris erroribus plenos, una cum prædictis et aliis eorundem similium auctoribus quibuscunque, hoc sacrosancto concilio approbante, damnamus, reprobamus et hæreticos esse judicamus et decernimus. Præterea ecclam patrum nostrorum veligiis inhærentes, prohibemus, ne quis inposterum tradatur, opuscula, scholastica, aut libros quoscunque, sacram scripturam, aut ejus interpretationem in se continentes in linguam vulgarem translatos vendere, emere, commodare, emere, imprimere, inscribere, edere, legere, spargere, vel publicare, in parte vel in toto, palam vel privatim, vel penes se scienter retinere, absque fidei diocesani in scripris licentia præsumat, nisi prius hujusmodi libri episcopo loci exhibiti, atque ab eodem diligenter examinati, atque auctoritate ejusdem comprobati fuerint. Qui vero contra fecerit, ut sicanionum sacræ et hæreticæ pravitatis fautor punitur. Si qua vero persona ecclesiastica vel in prædicto excessu, vel in quavis hæresi vel errore periculoso, quem illico ad monitionem diocesani loci cessantare recusaverit, manifeste deprehensus fuerit aut convictus, beneficiis, si quæ habeat, hoc facto approbante concilio, et ipso jure privatus, et ad dignitates ecclesiasticas, vel alia beneficia, curam animarum habentia, necnon ad curatis officium gerendum perpetuo inhabilis reddatur. Et quia multi libri hæretici etiam in lingua Latina a Lutheo, Lamberto, Pomerano, Zwinglio Oecolampadio, Bucero, Melanchthone, Caroldtadio, Brentio, Jona, Wesselnero, Hegendorphino, Johanne Agricola Uebano, Brenemano, Andrea Knopkyne, Simone Hesse, Johanne Welckyth, Othone Brunfelsio, Wolfgango compositi exiti, et quidem alii libri nullius auctoris nomine prodeantes.

Cujusmodi est liber ille, qui de veteri et novitio Deo inscribitur.

Alius, qui Piæ precationes.

Alius, qui Oeconomia christiana vocatur.

Alius, qui Processus consistorialis martyrii Johannis Hussi intitulatur.

Alius in sermone Anglicano, vocatus, The prologue ineato fifth boke of Moyses called Deuteronomy.

Alius nuncupatus, The firste boke of Moyses, called Genesis.

Alius, qui inscribitur, The prologue into the thirde booke of Moyses, called Leviticus.

Alius, qui intitulatur, The prologe into the fourthe boke of Moises, called Numeri.

Alius, qui vocatur, The prologe into the seconde boke of Moises, called Exodus.

Alius nuncupatus, The fomme of Scripture.

Alius nominates, The exposition into the seventh chapter to the Corlothians.

Alius nominatus, Hortulus animæ, in fermone Anglicano.

Complanationes in Isiam.

Complationes in Hieremiam.

Capita in Oseam.

Capita in Abacuc.

Unio dissidentium.

Confessio exhibita Cæsari in comitiis Augustæ, an. Dom. MDXXX.

Quos omnes libros erroribus et. pestilentissimis hæresibus pleni, brevi gregem dominicum infecturi videntur, si in vulgus prodeant, et passim ab omnibus nihil in illis reperiatur fidei suspicantibus, lectitari poterunt. Et alii etiam ejusdem generis libri, aliis nominibus et titulis quotidie novi parantur, et edentur; ad occurrendum huic eminenti malo, hoc sacro approbante concilio, prohibemus, ne quis librum quemcumque sub prædictis titulis, aut auctorum præfatorum nomine inscriptum aut compositum, vel impositum componendum habere, legere, edere, publicare, seu penes se retinere præsumat. Quod si fecerit, ut de hæresi suspectus habeatur et punitur, nisi forte episcopus loci eidem propter singularem ejus doctrinam, fideique integritatem hujusmodi librum, sive in lingua vernacula, sive Latina editum, ad effectum impugnandi eundem habere, legere, et penes se retinere concesserit. Nova vero opera quecunque ad sacram scripturam ejusve interpretationem, seu ad dogmata ecclesiastica pertinentia, cujuscunque fuerint auctoris aut tituli, ne prius edantur aut publicentur præcipimus, quam ab episcopo loci examinata et comprobati fuerint sub poena præscripta.

Anno Christe 1530.

De clericis venatoribus.

Quum sacerdotes et clerici in sacris ordinibus constituti, cates venatrices loris more laicali ducere, aut accipitres manibus per civitates et loca publica gestare nunc dieserunt, nos tamen clericorum impudentiam poenali lege reprimere cupientes, statuimus, ut quicunque clericus in sacris ordinibus constitutus, vel beneficium adeptus ecclesiasticum, qui canes ducerit, & accipitres, aut aves aucupes per vicos & plateas in villis vel urbibus quovismodo gestaverit, a celebratione divinorum ipso facto per unum mensem sit suspensus.

De clericis & religiosis lapsis in vitium carnis.

Quum nullum vitium æque ut carnis gravet infamia, & ministros Domini deceat mundities & fuga vitiorum, quoniam ipse mundus & fanctus est, ideo Basilenses ordinamus, ut subdiaconus aut diaconus, qui in simplici fornicatione deprehendus, vel concubinatus, vel adulterii fuerit coram ordinario suo, singulis quarriis & sexris feriis omnium hebdomadarum trium mensium in pane & aqua jejunet, & dolore in cassere maneat; ita ut in singulis ordinum prædictorum duplicetur poena pro adulterio, triplicetur pro incestu, in cæteris omnibus quarriis poena crescat, ut impunitas crescit & increpitudo. Quod si etiam curatus vel religiosus in adulterio fuerit deprehensus, duplicetur poenam, veluti qui duplicis voti fit reus & ordinis & professionis. Ut hæc observentur, præscripta prælatorum onera omnes, et ut infamiam vitent, quæ ad illos recurrent, nisi severiter in impunes animadvertant, in Domino exhortamur. Incorrigibiles vero juxta sacrorum canonum statuta deponantur. Quod si quispiam ex iis in basilea fugerit aut alio loco illum deprehendes fit, in quo fama eft pudicitiæ prostitutiones publice fuisse aut exercere exercerit, illi autem qui præscripta poena ordinarii arbitrio, juxta vitii qualitatem.

De Simonia vitanda.

Quanta autem simoniæ infamia curia nostri temporis tam sæculares, quam cujuslibet ordinis religiosos invasisti, quis est qui ignorat? Non enim precibus, & obsequiis tantum, sed et apertis muneribus beneficia, & prælaturas non modo vacantes, sed de vertisimili vacaturas, in animarum suarum gravissimum periculum, his proximis annis absque rubore, & Dei

timore aliquo comparaverunt. Quorum ambitione factum est, ut electionum saluberrimæ formæ, quæ per canones liberæ esse deberent, jam multis annis, vel fraudibus obtenebratæ sint, vel ad compromissi necessitatem redactæ. Ut itaque tantis scandalo salubri aliquo remedio, quanto citius, & melius fieri potest, consulamus, præsentis sacræ synodi authoritate præcipimus, & mandamus, ut ex episcopi hujus, aut provinciæ singuli in suis diœcesibus aut provinciæ singuli in suis diœcesibus diligenter advertant, ne talia de cætero committantur, curentque per se, & ministros suos maxime, qui in præfatorum nostros ejus maxime, qui in præfatorum nostros ejus electionibus tanquam directores, & consultores interesse contingat, ut electiones hujusmodi secundum sacrarissimos canones & indulta principum deinceps libere pro arbitrio eligentium, procedant, fraudesque, & pactiones, per quas in hujusmodi electionibus retia eligentium conscientia captiverint, aut seducatur, penitus tollendantur. Singulique locorum Ordinarii in suis visitationibus, & quoties necessitas postulaverit, diligenterem in suis diœcesibus inquisitionem faciant, an contra aliquos intra eastem ulla simoniace labis nocumenta sint. Et si quempiam, Dei timore, postposito, per pecuniæ, & munerum fordes prælaturam, vel aliud quodcumque beneficium ecclesiasticum adeptum fuisse, comperierint, pœnis jam a jure communi contra simoniace promotos salubriter adinventis, in eundem pœnæ severitate animadvertant, ut quarum pœnarum defuerudo obviosa audaciam jam aliquor annis perpetrabit delinquendi, earumdem nunc innovatione, & irremissibilis exactione cunctos in officio contineat, & a delinquendo cohibeat.

De otio vitando, & honesta alterorum conversatione.

Quia desidia mater est omnium quodammodo vitiorum, hoc sacrum concilium omnibus curatis, rectoribus, vicariis, & cantarillis mandat & præcipit, quod perassis divinis officiis, tam diebus quam festivis, in studiis, orationibus, lectionibus, aut aliis honestis rebus & negotiis, quæ suam decenter professionem, videlicet instituendo pueros in alphabeto, lectura, cantu, aut grammatica. Et tribus in hebdomada diebus tres vel minus duas horas in sacræ scripturæ, vel aliorum doctorum approbati studiis lectione, cessante legitimo impedimento, se exerceant; de qua re diligenter in suis visitationibus inquirant Ordinarii, ut transgressores obsolete & tempus suum male terentes severe castigent & puniant. Et quia nimia fæneratorum interlucra conversatio nonnulla pericula, præsertim ordinis sit contemptum gignere solet, singuli in suis diœcesibus episcopi & cæteri ordinarii curent, quod rectores, vicarii, cæteri, etiam cantarillæ, qui dotem seu beneficiis pertinentes habent, in rectoriis, vicariis, aut cantariis suis, & non alibi, nisi itineris aut infirmitatis gratia pernodient. Et quod si plures in eadem villa sint sacerdotes simul & non separatim, quatenus judicio ordinarii commode fieri possit, communes habeant. Et quia non dolum a malo, sed ab omni specie mali secundum apostolum abstinendum est, ideò, ab eo quod mali apparentiam habet, aut suspicionem inducam gignere, aut populo scandalum, præbere possit, abstinendam est; præsentis sacræ synodi decreto statuimus, ut præfatis synodalis concilii authoritate ultrà inhibemus, ne quis clericus in sacris constitutus, ludos aliquos jure canonico vel regul aut regis authoritate prohibitos, quovis pacto exercear aut utatur, sed loca suspecta & malorum iniquorumque consortia omnino devitet. Tabernas in quibus quodvis genus potus passim venditur, non frequentet; aut in eis quovis modo moram faciat, mulierum colloquia suspecta nullatenus habeat. Quod si per ordinarium quem, aut aliam quamvis sufficienti authoritate fuper aliquo præmissorum prædict. monitus non refipisat, primam vice ab executione sui officii per mensem integrum hebdomadam fuspendatur, & crefcente in hac parte ejus contumacia, creícat & hujusmodi pœna pariformiter. Et si nec sic resipiscat, sed cantarilla, aut alterius generis exilitat, tertiam partem fructuum cantariæ, five beneficii sui ipfo jure sit privatus, in pauperum fubventionem, & alia prout ordinarius quem, aut aliam quamvis, & convertendorum, donec resipiscat, & ab hujusmodi excessibus abstineat. Si vero nec sic resipiscat, nec cantarilla fuerit, sed ex folo ftipendio vivens; si tertio, ut præfertur, monitus non fe corrigat, ab altari remotum se noverit, donec & quamdiu ab hujusmodi excessibus plene abstineat. Item quia, ut ait sapiens, *multa mala docet otiositas*, ad hoc peftiferum vitium evitandum & abolendum, præfentis sacræ synodi decreto præcipimus, & firmiter injungendo mandamus sub pœna fuspensionis ab officio, & beneficio, ut quilibet in facris constitutus, & præfertim sacerdotes ftipendiarii tres horas, vel ad minus duas in sacræ alicujus scripturæ vel approbati Doctoris lectione legalis diebus, ceffante legitimo impedimento, se exerceant.

De dilapidationibus.

Salubriter ab Edmundo, olim Cantuarchiepiscopo, extitit ordinatum, ut decedente rectore, seu bonis ipsius tanta portio per loci ordinarium deduci deberet, quanta ad reparandas ecclesiæ, & aliarum ejusdem beneficii ædium, ruinas videretur sufficere: non eidem ordinationi addere cupientes præsenti decreto statulmus & ordinamus, ut beneficiati, qui delinquis aliquid ex bonis præfecerifum fuorum fub nomine vel prætextu reparandarum ædium, vel fupplendorum ecclesiæ defectuum ex decreto ordinarii, compositione cum hæredibus, executoribus, vel administratoribus bonorum defuncti, vel alio quocunque modo acceperint, illud totum in earundem ædium reparatione, & defectuum earundem fupplemone infra, biennium a tempore receptionis exponere teneantur, & dedictis expensis (si quæ exposita fuerint) circa item & de recuperatione

tionem dictæ summæ recepræ. Quod si incumbem redgraverit aut decefferit, seu a filio quocunque modo receffcrit, tunc summa per eum pro dilapidationibus recepta, & non exposita relinquatur, & realiter tradatur futuro fuccessori, qui sicut dictum fummam nomine dilapidationum recepit, ita in eofdem usus exponat, ut fupradictum est; & ad obfervationem præmissorum in fua inftitutione, five admissione juramentum præstiterit corporale, aliquin inftitutio ipfa five admissio ipso jure nulla censeatur.

De ludimagistris.

Quia vetus eft adagium, quod nova testa capit, inveterata fapit; & qualis est modernator in civitate, talis eft & populus; hoc facro approbante concilio ftatuimus, quod præceptores fcholarium grammaticalium fint præter eruditionem, quatenus fieri potest, viri catholicæ fidei, & ut primum omnium doceant pueros fibi traditos fimplicem fidei & agendorum & fugiendorum, fummam, & ne pueris eudibus prælegatur aliquis liber, quam pro tempore ordinarii nominis mores puerorum, aut ejdem videbuntur corruptura, nequenti libri, quibus quæ per lufum puerilis ingenia inficere poffent. Et quoniam vel propter paftem laborantem in locis ubi hujusmodi publicæ fchoiæ funt, aut propter mortem præceptoris (ut plurimum contingit) quod qui anno aut biennio fub uno præceptore grammaticam addiscere cœpit, illo relicto, cogitur novum adire præceptorem, apud quem aliius eft docendi modus (ut pene diverfus eft apud omnes) artque ita fit, ut rudes adhuc in grammatica magnum ex hoc fentiant in proveffibus fludii detrimentum; ad communem igitur utilitatem totius provinciæ Cant. hoc facro approbante concilio, ftatuimus, ut poft annum a publicatione præfentium unus & uniformis fit docendi grammaticam modus per totam provinciam Cant. nullus author regularum feu præceptionum grammaticalium pueris in grammatica inftituendis edifcendus proponatur, nifi quem archiepiscopus Cant. fimul cum quatuor aliis fuæ provinciæ epifcopis, quatuor abbatibus, quatuor archidiaconis in hac fynodo deputandis hoc anno proxime fequens præfcribendum pueris perlegendum; qui etiam habeant potestatem formulam inftitutionis grammaticorum præmissis præfcribendi. Ludorum vero grammaticalium magiftri, tam admiffi, quam admittendi, juramenti vinculo per locorum ordinarios ad obfervandi omnia, in hoc ftatuto contenta, quatenus eos concernunt aftringantur; maxime hi qui locis fingnioribus publicis fcholas falario publico vel private tenent.

Ut numerus debitus & convenions religiosorum in unoquoque monasterio perpetuo habeatur.

Nihil magis laicos, eos potiffimum, qui religiofo rum locorum fundatores exiftunt, hoc noftro tempore a fimilium locorum fundatione deterret, quam quod videant loca

religiofa carere numero tam religiosorum quam aliorum pauperum, quos vel secundum primævam fundationem, vel secundum portionem redituum, quos nunc poffident, fuftinere & alere deberent; ftatuimus itaque & ordinamus, ut numerus religiosorum debitus in unoquoque monasterio deinceps habeatur, & perpetuo fervetur, oneribus ordinariis atque extraordinariis, proviemumque & præditorum per maris & fluviorum inundationes, & aliquin damnis & ruinis pro tempore perpetis & confideratis.

De educatione & exercitio religiosorum.

Quum ex nulla re magis monafteria collabi foleant, quam cum ignari & rerum agendarum imperiti monafteriis præficiuntur, atque ita expedire habere plures in singulis religiosorum domibus, qui tam in temporalibus quam *spiritualibus* modum & ufum calleant, ut fi quando religioforum domus vacare contingat, non habeant inter fe idoneum de gremio, quem defuncto fubftituant, ftatuimus & ordinamus, ut in quolibet monasterio & loco religioso fit *juxta Cle. in re agro dominico* inftructor aliquis grammaticæ fufficienter eruditus, ad inftruendum religiofos in grammatica & alis primitivis fcientiis. Ex quibus illi, qui in fingulis locis ad capeffendas literas profpere fuccedent, intra biennium poffeffionem eorundem miftantur ad univerfitatem Oxon. vel Cantab. ad ftudendum in facris literis, ut eorundem cognita regulæ divina, magis convalefcat obfervantia veræ religionis. Et ut abbates, & priores diligenter & affidue curent religiofos fuos aliosve per alios locorum monafteriorum provifiores in regulis, conftitutionibus, & ceremoniis fui ordinis inftrui & informari, & quo ad adminiftrationem fpiritualium feu temporalium aptiores inter fuos fratres arbitrentur, eos in adminiftrationibus competentibus exercere fatagant officia illafi, camerarii, hofpitalarii, & alia tam claufiralis obfervantiæ, quam exterioris induftriæ ftatuimus ad hoc aptioribus ita imperiendo & committendo, ut in utrifque viciffim triti & exercitati, ad abbatis feu prioris officium, cum vacaverit, habilitos reddantur.

De recipiendis apostatis, & aliis religiosis pœnitentibus.

Quum inter opera charitatis numerari foleat, fi quis erraverit ab itinere revocet, & ab ecclefia nunquam claudat gremium redeunti; ftatuimus & ordinamus, quod religiofi, qui pœnitentia capacitantem ad literem fquorum præfidentium, vel alias fuperioribus fuis five invitis, five confentibus, fe ab obfervantia regulari abdicaverunt, in mundo aliquando degentes, fi pœnitentes fuerint, & bono fpiritu ad loca fuæ profeffionis redire nitantur, diebotum locorum abbates hos priores ipfos in fuis monafteriis recipere, & fum omni charitate, quantum per ftatuta religionis in eifdem tractare teneantur illis dumtaxat ex-

Concilior. Supplem. Tom. V.

ANNO CHRISTI 1530.

ceptis, qui dioecesano loci, ex figuis & iudicio vehementibus videantur in necem abbatum, priorum, seu fratrum sui monasterii vel olim conspiraße, five in futurum conspiraturi, vel eandem necem aliquatin moliturі. Æstimabitur autem bono spiritu reditum ad suum monasterium religiosus pater, si quamvis locum, gradum, aut conditionem incedens, pro sui abbatis aut prioris secundum regulam arbitrio, humiliter acceptet, & fervet, & per testimonium proborum virorum coram abbate priore, seu ordinario suo, si requiratur, confiteatur, eum, dum extra monasterium agebat, vel falsem per annum ante hujusmodi petitionem prox. præcedentem, si in seculo diutius commoratus eß, honeße vixiße, conversatum, & propositum habuiße recedendi. Quod ß taliter receptus postea a suo monasterio deferra religione decesseris, eum poßea superior ejus in suum monasterium recipere minime hujus vigore statuti teneatur.

Quod litera ex falsa suggestione impetratæ non suffragentur apostatis.

Præterea statuimus & ordinamus, quod nullus religiosus, qui tria cujusvis probatæ religionis vota emiserit, possit per aliquam dispensationem etiam apostolicam, etiam sibi sub plumbo concessam, suum monasterium, domum, hospitale, five collegium exire, aut aliquod beneficium, servitium, aut cantariam acceptare, nisi prius coram ordinario loci, in quo moratur, seu primitus abbate, priore, magistro, five superiore ad hoc vocato, causam five causas in hujusmodi dispensationis suggestione expressas, veras aut justas esse & fuisse probaverit, & pro sic probatis per eundem ordinarium declarari & decerni obtinuerit. Qui contra fecerit, tanquam verus apostata per suum abbatem, priorem, magistrum, five superiorem quemcumque apprehendi, corrigi, & puniri licite poterit; juxta canonicas sanctiones contra apostatas salubriter editas, atque juxta statuta & ordinationes ac constitutiones laudabiles loci illius, a quo sic illicite recesserit.

ANNO CHR. 1531.

De abusibus in capellis sanctæ Johannis & similium.

Quoniam in diversis partibus hujus regni tam milites & alii, qui sunt de religione crucis signatorum hospitalis sancti Johannis Hierosolimitani in capellis suis vocatis, *Lawdes churches* aut *chappelliis*, quam illi in turri London. & alii complures, alibi in ecclesiis seu capellis animarum aliorum parochianos, ad clandestinorum & illicitorum conjugiorum solemnizationem, etiam bannis non editis, & aliorum perceptionem sacramentorum, & sacramentalium, in ecclesiæ scandalum & animarum multarum manifestissimum periculum; prohibemus itaque, ne quis deinceps in ecclesiis seu capellis antedictis vel aliis exempris, alterius parochiæ parochianum, nisi in casibus a jure permissis, ad solemnizationem matrimonii, sive bannis editis sive non editis, vel aliorum sacramentorum perceptionem sine licentia ordinarii admittat, seu eorum aliquod administret, sub pœna excommunicationis, quam contravenientes atque eorum fautores, necnon omnes, qui matrimonium in aliqua hujusmodi capella vel ecclesia ubique licentia dioecesani, solemnizari procuraverint, seu eucharistiam in festo Paschatis, vel circiter, ubique licentia sui proprii curati, seu saltem dioecesani, susceperit præsumpserint, noverint se ipso facto incursuros; a qua a nemine absolvi possint, præterquam ab episcopo, intra cujus dioecesim hujusmodi ecclesiæ vel capellæ situatæ sunt, aliis tam ordinariis & curatis quam partibus etiam laëis prius latisfacti. Et præterea ipsi sacerdotes hujus ordinationi aliqua ex parte contravenientes, adquodcunque beneficium ecclesiasticum per septennium proxsequens ipso facto sint inhabiles.

ANNO CHRISTI 1530.

ANNO CHRISTI 1534.

PAULUS PAPA III.

Sedit ab anno 1534. *usq. ad annum* 1550.

IN SEQUENTEM LUCUBRATIONEM

COLLECTORIS PRÆFATIO.

EO tandem devenimus quo invidiam amollamur in S. R. E. a fectaris nostri temporis & nostratibus etiam nonnullis jam inde ab uno alteroque seculo exsuscitatam, & modo etiam incendium nondum deflagravit. P. Petrus Crabbe in sua conciliorum collectione inferendum censuit *Conßitum defectorum cardinalium de emendanda ecclesia*, Paulo Papæ III. ſuggeßum, utpote quod, nulla licet synodali authoritate munitum, adhuc tamen vim plus quam privatam obtineret, propter ejus, qui conßilium illud exegit, dignitatem, & conſulentium prudentiam cum eruditione ſumma conjunctam. Ejus vestigiis insistendum sibi non duxit, qui pone sequutus est in adornanda conciliorum collectione, P. Laurentius Surius, ratus, nihil nisi concilliare, quodve legis vim haberet in opus illud conferri oportere. Postremum hunc decem fecerat cæteri, a sols, quas subinde compegerunt amplores, collectionibus lucubrationem hanc five repulerant, five reipsam olim, ne iterum affingerent recuſarunt. Hinc calumniandi Romanæ ecclesiæ oblata occasio est, quasi felicet a voluntate reformationis abhorrent, ejus ſcripti evulgationem prohibuerit, metu ne latens ejus conßilium palam detegeretur; quandoquidem nihil egisse deprehenderetur eorum, quæ viri communionis suæ gravißimi, & rei dilcutiendæ a summo ecclesiæ antiſtite deſtinati, agenda judicaſſent. Quin & adeo vehementer libellum illum execratos pontifices Romanos, ſcriptores quidam afferuerunt, ut inter veritos libros accenſendum non dubitaverint, quod a Paulo IV. præſtitum affirmat Joannes Launojus le epiſt. ad Joannem Barillonium; & nouißime Schelhornius bibliothecarius Memmingenſis in epiſt. ad Ernin. Angelum Mariam Quirinum S. R. E. cardinalem. Egregie quidem eam calumniam redarguit præſul ille doctißimus in adnotat. ad eam Schelhornii diatribem, evictaque argumenti librum illum, qui in indice librorum veritorum, Pauli IV. juſſu edito an. 1559. hoc titulo enunciatur: *Liber inſcriptus: conßilium de emendanda eccleſia*, eam tutiusmodo conſilii hujus editionem ferire, quam Joannes Sturmius heterodoxus curavit, adeoque epiſtola ſua ad cardinales producit Argentorati an. 1538. in 4. Quis profecto credat Paulum illum pontificem adeo parum ſibi conſtitiſſe, ut quod ipſe cum cæteris (erat enim ex eorum numero qui conßilium diſſuerant, & ſubſcriptione ſua firmaverat) privatus, adhuc deſerat judicium; dein pontifex reprobaret? Vix præſertim ſummæ gravitatis & ſanctimoniæ, ac reformationis eccleſiaſticæ maxime ſollicitus. His a viro doctrina æque ac dignitate eminentiſſimo accurate expenſis, ita ego perſuadeor, ut editionem opuſculi hujus hic dandam ſumma confidentia aggrediar, nihil metuens cenſuram illam, quam vel ex ipſis operis hujus excerptis in ſuis libris inſertis experto ſuiſſe ſcriptores nonnullos Joannes Launojus non minori mendacio, quam audacia aſſeruit. Ita tandem fiet, ut parcelæ de ſubdubio a collectionibus conciliorum ſcripto isto ſupientur, nec rei eccleſiaſticæ ſtudioſi huc, illuc que quærere cogantur opuſculum, cujus deſiderium vehemens diſceptationes ejus occaſione natæ excitarunt.

CON-

ANNO CHRISTI 1538.

DELECTORUM CARDINALIUM

Ex aliorum præclarorum de emendanda ecclesia, S. D. N. D. Paulo III. ipso jubente conscriptum, & exhibitum anno MDXXXVIII.

Ex edito Lovan. an. 1538.

BEatissime Pater, tantum abest ut verbis explicare possimus, quam magnas graves res publicæ Christianæ Deo optimo Maximo gere debeat, quod te pontificem hi- ce temporibus ac pastorem gregi tuo præ- fecerit, quamque quam habes mentem dede- rit: ut minime speremus cogitatione eas quas Deo gratias debet consequi posse, nam spi- ritus ille Dei quo virtus coelorum firmata est, ut (ut ait prophæta) labentem, imo fe- re collapsam in præceps ecclesiam Christi restituere, & huic ruinæ manum ut per te restauraret, & huic ruinæ manum ut per te restaurare, & huic ruinæ manum ut videremus fapponere decrevit, eamque eri- gere ad priſtinam ſublimitatem decoreique priſtino reſtituere, certiſſimam divinæ hujus ſententiæ conjecturam nos facere valemus, quibus ſanctitas tua ad ſe vocatis mandavit, ut nullus aut commodi tui, aut cujuſpiam alterius habita ratione, tibi ſignificaremus abuſus illos, qui ſtrumoſis videlicet morbos, quibus jam priſdem eccleſia Dei laborat, ac C præſertim hac Romana curia, quibus effec- tum prope eſt, ut pauſatim ac ſenſim in- graveſcentibus peſtiferis his morbis magnam hanc ruinam traxerit, quam videmus. Et quoniam ſanctitas tua ſpiritu Dei erudi- ta: qui (ut inquit Auguſtinus,) loquitur in cordibus nullo verborum ſtrepitu probe no- verat principium horum malorum inde fuiſ- ſe, quod nonnulli pontificum tui prædeceſſo- res, prurientes auribus, ut inquit apoſtolus Paulus, coacervaverunt ſibi magiſtros ad deſiderii ſui, non ut ab eis diſcerent, quid facere deberent, ſed ut eorum ſtudio & cal- liditate inveniretur ratio, qua liceret id quod liberet. Inde effectum eſt, præterquam quod pontificum omnium ſequitur adula- tio, ut umbra corpus, difficillimumque fem- per fuit adhiti veritatis ad aures principum, quod eorum profiteri doctores, qui de- cerent pontificem eſſe dominum beneficio- rum omnium: ac ideo cum dominus jure, vendat id, quod ſuum eſt, neceſſario ſequi- in pontificem non poſſe quidquam ſimoniam. Ita quod voluntas pontificis qualiſcunque ea fuerit, ſit regula qua ejus operationes & actiones dirigantur: ex quo proculdubio effici, ut quicquid libeat, id etiam liceat: Ex hoc fonte, ſancte pater, tanquam ex equo Trojano, ſeruper in eccleſiam Dei tot abuſus & tam graves morbi, quibus nunc E conſpicimus eam ad deſperationem fere fa- lutis laborare, & manaſſe harum rerum fa- mam ad infideles uſque (credat ſanctitas veſtra ſcientibus) qui ob hanc præcipue cau- ſam, Chriſtianam religionem derident, adeo, ut per nos, per nos loquimus, nomen Chri- ſti blaſphemetur inter gentes. Tu vero ſan- ctiſſime pater & vere ſanctiſſime, edoctus abuſus & tam graves morbi, quibus nunc E conſpicimus eam ad deſperationem fere fa- lutis laborare, & manaſſe harum rerum fa- mam ad infideles uſque (credat ſanctitas veſtra ſcientibus) qui ob hanc præcipue cau- ſam, Chriſtianam religionem derident, adeo, ut per nos, per nos loquimus, nomen Chri- ſti blaſphemetur inter gentes. Tu vero ſan- ctiſſime pater & vere ſanctiſſime, edoctus abuſus & tam graves morbi, quibus nunc E conſpicimus eam ad deſperationem fere fa- lutis laborare, & manaſſe harum rerum fa- mam ad infideles uſque (credat ſanctitas veſtra ſcientibus) qui ob hanc præcipue cau- ſam, Chriſtianam religionem derident, adeo, ut per nos, per nos loquimus, nomen Chri- ſti blaſphemetur inter gentes. Tu vero ſan- ctiſſime pater & vere ſanctiſſime, edoctus

cubueris, ut fanatis agritudinis, Chriſti eccleſia tua curæ commiſſa bonam valetu- dinem recuperaret, vidiſti, ac probe vidiſti, inde incipiendam medicationem, unde pri- mum ortus eſt morbus, ſecutiſque doctri- nam apoſtoli Pauli vis eſſe diſpenſator non dominus, & fidelis inveniri a Domino: imi- tatus etiam ſervum illum, quem in evan- gelio Dominus præfecit familiæ ſuæ, ut det illis in tempore tritici monſuram, ac pro- pterea decrevriſti nolle quod non liceat, nec vis poſſe, quod non debes. Ideoque nos ad te accerſiviſti, imperitos quidem, ac tam magno negotio impares, non parum tamen affectos cum honori & gloriæ ſanctitatis tuæ, tum præcipue inſtaurationi eccleſiæ Chriſti, ac graviſſimis veris injuriis, ut omnes hos abuſus colligeremus, tibique il- los ſignificaremus: obtectatum nos reddidu- ros eſſe rationem hujus negotii nobis de- mandati Deo optimo, & negligentes ac in- ſtabiles agerentes, ſique ut omnia liberius inter nos tractari poſſent, tibi a nobis ex- plicari, jurejurando nos deſtrinxiſti; addita etiam excommunicationis poena, ne cuipiam aliquid hujus noſtri muneris proderemus.

Nos igitur tuo imperio parentes collegi- mus, quanto paucioribus fieri potuit, hos morbos communque remedia, ea inquam, quæ pro tenuitate ingenii noſtri excogitare po- tuimus. Tu vero pro tua bonitate ac ſa- pientia omnia recipies ac perficies; in qui- bus pro tenuitate noſtra offenderimus. Ve- rum ut omnia certis quibusdam finibus com- pledamur; cum ſanditas tua & ſit princeps D provinciarum harum quæ ſubſunt ditioni eccleſiaſticæ, ut ſit pontifex univerſalis ec- cleſiæ, ſic etiam epiſcopus Romanus, nihil nobis diceretur ſimplimus de his, quæ per- tinent ad hunc principatum eccleſiæ, quem tua prudentia optime regi videmus: ranges- mus tantum ea quæ pertinent ad officium univerſalis Pontificis, & nonnulla quæ ſunt Romani epiſcopi. Illud vero ante omnia, beatiſſime Pater, putamus ſtatuendum eſſe ut ulcie Ariſtoteles in politi. ſcut in una- quaque republica, ita & in hac eccleſiaſtica gubernatione eccleſiæ Chriſti hanc præ em- nibus legem habendam, ut quantum fieri poteſt, leges ſerventur. Nec putemus nobis licere diſpenſare in legibus nili urgenti de cauſa & neceſſaria. Nulla namque perni- ciofior conſuetudo in quavis republica in- duci poteſt, quam hæc legem inobſervan- tia, quas ſanctas majores noſtri eſſe vo- luerunt, cumque poteſtatem venerandam & divinam appellarunt. Scis tu hæc omnia optime pontifex; legiſti jampridem apud Philoſophos & theologos: illud vero non ta- tum huic proximum, ſed longe prius & po- tius ſuperiore putamus, non licere pontifici & Chri-

ANNO CHRISTI 1538.

& Chriſti vicario in uſu poteſtatis clavium poteſtatis inquimus, a Chriſto ei collatæ lu- crum aliquod comparare. Hoc etenim eſt Chriſti mandatum: *Gratis acceptiſtis, gratis date*. Eſt primum ſtaturis cum ſanctitas veſtra ita gerat curam eccleſiæ Chriſti, ut miniſtros plurimos habeat, per quos hanc curam exerceat. Hi autem ſunt clerici om- nes, quibus mandatus eſt cultus Dei, pres- byteri præſertim, & maxime curati, & præ omnibus epiſcopi. Ideoque ſi gubernatio hæc ſit recte proceſſura, primo danda eſt opera, ut hi miniſtri idonei ſint muneri, quo fun- gi debent.

Primus abuſus in hac parte eſt ordinatio clericorum, & præſertim presbyterorum, in qua nulla adhibetur cura, nulla adhibe- tur diligentia: quod paſſim quicunque ſint, imperitiſſimi ſint, villiſſimo genere orti, ſint mallis moribus ornati, ſint adoleſcentes, ad- miratrices ad ordines faciens, & maxime ad presbyteratum, ad charaſteem, inquam, Chriſtum maxime exprimentem. Hinc inno- mera ſcandala, hinc contemptus ordinis eccleſiaſtici, hinc divini cultus veneratio non tantum diminuta, ſed etiam prope jam extincta. Ideo puramus optimum fore, ſi ſanditas tua primo in hac urbe præficeret huic negotio duos aut tres præſtatos, vivos doctos & probos, qui ordinationibus clerici- orum præeſſent. Inquirerent etiam epiſco- pis omnibus, adhibitis oriam pœnis cenſu- ratum, ut id curarent in ſuis diœceſibus. Nec permitat ſanditas veſtra ut quiſquam ordinetur, niſi ab epiſcopo ſuo, vel cum licentia deputatorum in urbe, aut epiſcopi ſui: inſuper in Eccleſiis ſuis quiſque epi- ſcopus magiſtrum habeat, a quo clerici minores & literis & moribus inſtruantur, ut jura præcipiunt.

Abuſus alius maximi ponderis eſt in col- latione beneficiorum eccleſiaſticorum, maxi- me curatorum, & præ omnibus epiſcopa- tuum, in quibus ufus invalit, ut provi- deatur perſonis, quibus conferantur bene- ficia, non autem gregi Chriſti & eccleſiæ. Ideo in conferendis his beneficiis, curatis, inquam, fed præ aliis epiſcopatibus, curan- dum eſt ut conferantur viris bonis, doctis- que: ideo, ut per ſe poſſint fungi illis mu- neribus ad quæ promoventur: inſuper illis quos verſimile eſt reſidentiam facturos. Non ergo Iealo conferendum eſt beneficium in Hiſpa- nia, aut in Britannia, aut e contra. Hoc ferrandum eſt tam in collationibus, cum- vacant per deceſſum, quam in cellionibus, in quibus nunc tantum habetur ratio volun- tatis cedentis, nullius præterea rei. In ceſ- ſionibus his, ſi quiſpiam præſcreatur probus tamen plurefve, bene factum lei putaremus.

Alius abuſus, cum beneficia conferuntur, ſuu cum cedunttur aliis, ſtrepſit in conſti- tuendis ſuper eorum fructibus, penſionibus. Imo quandoque cedens beneficio omnes ſibi fructus refervat. Qua in re illud eſt ani- madvertendum, nulla alia de cauſa, nullo- que alio jure penſiones conſtitui poſſe, niſi ut quaſdam elemoſynas, quæ in pios uſus & indigentibus concedi debent. Nam cedui- tus ſunt annexi beneficio, ut corpus anime: ideo ſua natura pertinent ad eum, qui be- neficium habet, ut poſſit ex eis vivere ho- neſte pro ſuo ordine, ſimulque quear fuffi- nente impenſas pro divino cultu, & templi faciendumque adium reparatione, et quod reliquum eſt, impendat in pios uſus. Hæc eſt enim natura eorum reddituum. Verum ficuti in rerum naturæ adminiſtratione non- nulla fiunt a natura particulari præter in- clinationem univerſalis naturæ. Sic in Pon- tifice, quoniam eſt univerſalis diſpenſator bonorum eccleſiæ, fi videret eam fuiſſe bonum portionem, quæ in pios uſus expendi debet, aut ejus partem in pium quempiam alium uſum ut eo tempore magis expedire, pos- teſt proculdubio id facere. Ideo jure aeri- to penſionem ponere poteſt, ut ſubveniat egeno, præſertim clerico, ut honeſte queat vitam ducere pro ejuſdem ordine. Ideo- nnes fructus refervari, admique id omne, quod divino cultui, ſuſtentationique haben- tis beneficium tribui debeat, maxime ad ab- ſolutos. Itemque penſiones dari clericis divini- bus, qui commode & honeſte vivere queunt ex redditibus quos habent, magnus certe ab- uſus; tollendus uterque.

Alius item abuſus in permutationibus be- neficiorum, quæ fiunt cum ſolidibus, quæ ſimoniacæ omnes ſunt, nulloque reſpectu habito niſi lucri.

Abuſus alius omnino auferendus, qui cal- liditate quorundam nonnullorum irrepſit jam Cinvaluit in hac curia; nam cum lege cau- cum ſit beneficia teſtamento legari non poſ- ſe, cum non ſint teſtatoris, ſed eccleſiæ, & ut res hæc eccleſiaſtica ſervaretur com- mis bonorum omnium, non autem fieret pri- vata cujuſpiam, adverterunt humana quæ- dam chriſtiana induſtria pluribus modos quibus huic legi illudatur. Nam ſuut renuntiationes epiſcopatuum, aliæque hujuſmodi, quæ non ſunt ſine conſenſu, adjunt reſervationem fru- ctuum, adjunt reſervationem collationis beneficiorum. Inſuper cumulant reſervatio- nem adminiſtrationis, ſeclusique hac pœne epiſcopum, qui nullum jus habet epiſcopi, alterum vero cui omnia epiſcopi competant, non tamen epiſcopum. Videat ſanditas tua, quo proceſſit aſſentatoria illa doctrina, qua tandem effectum eſt, ut id liceat quod libeat. Quid, quæſo, eſt hoc, niſi hæredem bene- ficii ſibi conſtituere. Alius præter hunc in- ventus eſt dolus, cum ſeſſiones coadiutores dantur epiſcopis petentibus, minus valent, quam ipſi fint, ita ut niſi quiſpiam claudo- re oculos voluerit, ſtiquido videat hæredem ea ratione inſtitui.

Item hæc omnia quoque inſtaurata a Clemen- te, ne ſilii presbyterorum habeant paren- tum beneficium, ne ſcilicet res communi- tas eoo modo in privatas diſpenſatur tame- (ut audimus) in hac veneranda lege. No- ſtulimus racere, id quod verſiſſimum eſſe qui- vis prudens per ſe judicaverit, nullam rem magis conſtaſſe hanc invidiam clericis, unde tot ſeditiones ſunt ortæ, & alie inſtant, quam hanc averſionem commodorum & pro- ventuum eccleſiaſticorum a communi ad rem privatam: ante hac omnes (peraban, nunc in deſperationem adducti, acuunt linguas contra hanc ſedem.

Alius abuſus eſt in expeſtativis & reſer- va-

ANNO CHRISTI 1538.

vationibus beneficiorum, & deur occasio, ut alienæ mors defleretur & libenter audiatur. Precludunt etiam aditum supremæ dignitoribus cum vacant, dum latibus captant. Omnes has putamus tollendas causam. Omnes has putamus tollendas esse.

Abusus alius est, eadem calliditate inventus. Nam quodam beneficia incompatibilia tus. Nam quodam beneficia incompatibilia dominis, quos nolunt admonere nos voluerunt, non debent ea uni conferri: nunc in unum, non debent ea uni conferri: nunc in unum, non debent ea uni conferri: nunc in unum

ANNO CHRISTI 1538.

Omnibus in summa explicatis, que per- tinent ad universalis ecclesiæ pontificem, quantum animo potuimus comprehendere, reliqui ut nonnulla dicamus, quæ pertinent ad Romanum episcopum. Hæc Romana ci- vitas ecclesia mater est & magistra aliarum ecclesiarum: ideo maxime in ea vigere de- bet divinus cultus & morum honestas: id- eo, beatissime pater, scandalis tanquam omes ex ea ingrediuntur exemplum B. Petri, ubi sacerdotes quidam sordidi, ignari, in- dur paramentis, & ministros quibus nec in sordidis aeribus honeste uri possent, missas celebrant. Hoc magnum est omnibus scan- dalum; ideo injungendum est reverendissimo archipresbytero vel reverendissimo poniten- tiario, ut hæc curent & amoveant hoc scan- dalum: sicque in aliis ecclesiis.

In hac etiam urbe meretrices ut matro- næ incedunt per urbem seu mula vehuntur, quas affectantur de media die nobiles fami- liares cardinalium clericique. Nulla in ur- be videmus hanc corruptionem, præterquam in hac omnium exemplari: habitant etiam in- signes ædes: corrigendus etiam hic turpis abusus.

Sunt etiam in hac urbe privatorum civium odia & inimicitiæ, quas componere & ci- vos conciliare præcipue interest episcopi: ideo ves conciliare præcipue interest episcopi: ideo per cardinales quosdam Romanos, præsertim qui magis essent idonei, omnes has inimicitiæ componendæ, essent & civium animi conci- liandi.

Sunt in hac urbe hospitalia, sunt pupilli, sunt viduæ. Harum cura maxime pertinet ad episcopum & ad principem. Ideo San- ctitas tua per cardinales viros probos pos- set etiam commode hæc omnia curare.

Hæc sunt, beatissime pater, quæ in præ- sentia pro tenuitate ingenii nostri colligen- da esse duximus: & quæ nobis corrigenda videremur. Tu vero pro tua bonitate & sapientia omnia moderabere: nos certe si non rei magnitudini, quæ nostras vires lon- ge superat, conscientiæ tamen nostræ satis- fecimus; non sine maxima spe, ut sub te principe videamus ecclesiam Dei purga- tam, formosam ac colorum, ubi incredem tam, formosam ac colorum, ubi incredem in unum corpus confenticntem, cum æterna tui nominis memoria. Sumpsilli tibi nomen Pauli, imitaberis, speramus, charitatem Pau- li: electus fuit ille ut vas, quod deferret no- men Christi per gentes. Te vero speramus electum, ut nomen jam Christi oblitum a gentibus & a nobis clericis, restituas in cor- dibus & operibus nostris; agritudines sanes, oves Christi in unum ovile reducas, amo- veatque a nobis iram Dei & ultionem eam, quam meremur, jam paratam, cervicibus nostris imminentem.

Gaspar Card. Contarenus.
Joh. Petrus Card. Theatinus.
Jacobus card. Sadoletus.
Reginaldus card. Anglicus.
Fredericus archiepisc. Salernitanus.
Hieronymus archiepisc. Brundusinus.
Joh. Matthæus episc. Veronensis.
Gregorius abbas sancti Georgii Venet.
Frater Thom. magister sacri palatii.

Ex exemplar Colon. ejusdem. 1538.

ANNO CHRISTI 1545.

AD TRIDENTINUM CONCILIUM OECUMENICUM

Ab anno 1545. usque ad 1563. celebratum.

ADDITIO COLLECTORIS PRÆFATIO.

Si Acosta scit occumenici concilii Tridentini actis a Labbeo traditis supplementa daturo mihi, fratres ingens monumentorum offerebatur, & tanta, quæ unius quærent ad plura volumina impleuda. Multa enim sufficiebat Raynaldi continuator; majora Martene; uberiora adhuc P. Carolus Ludovicus Hugo, Ord. Præmonstratensis, abbas Stivagii in Lotharingia, in suis sacræ antiquitatis monumentis, Stivagii editis, an. 1735. in fol. Quadam Schelhor- nius tum Amœnitat. Literar. to. VII. cum in utroque volumine Amœnitatum hist. Ecclesiast. Ne quid dicam de collectoniibus Puteanorum jeurium, epistolarum Visconti, Vargas, alio- rumque. In tanta rerum copia finis faciendus videbatur adlaborandum esse; neque enim propos- tum mihi fuisset conflictum, duodi Collectionem Conciliorum omnium, a Labbeo præterm sis- rerum, ferebat, ut diceta omnibus voluminis, aut tantum concilia conferarem. Dum hæc ani- mo volutabam, fori mihi, ne cogitanti quidem, objecit primo, quem vel si fimul noviffem, in majorum meum laorum deputarem. Is eft reverendiffimus Pater D. Petrus abbas Ma- noleni Burgonat, Cafflenfis congreg. deuni eximium, qui cum Venetiis eo tempore ageret, quo ego illuc deverfarer, me, fua data opera, feu cafu contenti, atque inter multas de re- ferta fludiis collectionem, incidit ferum de Tridentino concilio, quod argumentum me verfare fe protidit, meditare amplifimum documentorum omnium ad illud pertinentium collectionem; idque operæ, cum poft annum Parmæ rerum illum iterum conventum, in manus fuas cre- giffet ad volumina octo aucturæ teftatur eft. Duo vero volumina fatisque compari, cum pre- ter edita omnia Italiæ Bibliothecas præfens inuiferet & explaveret, ex quibus obfcu- rum fuam, nec quantum locupletavit. Hæc intelligent ego, omnem de fupplementis ad Tridentinum concilium dandis follicitudinem excuffi; neque enim rei ecclefiaftice & litera- riæ conducere vifus quifquam arbitrabar, fi ego ille tradorem manuella ex quo plenior manu rerum illum doctiffimum brevi fufficiturum norem. Quamquam vero ita mecum tunc conftitui, fimul tamen manum ab opere retrahere omnino haud duxi opportunum. Deffe plura in Labbeanis actis intelligebam, quæ ad rerum integritatem ita pertinebant, ut fine illis mancæ effent et truncæ: acta vero multa anfolutiffimum concilionum collectionem, in qua potuerint integra reperiri, plane deficient. His igitur fupplendis fi pro viribus tuisar, ne- mo mihi, credo, deberit. Sed laude potius me dignum putabit, qui fua manuscripta, quæ- bus fuffragabatur allaborandum mihi eft, ne quid deeft ad rerum complementa, indicabo pau- cis. Conciliorum omnium acta in indicibus quibus ducunt exordium. Continuit quod Tri- dentini concilium in indicibus, fapius dictum, nec femel hoc nomine fatta. Bullæ omnes pontificiæ ejus indictionis, protelationis, ac tandem tranflationis locorum exhibendæ erant; de- erant vero ea actis Labbeanis; hæ igitur defcribuntur ex Raynaldo. A quo etiam, ficut ex Martene, & Stivagio quædam pontificiæ bullæ omittuntur fua negotiæ ad concilium epifcopos, feu moderat, feu detrectantes, accept. Detecta tandem quadam a concilio emiffa funt, ea pa- tribus delecte quidam rebus nonnullæ gravoreiæ difcutendæ, ne poft diligentem difcuffio- nem ad concilium referendæ: fruftra hæc ea Labbeo requiras, hic habes. Id genus alia quæ- dam ita fpeciofa judicavi, ut citra perfectionis difpendium nequaquam abeffe ex actis Tridentinis judicaverim. Plura fortaffe reperi potuiffent ex M. SS. codicibus, quibus ex- cutiendis anuci doctiffimi operam fuam altro pollicebantur. Sed nullus Collectori verum Tri- dentinorum palmum ex manibus præripere. Ea ex expectem dodti, quibuscum ne verfetur. Unum tamen non invidebo, quod debeo humanitati viri doctiffimi P. Hieronymi Lagomar- ni e Soc. Jefu presbyteri, viri cum auctitiam vide, fcientiam ac doctrinam fingularem oftenta. Ea eft oratio a Paulo papa IV. in cœtu Patrum (conffiorum vocant) Romæ habita, cum de Tridentino concilio jam penitus abfoluto referendum effet purpuratorum Pa- trum fenatui. Inter Pogianos viri eloquentiffimi fcetur eft, haud tamen alias viri humbratio- nibus quas in MS. codice me olle doctus ferunt, fua tempore in lucem publicam extra- hendis. Interim mea opera & amici beneficio oratione hac rei ecclefiaftice ftudiofi utamur. Inferui etiam fua loco narrationem hiftoricam de inchoatione feu potius reftauratione concil. Tridentini fub Pio IV. pontifice, quam excepi e locupletiffimo codice MS. rerum concilii Tridentini apud excellentiffimum Petrum Gradenigo e S. Juftina Senatorem Venetum, cujus viri humanitatem fummam experiar fum cum ante aliquot annos Venetias me contuliffem. Prænum mihi tunc fuiffet affatim meditare pretiofia illius mercimonia, fed manum continui, amico Benedictino intacta omnia relicturus.

AD CONCILIUM TRIDENTINUM

ADDITAMENTA.

PAULI PAPÆ III. BULLA:

Qua concilium Mantuam indixit.

Ex Raynaldo ad an. 1536. num. 35.

PAulus episcopus servus servorum Dei, ad futuram rei memoriam.

Ad Dominici gregis curam, & regimen, divina disponente providentia, assumpti, nihil magis ex animo desideramus, & ab omnipotenti Deo precari[1] fumus, quam ut ecclesiam suam nobis commissam, & tot hæresum, & errorum ventibus jampridem in fluctibus, Spiritus Sancti operante gratia, nostroque studio repurgatam, ejusque moribus in melius reformatis, debito nitori, & splendori restituram in sanctitate, & justitia gratum Deo obsequium præstare videamus: sed & illa nihilominus cura non tantopere, cum confideramus, atque adeo oculis ipsis cernimus Christianam respublicam intestinis fidelium odiis, & infidelium vi, ac dolis affligum, in diebus magis diffipari, atque adminui. Quibus opportunia remedia adhibere pro pastorali cura cupientes, cum maxime, ut vigilare vis per nos diligenter examinanda, nullum aliam judicaverimus melioremque, ac promptiorem ea, quam majores nostri sanctissima vitæ, adeoque universalis ipsa ecclesia in huiusmodi casibus experta est, salubriorem, generalis videlicet concilii celebrationem. Idcirco eorum sanctis vestigiis insistentes Sacrosanctum Oecumenicum, seu universale concilium, (quod etiam, cum in minoribus effemus, a nobis maxime dedicatum) tenente flatim pontificatu nostro celebrare omnino statuimus, & de hac nostra constanti voluntate, non solum palam loquuti fumus, sed & charissimum in Christo filios nobles, Carolum Romanorum imperatorem, & alios christianos reges, & principes per literas ad nuncios nostros apud certiores facimus; & nunc auctore domino indicare & evinde in loco, & tempore per nos inferius declarando celebrare, ac decernimus. Et speramus, & cum Dei auxilio nobis promittemus, per hoc tam sanctum, & tam salubre remedium, non solum omnes hæreses, & errores ex ægro Domini exirpandos, & christiani populi mores corrigendos, sed & universalem inter fideles pacem componendam, & sacra sub vexillo salutiferæ crucis contra infideles generali expeditione, regna, & terras nobias ab illis occupatas recuperandas, captivosque innumerabiles liberandos, & infideles ipsos ad sanctam religionem nostram, fa-vente domino, convertendos, & sic ab universo orbe in unum, idemque ovile Domini coalescente in vera fide, spe, & charitate subire, & juste, & pie vivatur, & inde ab omnipotenti Deo corona justitiæ expectetur.

Hoc igitur perpetuum, & constans animi nostri super universalis concilii celebratione propositum, & sententiam ad Dei laudem, & gloriam, ecclesiæque sue salutem, decus, & incrementum exequi agredientes; in nomine sanctæ & individuæ Trinitatis, Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, authoritate omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli apostolorum ejus, qua in terris fungimur, de venerabilium fratrum nostrorum S. R. E. cardinalium consilio, & assensu Oecumenicum, seu universale, ac generale concilium in civitate Mantuana loco tuto, commodo, ferrili, & domorum, ac bonarum habitationum copia prædito anno domini MDXXXVII. die XXIII. mensis mai, quæ erit feria quarta post sacratissimum festum Pentecostes inchoandum, & ut cœpitur, continuandum, & auctore Domino, finiendum, nuntiamus, convocamus, statuimus, indicimus, & ordinamus authoritate veritis, & singulis venerabilibus fratribus nostris, patriarchis, archiepiscopis, episcopis, & dilectis filiis abbatibus, & cæteris ecclesiarum & monasteriorum prælatis, abbatissis, cæterarum constituris, in virtute præstiti juramenti, ac sanctæ obedientiæ, & sub pœnis de jure, vel confuetudine aut alias contra eos, qui ad generale concilium non accedunt, statutis, mandantes, quatenus personaliter, præsentes vero impedimento, regnis principes, duces, marchiones, & alios, qui de jure vel confuetudine in universali concilio, interesse debent, per vicissitudinem charitatis Domini nostri Jesu Christi invitantes, et exhortantes, quatenus propace, salute, et augmento ecclesiæ Dei, et pipli personaliter (quod maximus) vel, si personaliter non possunt, per solemnes Oratores suos, congruo tempore huic sacro concilio, in dicta civitate Mantuæ, ut præfertur, celebrando, debeant interesse. Qui tamen, si considerent quam nobis jucunda, Christiana vero reipublicæ maxime necessaria futura fit eorum in dicto concilio præsentia, non dubitamus, quin tam alii supradicti reges, et Principes, quam ceteros imperatores, cum Francisco Francorum rex christianissimus fair illi personaliter interfuturi: siquidem Carolus pro sanctæ fidei nostræ zelo, et amore, quo, quam Serenissimi Ferdinandi Romanorum regis fratris sui, ac electorum, ceterorumque sacri Romani Imperii ordinum nomine pro universalis concilii celebratione apud foelicis recordationis Clementem Papam VII. Prædecessorem nostrum sæpenumero et maximopere institit; et cum variis rerum perturbationibus, et bellis, ac aliis legitimis de causis, et præsertim præfati Clementis superveniente obitu, tam sanctæ operis et optimi animi, quem ad hoc idem Prædecessor habebat, impeditus esset effectus, nobis ob hanc nostram promptam, ultroque sibi, et omnibus supradictis ab initio usque nostri pontificatus, ut prædictum est, a nobis significatam, et oblatam super dicto concilio, per nos indicendo, et celebrando deliberationem, et proxime in prædictorum fratrum nostrorum S.R.E. cardinalium generali congregatione decretum, et declaratam conclusionem, qua decuit filiali reverentia eodem nomine maximas gratias egit. A Francisco rege pregrato, qui etiam ad eundem Clementem et sacrum ipsorum cardinalium collegium plenas pietatis, ac religionis hac de re literas dexipserat, quale a principe vere christianissimo speradamus consensum, et conforme bone nostræ voluntati super hujusmodi concilii negotio responsum accepimus.

Et nihilominus eos imperatorem, reges, principes, et alios prædictos similiter rogamus, et hortamur, ut omni adhibita opera, et studio efficiant, et omnes, et singulæ personæ in eorum regnis, et dominiis existentes, quæ de jure, vel confuetudine generalibus concilis interesse debent, ad concilium hujusmodi, cessante legitimo impedimento, de quo legitime docere teneantur, per sonaliter, alias per ictoneos nuntios, procuratores, vel oratores legitima mandata habentes, concilio prædicto interesse et ut-que ad ipsius conclusionem, et absolutionem in dicta civitate Mantuæ morari debeant, et tic congregata multitudine Christianorum copia, ea quæ ad Dei laudem, ecclesiæ in moribus reformationem et exaltationem. herefam vero omnimodam extinctionem, fidelumque prædictorum concordiam, et faluem, ac generalem contra infideles expeditionem pertinent, in eodem concilio. Deo auctore, et adjutore, faluberiter ordinetur &c. (adjecta fuit nobis bulla de ejusdem diplomatis promulgatione, & affixione). Nullo ergo &c. Datum Romæ apud sanctum Petrum anno incarnationis dominicæ MDXXXVI. IV. non. Junii Pontificatus nostri anno secundo.

Ego Paulus catholicæ ecclesiæ episcopus subscripsi.

Ego Johannes episcopus Offiensis, card. Senensis subscripsi.

Ego Jo. Dominicus, episcopus Portuensis, card. Tranensis subscripsi.

Ego Bonifacius episcopus Sabinensis, card. Theatgensis, manu propria subscripsi.

Ego Laurentius episcopus prænestinus, card. Campegius, manu propria subscripsi.

Ego Augustinus card. Perusinus, sanctissimi Dominis nostri papæ camerarius, subscripsi.

Ego Vincentius Carafa, card. Neapolitanus manu propria subscripsi.

Ego Andreas card. Parmensis, manu propria subscripsi.

Ego Franciscus card. S. Crucis manu propria subscripsi.

Ego Franciscus card. Cornelius, manu propria subscripsi.

Ego Nicolaus card. Capuanus manu propria subscripsi.

Ego Hieronymus card. de Ghinucci, manu propria subscripsi.

Ego Jacobus car. Simonetæ, manu propria subscripsi.

Ego Gaspar card. Contarenus, manu propria subscripsi.

Paulus sanctæ Euftachii diacon. cardinal. ..... subscripsi.

Alexander S. Mariæ in via lata cardin. Cæsarianus subscripsi.

Joannes card. de Salviatis, manu propria subscripsi.

Nicolaus cardin. Rudulphus, manu propria subscripsi.

Ego Augustinus S. Adriani diac. card. Trivultius manu propria subscripsi.

Ego Hercules S. Mariæ Novæ, diac. card. ..... manu propria subscripsi.

Ego Marchaus S. Theodori diac. card. de Guidis subscripsi.

Ego Hieronymus cardin. Grimaldus subscripsi.

Ego Alexander card. de Farnesio Vicecancellarius subscripsi.

Ego Galdo Alcanius Sforzia card. S. Floræ, manu propria subscripsi.

Ego Martinus S. Mariæ in Aquiro diac. cardin. Caracciolus subscripsi.

Fides publicationis supradictæ bullæ.

ANno a nativitate Domini MCXXXVI. indictione IX. die vero dominica Sacratissimæ Pentecostes IV. *mensis* Junii, *pontificatus* ejus in Christo patris & dominibus Pauli divina providentia papæ III. anno ejus II. ego Johan. Dollatoris pilis SS. D. N. papæ cursor de curia Cæsaris, litteras apostolicas secularisantis, convocationis, statuti, indictionis, ordinationis, mandati, invitationis, exortationis, organizatis, voluntatis & decreti concilii generalis Mantuæ, justa formam ipsarum litterarum celebrandi in ecclesia S. Johannis Laterannensis, & basilica S. Petri de Urbe, dum ibidem missæ & alia divina officia celebrarentur, & populi multitudo copiosa adfisteret, alta & intelligibili voce coram omni populo ibi flante, declare de verbo ad verbum legi. Et eam ego Johannes, quam Petrus Serrano, & Petrus Gomes familiares SS. domini nostri papæ carissimi, easdem literas locas & publicaras ad valvas ecclesiæ & basilicæ prædictorum affixisse, & affixas ibidem per spatium unius horæ & ultra in qualibet ecclesia dimissus, relictis in ipsis valvis præfatarum litterarum copiis cum singulis bullis per eos authenticatis, ut moris est. Eadem die ego idem Johannes Dollatoris curfor & Petrus Serrano & Petrus Gomes præfati, dictas tertio fcriptas literas apostolicas legimus, publicavimus & affiximus in valvis feu portis cancellariæ apostolicæ in acie campi Floræ horæ vesperorum, & similiter per spatium unius horæ & ultra in qualibet ex ipsis locis affixas dimisimus; dimissis similiter in valvis dictæ cancellariæ apostolicæ, & acie campi Floræ copiis cum originalibus collationatis similiter, ut moris est.

Ex Mart. Vest. Mon. pag. 1015.

Ita

ANNO CHRISTI 1545.

Ita eſt Johannes Dollatoris curſor.
Ita eſt Petrus Serano curſor.
Ita eſt Petrus Gomez curſor.
Ita eſt Thomas Roger magiſter curſorum.

EIUSDEM PONTIFICIS

Bulla alia prorogationis concilii ad Kal. Novemb. 1537.

In Nomine Domini Amen.

Aand Schelhor nium annot. nit. liter. 20. pag. 1254.

NOverint univerſi hoc preſens publicum inſtrumentum inſpecturi, quod Nos Jacobus Puteus, J. U. D. Canonicus Sabinenſis, Reverendiſſimi Domini, Domini curiæ cauſarum cameræ Apoſtolicæ generalis Auditoris, romanæque curiæ judicis ordinarii locum tenens, habuimus, vidimus, & diligenter ſupereximus ſanctiſſimi in Chriſto patris & domini noſtri, domini Pauli divina providentia Papæ tertii literas ejus vera bulla plumbea cum cordulis ſericeis rubei croceique, coloris more Romanæ curiæ impendentibus bullatas, & omnimoda ſuſpitione carentes. Quarum quidem literarum tenor continentia erat ilta.

PAULUS.

Epiſcopat, ſervus ſervorum Dei ad futuram rei memoriam.

DEcet romanum pontificem pro paſtorali ſuo officio, non ſolum jam orta in grege ovium ſibi commiſſarum ſcandala auferre, & ne ſolantur procurare, verum etiam, quantum cum Deo poteſt, earum commodis providere. Superioribus quoque anno, deſiderantes his malis & calamitatibus, quibus chriſtiana miſtriplieiter laborat eccleſia, pro officio noſtro ſuccurrere, veſtigiis majorum noſtrorum, qui ſaluare remedium in ſimilibus caſibus univerſalis Concilii celebrationem experti fuerant, inhærendo. De venerabilium fratrum noſtrorum ſanctæ romanæ eccleſiæ cardinalium conſilio & aſſenſu cœcumenicum ſeu univerſale concilium in civitate Mantuæ perſtitui- anno die XXIII. menſis Maii proxime futuri indicendum, indiximus univerſis & ſingulis venerabilibus fratribus noſtris, Patriarchis, archiepiſcopis, epiſcopis, & dilectis filiis abbatibus & cæteris eccleſiarum & monaſteriorum prælatis ubique terrarum conſtitutis, mandantes, quatenus perſonaliter, chriſtianos vero, principes & alios, qui de jure & conſuetudine in hujuſmodi concilio intereſſe debent, exhortantes ubi pro pace, ſalute & augmento eccleſiæ Dei & ipſi perſonaliter (ſi poſſent), ſeu etiam, per ſolemnes oratores ſuos congruo tempore, dicto concilio in civitate Mantuæ, ut præfertur, celebrando deberent intereſſe, prout in aliis literis noſtris, quas tum Romæ in locis ſolitis, tum per literas & nuncios noſtros ad hoc deſtinatos, in omnibus chriſtianorum partibus publicari fecimus, plenius continetur.

Cum autem nuper dicti concilii inchoandi tempore appropinquaret, dilectum filium, nobilem virum Fridericum Ducem Mantuæ, quem promptiſſimum in hoc futurum ſperabamus, ut civitatem prædictam in hoſpitiis, victualibus & aliis rebus neceſſariis pararet & diſponeret, requiſiſſemus, ipſe Dux nobis ſuper hoc reſpondens, non parvam hanc negotio intulit difficultatem, aſſeres militare præſidium & pro eo nutriendo ſtipendium, pro noſtra & aliorum orientium ad concilium ſuoque civitatis (ut dicebat) ſecuritate ſibi neceſſarium eſſe. Quam quidem objectam tam ſanctæ operi difficultatem, licet difficillimum & fere impoſſibile nobis fuiſſet, hoc tempore, quo præter alias noſtras & apoſtolicæ ſedis longe ſaltior gravioresque impenſas, tunc cum preſtiſſimus fidei noſtræ hoſtis univerſum chriſtianum imperium occupare moliatur, etiam littora & urbes ſtatus noſtri ab utroque lealico maxi- defendere cogimur, pecunias alio divertere, tamen omnino ſuperare conati fuiſſemus, niſi rem incongruam, & mali exempli judicaviſſemus armatum concilium celebrare.

Eidem itaque Duci ſtatim reſcripſimus; ad tam ſanctum opus progrediamur, nec nobis nec aliis illue conventuris aliquid timendum eſſe, minimeque æquum fore, ibi arma comparet, ubi libera omnium ſuffragia eſſe deberent. Ideoque nihil aliud eſſe jam petere, quod petebat, quam, civitatem prædictam manifeſte denegare. Cum autem nos multis etiam aliis rationibus ſuſpitionem hujuſmodi ab ejus animo tollere conati fuerimus, idque non ſemel tantum, ſed pluries fruſtra contenderimus, coactiſ famus de loci mutatione & ut maturius id facere poſſimus, de concilii celebratione ad aliquod tempus prorogenda cogitare.

Quod quidem tum ex eo, quia rem tam ſalutarem, & tam chriſtianitati neceſſariam accelerare potius, quam differre voluiſſemus ; tum etiam quod cæterorum (prout veremur) aliquos ex conventuris noſtræ indictioni conſtos, iter aggredi cœpiſſe, & ſe ſub cam ſtationem, ne noſtra moleſtia, vel progreſſuros, unde jam excluſi ſunt, vel tanto itinere fruſtra ſuſcepto in eam partium regionem, certe moleſtiſſimum nobis fuit. Quando autem aliena, non noſtra culpa ad hoc devenitum eſt, æquiore animo id ferimus. Ut igitur quam citius eam, quæ ex inopinato hujus rei eventu in ipſorum conventorum mentibus forſan oriri poſſet, perturbationem tollamus, ac eorum incommodis (ut fieri poteſt) occurramus, de præfatorum ea ridiculum conſilio & aſſenſu, tempus celebrandi hujuſmodi ſa- ſend-

ANNO CHRISTI 1545.

lend. Novembris proxime futuri prorogandum duximus, prout prorogamus, alteriue non minus commodi & idonei loci electionem interim per nos faciendam, ad eorum, ad quos ſpectat, votum, quam citius fieri poterit, deducturi.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ prorogationis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attemptare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli apoſtolorum ejus ſe noverit incurſurum.

Datum Romæ apud ſanctum Petrum, anno incarnationis dominicæ 1537. duodecimo kalend. maii, pontificatus noſtri anno tertio.

Blosius
B. Motta.

Quibus quidem literis apoſtolicis diligenter inſpectis, per notarium publicum infra ſcriptum ipſas exemplari mandavimus & tranſumi, ac in publicam formam redigi. Decernentes & volentes, ut hoc tranſumpto publico ſive exemplo, plena fides deinceps adhibeatur, ubilibet in locis omnibus & ſingulis, quibus fuerit opportunum, ipſumque tranſumptum fidem faciat & illi ſtetur, ac ſi originales ipſæ literæ apparerent. Quibus omnibus & ſingulis auctoritatem noſtram ordinariam interpoſuimus, & decretum; & ad amplioren evidentiam præmiſſorum ſigillum prædilibati reverendiſſimi Domini Auditoris, quo utimur, duximus apponendum.

Actum & datum Romæ in domo prædilibati domini Auditoris, in qua jura reddi ſolent, hora veſperarum & audientiæ cauſarum conſuetæ, ibidem ad jura reddendum in loco ordinario pro tribunali noſtro ſedentes. Sub anno a nativitate domini milleſimo quingenteſimo trigeſimo ſeptimo, indictione decima, die vero mercurii, ſexta decima menſis maii, pontificatus præfati ſanctiſſimi Domini noſtri anno tertio, præſentibus ibidem diſcretis viris, magiſtris, Philippo de Quintellis, & Jacobo Apocelio, dictæ Curiæ cauſarum camere Apoſtolicæ Notariis teſtibus ad præmiſſa vocatis atque rogatis.

Et quia ego Johannes Jacobus Bucca, cur. cauſ. cameræ apoſtolicæ notarius, exhibitioni, præſentationi, aufcultationi & & tranſumptioni ſupraſcripti literarum, ac omnibus, & ſingulis præmiſſis præſens fui, eaque ſieri vidi, & audivi, ſupraſcriptum tranſumptum inſtrumentum, alterius manu ſcriptum exinde publicavi in fidem præmiſſorum omnium.

Johannes Jacob Bucca
Notarius qui ſupra ſcripſit.

ANNO CHRISTI 1545.

ALTERA PROROGATIO CONCILII

Ad Kal. majar 1538. & indictio Vicentiam.

Ex Raynaldo ad an. 1537. num. 36.

PAulus epiſcopus ſervus ſervorum ad futuram rei memoriam.

Beneditus Deus & Pater domini noſtri Jeſu Chriſti &c. qui ſecundum multitudinem miſerationum ſuarum jugum, quod cervicibus Chriſtianorum perfidiſſimus Turcarum Tyrannus imponere moliebatur, ſola virtute mirabilium ſuorum confregit, atque diſſipavit: unde nos cum univerſa Dei eccleſia meritas ipſi gratias agimus, quod tantam nobiſcum miſericordiam fecit, ut ſine timore de manu inimicorum liberati in ſanditate, & lætitia ſerviamus illi; quodque de univerſali inter Chriſtianos pace, tanto ſtudio a nobis hactenus procurata, melius jam ſperare, & ſacroſanctum Œcumenicum conciliuin, quod anno proxime præterito indictimus, tranquillato, nunc omnium animo, ex frequentiore Chriſtianorum conventu poterimus celebrare.

Sane ſuperioribus menſibus cum appropinquaret nunc tempus, quo præfatum univerſale concilium celebrandi civitas Mantuana, quam ad id in ea celebrandam elegeramus, nobis (nihil ex expoſitionibus) impoſita fuiſſet, tempus celebrationis hujuſmodi ad Kal. novembris, proxime futuri, ut interim de alio loco cogitare poſſemus, prorogavimus, hancque prorogationem Chriſtianis principibus & Prælatis nonam feclmus. Cum autem de loco prædicto ad huc maxime opportuno deliberare cogitaremus, interim ſuprædictus impiiſſimus Turcarum Tyrannus ingentiſſimis, ſi unquam antea, copiis terra, mariique congregatis velut Chriſtianum Orbem devocaturas, jam Italiæ partem, igne, ferroque devaſtare coepit, magno, & manifeſto omnium Chriſtiane reipublicæ periculo, niſi repente miſericors Deus nobis aſſuiſſet, qui ſanctiſ nominis ſui hoſtes, non humanis auxiliis, ſed mirabili dexteræ ſuæ potentia, & ſuorum Chriſtianorum ita averſit, ut non diſcedere, ſed fugere potius, nullis preſequentibus, videretur.

Nos vero, licet durante periculo ſuprædicto, eſſemus pro parte noſtra circa remedia contra tantam tunc imminentem calamitatem procuranda, & pacem inter Chriſtianos principes concillandam, eorumque animos contra communem fidei hoſtem excitandos, continua ſtatuerimus, non tamen propterea deſtitimus, etiam de loco ipſo celebrationi hujuſmodi accommodo eſſe ſoliciti, fed requiſita non ſemel per literas, & nuncios noſtros Chriſtianorum principum opinione, ſi quid haberent, quod ſuper loco prædicto ad nos referendum exiſtimarent, unde in certam, & determinatam ejus electionem devenire poſſemus, cum ab eis nihil certi, aut quod inter ſe ſuper hoc conveniret, acciperemus, & tempus majore in

ANNO CHRISTI 1545.

in dies ecclesiæ detrimento præterfluere, nequaquam etiam hac in parte officio nostro deesse voluimus: sed omnibus diligenter perpensis, cognoscentes nullum ufquam alium locum huic celebrationi magis idoneum, quam in dominio Venetorum haberi posse, cum præsidiis Venetis paterne nunc regimus, ut aliquam fuis civitatibus hoc tam sancto operi paragendo nobis accommodarent. Qui tametsi jam tum ab initio Turcici motus, quando a nobis de hoc sunt requisiti, vicinorum periculis, deinde etiam ipsorum non parum impediri essent, cum Turcarum Tyrannus Corcyram ipsorum ditionis insulam, unum e præcipuis Christiani Orbis propugnaculis, validissima obsidione infestaret, tamen pro veteri fua in Deum pietate, erga universam Christianam, rempublicam amore, fuam civitatem Vicentiæ, aeris salubritate, ubertate foli, situ & locorum amœnitate, aliisque ad id requisitis commoditatibus præstantem, & nequid jure fuspectam, ad dicti concilii celebrationem nobis benigne, & libenter concesserunt. Verum cum, impedimentis obsistentibus supradictis, vix post concessionem hujusmodi nobis significatam, tantum temporis, ut præfertur, antea protogati fupereffet, ut de hac loci accommodatione principes, & prælatos ad hujusmodi concilium conventuros posse mus reddere certiores, nec dum ipsi intra terminum Kal. Novembris anni præstitutum ad civitatem ipsam Vicentiæ se conferre valerent, celebrationem hujusmodi in aliud magis opportunum tempus differre coacti fumus. Re itaque cum venerabilibus fratribus nostris sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalibus mature discussa, & examinata, habita etiam jam ingruentis hyemis ratione, initium celebrationis hujusmodi ad vernum tempus multo mitius, & Kal. maii proxime futuri an. Dom. MDXXXVIII. de eorundem fratrum noftrorum consilio, prorogavimus, prout per præsentes prorogamus, hortantes, ut, juxta formam, & tenorem literarum indictionis concilii prædicti alias per nos factæ, & in domino requirentes omnes, & singulos Christianæ religionis principes, & prælatos, circa terminum Kalend. Maii fuprafcriptum ad antedictam civitatem Vicentiæ se conferant: in qua ad Dei laudem, & gloriam ecclesiæque sanctæ fuæ pacem, falutem, & incrementum, hanc fanctam universalem synodum, favente domino, dicta die inchoare, & fuccessive ad opportuna finem perducere omnino decrevimus: nulli ergo, &c. Datum Romæ, apud Sanctum Petrum anno incarnationis Dominicæ MDXXXVII. VIII. idus Octobris pontificatus noftri anno III.

Apud Raynald. ad an. 1538. n. 60.

TERTIA PROROGATIO CONCILII

Ad Pascha resurrectionis Domini an. 1539.

Paulus epifcopus fervus fervorum Dei ad futuram rei memoriam.

VNiversi populi Christiani curam, licet nobis immeritis, divinitus conceffam, fuftinentes in terris, officii noftri partes existe putamus, ut fi quid idem populus ob temporum conditiones facere omiserit, quod ad pietatem erga Deum pertineat, per nos, ut id commode exequi valeat opportune provideantes, præcipue principum votis, & precibus nos ad id impellentibus. At cum ftatum Chriftianitatis, hinc divecfis hereticis turbatum, inde diffidentibus inter fe Christianis principibus, Turcarum minis, ac violentiæ expofitum videremus, decernendum universale, ac generale concilium Mantuæ primo, & deinde (Mantua nobis denegata) in civitate Vicentiæ indictum, spem certam in ipfo Deo reponentes, profe nos per illud ipfas hæreses exinguere, & facie Turcarum impetus retundere. Preterea autem menfibus cum tempus ipfius concilii celebrationis inftaret, nofque, propterea quod ad civitatem Nicliæ profectibantur, ut pacem, & concordiam inter charifimos in Chriflo filios noftros Carolum Romanorum imperatorem femper augustum, & Franciscum regem christianissimum tories per literas, nuntios & legatos noftros fruftra tentaram, per nos ipfos, & qua via fieri poffet, ipfi concilio celebrando perfonaliter intereffe ftatuto tempore nequiremus, tres legatos noftros, & apoftolicæ fedis, videlicet venerabilem fratrem Laurentium epifcopum Sabinen. & dilectos filios Jacobum S. Apollinaris, ac Hieronymum S. Chryfogoni presbyteros S. R. E. cardinales ad eorum miffimus, nofque ad civitatem Nicie profecti, ibi utriufque principis colloquium, quod antea magna cum inftantia procuraram, habuimus, & a Dei mifericordia tandem impetravimus, ut fi non plenam pacem, in quam omnes nervos noftrarum actionum tum intendimus, & recreatis animorum, indudiafque decennales ante nonnihil inde, difcefum videremus conftituras.

Cum autem antea, & nuperrime noftri legati ad nos fcripferint, neminem ex conventuris Vicentinam ad concilium venifle, et uterque principes, fafta per nos in ipfo colloquio de celebratione concilii mentione, fua quifque regna a quibus diu abfuerat, revifere cupientes ipfos conventuros, quorum Emagna pars cum ipfis principibus erat, ad propria, ad tempus aliquod, redire capiebat, ad utiendum ad ipfum concilium expectari; ideaque charifimus quoque in Chriflo filius noftcr Ferdinandus Romanorum, atque Hungariæ, Bohemiæ rex illuftris, pro præfatis regnorum fuorum per fua literas petierit. Nos confiderantes præfentem ftatum Chriflianitatis generali omnium nationum, ac frequentia perfonarum conventuram ad concilium, fi unquam antea, in præfenti indigere, exiftimantefque caeteros A conventuros, ut ipfius colloquii finem viderent adventum fuum ad diftam civitatem Vicentiæ diftuliffe magno Dei beneficio; jaftis inter ipfos principes pacis fundamentis, illamque interim pleniffime confeftam iri, ficque concilium ipfum felicius ac fanctius celebrari, & optatos fructus inde colligi poffe, fperantes ipfos conventuros ad veniendum ad ipfum concilium, ufque ad feftum Pafcharis refurrectionis Dominici noftri Jefu Chriti proxime venturi, expectandos duximus, & expectari voluimus, ipfis Legatis, omnibufque, & fingulis aliis quacunque dignitate fulgentibus ad quos expectabilitet fpectare poffit, ne interim circa ipfam celebrationem procedant, aut modo aliquo fe intromittant, in virtute fanctæ obedientiæ mandantes. Nulli ergo hominum liceat hanc paginam noftræ voluntatis, & mandati infringere, vel ei aufu temerario contraire. Si quis autem &c. Datum Romæ anno Incarnationis Dominicæ MDXXXVIII. IV. Kal. Julii pontificatus noftri anno IV.

Apud Cattiu. 1545

BULLA DECLARATIONIS

Non inchoandi concilii post Kal. Maii 1538.

Paulus epifcopus fervus fervorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

ROmanus pontifex, fupra gregem Dominicum paftor divina conftitutus difpofitione, ad ea fux vigilantiæ curam adhibere confuevit, per quæ fcandala & diffidia, quæ inter ipfius gregis oves, præfertim ex variis interpretationibus oriri poffent, obviare. Hodie fiquidem, cum ad noviffimum noftram devenifset, quod nullus ex iis, qui ad concilium conventuri fint, ad civitatem Vicentiæ pro celebrando concilio in die Kalendarum maii proxime futuri inchoando deputatam, pervenerit, habita fuper hoc cum venerabilibus fratribus noftris S. R. E. cardinalibus deliberatione matura, ab ipfo concilio in præfentia inchoando, de ipfarum fratrum confilio fuperfedendum effe decrevimus, & fpecialis filii noftris, & fanctæ fedis apoftolicæ legatis ad dictam civitatem occafione dicti concilii deftinatis inquisitores, ut donec aliud a nobis ordinatum fuiffet, ab ipfius concilii inchoatione fuperfederent, prout in noftris in forma brevis literis defuper confectis plenius conftetur. Cupientes autem ante omnia occafionem dubitationis aut difficultatis, que circa inchoationem, aut aperitionem dicti concilii, aut aliàs circa ipfum concilium, modo aliquo, E. S. R. E. cardinalium numero legatos miffiorti poffet, tollere, & amputare, de corumdem fratrum confilio, & affenfu, ftatuimus, & ordinamus, non fuiffum dictum Concilium; etiam poftquam dicta dies Kalendarum Maii venerit, inchoandum, aut aperiendum non effe, verum etiam generaliter diem ipfius concilii inchoandi in aliam diem, per nos de diftorum fratrum confilio declarandam, differendum fore, prout di-

ANNO CHRISTI 1545.

ferimus. Declarantes quod ante declaratoem hujusmodi per nos, ut præfertur faciendam, etiam eam poft diem dictam Kal. maii fieri contigerit, ipfum concilium nullo modo coepisse, nec aperium fi, nec effe cenfetur, nec per adventum dictæ diei Kal. maii incipiat, aut aperiatur, aut inchoandi, aut aperiendi concilii ante declarationem prædictam, nullo modo cadat, aut veniat, nec venire, aut veniffe poterimus, do dici poffit, aut debeat, neque ab omnibus, quavis auctoritate fungentibus, fubditis ejus, quavis judicandi, ac interpretandi facultate, & auctoritate, judicari, & interpretari debere decernimus, non obftantibus indictionibus, & prorogationibus dicti concilii literis, in quibus conftitutionibus apoftolicis, caeteriique contrariis quibufcunque. Nulli ergo &c. Datum Placentiæ anno incarnationis dominicæ MCXXXVIII. VII. Kal. Maii, pontificatus noftri anno IV.

Apud Mercene Vol. 3800. pag. 132.

BULLA SUSPENSIONIS CONCILII

Usque ad tempus per suam sanctitatem declarandum. & revocationes literarum ex Tridento anno Dom. MDXLIII. *prodit nonas Julii.*

C Paulus epifcopus fervus fervorum Dei, ad futuram rei memoriam.

ET fi cunctis quidem in rebus conficiendis, fi ille datum tempus terminari nequeant, temporis opportunitatem atem dare expedit; id tamen in gravioribus reipublicæ Chriftianæ negotiis, & præcipue, per Romanum pontificem, cum ad eum ipforum negotiorum explicatio pertinet, maxime convenit obfervari, ut per opportunitatem ipfam eadem negotia profperum valeant habere fuccefium. Quam enim non femper occurrenci & generalis concilii celebrationi, ad quam præcipue, & quo propterea ftudio & animi follicitudine huic rei, ac inter Chriftianos principes pacei & concordiæ incubuerimus, tot hactenus gra nos, præfertim cum ea de caufa Nicenam nos continuatus, fufcepi, cor nuncii & legati ad eosdem principes proceccra a nobis miffi, tor fuper ea re a nobis ad illos datæ literæ, toties per nos denique indictum concilium hujufmodi, totque præterea & alias qui ad illud venire tenentur, ut omnino accederent tranfmiffa mandata et exhortatio, a reddituri nuncium voluntatis. Concilium enim ipfum Mantuæ primo, deinde Vicentiæ, ad quam propterea tres a latere noftro ex venerabilium fratrum noftrorum numero legatos miffimus, & noviffime Tridenti per noftras literas fub data *Romæ apud S. Petrum XI. Kal. Junii anno incarnationis Dom. MDXLIII.* In quibus, ne idem repetamus, cur in Mantuana & Vicentina civitatibus prædictis concilium hujufmodi celebrari nulla ratione valuerit, explicavimus, & ad calendas Novembris, quæ proxime præterierunt, ioqiplendum & profequendum, & Donatio adjuvanN n te,

ANNO CHRISTI 1545.

te, ad ipſius gloriam & laudem, & Chriſtiani totius populi ſalutem abſolvendum, indictimus, annunciavimus, & convocavimus omnes ex omnibus locis, tam venerabiles fratres noſtros patriarchas, archiepiſcopos, epiſcopos, quam dilectos filios abbates, & alios quoſcumque, quibus jure aut privilegio in conciliis generalibus reſidendi et ſententias dicendi in eis permiſſa poteſtas eſt: requirentes, horrantes, & admonentes, ac eis in vim juramenti noſtri & apoſtolicæ ſedi præfiti & virtute ſanctæ obedientiæ, ac ſub certis tunc expreſſis poenis mandantes, ut ipſimet, nili forte juſto detinerentur impedimento, aut per ſuos procuratores & nuncios huic ſacro concilio omnino adeſſe & intereſſe deberent. Nec non cariſſimum in Chriſto filium noſtrum Carolum imperatorem ſemper auguſtum, & Franciſcum Francorum regem Chriſtianiſſimum, exteroique reges, duces, & principes Chriſtianos, ac Dei cultum & negotium deferentes, ſed ipſimet ad facri hujuſmodi concilii celebrationem venirent; & ſi venire non poſſent, ſolem graves viros legatos, cum auctoritate, qui perſonam principis ſui & prudentia & dignitate poſſent in concilio referre, miſerent; curarentque, ut ex ſuis cuiuſque regnis & provinciis epiſcopi & prælati ine vergiverſatione & noxa ad concilium proficiſcerentur, regavimus & obtecravimus: ſperantes oecumenici concilii celebrationem hujuſmodi, ad quam pro agri dominici purgatione ſæpe antea, deverire, ut præfertur, ſtudiſſe conati eramus, eo faltem tempore Dei benignitate ac clementia omnino ſucceſſuram eſſe; litteriſque nobis petitis publicatis, cumque poſtquam nuncios noſtros ſpeciales pro pace inter dictos principes tractanda deſtinaverat, oblatis & ſimultates inter eosdem principes augeri, etiam cum ab unoquoque eorum per alteram ab induciis noſtro interventu Nicee inter eos factis, diſceſſum eſſe præterderetur, arma tractari & bellum moveri certeremus, duos ſummæ auctoritatis viros inter cetera animi ornamenta pacis ſtud-oſiſſimos S. R. E. cardinales à latere legatos ad eosdem Carolum imperatorem, & Franciſcum regem miſimus, qui ipſis noſtro nomine in que pericula ex eorum diſcordiis univerſa reſpublica Chriſtiana brevi eſſet ventura exponerent, eoſque per viſcera Dei mimi noſtri Jeſu Chriſti ad pacem inter ſe mutuo amplectendam & compoſitam Chriſtianam a tot tantiſque imminentibus periculis liberandam, quam maxime poſſent hortarentur; ac appetente jam eo tempore, qua, ut præfertur, conciſium indixeramus, cum ea de causa propoſito & deſiderio illud omnino celebrandi perſiſteremus, dilectos filios noſtros Fabium Paulum S. Sabinæ Parifium, & Jo-bannem S. Vitalis Meronum titulorum presbyteros, ac Reginaldum S. Mariæ in Cofmedin, tunc SS. Nerei & Achillei diaconum Polum nuncupatos, S. R. E. cardinales noſtros & dicte ſedis legatos de latere, ſummæ virtutis, doctrinæ & auctoritatis virtos ad ipſam civitatem Tridentinam, ut epiſcopos prælatos & alios ad concilium venientes exciperent, ac ea que ad conciliA celebrationem hujusmodi neceſſaria eſſent ſeu opportuna facerent, deſtinavimus, necnon quamplures ex eiſdem prælatis, ſingulis ad ipſos noſtris datis litteris, admonuimus, ut frequentes concilio hujuſmodi intereſſe vellent.

Demum cum ſpe pacis per dictos legatos noſtros inter eos componendæ, ex eis que ab eiſdem legatis accepimus, fere deſiderantem, ne quod reliquum erat in facultate noſtra, omitteremus, præfatum Carolum imperatorem & Franciſcum regem, diverſis noſtris ad eos datis literis, ſæpius, ut pro conciliatione inter eos aliqua concordia, nobiſcum in aliquo commodo loco, ad quem erari noſtræ non parcentes, nos proB feturos eſſe publicarent, convenirent, utque deſiderium noſtrum pacis & colloquii, & concilii celebrationis hujuſmodi reipſa, comprobaturus, & materia propria ſede ſtatonniam veniimus, ut motis, quod ſperabamus, per appropinquationem noſtram ipſorum principum animis, concordia ſtatim celebrationique ipſius concilii ſecurius & frequentius inſtari, & ſtuctuanti reipublicæ chriſtianæ aliquod ſalutare remedium afferri poſſet. Iteramque poſt adventum noſtrum hujuſmodi prælatos præditos per diverſas alias noſtras literas admonuimus, ut eximplo quamplurium præfatorum, qui ex Urbe noſtra ad locum concilii de mandato noſtro ſe conto lerant, ad illud accedere amplius non tardarent.

Cum autem dicti Carolus imperator & Franciſcus rex fuorum regnorum & dominiorum tuitioni intenti, cui ſe propter ingentia inter ipſos bella vacare opportune nequeant, nobiſcum convenire recuſaverint; ac licet poſtmodum Petrus Paulus & Johannes, ac Reginaldus legati de latere prædicti, pro præditio concilio ad ipſam civitatem accellerint, ac inibi ſex menſes & ultra, non line aliqua dicte ſedis ſtipendiorum expenſarum permittentes, nihilominus præter eos, qui ex alma urbe, ut præfertur, venerant; adnodum pauci prælati C Dii conveniernt, quin immo, licet provinciarum diverſitas affert, diverſimode ſe excuſaverint; & alii bellorum motus, alii inſtera non tuta, ac viarum pericula, alii certas alia impedimenta attulerint; nos properera prædictos Petrum Paulum & Reginaldum cardinales & legatos, ut ab eis quo ſtatu res eſſent, & quid ſuper celebratione concilii ſperari poſſet, intelligeremus, accerſivimus. Cumque eundem Carolum imperatorem Germaniam petere, & per Italiam iter faturum eſſe intelligeremus, nos apud eumdem Carolum imperatorem, cum quo in oppido Buſſeti conveniimus, tam per nos ipſos, quam per venerabiles fratres noſtros D S. R. E. cardinales, qui tunc nobiſcum aderant, pro pace hujusmodi omni cura & diligentia, quod etiam cum præfato Franciſco rege non minori ſtudio antea, pluribus litteris egeraous, inſtitimus. Cum vero alibi hactenus profiere potuerimus, & a Petro Paulo & Reginaldo cardinalibus & legatis prædictis, ac ex præfati Johannis cardinalis legati, necnon ceterorum prælatorum in dicta civitate Tridentina exiſtentium literis, quorum fere ſingularum ſuper ea re ſententiam exquiſiviuus, cognoverimus, & nos ipſi clare perſpicuus, vigentibus tot in locis inter eoſdem principes bellis, ac immanillimo Turcarum tyranno cum validiſſimo exercitu Hungariæ regnum invadente, ejuſque copioſa & inauditilima claſſe jam mare Interum ingreſſa, cujus conteſtibus, quantum vires noſtræ, licet impares, ſuppetent, reſiſtere, ut tenemur, incendimus, non poſſe ad præſens, Domino Deo ſuadente, ac preces noſtræ ſic permittente, noſtram ſuper hujuſmodi concilii intentionem implere: quin immo eandem adventum concilii in aliud opportunius & commodius tempus, quo diligentius & frequentia concilio & reipublicæ chriſtianæ præſentiæ falus adferri poſſit differendam eſſe; ſperantes ex Dei bonitate & miſericordia poſt tenebras lucem, & aliquando tandem, quod brevi futurum ſperamus & optamus, concilium ipſum celebrari poſſe: volentes interim generalem chriſtianorum defenſionem a prædictis, quibus hodieſtum mare & terras infeſtantium impetus, imminentibus, quantum in nobis erit, procurare, & almæ urbi ſedi noſtræ ne obis capiti, omniuque perfugio, quæ nobis ab ea diutius abſentibus, ob ipſorum infideſium incurſiones, non leve periculum ſubire poſſet, noſtra præſentia, quod neceſſe eſt, exteriſque præſidiis ſuccurrere, ac conſcientiis, & commoditatibus præfatorum, qui ad ipſum concilium venire tenentur, ne propter ipſius concilii celebrationis incertitudinem, moleſtia aut incommodo affiantur, paterna caritate conſulere. Habita ſuper his cum eiſdem fratribus noſtris S. R. E. cardinalibus matura deliberatione, de eorum conſilio & aſſenſu, celebrationem concilii hujuſmodi uſque ad aliud opportunius & commodius tempus per nos declarandum, apoſtolica auctoritate, tenore præſentium ſuſpendimus, & ſuſpenſum eſſe nuntiamus, ac penas contra patriarchas, archiepiſcopos, epiſcopos, abbates, & alios in poſterioribus literis indictionis conciliI hujuſmodi comprehenſos inſidias ufque ad tempus prædictum, quo concilium ipſum, omnino proſequi intendimus, relaxamus: necnon eoſdem Petrum Paulum & Reginaldum cardinales & legatos, ac Johannem, cardinalem & legatum præfatum ab eodem concilio ad nos & eoſdem prædictam revocamus: ac prælatis in eadem civitate exiſtentibus, inde uſque ad tempus per nos declarandum prædictum, quo eoſdem patriarchas, archiepiſcopos, epiſcopos & abbates, ac alios in literis poſteriotis indictionis concilii comprehenſos, ſub pœnarii ac aliis in eiſdem literis contentis pœnis concilio præJ dicto, juxta formam ipſarum litterarum adeſſe & intereſſe omnino, recedendi literas tiam concedimus: decertentes ex nunc irritrum & inane, ſi fecus ſuper his a quocunque, quavis auctoritate, ſcienter vel ignoranter, contigerit attentari: non obſtantibus præmiſſis, ac conſtitutionibus & ordinationibus apoſtolicis ceterilque contrariis quibuſcumque.

Nos etiam ut he noſtræ literæ, & in eis contenta quæcunque ad notitiam omnium

Concilior. Supplem. Tom. V.

quorum intereſt perveniant; ſcientque cuncti & ſingulari declarandum prædictum, quo concilium hujuſmodi profequi & continuare, ac, dante domino, perficere intendimus, præfto eſſe debere, & ad id ſub pœnis prædictis teneri, ne aliquis illorum ignoranter * excuſationem prætendere poſſit; volumus & decernimus, ut in baſilica S. Petri de urbe, cum ſubi populi multitudo ad divina audienda conveneric, palam clara voce per curiæ noſtræ curſores aut notarios aliquos publicos fegantur, teſtaque in dicte baſilicæ necnon cancellariæ apoſtolicæ valvis affigantur, ubi ad lectionem & notitiam cujuſcumque facilius pervenire poſſint, quamque inde amovebuntur, earum nihilominus exempla in eiſdem locis remanent affixa. Tranſumptis quoque earum quæ manu publici notarii ſcripta aut ſubſcripta, & ſigillo alicujus perſonæ in dignitate eccleſiaſtica conſtitutæ munita fuerint, eadem certa & indubitata habeatur, pariter mandamus atque decernimus.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtrorum ſuſpenſionis, nunciationis, relaxationis, revocationis, concilii, decreti, voluntatis & mandati infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumſerit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli apoſtolorum ejus ſe noverit incurſurum. Datum Bononiæ, anno Incarnationis Dominii MDXLIII. pridie nonas Julii, pontificatus noſtri anno IX.

Jo. B. de Bernardis.

Fidei publicationi ſuprafcripte bulla.

ANno a nativitate Domini MDXLIII. Indictione I. die vero Mercurii, XIX. menſis Septembris, pontificatus in Civitis partis & domini noſtri, domini Pauli divina providentia papæ III. anno IX. retroſcripte literæ apoſtolicæ bullæ, publicatæ & affixæ fuerunt in baſilica principis apoſtolorum de urbe, cum divina celebraretur, & populi multitudo ad divina audienda convenire, & valvis ſeu portis cancellariæ apoſtolicæ, diuiſiſque eiſdem retroſcriptis literis in eiſdem locis per multum temporis ſpatium affixis, diuiſiſque copiis earumdem reſcriptarum litterarum in eiſdem valvis ſimiliter affixis, per me Johannem Dominicum & Matthæum Menandi, perillibati SS. domini noſtri papæ curſores.

Dominici Vacquer magiſter curſorum.

ANNO CHRISTE 1545.

BULLA REPOCATORIA

Suspenſionis, & indictionis concilii in civitate Tridentina ad Dominicam Lætare MDXLV.

Paulus epiſcopus ſervus ſervorum Dei ad futuram rei memoriam.

ibid. pag. 1039.

LÆtare Jeruſalem, & conventum facite, omnes qui diligitis eam, gaudete cum lætitia, qui in triſtitia fuiſtis, ut fugatis & fatſenimi ab uberibus conſolationis ejus. Licet prophetæ verbis in hac noſtra ingenti cumulatque lætitia, quam de conciliata nuper inter chriſtianos in Chriſto filios noſtros & Carolum Imperatorem ſemper auguſtum, & Franciſcum Galliorum regem Chriſtianiſſimum pace concordiaque concepimus, omnes qui diligunt eam frequenter ad conciſum convocare; ut ſecundum prophetæ promiſſionem fatiemur ab uberibus conſolationis ejus. Eſt enim non dubitamus hunc ſanctiſſimæ pacis nunclum omnium animos, qui rempublicam Chriſtianam ſalvam cupiunt, ingenti gaudio exhilaraſſe, ea tamen res hoc nobis majorem lætitiam attulit, quo magis per eos annos, in hoc negotio compondendam controverſiarum inter hos principes laboraſſimus, & in eo præcipuam curam adhibuimus. Nam cum jam inde ab initio noſtri pontificatus, magno cum animi dolore proſpiceremus, quæ mala ex inteſtinis Chriſtianorum bellis evenirent, & quantas religionis contentus in dies creſceret, nec conventus ſalum, ſed tot præterea in ea diſſentiones, tot variæ opiniones & ſecte per omnes pene provincias Chriſtiani orbis, cum incredibili animarum jactura ſpargerentur, quamque communis Chriſtiani nominis hoſtis Turcarum tyrannus, hac occaſionem occaſione arripere, viribus quotidie augeretur, ita ut propagatis finibus ſuis, magnam jam imperii Chriſtiani partem occuparet, in id ſemper omni in primis conatu incubuimus atque intenti fuimus, ut pacis conſilio inter hos duos potentiſſimos principes, quos ſecum reliquam fere orbis Chriſtiani partem trahebant, agitaremus.

Nec vero hæc ſola pacis tractatione contenti fuimus, ſed ſimul cum videremus diſcordias in religione ſubortas, non alio facilius remedio, quam œcumenico concilio poſſe ſedari, & ad ſanam concordiam poſſe perduci, ſemper quidem concilii celebrationem cum pacis negotio conjunximus, nec unquam ſane definiſſemus, cum ſtortantibus, tum monendo, principum animos ad hoc conjunctim excitare; quorum in altero ita ſalmus affidui & vehementes, ut neque literis, neque nuncios quos frequenter hac de cauſa ad utrumque miſimus, neque legatis & latere noſtro profectis, neque demum nobis ipſis peperciſſemus. In affero vero ſic omnes difficultates ſuperare conati ſumus, ut cum concilium temel atque iterum Mantuæ primum, ac deinde Vicentiæ indictum haberi, his de cauſis quas per alias noſtras literas tunc deinceps datas ſignificavimus, non poſſe; tamen nullo impedimento, nulla ratione adduci nos a propoſito noſtro in tam ſancto opere profequendo paſſi ſumus; ſed ſemper magna ſpe inſiſtentes, alio loco invento, ad unum conciliſ celebrandi ſenem, per multas difficultates licet contendertimus, donec, ſicut Altiſſimo placuit, hic lætiſſimus dies illuxit, quo divino conſilio ac beneficio, pace facta, eigin in magnam ſpem omnes ſumus, ut reipublicæ Chriſtianæ res, quæ per bella attrite, divulſæ, ac omnibus prope modis affliſtæ erant, per concordiam jam curentur & inſtaurentur. Quare hoc ſtatim a nobis inuncio acceptoi, omnia noſtra conſilia direximus, partim inſtituram noſtrum in eo ſequentes, qui ob hanc præcipue cauſam ſemper optavimus, & quoad poterimus procuravimus; partim conſilium prophetæ, qui cum nosad inquirendam pacem hortaretur, hanc adjunxit. *Et progrediare eam*: hoc vero nos poſſe melius vias pacis proſequi, quam per portam concilii nobis certo perfuademus.

Itaque cum ſuperiore anno œcumenicum & univerſale conciſium per noſtras literas, datas Romæ XI. cal. Junii anno incarnationis Dominicæ MDXLII. indixiſſemus ultimo loco convocaſſemus, pro ad civitatem datuto tempore tres noſtros & apoſtolicæ ſedis legatos etiam deſtinaſſemus, qui epiſcopos & cæteros prælatos ad concilium venientes excipierent, ac reliqua quæ ad ipſius conciſii celebrationem neceſſaria ſeu opportuna foreret, curarent. Cumque hi in eo negotiem prope modum exercitati eſſent, & ſed permanſiſſent, paucis admodum comparentibus, properare quod alii bellorum, alii itinerum pericula, alii alia impediment pro eorum excuſatione afferrent, inviti tunc nos quidem, ſed paterno tamen animo prælatorum conſilio & conſolentes, & difficultatibus temporum cedentes, neceſſario inchoationem ipſum concilii diſtulimus, & in aliud opportunius tempus & commodius per nos declarandum ſuſpendimus. Datis demum ea de re literis Bononiæ pridie nonas Julii, anno Incarnationis Dominicæ MDXLIII. non eſſemus literim neque præſbes ad Deum porrecſis, neque itera mifione legatorum noſtrorum, paci ipſi, ut ſemper fecimus, ſtudere.

Poſtquam autem miſericors Deus ſua ineſſabili pietate & clementia noſtras & eccleſiæ ſue preces exaudire, & pacis donum nobis gratiſſimum atque optatiſſimum largiri dignatus eſt, quo dono prater cetera ſublata incommoda, conciſii quoque impedimenta remota ſunt, ut divinæ ejus majeſtati pro tali ac tanto beneficio ingentes gratias habuimus & habemus, ita etiam cunctandum non ſumus rati, quin ad id ſiendam conciſii ſuſpenſionem properaremus; ſperantes cum Dei gratia omnes jam qui conciſio ipſi intereſſe debent, promte ad locum deſtinatum acceſſores, & operam pro ſe quiſque daturos, primum ut diſcordiæ in rebus religionis, quibus eccleſiæ unitas miſere in partes ſcinditur, penitus tollatur. Deinde ut ea quæ in populo Chriſtiano reformatione indigent, reformentur, & in meliorem formam reſtituantur. Poſtremo vero

ANNO CHRISTE 1545.

vero ut communi omnium conſilio atque auxilio aliqua expeditio decernatur, qua & ea a fidelibus recuperentur, quæ ab infidelibus occupata ſunt, & tot millia animarum, quæ quotidie ſub eorum jugo miſerabiliter pereunt, liberentur & ſalventur. Quorum trium capitum cauſa concilium maxime eſſe neceſſarium ſemper duximus.

Igitur cum impedimenta, quæ conciſii celebrationem antea retardare ſolebant, ſublata ſint, & bonam habeamus, quod jam ſpe ſerenifſimus imperator & Chriſtianiſſimus rex, quam ceteri Chriſtiani reges & principes ſe habituros ſuæ ſanctæ exhortationi ſint affuturi, vel ſaltem graves viros eorum legatos miſuri. Habita ſuper his cum venerabilibus fratribus noſtris S. R. E. cardinalibus matura deliberatione, de eorum conſilio & aſſenſu, ſuſpenſionem prædictam per nos, ut præterea, factam, apoſtolica auctoritate, tenore præſentium tollimus & removemus, ſubſtatumque ac remotam eſſe declaramus. Omnes omnibus ex locis tam venerabiles fratres noſtros patriarchas, archiepiſcopos & epiſcopos, quam dilectos filios abbates, & alios quoſcumque, quibus jure ac privilegio in conciliis generalibus reſidendi & ſententias in eis dicendi permiſſa perſelas eſt, requirentes & hortantes & admonentes, ut ad Domiticam IV. in quadrageſimæ proximæ futura, quam tunquam diem lætitiæ ad profequendum ipſum conciſium deputavimus, ſub pœnarii & alis tunc in literis indictionis expreſſis pœnis perſonaliter, niſi forte juſto detinearunt impedimento, de quo ſidem facere teneantur, aut eo cafu per ſuos legitimos nuncios & procuratores profectionis ipſius celebrasis conciſii jam nunc faciendæ omnino adeſſe & intereſſe.

Inſuper dictum Carolum Imperatorem & Franciſcum regem, necnon ceteros reges, duces & principes, quorum præſentiam hoc pacis tempore orthodoxæ fidei & Chriſtianorum ſaluti utilem fore ſperandum eſt, rogamus & in Domino obſecramus, quatenus ipſi perſonaliter, quod valde cupimus, alio quin per oratores ſuos idoneos huic ſacro concilio adeſſe, & uſque ad optatum ipſius finem affiſtere & favere velint, quo tutius & liberius, quæ ad tollenda in religione diſſidia, & ad reformandos Chriſtiani populi mores necnon ad ſuſcipiendam ſub fandiſſimo cruci ſigno contra infideles expeditionem pertinent, Deo bene juvante, in dicto conciſio conſulli & tractari, ac decretum conſici & ad optatum exitum perduci poſſint. Et ut præmiſſa omnia ad eorum quorum intereſt notitiam deducantur, nobiſque de eis ignorantiam juſte prætendere poſſit, aut ſe legitime excuſare, volumus & dicta apoſtolica auctoritate decernimus, quod præſentes literæ per aliquos curiæ noſtræ curſores vel notarios publicos in baſilica principis apoſtolorum de Urbe & eccleſia Lateranenſi, dum inibi multitudo populi ad audienda divina convenerit, palam & clara voce legantur, & lectæ in earumdem baſilicæ & eccleſiæ valvis, necnon in acie campi Floræ affigantur, ubi ad lectionem & notitiam cunctorum aliquandiu affixa pendeant. Et cum inde amovebuntur, earum exempla in eisdem locis remaneant affixa; quodque earum tranſſumptis manu notarii publici ſubſcriptis, & ſigillo alicujus perſonæ in dignitate eccleſiaſtica conſtitutæ munitis, certa & indubitata fides adhibeatur, prout præſentibus literis adhiberetur, ſi forent exhibitæ vel oſtenſæ.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ declarationis, requiſitionis, admonitionis, rogationis, obſecrationis, decreti, & voluntatis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumſerit, indignationem omnipotentis Dei, beatorum Petri & Pauli apoſtolorum ejus ſe noverit incurſurum. Datum Romæ apud S. Petrum, anno Incarnationis Dominicæ MDXLIIII. tertio decimo calendas Decembris, pontificatus noſtri anno XI.

Blo. & Fulgin.

B. Mota.

Fides publicationis ſupra ſcriptæ bullæ.

Anno a nativitate Domini MDXLIV. indictione 11. die vero ſcriptæ & ultima Novembris, pontificatus SS. in Chriſto patris & Domini Pauli divina providentia papæ III. anno ejus XI. retro ſcriptæ literæ indictionis, intimationis, annunciationis, convocationis, & obſecrationis conciſii generalis, palam publice, alta, clara & intelligibili voce in baſilica principis apoſtolorum de Urbe, dum ibi divina officia celebrantur, & magna populi multitudo congregata eſſet, de verbo ad verbum per me Johannem Roillard præfati SS. domini noſtri papæ curſorem, lectæ, & deinde affixæ, & publicatæ fuerunt & ſucceſſive eadem die in eccleſia S. Johannis Lateranenſis etiam de verbo ad verbum hmiliter hora reſperorum per me eumdem Johannem lectæ, affixæ & publicatæ fuerunt. Et poſtmodum eadem die affixæ & publicatæ fuerunt in valvis ſeu portis cancellariæ apoſtolicæ, & in acie campi Floræ, dimiſſis in ſupraſcriptis locis per aliquod temporis ſpacium affixis, & deſinde amotis, copiam earumdem litterarum in quolibet loco ſupradicto affigendo & diu mitrendo per non Petrum Gomez & Johannem Roillard præfibati SS. domini noſtri papæ curſores.

Ita eſt Petrus Gomez curſor.

Ita eſt Johannes Roillard curſor.

Ita eſt Theobaldus Tallard magiſter curſorum.

ANNO CHRISTI 1545.

BULLA MANDATI APOSTOLICI

In personam recorrendi ad principem, et præsidentium sacro concilio Tridentino.

Paulus episcopus servus servorum Dei venerabili fratri Johanni Mariæ episcopo Prænestino & dilectis filiis Marcello tit. S. Crucis presbytero & Reginaldo S. Mariæ in Cosmedin diacono S. R. E. cardinalibus S. & A. B.

Ibid. pag. 1044.

UNIversalis gregis domínici curam nobis licet insufficientibus superna dispositione commissam utiliter gerere cupientes singulis Christianæ reipublicæ occurrentibus, quibus debitum apostolicæ servitutis nos ipsi personaliter præstare non possumus, viros proponimus virtute, doctrina & auctoritate pollentes, quorum operatione ministerium nobis commissum divina affluente gratia utiliter exequi valeamus. Cum itaque nos alias (certantes, quod in rebus religionis dissentiæ, quibus ecclesiæ unitas scindebatur, penitus tollerentur, & oves errantes ad ovile dominicum reducerentur, ac ea quæ in populo Christiano reformatione indigebant, reformarentur in melius, & in concordiorem formam restituerentur. Necnon communi omnium consilio & auxilio aliqua expeditio decerneretur, qua & ea fidelibus recuperarentur, quæ ab infidelibus occupata erant, & tot millia animarum quæ quotidie sub eorum jugo miserabiliter peribant, liberarentur & servarentur, suspensionem celebrationis sacri oecumenici & universalis concilii dudum antea per nos in civitate Tridentina ex causis tunc expressis, de venerabilium fratrum nostrorum S. R. E. cardinalium consilio & assensu indicti, ex certis aliis etiam tunc expressis causis, ut quæ ad illud opportunius & commodius tempus per nos declarandum, simili consilio & assensu fabam, acceptum nuncio pacis inter carissimos in Christo filios nostros Carolum Romanorum imperatorem semper augustum & Franciscum Francorum regem Christianissimum conciliatæ, pari consilio & assensu fultulerimus & amoverimus, prout in aliis nostris inde confectis literis plenius continetur. Nosque statu nostro jam valde ingravescente, & aliis multipliciter impedito, ad diem civitatem ad præfatos pacificatores accedere, & concilio juxta declarationem eorum nostri interesse nequimus. Nolentes tam sanctum celebrationis concilii hujusmodi initium ex nostra absentia impediri, vos fide ferventes, & doctrina & probitate conspicuos, ac prudentia & rerum experientia insignes, cum plena & libera ac omnimoda licentia de latere potestate ac speciali & expresso mandato, necnon ratihabitione & aliis clausulis in similibus apponi solitis, de simili eorundem fratrum nostrorum consilio, nostros & apostolicæ sedis legatos de latere apostolico auctoritate tempore præsentium constituimus & deputamus, vosque ad diem civitatem Tridentinum, A nam pro concilio hujusmodi celebrando tanquam pacis angelos destinamus, ac vobis, aut uno ex vobis legitimo impedimento detento, vel absente, duobus ex vobis nonne & auctoritate nostris, ipsi concilio præsidendi, ac in illo pro vestra pietate & prudentia, ea omnia quæ in præmissis & circa ea necessaria, & alias quomodolibet opportuna ellc, ac alias ad laudem & honorem. Del pertinere noveritis, etiamsi magis specialem mandatum exigant, juxta formam literarum indictionis nostræ, faciendi & exercendi plenam, liberam auctoritate prædicta tenore præsentium tenuitus impertiatem & auctoritatem. Quocirca circumB spectioni vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus injunctum nobis munus hujusmodi ita impiere studeatis, ut speraci fructus inde proveniant, vosque a nobis commendationem, & a Deo bonorum operum mercedem recipiatis, ac ejusdem gloriam consequi valeatis. Datum Romæ apud S. Petrum anno Incarnat. Dominicæ MDXLIV. octavo calendas Martii pontificatus nostri anno XI.

ANNO CHRISTI 1545.

Blosius & Fulgin.

BULLA POTESTATIS.

Transferendi concilium ex Tridento ad quamcumque aliam civitatem, sub dat. Romæ MDXLIV.

Paulus episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri Johanni Mariæ Prænestino, & dilectis filis Marcello titu-

li S. Crucis in Jerusalem presbytero, ac Reginaldo S. Mariæ in Cosmedin diacono cardinalibus, nostris & apostolicæ sedis legatis de latere, S. & A. B.

C REginæmi universalis ecclesiæ, meritis illi- Ibid. pag. 1046. bet imparibus, a disponente dominc, 1046. præsidentes, notiri officii partes esse putamus, ut si quid gravis causa reipublicæ christianæ contiuentium se, id non modo tempore opportuno, verum etiam loco commodo & idoneo perficiatur. Cum itaque nos nuper postquam suspensionem celebrationis sacri oecumenici & universalis concilii alias per nos in civitate Tridentina, ex causis tunc expressis, de venerabilium fratrum nostrorum S. R. E. cardinalium consilio & assensu indicti, ex certis aliis etiam tunc expressis causis usque ad aliud opportunius & commodius tempus per nos declarandum, simili consilio & assensu fabam, audita pace inter carissimos in Christo filios nostros Carolum Romanorum imperatorem semper augustum, & Franciscum Francorum regem christianissimum concilitata, pari consilio & assensu fultulerimus & amoverimus, nequeutes ipsi tunc longiore impediti ad diliem civitatem personaliter ac-

ANNO CHRISTI 1545.

A cedere, & eidem concilio interesse, vos nostros & apostolicæ sedis legatos de latere in eodem concilio, de simili consilio constituerimus & deputaverimus, vosque ad eum civitatem tamquam pacis angelos destinaverimus, prout in diversis nostris desuper confectis literis plenius continetur. Nos, tenore præsentium, universitati concilii hujusmodi opus ex incommoditate loci, aut alias quovis modo impeditur, aut plur debitis differatur, importune providere volentes, motu proprio, & ex certa scientia, ac de apostolicæ potestatis plenitudine, partique, consilio & assensi, vobis intimal ac duobus ex vobis, reliquo legitimo impedimento detento, seu inde forte absente, quandocumque vobis videbitur, concilium prædictum de eadem civitate Tridentina ad quamcumque aliam commodiorem, & opportunio em, seu tutiorem civitatem, de qua vobis etiam videbitur, transferendi, & mutandi, ac illud in ipsa civitate Tridentina fupprimendi & diffolvendi, necnon præiatis & aliis personis concilii hujusmodi, ne in eo ad ulteriora in dicta civitate Tridentina procedant, etiam sub censuris & pœnis ecclesiasticis inhibendi, ac idem concilium in alia civitate hujusmodi ad quam illud transferri & murari contigerit, continuandi, tenenoi & celebrandi, & ad illud prælatos & alias personas concilii Tridentini hujusmodi, e- B tiam sub perjurii & aliis in literis indictis nis concilii hujusmodi expressis pœnis evocandi: eidemque sic translato & mutato concilio nomine & auctoritate prædictis prædicendi, ac in illo procedendi, ceteraque in præmissis & circa ea necessaria & opportuna, alias juxta priorum vobis directarum literarum continentiam & tenorem, faciendi, statuendi, ordinandi, & exequendi plenam & liberam apostolicæ auctoritatem, tenore præsentium concedimus potestatem & facultatem, ratum & gratum habituri, quid quid per vestri præmissis factum, statutum, ordinatum, executumve fuerit, idque facturi, auctore Domino, inviolabiliter observaturi. Non obstantibus constitutionibus & ordinationibus apostolicis, ceterisque contrariis quibuscumque.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ concessionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumserit, indignationem omnipotentis Dei ac beatorum Petri & Pauli apostolorum ejus se noverit incursurum. Datum Romæ apud S. Petrum, anno Incarnationis MDXLIV. octavo calendas Martii, pontificatus nostri anno XI.

Fab. episcopus Sipontinus. B. de Motta.

ANNO CHRISTI 1545.

BULLA,

Per quam inhibetur prælatis, ne comparent in concilio per procuratorem.

Paulus episcopus servus servorum Dei, ad futuram rei memoriam.

Ibid. pag. 1051.

DEcet nos a cœlesti patrefamilias vineæ fust recolendæ præfectos, more diligenris villici, qui fingula quæque in agro suo peragenda, non solum opportunis locis & temporibus, verum etiam per nimitrios ad id idoneos expedire curat, diligenter inreadere, ut quæ in eadem vinea pro tempore facienda occurrunt, tum congruis loco & tempore, non etiam per ministros, ad quos ea spectant, sollicite procurentur. Dudum siquidem (perantes ex celebratione oecumenici & generalis concilii sieri posse, ut diffidia in religione christiana tollerentur, & christiani populi mores reformarentur, ac sub fandissimo crucis vexillo expeditio contra infideles susciperetur, sactum oecumenicum et generale concilium in civitate Tridentina incipiendum de profequendum indictimus, & annuntiavimus, ac omnes omnibus ex locis cum venerabiles fratres nostros patriarchas, archiepiscopos & episcopos, quam dilectos filios abbates & alios quoscunque, quibus jure aut privilegio in concilio generalibus residendi, & sententias in eis diffinendi potestas permissa eli, requisitivimus, horrati fulmus, & monuimus, eis nihilominus in vi jurisjurandi quod nobis & huic sanctæ sedi præstarunt, in virtute sanctæ obedientiæ, & sub pœnis jure aut conluetudine in celebrationibus concilii generalium statutis seu latis & propositi fositis, mandates archiepiscopice præcipientes, ut ipsimet personaliter, nisi forte justo detinerentur impedimento, de quo fidem facere tenerentur, aut eo casu per suos procuratores legitimos & nuncios profecutioni celebrationis concilii hujusmodi continuo adesse & interesse vellent, prout in diversis nostris desuper confectis literis plenius continetur.

Cum autem, sicut nobis nuper innotuit, licet IV. Dominica quadragesimæ, quam tamquam diem latticie ad profequendum & celebrandum concilii deputaverimus, jam dia effluxerit, nihilominus præter nobis & dictæ sedis legatos, & quosdam prælatos, qui ex curia Romana illuc se contulerant, pauci adhuc prælati ad dictam civitatem accefferint; quin immo fide dignorum relatione acceptimus, quamplures ex prælatis et aliis in concilius generalibus vocem habentibus, non remittentes, quod ipli, ubi aliquo legitimo juris impedimento non detinentur, per ipsos et non per procuratores in concilio comparere, et illius profecutioni interesse debent, propteseaquod mandata ad inibi pro fe comparendum aliis dederint, ad concilium hujusmodi accedere non curare. Nos attendentes gravitatem negotiorum, que in eodem concilio tractanda erunt, prælatorum et aliorum vocem habentium hujusmodi judicium, confi-

ANNO CHRISTI 1545.

ANNO CHRISTI 1545.

A

B

C

D

E

F

ANNO CHRISTI 1545.

ANNO CHRISTI 1545.

ANNO CHRISTI 1545.

ANNO CHRISTI 1545.

A

B

C

D

E

F

Ibid. pag. 1033.

ANNO CHRISTI 1545.

BULL.

Fab. epiſcopi Spoletanus.

B. Mutta.

BULLA INDICTIONIS

Supplicationum ſuo proceſſionum per univerſum orbem Chriſtianum pro rei bruttonæ facra ottomanici imperii, cum hortatione ad jejunium & communionem & plenaria indulgentia.

Paulus epiſcopus ſervus ſervorum Dei ad futuram rei memoriam.

CUm prophetæ vox noſtris in auribus jugiter inſonet *Clama ne ceſſes*, idque præcipiendi munus ex omere noſtris inſuncto humeris, licet his impari, nobis incumbere agnoſcemus, ipſa præſertim temporum calamitate, ac barbarum undique pullulantium pernicie: in intimis adeo pulſamur præcordiis, ut nobis ipſis pro ſancta univerſali eccleſia, ac dominici gregis noſtræ curæ credit ſalute, numquam ſatis opera, laboris ac ſollicitudinis adhibere poſſe videamur. Tot igitur ac tantis turbinibus aliquando ſedandis nullam æque ſalutiferam, ac præſentiſſimam remedium comuerii ſemper exiſtimavimus, quam fauſtiſſimi occumenici concilii celebrationem indicere, ad ſanandæ ſcilicet catholicæ eccleſiæ vulnera, ab impiis indebitibus reprobique hæreticis eidem inflicta.

Una igitur hac ratione ſanctiſſimam fundam a nobis Dei mam judum indictam, hodierna luce aperiri mandavimus, cum ſuo operato, Spiritu-ſancto adjuvante, concluſam iri, & operarum obrii chriſtiano falutem allaturam, quibuſque ſperantes. Oecumenicum autem cum ſit concilium hoc, cujus a cunctis fidelibus humili & contrito corde devotiſque precibus celebrari, ut quam adeſſe coram opus fuerit, ſi multorum orationibus adjuti, gratius in rebus catholicæ fidei, diſciplinæque eccleſiæ reformationis ibi pergendo omnipotenti Deo exhibere valeamus obſequium.

Quamobrem omnes Chriſti fideles hujuſmodi hortamur, ac in domino requirimus, ut poſtcaquam hæ noſtræ litteræ ad eorum manus pervenerint, & per locorum ordinarios publicatæ fuerint, diligenti peccatorum ſuorum perſcrutatione & examino præviis, ſe ad eorum confeſſionem, in hebdomada exeunden litterarum publicationem immediate ſequenti, de more eccleſiæ ſubeundam præparent, & illa confiteantur, quæ tempore ſexta feria ſuæ hebdomadæ, necnon die ſabbati jejunent, dominica vero die proxime ſequenti, ſacratiſſimum corporis domini noſtri Jeſu Chriſti menſam ſpirituali, Deum ex intimis cordis pro Chriſtianorum omnium pace, & pro ſalutifero & tranquillo ac fructuoſo ejusdem ſacroſancti oecumenici concilii progreſſu & proſecutione orantes; ac ut præſatos Chriſti fideles ad hoc etiam præmiis cæleſtibus inviteremus, omnibus & ſingulis Chriſti fidelibus ipſis, qui præmiſſa adimpleverint, & proceſſionibus ac ſupplicationibus quarta & ſexta feriis ac ſabbati die prædictis, eo ordine, qui in alma urbe noſtra Romæ obſervatus extitit publice habendæ *Concilior. Supplem.* Tomo V.

dis, interfuerint, aut qui adverſa valetudine ſeu alio impedimento detenti ac abſtabiliſe, priorisve de monaſteriorum quorumcumque monialeſ, etiam ſub clauſura exiſtentes, & eisdem proceſſionibus intereſſe nequeuntes, ſi eremoniam juxta eorum devotionem & facultatem alicui pauperi Chriſti pie fuerint elargiti, aut inopes extiterint, dominicam orationem cum ſalutatione angelica recitaverint, & præmiſſorum loco pias ad Deum preces devote effuderint, eisdem omnipotentis Dei benedictatæ ac apoſtolorum Petri & Pauli auctoritate fretis, pleniſſimam omnium peccatorum ſuorum veniam & remiſſionem miſericorditer in Domino concedimus & elargimur.

Et ut hæc omnia ad piorum notitiam pervenire valeant, quibuſque Deus ipſe miſericors a quamplurimis exoretur, omnibus patriarchis, archiepiſcopis, epiſcopis, & aliis eccleſiarum prælatis, ac quamplurium earum præſentes litteræ ad eorum manus pervenerint, eas feu earum tranſumtum manu alicujus prælati ſeu perſonæ in dignitate eccleſiaſtica conſtitutæ ſubſignatas, ubique per eorum provincias, eccleſias, civitates & dioeceſes ubique ullo quæſito, cum gratiis neceſſariis & indulgentiis ibidem contentis gratis publicari faciant, in virtute ſanctæ obedientiæ præcipiendo mandamus, conſtituimus & ordinamus. Et ordinariibus apoſtolicis, et aliis contrariis non obſtantibus quibuſcumque.

Volumus autem quod hujuſmodi proceſſiones et ſupplicationes unica tantum vice in civitatibus, terris, caſtris et locis, et in eccleſiis, in quibus præcipua aniarum cura injuncta reperitur, durantur fiant et haeantur, præſentibus poſtquam in urbe ac provincia, eccleſiis, civitatibus & dioeceſibus prædictis publicatæ fuerint, ac quarta et ſexta feria et dies ſabbati hujuſmodi præteritæ minime valuerint. Datum Romæ apud ſanctum Petrum anno Incarnationis dominicæ MDXLV. idus Decembris pontificatus noſtri anno XII.

L. de Tabres.

B. Mutta.

APERITIO CONCILII TRIDENTINI

MDXLV. XIIII. Decembris.

Breve operationi concilii.

PAulus papa III. venerabilis frater, et dilecte fili, ſalutem et apoſtolicam bene- Ibid. pag. 1033. dictionem.

Anno ſuperiore ſecuta Dei munere pace inter ſereniſſimum Cæſarem et regem chriſtianiſſimum, nos ſperantes concilium univerſale celebrari poſſe, ejusdem concilii ſuſpenſionem ſuſtulimus, illudque in dominica *Lætare* proxime præterita inchoandum eſſe decrevimus. Cum autem ob fabricatæ poſtea juſtiſſimas illas quidem et ſuperſtitiones concernentes rationes et cauſas, ip-

ANNO CHRISTI 1545.

fam celebrationem in hanc usque diem differimus, et insuper ipsi cauis existimabus, ipsum concilium in dominica *Gaudete*, tertia præfentis adventus, aperiendum, inchoandum, et profequendum esse, de venerabilium fratrum nostrorum S. R. E. cardinalium consilio, decreuimus, id vobis per præsentes notitias significare volumus vobis intimo rogantes, ut ad aperitionem, et inchoationem prefectionemque dicti concilii in dicta tertia dominica præsentis adventus, juxta formam litterarum nostrae indictionis, ac facultates vobis defuper a nobis concessas, in Dei omnipotentis nomine procedentes; præmissis decretis ac constitutionibus et ordinationibus apostolicis, ceterisque contrariis non obstantibus quibuscunque. Datum Romæ apud sanctum Petrum sub annulo piscatoris die 19. Decembris MDXLV.

Blosius & Fulgin.

a tergo.

Venerabili fratri Johanni Mariæ episcopo Praenestino, & dilectis filiis Marcello titulo S. Crucis presbytero, & Reginaldo S. Mariæ in Cosmedin diacono S. R. E. cardinalibus, nostris & apostolicæ sedis legatis.

BULLA

Per quam prælati qui præsentes sunt in concilio eximuntur a solutione decimarum & subsidiorum, & concilium eis facultates percipiendi fructus in absentia.

Paulus papa III. ad futurum rei memoriam.

Circumspecta Romani pontificis providentia singulorum statum et obsequia, debita meditatione consideransa, illos præsertim, quos eli, specialibus favoribus & gratiis prosequitur, quos universalis ecclesiæ quasi quædam pars intuens pro eo laborare, & diligentius impensius tabire cognoscit. Hinc est quod non tam ad labores quam ad honores gravesque quas venerabiles fratres patriarchæ, archiepiscopi, ac episcopi, necnon dilecti filii abbates, & ceteri, quibus inter vel privilegio in conciliis generalibus residendi, & in eis sententias dicendi permissa est potestas, sacro œcumenico & generali concilio per nos dudum in civitate Tridentina indicto, & quod ad presentem celebratur, interessentes, pro profecutione ejusdem concilii, summopere cupiunt, absque ullo scrupulum habentes, & animum reso vlentes, eos inibi residendo universali ecclesiæ referre, & cum causa reipublicæ Christianæ abesse, in ecclesiis in quibus præsunt, aut in quibus beneficiati existunt, præsentes & residentes merito requiri debere, motu proprio, non ad eorumdem patriarcharum, archiepiscoporum, episcoporum ac abbatum & ceterorum prædictorum vel aliorum pro eis nobis super hoc oblate petitionis inhæriam, sed de nostra mera liberalitate, & ex certa scientia, omnibus & singulis patriarchis, archiepiscopis ac episcopis, nec non abbatibus & aliis sententias dicendi, aut præsertur, potestatem habentibus, & in posterum habituris, qui in dicto concilio ad præsens residunt, & ad illud in posterum accedent, quod quamdiu concilium prædictum duraverit, & ipsi illi interfuerint, occasione patriarchatuum seu archiepiscopatuum vel episcopatuum ecclesiarum ac monasteriorum, quibus ad præsens præsunt aut in posterum præerunt, aut aliorum beneficiorum ecclesiasticorum cum cura & sine cura secularium, & quorumvis ordinum regularium, quæ etiam ex quibusvis concessionibus & dispensationibus apostolicis contrariis tuisum et commendam alias quomodolibet obtinent, et in posterum obtinebunt, quæcunque, quocunque et qualitercunque sint, quæ omnia pro expressis haberi volumus ad solationem quorumcunque subsidiorum, seu decimarum, per nos et sedem apostolicam ex quavis quantumvis urgenti causa, hactenus impositarum et in posterum imponendarum minime teneantur, nec ad id ab eorumdem sedis nuntiis seu decimarum collectoribus seu subcollectoribus, aut aliis exactoribus vel quibusvis aliis personis quavis auctoritate fungentibus cogi posse, aut quodque in eodem concilio quamdiu durauerit, residendo, pro præsentibus et reficiendibus ac divinis interessentibus in ecclesiis, monasteriis et beneficiis hujusmodi habeantur, ac etiam a die arrepti per eos ad dictum concilium itineris, quousque ad ecclesias, monasteria et beneficia sua hujusmodi cum omnibus suis potuerint, eundo et redeundo, sed non ultra, reddituum et proventuum ac distributionum quotidianarum ecclesiarum et monasteriorum ac aliorum beneficiorum hujusmodi, quæ in quibusvis ecclesiis sive locis obtinent, et in posterum obtinebunt, et etiamsi canonicatuum et præbendarum, dignitatum, personatus, administrationes, vel officia in cathedralibus, etiam metropolitanis et collegiatis, et dignitates quæ in cathedralibus et etiam metropolitanis post pontificales majores, seu in collegiatis ecclesiis hujusmodi principales fuerint, et ad dignitates, personatus, administrationes, et officia hujusmodi consueverint per electionem assumi, eisque cura imminet animarum cum ea integritate, cum qua illos percipierunt, si in eisdem ecclesiis, monasteriis seu locis personaliter residerent, et divinis interessent, percipere libere et licite valeant, apostolica auctoritate, tenore præsentium de speciali gratia indulgemus,

Mandantes universis et singulis personis in dignitate ecclesiastica constitutis, necnon canonicis metropolitanarum et aliarum cathedralium ecclesiarum, quatenus ipsi vel duo aut unus eorum per se vel per alium seu alios faciant, auctoritate nostra, fructibus, redditus, et proventus, ac distributiones hujusmodi eisdem patriarchis, archiepiscopis, episcopis, necnon et aliis sententias dicendi præfatarum beneficiis et habituris, in eadem concilio pro tempore residentibus, quamdiu concilio hujusmodi interfuerint, vel procuratoribus suis eorum nomi-

nibus, juxta indulti hujusmodi tenorem integre minisirari. Non permittentes eos per locorum ordinarios et delectos filios capitula ecclesiarum præsidentium aut quosvis alios quomodolibet molestari, contradictiones per censuras ecclesiasticas, et alia opportuna juris remedia, appellatione postposita compescendo.

Non obstantibus si in eisdem ecclesiis sive locis primam non fecerint residentiam perfonalem conferam, ac quibusvis apostolicis necnon in provincialibus et synodalibus conciliis editis generalibus et specialibus constitutionibus et ordinationibus ac præbitatum et aliarum ecclesiarum, in quibus beneficia hujusmodi fuerint, necnon consuetudinibus juramento, confirmatione apostolica vel quavis firmitate alia roboratis statutis et consuetudinibus, etiam si de illis servandis, et non impetrandis litteras apostolicas contra ea et litteris ipsis etiam ab alio seu aliis impetratis, aut alias quovis modo concessis, non utendo, patefacere, archiepiscopi et episcopi ac abbates, et alii præfati per se vel procuratores suos præstiterint forsan hactenus vel eos in posterum præstare contigerit juramentum. Aut si eisdem locorum ordinariis et capitulis a dicta de fede indultum, vel in posterum indulgeri contigerit, quod canonicos, redditus et personas ecclesiarum, civitatum et diocesium eorumdem, etiam in dignitate but, perfonatum, administrationum hujusmodi officiis conhituto, per subrachionem prohventuum beneficiorum in eorum ecclesiasticorum, aut alias compellere valeant ad residendum perfonaliter, seu quod canonicis, redditibus et perfonis ecclesiarum suarum civitatum et diocesium, etiam in dignitatibus, perfonatibus, administrationibus vel officiis constitutis, et in illis non residentibus, aut qui in eis primam non fecerint residentiam perfonalem, conferri, fructus, redditus, et proventus et distributiones quotidianas beneficiorum ecclesiasticorum in absentia sua minime minime tenentur, et ad id compelli, aut quod interdici, suspendi, vel ex communicari non possint per litteras apostolicas non facientes plenam et expressam de verbo ad verbum de indulto hujusmodi mentionem, et qualibet alia dicte sedis indulgentia generali, vel speciali, cujuscunque generis existat, per quam præsentibus non expressum vel totaliter non inserum effectus hujusmodi gratiæ impedri valeat quomodolibet vel differri, et de qua ejusque toto tenore habenda sit in nostris litteris mentio specialis.

Proviso quod ecclesiæ et monasteria ac alia beneficia hujusmodi debitis properea non fraudentur obsequiis, et animarum cura in eis quibus illa immineat nullatenus negligatur, sed per bonos et sufficientes vicarios, quibus de beneficiorum eorumdem proventibus necessaria congrue ministrentur, diligenter exerceatur, deserviatur inibi laudabiliter in divinis. Et quia difficile foret præsentes litteras ad singula in quibus de eis fuerit opus locum illis immeat hallatenus negligatur, sed per bonos et sufficientes vicarios, quibus de beneficiorum eorumdem proventibus necessaria congruae ministrentur, diligenter exerceatur, deserviatur inibi laudabiliter in divinis. Et quia difficile foret præsentes litteras ad singula in quibus de eis fuerit opus locum illis immeat hallatenus perferrentur, vel procuratoribus suis eorum nomi-

tarii publici subscripti, et sigillo alicujus curiæ ecclesiasticæ, vel personæ in dignitate ecclesiastica constituræ, munitis ea prorsus fides in judicio et alibi, ubi opus fuerit, adhibeatur, quæ adhiberetur præsentibus, si forent exhibitæ vel ostensæ. Datum Romæ apud sanctum Petrum, sub annulo piscatoris die 1. Januarii MDXLVI. pontificatus nostri anno XI.

Blosius & Fulgin.

BULLA INDULGENTIAE

pro pace publica & exspirationi bareſum.

Paulus episcopus servus servorum Dei, ad futuram rei memoriam.

Ibid. pag. 1004.

Dei omnipotentis spiritus, cujus nomen & providentia ecclesiæ sue semper adest, nos pro pastoralis officio nobis hortati & admonere non desinit, ut ex ipsa ecclesia pestiferas, quæ in ea increbuerunt hæreses auferre laudamus; ac nos quidem jam inde a nostri pontificatus initio huic animo nostro curam initam & inhxam habuimus, ut vineam Domini perpurgaremus, & diligentissima ac laboriosissima cognitione quamplurimum zizania evelleremus. Ingeminamus enim semper, & ex intimo corde clamamus, cernentes tantum ignarum animarum numerum, quas Christus Dominus noster pretiosissimo suo sanguine redemit, propter pestiferum hujusmodi errorum morbum, ex sancta matris ecclesiæ sinu & obedientia abstractum fuisse. Sed non solum errantes hæreticos in eam revocare semper optavimus, verum ipsorum quoque hæreticorum mentes, si qua ratione possemus, sanare tentavimus.

Et primo quidem quod nobis ex hac humanitas præstandum decimus, ut lenibus eos medicamentis ad sanitatem reducere conaremur. In quo etiam Deum Dominum nostrum precibus assiduis, qui misericors & misericors peccatorum dius ut conversantium expectat. Sed cum lenes mihi medicinæ profecerint, concupiscentiæ quibus mihi inesse efdent ut ejus ierint, ad concilium generale decendimus. cujus authoritate in illis gravissimam fore scribabamus; ipsumque concilium in urbe Tridentina, quæ in ipsius Germaniæ nationis jure ac dit tione est, ad accedendum commoda, ad communem libera congregavimus. Sed ita profecto res se habet, ut qui non errore humano, sed diabolica pertinacia a recto falutis curriculo deflexerunt, quæ ad eorum animos flectendos valere deberent, valeant potius ad indurandos, mihi enim profus nec concilii generalis movit authoritas, nec variis ex locis episcoporum conventus, nec christianorum regum & populorum veneratio, quam hujusmodi semper illud accidentia conventibus tribuerunt, denique aperto jam multis mensibus concilio, celebratisque aliquot sessionibus eorum nemo illuc accedere voluit, sundamque ipsum Tridentinum synodum in Spiritu Sancto legitime congregatam, vique eo contemnunt ac despiciunt, ut non decreta ejus statuta fes non diffinitionibus fidem habituros, non authoritati cessuros esse palam profitentur atque denuntient, sed in perfidia sua pertina-

Anno Christi 1545.

cla & impletate permanentes, sicut ipsi fubversi sunt: ita alios subvertere, & ut nihil concilii auctoritate moveantur persuadere, nituntur.

Hanc eorum tam diuturnam pravitatem si diutius in ecclesia manere, & ad aliorum perniciem impunitate ipsa augeri & coroborari paterentur; non videmus profecto quomodo graviffimam Dei iram & judicium possemus effugere, nec quam rationem tot animarum, quot ab illis ad exitium & interitum ducuntur, in illo die supremoque judicio repositi a nobis Domino reddere. Itaque cum de eorum correctione omnino itaque cum de eorum correctione omnino desperandum sit, videlicetque illos plane fandæ Dei ecclesiæ hostes esse, besluque plus omnibus indixisse nefarium, quantique possunt conatibus enisi & contendere, ut in eamdem, in quam ipsi ceciderunt foveam impietatis religuos omnes detrahant, divini Spiritus inspiratione accidit, ut charissimus in Christo filius noster Carolus Romanorum imperator semper augustus, fortissimus & religiosissimus princeps in defensa & Dei hostes, & rebelles sedes, arma sibi capienda esse statuerit: cujus quidem pios laudabilesque conatus, & excellens in eum christianum studium omnibus nostris & sanctæ Romanæ ecclesiæ facultatibus pro piorum salute, pro religionis defensione, pro Dei honore, denique pro pace & tranquillitate publica fumas adjuvari; sed cum omne donum optimum superne ad nos descendat a patre luminum, patque sancta & salutaris, quam ecclesiæ catholicæ restituere cupimus & paramus, e Dei manu ad nos ventura sit, sacris etiam litteris monitis, patres nostros jejuniis spe & lacrymis, & orationibus, side integra & sancero affectu effusis, tam divini numinis placavilis, extinctisque diffensionis concordiam, & sedatis bellis victoriam & pacem impetravisse.

Idcirco Christi fideles omnes utriusque fexus universos Quintino, & paterne admonemus in quibuscunque provinciis, regnis & oppidis, locisque sint, ut ad eundem Dominum nostrum humili corde conversi, & poltquam præsentium nostrorum litterarum tenor & sententia eorum, qui ordinarii locorum sunt, opera, ut ad eorum auditores & notitiam venerit, huic sanctæ expeditioni, suis ad Deum orationibus, pisque erga pauperes eleemosynis suffragentur, quarumque & sexta feria & sabbato proximæ sequentibus jejunent, nisi aliquo justo impedimento id agere prohibeantur. Interim pura cordis contritione & vera confessione ad sacrosanctum eucharistiæ sacramentum accedant, & ut Deum sibi magis propitium reddant, die dominica quæ sabbatum quo jejunabunt proxime sequitur, salutari Christi Domini nostri corpore refectantur, Deum omni animi studio supplicibus orantes, ut tandem omnes sui quem unigeniti filii sui sanguine redemit, misericordia commotus, presentibus omnes lamitatibus liberare dignetur, pacemque vis & concordiam stabilis diffensionibus donare: quo omnes ejus fideles impiis exstirpatis hæresibus, sublatisque difficultatibus, & infidelium christianæ religionis hostium metu vacui ac soluti, divinæ ejus majestati cultum & pium simulatum exhibeant; atque ut transigentes animo & majore fiducia cælesti eucharistiæ pane vescantur, neque ullius gravitate peccati, & absolutionis difficultate eum fumere prohibeantur; utque eorum oratio quo purior a corde manaverit, hoc fit Deo acceptior, & ad misericordiam christiano nomini impetrandam efficacior notior, quam a Deo petimus, auctoritate, omnibus & singulis Christi fidelibus, qui hoc quæ præcipimus egerint, concedimus, ut presbyteri facultates & cujuscunque ordinis regulares possint ejusdem, quos peccatis sua confiteantur; quorum confessionibus diligenter audiris, illi unumquemque eorum a quibuscunque excessis & peccatis, quamvis graviffimis etiam sedi apostolicæ reservatis, præterquam in quibus in bulla in die cœnæ Domini ejusdem sedis tibentur, & ab omnibus censuris, in quas propter illa peccata incidissent, salutari pro delictis admissis satisfactione imuncta, absolvere, dummodo & admissorum ea peccatorum ex animo pœniteat, & in posterum rectæ & ut christianos homines decet, vivere statuant, eisque quæ sacerdotes illis pro peccatorum satisfactione mandaverint exfequantur; atque etiam eadem auctoritate apostolica jus & facultatem damus & concedimus præditis prædictis confessoribus, vota omnia absipsis Christi fidelibus fuscepta in alia quævis pietatis opera commutandi, exceptis dumtaxat castitatis & religionis votis.

Præterea ut Christi fideles præmiis cælestibus invitemus, omnibus & singulis, qui hac omnia rite fecerint, proculdubio meritis indicendam, animo ad Deum & cogitatione conversa ei pro hæresum exstirpatione & pace publica supplicarunt, sacrisque præceptis, aut sequi curarunt, morbo autalio quopiam justo impedimento id facere prohibeantur, plenam eleemosynam aliqui pauperi dandam pro Christi amore quantum ipsis videbitur elargiri faciunt, aut si ipsi egent aut pauperes sint, fumptuset orationem dominicam & salutationem angelicam pacis & fidei & concordiæ imperrandæ, & tollendarum ex ecclesia hæresium causa, pia mente dicerint, per omnipotentem Dei ac beatorum Petri & Pauli apostolorum suorum auctoritate confisi, plenissimam in domino peccatorum omnium veniam & indulgentiam damus atque largimur. Præcipientes itaque omnibus presbyteris tam cathedralium & collegiatarum ecclesiarum facularibus, quam aliarum quarumcunque etiam claustralium regularibus, simulque omnibus cujusvis ordinis monialibus, ut durante hoc adventus impios & pertinaces hæreticos bello, donec fortit divino auxilio felicitet confectum, fecunda, quarta & fexta feria poft miffarum folemnia litanies pie canant, una cum orationibus ad hanc rem a conomodatis.

Atque ut hæc omnia quo pluribus Christi fidelibus nota fuerint, hoc inventarunt plures qui Deo pro publica pace & exstinctione hæresum fupplicent, in virtute fanctæ obedientiæ præcipimus & mandamus omnibus & singulis patriarchis, archiepiscopis, episcopis, & aliis ecclesiarum prælatis, ut cum primum præfentes aut illarum transfumpti manu alicujus prælati aut personæ in dignitate ecclesiastica constitutæ subscripsum, ad eorum manus pervenerit, eas statim omni in loco per suas ipsorum provincias, diœceses, ecclesias, castra & terras finealigua fraude aut facto, cum his gratiis, concessionibus, facultatibus & indulgentiis gratuitis, publicare faciant, non obstantibus quibuscunque constitutionibus & ordinationibus apostolicis, & aliis quibuscunque in contrarium, ea declaratione præmilla, quod prædictum præfentes in regnis, dominiis, provinciis, civitatibus, castris, diœcesibus, terris, locisque superioribus publicatæ fuerint, aut ad fupra dictum Christi fidelium aures pervenerint, diefque prædicti quarte & sexte feriarum ac sabbati, ac dominicæ fuerint elapsi, uterius non fint valituræ. Datum Romæ apud S. Marcum anno Incarnationis Dominicæ M. DXLVI. idus Julii, pontificatus noftri anno XII.

Visa de curia. Jo. de Fortibus, Franc. Argonia. B. Motta, Sixtus vice episcopalis.

Anno Christi 1545.

EPISTOLA PAULI III.

Ad Patres Concilii Bononiæ coacti.

Confolit illos utrum transferendum fit Concilium Tridentinum inflauratum Germaniæ.

Venerabili fratri noftro Joanni Mariæ Episcopo Prænestino nuncupato, & apostolice sedis Legato de Latere.

Venerabilis frater, & apostoli, dilecti benedictionem. Missas ad nos his proximis diebus a Sexenissimo Cæsare dilectus filius noster Christophorus tituli Sancti Cæsarii presbyter cardinalis Tridentinus, ipsius Cæsaris nomine nobis retulit, majestatem suam magno studio, & diligentia procurasse Tridentinum Germanicæ Concilio jam indicto, & incepto Tridento celebrando & fubmittere, prout fe fubmittere, additumque habere in mandatis ab ipso Cæsare, ut sue majestatis ac fereniffimi ejus fratris Romanorum Regis, de statuum fuorum fuperis nobis pace, & quiete, ut prorutione dictæ nationis ad germanum ecclesiæ ipsum concilium Tridentum reduci faceremus. Et deinde dilectus filius Didacus Mendoza ipsius Cæsaris orator in nostro consistorio (intercessitibus de nostra voluntate, cum ipsi id cuperent, cæteris etiam nostrorum Principum & circumpublicarum, quia apud nos fuit) idem dixit & petiit, & ea mecum interponeretur instanter postulavit. Nos vero ex cum venerabilibus fratribus nostris S. R. E. cardinalibus communicata de ipsorum consilio, & voto pro communis pacis conservatione, & pro evitandis, & ut tam illud, per quod Concilium Bononiam translatum est, quam cætera illius facrosanctæ synodi decreta sartæ tectæ conservarentur, ante omnia in re tam ardua, more majorum nostrorum ipsius sanctæ Synodi fratres nostros episcopos & prælatos, qui ex omnibus fere nationibus illhic sunt confluentes, ad eos decrevimus. Quamobrem de fulute diste nationis folliciti, & ne mora ad respondendum ipsi Cæsari interponatur, vobis fratri, ut hæc omnia ejusdem sacrosanctæ synodi patribus explices, ac sancti Spiritus nomine, quo illa regitur, invocato, universale bonum ecclesiæ Christianæ & fandæ Fidei catholicæ, ac dictæ nationis reunionem præ oculis habentes, omnes ea materias examinetis, & perpendatis, de quid ipsi Cæsari a nobis super his responderi posse putetis, ad nos scribere non differas. Datum Romæ apud fanctum Petrum fub annulo piscatoris die XVI. Januarii anno MDXLVII. pontificatus noftri anno XIIII.

Apud Raynald. ad an. 1546. num. 91.

BULLA

Qua retardari jubet pontifex concilii progreffum, & ad it nova concilia deputatos mandat.

Venerabili fratri Joanni Mariæ episcopo Prænestino, et dilecto filio Marcello tit. S. Crucis in Hierusalem presbytero S. R. E. cardinalibus nostris, et apostolicæ sedis de latere Legatis.

Venerabilis frater, et dilecte fili Noster, salutem, et apostolicam benedictionem. Quam semper frater flagrans, et ardens desiderius, studiumque, et occupationis concilium pro remedio hæreseum, et reformatione morum, ac ceteris Christianitatis necessitatibus pro nos non solum indixerimus, sed indiximus aperiretur, continuaretur, sineque debito concluderetur, notum Deo est, nonq; quorundam hominum, vobis vero notissimum, qui in ipso concilio legati nobis, eoque nobis nomine præsidetes, id nostrum desiderium cura, diligentia, et pietate vestra, illiusmque venerabilium patrum vobiscum in eo commorantium, luctuosa indies deplorare cogimur, ita ut ex eo propinquum pene exitum domino auctore perduxerimus: sed accidit, ut dum non nostri officii, universalisque Ecclesiæ, sed potius partis hæreticæ fructum atque exitum jamjam affore speraremus, hic noster, vellemque ita facto pietatis studio curfus, ficuti ante bellis, et discordiis christianorum principum, ita nunc ex causa, quam vobis putamus non ignotam, aliquantisper necessario retardandus fuerit. Cogimur enim querelas coram nobis propositas audire, ne jultitiæ administrationem super illis denegare velle videamur, quod fane nuper noftræ, neque hujus fanctæ sedis confuetudinis unquam fuit. Proinde et fi voluisemus ea, quæ retibantur, per nos agenda in ipso concilio quum citius expediri, ne celebratio, neque expeditio ejus tandiu contra nostrum voluntatem dilata, diutius differretur, boni tamen consulendum, et æquanimiter ferendum nobis est, fi ad modicum tempus a profequutione rerum in ipso concilio tractandarum fuperfedeatur, et interim præcognita ipsius rei verfitate ad ipsam profequutionem concilii pofica recurratur

Anno Christi 1545.

ANNO CHRISTI 1545.

tatur tanto ardentius, quanto id ipsum ad nostrum utrumque officium, atque ad bonum publicum, cui omnes studere debemus, pertinebit.

Nuper siquidem pro parte charissimi in Christo filii nostri Caroli Romanorum Imperatoris semper Augusti per dilectum filium Jacobum, seu Didacum de Mendozza apud nos oratorem procuratoriumque ad id specialiter constitutum coram nobis, et venerabilibus fratribus nostris S. R. E. cardinalibus in Consistorio nostro secreto fuit coactibus non, et prælatos vobiscum Bononiæ congregatos exhibita ac proposita querela, per quam idem Jacobus procurator nomine ejusdem Cæsaris conquerebatur.

NOMINA PATRUM

Qui Bononiense concilii inchoationi interfuerunt.

Collectoriæ præmonitio.

PAtrum qui concilio Bononiæ inchoando interfuerunt nomina quidem haud omittit Laboreus; sed ejus recentio adeo mancatis caret, ut operæ pretium doxeesset imperitia, ut operæ pretium doxeerim accurate illum catalogum reproducere, quem ex Barberino codice vulgavit Raynaldi continuator ad annum 1549. 22.

Sacri concilii præsidentes, & Legati.

Reverendissimus, & Illustrissimus dominus Maria episcopus Prænestinus de Monte.

Reverendissimus, & illustris. dominus Marcellus Cervinus tit. Sanctæ Crucis in Hierusalem, presbyter, S. R. E. card. sacri concilii præsidentes, & apostolici legati de latere.

Oratores Henrici regis Christianissimi.

Illustrissimus D. Claudius Dorsa, præfectus provinciæ de Forez, Gallus.

Illustris. D. Michael ab Hospitali, consiliarius Parisiensis, Gallus.

Archiepiscopi.

R. D. Andreas Cornelius, archiepiscopus Spalatensis, Venetus.

R. D. Antonius Pilhoti, archiepiscopus Aquensis.

R. D. Ludovicus Cheregattus, archiepiscopus Antibarensis ordinis Minorum de Observantia, Vicentinus.

R. D. Jacobus Coccus, archiepiscopus Corcyrensis, Venetus.

R. D. Michael Saracenus, archiepiscop. Materanus, & Acherontinus, Neapolitanus.

R. D. Locavela, archiepiscopus Naxiensis, ordinis Prædicatorum, Græcus.

R. D. Olaus archiepiscopus Upsalensis, Gothus.

R. D. Robertus Vauchop, Venantius, archiepiscopus Armacanus, Scotus.

Episcopi.

R. D. Christophorus de Spiritibus episcopus Cenetanensis Viterbiensis.

R. D. Philos Roverella, episcopus Ascalanus, Ferrariensis.

R. D. Jacobus Ponzetta, episcopus Malphiensis.

R. D. Thomas Campegius episcopus Feltrensis, Bononien.

R. D. Benedictus de Nobilibus, episcop. Acliensis ordinis Prædicatorum, Lucensis.

R. D. Quintius de Rustich, episcop. Milirensis, Romanus.

R. D. Robertus Senatis, episcopus Ambricen. Gallus.

R. D. Joannes ab Angelo, episcop. Nobiomen, Gallus.

R. D. Cathelanus Trivultius, episcopus Placentinus, Mediolanensis.

R. D. Ferdinandus Pandolphinus, episcopus Trojanus, Florentinus.

R. D. Alexander Campegius, episcop. Bononien.

R. D. Antonius de Humeis, episcop. Iternen. Florentinus.

R. D. Leo Ursinus, episcopus Forolivien. Romanus.

R. D. Fulcherius, episcopus Torcellan. Venetus.

R. D. Lucius Staphileus, episcopus Sibinicen. Illyricus.

R. D. Marcus Antonius episcopus Grosseran. Bononien.

R. D. Dionysius Græcus, episcopus Mileoporamen. & Chironensis, ordinis Minorum de Observantia, Græcus.

R. D. Bracciat Martellus, episcopus Feselanus, Florentinus.

R. D. Lelius Baraffus de Pisis, episcopus Sarinanen. Pistoriensis.

R. D. Philibertus Babu, episcopus Angolisiuensis, Gallus.

R. D. Joannes Baptista Campegius, episcopus Majoricen., Bononien.

R. D. Thadæus de Pepulis, episcopus Carinen., Bononien.

R. D. Petrus Vorstius episcopus Aquensis auditor Romanæ Curiæ, Flander.

D. Augustin. Zanettus. episcop. Sebastenorum.

R. D. Helleus Theodinus, episcopus Soranus, Arpinas.

R. D. Jacobus Corteſius a Piavo, episcopus Vaionensis, Romanus.

R. D. Franciſcus Boerus, episcopus Mauclovienſis, Gallus.

R. D. Georgius Cornelius, episcopus Tarvisinus, Venetus.

R. D. Baldaſſar Lympus, episcopus Portuen. in Portugallia ordinis Carmelitarum, Portugallienſis.

R. D. Bernardus Bonioannes, episcopus Camerinen. Romanus.

R. D. Angelus Paſchalis episcopus Motulanus ordinis Prædicatorum, Dalmata.

R. D. Joannes Campegius, episcop. Parentinus, Bononien.

R. D. Ludovicus Simoneta, episcopus Pisaurien. Mediolanen.

R. D. Augustinus Strenchus, episcop. Chiſſamensis Bibliothecarius apoſtolicus, Eugubinus.

R. D.

ANNO CHRISTI 1545.

R. D. Tiberius de Mutis, episcopus Jeracen. Romanus.

R. D. Georgius Andreacius, episcop. Regiensis, Mantuanus.

R. D. Alopius Lipomanus episcopus Moronensis coadjutor Veronen. Venetus.

R. D. Jolicius, episcop. S. Pauli, Gallus.

R. D. Philippus Archinus, episc. pus Salutiarum vicarius SS. D. N. papæ in urbe; Mediolanen.

R. D. Vincentius de Durantibus episcopus Thermularum, Belxien.

R. D. Jo. Petrus Ferrettus, episcopus Mylonensis, Ravennaten.

R. D. de la Guiche, episcopus Mirapiscensis, Gallus.

R. D. Ægidius Foletta, episcopus Capraulanus, Cingulanus.

R. D. Ricardus Patus episcopus Vigornien. Anglicus.

R. D. Petrus Gilnuccius episcopus Cavallicen. Senensis.

R. D. Cornelius de Muſis, episcopus Bitantinus ordinis Minorum Conventualium, Placentinus.

R. D. Marcus Mallipetus, episcopus Corfulanus, Venetus.

R. D. Jacobus Jacobellus, episcopus Belcastren. commiſſarius generalis apoſtolicus sacri concilii, Romanus.

R. D. Alexander de la Quadra, episcopus Venusinus, Hiſpanus.

R. D. Thomas Caſcius, episcopus Britinorien. ordinis Prædicatorum, Roſſanen.

R. D. Galeatius Florimontecus, episcopus Aquinaten, Sueſſanus.

R. D. Philippus Bonus, episcopus Famagusten. Venetus.

R. D. Jo. Baptiſta Cicada, episcopus Albinganen. auditor cameræ apoſtolicæ, Genuenſis.

R. D. Stella, episcopus Lavellensis ord. Prædicatorum, Venetus.

R. D. Franciſcus de Mauni, episcop. Briocensis, Gallus.

R. D. Pucclus, episcopus Veneten. Florentinus.

R. D Berengarius Bombau, episc. Calvensis, Hiſpanus.

R. D. Franciſcus Orellanus, episcopus Pliſorienſis, Florentinus.

R. D. Petrus Dival, episcopus Sagiensis, Gallus.

R. D. Gregorius Caſtagnola, episcopus Mylenensis ordinis Prædicatorum, Græcus.

R. D. Roccabella, episcopus Macerat. ſis, Recanatensis.

R. D. Jacobus Barba, episcopus Aprutinus ordinis Heremitarum facultæ apoſtolicæ, Neapolitanus.

R. D. Camillus Mentuatus episcopus Satrianensis, Placentinus.

R. D. Jacobus Spiphame episcopus Nivernien. Gallus.

R. D. Sebaſtianus Pighinus, episcopus Alipanen, auditor curiæ Romanæ, Regiensis.

R. D. Ambroſius Catherinus Politus, episcopus Minorien. ordinis Prædicatorum, Senensis.

R. D. Peregrinus Fabius episcopus Vestina en. auditor Romanæ curiæ, Bononien.

R. D. Pompejus de Zambeccaris, episcopus Sulmonensis, Bononiensis.

R. D. Camillus Perusclus, episcopus Alatrinus rector studii Romani, Romanus.

Procuratores.

R. P. Ambroſius Pelargus ordinis Prædicatorum procurator, reverendiſimi, & illuſtriſſimi Domini Adolphi archiepiſcopi Colonien. facri Romani imperii electoris, necnon capituli ejusdem eccleſiæ Colonienſis procurator, reverendiſimi & illuſtriſſimi domini archiepiſcopi Treverens. electoris sacri imperii, germanus.

Abbates.

R. D. Lucianus de Otronibus, abbas Pompoſiæ Ferrarien. Mantuanus.

R. D. Chryſoſtomus Gimilianensis, abbas SS. Trinitatis de Cajeta, Calaber.

Generales ordinum.

R. P. Franciſcus Romeus, generalis ordinis Prædicatorum, Aretinus.

R. P. Bonaventura Pius, generalis ordinis Minorum Conventualium, Collacrianus.

R. P. Hieronymus Seripandus generalis Heremitarum S. Auguſtini Neapolitanus.

R. P. Nicolaus Audetus, generalis ordinis Carmelitarum, Cyprius.

R. P. Auguſtinus Bonuccius generalis ordinis sanctæ Mariæ Servorum, Aretinus.

R. P. Simon Guicciardus Stampensis, generalis ordinis Minorum S. Franciſci de Paula, Gallus.

Officiales Concilii.

D. Hugo Boncompagnus abbreviator, Bononien.

D. Hercules Severolus Promotor, Faventinus.

D. Augustinus Maſſarellus secretarius, Sanctoſeverinus.

Pompejus de Spiritibus magiſter Ceremoniarum, Spoletanus.

Subdantur nomina Notariorum diversarum nationum, qui fuere tredecim, & Theologiæ profeſſorum, qui fuere numero octoginta quinque, quorum nimi a ſocietate Jeſu, qui presbyteri reformati dicebantur, fuere viri insignes, Claudius Jajus, Jacobus Laynez, Alphonſus Salmeron, ſocii ſancti Ignatii, & Petrus Canisius Germanus eruditis operibus clariſſimus.

BRE-

Anno Christi 1545.

BREVE APOSTOLICUM

ad universos episcopos Galliæ.

Eor invitat ad concilium Tridentinum;

Affert Bartene Vet. Mon. ao. VIII. pag. 1442.

VEnerabilibus fratribus archiepiscopis & episcopis, & dilectis filiis abbatibus, ac quibusvis ordinum generalibus, & aliis in concilii generalibus locum aut vocem quomodolibet habentibus, in regno Franciæ constitutis S. & A. B.

Cupientes pro commisso nobis apostolatus officio, & debito honoris Dei & salutis animarum studio, & tam gravibus malis laboranti universali ecclesiæ eo remedio subvenire, quod tandem hæc fides ad rollendas hæreses, & schismata fœdanda perpetuo abolendas confuevit, ficut ab initio pontificalium fraturum ad deliberandum nobis fuit: cupis voluntatis nostræ caritissimam in Christo filium nostrum, regem Christianissimum, aliosque reges & principes, ceteros & confocios eorum, Hefternо die ad Dei omnipotentis laudem, & venerabilium fratrum nostrorum S. R. E. Cardinalium in concilio & alias generalem, & generale concilium in ista civitate Tridentina, a die sacrarissimo resurrectionis dominicæ proxime futuro, divina opitulante gratia, celebrandum indictum, ac inde literarum exempla, quas super his emisi, non celidimus, cognoscere. Eas ejus initio nec celidimus, cognoscere. Eas autem minime dubitamus, quin tam necessario reapparo, quinque veltrum muneris tui memor, paratus lit Deo & ipsarie ejus ecclesiæ officium tuum præstare, ficut bonus & catholicus præsulis ac fidelis Dei minister, nec; tamen literarum veltrum nostra fuos negot; tamen literarum veltrum nostra fuos negot; tamen literarum veltrum nostra fuos negot

ANNO CHRISTI 1545.

concessis, ac etiam iteratis vicibus approbatis et innovatis, quibus omnibus, eorum tenores præsentibus pro sufficienter expressis habentes, illis aliter in suo robore permansuris, hac vice dumtaxat specialiter et expresse derogamus, contrariis quibuscumque. Etiamsi patriarchis, archiepiscopis et aliis præfatis ab eadem sit locis indultum, quod interdici, suspendi vel excommunicari non possint, per litteras apostolicas non facientes plenam et expressam, ac de verbo ad verbum de indulto hujusmodi mentionem. Ut autem præmissa omnia ad eorum quorum interest notitiam deducantur, nulliusque de eis ignorantiam justo prætendere possit, volumus et apostolica authoritate decernimus, quod præsentes litteræ per aliquos curiæ nostræ cursores vel notarios publicos, in basilica principis apostolorum de urbe et ecclesia Lateranensi, dum inibi multitudo ad divina audiendum convenerit, palam et clara voce legantur, et lecta in earundem basilicæ et ecclesiæ, ac cancellariæ apostolicæ valvis, nec non in acie campi Floræ affigantur, ubi ad lectionem et notitiam cunctorum aliquamdiu affixæ perdeant, et cum inde amoventur earum exemplia eisdem in locis remaneant affixa, per quæ earum transumptis manu notarii publici fabricatis et sigillo alicujus personæ in dignitate ecclesiastica constitutæ munitis, certa et indubitata fides adhibeatur, prout præsentibus adhiberetur si fuerint exhibitæ vel ostensæ. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ hortationis, admonitionis, requisitionis, mandati, voluntatum, decretorum, et derogationum infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei ac beatorum apostolorum ejus Petri, et Pauli se noverit incursurum. Datum Romæ apud sanctum Petrum, anno Incarnationis Dominicæ 1551. sexto Idus Septembris, pontificatus nostri anno octavo.

Gal. Aquinas a Latera.

Pro R. D. M. cardinali Crescentio.

Joannes Lardens.

A tergo supra scriptæ Bullæ hæc erant descripta.

ANNO a nativitate Domini 1551. indictione nona, die vero ultima mensis Augusti, pontificatus sanctissimi in Christo patris, et D. N. D. Julii divina providentia Papæ III. anno secundo: præsentes retro scriptæ litteræ affixæ, publicatæ et lectæ fuerunt, juxta formam tetro scriptam litterarum apostolicarum, ut moris est, divinis copiis, affixis ad valvas seu portas Basilicarum principis apostolorum de Urbe, et ecclesiæ Lateranensis, et Apostolicæ cancellariæ, ac in Acie Campi-Floræ, dimissa bulla originali affixa per aliquod temporis spatium, et deinde dimissis copiis affixis ut supra per nos Thomam Roger, et Joannem Freyle præfati sanctissimi D. N. papæ cursores.

ANNO CHRISTI 1545.

Registrata apud Galeatium Secretarium.

P. Gomez magister cursorum.

LITERÆ

Missivæ regis Galliæ ad concilium Tridentinum.

Ibid. pag. 114.

HEnricus divino beneficio Francorum rex Sanctissimis in Christo & observandis suo imperio patribus Tridentini conventus S. P. D. Hoc in in primis vitium est, convenire cum curidam singulari observantiæ nostræ, majora hoc nostrorum in universum ecclesiam, tum ejusdem præterea studio erga ordinem vestrum, patres ornatissimi, quod apud vos minime nos quidem, dissimulandum duximus, quibus non cujusvis, quam justis, quamque necessariis modo adducti vel impulsi, verum etiam eadem illa omnes nullam opiscopum qui nostræ ditionis est, e Tridentino mitteret, ad eum convenium celebrandum, qui esset a brachillimo patre papa nostro Julio indictus nomine publici concilii, eaque de causa perscribenda breviter ad vos omnia curavimus, & quæ pro nobis exponenda, et quæ vobis ipsis, illa dignitate, illa gravitate hominis diligenter et attente perpendenda videbantur. Præterim cum nobis dubium non esset, vallæ allenam a Gallia, prudentia, integritate vestra hanc sanctissimam pacem aliquod aut nostrum, aut alterius cujusvis temere condemnare, quod prospecta dispudi- catuque causa nobis facillime præparetur. In iis itaque quæ pro causa nostra scripta mittimus, funt quæ partium communi omnium, partim quæ præcipuo jure aut præmemur ultro, aut a permanere accipio, ac deprecamur, necessario quedam et explorato pene injuriæ, ac contumeliæ meta fuit Dreitecare a vobis humanissimis, cæsis, aut benignitatis, minus vehementer, ac prætet modum videbimur oppugnari a nonnullis. Quibus tamen ne repugnaremus quidem, si liceret nobis ab omni justitiæ, atque æquitatis instituto & suscepto semel patrocinio recedere. Sed hæc omnia sanctissimi patres non secus ac honoratis arbitri comites, ac benigne uti audiatis ab eoque rectari patiamini, cui has ipsas literas ad vos nulla alia de re destinus vos vehementer etiam, atque etiam obtestamur, eaque fic accipiatis, obsecramus, non tanquam ab ignoto, aut alieno, aut adversario profecta, sed velut ab eo, qui hæreditario nomine Maximus, aut fi cuti loquimur, primus, et perhiberaer, et fit ecclesiæ catholicæ filius; quo quidem in domestico ornamento obtinendo, & in fallinenda majorum nostrorum et virtutis & pietatis opinione pollicemur vobis præstantissimi patres, idque adeo nobis sumere audemus freti benignitate Domini nostri Jesu Christi recipimus, fpondemus nos miricam filiorum animi magnitudinem, vigilantiam, follicitudinem, fortitudinem, religionem, omni genere præstaturos esse, fludiorum, officiorumque nobistrum; tantum abest ut dum factam, & illatam ab aliis injuriam necessario cogimur repellere, aut traditam nobis a majoribus nostris ecclesiæ catholicæ cæstatem deponere queamus, aut nobis fponte definere profequi quidquid ab ea pertradtum, decretum, constitutum fuerit. Quomodo videlicet ab illa pertradtari decerni, & conflitui par est: dum nequid intetea fincero atque integro ab hæreticorum vecordia principi immerenti, atque innocenti aut captionem comparetur, aut contumeliosum. Sit D.N. Jesus Christus ipse, qui author est, custos etiam & conservator, patres ornatissimi, salutis, incolumitatis dignitatisque vestræ, Valete. Ex villa regia, quæ fonelis Bellie-aque dicitur ante diem Id. Aug. 1551. Sit fignatum Henry; & inferius Du Thier. In dorso literarum fuerat scriptum: Sanctissimis & observandis in primis in Christo patribus convenis Tridentini.

Ibid. pag. 215.

Protestatio regis christianissimi nomine facta.

HÆc sunt, sanctissimi patres, quæ post fuscepeum primum agi Parmentis patres, quam a christiano de causa pontificum deinde ea de re gravissimam, sed injustissimam illam quidem querimonam, post oblatum postremo proximum hanc rumultum, & certissimum & enormem intestinique bello terrorem obtinuerum Rex ipse christianissimus justi, tum beatissimo patri papæ nostro Julio, tum facro cardinalium collegio profiteri, denuntiarique, qui rotidem prope verbis funt deinceps expolita. Cum fuerit quem fus, quæ non modo reprehenfione nulla, sed etiam summa laude digna esset, trahi tamen, atque vocari in invidiam animadverteret, idque hominum quorumdam iniqua interpretatione fieri, eoque difficiliorem inimia jacti, quærique materiam armorum, quibus in primis fedulo curavisse ut quoad res integra esset & cunctis, & facti cotius rationem illius fanctitati, collegioque accuratissime redderet. Paulus a Tergo pro se, per supradictum illum oratorem eam egisse, monuisse, denuntiasse, hortatus esset, eorum abesse ut illis omnibus, quæ fummopere pax omni divino humanoque nitterentur, ullo modo fummus Christianorum pontifex moveretur, ut cum pacem tranquillitatemque tueri deberet, controversias, diffidia, lites, fique ipsis inter se principibus christianis esset, vel minuere, vel fanditus tollere, odium atque fecuritatem omni ratione celebrando concilio parare; Italiæ tamen funestiffimum bellum concitare, quo totam mox Europam conflagrare neceffe esset, nova excitare animorum diffidia, aditus ad concilium omnes præcludere malle videretur, eamque omnibus fuspicionem inducere, illam ipsam concilii Tridentini indictionem non communis universæ ecclesiæ utilitatis gratia reperitam esse, fed fathanæ potius conditionem cum iis, quorum privatis rationibus, ac commodis illic laboretur, nullo reclamante, nullo expugnan-

ANNO CHRISTI 1545.

bitam effe rationem, pro perpetua quadam Francorum regum ac majorum fuorum consuetudine, qui illam ipsam non opibus fuis tam exornarunt, aut armis exulerunt, fed corpora etiam fua pertinacissimis illius temporis periculis omnibus opposuerunt. Idque quod fieret illius causa caputum esse, his conditionibus fuisse tertatissimum, quas ipsis pacis, concordiæque conflituendæ obtuliffet; quæ quidem eo femper spectarent, uti qua de re agebatur, ea res ne ecclesiæ aliquando, vel turriperetur, vel exiperetur, eam velles perpetuo pacis eiusdem ditionisque effe, ledique ac violari neque contenderet. Quæ cum hujusmodi essent, nominum tam incitis cxitimare posse, quæcumque a se vel actum, vel fuscipetum, quod non maximum, generosissimumque regem decerent, & hoc loco, & hoc animo principem, qui se nomodo adsentientillum præstitisset, sed etiam tus maximis fanguibus ac nonnullo fuarum rerum dispendio tralitæ pacem, otium, libertatem obtuliffet, & omni fuo fludio, eoque ecclesiæ dignitatem, atque authoritatem procurasset, fe præterea palam denunciasse, ac testatum esse, si beatissimi patris nobis confultum hanc pulsum causam armorum decrevisset, ac proinde Italiam, atque adeo universam pene Europam bello inducendum esse, ut ecclesiæ status convelleretur, tum mores, tum religio, tum fuæ ipsius causa in ultimum discrimen adduceretur. Maximo id quidem fuo cum dolore fe testatum, sed sibi tamen nihil eorum necio imputarum iri, qui omnia ante fecisset, quo minus illa accidarent, omnesque propterea detrectasset, quæ modo ad pacem & temporis illius essent, non solum ferre, verum etiam arripere voluisset. Denique concilii, quod super indictione, delatione, quam si ad arma iretur necesse erat confequi, ibi minime affignari posse; orare etiam atque orare, obtestari modo, & lamentari pontificis sanctitatem, consideraret etiam atque etiam quanta ex bello semel fuscepto damna, quæ incommoda populis ac christianæ inpenderent, eaque ne eventures, quod pro pace tuenda facillimum erat efficere. Accedam cum hac eo ac tanta pro se per supradictum illum oratorem eam egisse, monuisse, denuntiasse, hortatus esset, eorum abesse ut illis omnibus, quæ fummopere pax omni divino humanoque nitterentur, ullo modo fummus Christianorum pontifex moveretur, ut cum pacem tranquillitatemque tueri deberet, controversias, diffidia, lites, fique ipsis inter se principibus christianis esset, vel minuere, vel fanditus tollere, odium atque fecuritatem omni ratione celebrando concilio parare; Italiæ tamen funestiffimum bellum concitare, quo totam mox Europam conflagrare neceffe esset, nova excitare animorum diffidia, aditus ad concilium omnes præcludere malle videretur, eamque omnibus fuspicionem inducere, illam ipsam concilii Tridentini indictionem non communis universæ ecclesiæ utilitatis gratia reperitam esse, fed fathanæ potius conditionem cum iis, quorum privatis rationibus, ac commodis illic laboretur, nullo reclamante, nullo expugnan-

ANNO CHRISTI 1545.

Cancilior. Supplem. Tom. V.

ANNO CHRISTI 1545.

te; videri certe fummi pontificis nobis ſanctitatem ſe excludere, ac fructu optatiſſimi concilii privare voluiſſe; id rerum initia, progreſſus, exitus conciliorum ſanctitatis ejus videri declaraſſe cum illa de cauſa, nec hoc tempore, nec hoc authore, aut bellum tam pernicioſum, tanto univerſæ reipublicæ periculo ſuſcipi; aut tanta exiſtimi, reipublicæ jactura & calamitate geri debuerit. Claros ſæpe numero & admirabili quadam animi magnitudine principes diſſimulaſſe & contemſiſſe injuriis paſſim ſeminatiſſe, quo modo rethinxiſſe initia communis incendii. Nunc quæſtum videri ultro & adoratum, a quo nimirum debuit flammæ illius perniciſſimæ ac luctuoſiſſimæ materiam; conſiſtituendam ſeſſe, aut revocandam magis exemplo ſanctitatis illius, concilio ipſo jam indicto, veteris conſilii ſeveriorem diſciplinam, ac ſpeciem, non labefactandam aut deformandam eam, quæ cum paciſſimorum hominum religione ſtitit, cum pauciorum multo honeſtate, ac moribus agnoſcitur, nec ſpargenda chriſtianis principibus odiorum ſemina, nec quivelanian Petri principis apoſtolorum naviculam majoribus prope ſluctibus quam unquam alia majorum noſtrorum memoria objecta ſit, nec ſe ab eo conſilio, quod magnopere expedivit, interclusis itineribus arceri oportuiſſe. Regem perpetuo ſuo ſenſu non modo nomine chriſtianiſſimum, cujus cum tanta majorum beneficia in occaſionem exiſtant, ipſe incommuni fidei, ac religionis cauſa non hæſerit uſquam, nec offenderit, nec tirubarit ullo modo, nec animo futurus ſit unquam ab eccleiæ catholicæ rationibus alieno; ſe facere non poſſe, quin apud illius ſanctitatem, apud ſacram cardinalium collegium dolorem ſuum exponeret, ac vere, & ex animo conqueretur, illudque tamen quereſdo tum precando ſubjularet, nec alienum evitaturet aut ſuo, aut majorum ſuorum more quod deprecaretur quidam, hoc eſſe nunc loquamur, protecturet ipſe quo modo quidem omnino proteſtatus eſt, neur ab ipſo ubi jure permiſſum eſſe non ignorabat, videli cet ne ibi graviſſimis bellicorum motuum diſſicultatibus implicaro neceſſe eſſet Tridentum ad conciſium mittere fuæ dictionis epiſcopos, quippe quibus nec liber, nec tutus ad patrem accelſus, neve ad ipſum concilium, a quo excluderetur invitidimus, generale, totius eccleiæ catholicæ aut haberetur, aut appellaretur, quin potius privatam exiſtimaretur conciſium, quod videretur quidem quæſtum & experiurn non reformandæ, reſtituendæque diſciplinæ, nec ſedtarum comprimendarum ſtudio, ſed quibuſdam obſequendi, quorum privatæ utilitatis magis quam publicæ ratio inita eſſe videretur. Denique nec concilii hujuſmodi, eorumve decretis aut ipſe, aut populus chriſtianus, aut ulli eccleiæ Gallicæ minſtri in poterunt renetenetur. Immo vero ſe tenari palam, ac denunciare ad eadem ſe remedia ac præſidia deſcenſurum, ſi neceſſe videretur, quibus majores ſui Francorum reges in re conſimili, cauſaque uri conſuevilient; nec ſibi quidquam antiquius fore ſecundum fidei, ac religionis integritatem, libertate, & inſolumitate eccleiæ Gallicanæ. Nihilominus hoc ſe proſiteri tamen non hæc ita a ſe dici, quaſi aut cogitaret ullo modo, aut haberet in animo ac retinam, ac debitam a ſe ſanctæ apoſtolicæ ſedis obſervantiam, & obedienti conditionem, aut excluderet, aut imminuere, contra operam datum eſſe ut magis, ac magis in dies ſe dignum probaret hoc chriſtianiſſimi regis cognomine, hocque maximi eccleiæ, & fidei protectoris elogio. Animi hujus ſui ac ſtudii propenſiones ad feliciora, melioraque tempora referari, cum feliciet hoc humanæ genteis, ac præſertim reipublicæ chriſtianæ ſummis ipſius, ac populi totius Gallici uni Deo optimi maximi gratia tribuitur, ut honeſti depoſiti arbitris, qua eſſent parum modeſte illata, & motiones componerentur, & hoc modo pax ipſa conveniret. Sed preterea cum ab ejus ſanctitate, tum ab ipſo Dero collegio particulare, uri ne molelte ferrent ſi ſuam ipſe profeſſionem, inſtaxionem, denunciationem, deprecationem in acta referi peteret, ibique inſtrumenta his de rebus publice confici, quibus quoties aut tempora, aut res ſux poſtuliſſent, uti poſſet ad ſuppetum omnibus locis, ſibique ea ſe ipſa reſponderetur, rogare, ut his de rebus omnibus exteros chriſtiani nominis principes, populos, civitates literas certiores faceret. Nunc itaque, ſanctiſſimi patres, cum vetis promptum ſit, ac facile nudum chriſtianiſſimi regis animum, & explicatas ejus rationes fadi concilii que ſui meorem proſpicere, poteiiti etiam ſtatuere nec hunc ordinis illius conventum ab illo ſperet, nec abhoiterem gravitatem, quam non magni fieri, fed præreptam potius hujus celebrandi facultatem, quod vos ita accepturos confidit, ſanctiſſimi patres, ut nec de illius religione dubitare poſſitis, nec de animi erga vos torumque eccleſiaſticam adminiſtrationem ſuos ac commodum eſt, judicare. Et quo veſtro judicio adverſus malevolorum, & iniquorum hominum ſermones ſaris ibi præſidii eſſe putat, ſatis adverſus fuggillationes argumenti, ut in conſcientia & recordatione officiorum ſuorum conquieſcat. Henry. Du Thet.

ANNO CHRISTI 1545.

Reſponſio ſynodi poſt literarum leſtionem.

SAcroſancta, & generalis Synodus in Spi thid. pag. ritu S. legitime congregata intendens ſalutaribi, & mature, ac cauſæ cognitione adhibita, & publica ſeſſione, prout vos facere eligitis; necnon ipſius negotii qualities requirit, vobis reſpondere, monet vos ut ad audiendam & recipiendam reſponſionem hujuſmodi prima proxime futura ſeſſione, quæ erit die undecima Octobris proxime venturi coram ipſa ſynodo omnino comparere debeatis, dumque chriſtianiſſimus rex veſter in ſuis literis affirmat in civitate Tridentina adeſſe concilium, acceptat, admittatque libenter; perſonam vero veſtram pro legitima, ac omnia alia per vos dicta non admittit, alii quatenus de jure id facere teneatur. Protellans nihilominus nullum inter ea ipſi factoſanctæ ſynodo, ac procu-

ANNO CHRISTI 1545.

curioni ipſius concilii, etiam per quecunque per nos acta, & geſta præjudicium generari: ac interim inhibet omnibus notariis ne inſtrumentum ullius actus vobis aut alicui tradant, niſi una cum adjectione ſue reſponſionis, & ſui notarii ſubſcriptione; aliter protellatur de nullitate.

ANNO CHRISTI 1545.

DECRETUM

Prorogationis q. articulorum de Sacramento Euchariſtiæ, & ſalvi-Conductûs proteſtantibus dati, publicatum in tertia ſeſſione ſynodi die 11. Octobris MDLI. ſub Julio III. pontifice maximo.

EAdem ſancta ſynodus errores omnes, qui ſuper ſanctiſſ. Sacramento repullularunt, ranquam vepres, ex agro dominico eveliere, ac eorum fidelium falutti proſpicere cupiens, quotidianis precibus Deo omnipotenti pie oblatis, inter alios ad hoc Sacramentum pertinentes articulos, diligentiſſima veritatis cavholicæ inquiſitione tractatos, plurimis accuratiſſimiſque pro rerum gravitate diſputationibus habitis, cognoviſſe præhatisſimorum theologorum ſententiis, hos etiam tractabat. An neceſſarium ſit ad ſalutem, & divino jure præceptum, ut ſimpelli Chriſti fideles ſub utraque ſpecie ipſum venerabile Sacramentum accipiant, & C tum minus ſumat qui ſub altera, quam qui ſub utraque communicat, & an erraverit ſancta mater eccleſia, laicos & non celebrantes facerdotes, ſub panis ſpecie dumtaxat communicando, & an parvuli etiam communicandi ſint. Sed quoniam ex nobiliſſima Germaniæ provincia, ii qui ſe Proteſtantes nomine, ſuper his ipſis articulis, antequam diſſentiamur, audiri a ſancta ſynodo cupiunt, & eam ob cauſam fidem publicam ab ipſa poſtularunt, ut ipſis toto hac venire, & in hac urbe commorari, ac libere coram ſynodo dicere, atque proponere quæ ſenſerint, & poſtea cum libuerit recedere liceat; ſancta ipſa ſynodus D licet magno deſiderio eorum adventum multum antea meditata expectaverit, tamen, ut pia mater quæ ingeniſcit & paterna, ſummopere id deſideraret, ac laboraret, ut in ipſa Chriſtiana nomine conſentiat, nulla fere ſchiſmata, ſed quemadmodum eundem omnes Deum & redemptorem agnoſcunt, ita idem dicant, idem credant, idem ſapiant, concordiæ in Dei miſericordia, & ſperans fore, ut illi in ſanctiſſimam & ſalutarem unius fidei, ſpei, & charitatis concordiam redigantur, libenter eis in hac re morem gerere, ſecuritatem & fidem ſi ut petierant, publicam, quam *ralvum conductum* vocant, quod ad ſe pertinet, ejus qui E Infra ſeriptus erit tenoris dedit, atque concellit, & eorum cauſa diffinitionem illorum articulorum ex hac ſecunonem diſtulit, quam ut illi cumnode ei intereſſe poſſint, in dicm ſeſtum converſionis divi Pauli, qui erit XXV. die menſis Januarii anni ſequentis, indixit. Illudque præterea ſtatuit, ut in eadem ſeſſione de Sacrificio Miſſæ agatur; propter nuagnam utriuſque rei connexionem, interea ſeſſione proxima de Poenitentia & Extrema-Unctionis Sacramentis tractandum. Illam autem die ſeſto Divæ Catharinæ virginis & martyris, qui erit XXV. Novembris habendam eſſe decrevit, ſimul ut in utraque materiam reformationis proſequatur.

PRÆLATI

Qui interfuerunt Seſſioni III. Tridentinæ ſub Julio III. pont. Max. die 11. Octob. MDLI.

Quanquam in Labbeo non deeſt catalogus iſte patrum, mendoſus eſt tamen adeo, ut iterum ſit dandus ex alio Ejuſmet.

ibid. pag. 142.

REverendiſſimus & illuſtriſſimus D. Marcellus S. R. E. presbyter cardinal. Cervinus nuncupatus, ſacri concilii legatus, & primus præſidens Romanus.

R. D. Sebaſtianus Pighinus archiepiſcopus Sipontinus, fecundus præſidens, Regienſis.

R. D. Aloyſius Lippomanus epiſcopus Veronenſis, tertius præſidens, Venetus.

Cardinales.

C Reverendiſſimus & illuſtriſſimus D. Chriſtophorus Madrucius, tituli Sti. Cefarii in palatio, S. R. E. cardinalis presbyter & epiſcopus princepſque Tridentinus & adminiſtrator Brixienſis Germanus.

Sacri imperii principes electores.

Reverendiſſimus & illuſtriſſimus D. Sebaſtianus Heuſenſtein, archiepiſcop. Maguntinus, Germinus.

R. & Ill. D. Joannes ab Iſſemburgh archiepiſcopus Treverenſis, Germanus.

R. & Ill. D. Adolphus ex comitibus de Scanenburgen, archiepiſcopus Colonienſis, Germanus.

Oratores Cæſarii.

Illuſtr. D. Hugo comes a Monfort, & Rotenſeis, Germanus.

Illuſtr. D. Franciſcus a Toleto! Hiſpanus.

R. D. Guillelmus a Pidavia, archidiaconus Campinæ, Flandrus.

Oratores Ferdin andi Romanorum regis.

R. D. Paulus Gregorian. epiſcopus Rapgubienſis. Hungarus.

R. D. Fredericus Nauſeri, epiſcopus Viennenſis. Germanus.

Oratores electoris Brandeburgenſis.

Excell. D. Chriſtophorus a Straſſen, J. U. Doctor, Germanus.

Mag. D. Joannes Hoffmannus, ſecretarius, Germanus.

ANNO CHRISTI 1545.

Archiepiscopi.

R. D. Salvator Salaputius, archiepiscopus Turitranus. Sard.

R. D. Ludovicus Chiregrinus, archiepiscopus Antibarensis. Vicentin.

R. D. Olaus, magnus archiepiscopus Upsalensis. Gothenf.

R. D. Petrus Tagliania, archiepiscopus Panormitanus. Siculus.

R. D. Petrus Guerretto, archiepiscopus Granatensis. Hispanus.

R. D. Balthasar de Heredia, archiepiscopus. Calaritanus. Sard.

Episcopi.

R. D. Thomas Campegius, Feltrensis. Bononiensis.

R. D. Gaspar Joffredus episcopus Segobricensis. Valentinus.

R. D. Cornelianus Martelanus, episcopus Sti. Marci. Neapolitanus.

R. D. Jo. Baptista Campegius, Majorlcensis. Bononiensis.

R. D. Berardus Bonjoannes Camerinensis. Romanus.

R. D. Joannes Fonseca, episcopus Castellinaris. Hispanus.

R. D. Joannes Salazar, episcopus Lauciamensis. Hispanus.

R. D. Balthasar Vaulman, Misnensis suffraganeus. Magunsinus Germanus.

R. D. Petrus Vagnier, episcopus Alagarensis. Hispanus.

R. D. Hieronymus de Bononia, episcopus Syracusanus. Siculus.

R. D. Richardus Parus, episcopus Vigorniensis. Anglus.

R. D. Erasmus a Limpurgh, Argentinensis Germanus.

R. Cornelius de Musis, Binurinensis. Placentinus.

R. D. Jacobus Jacobellus, Bullecastrensis. Romanus.

R. D. Franciscus Manricque, episcopus Auriensis. Hispanus.

R. D. Franciscus de Navarra, Pacensis. Hispanus.

R. D. Joannes Jobinus, Constantianensis. Hispanus.

R. D. Petrus de Augustinus Olcensis. Hispanus.

R. D. Jacobus Naclaurus, Olodiensis. Piacentinus.

R. D. Gregorius Elarh, episcopus Solopen. suffraganeus Herbipolensis. Germanus.

R. D. Joannes Bernardus Diaz de Luco, Calagurritanus. Hispanus.

R. D. Michael Puccius. episcopus. Elnensis. Hispanus.

R. D. Michael a Turre, Serenensis. Utinens.

R. D. Odavianus Preconis, Monopolitanus. Siculus.

R. D. Joannes Ferdinandi Telmino, Legionensis. Hispanus.

R. D. Christophorus Roscius, Oretensis. Hispanus.

R. D. Joannes Emilianus, Tudensis. Hispanus.

R. D. Antonius Codina, Laconensis, Suffraganeus Barchinonensis. Hispanus.

R. D. Martinus Aliaza, Guadicensis. Hispanus.

R. D. Petrus de Acuqua, Astoricensis. Hispanus.

R. D. Nicolaus Pfeaume, episcopus Virdunensis. Lotharingius.

R. D. Caristophorus, Constantiensis. Germanus.

R. D. Franciscus Salazar, Salamantensis. Hispanus.

R. D. Vincentius de Leone, Bossanensis. Siculus.

R. D. Ægidius Falcararis, Mutinensis Mutinensis.

Abbates.

R. P. Gerardus de Hamericourt, abbas Sti. Martini, Marinensis Diocesis. Flandrus.

R. P. Marcus de Bixia, abbas sancti Vitalis. de Ravenna.

R. P. Eusebius de Parma, abbas sanctæ Mariæ Gratiar. Placentin. Diocesis.

Alii episcopi.

R. D. Laicer de Caravalla, episcopus Placentinus. Hispanus.

R. D. Francisicus de Benavides, episcopus Meridonienfis. Hispanus.

R. D. Gerardus de Pamballis, episcopus Civitatenfis. Veronenfis.

R. D. Petrus Bona de Leon episcopus Civitatenfis. Hispanus.

R. D. Gaspar del Stuniga, episcopus Segobriensis. Hispanus.

R. D. Angelus Bragadinus, episcopus Vicentinus. Venetus.

R. D. Alvarus Mescosus, episcopus Pamplilonenfis. Hispanus.

R. D. Thomas de Plantanis, episcopus. Turiensis.

R. D. Julius Phurgius episcopus Neumburgensi. Germanus.

R. D. Christophorus Paravinus, generalis ordinis Heremitar. S. Augustini.

Doctores theologi missi a S. D. N.

Jacobus Lainez, Hispanus) Congr.
Alphonsus Fermeco, Hispanus) Jesu.

Missi ab imperatore.

Petrus Malvenda, Hispanus) Clerici
Joannes Arfe Hispanus.) sæculares.

Melchior Canus, ordinis Prædicatorum. Hispanus.

Alphonsus de Castro, ordinis Minorum. Hispanus.

Missi ab universitate Lovaniensi & serenissima regina Hungariæ Maria.

Quardus Quaper, decanus & cancellarius universitatis Lovan. Flandrus.

Joannes Leonhardus Fasolenius clericus sæcularis. Flandrus.

ANNO CHRISTI 1545.

Franciscus Sonnius, clericus sæcularis. Flandrus.

Jodocus Ramenshein, Citeranus clericus sæcularis Flandrus.

Joannes Valtheri ordinis Prædicatorum. Flandrus.

Joannes Mauffus, Aldernandensis, ordinis Minorum. Flandrus.

Rogerius Juvenis, ordinis sancti Augustini Flandrus.

Alexius Candidus, ordinis Carmelitarum. Flandrus.

Qui sunt cum facti imperii electoribus.

Ambrosius Pelargus, ordinis Prædicatorum cum Rmo. Trevirenfi. Germanus.

Joannes Tropetus Clinis cum R. Colonienfi. Germanus.

Eberardus Billicus, ordinis carmeliarum cum Rmo. Colonienfi. Germanus.

Joannes Delphicus sæcularis clericus cum Rmo. Trevirenfi. Germanus.

Qui sunt apud D. prælatos clerici sæculares.

Martinus Malo, familiaris R. D. Onetenfis. Hispanus.

Jacobus Perrusius cum R. D. Segrobrienfi. Hispanus.

Franciscus Joro cum R. D. Granatenfi. Hispanus.

Martinus Chaveus, procurator Rmi. cardinalis Augustenfis. Hispanus.

Melchior Vosmediano cum R. D. episcopo Pacenfi Hispanus.

Petrus Frago cum eodem R. D. Pacenfi. Hispanus.

Joannes Caballus cum R. D. Aurlenf Hispanus.

Regulares ordinis Prædicatorum.

Reginaldus de Genua. Siculus.

Alonsius de Catavia cum R. D. Panormitano. Siculus.

Bernardinus de Colloredo cum R. D. Lenerenfi. Utinenfis.

Didacus Xanes, socius patris de Cano. Hispanus.

Desiderius de Verona in sancto Laurentio, ordinis Minorum de observantia.

Alphonsus de Contreras, socius patris de Ortega. Hispanus.

Antonius Ulla, socius patris de Castro. Hispanus.

Ordinis S. Augustini.

Marianus Felyring, prior S. Marci. Tridentinus.

Accodatus de Senis cum Rmo. D. Panormitano.

Franciscus cum Generali.

Ordinis Minorum Conventualium.

Sigismundus Feduus de dicuta D. Umber cum R. Tridentin.

Ordinis Carmelitarum.

Desiderius de Pazormi cum R. D. Bosianenfi.

Ordinis S. Hieronymi.

Franciscus de Vifargia cum R. D. Granatenfi. Hispanus.

DE Jovis 28. Aprilis 1552. celebrata fuit posterna sessio in ade Divi Vigilii, in qua post missæ celebrationem, R. D. Pighius prælatus, absente D. Legato ob morbi gravitatem, quo interea laboravit, inchoavit solemnia Sessionis, assidente illi D. Verononfi præsidente. Deinde decretum fuit sessionis concilii lectum fuit a D. Senedenfi ex ambone, quod quidem placuit reverendis, præterquam archiepiscopo Territrano qui maxime contradixit, prout in cedula infra scripta, aliisque episcopis, Castellinarius, Lauciamenfi, Pacenfi, Calagurritano, Elmenfi, Gadicenfi, Astoricenfi, Tudenfi, Pampilonenfi, Civitatenfi, & Segobrienfi. Ibid. pag. 314.

COPIA

Decreti suspensionis concilii in Sessione ultima Tridentini publicati, per reverendum dominum Senedenfem.

SAcro-Sancta oecumenica & generalis synodus Tridentina in Spiritu Sancto legitime congregata, præsidentibus in ea reverendissimis D. Sebastiano archiepiscopo Sipontino, & Aloysio, episcopo Veronensi, nunciis apostolicis, tam eorum proprio, quam Rmi. D. Marcelli, tit. Sti. Marcelli, S. R. E. cardinalis Crescentii legati nomine, ob adversam ejus gravissimam valetudinem absentis, ad hoc deputati Christiano omnibus patere, hoc concilium oecumenicum Tridentinum, primo a Paulo fel. record. convocatum & indictum fuisse; deinde a S. D. N. Julio III. effiagitante Carolo V. augustissimo Imperatore, ea præcipue de causa fuisse reformatum, ut religionem in multis orbis partibus, & præsertim in Germania, in diversas opiniones miserabiliter dilapsam, in statum priscum revocaret, abusus & mores Christianorum corruptissimos emendaret. Cumque ad hoc agendum quamplurimi patres multa laborum tempore periculorumque habita ratione, e diversis regionibus alacriter confluxissent, reliquæ itenue magno fidelium numero Tridentinæque provinciæ concederet, ac ipsi effet non levis, illos Germanos, qui eas novitates excitarunt, in concilium venturos, sic animatos ut veris ecclesiæ rationibus exanimatos acquiescerent, hux denique quedam rebus affuisse videretur, caputque astollere incipere profligatantea & affida reipublica Christiana; ibi repente tumultus, ea bella hostis generis humani versutia exarserunt, ut concilium velut hærere, ac sum curfum interrumpere fatis incommode cogeretur, spesque omnis ulte- Ibid.

ANNO CHRISTI 1545.

ulterioris progressus hoc in tempore tollebat, tantumque aberat ut sanctæ synodus Christianorum malis & incommodis deserviret, ut multorum mentes præter animi sui sententiam irritaret potius quam placaret. Cum igitur ipsa sancta synodus omnia & præcipue Germaniam armis ardere & dissidentiis videret, omnes fere episcopos: Germanos, præsertim principes electores, suis manus, præsertim principes electores, suis consuluerit ecclesiis & concilio abiisse; decreviit tamen neceſſitatem non relinquere, & ad meliora tempora reflectere, ut patres, quod eis nunc agere non licet, suis ovibus prosperum, ad suas ecclesias regredi valeremus, ne diutius utrobique inutili otio consumeremus. Atque ita quoniam sic temporum conditio tulit, hujus oecumenici concilii Tridentini progressum per biennium suspendendum fore decrevit, prout præsenti decreto suspendit, ea tamen lege, ut si citius pacata res fit, ac tranquillitas priſtina restituatur, quod speraſ Deo Opt. maximi beneficio, non longo fortaſſe tempore futurum, ipsius concilii progressus, eodemmet tempore suum vim, firmitatem, vigoremque habere censeatur. Sin autem, quod Deus avertat, pravella bientis prædicta legitima impedimenta non fuerint ſubmota, quam primum ceſſaverint, talis ſuspenſio eo ipſo ſubtata effe intelligatur, ac eodem plenissimo robur concilio ſit reſtituram, & effe intelligatur, ſine alla nova concilii convocatione: accedente ad hoc decretum conſenſu & auctoritate ſanctiſſimi D. N. Iuc- & S. Sedis apoſtolicæ. Interea tamen eadem ſancta ſynodus exhortatur omnes principes Chriſtianos & omnes prælatos, ut obſervent, & reſpective quatenus ad eos ſpectat, obſervare faciant in ſuis regnis, dominiis & eccleſiis omnia & ſingula, quæ per hoc ſacrum oecumenicum concilium ſuerunt hactenus ſtatuta & decreta.

Reverendiſſimi & Illuſtriſſimi domini reverendique patres, placentne hæc omnia vobis? omnibus placuit, exceptis ſupramoratis. Laus Deo.

PROTESTATIO

Oratoris regis catholici ſuper præcedentia.

Ibid. pag. 589.

DOm. Claudius Fernandes Vegil de Quiñones comes Lunæ &c. Philippi Hiſpaniarum ultriuſque Siciliæ, Hieruſalem &c. regis Catholici, archiducis Auſtriæ, ducis regis Catholici, archiducis Auſtriæ, ducis Burgundiæ, Brabantiæ, & Mediolani, & comitis Habſpurgi, Flandriæ & Tyrolis, & ad manus illuſtre conſentientibus ſanctiſſimus hic ſacrum oecumenicum concilium Tridentinum orator &c. Eſi nihil ut tali Oratori, tinum orator &c. Eſi nihil ut tali Oratori, hic & alias, & in hoc conſeſſu locus debeatur, qui primus poſt imperatoris Romani oratorum ſedes eſt (quod ante omnia reflidicere ac protefior) verum cum hic locus, & ea causa de qua agitur, tempuſque etiam hujus, & reſpublica, ſit hujuſmodi, ut humanis illuſtre conſentientibus ſanctiſſimus hic diminutum rerum, & ſalutis publicæ perendi curſus non impediri debeat, cumque ſit maxime conſentaneum, ut qui ad juvandum, ſuſcipiendum, præſtandum hoc communis cauſſe conſilium adiint, ſi primum ipſi diligentiſſime curent, denique operam, ne quam a ſe affecant contentionis, diſcordiæ, ſeceſſionis, ullis hominibus vel minimam cauſam. Cum hæc ita ſint quod ad, locum ſedemque attinet, accipio quod datur, eoque in præſentia, & quo aderit commodum, utar, ita tamen, ut omnes intelligant, velle me, (id quod ſedulo prædico ac protefior) ne quod hvc mea moderatio & ſalutarium hujus ſacri oecumenici conventus deliberationum, in quibus ratio, & publicum illum, ulla ratione dignitati, majeſtati, juri principis mei Philippi regis catholici, poſteritati eius nomini, juſtiſſimum verili namque intentionem, omnibus, ut regibus loco & honore omni præferatur, & ad hæc & alias omnes cauſſas, in omnia loca, tempora, reſervam effe volo, ac reſervo: ut ſemper ea jura, eamque intentionem & profequi & tueri perendie poſſit, ac ſi hoc tempore, & hoc loco dicebam hic, ut tali, Oratori locus quem dixi datus fuerit, iſique omnibus quæ a quovis hominum objecta huic meæ aſſertioni & protestationi adverſari videri poterunt, minime obſtantibus, omnino qe abnegaris: quam meam protestationem hoc libello comprehenſam a notariis hujus ſacri conſilii, ut actis hujus ſanctiſſimæ Synodi inſeri adſcribique faciatis, neque ſine ejus integro exemplo hodierna actionis hujus monumenta circumferi, effe cuiquam patiemini, mihique imprimis hujuſce rei exemplum reſtationemque publicis tabulis obſignatum. A reverendiſſimis patribus & ſcribisque veſtris judicatis dari, patres reverendiſſimi.

RESPONSUM

Oratorum chriſtianiſſimi regis ad proteſtationem Oratoris catholici, eodem die ſa congregationi.

Ibid.

DIlnos hodie in hac Sta. ſynodo alio loco ſederemus, quam ſemper majores noſtri, & noviſſime in concilio Conſtantienſi, & ultimo Lateranenſi, qui primi poſt imperatoris & ante omnes cæteros chriſtianiſſimi, ut actis hujus ſanctiſſimæ Synodi inſeri adſcribique faciatis, neque ſine ejus integro exemplo hodierna actionis hujus monumenta circumferi, effe cuiquam patiemini, mihique imprimis hujuſce rei exemplum reſtationemque publicis tabulis obſignatum. A reverendiſſimis patribus & ſcribisque veſtris judicatis dari, patres reverendiſſimi.

ANNO CHRISTI 1545.

& factum illuſtrie comitis a Luna ita interpretemini, ne quod inde præjudicium fieri poſſit antiquiſſimæ prærogativæ, & perpetuæ poſſeſſioni regis Chriſtianiſſimi, idque in acta veſtra referri jubeatis.

Die Sabathi vigeſima ſecunda, cardinalis Lotharingius profeſtus eſt Ferrariam, inviſurus cardinalem Ferrarienſem. Eodemque die a meridie pronuntiavi votum in congregatione ſuper abuſibus ordinis in medium propoſitis.

ANONYMI.

de inclusione Concilii ſub Pio IV. epiſtola.

Illuſtriſſime & Reverendiſſime Domine Domine mi Colendiſſ.

Ex M. S. Col. Vet. Eccleſ. D. Petri Gratiani.

HEri die 18. cathedræ Romanæ S. Petri, indicta eſt in Dei nomine ſolennis ritu apparatuque inchoatio ſacri Concilii, prout in Congregatione habita die Jovis præterita determinatum fuerat. Hunc itaque hora XV. DD legati, & D. Cardinalis Mandrutius comitantibus prælatis proceſſerunt ad S. Petri, ibique aſſumptis pluvialibus ac mitris in choreum ſacræ pompæ ad cathedralem proceſſit. Inde, qui facere poſſo a Cardinale Mantuano, Regentis ac Archiepiſcopus ex Ordine S. Francisci altum plus peroravit, de-nontirans temporis nojus exigentiam poſtulare hoc potemum concilium perficere tentatum, quod etiam a Patribus præſtandum eſſet oſtendit, ut tam ſanctum opus juvarent. Eo peracto, Cardinalis Mantuanus opem S. Spiritus precibus quibuſdam recitatis imploravit, tum ipſe cum legatis aliis aſſedit ante altare, donec Litaniæ intonarentur, quas omnes genuflexi pelligioſe proſequuti ſunt. Secundum hæc D. de Tillio a ſecretis e ſuggeſtu juſſu legatorum alta legit bullam de concilii celebratione a ſanctitate ſua dudum evulgata, tum & facultatem concilium illuſtriſſimis DD. præſidenti nomine legatorum feſtis apoſtolice. Poſt hæc archiepiſcopus Reginenſis, qui orationem ad Patres habuerat, e medio Domini Illuſtriſſimi Mantuani duas ſchedulas accepit, in quibus decreta continebantur, quæ die Jovis præcedenti in plena congregatione propoſita fuerant. Utramque de ſuggeſtu legit. Prioris ſumma hæc erat, an placeret Patribus ad honorem Dei & exaltationem S. Sedis Apoſtolicæ celebrari S. Concilium, in quo pro extirpatione hæreſum & reformatione eccleſiæ, juxta bullam D. N. ea agerentur, quæ a legatis propoſita fuiſſent. Alterius vero, an prima ſeſſio poſſet ad V feriam Dominicæ II. in Quadrageſima, que incider in diem 26. Februarii. Poſtremo huic libenter aſſenſerunt omnes; priori vero reclamatum ab Hiſpanis nonnullis, illis omnibus in unam ſententiam convententibus, quin & Granatenſis archiepiſcopus legit Secretarie a ſchedula votum quoddam ſuum in formam conſuetam decreti, ferens ſibi haud probari unis DD. legatis res in concilio agendas, jus ſore. Verumnamen cæteris omnibus, paucis ita exceptis, decretum approbantibus, aſſurgens concilii promotor regavit omnes patronos & notarios ut publicas conficerent tabulas omnium eorum, quæ concluſa & decreta fuerant, atque ita bona ſpe in die XXII. evoluta dimiſſa eſt ſeſſio. Interfuerunt Cardinales V. cum Domino Duce Mantuæ, qui a Card. Mandrutio ſedebat ſecundus, Patriarchæ tres, nempe Hieroſolymitanus, Barbarus eſſectus Aquilejenſis, & Venetus qui in ipſo proceſſionis inchoatæ articulo ſupervenit, archiepiſcopi XI. epiſcopi nonaginta, Abbates tres, Generales quatuor; & ſi iter paulo otius accelerare potuiſſet nec defuiſſet proceſſioni. Quinquecclefenſis, quem mittit Carlus Regni Hungariæ orator em, Bcum fecunda tantum hora, poſt hæc omnia conſeſſa, hoc pervenerit.

Capita ad leyandas diſſenſiones inter oratores præcipua.

Martene Ver. Mo num. Tom. VIII. pag. 1034.

ILluſtriſſimi domini concilii præſidentes & regati ad obviandum difficultatibus & diſſentionibus que orti poſſent inter oratores circa eorum præcedentias, decernunt ut ſequitur.

Quod in aula congregationum oratores eccleſiaſtici ſedeant in parte dextra illuſtriſſimorum legatorum, ſicut in præcedenti congregatione fecerunt. Oratores vero laici comparatoris ſive alterius cujuſque regis, ſedeant in parte ſiniſtra ipſorum DD. legatorum.

Dum ex nobilus illuſtriſſimi cardinalis Mantuani ſtur in eccleſiam, oratores laici præcedant illuſtriſſimos legatos & cruciem immediate ſequantur. Oratores autem eccleſiaſtici ſubſequantur immediate poſt illuſtriſſimos legatos, ante omnes prælatos, & hoc ordine ingrediantur eccleſiam.

In celebratione miſſarum ſolemnium in eccleſia cathedrali & in ſeſſionibus oratores eccleſiaſtici ſedeant ubi erat antea locus corporis Chriſti pompe altare majus in eccleſia S. Virgilii. Oratores vero laici ſedeant e contra illuſtriſſimos legatos.

Pax & incenſum detur prius oratoribus eccleſiaſticis, deinde oratoribus laicis, poſtmodum reverendiſſimis prælatis.

Dum ingredientur eccleſiæ, quia prælati omnes ſunt cum mitris & pluvialibus, prius accedant oratores eccleſiaſtici, deinde cæteri prælati, & poſt prædictos mitratos accedant oratores laici.

Oratores eccleſiaſtici ſi dicere voluerint ſuum ſententiam in congregationibus & ſeſſionibus, quia tunc loquuntur ut epiſcopi non ut oratores, loqui debent juxta ordinem promotionum quas fecerunt.

Deputationes pro indice librorum prohibitorum.

Ibid. pag. 1034.

ANtonius de Magliolo, archiepiſcopus Pragenſis facræ cæſareæ majeſtatis orator.

Johannes Trivilanus, patriarcha Venetiarum.

Sebaſtianus le Cavellius, archiepiſcopus Naxienſis.

ANNO CHRISTI 1545.

Ludovicus Beccatellus, archiepiscopus Ragusinus.
Julius Pandilus, archiepiscopus Surrentinus.
Bartholomaeus de Martyribus archiepiscopus Bracarensis.
Thomas Caselleus, episcopus Cavensis.
Donatus de Cautenis, episcopus Ariacensis.
Ægidius Foscleracus, episcopus Mutinensis.
Hieronymus Vlosc[illegible], episcopus Evetensis.
Antonius Augustinus episcopus Ilerdensis.
Dominicus Bolano, episcopus Brixensis.
Nicolaus Sfondratus, episcopus Cremonensis.
Hieronymus Trevisanus, episcopus Veronensis.
Urbanus Vogerius, episcopus Senegalensis.
Abbas Casinensis Euticius.
Generalis Minorum de Observantia.
Generalis S. Augustini.

Litera ad sanctissimum dominum nostrum Pium IV. nomine illorum qui tenent residentiam esse de jure divino.

Ibid. pag. 1267.

BEatissime pater, post sanctorum pedum oscula, cum superioribus diebus diverse inter patres hujus oecumenici concilii de pastorum residentia opiniones extiterint, quod eam nonnulli humano tantum zelo ut divino jure praeceptam esse contenderent; incredibili dolore animi affecti fumus, cum accepimus non defuisse, qui non scandala dissidentiones alere, atque in sanctam apostolicam sedem malo animatos esse apud sanctam vestram intimulant, propterea quod illorum sententiam quam veriorem putaremus, secuti simus, utpote a sancta synodo declaratur, pio quodam & sincero studio pertendimus. Hujus autem generis crimen, cum a nobis adeo remotum sit, ut non longius distet coelum a terra, faciendum existimavimus, ut sanctitati vestrae ad ejus sanctissimum pectus humillimi jacentes, prosterna quod rationem nobis & aperte probaremus, nos eum catholice & sancte Romanae ecclesiae dum catholice & sancte Romanae ecclesiae fidem & obedientiam profiteremur, pro ejus auctoritate vitam ipsam profundere parati fumus, tamquam iniquitatis filii merito damnemur. Non beatissime pater, sic, praecinemur. Non beatissime pater, sic, praecinemur. Non beatissime pater, sic, praecin

ANNO CHRISTI 1545.

tatis totidem reverendos theologos, videlicet:

De purgatorio.

Clodiensis — Doctor Sollius.
Legionensis. — Decanus Lovaniensis.
Senogalliensis. — Doctor Cornelius.
Hipponis. — Doctor Tricius.
Abbas Longevillæ.

De imaginibus.

Lanciarensis. — Salmeronus.
Camerinus. — Magister Sappet.
Aurlensis. — Frater Franciscus Forerius.
Atrebatensis. — Secundus theologus Lovaniensis. — Doctor Zamel.
Tervisinus.

De indulgentiis.

Bracharensis. — Magister Adrianus.
Marinensis. — Magister Vigor.
Veltanus. — Doctor Parra.
Nimacrensis vel ejus loco Argolicensis. — Ultimus doctor Lovaniensis.
Iherdensis. — *Non videtur.*

Atque ita quotidie procedetur donec illa-tissimi præfecturis, ubi ad hoc conveniunt illustrissimi D.D. legati cardinales de Lorenno & Mantuanus, reverendissimi ut deputati, necnon quamplurimi patres & theologi.

Protestatio patrum infrascripti subscribentium contra decretum suspensionem ad biennium concilii Tridentini, lecta in aula sessionis per reverendissimum D. Salvatorem archiepiscopum Turritanum.

Ibid. pag. 2421.

Cum hoc sacrum oecumenicum concilium nor annos a tribus circiter citra cœperit celeberrimum, tantis laboribus procuratum, tandem Tridenti ad extirpandas hæreses, tollenda schismata, reformandos mores, pacemque inter Christianos principes componendam fuerit convocatum, neque post ea convocationem fuerit adhuc satisfactum, eadem omnibus, sed res ipsa plane alicui ex causis, propter quas convocatum est, præfertim reformationi necessariæ absunt, unde mala omnia quibus vexatur ecclesia exterra effe & confoveri apertum est; nos infrascripti archiepiscopos & episcopi, nonnullarum conscientiarum nobis compulsi, hæc decretorum suspensionis concilii cum omnibus in eo contentis circumstantiis & conditionibus; tam quoad substantiam ejus, quam quoad formam contradicere decrevimus, prout de præsenti contradicimus & repugnamus; tum quia causæ suspendendi quæ in eo assignantur, bella scilicet & Germaniæ tumultus, quos brevi fedatos iri ac componi, vel in ipso decreto sperari dicitur, non usque adeo videntur urgere, ut sit propter eas ita a concilii profequutione cessandum, saltem in his quæ ad reformationem attinent: quin immo ad sedandas principum dissordias aptissima vita est concilii convocatio, subindeque profequutio & continuatio: tum etiam quia dicta suspensio magis dissolutionis, quam julæ, modeA tatæ aut necessariæ * suppressionis speciem præ se ferre videtur. Neque enim est certe difficultatet decrim, quas timeo non docuit experientia, tam celebris prælatorum conventus ex tam diversis remotisque provinciis haberi facile poterit, nec deerunt impugnatores catholicæ ecclesiæ occasiones & rationes ad eiendu alendaque bella atque discordias, quibus hujus concilii, quos nomen apud eos est tam odiosum, * perfectionem impediant, ac iudificentur, quod nunc eos canari vatisque rationibus tentare videmus, si præsertim videriet eorum hujusmodi prospere eis cedere, nosque eo adegisse, ut ab incepto opere cessaverimus. Præterea deterret nos ingens scandalum, certaque hæresum prope confirmatio, quam ex tali & tam diuturna suspensione, nedum ipsis ecclesiæ adversariis, sed & catholicorum plerisque oriturum esse manifestum est, cum Dominica cæsura publicamque causam deferre non alia ratione magis quam perfectionem metu, laborum impatientia, & quod pejus est, cauſæ ipius & divini auxilii desperatione opinabuntur, cum tamen in tuto loco ab omni bellici injuria remoto facilide nos videamus, uti alias cum non minus periculosa bella gererentur, nihilominus ipſi synodus absolutiter in divino hoc opere perseveraverit, quinquennio inficiat nec nos ipſi posſumus, imno & contradicimus, & quantum posſumus absolute repugnamus. Ne tamen omni concilio non consentiendi rationem quærere videamur, nec abhorrere credamur a fuavi rerum dispositione, cum & nos difficultatis temporum recellisse putamus Germaniæ & Gallorum rationem aliquam habendam esse non improbemus penitus, ut sequens viam quam, baetenus tenuit atque servavit hæc sancta synodus, decretum ad prorimas calendas Mati indictum, ad moderatam aliquem tertminum prorogari, dicimque declarari, qui ipſe ita pro-hoc-imperio appellet, aut alia convocatio, declaratio aut intimatio minime ite expectanda, quominus ad hoc locum concilii omnes prælati convenire & poſſint & teneantur: addentes nihilominus, quod ſi infra dictum declarandum terminum præditta impedimenta ceſſaverint, quod ſanctitas sua prælatos omnes ad profecutionem concilii revocare, quos interim ad proprias ecclesias remeare, & libere, licebit. Ultimo vero decreti verba, quibus continetur decretorum hujus ſanctæ ſynodi obſervatio, placerent utique, ſi absque his verbis, *quorum ad eas de, vere ſpectat*, publicetur que illium occaſio eſſe videntur & ſeminarium. Quæ quidem omnia ita & non aliter fieri petimus, & protestamur quod ſi non fiat, nullum nobis, nec ſanctæ ſynodo prejudicium fieri quovis tempore, tum propter hujus decreti ſuſpenſionis publicationem, quam ob quemcunque alium abſon fatum vel faciendum, attentatum vel attentandum per quaſcunque perſonas contra hujus œcumenici concilii auctoritatem & protestatam concilioturaque œcumenicorum omnium. Petimus inſuper a ſynodi hujus notario, ut hanc noſtram ſchedulam contradictionis, atteſtationis ac protestationis inter acta ſynodi, una cum hoc decreto inſeratur; indeque ipſe vel alii nobis unum vel plura authentica inſtrumenta exhibeant.

ANNO CHRISTI 1545.

Protesti qui contradixerunt decreto ſuſpenſionis concilii faciendi iſti.

Reverendiſſimi D. Salvator Alexius Salparus, archiepiſcopus Turritanus, Hiſpanus: D. Petrus Pacheco *Salisanæ* epiſcopus Lancianenſis Hiſpanus.

D. Alvarus *della Quadra* epiſcopus Venuſinus, Hiſpanus.

D. epiſcopus Tudenſis.

D. Petrus Acuna & Avellanea epiſcopus Abricenſis, Hiſpanus.

D. epiſcopus Civitatenſis.

D. Johannes Fonſeca epiſcopus Caſtellimaris, Hiſpanus.

D. Franciſcus de Navara epiſcopus Pacenſis, Hiſpanus.

D. Michael *Pucb* epiſcopus Elnenſis Hiſpanus.

D. epiſcopus Gadixenſis.

D. epiſcopus Pampilonenſis.

D. Johannes *Diez* epiſcopus Calagurritanus *contradixit* ſimpliciter ſubſcribens, nulla facta diſtinctione inter ſuſpenſionem vel prorogationem concilii &c.

VII QUARTI PONT. MAX.

Oratio poſt abſolutum concilium Tridentinum in Conſiſtoro. Julio Rugano auctore.

Ver. Hæc dies aliam vitam affert, fratres, alios motes potulat. Eſt enim Tridentini concilii auctoritate correcta, quæ corruptiſſima erat, morum diſciplina, præſertgeaque, præcipue eccleſiaſticis hominibus, vivendi ratio, ut, qui cum perſonam ſuſceperint, facile videant, ſibi eſſe necestatuem impoſitam dolendæ ejus vitæ, quam ſalutaribus decretis divinitus expreſſam intelligunt. Qua in re, quemadmodum apud vos pontifex Romus, primus Dei gratia agimus immortales, cujus benignitate Tridentino concilio, celeberrimo & maximo, felix & optabile exitus contigit: deinde Ferdinando imperatori laudem tribuimus Chriſtianæ pietatis; & in nos ſtudii ſingulares; cujus ſepta præſidio, ac pondere Italiæ denique ſynodus tam auctoritatem amplitudinemque liberam & incolumem conſervavit. Nec vero non huius officii teſtimonium reliquis regibus catholicisque principibus libenter impertimus. Laudamus etiam magna animi voluptate legatos noſtros propter vigilantiam ac prudentiam ſortemque difficilimis & rebus, & temporibus, & conflantem animum, nullo loco deſideratam in tuenda fedis apoſtolicæ dignitate. Denique reliquorum partam fidem, religionem ac liberæ ſententiæ perſeverantiam agoſcimus ac probamus; qui laborem diligentiamque omnem ad rollendas hæreſes pravaſque conſuetudines ejiciendas contulerunt. Quibus quidem patribus magnam quoque noſtro nomine gratiam habemus, quod in moribus emendandis, corrigendaque vitæ diſciplina adeo ſe præbuerunt moderatos in nos & indulgentes, ut, ſi nobis ipſis illam curam ad Anno Chriſti 1545. nostrum arbitrium revocare, nec patrum judicio integram relinquere placuiſſet, omnino adhuiſſari facimus plus animadvertionis. Cum igitur hæc ſaluratiter conſilium ſint, certum ac fixum eſt nobis efficere, ut ſervatis facri concilii decretis, illa diſciplinæ ratio in mores inducatur. Quod ita, ſi qui malam de morbi opinionem imbiberunt, illum eripiet errorem, qui, neſcio unde ortus, multorum animos occupavit, futurum, ut, quod ad reformationem attinet, primi nos tamquam concilii claſtra-perfringamus. Itaque patrum ea de re vel moderationem, vel certa aliqua ratione, adnibitam diligentiam, ſi tres tolerit, ei rigidum & Chriſtianum cognitioni ac judicio noſtrio reſervavatt, ſupplebimus: tantum abeſt, ut remiſſum de ea aliquid, vel detractum velimus. Et quidem Morosum cardinalem, a concilii vi, animique magnitudine gigeſtantem. Tridentinarum actionum, quibus cum laude & interfuit & præfuit, perſtitiſſimum, jubemus curare ac vid re diligenter, ne quid concilii decretis vel adverſarium vel alterum in ſenatu agatur, aut privatim nobiſcum per mimicitias noſtras ulla ratione tentetur. Quas item partes effe volumus collegæ ejus honorectæ cardinalis, cujus in Tridentina legatione & indictria, perpetuaque S. ſedis propugnatio celebratur, acute odorandi videnda-que, datario adnibito, nequid ejuſmodi poſſuleret a nobis, quod, per ſummos occupationes nos ætas non ſatis animadverſum, ac properera etiam fortaſſe conceſſum, habere poſſit inodium & offenſionem apud eos, qui nos horunt noſtri animi ſenſus, vel omnia male interpretantur. Omnino ſumma conciili noſtri ſpecies, ut Tridentini, ſic Tridentino pontificiem auctoritatem adiunga nos, cujus ada, decreta, rata & firma ſunto ut, ut eorum nemo vi aut cauſa violare audeat. Quod ſi, ut rerum vius fert, & vitia hominum, certa aliqua utilitas aut ratio poſtulaverit, ut aliqua concilii ſententia deſiderari, nonquam tamen illi temporis, neceſſities fratres, niſi de veſtra ſententia conſulerimus. Quo loco ſic *inbil* commoveri cognitum, existimamus, ut ejus rei amore tenet conſcientia, ſummique judicii, quod deuniverſo ordine ſemper feſtimus; cui patrem ſententiæque animo noſtro quam maxime gratam referent quidam, dolenter ſane, fed tamen; ſanandi cauſa præpropera non reſiſtamque cupidatem, nonnicum neceſſitio conqueremur. Non defunt, qui viventibus nobis, aperte ambientes, & pontificatum, quem jam dia ipſe devovarunt, tamentant omni conditione pecuniæ, ne minimum quidem vitæ noſtræ morem fere poſſe videamur. Nimis properas, Marcelle, non prius hujus corpuſculi ac pene cadaveris exitum expectare: non te diutius morabitur; jam colleturi hoc impedimentum; jam jam hæc oculorum, et animi molestia liberabere. Sed illi, nifi totam & pontificatus & ſalutis vitam ignorarent, quem honorem mals artibus & pecunia tentant, eum vitæ integritate & innocentia quæreremt. *Hoc eſt* apertum ac directum iter cæcdinali dignißimum, quod

Anno Christi 1545.

quod omnes votis ac benevolentia prosequuntur. Contra clandestinum illud atque transfugium, inane & omnium odio maledictisque propositum est. Quid vero est magis omnium sermone jactatum, quam ab illis membrum flagendo tentatos esse nonnullorum vestri ordinis animos, ut eorum sacrorum censilis sententiis suffragiisque ad novi pontificis creationem abutercntur? magna argenti atque auri vi, majori spe ac promissis aliis quotidie sollicitari ab illis, qui pecuniam ibi quamquam ratione conciliandæ quantamque maximam ponunt, auferentes undique, & de omni re conficientes, prosules largitionibus suffragia corrumpunt? Quos nisi obcæcatos & furentes agerent ambitio, prospicerent illorum celerem ac *principem* defuturorum, quorum sententias pretio mercari audent; nihil enim est mercenaria voluntate fallacius, nihil mobilius. Rem indignam atque scelestam, fratres! sed illud indignius ac scelestius, quod adeo effrenate ac præcipiti furore rapiuntur, ut aperta vi, aperta, inquam, vi, si ulla ex omni memoria atrocior res accidit, ac nequare pontificatum, ac ferro, quoniam aliter subdidum tardius est, in pontificam sedem irruere conantur. Verum inaudiam rei atrocitatem, in qua tristissima verfatur oratio nostra, omittamus, tanta-que moleamus eos, qui hæc molinatur, ut mentem mutent, pecuniamque & armorum, quam in illis ipsum posuerunt, obtrivitcantur, potiusque se nostra manfuetudine dignos præbeant, quam nos justo dolori fervire cogant. Nam & veteri jure pontificum maximorum, & sanctæ memoriæ Pauli quarti pontificis edicto, in nefarii scelerisalliens, nisi ad sanitatem redierint, animadverterur, ejusmodique monstra, explcto ordine amplissimo, tollere necesse habebimus. Quod vero pontificatui tanto quidam cardinalibus dedimus provincias, quibus ad bientium legationis nomine præsiemt, eas illi quadriennium obtinuerunt, cogitque aliquando illo subsidio multas magnasque difficultates subievare. Nam & tenuiores cardinales, qui dignitatis gradum tueri poslint, sunt adjuvandi, & providendum æraili angustiis, quod exhaustimus continentibus quadriennii prope insinis sumptibus, dum Gallos pacificis & pecunia juvamus pro religione dimicantes, dum Arcolonem agramque ejus ab hæreticorum obsidione & vastatione defendimus, dum subvenimus Helvetiis, dum in urbem provincialique nostras rerum omnium copiam introducimus, dum portas reficimus, urbem communimus, portas, mœnia, arces, propugnacula extruimus, ædes sacras ædificamus, alilasque impensas faciemus in res publico usui ac splendori necessarias. Quare non modo æquis, (sed & etiam libentibus illis cardinalibus speramus, illo adjumento provinciarum rur publicis confultatores incommodis, præsertim cum ipsi etiam affines nostri cardinales fint de suis provinciis discesserit. Volumus autem ipsi obire provincias, coramque provincialium hominum posulata cognoscere, ut, qua læritia veldendi Principem domi sue post Paulum III. Pontificem maximum ad hanc

Anno Christi 1545.

adiem caruerunt, ea nostra præsentia pertinantur. Sed quia decretum est concilio Tridentino, ut in eo episcopata commorentur episcopi quod nos jamdiu vehementer optavimus, cum videremus hanc inicio occasionem lupos habuisse ovibi lavadendi pastorum abientium, ut gregem, mercenario cuslode, crudeliter insequeque dispergent, jubeamus, eos primo quoque tempore in suos episcopatus profiscisceres, parere concilio. Quare, quos apud se cardinales habent, auctoritas, quos eos & nostra vocat auctoritas, & compellit facrosanctis concilii lex, & episcopalis officii cura, commilitque gregis tempora flagitant. Itaque tollimus omnes exceptiones, omnem præcidium omnibus ipsum in ordre adhæresendi. Quin ipsi nullum paterunt episcopum negotiorum causa, vel munere urbanæ administrationis impliceri; pro quibus prohinemoratos adhibere, & eorum opera ad illud officii munus uti volumus. Nec tamen nolumus ipsis esse consultum episcopis. Nam, qui episcopatibus cardinales ita ceslerunt, ut & fructus & administrationem sibi reservarent, *restituuntur* administrandi jus illis, quibus abiori cenlemus, & ita cum ipsis vestigatia partemus, ut neque sit cur ullus pro dignitate prospectum. Placet etiam nobis, quod a Tridentino concilio divinitus decretum eli, ut Romæ ac Romæ curiæ nullatenus cardinalitiæ & diciplinæ; ubi alantur, & iis moribus atque artibus nutriantur puerl, ut inde fobules exhibæ & copia bonorum ecclesiæ ministrum. Concilii autem decreta principes ipsi amplectimur & collimus, ut exemplo & instituto nostro omnes omnes, illis parere cleri inferiores, nullamque ibi relictam causam existimem a concilii auctoritate discedendi. Quam cum ipsi nobis lupos officii necessitatem imponimus, non tam quid puretas nostra pollulet meminimus, quam quid manfuetudo requirat, ac modestia, cogitamus. Precludam eli enim, legibus lolutum principem vivere ex legibus. Sed, ut tota hæc consili ratio quam optime via atque ordine procedat, cardinalibus Cicadam, Archiepiscopum Ac Borromeum adjungimus, ut omnem complectantur cogitationem confirmationis concilii decretorum, & quando vobis pro ceptorum formularum confuetudo capi poslit, animadvertant. Tum, ne quibus auctoritatis nostræ pondus accesseit, ea quisquam violare audeat. Extremum illud erit in oratione nostra, ut, quorum hæreses, si qui rei initium diligenter consideret, ex illa causa magna ex parte profecta sint, quod episcopalis honor iis plerumque datus est, quorum aut malitia aut ineptitia fait indigna, uti posthac ad eam dignitatis gradum provehantur viri, illo amplissimo munere digni. Quare damus negotium trium eodium principibus cardinalibus, qui una cum relatore diligenter cognoscant de vitæ moribus ac doctrina eorum, quibus mandandus lit episcopatus, & ut de iis omnino cerferatur, quis eam personam subibere possint, cujus & verbo et exemplo salutaris cibus gregi benigne præbeatur, qui fit illorum fidei prudentiæque commissus, et ut deni-

Anno Christi 1549.

denique tales nominentur in hac patio ad officii diligentissime vationc, qui non, ut sæpe antea, facri honoris ornamenta turpare,

Anno Christi 1549.

A Cui episcopalem splendorem loce animi & ingenii illustrare posse videantur.

CONCILIUM PROVINCIALE

Cleri Scoticani habitum Edinburgi anno Domini 1549.

Extat apud Wilkinsum in IV. pag. 46. Exhibi. ibi. regiæ Paris. alia recod. Bibliothecæ.

ADmonuit nos falubriter divus Paulus, ut, qui ipsius & cæterorum apostolorum vices gerere dignoscimur, huic nosmetipsos præcipuo quamprimum accommodare niemur. Attendite, inquit, vobis & universo gregi, in quo vos Spiritus Sanctus posuit episcopos, regere ecclesiam Dei, quam B acquisivit sanguine suo. Quocirca præsens hujusce regni ordinariorum prælatorum, aliorum ecclesiasticorum & cleri convenctio in Spiritu Sancto congregata conformiter apostolico huic præcepto, ad Dei gloriam, ecclesiasticí ritus tranquillitatem refarcidendam, ac integritatem conservandam, intente animadvertens quamplurimas hæreses in greges dominicos pastoralibus eorum curis commissos crudeliter grassari, volensque eandem ab ipsis velut radicibus funditus extirpare, prudentis medicí exemplo agendum fore decrevit, ut primum fludiosa medicatione, tamquam malorum, quibus ecclesiasticí ordines pridem corrupti fune, an- C cidissimos, & quæ occasiones indagandas curet; deinde ut de opportunis remediis illis cogat & providcat; cumque duæ potiffimum malorum cauſæ & radices appareant, quæ tantas nobis turbas hæres unque occasiones excitarere, nimirum in perfonis ecclesiasticis omnium fere graduum notum corruptela ac vitæ profana obfcoenites, tum bonarum literarum artiumque omnium gradi- Infcitia; atque ex his præsertim duobus capitibus multi abufus oriuntur: hæc fanda fynodus ac provinciale concilium hiscemalis quoad pro temporum occasione licuit, remedia & modum ponere ftatuit. Ad laudem igitur & gloriam omnipotentis, mo-D xum in ecclesia Scoticana reformationem, & hæresum extirpationem ide mercurii mensis Novembris A. D. 1549. in templo fratrum prædicatorum Edinburgen S. Andreæ diocee. habita & facta fait convenrio reverendiffimi & reverendorum venerabilium que in Christo patrum & dominorum ordinariorum, prælatorum, aliorumque ſpectabilium et eximiorum virorum ecclesiasticorum, & de clero infra ſcriptorum generum hujus regni conventionem & conſilium provinciale archiepiſcoporum & epiſcoporum, ordinariorum, prælatorum & aliorum ecclesiasticorum & de clero pro tempore facientium, & repræſentantium, venerabili E in Christo patre et domino Johanne S. Andreæ archiepiſcopo, totius regni Scotiæ primate, legato nato, et monaſterii a Paſſero abbate conciilium indicente & præſidente.

Epiſcopi ſaquuntur.

Willelmus Aberdonenſis. Patricius Moravienſis commendatarius a Scona. Andreas Candide Caſæ et capellæ regiæ Sriviligienſis. Willelmus Dunblanenſis. Robertus Orchadenſis commendatarius a Kinlos. Willelmus electus Leſmorenſis confirmatus.

Vicarii generales ſedium vacantium.

Magiſter Gavinus Hamylton, eccleſiæ metropolitanæ Glaſguenſis decanus, et ejusdem ſede vacante vicarius generalis. Magiſter Jacobus Herven, decanus Dunkeldenſis, & ejusdem ſede vacante vicarius generalis.

Abbates, priores & commendatarii.

Jacobus prioratus eccleſiæ primatialis S. Andree commendatarius.

Jacobus a Kalco et Melros commendatarius.

Georgius a Dunfermyng commendatarius Cardiadiacus.

Malcolmus prior de Quhithorne.

Donaldus abbas a Cupro.

Quintinus abbas monaſterii Crucis regalis.

Gualterius abbas Vallis Lucis.

Alexander prior Plancharden.

Willelmus commendatarius de Culros.

Jacobus abbas de Newbotle.

Adam abbas de Dundrayman.

. . . . . abbas de Dery.

Johannes prior de Mungller.

Doctores in theologia licentiati, & baccalaurei.

Magiſter Petrus Saellarius, collegii S. Salvatoris infra civitatem S. Andreæ canonicus et præpoſitus ejusdem coadjutor, doctor theologiæ.

M. Johannes Gryſon factarum literarum profeſtor.

M. Johannes Wyrame, eccleſiæ metropoli primatialis S. Andreæ canonicus regularis, et ſuperior, theologiæ doctor.

F. Richardus Marſuell Anglus, divinarum literarum profeſſor.

F. Robertus Leeche, ordinis prædicatorum in theologia licentiatus.

M. Willelmus Cranſton, præpoſitus de Scypay in theologia licentiatus.

M. Alexander Anderſone, collegii Aberdonenſis univerſitatis ſupremarius in theologia licent.

M. Alexander Dick, facrarum literarum baccalaureus.

M. Johannes Mary, decanus facultatis theologicæ univerſitatis S. Andreæ, et Martinus Balfour, doctores in theologia, annoso grandævi, et debiles comparuerunt per procuratores.

Or-

Ordines prædicatorum.

Johannes Gersovin provincialis.
F. Robertus Leche.
F. Andreas Abercrombry.

Ordinis minorum de observantia.

F. Johannes Paterson, minister generalis.
F. Andreas Cotis, guardianus dicti ordinis apud S. Andream.
F. Jacobus Winchester, guardianus apud Perth.
F. Johannes Scott.

Ordines conventuales: ordines S. Augustini; ordines SS. Trinitatis de redemptione captivorum: ordines Carmelitarum.

M. Johannes Spittel, præpositus beatæ Mariæ de Campis, officialis S. Andreæ principalis ac rector universitatis S. Andreæ.
M. Abraham Weichtoun, præpositus de Dunglas officialis S. Andreæ infra archiepiscopi .....
M. Jacobus Hamyltone, decanus Brichinensis.
M. Johannes Sinclare, decanus a Restalrig.
M. Gregorius Hay, decanus de Dunbar.
M. Willelmus Lamb, rector a Corsek.
M. Johannes Thornton, præcentor Moravien.
M. Johannes Stevenston, præcentor Glasguensis.
D. Georgius Creychton, præpositus SS. Trinitatis prope Edinburgum.
M. Patricius Myrroune, archidiac. Aberdonensis.
M. Alexander Erskyne, subdecanus & officialis Dunkeldensis.
M. Archibaldus Boyne, præpositus de Daizell.
M. Alexander Fecret, præpositus de Fidolis.
M. Johannes Maccaie, archidiac. Lefmorensis.
M. Arthurus Telzefere, canonicus Aberdonensis.
D. Nicolaus Roch, præpositus de Tayner.
D. Andreas Dickisone, canonicus Dunkeldensis.
D. Hugo Carroye, commendatarius de Strathphilan.
D. Andreas David, eruditus & studiosus in theologia.
M. Johannes Macquin, divinarum scripturarum interpres.
D. Robertus Leddal, suppetior de Melros ordinis Cisterciensis.
Secretarius & notarius in concilio Andreas Elphantus.

Qui omnes convenientes, missa primitus solenni habita in dicto templo fratrum prædicatorum Edinburgen. de mandato reverendissimi domini archiepiscopi, primatis, legati nati; præsidentis, pro divina gratia fundenda, felicique incremento & successu

A rerum gerendarum in præsenti concilio feliciter cantata & finita, simul unanimiter egredientes, & in aulam seu secretarium refectionis dictorum fratrum convolerunt, & ibidem omnibus in duo ordine sedentibus, & exclusis excludendis, habita fuit concio per ..... eruditissimum in sacris literis canonistam.

ANNO CHRISTI 1549.

Sequuntur alia ordinata in præsenti concilio, & imprimis circa reformationem morum.

1. De incontinentia ecclesiarum.

B HÆc præsentis synodus provide attendens quam comiter ex clericorum incontinentia gravissimi exercitio scandala efferexorta, proinde pro hujusmodi macula repurganda statuit decretum illud concilii Basiliensis de concubinariis, sessione vicesima adunquem observandum, & executioni demandandum, cujus decreti tenor sequitur in hæc verba. Sacrosancta synodus generalis Basiliensis in Spiritu Sancto legitime congregata universalem ecclesiam representantes ad perpetuam rei memoriam statuit, ut quicunque clericus cujuscunque status, gradus, conditionis, religionis, dignitatis etiam pontificalis, vel alterius prominentiæ existat, qui post hujus constitutionis notitiam quam habere præsumatur, per duos menses post publicationem ejusdem, in ecclesiis cathedralibus, quam ipse clericus omnino facere teneatur, postquam eadem constitutio ad eorum notitiam pervenerit, publice fuit concubinarius, a percipienne fructuum omnium beneficiorum suorum etiam mensum sportis sic ipso facto suspensus, quos suos superior in fabricam vel alium reditum ecclesiarum seu fabricæ, & quibus hi fructus percipiuntur convertat, necnon & hujusmodi publicum concubinarium, ut prius ordinem solem innotuerit, mox fuet superior teneatur monere, ut intra brevissimum terminum concubinam dimittat, quam si D non dimiserit, vel similibus aut alias publice refumpserit, jubet hæc sancta synodus, ut ipsum omnibus suis beneficiis omnino privet, & nihilominus si post comminationi, ufquequo cum eis per tuos superiores post ipsarum concubinarum dimissionem, manifestumque vitæ emendationem fuerit dispensatum, ad susceptionem quarumcunque dignitatum, beneficiorum vel officiorum sint inhabiles; qui si post dispensationem recidivo vomitu ad hujusmodi concubinarum publicum redierint, sine spe alicujus dispensationis, ad prædicta prorsus inhabiles existant. Quod si hi ad quos ratium correctio E pertinet, eos, ut præmittum est, neglexerint punire, eorum superiores tam in ipsos de negligentia, quam in illos de concubinaria modis omnibus digna punitione animadvertant. In Concilio etiam provinciali hic & synodalibus adversos tales punire negligentes, vel de hoc crimine diffamatos per fidedignorem a collatione beneficiorum vel alia condigna pœna severiter procedatur. Et si hi, quorum debitutio ad summum pon-

ANNO CHRISTI 1549.

Concilior. Supplem. Tom. V.

ANNO CHRISTI 1549.

tificem spectat, per provincialia concilia, aut suos superiores propeter publicum concubinatum reperiantur privatione digni, statim cum processibus inquisitionis ipsi summo pontifici deferantur. Eaque diligentia & inquisitio in quibuscunque capitulis generalibus & provincialibus quoad hoc fervetur, pœnis aliis, contra prædictos & alios non publicos concubinarios statutis, in suo robore permanentibus; publici autem intelligendi sunt, non solum hi, quorum concubinatus per sententiam aut confessionem in jure factam, sed per rei evidentiam, quæ nulla posit negiverfatione celari, notoria est, & qui mulierem de incontinentia suspectam, & infamatam tenet, & per suum superiorem ad amovendum ipsam non effectu non dimittat. (Cum hoc nunc in præsenti concilio addito, quod ordinarii locorum inclericos non admittant, & in facris ordinibus initiatos pœnis arbitrariis animadvertant, juxta præsentium inforcedentium qualitatem, contemptum & in similibus delictis perseverantiam.) Quia vero nonnulli juridicthonem ecclesiasticam, pecuniarios quæstus a concubinariis percipere non erubescunt patriendo eos intra fe intare inforcedere, sub pœna maledictionis æternæ præcipit, ne quicqua sub pœna compositionis, aut ipse alicujus quibus talia quovis modo tolerent, aut diffimulent, absque ulla præmissa negligentiæ pœnam, duplum ejus quod propterea reli tuere ad pios usus omni no teneantur & compellantur; ipsas autem concubinas seu mulieres publicas prælati modis omnibus curen. a fuis fubditis etiam per brachii fæcularis auxilium, si opus fuerit, ejiciendas curent. Quicunque ex tali concubinaria procreatos filios apud patres suos cohabitare non permittant. Jubet insuper hæc sancta synodus, ut etiam in parochialibus ecclesiis & capellis hæc constitutio publicetur, & quilibet suos ad ipsarum concubinarum dimissionem diligenter horteturIniquis præterea omnibus fecularibus viris, etiam si regali præfulgeant dignitate, ne ullum qualecunque inferant inquietudinem, quocunque quæsito colore, præsentis qui ratione officii fui adversus suos subditos pro hujusmodi concubinatu procedunt. Et cum omne fornicationis crimen lege divina prohibitum sit, & sub peccati mortali pœna necessario evitandum, moner omnes laicos tam uxoratos quam solutos, ne similiter a concubinatu abstineant, nisi eum reprehendibilis eft qui uxorem habet, fi ad alienam mulierem accedat, qui vero solutus est, si conjungere nolit juxta apostoli consilium, uxorem ducat. Pro hujus autem divini observantiæ præcepti, hi ad quos pertinet una cum fabaribus monitis quam aliis canonicis remediis omni uti studio laborent. Et hoc ipsum in præsenti decreto contentum in præmissis etiam monitalibus hujus regni, prout congroit, præsens conventio statuit & decrevit observari.

ANNO CHRISTI 1549.

2. Prædet concubinarias in suis conjunctis clerici non teneant.

Item hortatur hæc synodus, ne qui prælati aut alii ecclesiastici inferiores proles suas ex concubinatu susceptas in suis conjunctis teneant, nec in suis ecclesiis direde aut indirecte promoveri patiantur, neque eas bonorum quovis quæsito colore in conjugium de Christi patrimonio jungant seu barones efficiant.

3. Ne clerici vel monachi secularibus negotiis sese immiscent.

Similiter ordinandum est, ne ullus ecclesiasticus, habens unde juxta ium statum honeste vivere posit immiscear fe fecularibus negotiis, præcipue mercaturas exercendo, aut lucri cauffe, ut emptas exendat, emens, alienave præda conducendo, quo ruibus laboribus a spirituali exercitio, propria cura neglecta abstrahatur.

4. De vestibus clericorum.

Item ut beneficiati & in sacris ordinibus constituti tam hyemis rempubis, veteri clerorum more, duntaxat utantur, pileoque in ecclesiis & potiffimum in choris & tempore divinorum omnino deponato, nec vestes ut patra caligas & dipioides, vel alias fedas, vel colorum prob bitorum, ut flavi, viridis, & id genus desolonis deferant, negat in ecclesiis, civitatibus, oppidis & villis insignioribus portent longas & talares; literatis vero togas habeant curtas, & manicatas, falvis earum loci & temporis necessitate; cæterisque habeant albas & albas fuitare, fub pœna fuspensionis in parochiales, & excommunicationis in alios per forum officialis, commissarios, & decanos declarandæ; a quibus quidem pœnis non absolvantur, nisi prius præstita cautione de, abstinendo in futurum fub pœna arbitraria judicis arbitrio aura qualitatem perfonarum obligetur, quam sæpe sic ce, & deinceps in obedientia crescente, augeatur & pœna. Super quibus per singulos decanos in eorum visitationibus, & per visitatores, fiat diligens inquisitio: & qui culpabiles inventi fuerint, post duos menses a publicatione præsentis statuti punientur ut supra. Si autem decani in præmissis deficiant, sive ordinationis negligentes fint comperti officiales, tunc ea ordinationum omnium in eos ad bann arbitrarium severius animadvertant.

5. Circa nutrientes barbas, & non portantes tonsuras.

Hæc eadem conventio variis addacta argumentis, & rationibus circa barbarum usum propositis, universos & singulos hujus provinciæ clericalis fortis & ecclesiasticos per locorum ordinarios attente hortari decrevit, ut sui flatus & conditionis rationem habentes, & frequentes notrefitationes contra barbatos conspicientes, atque clericis a laicis distincti appareant, eorum barbas ton-

ANNO CHRISTI 1549.

dendas curent, urque singuli clerici, falcrem in sacris initiati ordinibus, tasuram congruam in coronis habeant.

6. *De temperantia in victu clericorum.*

Item præsens convenslo hortatur omnes hujusce regni prælatos & alios ecclesiasticos beneficiatos, ut in posterum parcius & moderatius in eorum mensis vivant, omnium elicubertiam & poculentorum exquisita fuperfluitate juxta quiuscunque statum & præeminentiam rejecta, ut & largius & liberalius pauperibus in eorum necessitatibus subveniatur, publicamque jejuniorum ab ecclesia indictorum violationem & in ea & in suis familiis evitent, ne hoc de cætero eorum malo exemplo laici scandalizentur, precaturque in ecclesiasticorum mentis frequentiores lectiones sacrarum scripturarum juxta decretum concilii Tolerani tertii, cujus tenor est talis. *Pro reverentia Dei & sanctorum universa conflituit synodus, ut quia sæpius evenire monet, utinsæ fabulæ intrepant, in omni sacerdotali convivio lectio divinarum scripturarum immisceatur; per hoc enim & animæ nonnullum capiunt bonum, & fabulæ non interponere prohibentur.*

7. *De gravioate habitum clericorum.*

Item hortandi sunt prælati & ecclesiasticorum omnes, ut debitæ graviores solito portarent habitus, qui portare laneï fint decentis coloris quam fieri, gravitatem præ se ferentes, meminerintque illius versiculi divi Bernardi, vid. Dicite pontifices in fraudi quid facit aurum.

8. *De clericorum servis.*

Item curent prælati ut tales in eorum familiares continuoque domesticos alant & teneant, qui non alcatores, scurratores publici, ebrii, pugnaces, fœnerc, ocdiosi, aut divini nominis blasphematores, execrabilibus juramentis assueti reputentur; sed qui catholici, probæ vitæ, bonorum nomen ac conversationis honestæ habeantur, in bonorum exemplum & iniquorum terrorem; cum, ut Bonaventura, infolicetia familiæ patrisfamilias dedecus videtur.

9. *De visitatione monasteriorum.*

Item statutum est insuper, ut singuli locorum ordinarii, cum primum poterunt, visitent monasteria canonicorum regularium, monachorum non exemptorum & monialium, sed tantum, ut quæ intra corrigenda reperirint, inæquenti & proximo concilio sive conventione per visitationis chartam referant. De exemptis vero, ut qui quid circa inquisitionem in vicinis parochiis ex publica voce & fama contra honestatem vitæ monasticæ, & debitam loci reparationem, reditumque administrationem deprehenderint, similiter ferant concilio insinuetur, ut ex hoc de remedio prospiciatur opportuno, & qui pretendunt exemptiones in talibus monasteriis, ut eadem una cum numero religiosorum commendatarii, & illa in commendas ootinentes, ut suas provisiones in dicto statuto concilio exhibeant, ad effectum conlideranda & intelligenda ad quid ipsi in gore suarum provisionum teneantur, & quatenus privilegiis fit defendendum. Et circa hæc præsens conventio exhortatur In Domino omnes & singulos abbates, priores, commendatarios, administratores locorum exemptorum, cum omnibus regularem disciplinam & monasticam magna ex parte, negligentia eorum qui illis superintendere tenentur, labefactam & collapsam esse, quatenus ipsi & eorum quilibet, prout decet bonos pastores, vitam, mores, devotionem, & fluida religionem reformanda, & ad primum religionis fervorem reducenda curent quo inibi & devotio vigeat, & populi murmur deviteur.

10. *De apostatis revocandis.*

Simili modo mandat præsens conventio omnibus & singulis abbatibus, prioribus, commendatariis, administratoribus, monialibus & locorum prædendibus, quatenus ipsi & eorum quilibet commonitum agentium faciant pro perquirendis & comprehendendis suis apostatis & fugitivis, qui extra loca eis subjecta aufugerint, auxilium ordinariorum illorum locorum, in quibus existunt, ad effectum comprehensionis & reductionis eorum invocent, & si id per ipsos fieri non possit, auxilium secularis potestatis per ipsos ordinarios implorentur.

11. *De monialibus apostatis revocandis.*

Item statutum, est ut ordinaria authoritate compellantur omnes prioritisse monialium, ut quam primum disperlas suas monjales in unum congregent respective ad effectum, ut eum ipsis simul cohabitent & sustententur, vel in aliis locis monialium hujus regni pacificis collocentur, priorisse impensa sustentandæ.

12. *De criminibus punendis cum invocatione brachii secularis.*

Item contra adulteros, incestuosos, sacrilegos notorios ordinat hæc convento, ut primum prælatorum ordinatione charitative admoneantur ad vitæ emendationem, & si admonitionibus in fuis publicis comitiis ut postea intorduerint, salvoinenter monitoriales cum omnibus censuris ecclesiasticis, etiam cum interdicto, quam citissime fieri poterit, ad quod etiam, si opus fuerit, auxilium brachii secularis invocetur, & super hujusmodi publicis excellibus diligentem per decanos investigationem fieri ordinat, si non liceat in delinquentium ecclesiis, saltem in vicinis ecclesiis ut tales in dagatio.

13. *De visitationibus.*

Præterea constituit hæc conventio, quia nonnunquam tales, ut præfertur publici excellus, tam majores, quam minores, per decanos & alios visitatores occultari & dissimulari dicuntur, eo quod pecuniaries quibus a concubinariis & adulteris accipere non erubescant, faciendo eos in tali foeditate fordescere, quod decani ante fuceptionem fui officii jurent de fideli qua administratione in omnibus, & cum excessus majores eorundem commissaris deferunt, non prius recipiantur ab eis, quam illi denuo juraverint, quod omnes & singulos excessus majores, tam publices quam privatos, sibi per affidas & inquilitiones utrobique delatos, absque gratia & favore, prout vel pretio, nullis penitus omissis, commissariis tradant, qui si reperti fuerint in præmissis culpabiles, perjurii, amissionis officii, & aliis arbitrariis poenis per ordinarium infligendis subjaceant; & super hoc folicite inquirant commissarii, prout domino ordinario funt responsuri.

14. *De electis ecclesiæ non dandis in infeudationem vel emphyteusim.*

Ne residentia vicariorum & rectorum in animarum curis & sacramentorum ecclesiæ administratione negligatur, statutum est ut nulle fiant infeudationes feu emphyteuticæ locationes, vel ad longum tempus affedationes quarumcunque glebarum, seu terrarum ecclesiasticarum, per rectoria & eorum, vel vicariarum per ipsos rectores vel vicarios in posterum, sub pœna cauiis tradatis, & ne tales infeudationes seu locationes per ordinarios vel capitula admittantur ullo modo vel authorizentur; quæ, si facte fuerint, irritas esse pronunciat, & quod longas affedationes novendecim annorum & de supra fructibus & decimis garbalibus dignitatum ecclesiarum cathedralium poft. gravitatem non præbendarum, rectoriarum particularium, mensis episcopalium & abbatialibus separatis præsens conventio eandem fieri ufque ad proximum convention generalem vel concilium provinciale statuendum, inchoandum, & celebrandum, petitas prohibet, & ne ordinarii seu capitula interim aliquas hujusmodi admittant seu authorizent; & si quas interea fieri contigerit nulle & invalide sint, & qui in præmissa interesse prætenderint, in proximo concilio audiantur.

15. *Circa negligentiam doctrinæ reformationem divinique verbi ministerium.*

Præsens conventio mature avisata, adis conciliis Tridentinis in sessione quarta interdictis, ad hæreses reprimendas, & ad ædificationem Christi fidelium in verbis doctrinæ evangelicæ, statuit & ordinat, ut qui libet episcopus, ut & loci ordinarius in grege sibi commisso verbum Dei, juxta gratiam sibi a Domino concessam, per se faciem quater in anno, nisi legitimo impedimento, ultra communes prædicationes, quæ per alios ad id admissos fient, prædicet; & si qui ordinarii hactenus alios exercitati fuerint in prædicando, fese, quam primum

ANNO CHRISTI 1549.

feri poterit, ad hujusmodi officium tam proprio ftudio quam aliorum doctorum reddant habiles; & ad hunc effectum vitos in sacris literis eruditos in fuam familiam & conuenbium ascifcant. Caput quidem concilii, adi feu decreti tenor fequitur in hæc verba.

Eadem sacrosancta synodus piis fummorum pontificum & probatorum conciliorum constitutionibus inhærens, eas denique amplectens, & illis adiciens, ne cæleste ille thesaurus sacrorum eiborum, quem sanctus Spiritus fus liberalitate hominibus tradidit, negligetus jaceat, flatuit & decernit, ut, quod in illis ecclesiis, in quibus præbenda aut præbimonium, feu quovis alio nomine nuncupatum fit, persolvitur, pro lectoribus facræ theologiæ deputatum reperiatur, ipse episcopus, archiepiscopi, primates, & alii locorum ordinarii eos, qui præbendam aut præbimonium hujusmodi obtinent, ad ipsius facræ scripturæ expositionem & interpretationem per seipsos, si idonei fuerint, aliosque, si per idoneum substitutum ab episcopis, archiepiscopis, primatibus & aliis locorum ordinariis eligendum, etiam per fubtractionem fructuum cogant & compellant. De cætero vero præbenda præbimonium feu stipendium hujusmodi non nisi personis idoneis, quæ per seipsos id munus explicare possunt conferantur; & aliter facta, provisio nulla sit & invalida. In ecclesiis autem metropolitanis vel cathedralibus, si civitas insignis feu populosa ac etiam ita collegiatis existentibus in aliqua insigni ecclesia, quam nullus diocesis; si fol ciebrus numerosus fuerit, ubi nulla præbenda aut præbimonium feu stipendium ejusmodi non deputatum reperitur, præbenda, quamlocumque modo, præterquam ex causis reservationis, prima vacatura, cui aliud onus incompatibile injundum non fit, ad eum effum ipso facto perpetuo conflituta et deputata intelligatur; & quatenus in ipsis ecclesiis nulla vel sufficiens præbenda fuerit, metropolitanus vel episcopus ipse per alligationem fructuum alicujus simplicis beneficii, eandem tamen debitis fuppositis scribus, vel per contributionem beneficiatorum fue civitatis & diocesis, vel alias, prout commodius fieri poterit, de capitali conflito ita provideat, ut ipsa facræ scripturæ lectio habeatur; ita tamen quod quæcunque alie lectiones vel conferentiæ, vel alia quavis ratione fiant, propter id minime prætermittantur: ecclesiæ vero, quarum annui proventus tenuris fuerint, & ubi tam eligiti ecclesiæ, & populi multitudo, ut theologiæ lectio in eis commode haberi non possit, faltem magistrum habeant ab episcopo capituli conflito eligendum, qui clericos alioloque scholares paupores grammaticam gratis doceat, ut deinceps ad facræ scripturæ ftudia, adjuvante Deo, utrahi possint; ideoque illi magistro grammaticæs alicujus simplicis beneficii fructus, quos tamdiu percipiat, quamdiu in docendo pugilitus fuerit.

ANNO CHRISTI 1549.

rur; dum tamen beneficium ipsum suo
A debito non fraudetur obsequio, vel ex
capitulari vel episcopali mensa condigna
aliqua mercedes perfolvatur, vel alias epi-
scopus ipse aliquam rationem inter suf-
ecclesiæ & diœcesi accommodam, ne pla
hæc utilis ac fructuosa provisio quovis
quovis colore negligatur. In monasteriis
quoque monachorum, ubi commodo id
fieri queat, etiam lectio sacræ scriptu-
re habeatur, qua in re, si abbates negli-
gentes fuerint, episcopi locorum in hoc
ut fedis apostolicæ delegati, eos ad id
opportunis remediis compellant. In con-
ventibus vero & aliorum regularium lo-
cis, in quibus studia commode vigere pol-
funt, etiam lectio sacræ scripturæ ha-
beatur; quæ lectio a capitulis generali-
bus vel provincialibus assignetur digno-
ribus magistris. In gymnasiis etiam pu-
blicis ubi tam honestissica et careraram,
omnium maxime necessaria lectio institu-
tio non fuerit, religiosorum principum &
aliorum rerum publicarum pietate & charita-
te ad catholicæ fidei defensionem & in-
crementum, facræque doctrinæ confer-
vationem & propagationem instituatur,
& ubi lectiuta forte, & negligeretur,
restituatur, & ne sub specie pietatis im-
pietas dissemineturr.

26. Quomodo eligi debeat studentium selector.

C
Statuit eadem sancta synodus neminem
ad hujusmodi officium lectionis ram publice
quam privatim admittendum esse, qui
non prius ab episcopo loci de vita, mo-
ribus & scientia examinatus & probatus
fuerit, quod tamen de lectoribus in cla-
stris monachorum non intelligatur.

27. Privilegia studentium in theologia.

Docentes vero scripturam ipsam sacram,
dum publice in scholis docuerint, & scho-
lares qui in ipsis scholis audient, privilegiis
omnibus de percipiendis fructuum præben-
darum & beneficiorum suorum in absentia
a jure concellis plene gaudeant & fruan-
tur. Qui vero christianæ reipublicæ non
minus necessaria est prædicatio evangelii
quam lectio, & hoc est præcipuum epi-
scoporum munus; statuit & decrevit ea-
dem sancta synodus omnes episcopos, ar-
chiepiscopos, primates, & omnes alios
ecclesiarum-gradatos teneri per seipsos,
si legitime præpediti non fuerint, ad præ-
dicandum sanctum Jesu Christi evangc-
lium; si vero exempti episcopos &
alios prælatos legitimo detineri impedi-
mento, juxta formam generalis concilii vi-
ros idoneos assumere teneantur ad hu-
jusmodi prædicationis officium falubriter
exequendum, si quis vero hoc adimplere
contempserit, districtæ subjacear ultioni.

28. De prædicatione verbi populo.

Archiepiscopi quoque, & plebani,
& quicumque parochiales vel alias cu-
ram animarum habentes ecclesias quo-

ANNO CHRISTI 1549.

cunque in duobus obtinent, per se vel alios
idoneos, *si legitime impediti fuerint*, die-
bus saltem dominicis & festis solemnibus
plebes sibi commissas pro sua & earum
capacitate pascant salutaribus verbis,
docendo ea quæ omnibus scire necessa-
rium ad salutem, annunciandoque eis,
cum brevitate & facilitate sermonis, vi-
tia, quæ eos declinare, & virtutes, quas
eos sectari oportet, ut pœnam æternam
evadere, & cælestem gloriam consequi
valeant; id vero in quis eorum præsta-
re negligat, etiamsi ab episcopi jurisdi-
ctione exempti sint, per eorum epi-
scopos præterdicti, etiamsi ecclesiæ quovis
modo exemptæ dicantur, aut alibi ali-
qui monasterio etiam extra diœcesim,
exiftenti fortitan annexæ vel unitæ / pro-
do reipsa in diœcesi sint / provida pa-
ternalis solicitudo non desit, ne illud
impleatur prout scriptum fuerit de non
erat qui frangeret eis. Itaque ubi ab epi-
scopo monti trium mensium spatio nu-
meri sint desuetæ, aut consuetæ eccle-
siasticæ aut alibi, ad ipsius episcopi ar-
bitrium, cogantur, ita ut etiam, si
ei expedire visum fuerit, ex beneficio-
rum fructibus alteri, qui id præsteri,
honesta aliqua merces perfolvatur, do-
nec principalis ipse reliquerit officium,
suum impleat. Si quæ vero parochiales
ecclesiæ reperiantur subjectæ monasteriis,
in nulla diœcesi existentibus, & abba-
tes & regulares prælati in præmissis ne-
gligentes fuerint, a metropolitanis, in
quorum provinciis diœceses ipsæ sitæ sunt,
tanquam a sedis hujus apostolicæ
delegatis compellantur; neque hujus de-
creti executionem confuetudo vel exem-
ptio, aut appellatio, vel reclamatio,
live recursus impedire valeat, quouf-
que defuper a competente judice, qui
summarie, & sine libellorum & proce-
sus, processus, cognitum fit ac decisum.
Regulares vero episcopumque ordinis, nisi
a suis superioribus, de vita, moribus &
scientia examinati & probati fuerint,
ac de eorum licentia, etiam in ecclesiis
suorum ordinum prædicare non possint,
cum qua licentia perfonalibus se coram
episcopis præsentare, & ab eis benedi-
ctionem petere teneantur antequam præ-
dicare incipiant.

Item in ecclesiis, quæ suorum ordi-
num non sunt, ultra licentiam fuorum
superiorum etiam episcopi licentiam ha-
bere teneantur, sine qua in ipsis eccle-
siis non fuorum ordinum nullo modo
prædicare possint, ipsum autem licen-
tiam episcopi gratis concedant.

29. De pseudo-prædicatoribus.

Si vero, quod absit, prædicator-es-
rores aut scandala disseminaverit in po-
pulum, etiamsi in monasterio sui vel ab-
terius ordinis prædicet, episcopus ei præ-
dicationem interdicat. Quod si haruit
prædicaverit, contra eos formulam ju-
ris dispositionem aut loci consuetudinem
procedat; etiamsi prædicator ipse gene-

ANNO CHRISTI 1549.

rali vel speciali privilegio exemptum se
esse prætenderet. Quo casu episcopus au-
thoritate apostolica, & tanquam sedis a-
postolicæ delegatus procedat. Curent au-
tem episcopi, ne quis prædicator vel ex
falsis informationibus vel alias calum-
niose vexetur, juramque de eis conque-
rendi occasionem habeat. Caveant prae-
terea episcopi, ne aliquem vel eorum,
qui eum sint nomine regulares, extra
claustra eorum obedientiam religiosam
num fuerum vivunt, vel presbyterorum
secularium nisi ipsis noti sint, & mori-
bus atque doctrina probati, etiam quo-
ris ratione prætextum prætenru in sua
civitate vel diœcesi prædicare permit-
tant, donec ab ipsis episcopis super ea
re fuerint literæ confulatur, a
qua privilegia hujusmodi, nisi tacita,
veriate, & expresso mendacio, ab in-
digne extorquerit veritibule non eft.
Quæstores vero eleemosynarii, qui e-
tiam quæstuarii vulgo dicuntur, cujuscun-
que conditionis existant, nullo modo nec
per se, nec per aliam, prædicare per-
fonam; & contrafacientes ab epifco-
pis & ordinariis locorum, in quibus
hujusmodi abusus non obtinuerint, opportunis
remediis omnino arceantur.

30. Quod rectores & episcopi quater in anno prædicent.

Cleri quæ quo frequentioribus divini ver-
bi prædicationibus intereatur populus fluru-
ant eli, ut ecclesiarum parochialium rec-
tores, qui judicio ordinarii ad prædican-
dum fidei rudimenta fuis parochianis ha-
biles & idonei reperiuntur, per se saltem
juxta Patrum præscripta, & synodalis pro-
prædicatoribus edita, quater in anno præ-
dicent; illis vero rectoribus, qui juvenes
& idonei ad id nis fuerint, per locorum
ordinarios injungatur, ut se ad hoc quam
primum reddant per studia in gymnasiis pu-
blicis habilibus, & interim per alios prædi-
catores fuis sumptibus de licentia ordinarii
admittendos, prædicare, & suas vices fup-
plere debeant; qui vero frivolis & do-
ctrinæ incapaces fuerint, hoc ipsum similiter
per alios fieri procurent, quos tedium post
suam præfentiam prædicantes auscultare
oporteat, & hoc ultra communi prædica-
tiones seu instructiones per vicarios seu cu-
ratos inguli dominicis diebus & festa-
libus majoribus festis, ut supra, fiendas.
De rectoris vero, monasteriis, collegiatis
ecclesiis, seu aliis piis locis in communis
seu merite capitulari unitis, ordinarium eft
ut abbates, priores, & commendatarii, ad-
ministratores, præpositi, decani, & præben-
dati, ordinarium personaliter, per se vel
eorum membra inferiora / seu alios eorum
nomine, populum in fide instruendum cu-
rent, & iis parochianis fieri procurent;
prioribus autem monialium archiepiscopo
sandi Andreæ subjectas, ut a sede apostoli-
ca fenentiarum eft, fub pœnis in dicto
provincialí statuto & aliis statutis desuper
editis, ad idem teneri decrevit, quæ de-
novo publicari & præcendibus inferi in hac
synodo decretum eft.

ANNO CHRISTI 1549.

21. Quod in unaquaque ecclesia cathedrali sit theologus, & juris canonici professor.

Concilium feu, convenio verbi divini fe-
minationem infequens pro fuftentatione do-
ctorum & magistrorum in theologia, ac
re pontificia, apud ecclesias cathedrales &
civitates, ftatuit; ut univerli & singuli lo-
corum ordinarii apud fuas ecclesias cathe-
drales habeant continuo unum doctorem,
theologum, licentiatum vel baccalaureum,
in theologia, & similiter canonistam in jure
pontificio qualificatum, utpote theologia præ-
dictus quoni die legioli, saltem in unaquaque
hebdomade, in sacris literis publice legat
& interpretetur, ac eam fe eodem tempo-
re ti quam in aliis ecclesiis prædicet, cui in-
terpretandi & prædicandi civitates illius epi-
scopus & canonici & religiosi ipsius civita-
tis clerici, interint; pro quorum theologi
ac canonistæ fuftentatione quilibet ordina-
rius deputabit aliquod beneficium de pro-
ximo vacaturum ad fuam difpositionem ipe-
dans infra fuam ecclesiam, ad valorem an-
nuum centum marcarum, quod beneficium
theologo ad minus centum mar-
carum sccolicarum monetæ, pro perpetuis fu-
turis temporibus ipse & omnes ecclesiæ
in eidem officiis remanseris. Qui autem theolo-
gus ac canonista ieg. re & decere circa fellum
divi Michaelis die 29 mensis Sept. proxime fu-
turi incipiens, & quamdiu eft quisque per hanc
synodum, quod ufque ad vacationem hene-
ficiorum prædictorum, ad pramissum effe-
ctum disponendum, a quilibet ordinariis fuis
proprii fumptibus a die festo divi Michae-
lis seu hunc fuftentabit ad ratam & quali-
tatem ecclesiæ fuæ fumptuum.

22. Quod in unaquaque monasterio sit unus theologus.

Similique pro effectu ad eundem modum,
ut sacrarum literarum studia & virtutes,
ipsi. Deo accepte, in monasteriis, ut olim,
floreant, & religiosi ad discipulorum ut ut
singuli abbates, priores, commendatarii,
præjacturam, majorum administratores fu-
veniant de sufficienti theologo religiosum
vel secularem, qui singulis diebus, ex fu-
pra, infra festa monasteriorum divinas li-
teras, prout authoritas apostolica, legere
teneatur, & in ecclesiis ipsis monaste-
riis annexis, ut præmittitur, prædicet,
Præsiti etiam beneficio ad eorum dispositio-
nem spectantia obtinentes hujusmodi theologi
& eorum successoribus pro eorum fuftenta-
tione de beneficiis ad valorem centum mar-
carum providebit; quo habentes eorum be-
neficia ad eorum dispositionem & præsen-
tationem ad præsentium effectum, videlicet
di sunt illi Cisterciensis ordinis, eundem theo-
logum propriis expensis, juxta præfatæ sum-
mæ rationem, pratico theologo honeste
fecundum statuta sui ordinis fuftentando pro-
videre curent; ea tamen lege adjecta quod
per hanc ordinationem, electionem confue-
tæ religiosorum mendicantium & prædica-
torum

ANNO CHRISTI 1549

torum non abstrahantur vel minuantur.

Item ut in monasteriis de fe etiam erudiant & efflorescat vitæ literati, & in divino eloquio & pallu animarum salutari concionatores, hæc sanctis convenio præcipit, ut ex unius cuiuspiæ huius regni diœcesis monasteriis, juxta ipsorum monasteriorum facultates, transmittantur, duo aut unus religiosi, vel religiosus ad literarum capacitatem maxime habiles, & ingenioli, ad universitates omnes proximas, vel alias, ut illis libuerit, ibidem (altem ad quadriennium in theologia & sacris literis fludendas remanseri, quo spatio completo remittantur ad ipsas universitates alii religiosi prædicti, pari modo literis vacaturi.

23. Monasteria practicque e quibus ad literarum studia prafata effectui cause religiosi juxta monasteriorum vires & facultates sint emittendi, sequentium in modificationem notantur.

Et primo de diœcesi S. Andreæ.

Ex monasterio prioratus sancti Andreæ religiosi	3.
Ex monasterio de Aberbrothick religiosi	3.
Ex monasterio de Dunfermling.	3.
Ex monasterio sanctæ Crucis	2.
Ex monasterio de Culco	2.
Ex monasterio de Capro	2.
Ex monasterio de Cambuskenneth	1.
Ex monasterio de Landoris.	1.
Ex monasterio de Balmerino	1.
Ex monasterio de Coldingham	1.
Ex monasterio de Pettynweyme	1.
Ex monasterio de Drybrugh	1.
Ex monasterio five prioratu de North Berwick	1.
Ex prioratu de Hadington feculari	1.

Glasguensis diœcesis.

Ex monasterio de Paslero	2.
Ex monasterio de Melros	2.
Ex monasterio de Kylwyning.	1.
Ex monasterio crucis vegalis	1.
Ex monasterio de Jedbourg	1.
Ex monasterio de Halywoode	1.
Ex monasterio dulcis cordis	1.

In diœcesi Candidæ casæ.

Ex priorato de candida casa	2.
Ex monasterio Vallis lucis	1.
Ex Dundraman	1.
Ex Tungland	1.

In diœcesi Aberdonens.

Pro monasterio de Deyr	1.

In diœcesi Moraviensi.

Ex monasterio de Kinios	1.
Ex monasterio Pluscardensi	1.

In diœcesi Dublanens. ANNO CHRISTI 1549.

Inchechaffray	1.
Culros	1.
Inchemahome	1.

In diœcesi Dunkeldensi.

Pro monasterio S. Columbæ

De religiosi diœcesibus tacetur.

24. De methodo & forma prædicationum.

Prædicatores nunc instituti & alii secundum præscriptum hanc synodum post hujusce statuti publicationem, hanc formam in suis prædicationibus observare tenebuntur ut in omnibus, & singulis eorum prædicationibus feu concionibus priorem partem epistolæ vel evangelii declarando tribuant, & illius partem posteriorem, prout tempus & auditorum patientiæ, carechi suo, hoc est communi doctrinæ & institutione impertiantur. Catechismum autem vocamus brevem institutionem in fidei rudimentis, vel in expositione articulorum fidei, decalogi præceptorum, peccatorum septem mortalium, septem ecclesiæ sacramentorum, dominicæ orationis, & salutationis angelicæ, ac operum misericordiæ; in quibus omnibus prædicationibus injungatur ut populus Christianus indueant ad sacramenti altaris condignam veneralionem, & ut de vitiibus & aliis quibus pro capite populi populum infiuant.

25. Forma in interpretatione theologiæ servanda.

Ut ea circa hæc in publicis gymnasiis & academiis legantur, per quæ divinum utilem tradi & populi Christi fidelis eruditionem conferre possit. Tanuit hæc sancta synodus, ut lectores scripturarum & theologiæ in singulis collegiis ita scripturis & theologiæ vacent, ut aliqui scripturas quam purissime juxta ecclesiæ catholicæ sensum tradare nitantur; alii vero ex eis ad veterum doctorum amussim & catholicæ fidei veritatem theologiæ divertis horis utiuscujusque hebdomadæ diebus certis legendæ incubant; sic ut taliter fludentes in sacris ipsis scripturis & speculativis proficiant & ut ad ipsum quilibet ordinarius intra suam universitatem, & quam habeat, aliter vero intra fuam civitatem & apud ecclesiam, cat hedeiem feri procuret; mandat ipsi synodus, quod urilius & pro ten pore efficacius fore ceusetur, ut quantum ad ipsa cultivtam theologiam, lecturæ probatorum auctorum, ut funt opera magistri sententiarum, commentarii divi Thomæ Aquinatis, sancti Bonaventuræ, & aliorum potius vacent.

ANNO CHRISTI 1549.

26. Ordo seruandus in instituendis grammaticis & dialectices.

Valt & jubet hæc eadem synodus, ut provideat uniuscujusque universitatis rector, cautis ad id moventibus non obstitis feu omissis, ne ulli ad scholas dialectices recipiantur, nisi qui latine & grammatice loquantur, ac ut dialectkam artem experti capientes prius quam ad liuam artem admittantur, examinentur, & ne ad baccalaureatus feu magisterii lauream recipiantur, nisi prius ad hoc de examinis regum idonei fuerint reperti; alioqui ad proximum inferiorem classem deponantur, quod nili factum fuerit, rectori incumbuerit.

Item providerat archidiaconus sancti Andreæ pro magistro choiæ grammaticalis in civitate sancti Andreæ, qui fit in grammaticis versatus, & bonis moribus imbutus, & in aliis ad inftruendos pueros, & puerilia grammaticæ non callentes requisite sufficient.

27. De qualitate ordinandorum.

Quantum ad qualitatem ordinandorum in moribus, scientia & titulo; futurum est ut in his sacrorum canonum dispositio ad unguem feruetur, & inter ordinandum singulo ordinarii habeant præ oculis eandem dispositionem, quam ordinando legere, aut legi facere, faciant, quodque nulli ecclesiastici quantumcunque in literis & moribus sufficientes per ipsorum ordinum honorum promotionem a data præsentium futurorum in literis ordinibus initientur, nili beneficiati, religiosi, studentes canonizati ad valorem viginti literarum monete Scoticanæ habentes; circa quæ diligentiæ diligenter ordinarii eorum studios; omnis enim illicitæ pactionis abfit suspicio, & super hoc fidem faciant ordinarii. Et ordinati per ultramarinos episcopos, audeuntque ordinare, aliati non fe immiscuant, & nili per diœcesanos aut eorum deputatos ad id commissos, in quorum diœcesibus aliasve fese junxerant, prævio examine idoneæ comperuerunt, nequaquam promoveantur, haue idonei secundum præsens inflitutum regnati admittantur, nec reantur, & in his indonei comperti absolutionem & ordinum executione, ufquequo habiles & idoneos fese reddiderint, fuspendantur.

28. Quod singuli curati examinentur per ordinarios.

Circa parochialium ecclesiarum curatos feu ministros earum animarum exercentes, quia ex ipsis plurimi per totum regnum Scotiæ adeo insufficientes, tam in literatura, quam moribus, & discretione, quam in aliis ad id officium necessariis deprehendantur; statuit præsens conventio, ut per locorum, ordinarios intra hinc & ultimum Decembris proxime futurum vocentur coram ipsis ordinariis, vel eorum commissariis ad id deputatis, feu deputandis, singuli curati ad subeundum examen debitum in omnibus eorum officio convenientibus, cum certificatione, quod si non comparuerint, ab eorum cura & officiis amoveantur, & qui idonei fuerint, & compauerint, continuabuntur & denuo admittentur; indonei vero juxta juris dispositionem relicientur, & ad fe renovendum in proximis eorum fynodis præsentandi, ac singuli curatorum indonerum vicarii feu rectores, ubi vicarii proximi non fint, ad nouvantur; ut per fe in eorum curis deficulent, quousque per ordinarium loci de qualificato curato provisum fuerit. Pensionarii vero vicarii, ut ex statutis & constitutione in omnibus curis & pensionibus residean, ac per fe deferviant sub pœna suspensionis & confiscationis fructuum omnium eorum pensionum, & redituum in pauperum usus per ordinarium applicandorum; & similiter examinentur illi vicarii pensionarii, ac eorum parochiani & vicini, seu alii notitiam habentes, & qui inhabiles inventi fuerint, statim eodem dies deferantur ad effectum, ut in concilio provinciali feu convenione generali proxime futura contra eos de remedio provideatur opportuno.

29. Qualis eligi debeat, ut fiat curatus.

Idoneitas autem præfiendorum animarum curis & beneficiis ecclesiasticis in his regnis Scotiæ ita considerctur, ut qui ad hujusmodi beneficia & curas admitti petunt, satisfacere veline de possine officiis fuis fibi committendis, fumque munere juxta beneficii & curæ exigentiam fideliter exequi, fimque viri legitimæ ætatis, moribus graves, literarum scientia præditi, ad sacros ordines promoti, nec quoquo modo vitiati, alioqui selani bi, quorum interest, tales ad beneficia ecclesiastica & curas admitel cupientes, ut fimquidem debito, & juris, facrorum, vel negligentia in his peccaverint, non minorem ibi quam illis mals vicariis aut curatis, quos qui dicto earum præsecutor, quemadmodum rifice, quæ eis in diffricto Der judicio imminet, & præterea præsens etiam canonicis fciant esse obnoxius. Et præterea ut ipsi vicarii & curati suo officio exercitium absque impedimento deligenter teneantur, negligentiaque eorum illicitas puniatur; ordinarium exisit, ut qui debuerit vicarius pensionarius seu curatus curam animarum exercere & in eo residere, habeat singulis annis pro suo studio & stipendio vigintiel marcas Scoticanæ monetæ, vel equivalentem computandum prædictis bonis & curæ adjacentibus, hoc provifo, quod in illis diœcesibus feu locis, ubi viget fames & caritas victualium ex hoibus, incursionibus, & incursionibus, ordinarii locorum in tali synodis bujusmodi facilitatis & caritatis amnone causa stipendia charitative augeant, ac ut non liceat fpiis vicariis pensionariis seu curatis per subflitutos, fed per fespfos in diftis curis residere, alioqui loco curatorum licebit vicario seu rectori alium loco non residentis deputare de ordinarii consilio, absque alio eiori processu, quam pensionarii non residentes per ordinarios veniant privandi, ecra. Illud Tridentini concilii, quod flatuit inse-

ANNO CHRISTI 1549.

ANNO CHRISTI 1549.

ANNO CHRISTI 1549.

ANNO CHRISTI 1549.

ANNO CHRISTI 1549.

ANNO CHRISTI 1549.

ANNO CHRISTI 1549.

ANNO CHRISTI 1549.

ANNO CHRISTE 1549.

Ipsos pauperibus mendicantibus erogari debitas, renovandas et continuandas curent: ac fuas ecclefias tam in parietibus quam in tectis ruinofas, ac defectuofas reparent, et reftaurent; et defuper finguli ordinarii in fuis vifitationibus proxime futuris diligentem inquifitionem et difcuffionem habeant, nec non et huiufmodi eleemofynarum diffenfatio vim fidelibus et differtis ac honeftis committatur, qui pauperum curam in illis locis agant, atque ut unlufcujufque monafterii magiftri fabricæ et operum diredtores, quatenus fingulis annis in ecclefia fieri debeat, ad loca ecclefiaftica ipfis monafteriis et ecclefiis præfatis annexata, pro defectuum correctione vifitanda mittantur, hortatur et ordinat.

41. *Quod beneficia patronatus non conferantur nifi gravio cleffo.*

Item ad evitandas lites in beneficialibus, ne ex ignotis procedatur interdum ad conferendum beneficia, quæ ad aliorum patronatum fpectant, ftatuit concilium, ne per locorum ordinarios *provifiones* quorumcunque beneficiorum, in non maxime claris, nifi *gravio* cleffo publice et fummarie, cum de vacationibus quam de jure patronatus ipforum præfentatium, juxta *capitul. de elect.* lib. VI. cognito. Exceptis his, quæ ad ipforum ordinariorum difpofitionem collationemque pleno jure pertinent, et de quorum patronatu certo et liquido conftat, cuicunque vel quibufcunque ftant aut concedantur, atque regiftra omnium collationum apud fingulos ordinarios et eorum quemlibet remaneant.

42. *Ad fubftantiationem & perfiftarium fermonis tum verbi divini, quod chriftianum plebis pafcenda eft.*

Archiepifcopus, primas, epifcopi ordinarii, & alii inferiores de clero, in concilio præfenti provinciali conventionem generalem epifcoporum, & cleri regni Scotiæ re-præfentantes, ad perpetuitatem fermocinantium per provinciam, & eorundem, fuftentationem, ne prædicantes ipfi vidu & neceffariis deftituantur, affignarunt pro fe & aliis refpective prædicaturibus fermocinaturis, per quemlibet præfatum, in fuis locis & populo fubjedto, prædicandi beneficia fequentia, cum proviftone ftenda de non relignandis illis per poffeffores in præjudicium fermocinantium, ut fufficientibus defuper captis contineretur.

Sequitur prædicaturibus affignatum.

Pro archiepifcopo S. Andreæ rectoria feu ecclefia de Murtere.

Pro archiepifcopo Glasguenfi vicaria Glasguenfis feu Glargu. fecunda.

Pro epifcopo Aberdonenfi præcentoria aut prædenda de Crouden.

Pro epifcopo Moravienfi rectoria de Inverkarben.

Pro epifcopo Candidæ cafæ rectoria de Suertzerry.

Pro epifcopo Dunblanenfi prædenda de Kippin.

Pro epifcopo Dunkeldenfi archidiaconatus Dunkeldenfis.

Pro epifcopo Lesmorenfi archidiaconatus Lesmorenfis.

Pro epifcopo Orcadenfi præpofitus de Kulzeuay, alitez Orknay.

Pro epifcopo Brechinenfi fubdiaconatus Brechinenfis..

Pro epifcopo Roffenfi archidiaconatus Roffenfis.

Pro epifcopo Cathanenfi archidiaconatus Cathanenfis.

Pro priorata S. Andreæ vicaria trinitatis S. Andreæ.

Pro monafterio de Aberbrothec vicaria de Heynture.

Pro monafterio de Pasleto vicaria de Kilmahome.

Pro monafterio Kilw yning vicaria de Domlop.

Pro monafterio de Dumfermling vicaria de Maffilburgh.

Pro monafterio de Kelfo vicaria de Lynthon.

Pro monafterio Sanctæ crucis vicaria de Falkirk.

Pro monafterio de Delburg vicaria de Killymuyr.

Pro monafterio de Londoris vicaria Dumcey.

Pro monafterio de Scona ecclefia Kylernad in diœcefi Cathanenfi.

Pro Inchmahomo vicaria Linthrathen.

Pro monafterio de Melrofs vicaria de Hafteden.

Pro priorata de Codynbame vicaria de Edinburg.

Pro priorata de Qahythorne vicaria de Glaffantron.

Pro Kynlofs.

Pro monafterio S. Columbæ infulæ vicaria de Ledila.

Pro monafterio de Jedburg vicaria de Donblan.

Pro monafterio de Deyr vicaria de Peterburgh.

Pro monafterio de Balmerino rectoria de Logymartio.

Pro Cupro.

Pro Glenlus.

Prælati monafteriorum non habentes beneficia ad eorum difpofitionem, dent penfiones condignas ad fuftentationem prædicantium.

Prioratus de Northberwick vicaria de Largo.

Item vifum eft præfenti concilio rerum & temporis qualitate penfata, ut in principio five exordio concionum, feu poft easdem finitas, ferverter verus & receptus invocandi modus, dicendi *Pater noster*, pro gratia obtinenda, cum falutatione angelica ad beatiffimam Virginem, ad divinam gratiam pro felici & fructuofo fermone fiendo impetrandam apud Dominum Deum; ut fat in fine fermonis oratio pro animabus defunctorum, ex recepta eccleſiæ conſuetudine.

ANNO CHRISTE 1549.

43. *Pro hæreſibus extirpandis.*

Item pro hæreſibus extirpandis in præſenti concilio ſtatutum eſt, ut ſinguli locorum ordinarii in ſuis diœceſibus deputent hæreticæ pravitatis inquiſitores viros, ſios probos, eruditos, & in theologia doctos, qui etiam ſint bonæ converſationis, & famæ, & magnæ circumſpectionis, & qui cum exactiſſima diligentia perquirent de hæreticis, & coercendis errantibus, & peregrinis opinionibus contra ſacrauenta eccleſiaſtica, & aliis; quique inquirere teneantur de libris damnatis hæreticorum, & de fide ſuſpectis, & eos, qui comperti fuerint, ad locorum ordinarios deferantur. Et præterea ſingulis abbates & priores, commendatarii, adminiſtratores, provinciales, miniſtri & guardiani in ſuis monaſteriis, coenobiis, & locis, hoc idem circa ſuos ſubditos & religioſos faciant, diligenter ecclas ſuorum religioſorum perſcrutentur, ut quicquid ibi hæreticorum latitet, aut contra fidem fentientium repertum fuerit, etiam ad ordinarios deferatur.

44. *Sequuntur nonnulla ordinationes ad reprimendas hæreſes tum utiles tum neceſſarias.*

In primis ſtatutum eſt, quod ordinarii locorum quantum commode fieri poterit, pro tempore & locorum ratione contra hæreticos diligentem & exactam inquiſitionem faciant ſingulis annis, univerſales quater in anno, particulares vero totles quoties occaſio ſefe obtulerit, ut eas quidem juxta formam poſſibilitatem & diligentiam exequatur, ſecundum formam & diſpoſitionem ſacrorum canonum, & præſertim toronta capitum, ut officium cap. *objurare*, cap. *de commiſſa*, cap. *ut ſtatuta* de hæreticis, lib. 6. aliaque jura canonica inſequendo ac regul. epiſcoporibus hæreſes obſervatas coercendo hæreticos, & ſacramentarios, & præcipue contra ſacramentum Euchariſtiæ obliquentes cum ſeverioribus juris procedatur; & ut inhibitoriales literæ ſuſpendentur & poena excommunicationis ipſo facto, tam contra prædicantes abſque perſuaſione ordinarii, quam contra ipſos parochianos & ſeu allos eorundem hujusmodi prædicatorum auditores, ne ipſis auditoriam & affidentiam ſeu favorem præſtent; & cum hoc literæ regiæ ſuis literis conformes per ordinarios impetrentur, & executioni demandentur.

Item horatur præſens conventio in viſceribus Jeſu Chriſti, ac propietatis zelo, quo D pinniam hæreſim in hoc regno occaſionibus faciis occurratur, ipſique ordinarii ad easdem reprimendas liberius & expeditius procedere valeant, quæcunq; ipſi & eorum quilibet, nec non cæteri prælati, & beneficiati regni mores ſuos ac vitam juxta præſentis concilii ſtatuta & ordinationes ad meliorem frugem emendent, ne ad aliorum mores diſtricte corrigendos prorumpant ipſi no-

A toriis criminibus irretiti, cum hinc maximum populi ſcandalum, et plurima hæreſeos pars oriatur.

45. *De prædicatione verbi Dei.*

Tertio, ut providear quiſque infra fuum diœceſim, ut rectores eccleſiarum, & alie B incorporatis preſentionibus laborent pro viribus, ut verbum Dei inter ſuos greges pure, ſincere, & catholice tradetur, veri ceremoniarum eccleſiaſticarum uſus prædicentur modeſte, fobrie & prudenter, retentur opiniones falſe, criminentur palam & arguantur. Et eccleſiis, monaſteriis, collegiis, & beneficiis, ac ubi præſentationes ad C cleſiæ, de quibus nullus habent annuas penſiones vitualium, pro quarum præſentationibus per ipſos annuatim ad ſuppletdum redditum vices ſtendis, pro fuis laboribus & expenſis in toto quadraginta ſufcipiant annuatim ſolidos: pro qua ſumma officiales ſeu commiſſarii ſinguiarum diœceſium, ubi per ipſos religioſi ad hoc vocati fuerint, oſtenſis teſtimonialibus contra rectores ſuas monitiones ſimplices fulmineni, atque eosdem cogant, ad earundem ſummarum ſolutionem alias juris remediis opportunis; proviſo tamen, quod idem religioſi fint contenti penſionibus ſuis annuis, quas habent in ſuis monaſteriis, præbratibus, aliisque locis feu collegiis pro ſuis prædicationibus percipere ſolent.

46. *Quoties prædicetur per rectores in. quirator.*

Item ut ſinguli curati in ſuis libris notent, quoties nomine rectoris ſeu vicarii in ſingulis eccleſiis concionati fuerint ipſi religioſi, & idipſum locorum ordinariis in ſuis synodis intiment, atque etiam ut per ipſos prædicatores commiſſarii vicarii ſeu curati reſidentes de certo die ſenis prædicationis futuræ, ut ipſi parochianis fuis debito tempore denuntient, quo frequentiores ſermonibus intereſſe poſſint, & curati hoc negligentes per ordinarios..... ſcelantur; & de negligentia præfenti fuerint. Oportet diligenter inquirant decani in ſuis viſitationibus.

47. *Articuli inquirendi per inquiſitores hæreticæ pravitatis.*

Item expedire viſum eſt, ut nocentur ſpecialiter nonnulli articuli, ſuper quibus hæreticæ pravitatis inquiſitores fuas inquiſitiones formare poſſint debeant, & ut concionatores in ſuis prædicationibus, ubi

ANNO CHRISTI 1549.

eorundem occasiones incidentes secundum temporis & auditorum exigentiam, inter quos tales errores nati fuerint, contra eos diligentiam & prudenter populum doceant & instruant, juxta catholicæ ecclesiæ sententiam. Caveant tamen, ne ubi nullus inter suos auditores hæreses comperiant habuerint, de hæresibus ignotis mentionem faciant.

48. Sequuntur ipsi articuli.

In primis contra eos, qui adversus ipsa sacramenta aut cæremonias, ritus, & observantias ab ecclesia receptas in sacramentorum administratione obganiunt, & perfricam in sacramento baptismi; & sacrificium missæ, confirmationis, extremæ unctionis, poenitentiæ, & aliorum; contra censuras ecclesiasticas censemnentes.

Contra negantes aliquas animam fuchorum cum Christo jam regnare ufque ad diem judicii, & cum anima & corpore glorificato poftea in æternum regnaturas.

Contra negantes animæ immortalitatem.

Contra negantes retributionem æternam in fide & charitate.

Contra negantes purgatorium poft hanc vitam.

Contra negantes intercefliones & orationes fanctorum.

Contra negantes imagines ficteas effe in ecclefiis chriftianorum, & fanctiones canonicas.

Contra negantes auctoritatem concilii generalis in decernendis dogmatibus.

In univerfum contra adverfantes quibuflibet determinatis vel determinandis per concilium generales, feu provinciales; contradicentes jejuniis, & feftis indictis ab ecclefia.

Item ut unusquisque ordinarius intra fuam dioeceſim, perquirat, qui apud fe detinent aliquos libros rythmoron feu cantilenarum vulgarium, fcandaloſa ecclefiaſticis & hominum vel conſtitutionum vituperia & probra, feu famoſos libellos, aut quamcunque hæreſim in fe continentia; & ubi repti fuerint, prohibeantur ſub poenis adhorum parlamenti atque conſiſtentur, & comburantur, interdicatur que univerſaliter eorum uſus, mercatura, impreſſio & lectura ſub ſimilibus poenis.

49. Circa oratorium dominicum.

Concilium decrevit ex moventibus hoc vulgare quod ſequitur hic inſcendum.

De Pater noſter & Ave Maria in concionibus.

In omnium conciones publicarum exordia ſerventur verba & receptus invocandi nobis per orationem dominicam, cum ſalutatione angelica ad virginem Deiparam, pro gratia impetranda; & in earundem concionum fine oretur pro animabus defunctorum in recepta eccleſiæ conſuetudine.

ANNO CHRISTI 1549.

50. Sequuntur annulli ordinationes per archiepiſcum procuratorum.

De correctis curiarum conſiſtorialium in eorum cauſis dedecendis.

Inprimis prohibet hoc convento, ne qui procuratorum in foro eccleſiæ cauſas vel intendendas vel defendendas tenere ſuſcipiant, abſque integra & plenaria informatione veritatis, ſi non in primo, ſaltem in ſecundo termino; & ſi ſi ſuper veritate informationum ſidem facere recuſaverint, denegetur eis procuratoi ſuffragium; habita vero in hunc modum informatione prudenter explorent, & quilibet eorum exploret meritа cauſæ, & quo jure tam actio quam defenſio notatur, quod ſi per ſe hoc non valeant præſtare, a doctoribus exquirant quid juris, & ſi comperiant nec canonico, nec civili, nec municipali, & conſuetudinario juri aut ſtyle fore conſonam informationem, ſun patrocinio deſiituant, quantumvis magna merces proponatur, & idipſum faciant, ubicunque in cauſæ deductione de ejusdem injuſtitia apparuerit.

51. De calumniatoribus & infamibus.

Secundo ſtatutum eſt contra manifeſtos calumniatores, qui nihil penſi habent, injuſtane an injuſta cauſa fuerit, dummodo ſpes lucri inde fulſerit, quod quicunque de tabius fuerint convicti ſcienter iuiquam cauſam ſuſcepiſſe, vel ſuſtinere, vel qui ad deterrendas partes a juſtis actionibus vel defenſionibus proferre præſumant, ſeſe cauſas vel lites ad annum & biennium, vel aliud longum tempus protractiuros calumniandi animo, tanquam perjuri ac infames habendi fint, ac ab officio procuratorio repellantur, & infuper per ordinarios locorum ad arbitrium puniantur; & idipſum de his ſentiendum eſt, qui cum litigatore de quota litis pactiverint, aut pacifcentibus ſuam operam pollicentur.

52. Fruſtratorior rationes obiicitur puniatur.

Item ſtatutum eſt, quo meliori fide cauſæ tractentur, ut ſi quis fruſtratorias rationes, vel exceptiones exhibuerit, iſtidem repulſi, vel ſi admiſſæ fuerint, non probatis exhibens eadem ſeu producens, ultra expenſas litis parti ſolvendas, taxatione judicis pro prima vice duos ſolidos perſolvat, pro ſecunda vice in eadem cauſa duplicetur, pro tertia tripliceturv & ſic deinceps creſcat poena, & inſuper ſuſpectus de calumnia habeatur, & ponis prioris ſtatuti ſubjaceat; ſi tertio in eadem cauſa hoc admiſerit, & ſi quas nova relevantes, aut alias quavis legitima ratione non admiſſibili produxerit, antequam ad eorundem reformationem de ſtylo . . . . . admittatur, juret, quod ſuam omnimodam diligentiam fecit pro iſtdem pertinenter ad ipſum terminum fabricandis, nec ex induſtria inſufficientes propoſuiſſe ad effectum prorogandi terminum.

35. *In-*

ANNO CHRISTI 1549.

53. Inducetur ad juramdum.

Item ſtatutum eſt, ſi quis ſive perſuaſionibus partes aut teſtes ad ſophiſticè jurandumduxerit, aut fruſtrationis cauſa fubtrahere fugere fecerit inſtrumentave corrampenda procraverit, aut a protocollis variauda, quod penis de calumniatoribus ſubiaceat.

Item ne quis longiores ugeat dilationes, quam cauſæ neceſſitas poſtulat, ne fux difficile aut nullitis falſæ excuſationes protelandæ animo lites, ſcripturaſve femel in judicium produ&as ſuppriinat, ne judicium curſus defe&u rarum instrumentorum impediatur, aut cauſas ultro inter ſe per colluſionem dormire patiantur.

54. De ordine advocatorum in judicio.

Item ſtatutum eſt, ut in judicio aut cauſarum diſputationibus omnis modeſte & abſque tumultu ſtant & dicantur, & ut quiſque ſuo loco ſedeat, quodadſuque per ſcribam ejus cauſa fuerit in eo tamo nominata; & tamen breviter deſiderio termini reſpondeat; & ſic vicifim alterius partis procurator agat, atque a vulgari ſermone, quantum fieri poſſit, in judicio abſtineant, reliqui vero audiant in ſilentio, ad quos illa cauſa non ſpectat.

55. Advocati judici honorem deferant.

Item ſtatutum eſt, ut ſcribe curiarum in omnibus ſe promptos & paratos ad obſequendum & parendum judicum mandatis præſtent, eique primitus honorem & obſervantiam deferant, aeque intra fui officii fines ſeſe contineant, vid. præter communia nihil, inconſulto judice, nullaque alia conficiendis, nihi prius per judicem conſideraca, an levia, an ſecus, an ſimonicia, an uſuraria, aut alias illicitas paſtiones continentia fuerint, & ne ultra taxam veterem a procuratoribus vel partibus exigant, præterve cujuſcunque conſuetudinis aut corruptelæ hactenus obſervatæ, cujus taxæ veteris tenor infra habetur.

56 Ut proceſſus per ſcribam ante judicem diligenter obſervetur.

Item, ut ſcripta conſerventur & proceſſus partis, ſtatutum eſt, ut regiſtra ſint, in quæ omnium proceſſuum omnes partes & ſcripta in judicium producta redigantur, ne pereat ulla pars proceſſus, aut ne alia, quam coram judicibus producta primo fuerint, ſupponantur; principalia vero remaneant ad regiſtrum, & accepto ſigno receptionis & nomen recipientis in libro notent, quæ tantum quamprimum ſcribæ reſtituantur. Et ſi in præmiſſis culpabiles reperti fuerint ſcribæ, providerunt poteſtatem habentes de aliis eorum loco.

Mate-

Anno Christi 1549.

judicem, ad quem bene judicatum et male appellatum, ab interlocutoria remittatur causa judicii, a quo nec retinentur; et ante omnia cavendum, ne dentur citationes seu inhibitiones super appellatoriis nisi visis appellatis.

Item infra archidiaconatum Laudoniæ non committatur examinatio rerum alii notorio curiæ primariis, nisi ipsi officiali Laudoniæ fuerint commissariis ad hoc faciendum per supplicationem primitus requisitis.

Item si quis citatus ad respondendum positionibus & articulis comparens, jurare aut respondere requisitus per judicem, recusaverit; decernit conventio, quod juris dispositioni consonum esse agnoscit, ut pro confitente in articulis habeatur, ne per recusantis malitiam retardetur jus alterius partis.

Item caveant procuratores, et alii membra judiciorum, ne judicem vociferationibus in judicio turbent, ne vel palam vel occulte apud colligantes blasphemia, aut convitiis traducant, sed si lapsos *sese* quovis modo comperiant, modeste de remedio juris protestentur.

Anno Christi 1549.

Item statutum est, ne quis officio procurandi sese ingerat, nisi catalogo fuerit descriptus, atque hi omnes sint parati ad præmissa observanda, et ad omnimodam reverentiam judici, tam in judicio quam extra, exhibendam, et qui in præmissis culpabiles fuerint, arbitrio judicis coerceantur, vel a procurandi officio penitus suspendantur.

58. Demum hæc sancta synodus seu concilium provinciale statuit et decrevit proximum futurum concilium provinciale hujus provinciæ Scoticanæ habendum et celebrandum esse, sine quacunque prætermissione, aut literis mittendis vel fulminandis, in loco fratrum prædicatorum Edinburg. Infra oppidum Edinburgi die Jovis 14. mensis Augusti proxime futuri, salvis tamen impedimentis, alioquin dicto die Jovis 14. Augusti præfati in civitate S. Andreæ seu oppido de Lynlythuho sancti Andreæ dioecesis; sic et prout rogati et requisiti fuerint episcopi ordinarii, prælati, et alii de clero regni præditi.

Anno Christi 1551.

JULIUS PAPA III.

Sedit ab anno 1550. usque ad annum 1555.

CONCILIUM PROVINCIALE

Cleri Scoticani habitum Edinburgi An. D. MDLI.

In quo sequentia acta edita sunt.

Extat apud Wilkins tom. IV. pag. 142. in MS. Pinc. regio num. 3565. Cod. Bibliothec. n. 38.

IN primis hoc præsens concilium, constans B singulis monasteriis instituendis, et honorifice sustentandis, juxta continentiam ejusdem; placet universo concilio, ut statuta eadem sententia debitam executionem sortiantur, intra hinc et festum divi Michaelis proximum, et quod contra negligentes severiter procedatur; atque eodem modo ut statutum illud de religiosis, ad universitates studiorum gratia mittendis, et ibi juxta monasterii facultates honeste sustentandis suam executionem cum omni rigore intra hinc et festum Pentecostes proximum sortiatur.

5. De examinatione curatorum & vicariorum.

Ad hanc universæ synodo visam est utile et necessarium, ne diutius per minus sufficientes seu idoneos curatos animarum cura defraudetur, ut statutum illud de curatorum, et vicariorum penitentiariorum examinationibus, diligenti indagatione et excussione habeatur infra hinc et proximas cujusque dioecesis synodos; et ibidem circa factum de monasteriorum examinationibus, & clericorum parochialium.

6. De computo & ratiociniis testamentorum.

Approbat similiter præsens conventio constitutionem illam de testamentorum confirmationibus prius promulgatis, hoc addito, ut in posterum nullæ omnino confirmationes ad instar et extra dentur, sed singula confirmanda in specie exprimantur, & contineantur in bonorum inventariis, non autem sub aliqua summa generali & extra sub pœna omissionis quorum levandæ plis usibus applicandæ.

Item mandat, ut reverendissimi & reverendorum dominorum ordinariorum, & decani registra testamentorum, tam majorum quam minorum, habentes eadem, bis singulis annis, ipsis officialibus, seu commissariis generalibus patefactant, ut procuratoribus fiscalibus pro computis & ratiociniis eorundem testamentorum mandatum dent, ut ipsa computa expedienda quamprimum juris ordine curent, & ipsi procuratores super debito sui officii respondere valeant, alioquin de negligentia puniendi & officio destituendi; ne tam proles *defunctorum* suis por-

C

1. Executio decretorum priorii concilii.

Verum quia propter temporis difficultatem et multiplicia impedimenta quædam eorundem statutorum prius editorum, quibus executioni demandatis in ipsis erant tempora prefixa, nullum tamen adhuc effectum sunt fortita; idcirco expresso jam omnium consensu, absque alia ulteriori dilatione deinceps eadem, quemadmodum antea salubriter sancita erant, ita et nunc diligenter executioni demandanda decrevit, ad tempora inferius limitata, prout unusquisque ordinariorum respondere voluerit pro suo officio in districto Dei judicio.

D

3. De prædicatione verbi Dei.

Et specialiter cum cæteris omnibus supra scriptis approbat præsens concilium statutum illud prius editum, de divini verbi prædicationibus per rectores..... quatuor singulis annis fiendis, cum multis et poenis in deficientes seu contravenientes eidem utrobique adductis; atque ejusdem executionem per singulos ordinarios fieri mandat, infra hinc et proximas uniuscujusque dioecesis synodos, et quod in contravenientes suaviter partes in dicto statuto tegendas absque mora citationes simplices denuo pro ipsorum malitiarum solutione, juxta statuti tenorem per ipsos ordinarios, aut eorundem commissarios, in religiosorum et pauperum usus applicandarum.

4. De theologo & canonista.

Approbat quoque similiter statuta ista de theologis et canonistis apud singulas ecclesias cathedrales, necnon pro theologis in

ANNO CHRISTI 1552.

portionibus honorum; quam creditores & legatarii fraudentur.

Simili quoque modo statutum illud de testamentis Oreaden. dioecesis ad formam & honorem cæterorum hujusmodi regni dioeceseon ordinandis, approbat & testamenta dioecesis ..... & insularum omnium extendenda, decrevit, cum ubi pia dignoscitur esse ratio, eadem quoque debet esse juris dispositio.

7. De causis matrimonialibus.

Porro quia contingit causas matrimoniales minis leviter in judicio tractimitti; cum tamen sint tua natura valde graves & ardua, ac episcopis ipsis de jure reserventur; statuit hæc sancta præsentorum conventio, ut nullæ deloccps sententiæ in causis matrimonialibus ad divortium tendentibus per officiales seu commissarios cujuscunque dioecesis hujus regni pronuncientur, nisi processus hujusmodi & causarum merita per ipsos ordinarios dilecta, & de legitime pervestia fuerint, quo facto ex speciali ipsorum ordinariorum mandato & consilio, quod faceris canonibus consonum fuerit, decernant; utque telles ipsi in eadem causis prudenter & circumspecte super gravibus facti circumstantiis ad testium fidem tentandam & explorandam necessariis & opportunis examinentur & diligenter interrogentur, quoque suppositionem pro testium examinationibus intra alienas dioeceses præsita ipsis locorum ordinariis, officialibus seu commissariis ..... cujuscunque dioecesis & nullis deputatis, aut substitutis delegabuntur, testibus vero secus examinatis nulla fides habeatur.

8. *Quod parochiani singulis dominicis & festivis interfint missæ.*

Item præsens conventio animadvertens divinorum mysteriorum contemptum maximum aliquos hisce proximis annis inter regni fidubitor invasisse, ficut pauci sanctorum ex populositimis parochiis sacrosanctæ *missæ* sacrificio diebus dominicis, & aliis festivis duplicibus ab ecclesiis indictis, aut divini verbi prædicationibus adesse dignentur; ideo statuit & ordinat, ut omnes & singuli a suis parochialibus missis diebus præscriptis vel prædicationibus verbi divini in suis ecclesiis parochialibus sese ultro adstantes diligenter notentur per curatos, qui eodem decanis in suis visitationibus nagorum excellsum deferant, poenis publicatis juxta personarum qualitates, & delicti hujusmodi frequentiamem, & hujusmodi deficientiam distincte puniendos; & similiter, qui rem facram minus reverenter aut indevote audire conseverint, quique jocantur, aut scurriliter se gerunt in ecclesiis temporibus sermonum, aut qui in portis ecclesiarum aut cœmeterii indibria interim exercere, aut alibi profanis negotiationibus vacare, præsumpserint, non solum censura ecclesiastica feriantur, sed etiam aliis pœnis arbitrio ordinariorum infligendis subjaceant; & quod hujusmodi abusuum occasiones citius

roborantur, statuit hæc præsens conventio, ut prohibeantur per vicarios & curatos omnes mercatores in portis ecclesiarum, & in cœmeteriis divinorum tempore diebus dominicis & festivis, & quod nulla venalia durante facro exponantur, seu aperiantur, prope hujusmodi ecclesiarum, sed quod singuli tunc temporis vel facro, oratoribus, peregrinis, vel divini verbi prædicatoribus diligenter attendant, & hoc sub poena excommunicationis, & 200. solidorum ligniis vicibus, quibus præsentibus hæc forte contravenium.

9. De visitatione hospitalium.

B Insuper præsens conventio pietate erga pauperes Christi mota, ad quorum suppletationem hospitalia ab initio erant inficta, statutum illud celebertimum super visitationibus hospitalium in singulis hujus regni dioecesibus, intra hinc & festum divi Michaelis proximum executioni mandari vult, & ut decani in suis visitationibus de statu omnium hospitalium juxta tenorem illius statuti referant, & debito tempore, officialibus, seu commissariis generalibus, ad effectum, ut ipsi defectus hujusmodi corrigant, & opportuna remedia defuper prospiciant.

C 10. *Additio ad vetus statutum de excommunicatis vitandis.*

Item quod excommunicatio omnium ecclesiasticarum personarum gravissima poena præ hominum terrenorum & diffolutis mortibus prope viluit, ut eidem tamen sua authoritas, reverentia, & vigor juxta sacrorum sanctiones canonum restituatur quarum, hæc tempora ferunt; statuit hæc præsens conventio, & nomina excommunicatorum per singulos curatos facrarum ecclesiarum, cujuscunque status, gradus, conditionis aut præeminentiæ fuerint, in suis libris scribantur, ut negotiis coram dominicis publicentur omni timore & favore exclusis.

11. *Nomina excommunicatorum publicentur.*

Item ut inforderscentes a viginti diebus juxta vetus statutum provinciale, nisi sub justa appellatione fuerint, velut abominables in cancellis ecclesiarum parochialium, & in aliis publicis locis per curatos affigantur, & ibidem sua remanentia nomina, donec absolutionis beneficium obtinuerint; habita vero absolutione eorum nomina de libris deleantur, & in margine scribatur tatis absolutus.

12. *Inforderscentes affigantur in cancellis & valvis ecclesiæ.*

Insuper ut ipsi curati, antequam excommunicent tam divinum, nonnam publice & generaliter omnes personas excommunicatas, ut quamprimum sese a divinis rebus amovrant; certificando expresse, quod quicunque scienter post illam admonitionem seu requisitionem sese divinis ingesserit, tunc tem-

ANNO CHRISTI 1552.

temporis excommunicatus existens sive personaliter, sive in sua ecclesia fuerit parochia. A li publice & solenniter denunciatus sententiam juris incurrit; a qua non poterit absolvi, nisi per sanctissimum dominum nostrum papam, & infuper poenis adhorum parliamenti subjacebit: & si ecclesiastica persona & beneficiata fuerit, & hujusmodi admonitionem contempserit, aut quando sub excommunicatione hujusmodi inforderuerit, quod pro tata temporis hoc ultimo statuto fructibus & beneficii privabitur, in pauperes sue parochiæ per ordinarios, aut eorundem commissarios erogandis; si vero non fuerit beneficiatus, tamdiu incarceretur pane & aqua, quamdiu sub ejusmodi contumacia inforduerit, vel aliter arbitrio ordinarii B ter in cofidem animadvertatur.

13. *De glebis ecclesiæ non alienandis.*

Præterea quod res & bona ecclesiarum & cerræ decimæ rectæ & proventus jam paffim fub prætextu evidentis utilitatis ecclesiarum, ad laycum poteftatem cupiditate tum dumtaxat explendam, aut confanguineorum & amicorum opes, facultates, & poffeffiones augendas, & ampliandas, carnali affectione ad longum tempus locantur, alienantur, dilapidantur, & profligantur, tam in ipfarum ecclefiarum irreparabile, difpendium, & damnum, quam etiam in ipforum fuccefforum fummam inopiam & penuriam, ut vix et reliquis fractibus oneta eccleſiæ & neceſſarias expenſis juxta perſonæ ſuæ facultatem ſuffecre poſſit & valeat; quocirca hujuſmodi parum providis eccleſiaſticarum perſonarum adminiſtrationibus occurrere volens præſens conventio inhiber expreſſe, ne in poſterum manſiones, cropræ proximæ vicariis ipſis reſidentibus deputatis eccleſiis contigue jacentes per rectores vel vicarios in emphytheuſin alio tempore futuro dentur, aut ad longum tempus affidentur; conſtituiſques veteres provincialium decifiones hujus regni deſuper olim prudenter fanctitas in ufum reconcendas, hoc ipſum temporum neceſſitate exigente, decrevit, eaſdem approbat in omnibus & virtute, ac perpetuum valitura, conſtituitque ſtatum eiſdem robur addit.

14. *De clandeſtinis matrimoniis & bannis, & regiſtris curatorum.*

Eodem quoque modo approbat & ratifcat præſens conventio vetera illa ſtatuta provincialia ſuper clandeſtinis matrimoniis, et bannorum debitis proclamationibus, tenoreſque eorundem præſentibus inſeri mandat, eiſdemque addendo quod quia experimentis quotidianis comperimus eſſe nullitate et matrimoniorum clandeſtinorum, quæſtibus & controverſiis, quamvis etiam legitime rata, in ſummum paterne feu avitæ hæreditatis, ac fortunarum omnium diſcrimen adducit, et hoc poriſſimum defectu legitimorum documentorum ſuper natalibus et nativitatis temporibus, ſuperque bannorum proclamationibus: ſtatutum igitur eſt, ut ſinguli curati deinceps habeant

Concilior. Supplem. Tom. V. 3 I theo-

regiſtrum, in quo nomina infantum baptizatorum inſcribantur, una cum nominibus perſonarum, quæ cuilibet baptizatorum parentes communiter habentur et reputantur; necnon compatrum et commatrum, cum die, anno, menſe, adſcriptis etiam duobus teſtibus notent; quod etiam ipſum in bannorum proclamationibus ſeroetur, quas præſens conventio in eccleſiis parochialibus tam viri quam mulieris reſpectivæ, & diverſarum fuerint parochiarum, fierl mandat; quæ quidem regiſtra inter preſbyſtima eccleſiæ parochialis conſervari vult et præcipit, quodque decani in ſuis viſitationibus deſuper diligentem indaginem faciant, et deficientes ad ſummum reſpectu, ut præmittitur, C ter in cofidem animadvertatur.

15. *De pœna miniſtri in clandeſtino matrimonio.*

Præterea ſtatuto de pœnis tam partium contrahentium, quam miniſtrorum in matrimoniis clandeſtinis addit, & id aliqua ex parte reformat, ſtatuitque ut pœnis presbyteri ſuam ad eadem clandeſtina matrimonia contrahenda operam feu miniſterium accommodantes incarcerentur per annum, in pane et potu, neunon ab executione ordinum in triennium ſuſpendatur; partesque ipſæ contrahentes publicæ ac poenitentiæ, arbitrio ordinariorum, juxta ſtatum et qualitatem earundem perſonarum moderandas et imponendas; hortaturque, ne ordinarii fint in hac parte quacunque occaſione nimis remiſſi, et piurima inconvenientia, quæ hoc patrocinant, faltem metu poenæ evitentur.

16. *Circa editionem & publicationem catechiſmi in gratiam eorum ecclesiaſticarum curam animarum gerentium.*

Item præſens conventio ſuper habens Deb oculos, quam diligenter eccleſiæ paſtoribus a paſtorum omnium principe Chriſto Jeſu in miniſterio verbi ſpecialiter recommendatum, ut ſalterm in primis fidei catholicæ rudimentis probe inſtituantur gregis ſui, ut ſalubriter concrediti, ita præſens ſecum reputans quæ horrende heereſes aliquot hiſce ordinis in variis et diverſis hujus regni partibus hoc gratiſſimo et vero devotiſſimi maximique providentia, ſingulaque ſavore principum ac paſtorum vigilantia ubique ad fidem catholicam tandem repreſſæ, ac fere ſopitæ videantur; conſiderantique inſuper eccleſiaſticos hujus regni inferiores et ſimplices pro magna parte nondum eo eruditionis in ſacris literis eſſe provectos, ut populum reſte in fide catholica ambigue ad ſalutem inſtruere, aut errantes convertere ſuo ſtudio valeant. Ad igitur juvandos eorum pios conatus, induſtriamque promovendam, utque eadem vera, catholica, et apoſtolica fides, ſecluſis univerſis erroribus, integra et inviolabilis conſerveture; ſtatuit et ordinat librum quendam vulgari et Scotico idiomate conſcriptum, ac prudentiſſimorum hujus regni prælatorum, doctiſſimorumque

3 I theo-

ANNO CHRISTI 1551.

theologorum, et aliorum ecclesiasticorum, virorum præsenti conventioni interessentium, judicijs et curiosis cræditibus difficultone habita, approbatum, in rectorum, vicariorum, et curatorum manus, tam pro populi christiani, cujus curam gerunt, instructione tradendum; quem catechismum, id est, commendum; quem catechismum, id est, commendum et facilem rudimentorum fidei institutionem et doctrinam vocari vult, ipsius Apostolicæ reverendissimi domini Johannis S. Andreæ sortitus regni Scotiæ primatis, in præsenti concilio præsidis, ipsiusque provincialis hujusce synodi nomine imprimendum, atque sacrum edendum, ac in multa exemplaria transumendum, continentem veram sinceramque, juxta catholicæ ecclesiæ fidem, sanctæ trinitatis deitatisque decalogi, seu decem mandatorum Del interpretationem, articulorum fidei, septemque sacramentorum simplicem, puram, ac christianam doctrinam, necnon orationis dominicæ, et salutationis angelicæ integram et salutarem expositionem, *quorum ignorantiæ, ut ait Bernardus in declarationibus: excusare non potest hominem, qui se magistrum tuendum assumpserit, et ignorantiæ profitetur, quippe ipse ignorans ignorabitur; immo multos ignorare facit & ignorari; quamvis enim sit periculi omnibus, cum non innotuit pastor populi, ignorari deus attinerit eram, secundus ipse Domini voluntatem, ecclesia quotidie multiplicetur & miribus exaugeatur, hæc divus Bernardus.*

Cujus quidem libri exemplaria omnia, ubi excusa fuerint, præsentari ipsi reverendissimo mandat et ordinat præfatus concilium, ut ipse singulis tam suis ecclesiasticis quam aliis singulis locorum ordinariis, quot cuique dioceesi pro rectorum, vicariorum, ac curatorum numero et multitudine sufficere videntur, eis tribuat; reliqua vero apud ipsum reverendissimum remaneant, et firma cautodia ferventur, prout tempus et necessitas postulaverit, disgretionis.

Caveant vero ipsi rectores, vicarii, et curati, ne hua exemplaria fecularibus quibusbis indifferenter communicent, nisi ex judicio, consilio, et discretione sui ordinarii, publicis ordinariis; licebit nonnullis promissis, ac diligenter, ac diligentis viris fidelis, ejusdem catechismi exemplaria communicare, et iis potiffimum, qui videbuntur potius tam institutionis causa, quam curiositatis cujuscunque eadem experare.

Cujus quidem catechismi singula capita et partes singulas ab ipsa præfatione seu exordio libri incipiendo ad finem usque absque interruptione, seu locorum quorumcunque omissione, continuando rectiones per se, vel ipsi vicarii, aut curati, qui curam administrant omnibus dominicis et festivis diebus, quando ad divina audienda populus convenire solet et tenetur, alta et intelligibili voce, distincte, clare, articulate, et punctim omnino studio interdicto, quanto studiosius maxime gravitate in suggestu, sive pæsbiterio ac sola induti aute summam missam, ad dimidiæ horæ spatium legere, et de singulis capitulis integre, et absque ulla hæsitatione, nihil additio, mutato, suppresso, vel omisso, sed prout verba jacent, ac ut populus lecta & recitata modo supra

ANNO CHRISTI 1552.

ANNO CHRISTI 1552.

CONCILIUM PROVINCIALE

Prælatorum & cleri Scotiæ Lythquoi habitum anno 1552.

Lxxi. p. 4. Spikilius to. IV. pag. 38. Ex jo. Lesæo de reb. gest. Scot. lib. 10. p. 428.

EOsem plane tempore cum hæresiel catholicam religionem commoviffent, quicunque ex clero prudentiffimi, doctiffimi & integerimi fuerunt, concilio provinciali Lythquoi celebrato, hæresim pestiffima anathemaris nota configunt; omniaque quæ patrum auctoritate in concilio Tridentino sub Pauli III. auspicijs sancita erant, justa, rata ac tanquam Dei imperio fixa pleniscime ratificarunt. Multaque alia decreta, quæ ad hæresis vires elidendas, catholicæ fidei auctoritatem firmandam, ac cleri morem perpurgandos plurimum faciebant, confanctiffime fcifcunt. Hæc Lesleus.

CARDINALIS POLI LITERÆ

Disfensatoriæ cum iis, qui bona ecclesiæ possident, & illicite matrimonia contraxerunt.

ANNO CHRISTI 1554.

Ibid. pag. 111. Stirpe mem. ecclesi. vol. III. appendpag. 61.

REginaldus, miseratione divina S. Mariæ in Comedin S. Romanæ ecclesiæ diaconus cardinalis Polus nuncupatus, ad (ecumenissimos Philippum & Mariam, Angliæ reges, fidei defensores, & universum Angliæ regnum fanctiffimi domini nostri papæ & sedis apostolicæ de latere legatus, eisdem serenissimis Philippo & Mariæ regibus salutem in Domino sempiternam.

Cum superiores annos regni parliamentum nuncuparum, magistratibus veritis per fuos fupplices libellos expostulfet, quod perniciosissimo abusui in hoc regno aliàs vigente, quod nunc Dei misericordia & majestatum vestrarum pietate extinctum est, auctoritate regia parliamenti nonnulli epiícopi, nec divini, & ex his aliquæ inferiores ecclesiæ in cathedrales erectæ, & ichæ atque hofpitalia fundata, necnon plurimæ dispensationes & beneficiorum provisiones factæ fuerint, ac multæ personæ, quibus perfaffum fuerat, juris canonici disposítionis hoc in regno anuplius locum non habere inter fe in gradibus consanguinitatis vel affinitatis de jure prohibitos, & aliis impedimentis canonicis fisi obstantibus, matrimonia per verba de præsenti contraxerunt, & multi alias judiciarij & processus eam in primis, quam ulterioribus instantiis super rebus spiritualibus & ecclesiasticis, coram judicibus, tam ordinariis, quam delegatis, qui auctoritate laicali procedebant, habitæ & servati; ac super eis etiam sententiæ latæ & promulgatæ fuerunt, & bona ecclesiastica per diversas ejusdem regni personas occupata & apprehensa fuerunt. Quæ quidem licet ex fuccorum canonum inflitutis irrita declarari possint, tamen fi ad aliam flatum, quam in quo nunc sunt, revocarentur, publica pax & quies universi regni turbarentur, & maxima confusio oriretur, præterim fi dictorum bonorum possessores molestarentur; & propterea, majestatibus vestris humiliter fuppliceverim, ut apud nos intercedere dignentur, ut præmissarum rerum firmitati & stabilitati, & simul hujus regni quieti & tranquillitati, de benignitate apostolica providere velimus.

Cumque epiícopi quoque deinde, ac religiosi privilegia Canturiensis clerus totum fere corpus ecclesiasticorum regni repræsentans, ad quos hæc bonorum ecclesiasticorum cauía maxime pertinet, expoluerint, quod hæc bona ad jus ecclesiarum revocari non possunt, quin pax universalis & quies hujus regni turbetur, & cauía fidei atque unitatis ecclesiæ jam toto omnium consensu huc in regno introducta, in maximum periculum adducatur: & propterea ipsi quoque fupplicaverint, ut apud nos intercedere velint, ut in his bonis ecclesiasticis possefforibus relaxandis neficiebi & difficiles esse nolemus; majestates autem vestræ, ad quas maxime ipsebat providere ut regnum ipsa rum potentissimum regimini, & curæ committum, in pace & tranquillitate conferverur, his fuppliearionibus & jodularis cognitis, & maxime eisdem majestatibus, judicantes ea omnia, & maxime illa, quæ in bonorum ecclesiasticorum cauía petuntur, pro cauía fidei et pro bono pace publica, per nos debere una ditatione concedi, et quemadmodum rogatur fieri, apud nos intercedere dignatas fuerunt, prout in fuppliconibus per idem fupremum conflium, et epiícopos, ac clerum præfatum majestatibus vestris porrectis, atque in libello intercessionis per eadem majestates vestras nobis insuper cum aliis fuppliearionibus exhibito latius apparet.

Idcirco nos, qui ad majestates vestras et hoc nobiliffimum regnum a faciliffimo domino nostro Julio papa tertio, ipsius et sedis apostolicæ de latere legati missi fumus, ut regnum illud, quod jam diu ab ecclesiæ catholicæ unitate feparatum fuerat, Deo et ecclesiæ reconciliare, et ut ea omnia, quæ ad pacem et tranquillitatem hujus regni pertinerent, omni studio procuraremus; poftquam Dei benignitate, et majestatum vestrarum pietate, per auctoritatem ejusdem fanctiffimi domini nostri papæ, cujus vices hic fustinemus, reconciliatio jam facta est, ut pacì et tranquillitati regni præfati consolamus, atque ut unitas ecclesiæ, ex qua falus eoc animarum pretioío Christi sanguine redemptarum dependet, hoc in regno jam introducta conservetur et falva per-

ANNO CHRISTI 1552.

manet, cum utriusque rei stabilitatem in eo maxime confistere, ſi horum eccleſiaſticorum bonorum poſſeſſoribus moleſtia nullo modo inferatur, quo minus ea teneant, tot tam gravia reſtimonia nobis fidem faciunt, et majeſtatem veſtram intercedere, ne auctoritate hoc in regno inſtaurada, tam ſtudioſe et tam pie elaboraruni, eam, quam par eſt, auctoritatem apud nos habeat; et ut univerſum hoc regnum ſedis apoſtolicæ maternam vere indulgentiam et charitatem ega ſe agnoſcat, et reipſa experiatur; quoſcunque, ad quos infra ſcripta pertinent, a quibuſvis excommunicationis, ſuſpenſionis, et interdicti, aliiſque eccleſiaſticis ſententiis, cenſuris, et pœnis, a jure vel ab homine quavis occaſione vel cauſa latis, ſi quibus quomodolibet innodati exiſtunt, ad effectum præſentium tantummodo conſequendum, harum ſerie abſolventes, et abſolutos eoſe cenſentes, auctoritate, apoſtolica per literas ſanctiſſimi domini noſtri, domini Julii pape tertii nobis conceſſa, et qua fungimur in hac parte, tenore præſentium diſpenſamus: quod omnes et ſingulæ cathedralium eccleſiarum erectiones hoſpitalium, et ſcholarum fundationes, item pore præterea ſchiſmatis licet de facto et nullitter attentatæ, in eo ſtatu, in quo nunc ſunt, perpetuo ſtabiles et ſtabiles permaneant, illiſque apoſtolicæ firmitatis robur adjicimus; ita ut non ea auctoritate, qua prius, fed ea, quam nunc eis tribuimus facile ab omnibus confecuntur: et cum omnibus et ſingulis perſonis regni prædicti, que in aliquo conſanguinitatis vel affinitatis gradu, etiam multiplici, vel cognationis ſpiritualis, ſeu publicæ honeſtatis juſtitiæ impedimento, de jure poſitivo introducta, et in quibus ſanctiſſimus dominus noſter papa diſpenſare conſuevit; matrimonia licenter vel ignoranter de facto contraxerint, ut aliquo impedimentorum præmiſſorum non obſtante, in eorum matrimoniis ſic contractis, illa, re et ſcite remanere, ſuis illa de novo contrahere poſſint, miſericorditer in Domino diſpenſamus, prolem ſuſceptam, aut ſuſcipiendam legitimam decernentes; ita tamen plenam legitimam decernentes; ita tamen ut qui ſcienter et malitioſe contraxerit a ſententia excommunicationis, et ab inciſus ſeu facrilegii reatu abſolutionem a ſuo ordinario vel curato, quibus id faciendi facultatem concedimus obtineant; ac omnes eccleſiaſticas ſeculares, ſeu quorumvis ordinum regulares perſonas, que aliquas impetrationes, diſpenſationes, conceſſiones, graſias et indulta, tam ordines, quam beneficia eccleſiaſtica, ſeu alias ſpirituales materias præmiſſa auctoritate ſupremitatis eccleſiæ Anglicanæ, licet nulliter et de facto obtinuerint, et ad eor reverſe eccleſiæ unitati reſtituere fuerint, in ſuis ordinibus et beneficiis per nos ipſos, ſeu a nobis ad id deputatos, miſericorditer recipimus, propter quam multæ recipere fuerunt, atque ſuper his opportune in Domino diſpenſabimus; ac omnes proceſſus in quibuſvis judicialibus, coram quibuſvis judicibus tam ordinariis, quam delegatis, etiam laicis ſuper materiis ſpiritualibus habitos, et formatos, et ſententias ſuper eis latas, licet nulliter et de facto, quoad nullitatem, ex defectu jurisdictionis, præfato tantum ſurgentem fanamus, illiſque et illas auctoritate apoſtolica confirmamus: ac quibuſvis hujus regni perſonis, ad quarum manus bona eccleſiaſtica ex quocunque contractu feu titulo onerofo vel lucrativo jam devenerint, illaque tenuerint, ſeu etiam tenuant, omnes et quoſcunque actus ex eadem bonis, licet indebite perceptos, in totum remittimus et relaxamus, volentes et decernentes, quod iſtorum bonorum occaſione nullam tam modicum, quam immobilium poſſeſſores præfati non poſſint in præſenti, nec in poſterum, ſeu per cooctionum genitam et provincialium diſpoſitionem ſeu decretales Romanorum pontificum epiſtolas, ſeu aliam quamcunque cenſuram eccleſiaſticam in dictis bonis, ſeu eorundem poſſeſſione moleſtari, inquietari, vel perturbari; nec eis aliaque cenſuræ vel pœnæ eccleſiaſticæ propter hujuſmodi detentionem, ſeu non reſtitutionem irrogari vel infligi; et ſi per quoſcunque judices et auditores fublata eſt, qua ſuis aliter judicandi et interpretandi facultate et auctoritate judicare et definire debere, et quicquid ſecus attemptari contigerit, irritum et inane fore decernimus; non obſtantibus præmiſſis deſectibus, et quibuſvis aliis apoſtolicis ac in provincialibus & ſynodalibus conciliis editis, ſpecialibus vel generalibus conſtitutionibus et ordinationibus, cæterilque contrariis quibuſcunque.

Admonemus tamen, cum diviſo epiſcopatuum et ereſtio cathedralium eccleſiarum ſine de majoribus cauſis, quæ ſummo pontifici ſint reſervate, recurrendum eſſe ad ſuam ſanctitatem, et ab ea ſimpliciter poſtulandum, ut hæc confirmare, ſeu de novo facere dignetur. Et licet omnes res mobiles eccleſiaſtum indiviſibiles eis, qui eas tenent, relaxaverimus, eos tamen admonemus eſſe volumus, ut ante oculos habentes divinum judicii ſeveritatem contra Balthaſarem, regem Babylonis, qui vaſa ſacra non a ſe, ſed a patre e templo abjata, in profanos uſus converſi, ea propriis eccleſiis, ſi extant, vel aliis reſtituant. Hortantes etiam per ea viſcera miſericordiæ Jeſu Chriſti obteſtantes eos omnes, quos hæc res tangit, ut ſaluris fuæ non omnino immemores, hoc ſaltem efficiant, ut ex bonis eccleſiaſticis maxime eis, quæ ratione fundorum & vicariatuum populi miniſtrorum ſuſtentationi fuerint ſpecialiter deſtinata, ſeu aliis cathedralibus, & aliis, que nunc extant inferioribus eccleſiis, curam animarum laudabiliter exercere, & omnia incumbentia congrue ſupportare valeant. Datum Lambeth, prope London. Wintonien. diœceſ. 6 ſes, anno nativitatis Domini MDLIV. nono cal. Januarii, pontificatus ſanctiſſimi in Chriſto patris & domini noſtri Julii, divina providentia pape tertii, anno quinto.

Regnaldus cardinalis Polus, legatus.

MAR-

ANNO CHRISTI 1552.

ANNO CHRISTE 1555.

MARCELLUS PAPA II.

Sedit ab anno 1555. eodemque deceſſit.

PAULUS PAPA IV.

Sedit ab anno 1555. uſque ad annum 1559.

CARDINALIS POLI MONITIO

Ad ſynodum legativam celebrand. apud Vveſtmonaſt. ſecundo die Decembris anno 1555.

Extat apud Vvilkins tom. IV. pag. 151. Ex reg. Boonner, fol. 294.

EDmundus, permiſſione divina London epiſcopus, reverendo in Chriſto confratri noſtro Thomæ, eadem permiſſione Elien. epiſcopo ſalutem & fraternam in Domino charitatem: Noverit fraternitas veſtra reverenda nos literas commiſſionales & mandatarias illuſtriſſimi & reverendiſſimi in Chriſto patris & domini, domini Reginaldi, miſeratione divina ſanctæ Mariæ in Cofmedin S. R. E. diaconi cardinalis, Poli nuncupati, ſanctiſſimi domini noſtri papæ & ſedis apoſtolicæ ad ſereniſſimos Philippum & Mariam Angliæ reges, & univerſum Angliæ regnum de latere legati, ſigillo illius illuſtriſſimi & reverendiſſimi patris in quadam capſa ſtanea & cera rubea cum ſilis ſericis rubei coloris comprehenſa ſigillatas, nuper cum ea, qua decuit, reverentia, obedientia, & honore receptiſſe humiliter exequendas, ſub eo, qui ſequitur, verborum tenore: Reginaldus ſanctæ Mariæ miſeratione divina in Cofmedin S. R. E. diaconus cardinalis, Polus nuncupatus, ſanctiſſimi domini noſtri papæ & ſedis apoſtolicæ ad ſereniſſimos Philippum & Mariam, Angliæ reges, & univerſum Angliæ regnum de latere legatus, reverendiſ & nobis in Chriſto dilect. Edmundo epiſcopo London ſalutem in Domino ſempiternam. Circumſpectioni tuæ, de qua in his & aliis plurimum confidimus, ut epiſcopos & reliquos provinciæ Cantuar. perſonas eccleſiaſticas, quæ ſynodis provincialibus de jure, vel legitime, & hic hactenus gembris prox. poſt datam præſentium ventari (ſi citius faltem venire non poterint aut poterint) intra horas infraſcriptas, videlicet a nona meridiem ejuſdem diei, cum continuatione & prorogatione dicrum & horarum ex tunc ſequent. & locorum, ſi & quatenus dicto illuſtriſſimo & reverendiſſimo domino cardinali & legato antedicto ita expedire videatur, in ſynodo legatina prædicta cum aliis præfatis & perſonis tam Cantuar. quam Eborac. provinciarum comparcatis & comparcant, interſtitiove & interſint, ſuper his, que in dicta ſynodo tractabuntur, tractaturis, deliberaturis, conſenſuris, & concluſuris, cæteraque facturi, geſturi, & expediturus, que dictæ ſynodi natura & qualitas literarumque prædictarum tenor in & de ſe exigunt & requirunt, vobis inſuper injungimus & mandamus ſub pœnis ſuſpenſionis pro-

ANNO CHRISTI 1557.

præditæ, tam de receptione & executione præmissorum, ac de omni eo quod in hac parte monendorum sufficienter & plene continentur, dilectum illustrissimum & reverendissimum in Christo patrem cardinalem & legatum antedictum dictis, die, hora, & loco debite certificet fraternitas vestra. Dat. in palatio nostro London. sub sigillo nostro, decimo die mensis Novembris, anno Domini MDLV. & nostræ translationis anno decimo septimo.

In hac synodo die 13. Decembris, procurator protulit librum intitulatum, *Institutio hominis christiani*, factum tempore Henrici VIII. examinandum, & divisus est in partes: & hanc fecit quidam de modo inferiori ad conficiendas homilias; & articuli synodi apobolorum committebantur quibusdam ex eadem domo.

Die Lunæ 16. Decembris, fuit divisio novi testamenti, ut verteretur in Anglicum, & de septem Cancellariis tractabatur.

Die Veneris 20. Decembris, prolocutor ex parte reverendissimi mandavit omnibus præsentibus, præsertim decanis, ne confirmarent aliquas elocationes fictas a clericis de beneficiis suis; deinde protulit scriptum continens quædam vocabula bene consideranda in translatione novi testamenti, & C quorum interpretatione tractatum fuit 8. die Januarii; quo die prolocutor mandavit nomine reverendissimi, ut consideratum de modo distribendi scholas in ecclesiis cathedralibus: et 20. die ejusdem mensis delectis fuit quidam ex ambabus provinciis qui conferrent de quibusdam articulis, de modo alea-

ANNO CHRISTI 1557.

quis omnes non erant parati cum suis collationibus, ideo superiderunt de lectione A quæ in tempus magis opportunum. Deinde prolocutor cum clero intrans, porrexit partibus schedulam cujusdam raritatis prescriptorum ex una parte collectarum, & remedia, quibus major copia valeat haberi, ex adjectis continentem. Qua lecta per Henr. Cole decanum, &c. partes voluerunt, ut hanc schedulam traderet reverendissimo. Deinde monuit locumtenens præfatos inferiores domus, ut ipsi exhiberent in scriptis, quod reformandum putarent, & exhiberent proximo die, vid. 9. Februarii, ad quam continuata fuit synodus.

Quo die 9. Februarii, episcopus London. proposuit quandam schedulam circa res illi- B vinas, qua lecta, rogabat patres, ut illi de remediis cogitarent, & communicarent cum episcopis, ut inter se conferirent. Deinde idem Dominus præsidens consuluit, ut quia status hujus regni perturbatur ex insolitatione Gallorum, & Scororum, ipsi vellint regiæ majestati subvenire; & putavit amplissimum fuisse concedendum, quam antea, qua majus periculum ab hostibus fit timendum. Quibus verbis a præfato locumtenente via prædicta, omnes una voce affirmabant hoc propterea necessarium, idque lubenti animo (e præstiturus. Quod negotium quo facile expediri posset, eligit fuit episcopi London. Winton. Elien. Roffen. C Lincoln. & Petriburgen. quibus adjunctis fuit ex de domo inferiori, qui conferrent inter se tam de quantitate solvenda, quam etiam de modo, & tempore solutionis.

Et tandem post varios tractatus, 9. die mensis Februarii fuit tandem concedere regiæ majestati octo solidos de qualibet libra omnium beneficiorum ecclesiasticorum; idque ultra solutionem veteris subsidii pius concessi. Quam concessionem in instrumento publico redactam, 14 die Februarii exhibuerunt reverendissimo qui archiepiscopum Ebovac. de subsidio concesso certificavit, rogans, ut ille communiter in tua provincia facere digneretur.

Sequenti 16. die Februarii in domo capitulari, comparuit episcopus Asaven. ex mandato reverendissimi, se cupere, ut durante parliamento nobis limitato celebraretur, quoties commode fieri posset, atque ut de rebus reformatione indigentibus tractaret; ac parliamento finito, ut illi, qui decedere ad suas dioeceses vellent, viceserias concederent, ut absentes darent, episcopis London. Elien. Roffen. & cæteris episcopis hic permansuris, quæ tractanda, viderentur ad reformationem ecclesiæ.

Secundo post die, vid. 18. mensis Februarii, dom. locumtenens, &c. consultabat, quomodo beneficia tenuia possint officiari; E & tandem habitis inter se mutuis colloquiis, excogitaverunt sequentes articulos ad eam rem pertinentes, vid.

I. Thatno prieſtes be taken up to ſerve the vvare.

II. Item, That vvo ſmal beneſices contigguale may be joyn't together in commendam by the bishop, to ſerve them. *Alterius vicini.*

ANNO CHRISTI 1557.

di scholasticos in ecclesiis cathedralibus.

Primo, ut qui suscipere beneficia vacantia, solverent decimam partem pro primo anno tantum.

Secundo, ut de bonis intestatorum alligentur, qui per ordinarios assignetur, et ut administratores obligentur ad solvendum.

Tertio, ut contributio fiat de bonis in salutem animarum restatorum non certis personis legatis.

Quarto, ut præsidiæ solutiones durarent ad triennium.

Sequenti die 21. Januarii, facta fuit sessio apud Lambeth, in superiori camera, ubi die Lunæ seq. tractatum fuit de ministris sacerdotum, qui neque ministrarunt, neque ad celebrandum venire volunt, sed obtinentes sese absentant. Die decimo Februarii (post nonnullas consultationes sessionum,) prolocutor monuit omnes, ut convenirent in ecclesia parochiali de Lambhith ad audiend. constitutiones provinciales publicandas legendas: (*quas vide apud Lubbeum tom. 20. pagina 1.*)

Hoc facto, adierunt facultatem infra manerium reverendissimi, ubi solennis missa celebratur. Trinitate habita fuit, reverendissimo, episcopis, et electo ibidem præsentibus, cum copiosa multitudine plebis. Et finita missa, fiebant nonnullæ precationes, mistiterate reverendissimo. Et peracta mag. Watson, ex suggestu, Latine concionem habuit, in qua, inter alia, pronunciavit prorogationem fuisse ad 4 a reverendissimo usque in diem 10. Octob. proximo futuri.

III. Item, That the parishioners of chapels annexed may be compelled to come A ANNO CHRISTI 1557. unto the parish church, whereto unto they be annexed for a time, till curates may be provided.

IV. Item, That the bishops may be authorised by the prope to give orders: extra tempora præscripta.

Articulos rogarunt patres dominum Cole, ut ipse eorum nomine reverendissimo exhiberet.

Sequenti die 15. Februarii locumtenens & alii patres convenerunt in consultatum, de providendis armis contra vim Scotorum, et de concessione ejusmodi armorum, quomodo, & quibus esset preparanda. Quos articulos reverendissimo tradiderunt, qui voluit (synodum) expedire, an concedendum sit hoc tempore quadragesimali, ut promittue omnes in tanta pericula cariture laticiniis vesci possent, qua de re aliquandiu patres consultarunt, nihil certi statuerunt.

Tandem habitis tractatibus de solutione, decimarum, quam adhuc cessare non posse perspexerunt, reverendissimus 8. die Martii continuavit, & prorogavit convocationem ad 11. diem Novembris, anni MDLVIII.

In MS. sequuntur nonnulla capita articulor de doctrina, & disciplina ecclesiæ; & ecclesiasticorum continentia; item statuta & constitutiones de eadem materia, quæ ne hac fronde, si non stabilita, saltem proposita fuisse, valde probabile est.

Articuli de doctrina.

Cap. I. Ut populus per concionatores, quantum fieri potest, doceatur; ut quatuor brevium concionum generis Anglicæ, præscribuntur, eaque ubi concionatores deficerint, dominicæ, &c. & alias festis populo per rectores, vicarios, & parochos recitentur.

Primi generis conciones, sint de eucharistia, de pœnitentia, de confessione auriculari, & de reliquis sacramentis, quæ hæreticis nostri temporis maxime impugnantur. Item, de libero arbitrio, de justificatione, de bonis operibus, de ecclesia, ejusque authoritate, & potestate, ac similibus.

Secundi generis, sint expositiones in articulos fidei, orationem dominicam, angelicam salutationem, decalogum, & septem ecclesiæ sacramenta.

Tertii generis, sint conciones breves de tempore, & de sanctis.

Quarti generis conciones sint de natura, usu, & significatione ceremoniarum, quæ in ecclesia sunt maxime utitatæ. Item de, virtutibus & vitiis, velut de charitate, & obedientia, de timore Dei, de extremo judicio; de adulterio, & avaritia, de perjurio, de furto &c.

Ut brevis catechismus edatur Latine & Anglice, quo juventus in fidei rudimentis erudiatur.

Sint quoque salutaria quædam ac pia documenta, quibus Sacerdotes tam in confessionibus audiendis, quam in infirmis visitandis, utantur.

ANNO CHRISTI 1557.

Extat a. quod writ. tam. præfentatus & admissus fuit a reverendiſſimo apud Lambhith, qui mox cauſas hujus ſynodi verbo tenus propoſuit, videlicet: quod cum de antiquo more rex Angliæ ob aliquot arduas cauſas prælates hujus regni ad concilium ſive parliamentum ſuum adeſſe jubet, propter regis ſecuritatem & hujus regni ſtatum ac bonum publicum concernent. conſilia, & auxilia ſua impenſuros; ita archiepiſcop. Cantuar. epiſcopos ſuos ſuffraganeos, prælatos &c. ad ſacrum concilium evocare affolet de iiſdem cauſis tractaturos, & auxilia ſua conſimili modo daturos. Et inter alia nonnulle negotium eximii ponderis; ſcilicet cogitare, quomodo oppidum Calesii ad priſtinum jus regni vi armata redigi poſſit. Etiam cenſuit perpendendum, & illud inprimis quo modo defectus eccleſiarum cathe-

ANNO CHR STI 1557.

Ex reg. Poli fol. 59. leg.

dralium, rectoriarum, vicariarum, totius cleri, & ſtatus omnium dioeceſeos & provinciæ Cantuarienſis; & ut eccleſiæ ex regiæ munificentia diſpoſitioni reverendiſſimi commendatæ, recto ordine digoni & confirmari valeant. Et quid ibi videatur, voluit eos ibi ſignificare. Et ad feliciorem expeditionem commiſſum eſt hoc negotium epiſcopis London. Roffen. Menevien. Petriburgen. & Glouceſtr. ut conſulta ſua in ſcripti renunciare velint quamprimum: deinde volvit reverend. ſtatuta eccleſiarum noviter ereſtarum, aut mutatarum a regularibus ad ſeculares, expendi per epiſcopos Lincoln. Ciceſtren. & Petriburgen. item, & Nicolao Wotton Cant. Edmund. Stuard, Wigton. & Wotton Laud, Wigorn. eccleſiarum decanis; & quæ conſideranda ſunt, ſi priores reverendiſſimo, quamprimum commode poterint.

Sequenti die 28. Januarii, epiſcopus London. exhibuit in ſcripta quædam colliecta, quæ ipſe aliique epiſcopi in ſuis dioeceſi reformatione digna eſſe exiſtimarunt. Et quia

ANNO CHRISTE 1557.

De his quæ ad orationem pertinent.

II. Ut precationum liber, horas beatæ Mariæ, psalmos pœnitentiales, vigilias mortuorum, commendationes, psalmos passionis, & alias pias precationes complectens, Latine & Anglice edatur, quo a populo in ecclesia uniusmodi precandi modus obtervetur.

Sit formula quædam gratiarum in prandio, & in cœna Deo agendarum, patrum fecmone composita, qua laici per totum regnum utantur.

Ut dum concio, vel summa missa, quam vocant, ac solennis peragitur, nullus facerdotes celebret; sed omnes tam facerdotes quam laici eam attentis animis pariter audiant.

Ut breviaria ac libri missales recognoscantur, & reparentur, & uniusmodi per totum regnum habeantur.

Ut in omnibus diœcesibus eadem ceremoniæ omnino teneantur.

Ut seftum dedicationis uno certo ac flatuto die in omnibus ecclesiis celebretur.

Ut in templis, dum res divina peragitur, nemo ambulare, aut confabulari permittatur; sed vel precibus se dedat, vel exeat e templo.

De templis decore ornandis, & reparandis.

III. Ut vestes sacræ, ad tremenda mysteria obeunda, sint in singulis templis ad minimum duplices; quarum una diebus festis, altera profestis inservant: sint etiam honestæ ac decoræ.

Sint calices argentei; sint præterea thuribula honesta, & crux cum vexillo.

Altaria item sint decore admodum ornata: parentur item libri ad sanctum Dei cultum necessarii: sint etiam corporalia munda.

Sit porro imago crucifixi ad dominicæ passionis recordationem. Sint etiam tapetiæ licia pro parocho & ministro honesta & mundæ.

Paretur locus vel circiter medium altaris, vel ad ejus cornu, in quo sacrosancta eucharistia sub fera sancte custodiatur, ne in eam impii sacramentarii aliquando impetum faciant.

Ut vestimenta sacra, calices, & altaria pendulum polluta, & prophanata, denuo consecrentur.

Ut tecta, fenestræ, tabularum, crucifixi, & cætera partes templorum probe reficiantur.

Ut altaria diruta in singulis templis denuo erigantur.

Ut cœmeteria sanctæ serventur, diligenterque circumsepiantur, ne pecudes irrumpant.

De disciplina ecclesiastica removenda, & moribus cleri per eandem reformandis.

Ut in synodis inquiratur diligenter in omnes rectores, vicarios, & curatos, & alios quoslibet facerdotes, quomodo anno præterito se gesserint.

Providetur item de archidiaconis, qui sunt episcoporum oculi, ut suis muneribus fecundum veteres canones fedulo perfungantur.

IV. Ut rurales decani, & officiales non venalem habeant disciplinam ecclesiasticam, sed ut impœs (sicut hoc tempore fit) plectantur, divites ne appellentur quidem.

V. Ut nullus facerdos mulierem probabiliter fuspectam, vel alias infamem in aedibus fuis habeat, sed ab ordinario admonitus, intra menfem eam excludat.

VI. Ut facerdotes nullam exerceant mercaturam, neque foralitia, & prophanis muneribus omnino se dedant, ne ordo contemnatur, ejusque vilescat authoritas.

VII. Ut facerdotes finguli vel in præcibus, vel in studiis, vel in pueris erudiendis, vel aliis honestis exercitiis assidue serventur, ne adversarius eos otiosos reprehendat.

VIII. Episcopus, presbyter, diaconus, aut subdiaconus, in fornicatione, aut peculatio, aut furto deprehensus, vel spretæ convictus, cassigetur, vel deponatur.

IX. Episcopus, presbyter, aut diaconus, qui vel alex, vel ebrietatibus indulget, admonitus, non emendatur.

X. Presbyter si uxorem duxerit, ab ordine suo illum deponi debere. Quod si fornicarius fuerit, vel adulterum commiserit, extra ecclesiam abiici, & ad poenitentiam inter laicos redigi.

XI. Si quis clericus, jam olim post fuscepros sacros ordines, illicite conjugatus, & postea separatus, & post poenitentiam restitutus ministerio, ad illicitum thorum denuo redire præsumpserit, officio deponatur usque in diem mortis; laica tantum communione illi concessa.

XII. Et quoniam populus a cultu Dei, qui a facerdotibus conjugatis tam irreverenter obtitur, penitus abhorret, tales facerdotes, vel amovantur penitus a ministerio, vel, propter pauciratem ministrorum ac facerdotum, fint ad tempus curati. Sed nullum omnino proprium habeant facerdotium, quin etiam poenitentiam dignam crimine, quod admiserunt, agere cogantur.

XIII. Ut in diœcesibus, in quibus xores duxerunt, ministrare nullo modo permittantur, fed iidem ad fexaginta millia paſſuum removeantur: & ſi quiſpiam illorum vel ſenet veritas cum uxore, vel cohabitare eſſe deprehenſus fuerit, canonice caſtigetur. Et in ſingulis ſynodis de eorum converſatione inquiatur.

XIV. Quo ſinonia labes, qua eccleſia Anglicana non ante hoc tempus ſolum, ſed etiam jam miſere infecta eſt, prorſus tollatur; ſtatuat ſynodus, ne vendatur a patronis eorumve familis facerdotia, neque ſub pacto aliquo, aut conditione concedantur; neque facerdotum quiſpiam, qui facerdotium aliquod petit, quidquam muneris, quo illud obtineat, cuiquam det. Quod ſi patronus facerdotium vendiderit, aut ſub pacto aliquo explam facerdotem conceſſiſſe deprehenſus fuerit, non admittatur. Singuli denique ordinarii ab his, qui ipſis præfectati fuerint, recipiant juramentum, prout alias

ANNO CHRISTE 1557.

alias ſtatutum fuit in conſtitutione provinciali, quæ incipit: *Preſentes de ſuperjuranda* cujus formula ſequitur ad verbum:

» Ego N. preſentatus ad eccleſiam parochialem de N. per talem patronum ciuſdem eccleſiæ, juro ad hec ſacroſanctæ Dei evangelia per me corporaliter tacta, quod propter eccleſiam parochialem prædictam obtinendam, aut præſentationem ad eandem habendam, aut acquirendam, neque ego, neque alia perſona vice & nomine mea, nec de conſenſu aut ſcientia mea in proximo, ſeu alii cuicunque aliquod, præmiſſorum nomine aut intuitu, promiſimus, aut dedimus; nec quicquam eius rei ſimile pactionabimus, compenſavimus, aut prius datum confirmavimus, apudve quemquam depoſuimus; ſeu quicquam mutavimus, commodavimus, ſeu elocavimus; priuſve mutuatum, commodatum, depoſitum, aut elocatum, aut quocunque modo debitum remiſimus ſeu relaxamus. Nec de fundoario, gleba, terris, prædiis, tenementis, redditibus prædicte eccleſie, fructibuſve, decimis, aut obliationibus eiuſdem parœciis, parœcianis, aut futuris, donationem, remiſſionem, locationemve promiſimus, fecimus, aut inivimus, ſeu aliquis noſtrum de mandato, ſcientia, aut conſenſu meis promiſit, fecit, aut inivit. Ita me Deus adjuvet, & hec ſacroſancta Dei evangelia.

XV. Ut nemo levi de cauſa excommunicetur.

XVI. Ut nemo cum excommunicatis verſari permittatur, niſi quibus de jure permiſſum eſt.

XVII. Ut epiſcopi, & ordinarii in ſynodis, & alias, diligenter inquirant de illis qui tempore ſchiſmatis magiſtros ſe profiteantur pravorum dogmatum; ut vel publice ſe jam reſipuiſſe profiteantur, vel a miniſterio amoveantur; & ſi laici fuerint, excommunicentur.

XVIII. Ut in menſis facerdotum lectio ſacrarum literarum habeatur.

XIX. Ut facris initiandi literas ſeſſimo- dum, vel alium auſtorem ex rheologis ſcholaſticis, quo doctrina ſcholaſtica, quæ theologiæ profeſſoribus maxime neceſſaria eſt, renovetur.
nialis habeant, & titulum; itemque ut de doctrina, ætate, & moribus exquiſite examinentur.

De eccleſiis cathedralibus & aliis.

XX. Ut in illis fint aliqui prabendarii concionatores verbi qui epiſcopos juvent.

XXI. Ut ſecundum antiqua eccleſiarum cathedralium ſtatuta, ſit in ſingulis earum vir doctus, qui ſacras literas clero & populo interpretetur. Et in noviter erectis eccleſiis ſufficietur aliqua prabenda cum incremento reddituum, que nulli conferatur, niſi qui velit hec præſtare.

XXII. Ut in ſingulis prædictarum eccleſiarum ſint ſexaginta, vel plures pueri ex beneficiis appropriatis ſuſtentandi, iisque grammaticam diſcant, quo clero poſtea inſerviant.

XXIII. Providetur item, ut in ſingulis eccleſiis parochialibus ſit rector, vicarius, aut parochus: & ubi non ſatis ex decimis, & fructibus eccleſiæ ſuppetit ad facerdotem ſuſtentandum, vel aliquo modo fructus augeantur, vel duo eccleſiæ uniantur, idque potiſſimum in urbibus & oppidis incorporatis.

Conſideretur etiam de capellis annexis.

Ut pluralitas beneficiorum doctis ſolum viris conceditur, quod doctrinæ præmium ſit, & indocti ab hoc privilegio prorſus excludantur.

De veſtitu.

Ut facerdotes omnes habitu clericali incedere cogantur.

Ut, qui præbendis aut alia promotione ſpirituali gaudent, etiamſi facris non ſint initiati, habitu facerdotali, vel clericali veſtiri incedant pro more patriæ, ubi degunt.

Ut in veſtitu epiſcoporum & presbyterorum moderatio adhibeatur.

Ut epiſcopi inquirant de his, qui fylvis, aut aliis abditis locis ſe occultant, aut alioquin non accedunt ad parochiales eccleſias diebus & horis, quibus divina officia diebus feſtis celebrantur; & ſi admonti) non reſipiſcant, eos tanquam ſchiſmaticos & hæreticos, & canonice caſtigentur ad aliorum exemplum.

Articuli de academiis & ſcholis.

I. Ut una eademque ſophiſticæ & dialecticæ introduſtio in utraque academia juventuti prælegatur. *Deinde Porphyrii* prædicabilia & prædicamenta. Tum Ariſtotelis dialectica. Adhibeatur interdum (ſi placet) Rodulphus Agricola de inventione. Caterum nova dialectica reiiciantur.

II. In philoſophia tam moreli, quam naturali legatur ſolus Ariſtoteles.

III. Ut theologia legat unus aliquam Biblia partem, aliter Magiſtrum Sententiarum, vel alium auſtorem ex rheologis ſcholaſticis, quo doctrina ſcholaſtica, quæ theologiæ profeſſoribus maxime neceſſaria eſt, renovetur.

IV. Et quoniam ſtudiorum ardor, qui in academiis olim viguit, fere extinctus eſt, ſine dubitatione, & ad profeſſores publices audiendos, propter delicatum quoddam faſtidium, pauci admodum confluunt; providetur, ut certus numerus cujuſque collegii, prout præpoſitis collegiorum ad hanc rei illam lectionem magis idonei judicabuntur, ad ſingulos prælectores publices audiendos quotidie accedere cogatur, quo & prælectores ipſi ad accuratius prælegendum incitentur, & auditores majores in libris ſuciant progreſſiones.

V. Ut nemo in ſociorum, aut diſcipulorum numerum in aliquo collegio competitor, & bonis alitatur collegii, niſi pauper ſit, & parentes illius pollicerí voluerint, ſe cum eo, ſimulatque ad maturam ætatem pervenerit, ſerio actaros, ut clero ſe addicat confecreteque. Idemque in ſedis literaris, in quibus aliquis diſcipulorum.

ANNO CHRISTI 1557.

numerus ex fundatoris beneficio sustentatur, omnino observetur.

VI. ——

VII. Ut maturè provideatur, quo numerus eorum, qui in academiis operam literis navant, aliqua ratione augeatur; uti non desinant, qui in posterum clero se addicant.

VIII. Ut omnes, cujuscunque ordinis, conditionis, aut status sint, qui in academiis docendi causa versantur, clericali & facerdotali habitu, sub pœna expulsionis, velliti incedant, quo à laicis distinguantur; & quorquor aliquo gradu scholastico sunt insigniti, semper extra academia induti incedant, prout ipsorum gradus postulat, sub eadem pœna.

IX. Ut nemo ad facerdotium, aut ullam aliam promotionem (ut vocant) spiritualem supra summam viginti librarum admittatur, nisi triennio in academia ætatem difcendi causa degerit, & gradu saltem baccalaureatus insignitus fuerit.

X. Ut nemo alearum, chartarum pictarum, tefferarum ludo in taberna, diverticulo, aut domo alia extra collegia pro pecunia utatur, sub pœna expulsionis.

Ut prolixæ præfationes, atque eram contestationes, quæ nuper in principiis disputationum haberi solebant, amputentur, quo tempus in argumenti concisis confumatur.

Ut beneficiati, qui in academiis studiosæ causa commorantur, non ad ea, quæ ad beneficium spectant, teneantur, aut statutis temporibus sese ad residentiam exercere, & lectionibus publicis interesse, & in collegiis, vel aulis, aut aliis domibus studentium morari.

De scholis.

Ut plures ludi literarii (si fieri poteſt) exigantur, & illis, tam qui jam sunt, tum qui fatuti sunt, pii ludimagistri, & casti, & præficiantur, & de hæresi suspecti removeantur.

Ut nemo ad juventutem vel in scholis, vel in generosorum ædibus instituendam admittatur, nisi per ordinarium approbatus.

Statuta circa in synodo collecta proposita.

Quod episcopi tum ea, quæ infra scribuntur, tum omnia alia quæ suo officio incumbunt, diligenter exequantur. Quum archiepiscopi, & episcopi esse debeant, forma gregis, ad quam de debeant subditi reformare, quod minime fieri, nisi ab omnibus exhibeant in exemplum morum itaque institutis inhærentes, exhortamur in Domino, & in virtute Sanctæ obedientiæ, atque sub divinæ attestatione judicii monemus, ut omnes & singuli episcopi in festis principalibus, saltem in festo Nativitatis Dominici, Paschæ, & Pentecostes, atque in festis duodecim festis præfentium tum debeant in ecclesiis sub. cath. celebrent, hibitas missas celebrent, & oleum sanctum, atque infirmorum in die cœnæ Domini quolibet anno conficiant, nisi eos ab ipsis ecclesiis in suis superioribus evocari, aut ex infirmitate, vel aliqua alia justa causa juncabesse

ANNO CHRISTI 1557.

contigat. Circumeant præterea dioceses suas temporibus opportunis, monasteria & hospitalia reformando, clerum & plebem corrigendo, hæreles & errores extirpando, & verbum vitæ in agro dominico seminando, in conferendis ordinibus, atque beneficiis inhibendo; curatis multo diligentius, quam ante hac, vigilando, ne inhabiles id curam animarum, etiam ad tempus, subintuantur, præcavendo; beneficiatos, qui ex causa non admodum urgenti absentes, ad residendum in suis beneficiis citra omnem redemptionem compellendo, veniasque eadem beneficia pro pecunia locandi prorsus retinendo; excessores & negligentes Ministrorum & ministrorum suorum compescendo; ecclesiarum & capellarum privilegiat. abusus comprimendo; concionatores idoneos per dioceses fuas fubilande emittendo; hæreticos eorumque libros explorando & corrigendo, & cum opus fuerit, etiam coademnando & extirpando, &, ut rudimenta fidei & literarum tam in universitatibus, quam in aliis gymnasiis publicis pura jaciantur, paritaſq; & sinceras conficiendæ solicitius incumbendo; abbates & priores ad debitum numerum religiosorum reducendo, ipsisque religiosos in suis monasteriis degentes, ad mutuas conversationes ex excitando, abbates ad fua monasteria compellendo licentiam capacitatum coercendo; et, ut Cpro proprietatum, & reddituum & aliarum frequentes in suis ecclesiis concipes fieri procurent, distributionesque debite inter pauperes earundem parochianos fiant, diligenterque invigilent clericos, & ministrantes vigilantius inquirendo, & severius, quam antehac, corrigendo, eosdem que super horrendis sceleribus etiam cum laicis convictos, in carceribus vel in perpetuum retinendo, vel fal tem non ita facile, nec tam cito ad purgationem admittendo. Quos-piscos depositos, & carnis libidine lapsos, ad rigorem canonum, & conflitutionum tam in præsenti synodo, quam in prioribus editarum, cahigando; venatores & seculares clericos coercendo; prælosique vestibus indutos, ad vestium modum in hac synodo præfinitum reducendo, & in eodem retinendo; catteroque clericos vitiosos, aut disfolutos ad exercitia, & honestam conversationem revocando: & ut summa gravamen, omnes fabulosas & mendaces Dei, canonumque & conflitutionum, nostræ tutionem, fidei & morum integritatem concernentium observantiam verbo & exemplo cohortando, perfuadendo, &; ubi opus fuerit, etiam compellendo.

ANNO CHRISTI 1557.

De qualitate ordinandorum.

Præsentis facri concilii provincialis auctoritate fanctimus, ordinamus, &, statuimus, quod nullus episcopus per se, sive per sum suffraganeum tempium, aliene dioceseos, præter regulares exemptos, per ordinatorem debite examinatos, ad sacros ordines promovere audeat, nisi prius de eorum vita & moribus, ac doctrina diligenter & sincere exponat, prædicet, et declaret: super quo, an debite observarum fuerit, ordinandi locorum in singulis fuis visitationibus inquisitionem faciant specialem, et quos conflitutionem tam falubrem

Concilior. Supplem. Tom. V.

ANNO CHRISTI 1557.

ibid. per triennium non habuerint quoquo modo ordinare, etiamsi idem literas episcoporum suorum dimissoriales habuerint; quas authoritate præsentis concilii decernimus non esse admittendas quoquo modo. Statuimus quoque & ordinamus, quod nullus clericus secularis de cætero admittatur ad facros ordines, nisi habuerit literas testimoniales curati, & oeconomorum, vel parochiæ, in qua natus, beneficiatus, vel per triennium proximo præcedens commoratus fuerit, sub figillo archidiac. illius loci, vel ejus officialis, ubi archidiaconus jurisdictionem habuerit; alioquin sub figillo eum nifi-ſarii in quorum præsidium jurisdictionem habenti; seu fi in aliqua universitate studens fuerit, sub figillo commissarii universitatis. Oxon seu vicecancellari Cantabrig. cum testimonio superioris loci sui: que literæ ipsius ordinandi vitam, genus, patriam, bonam famam, & conversationem, tam circa fidem catholicam, quam circa alia, contineant: pro quibus quidem literis, & figillo ultra quatuor denarios nihil exigatur, sub pœna sequentis in officio, quam ipso facto authoritate hujus concilii incurrat, donec dictam pecuniæ receptæ parti fe fuerint reliturus. Exacte itaque curent episcopi, ut nemini de cætero ad fubdiaconatus ordinem promoveant, nisi eum, qui adeo sit exercitatus in evangeliis, & epistolis facris faltem in medium contentis, ut E eorundem fenſum grammaticalem examinatori prompte & expedite reddere valeat. Sitque etiam ad hæc sufficienter instructus etiam in aliis ad ordinem illum, quem tunc affumpturus eſt, per facros canones requisitis, & eo officio divinis officiandum nocem ecclesiæ & loci confuetudinem promptus & expertus; habeatque præterea in presbyterum ordinandus cetera ad ipsius officium & ordinem pertinentia. *Quæ ipsi* 38. *dict.* ipsis facerdotibus neceſſario requisita.

De idoneitate admittendorum ad beneficia.

Sacerdotibus valde tremendum eſt judicium Dei, ne per eorum ignorantiam, aut negligentiam populus ob penuriam verbi Dei fame petear, et a regno Dei excludatur. Statuimus itaque, et ordinamus, quod ad ecclesiam parochialem, ejusve vicariam perpetuam, poſt annum a publicatione præſentis ſtatuti, ordinari locorum nemineam admittant, nisi eum, qui omnia & singula in quadam conflitutione provinciali lic incipien. *Ignorantia sacerdotum &c.* de officio archiepiscopi intellexerit, adeo ineendem tritus et exercitatus fuerit, quod *memoriter* et prompte eorum fenſum verbum juxta eorum quandam libelli vocati, F *Exoneratorium curatorum*, explicare, & exponere poſſit; eidemque per ordinarium ſpecialiter tunc injungatur, quod quater ad minus in anno ea omnia fuis parochianis diligenter et ſincere exponat, prædicet, et declaret: ſuper quo, an debite observarum fuerit, ordinarii locorum in singulis fuis visitationibus inquiſitionem faciant ſpecialem, et quos conflitutionem tam falubrem

Concilior. Supplem. Tom. V.

ANNO CHRISTI 1557.

vialiter, prædictaque non facile comperiant, prima vice per ſuspentionem ab officio per unum menſem, et ſecunda vice per duos menſes, et ſic deinceps poenam aggravando, prout illorum negligentia creſcit, ad obſervandum prædicta compellant: providentes tamen, ut interim cure animarum impenſis ſuperſit, quatenus opus fuerit, debite deſerviatur. Sacras vero literas, ad eccleſiam parochialem, ejusve vicariam perpetuam admittendas, & admiſſas ita grammaticæ intelligat, ut ea ſenſum cum industria, & aliquali ſtudio, ſecundum interpretationem alicujus catholici doctoris, & non heretici, & ſuis parochianis exponere poſſit. Quod ſi contra aliquis præmiſſa facere & obſervare negligerit, aut quovis juſto impedimento præpeditus, præmiſſa facere & obſervare non poſſit; tunc, & ejus beneficium valoris fuerit octo librarum, ſemel in anno, ſi vero valoris fuerit decem librarum bis anno; ſi valoris fuerit viginti librarum, quater in anno verbum Dei parochianis ſuis per concionatorem idoneum & approbatum ſolicite, & cura effectu in parœcia recompenſationibus ſui in ea parte officii prædicari procuret, præter et ultra ſermones, quos in eccleſiis ſuis aliquid ad populum habere contingat. Quod ſi beneficium appropriatum fuerit, & vicarius pro ſua portione decem libras habeat aut ſuperius, vicarius, qui ſimul ad curam, & hoſpitalitatem obligetur, bis; propietarius vero, ſi ejus portio, feu fructus in beneficio ibi appenſus, ſuper vel circiter decem libras communiter valeat, quater in anno; bis; ſi vero viginti libras excedat, tunc G modo prædicatorum idoneorum ſufficiens copia haberi poſſit, ſi vero plures libras decem libras, tunc faltem ſemel in beneficio hujusmodi per ſe, vel aliam perſonam idoneam prædicari procuret; pœnis distributionibus parochianis ejusdem aliquo impertiendas. Et ad præmiſſa diligentec facienda, et ſuper eo vicarii quam ipſi proprietarii per ordinarios locorum, ſub H pœna 6. l. 8. d. prout ſuperius, quam parochianorum, & alios pios ejus illius patroclio diſtribuendorum, ſi in præmiſſis remiſſi fuerint inventi, arceantur & compellantur.

De ſubſtituto beneficiatorum per ordinarium admittendo.

Statutum, decretum, & ordinatum eſt, ne quis de cætero rector vel vicarius ex quacunque causa per tres menſes abſens a beneficio ſuo curato quemquam ibid. ad vices suas ſupplendas ſubſtituat, niſi quem hujusmodi rector aut vicarius epiſcopo, vel ejus vicario in ſpiritualibus generali, officiali vel principali, aut commiſſario locive ordinario per literas ſuas privatas, vel ſi beneficium in partibus fuerit transmarinis, tunc per literas ſui procuratoris, ſigno & ſubſcriptione diſti rectoris, vicarii, ſeu procuratoris munitas præſentaverit; & quem ſic præſentatum, epiſcopus diœcesanus, vicarius generalis, officialis, ſeu commiſſarius

ANNO CHRISTI 1557.

rius, locive ordinarius præcidi. in moribus & scientia prius approbaverit; & ad curam animarum administrandam admiserit. Quibus quidem literis rectoris, vicarii, seu procuratoris signatis, ut præfertur, & subscriptis, ordinarius, & quilibet officialium prædict. fidem indubiam fine dilatione dabit. Ita tamen, ut sic præsentatum ad administrationem curæ illius non admittant, nisi quem adeo doctum esse contigerit, ut omnia & singula contenta in constitutione provinciali suprascripta, hic incipien. *Sacerdotibus salute tremendum &c.* quæ *sacerdotibus salute tremendum est* ; &c. quam statutum diligenter, & perpetuo in omnibus observari volumus, nisi summa temporis necessitas, talisque virorum extrema inopia alios, licet minus idoneos, etiam ante præsentationem hujusmodi fubstituari, exigat, aut permittat. Super quo volumus ftatuimus fubstituentis procuratoris ipsius, quod alium magis idoneum justo pretio pro tunc commode invenire non potest; quem tamen sic fubstitutum, diutius remanere nolumus, quam magis idoneus commode invenirí potest. Quidnam autem seu compromissari attendidi eosdem sic præsentatos infra tres dies proxime & immediate sequen. diem, qua hujusmodi præsentati præfertis fe obvenierint, fine quacunque ulteriori dilatione vel repellant, vel admittant. Quod si non fecerint lapsis, aut præmissis, dictis diebus pro admisso habeatur; nec rector, vicarius, vel fubstitutus prædict. ultra, de & pro fubstitutione illius sacerdotis, pro illa saltem vice, per ordinarium, vel dictos officiales ea de causa molestetur, inquietetur, aut turbetur. Si quis vero a beneficio curato suo hujusmodi five fubstituto taliter, ut præmittitur, præsentato & admisso abfens fuerit, fructibus beneficii sui, in plos ufus per ordinarium distribuendis, tam diu careat, donec ad beneficium fuum redierit, et in eodem residerit, vel ordinario loci, seu ejus officiali, aut commissario prædict. fuum fubstitutum in moribus & scientia approbandum, ut præfertur, præsentaverit, et ejus admissionem, ut præfertur, obtinuerit; pro quibus quidem fubstitutis admittendis ordinarius, officiales, vel commissarius prædictus nihil omnino accipiat, aut accipi permittat: nullaque facerdos, seculatis, vel regularis curam animarum in ecclesia parochi. ab ordinario primum in ecclesia parochi. ab ordinario primum in ecclesia parochi. ab quo ordinario primum in ecclesia parochi. ab quo ordinario primum in ecclesia parochi. ab quo

ANNO CHRISTI 1537.

& hæreses medo invalefcentes extermineret, quoad ea, quæ fequuntur, innovando atque fupplenda fuit, docearet verbo, & exemplo adhiberet, quibus Ipfi epifcopi, neceffaria juxta *canonicas inter cætera* de officio ordinarii eurent fubminiftrat, epifcoporum confcientiæ apud altiffimum in hac parte onerantes. Conftitutionem quoque, provincialem poftam fub titulo *De hæreticis*, *Cc. reverendiffimi*, falubriter editam, ampliando ftatuimus, ordinamus, & decernimus, quod nullus fecularis, aut regularis, generofum in fua ecclefia, ad prædicandum verbum Dei etiam a jure fcripto authoritatus, privilegiove fpirituali munitus, noftrum five exercitium prædicationis verbi Dei in fe aflumat, populove, aut clero quovismodo prædicet in latino fermone feu in vulgari, in ecclefia aut extra, nifi primo archiepifcopo, vel diocefano illius loci, in quo prædicare fic nititur fe præfentet, & examinationem fuæ prædicationis dicto tam meribus, quam fcientia per ipfum archiepifcopum, vel diocefanum idoneus ad prædicandum comprobetur. Et poftea per eofdem cum licentia authenticis ad prædicandum mittatur ad alliquam certam parochiam, vel ad plures, prout eidem archiepifcopo, vel ordinario fecundum qualitatem perfonæ videatur expedient. Nec etiam aliquis præmiflorum, etiamfi per archiepifcopum five diocefanum admiffus prædicare præfumat, nifi prius eodem die rectori, vicario, feu curato loci, ubi concionaturus eft, ipfius archiepifcopi, five diocefani literas, fub igillo fuo magno ad hæc ibi confectas, oftendit. Cætera vero omnia in conftitutione provinciali fupradicta, De hæreticis, *Cc. reverendiffimi*, contenta, juxta formam in eadem traditam firmiter obfervari, & executioni diligentiffime demandari, eifdem in locis perfenis fynodi authoritate decernimus, ftatuimus, & ordinamus.

ANNO CHRISTI 1537.

A *ter patrem & filium* vocatur. Item alius infamis liber, qui de fepultura miffæ tyrannico fermone vernacglo compofitus eft. Item alius, qui *Introductio in Epiftolas Pauli ad Romanos* inferibitur. Item alius, qui *Supplicatio mendicorum* nominatur. Item alius liber, qui *Practica Prelatorum*, & alius, qui vocatur *A. B. C. to the prelacy*, & alius, qui vocatur, *Defenfornm pacis*. & alius, qui vocatur *Supplicatio pro quatuor vofum, & ruftican*. Item alius in vituperium divi Thomæ, quondam archiepifcopi Cant. Qui quidem libri, uno cum multis aliis pefti feris, partim a Willelmo Hychyns, alias Tyndal, partim a Simone Fifhe, Willelmo Roy, & Richardo Brygthwell, eorumque complicibus compilati fuerunt.

De hæreticis & hæreticorum libris.

Noftræ follicitudinis præcipua cura effe debet, ftatim ut pullulare aliquid cognofcimus, quod fidei chriftianæ puritatem, vel ecclefiæ Chriftî concordiam, pacem, & tranquillitatem offendit, illud penitus refindere, agrum dominicum a noxiis zizaniis & vepribus omni diligentia expurgare. Sane dudum in noftra provincia, quod dolenter referimus, quidam hæreticæ damnabiliter excitati, alios fecum in infidelitatis interitum trahere fatagentes, libellos nonnullos Latino & vulgari fermone conferiptos, edere, fpargere, & publicare curaverunt, contraria fidei catholicæ, & Ecclefiæ matris ecclefiæ doctrinæ dogmata, continentes; cujus generis eft liber, qui *Parabola Mammonæ iniquitatis* inferibitur. Item alius liber; qui *Sinderesis chriftiani hominis* vocatur. Item tranflatio Novi Teftamenti in lingua Anglicana a Willelmo Hychyns, alias Tyndal, compofita. Item alius liber, qui *Revelatio Antichrifti* intitulatur. Item alius liber, qui *Dialogus in-*

ANNO CHRISTI 1537.

vi parantur & eduntur. Ad occurrendum huic imminenti malo, hoc facro approbante concilio, prohibemus, ne quis librum quemcunque fub prædictis titulis, aut aliorum præfatorum aut quorumcunque, aliorum de novo imprimendorum nomine inferiptum aut compofitum, vel in pofterum compofitum, habere, legere, edere, publicare, feu penes fe retinere præfumat. Quod fi fecerit, ut de hæreti fufpectus habeatur, & puniatur; nifi forte epifcopus loci ejufdem propter fingularem ejus doctrinam, fidelique integritatem hujufmodi libros vel in lingua vernacula five Latina editum, ad effectum impugnandi, eundem habere, legere, vel penes fe retinere concefferit, vera vero opera quecunque, ad facram fcripturam ejufve interpretationem, feu ad dogmata eccleliaftica pertinentia, cujufcunque fuerint authoris aut tituli, ne prius edantur aut publicentur, præcipimus, quam ab epifcopo loci examinata & comprobata fuerint, fub pœna prædicta.

De clericis, concubitus.

Statuimus, & præfentis facræ fynodi authoritate ordinamus, quod quilibet facerdos, diaconus, vel fubdiaconus, qui vel de criminibus gravioribus; videlicet, de crimine proditionis, matricidii, homicidii voluntarii, furti per infidias in vita publicis, vel per effractionem ecclefiarum aut domorum commiffi, vel fuper crimine violenti rapius mulierum, incendii dominorum aut agrorum voluntarii, coram judice laico convictus fuerit, & traditus ordinario loci; fi poftea de crimine hujufmodi ipfis ordinariis, vel per confeia fcientiæ aut per probationes legitimas coram eodem canonice factas, conftiterit, clericus hujufmodi fit coram ordinario convictus, abfque fpe aliqua purgationis admittendæ, cuftoditur carceribus, & omni beneficio ecclefiaftico, & quod habet poffeffione feu fpe privatus. Quod fi clericus hujufmodi fuper criminibus prædictis, aut coram aliquo graviori apud locum ordinarium fufpectus, vel defamatus fuerit, & nihilominus fafta per ordinarium inde annexa inquifitione legitima, clericus hujufmodi per confeffionem fuam, aut per alia legitima probationum genera, fuper eisdem vel eorum aliquo legitime, ut præfertur, quomore convincatur, quia tenemen fua aliter in tantam infamiam, in fcandalum cleri, injuriæ incidiffe, ille autem quam ad purgationem faciendam admittatur, per carcerem ecclefiaftica detinetur, tribus diebus, fingulis feptimanis fi ipfius ordinario opus fuerit, & aqua aut cervifia celeftus, fit poft hæc ipfum, fi tunc ad purgationem faciendam hujufmodi clericus petat, & admitti, certi diei & loci idonei, in quibus hujufmodi purgatio recipi debeat, per ordinarium affignentur, ftantque locis convifionis & purgationis fufficientes monitiones, citationes, & publicationes purgationis indicendæ, vis & modis juxta juris ordinem feu morem confuetum, pro oponere volentibus contra hujufmodi purgationem, ut die & loco præfixis, quis tua intereffe putaverint, fi velint, in loco purgationis recipiendæ, auditis per ordinarium allegatis hinc inde & propofitis, fi ordinarius clericum illum ad purgationem faciendam admittendum exiftimaverit, cum fex ad minus probis & honeftis viris in forma juris juratis, & non aliter, ad eandem admittatur. Quæ quidem omnia tam ifi prædicti, quam in aliis convicibi clericis ordinarie ecclefiaftico etiam prima vonfura, prædicti quam hujufmodi majora fuleca coadmittendi, inviolate tonfuram & habitum hujufmodi competentem deferentibus, obfervari volumus; quamdiu ordinarii ad quofcunque illorum, qui per ordinis vel faltem primæ tonfuræ ad commendationem illorum fcelerum, pro quibus eorum judicibus laicis fuerant convicti, fufcipiendum ad clericalem miniftrum affenfum fuerint, inviti non arbentur. In contrarium vero & incaercenti clericis pro aliis criminibus, quam prædictis, per purgationem liberandis, nullatenus annotari jura & eccleliæ conluetudinem immorari; nifi quod illud etiam exacte obfervandum præcipimus, ne hoc cafu facilitter libertentur, nec perfunctorie procedis partagitis admittetur.

De veftibus & indumentis clericorum.

Quoniam aliquot annos jam abufus clericorum in veftitu & indumentis longe magis invaluit, quam antea fieri confuevit, inde non mediocrem apud vulgus invidiam fibi conflarunt, & ingentem obloquendi præfertim anfam, minime eccleliæ bona in apparatum almis fuppeditum prodigentes, quam ut fuis ipfi luxuriæ fæculæ indulgeant, dampopportunis huic malo doxitr quanto citius occurrendum. Quamobrem ftatuit, decrevit, & ordinavit, quod nemo in facris ordinibus conftitutus, vel beneficium alicujus ecclefiaftici cum, toga quavis ataitur publice aut palam ferfus fit, nifi talare præfidibus, nifi præfatus, ordinis fenatorii, vel alicujus baronis ad minus filius, aut frater, vel nifi fenex de cancellaria aulæ regis, vel alicujus archiepifcopi, vel epifcopi vicarius generalis, aut officialis principalis, archidiaconus, feu alius in dignitate ecclefiaftica conftitutus, feu ex univerfitate aliqua graduatus, quibus licebit uti fericis fumptuofioribus pellibus, prout, fecundum eorum gradus in univerfitatibus fufceptos, ubi permifi funt, & confueverunt. Item ftatuit, & decrevit, quod nemo in facris ordinibus conftitutus in tupica fua utatur chameleto, nifi fuerit ad minus artium magifter, vel in legibus baccal. Nec in epirogio quisquam præfumat, nec veftro aut fagrineto, nifi fuerit, ut præmittitur, graduatus, vel beneficium affecutus ecclefiafticum; fed nec cuiquam in pileo fuo velvero aut ferico in futurum. Nam honeftatem, & modeftiam in fuis indumentis clericos omnes exhibere decet, potius quam fplendorem, vel pompam; fed & inter præcipuam facerdotum laudabilem confuetudinem fanctiffimus patrum inftitutis, feu-

per

per extima vestis, quam quisque, præterquam, leineris gratia in publicum exiens. ANNO CHRISTI 1557. Nullus clericus, sit ratatis, hoc est, neque nimia longitudine caudam trahens, neque nimia brevitate crura tibiasque denudans; sit eadem quoque superiora proxime sub prenso ziasula pariter, & inferius tam honeste collecta, ne fimbriis ipsius ocreæ patulis, & difficultius conspicuus fiant; quæ tegi magis & operiri pro honestate clericali convenire. Manicis quinetiam togæ fint quoque coarctatis, & decoris utatur; non pendiolis, aut notabiliter in latitudine, longitudine, vel amplitudine peccantibus. Nullus præterea clericus, nisi cui pro dignitate fal gradus conveniat, annulum aureum, vel deauratum gestet in digitis; nullus indusia, aut camisias, quas vocant Phrygiatis, hoc est acu laboratis, auro, sericove contextis, utatur. Nullus conspiciendum se non indutum roga publicitus offendat. Nullus pileo cum ligulis, aut coriigtis laneis affutis, aut contextis, caput operiat. Nullus caligis varii coloris, aut cafaris panni fericeire desuper infertis, se induat. Nullus calceos, aut forulares cum unguibus utrinque prominentibus, more laicorum, pedes regat. Nullus absque tonsuris foras prodeat, quin & ita tonsuratus incedat, ut infima pars suris quæ liquido conspici. Ut igitur in summa dicatur, singuli clerici, maxime fæculi in ordinibus constituti, vestibus incedant ejusmodi, quæ materia, colore, compositione, modoque utendi, clericalem ordinem haudquaquam dehonestent. Si quis vero contra statutum et ordinationem ædium agere deprehendus fuerit, is primo per ordinarium, ejusve officialem, aut commissarium, deinceps per ruralem monentur, quatenus errorem fuum reformet, nec deinceps recidat in eundem. Quod si per triduum in obstinancia sua steterit, aut emendatus postea relinciderit, a celebratione divinorum fuspendatur per mensem. Quod si nec fic emendatus fuerit, tunc iterum fuspendatur, donec respiciat realiter cum effectu.

De clerici venatoribus.

Quum facerdotes, & clerici in facris ordinibus constituti, canes venaticos loris more laicali ducere, & accipitres manibus per civitates, & loca publica gestare nunc dierum non verentur; nos tantam clericorum impudentiam poenali lege reprimere cupientes, statuimus ut quicumque clericus in facris ordinibus constitutus, vel beneficium adeptus ecclesiasticum, qui canes fic ducere, & accipitres, aut aves aucupes per vicos & plateas, in villis, vel urbibus quovis modo gestaverit, a celebratione divinorum ipso facto per unum mensem fit fuspensus.

De clericis & religiosis lapsis in vitium carnis.

Quum nullum vitium æque ut carnis gravis infamia, & miserios Domini deceat sanctifices & fanctitudo, quapiam ipse mundus, & fanctus eft; ideo ftatuimus, & ordinamus, ut subdiaconus aut diaconus, qui in simplici fornicatione deprehensus, vel convictus fuerit coram ordinario loci, fingulis quartis et festis festis omnium hebdomadarum unius mensis in pane angustiæ, & aqua doloris in carcere maneat. Ita ut in fingulis ordinum præfatis delicatur pœna pro adulterio, triplicetur pro incestu. Et in cæteris carnis fpurcitiis poenæ crefcat, ut imputetur crefcit, & turpitudo; quod fi etiam facerdos, curatus, vel religiofus fit, aliquid illi præter cæteros addatur ad poenam veluti qui duplicis veli fit reus, et profeffionis. Ut autem hæc obferventur, confcientias prælatorum onecamus; ut ut infamiam vitent, quæ ad illos recurrat, nifi feveriter in impunitis animadvertant, in Domino exhortamur. Incorrigibiles vero juxta facrorum canonum ftatuta deponantur. Quod fi quifpiam ex his in lupanari, aut alio alio loco infami deprehenfus fit, in quo fama eft publicitæ publicationes publice aut fecrete exercet, illum tanquam præfcriptum poenis ordinarii arbitrio juxta vitii qualitatem.

De fimonia vitanda.

Quanta autem fimoniæ infamia contra nos fit tempus tum feculare, tum ecclefiaftici per ordinis religiofos invafit; quis eft qui ignorat? Non enim præcibus & obfequiis tantum, fed & affertis muneribus beneficia, & præfaturæ non modo vacantes, fed & verifimili vacaturas, in animarum fuarum graviffimum periculum his proximis annis absque rubore, & Dei timore aliquo comparuerunt, quorum ambitione factum eft, ut electionum falubertimæ forme, quæ per canones illius effe debeant, jam multis annis vel fraudibus obtenebratæ fint, vel ad compromiffi neceffitatem redactæ. Ut itaque tanto fcandalo falubri aliquo remedio, quanto citius & melius fieri poffit, conftulamus; præfentis facræ fynodi authoritate præcipimus, & mandamus, ut epifcopi hujus Cant. provincia finguli in fuis dioeceffibus diligenter advertant, ne talia de cætero committantur; curentque per fe, & miniftros fuos, maxime quos in præfaturam electionibus tanquam directores & confultores interefe contingat, ut electiones hujufmodi fecundum facrorum canonum & indulta Romanæ fedis dioeceses libere pro arbitrio eligentium procedant; fraudesque & pactiones, per quas in hujufmodi electionibus reda eligentium confcientia captivetur aut feducatur, penitus fecludantur; fingulique locorum ordinarii in fuis vifitationibus, & quoties neceffitas poftulaverit, diligentem in fuis dioec. faciant inquifitionem, an contra aliquos intra eafdem alia fimoniacæ labis nota orta fit. Et fi quempiam, Dei timore poftpofito, per pecuniæ & munerum fordes præfaturam, vel aliud quodcunque beneficium eccleſiaſticum adeptum fuiffe comperierint, pœenis jam a jure communi contra fimoniace promotos falubriter adinvenis, in eundem acriter animadvertant; et quarum poenarum defuncto obli-

ANNO CHRISTI 1557.

vioni audacíam jam aliquot annis præbuit delinquenti, earundem nunc innovatio, & irremiſſibilis exercitio cunctos in officio contineat, & a delinquendo cohibeat.

ANNO CHRISTI 1557.

De his, qui paſtionem faciunt cum præſentatis.

Ejufdem auctoritate concilii ordinamus, ac ftatuimus, ut nullus patronus fpiritualis pro penſione, quam ibi, & eccleſiæ fua prætendit debitam, præſentatum a fe jurare cogat de penſione ſolvenda, vel aliter de novo ſibi obligari. Cum hujufmodi juramenta & obligationes nonnifi in fe habeant ſuſpicionis contactus chmodi; & patronus, fi jure penſionem petat, etiam citra præſentati juramentum, aut obligationem aliunde remedium habeat contra negantem de jure commuui. Idem eadem auctoritate mandamus, ut præfentando ne hoc juramentum aut obligationem præbet, immo potius beneficium recufet; & nihilominus fi ob hanc cauſam repulſum fe fuiſſe probare poſſit, & patronum in poenam ea vice careat jure præſentandi, & ordinarius veluti hujus vicis patronus, præter illam effe volumus & ordinamus, præſenti decreto, clerico repulſo ob hanc cauſam tantum fuo jure beneficium illud, ad quod præſentandus erat, conferat; quem æquum non fit, & ut illi obſit pua prohibitas. Quod ſi & patronus jus jurandum exigit, & clericus præſtet; et hanc inhabitans ad hoc beneficium, vel ad ullum aliud eccleſiaſticum intra provinciam tricennium cenſemus & decernimus, & illum, quo ſupra, jure patronatus pro ea vice privamus.

De otio vitando, & honeſta clericorum conſuetudine.

Quia deſidia mater eſt omnium quodammodo vitiorum, hoc facrum conciliam omnibus curatis, rectoribus, vicariis, & cantariſtis mandat & præcipit, quod perabſis divinis officiis, fint deinceps occupati in ſtudiis, orationibus, lectionibus, aut aliis honeſtis rebus & negotiis quæ ſuam decenter profeſſionem, videlicet, inſtituendo pueros in alphabeto, lectura, cantu, aut grammatica, & tribus in hebdomada diebus, tres vel ad minus duas horas in facre ſcripture vel aliculus doctoris approbati lectione, ceſſante legitimo impedimento, ſe exerceant. De qua re diligenter in ſuis viſitationibus inquirant ordinarii, ac facerdotes oblitos, & tempus fuum male terentes, fevere caſtigent & puniant. Et quia nimia facerdotum inter laicos converſatio nonnulla peſtilencia, præter ordinis ſui contemptum, gignere ſolet, ſinguli in ſuis dioec. epiſcopi, & cæteri ordinarii curent, quod rectores, vicarii, curati etiam, & cantariſtæ, qui domos ſuis beneficiis pertinentes habent in rectoriis, vicariis aut cantariis ſuis, et non alibi, nifi leſtoreis aut infirmitatis gratia permodeat. Et quod ſi plures in eadem villa fint facerdotes, ſimul, & non ſeparatim, quatenus judicio ordinarii commode fieri poteſt, communes habeant. Et quia non ſolum a crabo, ſed ab omni ſpecie malí fecundum apoſtolum abſtinendum eſt; ideſt, ab eo quod mali apparentiam habet, aut ſuſpicionem ſiniſtram gignere, aut ſcandalum populo præbere poſſit, abſtinendum eſt; præſentis facræ ſynodi decreto ſtatuimus, ac præſentis ſyncdalis concilii auctoritate diſtricte inhibemus, ne quis clericus hujus provincia, cujuſlibet ordinis, ſive canonico, vel regni aut regis auctoritate prohibitus quovis modo exerceat aut utatur, ludis aleæ, taxillis aut talorum iniquorumque conſortia omnino deviteat; tabernas, in quibus quevis genus potus poſſim vendi, non intret, niſi quando neceſſitas cogat, aut in iis quovis modo meriam faciat; mulierum colloquia ſuſpecta nullatenus habeant. Quod ſi per ordinarium fuum aut alium quemvis ſufficienti auctoritate fuper aliquo præmiſſorum monitus non reſipiſcat, prima vice ab executione fui officii per integram hebdomadam ſuſpendatur; & crefcente in hoc pazte ejus contumacia, crefcat & hujuſmodi poena pariformiter. Et ſi nec monitus reſipiſcat, & cantariſta aut alter beneficiarius exiſtat, tertiam partem fructuum cantariæ, five beneficii fui ipſe patere ſi privatus, in paupertatis ſuæ ſolatium; et alios pios ufus diſcretione ordinarii diſtribuendorum, et conventerdorum, donec reſipiſcat, et ab hujuſmodi exercitio abſtineat; ſi vero nec beneficiatus nec cantariſta fuerit, ſed ex folo ſtipendio vivens, & tertio, ut præmittitur, monitus & non emendatus fuerit, ab arcari remotum ſe noverit, donec et quouſque ab hujuſmodi exceſſibus plene abſtinuerit. Item quia, ut ait Sapiens, *malo mala docet oriuſtur*, ad hoc peſtiferum virus evitandum & clirinandum præſentis facræ ſynodi decreto præcipimus, & firmiter injungendo mandamus ſub poena ſuſpenſionis ab officio & beneficio, ut quilibet in facris conſtitutus, & præſertim facerdotes ſtipendiarii tres horas vel ad minus dies in facræ alicujus ſcripturæ vel approbati doctoris lectione linguis diebus, ceſſante legitimo impedimento, ſe exerceant.

De indumentis & uniformi decendi modo.

Quia veteres eſt adagium *quod nova teſta cepit, inveterata ſapit: & qualis eſt modi rator in cetitate, talis eſt & populus*; hoc facto approbante concilio, ſtatuimus, quod præceptores ſcholarum grammaticalium ſint prætet eruditionem, quatenus fieri poteſt viri catholici & probi, & ut primum omnium decentem habitum & modeſtum veſtem ſibi & agendorum & fugiendorum ſummam. Et ne pueris rudibus præſegnatur opuſcula, quæ puerorum mores aut fidem videbuntur corruptura, neque ulli alii libri in quibus, quaſi per lufum puerilia ingenia inſici poſſent. Et quum vel propter pœnæ laborantem in locis ubi hujusmodi publice ſchole ſunt, aut propter mortem præceptoris, ut plurimum contingit, quod qui anno aut biennio ſub eno præceptore grammaticam addiſcere

ANNO CHRISTI 1557.

coepit, illo relicto, cogitur novum adire præceptorem, apud quem alius est docendi modus, ut pene diversus ab apud omnes; atque ita fit, ut rudes adhuc in grammatica magnum ex hoc scetlant in provectione studii detrimentum; ad communem igitur utilitatem totius provinciæ Cant. hoc sacro approbante concilio, statuimus, ut post annum a publicatione præsentium unus & uniformis sit docendi modus per totam provinciam Cant. nullus audior regularum seu præceptionum grammaticalium pueris instituendis in grammatica edifcendus proponatur, nisi quem archiepiscopus Cant. simul cum quatuor aliis suæ provinciæ episcopis, quatuor abbatibus, & quatuor archidiaconis in hac synodo deputandis B hoc anno proximo sequenti præscripserunt pueris perlegendum; qui etiam habeant potestatem formulam institutionis grammaticorum præscriptionibus præcitibus. Ludorum vero grammaticalium magistri tam admissi, quam admittendi, juramenti vinculo per locorum ordinarios ad observandum omnia in hoc statuto contenta, quatenus eos concernit, adstringantur, maxime, hi, qui in locis insignioribus publicas scholas salario publico vel privato tenent.

De inquisitione habenda tam super hæresi privatim, quam de modo studendi in universitatibus.

Quia, sonte corrupto, necessum est, rivulos inde fluentes impuros & insalubres esse, constatque universitates illas Oxon. & Cantabrig. fontes esse, unde rivuli omnium scientiarum profluxerunt; qui quidem fontes, si fuerint corrupti, in errorem & hæresim maculis conspurcati fuerint, quantum timendum est, ne ex illis fontibus prodeant, qui universum regnum fuit hæreticos inficiant? Ut igitur tanæ doctrinæ eruditioni in ipsius fontibus consulatur, errorumque, & hæresium in ipsis omnibus occasio tollatur; hoc facro approbante concilio, statuimus & ordinamus, quod C episcopus Lincoln. ad universitatem Oxon. & episcopus Elien. ad Cantabrig. universitatem infra suas jurisdictiones respective existentem, quam primum & quoties opus fuerit, accedant, & diligenter inquirant, & pravitate diligenter respective inquirant, & punient quoscunque in hac parte delinquentes. Et insuper adhibitis sibi cancellariis præfatarum universitatum, seu eorum vices ibidem gerentibus, cum ipsorum consilio, consensu, & assensu, super debito in studiis modo habendis ordinem servant, atque constitutionem provinciales omnes memoriæ Domini Arundell, Cant. archiepiscopi titulo de *hæreticis*, incipien. *Prosequentes* in hac parte servant, una cum hac nostra ordinatione ibidem publicent; & postea annuatim in earumque universitate præfatis eadem, simul cum hac nostra ordinatione, publice exponi & executioni demandari faciant, singulis annis confimilem inquisitionem & inquisitionem, ac quoties opus fuerit, studiorum ordinationem in earumque universitate præfatis, juxta constitutiones prædictas faciendo. Quod si aliquo tempore coram episcopos, vel eorum commissarios, ad dictas respective universitates pro hæresibus pravitatis, aut aliorum excessuum reformationibus, accedere contingat; totiens, quotiens sic fecerint, jus communis, consuetudines & antiqua, tam ipsorum episcoporum, quam universitatum privilegia inviolabiliter observentur, quibus nolumus ullo modo per præsentem constitutionem derogari.

Ut numerus debitus & conveniens religiosorum in monasteriis perpetuo habeatur.

Nihil magis laicos, eos potissimum, qui religiosorum locorum fundatores existunt, hoc nostro tempore a similium locorum fundatione deterret, quam quod vident loca religiosa eatenus numero tam religiosorum, cum aliorum pauperum, quos vel secundum primævum fundationem, vel secundum portionem rei tum, quos nunc pollicent, sustinere aut alere deberent. Sustinimus itaque & ordinamus, ut numerus religiosorum debitus in unoquoque monasterio decenter habeatur & perpetuo fervetur; oneribus ordinariis atque extraordinariis proventuumque præditum, per muris & flurioum inundationem, & aliocunque, damnis & ruinis pro tempore, propensis & confideratis.

De educatione & exercitio religiosorum.

Quum ex nulla re magis monasteria collabi soleant, quam cum ignari & rerum agendarum imperiti monasteriis præficiuntur, atque ita expediat habere plures in singulis religiosorum domibus, qui tam in temporalibus quam in spiritualibus rebus consulum callent, ne si quando religiosorum domus vacare contingat, non habeant inter se idoneum de gremio, quem defuncto fubfituant; statuimus & ordinamus, ut in quolibet monasterio, & loco religioso sit, juxta Clementi. *De ea regulares*, instructus aliquis grammaticis, sufficienter eruditus ad informandum religiosos in grammatica, & alios primitivis scientiis; ex quibus illi, qui in fingulis locis ad profectandas literas aptiores fuerint juxta facultatum possessionem eorundem, mittantur ad universitatem Oxon. vel Cantabrig. ad studendum in facris literis, ut eo modo cognita lege divina, magis convalescat obiervantia verae religionis. Et ut abbates & priores diligenter & alidue curent fuos religiosos fubditos juniores per alios fuorum monasteriorum provectiores in regulis, constitutionibus, & ceremoniis fui ordinis instrui & informari. Et quos ad administrationem spiritualium seu temporalium, aptiores inter fuos fratres arbitrentur, eos in administrationibus competentibus exercere faragant; officia cellarii camerarii, hospitalarii, & alia tum claustralis observantiæ, quam exteriris industriæ, fratribus ad hoc aptioribus ita imperiendo & committendo, ut in utrifque vicisim fru-

ANNO CHRISTI 1557.

ri & exerciatæ, ad abbatis seu prioris officium; cum vacaverit, habiliores reddantur.

De ecclesiis appropriatis & hospitalibus.

De restipiendis apostatis, & aliis religiosis punitendis.

Quum inter opera charitatis numerari foleat, si quis errantem ab errore revocet, & ecclesia nunquam claudat gremium rediendi; statuimus & ordinamus, quod religiosi, qui præterea capestratum, seu habitum religiosum præsidentium, vel alias superioribus, sive laycis, sive confentientibus, se ab obedientia regulari abstraxerunt in modo aliquando degentes, fi poenitentes fuerint, & bono spiritu ad loca sue profeßionis retire nitantur, dictorum locorum abbates seu priores ipsos in fua monasteria recipere, & cum omni charitate, quantum per datura religionis possunt, in eisdem tractare teneantur. Illis duntaxat exceptis, qui diocesano loci, ex fignis & judiciis vehementibus, videantur in necem abbatum, priorum seu fratrum eis monasterii vel eum conspirasse, vel in posterum conspiraturi, vel eandem necem aliquol moliturl. Exhibendique autem bono spiritu redituri ad fuum monasterium religiosis aprecari, si quemvis locum, gradum, aut conditionem in eodem pro fui abbatis aut prioris fecundum regulam arbitrio humiliter accepere & fervet; & per reliimonium probrorum virorum coram abbate, priore, seu ordinario fuo, fi requirantur, quod fuerint, cum dum extra monasterium agebat, vel faltem per annum ante hujusmodi petitionem proxime præcedentem, in facculo diutius commoratus eft, honeste fuiße conversatum & prosoplitum habuiße redeundi. Quod fi talter reperiatur abbas seu monasterio deferta religione, discesserit, eum poßea superior ejus in fum monasterium recipere minime hujus statuti vi teneatur.

Quod littera ex falsa suggestione impetratæ non suffragentur apostatis.

Præterea statuimus & ordinamus, quod nullus religiosus, qui tela culpabis probare religionis vitæ emiserit, poßit per aliquam dispensationem etiam apostolicam, etiam, fub plumbo concessam, fuum monasterium, domum, hospitale, seu collegium extra, aut aliquod beneficium, servitium, aut cantariam acceptare, nisi prius coram ordinario loci, in quo manserat, suo primitus abbate, priore, magistro, sive superiore ad hoc vocato, causam sive causas in hujusmodi dispensationis suggestione expressas, veras ac non fictas, & fuiße probatoria, & pro fic probatis per eundem ordinarium declarari & decerni obtinuerit. Qui contra fecerit, tanquam verus apostata per fuum abbatem, priorem, magistrum, sive superiorem quemcunque apprehendi, corrigi, & punire licite poterit, juxta canonicas fanctiones contra apostatas falubriter editas, atque juxta statuta, ordinationes, & conßuetudines laudabiles loci illius, a quo sic illicite recesserit.

De ecclesiis appropriatis & hospitalibus.

Curent quoque episcopi singuli in suis dioceßibus, ut proprietarii faciant distributiones debitas in parochiis appropriatis, juxta juris exigentiam fub poena sequestrationis bonorum, & quod infra annum a tempore publicationis præsentis statuti, in singulis ecclesiis parochialibus, monasteriis appropriatis, quarum proventus ad id sufficiant, judicio ordinarii, vel loci diocesani habentis jurisdictionem episcopalem, canonice inßituatur unus vicarius perpetuus, cui de competenti portione, quam proventus ecclesiæ appropriatæ quantitatem & qualitatem curæ animarum, & quod infra annum a tempore publicationis præsentium fieri consuevit. Hospitalium quoque quorumcunque fundationes, quibus jamdiu magnus contrarius abusus, juxta sacra Clementinam, *de religiosis domibus: quia contingit*: de tam proprietarii præsidii, quam aliis hujusmodi hospitalibus pium ad omnia, de quibus supra respective observanda, per fructuum sequestrationem, censuras ecclesiasticas, & alia remedia ordinariorum arbitrio cogantur.

De abußus in expellis S. Johannis & Smithum.

Quoniam in diversis partibus hujus regni tam milites & alii, qui sunt de religione cruciis signatorum hospitalis S. Johannis Jerosolymitani, in capellis suis vocatis *Lovedeß churches* seu *chapels*, quam illi in turri London, & alii complures alibi in ecclesiis seu capellis admittunt alienos parochianos ad clandeßinos & illicitorum conjugiorum solemnizationem, etiam bannis non editis, & ad aliorum perceptionem sacramentorum & sacramentalium in ecclesiæ seandala & animarum mutarum manifeßißimum periculum; prohibemus itaque ne quis deinceps in ecclesiis seu capellis antedictis, vel alibi ubicunque & non exemptis alterius ecclesiæ parochianam, nisi in casibus a jure permißis ad solemnizationem matrimonii sive bannis editis sive non editis, vel aliorum sacramentorum perceptionem, sine licentia ordinarii, admittat, seu eorum aliquod admittere, sub poena excommunicationis, quam contravenientes, atque eorum fautores, nec non omnes, qui matrimonium in aliqua hujusmodi ecclesia vel capella, absque licentia diocesani, solemnizare procurant, seu eucharistiam in festo Pachatis, vel circiter absque licentia sui proprii curati, seu faltem diocesani, suscipere præ-

ANNO CHRISTI 1537.

sumpserint, noverint se ipso facto incursuros, a qua a nemine absolvi possint, præterquam ab episcopo, intra cujus diœcesim hujusmodi ecclesiæ vel cappellæ situatæ sunt, aliis tam ordinariis, & curatis, quam partibus etiam læsis prius satisfacit. Et præterea ipsi facerdotes huic ordinationi aliqua ex parte contravenientes, ad quoscunque beneficium ecclesiasticum per septennium proxime sequens, ipso facto sint inhabiles.

De dilapidationibus.

Salubriter ab Edmundo olim Cant. archiepiscopo extitit ordinatum, ut, decidente rectore, ex bonis ipsius tanta portio per loci ordinarium deduci deberet, quanta ad reparandas ecclesiæ, & aliarum ejusdem beneficii ædium ruinas videretur sufficere; nos eidem ordinationi addere cupientes, præfectis decreto statuimus, & ordinamus, ut beneficiati, qui deinceps aliquid ex bonis præ-

A decessorum suorum sub nomine vel prætextu reparandarum ædium, vel supplendorum ecclesiæ defectuum ex decreto ordinarii, compositione cum hæredibus executoribus, vel administratoribus bonorum defunctî, vel alio quocunque modo acceperint, illud totum in earundem ædium reparatione, & defectuum earundem suppletione infra biennium a tempore receptionis exponere teneantur, deductis expensis (si quæ expositæ fuerint) circa litem & recuperationem dictæ summæ receptæ. Quod si incumbens refignaverit, aut decesserit; seu alio quocunque modo a beneficio suo recesserit, tunc summa per eum pro dilapidationibus recepta, & non expolita, relinquatur, & realiter tradatur futuro successori, qui, sicut dictam summam, nomine dilapidationum recepit, ita in eosdem usus exponat, ut supra dictum est. Et ad observationem præmissorum in fua institutione, five admissione juramentum præstet corporale, alioquî institutio ipsa, five admissio ipso jure nulla censeatur.

ANNO CHRISTI 1556.

LOVITIENSE IN POLONIA CONCILIUM

ANNO CHRISTI 1556.

PROVINCIALE AB ALOYSIO LIPPOMANO A. S. L.

Anno 1556. habitum.

FRAGMENTUM EPISTOLÆ

Aloysii Lippomani, Venetiis episcopi & apostolici in Poloniam legati, ad ducem Palliani, in quo Lovvitiensis concilii historia fuse narratur.

Ex M S. Cod. Ex. cli. D. Petri Gudenio Senat. Veneti. *Concilium illud provinciale referri præterea dum erat Epistola vero hæc nunquam Latine extat, ut asserit Sabinus.*

A Lis epistolis meis renunciavi nos coactos fuisse, sollicitationibus Catholicorum, ac præsertim episcoporum Cathedratium ecclesiarum Regni indixisse præsulum & capitularium conventum ad diem VI. Septembris currentis; atque ita ad statutum tempus Infrascripti Præsules convenerunt, videlicet, Cracoviensis, Posnaniensis, Plocensis, Dermiensis, Præmillensis Chilmensis, & Camonensis; desuit archiepiscopus Liponiensis, gravi senio præpeditus, & Culmensis detentus morbo. Rex etiam per literas apud me excusavit episcopos Livtanos, quorum consilio in præsenti rerum Lituanicarum difcrimine indigere se dixit. Præterea ex toto Regno cathedralia capitula fingula duos e suo ordine canonicos miserunt, licut & qui per se non potuerunt episcopi abligatos fuos miserunt suo nomine conventui interfuturos. Ita tandem, opitulante Deo, Dominica sexta mensis ou so-lemni facro Spiritui fancto cum cantu habito, coepta synodus est, in qua lecto prius brevi sanctitatis suæ a me dato ad archiepiscopum cæterosque Regni hujus præsules verba pauca feci de fraterno amore & caritate, qua Dominus noster omnes simul & singillatim singulos prosequebatur; cum flatim ab assumptione sua in Pontificem justerit venire me in hoc regnum ut præsentibus malis remedium aliquod una cum ipsis quæreretur; tum ejus nomine falutem singulis dixi ejusque in hac re opem authoritatemque spopondi. Adjeci, laudari illos gloriamur ab eodem SS. Domino, quod in præsenti rerum suarum angustia confugiffent in sinum piissimæ matris, apostolicæ sedis, quæ portus est tutissimus ad refugium oppressorum miserorumque omnium, cujus consilii fui ne eos pœnitceret, demonstravi SS. eundem Pontificem toto hoc anno tum per me, cum per literas efficacissimas, tum denique ore proprio apud Regium legatum Romam missum, nunquam non solicitalle eundem serenissimum regem, ut, removerè tandem vellet a regno hæreses hasce, libertumque cursum permitteret juri episcoporum; in nullo tandem defuturam beatitudinem suam muneri fuo pastorali spopondi. Multa præterea alia in eam rem dixi, ut sibi cavere persuaderentur, & furori perverforum horum hæreticorum strenue obsisterent. His absolutis; regiesti sumus domum, noique omnes lauto convivio dominus archiepiscopus excepit. Post hæc omnes invitavi in sequentem diem ad professionem colloquium; ipsique me vicissim rogarunt, ut mane alterius diei spatium illis unius horæ concederem ad consultandum meditandumque breve responlum ad ea quæ ego in templo dixeram; spondentes me dein conventuros simulque de rebus in communi agendis deliberaturos.

Die igitur lunæ, mane primo, hora nempe XII. Anilitices hi omnes simul convenerunt, accidisque jucundo casu, ut clauli illi manerent usque ad horam XXII. longam inediam trahentes, altercantes & expostulantes cum reverend. archiepiscopo, quod eos ad synodum accessisse sub poena tantum marcarum & delationis ad sedem apostolicam; contendentes haud ita se invitandos esse. Ipse tamen se defendit egregie causasus ita agi oportere cum negligentibus, qui aliis absque poenarum multa invitari desiderent vocantes & venire desperarent; sibi vero ut primati & legato jus competere cogendi meta poenarum; præfectim synodalibus constitutionibus faventibus; quod si venire negxisient, facto ipso se; comprobaturum dixit quid tandem posset. Demum motus ille quievit, tum in absurdum aliud consilium defcenderant; hoc fcilicet, ut me abscente de rebus consultarent, & postquam convenissent me adiri in aulam ad colloquium destinatum deduci ibi ajus pro omnibus loqueretur. Ea vero res erat contra omne jus ac plane inudratum in hisce conventibus. Destinabant huic muneri Varmiensem episcopum, de quo certe mirabar, quod fcilicet cum esset scientia præditus, sedi apostolicæ maxime addictus & amicus meus singularis, hanc me lascio provinciam adiuneret. Igitur die tota venientes oppertus, nec quenquam intuitus usque ad vesperam, volvebam animo num scandali aliquid fubortum fuisset; cum præfertim haberem exploratum fovere illos inter se odia internecina, caritate penitus deftitui, cum fi quid fupereffet, nunquam tantum malediti in regno debaccharetur. Demum ex improviso subrante nocte conveniunt me archiepiscopus, episcopus Varmiensis, & illis nondum quidquam locutis, fupervenit episcopus Craeviensis, qui prolixo sermone ut desinuit ultra horam, verborum circuitu hoc se illucque convolvens, nihil vero de priori inter eos altercatione tangens; significavit tamen decrevisse se quod responsum mihi daretur per unum. Hæc intelligens ego, prin-

ANNO CHRISTI 1536.

principio quidem vehementer conquestus fam, quod me tota die expectantem haud sane pro dignitate negleximus, ne admonitum quidem per ministrum, uti se facturos spondederunt. Nihil, tale me promeruisse ab illis; cum enim eo venissem a beato Petro missus, ut eorum honori consuleremus, me nuntium ejus haud satis observasse. Simul vero quæ hæc ratio effet habendæ synodi quæsivi, ut inter sese consultarent de rebus occurrentibus, absente nuncio Pontificatis fuit, eique uni committerent ut pro omnibus respondere: rem plane novam & inauditam. Illi se excusare factum, tanquam non dolo malo id præstitum, sed ne tandiu Polonici sermonis difficultatem atque moroſitatem in deliberando sentirem. Ego autem, qui noram probe id ab illis actum ne tellis adeſſem criminis, diffidiorum, & opprobrium, quas in epiſcopos capitulares parabant, repoſui me id recuſaturum fuiſſe, quin & præſentem adſturum conſultationibus omnibus, ne quis prohiberetur a ſententia ſua libere quo melius poſſet, experimenta. Tyrannni enim effet ſecus agere. Is finis colloquio fuit.

Die martis ſuccedenti, in quam natalitia B. V. feſta incidebant, ſacro ſolemni archiepiſcopus operatus eſt in templo; quo peracto ex meis domeſticis quidam habita ad patres oratione palam his diebus expoſuit præſentium temporum calamitatem deſolationes ſubverſionesque templorum, decimarum ſubtractiones, ſacerdotum in concubitus fanatismos, ereſiones monaſteriorum, imaginum dejectiones, ac tandem ſidei inſtabilitatem; tumultumque in ea difficili ab hæreſi infectum. Longum igitur veterum exacuteret, jelo ſe paſtorum munirent, arraterent dolibrin divinis & plenare religioſa; ſeque opponerent fauces impiorum luporum, urſiorumque vineam domini vaſtantium, fadoque inter ſe coetu ſimul regnum adirent, jogarent, pollulanteque fidei catholicæ inſtitutionem in regno, patriarum legum in hæreticos vindicationem. Oratione peracta, præſules omnes excepi conviviо. Eadem die Vermienſis epiſcopus audiitore meo fevoke to a ceteris colloquium cum illo diu protogaro, profeſſus eſt continuo ſe in ſedem apoſtolicam & in me pariter obſequentiſſimum; quare non paſſuram, ut illi celaretur aliquid, quod de me obmurmurari audiebat, at que ipſe intelleciſſet ad me deferre voluerunt: ajebat, me ferviditorem eſſe, neque permittere, ut alii ſenſus ſuos proderent, ſed pro imperio & authoritate omnia moliri, quod tame leniquam videbatur. Hæc ab Audiore renuncIata, ſolliſtcum me valde reddiderunt; ſed agnovi demum innocentiam meam, nec mihi per ſummam injuriam mihi hæc exprobrari intellexi, cum ne penumbra quidem ſuperbiæ atque impatientiæ ex me tranſluxerit, quin & humanioreſem me ac beniginorem plus quam par eſt, præſtiterim, in auſcultando omnes quantumvis moroſos. Immo forte accuſationes iſtæ in eos ipſos accuſatores meos recidunt; cum ipſi eo ſint lingenio, ut nunquam deſſere velint a loquendo, nec alibi loqui permittant; quare in eam deſcendi ſententiam, num forte bonus hic epiſcopus aliena ſenſa ſua lingua deprompſerit, atque alieno igni fomitem ſe præbuerit, vel tandem, quod invitus alios num ille inani quadam gloriola, tradus aegerrime tuierit, præpedri ſe a conſilio ſolitarium loquendi in ſynodo, ac totam illam eloquentiam ſuam eruditandi juxta illud fatyrici Poetæ. Scire tuum nihil eſt, nisi te ſcire hoc ſciat alter &c.

Die Mercurii ſumo mane archiepiſcopus una mecum convenerunt acciviy, ubi palam dixi inſatisfactum mihi eſſe in aures a viro probo & amiciſſimo, palam de me diffitati, virum me eſſe ferviditorem ingenio, alieni ſermonis impatientem, qui omnia agere, vellem pro imperio & authoritate & adhuc non, quod me dictum genuiſſet ferri ajebam, cum nulli unquam live præſuli, ſive capitulari occaſionem dederim, ut meriro ita de me quereretur; in omnibus enim colloquiis patratis liberam cuique facultatem permiſi, ut diceret quantum ferret volantes. Nunc vero primum palam in ſynodo me loquutum, neque aliam ante hac diſcuſſionem ſynodi præceſſiſſe; hæc adhuc quicquam ab illis petii, ſeu quenquam a loquendo impedivi. Ita me hoc loco expedi; continuo pro ſe quiſque ſententiam ſuam promere contendebat, factoque a Præſulibus exordio, tum capitulares ſuo ordine, ſinguli quidem ſunt de his diebus expoſiti per præſentium temporum calamitatem deſolationes ſubverſioneſque templorum, decimarum ſubtractiones, ſacerdotum in concubitus fanatismos, ereſiones monaſteriorum, imaginum dejectiones, ac tandem fidei inſtabilitatem; tumultumque in ea difficili ab hæreſi infectum. Longum igitur veterum exacuteret, jelo ſe paſtorum munirent, arraterent dodirinis divinis & plenare religioſa; ſeque opponerent fauces impiorum luporum urſiorumque vineam domini vaſtantium, fadoque inter ſe coetu ſimul regnum adirent, jogarent, pollulanteque fidei catholicæ inſtitutionem in regno, patriarum legum in hæreticos vindicationem. Oratione peracta, præſules omnes excepi convivio. Eadem die D. Vermienſis epiſcopus audiitore meo fevoke to a ceteris colloquium cum illo diu protogaro, profeſſus eſt continuo ſe in ſedem apoſtolicam & in me pariter obſequentiſſimum; quare non paſſuram, ut illi celaretur aliquid, quod de me obmurmurari audiebat, at que ipſe intelleciſſet ad me deferre voluerunt: ajebat, me ferviditorem eſſe, neque permittere, ut alii ſenſus ſuos proderent, ſed pro imperio & authoritate omnia moliri, quod tame leniquam videbatur. Hæc ab Audiore renunciata, ſolliſtcum me valde reddiderunt; ſed agnovi demum innocentiam meam, nec mihi per ſummam injuriam mihi hæc exprobrari intellexi, cum ne penumbra quidem ſuperbiæ atque impatientiæ ex me tranſluxerit, quin & humanioreſem me ac beniginorem plus quam par eſt, præſtiterim, in auſcultando omnes quantumvis moroſos. Immo forte accuſationes iſtæ in eos ipſos accuſatores meos recidunt; cum ipſi eo ſint lingenio, ut nunquam deſſere velint a loquendo, nec alibi loqui permittant; quare in eam deſcendi ſententiam,

ANNO CHRISTI 1536.

In ſynodo gemina fuit conſultatio. Res fidei, & abuſus quidam cleri in ſcandalum degenerantes. De altera quidem, recitata malorum illade, quæ minime hoc Regnum affligebat, utpote quod tanta dira hæreſum monſtra vel ipſa narratione horrenda tenebantur, decretum fuit ut præſules omnes una omnes Regem venientem Varſoviam conveniremus, atque apud eum inſtaremus, rogantes, veller ipſe literare, & ferveri ab omnibus mandaret fidem apoſtolicam in Regnum invectam a S. Romana ſede, quod & ipſe ſe cum Regni coetum acciperet ſatisfactus ſuppondret; hæreſes quaſcunque appelleret. Quod vero hæreſes aden invaluerint, ut non in eadem tantum Urbe, ſed vel in una eademque domo ſint diverſa ſi tum etiam quod ipſi pariter hæretici ſe tenere fidem Catholicam affirment, tanta caſtigine omnia obvoluta ſunt, ut ſimplices veram fidem jam diſtinguere plane neſciant, in tanto ſacrorum oratorum ac Parochialium reſtorum diſſenſu; nonnunt totius ſynodi decreto proviſum eſt, ut breviſſima condederetur formula explanans fidem catholicam, quam totum regnum diſceret; tademque Regi propoſceretur, quo authoritate ſua ad eam obſervandam omnes adigeret. In ea tempore angulla decreverunt Patres ſcligi formulam Lovanienſis Univerſitatis, cum brevisſima ſit, rebus præſentibus aptiſſima, utnoque veluti lebu hæreſibus ſimul omnibus hic regnantibus quaeunque tandem ſint cervicem præcideret; deſumptam vero ex Florentino Concilio & S. Thomæ opuſculis, cui forte accedit ſexti concilii ex capitibus derivatis e libris S. Auguſtini de SS. Trinitate; cum ſimpli illi homines negandam illam affirmationi, contendentes unum Deum coli poſſe, nec aſſum eſſe ſalvandum noſtrum quam Dei miniſtrum & hominum magiſtrum. Addunt, nullibi in SS. ſcripturis reperiri, ſpiritum ſanctum, poſquam in apoſtolos illapſus eſt ſub ignearum linguarum emblemate, in Coelos dein rediiſſe, & deſcendat ſæpe ſub blanjdimentis. Ideo res exigere viſa eſt ut formula illa ſcribereture bibili novi ſtatuens, ſed Catholicam fidem exponens, aliquod modo in deterius tuebant.

Altera de re que in deliberationem venit, prodaſta fuit in medium multa de epiſcopis, de ſingulis quidem peſſime adminiſtratis, de juvenibus ſtudentibus, de lectione librorum hæreticorum, de conchinatorum defectu, decretumque fuit ſeriati in his omnibus, ubi primum novaque Regni conſtitutiones provinciales quæ opportune de ſingulis ſtatuunt, quarum executionem, ut urgeret ſereniſſimo archiepiſcopo inſumtum eſt.

Præſules cæterique omnes in eandem ſententiam conveniarunt, ne Uladislavienſi quidem excepto, cui verbum audium excidit alteri grave. Adfuit & Chilmenſis epiſcopus qui Comiti Tarnovienſi in primis curus, haud vehementer probavit ſe aliis, ac juſtam indidit ſuſpicionem, ne quid novarum opinionum, quam tamen non prodidit, foveret in mente. Ex Præſulibus duo probitate excellebant, Primilienſis nempe, canonilla optimus & mentis ſuceræ, & Caminienſis, Theologus, pauper licet, cum ejus redditus 150. ducatus non ſuperent.

ANNO CHRISTI 1536.

Hæc acta die veneris meridiano tempore; atque ita tandem conventui finis ed impoſitus, lætique omnes ad propria remearunt. Vel ipſe pariter Varmienſi epiſcopo fatis ſudum eſt, cui ſemper obſecundavi, tandemque obſervavi; ſpopondit ſe venturum ad Verſovienſem conventum, dummodo ad Poſnaniam ſimul illi conducam; quod & exequar. Capitulares pariter, qui omnes, favente Numine, Catholicam fidem tenent, ſubſequum ſemper maximum in ſedem apoſtolicam habent. In me quoque obſervantiam exhibuerunt. Exoranibus licet multis ex his Præſulibus ut abſolverem & diſpenſarem, Culiovienſi nempe, qui ſacerdotem uxorem duxit, & pertinaciter retinet; haud acquievi, negans id mihi eſſe juris a SS. Pradile datum; nec ſi mihi id conceſſiſſet, eo uſurum ob ſcandalum quod ab illo in ea Clerum inducitur, tum quod minus probum Catholicum illum agnoſco, arguente ea, quam mihi legit epiſtola, quam tranſmitto. Cum vero ipſe ſcribat ſe in Dieta ſuperiori abſolutionem & diſpenſationem ab omnibus Præſulibus obtinuiſſe, id cum illis expoſtulavi. Canſuli fuit, ſe non abſolviſſe, quidem hominem, ſed cenſuras ſuſpenſiſſe, donec rebus ſuis per Pontificem proviſi ſet.

ANNO CHRISTI 1536.

Dum in Synodo ageremus, uti poſtea relatione compertum eſt, Comes Tarnovienſis cum plurima nobilium turba, expiata quædam, diſtavit Vormienſi conventui exhibenda, inter quæ eſt articulus Commendonis ibi utraque ſpecie, cumpli illi communionem ſub ſe in vulgari idiomate celebrande, abrogandis ſolemnitatibus.

Nec dubito quin ſentiant hæreticl &c.

Leges Polonicæ in hæreticos, quarum falva hic mentio eſt, & Carter Regni Poloniæ vocabuntur Regi Hæreticorum, ſub quem ſedem M. S. Exc. Gradenigi Codex; nec dubito eas ipſas eſſe, quas Veronenſis epiſcopus Romam literas fuit inferias tranſmiſerit.

CONSIDERATIO PRINCIPUM

Tam ſpiritualium, quam ſæcularium, baronum, procerum nullium, nobilium &c. Regni Poloniæ in regnandi inobedientes, jam contumaces & hæreticos ac errorum ſectatores.

NOs Principes ſpirituales & temporales, barones, proceres, comites, milites, nobiles, civitates, tota communitas regni Poloniæ, ſingulariter ſinguli, & univerſaliter univerſi, eodem modo, eadem voluntate, ſcientia, conſenſu & ratihabitione, omnes unanimiter ſignificamus tenore præſentium, quibus expedit, univerſis, præſentibus & futuris notitiam præſentium habituris, quomodo conſideratis nonnullis diſordinationibus, quæ in ipſo regno Poloniæ ſuborti incœperant, vilis literis prædeceſſorum noſtrorum Poznaniæ, Pythrokoviæ, & in Geldne ſadis circa eaſdem literas & earum articulos, ſub quaſcunque forma verborum conſcriptis eaſdemque ſelo-

ANNO CHRISTI 1556.

mus usquequaque & spondemus, & præcipue circa hunc articulum: quod quicunque A exilibus indigena regni polonize veller aliquas inobedientias contra jus terrestre, commune, aut etiam guerras, nobis & eidem regno Poloniæ damnosas alicui novere sine licentia D. N. regis gratiosissimi & consilii sui & in jure terrestri communi nolles contentari, aut etiam hæreticalis erroris favere vel promovere veller; contra talem seu talem cujuscunque status, gradus, conditionis & præeminentiæ existat, sive spirituales sive saeculares, & in eorum constitutionem consurgere volumus, & promittimus sub fide & honore nobis & aliquo dolo & fraude, nec ipsis auxilio vel favore parrocinari volumus sub fide & honore nobis, etiamsi sanguine, affinitate, & quacunque proximitate de sint nobis & alicui nostrum conjuncti, nec pro eis loqui volumus. Jura tamen nostra ducalia & terrestria in nullo per hoc violando, nec ab eisdem recedendo. Harum, quibus sigilla nostra cum subscriptione nominatim nominum nostrorum in pendulis sigillorum sunt appensa tenuinoia literæ, *Ita scriptum* & datum in nova Civitate feria VI. ipso die S. Marci apostoli & evangelistæ, generali rune parlamento celebrato, anno Domini MCDXXXVIII.

FORMULA CHRISTIANÆ & catholicæ fidei, tradita in sacra synodo provinciali Lovitii, celebrata anno Domini MDXVI. die XI. Septembris, præsidentibus in ea reverendissimo domino Alexio Lippomano episcopo Veronensi, nuncio apostolico, & reverendissimo domino Nicolao Dzierzgonski archiepiscopo Gnesnensi, legato nato, & totius regni Poloniæ primate, qua omnibus ecclesiis primitivæ inviolabiliter servanda & tenenda mandatur.

Ex Mart. Ver. Script. Tom. VIII. pag. 1443.

1. PRincipio symbolum apostolorum, NIC. B coenum & Constantinopolitanum, symbolum etiam divi Athanasii, recipimus, veneramur & complectimur, omnibusque rectipiendum & amplectendum mandamus.

2. Juxtaque symbola certa & firma fide credimus, sanctam Trinitatem, id est Patrem & Filium, & Spiritum sanctum unum Deum omnipotentem, unius essentiæ, unius potestatis, Creatorem omnium creaturarum, a quo omnia, per quem omnia, in quo omnia.

3. Eadem fide credimus Patrem, a semetipso esse, non ab alio; Filium a Patre genitum, verum verum de Deo vero, lumen verum de lumine vero, non tamen duo lumina, sed unum lumen.

4. Eadem pariter fide credimus Spiritum sanctum a Patre & Filio æquiter procedere, consubstantialemque Patri & Filio coæternum esse, qui super apostolos in linguis igneis descendit, & a quo totum corpus ecclesiæ sanctificatur, vivificatur & regitur, æque in ea manet in æternum.

5. Simul & illud credimus & confitemur

ANNO CHRISTI 1556.

aque Filio & Spiritui sancto, atque Deo patri cultum latriæ proinde debere, atque C adorandum & glorificandum esse, quando quidem tres personæ Deus unus est; per Christum non quidem accessum ad Deum patrem habere, esse illum advocatum & mediatorem nostrum secundum humanam naturam, qua minor est Patre. Secundum divinam vero æqualem esse Patri, & eodem cum illo & Spiritu sancto honore efficiendum.

6. Credendumque esse fidem ecclesiæ sacramenta a Christo institutà, quæ sunt Baptismus, Confirmatio, Eucharistia, Pœnitentia, extrema Unctio, Ordo & Matrimonium, per quæ quamvis externa & corporalia D gna Deus invisibiliter sive per bonos sive per malos ministros nostram salutem operatur.

7. Baptismus ad salutem omnibus est necessarius etiam infantibus, per quem peccata plene tollantur, & fiunt filii Dei ac hæredes vitæ æternæ, nec unquam eli iterandus.

8. Pœnitentiæ sacramentum, quod post baptismum omnibus relapsis est ad salutem necessarium, complectitur contritionem, confessionem & satisfactionem.

9. Contritio est dolor de peccatis propter Dei offensam susceptus, cum proposito confitendi & satisfaciendi; non autem ut quidam hoc sæculo pernicioso docent, terror conscientiæ propter appetitionem gehennæ supplicium peccatis debitum: præparat tamen terror & gehennæ metus ad veram contritionem.

10. Confessorius diligentiam legitimam adhibere debet, quo sacerdoti judici feo manifestet omnia peccata sua mortalia, etiam occultissima cordis, ut ab eo possit absolvi; cujus absolutionis minister est solus sacerdos secundum ritum ecclesiæ consecratus.

11. Satisfactio est perfectatio peccatis plerumque adhuc debitæ, remissa jam culpa: erroneum est & scripturis sacris adversatur.....

12. Certa fide tenendum est hominem habere liberum arbitrium, quocum potest male, & cum gratia bene agere, & post peccatum mortale admissum, Deo adjuvante, pœnitere & peccatorum remissionem consequi.

13. Ad justificationem ante omnia necessario est in adultis fides, qua certo credimus Christum Jesum Dei filium, nobis propitiationem esse pro peccatis nostris Infantes ipsius, sine qua adultis nostris operibus, nullique pœnitentiæ & proposito vivendi secundum mandata Dei justificamur.

14. Fides qua quis firmiter credit certo statuit propter Christum sibi remissa esse peE cata, seque posseffurum vitam æternam, nullum habet in scripturis testimonium, immo eisdem adversatur, etiamsi firma & certa spe expectare debemus in hac quidem vita per sacramentum baptismi & pœnitentiæ remissionem peccatorum, in sæculo autem futuro vitam æternam.

15. Itaque quamdiu inter hostes nostros & adversarios poterimus hic vivere, nulla est nobis securitas, sed cum timore & tre-

ANNO CHRISTI 1556.

tremore juxta sententiam apostoli nostram salutem operari debemus, & secundum varias animorum motiones nunc magis spe rare, nunc magis timere, simpliciter tamen magis & frequentius de misericordia Domini sperandum, est quam formidandum de severitate.

16. Opera bona omnibus adultis sunt ad salutem necessaria, & cum ex fide caritatis spiritu perficiuntur, ita grata sunt Deo, ut eis tamquam justam mercedem vitam retribuat æternam.

17. Sacramento & extremæ Unctio sacramenta sunt a Christo institua, sed non ut duo præcedentia ad salutem necessaria, ex contemtu tamen illa omittere est peccatum mortale.

18. In Eucharistiæ sacramento est reipsa verum corpus Domini nostri Jesu-Christi, illud ipsum quod de Virgine natum est, & in cruce passum est.

19. In Eucharistia non manet panis & rinum, sed hæc in corpus & sanguinem Christi admirabili potentia verbi illius sunt conversa, manentibus tantum panis vinique speciebus; unde certa fide tenendum est sacram Eucharistiam a nobis adorari sive in missa, sive extra missam, ubicumque reposita fuerit, aut quoties in supplicationibus publicis a sacerdote circumfertur.

20. Non est laicis necessaria ad salutem communio sub utraque specie, justisque de causis ab ecclesia sanctum est, ut illis sub una panis tantum specie sacramentum communicetur, in qua carnem & sanguinem atque ita totum Christum sub una specie sumunt.

21. Sacrificium missæ ex institutione Christi tam vivis prodest quam defunctis, ac sola facerdotis sacerdotalis ecclesiæ ritum ordinatis data est a Christo potestas consecrandi verum corpus Christi & sanguinem.

22. Matrimonium indissolubile & consummatum inter Christianos est indissolubile, qualicuo eaque fiat alter conjugum, sive adulter, sive fœtidus, sive hæreticus.

23. Numquam licet Christiano poli divor- D tium contrahere matrimonium, vivente eo cum quo quis legitime contraxerat.

25. Matrimonia contracta contra canones ipsa dirimentes simpliciter sunt irrita & nulla.

25. Firma fide tenendum est unam esse in terris veram atque catholicam Christi ecclesiam, eamque visibilem, quæ ab apostolis fundata in hanc usque notram ætatem perdurans, retinet & suscipit quidquid de fide & religione traditde & traditur a cathedra Petri, super quam ita a Christo suo fponso est ædificata, ut in eis quæ fidei sunt & religionis errare non possit.

26. Extra hanc nulli est sperandæ salus, E sumque extra hæretici, schismatici, excommunicati, unde vehementer formidanda est ex. om nunciatio, nec humana, sed divina est excommunicandi potestas.

27. Unus est ecclesiæ summus pastor, cui omnes obedire tenentur, ad cujus judicium controversiæ quæ super fide & religione existunt, sunt referendæ.

28. Summam hanc perpolitarum primus

ANNO CHRISTI 1556.

omnium gessit S. Petrus vicus Christi in terris vicarius & tortus fimillie ejus pastor: poli Petrum vero, ex Christi inflictione omnes F deinceps pontifices Petri in cathedra successores.

29. Certa fide tenenda sunt non solum quæ scripturis expresse sunt prodita; sed etiam quæ per traditionem ecclesiæ catholicæ credenda accepimus, & quæ definita sunt super fide & morum regimine per cathedram Petri, vel per concilia generalia legitime congregata.

30. Quamquam sanctæ & religiosæ faciunt, qui loca eis dicata cum aut ipsorum reliquiis religiosa pietate visitant, & hoc modo ab ipsis opitulationem querunt.

33. Gratus est Deo inaghnus ritus, tedeque coram eis percumbimus invocatori sanctos, quos reprasentant.

34. Firmiter credendum est post hanc vitam purgatorium esse animarum, in quo (solvitur poena peccatis adhuc debita. Eisdem tamen laborantibus sacrificia altaris, oratione, jejunio, eleemosyna, aliisque bonis operibus virorum, sicut & indulgentiis quæ ecclesia ab ea libera fecerunt.

35. Animæ defunctorum purgatæ mox regnant cum Christo in cœlo, & animæ impiorum hinc migrantes, sempiternis inferni tradantur supplicitis.

36. Rede Deo vota facimus. Tam monachica, quam alia facta obligant apud Deum, nec adversantur libertati evangelicæ, quæ a peccatis libertas est, & his quæ spiritum nostrum quoque modo impediunt quominus tonus Deo serviat: non autem a voti & juramenti obligatione, nec ab obedientia magistratus ecclesiastici vel secularis.

EPISTOLA NICOLAI

Archiepiscopi Gnesnensis ad Paulum IV. summum pontificem.

De suo adversus hæreticos studio.

SAnctissimo ac beatissimo in Christo patri ac domino, domino Paulo divina providentia papæ IV. sacrosanctæ Romanæ & universalis ecclesiæ summo domino clementissimo.

Sanctissimæ ac beatissimæ in Christo pater ac domine, domine clementissime, post oscula pedum beatorum, perpetuam fervitutem, orationes meas humillimo tibi hac millime defero. In hac nostra perpetuas cum hæreticis horum temporum lucta, nihil mihi accidere potest optabilius, quam quod apud sanctitatem vestram gratum esse studium meorum qualiumcunque laborum, quos

ANNO CHRISTI 1556.

assidue in vinea domini libenter impendo, ex litteris illius intellexerim; in quo fluibus adhm gnaviter perseverarem, non solum paterne moner; sed etiam ut ad evitanda pericula, quæ ecclesiæ catholicæ ab hæreticorum fautoribus infuturis comitiis impendent, consilia mea cum reverendissimo dominо episcopo Veronensi, nuncio sanctissimi patris vestræ, alloquiin viro prudentissimo & integerrimo, conjungam, ipsique in omnibus adsim sancte & pie, me cohortari dignata est: pro qua sanctitatis vestræ clementi & benigna de me perfuasione gratias eidem immortales ago, enitarque fedule, ut in cuncto mihi muneri commisso aliquatenus pro posse meo satisfacere possim. Et si mea officii mei offe videbatur, ut ea de quibus in proxime præterita nostra fygnodo provinciali egimus, sanctitati vestræ deferrem, tamen cum ea omnia reverendissimus dominus episcopus Veronensis, qui noster synodo non modo interfuit; sed etiam præfuit, sanctitati vestræ præscripserit, longioribus meis litteris gravissimis illam reipublicæ Christianæ negotiis intentam interpellare nolui. Quod reliquum est, tantis vestris exopto, ut Deus optimus maximus sanctitatem vestram diutissime & felicissime conservare dignetur incolumem pro sui nominis gloria & Christianæ reipublicæ tranquillitate. Datum Lovitii XXI. Septembris; anno Domini MDLVI. Nicolaus archiepiscopus Gnesnensis.

LITTERÆ PALATINI VILNENSIS

Responsivæ ad litteras nuncii apostolici, receptæ Lovitii die V. Septembris MDLVI.

Ibid. pag. 1449.

REverendissime præsul, amice carissime & honorandissime, salutem ac Christianam felicitatem.

Quod reverendissimum dominationem tuam de mea erga illam voluntate presbyter D. Coronski, majestatis regiæ secretarius, litteris fuis certiorem fecerit, egit hoc fane, ut verum fatear, me penitus inscio: dixit etenim in eo sermone, qui mihi cum eo non ita pridem accidebat, multa tum de dominatione tua reverenda & suauter & honorifice locutum, tamen ut ad eam deferrentur non putabam necessarium esse, proinde dudum quidem hoc in me ipsius, quo admodum reverendissimam dominationem tuam construs est mihi amicorem reddere, non solum non improbo, verum etiam vehementer laudo, gratisque illi ago plurimas. At quod reverenda dominatio tua post hæc mea quantulacumque, quæ declarari potuit humanitate & benevolentia, multum se mihi & debitorem esse & devinctam fore asserat, non video quomodo fim de illa meritus, ut qui ceteris quoque omnibus externis, qui modo aulam serenissimi regis nostri adeunt, eadem omnia, mente eadem libentissime solitus sim præstare. Par est profecto mea hæc erga reverendissimam dominationem tuam cum aliis humanitas. Mihi peculiare est, quod in ipsam communis communis apud nos ac majorum mo-

A re & gratia & fortuna esse omnibus solet. Itaque nec ego etiam peculiarem aliquam nomine hoc a reverenda dominatione tua expero exoptove gratiam. Satis est si id mihi redditur, ut animum meum meque amicam & candida officia esse apud te gratia jucundaque sinat; cujus rei declarandæ ac testificandæ gratia, quod tua reverenda dominatio tua vel ibori, hominisque, ut præmisi, in primis Christiani munere, quam debeo occasione, nonnulla mihi ignota quafi, idque animo & candido & mei majorem in modum amantis & fludiofi, perfuafione gra- & communicanda operæ pretium duxerit, non possum non fateri agnoscere me in eo tue erga me gratissimæ voluntatis non obscura indicia, quæ ut eo etiam mihi cara magis fint, cum hic reverendæ dominationis tuæ candor & fingularis benevolentia, tum viro erasi ejus, non vulgari, ut videre licet, conduta humanitate affecit. Accepta ergo hac tanta a me omnia in partem, quod aiunt, optimam, & ita fane accepta, non, quemadmodum reverenda dominatio tua arbitratur, ignota, fed prorfus notiffima, neque & intra meos tantam privatos fenfus obfcuram neque recondita, fed ut perpe ante hoc a me palam & publice profeffa, & multorum hominum oculis multis in locis re & facto indubitatis omnibus comprobata; in quibus licet forafle quæ mea fit fententia, reverenda dominatio tua confirmari vel ipfo filentio poffit, tamen ut ea hæc tam in me compellando cohortandoque libertate, vel negligeftam a me vel prorfus contemtam effe exiftimaret, refpondendum illi breviter ad fingula duxi: modo eadem quæque ordine, qui mihi ab illa propofitus eft per omnia feruato; atque id equidem non quo tantum in illa harum controverfiarum rationum vel ingenio vel arte doctrinaque paflim me oftentem; fed ut qui meus fit de objectis fenfus, etiam quibus fundamentis quibufve rationibus nitatur, fimpliciffime exponam. Sum fateor homo auficus, magifque militiæ artibus quam ftudio theologiæ atque philofophiæ dedituss; attamen cui nihil dicit ex iis quæ Deus hominibus ad inveftigandam fui notitiam, veruntque fui cultum, ad veram religionem comprehendendam & apprehendendam, ea pro fua admirabili bonitate indidit & conceffit.

In primis autem fcribit reverenda dominatio tua, cum non ita pridem Auguft. indelicorum apud ferenifimum Romanorum regem aliquando ageret, audiffe fe quandam de me, quæ illi minus placuiffent, tanquam a catholica fide me penitus defeciffe, manum cum novis hæreticis junxiffe; quæ rei adfatum ad fe indicium, me cum difcedere nollem ab inftituta agere, a regia majeftate prohibitum effe, ne contra id quod mearis conceffum conftituatum erat, fextis feriis & diebus fabbatorum carnibus vefcerer.

Ex his fane ipfis reverenda dominatio tua vel facillime exiftimare poteft, quam ego fermones illos, qui tunc ibi de me vulgabantur, effe mihi voluerim ignotos, cum ea quæ domi faceremus, ne effent intra ejus parietes forefque conclufa, ut non folum in vulgus ipfum, fed ad regiam majeftatem ha-

ANNO CHRISTI 1556.

B tim prorumperent, cujus judicium & auctoritatem ;fi culquam parum parte in ea videar veritus, multo minus mitor, quin etiam maximopere lætor, ea reverende dominationi tuæ & fui fimilibus non potuiffe probari pro comperto confirmatoque ab ipfo loci ordinifque hominibus; quæ refta funt pro malis, que mala pro rectæ factis conferi, ficut apud evangeliftam homines ejusdem fecit Dominus parabolæ.

Epiftolam hanc longiffimam quia hæreticis dictis refertam effe vidi, & fummarium totius hæreticæ pravitatis, nolui inter mea fcripta referre; eamque data opera præterfimiff. Scias in fumma, in ea nihil aliud contineri præter mera mendacia & facrilegia.

RESPONSIONES PRÆLATORUM,

Cenonicorum & capitulorum cathedralium Cracoviensis, Posnaniensis, Uladislavien sis, & Plocensis ecclesiarum regni majoris Poloniæ, ad consultationem reverendissimi dominі nuncii apostolici, super negotio fidei fummatim collectæ.

EA quæ per Illuftriffimam dominationem veftram S. D. N. nomine nobis fapientiffime fuit propofita, ad exhortationem & conſolationem noftram addufta, gratiffimo excepimus animo, ut quæ non oriebare teftantur pfalta & præclaram voluntatem fanctitatis fuæ erga religionem Chriftianam. Ineftali quidem temporum calamitate non folum apud nos, fed etiam apud alias vicinas nationes graviter perturbatam. Plurimum igitur laudamus fanctitatis veftræ mentem univerſali paſtore dignifſimam collaudamus, & cum omni alacritate atque devotione amplectimur, edenique quam maximas poſſumus gratias habemus pro tanta illius erga nos humanitate, quod non ſolum ſanctitas ſua piam curam & ſollicitudinem de nobis ſuſcipere, ſed etiam ad ſalutandum & inviſendum humilitatem noſtram per illuſtriſſimam dominationem veſtram dignifſimum ſuum legatum dimittere fit dignata. Precamur vero eos indigni ſanctitatis ſuæ facellum effe, ut Deo optimo maximo conatus ibos ſanctitatis ſuæ propreſtaurandæ religionе Chriſtianæ ſuccepros feliciter dirigat, atque gubernet, utque ſanctitatem ſuam diutiſſime ſerver incolumem.

Satisfacere igitur, ut par eſt, volentes mandatis reverendiſſimæ dominationis veſtræ, ea quæ ex mutuis colloquiis ac deliberationibus præhabitis conſequi nobis datum eſt, non celamus, immo libere & ſalutariter coram dominatione veſtra reverendiſſima declaramus addufti in eam ſpem, ut morbi hujuſmodi cauſis detectis & plane cognitis, facilius in poſitorum ſtatum hoc regnum reduci valeat, tua amplitudine, prudentiſſimo medico, mediante.

Primum igitur hæreſeos in hoc regno introductæ cauſam eſſe negligentiam paſtorum & prælatorum ovilis Chriſti dicimus, inter quos ut principem locum obtinet apoſtolica ſedes, ita nimemus ne mali hujus quoque (parcat nobis) illa aliquatenus

ANNO CHRISTI 1556.

A cauſa ſit, quæquor præſertim cathonibus.

Primo, quod a frigida & amplius annis, quo coeptum eſt hoc malum, Romani pontifices, qui pro tempore fuerunt, excepta ſanctitate ſua, cui Deus longiſſimam vitam concedat, nullum vel legatum vel nuncium ad hoc regnum miſere, qui quod a ſummo pontifice ſollicitarent, juxta paternæ leges temerarios hos auſus comprimerent, & etiam eos catholicos defenderent.

Secundo, quia etſi generale concilium Tridenti indictum fuerit, non tamen ea ſit diligentia adhibita, ut ſelectum curſum habuerit, ſed plerique aliquibus de locis ſuis occaſionibus coeptum intermiſerterat. quod ipſum forte non tam apoſtolicæ ſedis quam Chriſtianorum principum culpam ipſam afferre poſſumus, mutuis inter ſe odiis & diſſidiis & bellis contendentium.

Tertio, propter multa privilegia regibus & imperatoribus a diverſis Romanis pontificibus contra eccleſiarum libertates & immunitates conceſſa: per que ipſi redditi ſunt inſolentiores, & aliquando negligentiores ad Chriſtianam fidem tuendam & defendendam, cum totum contrarium habuiſſent, quod de jure tenebatur.

Quarto denique propter beneficiorum aliquantiſper abſurdas proviſiones. Nam dum deputatus in Romana curia quibuſdam, ſeu potius beneficia expiſcantibus, canonicatus cathedralium eccleſiarum & parochialis eccleſiæ regni noſtri conferuntur a fede apoſtolica; de hujuſmodi beneficiis quandoque mercimonia & mundinationes, ne quid obſcurius dicatur, a proviſis fiunt, quæ ne nulla poſſet effe ſpes eccleſiaſticæ inſtitutionis & deteriores, prout dominatio veſtra ampliſſime perpendere poterit.

Secundo loco eſt negligentia reverendiſſimorum epiſcoporum noſtrorum, quæ prorſus etiam magnæ ruinæ eſt cauſa. Cum enim reſpicit ſupradictos potentes, epiſcopatui, ſenatoria & temporali, nulla harum, proh dolor! bene uti quidam ſuiſſe videntur. Miſſa ſollicitudine & cura exactiſſima & diligentiones in grave prorſus pondus, quod fubditis fuis imponunt & facunt, Dominicis etiam & feſtis diebus eos laborare cogendo, & haud parum ex his ſanctitatis & nobilibus hac in re pares ſint, niſi etiam ſuperente illos multis nominibus: & eſt etiam non admittenda quæ in admonenda & manutenenda regia majeſtate in priſtina fide ſpſi reverendiſſimi domini epiſcopi & iidem primarii ſenatores non eam quam debebant & poterant fecerunt diligentiam; idque ideo quia aſcenſiones in corde ſuo meditantur ſemper, ſed non in montem Dei Jacob. Expediret reipublicæ noſtræ, ut non tam crebræ tranſlationes fierent epiſcoporum. Nam horum expoſtatio efficit, ut impoſito digito ori ſuo loqui pro domo Dei nolint vel non audeant. Adverſus hæreticos concionatores & ſectatores procedum eſt procedit atque, negligentiſſime, ut quidam eos in curiis ſuis & ſuos familiares habeant, illis defenſores concilient. Excommunicationis tamen vis eſt, ut cum excommunicatis a illis conſortari ſit religio, illis fautores & commenſales ſint, & breviter tam bene ac libenter contra-

ANNO CHRISTI 1556.

hæreticos & alios contumaces episcopali uruntur potestate, ut libentius ea careant, & facile eam sibi subpendi patiantur: quod jam in aliquot comitiis generalibus factum fuisse videmus, immo & summi pontificis authoritati plurimum detrahi patiuntur; nescimus autem, si non etiam procurante proscriptionibus, bannitionibus toties factis contra eos, qui ad Romanam sedem in causis recurrunt. Quidam etiam eorum coram nobilitate divisile auditus est, Credat, inquiens, quisque ut vult, modo realitas mei integri. tate. Libri hæreticorum, nemine prohibente, imprimuntur & diffrahuntur in regno, ut jam pene rorum pretium ac lectum bibliopolarium fit ex eorum venditione. In defendendis ecclesiæ juribus & personarum ejus quanta fit remissio, palam testantur rapti provisiones, & earum vacuæ ministris aliæ plus quam sexaginta in variis episcopatibus, aliæ prorsus spoliatæ, pulli locis fuis sacerdotes & ex arbitrio hæreticorum alii constituti. Collationes etiam reservationissimorum episcoporum non carent labe fua; nam plurima hic ratio sanguinis & feruitutis habetur; eruditionis autem & honestatis vitæ parva admodum; unde ut parum religiosi & parum utiles, utpote pueri, ecclesiæ præficiuntur, & plerique salvi vel taliter, & hoc reflexu pinonem nec erant, nec vestiunur clericorum habitu. Cancellarii docilique viri non servium in suis ecclesiis, & nonnisi residerent, sed hac illacque semper vagantur, ut lupis fit aditus ad caulas Domini quandoquumque volucrint invadendas. Multa alia dici possent, sed quæ ex his facile colligi possunt.

Sed cum tam multa de negligentia reverendissimorum DD. episcoporum diximus, nunquid sunt tantum ipsi hac parte culpabiles, immo & innumeri alii. Nos omnes inquam, & in ordine ecclesiastico & religioso omni magnam effe videmus morum corruptionem. Nam luxu, pompa, avaritia, libidinibus, otioque & negligentia omnia repleta videmus; & quod omnibus deterius videtur in sacerdotibus, legis Dei ignorantia, quam quia Judaorum sacerdotes a se repulerunt, & Deus se eos repulsurum ne sacerdotio fungantur, per prophetam minatur.

Præterea gliscit perpetuo inveteratum odium secularium, qui inhiant bonis nostris; ita quod non aliam præsentem mutandæ religionis forsan habent, quam ut ecclesiastica bona occupent.

Diuturna etiam pax civilis mali & erroris domicilium præstitit occasionem: ita cum militaris ordo fine exercitio fit bellici studii, arma projecerunt militaria, & libros sine judicio tradare cœperunt, unde multæ bareses in diem augentur.

Rotremo regiæ majestatis facilitas & condescentia, quodque omnibus indifferenter tam hæreticis, quam Christianis gratiam regiam liberalitatemque & munificentiam exhibere, ac honoribus citra debitum infignire omnes dignatur, præsertim hæreticos, quod tamen regni legibus expresse est prohibitum.

Educatio etiam juventutis in studiis Germanicis & commercia hæreticorum, necnon A licentia imprimendi libros, plurimos inficit, & hæreses invexit. Et hæ tunt causæ illorum omnium malorum.

Sed & abstentia dominorum episcoporum a judiciis regiis, quando rex in comitiis præsidet, multum incommodi affert, vel potius multis commodis rempublicam defraudat; propterea quæ per ignaviam in curia fe subducere ab administratione justitiæ, & a patrocinio miserabilium personarum; sed & ecclesiasticæ personæ miserabiliter illic a prophanis crabuis opprimuntur, patronis earum nihil id ad se pertinere putantibus.

Hucusque magno cum animi nostri dolore enarborum & vulnerum nostrorum causas retexuimus. Quibus autem rationibus hoc malum sustendum effet ex provincia, explendum facile occurrit, quod consiliis omnibus, siquidem contrariis contraria curantur, ut in medicinali proverbio dicitur.

Primum igitur remedium effe videtur, quod sancta & apostolica sedes hoc in regno ficut & apud alios principes facit, nuncium continue haberet vel legatum, virum doctum, bonum, & prudentem, qui virum gerendarum scientia peritum, qui familiam haberet exemplarem, qui munera non diligeret, qui sorti & masculo esset animo, & in curia resideret, sempergue regi latere adhæreret, atque eum officii sui admoneret; hic catholicam fidem atque libertatem ecclesiasticam tueretur, & illis apostolicæ obedientiam & reverentiam in regno conservaret; & ad eum tamquam ad asylum viri boni semper pro justo patrocinio confugere possent.

Secundum illud videretur, quod sanctitas sua primo quoque tempore per se quoddam variret concilium nacionum, nec bella moveret quæ corpora pertinunt. Nam hæc de qua nobis sermo est, omni bello truculentior pelle est, nec enim animas, & personam pars hæc corpore majus habet. Movimus multa concilia ad sedandos multos bellorum tumultus coacta fuisse: tantum abest propterea ut bella debitæ deberet; nec videmus, quo faciliori modo desiderium nationalis concilii extingui debeat, quam celeriori generali congregatione concilii, in loco tamen libero, & nulli regum subjecto, ad quod fub gravissimis pœnis omnes qui de jure vel consuetudine venire teneantur, accedere debeant, & non hi pauci tantum qui a regibus mittuntur, ceteris domi retentis.

Illud & tertium occurrit, quod regibus & principibus ipsis tor & tanta privilegia quotidie non concedantur, quæ ecclesiarum jura, immunitates & libertates enervant. Nam si penes capitulum esset episcoporum B electiones, ut sunt in Germania, fortasse alios sibi viros contra libet ecclesiæ nolles præfarent ipsi episcopi, atque nunc præfiant, quod, præterita tempora satis nobis exemplo offendere possunt.

Quartum demum remedium quod ad eosdem apostolicum attines, esset quod collationes, canonicatuum & aliorum beneficiorum, præsertim curatorum, quæ per dictas sanctam suam in hoc regno sunt, inutile ec-

ANNO CHRISTI 1556.

clesiarum, non autem personarum fierent, & viri docti & boni assumerentur, qui vivibo & exemplo populos paſcerent, & personalem residentiam omnino apud collatas ecclesias facere cogerentur, post etiam factæ beneficiorum adeptionem diligenter super vita & moribus atque doctrina examinaretur valde consultum esset ecclesiis.

Venimus nunc ad alium hæreticocausam, quæ dominorum episcoporum nostrorum negligentiæ attribuita eſt, clericorumque vitæ impunitati; in primisque morum reformationem in ordine ecclesiastico, tam in capite quam in membris, aut potius, si fieri posset, tam in ecclesiasticis quam in secularibus, & in publicitate conditutis periculis, ad jeparandam ab hæresibus catholicam religionem, consensus plusimum eſt: ultimo atque necessariam, Agnoscimus enim nostros nostra a prisca illa ecclesiasticæ disciplinæ norma malum deflexisse, indequeomnium malorum causam exstare esse. Subscribimus verum in hoc omnes, ut catholica & modesta pro temporis congruentia stat reformatio inter ecclesiasticas personas morum & abusuum, quos omnes fatemur, & patrum & sanctiones nostras synodales, quas tamen duret, & inviolabiliter servari debear.

Et quia nunc episcopi ad nominationem regiæ majestatis concedantur ecclesiis cathedralibus, valde opportunum esset, si a nobis de apostolica præficerentur, sub districti examinis rigore de vita & moribus & literatura, fama eorum & priſtina conversatione, quibus medis ad dignitates ascendere, & magis in Romana curia quam hic difficultentur, & deinceps tales præfarti haberentur, qui scirent & pellent, dignique esset ecclesias regere. Licet enim majestatis regiæ intentio sit optima quoque viros nominare, attamen cum ut aliis pene infinitis occupata negotiis, illi quandoque furripiatur ab his qui lateri ejus adhærent, & pro auro nonnunquam ei fapponitur auri calcum.

His deinde quos de præsenti habemus omnibus reverentia fit generalis, ut curias suas reformem, secundum præscriptum canonum vivant, ex negligentibus fiant diligentiores speculatores, explorentque & inquirant diocesium suarum, circumeant quolibet anno dioeceses suas, synodos etiam dioeceſanas quolibet anno celebrent, vitiosos arguant fynodaliter, & unumquemque delicti sui pudeat, & alios in vitam cleri & mores ac doctrinam invendant, curam secularium rerum omnino contemnant, & spiritualium affimant, quæ eft eorum propria œconomia; ecclesias parochiales reformem, ut in eis idonei presbyteri, & nonnisi prius B de vita, moribus, eruditione bene & diligenter examinati ponantur, & laicos & pueros ex eis eliminent. Ad præmissum facile quemquam non admirante, & certum modum præscindi ab ecclesia receptum illis tradare. Bibliotheeas sapius revisedant, & libertatem imprimendi quibuvis imperfectibus, necnon vendendi bibliopolis asserant: aut unusquisque parochorum pro

concionibus auctores bonos ab ecclesia recognitos juxta dispositionem provinciatum habeant; ut habet in omnibus parochiis vera & sana Domini nostri Jesu Christi doctrina. Caterum domini ipsi episcopi virtuti suæ, quæ ubique micat audit, pace ipsorum fit dictum, reforment, & quemadmodum ceteris præstant dignitate, & præstare exemplo & laudabili conversatione; ex cupidis & avaris fint munifici & liberales, in pauperes primum, deinde in alios, etiam vitros equestris ordinis, easque citra ullarum fuam hbi & ecclesiis fuis devenant, hofpitalitatem fervent, ex curiis fuis haereticos ejciant, dodos viros & sacerdotes reliquamque familiam in suis ecclesiis præsentent habeant, ceſſent in eis scandala & oppressiones subditorum, revocentur pro temporis congruentia conditiones quæ tollantur e medio cauſæ, quæ eorum præſtterunt occasionem, quibus ſublatis auferentur ipſa effecta. Cuſtos etiam ſtudium exactius fractum, nepotum & conſanguineorum ſuorum, quorum cauſa etiam pii pontifices ab officio ſuo quandoque devianti ſi non ſat eorum non dominentur, tum immaculati eſſent, & emundaterunt a diabolico maximo. Capitula priſtinum autoritatem reſtituant in commendatis ecclesiis, & eorum admonitiones grate ſuſcipiant animo. Hoc enim ſemper præſtterunt, & remedium ſat remotum & continendos diſſolutos prælatos, maxime oppreſſores ſubditarum ecclesiarum.

De reformatione etiam cleri qui eſt ſecundus articulus, dicimus nemineni eſſe qui non videat clerum reformatione in vita & moribus ac toto ſtatu ſuo egere; quæ ut applicabilis ſit, & utilis in ecclesia, ita nobis eſt optabilis, ut modo ſtat, ut diximus eſt, tam in capite quam in membris, ut citra ullam ſui partis omnes coeant in unum. Unde expeditur exemplum, & modo omnes religioſi, præſertim qui Mendicantes appellantur, quoniam & ipſi non ſolum quam alii ſeculares ecclesiæ ſit indigent, in diſta reformat one includantur. Sed advertarii eccleſiæ talem ſorte reformationis voluntatem ſe fingerent, ut clerum quam ecclesias ac monaſteria omnibus proventibus & bonis immobilibus ſpolient & exuant, quo ſub pretextu facilius ad opprimendum, quod nullo pacto eis concedendum eſt rationibus multis, quæ hic addudi poſſent.

Quod vero ad caput odii ſecularium contra clerum, et ad inhiationem eorum ad bona eccleſiæ pertinet, hoc plus quam verum eſſe affirmat. Sed ſi clerus bene viveret, ſi ſeculares in ſuis pauperibus adjuvaret; ſi filios eorum in diſciplinis ſtudiorum foveret, ſi eorum filiis quo honeſte poſſint aliqua eleemoſyna ſolveret, ut priſtinos patres facere conſueverunt; facile rumor et inhiatio iſta tolli poſſent. Nihil enim magis infenſorum odium placat quam liberalitas, eleemoſyna et elargitio.

At quod diuturna pax in ordine militum bellum nobis cum Deo et ejus ſuperpeterit, inſtitari non poſſumus. Verum ſi feveriſſimis compellendus eſſet poeaas, ne ad libros hæreticorum amore curioſitatis, ne-

Anno Christi 1556.

ve in his fe exerceret quæ muneris sui non A
sunt; sed eorum qui ad ecclesiarum regi-
mina, Deo vocante, aſciti sunt. Cum ipſi
oves sint; et ad eos diligere pertinear, non
decere, quod pallium propterea offerium eſt.

Quamvis autem de regia majeſtate domi-
no noſtro clementiſſimo tacere hoc in lo-
co maluiſſemus, quum aliquid dicere, cu-
jus mens semper pia, catholica et sanctæ
nobis viſa eſt pluribus in rebus perſpecta:
quia tamen sine ejus auctoritate, dicta et fa-
cta nulla sunt paucæ præſtari poſſunt, ne-
ceſſe eſt, ut de ea humiliter et qui decet re-
verentia nonnulla loquamur. Primum ergo
regnante eſt regia majeſtas, ne ad tot et
tantas impietates innovationes conventicu-
la, quæ quotidie in regno ſuo, modo in
uno, modo in alio loco ſunt, atque ec-
cleſiarum occupationes, et illarum bonorum
deprædationes ulterius coniveat. Nam tan-
dem hæc ſub ſilentio tolerata regni excel-
ſium ſecerunt, prout Bohemia, Germania
et Anglia exemplo nobis eſſe poſſunt.

Regia etiam majeſtas aulam ſuam repur-
gare dignetur, obſecranda eſt, utque ipſe
nulli ex hæreticis communicet, conſiliis eo-
rum non utatur, nec aliquem eorum ad
honores aut dignitates vel officia provehat,
et illis præficiat.

Inſuper prohibere omnino regia majeſtas
dignetur, ne hæreſiarchæ illi ex Germania
in Poloniam veniant, utpote Laski, Calvi-
nus, Melanchton, et ceteri eorum ſimiles,
qui ſua rabie religionem pleniſ inficere, et
regnum in magnum diſcrimen civium belli
ſuis ſeditioſis concionibus poſſent inducere.

Cum etiam omnium rerumpublicarum at-
que regnorum fundamentum ſit fides et re-
ligio, et in noſtro regno tam fortes et effi-
caces leges contra hæreticos et innovato-
res ipſo latæ ſint, exiſtimare regenda eſt-
ſet majeſtas ſua, ut illas executioni de-
mandaret; quod quidem ut fiat, nullus ma-
gis intereſt, quam ipſius regiæ majeſtatis
ſuis enim videre intereſſe regni ſui. Nam
ſi ſiſt audient, jam quaſi ex obedientia,
litteras regias ſpernere, nec mandatis ejus
ſe aliqua parere, futurum eſt quod iſti, ſi
numeroſiores erunt, conabuntur regem in
ſuam pertrahere ſententiam, et in eundem
errorem quem ipſi ſequuntur; aliquin re-
cepta ſenſim majori licentia, audacia et te-
meritate cavendum eſt, no obedientiam ſuæ
majeſtati interdicant, et pro rege eum ha-
bere ceſſent. Illa itaque regiæ majeſtati
eſſent inculcanda et perſuadenda, ſi vult ve-
dere ſalutem regni ſui, ſumque quietum
Imperium, executionem legum de hæreticis
omnino ne differat, ponendo ſuæ majeſta-
ti obvocatos quod in executione legum hujuſ-
modi continetur, nempe ultima, quæ obedien-
tia et tranquillitas. Per conſinientiam au-
tem et impunitatem ac licentiam ſeditio,
tumultus, diſcordia, ad ultimum hæreſis
regni, et periculum, quod abſit, perſonæ
regiæ ſequitur.

Si, quod abſit, regia majeſtas prohibere
hæreſim et leges regni deſuper exſequi no-
luerit, quod pro ſua pietate numquam cre-
dimus, et nunc reverendiſimi epiſcopi qui
ſunt hic et vota in ſenatu obtinent, cum
ſibi adhærentibus proteſtationem ſolemnem
faciant publice in ſenatu ſe ad aliqua con-
ſilia alia procedere nolle, per quæ in ſeſ-
ſione a majoribus eorum recepta, mutatio
fieri debeat, & per eos non ſtat omnimo
regno a periculis ob tolerationem hæreſis
illi imminentibus providetur, neque ſe am-
plius in ſenatu per aliquas novationes ob-
jeciant, & id genus alia faciendo, quæ ad
talem proteſtationem conſona viſa fuerint.
Hac ratione conſidimus adducendum fore re-
gem, & multos ex ſenatoribus in ſenten-
tiam noſtram.

Quod in nobis eſt, nomine noſtro & to-
tius cleri affliti, premittimus ipſis reveren-
diſſimis dominis epiſcopis aſſiſtere velle, &
omnia noſtra eccleſiaruinque noſtrarum, &
quæ in manibus & facultatibus noſtris ſunt,
parati ſumus profundere, & inſuper corpo-
ra in catholicæ fidei noſtræ defenſionem.

Quo etiam in caſu omnia ſumma opinio-
ni deferenda eſſent, ut ſanctitas ſua in ſpi-
ritu lenitatis primum ſalubriter eum admo-
neret, eorum cum adhortationibus majeſtatis
& aliorum regum, ne officio ſuo majeſtas
regia deeſſet, poſtea, & communationibus
utendum eſſet, ſanctitatem ſuam nempe pro-
teſtaram contra ſuam majeſtatem, ſi non
reſipuerit, ſuæ contra talem qui ab uni-
verſali eccleſia ſefe amovere conaretur.
Sed, abit, a tanta ſortia remedia de-
veniendum eſſet. Chriſtianiſſimum enim Dei
gratia regem habemus, & ſanctæ apoſtoli-
cæ ſedis inobedientiſſimum filium.

Et quia inter cauſas hæreſeos illa etiam
adnumeratur, quod pueri miſerabeatur ad
Rudia Germanica: placuit quod omnino
ratio inveniretur pueri noſtri in regno
eruditerunt, vel in collegiis creditis, ut eſt
Padnanense, vel apud cathedrales eccleſias
cum conſuetudine monaſteriorum, ut prout
alias in ſynodo provinciali conſtitutum fuit:
quod tamen nullam habet executionem, &
tunc exigerentur poenæ a legibus noſtris
ſtatuere contra mittentes filios ſuos ad ſtu-
dia peregrina, & nulli qui in hoc delinque-
runt parcereturæ, quacunque præfulgeret di-
gnitate.

Utile etiam foret & valde neceſſarium
ut duo ſaltem ad minus epiſcopi, viri boni
& Deum timentes, ex regno mittantur reſi-
dentes in aula regia, qui quando principi fa-
miliariores eſſent, plura in negotio religio-
nis præſtare poſſent, tam reverendiſſi-
mus vicecancellarius tanta negotia con-
tra tot religionis expugnatores vix ſolus ſu-
ffinere valet, qui etiam præſtari publicis re-
gnis ſerendis intereſſet, prout eorum præ-
deceſſores facere ſolebant, & ſidei ac ec-
cleſiarum regnis, pro ſe liberatus tura-
rentur, & viduarum & pupillorum ac pau-
perum perſonarum defenſores exiſterent.
Ita enim fieret, ut ex ore clementiſſimi mi-
lium judicium nihil reciam, nihil pulla lance li-
bratum prodiret.

Adnonendi quoque videntur reverendiſ-
imi domini ſumma diligentia, ne comitiis
particularibus in quibus nuncii terrarum ad
comitia majora eligi ſolent, intereſſe dedi-
gentur, & quam maxime curent, ut viri
catholici in nuncios deligantur, quos & of-
ficii

Anno Christi 1559.

ficii & beneficii ſibi conciliare ſtudeant; A
non fruſtra enim dicitur, immo vulgari pro-
verbio patrem eſſe multorum conciliato-
rem, hæc nobis viſa ſunt in tam difficili con-
ſultatione V. R. D. ſuggerenda, quæ omnia

Anno Christi 1559.

prudentiſſime in prima ſanctiſſimi domini no-
ſtri ejuſque ſacri ſenatus, atque ampliſſimæ
D. V. judicio ſubjicimus, atque illud Spi-
ritus-ſanctus ſuo gubernet D. Deum precа-
mur.

PROVINCIALE

Totius cleri Scoticani retuſque provincie S. Andrea & Glasguen. habitum Edinburgi Anno Domini MDLIX.

LITERÆ (a) JOHANNIS ARCHIEPISCOPI

S. Andree, totius regni primatis, quibus diſſum concilium indicit, & Jacobum, archiep. Glaſguenſem ad illud invitat.

(a) Johannis Hamilton.

Extat apud Vvilkins tom. IV. p. 144. Ex autographo in bibliotheca colleg. Scot. Pariſ. mem. Scot. tom. I. fc. 149.

JOhannes, miſeratione divina S. Andreæ archiepiſcopus, totius regni Scotiæ primas, apoſtolicæ ſedis legatus natus, ac per univerſum regnum præfatum ejuſdem ſedis de latere legatus, reverendiſſimo in Chriſto patri, ac fratri noſtro, domino Jacobo, Del & apoſtolicæ ſedis gratia archiepiſc. Glaſguenſi, felix ſalcepere curæ moderamen, & mutuam in domino charitatem pro ſalute.

Inter graves ſollicitudines, & multiplices animi curas, quibus pro paſtoralis officii, ac metropoliticæ & provincialis noſtræ debito premimur, rerum etiam ex ſtipendio apoſtolicæ legationis manare, quo, licet immeriti, ex apoſtolicæ ſedis clementia in hoc regno fungimur, ea peculiaris & præcipua eſt, ut dereſtionis, & indemnitati, ac animarum ſaluti, non ſolum dioceſanorum noſtrorum nobis immediate ſubjectorum, ſed & aliorum nobis tam pare metropolitico, & regni primatiali, quam etiam jure legationis apoſtolicæ de latere nobis commiſſæ ſubditorum, quorum audite aeternus de ſua benignitate & clementia, & apoſtolicæ ſedis providentia eurum ſuperioritatem, dominium, viſitationem, correctionem, jurisdictionem, reformationem, poteſtatem, & præeminentiam habere voluit, ſemper & alibue inviglemus, & ſtudemus omnibus ita præ D. videatus, ne ſancta catholica Scoticana eccleſia, illiuave præſuli, miniſtri, & ſubditi, etiam quorumcunque exemptionis titulo, qualitercunque inſignici, hoc tempore procedoſo, Lutheranis, Calvinianis, & aliisquampluribus ſectariis hæreſibus undique infra regnum illud paſſuantibus per hæreticos & hæreſiarchas, ac hæreticæ pravitatis Lutheranarum, & Calvinianarum ac nefandarum aliarum hæreſum in hoc regno fautores, auctores, aſſiſtentes, ac infectatores Indiet, & continuo omni curæ, ſtudio, & diligentiæ, libertatem ipſam eccleſiaſticam, illiuſque ſtatum, ac jura, & privilegia ipſius S. Scoticanæ eccleſiæ ſimpliciter, & in totum enervare, tollere, & ſubvertere otientes, in ſpiritualibus aut temporalibus, aliquo modo damnum ſeu detrimentum aliquod patiatur, ſeu pati valeat, ſed in unitate ſuæ chriſtianæ, atra, libertate, & privilegiis ſuis pristinis, ſublatis quibusvis erroribus, & obſtaculis, in con-

ANNO CHRISTI 1559.

præfidebimus, Indicimus, convocamus, denunciamus, ftatuimus&que & præfigimus. Quare veftram reverendiffimam paternitatem in Domino obnixe requirimus & hortamur, quatenus una nobifcum, & aliis reverendis patribus, & fratribus noftris dominis hujus regni coepifcopis, ac clero eadem veftra paternitas reverendiffima compareat perfonaliter diclis die & loco, cum continuatione dierum fubfequentium, ufque ad finalem conclufionem diéti concilii provincialis, generalis, hora octava de mane, ad pertractandum, communicandum, conflandum, determinandum, & definiendum ea quæ pro libertatis eccleliaflicæ, totius Scoticanæ ecclefiæ, & ejufdem privilegiorum, & immunitate, conferuatione, manutenfione, & defenfione, pertractanda, communicanda, conflanda, determinanda, & definienda fuerint. Infuper citari, requiri, & moneri veftra ordinaria auctoritate curetis reverendos, & venerabiles patres, dominos epifcopos veftros fuffraganeos, abbates, priores, commendatarios, decanos, præpofitos, & alios viros eccleliaflicos, & circunfpectos veftros fubditos, & ex famofioribus, confiderabilius, & prudentioribus de capitulis & clero veftrarum ecclefiæ, civitatis, diœcefis, & provinciæ Glafguenfis, etiam religiofis, cujufvis fuerint ordinis, &, ut præmittitur, qualitercunque exemptos, pro ut paternitati veftræ reverendiffimæ vifum fuerit, expedire; ad vobifcum diéti die & loco ad effectum præmifforum comparendum, ibidemque obfervatis una cum paternitate veftra reverendiffima, & aliis regni prælatis, & clero ufque ad diéti concilii finem pertinaciter, conclufionem, vel continuationem diéti concilii provincialis, generalis inclufive permanfuros, obnixe, ut præmittitur, requirimus & hortamur in Domino. Præterea, ex pia requifitione, & benigna illuftriffimæ & fupremæ dominæ noftræ, regina regentis, proceffiones publicas, ufitatorie & omnibus diebus dominicis, quatuor & fextis feriis, intra veftram dioeceefim in omnibus collegiatis, & parochialibus ecclefiis, & aliis quibufcunque per vicarios, curatos & capellanos, orandi Deum pro felici fucceffu hujufmodi noftri concilii generalis, provincialis, ac pace, & tranquillitate reipublicæ hujus regni & fublatione erRorum & hæreíum fieri procuretis, & demandetis. Datum Edinburgi fub noftra fubfcriptione manuali, & figneto noftro ultimo die menfis Januarii, anno Domini millefimo, quingenteflimo, quinquageflimo octavo, confecrationis noftræ XVIII. & translationis noftræ ad regni primatialem fudem anno decimo.

V. R. P.

Humiliffimus confrater,
Johannes, archiepifcopus S. Andreæ.

In dorfo inferipta: Reverendiffimo in Chriflo patri domino Jacobo, Dei gratia archiepifcopo Glafguenfi, confratri noftro chariffimo.

A *MANDATUM JACOBI ARCHIEPISCOPI GLASGUEN.* ANNO CHRISTI 1559.

Pro convocatione abbatum, priorum &c. fuæ diœceefis ad diélum concil. provinciale Edinburg. A. D. MDLIX.

JAcobus miferatione divina archiepifcopus Glafguenfis decano noftro chriftianitatis Lanick feu cuicunque alteri capellano, curato, vel non curato, infra civitatem, diœceefim, & provinciam noftram, Glafg. conflituto, & fuper executione præfentium debite requifito, falutem, cum benedictione divina. Vobis, & veftrum cuilibet in virtute S. obedientiæ, & fub pœna fuperiorifmi a divinis ftricte præcipiendo mandamus, quatenus monetatis legitime omnes & fingulos abbates, priores, commendatarios, ufufructuarios, miniftros, præceptores, præpofitos, & infignitores, & prælationes eccleliarum parochialium rectores, & vicarios perpetuos, per veftrum decanatum conflitutos, & perfonarum magiftrum Robertum de Balzie rectorem de Lamington, magiftrum Nicholaum Graford., rectorem de, Hartfyde, Thomam Levinflon, rectorem de Caltrie; magiftrum Johannem Sterifere, rectorem de Thankerron; magiftrum Thomam Somervell, rectorem de Quenquhen; & dominum Thomam Wrdy, rectorem de Liberton; quod compareant perfonaliter coram nobis, & reliquis hujus Synodi Dominis ordinariis, prælatis, & de clero in loco fratrum Dominicanorum Edinburgenfi die fexto menfis Aprilis proxime futuri, ad ea omnia & fingula, quæ ad eos attinent, tractanda agenda, decernenda, & concludenda fuerint, affiftendum & conflentiendum; & generaliter omnia alia faciendum; quæ in præmiffis, & circa ea neceffaria fuerint, feu quomodolibet opportuna; fub pœna excommunicationis majoris fentenciæ latæ in his fcriptis & præfentes debite executas eundem latori reddatis. Datum fub noftro figneto apud Edinburgum die 18. menfis Martii, anno Domini millefimo, quingenteflimo, quinquageflimo octavo, & noftræ confecrationis anno feptimo.

Per dictum reverendiffimum dominum archiepifcopum Glafguenfem.

B Willelmus Fogo, fecretarius de mandato.

Sequuntur fubfcriptiones præditorum decani, rectorum, &c. quibus teflantur fe mandatum archiepifcopi præditum debite infe-quiffe, & executionis mandaffe.

MAN-

ANNO CHRISTI 1559.

MANDATUM MALCOLMI,

Vicarii generalis ecclefiæ Candidæ Cafæ, infra provinciam Glafguenfem, quo convocat abbates, priores, &c. ejufd. dioec. Cand. Cafæ ad diélum conc. provinciale. A. D. MDLIX.

1561. 6 aug.

MAlcolmus, permiffione divina, commendatarius perpetuus, eccleliæ cathedralis Candidæ Cafæ, & fedis epifcopalis ejufdem jure vacantis vicarius generalis venerabili viro Domino Michaeli Havvthorn, noftro commiffario, & decano de Finnes, & Kenis, feu cuicunque alteri capellano, curato, vel non curato, infra noftram jurifdictionem divina celebranti, & fuper executionem præfentium debite requifito, falutem. Quia reverendus in Chriflo pater & Dominus Jacobus, miferatione divina archiepifcopus Glafguenfis literas fuas monitoriales ad univerfos & fingulos ordinarios fuos ad comparendum coram reverendiffimo in Chriflo patre & domino, domino Johanne, cardeu miferatione divina S. Andreæ archiepifcopo, totius regni Scotiæ primate, legato nato, & a Pafsero abbate in cœnobio fratrum prædicatorum Edinburgi die fexto menfis Aprilis proximo futuri ad omnia & fingula, quæ ad eos attinent, tractanda, agenda, decernenda, & concludenda in hoc inflanti concilio provinciali tum inchoato, & quotidie conveniente & fedente in dicto cœnobio, fub pœna excommunicationis eo-mifit literas fuas debite executas præcipimus & mandamus, quatenus monereth legitime primo, fecundo, tertio, peremptorie quemcunque & fingulos abbates, priores, commendatarios, ufufructuarios, miniftros, præceptores, præpofitos, & prohiores vires beneficiatos præfatæ dioeceseos Candidæ Cafæ, & præcipue venerabiles in Chriflo patres Jacobum, permiffione divina Vallis Lucis abbatem, Johannem, eadem permiffione commendatarium fedis abbatialis, venerabiles viros magiftrum Patricium Vaus, rectorem de Wigton, dominos Georg lamo, Clapperton, & Davidem Peterson, rectores de Kirkkynie; magiftrum Willelmum Blayr, archidiaconum Candidæ Cafæ; necnon dominum Andream Arnot, dicti archidiaconatus ufufructuarium; ad comparendum perfonaliter in prædicto concilio provinciali, in prædicto cœnobio fratrum prædicatorum Edinburgenfi, præfato die fexta Aprilis proxime & immediate fequentis, ad fedendum in eodem concilio, affiftendum, conflentiendum, tradtandum, & approbandum ea, quæ ad honorem divinum, catholicæ fidei exaltationem, & reipublicæ, eccleliæque utiliatem tradtanda, agenda, & concludenda fuerint, & generaliter omnia alia & fingula, quæ ad partes fuas in præmiffis attinent, faciendum, decernendum, gerendum, & exercendum hac vice, fub pœna excommunicationis, quam contrarium facientes, incurrere volumus ipfo facto; & præfentes debite executæ reddatur latori. Datum ex Lryne Concilior. Supplem. Tom. V.

ANNO CHRISTI 1559.

fub noftris figneto, & fubfcriptione manuali 24. Martii, anno Domini MDLVIII.

Malcolmus, Candidæ Cafæ vicarius generalis.

ACTA CONCILII

Provincialis totius cleri Scoticani utriufque provinciæ habeti Edinburgi A. D. MDLIX.

Ex codice MSS. bibl. regiæ Parifi. num. 5857. cod. affinet. Salutanen. num. 38. apud eund. num. Vvillelmi.

(a) Nec facultas Scoti annum exordebantur abbas a 1. Martii, vel annum initio nis facult. fequentis fequentis fed initio.

COncilium provinciale cleri totius regni Scotiæ indictum & convocatum per reverendiffimum in Chriflo patrem, & dominum Johannem S. Andreæ archiepifcopum, in eodem regni primatem, legatum natum Sedis affiftentem, & reverendiffimum Salutan. in Caflro patre, Jacobo Glasguenfi archiepifcopo; convocatis etiam, & præfentis artifque archiepifcopi reverendis dominis fuffraganeis epifcopis, vicariis generalibus abbatibus, prioribus, commendatariis, decanis, præpofitis, facrarum literarum profeflioribus, reftoribus.. ac aliis literatis viris eccleliaflicis, eccleliam Scoticanam reprælentantibus, coetum eft Edinburgi in religiofæ domus Dominicanorum primo die menfis Martii, anno juxta computationem eccleliæ Scoticanæ (a) MDLVIII. & finitum inchoatum in die menfis Aprilis anno Domini MDLIX. & hic ad diéta eccleliæ Scoticanæ difciplinam rede reformandam, & dominici gregis falutem procurandum; propterea quod videremus paflorale noftrum munus in extrema incidiffe tempora, in quibus tenebrofi lupi difperdere cheiti? non audis omnibus conantes devorare, legitimos facramentorum ufus invertere, eccleliæ ceremonias a Chriflo, ejufque difcipulis & Apoflolis traditas, & probatis per tot ecclefias temere, omnia demum Dei, & fanctorum templa diruere: in quo quidem concilio antiquas majorum conluetudines infequuti fumus, quas apofloli inflituerunt, apoflolici viri retinuerunt, atque nobis fandiflime voluerunt infequi: ut videlicet, in quotidiéis ac fide chriflana quotidianis occurrentes, cleandas pullularent, aut hominum mores, emendatione indigerent, noflet fynodum indicerent, in qua falutaria remedia adhiberent occurrentibus fuo tempore periculis. Pari modo Deo difponente, in hac quoque fynodo conflituimus, quæ nunc modo poffimus ovos nobis commiffas in chrifliana profeflione retinere, falutarem eis cibum providere, curantes hæreíis nobis impoflas ad ovile Dominicum reducere, & poffeflas in fuccera pace regere, donec generalis concilium his tantis malis aptiora providerat remedia. Noflræ conflitutionis ac Eccleiæ auxilium, opera, & beneficium nobiliflimæ & chriflianiflimæ principis Mariæ, hujus regni Scotiæ regiæ dotatrix, ac regentis; cujus piam voluntatem experti fumus non folum in defendendo hoc noflro regno a ferocibus exterorum incurfibus, fed etiam in adminiflranda juflitia per fingulas hujus regni provincias, necnon in veræ religione præfervanda, retinenda, & augenda, Dei gratia, ei favore dicte principis

ANNO CHRISTI 1559.

collegimus, ut congeſtimus ea in conſtitutiones, quæ maxime videbantur pro ratione horum temporum neceſſaria et commoda, ad Dei honorem et reverentiam, eccleſiaſticæ diſciplinæ emendationem, atque ad chriſtiani populi ſalutem; quæ omnia communi conſenſu decrevimus publicanda, ut a cunctis hujus regni incolis obſervarentur. Quapropter univerſos eccleſiæ Scoticanæ ordines oramus, atque in vicibus Jeſu Chriſti obteſtamur, ut præſentis concilii decreta diligenter legant, lecta obſervent, atque ſibi ipſis perſuadeant, nos gratia Dei & auxilio divinæ regiminis curaturos ea exacte executioni demandanda. Præterea cunctis eccleſiaſticis viris præcipimus et mandamus, ut ores Chriſti illis commiſſas diligenter curent, frequenter viſitent, a lupis defendant, conformiter traditioni et conſuetudini eccleſiæ catholicæ, rejectis vanis novitatibus, et ſuſpectis opinionibus; ſic enim tam nobis ipſis quam ovibus noſtræ curæ commiſſis, acquiremus æternam beatitudinem, quam nobis tribuat, qui ſine fine vivit et regnat. Amen.

Primum actum: approbatio concilii apud Linlythgow & Edinburgum ante tentatum.

Præſens ſynodus diligenti conſilio & maturo tractatu prahabiti, decrevit quoque conſtitutionibus, & ordinationibus conciliorum provincialium in oppido de Linlythgow in menſe auguſto, & Edinburgi in menſe novembri anno Domini milleſimo, quingenteſimo, quadrageſimo nono, Edinburgi etiam in annis MDLI. & MDLII. reſpective tenorum & ſolemnitatum inhærens, eadem decreta, conſtitutiones & ſtatuta ratificari, approbari, & confirmari, quatenus in præſenti concilio immutata, declarata, & innovata non ſunt, ipſaque inviolabiliter obſervanda decrevit, eisdem quoque ledis, vis & diſcuſſis, præſentis concilii auctoritate robur adhiciens.

Jam ſequuntur ſtatuta edita in concilio provinciali celebrato in oppidum mar-tis & Aprilis anni Domini MDLVIII. & MDLIX. reſpective.

I. Hæc præſens ſynodus priorie apud Linlythgho inchoati, Edinburgi finiti MDXLIX. conſtitutionibus adhærent, ratificat & acceptat decretum concilii Baſilienſis contra concubinatorios promulgatum, & in prædicto priori concilio per eccleſiaſticos hujus regni receptum, in omnibus ſuis clauſulis obſervandum, & executioni demandandum, tam ab archiepiſcopos epiſcopoſque & eorum ſuffraganeos, quam ab alios prælatos, ac inferiores clericos hujus regni per metropolitanos in epiſcopos ſuffraganeos, & epiſcopos in alios clericos inferiores reſpective; & ne reverendiſſimus Johannes S. Andreæ archiepiſcopus, hujus regni primas, legatus natus, &c. nec non reverendiſſimus Jacobus, Glaſguenſis archiepiſcopus, ac eorum reverendi ſuffraganei, & alios inferioribus eccleſiæ onera gravia alligare, & ſuis forte privilegiis & exemptionibus ſibimetipſis liberius indulgere, ſua ſponte in bonum aliorum exemplum ſubmiſerunt ſe conſilio, requiſitioni, & admonitioni faciendæ per reverendos patres epiſcopum Dunkeldenſem, poſtulatos candidæ caſæ, & Roſſenſem; nec non prælobos & doctos viros magiſtrum Johannem St. T. Clar, decanum de Reſtalrig fratrem Joannem Gilſoun, provincialem ordinis de Fratribus Prædicatorum hujus regni, & facultatis theologicæ univerſitatis S. Andreæ; Civitatis decanum, Joannem Wyrtrame, ſacræ theologiæ profeſſorem, nobilemque virum metropolitanæ S. Andreæ ſupprioremque; ut ipſi inquirant de obſervatione præſentis ſtatuti per eoſdem non per ſe quam exercenda, ne exercenda in inferiores pro obſervatione ejuſdem. Et ut commodius diſti inquiſitores ſuo fungantur munere, convenient Edinburgi bis ſingulis annis, primo videlicet mali, & 15. Januarii, ubi diligenti inquiſitione prahabita per dictos ſex, quinque, aut ſaltem quatuor illorum, ſi quid contradictione dignum deprehenderint, primum, prædictos reverendiſſimos archiepiſcopos chriſtiano more & charitative admonebunt; deinde provinciali concilio, ſi neceſſe fuerit, referant; poſtremo ſanctiſſimo noſtro papæ abique ulla mora aut conſolatione, quod coram Domino judice reſpondere voluerint, intiment & notificent; & ſi quemquam ex dictis ſex, extra regnum fore, aut vita defunctum ultra ſpatium ſecundi ſtatis alium in locum absentis vel demortui ſurrogare. Præterea conciſium hoc decrevit, ut nam archiepiſcopi, quam epiſcopi currere prædictum ſtatutum concilii Baſilienſis dein continentia obſervandum in, omnes & ſingulos abbates, priores, commendatarios, & alios quoſcunque inferiores clericos exemptos ſuarum diœceſeon, reſpective, aliter abſque præjudicio ſui ordinis.

II. Circa proles eccleſiaſticorum.

Inhibet præterea hæc ſynodus, ne qui prælati, aut alii eccleſiaſtici inferiores ſuas proles ex concubinatu ſuſceptas, in ſuis familiis, aut conſeriis alant, aut teneant, & ne altra quarelidem, et id non palam ſingulis trimeſtribus in eorum familia monentur, ſub pœnis ducentarum librarum prima vice per archiepiſcopum in præmiſſis culpabilem, & centum librarum per epiſcopum, aut alium prælatum, ſub pœna arbitraria & ſecundo inferiores clericos arbitrio ordinarii injungenda, levanda, & in pios uſus applicanda, & tertio quadruplicanda.

III. De non promovendis ſilii presbyterorum in eccleſia patrent.

Vetat quoque, ne ullus archiepiſcopus, aut alius prælatus ſuas proles dicebe, aut indirebe ad beneficia quæcunque eccleſiaſtica in ſuis eccleſiis promoveat, aut promoveri patiatur; alioqui promotio vel provi-

ANNO CHRISTI 1559.

viſo deſuper conceſſa, ipſo facto nulla ſit & invalida, ſic quod licitum ſit ſuperiori, vel cui devolvitur poteſtas conferendi tale beneficium, libere conferre cleſico idoneo, cui voluerint; non obſtante prædicta collatione, vel proviſione antea contra juris diſpoſitionem, & præſentis ſtatuti tenorem facta. Et ut præſens ſtatutum debitum ſortiatur effectum, concilio viſum eſt expedire reginam obnixe rogandam, quatenus literas ſuppliatorias ad SS. D. N. papam mittat, eidem ſanctitati ſuppliando, ut nullas diſpenſationes adverſas prædictum ſtatutum impoſterum concedat. Et ſi forte contingat, nulla tamen habita hujus ſtatuti, obtentæ fuerint, ipſo jure nullæ ſint & irritæ.

IV. De non elocandis filiabus prælatorum, & eccleſiaſticorum baronibus de patrimonio Chriſti.

Inhibet ſimiliter hæc præſens ſynodus, nequi prælati, aut quicunque eccleſiaſtici per ſe vel alios quoſcunque, filias ſuas baronibus, aut aliis terrarum dominis (ſupra ſummam centum librarum annui hæreditarii proventus habentibus, de patrimonio Chriſti dotent, aut in matrimonio collocent, ſub pœna tantundem pecuniæ, quantum dotis nomine promiſſum, datumve fuerit. Et quidem, & in aliam uſum exigendi, inque plos uſus diſponendi; neque etiam filios ſuos barones aut terrarum dominos ultra ſummam centum librarum annui hæreditarii proventus efficiant, ſub pœna tantundem levandi, & repetendi, quatenus literæ valeretur; terras autem eccleſiaſticas, aut alias ad eorum beneficia ſpectantes, vel decimas dictis ſuis parentibus & consubinis directe vel indirecte nullo modo alienent, vel alienent; quod ſi ſecus factum fuerit, caſſe ſint locationes & aſſedationes ipſo facto & jure.

V. De familiis & ſervitoribus eccleſiaſticorum.

Statuit præterea hæc ſynodus, ut nullus prælatus aut eccleſiaſticus, cujuſcunque ſtatus, gradus, dignitatis, aut præeminentiæ exiſtat, teneat, aut alat in ſua familia, vel comitatu, aut ullo quoridiano officio, quaſcunque perſonas de hæreſi ſuſpectas aut qui facrificandæ miſſæ facrificio, & aliis divinis officiis intereſſe deſignantes; dictos ſaltem dominicis, & majoribus feſtis, vel qui contemnunt eccleſiæ Sacramenta, vel qui contra fidem catholicam, et orthodoxorum partium ſententiam erroneas teneant opiniones, ſed ſtatim ubi hujuſmodi reperti fuerint culpabiles, ab eorum conſortio, ſervitio & familia removeantur, prout iidem prælati reſpondere voluerint coram ſummo judice; adeoque ſint diligens inquiſitio per ordinarios, ſub pœnis ducentarum librarum in ſingulos archiepiſcopos & alios prælatos, abbates ſ priores, & commendatarios in præmiſſis culpabiles, pro prima vice, & duplicanda pro ſecunda vice, & tertia vice triplicanda; & ſic deinceps arbitraria in eccleſiaſticos inferiores arbitrio ordinariorum.

ANNO CHRISTI 1559.

VI. Ne clerici exerceant mercaturam.

Similiter ſtatuit decretum prioris concilii mercaturam, & ſecularia negotia per eccleſiaſticos veranda, & prohibens, ad unguem obſervandum; addendo, quod ſi qui prælati, aut alii eccleſiaſtici per ſe, vel alios emant vendantve, a piſces, ſal, bitumen, lanam, vel alias quaſcunque merces lucri cauſa, ut empta revendant, hujuſmodi merces, aut eorum valores a talicierico negotiatore exigantur, & leventur pro prima vice (nomine multæ intelligitur poena alicujus delicti, nulla imponitur ad arbitrium) & ſi talis clericus negotiator pertinaciter, & exigatur duplum ejuſdem per ordinarium locci, vel ſuperiorem ejuſdem in pia opera applicandum.

VII. De habitibus.

Statutum eſt et ordinatum, quod conſtitutiones prioris concilii de habitibus et tonſura eccleſiaſticis, et eccleſiaſticarum vivorum executioni demandentur, eriam in ipſos abbates, priores, commendatarios, & alios quoscunque beneficiis eccleſiaſticis gaudentes, ſub pœna arbitrionis quarta partis proventuum tantum beneficiorum per ordinarium vel ſuperiorem levanda, et pils uſibus vel ſuperiorem levanda, et pils uſibus applicanda. Præterea ſtatuit, ut literatur ſimiliter omnes et ſingulos archiepiſcopos et epiſcopos hujus regni, quatenus in publico et in eccleſia ſuper inadmenitis ſineis, vid. ſuis rocheris congruis temporibus utantur.

VIII. De celebratione horarum canonicarum, & de ſacrificio miſſæ.

Præterea hoc præſens concilium rogat, & in vicibus Jeſu Chriſti hortatur omnes, & ſingulos prælatos, & alios quoſcunque eccleſiaſticos, ut præſentis ſtatuti declaratio-lium miſſæ ſacrificium in conſpectu populi celebrent ad Dei honorem, quo facilius populus humilibus animis ad pietatem & religionem moveant; inquirant quoque ordinarii, an ſacerdotes & beneficiati dicant, & quotidie recitent horas canonicas & alia divina officia, & interſint ſacrificio miſſæ, ſalrem diebus dominicis, et aliis feſtis; et ad hoc per ordinarios moneantur, & compellantur ſub pœnis arbitrariis in ipſos infligendis.

IX. De viſitatione monaſteriorum.

Inſuper decrevit, quod ſtatutum prius editum pro viſitatione monaſteriorum, monachorum & monialium diligenter obſervetur, & quod ordinarii per ſeipſos, aut eorum fide dignos commiſſarios viſitent ſingula monaſteria etiam exemptorum intra ſuas diœceſes, ſecundum formam concilii Tridentini, & de ſingulis, quæ corrigenda ſunt, inquirant, et corrigant; et curent, ut ſufficiens numerus religioſorum in illis ſuſtenetur per facultates et reditus loci, ut honeſte tractentur tam monachi, quam moniales in victu, veſtitu, et in aliis neceſ-

ANNO CHRISTI 1559.

A

ANNO CHRISTI 1559.

B

C

D

E

F

G

H

I

K

L

M

N

O

P

Q

R

S

T

V

X

Y

Z

aa

bb

cc

dd

ee

ff

gg

hh

ii

kk

ll

mm

nn

oo

pp

qq

rr

ss

tt

vv

xx

yy

zz

aaa

bbb

ccc

ddd

eee

fff

ggg

hhh

iii

kkk

lll

mmm

nnn

ooo

ppp

qqq

rrr

sss

ttt

vvv

xxx

yyy

zzz

aaaa

bbbb

cccc

dddd

eeee

ffff

gggg

hhhh

iiii

kkkk

llll

mmmm

nnnn

oooo

pppp

qqqq

rrrr

ssss

tttt

vvvv

xxxx

yyyy

zzzz

aaaaa

bbbbb

ccccc

ddddd

eeeee

fffff

ggggg

hhhhh

iiiii

kkkkk

lllll

mmmmm

nnnnn

ooooo

ppppp

qqqqq

rrrrr

sssss

ttttt

vvvvv

xxxxx

yyyyy

zzzzz

aaaaaa

bbbbbb

cccccc

dddddd

eeeeee

ffffff

gggggg

hhhhhh

iiiiii

kkkkkk

llllll

mmmmmm

nnnnnn

oooooo

pppppp

qqqqqq

rrrrrr

ssssss

tttttt

vvvvvv

xxxxxx

yyyyyy

zzzzzz

aaaaaaa

bbbbbbb

ccccccc

ddddddd

eeeeeee

fffffff

ggggggg

hhhhhhh

iiiiiii

kkkkkkk

lllllll

mmmmmmm

nnnnnnn

ooooooo

ppppppp

qqqqqqq

rrrrrrr

sssssss

ttttttt

vvvvvvv

xxxxxxx

yyyyyyy

zzzzzzz

aaaaaaaa

bbbbbbbb

cccccccc

dddddddd

eeeeeeee

ffffffff

gggggggg

hhhhhhhh

iiiiiiii

kkkkkkkk

llllllll

mmmmmmmm

nnnnnnnn

oooooooo

pppppppp

qqqqqqqq

rrrrrrrr

ssssssss

tttttttt

vvvvvvvv

xxxxxxxx

yyyyyyyy

zzzzzzzz

aaaaaaaaa

bbbbbbbbb

ccccccccc

ddddddddd

eeeeeeeee

fffffffff

ggggggggg

hhhhhhhhh

iiiiiiiii

kkkkkkkkk

lllllllll

mmmmmmmmm

nnnnnnnnn

ooooooooo

ppppppppp

qqqqqqqqq

rrrrrrrrr

sssssssss

ttttttttt

vvvvvvvvv

xxxxxxxxx

yyyyyyyyy

zzzzzzzzz

aaaaaaaaaa

bbbbbbbbbb

cccccccccc

dddddddddd

eeeeeeeeee

ffffffffff

gggggggggg

hhhhhhhhhh

iiiiiiiiii

kkkkkkkkkk

llllllllll

mmmmmmmmmm

nnnnnnnnnn

oooooooooo

pppppppppp

qqqqqqqqqq

rrrrrrrrrr

ssssssssss

tttttttttt

vvvvvvvvvv

xxxxxxxxxx

yyyyyyyyyy

zzzzzzzzzz

aaaaaaaaaaa

bbbbbbbbbbb

cccccccccccc

dddddddddddd

eeeeeeeeeeee

ffffffffffff

gggggggggggg

hhhhhhhhhhhh

iiiiiiiiiiii

kkkkkkkkkkkk

llllllllllll

mmmmmmmmmmmm

nnnnnnnnnnnn

oooooooooooo

pppppppppppp

qqqqqqqqqqqq

rrrrrrrrrrrr

ssssssssssss

tttttttttttt

vvvvvvvvvvvv

xxxxxxxxxxxx

yyyyyyyyyyyy

zzzzzzzzzzzz

aaaaaaaaaaaaa

bbbbbbbbbbbbb

ccccccccccccc

dddddddddddddd

eeeeeeeeeeeeee

ffffffffffffff

gggggggggggggg

hhhhhhhhhhhhhh

iiiiiiiiiiiiii

kkkkkkkkkkkkkk

llllllllllllll

mmmmmmmmmmmmmm

nnnnnnnnnnnnnn

oooooooooooooo

pppppppppppppp

qqqqqqqqqqqqqq

rrrrrrrrrrrrrr

ssssssssssssss

tttttttttttttt

vvvvvvvvvvvvvv

xxxxxxxxxxxxxx

yyyyyyyyyyyyyy

zzzzzzzzzzzzzz

aaaaaaaaaaaaaaa

bbbbbbbbbbbbbbb

cccccccccccccccc

dddddddddddddddd

eeeeeeeeeeeeeeee

ffffffffffffffff

gggggggggggggggg

hhhhhhhhhhhhhhhh

iiiiiiiiiiiiiiii

kkkkkkkkkkkkkkkk

llllllllllllllll

mmmmmmmmmmmmmmmm

nnnnnnnnnnnnnnnn

oooooooooooooooo

pppppppppppppppp

qqqqqqqqqqqqqqqq

rrrrrrrrrrrrrrrr

ssssssssssssssss

tttttttttttttttt

vvvvvvvvvvvvvvvv

xxxxxxxxxxxxxxxx

yyyyyyyyyyyyyyyy

zzzzzzzzzzzzzzzz

aaaaaaaaaaaaaaaaa

bbbbbbbbbbbbbbbbb

cccccccccccccccccc

dddddddddddddddddd

eeeeeeeeeeeeeeeeee

ffffffffffffffffff

gggggggggggggggggg

hhhhhhhhhhhhhhhhhh

iiiiiiiiiiiiiiiiii

kkkkkkkkkkkkkkkkkk

llllllllllllllllll

mmmmmmmmmmmmmmmmmm

nnnnnnnnnnnnnnnnnn

oooooooooooooooooo

pppppppppppppppppp

qqqqqqqqqqqqqqqqqq

rrrrrrrrrrrrrrrrrr

ssssssssssssssssss

tttttttttttttttttt

vvvvvvvvvvvvvvvvvv

xxxxxxxxxxxxxxxxxx

yyyyyyyyyyyyyyyyyy

zzzzzzzzzzzzzzzzzz

aaaaaaaaaaaaaaaaaaa

bbbbbbbbbbbbbbbbbbb

cccccccccccccccccccc

dddddddddddddddddddd

eeeeeeeeeeeeeeeeeeee

ffffffffffffffffffff

gggggggggggggggggggg

hhhhhhhhhhhhhhhhhhhh

iiiiiiiiiiiiiiiiiiii

kkkkkkkkkkkkkkkkkkkk

llllllllllllllllllll

mmmmmmmmmmmmmmmmmmmm

nnnnnnnnnnnnnnnnnnnn

oooooooooooooooooooo

pppppppppppppppppppp

qqqqqqqqqqqqqqqqqqqq

rrrrrrrrrrrrrrrrrrrr

ssssssssssssssssssss

tttttttttttttttttttt

vvvvvvvvvvvvvvvvvvvv

xxxxxxxxxxxxxxxxxxxx

yyyyyyyyyyyyyyyyyyyy

zzzzzzzzzzzzzzzzzzzz

aaaaaaaaaaaaaaaaaaaa

bb

ANNO CHRISTE 1559.

De vesto imaginum usu.

Articulus III.

Imagines Christi & sanctorum sunt liberæ ad eorundem repræsentationem & imitationem, & eadem absque idolatria & opprobriis reverenter tractandæ sunt.

De purgatorio post hanc vitam.

Articulus IV.

Firmiter credendum est post hanc vitam esse purgatorium pro animabus in quo pœna adhuc debita peccatis exsolvitur, quibus tamen subveniur piis vivorum operibus, quo citius liberentur.

De exiſtentia corporis & ſanguinis Chriſti in Euchariſtiæ ſacramento.

Articulus V.

In Eucharistiæ sacramento est reipsa verum corpus Domini nostri Jesu Christi; hoc est, vera caro & verus sanguis ejusdem, immo totus Christus; Deus & homo: unde in eadem non panem, non vinum, non cæsum etiam, quæ oculis corporeis obiicitur, species, sed Dominum nostrum Jesum Christum crucifixum recte adoramus, sive in missa, sive extra missam, ubicunque eucharistia tepotita fuerit, aut quoties in supplicationibus publicis a sacerdote circumfertur.

De laicorum communione ſub una tantum ſpecie.

Articulus VI.

Non est laicis ad salutem necessaria sub utraque specie communio, sed juxta legitimam ecclesiæ sanctionem sub altera tantum panis vid. sacramentum exhibere sufficit, quia in sacramento & sanguinem atque adeo totum Christum sub una duntaxat specie sumi credendum est.

De utilitate miſſæ.

Articulus VII.

Missæ sacrificium in recordationem passionis Christi institutum, ejusdem passionis virtute vivis & mortuis prodest.

De legitimo ſacramenti cuchariſtiæ miniſtro.

Articulus VIII.

Evangelico tantum sacerdoti secundum ecclesiæ istitum legitime ordinato eucharistiæ sacramentum benedicendi, conficiendi, aut administrandi potestas concessa est.

A

ANNO CHRISTE 1559.

XVII. De exhortationibus ante miniſterium ſacramentorum.

Insuper ut populus Christianus sacramentorum ecclesiæ verum efficiam, vim, ac usum facilius ac commodius intelligere valeat, statuit hoc præsens concilium quædam exhortationes, cæteris præcedentes declarationes sacramentorum baptismi, sacrosanctæ eucharistiæ, extremæ unctionis, matrimonii authoritate hujus concilii ordinandas; & inferius inferendas, quas singuli parochi, vel alii presbyteri eorundem sacramentorum legitimi ministri, ipsa sacramenta ministraturi, singulis suam propriam & debitam exhortationem præmittant, publice & distincte recitent; & legant singuli curati & vicarii, dum facere missæ sacrificium diebus dominicis & aliis majoribus festis sunt celebraturi, infrascriptam exhortationem; & ejusdem sacrificii declarationem publice in ecclesia similiter legant, quo populus christianus majori pietatis affectu tolum divinis assistat, & interim, & idem observent episcopi in ministratione sacramentorum, confirmationis & ordinis, & confessarii sacerdotes in sacramento pœnitentiæ, quo quidem exhortationes in calce (a) hujus concilii inscribuntur.

B

XVIII. De religioſis ad univerſitates mittendis.

Statuit & decrevit præsens synodus, quod flatuntum antea desuper editum exercitorii mendetur circa religiosos, ad universitates gratia studii mittendos; & singulis abbates, priores, & commendatarii exhibeant & præsentent ipsis ordinariis nomina eorum, qui mittuntur ad universitates, intra binc & primum diem mensis Augusti proximi, & similiter teftimoniales literas ipsius universitatis, in qua fuerint recepti, & desuper diligens inquisitio per ordinarium fiat.

C

XIX. De qualitate promovendorum ad beneficia.

Hæc præsens synodus diligenter attendens quamplurima oriri scandala in ecclesia Dei, dum indolenti ætate, moribus, & doctrina aflumuntur, & ad ecclesiastica beneficia promoventur, statuit & decrevit, ut nullus inposterum assumatur, aut quovis modo promoveatur ad quodcunque ecclesiasticum beneficium per ordinarium loci, vel quemcunque alium, ad quem de jure vel consuetudine collatio vel provisio, seu quæ vis alia dispositio pleno jure, & aliter ad præsentationem aliquius patroni pertinet, nisi præsens per ordinarium diligenter examinatus, ab eodem inveniatur idoneus ad exercendum & implendum officium tali beneficio annexum: alioqui collationes, provisiones, & dispositiones hujusmodi eo ipso nullæ sint & invalidæ; & eo in casu pertelas dispositendi & conferendi, ea vice, duntaxat, ad superiorem, cui de jure provisio

D

E

F

ANNO CHRISTE 1559.

visio in casu devoluto pertinet, devolvatur, acti hujusmodi collatio minime facta fuisset. Et pro observatione præsentis fluxi concilium decrevit serenissimam dominam nostram regnam obnixe & humiliter deprecandam, ne quemquam ad episcopatum, monasteria, prælaturas, seu quodcunque aliud beneficium ad præsentationem, seu fupplicationem, aut nominationem regiam spectans & pertinens, nominet, præsentet, aut promovere patiatur, nisi moribus, scientia, & ætate ad officium diebo beneficio annexum, ad Dei honorem, & populi ædificationem exercendum idoneus, & qualificatus reperiatur; onerando conscientiam domini ordinarii admittentis seu conferentis, ne in districto Dei judicio fanguis perceuntium de ejus manibus requiratur. Et pari modo concilio expedire visum est, literas supplicatorias ad fanctissimum dominum nostrum papam mittendas, ne quemquam ad prælaturas, vel alia quecunque beneficia promoveat, aut promoveri patitur, nisi ætate, moribus, & scientia idoneum.

(a) Declaratio hic in Mſs. habetur non ut ſequitur.

XX. De executoribus teſtamentorum datorum.

Hæc synodus provincialis volens & cupiens damno & indemnitati prolium, pupillorum, & aliorum in rebus & bonis ab intestato decedentium interesse habentium occurrere, & de remedio providere, flatuit & decrevit, & ordinavit, quod in futorum nulli detur aut confirmentur executores dati ad bona ab intestato decedentium, vel extra testamenta emissa, nisi pravio edicto publico tempore divinorum in ecclesia parochiali defuncti; saltem per quindecim dies anteas citando interessentes bonorum talis defuncti, & omnes alios interesse habentes, debite executo, & indorsato, per literas, & quidam magis idoneo juxta discretionem ordinarii de proximioribus agnatis, vel cognatis defuncti, si comparuerint, in executores datives confirmetur, cum tamen sufficiente cautione de fideli & debita dispositione & administratione bonorum & computo ad finem anni a die confirmati testamenti comparendi reddendo & faciendo; nec non de debita responsione solutionis debitorum eviderum, creditoribus, si qui sunt pro rata bonorum, absque tamen præjudicio bonorum pertinentium aliorii & prolibus defuncti, & casu, quo agnati cognati sunt, ut præmittitur, citati recusaverint onus executorie accepere, vel non comparuerit, constituantur per ordinarium alii viri probi, & boni testimonii, qui illud officium cum fidelicautione dicto executore: prohibet quoque, ne qui locorum ordinarii sibi ipsis aut suis familiaribus aliquas de dictis bonis, præter quotam solitam, recipiant, vel assignent.

XXI. De mortuariis.

Item in relevamen & subsidium pauperum, ad tollendum ſtrepitum & murmur contra mortuaria obloquentium eadem in futurum folvenda, prout sequitur, decrevit; videlicet defuncti rerum bonis in inventario, debitis abſtractis, in debitas partes divisis, ubi defuncti pars ad decem libras monetæ Scoticanæ rantum fe extenderit, vicario illius ecclesiæ in compositione pro annuali sine mortuario perfolvet solito, & vefte ſuperiori ſolvantur quadraginta ſolidi tantum; ubi defuncti pars ad ſummam decem librarum ſe non extenderit, ſed infra eandem ſummam uſque ad viginti ſolidos reſpective in compoſitione, de qua ſupra, ſolvatur vicario de dicta parte defuncti, pro rata quadraginta ſolidorum de decem libris, & quando defuncti pars viginti ſolidos non excederit, nihil inde ſolvatur pro mortuario, vel veſte ſuperiori. Et vice verſa defuncti pars ultra ſummam decem librarum ſic monetæ Scoticanæ ſe extenderit, tum ſatisfaciat vicario rerum præmiſſis, ut antea conſuetum eſt; non obſtante præſenti conſtitutione. Circa barones vero & burgorum incolas ſervetur ritus conſuetudo. Si qui autem defunctorum juſta inentaria non fecerint, aut bona in ipſis inventariis contenta juſte non extimaverint, tunc per ordinarios in vicariorum favorem de remedio provideatur opportuno: & in ſingulis epiſcoporum ſynodis hoc ipſum ſtatuatur & publicetur, non obſtante præcedenti conſtitutione.

XXII. De terris ad eccleſias ſpectantibus in fraudi firmas, aut feudifirmas minime locandis.

Penſato diu eccleſiæ incommodo, ſubditorum hujus regni depauperatione, & magno inde exorto, præſertim belli tempore, & alias, defecto ſubſidio, quo ſuperiores regni viorum, diſpendio per locationem terrarum eccleſiæ ſpectantium in feudo, emphiteuſi, & alias affectationibus & arrendationibus, aliis perſonis, quam antiquis nativis tenentibus, poſſeſſoribus & elaboratoribus terrarum; verſa & prohibet præſens concilium, ne quis archiepiſcopus, epiſcopus, abbas, prior, prioriſſa, commendatarius, præpoſitus, decanus, ſubdecanus, præcentor, thiſaurarius, officialis, archidiaconus, archidiaconus, archidiaconus

ANNO CHRISTI 1559.

dem poena canonici, & prebendarii ex cathedralibus & collegiatis ecclesiis in tertia parte fuorum beneficiorum, ac religioni ex convenibus religiosorum & monasteriorum in tertia parte fuæ portionis pro uno anno, simili modo in pios usus arbitrio ordinarii diocesani applicanda, punientur; ipsis nihilominus silentiariobus, seu locationibus contra præsentis statuti tenorem factis seu faciendis, nullo omnino existentibus & invalidis ipso facto & jure; super quibus uniuscujusque diocesis ordinarius singulis annis teneatur diligenter facere inquisitionem. Et præterea statuimus ell casu, quo aliqui ex dictis renentibus & terrarum laboratoribus, qui tales locationer obtinuerint, aut quos in posterum obtinere contigerit eandem in materia super præmissa, in favorem quorumcunque, ex quavis causa reiignare voluerint; tum eo in casu non licebit dictis archiepiscopis, episcopis, abbatibus, prælatis, vel aliis dictis ecclesiasticis beneficiatis in dictis feudis vel locationibus recipere vel admittere quascunque alios existentes majoris gradus & potentiæ, quam dicti reiignantes existiterint, dummodo sufficientes facere ad hujusmodi terras occupandas, & pro eisdem juxta tenorem locationis respondendis; provisio tamen, quod si contigerit dictos tenentes & laboratores fundorum deficere in solutione censuum, vel aliud committere, propter quod hujusmodi locationes amittere debeant, & ad illos jure amoveri, eo casu licebit dictis archiepiscopis & ecclesiasticis beneficiatis, talibus tenentibus amotis, vel eadem terras sibi propriis bonis occupare, (a) vel aliis personis non majoris gradus & conditionis, sufficientibus tamen laboratoribus, & non aliis locare, sub poena tertiæ partis fructuum fuperdictorum, necnon nullitatis hujusmodi locationis fructuum ipso facto & jure. Quantum vero ad glebas ecclesiasticas attinet, verae & propriæ per fe provisis, ne aliter modo, aut ex quavis causa in feudum seu emphiteosim locentur, aut etiam ultra triennium, & hoc durante laboratoribus & occupatoribus earundem de præsenti existentibus pollicitis, & non aliis, sub poenis supradictis; præsenti statuto pro quinquennio proxime futuro durantaxat duraturo.

(a) forte applicare.

XXIII. De decimis.

Statutum item & ordinatum extat in favorem pauperum colonorum et agricolarum; quod decimæ garbales, quæ de præsenti in manibus feu libera dispositione archiepiscoporum, episcoporum, abbatum, priorum, commendatariorum, priorissarum, monialium, præpositorum, ecclesiarum tam cathedralium, quam collegiatarum, canonicorum, vel personarum earum, rectorum, seu aliorum quorumcunque ecclesiasticorum virorum, tam religiosorum quam secularium, aut per ipsos earum ecclesiasticos ad eorundem proprios usus occupantur, aut ipsis colonis et agricolarum laboriosissimis locentur et affectentur, nisi ipsorum colonorum obitus dilatis nominum, sine decimis, hujusmodi

ANNO CHRISTI 1559.

ecclesiasticis viris reditus confusos et positivos solitos, saltem communiter ad decennium jam proxime perfolvere, et sufficientem causam non pro solutione hinda præbare. Quod si ipsis colonis seu occupatoribus terrarum recusantibus tales decimas, aliis locare contigerit, tunc hujusmodi locatio pro triennio duntaxat stat; alias vero decimas, quæ in aliorum manibus ad longum vel breve tempus hoc saper literas allevationis..... sive roterantia exhibunt, omnibus modis tenentur ecclesiastici viri, ad quos earundem decimarum fructus pertinet, ipsis colonis seu terrarum occupatoribus, ut supra locare; quod si commode id effecre nequeant, omni fatiem ingenio talem conditionem cum decimis hujusmodi de novo conducendus inire studeant, quod colonis five laboratoribus juxta ratam occupationis eorundem moderato pretio fine allocatione locentur tales decimæ, ne advertus ecclesiasticos viros tali occasione oriantur scandala, aut murmur invaleant in posterum; super quibus earum executione singulorum oneratur conscientiæ, prout in die judicii respondere voluerint, præsenti ramen decreto pro quinquennio duntaxat duraturo.

ANNO CHRISTI 1559.

XXIV. De abbreviatione processuum curiarum conservatorum & officio procuratorum.

Statuit præterea omnia et singula statuta in priori concilio edita pro abbreviatione processuum curiarum consistorialium, & officio procuratorum observantur et debite executioni in judicio exhibeantur, ea quod in omnibus causis summarijs procedatur summarie, & de pleno sine strepitu judicii, amputatis dilationibus quantum fieri poterit. Quæ vero sint causæ summariæ in calce præsentis concilii inserentur, addendo insuper, quod quicunque procurator vel advocatus frivolam exceptionem repliendam, duplicandam, triplicandam, quadruplicandam in judicio exhibuerit, seu aliter manifeste deprehensus fuerit, pro prima vice poena 40. solidorum, pro secunda vice quinque librarum monetæ hujus regni, in pios usus, ad arbitrium judicis applicandorum absque remissione mulctetur; & teneatur ab officio procurandi vel advocandi in ea curia in perpetuum suspendatur & removeatur.

XXV. Quod nulla absolutiones detur ex motivo neque ad effectum agendi.

Statuit finaliter, quod nulla deinceps per archiepiscopos, episcopos, eorumve officiales & commissarios, vel alios quoscunque judices ecclesiasticos, ordinarios, vel delegatos, dentur absolutiones a sententiis excommunicationis, & alijs censuris ecclesiasticis ex quacunque causa fulminatis, cum illa clausula *propter motivum; ex motivo*, vel similibus clausulis; sed vel concedantur simpliciter, vel interatur causa in litem, propter quam dentur, aliquin nullius sint roboris vel momenti. Item quod in pœnarum nulla dentur absolutiones a quibuvis seu-

ANNO CHRISTI 1559.

tentiis excommunicationis, & alijs censuris ecclesiasticis, ex quacunque causa etiam contumaciæ fulminatis, ad effectum agendi, profequendi, judicandi, vel alicujus membri curiæ officium exercendi, nisi duntaxat testimonii conferendi causa; alioquin nullæ sint ipso jure & invalidæ.

XXVI. Quod in capitulis omnia capitularter gerantur.

Similiter statutum est, quod in omnibus capitulis & conventibus, in quibuscunque actibus capitularibus, omnia gerantur, et fant capitulariter; et in loco capitulari, tam quoad confensum præbandum, quam etiam quoad subscribendum et figillandum, alioquin facta et gesta nulla sint & invalida.

XXVII. De officialibus & commissariis episcoporum.

Statuit insuper, quod officiales et commissarii ordinariorum ipforumque delegati quicunque, sint sacerdotes, et aliter sufficienter qualificati pro jurisdictione ecclesiastica exercenda; et singuli archiepiscopi, episcopi, et alij jurisdictionem ordinariam habentes, hoc statutum executioni demandent, infra hinc et primum diem mensis Junii, superioribus negligentiam suorum inferiorum dicto die elapso fuppleturis.

XXVIII. De legitima ætate subditorum regni.

Præterea statuit et declarat, subditos hujus regni, quamprimum viceſimum primum ætatis fuæ annum compleverint, esse et debere censeri majores, ætatisque perfectæ; et ita judicandum in foro ecclesiæ, quod et in foro civili de jure et consuetudine hujus regni est observatum; et si quæ actiones coram judicibus pendent, secundum præsentis tenorem judicentur.

XXIX. De collectoribus ponarum.

Insuper statutum est, quod in singulis dioecesibus per ordinarios deputentur tres aut quatuor ecclesiasticæ personæ, habiles et sufficientes ad collectiones et levationem omnium et singularum poenarum pecuniarumque statutarum prædict. cum potestate easdem in pia opera, modis, quibus supra, et aliis legitimis, de eorundem ordinariorum respective consilio disponendi; qui etiam deputati teneantur in præsenti concilio provinciali dispensationis et dispositionis suæ rationem reddere.

XXX. Quod singuli parochiani interfint missæ sacrificio.

Item, quod a singulis ordinariis per ecclesiarum rectores leventur literæ monitoriales, ut singuli parochiani divinis officijs, et præsertim missæ sacrificio devote interfint, singulis annis per decanos rurales, et

ANNO CHRISTI 1565.

alios commissarios contra eos, qui adesse A dedigeantur, diligens inquisitio fiat.

XXXI. De forma literarum ordinariarum, & aliarum monitorialium exhibitoriarium exequendarum.

Statutum est, quod in futurum literæ monitoriales five inhibitoriales super provisionibus et collationibus beneficiorum, et fuperiores, dentur per locorum ordinarios, et eorum officiales sub poena excommunicationis cum hac clausula: *Quam panam in contrarium facientes incurrant ipso facto, & quas vos sic excommunicatas esse vestris & ubi expedit fuorum, dominicis & alijs B festivis diebus tempore fummæ Missæ & divinarum recommunicatas denuncietis & publicetis.*

XXXII. De ratione pro minutis decimis & oblationibus ante Pascha faciendis.

Cum juxta apostoli sententiam non solum ab omni malo, verum etiam ab omni specie mali abstinendum sit, maxime vero circa ecclesiæ sacramentum, ad vivificandum populare mortuos, præsertim tempore Paschæ, C dum in sacramenti corporis & sanguinis Christi mysterio, in exigendis minutis decimis, et aliis quibuscunque oblationibus ecclesiæ ministros adeo contingit esse solicitos, ut in grave christianorum scandalum rudi laicum populo, qui nescit, quæ in ecclesia fiertant, ratione vestimenti reddendi, videantur augustissimum illud sacramentum venundare; statuit et ordinat hoc synodus, ut ecclesiarum vicarii, prout singulis eorum manebit, cum suis parochianis paulo ante Quadragesimam in mense Februario pro decimis hujusmodi minutis, five personalibus five mixtis, aliis quoque oblationibus ecclesiæ debitis, rationem ineant, et ad hunc effectum literas D monitoriales in forma debita a suis ordinariis respective levent, impetrent, et executioni demandare curent, ut in paschali solemnitate populus christianus liberius orationi vacet, idemque sacramentum ardentiori pietatis affectu, divinoque terrore percipiatur, cum eatenus temporis exactione penitus interdicta: spontaneæ autem oblationes, facto dicti sacramenti ministerio, ab eis qui libere offerre voluerint, recipiantur; ac nihil exigatur, ut supra.

XXXIII. De baptizatione infantum secundum formam a Christo inſtitutam, & ab ecclesia receptam.

E Quoniam Paulus Methveen, Willelmus Harlawe, Johannes Grant, Johannes Wallockes, Johannes Parrie, & alii complures chathoicæ fidei & ecclesiasticæ unitatis deferentes, non solum pestifera hæresos doguata difemjnarunt, fed & novum, inusitatum, & nufquam ab ecclesia catholica hactenus receptum baptizandi modum, inducerunt, unde merito dubitari poſſit,

ANNO CHRISTI 1559.

utrum infantes, ab eis & similibus se baptizati, verum baptisma sint confecuti; pecne; proinde ut hujusmodi omnis ambiguitas tollatur; & infantum saluti turius ac melius consulatur; decrevit hoc synodus, ut vales infantes à sacerdotibus baptidus, ut vales infantes à sacerdotibus baptizentur secundum formam à Christo institutam, & ab ecclesia receptam, in qua quidem ecclesiæ forma sacerdotes proferant dem ecclesiæ forma sacerdotes proferant hæc verba: *Si tu es baptizatur ego non re baptizo; sed si non es baptizatus, ego te baptizo in nomine Patris &c.* adhiciendo *baptizo in nomine Patris &c.* adhiciendo etiam aspersionem, oleum, & alia inter baptizandum observari solita. Atque ut dibaptizandum observari solita. Atque ut dilium decretum ad honorem Dei & infantium salutem cito & facile fortiatur effectum, monet patrem & matrem dictorum infantium, ut illos deferant aut deferendos curent ad suas ecclesias parochiales, & præsentandos vicario, curato, aut alii sacerdoti illius sacramenti legitimo ministro, & hoc ante quindecim dies mentis proximi subsequentes, sub pœna excommunicationis majoris. Insuper prohibet præsens synodus, ne qui infantes impolterum baptizentur, nisi à sacerdotibus, & hoc secundum communem formam ecclesiæ, necessitatis articulo excepto, sub pœna excommunicationis majoris tam inparentem, quam in matrem, quam etiam in ministros, & patrinos, & matrinas, & aliis pœnis à jure statutis.

A *XXXIV. Ne sacramenta eucharistiæ aut matrimonii manifestentur, nisi secundum solitum formam ab ecclesia institutam.*

ANNO CHRISTI 1559.

Similiter prohibet hæc præsens synodus, ne quis impolterum præsumat minifrare sacramenta eucharistiæ & matrimonii, vel eadem recipere, nisi secundum solitum & consuetum formam ecclesiæ, hactenus rite observatam, & à sacerdotibus celebrari consuetam, sub pœna excommunicationis majoris, tam in ministrantes & celebrantes, quam etiam in eadem suscipientes.

B Apud eadem dominicanorum fratrum in concilio provinciali hujus regni Scotiæ incepto, ut supra, & finiendo seu finito die 10. mensis aprilis, anno Domini millesimo quingentesimo quinquagesimo nono.

Nololio tive intimario concilii provincialis proxime futuri. Hæc præsens synodus significat, & intimat reverendis archiepiscopis, comumque episcopis, suffraganeis, abbatibus, prioribus, commendatariis, ac omnibus aliis hujus regni ecclesiasticis viris, sore concilium Edinburgi in coenobio dominicanorum die dominica septuagesimæ proxime futura; ut illic diligenter considerent, utrum omnia præsentis concilii decreta fint executioni demandata, atque ut ibidem mature consulterur de aliis rebus ecclesiasticæ disciplinæ, si quæ interim orianrur. Præterea vult præsens synodus, ut omnes ecclesiastici ordinis existimont se hac intimatione sufficienter monitos atque citatos ad dictum concilium proxime futurum.

PIUS

ANNO CHRISTI 1565.

PIUS PAPA IV.

Sedit ab anno 1559. usque ad annum 1565.

COLLECTORIS MONITUM.

Absoluto Tridentino concilio, cætterum quæ deinceps celebrata sunt per Christianum orbem concilirorum collectionem prætermittimus, & Severini Labbei editor profitetur. Nec sane plura dedit supra ea quæ necessaria duxit ut Labbeanam editionem fideliter reprasentaret. Quanquam excusatio illa quadam nova, Labbe plane intacta scimus. Hujus ego consilia rigorem moderatiore quadam temperandum ratus, omnia quidem omittam consilia facile obvia, cujus generis ea judico, quæ collectionibus conciliorum singularium gentium vel nationum ut Hispanica, Hungarica, Anglica offeruntur. Reliqua vero hoc usque palantia nec adhuc in familiam redacta ut non negligerem & singulorum dignitas postebat, & eruditorum desiderium, ex difficultate alias haberni fallacia effugiatur ipsa sunt. Acquisitendum illiet duxi, præmonitis tamen lectoribus ne me accusent ostitantia, si nihil hic viderint rarum, quæ à Pencio collectore primum omissa, sive me fortasse quæsierit.

ACTA CONCILII PROVINCIALIS

TRAJECTENSIS

Per reverendissimum & amplissimum dominum, D. Fredericum, Dei & apostolicæ sedis gratia archiepiscopum Trajectinensem,

Præsentibus reverendissimis episcopis comprovincialibus, abbatibus & prælatis, in civitate Trajectensi, & ecclesia Metropolitana indicti & celebrati, anno dom. millesimo quingentesimo sexagesimo quinto.

SESSIO PRIMA

Habita die duodecima mensis octobris.

Ex Batavia Sacra to. 11. p. 25.

IN hoc concilio provinciali fuerunt præsentes, reverendissimus dominus noster archiepiscopus Trajectinensis.

Reverendissimus dominus, Nicolaus a Nova terra, episcopus Harlemensis.

Reverendissimus dominus Nicolaus de Castro, episcopus Middelburgensis.

Reverendissimus dominus Joannes Knyff, episcopus Groningensis.

Reverendissimus dominus Remigius Drælas, electus & confirmatus Leovardiensis.

Reverendissimus dominus Joannes Mahusius, electus & confirmatus Daventriensis.

Qui quidem episcopi sunt comprovinciales reverendissimo domino archiepiscopo Trajectensi præfato.

Præter hos adfuit reverendissimus dominus Wilhelmus Lindanus, episcopus Ruremundensis, vocatur per reverendissimum dominum archiepiscopum Trajectensem, & admissus per suam reverendissimam Paternitatem Trajectensem in consilium, hoc, non ea quidem actione, quod esset comprovincialis, sed fuditius suæ P. reverendissimæ, tanquam decanus Hagiensis, & tanquam sacræ paginæ professor, cujus opera atque consilium suæ P. reverendissimæ Trajectensi usui esse potecit in hac synodo Provinciali.

Item fuerunt præsentes abbates S. Pauli Trajectensis, insulæ beatæ Mariæ partium Gelriæ, præpositus, & decanus metropolitanæ, præpositus S. Joannis, decani S. Salvatoris, S. Petri, S. Joannis, & S. Mariæ ecclesiarum Trajectensium, una cum magna copia canonicorum earundem quinque ecclesiarum Trajectensium.

Interrogati autem figillatim per reverendissimum dominum archiepiscopum omnes antedicti episcopi comprovinciales, abbates, præsati, decani & canonici ibidem præsentes, an ne velient recipere, accepiare, & parere statutis & decretis sacro sancti concilii oecumenici generalis Tridentini factis, quantum ad fidem nostram catholicam, sacramenta & ritus ecclesiæ catholicæ spectabant, respondentes iidem episcopi comprovinciales, abbates, & archidiaconi, præpositi & decani ac canonici præsentes omnes, uno succesive, ore, se ampliedi omnia & singula, in dicto sacro concilio Tridentino acta concernentia fidem nostram catholicam, sacramenta & ritus ecclesiæ catholicæ, & se penes illa vivere velle & mori.

Insuper recepto a reverendissimo domino nostro archiepiscopo præfato, prædictis episcopis comprovincialibus, abbatibus, archidiaconis, præpositis, prælatis, decano & canonicis harumodi responsis, declaravit quoque sua P. reverendissima in quoque obvius ulois ampliedi antedicta sacri concil-

ANNO CHRISTI 1565.

li Tridentini circa fidem catholicam, sacramenta & ritus ecclesiæ Dei decreta & conclusa.

Quibus peractis reverendissimus dominus Remigius Drutius, electus & confirmatus episcopus Leovardiensis, tam suo reverendissimi domini Joannis Mahusii, electi & confirmati episcopi Daventriensis nominibus, exhibuit antedicto domino nostro reverendissimo archiepiscopo literas clausas illustrissimæ ducissæ Parmensis gubernatricis, ad antedictum reverendissimum dominum nostrum archiepiscopum scriptas, quibus insuper ea celsitudo illustrissima de suo consilio & advisamento antedictos reverendissimos dominos episcopos Leovardiensem & Daventriensem ad hoc concilii provinciale, B non obstante eo quod nondum fint confecrati, admittendos esse, quo suis prudentia & consilio in eadem synodo provinciali necessaria ejusdem juvarent, dirigere, fuaque prudentia doctrina et experientia tractare.

Deinde reverendissimus dominus episcopus Middelburgensis, exhibuit quoque ibidem certum constitutionum & dispositionum mandatum per decanum & capitulum ecclesiæ cathed. Middelburgen. de persona venerabilis domini magistri Thome Mertsuorth, canonici ecclesiæ collegiatæ S. Martini Middelburgensis, factum, petens, quatenus reverendissimus dominus noster archiepiscopus eundem quoque dominum Thomam, ut procuratorem et commissarium antedictæ ecclesiæ cathedralis Middelburgensis, ad hoc concilium provinciale ad deliberandum et tractandum admittere dignaretur.

Quem quidem dominum Thomam licto prius fuæ deputationis mandato, reverendissimus dominus archiepiscopus ad idem concilium provinciale admisit.

Quo facto solutum et dimissum fuit concilium per dictum reverendissimum dominum nostrum archiepiscopum in christiano die horam nonam antemeridianam, quam fua P. reverendissima præsentibus hujus concilii hic in capitulo comparentibus præfixit. Actum anno et die præscriptis, in domo majori capitulari ecclesiæ Metropolitanæ Trajectensis.

SESSIO SECUNDA

Habita die jovis, undecima mensis Octobris anno proxime præscripto.

REverendissimus dominus noster archiepiscop. Trajectensis expositi partibus contentii provincialis, qualiter sancta synodus generalis Tridentina sesssione vicesimia quinta, cap. secundo præceperit & mandarit, prout sequitur.

Cogit temporum calamitas, et invalescentium hæresium malitia, ut nihil fit prætermittendum, quod ad populorum edificationem et catholicæ fidei præsidium vitamque posse pertinere; præcipit igitur sancta synodus patriarchis, primatibus, archiepiscopis, episcopis, et omnibus aliis, qui de jure aut consuetudine in concilio provinciali interesse debent, ut in ipsa prima synodo provinciali, quæ fieri poterit, tantis conciliis habenda ea omnia, et singula, quæ ab hac sancta synodo decreta vel statuta sunt, palam recipiant, nec non veram obedientiam summo Romano Pontifici spondeant et profiteantur, simulque hæreses omnes a sanctis canonibus et generalibus conciliis, præsertimque ab hac eadem synodo damnatas, publice detestentur, et anathematizent, etc. Idemque reverendissimus dominus noster archiepiscopus Trajectensis hæc infrequendo petiit, ut omnes patres hujus Provincialis concilii ita ut supra fecisse eft, faciant et fubscribant.

Comparuit eadem hac fessione nomine reverendi domini abbatis sancti Laurentii in Oosterbeeck, venerab. D. Christophorus Alberti, ejusdem conventu, provinc. de Brabantia, et spiritualibus designatus ob adversam ipsius domini abbatis valetudinem, qui quoque per reverendissimum dominum nostrum Trajectensem ad hoc concilium fuit admissus.

Deinde præfatus reverendissimus dominus noster archiepiscopus Trajectensis de communi consilio et assensu fuorum episcoporum comprovincialium, admonuit et requisivit omnes et singulos canonicos præsentiarum ecclesiarum Trajectensium barbaræ flantes, ut infra trium dierum spatium tunc et respective arbitrabitur, quatenus ad minus forcipe ad latum culmum, ita ut desit in C celero scandalum, idque sub pœna suspensionis a divinis, per privatione, quotidianarum distributionum, et ad eum modum eosdem suos barbas exinde abradi, et si vellet, gerere curetis.

Eodem die reverendus dominus abbas in Dickelingen pastor Transvulanæ miste fratrem Anchonium Bartholomæi facellanum suum, convenientem dicti monasterii, creaturum eundem dominum abbatem, prout id latius contineri dixit in literis ejusdem domini abbatis ad dominum decanum divi Petri Trajectensis scriptis, et per hoc concilium provinciale tradanda et concludendum fabscripturum quem reverendissimus D dominus archiepiscopus Trajectensis ad dictum concilium-provinciale admisit, salva tamen reverendissimo Trajectensi ineratione literarum ad eundem suum abbatem scribendarum.

Quo facto reverendissimus dominus noster archiepiscopus Trajectensis primo deinde alii comprovinciales episcopi et abbates, illustratione solemni mediante, receperunt, et acceptarunt decreta concilii Tridentini, quantum concernit orthodoxam fidem, sacramenta et ritus ecclesiæ catholicæ, execrantes, detestantes, et anathematizantes omnes et singulas hæreses per concilia generalia, et præsertim sacrum concilium Tridentinum damnatas, spondentes et promittentes obedientiam summo pontifici in præmissis: abbates autem adjecerunt de quidem modo præmisso recipere, acceptare, execrari, detestari, et anathematizare, salvis juramento sibi apostolice præstito, seu non juribus et privilegiis suorum ordinum.

Deinde archidiaconi, prælati, decani et canonici quinque ecclesiarum Trajectensium, (quorum nomina hic inferius sunt inserti) receperunt quoque et acceptarunt, stipulatione solemni etiam mediante, decreta fanci concilii Tridentini circa articulos præmissos, videl. quoad fidem, sacramenta et ritus ecclesiæ catholicæ. Nomina autem eorundem archidiaconorum, prælatorum, decanorum et canonicorum sequuntur.

Reverendus dominus Cornelius de Myero, præpositus et archidiaconus. Johannes van den Vecht, decanus metropolitanæ ecclesiæ. Bucho a Montzima, præpositus Emdanus.

Wilhelmus Taitz de Amerongen, decanus sancti Salvatoris. Jacobus Uten-Eng, decanus sancti Petri, Adrianus de Zuylen, decanus sancti Joannis. Dominus Johannes ab Hogelande, decanus beatæ Mariæ. Et canonici quinque ecclesiarum, videl. Wourse das de Coddenort sancti Petri, Joannes Scriver, sancti Salvatoris, præpositus Zutphanensis,

Lebuinus ter Spille, } beatæ
Arnoldus Collart, } Mariæ.
Theodoricus de Zuylen }
Joannes Bogaert, } sancti Petri.
Rodolphus Muyart præpo. }
situs Lydensis. } Metropolitanæ.
Johannes a Reusseau. }
Gerardus Rame. }
Wychardus Scuerinck, beatæ Mariæ.
Tylmannus à Merendael, S. Salvatoris.
Johannes de Davenoirde, Scolasticus metropolitanæ.
Jacobus Overtoorff, S. Salvatoris.
Johannes de Droishagen, Scolasticus beatæ Mariæ.
Gerardus de Vero, metropolitanæ.
Gerardus Bosch, S. Petri.
Albertus de Bozichem, S. Salvatoris.
Wilhelmus Pik, S. Joannis.
Joannes a Buchten, beatæ Mariæ.
Theodoricus Boncamp.
Otto de Maisem. } metropoli-
Joannes Arnius. } tanæ.
Joannes de Zuylen. }
Petrus Honthorit, S. Salvatoris.
Bernardus Coeckerl, beatæ Mariæ.
Joannes de Wael, metropolitanæ.
Gerardus Koopp. } S. Joan-
Bernardus Uyten-Eng. } nis.
Adelbertus a Nyebosch. } S. Salvatoris.
Heymannus Ruysch. } ris.
Gaspardus Oom, S. Petri.
Johannes de Renesse, S. Joannis.
Florentinus Herema, S. Salvatoris.
Maximilianus a Walscapple, metropolitanæ.

Albertus Boll. }
Theodoricus de Zuylen } beatæ
Lambertus van den Borch. } Mariæ.
Cornelius Junius }
Egbertus Luellinck. }
Valerius Cuyck. } metropoli-
Georgius de Renesse. } tanæ.
Gerardus Beyer. }

respective ecclesiarum Trajectensium.

Canonici D. Thomas Mertsuotius, commissarius ecclesiæ cathedralis Middelburgensis.

Item Fr. Cheistophorus Alberti, administrator in Oosthrouck, etiam reverendi dominibbatis sui infidem valetudinarii nomine acceptarit quoque, ut supra per abbates stipulatione mediante acceptatum fuit.

Et quia plerique canonicorum dictarum quinque ecclesiarum Trajectensium fuerunt absentes, decretum fuit et ordinatum per præsentis concilii patres, quod idem canonici admoniti per fuos respective decanos simili stipulatione recipient, et acceptabunt fancta decreta concilii decretæ, et quatenus idem catholicam, sacramenta et ritus ecclesiæ concernit.

Insuper decreverunt, unanimiterque statuerunt ejusdem concilii patres, quod crastina die in ecclesia Metropolitana Trajectensi in chori superiore parte publice legentur omnes & singuli articuli de hoc concilio Tridentino decreti, concernentes fidem nostram catholicam, sacramenta & ritus ecclesiæ: & si diei ille christianus non sufficiat legendis hujusmodi decretis, quod reliquum fuerit, legetur alebus sequentibus, quatenus omnes eosdem articulos canonice legendos esse, ut omnes eos intelligant, et si quidem palsata primitus ad certum temporis spatium magna campana.

Deinde reverendissimus dominus noster archiepiscopus Trajectensis auctorizavit dominum Adrianum Wilhelmi Scolasticum hujus concilii, ad instimandum rectoribus civitatis Trajectensis, ut & ipsi hoc idem campanæ civitatis publicum dando curent, necnon curatis & pastoribus civitatis Trajectensis.

Similiter fua P. reverendissima authorizavit quoque me Joannem de Lamzweerde Notarium infrascriptum, ad excipiendum, attestandum, & subscribendum omnia hujus Provincialis acta concilii.

Decernentes insuper quod exinde nihil aliud tractabitur, aut in hoc concilio Provinciali procedetur ulterius, nisi primitus publicatis diffi facri Concilii Tridentini circa fidem catholicam, sacramenta & ritus ecclesiæ editis statutis & decretis.

Quibus absolutis, Patres Concilii Batauræ ulterius ad alia procedendum, vel in Dhac domo capitulari, vel alio loco congruo ut Præsulis tibi visum erit, vel per se, vel per fuos legatos sufficienti mandato fuffultos comparere.

TERTIA SESSIO

Habita die decima mensis Octobris, anno ut supra.

REverendissimus dominus noster Archiepiscop. Trajectensis coram provincialis huius concilii conciliaribus retulit quam partem concilii facri Tridentini feliciter esse absolutam; nunc autem restare, ut secunda E pars quæ reformationem continet, publice legatur de canone ad canonem atque ad finem continuanda. Quo facto dixit fua P. reverendissima se communicaturam & respondaturam super articulis graviminum per Prælatos ecclesiarum Trajectensium, nec non capitula fuæ P. reverendissimæ exhibitis, nec non moderationes desuper per eosdem Prælatos, Archidiaconos & capitula respective conceptis. Denique fuæ P. reve-

ANNO CHRISTI 1565.

reverendissimam cum patribus hujus concilii conveniße, ut præmißis, absolutis denuncientur in hac synodo provinciali omnia & excessus omnium & singulorum, quæ in eodem concilio provinciali denunciari possunt; mandans insuper sua P. reverendissima mihi Notario infrascripto ad reformationem canonum lectarum procedere, prout idipsum sua P. reverendissimæ obsequens feci.

QUARTA SESSIONE,

Nempe decima sexta mensis Octobris, anno ut supra.

COntinuata fuit canonum lectura reformationum, quinque hac sessione absoluti non fuere, reverendissimus dominus noster Trajectensis præfixit diem crastinum ad eosdem ulterius legendum.

Die XVII. mensis Octobris, anno ut supra, fuit quinta Sessio.

Qua quidem Sessione, quandoquidem nec iidem reformationum canones sunt absoluti, ac proinde crastinus dies facer eß dies Lucæ, reverendissimus dominus noster præfixit patribus concilii diem perendinum ad boram nonam hic comparituris.

Die decima nona mensis Octobris, quæ fuit sexta Sessio, anno ut supra.

Absolutis canonibus super reformatione per sacrum Tridentinum concilium decretis, reverendissimus dominus noster archiepiscopus Trajectensis patribus concilii provincialis, reliquum quæ Clero præsenti dixit et proposuit, quod cum jam ad finem usque lecti sint canones et decreta reformationum, ac primæ archidiaconi, præsati, et capitula sua P. reverendißimæ nonnulla exhibuerint gravamina, declaravit sua P. reverendißima se eadem gravamina velle visitare, et cum ßris comprovincialibus episcopis communicare; eoque facto denuo capitulum seu patres concilii denuo convocare, et ße sua P. reverendißima hujus diei ßessionem absolvit.

Die vicesima secunda mensis Octobris, anno ut supra, fuit septima Sessio.

Priusquam patres hujus concilii essent congregati, reverendissimus dominus abbas monasterii in Dickelleghen, patriæ Transßulanæ, ßipulatione solemni præcedente, per me Notarium infrascriptum delectum ßbi, accepit, atque acceptavit omnia et ßngula decreta facti concilii generalis Tridentini, in quantum catholicam ßdem, sacramenta, sacrum ecclesiæ concernerent, et prout alii abbates eadem receperunt et acceptarunt, ejusdem, execrans etc.

Deinde congregatis in ßolito loco concilii hujus provincialis patribus, reverendißimus in Christo pater, amplißimußque dominus, archiepiscopus Trajectensis dixit, et proposuit archidiaconis, præfatis, decanis et capitulis ecclesiarum trajectensium, hodie indictum eß: hoc capitulum ad audiendum responsum sua P. reverendißimæ et episcoporum comprovincialium, super nuper exhibitis gravaminibus ex decretis facti concilii Tridentini collectis et refutatoribus, per eandem sua P. reverendißimam ab archidiaconis, præfatis, decanis et capitulis, ac toto clero ibidem præsente, an ne parati eßent idipsum responsum audire? Unde attendibili domini archidiaconi, præfati, decani et capitula, per os reverendißimi domini Joannis Vanden Vecht, decani Metropolitanæ ecclesiæ Trajectensis, dixerunt et declararunt idem responsum se cupere et velle audire.

Responsoque hujusmodi dato, jubente archiepiscopo reverendißimo illud ipsum responsum per me notarium, fuit ibidem palam lectum, tenoris ßubsequentis.

Fridericus Dei & apoßolicæ ßedis gratia archiepiscopus Trajectenßis.

Viris diligenterque expensis et maturis gravaminibus pro parte venerabilium dominorum archidiaconorum, præfatorum, atque capitulorum quinque ecclesiarum Trajectenßum nobis exhibitis, et ex decreti facti Tridentini concilii Tridentini, ut afferitur, resultantibus, habitaque desuper maturæ cum reverendißimis confratribus nostris comprovincialibus episcopis deliberatione, de eorundem consilio et assensu discussis et declaratis, nobis nullam alteracionem, moderationem, seu interpretationem præmentionatorum facti concilii decretorum permißam, idipsumque sub certis, eisque gravißimis poenis inhibitum esse; et ea propter omnia et ßngula decreta et canones ejusdem facti concilii, quoscunque etiam concernentia, inviolabiliter secundum eorundem tenorem ac seriem observanda esse, et observari debere.

Hinc est quod vos universos et ßngulos requirimus in virtute ßanctæ obedientiæ, atque sub poenis et censuris in facto contentis per concilii Tridentini decretis, cautis, et parentis et expreßis, quatenus, omnia et ßngula supra memorati concilii Tridentini decreta acceptetis et pallam recipiatis, prout et per eadem, nec non ßanctißimum dominum nostrum Pium pontificem magnum mandatur.

Ita erat ßubscriptum; Fredericus a Tautenborch, archiepiscopus Trajectenßis.

Nicolaus a nova terra, episcopus Harlemenßs.
Nicolaus de Castro, episcopus Middelburgenßs.
Johannes Knyff, episcopus Groningenßs.
Remigius Drutius, electus Leovardienßs.
Johannes Mahußus, electus Daventrienßs.

Proinde lecta hujusmodi declaratione & responso reverendißimi domini nostri archiepiscopi, reverendus dominus Johannes vanden Vecht, ecclesiæ Metropolitanæ Trajectenßs decanus, tam suo quam reverendorum dominorum archidiaconorum, præsatorum & capitulorum ecclesiarum præditarum nominibus, dixit, & declaravit decreta concilii Tridentini, quantum ad morum & vitæ reformationem attinet, tanquam prorßus necessariam ße velle acceptare, ßalvis jurißdictionibus, juribus, privilegiis, libertatibus, ßatutis, consuetudinibus, et exemptionibus archidiaconorum, præfatorum & capitulorum quinque ecclesiarum Trajectenßum, de quo expreße protestabatur, petens ßbi decerni per reverendißimum dominum nostrum archiepiscopum ejusdem responsi & declarationis copiam, & certum competentem terminum ad eßuper deliberandum & communicandum cum archidiaconis, præfatis & capitulis præditis. Unde præfatus reverendißimus dominus, nobis præmia aliquali deliberatione antedictis archidiaconis, præfatis & capitulis concesßit antedicti responsi & declarationis copiam, præßgens eißdem terminum ad deliberandum ad triduum, ac ipßs unum pro prima, secundum pro secunda, & tertium dies pro tertia dilatione, adßgnando.

Quo facto, reverendus dominus decanus Metropolitanæ ecclesiæ prædictæ, alta & intelligibili voce interrogavit, ab archidiaconis, præfatis & capitulis ibidem præsentibus, an ne haberent suam acceptationem, declarationem & petitionem ßuperius factam, tantam & gratam; quod unanimi nobis archidiaconorum, præfatorum & capitulorum, quicquam in contrarium diceret, sed prorßus omnes tacerent, tacendo declararent ße idipsum habere ratum & gratum.

SESSIO OCTAVA

habita XXV. mensis Octobris, anno ut supra.

POßquam reverendißimus dominus noster archiepiscopus Trajectenßs patribus hujus concilii provincialis dixißet, hunc diem præßtum eße reverendis dominis archidiaconis, præfatis, & capitulis quinque ecclesiarum Trajectenßum ad respondendum nuperæ declarationi per suam P. reverendißimam ab archidiaconis, præfatis & capitulis præditarum ecclesiarum, an ne eum, hujusmodi responßum haberent paratum. Unde reverendus dominus, decanus Metropolitanæ ecclesiæ prædictæ, tam suæ ecclesiæ, quam archidiaconorum, præfatorum, & aliarum ecclesiarum nominibus exhibuit coram dominorum archidiaconorum, præfatorum & capitulorum in ßcriptis responßum ad manus sua P. reverendißimæ, quod jubente eadem sua P. reverendißima ibidem per me Notarium infrascriptum palam fuit lectum, tenoris ßubsequentis.

ANNO CHRISTI 1565.

RESPONSUM

Archidiaconorum, prælatorum, & capitulorum,

quinque ecclesiarum Trajectenßium, ad declarationem per reverendißimum dominum nostrum archiepiscopum Trajectenßum die vicesima secunda octobris super exhibitis gravaminibus per eos dictam declarationem refutantibus ac decretis & canonibus sacrosanctæ concilii Tridentini.

Reverendißime pater, archipræsul amplißime.

QUoniam P. vestra reverendißima declaravit nullam alterationem, moderationem seu interpretationem præmentionatorum facti concilii decretorum gravaminum vestræ P. reverendißimæ permißam, imo idipsum sub certis ißque gravißimis poenis eße inhibitum; propterea omnia & ßngula decreta & canones ejusdem facti concilii, quoscunque etiam concernentia, inviolabiliter secundum eorundem ßerien & tenorem, observanda eße & observari debere.

Idque de consensu & consilio domtarxat confratrum reverendißimæ P. vestræ coepiscoporum comprovincialium, ße non sentiences hujusmodi fabitaneo ßne ulla nobißcum communicatione habita responßo ac declaratione gravatori, cujuscunque interimeo nobis præfixo P. vestræ reverendißimæ super præmißo gravamine responderem, eidem P. vestræ reverendißimæ in modum infrascriptum, videlicet quod dictum gravatum per præfentium tenorem responderemus, petentes ut eadem vestra P. reverendißima nec nobißcum responßum bonigne accipere, æquisque, bonique consulere dignetur.

In primis, quodßos cupientes ßatisfacere intentioni patrum congregatorum in Sanctißimo concilio Tridentino, necnon regiæ majeßatis catholicæ desiderio, requißto a reverendißima P. vestra a nobis omnibus & ßngulis ßubßgnatis, prout hoc in communi concilio provinciali solemni more observari conßuevit, omnia & ßngula, quæ in ßaßdicto concilio generali Tridentino decreta ßunt, in quantum concernunt ßidem nobßram catholicam, administrationem sacramentorum, nec non ritus eorundem, publicè communibus ßuffragiis, etiam ßipulatione ßubsecuta, tam a nobis quam a vestris confratribus coepißcopis comprovincialibus & abbatibus acceptavimus, & in publicationem eorundem consensum nostrum adhibuimus.

Et quantum ad reformationem attinet, eandem quoque tanquam prorßus necessariam, quantum ßpectat ad vitam & mores, lubenti animo amplexi ßumus; in quo utique nos ßoßro officio ßundos eße credimus, delideriique parentum concilii, & facræ majeßatis catholicæ ßufficienter ßatißfecißse.

Verum quoniam multa alia ßunt in decretis prædictis contenta, quæ nihil commune habent cum reformatione vitæ ac morum; quorum acceptationem ecclesiæ nostræ, illa-

ANNO CHRISTI 1565.

laramque jura, jurisdictiones & privilegia, libertates, exemptiones, bona, & laudabiliter hactenus obtervatas consuetudines indemnes; hinc est, quod nos cupientes easdem servare illæsa atque illibata, prout Cæsarea majestas fieri recordatus, in translatione temporalitatis primo, deinde regia & catholica majestas tempore suæ inaugurationis, & postremo P. vestra reverendissima ante admissionem ad archiepiscopatum Trajectense, in eisdem nos conservare faciosanctius addixerunt; non possumus eadem, in vim juramenti nostri ecclesiis nostris præstiti, prout ibidem decreta sunt acceptare, de quo protestamur expresse.

Et quia hujusmodi vestræ P. reverendissimæ declaratio facta est cum consilio dumtaxat privatim, & extra consilium nostrum comprovincialium episcoporum, de quorum particulari & privato commodo nec non adhibenda jurisdictione archidiaconorum & capitulorum ecclesiarum Trajectensium agitur, cujus etiam ratione lites, & quæstiones habitæ sunt, simque etiam inter illos nonnulli, qui nec ordinem episcopalem, nec jurisdictionem habent, & per consequens votum decisivum de jure habere non possunt, imo quod amplius est, nobis spretis, inconsultis & inaudiris, licet tamen ratione jurisdictionis nobis & archidiaconis nostris vorum etiam decisivum competere dignoscatur, prout etiam in duobus notissimis concilii provincialibus Colonensibus sub reverendissimo domino Adolpho, archiepiscopo Coloniensi celebratis habuimus.

Et quia nos quoque a P. vestra reverendissima ad præsens concilium vocati sumus ad consultandum & pertractandum super iis, quæ Dei gloriam, ecclesiæ decus, unitatem fidei, morum emendationem atque animarum salucem respicere dignoscantur, eaque forma non sit observata, imo ad hoc nequidem requisiti fumus, ita ut nullus tradatus aut consultatio nobis cum habita hanc vestræ P. reverendissimæ declarationem præcesserit.

Dicere cogimur honore & reverentia vestræ P. reverendissimæ salvis, eandem declarationem esse nullam, nullitatisque vitio subjacere; atque proinde ad quæcunque declarationis observationem nos minime teneri, de quo etiam tenore præsentium expresse protestamur, ut progressum facti concilii impedire valeamus, sed potius ut eo facilius fine nostra læsione idem sacrum concilium suum consequatur effectum.

Protestantes insuper, quod si durante præsente concilio provinciali aliquid tractetur, dissimiatur, aut terminetur nobis inaudiris & inconsultis fieretur, & extra concilium, aut si quid tractatum, dissolutum aut terminatum fuerit, quod hoc ipsum habeamus pro nullo. Ita erat subscribtum, de mandato reverendorum dominorum archidiaconorum, prælatorum & capitulorum quinque ecclesiarum prædictarum.

Lamsverde, Not. Secr.

752

Eodemque spectabilis lecto reverendissimus dominus archiepiscopus Trajectensis hujusmodi responsi petens copiam, justisque per suam P. reverendissimam dictis archidiaconis, prælatis & capitulis Trajectensibus paululum secedere, ac prius, communicato consilio cum episcopis comprovincialibus & abbatibus, de omnium eorundem episcoporum & abbatum contenta & asserta dicta P. suam reverendissimam non putare archidiaconos, prælatos, & capitula prædicta in nullo gravatos aut gravata esse, eo quod super supplicatione certa quædam gravamina continente, ratione certorum decretorum atque statutorum concilii generalis Tridentini suæ P. reverendissimæ oblata ad communicationem habendam cum eadem sua P. reverendissima & episcopis comprovincialibus non fuerint admissa, et ea de causa, quod supplicantes non deberent esse judices aut consultores in negotiis propriis in dicta supplicatione contentis.

Secundo, quod reverendissimi domini episcopi electi & confirmati Leovardienses & Daventrienses de jure vocatum habent in negotiis suæ ecclesiæ & electionis, etiam ante consecrationem obtentam.

Quantum attinet ad juramentum Imperatoris atque regiæ majestatis ipsis præstitum, hoc se posse allegare, loco & tempore opportunis, juramentum autem a sua P. reverendissima præstitum in nullo violatum esse, neque violandum, memores tamen eos esse debere, quod in juramentis intelligi debet excepta superioris authoritas. Ista ad illum finem fuit P. reverendissimæ exacta esset fupplicatio ad invicem tractandum & colloquendum, hoc in fua P. reverendissimam potestate & arbitrio non fuisse, quam ex capitulo obedientiæ tenentur in omnibus & per omnia fequi decreta atque statuta dicti facri Tridentini concilii.

Et quemadmodum antedicti prælati, archidiaconi & capitula scripto primum, deinde verbo allegarunt comprovinciales episcopos esse fuspectos, eo quod de ipsorum privato commodo hic agitur, neque de exercitio jurisdictionis ecclesiasticæ & aliis, prout latius in dicto responso in scripris per eos dato continetur.

Respondit sua P. reverendissima antedictorum episcoporum comprovincialium nominibus se merito fuspectos haberi non debere, quum nihil hic attenteur, quod authoritate facri concilii generalis omnibus per universum orbem terrarum episcopis permissum, indultum & injunctum sit, non sub poenis in ejusdem concilii generalis decretis contentis, potissimum quum ipsi in concilio generali prædicto vota sua in propriam commodum & ipsorum detrimentum non invenianrur protulisse, imo nec ejusdem concilii tractatibus interfuisse, excepto (silo reverendissimo domino episcopo electo Daventriensi, quo in dicto concilio præsente non illiusmodi, fed damnatæ negotia fidei & Sacramentorum tractabantur: his adem sua P. reverendissima, quod prælati & capitula in hoc provinciali concilio vocem quidem habenter decisivam in negotiis ipsorum commodum non respicientibus.

Ad

ANNO CHRISTI 1565.

753 CONCILIUM TRAJECTENSE. 754

Ad quæ reverendus dominus decanus metropolitanæ ecclesiæ Trajectensis quibus ratione nominibus respondit & dixit; quod maxime fuspecti haberi debeant iidem episcopi comprovinciales, quum ratione jurisdictionis ecclesiasticæ etiam in judicio contradictorio lites habitæ sint, atque per sententiam decisam in favorem archidiaconorum & ecclesiarum Trajectensium prædictarum, de quod propterea infistat suo priori responso, maxime attento quoque, quod quum votum decisivum dependeat ex authoritate jurisdictionis, non autem ordinis episcopalis, quod ideo episcopi in concilio præsentes, quum non habeant jurisdictionem, nec debeant etiam in provinciali concilio ad votum decisivum admitti, fed solum illi qui habent, (& non sunt fuspecti) hujusmodi jurisdictionem; proinde etiam archidiaconi, prælatos & capitula habentes, & habentia jurisdictionem episcopalem ad vota decisiva respective admittendos esse, & admittenda, maxime attento quod sint in ea possessione.

Et super declaratione sua P. reverendissimæ, qua declarant eosdem prælatos admittendos esse, ubi agitur de illorum privato commodo, dixit idem dominus decanus nominibus quibus supra, eosdem generaliter esse admittendos quum hoc de illorum privato commodo non agatur; sed solum de damno communi vicando, & alii episcopi comprovinciales agant in præjudicium dictorum archidiaconorum, prælatorum & capitulorum de lucro captando.

Ad hoc ulcimum sua P. reverendissima, respondit episcopos comprovinciales non accertare de lucro captando propria auctoritate, sed in vim legis atque statuti per concilium generale per totum orbem terrarum promulgati, cui noline nolint, in vim juristandi præstiti obedire tenentur & obligantur.

Deinde communicatione habita cum episcopis comprovincialibus & abbatibus videl. S. Pauli Trajectenfis, insulæ beatæ Mariæ prædictæ, & abbate de Dickesteingen partium Transsylvaniæ, declaravit sua P. reverendissima, & declararunt antedicti episcopi & abbates in omnibus & per omnia, nullo excepto, parendum atque obediendum esse sæpe dicti Tridentini concilii statuta atque decretis: abbatibus illidem hoc adjectentibus, & hoc quoque declarare, salvis reliquis privilegiis & privilegiis suorum ordinum.

Quo facto redierunt archidiaconi, prælati et capitula quinque ecclesiarum, (qui dum proxime præscripta declaratio fieret fecefferant) ad reverendissimum dominum nostrum archiepiscopum Trajectensem, atque repetentes per dictum dominum decanum metropolitanæ ecclesiæ, direrunt, quod prædicti duo priori responso atque protestationi, dicentes deuo ex causis præscriptis nonnullos episcopos comprovinciales in hoc præsenti concilio, (quantum illorum proprium concernit commodum) esse fuspectos, ea propter illos honore tamen et reverentia illorum salvis, non agnoscant tanquam judices, peritos ex ipso idem dominus decanus, nominibus quibus supra, *Concilior. Supplem.* Tom. V.

754

reverendissimo domino nostro archiepiscopo novum allam breven petitionem seu supplicationem, petentes quatenus sua P. reverendissima eandem dignaretur acceptare, prout eandem acceperavit sua P. reverendissima, dicens quod eadem cum suis comprovincialibus episcopis visitabit, et desuper deliberabit in crastinum diem aut diem sabbati ad horam nonam, quam sua P. reverendissima patribus concilii ad hoc capitulum comparituris præfixit: addens sua P. reverendissima, quod reverendissimus dominus episcopus Harlemensis hoc die non posse adesse, fuam P. reverendissimam hoc ipsum antedicto domino decano Metropolitano nobiscum deluper significare.

Et petita tam reverendissimorum episcoporum comprovincialium, quam archidiaconorum, prælatorum et capitulorum nominibus præscriptorum copia, solutum fuit hujus diei concilium. Brevis autem illa petitio seu fupplicatio præmemionata sequitur in modum infra scripturn.

Quia gravamina nostra ad illum solummodo et nullum alium finem reverendissimæ P. vestræ exhibita fuere, quam ut P. vestra reverendissima eadem visitare, eoque facto nobiscum deluper communicare pro moderatione eorundem ad bis, quibus hoc in vim concilii Tridentini permissum esse dignoscitur; quod quum factum non sit perimus Omnia et singula decreta concilii Tridentini derogantia ac præjudicantia juribus, jurisdictionibus, privilegiis, liberatibus exemptionibus et laudabilibus consuetudinibus ecclesiarum nostrarum, eorundemque decretorum executionem fuspendi, donec et quousque eandem moderationem a summo pontifice, aut nostro catholico obtulerimus. Ita erat fubscriptum & de mandato reverendorum dominorum archidiaconorum, prælatorum et capitulorum quinque ecclesiarum prædictarum.

Lamsveende Not. Sec.

Dit wiesima sexta mensis ofloberis fuit habita nona Sessio, anno ut supra.

Qua quidem sessione, jubente reverendissimo domino nostro archiepiscopo lecta fuit quædam ex pare abbatum, per eosdem P. reverendissima heri dixit fuisse omissa, videl. quod declaratent prout sequitur. Quia abbates heri dixerunt se in omnibus et per omnia obedire velle statutis et decretis concilii Tridentini generalis salvis eorum privilegiis et exemptionibus, interrogati a nobis quomodo hoc intelligerent, responderunt se cupere privilegia quidem et exemptiones suas esse salvas, sed non in illis casibus, in quibus per decreta generalis concilii Tridentini specialiter, vel generaliter illis est derogatum; nam in illis tanquam filii obedientiæ obedire intendunt facro concilio et sanctissimo domino nostro papæ.

Qua quidem oedula responsionis lecta reverendi domini abbates S. Pauli Trajectensis, insulæ beatæ Mariæ virginis partium Geldriæ, et in Dickelingen partium Transy-

ANNO CHRISTI 1565.

sulanie rogatl a reverendissimo domino nostro praedicto, an ne ita sentiendum, responderunt quod sic, et approbarunt id quod lectum fuit, uti prima facie apparebat.

Postmodum reverendissimus dominus archiepiscopus Trajectensis ascendendo ad reverendissimi domini episcopi Leovardiensis et Daventriensis electi et confirmati, non tamen consecrati, per suam P. reverendissimam factini et sint admissi ad ordinandum, consulendum et tractandum cum sua P. reverendissima ea quae in hoc concilio provinciali agenda et tractanda incumbunt, exhibuit sua P. reverendissima literas clausas illustrissimae ducissae Parmensis, gubernatricis, etc. quae quidem literae, in parte hanc materiam concernentes, fuerunt lectae per me notarium infrascriptum lectae, tenoris subsequentis.

Hoogeverdige in Godt, besondere goede Vrint; Alsoo van wegen de gekoren Bisschoppen van Leyvaerden en van Daventer ons te kennen gegeven is geweest, hoe dat sylieden by U. L. geveerdert en bescheeven zyn geweest ten concilio provincialeelbinnen Utrecht, ende geconsulteert hebben, hoe sy hen denshalven zouden hebben te holden ende regulieren, hen latende dancken, dat sy hebnien geexcuseert te zyn oder compariticn aldair, aengesien dat sy niet geconfacreert, noch gestelt zyn in possessie van haire Bisdommen, konnen U. L. nyet verhalden, dat wy aengemerkt die voorsz. Bisschoppen te vera gekoren zyn, hebben wour goet neegtesen in respecte van haire geleerstheyt, ervarentheyt, goet leven, ende andere goede qualiteyten, dat sy hen aldair vuegen, ende veynden laten, ende hen belast alsoo te doen, om met hairen goeden raydt die dingen te dirigeren ende helpen fuueren, ende ordineeren, tot voerderinghe ende hanthaldinge van onsen heyligen gelove ende religie, tot gemeyn vaeder der heyliger Kerken, ende des Geheleyken staets, &c.

Geschreven tot Bruessele den tweeden dag des maents Octobris, 1565.

En vuas onderteyckent,

Margarera.

Deinde reverendissimus dominus noster archiepiscopus Trajectensis ascendendo petitioni reverendorum dominorum archidiaconorum, praelatorum & capitulorum quinque ecclesiarum Trajectensium, dedit & exhibuit sua P. reverendissimae eandem responsionem in scriptis, cujus tenor sequitur, & est talis.

Fredericus, archiepiscopus.

Perspecta ac matura visitata supplicatione continente petitionem subscriptionis executionis nonnullorum decretorum sacrosancti concilii Tridentini, nominibus reverendorum dominorum archidiaconorum, praelatorum & capitulorum quinque ecclesiarum Trajectensium, die hesterna vicesima quinta Octobris nobis exhibita & porrecta, habitaque

ANNO CHRISTI 1565.

desuper deliberatione ac communicatione cum reverendissimis dominis nostris comprovincialibus episcopis, simulque abbatibus in concilio hoc provinciali congregatis de eorumdem consilio & assensu dicimus & declaramus, non esse in nostra facultate aut potestate petitionis ab ipsis factae suspensionem concedere.

Superest igitur opportunum aut necessarium esse videbitur, ut pari consilio tractemus de cultu divino, morum reformatione atque emendatione vitae, & aliis eodem pertinentibus. Et erat subscriptum, de speciali mandato Amplissimi reverendissimi domini, D. Frederici archiepiscopi aliorumque praefatorum assessis, & subsignatum.

Henricus Zonnius, Not. Secr.

Qua quidem responsione reverendissimi domini archiepiscopi per me notarium infrascriptum lecta, reverendus dominus decanus metropolitanae ecclesiae, quibus supra nominibus petiit, cum dictis archidiaconis, praelatis & capitulis paululum recedere & deliberare, prout de consensu sua P. reverendissimae fecerint & deliberavit, qui post parvum temporis intervallum cum eisdem archidiaconis, & praelatis redierit, dixit eodem archidiaconorum praelatos, & capitula ecclesiarum petere copiam suius sua P. reverendissimae responsionis: quam quidem copiam eadem sua P. reverendissima eisdem archidiaconis, praelatis & capitulis annuit & concessit una cum termino ad deliberandum & ulteriora idem dominus decanus metropolitanae ecclesiae quibus supra nominibus dixit archidiaconos, praelatos & capitula convenire esse & contenta, quod insuper precipitant & referant, prout in eadem sua P. reverendissimae responsione. Ad cetera idem dominus archidiaconi, praelati & capitula habita ipsis deliberatione, responsuros se dixerunt sua P. reverendissimae.

Deinde per reverendissimum dominum postrum archiepiscopum Trajectensem interrogatus venerabilis dominus Thomas Mertyorthius, canonicus sancti Middelburgensis, an ne acceptaret omnia ea ad forum eam quae abbates acceptarunt decreta concilii, respondit idem dominus Thomas consultarius in scripsit, ut sequitur.

Cum reverendissimus in Christo pater & archipraesul amplissimus vicesima sexta octobris a domino Thoma Mertvorthio, consultatore venerabilium dominorum, decani & capituli cathedralis ecclesiae divi Petri Middelburgensis, votum & mentem exposceret de decretorum concilii Tridentini acceptatione, respondi & respondeo per praesentes me omnia & singula, quae ab eodem concilio Tridentino definita sunt & statuta palam recipere, tam quae fidem, quam morum reformationem & venerabilium sacramentorum administrationem concernunt, & publice decretari & simul anathematizare omnes haereses & sacris canonibus & generalibus conciliis, praesertimque ab hoc concilio Tridentino damnatas, salvis semper privilegiis & immunitatibus per praedecessores dominorum meorum decani, vicedecani et capitula, quibus per eadem decreta expresse derogatum non existit, salvis iisdem gratis aliisque privilegiis posthac per sanctiss. dominum, D. nostrum papam, sanctamque sedem apostolicam eisdem concedendis, et seu antiquis renovandis & moderandis.

ANNO CHRISTI 1565.

Posthaec juste reverendissimus dominus noster archiepiscopus Trajectensis commissitio reverendi domini abbatis S. Laurentii Oosbrouck, ut adfieret proxima vice plenam mandatum ad recipiendum & acceptandum, prout supra per illos abbates eil receptum.

Die vicesima nona mensis Octobris, anno ut supra, habita fuit decima sessio.

Qua quidem sessione congregatis ibidem praesentis concilii provincialis patribus, cum reverendissimus dominus noster archiepiscopus Trajectensis dixisset hoc capitulum esse indictum ad audiendum responsum dominorum archidiaconorum, praelatorum & capitulorum, petivitque, an ne idem dominus patrum haberent suum responsum rev. D. decani metropolit. ecel. illud ipsum responsum exhibuit in scriptis ad manus eius P. reverendissimae, quod ibidem jubente sua P. reverendissima fuit lectum, per me notarium infrascriptum, tenoris subsequentis.

REQUISITIO

Archidiaconorum, praelatorum, & capitulorum quinque ecclesiarum Trajectensium, quod declarationem factam per reverendissimum dominum archiepiscopum Trajectensem super suppli-cazione per requirentes facta de suspensione executionis quorumdam decretorum concilii Tridentini.

REverendissime in Christo Pater archipraesul amplissime,

Quamvis ex nostris prioribus responsis, declarationibus, ac protestationibus coram reverendissima P. vestra factis abunde testati fuimus, & ingenue declaravimus nos nunquam intentionem habuisse, prout nec adhuc habemus, nos praecise facturos contra concilio Tridentino, sed illud acceptaverimus, in quantum fidem rectam catholicam, facramenta ecclesiae, risus eorundem, reformationemque vitae ac morum concernunt, prout ad oculum est videre ex declaratione per nos vicesima secunda octobris facta, ad quam nos referimus, ita quod nos quoad concilii meorem & praecipuam intentionem putemus nos officio nostro ac defuncti concilii, & facrae regiae & catholicae majestatis satisfecisse; quia tamen in dictis decretis multa sunt & continentur, quae sacrae fidei catholicae, reformationi vitae ac morum nihil habent commune, sed solummodo concernunt ademptionem jurisdictionum, libertatum jurium exemptionum & laudabilium consuetudinum nostrarum, quibus sacrum concilium voluisse praejudicare, & nos privare, nobis inauditis, in animum inducere non potuimus. Rogavimus propterea obnixe per reverendissimam P. vestram ea decreta, eorundemque executionem pro sua felita erga omnes humanitate suspendi, donec a S. D. N. papa defuper interpretationem, aut a rege nostro catholico moderationem obtinuissemus. Et licet P. vestra reverendissima secundum decretum facri concilii Tridentini, bullaeque per modernum sanctissimum pontificem super illius confirmationem promulgatae jus, facultatem & potestatem habuerit hujusmodi suspensionem nobis concedendi, attento quod tam dictum concilium quam summus pontifex in bulla super illius confirmatione edita emanata sedi apostolicae interpretationem, & moderationem omnium difficultatum & controversiarum, quae ex decretis oriri possent, hujusque decretis obortae & fuerint) expresse & differtis verbis reservaverit declarandas, et decidendas, promittendo eidem difficultatibus pro omnium provinciarum necessitatibus, ea ratione quae sanctitati fuae commodior visa fuerit, providere; decernendum fcritum & instrumenti fecisti quorum quam quavis auctoritatis fecerit vel ignorantes corrigentis attemptari ldque sub indignatione incurtionis ire omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli apostolorum, referendo defuper ad bullam praetactam, ipse quidem reservatione moderationis & declarationis tactae precedibus videtur esse comprehensum quoque tempus, intra quod hujusmodi moderationis collectionis a sancta sede apostolica commode poterit expectari, praesque quod aliquo concesso, omnia concessa videantur, fine quibus ad illud pervenire non potest; nihilominus P. vestra reverendissima supplicationi petitionibus declaravit sua amplissimae illam facultatem non esse concessam seu permissam, ut per eam possit suspensionem nobis non posse concedere: quod ipsum decretum, cum tendat in gravissimum praejudicium, imo ademptionem & subversionem jurisdictionum, libertatum, jurium, exemptionum, privilegiorum, & laudabilium consuetudinum nostrarum, nobisque habeamus personaliter & realiter intentum, non solum concilii, sed etiam domini nostri papae, nec non sacrae regiae & catholicae majestatis, qui altera ius suum colligere, & dicta exacta contra jus naturae aliis per quaestum adimere non cupiunt, praesertim etiam, cum regiae majestatis nomine, ritualissima Dueissa Parmensis ad nos scripserit, P. vestram literas dedesse, quibus diserte contendit praerogativas & praeeminentias fuae majestatis, eorum subditorum, nec non subditorum, inter quos etiam praelati & ecclesiae Trajectenfis tanquam reprae sentantes primum fatum in fuae majestatis detrimentum & dominis Trajectinibus connumerandi & comprehendi fint, per hujusmodi concilii decreta non esse derogatum, & sed potius ratione locorum & provinciarum singularum regionum in media venire noverandi, ut nemini quereke poffit esse locus; vehementer & obnixe rogamus reverendissimum P. & amplitudinem vestram, quatenus praemissis rationibus attentis, & maxime quod executio hone partis decretorum praetactorum esit irreparabilis, dignetur dictum decretum sum jumere, & seu mitigare, et dictorum

ANNO CHRISTI 1565.

rum executionem suspendere, quoad nostros legatos ad S. D. N. papam mederum et seu sacram regiam catholicam majestatem vel illustrissimam dominam gubernatricem pro obtinenda interpretatione vel moderatione mitiorum, et responsum eorundem experiamur.

Et quantum concernit ulteriorem declarationem P. V. reverendissimæ, ut procederur & tradetur de cultu divino, morum reformatione, atque vitæ emendatione, pastorali munere cum P. vestra reverendissima, ad eandem procedere, dummodo nihil agatur, aut concludatur circa præmissa, nobis inconsultis, nostrisque suffragiis non collectis. *Absolutis jam quinque diebus Propinquitatis concilio Trajectensis, reverendissimus dominus noster Trajectensis, ea quæ sequuntur annotatoris præscripsit, videli.*

Hæc archiepiscopus acceptanda non duxit tanquam sine derogantia auctoritati, quæ non a capitulorum suffragiis, sed a cardinibus, & potestate sibi jure permissa in hujusmodi pendere debeat. Actum IV. Novembris, anno 1565.

Qua quidem requisitione per me Notarium infrascriptum lecta, justisque per reverendissimum dominum archiepiscopum antedicta archidiaconia, prælatis & capitulo paululum secedere, præviaque aliquali deliberatione, redeuntibusque archidiaconis, prælatis & capitulis fua P. reverendissima ipsis dixit & respondit, sibi non esse integrum a priore suo responso recedere, sed quæ in his concilio traderentur, quæque evulgari, reverendissimus dominus noster archiepiscopus una cum suis episcopis compromissalibus statuta & decreta, quæ quoad in hoc concilio provinciali decernentur & statuentur, non deberent conferibi per alium privatum, nec alias extranei ab hoc concilio communicarentur, ac proinde in vulgus prodeant.

Emanato autem hoc decreto soluta est præsentis diei sessio, & continuata in diem pertendium.

Die tricesima mensis Octobris fuit undecima, & hujus provincialis concilii ultima Sessio, anno ut supra.

Lectis ex reverendissimi domini archiepiscopi mandato prius iis quæ proxima sessione tractata & decreta sunt, regnantique patris, archidiaconis & capitulis, an super audiatteritus, quantum reformationem concernit, per reverendissimum dominum nostrum propositis, & ab iisdem archidiaconis, prælatis, & capitulis interrogatis deliberatione, reverendus dominus decanus Metropolitanæ ecclesiæ prædictæ, tam suæ ecclesiæ quam archidiaconorum, prælatorum, & capitulorum nominibus respondit, & sua P. reverendis. dixit, quod quantum concernit reformationem vitæ ac morum, quam acceptarunt, parati fuit ad eandem procedere; salvis juribus, privilegiis, jurisdictionibus, libertatibus, & laudabilibus consuetudinibus ac statutis eorundem; prout declaravit die vicesima secunda hujus mensis Octobris, cui decisi

proxime supra factam, archidiaconos, prælatos & capitula inhærere prioribus suis responsis ac protestationibus, & se adhuc protestari de nullitate decreti sue P. reverendissimæ, item de gravamine, & appellando aut alio juris remedio acquirendo, ipsis magis utili, necessario & opportuno, petens hanc suam protestationem apud sedem hujus concilii annotari, ibique desuper confici & tradi instrumenta.

Deinde quæsitum fuit per reverendissimum dominum nostrum archiepiscopum a prælatis dominis archidiaconis, prælatis & capitulis, cum dixissent se decreta facti generalis concilii Tridentini quoad idem & reformationem morum accepisse, an ne in omnibus illis casibus, in quibus morum reformatio, atque excessium correctio episcopis concessa est, tanquam sedis apostolicæ delegatis, episcoporum jurisdictioni subesse, atque illis decretis parere vellent. Ac quæ propositæ sunt per antedictum dominum decanum nominibus prædictis dicerent, se super propositis velle deliberare cum reverendis dominis archidiaconis, prælatis & capitulis quinque ecclesiarum prædictarum, ac petere cras propterea certum terminum deliberandi & desuper respondendi; reverendissimus dominus noster archiepiscopus expedire eundem terminum petitum concessit, prædigendo eisdem diem prærendinum ad deque respondendum ad horam nonam antemeridianam.

Cæterum quia non vagus rumor erat, ea quæ in h c concilio tractantur, quæque evulgari, reverendissimus dominus noster archiepiscopus una cum suis episcopis compromissalibus statuta & decreta, quæ quoad in hoc concilio provinciali decernentur & statuentur, non deberent conferibi per alium quempiam privatum, nec alias extraneis ab hoc concilio communicarentur, ac proinde in vulgus prodeant.

Emanato autem hoc decreto soluta est præsentis diei sessio, & continuata in diem pertendium.

Die tricesima mensis Octobris fuit undecima, & hujus provincialis concilii ultima Sessio, anno ut supra.

Lectis ex reverendissimi domini archiepiscopi mandato prius iis quæ proxima sessione tractata & decreta sunt, regnantique patris, archidiaconis & capitulis, an super audiatteritus, quantum reformationem concernit, per reverendissimum dominum nostrum propositis, & ab iisdem archidiaconis, prælatis, & capitulis interrogatis deliberatione, reverendus dominus decanus Metropolitanæ ecclesiæ prædictæ, tam suæ ecclesiæ quam archidiaconorum, prælatorum, & capitulorum nominibus respondit, & sua P. reverendis. dixit, quod quantum concernit reformationem vitæ ac morum, quam acceptarunt, parati fuit ad eandem procedere; salvis juribus, privilegiis, jurisdictionibus, libertatibus, & laudabilibus consuetudinibus ac statutis eorundem; prout declaravit die vicesima secunda hujus mensis Octobris, cui decisi

ANNO CHRISTI 1565.

declarationi se per omnia inhærere dixit.

Ad quæ reverendissimus dominus noster archiepiscopus respondit, illud responsum non congruere suo in supera & ultima sessione facto quinto, & suam P. reverendissimam per confirmata in decretis atque statutis oecumenici concilii super hoc quæsito prodita & emanata petitione. Reverendo autem domino decano iterum insistente suis allegatis protestationibus & appellationibus, declarando ulterius in vim privilegiorum, jurisdictionum, ararorum & consuetudinum ecclesiarum suarum & parates esse inconcusse nenti procedere ad vitæ reformationem, morum emendationem, correctionemque criminum & excessuum illorum videl. quæ abusæ emendanda & corrigenda.

Et cum reverendissimus dominus noster archiepiscopus sufficeret in vim decretorum prædictorum facti Tridentini concilii nihi in delinquentes jurisdictionem competere, in illis casibus in quibus hoc differe & expresse staruitur.

Dictus dominus decanus metropolitanæ ecclesiæ Trajectensis dixit se contentum fuisse omnibus quibus supra, *addendo* ipsis illam jurisdictionem, quam hactenus præfati archidiaconi, prælati & capitula inviolabiliter exercuerunt, decreta concilii Tridentini non esse adempram, sed relictam, & magis confirmatam; petens ad illum finem certos canones e concilio hoc provinciali denuo relegi ad finem, ut possit conflare quid archidiaconis, prælatis, & capitulis fit relictum, & quid in certis criminibus ipsis fit adempum, solisque episcopus concessum; & id quidem, ne in exercitio jurisdictionis ecclesiasticæ fiat perturbatio.

Relectis autem ibidem de sue P. reverendissimæ expresso consensu & mandato per me Notarium infrascriptum nonnullis canonibus, reverendus dominus decanus Metropolitanæ ecclesiæ, nominibus, quibus supra dixit, de declarativo dictos canones ad illum finem esse lectos, ut conflaret de eorum jurisdictione, quam tanquam ordinarii habeant executorum, & quod eandem in vim dictorum canonum adhuc exercere pollunt: & cum proinde agreretur de exemptione archidiaconorum, præfatorum & quinque ecclesiarum Trajectensium, idem dominus decanus Metropolitanus, supra supra nominibus respondit, & dixit; quod dictæ quinque ecclesiæ Trajectenses non sunt merexempræ ab ordinaria reverendissimi domini archiepiscopi jurisdictione, nam eas sue Trajectenses in prima instantia iatis tam civilibus, quam correctionis causis, liberam semper fuit ad reverendissimum Trajectensem, sed non ab ipsius officialem appellatione, prout adhuc liberum est. Et quod idem reverendissimus in criminibus majoribus, etiam in prima instantia, possit cognoscere conjunctim in capitulo, prout sæpius hoc observatum esse dixit, & clare exprimitur in libro statutorum ecclesiarum Trajectensium.

Ad quæ P. sua reverendissima respondit, se acceptare clarum, atque dilucidum confessionem decani prædicti, nomine & consensu quinque ecclesiarum Trajectensium ibidem præsentium, colore provincialis concilii vel statuum, (cui, quod palam recognoverunt se ab archiepiscopi fui jurisdictione non esse exemptas feu exempta, quominus cognoscere poterit in civilibus atque correctionis causis inter capitularcs feu canonicos exemptibus, eo modo atque ritu, sicut latius in supradicta domini decani metropolitani confessione factum est & appellationibus. Et quoniam occasione eorum, quæ de ordinaria facturis conciliorum, ad fe trahat, atque fibi cognitionem quarumcumque locis competere existimet; dixit reverendissimus dominus noster, nomine ordinarii absolute & fine distinctione quinque ecclesiarum prædictarum juxta illa, quæ, ubi habet, decret. in rubrica de off. judicis ordinarii. Nisi omne analogicum, per reverendum, capitur pro suo significato famoso: unde antedicto domino decano metropolitano, nomine earundem ecclesiarum & confratrum suorum fuffitente & cupiente se contrariam docere fuisse videl. intellectum, ac mentem concilii Tridentini contrariam, petito legem quinque fuffitentis fub Patrum Tridentinorum in lectione & prædicatione factæ Scripturæ decretos articulos, ubi his verbis uti dicit; » episcopi, archiepiscopi, » primates & alii locorum ordinarii » diligunendo fic episcopos ab aliis locorum ordinariis. Item lectione ipsorum, quæ incipit, *Cæterum* ubi quoque ne dicit: » Statuit etiam » ita synodus, ut episcopi, archiepiscopi, » primates & alii locorum ordinarii. » Item in bulla concilium provinciale, ubi etiam sanctissimus dominus noster ultur ordinarie eisdem verbis, ita ut conflet non alios esse ordinarios, quam solos episcopos; addendo etiam de jure esse debere confirmationem, qui ordinariam jurisdictionem exercuerunt, & adhuc ædu exercent, ipsique ecclesiis, ac personis illam ordinariam jurisdictionem attributam esse, non solum ex præscriptione et longo usu, fed etiam ex capite *irrevocabili* ordinationis prædictæ. Et quoniam Panormitant in cap. *cum ab ecclesiarum*, Decidem titulo dicendo, eos quoque esse ordinarios, qui ordinariam jurisdictionem exercent.

Ad quæ reverendissimus dominus noster archiepiscopus respondit & dixit, quod licet super præmissis fuit controversia declarationi, & opinionum diversitas; attamen declaravit, fui P. reverendissima, non esse fine limitationi decanis & capitulis jurisdictionem fuam ordinariam, fi quam habeant, limitamen aut e medio tollere, fed in illis casibus in quibus episcopis jurisdictio tribuitur & conceditur per statuta generalis concilii privativa, & non cumulativa, ut in illis fecundum decreta quinque consistit jurisdictio fit apud episcopos. Et præcipue omnino decano metropolitanæ ecclesiæ, nominibus quibus supra, insistente sibi prioribus responsis, protestationibus & appellationibus de gravaminibus, acceptavit idem decanus primum partem declarationis P. fuæ reverendissimæ, qua P. reverendissima declaravit, non intendere decanos & ecclesias Trajectenses privare jurisdictione, fi quam habeant

ANNO CHRISTI 1565.

bat prælatos & capitula habere, salvis interim juribus archidiaconorum tanquam judicum ordinariorum; super quo ultimo puncto reverendissimus dixit se velle deliberare cum pluribus concilii judices fecerde prælatos & ecclesias Trajectenses: quibus reversis, reverendissimoque post communicationem habitam iterum fedente cum patribus concilii, justit per nuntium capituli aperiri valvas majoris domus capitularis ex ecclesiæ Trajectensis, atque habent in suis manibus quandam papiraceam cedulam, absque eo quod prælatis & ecclesiis prædictis quicquam responderit super dicto ultimo puncto, eandem mihi notario legendam tradidit, cujus tenor sequitur.

Nos Fredericus, Dei & apostolicæ sedis gratia archiepiscopus Trajectensis, una cum nostris episcopis comprovincialibus in hoc concilio provinciali in civitate Trajectensi congregatis, insistentes priori hujus nostri declarationibus & decretis, non obstantibus quibuscunque per archidiaconos, præbendas, & capitula quinque ecclesiarum Trajectensium allegatis, unanimi consensu decernimus & declaramus, juxta sanctissimi domini nostri papæ, simul & regiæ catholicæque majestatis decretum, omnia & singula futura & constitutiones facientibi concilii Tridentini effe firmæ in omnibus & per omnia inviolabiliter observanda & obser-vandos, & executioni demandanda, & demandandos, prout eadem ut eandem per prælatos obervari, & executioni demandari præcipimus & jubemus sub pœnis sententiis, & contentis in decretis dicti facri œcumenici concilii expressis, contentis & comprehensis. Et per hoc præsens concilium concludimus, eique finem imponimus, ad laudem, honorem & gloriam omnipotentis Dei ecclesiæque sue sanctæ. Et ita erat fabscripta cedula, de mandato amplissimi, reverendissimi, domini archiepiscopi Trajectensis, atque ceterorum comprovincialium episcoporum.

Et erat adhuc signata,

Henricus Zonnius, secret. &c.

Quo quidem decreto & declaratione concilionis concilii provincialis lecto & audito, reverendus dominus decanus metropolitanæ ecclesiæ, nominibus quibus supra protestatus de gravamine, tenore & appellatione, ac alio juris remedio defuper invocando, præsertim quod de mandato illorum episcoporum hoc decretum promulgaverit, contra quos notarie causæ suspicionis in hoc concilio funt allegatæ, quæ primo & ante omnia ad arbitrum remitti debuissent, antequam ad hujusmodi decreti promulgationem pervenire potuit, referendo se de-[illegible] ad jus communis, & perens fuas protestationes hic inseri, easdem de novo [illegible] hisque defuper tradi instrumentum, & infrumenta. . .

Et ego Joannes de Sanswerde, clericus Tornacensis diœcesis publicus, sacris apostolica & imperiali auctoritatibus, notarius admissus, ac per reverendissimum dominum archiepiscopum Trajectensem ad præscripta concilii acta conscribendum authoritatus, quia omnibus & singulis sessionibus hujus concilii provincialis præsens interfui, eaque fic ut præscribuntur, fieri vidi & audivi; ideo ea omnia in hanc præscriptam formam redegi, signoque & cognomine meis solitis subscripsi, & signavi in fidem omnium præmissorum.

ANNO CHRISTI 1565.

STATUTA SYNODALIA

Archiepiscopi Trajectensis.

De consilio parisiensi & assensu prælatorum & capitulorum quinque ecclesiarum Trajectensium sede & publicatis anno Domini millesimo, quingentesimo, sexagesimo quinto.

FRedericus a Tautenburch, Dei & apostolicæ sedis, nec non catholicæ Regiæ majestatis gratia archiep. Trajectensis, omnibus & singulis, reverendis dominis abbatibus, prælatis, præpositis, archidiaconis, decanis, capitulis, pastoribus, abbatissis, præfatis monasteriorum, quorumcunque regularium præsedis, totique clero ac populo in civitate & diœcesi nostra metropolitana & provincia Trajectensi ubilibet constitutis, salutem in eo qui est omnium vera salus. Officii nostri debitum explere cupientes, & liberatem & ecclesiasticum jurisdictionem & immunitatem illeri & accelere observare volentes, statuta synodalia infrascripta mandamus & decernimus vobis & vestrum cuilibet publicanda & intimanda, ac eadem præcipimus & volumus inviolabiliter sub sententiis, censuris ac pœnis infrascriptis inviolabiliter sub.

In primis episcoporum Trajectensium prædecessorum nostrorum pro tempore vestigiis in hac parte inhærendo nonnetus plures, secundo, tertio & quarto propterea omnes & singulos presbyteros, curatos & huic synodo subjectos, quotenus singulis annis tertia post Dominicam *Cantate*, aut in crastino Remigii de mane hora primarum, personaliter compareant Trajecti in ecclesia nostra Trajectensi cum superpelliciis ac religionem indutti, & inibi mancant usque ad finem sermonis, ac doctrinam & mandatorum synodalium publicationem peractam, & tunc statim ex civitate Trajectensi non recedant, nisi de nostra, seu vicarii nostri generalis speciali licentia petita & obtenta, seu interim curati & Vicecurati de cathedralrico, quod *ajjum* vocitant collectori ad hoc deputato satisfaciant sub excommunicationis & rilum feudetorum antiquorum pœnis, prout in statuto nostro synodali plenius continetur.

Cum nuchquam Salvator noster majorem exercuerit censuram, ac diffidiionem, (quam in aliorenda dignitate, & ablandione donus patris sui) quam & domum orationis vocitabam dixit, nonsmque sit in ecclesias nostræ civitatis & diœcesis, præsertim in nostram summam Metropolitanam

ANNO CHRISTI 1565.

ædem detestandam irrepsisse abusum, ut tam clerus quam populus inibi sub divinis obambulando, confabulando & garriendo incondito murmure magnoque strepitu convexa templi faciant reboare, adeo & in tantum ut nec facrificantis verborum, nec psallentium in choro voces nequeant exaudiri; statuimus, præcipimus & ordinamus, hunc abusum penitus esse abolendum, edicentes, ne quis de cætero talia præsumat, sed inquietæ, modestia & decorum piis precibus dominum Deum sanctificet, maxime missarum solemnia peragantur silentia, sique sub pœna arbitraria, nec non suspensione præsentiarum unius hebdomadæ, quam ad instantiam fiscalis pro tot & personarum qualitate in locis non exemptis; in exemptis vero per Syndicum cujusque ecclesiæ, durcissimus infligendam. Præcipientes omnibus pastoribus & ordinum mendicantium conionatoribus, ut in singulis concionibus facris, hanc populi auribus diligenter inculcent, hortantes etiam magistratus ac judices feculares, ut pro suo ega domum Dei zelo, pium hoc nostrum statutum sua quoque provisione audiendum, ejusque judicio multisque statutis adversis edicto nostro non parentes. Prohibemus quoque sub anathematis pœna, ne intra fera seu ecclesia agitentur conviviæ aut commessationes, domus quippe Dei non commessationis, sed orationis esse debet. Veramus etiam & interdicimus, ne poll in domibus claustralibus, aut collegiatis alicujus ecclesiæ, feu infra emunitatem ecclesiasticam constituta, celebretur nuptiæ, neque puerperia tenentur, exceptis conjugatis domos claudrales habitantibus, veterum statutorum super hoc editorum pœnis, adhicentes quoque pecuniariam notro arbitrio in paupertum usus convertendam.

Item Statuimus, præcipimus & ordinamus, ut Curati parochialium ecclesiarum sub pœna privationis fructuum, in usus fubsistentiæ eo cafu paltoris applicendorum, personaliter in suis parochiis residentæ, fuoque fungantur officio, nisi legitimam obtinuerint dispensationem. Vice curatis nos & prorsus amovendis, nisi fuerint sufficientis doctrinæ, probatorum morum, xtatis maturæ, & vitæ, qui quidem pastor applicandorum, per easdem doctrinæ, morbum & exemplo.

Cum experientia quotidiana manifestet, quantum malorum ingrem in ecclesiam Dei invehant fugitivi & apostatæ monachi, qui prætexta apostolicæ, (quam jactant) dispensationis, per obreptionem & subreptionem illicite præsumunt regere parochiales ecclesias: statuimus & ordinamus omnes tales a regimine amovendos, & cudiendos mancipandos donec indulturam, (quæ jactant.) feries & narratio plenissime fuerit in contradictorio judicio verificata & probata, in loco infigni, hujus regionis catholicæ majestatis dictioni subjecto, ubi eft copia peritorum & doctorum hominum: & quod talis indultus nunquam potsint aut debeant purificari in contumaciam citatorum & non comparentium, quorum interest, sed qui juridice, & in figura judicii totum & omne id probetur, quod de

ANNO CHRISTI 1565.

motu & compulsione parentum, seu minoritate Sanctissimo domino nostro papæ fuggestum.

Fit quoque non raro ut apostatæ præfati huc veniant ex regionibus alienis, in quibus eorum indulta prætendantur purificata; sed quia frte semper aut in contumaciam, aut levato velo, causa plene non cognita nec discussa fieri, & factum nullatenus probatum, & ut præmittitur & statuimus id eis in nullo penitus fuffragari tra tas limites nostræ diœcesis, quoad affecutas beneficiorum simplicium beneficiorum, multo minus ad alicujus parochialis ecclesiæ regimen, vel obtinendum, vel quomodolibet exercendum eidem dispensationem legitime coram ordinario ejusdem loci fuisse & esse purificatam.

Item Statuimus & ordinamus, ne clerici beneficia ecclesiastica obtinentes, aut ordinibus sacris initiati nostro vagenter per plateas, neque habitum deferant fecularem, non calceis aut caligis gestent fcissis, fed integras, non bitho transverso distectas, nec subductura fuffarcinanas, neque taberna vinaria frequentibus, ingrandum, neque gladio accinctis discurrant, fed ad honestatem ecclesiasticam modis omnibus se componant, pœna tamen pecuniaria fecundum juris regulas infligenda. Statuimus quoque clero nobro barbas non esse nutriendas, alii ratione Cnabilis causis & probabilis deferentur.

Præcipimus omnibus abbatibus, præpositis, abbatissis, & præfitis, cæterisque monasteriorum rectoribus, ne habitum religionis monalticæ, quem ab antiquo, secundum regulæ & ordinis institutæ obtinent, in aliquo damno commutare. Quare vellet monachorum in factura & præcipue vestimenta monachorum, quæ nimium exorbitare & fecularem curiositatem referre cernuntur, ad veterem & conformem ante regulam quæque annos cultum reformentur, inobedientibus arbitraria nostra pœna percellendis.

Ut quoque nos innamesit status flatuimus, præcipimus & mandamus, ut clerici & fecerdotes quicunque per totam metropolitanam Trajectensem & Utrajectinam provinciam constituti, a concubenio & cohabitatione fua amovenat focarias & concubinas, idque intra fpatium trium dierum post hujus publicationem præfentium, ut scandalis & offendiculis innumeris exinde fcatentibus, amarior Deo ingungeres fiscalibus & officialibus respective nostris, ut quanto accurius de jure potuerint, contra inobedientes procedant ad pœnas canonicas, & tales, qualem fervarint magis formidabiles fore, fimpliciter & de plano, sine firepitu & figura judicii, cum in notoriis juris ordo minime sit observandus.

Interdicimus & prohibemus, ne juniores ex clero & nobilitate, sine justa & urgenti causa ad monasteria canonica aut tricliniæ accedant, nec interdiu feu nocte potestando aut alias vanitates excercendo conentur, fed monialem finant penfum fervitutis fuæ in choro perfolvere, ac in omnibus ordi-

ANNO CHRISTI 1565.

ordinis regularis disciplinam obſervare; ad quod in virtute ſanctæ obedientiæ omnes pio requirimus affectu, ne opus ſit ad alia confugere, quibus ſic periculoſus abuſus de medio tollatur.

Cum virgines ſacras non deceat virorum coetibus immiſceri, ſtatuimus ut moniales civitatis & dioeceſis noſtræ non reformatæ a vagando arceantur, nec in civitate Traj. jectenſi vel alia in domo aliqua ſeculari permodent, niſi ex legitima cauſa ſuperioribus probata, atque ab illiſdem licentia obtenta; quod tamen ultra tridium in civitate Trajectenſi, extra civitatem vero ultra ſpatium trium ſeptimanarum non debet extendi, niſi licentia a nobis aut Vicario noſtro obtenta.

Ad hæc ſtatuimus & diffinimus præcipimus, ne abbatiſſæ aut prioriſſæ, uno eodemque tempore plures quam duas moniales exire permittant, etſi aliquando ſuos parentes in locis diſtantibus & conſanguineos inviſere cupiant, prout hoc minus canonice indecet, non ad multas ſeptimanas, ut de facto contingit, ſed ad duas dumtaxat hebdomadas præcite hæc; illis et gratis concedantur, & non ultra, niſi ex cauſa & rationabili cauſa ſuperiores ſum tempus laxius eis duxerint concedendum; & in hoc vel abbatiſſæ, vel prioriſſæ, vel moniales excedentia vel delinquerint, ſciant ſe pecuniariam multam pauperum neceſſitatibus erogandam incurſuras.

Item, ſtatuimus & ordinamus, quod ſi per noſtram dioeceſim electi ſeu promoti in abbates aut præpoſitos monaſteriorum adminiſtrare præſumpſerint in temporalibus ante confirmationem a nobis aut alias legitime obtentam, aut ſpiritualibus ſolemnibus abbatialibus, antequam a nobis benedictionem fuerint adepti, & inmiſcere præſumpſerint, eo ipſo ſint & cenſeantur privati omni jure per electionem ibi quæſito, non enim ſine manum impoſitione ſacram illam funktionem ſuſcipere poſſunt.

Cum plerique abbates, præpoſiti monaſteriorum, abbatiſſæ & prioriſſæ quotannis non curent debitam calculum & computum ſieri de monaſterii bonis, tam receptis, quam Dexpenſis, colludentes cum ſuo receptore in præſentia paucorum, unde receptor dicatur & conventus damnificatus: ſtatuimus ut talis fiolare & curent tales receptores ſuos in præſentia totius conventus ſuus reddere rationes liquide & pertinenter, adhibito eatium diſcreto viro per nos ad hoc deputando, qui in civitate Trajectenſi, aliiſque locis oportunis talibus interſit rationibus audiendis: incumbit enim noſtræ ſollicitudini providere, ne bona monaſteria detrimentum patiantur; imo potius incrementum acquirant, ſi guid ſuperſit, in pios uſus æternoque thefauros recondendum.

Item ſtatuimus de hoſpitalariis, piorumque locorum rectoribus, ut pertinentes & congruas quotannis rationes reddant, & pauperibus ac aſſerabilibus fuis perſonis ipſe cundis neceſſariis, de victu, veſtitu, & cæteris, juxta debitum, conſuetumque ritum provideant, nobis ſi in hoc negligentes fuerint, officium ſuppleturis.

Item ſtatuentes, jus vetus innovamus, ut executio teſtamentaria ultimarum voluntatum ad plas cauſas intra anni ſpatium, a Anno Christi 1565. more teſtatoris non finita ſeu terminata, ldque elapſis annis gratiæ & computatis, mox ad nos pleniſſime cum omnibus dependentibus & connexis, devolutio cauſarum executionum teſtamentorum tanquam ad Dioeceſanum devolvantur & devoluta cenſeantur; volentes ut hæc conſtitutio ad præteritia quoque trahatur.

Item prohibemus quoque (ub arbitraria, correctione, ne peregrini importentur libri, aut diſtrahantur, niſi prius per eos qui ad hoc commiſſi ſunt, fuerint approbati.

Item prohibemus ſub excommunicationis pœna, ne monachi vel quicunque religioſi, (exceptis ordinibus mendicantium) publice coram promiſcuo populo in ſuggeſta concionari præſumant, niſi prius coram a nobis petita & obtenta; docent enim quod nunquam didicerunt, cuplunque agere debeant, ſæpiſſime difficiuli, imo vulgi auram captantes, & venantes quæ ſua ſunt, non quæ Jeſu Chriſti. Religioſi enim qui ſub ſe habent eccleſias parochiales, five vocati ad regimen alicujus parochiæ, in eadem dumtaxat poterunt prædicare, dummodo tamen ſanam pulpuæ proponant doctrinam, & diſtæ curæ inſtitutionem rite fuerint affecuti.

Item renovantes veteres jura ſtatutum, correctionem ſuperiorum, ſuperioribus, ac manifeſtis criminibus appellari non poſſe, & ſi appellatum fuerit, appellationi non eſſe aliquatenus deferendum.

Frequenter contingit, ut eccleſiarum, parochialium rectores e ſuggeſta & in concione ſacra publicum in modum contendant in plebem ac rixentur, ob non ſolutas oblationes, obventiones, aliaque, ut vocant jura curæ paſtoralis, unde & prædicantis eviſcerit auditorum animos nullo cum fructu lertantur; quare ſtatuimus ſub excommunicationis pœna, ne curati poſt hac in ſuggeſtu aut eccleſia talibus rem ſuam agant, ſed nihil ibi præter verbum Dei pure prædicent, abique ullis affectibus, ſacrique officiis ſummo cum fervore inſtaliant, propriis commodi reſpectum ſaltui animarum poſthabentes; poterunt tamen extra eccleſiam locis & temporibus congruis, debitores & cenſatores compellere, & juris tramite ad ſolutionem adigere.

Cum multis collegiis & monaſteriis incorporatæ ſint eccleſiæ parochiales, præcipimus illis viros exemplares in Theologia aut jure canonico præfici graduatos & promotos, aut ſaltem aliquem talium magiſtros, aut alias examine debito præmiſſo repertos idoneos, qui non ſolum doctrina, ſed etiam populum paſtoralibus ribus & vita; in quo ſi fuerit ceſſatum, ſifci noſtri erit officium agere contra ceſſantes & contemnentes, ut per cenſuras & arbitrarium multam ad hoc juridice compellantur.

Cæterum quia capitula & monaſteria tam agent comparce et exiliter cum hiis ſubditis parochiis, ut honeſte ſe exhibere, nec hoſpitalitatem ſervare, nec ſuo muneri cum decore præeſſe queant, declinantes ad cu-

pia

ANNO CHRISTI 1565.

pia lucella, & populi fervorem placitis magis quam piis concionibus abblandientes, unde populus fiatent multa inconmoda; ſtatuimus & ordinamus, ut talibus de honeſta & decente ſuſtentatione provideatur; æquum enim modis omnibus eſt, *ut qui alitaria ſervunt, de altario vivant; & non eſt alligandum or bovis triturantis in area fruges*, maxime cum talia collegia & monaſteria ratione incorporationis ſuæ ut plurimum poſſideant decimas opimas, quæ pro neceſſitate parochi ſublevanda abonde ſufficiant.

Denique ſtatuimus & ordinamus, ne eccleſiæ vel monaſteria ſolitas ſua elecmoſynas & conſuetas panis, frumenti, cibi ac potus in uſus pauperum diſtributiones diminuant, extenuent ac præſcindant, nec B abſque ulla & notoria cauſa ſilginem denti, ubi tritticum dare conſueverunt: & qui curam hoſpitalium gerunt, ledilherni proinfirmis non dimittant, fed augeant potius & multiplicent, ut in die illo gaudentes audire queant.

Eſurivi & dediſtis mihi manducare, ſitivi & dediſtis mihi bibere, hoſpes eram & collegiſtis me &c.

Si hoc mandatum non adimpleverint noſtrum, ſciant non huic negotio vices noſtras interpoſituros.

Poſtremo ſtatuimus & ordinamus, ut ſecus atriuſque monaſterii, eccleſiæ, plaque loca noſtræ juriſdictionis, ſeu legi dioeceſanæ ſubjecta, quot annis ad minus ſemel viſitentur per ſuffraganeum aut vicarium officialem noſtrum, vel illum aut illos, quibus de pace aut conſuetudine competere dignoſcitur; & ibi quæ noxia fuerint, evellant, eradicent, extirpent; quæ vero ſalutaria, ſemperent, foveant, & ſi opus fuerit, de noſtro, noſtrum quoque miniſterium invocent, ad Del. gloriam & animarum ſalutem, & ſanctæ religionis conſervationem.

Item, eadem noſtra auctoritate præcipimus, & mandamus, quod in & ſuper conſubus matrimonii contrahendis in facie eccleſiæ, ante ejusdem matrimonii ſolemnizationem & benedictionem, diebus dominicis aut feſtivis, & uno non feſtivo a ſe diſtantibus, per presbyterum parochialis eccleſiæ ſuæ proclamationes ſeu banna publica tempore divinorum, ut & qui ſeiverint legitimum impedimentum, proponant & publicent, & hoc præcipiatur ſub pœna excommunicationis; et ipſi presbyteri iovelligent utrum aliquod impedimentum obſtitat; aliquin hujuſmodi matrimonia nullatenus ſolemnizent, et illud præcipimus ſub pœna, ipſos tam quam ſuos noſtri arbitrio taxanda et moderanda.

Item, præcipimus noſtra eadem auctoritate et mandato, ſub pœna excommunicationis et vigint ſcudatorum antiquorum E ad uſum pauperum, ſi commiſſa fuerit, applicandorum, nede ſolemnitate quorumcunque matrimoniorum aliter quam ſupra, et ſimiliter de ſolemnizatione, et ne de proclamatione, ſeu banoorum abbreviatione ne quidem, et ceteris cauſis noſtræ ordinariæ poteſtati et auctoritati reſervatis, abſque noſtra licentia ſpeciali vos noſtra ſynodo ſubjecti inremoniarii, et matrimo-

ANNO CHRISTI 1565.

nia clandeſtine contracta et etiam qualitercunque contrahenda inter perſonas diverſarum parochiarum non ſolemnitate, niſi contrahentes de proclamationibus, modo quo ſupra in ambabus eorum parochialibus eccleſiis factis, legitime certificaverunt, et docuerunt ſufficienter: et quod hujuſmodi matrimonium ſolemnizationes et benedictiones non in facriſtia, neque in domibus, ſed coram populo in eccleſia, tali poſtque tempore divinorum in facie eccleſiæ honorifice celebentur.

Item, ne ſanguis fubditorum de manibus veſtris requiratur, vobis rectoribus parochialium eccleſiarum, ſub excommunicatis et viginti ſcudatorum antiquorum ad uſus pauperum applicandorum pœna, diſtricte præcipiendo mandamus, ut excommunicatos propter clandeſtinum matrimonium contractum et ejus interceſſionem, ac exiſtentes in hæreſi, adulterio, fornicatione, perjurio, illicita cohabitatione, diffidio aut aliquo alio excelſo nocorio et manifeſto, vel qui ſunt uſurarii publici, vel peremptores, aut qui in feſtivitate paſchali, vel faltem ſemel in anno ſuis confeſſi non fuerint, nobis cum talia feiveritis aut ad hoc requiſiti fueritis, nonrinatin et in ſpecie in feſtivitatibus, prædictis et revelatis, ut eorum crimina ex exceſſus non maneant impunita.

Item præcipimus et mandamus, quod monachi, etiam quicunque eccleſiaſtici, aliquem contrahentem clandeſtinum matrimonium contractum, vel propter alios caſus prohibitos in excommunicationem exiſtentem, non abſolvant, nec tales excommunicatos a nobis, ſeu vicario noſtro deſuper abſolutionem in ſcriptis obtinuerit.

Item, præcipimus et mandamus precceratoribus et cuſtodibus eccleſiarum parochialium et quarumcunque capellarum ac locorum dioeceſis noſtræ ſub pœna veræbale ſacramentum conſervatur, ſub excommunicationis et duodecim florenorum pœna, tories quotiens commiſſa fuerit, ad uſus pauperum applicandorum, ut candelam ſeu lampadam Ardentem ante venerabile Sacramentum euchariſtiæ hujusmodi die nocheque teneant, et in hoc nullatenus fint negligentes.

Item, auctoritate apoſtolica, et regiæ majeſtatis decreto, nec non auctoritate noſtra ordinaria inhibemus omnibus et ſingulis Chriſti fidelibus, ne quis libros fratris Martini Lutheri, Philippi Melanonis, Johannis, Calvini, aliorumque hæreticorum, tam latino, quam alamanico ſermone compoſitos multique ab orthodoxa fide alienis exreſſibus ſcatentes et propteea a ſede apoſtolica damnatos, legere, tenere, emere, vendere, imprimere, deſcribere, aut prædictis libris quoquo modo favere præſumant; quinimo tales libros in termino etiam diurna a noſtris præſentis mandati, ad manus vicarii noſtri in ſpiritualibus generalis ferant, vel mittant debito igne comburendos, ſub pœnis et cenſuris in literis apoſtolicis ac regiæ majeſtatis decreto contentis.

Item, eadem noſtra auctoritate ordinaria prohibemus, ſub excommunicationis late ſententiæ pœna in his ſcripeis, ne quis alſquem excommunicatum in eccleſia vel ce-

ANNO CHRISTI 1565.

meterio eiusdem andeat sepelire feu cadaver excommunicati in ecclesia feu cemeterio ponere super terram, et si qui sepulti sint, iteram exhumentur, dummodo eorum ossa ab aliorum Christifidelium ossibus discerni possint, nisi amici aut hæredes, eorundem pro eis absolutionis beneficium meruerint obtinere ac creditoribus satisfecerint, & emendam præstiterint de commissis condignam.

Articuli clarius quam nuper elucidati ex concilii Tridentini statutis & decretis, per prælatos & capitula atque canonicos quosque ecclesiarum Trajectensium receptos & acceptatos, excepto & obtestante obsequendo.

Primo, ut non solum inferior clerus, sed etiam quinque dictarum ecclesiarum tam capita, quam membra in moribus et vestitu, ab ejiciendo scilicet caligas, calceos, fagula, et indumenta personis ecclesiasticis indigna, deinde in conversatione honesta, vitando mundicitia virginum et religiosorum, tabernas, choreas, venationes, lusus, et cantica indecora, à cecinis canonibus (quos servari vult concilium Tridentinum) interdicta; ab hac in chori frequentatione et tertiæ partis omnium fructuum ratione distributionis, huic canonicis inserendentibus præhabendum assignationes, se præbeant obedientes concilio Tridentino; assignatione inquam faciendæ tam ex fructibus dignitatum quam officiorum, scilicet scholasticharum, thesaurariarum, et cortarum præpositurarum atque canonicatuum et prebendarum in dictis quinque ecclesiis provenientibus; hi etiam in omnibus collegiatis ecclesiis per totam nostram diœcesim similiter inviolate observandis, et episcopo præfatorum fructuum quantas indicetur ut et eis faciat secundum latiorem dicti concilii tenorem.

Pariter obediant eidem concilio quoad residentiam, de ultra tres menses quolibet absentibus, item in honestate vitæ, ne vel attentis fint crimibus, vel barbas defrunt, pariter et in continentia, ut concubinas amoverent, nec earum contubernia repetant, nec alias fuperinducant aut recipiant.

Ut quoque obediant in recipiendis ordinibus sacris, ut dimidia saltem pars canonicorum sint presbyteri, cæteri vero diaconi et subdiaconi, postquam ordines unique præbendæ et canonicatui (secundum concilium) fuerint assignati et annexi: et utrum tunc possessibres eorundem canonicatuum, vel eorum successores tantum ad dictos ordines teneantur, confulendus erit sanctissimus dominus noster pontifex romanus, ante Festum Remigii proximum.

Ut omnes in ecclesia per se divina, & non per substitutos obeant, ac officia fuo adimplere debeant jalioqui ad id compellendi juxta concilium.

Ut habentes beneficia curata seu dignitates, seu duas immistas animarum, vel quibus ex fundatione, statuto vel consuetudine annexus est ordo sacerdotalis & presbyterii, curent bi primo quoque tempore in io sacerdotes ordinari, maxime si ultra annum fuerint in possessione talium dignitatum, cum intra annum a tempore adeptæ possessionis ad sacerdotium se promoveri curare debuissent.

Ut cause matrimoniales, criminales & incontinentium vitæ concernentes, non decani, archidiaconi aut aliorum inferiorum judicio, etiam visitando, sed episcopi tantum examini & juridictioni relinquantur.

Ut episcopi in choro & in capitulo, & actibus publicis sit prima sedes & locus, & præcipua rerum agendarum auctoritas, qui si aliquid canonis ad deliberandum proponat, nec de re ad eum vel eorum commodum specitante agitur, episcopo ipse capitulum convocet, vota exquirat & juxta ea concludat.

Ut in executione testamentorum ad pias causas se regulent executores secundum concilium Tridentinum, quod se refert ad jus scriptum; proinde anno elapso eorum episcopo reddere rationes, eique omnia tradere, & alligare munimenta, literas, regidira, scripta & reliqua omnia, quæ ad eandem rationem reddendam necessaria fuerint, seu alia quomodolibet opportuna.

Ut negotium feminarii a sacro Tridentino concilio præscripti ad effectum deducti & absque moris inchoari possit, cum episcopus ad illud perficiendum duos de capitulo assumere debeat, ex parte sua nominat dominum thesaurarium, magistrum Johannem Brabsem, & de reliquo clero abbatem S. Pauli.

Ut archidiaconi & capitula, seu alii quivis nominem ad ecclesiasticum beneficium imbituant, nisi prius examinatum, & approbatum ab episcopo.

Ut capitula quinque ecclesiarum mox nominent ex suo gremio, qui una cum archiepiscopo sint habituri cognitionem causarum super delictis & aliis, prout in decreto concilii latius est expressum, petantque ex officio, vel ad partis instantiam justitia denegari videatur dilatius.

Denique ut non solum hi articuli, sed alia omnia quæ in decretis dicti sacri Tridentini concilii continentur, non solum a clero hujus nostræ metropolis, sed etiam ab omnibus per totam nostram diœcesim nostri subjectis, devote recipiantur & fideliter observentur.

Hi articuli fuerunt per reverendissimum archiepiscopum Trajectensem præsentibus regis commissariis propositi, dati & affignati prælatis et capitulis quinque ecclesiarum Trajectensium, pro regiæ majestatis voluntate ac mente dicti reverendissimi ab ipsis ad adamussim observandi et accomplendi. Actum Trajecti in aula archiepiscopali, die quarto mensis Julii anno a nativitate Domini supra millesimum, quingentesimum, sexagesimo octavo.

Sequi-

ANNO CHRISTI 1565.

ANNO CHRISTI 1565.

Sequitur descriptio Tractatorum ex copia copiæ authenticæ.

Reverendissime in Christo pater, archipræsul amplissime.

Nos prælati et capitula quinque ecclesiarum vestrarum Trajectensium, cupientes paternitati vestræ reverendissimum pium nostrum desiderium pariter et voluntatem circa universalem observationem decretorum sacrosanctæ concilii Tridentini demonstrare, atque consequenter eum hisce posteritatibus, quæ in primis articulis per P. vestram reverendissimam nobis propositis respondere, dicimus atque declaramus juxta ea quæ in ultima acceptatione decretorum dicti concilii Tridentini una cum P. vestra reverendissima dictorum et declarationes, non immisilus et per omnia dicto concilii Tridentini decretis realiter & cum effectu parere ac obedire velle, ac proinde P. vestram reverendissimam literam vestræ auctoritatem eidem a præfato concilio attributam, ad eorundem decretorum executionem, ac eorum, quæ nondum sunt emendata, & indubitatium correctionem procedere, admire P. vestram reverendissimam rogantes, ut in exequendo ejus rationem habere dignetur, ut nihil exequatur, quod contra expressum textum concilii vel dubium videri possit.

Quia vero in articulis hellenio die per vestram P. reverendissimam exhibitis, nonnulla continentur quæ videntur non satis convenire intentioni decretorum dicti concilii & in se continere quandam dubietatem, visum nobis fuit in primis quantum attinet ad assignationem tertiæ partis omnium fructuum ratione distributionum pro interessentibus facta canonicis, videri nobis canonices ea de re in concilio præscripto mentionem facientes, non habere locum in quinque ecclesiis nostris Trajectensibus, attento quod præscripti canones loquuntur de illis ecclesiis dumtaxat, ubi nullæ sunt præsentiæ, aut tam tenues, ut verisimiliter negligantur. Jam vero liere in confesso sit præscriptis ecclesiis vestris de præscriptis distributionibus facta esse provisum, ut eb eam faltem causam non negligantur, tamen ut cultus divinus cumulatius frequentetur eique plures quotidie interfint, offerant præmissarum ecclesiarum singulæ quotidianis distributiones ad mille florenos annuos pro horis divinis interessentibus, atque ibidem permanentibus augmentare, & quatenus hæ nostræ allegationes & oblationes non satisfaciant reverendissimæ P. vestræ sententiæ & intentioni, flatuunt juxta beneficium dicti concilii hanc quæstionem ad sedem apostolicam referre, parati interim sub fidem & sigilli quinque præsentibus mille florenorum summam præsentis applicare.

Secundo quoad barbam & crines, licet nihil determinatum sit in decretis antedicti concilii, tamen referunt se dicto concilio ecclesiæ vestræ ad decretum eas de re factum in ultimis & Pascha synodalibus.

Tertio, quandoquidem canones concilii, præscripti loquentes de consentu tertii articuli, clari sunt & manifesti, non præsentes videlicet præhendarum possessores, sed earundem successores tantum esse obligatos ad corum (de quibus agitur) ordinum susceptionem.

Et quia sequens quartus articulus commodo exequi non possit ex eo quod non invenitur aliquibus prebendis certa onera annexa esse, paratæ tamen sunt ecclesiæ vestræ quoad commodo fieri poterit, effectum tam pretenditer prægere.

Quoad causas criminales in texto articuli expressas, ecclesiæ vestræ innerentes canonibus tertio ferræ sessionis concilii Tridentini, referunt se ulterius ad dispositionem juris communis & doctoris.

Quantum ad executionem testamentorum ad pias causas ostensio articulo comprehensam, ecclesiæ vestræ referunt se ad canonem octavum XXII. sessionis eiusdem concilii, prælente submittunt; reliquos articulos tam, præsentes quam subsequentes ecclesiæ vestræ acceptatos, salvo quatenus illis interdictorum ad dignitates, canonicatus & beneficia iidem non reiiciantur nisi legitimis de causis, archidiaconos, decanis & capitulis exprimendis nominatim tam ad executionem seminarii, quam causarum criminalium cognitionem suos commissarios. Actum IX. Julii A. LXVIII. Paulo inferius scriptum erat. Concordat præsens copia cum originali responsio vestgerendissimo dato, quod attestor subscripta manu vocede, sede.

ANNO CHRISTE 1566. 1568.

S. PIUS PAPA V.

Sedit ab anno 1566. usque ad 1572.

ANNO CHRISTI 1566. 1568.

PROVINCIALIS SYNODUS RAVENNATENSIS

Anno 1568. habita.

HISTORIA CONCILII

Ex Rubeo hist. Raven. lib. X. pag. 747.

Diligens archiepiscopi studium, nequaquam tot persanctæ institutis contentum, vetustatique dignitatis revocandæ cupidum, hic non persistit; sed ut optimus pastor, cognituras, quæ sint illius oves, & qua ratione curandæ sint, instituit provinciale concilium. In qua re opus archiepiscopo haud minus potenti, ac diligenti, profecto fuit, multis subjectis episcopis, sese liberis, neque Ravennati archiepiscopo subjectos, in tanta rei intermissione, afferentibus: ducentos enim, & quinquaginta jam annos derelictam hujusmodi subjectionis significationem revocasti: ii recte considerunt, maxima auctoritas & diligentia, summoque labore fuit adhibendus. Pictaris autem & religionis: flicta archiepiscopus non omittens, cum indicti concilii tempus adventaret, primum quidem ad eos, quos alebat perpetuo domi familiares vices dodtos, summosque theologos, alios undique evocatos adjunxit; idem facit, de phonasci, ut diligentior cautio facta fierent. Et ne quidquam incommodi Ravennatibus accederet, comportari commeatum Foro Sempronii, fusque exercitus regionibus jubet. Quæ omnia quanta impensa fierent, ut explicetur, necessarium non puto.

Cum autem hoc temporis spatio tempus concilii præstitum, kalendæ fellicet Majæ, advenissent, il Antistites Urbinum in eadem congregasi sunt, Julius Feltrius ab Ruvere, Urbinatium cardinalis titulo S. Petri ad Vincula, Arcis Sorræque dux, & archiepiscopus Ravennas; Joannes cardinalis Morosus Mediolanensis Mutinensium; Gabriel cardinalis Paleottus Bononiensis, Bononiensium; Alexander cardinalis Sfortia, Romanus, Parmensium; Julius Garuffus Pisa, Sassinatum; Baptista Grecchia Montanus, Regiensium; Alfonsus Rossettus Ferrariensis, Ferrarensium; Scipio Sanctacrucius, Romanus, Cervien sium; Julius Pasticanus, Tolentinas, Arminensium; Julius Cananus, Ferrarensis, Hadrianorum; Odoardus Gvalandus Pisanus, Cæsenatium; Franciscus Guarinus, Tifernas, Foro cornelianorum; Joannes Baptista Sighicellus, Bononiensis, Bavontiacorum; Hercules Sacr atus, Ferrarien. Clamacliensium; Antonius Zanottus Montagnanensis, Forolivianorum; Franciscus Rusticus, Fanensis, Fanen sium; Joannes Baptista Marcmontes, Forosempronien sis, Urbenscum episcopi; Augustinus Mollignattus, Vercellensis, bitonorianus episcopus, quod erat negotium, interesse non nisi per procuratorem potuit, cujusque accepta est excusatio. Omnium postremus Joannes Antonius Bononius Cremonensis, abbas Nonantulanus, numeratus est. Cum itaque cardinales & episcopi, cæterique minores sacerdotes quisque ordine consedissent, in medio autem prælata in sede mitratus archiepiscopus sextæ dignitatis honorem referret, Letanias ipse pronunciatis, facra solemnia, admirabile & vario cæremoniarum modo, & olimo phonasicorum concentu incredibilique hominum frequentia, operante archiepiscopo, peracta sunt. Secundum quem locum Antonius Pinus, vir diserti simus, suggesto ligneo consensu, splendidam orationem habuit; qua utilitatem conciliorum provincialium ostendebat, cujus, & quæ felicissima Ravennati populo illuxit, lætitiam explicabat. Eo tacente, archiepiscopus sua in legde graviter exorsus, declarat initio archiepiscopatus sui, ut corruptos mores conformares; depravatam disciplinam ad normam sacrosancti Trid. concilii restituret; fidem catholicam, ac vere orthodoxam evangelicamq. in animis populorum confirmaret justis patrum qui hujusmodi, provinciales synodos, in concilio eodem Tridentino, mandassent, pareret, animum ad illud provinciale habendum concilium adjecisse, nullisque cujusvis generis incommodis retardati tam salubri instituto potuisse: similiter omnium-aliorum episcoporum operæ perfundæ adhiberi maximam operam comparandam fore ad fedandam discordiam, qua jam multarum externarum gentium animi vehementissime commoventur, & longe maximus Reipubl. dissensus afferre malis discrimen immineat: speraresque fe benignitate Dei, divorum immortalium, qui reda incedentes via nusquam fefellerunt, adjuncta Pii quinti pontificis maximi, atque optimi diligentia, iis coepris summa eventus felicitate respondaros. Quamobrem omnes hortari atque obsecrare, ut, quando illustrissima ejusdem ecclesiæ dignitas, cogitationesque sue omnes ad rem christianam juvandam mirifice conversæ atque directæ esse debent, omni alia cura posthabita, quo ad ejus fieri posset, accurate, quæ ad bonorum morum reductionem, emendationemque malorum sunt necessaria in conventu, cum Del auspicio, & nomine, agerent, & consulerent. Quibus dictis, Camillus Perutius a Mondolfo juris consultus & Ruverei archiepiscopi a secretis, cauisumque judex, qui actis concilii præerat, in medium prodiens, omnes, qui adesse deberent, nomine appellavit; cunctis, extra episcopum Placentinum respondentibus, quod is multo pertinacius, quam reliqui, se minime Ravennatis ecclesiæ subjectum affirmasset, cui & a Leonardo Morisso jurisconsulto Ravennati, concilii, (ut apunt) promotore dicta dies est; fada demum primum ab archiepiscopo, deinde a cæteris, ex laudabili majorum consuetudine & Pii quarti Pontificis præscripto, fue fidei confessione, reliquisque cæremoniis, quæ in pontificum edictis libris habentur, prima, festio Kalendarum majarum absoluta est. In altera, quæ tere. Non. Mali est habita, postquam sacris, & cæremoniis de more peradis, nomine Alexandri Sforziæ cardinalis, Parmensium episcopi, luculentam orationem canonicus Parmensis habuit, Joannes Baptista Maremontes, episcopus Urbinensis, Ruvorei archiepiscopi vicarius, pro fugitivo ligneo pulpito adjidi muneris accommodato, eorum partem, quæ decreta fierant, recitavit: reliquorum recitationem tertia, cademque postrema sessione ad sept. id. absolvent. quam sessionem extremam Franciscus Vicedominus, Ferrariensis occultarus, franciscanus, Ruvereis archiepiscopi Theologus elegit, ut, dodo oratione plurimum exercavit, dum singularem explicavit archiepiscopi pietatem, atque prudentiam, ingentesque omnium, Ravennatiumque præsertim lætitiæ, atque ore ma jorum, quæ salutarium, atque aerius hæc concilium provincialium Ravennatum consuetudo disturbata, diligenta, interventu, nunc demum frequentari. De omnipotentis beneficio sanctis Tridentini concilii institutis & summa juli Ruverei archiepiscopi non tam cura, & sumptu, quam felicitate, ac laude revocata videbatur. Recitatis decretis, quibus ad summum cavebatur, ut omnia ad salutem nostram pertinentia, pure, casse, atque, ex more, instituteque majorum tractarentur, cum patres placerent sibi respondentes, dimissus est concilium.

ANNO CHRISTE 1568.

DECRETA

PROVINCIALIS SYNODI

RAVENNATIS,

PRAESIDENTE IN EA

ILLUSTRISSIMO AC REVERENDISS. DOMINO

JULIO DE RUVERE,

Titulí sancti Petri ad Vincula, S. R. E. presbytero cardinali Urbin. sanctæ Ravenn. ecclesiæ archiepiscopo.

In nomine sanctæ & individuæ Trinitatis, Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.

Ex Edito Romæ anno 1569.

Nos Julius Feltrius de Ruvere, Iituli sancti Petri ad Vincula S. R. E. presbyter. cardin. Urbin. & Dei, atque apostolicæ sedis gratia, S. Raven. ecclesiæ archiepiscopus, de consilio & assensu reverendissimorum DD. cospiscoporum nostrorum, in præsenti Raven. provinciali Synodo legitime congregatorum, hanc, quæ sequuntur, statuimus & ordinamus.

Professio Fidei.

In primis vero fidei confessionem, ut decet, præmittentes, atque in hunc, qui sequitur, modum, eam puta formam in buila se. re. Pii Quarti traditam, profitemur, credimus, & profitemur omnia, & singula, quæ continentur symbolo fidei, quo sancta Romana ecclesia utitur, videlicet, Credo in unum Deum patrem omnipotentem, factorem cæli, & terræ, visibilium omnium, & invisibilium. Et in unum Dominum Jesum Christum, filium Dei unigenitum, & ex patre patrum ante omnia sæcula: Deum de Deo, lumen de lumine, Deum verum de Deo vero, genitum, non factum, consubstantialem patri, per quem omnia facta sunt: qui propter nos homines, & propter nostram salutem descendit de cæli, & incarnatus est de Spiritu sancto ex Maria virgine, & homo factus est: crucifixus etiam pro nobis sub Pontio Pilato, passus, & sepultus est: & resurrexit tertia die secundum scripturas: & ascendit in cælum: sedet ad dexteram Patris: & iterum venturus est cum gloria judicare vivos, & mortuos: cujus regni non erit finis. Et in Spiritum sanctum dominum, & vivificantem, qui ex patre, silioque procedit: qui cum patre, & filio simul adoratur, & conglorificatur: qui locutus est per Propheras. Et unam sanctam catholicam, & apostolicam ecclesiam. Confiteor unum baptisma in remissionem peccatorum: & expecto

ANNO CHRISTI 1568.

pedo resurrectionem mortuorum, & vitam A venturi sæculi. Amen.

Apostolicas, & ecclesiasticas traditiones, reliquasque eiusdem ecclesiæ observationes, & constitutiones, firmissime admittimus, & amplectimur. Item sacram scripturam juxta eum sensum, quem tenuit, & tenet sancta mater ecclesia, cujus est judicare de vero sensu, & interpretatione scripturarum; admittimus; nec eam unquam, nisi juxta unanimem consensum patrum accipiemus, & interpretabimur.

Profitemur quoque septem esse vere, & proprie Sacramenta novæ legis, a Jesu Christo domino nostro instituta, atque ad salutem humani generis, (licet non omnia singulis necessaria,) scilicet, Baptismum, Confirmationem, Eucharistiam, Pœnitentiam, Extremam unctionem, Ordinem, & Matrimonium: illaque gratiam conferre; ex his Baptismum, Confirmationem, & Ordinem sine sacrilegio reiterari non posse.

Receptos quoque, & approbatos Ecclesiæ catholicæ ritus, in supradictorum omnium Sacramentorum solemni administratione recipimus, & admittimus. Omnia & singula, quæ de peccato originali, & de justificatione in sacrosancta Tridentina Synodo definita, & declarata fuerunt, amplectimur, & recipimus.

Profitemur pariter in Missa offerri Deo verum, proprium, & propitiatorium sacrificium pro vivis, & defunctis: atque in sanctissimo Eucharistiæ Sacramento esse vere, realiter, & substantialiter corpus, & sanguinem, una cum anima, & divinitate, domini nostri Jesu Christi, & fieri conversionem totius substantiæ panis in corpus, & totius substantiæ vini in sanguinem: quam conversionem catholica Ecclesia transubstantiationem appellat.

Fatemur etiam sub altera tantum specie totum, atque integrum Christum, verumque Sacramentum sumi. Constanter tenemus purgatorium esse, animasque ibi detentas, fidelium suffragiis juvari: similiter & sanctos una cum Christo regnantes, venerandos, atque invocandos esse: eosque, orationes Deo pro nobis offerre, atque eorum reliquias esse venerandas.

Firmiter affirmus imagines Christi, ac deiparæ semper Virginis, nec non aliorum sanctorum habendas, & retinendas esse: atque eis debitum honorem, ac veneration em impartiendam; Indulgentiarum etiam potestatem a Christo in ecclesia relictam fuisse; illarumque usum Christiano populo maxime salutarem esse affirmamus.

Sanctam, catholicam, & apostolicam Romanam ecclesiam, omnium Ecclesiarum matrem, & magistram agnoscimus: Romanoque pontifici, beati Petri Apostolorum principis successori, ac Jesu Christi Vicario veram obedientiam spondemus, ac juramus: cæteraque item omnia a sacris canonibus, & oecumenicis conciliis, ac præcipue a Sacrosancta Tridentina Synodo tradita, definita, & declarata, indubitanter recipimus, atque profitemur, simulque contraria omnia, atque hæreses quascunque ab ecclesia damnatas, & rejectas, & anathematizatas, nos pariter damnamus, rejicimus, & anathematizamus. B

Hanc veram catholicam fidem, extra, quam nemo salvus esse potest, quam in præsenti sponte profitemur, & veraciter teneremus, eandem integram, & inmaculatam, usque ad extremum vitæ spiritum, constantissime, Deo adjuvante, retinere, & confteri, atque a nostris subditis, vel illis, quorum cura ad nos in nostro munere pertinebit, teneri, doceri, & prædicari, quantum in nobis erit, curaturos.

Præterea nos antedicti fidei professionem, ex ejusdem formula: Ne pri Quarti Bulla, omnino facere teneantur, quleunque de beneficiis ecclesiasticis, eorumque reversim acquirum, habentibus; quorum modo præsentes fuerint, quive in posterum ad doctoralem, vel magistrales gradus promovebuntur, seu hactenus fuerit promoti: ea ratione habita, ut qui nondum fuit promoti, in ipso promotionis actu, alii vero infra tempus ab episcopo statuendum, fidem ipsis profitentibus; recognition publice, vel privatim, theologiam, canonicam, vel civilem censuram, medicinam, philosophiam, grammaticam, atque alias bonas artes qualunque professores, legentesve, sub poenis in eadem Bulla contentis.

De cæremoniarum vero, atque aliis ecclesiasticis dignitatibus provisi, præter professionem fidei, quam ante omnia facere tenebuntur, in ipso quoque capitulo, infra duorum mensium spatium, a die adeptæ possessionis, ex sacri Tridentini concilii præcepto, fidem professionem, ut fundus fuit Sanctus Pius IV. in ipsius professionis suffragetur. Quod si capitulum in ea recipienda, negligens fuerit, graviter, ordinarii arbitrio, puniatur, / In verajipsius provisi culpa id accideritj ad distributiones, donec, satisfecerit, non admittatur: nihilominus ad eam gravioribus poenis propositis, faciendam, omnino cogatur.

In fidei autem professione faciendæ, præ- C ea omnibus fiat, adhibitisque jam permissa verborum forma: necnon eandem perspicuosqualis curiæ Notarios de ea rogatos, in peculiari libro annotari, cum ipsius professionis fabricipitione, ad perpetuam rei memoriam, episcopi curent.

ANNO CHRISTI 1568.

CAP. I.

De hæreticis.

QUod ad confervandam catholicæ fidei integritatem pertinet, ut ab eo pestiferum contagium arceatur, quam maxime episcopos horramur ac monemus in domino: ut diligentissime in primis invigilent, & attendant, ne virus aliquod in sanctam illi propinquitate ex infecta aliqua radice latenter subrepat, quod gregem, & ejus pascua infestet, corrumpat. Audeant ut opportuna adhibeantur remedia, quecunque ad populos in orthodoxa fide continendos, facere videantur: idque præ cæteris curent, ut conventicula rudium, ac pue-

ANNO CHRISTI 1568.

rum præsertim suspectorum hominum prohibeantur: de his, quæ ad fidem pertinent, ab A idiotis præcipue, & literarum ignaris nec publice, nec privatim disputetur: a catholicis, & sanæ doctrinæ religiosis viris sermones, vel conciones quam sæpissime habeantur: & his similia. Quod si putridum quid appareat, statim reflecti provideant: & quos semel infectos fuisse cognoverint, diligenter observent.

CAP. II.

In hæreticis, vel de hæresi quoquo modo suspectis perquirendis, & exstirpandis, non solum vigilantissimi sint episcopi, atque ordinarii omnes; quod præcipuum est B eorum munus, ulque ad animam, & fanguinem exequendum: sed etiam fœculi principes, ac magistratus quoscunque frequenter admoneant: quemadmodum eos monemus, & hortamur in domino, ut episcopis atque aliis sacræ inquisitionis ministris auxilium, favorem, & consilium præbeant; quo canonicas poenas evitent, atque etiam tanquam in hoc tam necessario ac præcellentifidei negotio plurimum proficere: quo certe nil Deo gratius, aut populis salubrius excogitari potest.

CAP. I.

De libris prohibitis.

POsterlorem librorum prohibitorum indicem, cum suis regulis, episcopi ad utguem observari faciant: bibliopolisque atq. impressoribus, quecunq. ad eos pertinent, ad memoriam fæpe revocari curent; ne in aliquo delinquentes, poenas contra eos statutas incurrant.

CAP. II.

Animadverstant præterea episcopi, in quorum dioecesibus imprimendi arx exerceatur, ut libri atque opera quecunque, antequam Impriment anter, exactissime perlegantur, atque ubi opus fuerit, castigentur: cum primum vero typis excusa fuerint, non antea ex officina exeant, aut venalia proponantur, quam cum originalibus diligentissime conferantur: eademque subsignata ad perpetuam rei memoriam fidelitet conferventur.

CAP. III.

Episcopi non solum in eos, qui libros, quavis ratione prohibitos retinent, fed etiam in omnes facræ scripturæ verbis ad ipsum, assentationem, contumeliam, superstitio- E nem, atque alios profanos usus abutentes, severissime animadvertant.

ANNO CHRISTI 1568.

CAP. I.

De verbi Dei prædicatione.

NOn ambiglur, episcoporum munus in pascendo grege, ac diligenter in fide eruldendo, potissimum versari. Proprium itaque munus agnoscentes episcopi ipsi illud pie, ac fideliter exequi fatagant, & spiritualem panem efurientibus frangant: sepe excellentes, ortum fuarum fanguinem ex eorum manibus esse requirendum: quod sane officium, ſi per ceipſos, ut decet, legitime prapediti obire nequeant, idoneos verbi Dei ministros, juxta facri Tridentini concilii decretum, eligendos, sibi ipſis adjungant: qui eorum vices omni diligentia, & pietate fupplent: atque in primis attendant, ut eorum sanctæ sit, & illibatæ doctrinæ; ne mala sibi electio imputari possit.

CAP. II.

Hæc autem præcipue a verbi Dei prædicatoribus quibuscunque observentur: ne quæstionibus inutilibus, aut fabulosis, vel jocolis versibi, aut dubiis, vel implicitis scripturibus audientium mentes occupent: ab illiotis apocryphis, miraculorumque, non approbatorum recitatione abſtineant: hæreticis parcant, & argumentis, ſi nihil urgens rei necessitas poſtulet) quanto minus fieri potest, nominatim recenseant, sed omnino refellant; vitiis generatim reprehendant: & Salvatoris exemplo, populorum vitam componere, atque inſtituere ſtudeant: in aliquem tacite, vel expresse non invehantur: prætextu & abuſu pietatis, ac feverenter admoneant: ſubdiiſoque ad eorum obedientiam excitent, & hortentur; quibus de rebus, atque aliis huajuſmodi, ſacrarum concionum tempore, ab episcopis, & curatis omnibus, prædicatores præmoneantur, ut quid magis, vel minus pro locoi, & popularium peccatorum qualitate, D ſit audientibus enunciandum intelligant: doceantque in vitiis redargendis, atque animis Deo reconciliandis, potiſſimum hoc eſſe elaborandum: rejectis quibuscunque ad oſtentationem, & ſaſtum, tanquammodo facientibus a...

CAP. III.

Ordinarii omnes in propriis, & ſubditorum ecclesiis, ubi commode fieri potest, ſtatutis a Tridentino concilio diebus ſacras conciones haberi curent: quibus non ſolum ipſi præcenter interſint; ſed & clericos loci universos adeſſe curent.

CAP. IV.

Dei verbum quocunque anni tempore, diurnis horis prædicetur. Item paſſio dominici noſtri Jeſu Chriſti luceſcente die, non autem nodu, per prædicatores enuncietur: provideantq. episcopi, ne quid per illos, eo tempore, vel etiam alias quandocunque dicatur, aut fiat, etiam ad lachry-

mas

mas provocandas; quod a Christiana disciplina aliquo modo abhorret; & a tanti A
Anno Christi 1568. mysterii dignitate sit alienum.

CAP. V.

Providenat insuper episcopi, quo ad ejus fieri potest, ut in concionibus foeminæ feorsum a masculis in ecclesiis intersint, atque ita dispiantur; ut a muribus, religiosis, ac honestatis gratia, distinguantur.

CAP. VI.

Ne vero aliqua inter parochos & populos sibi commissos, de alendo prædicatore, eique de aliqua eleemosyna providendo, ut sæpe fit, dissensio habeatur; statuimus, & ordinamus laudabiles locorum consuetudines inviolabiliter amplecti debere: In dubio autem superiores admoniri, quod sibi magis expedire videbitur, efficiant: ac parochorum præsertim paupertati, quo magis fieri potest, indemnitati provideant.

CAP. VII.

In prædicatore autem eligendo inhibemus, ne sæculi potestates, magistratus aut universitas aliqua ullo pacto se se ingerat; cum hoc totum munus ad episcopos, & ecclesiarum rectores ex sacrorum canonum dispositione pertineat, qua in re si difficultas aliqua suborta fuerit, ad ordinarium deferatur: qui modis omnibus ecclesiarum immunitati consulat, ficuti magis conducere existimaverit.

CAP. I.

De lectione theologica.

THeologiæ lector, ubi commode fieri potest, sæcularis clericus; sin minus regularis in subsidium, in unaquaque cathedrali ecclesia, ac etiam collegiata insigni extra civitatem per ordinarios adhibeatur: statuta eidem congrua mercede, vel ex præbenda propterea vacatura, vel alio quovis modo, juxta Tridentini concilii decretum, veluti magis unicuique præsato videbitur, & ecclesiæ sue qualitas patietur.

CAP. II.

Is autem, qui lectioni hujusmodi deputatus fuerit, statis diebus, & horis juxta episcopi præscripturn, facræ scripturæ libros, atque alios pro cujusque pontificialium cognitione, a curatis, & sacerdotibus habendæ, clero præsertim, per anni circulum, in loco per episcopum designato interpretabitur: cujus lectioni, ut eam majoris, quam minoris gradus clerici frequenter interfint; non solum episcopi curent, sed etiam sæpissime singulos illius auditores, ut in hujusmodi lectione proficiant, hortentur, & admoneant,

CAP.

CAP. I. A
Anno Christi 1568. *De sanctorum Reliquiis.*

SAnctorum reliquiæ honestissimis in locis, ac decoris vasculis, in ecclesiis asserventur; non sine luminibus populo exhibeantur: nec temere, & sine ordinarii licentia, ex propriis locuis extrahantur: nec ad infsiciendum, vel rangendam aliquam rationem, quam devotionis gratia proponantur; pro certis autem non nisi illæ habeantur, quæ rite fuerint ab episcopis approbatæ; quæcunque vero pro reliquiis sunt habitæ, honestatis causa, decenti ac tuto loco recondantur.

CAP. II.

Si quas vero reliquias, de novo detegi, aut exhumari contigerit, episcopi providebunt, ne incerto pro certis habeantur: & quod religiosi, ac plerasi confessionem videbitur, adhibito quoque piorum, ac religiosorum hominum consilio, decernant.

CAP. III.

Abusus quoque, si qui forsan in reliquiarum veneratione, aut visitatione irrepsisse videantur, ab episcopis quam primum tollantur: ne piorum animis sub falsitatis imagine decipiantur. Eam autem venerationem sanctorum reliquiis ab omnibus exhiberi, & docuit episcopi curent, quam sacrosanta Tridentina synodus decrevit.

CAP. I.

De sacris imaginibus.

IN sacris imaginibus effingendis, id primum vitetur: ne insolita aliqua imago, vel insolito modo pingatur, sculpatur, vel apponatur: præsertim in ecclesiis, atque aliis pilis, & religiosis locis. Nihil præterea indecoris, indecorum, lascivum, profanumve, habitu, vel vultu, ac toto corporis statu adhibeatur: atque hujusmodi divinæ imagines exilant; ut in illis inspiciendis pietas excitetur: nec quicquam in eis apparet, quod prototypo, ac exemplari suo, ex approbata ecclesiæ consuetudine, non congruat.

CAP. II.

Mandamus propterea ejus generis artificibus quibuscunque, atque imaginum effingendarum curatoribus; ut nonnisi de episcoporum, vel parochorum licentia, sacras imagines quovis modo effingere, vel in ecclesiis, pilisque locis apponere præsumant: & quæ hactenus appositæ sunt, si fe rectæ non habeant, eas episcopi deleri, corrigi, vel inhiuvari faciant, eorum fumptibus, ad quos ea res pertinet, sub eorum arbitrii pœnis.

CAP. III.

Quod autem ad ipsarum sacrarum imaginum cultum, & venerationem attinet; eam pariter reverentiam, & honorem illis episcopi impendi curent, quam sacrosancta Tridentina Synodus statuit; idque sanctum populus edoceri studeant.

De miraculis.

In novorum miraculorum approbatione formam sacro Tridentino concilio traditam, episcopi diligenter observento. Sed nonnisi tum demum, cum de his omnibus exactum ipsum, vulgi concursu, & populi clamore quid pro veritate compertum, quod vere non est; studeant episcopi summopere, cum se fe offert occasio, ut primis illis vulgi clamoribus obstitant; donec miraculi veritas habeatur, ac legitime comprobetur: ne falsa pro veris recipiantur; atque incerta tolerando, eadem approbare videantur: ad populi nihilominus devotionem & pietatem, quantum catholicæ fidei ratio patitur, reliqui entes, dubia quæcunque juxta ejusdem concilii decretum, quam primum decernantur.

De sacrorum gestorum representatione.

Scripturæ sacræ historiæ, sanctorum martyrum, & aliorum, ad amussim Domini nostri Paffio; quasi ex scena, ex alio quocunque modo; sive in sacro, sive in profano loco, aut etiam in monialium monasteriis, nullatenus repræsententur: cum exemplo comiter, ex iis affantes magis obiectari, & ad rifum, ac scandalum sæpius excitari; quam ad pietatem accendi: nisi aliud pro populi devotione, ac rei & temporum conditione episcopis, ex rationabili causa, videatur: qui re ipsa diligenter cognita; quod plerasi conducere prospexerint, pro Deorum prudentia statuent.

CAP. I.

De festorum dierum cultu.

FEstorum dierum reverentiam, ore nobis Dominicus propositam, episcopi, atque alii ordinarii omnes, honore debito profequentes, diligenter curent; ut Dominici dies, & alii ab ecclesia recepti, præcipue vero in honorem Dei, beatæ Mariæ virginis, & sanctorum apostolorum feriati, omni, qua decet, veneratione, juxta sanctissimi D. N. D. Pii quinti, pontificis maximi, constitutiones & diœceses observentur. Omnes Christi fideles in diebus hujusmodi, ecclesias frequentent: divinis officiis devote incumbant: atque eo potissimum tempore ab illicitis quibuscunque abstineant. Qui vero festis diebus illicitum opus aliquod facientes, deprehensi fuerint, ex quo lucrum præcipue sibi redunder; præter divinam ultionem, & alias pœnas ex ejusdem bulle dispositione inflictas, graviter quoque pro modo culpæ, ex episcopi arbitrio, puniantur.

ANNO CHRISTI 1568.

CAP. II.

Illas præterea fultivitates, quæ juxta locorum consuetudinem solemniter celebrari consueverunt, eadem consuetudine servata, prospicimus itidem ex arbitrio poenis, ejusdem bullæ auctoritate; debita cum reverentia episcopi observari curent.

CAP. III.

Prædicta vero omnia, non solum in civitatibus, & oppidis, Episcopi sedia servari studeant; sed etiam per agros & villas; quibus in locis a rusticis, & villicis hominibus, in hoc sæpe delinquitur, quod crebris parochorum admonitionibus, & executorum adhibita diligentia, consequi potuerunt.

CAP. IV.

Ut autem Divi Apollinaris primi Ravenn. ecclesiæ antistitis, & martyris gloriosi, adinque undecim archiepiscoporum, qui per coimbatu electi fuere, memoria digne ac ple habeatur, prædecessorum nostrorum vestigiis inhærentes, & eorum decreta innovantes; statuimus, ut a comprovinciabus episcopis in festum ecclesiarum calendarius eorum nomina perpetuo ascribantur, ubi ad consecutudo ferat; & eorum festa celebrentur.

CAP. V.

Quæcunque vero a fidelibus festo tempore vel agenda, vel vitanda sint; populos ex sui officii debito, episcopi; commoneri faciant: quo major sutis diebus reverentia, ut par est, ab omnibus præstetur.

CAP. I.

De jejuniorum observantia.

SAcra jejunia quæcunque ex ecclesiæ instituto indicta, pariter ab omnibus observari, episcopi studeant: quisquis autem eadem legitima cessante causa, violare præsumpserit; præter divinam ultionem, quam sumpserit; præter divinam ultionem, quam simpserit, ipso jure incurret; gravibus utendo verbis, ipso jure incurret; gravibus viter quoque ordinarii arbitrio, ii id absque rationabili causa fecisse constiterit, rationabili causa fecisse constiterit, puniatur; præterea si sacerdos in illud idem crimen incideret.

CAP. II.

Jejuniorum tempore, ac præcipue quadragesimæ, vetiti cibi pro imbecillium ac infirmorum usu, non alibi, aut ab aliis vendantur, quam in tantis locis, & ad id deputatis: ac non nisi ex causa ab utroque medico comprobanda, ac licentia ab ordinario, vel ejus vicario, seu deputatis ab eis gratis subsignata & obtenta, sub poenis ex arbitrio ordinarii statuendis; extra urbes vero, & oppida a parochis licentiæ hujusmodi ex rationabili ac urgenti causa dumtaxat, ubi medici consilium haberi non potest, ac similiter gratis concedentur: cum his tamen conditionibus, quæ suis episcopis necessariæ videbuntur.

ANNO CHRISTI 1568.

CAP. III.

Cibos insuper jejuniorum solemnium tempore prohibitos coquentes, vel ad eos quoquo modo parantes, aut absque prædicta licentia ementes, vel participantes; sic veritas ab ordinariis ipsis plectantur & si sic opus, & culpæ qualitas id exposcat; in fabidiani quoque excommunicentur.

CAP. IV.

Quæ vero jejunii diebus observari vel vitari debeant, episcopi populos edoceri curent: eosque monuant, jejuniorum tempore non solum a cibis vetitis esse abstinendum; sed etiam ex præcepta ab ecclesia servata, jejunandum; ubi quis a jejunii præcepto, aliquo rationabili jure non subtrahitur, aut excusatur.

CAP. I.

De maleficiis, & incantationibus.

MAleficos & maleficas quoscunque cum incantationibus, ligaturis, ac tenedis omnibus, quos non commendat ars medicinarum, ex sacrorum canonum disposituris, episcopi puniant: & si ea oportere intelligant, de hujusmodi crimine veheminter, etiam suspectos, a suis dioecesibus eliminent; quod si forte, vel homicidæ fuerint, vel in eorum maleficiis aliqui sacramentorum abusus intervenerint; legitime puniendos curent.

CAP. II.

Res præterea, quæcunque ad maleficia paratas exhibentes, propinantes, vel minitrantes, item hi qui Magistu hujusmodi affecti fuerint; vel cum eadem professionibus participaverint; ex communicentur; atque aliter pro modo culpæ, ex arbitrio puniantur; necnon cum demonio tacite vel expresse quicunque convenerint, & a catholica fide quoquo modo apostataverint, maleficii causa, adhibito etiam inquisitore, canonicis poenis afficiantur.

CAP. I.

De superstitionibus.

SUperstitiosas, & vanas populi observationes, quæcunque sint, episcopi tolli, & ab ovibus sibi commissis, veluti rem pernitiosissimam vitari curent; conclamatque tempore, atque alias quandocunque opportunum videatur, hæc atque alia hujusmodi a recta side aberrantia, fidelibus exponant; & gravi quoque poena proposita ex sacrorum Canonum decreto, compellant.

CAP.

ANNO CHRISTI 1568.

CAP. II.

Certum insuper candelarum numerum, cum vana quacunque observatione ad mortuos præterim ex vulgi opinione, repellendos, vel ad maleficia perpetranda, sive in Missæ sacrificio, sive alias quomodocunque, adhiberi prohibemus; sub arbitrii poena: clerici vero contestantes, vel id fieri permittentes, aut scientes, nec ad episcopum deferentes, ab eo graviter puniantur.

CAP. I.

De blasphemia.

IN blasphemos quam maxime, ut restus qualitas exigit, insurgentes; flatuimus, tam laicos, quicunque sint, quam clericos, qui Deum, & Dominum nostrum Jesum Christum, vel gloriosam virginem Mariam, ejus genitricem, expresse blasphemaverint, poenis in Bulla Sanctiss. D. N. Pii Quinti contentis omnino afficiendos esse. Si vero reliquos sanctos maledicte lacessierint, vel eorum nomini detraxerint, pro persone & culpæ qualitate, ex eadem Bulla, Ordinarii arbitrio corripiantur.

CAP. II.

Blasphemantium parentes, aut domini, filios, vel ministros, blasphemandi consuetudinem deserere nolentes, objurgent, deferant, & incorrigibiles eligant, ne & ipsi divinæ Majestatis rei, tantum scelus perferendo, conscii censeantur: quod in eorum receptatoribus locum habere decernimus.

CAP. III.

Seculares quoque potestates, ac Magistratus, in blasphemos insurgere monemus, & hortamur in Domino; ut indulgentiam a pontificibus Lateranensi concilio illis con cessam consequantur, neve poenas quas ab aliis sumere præterminerint, ex ejusdem concilii decreto, in fiscum convertant.

CAP. IV.

Studeant autem episcopi modis omnibus, hoc execrabile blasphemiæ scelus abolere: quod ut facilius assequi possint, vehementer hortamur, ne facultates nominis Dei in eorum civitatibus, & dioecesibus instituendi curent: juxta regulam eidem societati præscriptam; una cum Indulgentiis in Bulla sel. rec. Pii Quarti desuper edita contentis.

CAP. I.

De cathedrali ecclesia vacante.

QUoties Dei voluntate, cathedralem aliquam nostræ hujus metropolis ecclesiam, vacare contigerit, defunctis pontifices exequiis, ipsius vacantis ecclesiæ capitulum, clericis omnibus adscitis, quo decet studio, ac pietate celebret: illaque animam frequenti Missarum sacrificio, aliisque sacris precibus, in quibus sit tam orbatæ civitatis, quam dioecesis ecclesiæ, de more adhibitis, Deo plurimum commendari curet; quod item episcopos comprovinciales omnes, fraterne charitatis memores, accepto de alicujus episcopi dormitione, nuncio, quamprimum fatluros esse confidimus: quemadmodum eos, ne id sibi pado facere præterm ittant, prædecessorum nostrorum vestigia sequentes, plurimum in Domino cohortamur. Tum publicæ supplicationes & privatæ orationes juxta sacri Tridentini concilii monita decernantur: quibus autem ex clero ordinare a Deo religiosissime potuerint, ut cum vigueto gregi Pastorem concedere ex sua largitate dignetur, qui tanti ministerii munus digne, ac laudabiliter exequi possit.

CAP. II.

Curet autem vacantis ecclesiæ capitulum, intra præfixurum ab eadem Tridentina Synodo tempus, & ne hujusmodi ad Superiorem devolvatur) ex ejusdem Synodi decreto, ut Oeconomum, ac vicarius orbatæ ecclesiæ ejusmodi eligantur, qui eorum munus exequi, ac futuro Pastori opportunam de sepsis rationem reddere possint; ex eorum autem præcipue, ne dimissorias ad ordines, nisi post annum, quo Sedes ipsa vacaverit, vel nisi aliquis jure arctatus existat, cuiquam concedant, ex ejusdem concilii Tridentini decreto.

CAP. I.

De promovendis ad cathedrales ecclesias.

QUicunque mandatum Apostolicum de aliquo ad cathedralem ecclesiam regi dam examinando, susceperit; cum per viscera misericordiæ Dei nostri obtestamur; ut omnem curam, studium, & cogitationem pro tua ipsius conscientia exonerando, ad hujusmodi examen rede conscientiam adhibeat: meminerique; vel ex hoc ipso pontificum, populi salutem, & orbatæ ecclesiæ dignitatem pendere; Pastor vere dignus affumatur: neque prorsus, ac prodigiosum de sepsis: & proptecea in re tam necessaria, quam maxime esse animadvertendum.

CAP. II.

Hæc autem examinis formula, ut sacri Tridentini concilii mentis observemus; a nobis in præsenti Synodo, pro assumendis ad cathedrales ecclesias Sanctissimi D. N. arbitrio comprobanda, præscribitur; ut accepto apostolico mandato ab episcopo cui dirigitur, primum per scriptum, quo fieri poterit graviorum, examen, cui ipsemet episcopus præsit, super promovendi vita, moribus, & ætate, quam diligentissime inquiratur, his vel similibus interrogationibus propositis, quæ sequuntur.

Primo, an ex legitimo matrimonio, an

ANNO CHRISTI 1568.

ex catholicis parentibus ortus, ubi, qualiter, & a quibus educatus, qualibus & quot studiis, tamdiu citra fuerit illius vita, & conversatio, an infamia unquam notatus, vel de alliquo crimine inquisitus, vel suspectus, an unquam appellaverit, vel publice panituerit, & an bigamus, an, & quo tempore sacris initiatus; an sane mentis, simoratuque consistentia; an, & qualiter illum etiam ecclesiarum rexerit; an domui sue bene præfuit; an aliquo corporis vitio, ac præcipue existali morbo laboret. Item de animi dotibus, modestia, affabilitate, prudentia, sobrietate, continentia, & ejusmodi; an triginlimum annum explerierit; an in aliquo publico gymnasio professus fuerit, & an sit denique eis moribus, & virtutibus ornatus, ut in ecclesia Dei non immerito præsul esse possit.

CAP. III.

Cum vero in promovendis ipsis scientia maxime sit necessaria, idcirco quamvis aliquis in universitate studiorum, magister, sive doctor, aut licentiatus in sacra theologia, vel jure canonico sit promotus, seu etiam publicum aliquis academice exhibuerit documentum, ut omnino videatur fraudibus præcludatur, is nihilominus examinis periculo subjiciatur. Adhibitis itaque non pauculoribus quam tribus, juxta promovendi professionem, theologiæ, seu juris pontificii peritis, duo illi punctia, seu articuli assignentur, quibus post integri unius diei & noctis intervallum congrue respondeat, atque ad interrogationes super illis, ex tempore faciendas, aptæ eruditeq. juxta ipsius ejusque professionem, ac peritiorum prærogativ relationem explicet. Quibus peractis ad fidei professionem admittatur: atque omnia a notario, qui examini interfuerit, in instrumentum relata, & ab episcopo obsignata, ad sanctissimum Romanum pontificem fidelitter deinde transmittantur.

CAP. I.

De episcopi qualitate, & dignitate.

ILlud primum episcopi ex sacri Tridentini concilii præcepto admoneantur, ut pastoralem fe ea, non perfacilem confiturus esse exhibeant: nec dominandi quidem causa, sed ut subditos suos ut fratres, ac filios amenti, arguant, obsecrent, increpent in omni patientia & doctrina. In puniendis autem delictis severitatem cum mansuetudine temperent, medicosque imitantes, a levioribus ad graviora remedia descendant, atque alia hujusmodi in hoc genere observent, juxta saluberrimum præfati concilii decretum.

CAP. II.

Subditi vero ita episcopos ipsos tractent, ut nullum obsequii genus erga illos præteritant, quod eorum dignitatem tuendam pertinet, reverentiam, atque obedientiam omnem illis exhibentes, ac deferentes: eorum admonitionibus, præceptisque obtemperent, & cognoscitent, veri parentes eos. Anno Christi 1568.
dem verentur, & ament: illis non detractent, sed subditos se fe ad propriam ipsorum salutem, semper agnoscant.

CAP. III.

Sæculi quoque principes, & magistratus omnes quo majore fieri potest animi affectu, hortamur & obtestamur in Domino, ut episcopos pro eorum dignitate veneretur, ac nullo pacto patiantur, ut episcopis quibuscque episcopali ordine minime congruentibus, pius inferiantur, ne divinam ultionem incurrant. Episcopos vero ipsos, B enixe admonemus; ut a sacri concilii Tridentini decreto, quoad obsequia per eos principibus impendenda, minime discedant, meminerintque, si fecus fecerint, in unaquaque provinciali Synodo, non sine eorum dignitatis nota, culpæ sue rationem sibi reddendum.

CAP. IV.

Sit autem episcoporum vita, & conversatio irreprehensibilis, qualem Dei ministros decet; præterea, ordinatur, ut a quacunque vel levi, mali suspicione, ne dum ab ipso malo caveant: atque ita fe exhibeant, ac domos suas componant, ut exteris ipse exemplo, nec pure meritò redargui possint.

CAP. V.

Sit præterea non nimis lauta, sed frugalis episcoporum mensa, spiritualis alicujus lectionis publice condita, qua ad mensam decenter peragitur, & gratiæ subsequantur. Supellex non sumptuosa vel superflua, sed modesta exhibeatur: omnisque vanitatis, & quocunque ab apostolicis traditionibus, ac sacrorum canonum dispositione super bis, quæ ad vitam, & mores pertinent, alio quo modo abhorrent, penitus episcopi ipsi D ab illis abstineant; patrimoniam, quæ sacropere aos Deo commendat, omnino fecturi: ut eo uberius, his quæ superfunt, pauperum indigentia subleviari, & ecclesiæ ipsæ commodius instaurari, ac exornari valeant. Familiares vero numero, ætate, & qualitate tor habeantur, quot pro cujusque episcopi dignitate congruere videbuntur: sanctæ ipsi religioni, ac pietate conspicui, neminem ullam offensionem dantes. Si quis vero in præmissis reprehensibilis unquam (quod absit) existeret, de immoderata sua ipsius actione merito redargatur.

CAP. VI.

Meminerint præterea episcopi, quod valde populos ædificat, & ad religionem excitat, ut sæpe publice, quam frequentissime potvatim, festis præsertim diebus, missæ sacrificium celebrent, ac divinis interfint: ibidemque ut omnia in eorum ecclesiis sancte, atque ea, qua decent, majestate, ac pietate peragantur.

CAP.

ANNO CHRISTI 1568.

CAP. VII.

In ecclesiasticis autem bonis dirihuendis quicunque bene præesse voluerint episcopi, atque alii ecclesiæ prælati, qui communes omnium, præsertim subditorum, parentes existimantur; illam portissimum rationem fervent, quam sacri canones flatuerunt: miserabiles vero suarum civitatum, ac diœcesium personas, præcipue respiciant, atque in necessitatibus protegant; earumque egestati parentà charitate succurrere non differant, aut ullo modo prætermittant.

CAP. I.

De episcoporum residentia.

A Nimadvertant in primis episcopi sibi minime licere a propriis ecclesiis abesse, nisi ex causis a sacro concilio Tridentino comprobatis, quo, præter moralis peccati reatum, alias quoque pœnas ab eadem Synodo in abjentes flatutas, evitent: selantq. de commissis hoc in genere fe se in provinciali synodo rationem reddituros. Libenti fraque ac hilari animo episcopi ex proprio munere, & conficienda in eorum ecclesiis, vel diœcesibus residentiæ: ne si defertas oves, pastore nefciente, lupus comedat, id sibi B culpæ, ac vitio ipsi ponit.

CAP. II.

Ne fit autem ociosa prælatorum residentia, pontificalia munia per ipsos episcopi obeant: nisi legitimo impedimento detineantur, promovendorum ad ordines, ac si fieri poteft, de beneficiis etiam providendorum examini ipsimet præsint, fabulorum pacem inquirant, & profequantur, loca pia quæcunque ac præsertim clericonum seminaria, & monasterium monialeria rede curari studeant; atque alia omnia que pastoralis sunt munera in Domino exequantur, quo frugife- D ra sit, ac populo salutaris, prælati cujusque ecclesiæ.

CAP. I.

De visitatione.

DIœceses suas episcopi, atque alii locorum ordinarii singulis annis visitare, si per earum ampliudinem liceat, aliequin infra biennium ex facri Tridentini concilii præcepto non prætermittant. Scopus autem in visitando præcipuus is fit: religio & pietas, vitiorum expulso, laplorumque morum, & ecclesiasticæ disciplinæ reparatio, quos autem visitant, inutili sumptu non gravent: exquisitores equitas devitent, ne visitatis clericis plus æquo sint oneri: quosve modum excedere comperierint arguant, atque compescant. Quanto vero civitas fieri poterit, ecclesiæ cujusque visitationem, commode tamen, absolvi decernimus; plurimum confidentes episcopos ipsos in comitatu, atque aliis ad visitationem pertinentibus, pro eorum prudentia, ea moderatione usuros, ut merito reprehendi non possint, nec alicui conqueren- Anno Christi 1568.
di occasio præbeatur.

CAP. II.

Visitantes autem suas diœceses episcopi propiciant, qua ratione pauperum ecclesiarum ædificiis, ac presbyterii consuli poffit, ne dum suo rede fungantur munere, egestate laborent; quod si nulla ratio iuiri poffit, qua curatorum miseria subleveetur; summum pontificem ea de re consulant.

CAP. III.

Ubicunque vero urbanæ allcujus parochiæ fines; extra locorum moenia protendi contingat, animadvertant episcopi, ne parochi intra urbem, vel oppidum permodante, qui sibi fuis animæ periclitentur, idcirco providcant, ut, vel alicui viciniori parochiali ecclesiæ forensi, familiæ extra moenia, conflituta aggregentur, vel ecclesia de novo in fuburbiis, ubi id per redoris, de forenfium parochianorum facultates liceat erigatur, vel alia aliqua ratione, prasentis decreti auctoritate, huic malo episcopi ipsi fuccurrant, prout magis expedire videbitur.

CAP. IV.

Diligenter quoque vifitando perpendant episcopi; ut ubi parochiæ sint ampliores, feque nimis late diffundentes, *populorum* commoditati, ac faluti aliqua ratione provideant, vel nova ibidem erigendo parochia ex ejusdem conciili decreto, si fieri poteft; vel alteri proximiori ecclesiæ, quod longius abeft, aggregando, vel commendando, prout fatius fore judicaverint.

CAP. V.

Ubi vero ita numerolus populus exiltat, quamvis intra unius diffinitum, ut facerdos unicus minime sufficiat, vel alia parochiæ episcoporum judicio conflituatur, vel tot fibi facerdotes adjungere, juxta qualitatem eorti forum, redor ipse cogatur, quos fufficere possint, ejusdem redoris impenfa alendos, ubi ecclesiæ facultates, & emolumenta, pluribus fuppetere valeant: alioquin qua commodiore videbitur via, ab episcopis huic incommodo consulatur.

CAP. VI.

Providenat insuper episcopi vifitantes, ne in sacramentis administrandis ubi flumina transmeare, oporteat, sacra præsertim eucharistia fluminis periculo exponatur; quod valde abominabile videtur: ac propterea curent, vel parochianos trans fluvium existantes vicinioni ecclesiæ ascribi, aut commendari: vel saltem ex eadem ecclesia sacramenta fumi; aut pontes, ubi fieri poteft, conflrui; vel oratorium trans aquam, aut etiam novam parochiam erigi & edi-

ANNO CHRISTI 1568.

A

fcari, prout magis parochianis ipſis, ac matrici eccleſiæ conſultum foret videbitur modo in deferendis ſacramentis ; & ſacroſanctæ præſertim euchariſtiæ, periculum omne vitetur.

ANNO CHRISTI 1568.

CAP. VII.

Cum autem potiſſima viſitationis, ac paſtoralis muneris cauſa in dioceſana ſynodo celebranda conſiſtere videatur ; memineritne epiſcopi ſingulo quoque anno, ex ſui officio, omni jure ad ipſam dioceſeſanam ſynodum congregandam teneri, prout eandem nullo modo prætermittei mandamus ; in qua præter ea, quæ de jure vel conſtitutione ſunt conſuevérunt ; & examinatorum electio, vel confirmatio, judicumque deputatio, & decretorum tum provincialium, tum ſynodalium receptio vel commemoratio fiet : nec non difficultates omnes, quæ inter viſitandum acciderint, tractari, ac definiri poterunt ; prout epiſcopo cuique magis opportere videbitur.

CAP. I.

De beneficiorum collatione.

COllatores quoſcunque in Jeſu Chriſti viſceribus hortamur, & enixe obſecramus ; ut eos eccleſiis rectores præficiant, qui vere ſuo munere fatisfacere poſſint : ne ambigendum ſit, quin & eccleſiaſtici ipſis, ac earum bonis & juribus, bene ſint promeriturí ; ab indignis, atque his præſertim, qui non religione & animi devotione dotati, ſed ſuæ, vel ſuorum commoditati potiſſimum conſulentes, eccleſiaſticæ beneficia appetunt, omnino caveant ; præcipue vero in parochialibus eccleſiis merito eligendis, quam maxime invigilent ; cum ex hoc ipſo pendeat reſtæ eccleſiarum adminiſtratio, & animarum ſalus, ſalus : quæ cæteris omnibus eſt præferenda.

CAP. II.

Quia vero exemplo conſtat diutinam vacationem eccleſiæ detrimentum afferre conſueviſſe, curata præſertim beneficia, ab his ad quos pertinet, Tridentini concilii decreti, ac ſanctiſſimi D. N. Pii Quinti bullæ ſervata forma, quamprimum conferantur, curentque epiſcopi, ut vacationis notitia, quanto citius fieri poteſt, habeatur : quo vacantes eccleſiæ infra præſtitutum tempus, a ſeu collatoribus juxta ejuſdem ſanctiſſimi D.N. bullam canonice conferri poſſint.

CAP. III.

Illud autem ſummopere curent epiſcopi, ut in examinatores ex præfati concilii decreto, in unaquaque dioceſeſana ſynodo eligendos, ii proponantur, & comprobentur ; qui religione, ac vitæ integritate cæteris præſtent : & quod eorum electionis tempore jurant, fideliter exequantur, ita enim fiet, ut monitis dignipad beneficia recipiantur, & approbentur.

CAP. IV.

Animadvertant præterea epiſcopi, ne beneficia in eorum dioceſibus, vel alibi ſita, a fubditis ita obtineantur, ut vel alter fratſlus, & emolumenta quæcunque abſque apoſtolica diſpenſatione percipiat ; alter nudo nomine tantum, ad alterius commodum beneficium retineat, vel ad alterius natum tacito, vel expreſſo pacto eidem cedere teneatur : quæ ſimoniaca proculdubio exiſtunt, tum ex ſacris canonibus, tum ex ſs. nn. Pii Quarti, ac etiam ſanctiſſimi D. N. Pii Quinti Bulla.

B

CAP. V.

Opportune inſuper epiſcopi caveant, vel jurejurando, vel alia quapiam ratione, ne laici in beneficiorum quomodolibet ad ſe pertinentium collationibus, ab his ad quos ſpectat, fecendis, aliquid ſibi turi juſticandum ; aut ex hujuſmodi cauſa conſequi, vel retinere, quomodocunque præſumant, ſub excommunicationis pœna : qua clericos quiſque uſurpationi alicui conſentientes, ex eiuſdem concilii Tridentini decreto ipſo facto ſunodabitur.

CAP. VI.

Nulli liceat in caſibus a jure permiſſis, ſe ſe a vexatione redimere, abſque ordinarii licentia : qui te diligenter inſpecta & cognita, quod juri, & æquitati conſentaneum videbitur, pro ſua conſcientia decernet & admittet.

CAP. VII.

P o beneficiorum collationibus nihil penitus a collatoribus ipſis acciplatur : nec notarii ea ratione plus exigant, quam quod ipſis juſte pro labore debeatur : pro ſigillo vero non nili, quod in taxa deſuper ab epiſcopis ſtatuenda, conſtituetur, perſolvatur : quod epiſcopi ipſi diligenter curent ; abuſuſque ſi qui hac in re irrepiſſe videantur, quam primum tollere non prætermittant.

C

CAP. VIII.

De beneficiis quomodolibet provifi, infra menſem a die adeptæ poſſeſſionis numerandum, ordinatis, in quorum dioceſibus beneficia ipſa conſtituta, eorumdem tam mobilium, quam immobilium rerum inventarium tradere, ac præſentare teneantur ; ut cum præcedentibus inventariis conferri poſſit : & ſi quid deſit ; epiſcopi reſtituendum curent ; tranſgreſſoreſque ipſos graviter ex arbitrio puniant.

CAP. IX.

In reſignationibus admittendis, collationibusque ex cauſa reſignationis de cætero faciendis diligenter attendant epiſcopi, atque animadvertant, id ſibi licere in caſibus

ANNO CHRISTI 1568.

A

bus tantum a ſanctiſſimo D. N. Pio Quinto in eius literis expreſſis, non autem paſſim ac indiſtincte : meminerintque ex ea ranudem literarum diſpoſitione excommunicationem, & ſuſpenſionem propteres contrahendam, apoſtolice ſedi reſervatam fore.

CAP. X.

Quicunque de eccleſaſtico beneficio per inferiores ab epiſcopo provifus fuerit ; is intra duos menſes ab ipſius provifionis die computandos, parentes ſuæ collationis literas, vel alterius cujuſcunque provitionis teſtimonium præſentare debeat ; quod ſi legitime præmonitus non fatisfecerit ; epiſdem beneficii de quo agetur, unius anni fructibus careat : & nihilominus ſuæ provisionis ſtrulam offendere, propoſitæ arbitrio poteſtis, ſervato juris ordine compellatur.

B

CAP. I.

De judiciali foro epiſcopi.

ECcleſiaſtici judices quicunque in adminiſtranda and ſtrenter omnibus juſtitia, maxime pauperibus, ac miſerabilibus perſonis, ſe promptos, & facile præbeant : ac breviori qua fieri potest ratione ; præcipue ubi ſummarie de jure procedere licet, cauſas expediant, ac decidant ; litigantium que ſumptibus, quo ad ejus fieri poterit, parcere ſtudeant : ac præterim in cauſis alimentorum, mercedum, piorum locorum, atque hujuſmodi, quæ notam non patiantur, in cauſis a jure penu ibis, abſque judiciaria tela, veritati, & æquitati inniteudo, ad expeditionem procedant.

C

CAP. II.

Ut autem omnis avaritiæ ſuſpicio ab eccleſiaſtico foro arceatur, prædeceſſorum noſtrorum veſtigiis inhærentes ſtatuimus & ordinamus, quoſcunque epiſcopalis curiæ notarios, cancellarios, carcerum cuſtodios, exe cutoribus, atque aliis hujuſmodi miniſtris in locandis cujuſque operæ mercedibus taxam legitimam & honeſtam per epiſcopos ipſos quam primum præſtitui, ubi hactenus præfinita non eſt ; quam qui excederint, & officii privatione, inhabilitatione, & carceris macerattone, atque alias pro modo culpæ ſeverillime puniantur.

D

CAP. III.

Ne autem indefenſe miſerabiles perſonæ ſua in te fraudentur, vel adverſariorum potentia oppriamantur ; curent epiſcopi perſonis hujuſmodi, vel generales in ſuis dioceſibus procuratores, & advocatos conſtituti, vel quoties cauſa evenerit, illis per epiſcopos, vel eorum vicarios de opportuna defenſione providesi : quam qui ſuſcipere abſque rationabili cauſa recuſaverit, inhabilis ad eccleſiaſtica negotia tractanda ad epiſcopi beneplacitum cenſeatur.

CAP. IV.

Curent præterea epiſcopi, ut notarii qui cunque juxta ſacri Tridentini concilii decretum examinentur : & quos minus idoneos inveneriat, aut quos quis cunque in officio deliquerint, eos ex ejuſdem concilii decreto ejuſque ſpiritualem cauſſarum uſu arceant ; fideandeque eccleſiaſtici fori notarios jure jurando eorum adimiſionis tempore compelleus ; ut cauſarum ad epiſcopalem curiam pertinentium acta & parcellas quicunque per eos exemplentur ; atque omnium pro curia geſtorum inſtrumenta in authenticam formam redactam in archivio reponantur, ac perpetuo conſerventur, inſuper notarios ipſos modis omnibus epiſcopi cogant, ut infra tertimum ab eorum Tridentina ſynodo ſtatutum, in appellationum cauſis, acta conferibant, & partibus ea petentibus exhibeant, modo & forma, ac ſub pœnis in ipſa decreto contentis.

CAP. V.

Ne partes ſumptibus inutiliter pregravenur, aut inhibitiones indebitas fieri contingat ; in executionem ſacri Tridentini concilii decreti, de non recipiendis appellationibus, aut earum commiſſionibus, vel inhibitionibus concedendis, nie a definitiva reparari non poſſit ; propterea decernimus, ea de re in primis a judice ad quem, decretore terminus partibus præfixus, ubi probibiliter juxta communes juris regulas & doctrinas ea de cauſa dubitetur eſſe diſcutiendum, an appellatio ſit expiſnda, quæ ex præfati concilii decreto recipi vel reji ci debeat : ne ſi quas minime decent, appellationes judex admiſcrit, vel admittendas, præcepta juſta conquerendi occaſio aliqui præbeatur.

CAP. VI.

Carcerum epiſcopalium cuſtodiæ ; eos epiſcopi præficiant, qui diligentia, ac pietate polleant : quive cum carceratorum commoditati, quam curiæ ſecuritati conſulant ; memineritque ordinarii omnes, quam ſupiſſime carceres, non ſolum epiſcopales ; ſed etiam, ſi fieri poteſt, ſæcularium judicum, quamnus ad religionem, atque ad eorum qui carcere detinentur, vitæ neceſſaria pertinet, per ſe vel alium, ipſis impeditis viſitare : curentque ut opportunis temporibus carcerati ejus eccleſiaſticæ ſacramenta ſubmiſſitentur, in quo quidem charitatis opere plurimum confiſimus, & exoptamus, auxilium & favorem omnem a ſæcularibus potestatibus, ac magiſtratibus, epiſcopis impartiendum ; velut coſdem in domino monemus, & cohortamur.

CAP.

ANNO CHRISTI 1568.

CAP. I.

De archivio.

INstrumentorum atque aliarum scripturarum quarumcunque ab ecclesiis cathedralibus, seu etiam collegiatas insignes, earumque dioceses pertinentibus, perpetuitati prospicere cupientes, mandamus, in unaquaque cathedrali, vel collegiata insigni, ubi hactenus non extant, archivia... initiari, vel episcopo & capitulo communia, vel separata, prout magis expedire videbitur; aut episcopi ipsi cum capitulis convenerint. Quæ vero jampridem sunt instituta, ea recte curent episcopi fudeant; omnemque diligentiam adhibeant, ut instrumenta quæcunque, atque alia scripturæ omnes in eis contentæ, ita conserventur, ut ea nequeat vel temeraria manus attingere, vel ullo pacto violare.

CAP. II.

Ut vero facilius ecclesiæ cujusque jura, ac monimenta quæcunque ob temporum injuriam, & hominum incuriam deperdita, aut ubique reperiri possint; canonica monitione præmissa, excommunicationi fabricantur quicunque ea scindentes, vel usurpantes non revelaverint, donec satisfecerint; scripturasque, ac instrumenta ipsa, quæ ab aliquo detineri sciunt, omnino prodiderint. Qui vero ea detinent vel usurpant, ab episcopis certiores fieri debeant, eos ex sacri Tridentini concilii decreto, uti ecclesiasticorum jurium usurpatores excommunicationis sententiam incurrisse.

CAP. III.

Unicuique autem archivio cuslos ab episcopo pro suo, & ecclesiæ jure deputetur, fide integra ac spectata, qui diligentissime cuncta conservet, & administret, decenti clausura adhibita, quod a capitulo quoque fieri debeat, ubi archivia sunt distincta: custodi ipsi cuncta per inventarium tradendo; quæ postmodum in sui officii fine, ex eodem inventario resituantur.

CAP. IV.

Nullo modo liceat archivii cujusque custodi, aliud etiam ipsius episcopi, vel capituli procuratori ex archivio ipso archetypa, sive originales scripturas, tradere, etiam data fide, aut pignore depositio: si quis autem contrafecerit, ab ordinariis graviter ex arbitrio mulctetur.

CAP. V.

Ne vero episcopatui fede vacante, publicum aliquod documentum, ad episcopalis mensæ jurisdictionem, vel proventus pertinens intercipiatur; præsertim ubi episcopi archivum a capitulari sit distinctum; statuimus, ut cum primum prælatus decesserit, ipsius archivii claves fide publica, a custodibus, vel alio illius præfecto, oeconomo, & capituli vicario tradantur; & si illarum traditio differatur, etiam exigantur, & penes eosdem fideliter conserventur: quo quidem postea, in eorum fidei, ac diligentiæ testimonium futuro Pastori confingentur.

ANNO CHRISTI 1568.

CAP. I.

De Seminario.

EPiscopi qui eondum pauperum collegia clericorum Seminario erexerunt, juxta sacri concilii Tridentini præceptum infra annum a præfentis fynodi fine computandum inchoata perficiant; & nondum cœpta mature inftituant, ex præscripta ab eodem concilio formula. Ea autem taxandi, componendive pro seminariis instituendis, & confirmandis ratio servetur, quam fanctiffimus D. N. Pius Quintus decrevit.

CAP. II.

Episcopi Seminaria quæcunque in fuis diœcesibus erecta perspe vifitent, & a deputatis vifitari curent: hæc præfcipientes, an omnia recte fe habeant: & quos virtutis, & religioni minime deditos, vel ad malos mores propenfos effe perfpexerint, poft trinam admonitionem ex ejusdem concilii decreto e contubernio ejiciant.

CAP. III.

In eo autem perfiftmum omnem curam, & exactiffimam diligentiam impendendam effe decernimus, ut magiftri pueris huiufmodi, numero, ætate, & moribus tot, atq. ejufmodi eligantur, ut pueri bonarum artium, & ecclefiafticarum rerum difciplinam, quam percipere poffint, bonis etiam moribus in primis imbuti, veræ pietatis alumni efficiantur.

CAP. IV.

In feminarium vero admiffi pueri, in habitu & tonfura clericali femper incedant, feftis diebus in cathedrali ecclefia folemnibus interfint: nec alio unquam, nifi virtutis, atque relaxandi animi caufa, ocio fruantur, in eodem cubiculo, & commode fieri poteft, omnes decumbant; libros autem facros, & bonos mores edocentes, & maxime catechifmum Catholicum D. N. Pii Vpuffu nuper editum, affidue gerant manibus habeant, quos eis interpretandos epifcopi curent: cibus abfque benedictione gratiarumque actione ab illis non fumatur: nec inter refectionem fpiritualis lectio unquam deſit.

CAP. V.

Collegii conftitutiones fingulo quoque menſe pueri perlegant: præterim quæ ad religionem ac vitæ honeſtatem pertinent; easque ad unguem obſervent; atque omnem præceptoribus obedientiam ab eisdem præfari epifcopi curent: præcipue vero ei qui moribus præeſt; quo cum religioſiſſime, & conjunctiſſime vivant.

CAP.

ANNO CHRISTI 1568.

CAP. VI.

Diſcedendi autem e collegio facultas nemini detur abſque ſuperioris licentia, in caſibus vero ab epiſcopo ſtatuendis exeuntes, non niſi bini, atque ea, qua decet religionis adoleſcentes, modeſtia & gravitate progrediantur.

CAP. VII.

Duodecim annis minores in collegium non aſſumantur: ac diligenter attendat epiſcopus, ut & ingenio, & animo ad rei ſcientem propenſo ſint; atque his omnibus qualitatibus præditi, que in illis ex ſacri Tridentini concilii decreto requiruntur.

CAP. VIII.

Pueri vero diuiores, qui in hujusmodi collegia, ex facultate ibi ab eodem concilio attributa, aſſumi voluerint, juxta eum numerum, qui rationabilis epiſcopo, pro loci qualitate, & collegii captu videatur; ejusdem ætatis, habitus, profeſſionis, & animi eſſe debent; eisdemque legibus & clauſuræ, & morum diſciplinæ vivere, prout ordinarii ejusdem collegii pueri: tantumque proprii veris conferre debent; quantum & ad ſeipſos alendos, & ad alia onera proportionabiliter perferenda, ex ejusdem concilii decreto ſufficiet.

CAP. I.

De vicariis forani.

FOraneos vicarios quam maxime neceſſarios fore proſpicientes, ſtatuimus; ut in ſingulis foranum diœceſium regionibus, ubi non adſunt, de certero per epiſcopos conſtituantur, quicunque magis idonei videbuntur; & ut ſua dignitas unicuique; in regione quidem digniores eligantur, ut archipresbyteri, vel præpoſiti rurales, ſi ſunt idonei: alioquin ex inferiorum numero magis probatos epiſcopi deligent.

CAP. II.

Hi vero vicarii diligenter invigilent, & ſcire contendant, an in parochiis ibi commiſſis omnia recte agantur, num curati omnes reſideant, & eorum munus exequantur; abſentes deferant, & epiſcopis indicent, quos vero in aliquo delinquere perſpexerint, primum fraterne admoneant: deinde ſi opus fuerit, vel per literas, vel alio quovis modo, prout res ipſa poſtulaverit, ſuperioribus denuntient, præcipue an res tem inquirant, an a parochis ega miſerabiles ſuæ curæ perſonas debitum perſolvatur officium: providentaque, ne quis ob vitæ incommoda decedere cogatur.

CAP. III.

Ut autem debitus vicariis ipſis honor, & obedientia tribuatur, decernimus, & man-

Cuccitius, Supplem. Tomo V.

ANNO CHRISTI 1568.

damus, ut in his que ad eorum officium pertinent, ſubjecti eis clerici, atque parochi vi pareant: inobedientes vero epiſcoporum arbitrio puniendos deferant, quod ſi in aliquo ipſi quoque fore deliquerint; ab ordinariis ipſi puniri, vel etiam ab officio amoveri debebunt.

CAP. IV.

Semel ſaltem in menſe vicarii foranei quique, ubi commode fieri poterit, ex ſui officii debito, ſuæ regionis clerum convocent: qui ubi convenius, ut vocant, alternatim hoberi conſueverit: eo expoſito, atque omnibus quæ ad eam rem pertinent religioſe peractis, querelas audiunt, & componunt, clericos admonent, & ſi qua ſint decernenda, vel conſuli nda, proponant, ac decernant: ubi vero conveniens hujusmodi non ſint in ulla in unaquaque archiepiſcopali ſua regionis eccleſia, alternis vicibus clericos congregent, illius rectoris ſumptibus, in cujus eccleſia congregatio quando haberi contigerit. Curent autem epiſcopi, ne eccleſiæ aliquis in hujusmodi congregationibus acſedat: ac ſi qui abuſus in eisdem irrepſiſſe videantur; eos epiſcopi ipſi tolli, & abſeri curent.

CAP. I.

De examine promovendorum ad parochiales eccleſias.

PArochiali eccleſia vacante, epiſcopi habita vacationis notitia, ſi opus fuerit, idoneum in ea vicarium, cum congrua ipſius epiſcopi arbitrio, portionis fructuum aſſignatione conſtituant, qui ipſius eccleſiæ onera ſuſtineat, donec ei de rectore provideatur, juxta ſacri Tridentini concilii decretum ac ſacri D. N. Pii V. bullam.

Tum per epiſcopum proponatur edictum ad valvas cathedralis, & ipſius vacantis eccleſiæ, atque alias opportunis locis, epiſcopi ipſius arbitratu, quo ceterius, & vocationis, & termini per edictum ad examinandum præfixi, notitia habeat poſſit; qui quidem terminus decem dierum ab eodem Tridentino concilio ſtatutus ultra alios decem dies minime prorogetur, ex ejusdem bullæ præſcripto.

Edicti vero termino durante, epiſcopus, & qui jurisdictionem in vacanti eccleſia obtinet, clericos aliosque ad regendam eccleſiam idoneos, examinatoribus juxta ejusdem decreti formam deputatis, nominet, & non niſi ab eisdem examinatoribus per aliorum qui examinati fuerint, concurſum, tanquam magis idoneo ab epiſcopo judicato, & electo, de eccleſia providetur, infra triennium, ac fub poenis in eadem bulla contentis.

CAP. II.

Interrogabuntur autem in primis quicunque examinandi fuerint, per ſynodalem examinatorum inquiſitionem, de ætate, & ordine, in quibus fint conſtituti: qua de re

ANNO CHRISTI 1568.

facile ex eorum promotionis teſtimonio, ac baptiſmi codice; vel etiam ex aſſenſu, aut fide dignorum relata, quod ad ætatem pertinet, conſtare poterit.

Tum de promovendi vita, & moribus percunctando juxta ea, quæ ſupra circa aſſumendorum ad cathedrales eccleſias examen proportione ſervata, ſtatuta ſunt; ita inquiratur, pro examinatorum prudentia; ut quales ſint illius mores, ac vitæ honeſtas, & integritas, facile dignoſci poſſit.

CAP. III.

Illud vero generatim ſuper inquirenda ſcientia promovendorum ad parochiales eccleſias proponendum cenſuimus; ut examinatores primum ſe ſe de promovendi captu, ac intelligentia diligenter informent: quod ex reſpondentibus, & interrogationibus eorum, quæ illis legenda propoſuerint, liquido patebit; tum ſtudeant etiam noſſe, qualis ſit examinandi in ſacramentorum adminiſtratione exercitatio: an eorum vim, & virtutem ita calleat, ut vitæ monita ab eo expectari poſſint; & ad populum ea docendum, quæ ſcire omnibus ad ſalutem neceſſarium eſt, idoneus comprobetur, atque, ſi ita videbitur expedire, difficilius aliqua proponetur, vel circa confeſſiones audiendi, vel quo ad cæterorum ſacramentorum peritiam; ex quo facilius illius habilis tas colligi, & in regenda eccleſia idoneus deprehendi poſſit.

CAP. IV.

Peracto autem examine, ſtudeant epiſcopi, ut non niſi bonum dignis, ſed magis idoneis reperiis, juxta ejuſdem concilii decretum, parochiales eccleſiæ conferantur: ne ſiminus habilem, poſthabitis magis idoneis, eligerint; appellandi occaſio præbeatur ex ejuſdem *Bullæ* diſpoſitione.

CAP. V.

Si vero duos aliquando, vel plures, quod ad literarum ſcientiam pertinet, æque idoneos concurrere contigerit; inſpiciendum erit, an ætas gravior, aut morum, & vitæ integritas in alio præponderet, quive ornatum ad eccleſiæ vacantis regimen, loci, ac perſonarum qualitate penſata, utilior videatur: cæteris autem paribus, & nullo concurrente quod prægravet; is qui ex eadem dioceſi, & multo magis qui extra eam vacantis eccleſiæ regione fuerit, extraneo præferri poterit, aliosque epiſcopus quem exiſtimabit potiorem, deligit: deſecto eodem ſe præſentatis vel nominatis ab his ad quos pertinet, ſi plures fuerint, habendo.

De Parochis, & eorum officio.

CAP. I.

Cleſici omnes curam animarum habentes, gregem ſibi creditum, ex eorum officio, & ſacri Tridentini concilii præcepto, feſtis præſertim diebus ſalutaribus verbis paſcant, & erudiant; vel memoriter perſcriptos, ſi ingenium ſuppetat; vel ex ſcripto, ſeu homiliario aliquo a ſuperioribus approbato: diebus itidem quadrageſimæ, vel ab epiſcopo præſcripris, vel ubi comprobabili, per ſe, vel alios idoneos & approbatos viros verbum Dei enuncient.

ANNO CHRISTI 1568.

CAP. II.

Parochi præterea ex ejuſdem concilii decreto, ſingulis dominicis, atque aliis feſtis diebus ſuæ parochiæ pueris fidei rudimenta tradant; & edoceant Deo primum, ac parentibus obedire; tum quecunque chriſtianum hominem ſcire, & inſtitutione alia qua eis ab epiſcopis propoſita; poena negligentibus eorum arbitrio impoenenda.

CAP. III.

Abuſus inſuper omnes circa divina parochi populo frequenter improbent, & confianti animo refellant: cuerenque, ut divinis nihil profanum miſceatur; ſed ut pie, devote, ac frequenter illis parochiani omnes interſint, moneant; atque ut eccleſiæ ſacramenta frequentent, quo uberiores fructus ex illis conſequantur, cauſas in quibus excommunicationis poena infligitur, ad ſubditorum memoriam ſæpe revocent; ut ab his cavere poſſint: & alia quecunque a chriſtiano homine vitanda, vel obſervanda ſint, optime non decere prætermittant.

CAP. IV.

Parochi unica tantum parochiali eccleſia ſint contenti; quamquam ob illius vaſtitatem, aut populi numerum eodem tempore parochiales eccleſias omnino præſumpſerit, utraque atque aliis quoque beneficiis ex ejuſdem concilii decreto omnino carebit, quod ſi ab aliquo duo habeantur, vel plura quoque modo incompatibilia beneficia obtenta ſint, & ad huc obdurato animo obtinentur; ea omnia jampridem vacaſſe intelligantur; ac veluti vacantia, quamprimum ab his ad quos attinet, conferantur; ſtudiuſ autem ineteat perceptos omnes reſtituat, ac partim vicariis ſuis eccleſiis, partim pauperibus, arbitrii arbitrio, diſtribui mandamus; quod ſi incompatibilia ipſis in diverſis dioceſibus ſint conſtituta, uterque epiſcopus, & hi ad quos pertinet, quamprimum ea de re certiores redditi, ſuo jure conferent.

CAP. V.

Pro piis locis civitatum, & dioceſium quorumcunque eleemoſynas procurantes a parochis abſque ſpeciali præſentorum licentia non admittantur.

CAP. VI.

Indulgentiæ item nullæ abſque ordinarii licentia in ſcripris obtinenda, ſervatis ramen conditionibus, quas ordinarius ipſe in ea concédenda præſcripſerit, publicentur, quatenus ſecus.

ANNO CHRISTI 1568.

quandocunque vero a parochis indulgentiæ aliquæ ſuperioris decreto fuint promulgandæ, earum ſalutarem effectum fideliter expliciant, quo majore populi devotione recipiantur: ſi qui vero abuſus de cæteto circa eas emerſerint, epiſcopos commoneant, qui eos quamprimum roſſi curabunt.

CAP. VII.

In ſacramentis autem adminiſtrandis, aminiſque curandis, quod præcipuum eſt parochorum munus, quammaxime invigilent, atque ſummopere curent, ne eorum culpa abſque ſacramentis aliquem e vita migrare contingat: aliquin ſuſpenſione ab officio, & beneficio, atque aliis pro modo culpæ, gravioſime coercitum.

CAP. I.

De reſidentia inferiorum.

Parochialium eccleſiarum rectores adſidue in ſuis eccleſiis reſideant: ſuoque gregi pro officio diligenter attendant; ſub pœnis in utroque Tridentini concilii decreto contentis, & in apoſtolicis literis quæ eadem contra non reſidentes edite ſunt, expreſſis: mentionemque, ſibi nullo pacto licere a propriis eccleſiis abeſſe abſque rationabili cauſa ab epiſcopis ſcripto comprobanda; cum abſentiæ tempore fructus ſuos nullo modo faciant, ac properea ad eorum reſtitutionem omnino teneantur; præter mortale peccatum, quod non reſidendo contrahant.

CAP. II.

Reſidere autem in ſuis eccleſiis intelligantur, qui in dominicis eccleſiæ cohortibus habitant, vel ſaltem ubi eccleſia propriis ædes non habet, infra parochiæ limites, unde commode injundo ſibi oneri ſatisfacere poſſint; vel etiam prope parochiam in loco ad curæ exercitium accommodato, epiſcopi judicio, loci vicinitate, & gregis commoditate perſpicta: quod ordinarii ipſius conſcientiæ dijudicandum relinquitur: aliquin pro abſentibus habeantur.

CAP. III.

Il quoque qui rejecta in vicarium cura, otio indulgent, & alieni laboris ſpectatores, magis quam eccleſiæ ſuæ rectores exiſtunt, cum per ſeipſos animarum curam adminiſtrare poſſint; ab epiſcopis redarguantur: & per ſeipſos curam exercere cogantur, Miſſas celebrando, atque alia peragendo, quæ ſuo muneri conveniunt.

CAP. IV.

Si quis ex repentina cauſa abſque licentia a propria eccleſia recederit, in abſentiæ ſuæ cauſam ſtatim ſuperiori per ſe, vel per aliam inſinuet: quæ ſi ab eo comprobetur, ac ſi ab initio approbata fuiſſet, habeatur. *Concilior. Supplem.* Tom. V.

ANNO CHRISTI 1568.

bentur: ut ab eo pro abſente reputabitur, & pœnas non reſidentium perferet.

CAP. V.

Quicunque ab eccleſia diſcedendi facultate etiam obtenta, aliquandiu abfuerit, infra menſem de ſuo ad eccleſiam reditu ordinarium commonetur, alioquin dies inedii illegitimæ quoque abſentiæ aſſcribantur.

CAP. VI.

Si qui vero, uti debent, in ſuis eccleſiis minime reſident, vel abſentiæ nomine quoquo modo ſunt ſuſpecti per-fructuum ſequeſtrationem, & aliis pœnis a ſacro Tridentino concilio ſtatutis, merito plectantur.

CAP. VII.

Non reſidentium autem per dioceſes nomina, & cognomina, ubi vicarii ſtanzel defunt, a plebanis, & illis abſentibus, vel negligentibus, a proximioribus eccleſiæ reſidæ curatis, quamprimum ad epiſcopos deferantur, ſub eorum arbitrii poena.

CAP. VIII.

Ubi parochiales eccleſiæ adeo tenues exſtant, ut ædes pro parochi reſidentia, nec intuatori, nec de novo conſtrui poſſint; ſi aliter provideri nequeat, vel ex parochianorum contributione aliqua, vel etiam ex portione de fructibus plorum locorum in parochia, vel prope eam exiſtentium (de conſenſu tamen eorum, qui illis præſunt) deducenda, ſi quid ſuperelt injundo onere perſoluto, inſtauretur, vel ædificentur; ſeu alia quapiam ratione, quæ magis ab epiſcopo probetur, modo rectior reſideat.

CAP. IX.

Si vero eccleſiæ aliquæ a communi hominum commercio adeo diſtent, & in ſcceſſu aliquo ita ſint conſtitutæ, ut a craſſantibus aſſidue exercentur, ac diripiantur, & properea Parochi ibiſi reſidere perſmeſcant; Magiſtratus, atque alios locorum rectores contra hujuſmodi facinoroſos homines infurgere monemus, & obteſtamur: quo pacatæ ſint parochiæ, nec divinus cultus illis præterm ittatur.

CAP. X.

Quicunque præterea eccleſiaſtica qualibet alia beneficia obtinent, de jure vel conſuetudine perſonalem reſidentiam requirentia, ſibi monili parentur; ab epiſcopis, pœnis ex præfati concilii decretis, & apoſtolicis literis contra non reſidentes ſtatutis, uſque ad privationem inclulive, contumacia crefcente, ſervato juxta ordine, puniantur.

ANNO CHRISTI 1568.

CAP. I.

De sacramentorum administratione.

IN sacramentis administrandis, parochos primum ex facti Tridentini concilii decreto curare oportet; ut cuiusque sacramenti vim atque efficaciam, vulgari idiomate populo clarissime demonstrent, quo majore animi devotione ac reverentia ad ea percipienda præparentur.

CAP. II.

Cum vero sancta Romana ecclesia aliarum mater & magistra, merito sit amplexanda, & in suis ritibus imitanda; flatutum, & ordinatum, ut in exorcismis & catechismis baptismalibus, atque in aliorum omnium sacramentorum administratione, ac cæteris quibuscunque ad divina pertinentibus, ipsius sanctæ Romanæ ecclesiæ ritus, cæremoniæ, & consuetudines observentur, quod propositis etiam ex arbitrio poenis episcopi curent.

CAP. III.

Sacramenta insuper quæcunque, ne ad alium usum quam ad eum cujus causa a domino sunt instituta, ab aliquo convertantur, vel alicui concedantur, episcopi parochos admoneant: quisquis autem vel eis abusus fuerit; vel alicui eadem abutenda tradiderit, ex arbitrio severissime punietur.

CAP. IV.

Sacra olea, anno quolibet ab episcopis conficienda, flarato tempore plebani per dioeceses conflituti, ab eorum matrice ecclesia recipiant; & ecclesiis sibi commissis primo quoque tempore distribuant, nisi aliud pro locorum distantia, vel ecclesiæ qualitate, episcopis ex causa videatur, quacunque consuetudine non obstante.

CAP. V.

Pro novis autem sacramentis accipiendis, vel deferendis, nonnisi clericos in sacris constitutos, nisi aliud rei necessitas suadeat, destinandos esse decernimus.

CAP. VI.

Caveant autem cathedralium ecclesiarum ministri, plebani, atque alii omnes, ad quos sacrorum oleorum distributio spectat, ne quid pro illorum perceptione vel sponte datum accipiant: quæcunque consuetudine, etiam immemorabili non obstante, sub suspensionis poena.

CAP. VII.

Locorum, ubi sacramenta reconduntur, claves, diligentissime, ac in tuto loco per parochos asserventur: neque sub alterius custodia, quam parochi, vel ejus, cui vices suas mandaverit, ex aliqua ratione sibi causa, teneantur: quæ sane claves episcopo, si fiat, ne facile aliqua ex parte violari possint, si quis autem hac in re negligendo deliquerit, severiori pœnæ ab ordinario subjiciatur. ANNO CHRISTI 1568.

CAP. VIII.

Ejusdem dioeceseos parochiæ, quæ ob incertos fines confusæ sunt, vel in familias, non autem in loca distincte, ut altercandi tollatur occasio, eas episcopi quamprimum certis limitibus distermineni: & quas invicem implicatas compererint, explicent; atque ita distribuant, ut quilibet curatus, quod ad fum officium pertinet agnoscat, nec in sacramentis administrandis aliqua hæsitatio contingat.

CAP. I.

De baptismo.

SAcerdos Baptismi Sacramentum administraturus, ad tanti muneris functionem sanctè, graviterq. accedat: animadvertendo primum; quidnam per eum fiat: idque compatres, & commatres, pie ac religiose doceat: cum clarissimis verbis admoneat, quam cognatio per Baptismi sacramentum contrahatur: necnon teneri eos, quos e sacro fonte susceperint, fi parentes præsertim id præterniserint, catholica fide & Christianis moribus instituere.

CAP. II.

Curent autem episcopi sacri Baptismatis fontes in suis dioecesibus, interius, & exterius nitore, ac mundicia insigni ornatos, rebusque omnibus, quanto magis fieri potest, decenter instructos esse; sacra vero olea ad Baptismi usum ita parata habeantur, ut vasculum ibi commune, ex decenti materia Diamni, vel argenti conflatum: & nihilominus alterum ab aliero sacro oleo perfecte cuis liceris, & lamina interposita clarissime distinguatur.

CAP. III.

Omnino præterea prohibemus, ne, quo tempore sacrum Baptisma celebratur, Baptismalis aqua, vel sacrum aliquod oleum a laicis personis quoquo modo rangatur: neve linteola quibus abstersum fuerit infantis caput, aliqui lavanda tradantur; aut aliquo hujusmodi fiant; ut inde spiritualis cognatio contrahatur: improbantes properantibus & ea abusum illum transmittendi chrismatis, five eriam aquam benedictam compatrimatris contrahendæ gratia; quæcunque consuetudine etiam immemorabili non obstante: declaramusque nulla alia ratione spiritualem cognationem contrahi, quam apud sacros canones habeatur; nec inter alias personas, quam sacri Tridentini concilii decreto comprehenlas.

CAP.

ANNO CHRISTI 1568.

CAP. IV.

BAptizandis vero, non gentilium, sed fanctorum omnia imponi episcopi curent: ne in ipso christianæ religionis limine, cum Ethnicis participare fideles quodammodo videantur: atque ut eorum virtutes laitari fludeant, quorum fe fe patrocinio nominis fimilitudine committunt.

CAP. V.

Provideant quoque episcopi opportune; ne, dum Baptismi sacramentum administratur; risus, clamores, atque alia id genus in ecclesia, vel extra, ea de causa fiant; fed quod adfiantes decet, & cum silentio, atque orantes interfint; abusus vero quicunque circa hujusmodi sacramentum forsan irrepserint, præfentis decreti auctoritate, quam primum tolli curent.

CAP. VI.

Infantes ad ecclesiam, legitimo impedimento ceffante, ut primum per eorum valetudinem, ac temporum, & locorum conditionem liceat; ad minus autem infra octo dies, a nativitate numerandos, ad Baptismum fuscipiendum deferantur.

CAP. VII.

Sacerdos vero qui extra ecclesiam neceffitate aliqua non imminente, fed vel parentum nobilitati inuitus, vel aliqua alia tentione sacrosanctum Baptisma celebraverit; tam diu fuspensus maneat, quamdiu episcopo videatur, & ejus arbitratu falisfecerit.

CAP. I.

De Confirmatione.

QUod ad Confirmationis sacramentum D attinet, episcopi per se, vel alium, antequam illud conferant, ipsius virtutem perspicue edoceant: ac distincte declarent, ex hoc ipso matrimonia prohiberi inter confirmatos, eorumque parentes, ac fusceptores ipsos, juxta sacri Tridentini concilii decretum, non fecus atque ex Baptismi sacramento: cognationemque hujusmodi non minoris esse faciendam; nec ternere contrahendam, ob animarum periculum, quod evidenter imminet, fi cognatio illa negligatur.

CAP. II.

Ne vero populus ad confirmationis ipsius sacramentum imparatus accedat; tempus, quo sacrum Chrisma ministrandum fuerit, episcopi pronunciari faciant; populosque moneri, ut adulti omnis confeffi, vel saltem contriti ad confirmationem ipsam devotissime fuscipiendam, se conferant.

CAP. III.

Infantes septennio minores non confirmentur: atque illi eorumnondu adulti, vel parvuli inungantur, quos antea fuisse confirmatos ignorarur; ne sacramentum hujusmodi reiterari contingat: quod episcopi populos cavere omnino fludeant.

CAP. IV.

Curent præterea episcopi, ut parochi parvulorum confirmatorum parentes admoneant; eos, poli quam adoleverint ea de re certiores facere, ne parentibus poflea defunctis, an Confirmationis sacramentum fusceperint, dubitari contingat: & fi forte puerili, confirmatorum nomina annotenter; & in peculiari libro conficiebantur.

CAP. V.

Confirmatorum frontes antequam ab episcopo recedant, ob facramenti reverentiam rede, vel bombice, vel panno lineo abstergantur: curentque episcopi ipsi, ne sacramentum hujusmodi minus bene tractetur: ac propterea pueros a felipfis ninus quam decet abstersos, nullo pacto dimittant: hujusque fi quis usus forsan in hunc quoque C sacramenti administratione perspexerint, prorsus tollant.

CAP. I.

De Sanctissima Eucharistia.

SAcrosanctum Eucharistiæ sacramentum, D lo cathedralibus, collegiatis, & parochialibus ecclesiis quibuscunque, ubi commode fieri potest, decentissime collocetur: nihilque quod ad illius cultum, & rutam conservationem pertinet, prætermittatur: quod quamprimum, & quanto honorificentius fieri poterit, in eorum ecclesiis, & parochialis episcopos curaturos esse confidamus.

CAP. II.

Episcopi præterea efficiant, ut in quibuslibet parochialibus ecclesiis, ubi non fuerit, societas corporis Domini N. Jesu Christi quamprimum instituatur; ubi vero societates hujusmodi hactenus vigent, eas visitent, reforment, amplificent, & in officio contineant, nihil penitus omittentes, quod ad tanti facramenti celebritatem, & ipsarum societatum institutia retinenda, & moderanda facere videatur.

CAP. III.

Ad agrotos facram Eucharistiam, præsertim per urbes, & oppida facerdotes afliaturi, non nisi decenter ornati prodeant, nec fine umbella, ac honesto fidelium lu- minia deferentium comitatu; ut vero populus eo frequentior accedat, crebrio præcone clenon admonitionibus, indulgentiarumque clar-

Anno Christi 1568.

clarigitionibus eum exeitrari Episcopi vehementer studeant, cum ex hoc ipso populi devotio, ac religio maxime cognoscatur.

CAP. IV.

Sanctum Eucharistiæ sacramentum, ubi id ecclesiæ qualitas, & amplitudo patitur, maxibus separatim a fœminis administretur; adolescentes vero ad hujusmodi sacramenti usum, non admittantur, ubique diligenti parochorum inquisitione, num ea differentione sint præditi, qua in tanti sacramenti perceptione requisitur.

CAP. V.

Ne vero sacrosanctum Eucharistiam sumentes, præsertim rudes & imbecilli, sub utraque specie fortasse communicare arbitrentur; flaruimus, communicationes omnes in vafe aliquo, quod non habeat calicis formam, fe purificandos.

CAP. VI.

Non communicatorum in Pascha notulam quamplurimum a parochis ubi preferri singulis annis episcopi jubeant: qui postquam vere contumaces, ter a die sancto Paschæ usque ad Pentecosten cujusque anni, generatim admoniti publice fuerint, eo. cam nomina primum in cathedralium ecclesiarum valvis affixa, tum in propriis parochiis denunciari episcopi jubeant: ac delinceps ab ecclesiæ ingressu, ut præsenti decreto mandamus, inobedientes hujusmodi omnino arceantur, sub pœnis episcoporum arbitrio contra eos statuendis: quos si interea decedere contigerit, juxta Lateranensis concilii decretum, in ecclesiis, vel earum cœmeteriis sepelri prohibemus.

CAP. VII.

Qui vero diuturna animi obstinatione, Episcopi judicio differnenda, inimicitias deponere noluerint, ac propterea non communicent; ab ecclesiæ aditu, ac fidelium cœtibus, cum fi videbitur, excommunicatione repellantur.

CAP. I.

De pœnitentia.

CONfessionibus audiendis diligenti inquisitione prævia, eos præsertim episcopi quam maxime fludeant, qui rede peccata distinguere, & curare, atque oleum & vinum vulnerati conficientis superinfundere probe calleant: cum ex hoc ipso sacramento peccatorum conversio, & certa quasi spes vitæ reformatio potissimum pendeat.

CAP. II.

Confessiones publice, ac in aperto ecclesiæ loco, non autem in cubiculis, etiam ecclesiæ cohærentibus audiantur; quod ut commodius, ac decentius efficipossit; mandamus in singulis cathedralibus, ac parochialibus ecclesiis confessionales sedes virigi, atque ita institui, ut tabulæ interpositione, crate ferrea vel figura, aut pellucida lamina adjecta, confessiones a pœnitentibus separentur, ac distinguantur; exta quas quidem sedes, quotiescumque quibuscunque inhibemus, ne confessiones aliis præsertim mulierum cujuscunque ætatis, vel qualitatis audiant; nisi ei necessitas aliud persuadet, sub pœna episcopi arbitrio imponenda.

CAP. III.

Hæc autem a confessionibus virentur: ne confessiones ipsius interrogationibus, aut inutilibus desinant; idque præcipue cavenant, ne pueri, & puellæ exterique rudes de eo quod ignorant imprudenter interrogati instruantur. Maliores ante confessum, vel post occasum, nisi aliud rei necessitas suadeat, ad confessiones non recipiantur; concubinarii, aut consertum illicitos inentes, unde foleant habentes, sub spe futuræ latisfactionis, ultra primum vel secundum latisfactione ipsa præcedente non absolvantur. In casibus apostolicæ sedi, vel episcopo reservatis, quos præcaulis semper habeant, confessores ipsi non se immisceant: pœnitentiales pecuniarias non ingant, nas illi ipsi vel eorum ecclesiis applicando; sed pias tantum operibus, vel loca: nec etiam hujusmodi distributiones ibi commissi procurent; nec, ubi ex fisco confessiones non prodant, vel revelent: pœnitentias graviores, & quas veritimile est non esse implendas, evitent: gravissimis tamen deictis non levem imponant. Si præcidis autem, atque aliis similibus fi confessores deliquerint, illos episcopi ex arbitrio, & conficientia severissime compescant.

CAP. IV.

Artis medicæ professores, ægrotos quos curant, primum omni charitate admoneant, ut divinum prius, quam humanam medicinam, ecclesiasticis videlicet sacramenta percipiant: quod si facere infirmi ipsi præterruerint, ab eorum curatione Medici desciant. Medicos autem ipsos, qui vel negligenter, vel nimiis quam debet, in hoc fe gesserint; canonicis poenis, atque in sanctis. D.N. Pii Quinti bulla contextis alicui mandamus, curentque episcopi, ut hujusmodi bulla ad medicorum memoriam ob eorum, & proximi animarum salutem, sæpius revocetur.

CAP. V.

In cathedralibus ecclesiis ubi episcoporum judicio fieri poterit, Tridentini concilii decretum, quoad pœnitentiarii deputationem, & præbendæ assignationem observari mandamus, aut aliter providerit, ut in ecclesiis prædictis officium hujusmodi minime desit. Huic autem pœnitentiario episcopi ampliorem in casibus sibi reservatis absolvendi facultatem concedere poterunt: cum

Anno Christi 1568.

rabuntque, ut omnia juxta facultatem sibi in eodem decreto concessam, ex sui officii debito diligentissime exequatur.

CAP. VI.

Quia vero sæpe contingit confessiones ob bullæ, quæ singulis annis in die cœnæ dominí legi consuevit, ignorationem a casibus sanctiss. D. N. reservatis, fructus & inutilitas abolitorie cuerent; idcireo episcopi, juxta apostolici mandati formam, præfatam bullam semel (altem in ann. ad Christi incarnationem notitiam deduci, ac solemniter publicari, dum major in ecclesia populi multitudo convenerit; atque ita distincte, & aperte declarari, ut casus in ea expressi, omnibus innotescant, idemque per eorum diœceses fieri mandet: eadem bulla ad facilioren, & populi & cleri intelligentiam, per capita comprehensa, & in summarium redacta.

CAP. I.

De extrema unctione.

UT sanctæ unctionis extremæ sacramentum debita reverentia præstetur; flaruimus id ipsum in ruto, ac honesto loco, & vafculo ab aliis sacris oleis distincto, honorifice ad infirmorum infirmos afferrari: ad quos quidem quoties deferri debebit, propiciant episcopi, ut ea qua decet veneratione & religione deferatur, in vafculo fcilicet argenteo, vel saltem stanneo, quo major mundicia in eo conservando adhibeatur.

CAP. II.

Parochi vero sæpe dubitantes, quinam potissimum hoc sacro oleo sint inungendi, ab episcopis edoceantur, eos præcipue inungi oportere, qui cum in mortis articulo vere sint conflituti, adhuc tamen quid agant intelligant, & sensu, quantum fieri potest, imagro exhibent. Imponentibus vero, & his, qui cum notorii peccatores essent, vel ab ecclesia alieni, nullam poenitentiæ signum emiserint, sacram hanc unctionem ex literarum canonum dispositione negandam esse non ambigitur.

CAP. III.

Episcopi crebro curatos admoneant & obtestentur, ut in extremis conflituros omni pietate, ac studio tradent: cum nullo unquam tempore spirituali medico magis sit opus; ut vere dici possit, totius curæ summam hoc fuebare, quod in extremo vitæ spiritu fidelium animæ Deo reconcilientur, & commendentur: in quo cum passim parochi tepidiores esse consueverint, eos idcirco sæpe ab episcopis excitari exoptamus, ut circa ægrotos, & morti proximos diligentissime suum munus exequantur, gravissima poena negligentibus, eorum arbitrio proponenda.

CAP. I.

De ordine.

IN ordinibus quibuscunque conferendis sacri Tridentini concilii decreta omnia, tam quoad temporum intervallia, quam quo ad ordinandorum ætatem, & qualitatem, ab episcopis exacte observentur.

Cum vero sæpenum ordinum receptio, ad animarum curam exercendam quasi aditus sit, & præparatio quædam, sine qua ecclesiastica disciplina conflare non potest, quam periculosa res sit profecto intelligent, episcopos omnes obtecramus & obtestamur in Domino, ut omnem in clericis ad ordines promovendis diligentiam impendant: nec quemquam aliqua ratione a legitimo examine excipiant, habita nihilominus locorum, ac personarum prudenti distinctione pro ipsorum ordinantium religione, & conscientia.

CAP. II.

Inquirant autem episcopi super ordinandis ætate, qualitate, præditumque viris adhibitis, juxta ejusdem concilii decretum, ac prout circa assumendos ad parochiales ecclesias supra statuimus: inferiorem quidem superiorum ordinum competenti ratione habita, juxta ejusdem concilii præcepta.

CAP. III.

Episcopi sacros ordines collaturi, & legendæ impendi fuerint tefte eorum confessario, id nominatim alicui probo, & erudito viro demandent: qui cum divinæ legis peritia, ad id per episcopos deputatis, ordinandorum examini diligenter incumbat, & suam, & mandantis conscientiam exoneret; nullam autem quamvis gravem occupationem episcopi hanc anteponant; cum de re tanti ponderis agatur, in qua & clericalis ordinis dignitas, & ipsorum episcoporum animarum periculum præcipue versatur.

CAP. IV.

Clericos ad quoscunque ordines promotos episcopi per suarum diœcesium ecclesias, & pia loca distribuant, illisque ne iocertis vagentur habitandi, adscribant, ex ejusdem concilii decreto: eaque de re in testimonialibus literis caveatur.

CAP. V.

Animadvertant etiam episcopi, ne facris ordinibus aliquem initient, qui vere ecclesiasticum beneficium, penfionem, vel patrimonium ejus vitæ sufficiens, juxta ejusdem concilii decretum, non obtineat. Patrimonium vero, fi ad illius titulum aliquem ordinare episcopo expedire videatur, fit proprium, non autem commentitium, vel ficmalarum, cum mediata, vel immediata successione: quod ab episcopis apprimum suarum periculo, magnopere: est præcavendum.

CAP.

ANNO CHRISTI 1568.

CAP. VI.

Monentur præterea episcopi, ne indistincte beneficiorum, ad quorum ritulum aliqui sint ad sacros ordines promoti, resignationes admittant, nisi alias habeant unde se alere possint, ex ejusdem concilii decreto; ac sanctiss. D. N. Pii Quinti bulla.

CAP. VII.

Illud quoque circa patrimonii titulum statuimus, ut de eo non alienando episcopi sibi caveri curent, donec vel ex ecclesiæ redditibus, vel aliunde supplerat, ut episcopi judicio decernetur vivat: cujus quidem rei B pro adita per episcopalis curiæ scribam testatio fiat.

CAP. VIII.

Minoribus ordinibus initiari, in præcipuis Domini N. Jesu Christi, ac beatæ Mariæ virginis festivitatibus sacram eucharistiam suscipiant: diaconi vero & subdiaconi, etiam si canonici sint, & in dignitatibus constituti, semel saltem in mense id facere nullo pacto prætermittant.

CAP. I.

De matrimonio.

QUæcunque a sacra Tridentina synodo pro matrimonii reformatione diversa sunt, in suis dioecesibus observari episcopi diligenter curent, propositis etiam ex arbitrio pœnis, ubi arbitrio locus est, necnon saltem in anno ad populorum memoriam, præsertim quod ad lapsus sacramenti subsistantiam & formam pertinet, revocari faciant.

CAP. II.

Denunciationes quæ matrimonia antecedere debent, ex ejusdem concilii præcepto, tam in Parochia viri, quam mulieris fiant: eas in totum, vel pro parte remittendi facultate Parochis penitus interdicta: cum id rerum episcoporum arbitrio ab eadem synodo prorsus committatur.

CAP. III.

Parochi, quicunque vel denunciationes facere, vel sponsos & sponsas benedicere negaverint, vel calumniose dilulerint, absque rationabili causa, ab episcopis comprobanda, graviter eorum judicio multentur.

CAP. IV.

Parochus per seipsum, legitimo impedimento cessante, non per alium, & matrimonia celebret, & sponsos ac sponsas benedicat: quo impedito teneatur, qui parochi vices supplet, ipsi parocho mandati fideliter referre verbo vel scripto, matrimonii per eum celebrati diem, locum, sponsorumque, ac testium nomina: ut in proprium

sponsorum librum a parocho referri possit: A quem quidem librum in parochialibus quibuscumque haberi, ac diligenter conservari & custodiri episcopi curent, poena etiam ex arbitrio negligentibus proposita.

CAP. V.

Quo ad Matrimonia vero cum vagabundis contrahenda, ejusdem concilii dispositio accuratissime observetur: exigantque episcopi de personis hujusmodi authenticam fidem, tum quod solutæ sint, tum quod a catholica communione non alienæ; quod si aliqui non expectata ordinarii licentia contraxerint, vel hujusmodi matrimonia celebraverint, gravissime puniantur, quamvis solemnia intercesserint.

CAP. VI.

Hortamur insuper ac enixe hortamandamus sponsos & sponsas, ne cohabitent, donec tire, ac rectæ matrimonia celebrentur; ut scandala, quæ exinde oriri possent, evitentur, præsertim quod consummatio, menemadque eadem juxta ejusdem concilii mentem, prout etiam ab episcopis nonnei expetamus, ut antequam contrahant, ter triduo saltem ante matrimonii consummationem, pœcata confiteantur, & ad Eucharistiæ sacramentum pie ac reverenter accedant; quo majore veneratione matrimonii sacramentum prosequantur.

CAP. VII.

Meminerint posteremo episcopi ad eos spectare ex ejusdem concilii decreto, quæcunque hujus sacramenti sanctitati, ac honestati contraria videbuntur penitus vellere: cum res tam sancta, non nisi pie ac sancte tractari debeat.

CAP. I.

De sacrificio Missæ.

SAcrosanctum Missæ sacrificium debitis horis celebretur; neque poli meridiem, neque ante auroram, excepta nocte Nativitatis Domini: nec etiam extra ecclesiam, vel oratoria rite ab episcopo delignata & approbata, sub suspensionis pœna, atque aliis ex arbitrio imponendis tam contra celebrantes, quam contra eos qui id affectaverint, vel curaverint, quæcunque dignitate præfulgeant.

CAP. II.

Cæremonias tantum ab, ecclesia compro- B batis in Missarum celebratione facerdotes utantur, ne verbum quidem addendo, vel immutando ex his, quæ in cujusque dicti Missa continentur, vel etiam in ipsius Missæ ordinario, juxta Lateranensis posteriorris concilii decretum.

CAP.

ANNO CHRISTI 1568.

CAP. III.

Ad missæ, ut vocant, novæ celebrationem nullus admittatur, quem per diligentem episcopi, vel ejus vicarii inquisitionem non constet recte cæremonias didicisse, ut uniformis ibi ubique celebrandi ratio, eo autem tempore ludos, choreas, aut alia hujusmodi profana reprærsentari, sub suspensionis, & arbitrii pœna, omnino prohibemus.

CAP. IV.

Studeant autem magnopere facerdotes, ut inter celebrandum omnia recte & composite, nec nimis celeriter, quam decet, aut nimis tarde peragantur: ac properent Missam perficere; quo partes singulæ ita fiat in promptu, ut neque hæsitatio aliqua contingat: quod fine populi offensione accidere non potest.

CAP. V.

Missam celebraturi pœna peccata contrahantur: caveantque, ne cum se reos mortalis delicti ex conscientia agnoscant, quantumcunque se fe contritos existiment, habita confessionis copia sacramentalem confessionem præmittere: aliter enim sentiens, vel asserens, ex sacri Tridentini concilii decreto excommunicationi subjacet, quod si necessitate urgente sacerdos absque previa confessione celebraverit, quamprimum juxta ejusdem sanctæ synodi præceptum confiteatur.

CAP. VI.

In Monialium ecclesiis absque earum superiorum licentia nemo celebret, sub suspensionis pœna, atque alia ordinarii arbitrio infligenda.

CAP. VII.

Illud autem maxime a populo in Missæ celebratione episcopi vicari curent; ne quis ita ad altare accedat, ut sacerdoti celebranti se molestiæ vel impedimento, ne etiam exciti, aut averti, sed omni cum devotione, atque animo ad Deum proposito, fideles quique Missæ sacrificio intersint: necnon deiecto capite & genibus flexis capita reverenter inclinantes, quandocunque nomen D. N. Jesu Christi memorari contingat, sub pœnis a sanctiss. D. N. Pio V. per ejus *Bullam* statutis.

CAP. VIII.

Peregrinum sacerdotem incognitum, ad celebrandum absque ordinarii licentia, ecclesiarum rectores ex Tridentini concilii decreto non admittant. Ordinarii vero ipsi diligenter invigilent, ac bene perspiciant, quinam dimissoriæ sint comprobandæ, vel rejiciendæ: cum exempio conflet innumera-

A biles fraudes hac in re commilti consue- viſſe.

CAP. IX.

In unaquaque ecclesia providerint episcopi, ut omnia ad Missæ sacrificium opportuna, ea munditia, ac puritate conventur, quæ domum Dei maxime deceat, & ecclesiæ cujusque dignitati conveniat.

CAP. X.

Inter Missarum solemnia quæstus fieri, vel quoquo modo in ecclesiis mendicari, ex eadem sanctiss. D. N. Bulla, sub pœnis quæ in ea continentur, tam clericis, quam laicis prohibeatur: quod & conciliorum tempore minime eſt permittendum, nisi aliud ex causa quandoque episcopo videatur.

CAP. I.

De dignitatibus, & canonicis.

Ubicunque facti Tridentini concilii decretum, quo cavetur majorem saltem capituli cujusque partem in presbyteratu esse constitutam, hactenus non eſt in uſu, debite executioni demandatum: ita tamen ut deinceps ordinis præcipuæ inter eos persona servetur, quæcunque consuetudine non obstante: nec presbyteri diaconatus, subdiaconatu vero diaconi, ac de superiores ordines promoti fuerint, de cætero præferantur.

CAP. II.

Ad dignitates vero, vel canonicatus in quibuſque ecclesiis ſi aſſumantur, qui ejusdem concilii decreto præscripta ætate habeant: eaque morum integritate præditi ſint; ut eorum capitulum cujusque ecclesiæ Senatus merito dici poſſit: atque alias civilibus qualitatibus ornati, tam a patre, quam ab eo Ddem Tridentino concilio requisitis: super quo episcoporum conscientias oneramus.

CAP. III.

Canonici atque alii dignitates vel personatus quoscumque in cathedralibus ecclesiis, vel collegiatis obtinentes, præterea ſuis omnem obedientiam, ac reverentiam præſtent, quæcumque exemptione non obstante, quod ad honorem eis exhibendum pertiner. Quare eos ad ecclesiam divinorum causa deducere, & domum reducere in habitu, loco, tempori, ac eorum dignitati congruenti, dignitates & canonicatus obE tinentes, capitulaque ipſa omnino teneantur, ſalvis, quo ad alia, cujuſque capituli, ac dignitatum juribus, exemptionibus, ac privilegiis quibuſcunque.

CAP. IV.

Expediret maxime, ut cathedralium ecclesiarum, ac inſignium collegiatarum dignitates & canonici omnibus dominicis, feſtivis

Anno Christi 1568.

diebus, & aliis quam ſæpiſſime Miſſas publice in eorum eccleſiis celebrarent: ad minus tamen in majoribus quibuſcumque anni ſolemnitatibus, in quibus epiſcopi in Pontificalibus non celebraverint, necnon et ſingulis beatæ Mariæ virginis, & Sanctorum Apoſtolorum feſtivitatibus, ac dedicationis eccleſiæ, & Sanctorum protectorum civitatis cujuſque, atque in quibuſvis tam Quadrageſimæ, quam Adventus Dominici diebus Miſſarum ſolemnia in majori eccleſiarum ipſarum altari per ſeipſos omnino celebrare teneantur: eo ordine & lege quæ interſeipſos intra menſem ab harum conſtitutionum publicatione convenerint: alioquin ſyninet epiſcopi pro ſua arbitrio deputent, qua die ſinguli celebrare debeant: nec liceat eiſdem ab illorum præſcripto recedere; quacunque conſuetudine etiam inveterabili non obſtante, ſub ſuſpenſionis, atque aliis ex arbitrio pœnis infligendis; ſalvis tamen earum eccleſiarum conſtitutionibus ſeu conſuetudinibus, in quibus iidem publice & ſolemniter frequentius celebrare tenentur.

Anno Christi 1568.

CAP. V.

Divinorum tempore a canonicis, vel aliis eccleſiæ miniſtris conventus, ſeu capicula, ut vocant, non habeantur, alioquin diſtributionibus illius diei careant; quas epiſcopi piis alibus ex arbitrio tribuant; & ſi major contumacia intervenerit; epiſcopi judicio aliter pro modo culpæ præterea punientur.

CAP. VI.

Cappæ, vel Almuriæ tam a canonicis, quam ab aliis eccleſiæ miniſtris, juxta cujuſque loci conſuetudinem deferri ſolitæ, deferantur; alioquin eas deferre omittentes, nec non reſidentes puncteantur; quæ nihilominus Almuriæ dum ſacra myſteria celebrantur, in altari ibidem deponantur: non aurem ſuper ſacris veſtibus ullatenus habeantur, niſi tantum in inceſſu, ſub eadem pœna.

CAP. I.

De Manſionariis.

Manſionarii in eccleſiis ubi adſunt, per ſeipſos omnes ſunt obſervare, ſicut & cæteros eccleſiæ miniſtros cujuſcunque gradus, qualitatis, & dignitatis exiſtant, propria cujuſque munia ſimiliter per ſeipſos obire mandamus; illud ipſum accuratiſſime implere ſatagant, ne deficientes annotentur; necnon pro rata portionum, vel præbendarum ſuarum, ſi diſtributionibus caſu teant, pundationes in proprio libro annotandas persolvant: atque eadem in illis ratio ſerveatur, quæ in canonicorum punctationibus, ac diſtributionibus infra proxime ſtatuetur: niſi aliud eccleſiæ ſunt magis expedire epiſcopo videatur.

CAP. II.

Illud autem Manſionarii ſemper obſervent, ut ea hora qua ſibi injunctum ex Manſionaria munus incumbit, a cæteris curis in eccleſia, ne dum extra eam, penitus ſint expediti: alioquin ac ſi ea hora deeſſerint, a punctatore notentur: ſciantque ob eorum officii neceſſitatem, quod & in canendo, & pſallendo præſertim verſatur, feſtis diebus punctatoras eiſdem eſſe duplicandas, niſi majori pœna ex alicujus eccleſiæ inſtituto plectantur.

CAP. I.

De diſtributionibus quotidianis.

Quotidianæ diſtributiones, his tantummodo qui ſtatis horis divinis interfuerint, ex ſacrorum canonum diſpoſitione, ac Tridentini concilii decreto, tribuantur; cujus quidem concilii auctoritate, prohibemus colluſionem aliquam, vel remiſſionem de eis fieri, ſub dupli pœna a camerario capituli, ſi capitularitер omnes deliquerint perſolvenda; ſi vero aliquid de capitulo hac in re exceſſerint, ipſi delinquentes tantumdem ex ſuis diſtributionibus amittant: & epiſcopi arbitrio utraque pœna piis uſibus applicetur; his dumtaxat exceptis, quos vel corporis infirmitas, vel eccleſiæ utilitas excuſat, ex eorumdem canonum diſpoſitione.

CAP. II.

Providеant autem epiſcopi, ut ubi tenues, vel nullæ diſtributiones exiſtunt, vel per tertiam fructuum, dignitatum, ac præbendarum partem, in diſtributiones convertendam, vel per ſimplicium beneficiorum unionem, adeo augeantur, ut ſervientium uſui ſufficere poſſint: idque quamprimum efficiant juxta eiuſdem concilii præceptum.

CAP. III.

Non conſtituros in ſacris, de diſtributionibus participare, necnon vocem in capitulo habere, ex ejuſdem concilii prohibitione penitus interdicimus, qui vero ſecus fecerint; diſtributionibus ipſis tamdiu careant, donec epiſcoporum arbitrio ſatisfecerint.

CAP. I.

De Punctatore.

Punctationes, pro quotidianis diſtributionibus conſequendis, quam diligentiſſime per eum, ad quem ſpectat, ac diſtincte annotentur; & hoc aliqua perſonarum acceptione.

CAP.

Anno Christi 1568.

CAP. II.

Punctatores vero ſingulo quoque anno per epiſcopos, vel alios ad quos juxta eccleſiarum conſuetudinem ea res pertinet, modo ab eisdem comprobentur, conſi tuantur: quibus quidem juramentum deferetur, de bene, ac legitime officium ſuum exercendo, ſub dupli, quanti id fuerit, & perjurii pœna.

CAP. III.

Singulis autem menſibus, niſi aliud epiſcopo videatur, ex ſui officii debito, ſuperiori ſuo punctationum librum punctatores ipſi præſentare teneantur, quæ ſi non recte ſe habere ſuperior ipſe cognoverit, eos negligentiæ ſuæ poenas, dupli ſcilicet & perjurii dare compellat, idem quoque punctator quiſque facere debeat, antequam alicui eccleſiæ miniſtro, qui de diſtributionibus participet, ejus ſervuli portio aſſignetur: qui certior fiat epiſcopus, an aliqua colluſio ea in re intercederit.

CAP. I.

De Chori præfecto.

Chori præfecti officium juxta cujuſque eccleſiæ conſuetudinem a deputatis exerceatur: ubi vero aliqua conſuetudo non viget; epiſcopus ex dignitatibus vel canonicis, ſeu aliis eccleſiæ miniſtris, cum, qui ſibi aptior videbitur, hujc muneri præficiat: quod & prompte ſuſcipere, & diligenter exercere, quicunque idoneus fuerit habitus, ſub pœna, ipſius ordinarii arbitrio ſtatuenda teneatur.

CAP. II.

In primis vero chori præfectum curare oportet, ut Miſſarum ſolemnia, atque alia divina officia congrua horis, & qui decet religione, ac ſtudio perfolvantur; atque ea omnia in eccleſia obſerventur, quæ ad reſtum divinorum celebrationem pertinent; negligentiuſque clericorum pulſes annotare arguere, & ſi ſit opus deferre, præſentes ipſe ſatagat, ut ab epiſcopo reſtaguantur, vel pro modo culpæ ex arbitrio punlantur.

CAP. II.

Illud autem meminerint epiſcopi, nullum in eccleſia officium hoc ipſo fore præſtantius eſſe, aut magis neceſſarium: ac propterea ab ipſis quam ſæpiſſime commonendos eſſe eos, qui illud in eccleſia pro tempore gerunt: cum ab eo potiſſimum pendeat reſta eccleſiarum ordinatio, ac divini cultus propagatio; curentque præfecti ipſi a clericis omnibus, in his quæ ad eorum officium pertinent, obedientiam ſibi præſtari: inobedientes vero deferant, ac pro culpæ qualitate ab epiſcopis puniri curent.

CAP. I.

De cæremoniarum magiſtro.

Cæremoniarum magiſter, ubi ex eccleſiæ alicujus inſtituto non adeſt, in cathedralibus, & collegiatis præſertim insignibus, is ab epiſcopis eligatur, qui in divinorum celebratione optime ſit verſatus; atque huic materi ſatisfacere poſſit. In ea vero quæcunque ad cæremonias attinent curare debet, ut quam diligentiſſime, rite, & ex ordine in eccleſia peragantur: cui utab omnibus, quo ad cæremonias ipſas, pareatur, quicunque ille ſit, epiſcopi efficiant: & quos contumaces invenerint, quamvis canonici ſint, vel in alia eccleſiaſtica dignitate conſtituti, ex officio corripiant, ac debitis pœnis afficiant: quemadmodum & ipſe, ſi in his quæ ſui muneris ſunt, quovis modo deliquerit, epiſcopi arbitratu puniatur, vel emendetur.

CAP. I.

De Chori magiſtro.

In unaquaque cathedrali vel collegiata eccleſia chori magiſter inſtituatur, ubi monasteria non ſint, vel alius quispiam ab epiſcopo, vel capitulo ad id deputatus; qui præcentoris officium exerceat, & in eccleſiaſtico cantu lit eruditus: congrua ſibi mercede, juxta cujuſque eccleſiæ inſtitutum, vel epiſcopi præſcriptum, conſtituta.

CAP. II.

*Chori autem magiſtri officium id eſt, quæ ſunt in eccleſia canenda, vel legenda proponere, ac providere, ut promptus recitari vel cantari poſſint. Item alis in cantu præſit, ut diſſonantia vitentur: necnon curare, ut tam antiphonæ, quam gradualia, & his ſimilia concorditer, ac tempeſtive canentur, quo minus audientium aures offendantur. Ad eundem quoque ſpectabit efficere, ut alte & intelligibili voce cant

ANNO CHRISTE 1568.

De musicæ magistro.

CAP. I.

MUsicæ magister pro ecclesiæ facultatibus & instituto, congrua ei mercede proposita, qua videbitur episcopo tutiori via, ubi confuetudo aliqua non apparet, in unaquaque cathedrali ecclesia constituatur, is vero vel idem sit, qui seminarii pueros ecclesiasticos cantus edoceat, vel alius pro ecclesiæ cuiusque dignitate, & qualitate episcopi judicio adhibeatur.

CAP. II.

In ecclesiis autem ubi musici redditus pro cantorum mercede sunt instituti curent episcopi, ut vere musicæ artis periti eligendi ubi haberi possunt, tribuantur; alioquin laicis, qui tamen clericalibus vestibus sacrorum tempore, si commode fieri poterit, induantur, pro stipendio assignentur, qui si statis diebus, quibus quæque sint suo munere defuerint; ex eorum mercede portio aliqua episcopi arbitrio detrahatur: eademque ratio in musicæ magistro, atque aliis huiusmodi ecclesiæ ministris teneatur, quo majore in suis officiis solicitudine utantur.

CAP. III.

Musici cantus ejusmodi in ecclesia adhibeantur, qui populum ad devotionem provocent: Divinæ laudes tuba clarisonis non involvantur aut implicentur, sed explicite proferantur, atque ita, ut clare intelligi possint. Gradualia vero, introitus, atque alia huiusmodi, plano cantu, ut vocant, annotata juxta canonicas sanctiones a suo originali tono minime alterentur: liberum tamen ab cantoribus consonantias aliquas adjungere, non mutata cantus origine.

CAP. I.

De organo.

IN cathedralibus præterea ecclesiis organa divinorum causa ex vetusto ecclesiæ instituto non desint: necnon qui ea pro ecclesiæ dignitate, atque ex arte pulsent adhibeantur: mercede eisdem juxta ecclesiarum consuetudinem, & ea deficiente pro episcoporum taxatione persolvenda.

CAP. II.

In organis autem laicorum quid, vel impurum ex sacri concilii Tridentini præcepto minime canatur, nec pulsando misceatur: quod qui negligerint, severiore poena ex arbitrio plectantur, sitque organorum sonus, & vocum in illis modulatio ejusmodi, quæ ad pietatem & religionem audientes excitet, non ut aures vulgi tantummodo mulceat.

A

CAP. III.

Alia vero instrumentorum genera, præter organa, non adhibeantur; nisi aliud ex causa episcopo videatur: qui pro temporis & loci qualitate, quod religioni congruere judicaverit, pro sua prudentia statuet.

CAP. I.

De horis canonicis.

HOræ canonicæ pro dicrum ac festorum qualitate legantur, vel cantentur; prout chori præfectus ex ecclesiæ instituto, vel B Episcopi præscripto expedire arbitrabitur.

CAP. II.

Ea autem pfallendi ratio comprobetur, ut concorditer pfallatur: & sive verbo, sive cantu agatur, voce non nimis depressa, nec nimis arguta, Dei laudes proferantur. Fiat autem in modo cujusque pfalmi versiculo subjecto connectionis, qua pars a parte distinguatur, quod valde ad bene pfallendum conferre exemplo constat: continuantque pfallentes ipsi eorum voces intra tonos & modulos, quicunque contigerint, ne c vocibus exagentur, quo nihil est indecentius: C nec non inter festivum, & feriatum officium congrua differentia fiat; pro ipsius chori præfecti arbitrio.

CAP. III.

Singulæ quoque horæ opportunis temporibus ex universalis ecclesiæ instituto recitentur. Matutinum vero curent episcopi, ut summo mane dicatur, atque ea circumspectione habita, ut alia horæ commodæ possint pofiri.

CAP. IV.

Quod vero ad canonicas horas a clericis recitandas attinet, statuimus ab omnibus & singulis in sacris constitutis, vel ecclesiastica beneficia obtinentibus quotidie recitari debere: alioquin beneficiati divinum officium omittentes, juxta Lateranensis poteriores concilii decretum fructus suos non faciant, qui quidem in pios usus convertendi sunt: post debitam monitionem beneficio quoque priventur, præter grave peccatum quod continue committunt. Item quicunque in sacris constituti illud sine causa prætermiserint, præter peccati reatum quem contrahunt, etiam severissime ex arbitrio puniantur.

CAP. V.

Si quis autem error inter pfallendum, aut orandum, vel omittendo, vel subrependo contigerit; is non ab omnibus, sed a chori præfecto tantummodo corrigatur: qui pro sua prudentia vel suppleri, vel repeti, aut progredi mandabit, prout sibi magis expedire videbitur.

CAP.

ANNO CHRISTI 1568.

CAP. VI.

Ad Matutinum officium quicunque respondoria vel lectiones pro suo munere ex ineccleſia recitaturus, ea prælegat, ac præviderit, ut promptius legat, errores inter legendum vitet; divinorumque offi. lorum continuatio cantando non impediatur.

CAP. I.

De Choro.

CLerici quique sub cathedralis, vel collegiatæ ecclesiæ stipendio militantes, ad celebrandum campanæ signum ex qua debent gravitate ad ecclesiam accedentes, oratione prævia ante Sanctissimi D. N. Corpus sacristiam ingressi, ut vestibus suo ordini ad pfallendum congruentibus induantur: postquam omnes convenerint hora adveniente præcedentibus hominibus a sacristia bini a minoribus ad majores progredientes, saltem solemnibus diebus, ac in majoribus anni festivitatibus ad Missas majorem & Vesperas, ad chorum tacite ac modeste accedant.

CAP. II.

Chorum ingressi, ac in propriis scdibus considentes concorditer pfallant, eodem tempore cum opus fuerit, singuli adsurgant, sedeant, genuflectant, & capita deregant, nihil extraneum divinis immiscent. privatum officium non recitent, nec colloquantur, obstrepant, aut lectas legant, nec evagentur, nec a propria sede recedant, nisi divinæ rei gratia, non inconsulto modo sedibus commutent, aut dormient, aut ridcant, sed chorò nisi pcrita a præfecto licentia, aut expletis omnibus recedant, sed toto corde in rem divinam incumbant. Si qui vero in his, atque aliis huiusmodi quoquo pæna deliquerint, ad præfecti arbitrium pro non residentibus habeantur, & alias pro modo culpæ ab episcopis quoque punlantur.

CAP. III.

Ne vero clerici, dum divinis incumbunt ab aliquo impediantur, curent episcopi, ut loca clericorum usui in ecclesia destinata, a laicis non occupentur, sed eorsam a clericis omnino divinis interfint: nec chorum ad pfallendum institutum præterire, ubi commode fieri potest, occupent: poena in negligentes, vel impedientes quicunque ab episcopis ex arbitrio proponenda.

CAP. IV.

Alia vero omnia quæ ad chori legem atque alios ecclesiæ ministros, de quibus in præsentibus nulla fit mentio pertinere videbuntur, pro ecclesiæ cujusque qualitate, adhibitis in consilium duobus de capitulo, ex sacri Tridentini concilii decreto episcopi ouppleant.

CAP. I.

De vita, & honestate clericorum.

NOn solum in sacris constituti, aut ecclesiasticis quicunque beneficia obtinentes, verum etiam minoribus ordinibus initiati, qui clericalibus privilegiis potiri volint; clericalem habitum suo ordini, & qualitati congruentem, necnon tonsuram conspicuam continue gerant, sub poenis per episcopos jam statutis, vel in posterum statuendis. Sacerdotes vero barbam præterea e superiore labro ita detondam, & in alis sul partibus aptatam semper habeant; ut sumentibus Christi corpus de sanguinem nullatenus sit impedimento.

CAP. II.

Clerici vestes ferlenas nullo modo deferant, superiorem vero semper usque ad talos protensum gerant. Inferiores autem vestes, tire tubtanæ, ut vocant, per canonicos & alios ecclesiasticæ dignitate constitutos pariter longe usque ad talos defecrant: cæteri vero præsertim pauperes & rurales clerici protensis ad minus ultra genua, sub eadem tamen forma, gestare debeant. In itinere nihilominus clericis qualibuscunque brevioribus vestibus uti licebit: ita tamen, ut a clericali honestate non abhorreant. Sit autem vestium color omnino niger; præterquam in constitutis in dignitate, qui & leonano, & violaceo colore uti poterunt.

CAP. III.

Clericorum caligæ non sint inflatæ, nec ullatenus incisæ: necnon calcei & crepidæ sint simplices, non autem incisæ, vel fricatæ. Camisiæ in nulla sui parte exteriori sint crispatæ, vel laciniosæ: nec arte aliqua ullo modo elaboratæ. Pilei quoque simplices exsistant, non acuti sive turbinati: nec eis utantur clerici, nisi necessaria gratia, ac pro temporum & locorum qualitate: non autem intra ecclesiam, præsertim dum divinis interfunt. Sabbata pariter sint & ipsa simplicia, & bocasia: quæ tamen dum Missæ sacrificium per eos celebratur, femper deponantur: annulosque nisi id dignitas postulet, clerici ipsi non deferant. In præmissis autem omnibus ad clericalem ornatum pertinentibus, præter rerum quibus deliguerint amissionem, episcoporum arbitrio aliter pro modo culpæ puniantur.

CAP. IV.

A taxillis, tefferis, pilcæruque pagellarum ludo, & allo quocunque ludi genere sacris canonibus improbato, penitus abstineant: nec sint etiam prohibitorum ludorum spectatores. Choreas non ducant, aut spectent; nec larvati incedant, public quoque, si feandalum ex eo oriri potest, ludis etiam permissis non utantur, sub arbitrii poena.

CAP.

ANNO CHRISTI 1508.

CAP. V.

Ab omni prorsus suspectarum mulierum familiaritate, conversatione, & cohabitatione clerici abstineant, sub pœnis in Tridentini concilii decreto comprehensis, atque aliis a sacris canonibus inflictis, vel episcoporum arbitrio infligendis: ita sane ut mulieres omnes pro suspectis habeantur; illis tamen exceptis, quarum conversatio a jure permittitur: quas tamen absque specioli ordinarii licentia domi retinere non audeant.

CAP. VI.

Caveant insuper clerici, ne vel in bellum eorum patrimonialibus foeminæ quovis modo suspectæ commorentur, aut detineantur, vel infamibus personis eas locent; quod multo magis in fuarum ecclesiarum domibus prohibitum esse intelligant: sub pœnis in eodem cx arbitrio statuendis.

CAP. VII.

Venationem quoque contra sacrorum canonum formam, clerici nimiæ exercentes ab illicitisque artibus & officiis quibuscunque caveant, tabernas non adeant, nec diversoria frequentent: nisi itineris, ac necessitatis gratia. Qui vero in præmissis offenderint, gravissimæ episcoporum arbitrio plectantur.

CAP. VIII.

Arma sive ad offendendum, sive ad defendendum parata, non obtenta ab ordinario licentia, ex urgenti tantummodo causa concedenda, clerici, præcipue in locis constituti, tam per civitates & oppida, quam per villas non deferant, nisi per loca itinere tuto iter facientes: Inobedientes autem prima vice pecuniaria pœna episcopi arbitratu mulctentur: secunda vero, carceris macerationc, ac suspensione ad arbitrium efficiantur: posteremo, si & enormibus præsertim immiscerant, nec resipiscant, fructibus ecclesiasticorum privatione, ac etiam beneficii amissione, vel depositione pro modo culpæ, & personæ qualitate puniantur: ea semper circumspectione adhibita, ut nocendi causa poena duplicetur & aggravetur.

CAP. IX.

Clerici quoque nostri sine causa, vel minus quam honesta, ac rationabili evagantes, ab episcopis corripiantur, & abstinere cogantur. Quod si vel canendo, vel instrumenta aliqua pulsando, per nostem deambulaverint, aut id agentibus comites sese præbuerint; carcerentur, & pœnis ab Ordinario congruentibus subtilentur.

CAP. X.

In sacris constituti clerici, in simulata laicorum, etiam principum, nisi ad officium aliquod non indecens, & suo ordine non indignum, ac de episcoporum suorum licentia, non admittantur, sub suspensionis, & arbitrii pœna.

CAP. XI.

Generatim vero præterea, quicunque, alii clerici ex sacris canonibus, generalibus concilii, vel apostolicis constitutionibus, ad eorum vitam & honestatem pertinentia, statuta sunt, ab eis observari mandamus, sub pœnis in eisdem contentis, quas sacri Tridentini concilii auctoritate innovamus, atque aliis ordinariorum arbitrio pro delicti qualitate staturis, vel haerendis. Meminerinque clerici omnes, nihil esse, quod magis alios ad pietatem, ac Dei cultum instruat, quam eorum vita & exemplum, qui se divino ministerio manciparunt: ac propterea ita vitam & mores suos componere debere, ut eorum actiones cunctis venerationem afferre possint.

CAP. I.

De sacrosanctis ecclesiis.

Ecclesiæ quocunque per dioeceses constructæ, sacra crandvia, sacellaque aut diruta, aut ruinosa, instaurari, reædificari, atque ea reverentia teneri, ac cultui episcopi curent, quæ ex sacrorum Canonum dispositione requiritur. Quod si ecclesiæ, vel loci pauperias obstet; juxta sacri Tridentini concilii decreti formam, Ordinarii provideant, ut vel diruta reædificantur, vel transferantur.

CAP. II.

Nemo autem divinorum præsertim officiorum, aut prædicationum tempore per ecclesias deambulare, aut ibidem negotia tractare, clamores, risus, dissolutiones, confabulationes, atque alia hujusmodi profana, neque etiam cum suspectis mulieribus colloquia habere præsumat; sub pœnis, quæ in sanctissimis D. N. Pii Quinti Bulla continentur.

CAP. III.

Prohibemus insuper, ne in sacrosanctis ecclesiis comessiones, sive computationes, quovis anni tempore fiant: aut in earum portibus, vel cœmeteriis, aliqua ad cibum, vel potum venalia habeantur, nec etiam prope ecclesiam, quantum sieri potest, sub pœna per Ordinarios ipsos statuenda.

CAP.

ANNO CHRISTI 1508.

CAP. IV.

Ecclesiæ cujuscunque parietibus, nihil profanum, vel immundum adhæreat: ac præcipue taberna, & Judaorum familiæ procul abſint; ne sacra profanis misceantur, sub pœna episcopi arbitrio proponenda.

CAP. V.

Altaria in ecclesiis quibusque constituta, si dotata sint, per eorum rectores tam spiritualibus, quam in spiritualibus recte curari episcopi studeant: nec eadem a quoquam usurpari permittant; indotata vero, vel ab his, a quibus erecta fuerint, instaurari, ac exornari, vel amoveri curent.

CAP. VI.

Ecclesiarum fabricæ, bona, ac redditus omnes, in destinatos usus a deputatis convertì, Ordinarii quique providcant: nec ullo modo patiantur ab aliqua vel secularis, vel ecclesiastica persona usurpari, aut in alios usus converti, sub dupli pœna, atque animarum fuarum periculo.

CAP. VII.

Ecclesiarum præterea indemnitati prospicere cupientes, personis ecclesiasticis, quavis dignitate fulgentibus, atque aliis quibuscunque ecclesiastica beneficia, quocunque nomine censeantur, obtinentibus, ac hospitalium, aliarumque piorum locorum gubernatoribus, Rectoribus, seu administratoribus universis jungimus, ut infra annum a præfentis synodi fine connumerandum, inventarium bonorum omnium mobilium & immobilium, jurisque, & actionum, ac nominum de bitorum, ad ecclesias ipsas vel pia loca, quæ obtinent, aut regunt, quovis modo pertinentium, cum ipsorum bonorum qualitatibus, situationibus, vocabulis, & confinibus, coram honestis, ac fide dignis testibus, in forma probante conficiant: quorum quidem bonorum, duo publica fiant instrumenta: ac quibus anni, in propria ecclesia, hospitali, vel pio loco, alterum, apud episcopum in Archivio perpetuo custodiant. Quicunque vero in hoc exequendo vel negligens, vel parum fidelis extiterit, graviter episcopi, ad quem hujus rei cura pertinet, arbitrio puniatur.

CAP. I.

De rebus ecclesiasticis non usurpan. ac male alienatis recuperandis.

Mandamus insuper sacri Tridentini concilii auctoritate, ut singuli episcopi, seu eorum vicarii, simul cum uno de capitulo, & altero de clero: ex his, qui apti erunt, & probationes eis videbuntur, ab ipsis de capitulo: & clero civitatis, respective deligendis, recognoscant, etiam ex officio, quæcunque loca tiones rerum ecclesiasticarum, ad longum tempus, seu ad viginti novem annos, aut bis viginti novem, a triginta annis citra, ante publicationem Tridentini concilii factas, etiam auctoritate apostolica confirmatas: judicentque an, in damnum ecclesiæ, & contra canonicas sanctiones facte fuerint: absque tamen alio quo cauſarum de præfenti pendentium præjudicio.

Quod si res de qua agitur, ad episcopum, seu illius mensam pertineat, aut episcopus ipse, vel ejus vicarius locationis ejusdem commissarii, seu executores fuerint; tunc ad episcopum, qui magis vicinus fit, una cum deputatis ab ejusdem capitulo, & clero, hæc cognitio & judicatio pertinear. Si autem defectorum a capitulo, seu a clero legitima fortan aliquo cauſa effet recusatio, tunc ab eisdem de capitulo & clero, alii in ea cauſa fubſtituantur.

CAP. II.

Quoniam vero ufa compertum eſt, alienationes bonorum ecclesiaſticorum fieri faepe ſub conditione, ut illarum confirmatio ab apoſtolica ſede obtineatur, interim autem poſſideri, non obſtenta aliter confirmatione ejuſmodi, in grave eccleſiarum damnum, & animarum ipſorum contrahentium Præjudicium; ideo ordinarius quibuſcunque mandamus, ut diligenter ſuper hujuſmodi alienationibus quorumcunque bonorum ecclesiaſticorum, etiam hoſpitalium, & ad fabricas, ſive ad luminaria factarum, ut aiunt, ſub quocunque nomine cenſeantur, obtentarum, ac alterum quocunque nomine cenſeantur, inquirant: & ſi quas ſub jam dicta conditione eosdem impetra a tribuntur, ſive ſuper illis, factas reperierint, iritas, & inanes declarent; in eosque qui in poſſeſſionem, vel derentionem ante obtentam confirmationem ingreſſi, ut ſupra dictum eſt fuerint, poenas a ſacris canonibus & ſummorum pontificum conſtitutionibus, adverſus eosdem inflictas exequi omnino ſtudeant.

CAP. III.

Generaliter autem tam in his, quam in aliis quibuſcunque rerum ecclesiaſticarum alienationibus, quas in futurum auctoritate apoſtolica fieri contingat, animadvertant epiſcopi, & eorum vicarii, ut omnia vitet, & recte maturaque, ac diligenti inveſtigatione adhibita peragantur: etiam in rem præſentem accedendo, indemnitati eccleſiarum proſpiciant: admoneantes etiam frequenter populum, eos excommunicationi fore ſubjectos aliisque poenis teneri, qui contra ſacrorum canonum decreta, eccleſiaſtica bona alienare, aut indebite detinere præſumant. Monemuſque propterea epiſcopos omnes, ac eniixe in domino obſecramus, ut ad minus ſemel in anno ſacri Tridentini concilii decretum ſub ſeſſione vigeſima ſecunda, capitulo undecimo de reformatione, quod incipit, ſi quem clericorum, vulgari idiomate, per prædicatores in Dominica Lætare, frequenti populo publicari de eo mo-

ANNO CHRISTI 1508.

ANNO CHRISTI 1568.

moriam revocari curent: quo exercitores fiant ecclesiasticarum rerum quarumcunque ulterpatores, ipsis large excommunicatos esse, nec ab alio quam Rom. pontifice absolvi posse.

De Monialibus.

Quod ad Moniales ac Deo dicatas virgines attinet: id solum nobis commemorandum censemus, ut episcopi potissimum curent eas modis omnibus ad regulæ, quam sunt professæ, præscriptorum reducere, ac earum vitam, & mores ex illa componere, fideliterque ab eisdem præcipue servari studeant, quæcunque ipsarum peculiaria vota vel circa ea præcepta reliquerint. Illarum clausuram, ubi violata est, ex injuncto sibi proprio munere diligenter restitui, & inviolatam conservari providerint, necnon quæcunque ad eas pertinent diligentissime exequantur, & exequi faciant, juxta fideri Tridentini concilii salubertima decreta, ac sanctissimi Domini nostri Pii V. Bullam: atque enitantur in primis, a monialium monasteriis quæcunque calliditas propolito adverfari videbuntur, opportunis ordinationibus avertere, atque eas in viam Domini omni studio, ac vigilantia dirigere.

CAP. I.

De locorum piorum administratione.

C Irca locorum piorum administrationem diligenter animadvertant episcopi, ut probatissimi viri, timoratæque conscientiæ ad hujusmodi regimen assumantur: qui suæ familiæ bene præsint: quive in operibus charitatis se se exercere consueverint: necnon rede calculandi rationem teneant, nec locorum ipsorum debitores existant; reique curent, se fideliter Christi pauperum administraturos. Hi vero non ultra triennium ex sacri Tridentini concilii decreto, nisi res necessitas aliud suadeat, administrent: male abitura, vel alienata, quæque, fructus in destinatos usus convertant: his præcipue quibus ex loci institutione tenentur; presbo fint; fingulo anno accepti, & expensi rabulat proferant; & a deputatis cum ordinarii interventu calculari studeant: ruinosa ædificia reparent; bonaque, ac redditus ipsorum locorum ita gubernari & dispensari satagant, ut vere boni administratores ejus dici possint.

CAP. II.

In hospitalibus ad peregrinorum usum paratis, vere egeni, & pauperes recipiantur: circulatores, præstigiatores, simulato habitu incedentes, herbularii, atque alii id genus homines ab hospitio arceantur; qui vero puellas nubiles, ac juveres secum ducunt, nec de eorum matrimonio constat; ultra unam dormitionem non accipiant; mares a fœminis prorsus distinguantur, nec viris ad mulieres, vel contra, quamvis jugales sint, honestatis gratia pateat aditus, neque aliqui in hospitio alantur, nisi necessitatis causa. Pueri quoque a viris, ubi commode fieri poterit, seorsum tur. Immodesti, blasphemi, & inquieti eliminentur, nec validi mendicantes ultra unam noctem recipientur.

ANNO CHRISTI 1568.

CAP. III.

Quod ad pauperes infirmos attinet, in locis ad eorum usum deputatis, miserii non desint, Christiana pietate præditi; qui necessaria omnia illis subministrent, ea qua decet charitate; ex his quæ medici decreverint, nihil penitus prætermittentes, quod ad infirmorum salutem procurandam pertinere; horas & momenta, rerum qualitates, & quantitates diligenter attendant, torque ministros adhibeant, quot infirmorum numero & ufui sufficere possint. Illud vero maxime ad infirmorum spiritum departi curerent, ut cum primum infirmi possint, peccata confiteantur, sacramque eucharistiam sumant.

CAP. IV.

Illud præterea hospitalium infirmorum rectores ac Præfecti ipsi animadvertant, ne valetudinarii & convalescentes, nisi poscaquam bene se habuerint, ab hospitio dimittantur, ne vel eos recidivare contingat, atque ita, sumptus augeantur, vel in itinere deficere cogantur; quod ipsi hospitii præfecti quam diligentissime curabunt. Nec vero dum corporibus fit medicina, animarum cura negligi videatur; Sacerdotes non defint qui singulis fere festis diebus in loco infirmis ipsis accommodato celebrent, sacramentaque rite & opportune languentibus administrent: atque infirmantibus ad mortem, ad animæ auxilium necessaria commemorent, & charitatis officium usque ad vitæ exitum, in eos exerceant; illorumque nomina, genus, & patriam diligenter annotent; defunctos vero ecclesiastice, sepulturæ sacris precibus adhibitis pie ac religiose mandent.

CAP. V.

Circa orphanorum domos invigilent episcopi, atque provideant, propositis excommunicationis, atque alis ex arbitrio pœnis, ne infantes ab illis parentibus exponantur, qui eos vel ex inhumana, vel aere proprio alere possunt: itaque eas de re ab ipsius loci curatoribus diligentissima inquisitio; nec a professoribus, alii satisfecerint, absolvantur.

CAP. VI.

Omnia vero ad ipsorum infantium expositorum usum opportuna, parata & instructa habeantur: nutrices præterim subsidiariæ, donec infantes ipsi baptizentur, & ad alendum tradantur: quod quamprimum a præfectis curetur: debitaque merces nutricibus nullo pacto desit, atque alia pueris necessaria; ne eorum defectu, aut culpa aliqua periclitentur.

CAP.

ANNO CHRISTI 1569.

CAP. VII.

Postquam autem ad eam ætatem pervenerint, ut disciplinæ sint capaces; tam mares quam fœminæ, ubi fieri poterit, & facultates suppetent, bonis moribus, atque artibus imbuti, & sexui congruentibus instruantur, donec illis aliter Deo adjuvante fuerit provisum.

CAP. VIII.

Curent autem episcopi, ne mendicantes aliqui parochias circumeant, morbum aliquem simulantes, vel aliud quidpiam fallo judicantes, aut decipiendum simplicium animas: sed quod fedate ac pie, sine longa verborum serie elecmosynas petant, sub eorum arbitrii poena.

CAP. IX.

Insuper episcopi omnes diligenter se se informare studeant de vita & moribus mendicantium: providentes omnino, ut in Paschate communicent: aliosque eos ejici curent. Mandantes hospitalium præfectis, ne post Pascha aliquos in hospicio recipiant, quos non constet, aut verisimile sit eo anno fuisse confessos, & sacram eucharistiam sumpsisse, vel paratos ecclesiæ præcepto statim satisfacere.

CAP. X.

Montes quoque Pietatis ubi adsunt, episcopi vitent, & recte administrari curent: ubi vero desint, eos erigi, atque institui faciant: nec ex munere aliquid ultra recipi ab eorum ministris patiantur, quam quod ex apostolica indagentia pro eorum laborc dari conceditur. Pignora recte, ac iuxta in loco ferventur, donec illis pecuniæ exigantur: necnon legata quæcunque in eam causam facta perseverentur, ac bona stabilia si qua habent, usurpari minime permittant.

CAP. XI.

Disciplinarorum præterea confraternitates, seu fodalitates quocunque nomine nuncupentur, ex facri Tridentini concilii præcepto, episcopi visitare non prætermittant, providentque, ut ab eis charitatis opera, ad quæ tenentur, implentur; atque ad fugarum regularum, si probatæ sint formam, disciplinati ipli redigantur, ac reformentur: nec ullo pacto efficiant, fi quos in eisdem inveneriut, abusus tollere: authentes eosdem & ad processiones ordinarias etiam non vocatos; ad alias vero quandocunque fuerint evocati, frequenti numero convenire; ac binos graviter, & modeste, compositeque procedere: qui si facere neglexerint, atque alia ad eorum officium spectantia implere, debitis poenis afficiant. Quod si incorrigibiles fint; ipsorum episcoporum arbitrio extinguantur, atque alie eorum loco fubstituantur, prout illis magis expedire videbitur.

Concilior. Supplem. Tomo V.

ANNO CHRISTI 1569.

CAP. XII.

Quicunque vero eam in præmissis, quam in aliis quibuscunque piis locis administrandis, quovis modo delliquerint; & præsertim si rationes cum ordinarii interventu reddere omiserint; duplo poena quanti ea res fuerit, atque aliter pro modo culpæ episcoporum arbitrio afficiantur.

CAP. XIII.

Notarii quicunque de testamentis, atque aliis dispositionibus, qualescunque sint, in quibus aliquid ecclesiis, hospitalibus, monti bus pietatis, atque alis pils locis, vel causis piis relictum fuerit, rogati; tenantur relicta, ac dispositiones hujusmodi, his ad quos pertinet, infra mensem, a die quo dispositio ipsa fuam effectum fortiti ac irrevocabiliter ligare incipit, computandum, deferre, fob dupli poena, & excommunicationis fu lubitum, nonnatoque eosdem perfæpe episcopi, ut in legatis, ac dispositionibus hujusmodi opportune deferendis, ea qua decet folertia utantur: nec aliqua tarione in fuarum animarum periculum, & ipsorum locorum, ac piarum causarum præjudicium id facere præterm ittant.

CAP I.

De Usuris.

DEteftabile ufurarie privatis crimen, publicis pestilentes. Quibus horrore mortem enixe, ut a fuis ovibus pro eorum prudentia, venenum hoc avertere & extirpare contendant: earumque, ut ufurarii ipli, & quicunque contractus quoquo modo illicites celebrarerint, juxta canonicas fanctiones punientur. Quorum & proxeneræ seu mediatores omnes quicunque fint, ad illicitos contractus quocunque, fideles ipsos tractantes, canonicis poenis afficiantur.

CAP. II.

Notarii vero de contractibus illicitis rogatis, qui ex conscientia plane perspecti contractuum pravitatem, nihilominus fe id fieri diffimulantes, instrumentum confectum, que in eorum superficie fufpicione carere videntur, cum tamen venenum latitet; fub poena juxta Decretum canonum formam imponenda mandamus, ac per episcopos mandari exoptamus, ne ullo pacto contractibus, quos ipli ex animo & conscientia fuspectos existimant, vel fuspicantur, adstipulari præsumant, præter divinam ultionem quam incurrent.

CAP. I.

De meretricibus, & concubinis.

MUlieres quæcunque fuo corpore facilentes, quæ abominabile sui ipsius præbent exemplum, ab honestarum mulierum vicinitis fegregari, ac in peculiares vicos

ANNO CHRISTI 1568.

quo citius fieri poterit, redigi; necnon ubi signum deferre soleat, quo ab honestis mulieribus distinguantur, ad illud fecundum cogi mandamus: horumque cuiuscque loci rectores, ac magistratus, ut in hoc tam pio opere exequendo episcopis præsto esse velint: & quas a fide dignis, diligenti inquisitione adhibita, pro meretricibus haberi compererint, fecerni curent: nec aliquorum impietatis defensorum importunas voces audiant.

CAP. II.

Digna quoque animadversione concubinarios, & concubinas quascumque, sive A soluti, sive conjugati sint, notandos esse præcipimus, juxta facri Tridentini concilii decretum, poenis quoque facrorum Canonum in eosdem infligendis. Quar vero conjugatæ mulieres cum amatoribus vivere, nec a turpi vita discedere propofuerint; vel e civitatibus & dioecesibus arceantur, præfertim si notorie inconsistenter vivant; etiam per trinam monitionem pro infamibus habeantur & trachentur.

De Judæis.

Episcopos monemus, & hortamur in Domino, ut mandatorum apostolicorum memores, Bullam a sanctissimo D. N. Pio Quinto contra Judæos editam, ex sui officii debito publicent; ac pro viribus observari curent.

De Cinganis.

Ginganos vagorum hominum genus, atque omni impietate refertum, nio Christiane vivertint, & a superstitionibus, ac improbatis vitæ ritibus abstinuerint; ab eorum dioecesibus episcopi, quantum fieri poterit, longe arceri curent.

De Bullis apostolicis publicandis.

Confiderantes quam maxime expediat apostolicarum Bullarum quarumcunque notitiam ab omnibus haberi, tum eo præcepta, quæ in illis continentur, ut ab omnibus servari possint, tum ob poenas quæ in illis infiguntur, ut a singulis evitentur; episcopos nobis quam maxime commendos esse decernimus, prout eosdem ex animo commendamus, ut non solum Bullas de quibus in præsentis synodi decreris fit mentio, publicari, ac pro eorum viribus observari faciant; sed etiam quascunque alias pro tempore promulgari contigerit, eafdem fummatim etiam, ac per capita populis vernacula lingua intimari, atque illis obfervandas proponi, sæpiusque eifdem in memoriam revocari ftudeant. ANNO CHRISTI 1568.

Decretum Generale.

Postremo non solum omnia & singula in his decretis comprehenfa, fed & alia quæcunque tam a facris canonibus, & apostolicis ordinationibus, quam a generalibus quibufque conciliis, præfertim a facrosancta Tridentina fynodo ftatuta, ac definita funt, five dogmata, five reformationem, & morum correctionem respiciant, plene, atque integre ab omnibus comprovinciabus episcopis, abbatibus, capitulis, & aliis ecclefiaſticis perſonis, quæ etiam ex propria electione huic noſtræ metropoli ex ejusdem concilii præcepto adhærent, & vel per fe, vel per eorum idoneos procuratores interfuerunt, aut interesse debuerunt; ac etiam fæcularibus quibufcunque, quod ad eos attinet, fervari debere decernimus, ac diligenter præcipiendo mandamus, fub juris, & arbitrii poenis: falvis tamen in omnibus conſtitutionibus & conſuetudinibus ecclefiarum archiepiſcopi, & laudabilioribus. Hortantes, & in Domino monentes quoſcunque fæculi principes, ac poteſtates, ut ecclefiaſticam fanguinarem quo decet favore profequentes, juxta epiſtolæ Tridentini concilii decretum, non ſolum epiſcopis munus ſuum exequi volentibus, præſto eſſe velint; ſed nec a magiſtratibus & eorum officialibus quibuſcunque ullatenus eofdem, vel eorum miniſtros impediri patiantur, debitis pœnis eos afficientes præter excommunicationem, quam ipſo facto incurrunt ex Bulla in Coena Domini, ſacroſanctumque canonum diſpoſitione. Mandantes præterea, ut hæc ipſa decreta, poſquam prius publicata fuerint, in eorum civitatibus, & dioeceſibus, epiſcopi ipſi eadem publicari, ac obſervari curent; ſalvo ſemper, & reſervato in omnibus ſanctæ ſedis apoſtolicæ, ac ſanctiſſimi Domini noſtri beneplacito: cujus judicio hæc ipſa emendanda, & corrigenda, qua debemus obedientia, & reverentia ſubmittimus, ad Dei gloriam, & catholicæ fidei exaltationem.

ANNO CHRISTE 1569.

DECRETA PROVINCIALIS CONCILII, URBINI

AB AMPLISSIMO ARCHIEPISCOPO

FELICE TYRANNO

Habiti anno Domini 1569.

FELIX TYRANNUS URBINATIS

Eccleſiæ archiepiſcopus RR. coepiſcopis ſalutem in Domino.

Ex edito Pifaur. eodem anno.

PRovincialis ſynodi noſtræ decreta, quæ B facri Tridentini concilii inſtituto fidelibus dioeceſium noſtrarum populis, Spiritu Sancto nos adhortante, propoſuendo ſtatuimus, ut primum ab apoſtolica ſede comprobata, & confirmata fuere; nihil majore ſtudio, quam ut matura, ac diligenter imprimercetur, agendum curavimus. Quare ea jam ſe impreſſa, & pervulgata, ut ab hominibus noſtris ad omnipotentis Dei gloriam, & ad ipſorum ſalutem ſumma cura ſerventur ad vos nunc mittimus ita enim fiet, ut Jeſu Chriſti Redemptoris noſtri gregi nobis commiſſo bene paſcendo præſimus, & ad beatam vitam in cœleſtibus paſcuis conſequendam eodem domino noſtro Jeſu Chriſto nos adjuvante, dices illi, ac magiſtros nos præbeamus. Bene valete.

In nomine ſanctiſſ. & individuæ Trinitatis Patris, & Filii, & Spiritus, Sancti.

Nos Felix Tyrannus Dei, & apoſtolicæ ſedis gratia archiepiſcopus Urbinas de RR. D.D. coepiſcoporum noſtrorum conſilio, & aſſenſu in provinciali Urbinati ſynodo legitime congregata, hæc quæ ſequuntur ſtatuimus, & ordinamus.

De profeſſione Fidei.

Attendentes in primis catholicam fidem C rotius ſpiritualis ædificii, ac religionis præcipuum eſſe fundamentum, ſine qua neque eccleſia conſiſtere, neque quiſquam Deo placere poteſt; ejuſdem fidei confeſſionem ante omnia præmittendam eſſe ſtatuimus; ut quod corde creditmus ad juſtitiam, id ore confitemur ad ſalutem. Eandem in hunc qui ſequitur modum juxta formam in Bulla ſol. recor. Pii IV. traditam unanimiter profitentes.

Credimus, & profitemur omnia, & ſingula, quæ continentur in Symbolo fidei, quo ſancta Romana eccleſia utitur, videlicet: Credo in unum Deum Patrem omni- D potentem &c.

Apoſtolicas & eccleſiaſticas traditiones reliquasque eiuſdem eccleſiæ obſervationes, & conſtitutiones firmiſſime admittimus, & amplectimur.

Item ſacram ſcripturam juxta eum ſenſum, quem tenuit, & tenet S. mater Romana eccleſia, cujus eſt judicare de vero ſenſu, & interpretatione ſacrarum ſcriptu-

ANNO CHRISTE 1569.

rarum, adminiſtrimus, nec eam unquam, niſi juxta unanimem conſenſum patrum acciplemus, & interpretabimur.

Profitemurque quoque ſeptem eſſe vere, & proprie ſacramenta novæ legis a Jeſu Chriſto D. noſtro inſtituta, atque ad ſalutem humani generis, licet non omnia ſingulis neceſſaria, ſcilicet, Baptiſmum, Confirmationem, Euchariſtiam, pœnitentiam, Extremam unctionem, Ordinem, & Matrimonium, illaque gratiam conferre, de ex his Baptiſmum, Confirmationem, & Ordinem ſine ſacrilegio reiterari non poſſe.

Recipimus quoque & approbamus eccleſiæ catholicæ ritus in ſupradictorum omnium ſacramentorum ſolemni adminiſtratione recipiendos, & adhibitos.

Omnia, & ſingula, quæ de peccato originali, & de juſtificatione in ſacroſancta Tridentina ſynodo definita, & declarata fuerunt, amplectimur, & recipimus.

Profitemur pariter in Miſſa offerri Deo verum, proprium, & propitiatorium ſacrificium pro vivis, & defunctis, atque in ſacratiſſimo Euchariſtiæ ſacramento, eſſe vere, & realiter, & ſubſtantialiter corpus, & ſanguinem una cum anima, & Divinitate D. N. J. Chriſti, fiecique conuerſionem totius ſubſtantiæ panis in corpus, & totius ſubſtantiæ vini in ſanguinem, quam conuerſionem catholica eccleſia tranſubſtantiationem appellat;

Fatemur etiam ſub altera tantum ſpecie totam atque integrum Chriſtum, verumque Sacramentum ſumi; confiteter tenemus Purgatorium eſſe, animaſque ibi detentas fidelium ſuffragiis juvari. Similiter, & ſanctos una cum Chriſto regnantes venerandos, atque invocandos eſſe, eoſque orationes Deo pro nobis offerre, atque eorum reliquias eſſe venerandas.

Firmiter aſſerimus imagines Chriſti, ac Deiparæ ſemper Virginis, nec non aliorum ſanctorum habendas, & retinendas eſſe, atque eis debitum honorem, ac venerationem impartiendam, indulgentiarum etiam potestatem a Chriſto in eccleſia relictam fuiſſe, illarumque uſum Chriſtiano populo maxime ſalutare eſſe affirmamus.

Sanctam catholicam, & apoſtolicam Romanam eccleſiam omnium eccleſiarum matrem, & magiſtram agnoſcimus Romanoque pontifici Beati Petri apoſtolorum principis

ANNO CHRISTI 1569.

succellori, ac Jesu Christi vicario veram obedientiam ipondemus, ac juramus. Catholicam fidem extra omnia a sacris canonibus, oecumenicis conciliis, & præcipue a sacrosancta Tridentina synodo tradita, definita, & declarata indubitanter recipimus, atque profitemur; simulque contraria omnia, atque quæcunque quæcumque ab ecclesia damnatas, & rejectas, atque anathematizatas, nos pariter damnamus, reliciimus, & anathematizamus.

Hanc vero catholicam fidem, sine qua nemo salvus esse potest, quam in præsenti sponte profitemur, ac veraciter tenemus, eandem integram, & inviolatam, usque ad extremum vitæ spiritum constantissime, Deo adjuvante, tenere, & confiteri, atque a subditis subditis, vel illis, quorum cura ad nos in nostro munere spectabit, teneri, doceri, & prædicari quantum in nobis erit, curaturis spondemus.

Stantimus itaque, & ordinamus, ut hanc ipsam fidei professionem ex ejusdem sct. eccl. Pii IV. Bulla facere teneantur, quicunque dignitates, aut canonicatus, & prebendas, in cathedralibus, aut majoribus ecclesiis, aut alia beneficia ecclesiastica, curam animarum habentia, vel in præsenti obtinent vel imposterum obtinebunt, vel alias de jure, & consuetudine ad diocesanam synodum convenire tenebitur, in proxima diocesana synodo convenire ab eorum ordinario habenda, ubi hactenus id factum non fuerit: provisi autem in posterum, infra dues menses a die adeptæ possessionis juxta formam decreti sacrosancti Tridentini concilii. Qui vero id facere neglexerint, ecclesiasticorum fructuum participatione, quoad facit sacrosancta, omnino inhabiles reddantur. Illud idem decernentes de iis quoque, qui de dignitatibus, vel canonicatibus provisi fuerint, nec non de promovendis ad doctoratus, vel alios quoscunque gradus; itemque de Medicis, Iudi Magistris, Repetitoribus, Pedagogis, atque literarum alias quomodocumque professoribus. Qui quidem omnes, & singuli, nullatenus ad fuæ professionis exercitium admittantur, nisi prius de eorum fide, modestia, ac sacra doctrina constiterit, fidemque ex præscripta jam forma professionem fecerint.

Illud autem præcipue in hujusmodi fidei professione observetur, ut eorum Notario, & testibus omnino fiat; præmissaque earum verborum formula, quam supra explicavimus, quæ de re per Nicolaum Ormanetum cujusque episcopatus Curiæ in peculiari libro publica testatio, eaque gratis fiat.

CAP. I.

De Hæreticis.

In his, quæ fidei negotium tangunt, velut omnium præstantissimum diligentissime, in primis se gessuri episcopi, parochosque continue admonent, ut super gregem invigilent, sedulo inquirentes omni cum pietate, ac fide, num aliquis a recta credendi norma, vel minimum quid decliner, aliquinque, tam hæreticos, quam suspectos, una cum nominibus, & cognominibus testium, a quibus rei veritas haberi possit, deferant; atque ab his delatos curent, ne venenum hujusmodi latius diffundatur, & ut male de fide sentientes canonice puniri queant. Volumus autem, ut singulis quisquinque diœcesis curatis de præmissis observandum juramentum deferatur.

CAP. II.

Observent præterea episcopi, simulque parochi omnes, quo ad ejus fieri poterit, quos semel hæreticos, aut de hæresi suspectos fuisse constiterit, nec non et advenas, & peregrinos quoscunque ad eorum parochias confluentes, & eo potissimum anno facram Eucharistiam sumpserint, quæve sit eorum vita, & qui mores, Missamne festis diebus audiverit, & audiant, suspectosque ordinariis judicent, qui eos, vel corrigendos curent, vel si ita expedire judicaverint e suis diœcesibus expellant.

CAP. I.

De libris vetitis.

Regulas omnes librorum vetitorum in. indice comprehensas episcopi ab omnibus Christi fidelibus arcendis curandis, & præcipue in Bibliopolis observari diligenter curent, illis inhibendo, ne libros ullos, quovis in loco impressos, vendant, aut teneant, qui a deputatis inspecti, & approbati, aut alias pro approbatis recogniti non fuerint, nec ullo pacto prætermittent episcopi, non solum singulis annis, sed quam sæpissime Bibliothecas invisere per se, vel alios ab eis deputatos, ac diligenter inquirere, num forte libri aliqui vetiti in eis inveniantur, vel retineantur. Mandantes etiam Bibliopolis, ne libros aliquos inferant, aut venales proponant, antequam eorum catalogum propria subscriptum manu subscripturn ordinarius tradiderint. Quos autem in catalogo prætermissos ordinarius invenerit, pro suspectis habebat, ac juxta indicis norman delinquentes debitis pœnis afficiat.

CAP. II.

Observent præterea episcopi, ne bibliopolæ capiat, seu librorum fasces (quas ballas vocant) absque interventu episcopi vel ab eo deputandi ullatenus apperiant, sub arbitrii pœna. Mandent quoque etiam medicis, legum doctoribus, theologis, ac iudi magistris, aliisque libros habentibus, ut librorum suorum notulam pariter ab eis fabricipiam ordinarius edant, sub pœna eorum arbitrio imponenda, & fideliter non tradiderint.

CAP. III.

Insuper nullo modo parlantur episcopi commentaries, aut libros quoscunque, vel tractatus de rebus etiam pias, sine sua, seu inquisitoris licentia circumferri, vel communicari proponere ex arbitrio poena, omnioque fludeant, ne opera aliqua, ante diligentem emendationem, impressioni tradantur, quæ postquam excusa fuerint cum originalibus fideliter conferri, atque diligenter observari curent, ne aliqua ex parte corrumpi ullo unquam tempore possint, juxta indicis formam.

CAP. I.

De sacris Imaginibus.

Attendant diligenter ordinarii omnes, ut facræ imagines ita per earum artifices effingantur, ut ejus quem referunt majestatem, & vitæ sanctitatem imitari videantur, fintque ejusmodi, ut ex earum inspectione pietas excitetur, & ne ulla unquam turpis cogitationis inde oriatur occasio, nec aliquas infolitas imagines ab eidem artifeclus ordinarii ipsi effingi pariantur. Quæ vero aliter quam docet effictæ fuerint, non solum in ecclesiis, aut publicis locis, sed nec in privatis clericorum domibus, nec in religiosiarum fœminarum monasteriis, quæ ordinariorum cure subiunt, ullo pacto teneri permittant: quod si quæ hujusmodi inventæ fuerint in regularium, vel monialium exemptarum domibus ad superiores, ut opportune providenat, quam primum deferantur.

CAP. II.

Sacrarum item imaginum forma ita repræsentetur, ut ab ecclesiastica Historia, & confuetudine diu in ecclesia approbata nullatenus differt: quas vero aliter fe habere, imagines vultu, habitu, vel gestu, ordinarii providentia, caveant fieri aut admitto personarum omnino corrigi curent, providentque ne de cetero imagines aliquæ in ecclesia, vel alio pio loco effingantur, vel apponantur absque ipsorum, vel saltem parochorum, seu rectorum licentia, ut id tantum quod decet in ecclesia retineatur.

De sacrorum eltorum repræsentatione.

Salvatoris nostri passio, aut alia quæcumque ipsius, vel ejus sanctorum actio in monasteriis monialium omnino non repræsentetur; aliibi, aut nec in sacro, nec in profano loco publice, vel privatim, aut agatur, aut repræsentetur, absque præcipua ordinariorum licentia. Qui quod pietati, ac religioni congruere judicabunt, hac in re pro eorum prudentia statuent.

CAP. I.

De blasphemiis.

In blasphemos modis omnibus pro modo culpæ insurgant episcopi, pœnasque in jure, atque in apostolicis bullis contentas, debite executioni mandare non prætermittant, necnon in alios criminosos quoscunque in eisdem bullis comprehensos, ut debitorum qualitas exigit, severissime animadvertant.

ANNO CHRISTI 1569.

CAP. II.

Admonestur autem populus per parochos, ac concionatores, ut & quis blasphemantem quempiam audiverit eum quam primum ordinario ecclesiastico, vel sæculari denunciat; quod & quis vel sæpe omiserit, arbitrio ordinarii pro modo culpæ puniatur.

ANNO CHRISTI 1569.

CAP. I.

De sacris verbis vel rebus non abutendis.

Attendant diligenter episcopi, idque a parochis sæpe populum moneri curent, ne facræ scripturæ verbis, vel sententiis ad scurrilia, ridicula, profana, adulationes, incantationes, superstitiones, libellos famosos, aut ad quovis alios profanos usus vel ad alia illicita aliquid abutantur. Qui vero secus fuerint, uti verbi Dei temeratores, juris, & arbitrii pœnis afficiantur.

CAP. II.

Præcipimus insuper ne ulla unquam fe-cularis, vel ecclesiastica persona, licet clarissimalis sit, nobilis dictioni subjecta, habitu mutato vestes clericales, seu religiosas, vel religiosarum sanctimonium, quarumcunque, seu alias ad altaris, vel ecclesiæ usum delinatas, vel ad eorum formam aptatas publice, vel in privatis ædibus induat, aut quomodolibet hujusmodi vestibus utantur, alioquin eo ipso pecuniariis, atque aliis pœnis, & censuris ecclesiasticis ad episcopi arbitrium omnino implicitam, quod & custum etiam volumus adverfus quoscumque, qui easdem ad illicita commodaverint.

De fortilegiis & superstitionibus.

Episcopi omnes quodcumque superstitionis, divinationis, fortilegii, vel alterius cujuspiam hujusmodi damnati criminis genus, De quis diœcesibus eliminare contendant. Animadvertentes præterea in malefictas lamias, live strigas, atque alios quoscumque, qui cum dæmone tacite, vel expresse conveniri, quod fi forte homicidium quoque eorum causa fequtum fuerit, vel aliquis facramentorum abusus in malefictis intervenerit, eosdem severe juxta canonicas sanctiones puniet curent.

CAP. I.

De festorum dierum observatione.

Dies festi, quæ sancta mater ecclesia E vel episcopi in suis diœcesibus observari mandarint, pie ac sancte ab omnibus observentur, propositis poenis juxta SS. D. N. Pii V. bullam, atque aliis ad arbitrium pro modo culpæ, ac fetti qualitate pensandis. Festis dienus fideles quique frequenter ecclesias, & pia loca adire studeant; divinis officiis, & concionibus devote intersint, officinæ non aperiantur præterquam in casibus in bulla contentis; ab omni opere servili

ANNO CHRISTI 1569.

vili abstineatur, nisi aliud necessitas vel pietas suadeat, idque ordinarii judicio, atque arbitrio cognoscendum; mercatus ac nundinæ in antecedentem, vel subsequentem diem episcoporum arbitrio transferantur, nihilque venale festo die proponatur, præterquam quod ad illius diei victum sit necessarium, vel ad infirmorum salutem opportunum, vel alias de jure permissum sub jam dictis poenis.

ANNO CHRISTI 1569.

sub arbitrii poena. Quæcumque vero judiciorum tempore fidelis populus potissimum agere debeat, ne vel evitare, parochi frequenter inter missarum solemnia per se, vel per alios ad id idoneos edoceant.

CAP. II.

Provideant insuper episcopi, ne festis diebus divinorum præsertim tempore, quoad ejus fieri poterit, nisi peregrinationis, aut necessitatis causa (idque non nisi audita prius missa) ad rabernas vinarias eatur, quo etiam tempore circulatores, parabularii, & herbularii fleant, a choreis, & fallationibus populus abstineat: prope ecclesiam vero in locis publicis nullo unquam tempore id agi permittatur, idque omnino servetur in locis citatis diviniorum tempore; necnon a rebus vendendis, & emendis omnino caveatur, id jac principes, & magistratus, quoscumque vero religiosos, quam maxime curare optamus et coloe in domino rogamus.

CAP. I.

De jejuniorum observatione.

Jejunia quoque a jure divino et ab ecclesia instituta, vel ab episcopis indicti, ut per eorum dioeceses observentur, episcopi providebunt temporali quoque propositæ poena, præter debiti reatum, quem quisque inobediens contrahit.

CAP. II.

Curent præterea locorum ordinarii ne in jejuniorum diebus practicæ quadragesimalibus pro ægrotantium, vel imbecillium usu pisces carnes, vel alii cibi vetiti ven dandur, seu venales habeantur, sed in locis ad id deputatis tantummodo, ne indifferenter uticuique petenti tradantur, sed his duntaxat qui licentiam in scripris obtinuerint; quæ quidem licentia ab episcopis, vel eorum vicariis, ubi ipsi morantur de utriusque medici consilio concedatur; extra urbes vero, & oppida ubi medici desunt, accedat per ordinarios fide a parochis juxta formam ab ipsis prescribendam de ægritudine, vel imbecillitate talium parochianorum, hujusmodi licentiæ concedi possint.

CAP. III.

Animadvertant quoque episcopi, idque ex edicto pariter graviori poena propositio, ne christiani a judæis jejuniorum tempore carnes aut alios cibos vetitos emant, vel donio accipiant; nec audeant judei ipsi temporibus hujusmodi carnes, vel ad eorum usum venales habere, nisi fecrera aliqua in parte, ne fideles ex eo offendantur, idque

ANNO CHRISTI 1569.

CAP. V.

Laudabiles insuper locorum consuetudines in prædicatore publice vel privatim ahendo, ac etiam in eleemosynis ei elargiendis approbamus, & observari mandamus, quod si diversimode fit observarum ea confuetudo recipiatur, quæ vel antiquior sit, vel ecclesiæ magis pro futura ordinarii judicio videatur.

CAP. VI.

Prædicatorum autem electionem omnino ad episcopos, vel ecclesiarum rectores ex sacrorum canonum formam legitime impeditis carere, diebus a sacro concilio Tridentino statutis, volumus; monitis populos eis commissos pascant, & erudiant; idemque parochialium ecclesiarum rectores iuis ecclesiis agant ex ejusdem concilii decreto pro ut ac populi capiatur, sed memoriter, vel e scripto, sive libro aliquo approbato. properea vero ex Romano catechismo nuper edito de his, quæ ad fidei doctrinam, & morum correctionem pertinent, sæpe populum, clatissimis verbis instituant, & erudiant.

CAP. II.

Sacræ conciones quæcunque lucescente die non autem nocta habeantur, nisi ordinarii licentia, nec per concionatores aliquod alio unquam tempore imprudenter, vel ad fachrimas etiam provocandas dicatur, aut fiat, quod a Christiana disciplina fit alienum.

CAP. III.

Caveant autem potissimum prædicatores verbi Dei, ne errores, aut scandala in populos diffeminent; inutiles autem quæstiones evitent, jocosa, fabulosa, aut ambigua ne recitent, neve miracula vel historias ex obscuris, vel rejectis auctoribus sumptas, neve quid ab ecclesia, & approbatis auctoribus alienum proferant; populos in commune, nullam autem in specie tacite, vel expresse convitiantur, nisi in casibus a jure permissis. In populi abusu, ac superstitiones quascunque invehentur. Harcticorum argumenta, & opiniones quanto minus fieri potest referant, sed affidue reprobent præsertim quando coram idiotis, vel imperitis hominibus concionantur. Præsules, & seculares potestates quascunque, si admoneri oportere intelligant, non ulli pie, prudenter, ac reverenter id faciant, subditosque ad eorum obedientiam ac reverentiam semper hortentur.

CAP. IV.

Loca virorum ac mulierum, ubi commode fieri poterit in concionibus, & aliis divinis peragendis sint omnino distincta.

ANNO CHRISTI 1569.

CAP. I.

De seminario clericorum.

Quoniam vero ad religionem, & ad Dei cultum adolescentum clericorum animi inducendum, & ad mundi illecebris avertandum facile, Tridentina synodo episcopis injunctum fuit, ut pauperum clericorum seminaria in unaquaque dioecesi, ubi commode fieri poterit instituantur. Eandem concilii monitis propterea obtemperare volentes, flaruimus & ordinamus, ut episcopi omnes, & singuli, qui ea nondum exterunt, quam primum fieri poterit juxta ejusdem concilii decretum instituant, & erigant, erectaque, & instituta pro viribus sublimere, & augere atarum clericis, quoris in eisdem recipiendis cum primum scientia, & ætate idonei fuerint, beneficia conferant, juxta ejusdem concilii mentem: eam autem ætatem rationem adhibeant, quæ juxta illustrissimi domini nostri Pii V. declarationem rationabilis videatur. Quod si aliquis fortasse dubitare videbitur, quo minus a quopiam id effici possit, ftatim ad eundem SS. D. nostrum referatur, ac remedium ab ejus singulari prudentia, ac bonitate expectetur. Sin autem aliquæ alæ difficultates hac in re exequenda orlantur, proximam quoque futuram provincialem synodum consulant. Interea vero omnino providerit, ne parochiales clericis, magistri, tam grammaticæ, quam musicæ desint. In primis que vizi buni eligantur, qui eos bonis moribus, atque his omnibus, quæ ad religionem, ac Del cultum pertinent, diligenter lolituant, & erudiant.

CAP. II.

Duodecim annis minores in seminarium non aficiscantur ex ejusdem concilii decreto. Ante omnia vero animum verrant episcopi, ut puerili in hujusmodi collegia inducendi iis omnino qualitatibus sint præditi, quæ ex decreti illius forma requirantur, & eo potissimum inspecto, ut animo fine ad religionem proponto, & ingenio ad disciplinas capescendas accommodato.

CAP. III.

Qui vero in Seminarium pueri recepti fuerint, religiosi ac exteris virtutibus aliisque rebus ornari: Otio non indulgeant, honestis animi relaxationibus, opportune, ac moderate utantur, semel in mense peccata confiteantur, & sacram Eucharistiam sumant hi saltem, quorum ætas id ferat; in eodem cubiculo omnes, si fieri poterit, & seorsum singuli decumbant, libris præterim sacris, & cathechismo potissimum nuper edito adhibendi operam, mensæ benedicant, atque a cibo, Deo gratias agant, nec inter epulas spiritualis lectio unquam ab illis præcermittatur.

ANNO CHRISTI 1569.

CAP. IV.

Illud autem potissimum curent episcopi, pro recta Seminarii cuiusque institutione, & administratione, ut Magistri, & tot numero, ætate, ac moribus idonei, præter eam, quæ requiritur in eruditendis scientiam adhibeantur, quot pueris sufficere possint, sintque alii humaniorum litterarum professores, alii musices, & ecclesiastici cantus periti, alii vero qui moribus, & eorum regimini præsint, ubi plures pro Collegii facultatibus commode haberi poterunt.

CAP. V.

Episcopi vero quam sæpissime per se ipsos, ac etiam ab eis deputatos hujusmodi Collegia visitent, atque omnia recte, & adamussim in iis disponi curent, & quos religiosi, aut virtuti minime deditos invenerint, aut malis moribus imbutos, si admoniti non resipuerint, ex ejusdem concilii decreto e Collegiis eliminent, atque alios in eorum loca substituant.

CAP. VI.

Divitum quoque filii ex eodem decreto in Seminariis recipi possint, dummodo ætate, animo, & ingenio sint eo quod in pauperibus requiritur. Præterea vero alimenta eorum ratum contribuent, quantum pro eorum ratu portione ad perficienda Collegii opera, eidemque aiendos sufficere possit.

De Theologo, ac punitentiario.

Quia facrarum litteraram cognitio, absque interprete commode haberi non potest, ut ejusdem Tridentini concilii quoque decretos super Theologica lectione habenda obtemperetnus, mandamus, & injungimus, ut in quibuscumque cathedralibus ecclesiis, & collegiis insignibus, quæ ejus fieri potest, theologus per episcopos, atque alios locorum ordinarios deputetur, qui flatutis horis juxta episcopi cujusque præscriptum, sacræ theologiæ libros, vel tractatus aliquos apprime utiles interpretetur, constituta eidem quo commodius id fieri possit, juxta præfati concilii dispositionem, mercede. Cui quidem lectioni præter seminarii pueros, & ita expedire videbitur, ut clerus universus interfit, ordinarii ipsi curabunt.

Pœnitentiarius quoque in unaquaque cathedrali ecclesia, vel collegiata ingingi, ubi fieri potest, hactenus quæ de eo non sit provisum, quam primum deputetur, qui juxta ejusdem concilii præscriptum suum munus diligenter obeat. Constituta pariter eidem competenti mercede, ejus decreti auctoritate, facultate unicuique concessa, ut idem theologus, ac Pœnitentiarius esse possit, ubi diversi haberi nequeunt pro temporum vel debitarium conditione.

ANNO CHRISTI 1569.

CAP. I.

De sacrosanctis ecclesiis.

Cum ecclesiæ ea potissimum ratione constituatæ esse confiet, ut in illis preces, orationes, & sacrificia, cum gratiarum actione Deo ipsi porrigantur, curent episcopi, ne in illis, præcipue vero dum divina officia celebrantur, inutiles ullæ, & nove negocia secularia ulla ratione tractentur, nulla de profanis rebus, aut cum suspectis mulieribus colloquia habeantur, sed ita fideles in eis reverenter commorentur, ut sanctissimum eucharistiæ sacramentum summo semper in honore habeatur, & ecclesia ipsa, quæ domus est Dei debita reverentia veneretur. Paupores vero omnino extra ecclesiam, non autem intra eam elemosynas quærant, nisi aliud quandoque episcopo ex causa in singulis approbanda videatur; atque in primis illis aliisque in bulla sanctissimi D. N. Pii Quinti comprehensis inobedientes juxta ipsius bullæ tenorem graviter puniantur.

CAP. II.

Ecclesiæ quæcunque, ac rurales præsertim extra divinorum tempora clausæ teneantur; Urbanæ vero, præcipue cathedrales quoad fieri poterit, nunquam absque hostiario vel alio clerico pateant, idque episcopi omnino prohibeat sub arbitrii pœna.

CAP. III.

Nemo præterea venaticos canes, accipitres, balistras, felopertos, arma hastata, atque alia hujusmodi in ecclesia inferat vel inferri curet sub pœnis in eadem bulla contentis, atque aliis ordinarii arbitratu infligendis. In ecclesiis quoque peractari, vel in eis nocturnas vigilias haberi omnino prohibemus absque ordinarii licentia; præterea, ut nullus exul, vel criminosus, præterquam in casibus a jure permissis in eas, vel earum cœmeteria, vel aedes eisdem contiguas se recipiat vel admittatur, nisi confulto prius ordinario, sub pœnis, quæ magis opportune videbuntur, cum invocatione etiam brachii secularis, si opus fuerit, quod a religiosis principibus, ac magistratibus quibuscumque in hac expositionis, & omnino ad futurum confidimus.

CAP. IV.

Qualiter autem fideles ecclesias ingredi, & in eis se potissimum gerere debeant, episcopi per parochos edoceri faciant juxta ejusdem bullæ facturosque canonum dispositionem, nihil omnino eorum prætermittentes, quæ ad Dei laudem, & domus ejus decorem pertinent.

CAP.

ANNO CHRISTI 1569.

CAP. I.

De parochis.

Animadvertant in primis episcopi, ne confuso discordiæ pariat, ut si qua fit inter eas diœcesium, vel finium incertitudo quam primum tollatur, adhibita, si opus fuerit, unius, vel etiam alterius proximiorum episcopi opera, & consilio, præfentis decreti auctoritate.

CAP. II.

Parochiales quoque ecclesiæ omnes, & certos fines non habeant, certis, & apertis limitibus per proprios episcopos diligenter quantur, diligenti inquisitione habita, ne aliquæ familiæ incertitudinis gratia nullius parochiæ fe esse profiteantur, & quas duarum ecclesiarum subiectionis prætextu se fe tueri noverint, ac propterea tergiversari, episcopo renuentes, qui statim eadem, cui magis videbitur ecclesiæ, commendabit, pro facramentorum perceptione, jurisumque parochialium recognitione, donec fi qua fuerit finium causa, parochianorum dissentio sedetur.

CAP. III.

Mandamus insuper, animarum saluti consulentes, ut omnes, & singuli fideles in ecclesia illius parochiæ in qua pro tempore domicilium habuerint, donecibi eos commorari contigerit, missas audire; quantum commode fieri poterit facramenta recipere; eique decimas de jure debitas juxta formam concilii Tridentini perfolvere omnino teneantur, & consequenter ejusdem ecclesiæ rectorem, veluti proprium observent, & agnoscant, cui via nihilominus in reliquis propriæ cujusque parochiæ subitia.

CAP. IV.

Ubicumque vero alicujus urbanæ, vel oppidanæ, aut forensis parochiæ fines extra locorum mœnia protenduntur, ac præfertim si fe nimis late diffundunt, ordinarii quique quamprimum providerant, ne quæ forsa sunt parochianorum animæ, vel nimis ab urbe, vel oppido distantes, in divinis detrimentum aliquod patiantur, & propterea populorum commoditati, pariter & falutis, qua commodiori via videbitur, consulendo, vel novas parochias erigant ex Sac. Trid. Concilii decreto, earumque rectori ius proviscant, vel per decimarum, tam facramentalium, five perfonalium, quam prædialium solutionem, ad quas cives etiam ipsi teneantur ordinarii arbitrio, vel per taxationem, quam aliam a provinciali fynodo faciendam, seu alias prout ordinarii ipsi judicaverint, vel juris, & rationi magis conformanum fore videbitur, animarum indemnitati profpiciant. Implorato etiam si opus fuerit illustrissimorum, & excellentissimorum principum alicuiusque magistratuum auxilio.

ANNO CHRISTI 1569.

CAP. V.

Ubi autem populus ita sit numerosus, ut facerdos unus minime sufficiat, ibi vel alia parochiæ episcoporum judicio constituantur ex ejusdem concilii decreto, vel toc sibi facerdotes adjungere, si facultates suppetant, rector cogatur, quot sufficere possint: aliquin qua commodiore videbitur via episcopi pro eorum prudentia populorum falluti consulant, juxta præfati decreti dispositionem.

CAP. VI.

Curent etiam episcopi ne trans flumina pontem, aut certum, & rarum vadum non habentia, inundationum tempore per curatos facramenta deferantur, sed vel ea in aliqua tuta ædo, sive oratorio trans fluvium potissimum asserventur, vel parochiani hujusmodi viciniori alicui parochiæ adscribantur, vel ab eadem faltem necessitatis tempore facramenta per sestum sumantur: aut eis denique, & ecclesiis matrice aus, dummodo facra ministrentur, & pijus curati periculum propter vim fluminis eviteetur, utilioci aliquo, prout episcopo videbitur, modo providealur.

CAP. VII.

Quoniam in hac nostra provincia, circa parochiales ecclesias abusus quidam animarum curæ valde perniciosus inrepserat, ut beneficia nonnulla licet animarum curam habentia de media nihilominus cura appellarentur, idcirco animarum saluti consulentes, juxta facrosancti concilii Tridentini decretum statuimus, & ordinamus, ut quæcunque beneficia, quæ hactenus quoquo modo animarum curam habuisse constiterit, in simplicia beneficia nullo modo converti possint, nec debeat servitiis aliquo pacto degraduari, aut amplius de media cura appellari, quam quidem de media cura nominationem, tamquam facris canonibus infestam, penitus abolemus.

De baptismo.

Non solum in ecclesiis, quæ ex earum institutione sunt baptismales, sed etiam in aliis quibuscumque, prout episcopus expedire judicaverit ad fidelium commodum, & ufum baptismalis fons habeatur, in quo facra aqua solemni ritu benedicta digne, ac venerabiliter asservetur, adhibito decenti ornatu, & claustura, ne temeraria manus sanctum domini possit attingere.

CAP. II.

Sacerdotes vero baptismi facramentum administrauri, sancte, graviterque ad id agendum se præparent, & accedant, populos pie, ac religiose docentes, præter cete-

ANNO CHRISTI 1569.

ra juxta formam ab episcopo tradendam, qualis cognatio, & inter quas personas ex hujusmodi sacramento contrahatur. Omniaque habeant ad hujusmodi sacramenta necessaria, ac libros præcipue in quibus baptizatorum, & eorum parentum, ac etiam patrinorum, sive compatrum omnia nomina, & cognomina, necnon & baptismi diem, mensem, & annum diligenter conscribant, ex præscripto ab episcopo formulario, ac singulis annis eorum exemplaria nostris tradanc sub arbitrii poena, quæ quidem exempla ordinarii juxta fidelitet in archivio conservari curent; negligentesque in præmissis graviter ex, eorum arbitrio puniantur.

CAP. III.

Infantes ad ecclesiam baptismi suscipiendi gratia ftatim, si fieri potest, alioquin saltem intra dies octo deferantur, nec ullo pacto in longinquius tempus, legitimo impedimento cessante, baptismi differatur.

CAP. IV.

Inquirant autem parochi diligentissime, an infans necessitatis casu forte imminente, baptizatus fuerit animadvertentes, ac baptizatum hujusmodi (si liquido constat adhibitam fuisse veram baptismi formam, ac materiam) iterum quoquomodo non baptizent, sed ea dumtaxat supplentes, quæ ad ritus & cæremonias attinent, quæ per episcopos declarabuntur.

CAP. V.

Sacerdotes quicumque in baptismi celebratione, quemadmodum in aliorum sacramentorum administratione, cæremonias adhibeant, quibus S. R. ecclesia utitur, ab illisque, quanto minus fieri potest, recedant, quæ, quanto minus ejus ecclesiæ laudabili, ac non improbata baptizandi consuetudine; sine talari vero veste, ac superpelliceo sacramentum hoc, & cætera quecumque sacramenta in ecclesia præsertim, necessitatis casibus tantummodo exceptis, non administrent; incongrua quoque nomina, vel ab ecclesia minime ulo jam recepta in baptismo non imponantur, de quoe alias frequenter, atque in ipsa baptismi etiam celebratione pie populum hortentur, ac moneant.

CAP. VI.

Caveant insuper parochi, ne vel nobilitatis intuitu, vel alioqua alia ratione, extra necessitatis casum, alibi quam in ecclesia baptisteri, alioquin randiu suspensi maneant quamdiu episcopis vitum fuerit, & eorum, arbitratu satisfecerint.

CAP. VII.

Curent præterea episcopi, ut abusus, si qui irrepserint circa sacramentum hujusmodi, quam primum tollant, nec ullo pacto patiantur aliam morem introduci ad spiritalem cognationem contrahendam, quam apud sacros canones, et Tridentinum concilium habentur.

CAP. VIII.

Docendi autem potissimum sunt compatres per baptismum parcos Christo spiritualiter generari, ac propterea si in illis christianæ institutionis carnalium parentum opera defuerit, id compatres in primis curare debere ac debito contrahæ cognationis juxta sanctorum canonum dispositionem; alia item omnia in hujusmodi sacramenti administratione recolenda parochi ple, ac diligenter allantes edoceant.

CAP. I.

De Confirmatione.

In sancti chrismatis administratione illus sacramenti vim, ac virtutem præter cætera opportuna episcopi per se, vel alium populo diligenter, ac per accommodata, omnibre devotione, ac reverentia ad illud unusquisque accedat. Infantes vero septennio minores confirmari vel ad confirmandum deferri, ne patiantur, ut sacramentum hujusmodi susceptum, veriminiliter illud sese jam sucapisse recordari in posterum possint, ne relevaret cunvingat. Curentque episcopi, ut confirmatorum, eorumque parentum, & compatrum nomina, qua eis videbitur commodiore via, adhibitis etiam, si opus fuerit pluribus fidejussoribus in libro ad id potissimum instituto conscribantur, ne de cætero de aliequa confirmatione fit dubitandum.

CAP. II.

Episcopi præterea fœge populos moneant, ac per parochos admoneri curent hanc compatrinitatem non minoris faciendam, quam eam quæ mediante baptismo contrahitur; cum & ex hac causa ipsa matrimonii impedimenta in suis casibus oriantur, et compatres ipsi, non minus ad instituendos eos quos ad confirmandum deteluerint, vel teneantur obligentur, quam ex ipsius baptismi sacramento. Alia præterea quæcunque circa hujusmodi sacramentum opportuna populus ab episcopis per se, vel alium idoneum opportune admoneatur.

CAP. I.

De Eucharistia.

Ut sanctissimum eucharistiæ sacramentum in tabernaculo decenti diligentissime conservetur, ac in altari majori cujusque ecclesiæ, nisi aliud ex causa episcopo videatur, decentissime collocetur, episcopi curent; simulque, ut omnia ad illius usum, & ornatum spectantia non desint omnino providenant.

CAP.

ANNO CHRISTI 1569.

CAP. II.

Cærentqua præterea, ut in quibuscunque suarum dioecesium parochialibus ecclesiis si id fieri potest, et Ordinarius expedire visum fuerit, quanto citius sacramentum hujusmodi habeatur, perpetuoque conservetur, quacunque consuetudine non obstante. Curentque in primis, ut societas corporis Dominici nostri Jesu Christi in eisdem Infinitatur, & locubi instituta est amplificetur, ac si fucrit opus reformetur; nihil penitus prætermittendo, quod ad tanti sacramenti decoream, ac reverentiam pertineat.

CAP. III.

Ad ægrotos quoque præsbyter campane signo, nec sine lumine, adhibita quoque (ubi commode fieri potest) umbella per Dioecesim decenter ornatos sacram Eucharistiam, deferri, ac reduci omnino curent.

CAP. IV.

Sacrosanctum Eucharistiæ sacramentum, ubi ecclesiæ magnitudo ferat, sejunctim maneat a fœminis accipiant, nec ullo pacto in vase aliquo, quod habeat calicis formam communicari purificentur, ubi commode fieri poterit, et ordinario expedire videbitur, ne rudes sub utraque (pecie communicare sibi ipsis forte persuadeant.

CAP. V.

Fideles quicunque fepius a parochis sunt admonendi, atque hortandi, ut non solum in pascha Eucharistiæ sacramentum, veluti ex-consuetudine quadam, vel vi ecclesiasticæ præcepti sumant, sed frequentec hoc sese admonendi cibo pascere non prætermittant, præsertim in majoribus anni solemnitatibus, quo majorem ex eo fructum spiritualem consequantur, divinaque gratia in eisdem augeatur.

CAP. VI.

Quicunque vero absque rationabili causa, vel diuturna animi obstinatione cum liminicis recusarint recusantes singulo quoque anno juxta ecclesiæ præceptum non communicaverint a fidelium cœtu repellantur, cærentque quam maxime ordinarii omnes, ut non communicatorum in Pascha notulam singulo quoque anno illis curati porrigant, ut contumaces puniri queant, nec ullo pacto eos acceremittant, qui absque rationabili causa eorum judicio comprobanda ecclesiæ præcepto animæ salutem in tempore sacram Eucharistiam sumpserint, juxta Lateranensis concilii decretum ab ecclesia post obitum Paschatis arcere, & ecclesiastica sepultura prohibere.

ANNO CHRISTI 1569.

CAP. I.

De Missæ sacrificio.

Diligentissimi curare Sacerdotes oportet, ne in sacrosancto Missæ sacrificio, vel negligentia, vel etiam contempsu error aliquis committatur, quo populus offendi, vel devotio minui possit.

CAP. II.

Antequam Sacerdos ad tremendum hujusmodi sacrificium accedat, confitenium per peccatorum suorum confissionem juxta sacri Tridentini concilii dispositionem diligenter expurget, si confessoris copia haberi possit, necnon Missam diligenter prælegat, ubi fieri potest, & ejus partes ita in promptu habeat, ut nec error, nec hæsitatio aliqua contingere possit. Caveat præterea Sacerdos celebraturus ne Missam inchoet, nisi luminibus accensis, et in Altari recte aptatis, ac dispositis quibuscunque ad sacrificium opportunis; neve super Altari aliqua locentur præter ea, quæ ad celebrationem sunt necessaria; ea vero, quæ populum audire oportet clare proferat, quæ autem secreta vocantur sub silentio pronuntiet.

CAP. III.

N'hil in missæ parte aliqua substantiali, vel addendo, vel detrahendum esse Sacerdotes Intelligant, nec aliis cæremoniis uctendum nisi juxta sacri Tridentini concilii decreta.

CAP. IV.

Ante auroram, vel post meridiem, nemo celebret præterquam in cubus a jure permissis, nec in privatis locis, nec alibi quam in ecclesiis, & oratoriis site Dotedicatis, & ab ordinariis approbatis ex Tridentini concilii decreto, sub suspensionis poena atque aliis ad arbitrium, quacumque consecutudine non obstante.

CAP. V.

Peregrinum, seu alienum sacerdotem sine cognitum absque ordinarii licentia ad celebrandum, ecclesiarum rectores non admittant. Ordinarios autem hortamur omnes in domino, & monemus, ut diligenter intendant ad dimissoriarum veritatem comprobandam, qua comperta, celebrandi licentiam pro eorum conscientia concedere poterunt; alioquin præfatos in dioecesibus celebrare prohibeant, nec a quoquam admitti patiantur, poena inobedientibus ex arbitrio infligenda.

ANNO CHRISTI 1569.

CAP. VI.

Superstitiones vero quascumque in Missæ celebratione irreptas ordinarii compererint pro eorum prudentia, & judicio aboleri studeant, uti certus candelarum numerus, & alia hujusmodi extraordinaria, prout Sanctissimæ Tridentini concilii decreto fuit cautum.

CAP. VII.

Insuper a celebrante, nec antea, nec postea, nec inter ipsa Missarum solemnia quæcumque alia quam Missæ inruta, & nonnulla quodammodo sacrificium hujusmodi videntur, absque ordinarii licentia, fabris nihilominus confuetis cujuscumque ecclesiæ obtemperantibus ex vetusto canonum instituto, & laudabili ecclesiæ consuetudine.

CAP. VIII.

Quæcumque vero ad Missæ sacrificium spectantia ea munditia, & puritate conserventurque Dei domum maxim. decet, & ecclesiæ cujusque dignitati congruere videbitur.

CAP. IX.

Ad Missæ, ut vocant novæ, celebrationem nullus admittatur; quem rectæ ordinationis fuisse, ac ceremoniis ex ordinario missæ perdoctissimo non constiterit; in eisdem autem Missis, ludos, chorcas, atque alia id genus profana allatenus fieri prohibemus tub suspensionis, & arbitrii pœna, aliosque abusus quicunque circa Missas eisdem abuleri mandamus præfati facri concilii Tridentini authoritate.

CAP. X.

Ea autem in primis a populo in Missæ facrificio vitari mandamus, ne ita ad altaria quisquam accedat, ut Sacerdoti celebranti sit molestus. Absentes non sient, aversi, vel recto capite, aut erecti, nisi ubi de jure, permittitur, sed genuflexi; præcipue vero quandiu sacramentum deferetur in Altari. Colloquationes, dum Missa celebratur, non habeant, sed orationibus vacent; altaribus non ihæreant, & capita reverenter inclinent, dum nomen Domini Jesu Christi proferri contigerit sub pœnis in apostolicis litteris contentis, atque alijs ad arbitrium. Quibus quidem de rebus, atque alijs hujusmodi, ad rectam in ecclesia permanendi rationem pertinentibus, parochi concionatoresque populos frequenter monent, & præcipue ab ea E non recedant, nisi peractis sacris, ac benedictione a Sacerdote receptis.

CAP. XI.

Episcopi autem, atque alii presbyteri omnes, legitimo impedimento cessante, (alterum Dominicis diebus, atque aliis festivis solemnibus quibuscunque; parochi autem,

A & alii curam animarum habentes tam frequenter, ut injuncto sibi munere satisfaciant, Missas devotissime celebrent; diaconi vero, vel subdiaconi saltem semel in mense; minores autem clerici in majoribus ad minus annis solemnitatibus communicent. Quos quidem diaconos, & subdiaconos vehementer hortamur, ut etiam in diebus, quibus in altaris ministerio versantur, sacram Eucharistiam sumant juxta salutarem Tridentini concilii monita.

ANNO CHRISTI 1569.

CAP. I.

De Pœnitentia.

B Confessiones audire nullus audeat fecularis facerdos, nisi id ei sit a Tridentino concilio concessum, vel alias sit ab ordinario examinatus, approbatus & admissus: idem teneatur a regularibus, qui qui ab examine non sunt per privilegium exempti. Si vero sunt exempti, non aure se ingerant ad confessiones audiendas, quam sese ordinariis præsentaverint, eorum privilegia ostenturi, atque alia omnia perfecerint, ad quæ tenentur. Quod si quispiam ex supradictis secus egerit, quinquaginta C excommunicationis centura, atque alijs juris, & arbitrii pœnis ab ordinariis coercetur.

CAP. II.

Curent autem episcopi tempore quadragesimæ vel alias, prout magis illis videbitur expedire, ut confessorum approbatorum omnium amotorum, ac publice proponatur, ut ab omnibus dignoscantur quicunque ad confessiones audiendas admissi fuerint. Clerici vero seculares, vel alii quicunque, qui confessiones fabiunt, mulieres ante solis ortum, vel post occasum, nisi ablad evidens rei necessitas postulet, ad confessiones non admittant, nec in privatis ædibus confessiones audiant, neque omnino ex- D tra ecclesiam excepta necessitatis causa; nec aliquem absolvere præsumant in casibus sedi apostolicæ vel episcopo reservatis, quos præterea pœnes se adnotatos habeant, sub juris, & arbitrii pœnis, quia quidem lege potestatium ab episcopo deputatum juxta formam decreti sacri Tridentini concilii exceptum esse declaramus, quatenus eos facultas ea ex tendat ex ejusdem decreti dispositione. Mandamus autem curatis omnibus, ut in Quadragesimæ initio casus omnes quomodocunque reservatos ab ordinariis requirant sub pœna ordinarii arbitrio imponenda.

CAP. III.

Confessores omnes præterea hortamur, ne aliquem absolvant in casibus, ubi restis fatisfactio requiritur. Qui vero non fatisfecerit, vel fatisfacere promiserit, cui tamen fatisfaciendi facultas non desit, cum vero qui plures id promiserit, nec præstiterit cum potuerit, absolutione omnino interdicimus, excepto tamen mortis articulo,

ANNO CHRISTI 1569.

lo, quo nihilominus casu admonendi erunt A

CAP. IV.

Cum vero parochi tepidiores esse soleant circa eos qui in extremis sunt constituti, propterea ab episcopis sæpe monentur, ut circa ægrotos, & morti proximos exactissime, pietatis munus exequantur, gravissima poena negligentibus eorum arbitrio proponenda.

CAP. I.

De Ordine.

Caveant in primis episcopi ne ullus B prima tonsura initietur, qui confirmationis sacramentum non susceperit, & fidei rudimenta ignoraverit, quique legendi, ac scribendi fuerit imperitus, & de quo probabilis conjectura id intelligi non possit, ipsum, ut tantum Deo fidelem cultum præstet, id genus vitæ ita delegisse, ut facri Tridentini concilii decreto. In ordinibus autem quibuscunque conferendis, tam quoad interualla cujusque ordinis, quam quoad ordinandorum qualitatem ejusdem decreta quam diligentissime observent.

CAP. II.

Episcopos autem omnes obtestamur, & obtestamur in Domino, ut in ordinandorum examine exactissime elaborent, nec ullo pacto approbent, nisi quos vere idoneos per diligentem inquisitionem, adhibito presbyterum consilio reppererint, cum ex hoc ipso pendeat animarum salus, & cleri reformatio; enitantque per se ipsos examen peragere, vel illi saltem præsse, non omnem quamvis gravem occupationem hule antepontes, in qua clericalis dignitas, & animarum periculum versatur. Quod si alteri examen ex causa demandetur, is fit ejusmodi, ut episcopi conscientia merito exonerari possit.

CAP. III.

In ordinibus autem conferendis eaveant omnino episcopi ne pro collatione ipsa, vel per se, vel per interpositam personam aliquod etiam ipsorte oblatum accipiant, nec a suis familiaribus accipi permittatur, ut in omnibus avaritiæ ac simoniacæ labis suspicio vitetur.

CAP. IV.

Ad subdiaconatum non promoveantur, nisi qui grammaticen ita calleant, ut latinum sermonem in vernaculam linguam commodo converteree queant, ac præterea circa sacramenta aliqua pacto ad interrogata respondere; poissimumve sui officii rationem reddere sciant, quod & in diaconis examinandis ac faceerdotibus omnino observari, mandamus.

ANNO CHRISTI 1569.

CAP. V.

Ad diaconatum vero ordinandi præter latinæ linguæ eruditionem, circa etiam deceant apte respondere, ac rationem reddere de his, quæ ad fidei rudimenta, & sacramenta pertinent, vel ex Iæpe dicto catechismo nuper edito, vel aliunde responliones accommodando, veluti bene intelligentes, & edocti quæcunque respondentur. Quæ quidem cognitio, & capacitas multo major in promovendo ad facerdotium requiritur pro officii dignitate, & excellentia, præsertim quod ad sacramentum pœnitentiæ, & Eucharistiæ, ac Missæ sacrificium pertiner, præter id quod in his requiritur etiam facultas edocendi populum quæcunque ad salutem animarum spectare videantur.

CAP. I.

Ad patrimonii titulum, si quos ordinari debere episcopi expedire judicaverint, animadvertant in primis, ne quod asseruut se habere patrimonium, fit nullum, vel controversum, nec ne quod sit ejusmodi, ut vidua ipsius sufficere possit, adhibito quoque præterea jure juvando de eo non alienando, donec aliunde supperat, unde episcopi arbitrio decenter vivere valeant. Similiter benefcium, & pensio si etiam facere debeant, sint ejusmodi, ut ad vitum satis esse possint, quæ pariter ut de patrimonio dictum est, alienabilia sint donec aliter ordinato fuerit provisum. Qui vero in primis, vel eorum aliquo desiquerit, vel dolo egerit, severiori poena episcopi arbitrio plectatur.

CAP. I.

De Matrimonio.

D Parochis autem, atque aliis curam animarum habentibus præcipimus, & mandamus, ut quæcunque a sacra Tridentina synodo circa matrimonii reformationem statuta sunt, ipsi diligenter observent, & ab aliis exacte observari curent, nonnantque fedis dictum intra mensem solemnia populum, ut si quis eorum aliquid adesse cognoverit, quo matrimonium impediri possit, id parochis, aliisquin excommunicationis (sententia innodatus. Quod si dubium aliquod emerserit, quo matrimonium impediri possit, intra octo dierum terminum ordinario demuntiet, ac illius judicium expectetur antequam parochi ad matrimonii celebrationem accedant. Denunciationes, quæ matrimonia antecedere debent, tam in viri, quam in mulieris parochia fieri debere decernimus, fublata eis in eorum, vel pro parte parochi remittendi facultate, cum id eorum ex episcopi arbitrio, ejusdem decreti authoritate pendeat. Nuptialis benedictio in mulieris parochia fiat.

CAP.

ANNO CHRISTI 1569.

CAP. II.

Curati omnes, qui denuntiationes facere, vel sponsos, & sponsas benedicere neglexerint, vel sine causa ab episcopis comprobanda distulerint, graviter eorum, arbitrio puniantur.

CAP. III.

Hortamur insuper; ac cæpe populum hortamur, & horrari mandamus, ne sponsi, ac sponsæ cohabitent, donec rite, & juxta decreti formam matrimonium inter eos celebratum fuerit, ut scandala, quæ exinde orsi possunt evitentur, præter mortalis peccati periculum, cui cohabitando se exponunt.

CAP. IV.

Eosdem præterea sponsos & sponsas hortamur, & ab episcopis exoptamus hortari, ut antequam matrimonium contrahatur, vel ad minus tribus ante nuptias continuatione, juxta ejusdem concilii monita peracta confiteantur, & sacram eucharistiam sumant ad majorem ipsius sacramenti venerationem.

CAP. V.

Quod ad matrimonia cum vagabundis hominibus contrahenda pertinet exacte illum, ejusdem concilii dispositio servetur; animadvertant atque episcopi de personis hujusmodi authenticam fidem habere, tum quod solutæ sint, tum quod a catholica religione non sint alienæ, qua de re parochus ordinarium quam primum certiorem reddat. Si qui vero aliter contraxerint, vel matrimonia hujusmodi celebraverint, & si nihil ex solennibus fuerit omissum, gravissimis pœnis pro personarum, & culpæ qualitate afficiantur.

De cathedrali ecclesia vacante.

Cum primum cathedralis ecclesia pastore vacaverit, peractis solemni more defunti episcopi exequiis, ejusque anima pie, ac religiose omnipotenti Deo commendata, necnon Vicario, & œconomo intra tempus a Tridentino concilio præscriptum rite constitutis, qui vacantem ecclesiam sedulter administrent, & regant, supplicationes publicæ, & privatim habeantur, atque a capitulo per dioecesim indicantur, publicus clerus, & populus universus omni pietate, ac devotione optimum a Deo pastorem impetrare contendant.

A

ANNO CHRISTI 1569.

CAP. I.

De promovendis ad cathedrales ecclesias.

Episcopum, quemcumque mandatum apostolicum de aliquo ad cathedralem ecclesiam regendam examinando fuisse commissum, tangerit, per viscera misericordiæ Dei nostri hortamur, & obsecramus, ut meminerit ex hoc ipso populi salutem, & orbatæ ecclesiæ dignitatem pendere: ac propterea omni sollicitudine, ac studio huic examini esse vacandum, ut nonnisi vere dignus pastor affumatur, qui præesse ac prodesse sciat, ne ullo unquam ipsi examinatori negligentia imputari possit.

B

CAP. II.

Quoniam vero unicuique provinciali synodo a sacro Tridentino concilio injunctum fuit, ut aliqua examinandi ratio præscribatur, hanc ipsam examinis formulam a sanctissimo D. N., si libuerit comprobandam proponimus, ut accepto apostolico mandato ab episcopo cui examen committitur, quam diligentissime in primis exquiratur super provocandi vita, religione, moribus & ætate, per testes, quos fieri poterit, graves, & viros, qui quidem examini ipsemet episcopus incumbere debeat, Testesque ipsos, eo modo, quo feoerint interrogare non prætermittant.

C

Primo, an ex legitimo matrimonio sit ortus, catholicis parentibus, ubi, qualiter, & a quibus sucrit educatus, qualis fuerit illius vita, & conversatio a pluribus annis citra, an de aliquo gravi crimine inquisitus, vel suspectus, an infamia unquam notatus, an apostata, an unquam hæreticus, an & quam pridem ut tacris initiatus, an capitales inimicitias exerceat, an domui sue bene præsit, an aliquo corporis vicio, & præsertim contagii morbo laboret, an triginta annos expleverit, an in publico aliquo gymnasio professus fuerit, & an iis virtutibus fit ornatus, quæ secundum apostolum in optimo pastore requiruntur, præterea vero de aliis interrogetur, prout episcopi, examinatoris, religioni, prudentiæque videbitur.

D

CAP. III.

Cum autem in primis literarum scientia in promovendis ad cathedrales ecclesias, ea propter, quamvis aliquis, vel Theologus, sive doctor, vel licentiatus in sacra Theologia, vel jure canonico in aliqua studiorum universitate promotus fuerit, ut nihilominus fraudibus obvietur, eundem examinis periculo subjiciendum esse decernimus, præterquam si liquido constiterit eum esse insigni prudentia, ac literatura præditum, utpote quia per plures annos optime profestus fuerit, & sue doctrine testimonium indubitabile dederit, quo sane casu pro ipsius examinatoris conscientia, ac prudentia hujus examinis rigore remitti poterit, ac

ANNO CHRISTI 1569.

ac solum super notorio testes examinare sufficiat, aliquin adhibitis non paucioribus, quam tribus seu theologiæ seu pontificii juris doctoribus, juxta promovendi facultatem, duo illi puncta vel articuli affigendabuntur; quibus post integri unius diei, & noctis intervallum congrue respondeat, atque ad interrogationes super illis ex tempore faciendas, apte erudireque, juxta ipsius episcopi conscientiam, ac peritorum relationem medio juramento faciendam responsiones accommodet, quibus peractis profectionem faciat, atque omnia pro notariam examinis in authenticam formam redacta, & ab episcopo subscripta, & subsignata ad sanctissimum romanorum pontificem fideliter quam primum mittantur.

A

CAP. I.

De episcopi qualitate, & dignitate.

Cum prælaturum mores eos esse deceat, ut eorum exemplo reliquorum hominum vita, veluti sale condiri debeat, horramur, ac monemus in domino, ut eorum ram publice, quam actiones evangelicæ, atque apostolicæ disciplinæ, sacrorum conciliorum institutis, Tridentinæque synodi in primis decretis respondeant, plurimum confidentes eos fui nominis, & officii memores, modesta fapellicitii fic fore contentos, ut omnis domesticus cultus ad moderatam decentis usus, ac vitæ necessitatem, magis quam ad voluptatem, exquisitamque elegantiam comparatos esse videatur, nec propterea ullo unquam tempore reprehendendos esse. Episcoporum animam a luxu, omnique inanis splendoris apparatu abhorrere, utpote, qui probe noriat episcopalem redditum in pauperum portio indigentiæ fupplementum converti, quam in delicias profundi debere.

B

CAP. II.

Curent præterea episcopi, ut eorum mensis lecto ne sacra aliquo authore semper adhibeatur, quem interdum piam, aut certe graveni & honestam colloquutionem fubfequi oporteat, ut animus animi, quam corporis vires cibo reficiantur, quem quidem cibum, & benedictio præcedat, & debite semper gratiarum actio subsequatur.

C

CAP. III.

Meminerint insuper episcopi ne domesticorum ministrorum multitudine onerentur, fed quot duxerint ad domestica ministeria obeunda necessitas admittant, familiasque suos bonis moribus instituendos curent, quo fe fe domui fue bene præsse declarent; eosdemque non cultu, nec corporis ornatu, fed religione institutionibus cæteris præstare studeant; ac propterea curent in primis, ut ecclesiæ sacramenta frequenteut, quo exercitis omnibus fint exemplo. Itaque quoad ejus fieri poterit, clericos, ac religiosos viros fecum habeant.

D

ANNO CHRISTI 1569.

CAP. IV.

In ecclesiasticis autem redditibus dispendandis pauperum, & miserabilium personarum necessitates respiciant, ac veluti pissimi parentes illis subveniee non prætermittant.

CAP. V.

In puniendis autem delictis paterna manfuetudine, & mitigatione episcopi utantur; ubi vero correctione fit opus, faveritas cum lenitate ex divini Gregorii fententia temperetur; ne vanum fit episcopi officium, fepe numero redeentes, non dominandi quidem cauía, paftores fe conftitutos effe, fed ut fubditos fuos, ut filios ament, quemadmodum, & ab iiis amari, & reverenter tractari debent, omnimodam illis impartiendo obedientiam, ac reverentiam, paternifque eorum admonitionibus, & præceptis semper optemperando, ut obedientiæ filios decet.

CAP. I.

De residentia episcoporum.

Episcopi omnes in suis ecclesiis vel dioecesibus pro eorum pastorali munere exequendo resideant juxta Tridentini concilii decreta. Gregis fane dominici lanigieni, ac pastoralis muneia per fe ipfos, nifi legitime præpediti faciene diligenter oboeni, meminerinque fe non ad propria commoda, fed ad labores, & follicitudines varias, ac multiplices pro Dei gloria vocatos effe, ac properea non ea quæ mundi funt, fed quæ ad animarum falutem pertinent, cæleftemque patriam fibi ipfis, atque aliis tendeeres procurare debere intelligant.

CAP. II.

Dominici, atque aliis feftis diebus publice divinis interfint, fuper folenni ritu pontificalibufque cæremoniis adhibitis; fæpiffime vero privatim miffas celebrent; diligenterque curent, ut in eorum ecclefia peragi curent, quibus quidem rebus facile populus ad Dei cultum, ac religionem inftruitur, & accenditur.

CAP. III.

Singulo quoque anno fi commode fieri poteft, alioquin infra biennium omnes & quascunque fuæ jurisdictionis ecclefias juxta præfati Tridentini concilii decreta per fe ipfos, vel eis impeditis, per vifitatores ab eis deputandos vifitare non prætermittant, modefto tamen comitatu, atque equitatu contenti; ftudeanque, quanto citius fieri poteft, debita tamen cum diligentia vifitationem abfolvere & pauperum clericorum famptibus parcant; in quo quidem munere fumma ope ac ftudio enitantur *fanam* orthodoxamque doctrinam inducere, *bonos* mores tueri, delinquentes corrigere. *Populum* pfis

ANNO CHRISTI 1569.

pliis admonitionibus ad pacem, & religionem hortari, aliaque omnia prout res ipsa postulaverit ad animarum profectum ex pastorali debito perficere.

CAP. IV.

Dioecesanam synodum pariter praestituto ab eis tempore annuatim habere non praetermittant, in qua examinatores promovendorum ad parochiales ecclesias eligi, vel confirmari, & judices commissarios deputari, constitutionesque pro suarum dioecesum usu promulgari vel confirmari, nec non & provincialia decreta recipi, atque ad eorum observantiam subditos hortari curabunt, praeter ea, quae de jure vel consuetudine, sive pro temporum, ac rerum opportunitate eo tempore fieri, ac tractari oportebit.

CAP. V.

Meminerint autem episcopi eo potissimum tempore suae ditionis clericos monere, ut sacri Tridentini concilii decretum super reformatione matrimonii, saepe ad populorum memoriam vulgari idiomate reducant, baptismi, ac sponsorum libros exerceant, & fideliter conscribant, notulam non communicatorum in Pascha, ut ab ordinario dignoscantur, praestituto tempore tradant, & apud acta curiae annotari curent. Transumptum bullae in Coena Domini, vel ejus compendium populis promulgandum accipiant, eosque demum ad personalem residentiam, atque animarum curam omnimoda cum sollicitudine sedulo hortentur ac moneant.

CAP. I.

De beneficiorum collatione.

In beneficiis per episcopos conferendis curam praesertim animarum habentibus sacrorum canonum instituta conciliariaque decreta quaecunque quam diligentissime observentur, humana quavis affectione postposita, iisque dumtaxat, quos ob eorum virtutes, ac merita dignissimos, & vacanti ecclesiae utiliores episcopi judicaverint, eadem conferant juxta sanctissimi Domini nostri Pii V. bullam. Quos autem non religione, atque animi devotione beneficia appetere prospexerint, sed ut ecclesiasticis bonis ditati, vel suos potissimum juvent, vel propria commodo indulgeant, ne simplicibus quidem beneficiis dignos esse judicent.

CAP. II.

Curent autem in primis episcopi, ut illi quos scientia, & integritate vitae praeditos, ac caeteris praestantiores esse noverint, examinatores in unaquaque dioecesana synodo deligantur, eosque ad suum munus fideliter exercendum ex ejusdem concilii decreto jurejurando adstringant, quo nihil salubrius, ac in conferendis beneficiis praestantius excogitari potest.

CAP. III.

Praeterea diligenter exquirant episcopi, an aliqui beneficia, vel pensiones, vel fructuum reservationes nudo nomine tantum absque apostolica dispensatione obtineant, vel ad alicujus nutum tacito, vel expresso pacto eadem cedere teneantur, vel quovis modo sint obstricti, necnon an laicus aliquis in beneficiorum (in quibus aliquod jus habeat) collationibus, vel aliis quispiam, utpote authoritate, & gratia apud collatorem plurimum valens, familiaris, et hujusmodi, aliquid tacite, vel expresse promissum, vel sponte etiam oblatum collationis praetextu acceperint, vel eo nomine retinuerint: in eos veluti simoniacos tum ex sacris canonibus, tum ex summorum pontificum constitutionibus condignis poenis animadvertant.

CAP. IV.

Caveant insuper episcopi, atque alii locorum ordinarii, ne quid collationis beneficiorum nomine, non solum ab ipsimet, sed nec ab aliis collatoribus suae dictioni subjectis, vel eorum familiaribus etiam sponte datum accipiatur, neve praeterea a cujusque curiae notariis pro sui laboris mercede plus aequo collationis nomine exigatur; qua de re maxime expedire arbitramur taxam praecipuam ab unoquoque ordinario fieri pro literarum certorumque actuum requisitorum in beneficiorum collationibus expeditione, prout ordinarios omnes, ut id efficiant enixe hortamur, ac monemus in domino.

CAP. V.

De beneficiis quibuscumque noviter provisi intra sex menses a die adeptae possessionis numerandos, qui quidem terminus aliis magis ex causa prorogari non possit, Inventarium omnium bonorum mobilium, ac immobilium, juriumque, & actionum beneficiorum eorumdem ordinariis exhibere teneantur, ut habita cum praecedentibus inventariis collatione, si quid ex ipsis bonis juribus, vel actionibus usurpatum, vel invasum fuerit, sibi restitui curent; transgressores vero, vel usurpatores, aut invasores ejusmodi graviter ordinariorum arbitrio puniantur.

CAP. VI.

Episcopi in casibus tantum a sanctissimo domino nostro Pio V. in ejus moderatione super resignationibus admittendis comprehensis, beneficia ex resignatione vacantia conferant, ut censuras ab ejus beatitudine contra inobedientiam Indictas evitent, attendentes etiam, ut resignationes ipsae infra terminum, ac juxta modum in alia ejusdem SS. domini nostri bulla super traditum omnino publicentur.

CAP.

ANNO CHRISTI 1569.

CAP. VII.

Cum experientia doceamur, quod multos nostrae provinciae clericos plurimis jam elapsis annis sine titulis, sive cum legitimis, sacrisque ordinibus carerent, beneficia ecclesiastica etiam curata occupasse, fructusque eorum in gravem animarum suarum perniciem usurpasse, atque animarum curam sine ulla penitus jurisdictione exercuisse, huic morbo quantum cum Deo possumus succurrere cupientes, sancimus, ut omnes & singuli nostrae provinciae clerici cujuscumque qualitatis gradus, & conditionis, beneficia obtinentes, post duorum mensium a publicatione harum constitutionum nostrarum computandorum terminum, suorum omnium beneficiorum titulos, sive patentes literas ac ordinum susceptorum quorumcumque publicam attestationem ordinariorum suorum manibus exhibere, ubi id hactenus factum non fuerit, teneantur; praedictaque omnia ab ordinarii notario registrari curent, alioquin ordinarii arbitratu puniantur.

CAP. I.

De judiciali foro episcopi.

In causis praesertim alimentorum, mercedum, piorum locorum, atque hujusmodi, quae moram non patiantur, ecclesiastici judices rejectis his, quae dumtaxat judiciariam figuram, ac solemnitatem respiciant, atque iis tantum admissis, quae ad justitiae puritatem, judicisque substantiam pertinent, in causis, personis ad forum, & jurisdictionem ecclesiasticam pertinentibus, ex meritis causae animi sui morum informent, omnibusque mature consideratis, veritatem ipsam sectantes, atque aequitati inniterentes causas expediant, ac litigantium sumptibus, quoad ejus fieri potest, in cautis omnibus parcere studeant, juxta canonicas sanctiones, & sacrosancti concilii Tridentini decretum.

CAP. II.

Miserabilibus personis indefensis, ac praesertim carceratis in foro praefato, ne suo jure fraudentur, vel adversariorum potentia opprimantur, quoties ut opus de advocatis, & procuratoribus, qui gratis eorum causam dicant, ordinarii provideant: si qui vero sine rationabili causa ab ordinariis approbanda, munus hujusmodi suscipere recusaverint, ad caeteta negocia in ecclesiastico foro tractanda, quamdiu ordinario fuerit bene visum, inhabiles omnino reddantur.

CAP. III.

Meminerint autem episcopi atque alii ordinarii omnes saepe numero per se vel alium carceratos invisere, debitumque caritatis obsequium, uti pios parentes decet, in eos exercere non praetermittant, nec aliqua illis necessaria deesse patiantur.

CAP. IV.

Notariis ecclesiasticis, scientia, ac integritate, examine etiam, si videbitur, praemisso, idoneis minime repertis, aut in officio delinquentibus, ejusdem concilii auctoritate, eorum officii in negotiis, & causis ecclesiasticis, ac spiritualibus usum episcopi interdicant, quod omnium instrumentorum, actorumque, & processuum quorumcumque ad episcopalem curiam pertinentium exempla in authenticam formam per ipsos redacta in archivio perpetuo asservanda tradent.

CAP. V.

Edicimus insuper, & mandamus cujuscumque episcopalis curiae notariis, ut congrua mercede eis persolvenda petentibus, vel actorum, vel processuum, vel aliarum scripturarum quarumcumque copiam, decretum, intra competentem terminum ordinarii arbitrio omnino exhibeant, sub poena etiam pecuniaria ordinarii arbitrio imponenda, & applicanda.

CAP. VI.

Ut rapinis vero, atque executorum excessibus, ac ministrorum quorumcunque extorsionibus occurratur, episcopi notariis, executoribus, carcerum custodibus, atque aliis quibuscumque ecclesiastici fori ministris honestam cujuscunque operae mercedibus taxam decernant, innovent, vel reforment, prout ubi magis expedire videbitur, cujus quidem taxae transgressores officii privatione, carcere, atque aliis poenis praeter indebite ablati restitutionem episcopi ex arbitrio gravioribus afficiant.

CAP. VII.

Ne judicia, & lites cum indebitis partium expensis injuste protrahantur, vel e suo foro educantur, ejusdem concilii Tridentini decretis innixi, statuimus, & ordinamus, ut appellationes dumtaxat a diffinitivis, aut diffinitivae vim habentibus, & cujus gravamen per diffinitivam reparari nequeat, a quocumque judice recipiantur, & admittantur, tuncque inhibitiones dentur; aliae vero quaecunque penitus reiciantur, & inhibitiones omnino denegentur, sub poena nullitatis appellationis, inhibitionis, & processus inde secuti, damnorumque, ac expensarum, tam per judicem, quam per partem inhibitam factarum, atque aliis ad proximioris suffraganei arbitrium, si ab archiepiscopali curia inhibitio emanaverit, alioquin ipsiusmet Metropolitani judicio imponendis. Praedicta vero omnia sub praesenti rubrica contenta in causis, & personis ad forum, & jurisdictionem ecclesiasticam pertinentibus tantum locum habere intelligantur.

ANNO CHRISTI 1569.

CAP. I.

De archivio.

In cathedralibus ecclesiis, & collegiatis insignibus archivia per episcopos, & eorum capitula communiter, vel divim constituantur, & ubi adsunt recte conserventur, in quibus scripturæ ac monumenta cujuscunque generis sub specitate fidei custodiè, bene, ac diligenter asserventur, ne deinceps ecclesiarum jura ob temporum, vel hominum injuriam depereant, vel fuppelinantur.

CAP. II.

Volumus autem, & decernimus in hujusmodi archivis ab ordinario quovis inducendis, non solum materiam ecclesiarum tuendis, non solum materiam ecclesiarum spectantem, sed etiam capitulorum suorum, ac quarumcunque ecclesiarum sibi subjectarum, alliorumque locorum originalia, vel saltem exempla sive transumpta in authentica forma deponi, nec non bullarum beneficialium copias, alioſque libros quoſcunque, tribus clavibus adhibitis, quarum altera penes ordinarium, altera penes alium quam capitularem perſonam ab ordinario deputandam, atque altera penes notarium curiæ, qui nihilominus ad ipſius ordinarii num claves hujuſmodi exhibere, idemque eadem cuſtodire teneantur ſub arbitrii cujuſque ordinarii poena. Caveant autem cuſtodes hujuſmodi exhibere, fideliterque eadem cuſtodire, ne ex eodem archivio de originalibus ſcripturis, vel tranſumptis cujuſcunque generis, & qualitatis ſint, propria præſertim auctoritate deprompta, alicui, vel ad modicum etiam tempus accommodent ſub poenis epiſcopi arbitratu infligendis. Teneantur inſuper de ſcripturis omnibus eorum cuſtodiæ creditis eaque eis aſſignatis, confecto inventario eo tempore, quo archivii cuſtodiam ſuſceperint, ex eodem inventario perado manere, necnon de eorum diligentia exactiſſime ſcidere rationem.

CAP. I.

De vicariis forantis.

Conſtituantur præterea per epiſcopos, alioſque ordinarios in ſingulis ſuarum dioeceſium regionibus vicarii foranei, quod ſi archipresbyteros, vel plebanos ipſos ideoneos fore cenſeant, eos hanc muneri præficiant. Hi autem omni cum diligentia explorent, & exquirant, an in eccleſiis ſibi commiſſis omnia recte gerantur; an ſinguli ſacerdotes a profanis, ac prohibitis quibuſcunque abſtineant; ſuique optimum exemplum præbeant; an curati omnes ſuæ regionis reſideant, ſinguque munus obeant; ac præterea an ea quæ decet piètate, & caritate erga ægrotos præcipue, ac miſerabiles parochiæ ſuæ perſonas urantur; quoſve a ſcelo vivendi, noxua aberrare perſpexerint, fraterne primum hortentur, ac monent, quod ſi non reſipuerint, quam primum ordinario denuncient; ſimulque absentium non modo curatorum, ſed etiam aliorum ſuæ regionis clericorum nomina eidem quoque tempore deferant primo; & cum parochis atque aliis ſuæ regionis clericis, ſemel ſaltem in menſe, eo conveniant, ubi clericorum conventus, ut vocant haberi ſolet; alioquin, ubi ordinarii quique expedire judicabunt, convenientes, quæ de bono eccleſiarum regimine, atque aliis ad animæ curam pertinentibus religioſe tractabunt, & colloquentur.

CAP. II.

Statulmus præterea ac decernimus, ut vicarii ipſi ordinariis ſuis beneficiorum ſubjectorum nomina quamprimum dabunt, ubi vero non dum hujuſmodi foranei non fuerint, ab archipresbyteris, & plebanis ſingulis notulam hujuſmodi ſub arbitrii poena afferendam mandamus.

CAP. III.

Ut vero debitus eiſdem vicariis honor, & obedientia tribuatur, ſtatuimus, ut in his, quæ ad eorum officium pertinent, eiſdem tam regionis clerici omnino pareant. Inobedientes vero pro modo culpæ ab ordinario graviter puniantur; quemadmodum & ipſi etiam vicarii, ſi ſe negligenter in ſuo munere gſſerint, vel quoquo pacto in ea eo deliquerint, eruni puniendi.

CAP. I.

De examine promovendorum ad parochialia eccleſiæ.

Epiſcopi cum primum cerriores reddi fuerint parochialem aliquam eccleſiam quamlocunque vacaſſe, intra ſormatum decreti facri Tridentini concilii conſtitutionumque apoſtolicarum tenorem, idoneum in ea vicarium, ſi eis ita viſum fuerit expedire, cum congrua ipſius beneficii aſſignatione, fructuum conſtituent, qui vacanti eccleſiæ & bonis ipſius, animarumque eſt ſalutis rum ſaluti pie, ac diligenter conſulet, donec canonice de reſtore proviſeatur. Sit autem in ordinarii poteſtate, eundem vicarium quandocunque ex cauſa ab eo bene perſpecta amovere, tametſi nemo ſe examini expoſuerit.

CAP. II.

Cum primum autem epiſcopus parochialem aliquam vacaſſe cognoverit; edicto propoſito, ſi ita ſibi expedire videtur; juxta eiuſdem conſilii decretum ad valvas cathedralis eccleſiæ, aliisque in locis ejus arbitratu certum tèrmium præſtituat, qui tamen a die ſcientiæ vacantis eccleſiæ vigeſimum diem non excedat, intra ſanctiſſimi D.N. bullam ſuper ea de re editam, intra quem quidem terminum quicunque examinari voluerint, præſentare ſe debeant, eorumque nomina ad epiſcopum deferantur. Quo termino elapſo, qui per diligentem examinatorum in dioeceſana ſy. nodo electorum, vel confirmatorum inquiſitionem moribus, ſcientia, & ætate magis idoneus ab epiſcopo judicatus fuerit, vacanti eccleſiæ præficietur juxta ejuſdem ſanctiſſimi D.N. Pii V. bullam.

ANNO CHRISTI 1569.

CAP. III.

Quod ſi nemo ſe ſe examini expoſuerit, vel quiexaminari potuerit ſe minime præſentaverit, ordinarii ipſi de examinatorum familia, pro eorum conſcientia, & religione de idoneo reſtore providebunt. Quicunque vero aliquem ab examine, vel minis, vel concuſſione aliqua per ſe, vel per alium deterrere præſumpſerit, modo id plane conſtiterit, graviter ex arbitrio puniatur; ſi autem nulla fuerit ei poena ab ordinario infiicta, uti eccleſiaſticæ diſciplinæ contemptor excommunicationi eandis ſubjacebit, donec ordinarii arbitratus fecerit.

CAP. IV.

Summopere autem inviglilent ordinarii omnes, omni affectione poſpoſita, ne latinæ linguæ ignari, rerumque tum divinarum, tum etiam humanarum omnino imperiti ad interrogationes, ante examen, promnigaras, reſponſa quædam ferianm, ut ea didicerint, ac memoriæ mandarint, accommodatores, & nihil ultra ſcientes, veluti idonei, ad beneficia curata promovean tur, ſed exactiſſime, prout ſupra de promovendis ad ſacerdotium ſatuimus, examinentur, ne res tanta cum animarum periculo officiantur tranſigatur.

CAP. I.

De curatis & eorum officio.

Curati omnes in ſuarum eccleſiarum ædibus aſſidue reſideant; quod ſi ædes propriæ non extent, quam proxime ad parochialem eccleſiam ordinarii arbitrio, atque intra parochiæ fines, donec proprie ædes conſtituantur, vel habeantur, inhabitent, ut ſi qua accideriut ex his, quæ ad curam animarum pertinent, celerime preſto eſſe, ac ſuo muneri ſatisfacere poſſint. Curent autem in primis parochi neceſſitatibus infirmorum, ſi ab eccleſia habitatio longius abit, omni cum ipſorum locommodo conſulere; ut animarum proprarum periculum evitent. Ab hujuſmodi autem ædibus, quacunque ſint profana omnia, illicitaque ac ſæcularia abſint; nec in eiſdem ullo pacto retineri, aut tractari res hujuſmodi patiantur, ſub ſuſpenſionis, & arbitrii poena.

CAP. II.

In propriis parochiis curati omnes de, ſingulorum vita, & moribus diligenter inquirant, quoſque reperierint blaſphemos, foeneratores, adulteros, vel alias quomodolibet, præſertim publice criminoſos, ad epiſcopum deferant; qui vero id facere o-

ANNO CHRISTI 1569.

miſerint, graviter ab ordinariis puniantur. Quos vero peccare, ut non ita aperte, vel ut publice ſciatur, curati norint, eos primum paterne moneant, tum ſi nihil proficerint ordinario denuncient, qui quod animarum ſaluti expedire videbitur quam primum decernet.

CAP. III.

Quo vero facilius, ac plenius curati ipſi faciem ſui pecoris agnoſcant, decernimus, ut ſingulorum cuique ſubjectorum nomina per familias a parochi diligentiſſime in libello annotentur, ac viſitationis tempore ſuorum parochianorum notulæ ordinario præſententur; quod ſi facere præterdilexerint, ex arbitrio parochi omnes paniantur ſevere.

CAP. IV.

Meminerint omnes parochi præterea ex Sac. Conc. Tridentini decreto ſibi injunctum eſſe, ut ſinguli dominicis, atque aliis feſtis diebus parochiæ ſuæ pueris, fidei rudimenta tradant; proprierea munus ſuum ea in re diligenter exequantur, vel per ſeipſos, vel per ludimagiſtros, aut alios ideneos; quod ſi id per alios fiet, pueros illos hominus ipſi, quæ decentem rediantem faciat, in ædibus, in eccleſia, aut alio commodiori loco audiant, patenteque ad virtutes hortentur, reſque educent Deo primum, ac parentibus obedire, tum quæcunque, chriſtianum hominem decent, ex conſtitutione aliqua ab epiſcopi eiſdem traderida; moneant autem parochi parentes, ut filios ad chriſtianam inſtitutionem percipiendam ſtatuis diebus ex epiſcopi præſcripto ad eccleſias, vel alios ad id deputatos mittant, ſub ea poena, quæ magis ordinario videbitur opportuna.

CAP. V.

Epiſcopi ſepe parochos admoneant, ut in dignoſcendis confcientiæ caribus, necnon in percipienda ſacramentorum ratione, ac ſalim idoneis præbendo ſummopere invigilent, eſſque commientur, quod ſi aliquem infra terminum ab ipſis præſcribendum minus idoneum ad animarum curam, & regimen inveneriat, juxta facri Tridentini concilii decretum, non ſolum coadjutorem eſt conſtituent, ſed etiam aliis opportunis remediis popolorum ſaluti conſulent; deinde vero quod eis magis expedire viſum fuerit pro eorum prudentia efficiant.

CAP. VI.

Ordinarii quicunque, vel edicto propoſito, vel per parochos, obſtetrices admoneri curent, ut veram baptizandi formam a parochis ipſis accipiant, & addiſcant, nec priuſquam eam perfecte didicerint, baptizare ullo pacto audeant, ſub excommunicationis poena. Monuntque præterea obſtetrices ipſas, ne ſpoli percepram etiam formam, præterquam in caſu neceſſitatis domi baptizent ſub eadem poena.

ANNO CHRISTI 1569.

CAP. VII.

Parochi atque alii curati omnes populo fæpe commemorent casus apostolicæ sedi, vel episcopis reservatos, quos ab ordinariis recipiant; præsertim populo annunciabunt casus illos, quibus excommunicationis poena est adjecta, vel ex ipsa canonum dispositione, vel ex apostolicis ordinationibus, carebit; si vero aliquis obstinate animum jam nunc duo, vel plura casuum reservatis retinere audeat, tamquam eadem vacare compertum sit, ac veluti vacantia a collatoribus suis libere, ac licite conferri posse, fructusque interea perceptos restituendos esse; quos quidem fructus pro parte ipsis vacantibus ecclesiis, pro parte vero aliis piis locis, ordinarii arbitrio præfenti decreto applicamus, & applicatos esse declaramus. Addentes idem omnino judicandum, & si beneficia hujusmodi in diversis dioecesibus sint constituta, salva tamen cujuscunque episcopi conferendi, & fructus applicandi facultate.

CAP. X.

Curent maxime episcopi, atque alii locorum ordinarii, ut laudabiles horum consuetudines circa oblationes quibuscunque ecclesiis, & locis piis fieri solitas juxta sacrorum canonum dispositionem, absque aliqua diminutione omnino serventur, aliquæ consuetudine, vel potius desuetudine non obstante.

CAP. I.

De visitantia infirmorum.

Parochialium ecclesiarum rectores in propriis ecclesiis atque residendo commisso eorum cure gregi pro suo ipsorum munere invigilent, sub poenis tam decreto in facto Tridentino concilio, quam in apostolicis literis contra non residentes expressis, mentioneringue eis nullo modo permisi a propriis ecclesiis contra præscriptum decretorum forman fine justa, ac rationabili causa ab episcopis approbanda, absse; nec ullo modo, dum absuerint, ecclesiasticis reditibus quibuscunque tuta conscientia potiri posse, ac eorumque restitutionem omnino teneri, præter mortalis peccati reatum, qui ex illicita absentia juxta eorundem formam contrahitur.

ANNO CHRISTI 1569.

CAP. II.

Non residere autem in suis ecclesiis intelligantur non ii solum, qui longe ab illis absunt, & nunquam ad illas redeunt, sed etiam quicunque, vel messis tantum tempore residunt, vel ultra tempus in ordinarii licentia expressum procul ab ecclesiis degunt. Idcirco ftatuimus, & ordinamus, si qui *Abfentiæ* nomine quovis modo fuspecti ex confuetudine videantur, per fcrutinium fequestrationem, aliasve poenas in præfatis decretis, atque apostolicis literis contentas ad vere residendum omnino compellantur.

CAP. III.

Diligenter autem inquirant episcopi, aliique locorum ordinarii, an qui beneficiorum cauia abeffe volunt, cum tamen in fuis ecclesiis aliquoin residere teneantur, vere illis (alten humanioribus vacare intendant, atque in loco, in quo refident, præceptorii copiam non habeant, aut in humanioribus literis fint adeo eruditi, ut verifimile fit eos ad alia ftudiorum genera animum applicaffe: quod fi fint ejusmodi, atque ætatis communiter ad ftudia accommodatæ, absentiæ facultas non tamen ultra congruum tempus arbitrio ipsorum ordinariorum ex cauia eisdem concedi poffit, dummodo intra annum facris initientur, ac publico aliquo gymnasio, seu etiam sibi vel theologiæ, vel juri canonico, vere, & cum effectu operam dent; aliaquin facultas hujusmodi fit, & cevfeatur ipfo jure ipfis, fructufque inde percepti ab eisdem ipsis poenis contra non residentes ftatutis episcoporum judicio fint obnoxii,

CAP. I.

De clericis quibuscunque.

Studeant diligenter episcopi cujuscunque gradus, & qualitatis fint, rejectis omnibus, quæ mundi funt, & divina in primis meditantes omni ftudio pietatem in Deum, charitatem in proximos, manfuetudinem, humilitatem, continentiam, atque alias animi virtutes amplectantur, fanctitatemque, & juftitiam perpetuo colant, ac quæcunque ad eorum officium pertinent, fcire contendant; feque in divinis rebus, & orationibus exercant; facrarum infuper literarum ftudia fectentur, & ament, charechismicoque fæpius memoratum Pii V. pont. max. juffu

ANNO CHRISTI 1569.

ANNO CHRISTI 1569.

juffu editum, nec non aliquam ex probatis fummis ut Antoninam, Silvefterinam, atque alias hujusmodi pro cujusque ingenii captu præmanibus habeant. Quotidieque ex facris fcripturis, vel aliquo ex approbatis auctoribus aliquid femper addifcant, vel fe fe edocere ftudeant: delicta quantumvis levia, quæ in clericis ob populi offenfionem exemplo gravia exiftimantur, ftudiofe vitantes, ut vere clericos fe effe fecuri profiteantur, oftendant.

CAP. II.

Ut autem evagandi omnis evitetur occafio, nemini clericorum, qui in minoribus fit conftitutus, & feminario addictus, liceat abfque ordinarii, vel magiftri licentia, fi ad ftudia inftituta fit, & ecclefiæ fervitio obligatus inconfulto epifcopo, vel ejus vicario extra civitatem abeffe. Cæteris vero non ultra biduum extra dioecesim moveri permiffum fit: qui fecus agere præfumpferint, pro modo culpæ ordinarii ipsius arbitrio plectantur.

CAP. III.

Præcipimus infuper omnibus, quamvis fimplicibus facerdotibus, atque aliis clericis quibufcunque, ut qui intra urbem funt, finguli dominicis, ac aliis feftis diebus de præcepto ad miffam convocatam (quam majorem vocant) & veſperas folemniter celebrandas ad ordinarii nutum in cathedralem ecclefiam, vel aliam ab ordinario declarandam adveniant. Qui vero in aliis quifque dioecesis locis degerint ad matrices hujufmodi locorum dioecefanas ecclefias frequenter pariter ad ordinarii nutum eadem ratione, convenire teneantur. fub poenis, ordinariorum ipsorum arbitrio infligendis. fumnioperæ hortantes, ac monentes eofdem ut decretum hujufmodi diligenter obfervari faciant, cum peffimi ers fit exempli, clericos divinorum tempore, vel per urbes, & oppida evagari, vel inter laicos divinis interefle, ceteris in choro pfallentibus, ac Deum collaudantibus, quod propritum eft. Dei miniftrorum officium & munus.

CAP. I.

De vita & honeſtate clericorum.

Quæcunque aclericis honeftatis,ac religionis gratia potiffimum vitanda funt perftringentes ftatutimus, & ordinamus, ut ecclefiaftica quæcunque beneficia obtinentes, nec non in facris conftituti, ac etiam minoribus ordinibus initiati, fi clericalibus privilegiis potiri volaerint, clericalem habitum fuo ordini, & qualitati congruentem; nec non tonfuram clericalem perspicue gerant, fub poenis in decreto facri concilii contentis, atque aliis epifcoporum arbitratu ftatutis, vel de cetero ftatuendis, etiam extra urbem ejusdem decreti, ac facrorum canonum auctoritate. Comam clericis ftudiofe non enuntriant, capillisque fimplicem cultum adhibeant, barbam vero e fuperiori labi ita detondeant ut Sacrofanfti corporis, & fanguinis Domini fumptioni non obftet, veftes fuperiores omnino fint ufque ad talos protenfæ. Inferiores vero, conftituti in dignitate canonici, atque ecclefiarum quarumcunque rectores usque ad talos partes protenfas ferant. Cæteri vero pauperes vel rurales clerici, fi inferiores talarem habere non poterunt, fuperiorem fecum adhuc ad talos demittim geftent: quod fi aliculi decretum hujusmodi executioni mandari non poterit, curent locorum ordinarii mandatum hujusmodi ante fieri poteft ab ejusdem decreti dispofitione recedatur.

CAP. II.

Pallium quoque quod ferrajolum vocant fit ejusmodi, ut a fuperiori veſte longitudine non diffentiat, idque femper una cum talari tunica indutur, nec a collo fupra plus duobus digitis, vel circa eminet, nifi ipsa vlarum, vel itineris, aut alia neceffitatis cauſa, tunc enim brevioribus, ficut etiam cæteris veſtibus clerici quicunque uti poterunt, nodo fimplices fint, clericalique honeftati congruentes. Caligis non turgidis, nec diffectis, fed fimplicibus, ac pariter calceis crepidivoe non ludis, fed integris, & minime fericeis utantur.

Camisias, nec ad collum, nec ad manus crifpatas habeant, aut nimis arte elaboratas deferant; earumque collare omnino fimplex, ac honeſtæ latitudinis fit, quæ tres ad fummum digitos, vel circa non excedat.

Pileos præterea per urbes, & oppida non gerant, nifi valetudinis, aut pluviarum, vel aeris intemperiei cauſa, qui ubilibet, ma pariter fimplices fint nullique pacto pyramidis formam habeant, aut turbinati, aut pramidales, in fpecie plani, in quibus rete rediniculis, femperque in ingreffu ecclefiæ (quandocunque alias illos deferre liceat) deponantur, nec ullo etiam pacto eis præfertim divinorum tempore in ecclefia utantur, anulos non deferant nifiqui dignitas potluet, cætera vero jocalia omnia clericis penitus fint interdicta.

Veftes fericas, aut ferico, auro, vel argento contextas, vel ornatas, nec non pellicias pretiofiores, domi, vel foris omnino prohibemus, quemadmodum, ut unguenta odorata, atque alia odorum genera.

Veftium color fit niger vel alius modo honeftus, & decens, atque is quem digaitas exigit, & expoftulat; omnemque in veftitu clericali novitatem, nec non tam elegantiæ, quam fordium fufpicionem devitent.

CAP. III.

Arma cujuscunque generis, etiam ad defenfionem parata, non obtenta ab ordinario licentia, ex urgenti dumtaxat cauſa concedenda, clerici præfertim in facris conftituti non deferant, nifi itineris cauſa, ac tum

ANNO CHRISTI 1569.

tum parcer id, ac modeste fiat; aliosquin primo pecuniaria poena ex arbitrio mulctetur; secundo vero privatione a divinis, & carceris maceratione; postremo fructuum, ac beneficii amissione, ac etiam deportione pro culpæ gravitate, ac personæ qualitate puniantur. In aliis vero casibus præter veritatem, ac rerum amissionem, pecuniariaquoque pœna, episcopi arbitrio afficiantur.

ANNO CHRISTI 1569.

CAP. IV.

Comœdias præterim obscœnas, hastiludia, choreas, atque alia hujusmodi spectaculorum genera, nec agant, nec spectent, nec in suis ædibus agi patiantur; non pilis in publico loco, neve cisteis, pagellis pictis, aut alio prohibitorum ludorum genere ludent, aut ludentes spectent, nec in suis ædibus ludere permittant.

CAP. V.

Comessationibus, & ebriciatibus abstineant, cauponas, tabernasve, nisi itineris causa non ingrediantur, neque in hospitium fieri poterit honestiora ex necessitate recipiant, & honeste ibidem conversentur; nullum venationis, aut aucupii genus adversus sacros canones edeant vel exerceant: qui vero secus in præmissorum aliquo fecerit, ab ordinario graviter ex arbitrio puniatur.

CAP. VI.

Suspectarum mulierum non solum cohabitationem, sed etiam familiaritatem, conversationem, & allocutionem, præter quam in casibus a jure permissis omnino devitent, sub pœnis a proprio decreto Tridentini concilii expressis, & aliis ex sacrorum canonum dispositione, & ordinarii arbitrio imponendis. Pro suspectis autem mulieres omnes habeantur, præter eas, quæ de jure cum clericis cohabitare minime prohibentur. Caveant insuper quammaxime clerici ne mulieres inhonestæ in eorum parrimonialibus, ædibus inhabitent; multo vero magis, ne in domibus suarum meretricium sub pœnis de quibus proxime supra.

CAP. VII.

Generatim vero quæcunque alia ad vitam, & honestatem clericorum pertinentia statuta sunt, vel a generalibus conciliis, vel constitutionibus apostolicis, vel ab eadem Tridentina synodo, ac in parte specialiter inposterum ab eisdem clericis diligentius observari mandamus sub pœnis jam constitutis, atque etiam ordinarii arbitrio pro culpæ qualitate quomodolibet infligendis.

CAP. I.

De negotiis clericis interdictis.

Præterea quoniam, qui mensæ Domini serviunt forte addicti, a secularibus negotiis ex apostolica institutione se adhinere debent; idcirco præcipimus, & mandamus, ne quis ex clericis cujuscunque gradus, vel dignitatis sit, cujusvis sæcularis personæ negocia, sub quocunque titulo gerat, vel administret, nisi quatenus a jure permittitur, ac de expressa fui ordinarii licentia, prohibentes insuper eisdem, ne profanum aliquod negotium, vel artificium clericali ordini indecens exerceant, conducant, tractent, vel ullatenus illi se immisceant. In ecclesiasticarum personarum vero familia vita ibidem officia, clericalique honestati minime congruentia, præfentim si in sacris sint constituti, nullo modo exerceant.

CAP. II.

Eisdem præterea inhibemus, ne notarius, vel tabellionatus officium sine licentia ordinarii, nisi in casibus a jure permissis, aut medendi artem præfertim chirurgiam, aut mercaturam exerceant, nec se mediatores in rebus contrahendis exhibeant.

CAP. III.

Prohibemus quoque clericos, uti procurationis, vel advocationis officio in seculari præfertim foro, neque aliena prædia licet causa conducere, conservare, vel tutelas suscipere, exceptis casibus a jure permissis.

CAP. IV.

Nobilioribus etiam fœminis, nec se comites præbeant, ne discumbentibus aliquo modo adsidant, nisi id cum dignitate, vel eorum rationabili officio fiat. Qui vero in præmissorum aliquo deliquerint, pecuniariis pœnis, fructuum sequestratione, suspensione, atque etiam beneficii privatione, aliisque pro modo culpæ ordinarii arbitrio plectantur.

CAP. I.

De obtinentibus dignitatem, vel canonicatum.

De cathedralibus ecclesiis, & collegiatis insignibus dignitates omnes, & ea pars canonicatuum, & præbendarum, in quo commode poterit, doctoribus, vel magistris, aut etiam licentiatis in theologia, vel jure canonico conferantur: sint autem hi omnes præterea, & morum probitate, & fide integritate conspicui, eoque ordine initiati, quem dignitas eorum, vel præbenda postulat; vel saltem in ea ætate constituti, ut intra tempus a jure, & sacris Tridentina synodo statutum initiari valeant.

CAP. II.

De dignitatibus, vel canonicatibus provisis, collationis, vel saltem adipiscendæ possessionis tempore fidei professionem publice faciant: in capitulo autem, vel in ipsa receptionis æde, vel omnino intra dom menses a die receptionis ejusdem ex præ-

ANNO CHRISTI 1569.

fati concilii decreto emittant, ut fructus suos faciant, & aliqua illis possessio fundetur: ex canonicis autem, qui majore saltem ex parte presbyteri esse debent, expleto concilii authoritate in ordine presbyterali constituti, licet promotione poteriores, diaconis canonicis, diaconi vero subdiaconis, præter ordinis prærogativam, quamvis annua gemmoris omnino præferantur, quacunque consuetudine etiam immemorabili atque aliis quibuscunque non obstantibus.

ANNO CHRISTI 1569.

CAP. III.

Universi, & singuli de capitulo, etiamsi exemptio aliqua prætendatur, præsatis fuis debeant nihilominus obedientiæ, & obsequium præstent, eosdemque ad ecclesiam domo deducant, ac reducant, præsertim cum pastoralis muneris exequendi gratia procedunt, necnon & ipsis, vel celebrantibus solemniter, vel pontificalia quæcunque exercentibus inserviant, pariter, & assistant, inobedientesque opportunis juris remediis ex arbitrio ordinarii compescant, nec aliqua appellatio tam in hoc, quam in aliis clericorum suorum correctionem respicientibus executionem impediat, ex ejusmodi concilii decreto.

CAP. IV.

Capitulares conventus haberi dominicis, vel aliis festis quibuscunque, aut etiam festariis diebus divinorum tempore, nisi aliqua necessitas urgeat, omnino prohibemus, aliquin distributionibus illius diei, eo ipso careant, & cretionque contumacia, aliis quoque pœnis ex arbitrio subiciantur.

CAP. V.

Quoniam vero venerabilium canonicorum, atque aliorum in dignitate constitutorum præsentia & opera, Dei templum quam maxime decoratur, ac divinus cultus augetur, propereus statuimus, & ordinamus, ut quicunque dignitatem, vel canonicatum in cathedrali, vel collegiata ecclesia obtinentes in suis ecclesiis residerant, juxta earundem ecclesiarum laudabilem conservudinem; nec non per se ipsos, & non per substitutos juxta Tridentini concilii decretum, canonicis horis, atque aliis divinis officiis interfint, sua munera personaliter obeundo, canonicas horas ipsimet recitantes. Non residentes vero, vel sua munia obire ex episcopi præcepto, & ecclesiæ instituto detrectantes, Ordinarii ipsi opportunis juris remediis, usque ad privationem inclusive compellere non præterminant, ut suo illi muneri plene satisfaciant.

CAP. VI.

Præterea ne canonicorum, ac dignitates in ecclesia obtinentium, uno, & eodem tempore plurium forsan absentium defectu cathedrales, vel collegiatæ ecclesiæ in Dei cultu detrimentum aliquod interdum patiantur: id circo si quis residentium in dignitate constitutorum, vel canonicorum duorum, vel trium dierum spatio ex causa, abesse defiderer, saltem ecclesiæ dignitorem ea de re commoneat, ne interea ecclesia ipsa, ob ejus rei ignorantiam, aliquod in divinis incommodum perferat, ex quo fesissime scandala in ecclesia oriri solent; ad quorum tollendum substitutiones illius diei, vel temporis, quibus eo ipso carebit, aliis quoque pœnis ordinarii arbitrio subiciatur.

CAP. I.

De adibus canonicalibus.

Ut canonici cæteræque omnes in dignitate constituti in cathedralibus ecclesiis, & collegiatis insignibus divine rei commodius incumbere valeant, & ecclesiæ opportunitatibus inservire, *diligenter* præcipiendo mandamus, ut omnes ii, qui singuli canonicales ædes, ubi adsunt, omnino inhabitent; utque ibi cibum, & somnum capiant, nisi aliud quandoque ordinariis ex causa, videtur: qui vero secus fecerint, debitis monitionibus præmissis, & quotidianas distributiones percipiendi facultate, quas ordinarii ipsi in usus pios eorum arbitrio conservanda, & a divinis suspensione, fructuum sequestratione, ac demum prabendarum canonicatuumque privatione, contumacia ita exigente, puniantur; quavis consuetudine, vel diuturnitate, etiam diuturna, quamvis immemorabilis existat, cæterisque contrariis non obstantibus.

CAP. II.

Ædium autem hujusmodi claves, si claustrum illis positum sacrista, vel alius quispiam, cui id episcopi, vel alii locorum ordinarii injunxerint, fideliter custodiant; claudendoque, & aperiendi debitis horis ædes eisdem curam præcipue gerat: eam vero in præfatis ædibus honeste vivendi rationem ab omnibus servari mandamus, quam ordinarii ipsi præscripserint, sub pœnis illorum judicio statuendis, vel alias ex arbitrio jam statutis.

CAP. III.

Laicis vero quibuscunque etiam consanguineis sub excommunicationis pœna, canonica monitione præmissa, interdicimus, ne in hujusmodi ædibus absque ordinarii licentia habitent, vel commorentur. Clericis autem præcipimus, ne a laicis eisdem habitari ullo pacto permittant, sub eisdem arbitrii pœnis, nisi aliud ex causa ordinarius ipse expedire judicaverit.

CAP. I.

De canonicis horis.

Horæ canonicæ ab iis, qui ad eas de jure, vel ecclesiæ cujusque consuetudine, aut ordinarii decreto tenentur, ordinatis tempo-

ribus,

ANNO CHRISTI 1569.

vibus, & confuetis fignis præcedentibus, ea, qua decet, animi devotione, ac pietate, quotidie perfolvantur, habita diuerfi temporis, & feriarium conuenienti ratione, ac differentia: quo vero tempore recitari, vel cantari debeant, epifcopi, atque alii ordinarii omnes adhibitis duobus de capitulo, falva cujusque ecclefiæ laudabili confuetudine, quod magis expedire cenfuerint, fuo judicio ftatuent.

CAP. II.

Quoniam vero, teſte rei experientia, plurimum ad bene pfallendum confert in medio cujusque verticuli aliquam intermiſſionem fieri, ideirco ſtatuimus, ut in pſallendo in cujusquoque verſiculi medio ejusmodi ſuſpenſio fiat, qua pars a toto præcipue diſtinguatur. Illud præterea recta pſallendi ratio requirit, ut in pſallendo clerici concordes ſint, & propoſito tono nunquam aberrantes; idcirco animadvertant, ne voces nimium, vel canendo, vel divina officia alterne recitando, aut deprimantur, aut efferantur, ſed media quædam via magiſtri chori arbitrio eligatur.

CAP. III.

Matutinæ horæ ſummo mane dicantur, atque ita ut vel ante vel ſaltem paulo poſt ſolis ortum compleantur, niſi aliud epiſcopis pro locorum qualitate videatur; reliquæ vero horæ congruis temporibus pro dierum, ac feſtorum qualitate juxta S. R. eccleſiæ ritum, non raptim, vel curtim, aut properanter, ſed ea qua decet naturalitate, ac pietate ab omnibus quotidie perſolvantur.

CAP. IV.

Meminerint autem clerici omnes, præſertim vero qui in ſacris conſiſtuti ſunt, ad divinum officium quotidie recitandum ex præcepto ſe teneri ſub pœnis in poſteriori Lateranenſi concilio contentis.

CAP. I.

De diſtributionibus quotidianis.

Quotidianæ diſtributiones, quacunque collatione, remiſſione, retentione, vel pacto ceſſante ex præſati concilii Tridentini decreto fideliter, ac realiter pro cujuscunque ſervitii ratione conferantur, illis duntaxat, qui vere divinis interfuerint; ita tamen modo exceptis, quos vel corporis ægritudo, vel eccleſiæ utilitas, vel alia quæpiam cauſa excuſet, ex ſacrorum canonum diſpoſitione, ſub ſuſpenſionis, & arbitrii pœna.

CAP. II.

Animadvertant nihilominus epiſcopi, ecs earumdemque ægrotos, & non alios autem ad diſtributionum participationem admittendos eſſe, qui dum vere, & effective reſident in morbum aliquem inciderunt, quo vel detinentur in lecto, vel eo impediti domo non egrediuntur, ſoque de medicorum perentorum conſilio, quin quidem exemplo eo uſque durare intelligatur, donec infirmus ita convaluerit, ut ad locum domo coramdem medicorum peritorum, etiam juratorum (ſi ordinario videbitur) judicio egredi, & cum aliis una eſſe poſit. Non obſtantibus conſtitutionibus capitularibus, & conſuetudinibus quibuſcunque, quas ut diſpoſitioni juris contrarias quoad infirmos, & convaleſcentes attinet, præſentis decreti auctoritate irritamus, ac pro irritis haberi mandamus.

ANNO CHRISTI 1569.

CAP. III.

Curent præterea epiſcopi, & alii locorum ordinarii, ut tertia pars fructuum præbendarum, dignitarum, & canonicatuum quorumcunque ex facri concilii Tridentini decreto in diſtributiones convertatur, in eccleſiis ubi nulla vel ita tenues exiſtant, ut eccleſiæ ſervitium negligatur, & capitulis mentia, vel per ſimplicium beneficiorum, unionem, vel aliam quampiam rationem augeri non poſſit. Qui quidem fructus, ſi ut præfertur detracti ordinarii cujusque arbitrio diſtribuantur, & applicentur ejuſdem decreti auctoritate.

CAP. IV.

Pariter animadvertant epiſcopi, ac dignitates, vel canonicatus quoſcunque obtinentes, qui facris initiati non ſunt, ad diſtributiones, vel etiam ad vocem in capitulo, contra eumdem concilii decretum, ubi tatenus admittantur, propoſitis ex arbitrio pœnis, præter id quod præfentis decreti auctoritate inobedientes quoscunque participationem darum diſtributionum facultate privamus, & epiſcopi arbitrio in pios uſus eas erogandas relinquimus.

CAP. V.

Quicunque vero in quotidianis diſtributionibus conſerendis, vel applicandis, prout cujusque ſervitii ratio poſtulat, perſpexerint fraudem aliquam vel dolum in divini cultus commiſſi, nec ordinario, aut ejus vicario, cum primum potuerint, indicaverint, tandiu ſuſpenſi maneant, donec ipſius ordinarii arbitratu ſatisfecerint.

CAP. VI.

Providebunt autem epiſcopi, atque alii locorum ordinarii per diligentem capitularium redditorum inquiſitionem, & excuſionem, ut eadem ſit lucri, & damni ratio, ne plus canonici, atque alii in eccleſia ſervientes reſidendo lucrentur, quam qui divinis non interſunt, amittant, habita ſi ita expediri videbitur, comperendi diſtinctione inter ferialium, & feſtorum dierum ſervitium pro eccleſiæ cujuſque dignitate, & qualitate.

CAP.

ANNO CHRISTI 1569.

CAP. VII.

Si qua dignitas perſonatus, vel præbenda etiamſi juris patronatus exiſtat in cathedrali, vel collegiata eccleſia reperiatur, quæ nullum habeat in eccleſia ſerviendi onus, certumque numus, huic illud onus ab ordinario pro divini cultus augumento quam primum adjungatur, quod ei rationabile per reddituum quantitate obeatur. Tertia vero pars fructuum, & proventuum dictarum dignitatum, vel præbendarum, vel illius pretium juxta communem æſtimationem in diſtributiones aſſignentur, quibus dignitates hujusmodi, vel præbendas obtinentes, non reſidendo, juxta or- B dinarii ejus præſcriptum careant, vel reſidendo poſtantur. Abſentium vero portiones, vel eccleſiæ fabricæ, vel facrifitiæ, vel aliorum in eccleſia deſervientium commoditati, pro ordinarii cujusque prudentia attribuantur.

CAP. VIII.

Idem quoque decernimus de beneficiis ſimplicibus quibuscunque, quibus ex cofum inſtitutione, vel conſuetudine, vel nalla vel non proportionabilis obligatio eſt injuncta; hujusmodi namque beneficia, vel ſeminaria, vel parochialibus tenuioribus, C vel alias quomodolibet ex facri Tridentini concilii decretis unit, vel eis aliquod onus ordinarii nunc vifum ſibi injungi præſentis decreti auctoritate mandamus, contrariis non obſtantibus quibuscunque.

CAP. IX.

Dignitatibus autem, & perſonatibus, quæ ſfeet de diſtributionibus quotidianis in eccleſia participent, certum tamen officium in eccleſia habere non dignoſcantur, nec ex inveterata conſuetudine, nec eccleſiæ conſtitutionibus, nec ex primæva earum inſtitutione; epiſcopus unusquisque adhibitis duobus de capitulo, quorum alter ab ipſo epiſcopo, alter vero a capitulo eligatur, vel priſtina eisdem (ſi innotescant), munia reſtituat, vel illis ea portionum aſſignet, quæ jari, & rationi ad aliarum quoque proximiorum eccleſiarum, bene inſtituratum exemplum congruere videbuntur, non obſtantibus contrariis quibuscunque, ne nudo nomine tantum in eccleſia dignitates inveniantur; ſalva ſemper anterioribus dignitatibus honoris, gradus, & officii, prærogativa, quibus potiores partes omnino reſervari volumus, & mandamus, quocunque nomine cenſeantur.

CAP. X.

De punctatore.

Ut recte punctandi ratio in utraquaque cathedrali eccleſia, vel collegiata ſingul perpetuo ſervetur, punctatores pro cujuſque eccleſiæ conſuetudine vel inſtituto ſingulo quoque anno eligantur, qui reſidentes, vel abſentes quoſcunque quoridie diligenter adnotent, nullo perſonæ diſcrimine habito. His autem curent epiſcopi, atque alii locorum ordinarii in officii initio juramentum deferri de bene, ac legaliter punctando. Quod ſi capitulum, vel in punctatore eligendo negligem, vel alias in hoc genere male ſe gerere videatur, epiſcopus eligat quem magis ad hoc idoneum perſpexerit: quicunque ſi fit, qui minus recte, quam decear, in officio verſetur, ab epiſcopo ex arbitrio punietur; qui quidem maxime perſpicere debebit, ut munus hujusmodi diligentiſſime adminiſtretur, cum ex hoc ipſo pendeat reſta, ac diſtributionum quotidianarum ratio, præſertim ubi quotidianæ diſtributiones ſunt uberiores.

ANNO CHRISTI 1569.

CAP. II.

Illud autem in primis obſervent, qui huic muneri pro tempore præerunt, ut non in fine cujuscunque diei, ſed in horas ſingulas, nec alioi, quam in choro, nec aliter, quam præſente fallem digniore in eccleſia publica ex ſuorum pandationes annotent, ſtudeantque potiſſimum punctationum librum fideliter conſervari, ne ab aliquo violari poſſit; quem quidem librum in promptu ſemper habeant, ut unuſquiſque pro eo, quod ſua intereſt, patece, atque exhiberi poſſit; cui quidem librum ne fraus aliqua fiat, ordinarii ipſi pro ſua in eccleſiarum ſervitio, ac reſidentium indemnitate pro viribus diligenter curabunt.

CAP. I.

De choro.

Clerici omnes, qui in cathedralibus, vel collegiatis eccleſiis reſidere quoqeomodo tenentur, cujuscunque qualitatis, & gradus ſint, quotidianis horis ad divina officia facrario egredientes, veſtibus ſuo ordini congruentibus poſt preces ad Deum in eccleſiæ ingreſſu ſuppliciter emiſſas, ad chorum accedant, ac præſertim ſuperpelliceo, chorum ad pſallendum intrantium humilioe ingrediantur; D Deum ibi qua decet mente devotione, & votum celebrando, Deo jugiter pſallant, eodem tempore quoad ejus fieri poteſt affideant, aſſurgant, capita detegant, vel cooperiant, aut genuflectant, ac reſt occaſio dederit, ut uniformitas in omnibus ſerveretur.

CAP. II.

Caveant autem in primis clerici, donec in choro divinorum cauſa commorantur, ne aliud, quam quod res ipſa poſtulat, agant, ſed in rem divinam omni animi ſtudio incumbant, a proprii cancilis non diſcedant, ſed in domorum ratio requirat; E evagationes tum mentis, tum corporis, colloquutiones, riſus, clamores, atque alia hujusmodi a divinis allena deviteni, in legendis literis nullo modo ſe occupent, in manibus flores, vel alia id genus nullarum habeant, canoles ſecum ne ducant, medietamque & gravitatem in omnibus præſeferant, inviſem ſibi ipſis honorem diferentes, divinis laudibus animo ad Deum propenſo diligenter intendant: qui vero in

ANNO CHRISTI 1569.

premissis offenderint, præter id quod ad præfecti arbitrium pro ubertibus punitus A bunter, alias quoque poenas ordinarii judicio perferent.

CAP. III.

Curent autem quanium fieri poterit episcopi, atque alii ordinarii omnes, ne laici, cujuscunque generis, & qualitatis sint, dum divina celebrantur officia contra sacrorum canonum instituta in choro confideant, aut commorentur: atque speciali ipsorum ordinariorum licentia sub pecuniariis poenis, ac censuris in subsidium eorumnet arbitrio statuendis, & infligendis.

De chori præfecto.

Expedit autem quam maxime, ut omnia ad Dei cultum pertinentia in ecclesia opportune peragantur, ut aliquis chori regimini præsit; quod licubi ex ecclesiæ instituto, vel consuetudine alius non adsit, cum qui *major in ecclesia sit*, vel ex canonicis antiquior, quive dentisque dignior pro tempore in ecclesia reudet, ut unicuique sua dignitas, & prærogativa servetur, id munus exercere oportebit decretamus; ad quem potissimum spectabit, ut quæcunque ad rem divinam pertinent sub ordine singuli quique ecclesiæ ministri dili genter efficiant, omnia- C que solemni ritu, hortique congruis pro tempotum qualitate peragantur: is negligentes, atque inobedientes arguet, & admonebit, ac si fuerit opus superioribus indicabit, obstines notari, seu punniri faciet, discedentibus a choro, non nisi divinæ rei, vel necessitatis gratia veniam dabit, ac debique superiores partes in ecclesia supplebit, quo omnia recte, & ex ordine fiant. Huic autem in his, quæ ad ejus officium pertinent, quicunque obedire recusaverint, vel negligenter, pro modo culpæ graviter ab ordinariis ipsis puniantur, quemadmodum & ipse, si in suo officio deliquerit, superioris arbitrio erit puniendus.

CAP. I.

De chori magistro.

Chori quoque magister, ubi ex ecclesiæ instituto, vel consuetudine non adsit, ab ordinario in eorum cathedralibus, vel collegialis ecclesiis deputetur, qui commodius ad id posse videbitur: is autem potissimum subeat, ut ea qua decet reverentia, ac devotione divinæ laudes in ecclesia recte persolvantur, atque ita officia pro diversum qualitate de more ordinentur, ut nec error, nec horrorario aliqua inter divina celebranda, aut scandalum oriatur, sub poena ordinario cujusque arbitrio statuenda. Sit autem in ordinationum potestate, pro ecclesiæ qualitate, vel magistri hujusmodi, chorop præficere, vel quam, atque eundem, & chori præfectum, & magistrum in utroque munere statuere; prout magis videbitur expedire.

ANNO CHRISTI 1569.

CAP. II.

Si quis præterea inter orandum, & psallendum error accideris, propterea quod aliquid fuerit, vel omissum, vel inversum, vel alio ordine, quam decet explicatum; is ab eodem chori præfecto, vel supplendo, vel repetendo corrigatur; ea tamen cautione semper adhibita, ut si error parvi fit momenti, divinorum progressus ex eo minime impediatur, ne, populus de eo, quod forte ignorat imbruatur, atque ita, quod abest, offendatur.

De cæremoniarum magistro.

B Ut omnia solemnibus præsertim diebus in cathedralibus ecclesiis, collegiatisque insignibus, quo decet splendore peragantur, ubi ex ecclesiæ more cæremoniarum magister non adest, ab episcopo id decernatur, qui magis ac cæremonias aptus, & accommodatus, ac eidem ordinibus esse videatur, cui quidem magistro in iis, quæ sui sunt munneris, quæ prope sunt innumerabilia ab omnibus quacunque prærogativa non obstante pareatur, nec audeat aliquis ab illius ordinationibus abscedere, aut ea munus cæremoniarum gratia ab eodem illi injunctum alteremu recusare sub suspensionis, & arbitrii poena.

CAP. I.

De sacrista.

Sacrorum cultus, qui vulgo sacrista appellatur, in primis diligentissime curet, ne quid in ecclesia sit incultum, aut fordibus obsoletum, ac omnia ecclesiæ quodammodo, cuito, ac splendore niteant, præterimque mappæ, corporalia, pallia, atque alia quacunque ad altaris usum, vel ornatum, accommodata omni puritate, ac mundicie teneantur, cavetque ne indecorum aliquid D & loci sanditate indignum in ecclesia appareat.

CAP. II.

Studeant præterea sacristæ, ne quid profani in sacristia, vel et conjuncto loco a clericis, vel laicis agatur, quibus quidem laicis exceptis necessitatis causa, illuc ingredi prohibeant, neque ullo pacto patiantur de inanibus rebus ibidem sermones habeni; abinque omnino ab eo loco altercationes, incomposiri corporis motus, jurgia, risus, scurrilia verba, atque alia hujusmodi, quæ a christiana castitate, & clericali gravitate vehementer abhorrent.

CAP. III.

Non præterspitrant insuper sacristæ ex vetusto sanctæ matris ecclesiæ instituto, ab egelicæ salutationis signo, campane sonitu, per in die fidelium menses ad beatam Mariam semper virginem salutandam excitante diem VI. in meridie ac vesperi, fidelesque ut id religiose faciant episcopi atque

ANNO CHRISTI 1569.

que alii locorum ordinarii per parochos sepe monerí ac hortari studeant.

CAP. I.

De magistro musicæ.

In unaquaque cathedrali ecclesia, vel collegiata insigni, musicæ magister habeatur; qui pueros ecclesiasticum cantum, ubi illius curam, alius quisquam non gerat, & commode fieri poterit, clericos musicem edocent, ac festis diebus jocunda modulatione, atque unanimi vocum concentu Deum colladent, ac venerentur. Is autem animadvertat quammaxime, ut musicæ concentus fit ejusmodi, ut populus ad devotionem accendatur, non ad lasciviam provocetur, nec profanum quid vel faculare carmen musicis concentibus, organis sive vocibus agatur, ullo modo misceatur.

CAP. II.

Curent præterea episcopi, ut divina verba ita clare & explicite musicis vocibus reddantur, ut ab omnibus intelligi possint, ne ea, quæ ex antiphonario, vel graduali recitantur extra mi plano, quem vocant, repræsententur juxta canonicas, sanctiones; quod si confonantias aliquas cantores adjungere voluerint, dummodo ecclesiastici C cantus naturam, & qualitatem non inveriant, id illis facere concedatur.

CAP. III.

Cantores in ecclesia ubi fieri poterit clerici dumtaxat habeantur, quod si laici ex necessitate ad hoc munus sint assumendi, clericali habitu, quod *quo* fieri poterit, festis præsertim diebus utantur: curent autem episcopi, ne ad cantandum in ecclesia Dei fugitivi homines admittantur, fed ii tantum, quos noverint bonis moribus præditos, & a christiana religione non alienos.

CAP. I.

De processionibus.

Confraternitates, scholæ, atque alie sodalitates hujusmodi, quovis nomine nuncupentur, etiam non vocatæ, ad ordinarias supplicationes, si ex consuetudine ad eas accedere consueverint, convenire teneantur. Ad alias vero quascunque, quoties ab ordinario fuerint confratres advocati: nec per interpositam personam, fed per ipsum legitimo impedimento cessante suum munus unusquisque exequatur: inobedientes autem per ordinarios poenis sibi bene visis affician- E tur, opportunisque juris remedeis obedire cogantur, quacunque consuetudine non obstante. Qui vero confratres ad processiones etiam ordinarias exire minime consueverint, ad eas quicunque sint accedere ita decmum teneantur; si ab ordinariis vocati fuerint.

ANNO CHRISTI 1569.

CAP. II.

Procedentes autem nonnisi bini, nec incompositi, aut elati, fed omni qua decet cordis humilitate, ac mentis devotione progredientur, ut candeos exchent, ad venerationem; hymnos, psalmos, litanias, atque alia hujusmodi prout res ipse postulaverit, ple ac devote emuniciet, vel si ea ignorent, saltem taciti fecum preces ad Deum effandant.

CAP. III.

Episcopi atque alii ordinarii per parochos, vel concionatores populos sepe moneri faciant, quid hujusmodi processiones fieri velint, & qua de causis *fuerint* institutæ; & quod præterea non variarum rerum inspectione, nec confabulationibus, fed orationibus, & divinis meditationibus processiones quicunque intendere debeant, ne inanis quodammodo actio repræsentari videatur.

CAP. IV.

Moneant præterea ordinarii ipsi sepe, ac moneri faciant confratres hujusmodi, ut dies festivis congregentur in eorum oratoriis, vel scholis, ubi preces Deo porrigant, vel aliquam spiritualem lectionem ordinatorum episcoporum judicio illis utilem audiant, quæ ad bene, christianeque vivendum edoceantur; eaque potissimum ratione fodelitates hujusmodi fuisse institutas intelligant, ut ad religionem ac Dei cultum quotidie magis accendantur, atque ut ea quæ ad animarum salutem pertinent, facilius exequantur.

CAP. V.

Moneantur præterea quicunque in fodalitatibus, seu confraternitatibus hujusmodi adscripti, ut anniversaria ex pia allocutione disponitione effecto injuncta, ea que decet pietate, & charitate fieri curent, superbia autem omnino vitantes, ac pauperes in eorum necessitatibus subleventes, uti boni dispensatores pro eorum munere facere debeant, & debent.

CAP. VI.

Providerant quoque episcopi ne quo tempore supplicationes fiant per vicos, & plateas, adliones cujusvis generis absque eorum expressa licentia repræsententur, pluresimumque animadvertant, ne fabulas, aut etiam fucras historias, larvas, atque alia hujusmodi agi patiantur, ex quibus fidelium mentes ad inania abstrahantur, & sepe etiam cum maximo fidelium scandalo ritus excitantur; necnon imagines, & signa lasciviam præferentia efferri, & populo proponi prohibeant, ob facre rei reverentiam, ac pudoris, & honestatis gratiam.

ANNO CHRISTI 1569.

CAP. VII.

Prohibeant insuper episcopi, ne disciplinatorum foeleratas quocunque nomine consentur, etiamsi hospitalium curam gerant, confessionibus, & compotationibus aliquo ungoam tempore vacent, essent saepe insinuantes regnum Dei non esse potum, & escam, pauperibusque quod ipsi inaniter absumunt esse erogandum, subiata omnino ejusdem in coram scholis, & oratoriis, ac etiam domibus eis cohaerentibus edendi, & bibendi facultate, quacunque consuetudine etiam immemorabilium non obstante.

CAP. I.

De exequiis, & sepulturis.

Non liceat parochis, & aliis clericis quibuscunque sub sepulturae habentibus ordinarie jurisdictionem subjectis aliquid petere vel exigere, vel ex eo quod defunctus aliquis in communi ecclesiae sue sepulchro, vel novaliter per haeredes defuncti construpto tumulatur, quod si sepulcrum ab ipsius ecclesiae rectore construptum fuerit, forte ne ecclesiae deformetur aliquibus, quotidie eam effodientibus, idque defuncti haeredes ipsorum, proprium esse veniat, eo casu ratione imperfarum in eo sacrarum aliquid in ecclesiae fabricae usu convertendum licite, praeterlim sponte datum accipi poterit, alioquin juris, & arbitrii poenis inobedientes omnigo subjaceant.

CAP. II.

Cerei, ac luminaria cum defuncto ad ecclesiam allata, si haeredum impensa comparata eo nomine fuerint, vel alterius exequias procurantis ecclesiae integre remaneant, salva tamen parocho sua quarta justitia, nihilque haeredibus de cereis reliquere cogatur, quacunque consuetudine non obstante. Mortarum autem parochus quosconque, ut essem haeredibus alia quacunque cum defunctis allata reptentibus reliquant, ubi verum pars aliqua cereorum ejusmodi, vel luminarium alicui pio loco ex laveterata consuetudine tribui solet, non improbamus, dummodo in profanos usus minime convertatur.

De funeralibus.

Cum statuta circa funeralia, quae funebria nuncupantur, non sine multa, & antiqua ecclesiarum levamen perfiberant, contra libertatem ecclesiae procul dubio efficaciamus, & eorum constitutiones, quantum in nobis est, excommunicationemque, quo ipso facto a jure incurgantur, evitent, decernimus, in eosque magistratus, & universitates singulas, & universitatem in Domino, ut a statutis eisdem imposterum condendis, omnino abstineant, atque hac omnia feounda regulas facrorum canonum moderentur, statuta vero quacunque ejusmodi hactenus edita, veluti ecclesiasticae libertati adverlantia omnino reforment, & retractent, neque vim habere, aut aliquem figare intelligantur, aliisquin excommunicationi ipso facto subjacere se intelligant, donec satisfecerint.

CAP. I.

De Hospitalibus, & aliis piis locis.

Curent ordinarii quicunque, ut loca pia omnia, vel summi pontificis auctoritate, vel ordinarii, aut alterius cujuscunque ad id auctoritatem habentis institura approbata, & confirmata suis immunitatibus gaudeant, nec aliquo pacto violentari praesumant.

CAP. II.

Illud vero diligenter prospiciant episcopi, ad hospitalium ac piorum locorum quorumcunque regimen eligantur piae ac religiosae vitae & conversationis homines, quos hi verissimile pauperum Christi patrimonium recte administraturos, maxime attendentes ut in destinatos usus, redditus, & proventus omnes sine fraude convertantur.

CAP. III.

Qui vero, vel ere alieno sunt oppressi, vel alicujus pii loci debitores, non assumantur ad hujusmodi regimen, absque special ordinarii licentia, neve aliqui ad eorum locorum administrationem quovis modo deputati, quicunque tandem hi sint, antea administrent, quam ab ipso ordinario approbati fuerint, sub ejus arbitrii poenis.

CAP. IV.

Erit quoque episcoporum cura, ut a gabusecunque hospitalis, seu alia quavis pia loca in titulum, commendam, vel administrationem obtinentibus, tametsi alicui ecclesiae, vel monasterio sint annexa, obligationes, & onera omnia a fundatoribus, vel aliis quomodocunque ex primaeva eorum institutione eisdem impolita, vel etiam ex consuetudine introducta integre supportentur, ac reliquantur. Hospitalisque in primis ad quam tenentur, sine diminutione aliqua exercetur juxta Tridentini concilii decretum. Quod si debita hospitalitas, aut obligatio illis annexa compleri nequeat, vel non confuet, quanam obligatio cuique pio loco incumbat, in allum pium ufum ex eisdem conciliis auctoritate, ordinarii arbitrio fructus, ac redditus quicunque locorum hujusmodi convertantur.

CAP. V.

In peregrinorum, atque etiam infirmorum domibus, mulieres a viris honestatis gratia separentur; si qui autem concubitus sub emendito uxoris, vel alio titulo circumducentes, redoribus ignorantibus, in hujusmodi hospitia recipeniur, cum id vereconditerit, non solum separentur, sed justis poenis prius affecti, statim ejiciantur.

Cap.

ANNO CHRISTI 1569.

CAP. VI.

Non minor quoque diligentia adhibeatur in pueris, ac puellis perquirendis, an vere peregrinorum liberi sint, vel potius dolo alicui eos concomitentur, eorumque impudicitiae deserviant, quod si ita esse perspectum, & cognitum fuerit, pro modo culpae ab ordinariis afficiantur, vel alias adolescentium honestati consulatur.

CAP. VII.

Praestigiatores, circulatores herbulatii simulatos habitu incedentes, divinatores, seu conjectores, omnis generis, blasphemi luso-res morbum similantes, & id genus, alii, sine ordinarii licentia non recipiantur, nec ultra noltem unam inibi permodent, idque ut necessitati, si qua verserit. consulatur, ubi ab ordinario licentia commodo haberi non poslit.

CAP. VIII.

Admonenantur hospitalarii, atque alii hujusmodi religiosarum domorum ministri, ne quid ab hospitibus mercedis nomine, seu alias, vel exigant, vel etiam sponte oblatum accipiant, ut eos in hospitio altera id quod decet permanere patiantur: praeterea, & nullo lusu generi prohibito peregrinos, vel alios confluentes uti permittant, quinimo ludentes expellant, aut ordinariis deferant, nec patiantur eosdem aliqua illicita ibidem committere, vel prohibita aliqua inferre sub privationis officii poena, atque aliis ab ordinario ex arbitrio imponendis.

CAP. IX.

Infirmis vero male se habentibus, quacunque ad animae, & corporis salutem pertinentia submiuistrentur; nec infirmi prius quam vires recuperint, & bene convalescant ab hospitio dimittantur. Qui vero peccata confiteri facramque communionem recipere recusant, cum tamen id medici judicio facere possint, omnino expellantur.

CAP. X.

Orfani, & expositi omnes, postquam ad aetatem legitimam pervenerint bonis moribus christianaque praecipue doctrina inbuantur, ac pro cujusque ingenio alicui artificio, cui aptiores videbuntur dene operam, idque ut agatur episcopis cordi sit, & cure.

CAP. XI.

Illud autem magna cum diligentia attendent episcopi, atque etiam universi piorum locorum rectores, ut quoad ejus fieri potest, de vita & moribus ad religiosas domos confluentium inquiratur, praesertimque an in pascha communicaverint, & quos confiteri non christiane vivere, e suis dioecesibus eliminent, atque alias ex arbitrio expulant.

CAP. XII.

Montes pietatis, confraternitates, sive scholae, atque alia pia loca quecunque ab ordinariis ex facti Trid. Conc. decreto, visitentur, provideatque, ut ab eorum administratoribus singulo quoque anno rationes reddantur juxta formam decreti, concilii ejusdem. Male autem administrantes, seu hujusmodi locorum bona ufurpantes, vel dilapidantes severe puniantur, laudabiles confraternitates, approbentur, abusus extirpentur, atque alia omnia id genus fiant juxta sacrorum canonum, ac praesati concilii decretorum formam, pauperesque debiles pupilli, & viduae, aliaque miserabiles personae plurimum in Domino commendatae habeantur.

CAP. I.

De ecclesiarum, atque aliorum piorum locorum reparatione.

Pia, ac religiosa loca omnia ex sacrorum canonum ac Trid. Conc. dispositione reparentur, instaurentur, sarta tecta quae conservetur pro reddituum eorumdem qualitate, quod si fabricae, vel alia loca nihil penitus possideatur, vel quod possidetur non sit satis, non solum laici ejus loci, & fabbri inre parochiali, sed etiam propinqui, aliquid contribuere ab ordinariis, si fieri potest inducantur; quod si nullo pacto reparari, aut instaurari poterunt bona, & obventiones quacunque ipsius loci, vel ecclesiae de qua agetur, cui magis videbitur expedire ordinario, vel per eos adhibentur, juxta ejusdem concilii decretum, & onere adjecto, quod rationabile, & ipsi pio loco translato proportionabile videatur.

CAP. II.

In quibuscunque cappellis, vel altaribus, quae in ecclesiis dotata reperiuntur, providant episcopi, atque alii locorum; ordinarii, ne onera ecclesiarum dotatione, vel primeva aliqua institutione eisdem injuncta, perfolvantur, idque per fruthum sequestrationem, atque alia juris remedia opportuna. Cappellae vero, five altaria, quae absque alia dote sunt erecta, ordinarii ipsi a fundatoribus dotari curent; quod si facere recusent, vel demolantur, vel si ex eo ecclesiae aspectus deformetur, exornari, & conservari curent, vel alteri assignent, qui eadem ornata, & instructa conservent, propositis ex arbitrio poenis.

CAP. III.

Studeant quoque episcopi, ut locorum piorum quorumcunque bona ver dicte mi-nime

ANNO CHRISTI 1569.

mine, vel legati causa quovis debita juam primum recuperentur; moneantque eos, ad quos pertinet, ut id feciences ea qui decet diligentia, & celeritate recuperare curent; ne & ipsi usurpationibus assentientes excommunicationis laqueo innodentur, quos usurpatores ipsi ex eadem concilii decreto illaqueantur; quod quidem decretum (quod in scriptis. Si quem clericorum) publicus in ambitu ipsius. Si quem deinceps ad populorum memoriam per parochos, & concionatores revocari curabunt.

CAP. IV.

Insuper statuimus, ac districte mandamus, ut omnes, & singuli quarumcumque ecclesiarum rectores, hospitalium que, & aliorum quorumlibet locorum piorum administratores intra sex menses ab hujus synodi publicatione numerandos omnium, & singulorum bonorum mobilium, & immobilium, jurium, & actionum ad ecclesias vel pia loca, quæ regant, vel obtinent, quovis modo pertinentium, cum fuis qualitatibus, mensibus, fundorum vocabulis, & locis certum coram honestis, & fide dignis personis, authenticum inventarium conficiant, ac in duo publica instrumenta redigant, quorum alterum apud ipsam ecclesiam, vel pium locum, alterum vero in episcopali archivio ad perpetuam rei memoriam conservandum exponetur. Qui vero negligens, vel minus fidelis, in hoc exequendo te se præstiterit, graviter ab episcopo per fructuum privationem atque aliis ad ordinarii arbitrium ponenis, ac censuris eu ipso plectatur.

CAP. V.

Nemo præterea ecclesiarum hospitalium, atque aliorum piorum locorum, quorumcumque, vel emptiones, vel permutationes, aut alienus cujusvis alienationis titulo nomine, sea jure quocunque in se transferre præsumat, nisi prius obtenta ab apostolica sede licentia, & sententiaque, & rede cum diligenti causæ cognitione inde subsecuta, quod in evidentem ecclesiæ, vel pii loci utilitatem contractus hujusmodi cedat; aliquin instrumenta, & pacta quæcumque, aliter celebrata, etiam reservato S. sedis apostolicæ beneficiorum nullius iure roborata, vel nonnulli, & incapaces ecclesiarum ipsarum rectoribus, & piorum locorum administratoribus hujusmodi conditione, ac reservatione, eu aliqua non-puriscatis, dumodo a die celebrati contractus tantum temporis elapsum fuerit, quod venditiones purificari possenint, a papa-tertium fuisse discedere, obtenta tamen prius ab ordinario absolutione, & declaratoria per eundem ordinarium quanto furi poterit magis cum maturis subdecuta, quam primum ei brevi manu conficienda huic decreto esse locum, quacunque appellatione non obstante, & ad bona nullitet alienata redire, nec non fructus, quos suos facere non potuerunt, nec possunt) interea percepios jure meo dio ad recuperatoribus resuperare in ipsius ecclesiæ vel loci pii situm convertendos.

Notarii vero, qui de cætero contractus hujusmodi aere sententiam recipient excommunicationi ramdiu subjaceant, quamdiu ordinarii arbitrio satisfecerint, facultate, nihilominus emptori pretium nondum consumptum recuperandi minime ablata, quinmo si ecclesia ex locupletior fuerit reddita, rebor ex illius bonis, si fructus non, sufficerent, illud restituere cogi possit, aliquin emptoris detrimento pretii consumptio cedat, & alias prout cavetur in sacris canonibus.

ANNO CHRISTI 1569.

CAP. VI.

Notarii quicunque de testamentis, atque aliis piis dispositionibus quibuscunque rogati, in quibus aliquid quomodocunque ecclesiis, hospitalibus, atque aliis hujusmodi locis, vel cæteris relictum fuerit, vel de cætero relinqui contigerit, pro fide ac aliorum conscientiæ exoneratione, relicta & dispositiones hujusmodi ils, ad quos pertinent deferre teneantur omnino, & relicta quidem jam facta intra mensem a die publicationis præsentium computandum, de cætero vero faciendo intra mensem a die quo ipsa disponitio fuum effectum sortiri, ac irrevocabiliter ligare incipiet contumentandum ipsi excommunicationis, ac duplipoena quanti id fecrit: ea vero de re, notarios ac Tabelliones quoscunque episcopi sæpe monemus, ac moneri faciant.

CAP. I.

De jure patronatur.

Providenat episcopi, vel per eddem, vel alias quomodocunque, ut beneficia omnia, quæ de locorum patronatus jure esse prætenduntur, fidelitier recognoscantur, juxta formam decreti concilii Tridentini, vere sint ejusmodi; nec ullo pacto admittant sub fatto juris patronatus præsentationem beneficium ab aliquo fingi, & in servitutem redigi, sed quam primum, vel saltem vacationis eorum temporo omnem curam adhibeant, ut ea de re certiores fiant, hoc ante præsentationes, & nominationes admittant, qua vere conster, juxta decreti formam beneficium juris patronatus esse cum eaque iniquum sit, ut a laicis beneficia fervitutem imponi, vel ostendam fuis jacibus fraudari.

CAP. II.

Episcopi sæpe patronos moneri curent, ne se se ullatenus in beneficiorum juris patronatus administrationem, nisi in casibus a jure permissis audeant intromittere, aut ipsi patronatus jura contra canonicas sanctiones in alium transferre: quod si secus fecerint a suo jure cadant, & excommunicationis vinculo pro modo culpæ subjiciantur.

CAP.

ANNO CHRISTI 1569.

CAP. III.

Recognoscant idem ordinarii ex eisdem concilii decreto unciones de beneficiis quibuscunque ecclesiis juris patronatus factas a quadragesima anris cœna, quamvis effectum sint fortitæ, & quas subreptitie impetratas fuisse reperierint, leritas declarent, atque, aliis beneficia unita conferant; idemque de unionibus quibuscunque, vel quæ de cætero obtinebunt, vel nondum plene fuum, confecutæ sint effectum ex ejusdem concilii decreto agant.

De immunitate, & potestate ecclesiastica.

Ut ecclesiastica immunitas, ac potestas magis, & magis illibata conservetur, & illibertas per eccleiæ Dei ministros exercearur, ad Dei gloriam, catholicæque ecclesiæ majestatem roganus, & obtecramus in Domino illustrissimos principes & ilcculares potestates omnes, ut in tuenda libertate, ac immunitate ecclesiastica, spiciualisque, jurisdictionis exercitio juxta Tridentini concilii decreta episcopis, ac eorum ministris, ordinariisque quibuscunque, atque universo clero semper favere, ac præsto esse velint, nullo pacto ferendas, & infligendas, & officiales suos eisdem ultarenus adversari, & ab eis, vel aliis quibuscunque molestiam aliquam ecclesiasticis personis inferri, vel exprimi jura, & immunitates perturbari contra sacrorum canonum formam, Tridentinique concilii decretum, & illustrissimi D.N. Ballam, quæ dedit in coena Domini novissime editam; idque religiosorum principum exemplo, cæteros omnes inferiores ordines magistratus, & potestates facturos esse non ambigimus.

De sibolis, & magistris.

Episcopi, & ordinarii omnes exactissimam curam adhibeant pro incorrupta morum, ac vitæ adolescentium disciplina comparanda, & ut ludi literarum magistri, atque bonarum artium profectores, & ab ils ad quos pertinet, non solum doctrina, sed etiam bonis moribus, ac fide præsertim orthodoxa præditi eligantur. Caveant autem prorsus ne ejusmodi in primis, ac libros aliquos non folum vetitos ex posteriorio indicis præscripto, sed vel obscœna, vel turpia continentes discipulis legant, vel interpretentur, vel a pueris legi permittant; deinde vero studeant postillorum, ut pueri eorum sibi commissi in facilibi artare, & ad malum facilime natura propensa honestis moribus imbuantur. Curent præterea, ut christianam aliquam institutionem illis ab ordinariis traddendam, vel indicandam pueri ipsi memoriæ mandent, eandemque festis diebus propriis parochis recitent. Meminerintque de earum negligentia Deum ipsum ulcorem habiturum; ea vero sit ordinariorum cura, ut antequam conferri incipiant fidei professionem juxta fol. rec. Pii IV. Ballam pie, ac religiose faciant.

ANNO CHRISTI 1569.

CAP. I.

De Monialibus.

Quod autem ad moniales attinet, & earum regimen, ftudeant diligenter episcopi, juxta facri Tridentini concilii decreta apostolicæque constitutiones eas reformare, & ad propriæ regulæ præscriptum, votorumque observantiam, atque ea omnia, quæ ad illa pertinent, omnibus modis reducere; cum paternis admonitionibus, cum particularibus conferationibus pro locorum, & personarum qualita te promulgandis. Vehementer autem præ ceteris intendant episcopi, atque alii loc orum ordinarii, quæ principue est eorum cura, ad ea quæ claufuræ integritatem respiciunt, eamque nullo modo violari, aut remitti permittant, non folum ab ipsis monialibus, sed nec ab aliis quibuscunque quovis prætextu, vel causa, necessitatis caibus tantummodo exceptis, quos nihilominus ex ipsi diligentissime congnoverint, & approbabunt: ab ipsis præterea monialium monasteriis quæcunque earum exulitati, aut vitæ lasciviæ, religionique puritati adversari videbuntur, libros, & extra pentus amovebunt. Accedentes quoque ad earum monasteria, vel auditoria, pecuniariis poenis, ac ecclesiasticis cenfuris coerceant, si id absque superiorum permiffu, vel licentia in scripto obtinenda præsumpserint; atque alia quæcunque fanctuerit, innovabunt, vel reformabunt, quæ illis pro felici statu earum regimine magis opportuna videbuntur, fludentes omnibus modis eas falubriter in viam dominoi dirigere.

CAP. II.

Illud quoque episcopi curare non prætermittant quo ad ejus fieri poterit, ne ædificia alicujus momenti præfertim monasteriis proxima, vel ita præemineant, ut facile videri introitus possint, vel ita contigua tint, ut colloquentes audiri valeant. Nec non una Deum illustrissimis, ac religiotissimis principibus, & locorum magistratibus quibuscunque eorum libertati, & conservationi omnimode profpicient, quorum opem, & auxilium confidimus nullo pacto pro eorum religione defuturam.

CAP. III.

Curent præterea episcopi, excommunicationis late ferentem poena prompta, ne quis vel capellanus, vel confessor monialium, five nobilis, five quavis alia persona, cujuscunque gradus, ætatis, qualitatis existat, intra monasteria ipsa quocunque prætexta, vel causa permodet, quam quidem poenam pariter incurrat ex præfati Trid. concilii decreto quicunque contra ejusdem concilii formam monialium ipsarum monasteria ingredi aufus fuerit. Nominem præterea absque earum licentia de scriptis monialibus cum ipsis colloqui permittant. Sint autem in eadem licentia defcripræ mononiales illæ; cum quibus colloqui permiffum fuerit. Cætera vero omnia, quæ vel ad ea-

Anno Christi 1569.

earum ingressum, vel proprietatem, vel professionis emissionem, officialiumve creationem pertinent, juxta ejusdem concilii reformationem episcopi, ac ordinarii quicunque, quam diligentissime in eorum monasteriis observari curabunt.

CAP. I.

De decimis.

Quoniam spiritualia seminantibus Paulo apostolo teste temporalia debentur subsidia, sum progenitrex Dei mirabilis decimæ, a Deo attributæ, ut libentius alacri fervientes ejus majestati sacrificia in altaribus offerre, laudes divinas persolvere, ac precibus a populo divinam iram avertere possint, inquam sane est illos propriis stipendiis defraudari. Cum vero competrum sit plurimos propriæ salutis immemores usque ad eo cupiditate, quæ radix est malorum omnium detineri, ut obstinato animo decimas, ad quas divino, & humano jure tenentur ipsi tituallibus parentibus fuis præstare recusent, licet ex plurimis in locis in minima quadam quantitate exigantur; huic lethali morbo opportune occurrere cupientes statuimus, & ordinamus, ut parochus in quibus pars una parochianorum decimas solvit, alia vero, vel nihil penitus, vel minus æquis aliis solvit, nemo in posterum se tueri quocunque prætextu possit, licet in parochia continue non habitet, aut minus, decimam parochiali ecclesiæ vel altari cui tenetur, præstentim ex decreto Conc. Trid. eo modo, & forma, & in quantitate persolvat, quam major pars parochianorum solventium ejusdem parochiæ solvit, nisi infra terminum ordinarii arbitrio assignandum offenderit conventione aliqua cum ecclesia facta, eam juste in alio compentiari, vel privilegium, quo jure tueri se possit, ideque intelligatur in parochiis jam factis.

CAP. II.

In exigendis vero, si ordinario visum fuerit juxta Tridentini concilii decretum per decimarum solutionem refractarios providere, cogere possit omnes, & quoscunque, qui in ea parochia jus decimandi, quamvis in eadem non habitent, vel ab ea ecclesia sacramenta eisdem percepturi, tamen nullas decimas prius solvere consueverunt ad eas præstandas, eo modo, & forma, ac in ea quantitate, quæ ordinario, considerata vicinarum parochiarum ea in re conservandæ, visa fuerit, quibuscunque non obstantibus. Si quis autem post hujus decreti publicationem id recusare ausus fuerit, præter excommunicationis poenam, a. B fisu etiam poenis ordinario arbitrio puniatur, invocato si opus fuerit auxilio brachii secularis.

CAP. I.

De ufuris.

Fraudibus, in maximam animarum suarum perniciem, illiciti a plerisque contractus vulgi regi solent, quantum cum Deo possumus remedium adhibere cupientes, ordinarios omnes monemus, ac hortamur in Domino, ut quam diligentissime inquirant, ac recognoscant in primis contractus initos, adjecto pacto de retrovendendo, aut clausulæ insolitæ adjectæ fuerint, atque alia concurrerent, quorum causa hujusmodi contractus, secundum canonicas sanctiones pro usuriatis habeantur, contrahentesque in ejusmodi esse compererint, canonice puniri non prætermittant, animadvertantque contractus hujusmodi, ut plurimum in fraudem usurarum, ut rei experientia docet vulgo celebrari.

CAP. II.

Præterea statuimus, & ordinamus, ut si qui fundum, vel alium quidpiam sibi adhærens sub perpetua vitalitatis prætextu vilius emerint quam communiter alteri vendi potuisset, ea conditione adjecta, ut emptor, vendenti datam rem emptam locaret, præsertim sub inique certa anno, contractus uti de usuraria pravitate vehementer suspectos, secundum canonicas sanctiones protectatur.

CAP. II.

Contractus insuper censuarii quicunque, quos in forma juris debita, & juxta bullam Sa. D. N. Pii. V. defuper editam celebratos esse non constiterit pro usuriatis, vel saltem pro valde suspectis habeantur; ac præterea quodcunque fuspectorum contractuum genus, vel ex clausularum insolitarum adjectione, vel in tempus dilata solutione, vel alio quovis prætextu ab ordinaria emendi, vendendi, locandi, conducendi, vel permutandi via ostenderit, quam diligentissime recognoscant episcopi, atque notariis de eis rogatis, ibi ipsis fidem fieri curent, quoque invenient ejusmodi, reiciendant, contrahentesque ipsos, ac eorum mediatores debitis poenis afficiant, nec omnino prætermittant ita usurarios manifestos quoscunque inquirere non solum, sed etiam canonicis poenis animadvertere; curentque usurariam pravitatem, quoad ejus fieri potest ex eorum urbibus, ac dioecesibus eliminare (Judeis tantummodo exceptis) qui parentes tolerantiæ literas a sede apostolica, vel ejus ministris ad id potentatem habentibus obtentas ostenderint.

De Bullis apostolicis publicandis.

Quia sæpe contigit ob apostolicarum bullarum ignorationem, vel contentorum in eisdem oblivionem quam plures christifideles in eas committere, ac ob earum inobservan-

tiam in poenas, ac censuras ecclesiasticas incidere formidopere cuperit episcopus, ut bullæ illæ omnes, atque apostolicæ constitutiones, quas ad populi notitiam deduceret oportere judicaverint, opportune publicentur, quo promptius obediant, ac poenas in eisdem contentas evitent.

De panis.

Animadvertant episcopi, atque alii locorum ordinarii, quod ubi poenæ præfentibus non sunt expressæ, pro modo culpæ, ac loci, temporis, & personarum qualitate inspecta, ordinariis ipsis imponendæ, relinquimus, ac reservamus, easque debitæ executioni mandari decernimus, salvis poenis per summos pontifices in eorum bullis, necnon in laeris Tridentini concilii decretis, facrifque canonibus inflictis, quas omnino per ordinarios executioni mandari præcipimus.

De publicatione, & observatione præsentium.

Postremo omnia, & singula, quæ pro morum reformatione, atque ecclesiastica disciplina a fumpsis Pontificibus æcumenicisque concilio, ac præsertim Tridentina synodo, non non, & in præsenti provinciali nostra, quæ post archiepiscopalem dignitatem nostræ huic ecclesiæ adeptionem beneficio attributam omnium prima est, definita, & statuta sunt, salvis tamen in omnibus ecclesiarum constitutionibus ab omnibus hujus nostræ provinciæ episcopis, abbatibus, plebaniis, ecumque capitulis, atque aliis ecclesiasticis personis, quæ de jure, vel generali consuetudine, aut etiam per electionem ejusdem Tridentinæ synodi decreto hac nostra provinciali synodo per se, vel per eorum legitimum procuratores interfuerunt, aut quomodolibet interesse debuerunt, ac etiam a singulis secularibus, personis, magistratibus quibuscunque, quod ad eos attinet, recipi, ac inviolabiliter observari de eorundem reverendissimorum coepiscoporum nostro. rum consilio, & assensu decernimus, districteque præcipiendo mandamus in virtute sanctæ obedientiæ, & sub juris, & arbitrii poenis, quod nulla quoad ipsa decreta, vel defuetudo aut inobservantia, vel contraria consuetudo, etiam immemorabilis obiici, vel allegari possit, quin in suo semper robore, ac firmitate permaneant. Declarantes nihilominus, quod per hanc nostra decreta nullo pacto præjudicare intendimus jurisdictioni illustrissimorum DD. principum. Quæ quidem decreta pubra quam ab apostolica sede sanctissimoque D. N. Romano pontifice, cujus judicio, auctoritati, ac prudentiæ ea omnia, & singula committenda, emendanda, & confirmanda, quæ decet humillime, obedientia, ac reverentia subjicimus, correcta, emenda-ta, ac confirmata, ac posimodum in hac nostra metropolitana ecclesia publicata fuerint, ab ipsis episcopis, atque ordinariis, quibus eadem synodus communis fuit, in suis civitatibus, oppidis, & dioecesibus, pariter publicari, & observari ac per eos fubditos, ut id efficiant mandari decernimus, statuimus, & ordinamus ad Dei gloriam christianæque religionis, & catholicæ fidei incrementum.

Literæ apostolicæ super confirmatione synodi Urbinatis.

Reverend ssime domine. Decreta synodi provincialis tuæ, quæ jam hic miferes, ut sedis apostolicæ moniris, & justis correctionibus fierent, cum SS. D. N. ad cardinales Tridentini concilii interpretes referri jusserit, ab iisque accurate perlegi, & si quæ in re opus esset, etiam judicium, suum interponi, eorum occupationibus eli effectum, ut tibi antea non tint reddita. Nunc ad te illa remittimus, in quibus animadverta, & notata ab ipsis cardinalibus quædam sunt, ac sensibus declarata, quæ pro tua prudentia, & æquitate operam dabis, ut plane ad eundem modum observentur; quid vero amplius tua, ac cæteri illius provinciæ episcopi in provinciali concilio convocando, atque habendo (posfidste videamini, id quidem S. D. N. & perspectum est, & probatum; certum est illius populo apud vos religiosius vivendi vias, vel patefecisti, vel certe illustratis, ut ex vestra pierate ad alios utilitas, ad vos benemerendi laetitia, & laus perveneris. Itaque tuæ præcipuæ erunt partes, ut quæ a nobis sancte & prudenter excogitata, & constituta sunt, eadem vestra opera, & vigilantia omnes observent, quorum salus vobis, tamquam pastoribus animarum, concredita est. Deus amplissimi tuæ fanctum incolumitatemque perpetuam largiatur.

Romæ die 22. Decembris 1569.

Amplitudinis tuæ
Uti frater card. Alexandrinus. Extra.

Al molto reverendo Sig. come fratello monsig. l'arcivescovo d'Urbino.

Loco ligni.

Concordat cum originali, in cujus rei fidem, & testimonium, nos Julius Cæsinus, & Lelius Fidelis de Urbino notarii publici, & aduarii dictæ curiæ archiepiscopalis subscripsimus.

ANNO CHRISTI 1569.

ACTA PROVINCIALIS CONCILII CAPUANI CELEBRATI A NICOLAO CAETANO

S. R. E. TIT. S. EUSTACHII PRESBYT. CARDINALIS DE SERMONETA

Nuncupati, anno 1569.

Nicolaus Caetanus, Dei, & apostolicæ sedis gratia S. R. E. tit. S. Eustachii presbyt. cardinalis de Sermoneta nuncupatus, & archiepiscopus Capuanus &c. Omnibus provinciæ nostræ fidelibus, salutem in Domino.

Ex edito Romæ eo-dem anno.

Sanctissimæ, & prudentissimæ, ut alia omnia, statuerunt patres in concilio Tridentino, ut nemo alia eruditionis genera, aut sanctitatis professione laudatiora, quæ plerisque eo tempore progressui incredibile dictu est, quantis detrimentis extiterunt. Ut igitur ista, ea, cum primum efferre se, & insinuare inceperint, corrigeri, ac comprimi, neque expectari usque eo, dum utriusque rubigo fiant. Id facillime, ac commodissime fieri posse, quando videtur effici posse, in primis, & communi diligentia, ac studio inquirendo in ea omnia, quæ in quaque provincia defectum ac degenerant a recta christianæ fidei plenæ regula; & Deus ipse, ac Dominus noster Jesus Christus communibus votis vocatus locum præfert animis offerri, ad reprimenda, extinguendaque salutaria consilia; & ad inundatum rationem, qua quæ depravata sunt corrigantur. Nos quidem animo, atque hac spe freti, omnes Capuanæ urbis provinciæ episcopos catervatim, quibus in ejus generis consultibus frequentia dictio est, haud ita pridem convocavimus, eosque quantum in nobis fuit, adhortati atque obtestati, ut Dei, & nostri sui memores in communes consultorum, commoque proferrent, qui Deo grata, & positæ in illis fore confirent; & illorum consilio, ac consensu decernimus, ac statuimus hac, quæ sunt, ne quis ea sibi temerarie ejus existimet, atque in cuique hoc perspicuum habeat, posthac fore. Observemus autem qui per ea, quæ omnibus hominibus præcipere esse debent, Dei gloriam, & animarum universorum salutem, ut ea & suscipiatis libenter, & diligenter observare studeatis. Cogitate, quæso laborentur opera sit eorum, qui utilis, quam eorum, qui legibus pareant; simul illud considerate in iis vivelandis, non tam nostram authoritatem custemus, quam illius, a quo dictum est. Qui vos audit, me audit; qui vos spernit, me spernit. Deus optimus maximus immortali imperitoque vobis omnibus eam mentem, ut si dicta potius inobtemperatio, ab mortalitas laus tribuenda sit, quam pœnæ a quicumque ea contumacium exigenda. Valete in Domino.

ACTA PROVINCIALIS CONCILII CAPUANI.

In nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Amen.

NOS Nicolaus Caietanus Dei, & apostolicæ sedis gratia S. R. E. tituli S. Eustachii, presbyter cardinalis, & archiepiscopus Capuanus, de consilio, & assensu reverendissimorum DD. coepiscoporum nostrorum, qui nostro mandato, ad laudem, & gloriam Dei in hanc provincialem synodum convenerunt, hæc statuimus, & sancimus.

De munere episcoporum.

E Primum, ac quod ipsi faciemus, idem etiam reverendissimi fratres, ac coepiscopi nostri faciant, ideoque ut in eis, quæ posthac cogentur, diœcesanis synodis omnia, & singula, quæ a sacro Tridentino concilio definita, ac constituta sunt publice suscipiant, sumo Romano pontifici veram, ac perpetuam obedientiam spondeant, omnes hæreses detestentur, & anathematizent, idem catholicam

ANNO CHRISTI 1569.

licam professionem, ita ut insistutum est ab eodem Sac. Conc. Trid. & iis ipsis verbis, quibus concepta est formula a sancta memoriæ Pio V. Pont. Max. publice prescripta, eademque omnia exigant ab iis, qui cujuscumque generis dignitates aut beneficia ecclesiastica in provincia nostra obtinent aut obtinebunt.

II. At quia Deus charitas est, eamque propriam quasi nomen esse voluit Christus, qua sui a cæteris innotescerentur, si fe motuo amarent; sanne fludium, omnemque aestimationem suam conferant, ad tollendas componendasque, si quæ sunt, tam inter ecclesiasticos, quam inter sæculares personas omnes contentiones, ac dissidiones, & ad universum populum Dei sanctæ pacis, & charitatis vinculo devinciendum.

III. Providebunt, ut Sacramenta omnia pro dignitate honorifice, & cum veneratione, administrentur.

IV. Ordines sacros dignis tantum personis conferent, neque quidquam ullo modo pro eorum collatione, aut exigant, aut accipiant. Ipsi te cele menteritis, quos Apostolus nullis omnino reprehensioni obnoxios esse oportere pronuntiat. Ideoque vitam, moresque suos ad sacros Apostolicos canones, implissimque præcepta sac. conc. Trid. quanto maximo fludio poterunt, omni ex parte conforment.

V. In ore tenere animadvertant, qui sacerorum librorum verbis, aut sententiis negarie, ac temerario ausu ad jocum, contumeliam, affectationem, superstitionem, impietatemque & uno verbo, ad quoscunque profanos ufus abutentur.

VI. Divini verbi coenotatores eos eligant, & habeant, qui in ecclesiis fas ciam scripturam, legem Dei, apostolicas & ecclesiasticas traditiones, omissis inutilibus ac inperexercenis quæstionibus, ac disputationibus, & frequenter aliis, & flatutis temporibus quotidie exponant; fed & ipsi epilogi idem illud munus per se to beant, & verbo Dei commissum sibi populum pascant.

De Baptismo.

Ac quoniam Baptismus aliorum omnium sacramentorum janua est, per quem homines renascuntur, & ad Christi ecclesiam aggregantur; ideo ab ipfo pœdimum exordientes, mandamus, & inpofterum non, nisi in ecclesiis, & sacrariis, quæ propefontes baptismalem honorifice in eum ufum inftruentur, præterquam in casu necessitatis, aliove ufu specifali casu, de quo ordinarii aut ejus vicarii notio erit, administretur, ac conferatur.

II. Prohibemus parochis ne falem benedicant, neque aquam baptismi fecularibus aliisve concedant; fi fecus fecerint, viginti-quinque fcutatorum poena mulctabuntur.

III. Si quando astigerit, aut domi, aut ubicunque extra ecclesiam quempiam baptizari, vas illud, in quod effunderur aqua baptismi, nunquam poftea profanis ufibus, fervire fas esto.

IV. Infantes intra octavum, poftquam na-

ANNO CHRISTI 1569.

tiverunt, diem, baptizari jubemus. Si parentum culpa fecus factum erit, ab eis eadem illa viginiquinque fcutarorum pœna, in pios usus ordinarii arbitrio convertenda, exigetur.

V. Habeant parochi librum, in quo baptizati, parentum, compatrum nomina, & cognomina, dieinque natalem infantis, & quo die baptizatus, & ex legitimo matrimonio natus fit, an fecus, præfectumque, & ex Tridentini concilii decreto unum tantum, vel unam, vel ad fummum unum & unam ad teredum infantem admittant.

VI. Habeant item album, & decorum linteum, pro vefte candida, quam album vocant, baptizandis tradenda, ufque dumque ad hunc album tantum, & ufum conservent; & bombice, non alboalis ad oleum facdum; & chrisma tergendum, utantur.

VII. Caveant ne dum baptizant, oleum facdum aut chrisma, aut lo ore, aut in fronte infantium ponant, neve ullo modo iis abutantur; ieo prius pectus, & humeros tantum oleo facdo; deinde chrisma-te folum verticem linant, ad eum formam; quo pacto a fancta Romana ecclesia conftituta-est, quam finguli epifcopi fingulis parochis fuis exhibeant, observarique mandent, regulam omnibus fuperftitionis observationibus loci, & temporis, atque omni alia fuperftitione enum arbitrio corrigenda.

VIII. Veramus, ne qui parochus alterve facerdos ufquam alibi baptizet, quam in fua parochiali ecclesia, præterquam in casu neceffitatis, non obstante quacunque, quamliber antiqua, confuetudine in contrarium observata, fub pœna vigintiquinque fcutatorum auri, qui contrarii arbitrio hispios ufus, ut fupra dictum eft, convertantur.

Sicubi autem parochiarum domus confuefint, curent epifcopi, ut apte, & commode distinguantur.

De Confirmatione.

D Confirmationis facramentum minori fepteni annis ne conferatur, neve ullo prætexta iteretur. Si fecus factum erit a parentibus puerorum, & ab eis qui ad eos teneros adhibiti erunt, & modo id fcientes fecerint, pœna decem unciarum auri in eofdem ufus, qui fupra dicti funt, convertendarum exigetur.

Sacro chrismate confirmati ne aqua ablu antur, fed bombice alleve linteo albo commodoli in eum ufum deftinato, ftatim in ecclesia per aliquem facerdotem, cui id ab-bitratu ordinarii mandatum fit, detergantur.

De facramento Eucharistiæ.

E Sacramentum Eucharistiæ fuper præcipuo altari, decentioisve alio loco ab omnibus adorandum collocetur. Condatur autem in tabernaculo, quod auro purissimo illitum fit, intra pixidem auream, argenteamve, aut certe intra capfulam argenteam pixide lingnea aurata inclusam, fubtrato femper corporali, veloque fericeo fuperpofito cuftodiatur.

Anno Christi 1569.

tur diligentissime; & saltem bis in mense renoverur. Ardeat ante ipsum diu noctuque lampas, saltem una, si cujus negligentia horum quid omissum erit, in eum ordinarii aut ejus vicarii arbitratu poena statuetur.

II. Cum ad egrotos deferendum erit, convocetur populus campanae sono, ad illud venerat omnis caula profequendum.

III. Deferat autem illud sacerdos cota, stola, vel etiam pluviali indutus, intra caliem cum patena, palla, & corporali praemunibus luminibus, & tintinnabulo, quam poterit honorificentissime, eodemque ritu referat ad ecclesiam, providetaque, ut semper una saltem sacrae eucharistiae particula in ecclesia maneat, iridemque una linteo calice, quam ipse fecum referet, ut sit quod populus adoret.

IV. Neque praebeatur alibi, quam in ecclesia, praeterquam exigente necessitate, praesertim die paschae, nisi ob aliquam probabilem causam aliquo speciali casu aliter ordinario visum sit.

V. Missa in ecclesia tantum celebretur; nullo autem modo concedatur ejus celebratio in privatis aedibus, nisi in quibus decora sint oratoria, vel capellae per ordinarium ipsum visitandae, & approbandae.

VI. In missis, quas novas vocant, ludos, choreas, obscoenasque, & impurosa convivia omnino prohibemus, & interdicimus.

VII. Inter missarum solemnia in ecclesiis ordinario fabellis a secularibus, reprehensibilibus, clericis, laicis, confratribus exterisque omnibus illpem collig; aut eleemosynas per ecclesiam peti vetamus; ne tum quidem cum sacrae conciones habebuntur, nisi ti quas forte ejusmodi personas specialiter populo concionator ipse commendet.

VIII. Item fieri, aut officia celebrantur, laici in sedibus ad canonicorum, aut regularium usum destinatis ne sedeant.

IX. Canonici, exterique omnes clerici toto eo tempore ne sedes absque necessitate commutent, neve a choro discedant, aut inter se colloquantur; sed toti sint in psalmis dicendis, & animo, & corpore intenti. Qui fecus fecerint, ordinarii, aut ejus vicarii arbitratu punientur.

X. Ut autem haec omnia ferventur, ordinarius, aut ejus vicarius, aut eo absente qui ex praesentibus in majori dignitate constitutus erit, aut caeteris antiquior canonicus curet.

XI. Nemo, neque clericus, neque laicus in ecclesia ullo tempore deambulare, aut turpus hanelose sermones conferre audeat. Domus enim Domini, non deambulationis aut conabulationis, sed orationis domus est. Qui adversus hoc edictum venerit, poenae nomine decem scutatos pilis ubus applicandos exigetur.

XII. In aetris pontificare ecclesiarum mensas ne ponant qui panes dulciarios, bellaria, aut alias quascunque merces venales habent, neve ibi mercatura ullius generis exerceatur. Nemo ibi pila, aut alio quovis modo ludat; nemo profanum quidquam, & inhonestum agat. Qui contra fecerit, in singula facta singulas auri uncias, in pios usus arbitratu ordinarii convertendas, dare damnatus esto.

Anno Christi 1569.

De sacramento poenitentiae.

Parochi, ceterique, quibus confessiones audiendi, jus est, in subsellius in ecclesia ad eum usum extractis cum opportuna assistare benigne, ac patienter confessiones audire, nullum petitum in eo mercedem aequantes. Quod & de caeteris omnibus sacramentis praeceptum volumus, ut ea videlicet omnino gratis administrentur. Qui fecus fecerit, ei a facrorum administratione ad tempus, ordinarii arbitrio, interdicetur.

II. Caveant, qui confessiones audient, ne poenas pecuniarias, ex quibus ipsi commodum capiant, confitentibus imponant. Non enim hoc pro suo, sed animarum fructu fludere debent.

III. Una omnes atque eadem absolutionis formula utantur, quae in sacerdotali praescripta est, nempe haec: *Si tuum aliquo crucio excommunicationis, &c. Misereatur tui. Dominus noster Jesus Christus, &c. Ego Dominus noster Jesu Christi.*

De sacramento extremae Unctionis.

Curati eleum infirmorum, stola, & cota Cinduti, non in ampullis cum chrismate, & oleo sancto, sed in vasculo stanneo fejuncto, bombici infuscato, & in decenti pyxide recondituin, cum uno saltem lumine, & cruce per clericum delatis, & velo aliquo decenti fuper ipsum pyxidem obtecto, ad infirmos quantia maxima poterunt mensis patitur orantes deferant.

II. Clavos omnes sacramentorum omnium sub custodia curati, & non alterius coarteventur.

III. Caveant facerdotes curati, aliique tum clerici tum laici, ne sub specie pietatis ullo modo abutantur iis, quae dicto sunt; sacra autem is, ac presbyteri ne laicis aliive quibuscunque personis facrilege sacramenta ipsa concedant. Si quid contra factum erit, falci quidem viginti quinque ducatis aureis in pios usus, arbitratu ordinarii, convertendis mulctabuntur. Clerici vero, & eandem illam poenam fufferent, & praeterea quacunque beneficia obtinebunt in iis eruntur, ea lege, ut neque illa neque ulla alia impoterum obtinere possint.

De sacramento ordinis.

Ordinarii idoneos homines deligant, ex decreto concilii Tridentini, a quibus ipsi ad facros ordines promoveri volent, item Eque presbyteri, quibus animarum cura committenda erit, prius diligenter examinentur.

II. Monemus insuper eosdem fratres, & coepiscopos nostros, ut iis demum ordines tum, minores, tum majores conferant, qui & ex legitimo matrimonio editi sint, & aetate, moribus, litteratum scientia idonei ex praescripto ejusdem facri concilii Tridentini.

Anno Christi 1569.

III. Clerici autem ipsi, cum ad facros ordines promoti, aut aliquo beneficio ornati erunt, eros canonicas ne omittant.

IV. Morentur etiam ordinarii eos, qui aut in facris constituti, aut beneficio aliquo ornati erunt, ut saltem semel in mense peccata sua confiteantur proprio facerdoti, sumantque sacrosanctum communionem.

V. Seminarium, ita uti constituum est a fac. conc. Trid. fel. 23. cap. 18. singuli ordinarii pro modo facultatum omnino constituant, quod & nos ipli dante Domino, facturi sumus. Quod & qui episcopatus istarum virium non habent, ut Seminarium in eis erigi non queat, nos, adhibitis duobus antiquioribus coepiscopis nostris, in aliqua ecclesia commodiore eum aut plura Seminaria, prout expedire videbitur, ex fructibus duarum, vel plurium ecclesiarum, ex eis in quibus singulis feminarium commodo fieri possit, erigendum curabimus, ubi pueri illarum ecclesiarum educentur.

VI. Clerici, qui minores ordines, aut etiam primam tantum confuram acceperint, nisi in habitu, & tonsura inceffierint, & alicui ecclesiae, de ordinarii mandato, vere inservierint, aut in seminario, aliave aliqua schola, ubi & bonis litteris, & moribus informentur, manserint, ecclesiasticis privilegiis ne gaudeant.

VII. Clerici in fac. ordinibus constituti, qui ve aliquod beneficium obtinent, in habitu, & tonsura congrua incedant: Ni faceriot, post primam admonitionem fructibus unius anni priventur, vel alia pecuniaria poena, pro ulibus ordinarii arbitrio applicanda, puniantur. Quod si contumaces esse perrexerint, adversus eos quidem qui beneficia obtinent ad privationem beneficiorum procedatorum, si in facris non fuerint, procedi potiit. Sin autem in facris fuerint, aut beneficia non obtinuerint, poena carceris, vel pecuniaria, aliave, arbitratu ordinarii puniantur.

VIII. Omnes cujusvis ordinis, ilatus, gradus, & conditionis, qui aut jure, aut consuetudine facultatem habeant conferendi beneficia non curata, saltem infra sex menses a die vacationis ejus, de personis idoneis providere teneantur. Quo tempore elapso, & nulla provisione canonice facta, ad ordinarium loci, juxta formam facrorum canonum, pro vice illa collatio deferatur. Quod si qui defecerit, episcopus fuerit, collatio eadem modo ad metropolitanum, develuatur; & demum ad eodem Apostolicam. Quod vero attinet ad collationem, & devolutionem beneficiorum curatorum, seu parochialium, ea omnia observentur, quae continentur in bulla sanctiffimi domini nostri Pii V.

IX. Beneficia vero non curata, quae nunc vacant, neque in hunc usque diem collata sunt, monemus, qui potestatem conferendi habent, ut inter tres menses a die monitionis legitime illa conferre debeant, quibus elapsis, si eis canonice provisum non fit, ab ordinario loci libere conferantur. Qui si & ipsi negligens fuerit, collatio ad metropolitanum, ac demum ad sedem Apostolicam, ita uti jam constitutum est, devolvatur.

X. Ad fraudes & simulatas collationes tollendas statuimus, cuicunque de beneficio aliquo provisum fuerit ab inferioribus ordinario, teneatur infra menlem, a die provisionis, bullam expeditam collationis, seu alterius provisionis facere ordinario ostendere. Quod ni fecerit, provilio inanis, irrita habeatur, liceatque ordinario tunc conferre, de beneficio ipli, tamquam iterum vacanti, iterum providere.

XI. Curent episcopi, ut qui beneficia tunc curata obtinent, aliquando ibi missa celebrent, aut celebrari faciant pro earum reddituum, quos ex iis percipiunt, dum ne fundatio obtiet.

XII. Beneficiis diruta, quae reparari non possunt, in ecclesiis matrices, vel alis, ex praescripto facti Tridentini concilii, transferantur.

XIII. Jubemus, ut quicunque ex bonis ecclesiasticis alienatis collectas quascunque pecuniarum summas detinent per ordinarium cogantur bona fibilia iisdem pecuniis emere pro eisdem ecclesiis.

XIV. Qui habent jus praesentandi ad beneficia, vicario, ut ex praescripto facti concilii Tridentini praferentem.

XV. In collationibus beneficiorum nihil accipiatur, nisi pro scriptura; quamvis accipi pro ea debet ordinarii notitio ello; ita tamen ut ne excedat summam decem carolenorum.

XVI. In visitatione obleervetur quae decreta sunt a facra synodo Tridentina.

XVII. Ad visitanda sacra, vestes sacrae, & omnia sacra supellex a parochianis cujuscunque tamptibus facta fit, & ubicunque reperiatur, ubi ecclesiae, arbitratu ordinarii applicanda, ne obstare quacunque consuetudine in contrarium obtervata. Hoc & quis impedire conabitur, hoc ipso ftatim in poenam excommunicationis incidisse intelligatur.

XVIII. Adhibeant episcopi curam ad reparandum, & omnia bona ecclesiastica alienata, quoquomodo ab aliis occupentur, falva tamen depquatione judicum, quae infra ponetur.

XIX. Fenestras omnes, per quas in ecclesiam profpectus eft, quam primum tellaceis curent, illarumque ufum modis omnibus interdicant.

XX. Jubemus insuper, ut quilibet beneficiatus clericus, ordinario loci id postulante, bullam provisionis, seu collationis beneficii sui intra menlem a die postulationis perfonaliter facta ordinario tenetur. Quod ni fecerit, ordinarius ipse ea beneficia tamquam vacanti providere possit; dum tamen jus conferendi ad ipsum pertineat.

XXII. Volumus etiam, ut quilibet beneficiatus, ordinario jubente inventarium, omnium bonorum ftabilium, & reddituum beneficii sui in manibus ordinarii, vel ejus vicarii tradere teneatur intra menlem incboandum, ut supra dictum eft; qui fi contumax fuerit, decem ducatorum poena mulctetur, ordinarii arbitratu pius ulibus applicandorum.

ANNO CHRISTI 1569.

De matrimonio.

Cærent ordinarii, ut decretum fuerit concilii Tridentini de matrimoniis contrahendis, & publicandis diligenter a curatis observetur. Qui ut ab eodem concilio constitutum est, libellum penes se habeant, & diligenter servent, in quo præscribantur nomina, & cognomina viri, uxoris, testium, ac dies, & locus.

De reformatione curam animarum exercentes debeantur substituendæ.

Cum sancta mater ecclesia singulis ecclesiis parochialibus, quoad ejus fieri possit, semper singulos pastores & perpetuos præfficere consueverit; propterea certum capellanorum genus, qui ita quibusdam ecclesiis proponi solebant, ut ad nutum capitulis, universitatis, abbatiæ, monasterii, confraternitatis, vel alterius cujuscunque personæ amoveri possent, relictum omnino esse decernimus, & cum nunc relinquimus. Mandamus omnibus & singulis, ad quos hujusmodi institutio pertinebat, ut intra tres menses proximos ab ultimo hujus synodi die substituant idoneos rectores, non qui ad eorum nutum amoveri possint, sed perpetuos ad vitam; quibus rectoribus, & eorum successoribus ecclesiis ea portio assignetur, quæ præscripta est in bulla sanctissimi domini Pii V. observetur quæ vero, quæ in eadem bulla continentur.

II. Monemur in præsenti per singulos episcopos rectores omnes parochialium ecclesiarum sibi subditarum, ut intra tempus eis ab ordinario præfigendum debeat quilibet ipsorum eorum ordinario suo comparere, ad reddendum comprobandumque casum, cur non teneatur facere fe, procuratorem, archydiaconum, & ad sacros ordines, inque suis ecclesiis residere, ac ibidem exercere animarum curam. Quo tempore elapso, si nihil attulerint, præter confutationem quamlibet verusam, nihil amplius ea excusatio ipsis prosit. Sed ordinarii illico declarent, ipsos non quoque præsenti decreto declaratos, eos tamquam veros parochos teneri ad suscipiendos sacros ordines, & ad residendum, curamque animarum personaliter in dicte ecclesiis exercendam, ac sacris canonibus, statutoque concilii Tridentini sub decreto de reformatione cap. 1. sess. 23. & omnibus aliis decretis, quæ de parochis loquuntur, subditos esse, eisque teneri qualibet, quamlibet confuetudine longa, seu potius corruptela non obstante. Capellanos autem earumdem parochialium ecclesiarum, non curatos, sed ipsius curati rectoris adjutores esse debere; & ut men prius ab ordinariis examinati, reperti fuerint habiles ad eum in exercenda animarum cura adjungendum.

III. Curent præterea ordinarii, ut ecclesiæ diruræ, vel quæ redditus nimium exiles habent, quibusve paucus animarum numerus subditus est, arbitratu & consilio ipsorum, quam commodissime fieri poterit, uniantur, & si opus fuerit, domus parochiales diruptæ, & quæ sint nimium a parochia sua distantes, de consensu parochi sui proprii, & parochianorum propinquiori parochiæ adscribantur arbitrio ordinarii.

IV. Statuimus etiam, & declaramus eos esse cujusque parochialis ecclesiæ veros, ac proprios parochianos, qui domos intra ejus terminos fixos incolunt. Non autem si in aliam parochiam habitandi causa commigraverunt.

De vita, & honestate clericorum.

Omnes clerici beneficiati, aut in sacris constituti adhibeant ab aliis, taxillis, aliisque ludis prohibitis. Qui secus fecerit una auri uncia pro ultibus, arbitratu ordinarii, applicanda in singula facta mulctabitur.

II. Nulli clerico, etiam in minoribus constituto ordinato, aut prima tantum tonsura insignito, cujuscunque sit gradus fuerit, ordinis & conditionis, ac dignitatis, licet in provincia nostra arma ferre ullius generis, neque ad offendendum, neque ad defensionem; neque per civitatem, aut castra, & villas pro usu suo per alium, seu familiam, seu comitem deferri facere; aliquin exigentur ab eo, pœnæ nomine ducata decem auri, si interdicto id fecerit; si secundo, viginti. At si reliquerum debere usus fit, multabitur quatuor unciis auri convertendis, ut supra dictum est in pios ulus & pœnam carceris per annum unum sustinebit.

III. Clericus, qui armis alium percusserit, fiquidem sine sanguinis effusione, vigintiquinque ducatis auri multabitur, si cum effusione sanguinis duplicabitur pœna, convertenda in eosdem ulus pios; & præterea & propterea vulneratio quanti interesit præstare cogetur.

IV. Clericus cujuscunque status, gradus, dignitatis, & conditionis sit, si quod abi aliquem interfecerit, vel occidi mandaverit, procuraverit, consenserit, auxilium, consilium, vel favorem ante factum, vel in facto ipso præstiterit, ultra pœnas canonum, pœnam anathematis omnium beneficiorum, & inhabilitatis ad eadem, vel alia impetranda incurrat, omniumque pensionum, fructuum, & proventuum piis ulibus, ut supra dictum est, applicandorum. Graffatores autem, si qui fuerint quod Deus averrat, feverius, ex præscripto sacrorum canonum, puniantur.

V. Nullo deambulantes clerici, aut in habitu seculari deprehensi decem ducatos aureos, aut quo plus minusve arbitrio videbitur, pervolvere cogentur, pius locis attribuendos.

VI. Clerici mercaturam ne faciant; nec ulla facultatis negotia, quæ quidem a jure & clericis prohibita sint, tractent. Qui si fecerit, quinquagenis ducatis auri multabuntur, in eosdem ulus ufus, pios convertendis.

VII. Nec licet clericis, qui quidem in sacris constituti sint, mulieres cujuscunque, tandem ordinis sint, manibus apprehendas, humerive innixas deducere. Qui fecerit, arbitratu ordinarii puniantur.

VIII. Et quoniam hominum improbitate fit, quibusdam ex verbis, quibus pietas exercuit lolebat, hodie scandali sumatur occasio, prohibemus, ne passo Redemptoris nostri, neve divorum res gestæ ullquam in morem comœdiarum, aut tragœdiarum agantur.

IX. Adhibeant ordinarii curam, ut dies festi religiose & a clericis, & a laicis observentur, nec negocia in eis prohibita exerceantur; quo in re qui deliquerint, ab iis pœnas arbitratu suo exigant.

X. Concubinæ nodu haberi nullo modo permittant.

XI. Clerici neque domi, neque extra domum concubinas aliasve mulieres luspecti pudoris detineant. Si fecerint, præterquam iis pœnis, quæ Tridentino concilio constitutæ sunt; quod ipsum ut & a laicis observetur ordinarii curent.

XII. Nullus impoiterum duos canonicatus, aut parochialem unam cum canonicatu, aut duas parochiales, aut duo alia cujuscunque generis beneficia obtinere, ac retinere possit; & collatio ipsa in contrarium ab ordinario facta ipso jure nulla sit, nisi quatenus ea duo beneficia essent beneficia, aut unum eorum ad vitam ejus, cui conferetur subintendamus non sufficeret; tunc enim illi cebit aliud simpler eidem conferre, dum ne utrumque personalem residentiam requirant.

XIII. Ac qui jam duas parochiales obtinent, neque earum alteram ex præscripto concilii Tridentini intra spatium sex mensium dimiserunt, sciant se in poenam amissionis earum, & aliorum omnium beneficiorum fuorum ipso jure ineidisse; propterea que talia omnia beneficia conferri posse tamquam vacantia ab iis, ad quos jure collatio pertinet.

XIV. Super dimissionibus resignandi horas canonicas, quas in provincia nostra est, summopere cavendum.

XV. Rectores beneficiorum parochialium, qui ad ecclesiarum reparationem omnes sumptus facere tenentur, sive hoc, sive quocunque alio nomine vocentur, aut illis provideant, ita ut statuet ordinarius, contituto eis ad id faciendum brevi aliquo tempore spatio; quod si negligent, ipse sequestrato fructibus providet. Ita tamen ne ineresa superfit ipsis rectoribus, aut quoquo alio nomine vocatis, unde fe alere possint.

De judicibus delegandis.

Deligat quilibet ordinarius dioeceli sua spectare probitatis & doctrinæ viros, qui ex præcepto conc. Tridentini mandetur nostro cauarum ecclesiasticarum spiritualium ad forum ecclesiasticum pertinentium in ea delegandarum.

II. Nos vero eidem concilio parentes, & munus & eram examinandi denuo cuplas bonorum ecclesiasticorum, quæ his proximis triginta annis alienata sunt, deque iis cognoscendi mandamus, & committimus rev. Capuano vicario, dilto Jo: Dominico Roscello J. V. & can. Capuano D. Lelio Sesse V. J. D. can. & vicario Sorellano, & Marco Bolognino primicerio Calatino.

ANNO CHRISTI 1569.

De monialium admissionibus, & earum professione.

Sacri concilii Tridentini decreto observantes, mandamus, ne puella ulla, quæ regularem habitum susceperit voluerit, prius admittatur quam duodecimum annum compleverit, liquidoque cognitum fuerit ab episcopo, aut ejus vicario voluntatem ipsius puellæ liberam esse, & ipsorte ut susceptum effe; neque vim, aut metum, neque dolum, aut fraudolentas blanditias interveniffe: quæ utraque fraudulenter, neque huium aliud canonicum impedimentum adfuerit, ex decreto ejusdem Tridentini concilii cap. 17. sess. 25. instituatur aut ejus vicarii cognitione, & arbitrio admitti possit.

II. Ad profeiionem autem emittendam nulla admittatur, que decimum fextum annum non expleverit, quoque falvum annum unum post habitum susceptum in probatione non fuerit.

III. Si quæ autem, professa erit, professio ipsa nulla sit, nullumque perducat effectum; neque prius emittatur professio, quam ordinarius, aut ejus vicarius diligenter exploraverit, num libera sit puellæ voluntas; cui rei, ut diligenter operam, dare potest, teneatur præfecta monasterii certiorem eum facere, modo ante mea. Nisi fecerit, suspendatur ad tempus ab officio, ipsius ordinarii, aut ejus vicarii arbitratu.

IV. Emissa autem professione, neminl monialium liceat etiam ad breve tempus e monasterio exire; nisi ex legitima causa ordinario, aut ejus vicario probata, & exeundi facultate ab eorum alterutro data ac scripti comprehenda. Si quæ secus fecerit, aut pœnæ canonicæ ad tempus, aut alia ordinarii arbitratu plectetur.

V. Potest ordinarius permittere, ut a confessario ejus familiæ ipsius monialis quippiam ei dono detur, dummodo id totum tradatur in manus abbatiffæ, aut ex eo primum providebit necessitatibus illius cui datum erit; reliquum, si quod erit, in D usus monasterii convertatur.

VI. Idem etiam intelligatur de mercede fi, quæ operibus manuum acquiritur, ab aliquis quod manibus suis elaboraverit.

VII. Nulli prorsus neque laico, neque clerico monasterium ingredi, aut ullam ex monasteri monialium gubernator fit, liceat in ipsius monasterii fepta ingredi, nisi ejus rei facultatem scripto comprehensam, prius ab ordinario ejusve vicario, obtinuerit. Si quid secus factum erit, excommunicatio, in ipsum ipso facto incurrat, poena esto.

VIII. In ipsa monasteria a gubernatoribus inscia præfecta nihil immitti liceat.

De blasphemia.

Detestabile blasphemiæ vitium, cui & divina, & imperiali lege capitis poena propolita est, a provincia nostra exteminare cupientes, hac statuimus, inhærentes facro concilio Lateranensi, & constitutioni S. D. N. Pii papæ V. super ea edita, ut si clericus (quod absit) sanctum Dei, & Christi, cujusve matris nomen blasphemaverit, pro prima vice mulctetur fructibus unius annibeneficiorum omnium fuorum. Quod si denuo

ANNO CHRISTI 1569.

denuo idem feciſſe convictus ſit, omnibus beneficiis exuatur. Si tertio, omnibus dignitatibus ſpoliatus deponatur, & in exilium mittatur. Quod ſi is ita ſe gubernium obtineat, pro prima quidem vice arbitratu ordinarii, aut pecuniaria, aut ce corporali ab eo poena exigatur; pro ſecunda quidem arbitratu afficiatur poena carceris. Pro tertia ſolemniter degradetur, & ordinarii ut (ut dictum eſt) arbitratu ad tri remes relegetur.

II. Ac laicus, ſi quidem nobilis fuerit, pro prima vice viginti quinque ducatis. Pro ſecunda quinquaginta. Pro tertia centum ducatis mulctetur, & praeterea ordinarii arbitratu ad tempus exulet.

III. Pecuniæ, quæ hoc nomine exigantur, tertia pars ad executores officiales pervenit; reliquæ illius loci ordinariorum arbitrio applicetur.

Quod ſi ignobilis fuerit, & non ſolvendo, ne inopia ſua poenam eludere ſe poſſe confidat, pro prima vice manibus poſt tergum revinctis ad oſtium eccleſiæ per dies integrum ſtare cogetur. Pro ſecunda fruſtibus civitatem verberabitur. Pro tertia publice perforabitur ei lingua, & ad triremes arbitratu relegabitur.

V. Qui ſanctus ſanctiſque Dei blaſphemaverit pro qualitate blaſphemiæ, & perſonæ, ejusdem arbitratu punietur.

De incantatoribus, & ſortilegis.

Ut maleficiorum, incantatorum, & ſortilegorum impiis artibus, quæ ſepe numero etiam hæreſim olent, obviam eatur; statulimus, ut clerici quidem, ſi qui ſe ſorte quoquo modo eo crimine obſtrinxerint, ſolemniter degradati, atque omnibus beneficiis exuti, in carcerem præterea detrudantur, ibique arbitratu ordinarii priuius luant. Laici autem pro commiſſi atrocitate, & qualitate perſonarum, aut pecuniaria poenis in eos qui ſupra dicti ſunt, uſus convertendis, aut etiam corporalibus coerceantur. Quod ſi etiam abuſus rerum ſacrarum, aut damonum invocatio intervenit, tanto ſeverius in eos, qui id fecerint, animadvertatur.

De Uſurir.

Ut inexplebilis fœneratorum aviditas poena aliqua comprimatur, ſtatuimus, ut quicunque clericus, in quocunque contractu & negotio uſuram aliquam commiſcerit, poena ſuſpenſionis, ac pecuniaria, vel carceram, ordinarii arbitrio, pro modo delicti puniatur. Laici autem ejuſdem criminis convicti notentur infamia, mulctentur amiſſione, ejus rei, aut quantitatis, piis uſibus applicande imponantur eis etiam aliæ poenæ pecuniariæ, ut ordinario videbitur pro modo delicti, in eoſdem uſus convertendæ. Idque ultra reſtitutionem faciendam parti læſæ. Declaramus autem etiam notarios, qui uſuraria inſtrumenta conficiunt, illidem poenis teneri.

De Sortilegis.

Si qui ſacrilegi comperti fuerint, poenis canonum iubiciantur.

II. Si qua alia epiſcopis corrigenda videbuntur, pro eorum prudentia corrigant, omneſque ſtudium ſuum conferant ad radices vitiorum, ita eſtudendas, ut denuo pullulare non poſſint.

De funeribus, & aliis quibuſdam ad mortuos pertinentibus.

Quod ad pompam funebrem attinet pertamus, ne preſbiteri ullum pretium ſit pro vitatis, pro ſepultura, pro pulſatione majorum minorumve campanarum, pro diveſis Crucis inſignibus, pro cultricis mortuorum, pro panno quo feretrum coopertur, ſimiſbuſque rebus deferendis, aut agendis. Ita tamen; ut non tollamus honeſtam & probatam conſuetudinem, conjito jam corpore, accipiendi aliquid pro exequiis, quod etiam coram ordinario ab iis ad quos pertinet petit poſſit:

II. Capite duntes muris eccleſiarum affixæ, ſeu alia mortuorum depoſita, aut cadaverum conditoria ſupra terram extantia, omnatumque, aut debitum uſum eccleſiæ vel coppellæ impedientia, & earum omnis generis apparatus, & ornatus profanus infra menſem a die publicationis præſentis ſynodi ſub excommunicationis poena tollantur; & oſſa mortuorum, ac cineres in ſacro loco ſubtus terram collocentur; itaut ſepulturæ lapides ſolo æquentur. Talis autem deinceps poni, & fieri omnino ordinarii non permittant.

III. Cum muleis in locis Capuanæ provinciæ noſtræ exiteris, exteraque hodie inveterata, & ſupra hominum memoriam conſuetudo, qua decedentibus ab inteſtato civibus, ſeu incolis, atque etiam peregrinis, quarundam eccleſiarum capitula, vel ipſarum canonici, ſeu alii, etiam in eccleſiaſtica dignitate conſtituti, an forſan epiſcopi etiam defunctis teſtamenta condebant, hæreditatiſque jacentis partem hæredibus ab inteſtato adſcribebant, nec non etiam partem aliquam eccleſiæ, vel pauperibus Chriſti, ſeu etiam ibi ipſis ecclinpebant, Nullis vero eorundem ab inteſtato decedentium comperis hæredibus, de bonis ipſis omnibus arbitrio ſuo diſpoſebant. Nos cupientes hanc immemorabilem conſuetudinem, & de diſponendo de bonis hujuſmodi liberam facultatem, in melius quantum cum Deo poſſumus commutare; ſtatuimus, ne iis qui inteſtati decedunt, teſtamenta, aliæve exactiones adverſus hæredes, poſthac, a quoquam, prout hactenus factitatum eſt, fiant.

Quod ſi peregrini fuerint, epiſcopus parentis vicem implens, eos mortuos ſeppelliendos curet, eorumque bona omnia ex manibus cujuſcunque recuperare ſtudeat, & equos, aut alia animalia impenſam requirentia, ſi quas reliquerint, vel bona alia, quæ ſervando, ſervari non poſſunt, facilque, & brevi tempore conſumi poſſent, in pecuniam numeratam ſtatim per publicam venditionem plus offerenti faciendam redigat, & apud fidas perſonas deponat, ſi & patronis ipſorum noverit, eorum hæredes perquirere ſtudeat, litteraſque ad epiſcopum ejus Civitatis, mortis & relictorum bonorum, diminutarias mittat, ut ipſi peregrinorum hæredes de morte, & bonis relictis certiores faciat, nec niſi hacita denuum ipſius epiſcopi reſponſione, & non prius, de bonis eorum quicquam diſponat, & ſi hæredes reperti fuerint, bona fide eis teddi omnia jubeat; nullis vero compertis hæredibus, vel non habito reſpondo, aut ſi mortuus cujus fuerit ſciri nequiverit, factis prius publicis proclamationibus primo, ſecundo, & tertio, ut ſi quis hæres ſit, compareat, & ſe talem doceat, alioquin &c. Elapſo demum termino, & nemine comparente, expleto a die elapſi termini hujuſmodi, anno in peregrinis Italicis, & in transalpinis triennio, publico documento inventarii confecto, apud epiſcopalis curiæ Archivium conſervando, mortui bona in pios uſus per manus epiſcopi, & duorum ſeniorum ex capitulo diſtribuantur.

IV. Quod etiam in morte Civium nullis relictis hæredibus ab inteſtato decedentium, anno decurſo factis proclamationibus & aliis elapſis præditis obſervari volumus, & mandamus.

V. In eos qui eccleſiæ ſtatuto ſalutari negligeo, & anno conſeſſi non fuerint, & ſacram Euchariſtiam non ſumpſerint, ſi mori contigerit, procedatur ſervata forma conſtitutionis Innocentii tertii, quæ incipit: *Omnis utriuſque ſexus* &c. alia conſuetudine in contrarium non obſtante.

VI. Nihil exigat epiſcopus pro mortem aliicujus canonici, vel presbyteri.

Et quoniam id ſolum ſupereſſe videtur in hac ſynodo Capuana, ut abſentes damnemus, qui de jure, vel conſuetudine intereſſe debebant, propterea admiſſa excuſatione per reverendiſſimum epiſcopum Iſernienſem facta, habito etiam pro excuſato reverendiſſimo epiſcopo Caſtri, cæteros reliquos omnes (ſi qui fuerint) contumaces declaramus, & uti tales, & pro talibus reputari mandamus & juxta formam canonum, ſervatis iis, quæ ſervanda ſunt, punlendos eſſe decernimus.

Poſtremo decernimus, & mandamus, ut epiſcopi omnes comprovinciales noſtri, teneantur infra tres menſes poſt publicationem præſentium conſtitutionum illas in ſuis dioeceſibus, publicare, obſervare, & obſervari facere, & mandare, omneſque alias conſtitutiones ſacrorum canonum, & ſacri concilii Tridentini rotis viribus ſervent, atque inviolabiliter obſervari mandent, & faciant.

Hæc omnia ſupradicta decreta, ac nonmeriplos in omnibus, & per omnia, arbitrio, judicio, & correctioni SS. D. N. Pii papæ V. ſubjicimus.

ANNO CHRISTI 1569.

ANNO CHRISTI 1569.

ANNO CHRISTI 1573.

SYNODUS FLORENTINA

PROVINCIALIS

PRÆSIDENTE

ANTONIO ALTOVITA

ARCHIEPISCOPO

Anno 1573. habita.

ANTONIUS ALTOVITA

Archiepiscopus Florentinus

Venerab. fratrib. & capitulo metropolitanæ ecclesiæ Florentinæ.

EX edito Florentiæ an. 1574.

Magnopere semper concupivimus, metropolitanam hanc Florentinam ecclesiam, ex qua quamquam indigni ad eam & regendam & gubernandam summa Dei Opt. Max. ut existimamus, voluntate assati sumus, quasi vitem fecundissimam, ramos fecundissimos fructibus onustos in agrum domini late profundere, eosque passim ut copiosissime in cælum tolli. Quare non quidem tepidi excelendæ, & tantandæ dexteritas flagrantes, pusillanimi nolentes labores atque incommoda perpessi sumus, magnifique sumpsimus pectoris, ut muneri nostro fatis aliqua ex parte facium esset, aliquando tandem sanctum synodum provincialem congregemus, quemadmodum & a sacris sanctis generali concilio Tridentino esse nobis imperatum: idque egimus, ut quod constitutum & in reliquas sacras concilii tum generalibus tum provincialibus, quæ majores nostri partim domi, partim foris celebrarunt, & in hac regium urbem Dei Opt. Max. gratia, & catholicum & pium cultu adornarunt, in hac quoque synodo servaretur. Et ut aliissimis & sinum redactus tanquam pro posse. Ut si forte populus atque adeo clerus vel sluppe malitia, vel furbane impulsu, se sua vero cultu sacrorumque canonum disciplina longe abducerent, ea quam redacti, qui qui ingrediuntur, ad perfectam atque absolutam beatitudinem perpetuant. Atque hoc ipsum quod decimus allum est, & affectibus, & re & consilio quodammodo fratrebus nostrum comprovincialibus reverendissimus episcopis, nec non nobis & præsbiteris, & opus & auxilium ad rem totam confirmandam affirmitibus. Itaque vos quamvum quidem pulsumus, & omnes & obtestamur, ut operam detis, ut quicquid Dei Opt. Max. adjuvante a nobis constitutum est, id ex suis studiis & sollicitudine tum a nobis ipsis, tum ab ipso grege, qui sides nostræ commissæ & acceditus est, agendum curetis. Et quoniam incredibilem vestram omnium propensionem erga perfectam hanc ecclesiæ, incredibili nostra cum lætitia atque animi voluptate in eo studio servando constantes, ut speramus & assidue precabimur. Quod ut eveniat, omnium bonorum auctor & princeps Deus ad vestram cæterorumque omnium salutem nobis permittat. Valete.

Datum Florentiæ, idibus decembris MDLXXIII.

DECRETUM

De inchoanda Synodo.

REverendissimi patres, placet ne vobis, ut hodie ad laudem, & gloriam sanctæ, & individuæ Trinitatis, patris, & filii, & Spiritus sancti; ad jovandam & augendam christianæ religionis disciplinam, pro abusibus tollendis, reformandis moribus, corrigendis excessibus, aliisque ex sacris canonibus permissis ftatuendis, provinciale Florentinum concilium incipiat, & incœptum fit?

Responderunt. Placet.

De non præjudicando.

Cum maxime deceat omnia ordine, & ratione fieri, aliorum sacrorum conciliorum, & præsertim Tridentini veligitis inhærendo, hæc sacra synodus in primis statuit, & decrevit, ut qui prior ad episcopalem cignitatem vocatus exiliit, priori loco sedeto, & aliis præcedere debeat. Expresse declarans, quod nulli ob id fiat præjudicium, nullique novum jus acquiratur.

RUB.

ANNO CHRISTI 1573.

RUB. I.

De professione Fidei.

CAP. I.

Ponitur formula professionis fidei.

PRincipio pone professionem fidei, tamquam fundamentum, contra quod portæ inferi non prævalebunt, juxta præscriptam formam Pii Quarti, videlicet.

Credo in unum Deum, Patrem omnipotentem, factorem Cæli & Terræ, visibilium omnium, & invisibilium. Et in unum Dominum Jesum Christum, Filium Dei unigenitum; Et ex Patre natum ante omnia sæcula, Deum de Deo, lumen de lumine, Deum verum de Deo vero. Genitum, non factum, consubstantialem Patri, per quem omnia facta sunt. Qui propter nos homines, & propter nostram salutem descendit de Cælis. Et incarnatus est de Spiritu Sancto, ex Maria Virgine, & homo factus est. Crucifixus etiam pro nobis sub Pontio Pilato, passus, & sepultus est. Et resurrexit tertia die secundum Scripturas. Et ascendit in cælum, sedet ad dexteram Patris. Et iterum venturus est cum gloria judicare vivos, & mortuos, cujus regni non erit finis. Et in Spiritum sanctum, Dominum, & vivificantem; qui ex patre Filioque procedit. Qui cum patre, & Filio simul adoratur, & conglorificatur, qui locutus est per prophetas. Et unam, sanctam, catholicam, & apostolicam ecclesiam. Confiteor unum baptisma in remissionem peccatorum. Et expecto resurrectionem mortuorum; & vitam venturi sæculi. Amen.

CAP. II.

Sacram scripturam juxta interpretationem sanctæ matris ecclesiæ esse intelligendam, & apostolicas traditiones acceptandas.

Apostolicas & ecclesiasticas traditiones, reliquasque ejusdem ecclesiæ observationes, & constitutiones firmissime admittimus, & amplectimur. Item Scripturam sacram juxta eum sensum, quem tenuit, & tenet sancta mater ecclesia, cujus est judicare de vero sensu, & interpretatione sacrarum scripturarum, admittimus; nec eam unquam, nisi juxta unanimem consensum patrum accipiemus, & interpretabimur.

CAP. III.

Septem esse sacramenta novæ legis, & ea gratiam conferre, quorum tria irreiterabilia; quatuor vero minime.

Profitemur quoque septem esse vere, & propie sacramenta novæ legis a Jesu Christo Domino nostro instituta, atque ad salutem humani generis, licet non omnia singulis necessaria: sanctum baptismum, confirmationem, eucharistiam, pœnitentiam, & extremam unctionem, ordinem, & matrimonium; illaque gratiam conferre, & ex his baptismum, confirmationem, & ordinem sine sacrilegio reiterari non posse.

CAP. IV.

Comprobantur ritus ecclesiæ in sacramentorum administratione, et admittuntur quæ de originali, et justificatione a sacrosancta Tridentina Synodo definita fuere.

Receptos quoque, & approbatos ecclesiæ catholicæ ritus in supradictorum omnium sacramentorum solemni administratione recipimus & admittimus omnia, & singula, quæ de peccato originali, & de justificatione in sacrosancta Tridentina synodo definita, & declarata fuerunt, ampliectimur, & recipimus.

CAP. V.

De conversione, & transubstantiatione panis, & vini, in corpus & sanguinem Christi, quæ quidem ritu mirabili operatur.

Profitemur pariter in Missa offerri Deo verum, proprium, & propitiatorium sacrificium pro vivis, et defunctis: atque in sanctissimo eucharistiæ sacramento esse vere, realiter, et substantialiter corpus et sanguinem, una cum anima, et divinitate D. N. Jesu Christi; factamque conversionem totius substantiæ panis in corpus, et totius substantiæ vini in sanguinem, quam conversionem catholica ecclesia transubstantiationem appellat.

CAP. VI.

Sub altera tantum specie veram sacramentum percipi, & quæ ejus ratione ibidem decernat fidelium precibus adjuvari; honorandos, orandos et venerandos esse sanctos.

Fatemur etiam sub altera tantum specie totum, atque integrum Christum, verumque sacramentum sumi. Constanter fatemur purgatorium esse, animasque ibi detentas fidelium suffragiis juvari: similiter et sanctos una cum Christo regnantes, venerandos, atque invocandos esse, eosque orationes Deo pro nobis offerre, atque eorum reliquias esse venerandas.

CAP. VII.

Christi, beatæ Mariæ, cæterorumque imagines esse venerandas.

Firmiter assertimus imagines Christi ac Deiparæ semper Virginis, nec non aliorum sanctorum habendas et retinendas esse, atque eis debitum honorem et veneration em adhibendam.

ANNO CHRISTI 1573.

CAP. VIII.

Ex se patet.

Indulgentiarum etiam poteſtatem a Chriſto in eccleſia relictam fuiſſe, illarumque uſum Chriſtiano populo maxime ſalutarem eſſe affirmamus.

CAP. IX.

Romanam eccleſiam omnium aliarum matrem, ſummumque pontificem eſſe Petri ſucceſſorem.

Sanctam catholicam, & apoſtolicam Romanam eccleſiam omnium eccleſiarum, matrem, & magiſtram agnoſcimus; Romanoque pontifici beati Petri apoſtolorum principis ſucceſſori, ac Jeſu Chriſti vicario veram obedientiam ſpondemus, ac juramus.

CAP. X.

Comprobantur decreta Tridentini Concilii, & reprobantur contraria.

Cætera item omnia a ſacris canonibus, & oecumenicis conciliis, ac præcipue a ſacroſancta Tridentina ſynodo tradita, definita, & declarata indubitanter recipimus, atque profitemur; ſimulque contraria omnia atque hæreſes quaſcunque ab eccleſia damnatas, & rejectas, & anathematizatas, nos pariter damnamus, rejicimus, & anathematizamus.

CAP. XI.

Catholicam fidem ſemper tenendam, docendamque.

Hanc veram catholicam fidem, extra quam nemo ſalvus eſſe poteſt, quam in præſenti ſponte profitemur, & veraciter tenemus; eandem integram & inviolatam B uſque ad extremum vitæ ſpiritum conſtantiſſime, Deo adjuvante, retinere, & confiteri, atque a noſtris ſubditis, vel illis quorum cura ad nos in noſtro munere ſpectabit, teneri, docari, & prædicari, quantum in nos erit curaturos, & ita ſpondemus, vovemus, ac juramus. Sic nos Deus adjuvet, & hæc ſancta Dei evangelia.

CAP. XII.

Beneficia & dignitates obtinentes tenentur dictam fidem profiteri.

Eandem fidei profeſſionem facere teneantur amplius ad dignitates & cathedrales, nec non provinciales & beneficiales quibuſcunque animarum curam habentibus, ad quos intra duos menſes a die adeptæ poſſeſſionis in manibus ejuſdem, vel eo impedito coram ejus generali vicario, ſeu officiali; ſua tamen qui dignitates, & canonici eriam in capitulo fidem profiteantur; aliquin omnes ſupradicti fructus non faciant ſuos; A nec illis poſſeſſio ſuffragetur. Et nihilominus etiam poenis ab epiſcopis ad id omnino præſtandum compelli poſſint; ſi vero cuſpa capituli id differri contigerit, capitulum pro modo culpæ legitime puniatur.

ANNO CHRISTI 1573.

CAP. XIII.

Idem ſervare debent doctorandi, ut doctores legentes, magiſtrique puerorum.

Idem quoque ſervent, qui in poſterum ad doctorales & magiſtrales gradus promovebuntur in ipſo promotionis actu; promori vero intra tempus ab epiſcopo ſtatuendum, puerorum etiam pedagogi, & omnes illi, qui quocunque modo publice vel privatim in propriis aut alienis ædibus, & domiciliis pueros, ſeu quoscunque ætate præditos litteras, aut quaſcunque alias liberales artes, ſeu illarum rudimenta docent, & profitentur.

CAP. XIV.

Norma profeſſionis faciendæ.

Profeſſio vero fidei juxta præſcriptam, formam ſemper fieri debet, adhibitis duobus, vel tribus teſtibus coram notario, qui eam in publicum inſtrumentum redigat, & in librum ad eum tantum uſum comparatum, una cum profitentis ſubſcriptione referat; liber autem in archivio epiſcopali erit diligenter ad perpetuam memoriam aſſervandus.

RUB. II.

De libris prohibitis.

CAP. I.

Quod librorum prohibitorum index ſervetur.

QUantum utilitatis puræ, & catholicæ doctrinæ attulerit index librorum prohibitorum, facile omnibus perſpectum eſſe poteſt; videndum igitur erit epiſcopis, ut regulæ in indice traditæ exquiſite ab omnibus ſerventur.

CAP. II.

Sine epiſcopi licentia, vel inquiſitoris non poſſunt ſuspensi libri, ſub panis in decreto expreſſis, ex impreſſis cum ornamentibus calcaji, et ab auctore ſubſcriptis in primit epiſcopo penaſcentur.

In ipſius locis ars impreſſoria, viget, nemo imprimere per ſe, vel per alium quidquam præſumat, quod epiſcopi, aut inquiſitores accuratam diligentiam, & probationem, quæ gratis dentur, non habuerit. Alioquin juxta noviſſimi Lateranenſis & Tridentini concilii decretum, libris amiſſis, et publice combuſtis anathemati ſubjacebit, et centum aureorum poena, pro dimidia fiſco, & pro altera egenis mo- A nialibus applicata, puniantur; verum impreſſa non prius ex officina prodeant, aut exponantur venalia, quam cum propriis exemplaribus collata fuerint. Demum author ipſe offerat epiſcopo librum impreſſum, ut ſupra collatum, et manu propria ſubſcribat, quo perpetuo epiſcopali archivo cuſtodiri debet.

CAP. III.

Qui libros prohibitos habuerint, quique ſacris abſtinuerint verbis, puniuntur.

Qui libros quavis ratione prohibitos habuerint, ſciant in poenas Bullæ in die Coenæ Domini incurrere; quique ſacræ ſcripturæ verbis ad jocum, aſſentationem, contumeliam, ſuperſtitionem, aut alias profanas indignitates abuuntur, ita & impietatis, & temeritatis poenas debitas epiſcopo dabunt.

RUB. III.

De reliquiis Sanctorum.

CAP. I.

Sanctorum reliquiæ honeſtis locis, decentibuſque ſervantur nec, nec quæſtus gratia offendantur.

POpuli juxta catholicæ, & apoſtolicæ eccleſiæ uſum de reliquiarum honore diligenter inſtruantur, atque illud epiſcopis curæ ſit, ut honeſtiſſimis in locis, ac decentiſſime vaſculis ſervetur, populoque ſola pietatis, non quæſtus gratia, cum ea quæ debet veneratione, & reverentia oſtendantur; nec ita paſſim ſine epiſcopi licentia e vaſculis extrahantur: nam tantum ob devotionem, aut inſpiciendæ, vel tangendæ propoſita debent. Qui temere aliter fecerint, ab epiſcopis ipſis pro modo culpæ poena afficiantur.

RUB. IV.

De ſacris Imaginibus.

CAP. I.

Quales debeant eſſe Imagines, in Eccleſia pingendæ & retinendæ.

MAximam his calamitoſis temporibus epiſcopi debent diligentiam adhibere in imaginibus habendis & retinendis, ita quæ prohiberi omnino, ne infolita aliqua, aut inſolito modo pingatur, ſculpatur, aut B apponatur, præſertim in eccleſiis, aut aliis religioſis, piis, ac etiam publicis locis, ni-hilque in eis indecorum, obſcenum, profanumque habitu, vultu, ac tota effigie conſpiciatur; quo fidelium mentes, aut oculi offendi poſſint: ſed tales ille ſint, quibus ſpectandis pietas excitetur, quæque ab exemplari ſuo ex probata ab eccleſia conſuetudine minime aberrent.

ANNO CHRISTI 1573.

CAP. II.

Pictores, & ſculptores ſine expreſſa ſui epiſcopi licentia imagines in eccleſiis, & aliis locis pias & publicis non pingnant; et epiſcoporum auctoritas circa ſuctas.

Caveant etiam pictores, ſculptores, ac quicunque artifices, & qui imagines facta effingendas curabunt, ut ſine expreſſa epiſcoporum licentia, in eccleſiis, aliiſque piis locis ac etiam publicis eas nullo modo ponant; & ſi quæ hactenus poſitæ ſunt, eas epiſcopi deferri, emendari, amoveri, vel mutari etiam ex officio quam primum jubeant, eorum ſumptibus quorum intereſt, ac poenis contra contumaces imponendis.

CAP. III.

Sanctorum imagines, in locis immundis deleantur, & de eorum veneratione.

Atque ut verus cultus, honorque ſacris imaginibus exhibeatur, prohibuit, ne imagines tam ſalutiferæ crucis, quam beatiſſimæ Virginis, & omnium Sanctorum, aut immundis, & contemptibilibus locis, ſive in pavimentis poſt hac collocentur, & colloc:tæ deleantur; inobedientes autem poenas ſuam ſtatuendas ab epiſcopis; qui etiam debunt operam, ut ſerius doceatur populus nullam in illis divinitatem, aut virtutem ineſſe, unde colantur; nihil ab eis petendum, aut ſperandum tamquam ſimulacris; ſed venerationem quæ ſit ipſa exeitamur, & fiduciam ad veram imaginum referant prototypa. Ut dum eas oſculamur, dum reverenter procumbimus, Chriſtum adoremus, & Sanctos quos ſanctos ejus veneremur, quos effigies illæ repræſentant.

RUB. II.

De repreſentationibus tollendis.

CAP. IV.

NUlli clerico ſeculari, aut regulari, nec laico, aut quibuvis perſonis liceat in poſterum Paſſionem D. N. Jeſu Chriſti, ſacras hiſtorias aut geſta Sanctorum, ullo modo repræſentare, niſi de licentia epiſcopi in ſcripris gratis obtempta; qui prout expedire judicaverit, efficiet, ut multa que in illis abſoibus contra ſanctorum partum, & antiquam eccleſiæ conſuetudinem introducta ſunt, omnino tollantur.

RUB.

ANNO CHRISTI 1573.

RUB. VI.

De miraculis.

CAP. VI.

Quid in novorum miraculorum comprobatione faciendum.

EPiscopi in novis miraculis theologos, & alios pios ac peritos viros consulant; populorum concursus & acclamationes prohibeant, donec rei veritas legitime comprobetur; ne temere falsa pro veris, & incerta pro certis aliqua episcopi negligentia recipiantur; ita tamen ut populi devotioni quantum catholicæ fidei ratio patitur, provideatur, falsorum autem miraculorum auctoribus graviffimæ ab epifcopis poenæ irrogandæ erunt.

RUB. VII.

De magicis artibus, divinationibus, incantationibusque tollendis.

CAP. I.

Clericorum, nobilium sæcularium, mulierum magicam artem sectantium poena.

MAgi, arioli, venefici, fortilegi, atque alii hujus generis fatellites, ac ministri Sathanæ eo miserorum hominum, menses deducentur, ut relicto Deo suo Creatore, pro recuperanda valetudine, rebus deperditis, tempestatibus arcendis, atque aliis negotiis ad opem, & subsidium Dæmonum confugiant; qui cumque igitur sive verbis, sive notis, cantionibus, characteribus, ligaturis, aut alio quocumque modo, maleficam, fortilegam, venificam artem profiteri, & colere repertus fuerit, si clericus etiam quacumque dignitate præditus, omnibus beneficiis privatus, quibuscumque inde vinculis conjiciatur. Relapsus autem tamquam incorrigibilis, & apostata, curiæ seculari tradatur, legitimis fuppliciis afficiendus. Si vero laicus, & nobilis fuerit, ducentorum aureorum poena, pro dimidia Fisco, & aliena egenis monialibus applicata, mulctetur; ignobilis autem turpitudine dehonestatus, vel ad tempus, aut ad carceres, aut in exilium relegetur. Mulieres illic maleficæ, venefice, aut fortilegæ ejusmodi, aut membri debilitationem, aut infanabilem aegritudinem attulerint, puerofque fatellanerint, aut aliquo modo diabolicæ filius artis fuspectæ, vel diffamatæ fuerint, & turpitudinis, & carceris, & exilii poena ab epifcopis mulctentur.

CAP. II.

Pœna confugientium ad auxilium, et consilium ipsorum.

Confugientes vero pro quacumque occasione ad homines fortilegos, & maleficos, nec non qui consugiendi, aut eos consulendi auctores fuerint; ac præterea vanis, ac superstitiosis obfervationibus, & divinationibus deditos graviffime ab epifcopo puniendos esse decrevit. Et omnes tam clerici quam laici alias etiam poenas incurrant, tam a jure communi, quam a novissimo Lateranensi concilio sanctas.

CAP. III.

Poena clericorum sine licentia ordinarii exorcismos exercisf. adhibentium.

Nulli clerico sæculari, aut regulari liceat in impofterum exorcismis exorcismum adhibere, nisi de licentia ordinarii in scriptis habita; & tunc eum summa reverentia, & devotione, & in ecclesiis, seu saltem coram pluribus honestis personis, hujusmodi religiosum opus perficiatur; transgressores autem carcere atque aliis ab epifcopis animadvertionibus puniantur.

RUB. VIII.

De Judæis.

CAP. I.

Judæi festivis diebus a negotiis abstineant, et ante resurrectionis Pascha per triduum in eorum domibus relegentur.

INgentes Deo & serenissimis principibus nostris gratias habendas esse agnoscit hæc sacra synodus; quod eorum pietate ac religionis studio effectum sit, ut Judæica pravitas in commercio, negotiis, ac omnibus aliis actionibus intra terminos ac ecclesiæ permissos coerceatur. Tamen pro eo nostro, admonendos omnes fideles esse censuit de iis, quæ a sacris canonibus circa hujusmodi observantiam Christi fidelibus sunt præcipue interdicta. Judæis igitur non liceat diebus festivis ab ecclesia receptis operari, aut quocunque modo negotiari, aut aliquid quidquam agere a sanctorum temporum veneratione alienum, extra ipsa loci eis ad habendum specialiter assignati; & præsertim tribus ante pascha, adeo ut eo tempore neque ex propriis domibus exire possint, & inobedientes pecuniariis fisco applicandas, & corporalis poenas severissime ab epifcopis plectantur.

CAP. II.

Christiani aliquod ministerium non impendant Judæis et eorum familiaritates effugiant.

Sed ne libera serviat ancillæ, ac in Judæorum abominationem expresse sanctum est, ut christiani nullo servitutis genere Judæis se addicant, non obstrictiandi, laciandi, educandi, aut alicujus alterius ministerii eis opera præstent, sed & eorum medicus, & cibis uti, & efculenta, & poculenta ab eis emere, & tandem iocietates, conjunctiones, nimias familiaritates, cum eis habere omninocaveant, & qui non paruerint, in excommunicationem incidere præter poenas a sacris canonibus statutas.

ANNO CHRISTI 1573.

RUB. IX.

De hæreticis.

CAP. I.

Prohibentur tam publice, quam privata disputationes cum fidei tangentes.

EPiscopi singulare, ac maximum studium in eo potissimum impendere debent, ne ipsis dormientibus inimicus homo prava hæresum semina, dodtrinæque, ac morum corruptionem disseminare, aut interserere valeat. Idcirco rudiem maxime ac præsertim fuspectorum conventus, imperitorumque, atque idiotarum, de his quæ ad fidem spectant, tam publicas, quam privatas disceptationes, ac sermones, cæteraque hujusmodi periculosas occasiones prohibeant, ac penitus tollant.

CAP. II.

Inquisitur contra suspectos hæretic. pravit.

Sedulo præterea dent operam inquirendis hæreticis, aut eo nomine suspectis, ut inventos de fide ovili confinxerint exterminent; parati etiam, si opus fuerit, hac de causa sanguinem animamque profundere. Quos Deo gratos, & ovibus fuis in ubertas in universo suo munere efficere nihil gratius.

RUB. X.

De blasphemis.

CAP. I.

Pœna contra blasphemantes, et executio constitutionis Pii V.

BLasphemia (celus adeo detestabile est, ut sacræ literæ abhorrentes nomen maledictionis, quo blasphemia exprimi solet, in benedictionis, nomen aliquando convertant; ad obstruendam igitur blasphemiarum ora poenarum, & fuppliciorum terror adhibitus, & audus est a fel. rec. Pii V. novissima constitutione. Quæ poenæ, & fupplicia epifcopi ftudio debent a parochis perfæpe ad populi memoriam renovari. Ideoque omnibus notum fit, quod delinquentes, juxta tenorem dictæ constitutionis, pro modo culpæ, & personarum qualitate, sine ullaremissione sunt omnino ab epifcopis puniendi. Qui si in executione negligentes fuerint, sciant se in proximo provinciali concilio hujus negligentiæ rationem reddituros.

CAP. II.

Sæculares judices adhortantur contra hujusmodi sceleratissime procedere, eorumque conversatio fugienda, et incarcerationem nomina episcopo deferantur.

Magistratus quoque sæculares vehementer hortatur, ut contra blasphemos severissime procedant, ad hoc ut indulgentiam proximi Lateranensis concilii consequi possint; itemque omnes Christi fideles in Deum obtestantur, ut non folum a blasphemorum familiaritate abstineant, sed etiam ut quos incorrigibiles reperiunt, eorum nomina ad epifcopos deferant.

CAP. III.

Episcopi societatem nominis Dei instituant.

Atque ut nihil prorsus omittatur; quod ad exterminationem tam atrocis peccati conducere possit, epifcopi in suis civitatibus, & dioecesibus societates nominis Dei (ubi non sunt) quam primum instituant, ea norma, regula, & indulgentiis propositis, quæ in bulla fel. rec. Pii Quarti continentur.

RUB. XI.

De festorum dierum cultu, & observatione.

CAP. I.

Festivi dies observentur, et tempora eorum celebrationi dicant comedias, jocularitates, et id genus alia.

FEstorum dierum cultus facile hominem adducere potest ad reliqua legis poræ. Decepta fervanda. Idcirco Epifcopi magnam diligentiam adhibeant, ut facri dies ecclesiæ præcepto, vel loci consuetudine observandi nullo modo, in suis civitatibus, vel dioecesibus violentur; quinimo ita populi inftituantur, ut ecclesias frequentent, missæ celebrationi, ac divinis officiis reverenter interfint, teroique ad colendum Deum & verbis, & opere se transferant. Atque dum divina celebrantur circulatores, præstigiatores, comodiæ, & alia hujus generis prohibentur, aut nisi hæc, aut instrumenta in publicis, vel quafi publicis locis ea ratione, seu falutationes, ludos, choreas, & alia nugarum leritamenta exercere, sub poenis epifcoporum arbitrio imponendis, quæ in pauperum usus erogentur.

CAP. II.

Rustici, et omnes a negotiis, et mercatibus, ac officiis inhandis, abstinenant.

Omnes vero a quibuscunque illicitis, & ser-

ANNO CHRISTI 1573.

fervilibus operibus, judiciorum agitationibus, emptoriis, nundinis, aliisque mercatoriis conventibus exercendis quocunque nomine nuncupentur, abstineant; & maxime rudici, qui in hoc ferie delinquunt, nisi festi, aut imminentis alicujus periculi causa: convocationes etiam, quæ consilia vocant, si necessitas urget, post vesperas tantum, dummodo non in ecclesiis, fieri permittantur, sed & ejusdem, & pocularia venundari possunt, si tamen in ecclesiarum atriis id non fiat.

SESSIO SECUNDA.

Celebrata die VIII. Aprilis MDLXXIII.

RUB. XII.

De sacrosanctis ecclesiis.

CAP. I.

Prohibentur desambulationes, nugæ, et negotiationes in ecclesia.

QUando ecclesias, quæ sunt orationi tantum destinatæ, a cultu, & honore fidelem non reverentur; consequens est, ut veniens Salvator noster iratus, & flagellis, & funiculis, e domo Patris sui ejiciat; & propereus nemini liceat, dum sacra fiunt, ac divina celebrantur, vive prædicatur verbum Dei, in ecclesiis deambulare, vociferari, nugari, negotiari, aut aliquid irreverenter agere, neque eo tempore capitula cathedralium, aut collegiatarum ecclesiarum congregare.

CAP. II.

Ne judiciales actus, colloquia cum suspectis mulieribus, nec commessationes fiant, nec hastata arma, & id genere alia deferantur in ecclesia.

Cavent etiam omnes ne ita fiant in ecclesiis, aut advecti sedeant, ut reverentiæ, quæ sacrosanctæ eucharistiæ sacramento debetur, ullus injuria fiat. Non judicia exerceantur, non cum mulieribus suspectis colloquia habeantur, non commessationes, aut comporationes fiant, nihil in porticibus, atriis, vel vestibulis aliquid venale, etiam ad usum sacrificii, vel ecclesiæ exponatur; ballistæ, scloperæ, aut hastata arma in ecclesiis non deferantur.

CAP. III.

Mendici in ecclesiis non possint petere eleemosynas, dum divina celebrantur, præter monialium egentes et hoc post communionem sacerdotis.

Illud quoque prohibetur expresse, ne in ecclesiis quibuscunque etiam regularium, pauperes vhr mendici, ad petendas eleemosynas per ecclesiam vagentur; inter Missarum solemnia, aut dum divina celebrantur, exceptis illis locorum monialium, & aliorum locorum ministris, qui capitulas circumferunt; eisque non aliter permittum ist, nisi de licentia episcopi, & post quam sacerdos in missa communicaverit, eleemosinas petere; & qui omnibus in ecclesiarum honoribus supra statutis non parueriint, cujuscunque qualitatis, & dignitatis, etiam regulares præter poenas in bulla sel. rec. Pii Quinti sanctas, pro modo culpæ, ab episcopis gravissime puniantur.

RUB. XIII.

De immunitatibus ecclesiarum.

CAP. I.

Confidit per serenissimos principes tuendam esse libertatem ecclesiæ.

TRidentini concilii hortationes, quibus universis christianis omnibus populorum dominis ecclesiarum defensionem, ac immunitates enixe commendat, quam alte in serenissimorum principum Etruriæ mentes fixæ sint, quotidiana catholicæ fidei propagatio, ac erga ecclesiasticos vivos, ac locata pia & religiosa veneratio, ac beneficentia locupletissime testimonia. Quare dubitandum nullo pacto videtur, quin ibi ipsi constantissime (ut semper fecerunt) juraturistini, Cui debitus Deo cultus, ac ministris, & negotiorum ejus dispensatoribus, legitimus honor exhibeatur; nec permittuti, ut officiales, magistratus, aliive eorum administrationi constituti ecclesiasticam jurisdictionem, & libertatem divinis, & humanis legibus sancitam ulla ex parte violent impune, utpote qui ubrequentissimi ecclesiæ filii, fautoresque pontificum, ac omnium pontificum, ac omnium pontificiarum constitutionum, ac decretorum conciliarium observantissimi semper fuerunt.

CAP. II.

Prohibet ne in locis vicinis monasteriis, & ecclesiis habeant mulieres inhonestæ, & ne tabernæ, & balneæ aperiantur.

Atque, ut jam Florentinis municipalibus legibus laudabiliter statutum est, ut theatra, & tabernæ domordin vario maneæ habeantur, præsertim in quibus Deo dicatæ virgines perpetuo habitant: eodem modo interdicitur, ne feminæ publicæ inhonestæ viventes, nec ducentis cubitis prope monasteria monialium, nec centum propositis, aut ingressus ecclesiarum domicilium habeant. Quod si intra ea spatia ipsæ habitaverint, Eaureis quindecim fisco meistentur; eandemque poenam fubeant, quicunque sine episcopi licentia exaporiarias, tabernas, aut thermas, sive balnea in eodem ambitu habuerint; quique ad eos usus domos, aut habitacula polluerint.

CAP.

ANNO CHRISTI 1573.

CAP. III.

Declaratur quæ loca extra ecclesiam sint immunia.

Et si jure unicuique ecclesiæ id immunitatis concessum videatur, ut confugientibus ad eas per reginta passuum circuitum fecuritatem præstet; quia tamen propter locorum angustiam, aut ecclesiarum frequentiam Florentiæ eorum fere immunitas civitatem occuparet, unde & justitiæ vinculum nimis dissolveretur; declarandum visum est, ea tantum loca circa ecclesias immunia esse, quæ notabili aliquo signo, a publicis vils caterisque profanis locis in præsidia civitatæ Florentiæ distinguuntur; in reliquis autem locis extra civitatem juris com- munis privilegia remanent.

CAP. IV.

Cessantes sint securi in locis religiosis a capturis, sed non clerici.

Fugitivi vero, qui Florentiæ, jure municipali, cessantes nominantur, in ecclesiis, aut religiosis procul dubio prosegi debent ea capturis, qua quidem immunitate minime frui possunt ill in domibus, in quibus debitores ipsi, vel alii non fervientes ecclesiæ, ivre tamen, ita gratis inhabitant; sciant tamen clerici quod intra domum ecclesiæ, & locos ei adjacentes nullo modo se præsidia liberare, & immunitate tueri possunt; quominus in omnibus episcopi judicio, & executioni contra eos commissæ subjaceant.

RUB. XLV.

De ecclesiæ reparandis, aut unieudis.

CAP. I.

Uniones ex necessitate etiam invitis dominis fiere de parochialibus, nisi patroni, vel alii ecclesiarum ædemnatores provideant.

PArochiales ecclesiæ, quæ ita tenuis redditus sunt, ut necessario pro ædificiis tuendis, aliendo rectore, ac aliis cultui divino opportunis sumptus non sufficiat, nec aliter ministri eisdem provideri possit, episcopi habita vicinitate, ac frequentiæ parochialorum ratione, servatoque concilii Tridentini decretis præscripta forma, aliis unianr parochialibus. Quod si jus patronatus, aut præsentandi in eis habentes contradixerint; & ad episcopi mandatum supradictis necessitatibus congrue consulere noluerint, audiantur; sin autem aut recusaverint, aut contempserint, episcopi ipsis patronis etiam invitis dictas uniones facere nullo pacto differant: Nisi alii sint, qui religione aut pietate dicti proprtis bonis velint, & ecclesiæ ruinas facere, & reddituu ea augere, ut rectoris sublentationem; ac aliis necessariis sumptibus satis fit, servaris solemnitatibus, ac vocatis vocandis.

Et hi juris patronatus, aut præsentandi

ANNO CHRISTI 1573.

partem pro rata in perpetuum acquirant, A facta justa omnium ecclesiæ bonorum æstimatione eorum, quæ ipsi in dotem, & infauriarionem contulerint, reliqua parte in quolibet præditorum casuum refervata prefatis patronis, qui ter ab episcopo moniti instaurare, ac dotem supplere ipsi neglexerint.

CAP. II.

Dirruit ecclesiæ providentur, & quomodo.

Ecclesias non curatas ferme collapsas episcopi instaurandas curent, aut oratoria, ibidem erigendo, vel si id non videbitur expedire, in alias transferant ecclesias, ubi sub titulis sanctorum, seu sanctarum, quibus antea ecclesiæ dicatæ erant, altaria conftruantur, & pro reddituum quantitate divinus ibi cultus instituatur, ita tamen, ut in aræa dirutæ ecclesiæ signum crucis erectum semper appareat.

CAP. III.

Unionem literas ab omni quadrantia, episcopi videant, & judicent.

Qui beneficia tenent, non ante annos XL. natis, infra tempus ab episcopo præscribendum, unionum literas ordinarias exhibeant, quæ nr cognita decernent, quæ per furreptionem, vel obreptionem impetratæ, & obtentæ fuerint fint habendæ, ut dicti Tridentini concilii decreti statuitur: quorumcumque etiam poenæ innovantur.

RUB. XV.

De ecclesiis cathedrali vacante.

CAP. I.

Ecclesia cathedrali vacante, quid sit exequendum.

CUm primum aliquam cathedralem ecclesiam Deo disponente vacare contigerit, pastoris defuncti exequiæ ea qua decet pietate per totam dioeceim celebrantur, & assidue publicæ, & privatæ supplicationes fiant, in quibus universus clerus humiliter, ac religiosissime a Deo petat orbato gregi pastorem, qui ad tanti ministerii munus idoneus, & aptus esse possit.

CAP. I.

Mortuo episcopo a capitulo constituantur vicarii, & œconomi.

Post obitum vero episcopi capitulum infra octo dies vicarium constituat, vel existentem confirmet, qui sit doctor, vel licentiatus in jure canonico, vel alias quinquennii fieri poterit idoneus; atque item ubi fructuum percipiendorum ei munus incumbit, capitulum unum, vel plures œconomos decernat, qui rerum temporalium curam gerant, & episcopo futuro rationem reddant; quod item facere teneatur vicarius, officialis, & alius quilibet administrator;

ANNO CHRISTI 1573.

tor. qui fede vacante, a capitulo, vel ab aliis constituti fuerint; quod si capitulum in præmissis negligens fuerit, ad metropolitanum, si comprovincialis ecclesia fuerit, & si non, ad quemcumque archiepiscopum ex provincia proximum, & propinquiorem episcopum in exempta hujusmodi deputatio devolvatur.

RUB. XVI.

CAP. I.

Forma præscribenda inquisitionis de episcopo promovendo.

Qualitates episcopi promovendi, & forma servanda in examine, & aliis requisitis.

QUi aliis præest, ea vitæ, morum, & scientiæ excellentia fulgere debet, ut merito a sancta Tridentina synodo præcipiatur, & exactissimam de qualitatibus præscriberdum cathedralibus ecclesiis inquisitionem effe faciendam, & ejus inquisitionis formam in concilio provinciali esse præscribendam; ficirco hæc sacra synodus insistentiam examinis formulam a sanctissimo D. N. comprobandam proponit, videlicet.

An legitimis natalibus, & ex catholicis parentibus ortus.

Quibus in locis, & quomodo fuerit educatus.

An triginta annis major sit.

Quæ conversatio vitæ; & fama ejus a pluribus annis fuerit.

An sit criminosus, bigamus, vel apostata.

An publicam pœnitentiam egerit.

An sanæ mentis, & domui sue bene præpositus.

Item quam modestiam, prudentiam, & obedientiam, continentiam, & alias virtutes in actionibus suis ostenderit.

Deinde a quo tempore sacris ordinibus sit initiatus, & an in eis per sex menses saltem antea fit constitutus.

An sit in universitate studiorum magister, sive doctor, aut licentiatus in sacra theologia, vel jure canonico merito promotus, aut publico Academiæ testimonio ad alios docendos idoneus ostendatur; eique declarandus, vel locus unus ex novo vel veteri Testamento, aut ex sententiis Theologicis, ex decretalibus, aut decreto proponatur, ita ut propositionem etiam disputando tam in theologia, quam in jure canonico tueatur, absoluto vero hoc examine ab eo, qui a sanctissimo D.N. hoc onus demandatus fuerit, & probatis omnibus suprascriptis, per quinque saltem testes omni exceptione majores, publicum fiat instrumentum, quod una cum ipsius promovendi fidei professione ad summum pontificem obsignatum quam primum fideliter transmittatur.

RUB. XVII.

CAP. I.

De dignitatibus, & canonicis.

Quales esse debeant canonici assumendi.

EPiscopi summopere studeant, ut ad quascumque ecclesiarum dignitates, & canonicatus ii adsumantur, qui & ipsis operæ, & officiis præsto sint, & morum, integritate, doctrina, & vitæ exemplo efficiant, ut merito eorum cœtus ecclesiarum senatus dici possit.

CAP. II.

Quæ sint partes, & officia canonicorum.

In dignitatibus aut canonicatibus constituti, cæterique ecclesiarum servituti addicti, statis horis arctare divinis adsint officiis; non tunc vagentur per ecclesias, neve a choro discedant, nisi precibus absolutis, aut aliqua compulsi necessitate; in choro propriis quique locis considerent, concenti voce, & corde psallant; simul omnes debitis opportunitatibus adfurgant, sedeant, genua flectant, capita deorsum, & nihil alienum divinis inferant, privatum officium non recitent; literas non legant, non obstrepant, non colloquantur: si vero aliqui in his offendentur, quos percipiunt essent, distributionibus careant; alteretque pro culpæ gravitate corripiantur.

CAP. III.

Ut habentes etiam solam præbendam, essium curæ, & officiis sint obstricti, & alia tres menses non absint sub pœna.

Omnes dignitates, & canonici tam cathedralium quam collegiatarum, teneantur omnino secundum ecclesiæ consuetudinem in suis ecclesiis deservire. Quod decretum etiam illos comprehendat, qui præbendam tantum habent, adeo ut putent se ad hoc servitium minime obligatos esse: hoc exprefse declarans, quod non liceat vigore cujuscumque privilegii, aut consuetudinis ultra tres menses ab eisdem ecclesiis quibibet anno abesse; alioquin primo anno privetur antuiquisque dimidia parte fructuum, quos ratione etiam præbendæ ac residentiæ fecit suos. Quod si iterum eadem usus fuerit negligentia, privetur omnibus fructibus quos eodem anno habere fuerit; ecclesiæque vero contumacia, episcopi contra eos juxta sacrorum canonum constitutiones procedant.

CAP. IV.

Eorum habitus, fit conformis.

In choro autem omnes dignitates, & canonici eam cathedralium, quam collegiatarum conformare se in habitu, in processionibus, funeralibus, omnibusque aliis ecclesiasticis functionibus, nisi aliquis proprium habitum prætendat, quod intra tres menses episcopo probare debeat. Contrafacientes vero distributionibus careant illius diei, ac etiam arbitrio episcopi puniantur.

CAP. V.

Ad episcopum una cum duobus e capitulo spectant ordinationes, & reparationes chori, & aliorum ad genera.

Reliqua hic non memorata, quæ ad divini cultus institutionem, aut reparationem, ad chori legem, & ordinem, aliorumque ministrorum conformationem pertinent, episcopi duobus e capitulo in consilium vocatis, ut præcipit eadem Tridentina synodus, pro ecclesiarum conditione adimplere studeant.

RUB. XVIII.

De celebratione Missarum.

IN sacrosancto Missæ sacrificio juxta fidei catholicæ Tridentini præscriptum diligenter episcopi infrascripta servanda, & cavenda curabunt.

CAP. I.

Quæ sint servanda in sacrificio Missæ, & quod peculiares sacræ mensæ, seu simplex beneficium obtinentes juxta modum Rom. Brev. divinum officium recitent.

Omnes qui ecclesiarie beneficiati, etiam regulares, qui Romanis missali utuntur, ab omnibus in dicti missalis formula præscriptis ceremoniis, ac ritibus omnino, & ad unguem conveniant; officium etiam divinum juxta morem Romanæ Curiæ recitent, & quicumque sacris initiati, aut beneficium etiam simplex obtinentes horarias preces pernetermittere, his poenis puniantur, quæ in Lateranensi concilio, & in bulla Sanctæ Pii, Papæ V. sancitæ sunt.

CAP. II.

Peregrini clerici, & diversæ diœceseos, non possint sacrificium missæ celebrare, nisi sint testimonialibus literis muniti.

Presbyteris alienæ diœceseis nullo modo missæ celebrandæ in suis ecclesiis licentiam episcopus concedat, nisi propriis ordinarii testimonialibus literis habeant, adeo exacte ut, quibus pro locorum, unde adveniunt, distantia fides adhiberi possit. Quod si vexillatæ fallitatem perceperit, illique affirmant, aliis se in locis commorasse, non antea ad celebrandum admittant, quam illorum locorum quo diverterunt testimonio, eorum mores, ac vita probata fuerint.

ANNO CHRISTI 1573.

CAP. III.

Quid agendum sit sacerdoti ante celebrationem.

Sacerdotes antequam accedant ad altare, missam accurate prævideant, hujus sacræ synodi auctoritate XL. dierum indulgentiam, quam illa modo concedit, consecuturi: monentur præterea in Domino, ut studeant quæ Jesu sint, præferim omnem canonis rationem plene intelligere, quæ ignorare eorum est officio maxime indignum.

CAP. IV.

Celebraturi, & indusi aliquem non adloquantur, nec interrium in altari teneant.

Sacris porro vestibus induti neminem ipsi adloquantur, aut audiant adloquentem; mentemque & oculos, quam fieri poterit, averantur ab his, quæ ad ullam distrahere possint: nullum ad capitis, aliarumve membri regumentum, aliudve id generis in altari locorum, neque ab offertorio, usque quo oblationem sumpserint, etiam sub irreo tegantur, atque de altari nihil amoveatur nisi cota missa completa; quod ut diligentissime fiat, episcopi operam dabunt.

CAP. V.

Confecto, & congruo tempore missa celebranda, nullius privatis habito respectu.

Omnibus etiam sacerdotibus præcipitur, ut nullius privati causa horam missæ populariibus suis accommodam, aut anticipent, aut differant. Neque in ea, aut conciones, aut alia quæ diei officium aut festi celebritas expostet, præterentur: nec missam inchoatam advenienie aliquo expectent, nec ad altare expedent, aut alia ratione contra rei factæ decorum, aut populi utilitatem alicui obsequium præstent. Quod si quis ante tot monitos ad aliquid prædictorum manis aut metu adegerit, siquidem clericus beneficium obtinens, eo ipso illo privatus exsitat; non habens, ad obtinendum inhabilis redditur; si vero laicus fuerit excommunicetur, atque ecclesiastici feudis ac emphiteusis incapax fit; sacerdos autem sponte hujus decreti violator pro culpæ gravitate ab episcopo puniatur.

CAP. VI.

In sociietatibus secularium non celebretur missa diebus festivis, antequam parochus suum absolverit sub pœna.

Prohiberur quoque ut dominicis, & festivis diebus in confraternitatibus, & sodalitatibus laicorum quocunque nomine nuncupatis missæ celebrentur, antequam parochus in sua ecclesia, in cujus parochia illa.

ANNO CHRISTI 1573.

illa societas sita est, missam absolvent; a aliosque gubernatores, syndici, & alii diœcesanorum locorum ministri, si correcti non paruerint; & poenis, & censuris ad obtinendum omnino cogantur. Et facerdotes etiam, tam seculares, quam regulares per duos menses a divinis suspensionem incurrant, quoties eo tempore in dictis locis celebraverint.

CAP. VII.

Nec ante auroram, nec post meridiem, nec bis in die celebretur sub poena.

Missa ante auroram, nec post meridiem, nisi ex legitima causa, & pro tempore, celebretur. Et facerdos qui contrafecerit, & B qui bis in die celebraverit, a ministerio altaris per biennium suspensus esse intelligatur, & gravi etiam ab episcopo animadversione afficiatur.

CAP. VIII.

Anniversaria in rusticanis ecclesiis quibusdam anni temporibus ne fiant.

Anniversaria defunctorum officia in rusticanis ecclesiis nullo modo fiant, a die dominice passionis, usque ad completam octavam resurrectionis: nec parochi propterea ovium suarum eo tempore necessariam cu C ram deserant, transgressoresque; ordinarii judicio poenis luant. Convocationis autem missa, quæ populi dicitur, & officio conformis, in cathedrali. us, & collegiatis ecclesiis nullo unquam tempore præmittatur.

CAP. IX.

Parochi dictos festivitis propriis vices ne deserant, nec ann. vel quotidianas dicant.

Episcopi vetent, ne parochi dominicis, aut aliis festivis diebus ad alienas ecclesias quocunque prætextu convolantes, missis populi D rem suos defraudent; quin etiam his diebus anniversarias, aut votivas missas celebrare caveant. Quare ita hæc disponant, ut parochianorum & ecclesiarum simul ratio habeatur, poenis quæ sibi videbuntur impositis.

CAP. X.

Altaria indotata destentur, & curentur, & ponitur forma altarium portatilis.

Altaria, quibus est dos constituta, cogantur eorum rectores recte curare, & quæ dote carent, ante a constructionem, seu ac- E cum successoribus, pro dignitate instaurentur, exornentur, aut amoveantur. Portatile vero altare ex latitudine, & longitudine habeatur, ut calicem, & hostiam sufficiens, commode, ac fine periculo excipere possit, ac tripli, ut debet, velamine contegatur, quique forma ab episcopis pro vasis in eo locandi, magnitudine præscribatur, & non parentes, contra arbitratu pœnis mul- F

CAP. XI.

Prohibentur mercedes & munera in missis notis, ac præcipitur examinatio ab episcopo de futuro sacerdote.

Tridentinæ synodi auctoritate prohibeant episcopi quoscunque etiam exempros a quibuscunque mercedum conditionibus, pactis, acceptationibus munerum in novis missis, & earum, quæ publice oblationes dicuntur, nec non ab omnibus imporitutis & illiberalibus exactionibus pœnis quam posstulationibus, aliisque ejusmodi, quæ a symoniæ labe, aut certe turpi quæstu non longe absunt. Nullus etiam ad novæ missæ celebrationem admittatur, nisi prius facere ab illis, quos episcopus ad id deligendos, examinatus, qui autem in iis deligentia, per sex menses ipso jure ab altaris ministerio sint suspensi, & episcopi arbitrio puniatur.

CAP. XII.

Puniantur qui in privatis locis celebrant.

Quam poenam etiam incurrat sacerdos, qui in privatis ædibus, aut alio in loco præterquam in ecclesiis, aut oratoriis divino cultui dedicatis, ac ab episcopo designatis seu visitatis, missam audeat celebrare.

RUB. XIX.

De prædicatione verbi Dei.

CAP. I.

Admonet episcopos ad prædicationis munus, vel ad eligendos idoneos virros ipsis impediis, & parochi singulis festivitatibus, & in quadrag. & adventu, prædicent; aliter eorum impositi alter satisfaciat.

QUoniam prædicandi munus ab apostolo omnibus pastoralibus munis longe, præcerur, fyndous episcopos etiam per vifcera D.N. horratur, ut in hanc curam toto animo incumbant, atque ipfi oves fuas verbi divini prædicatione paſcere non prætermittant; quod fi legitime impediti fuerint, idoneos viros eligant, qui hoc munus diligentiffime præſtent: idem etiam fieri curent a parochis omnibus dominicis & folemnibus diebus; tempore autem jejuniorum, quadrageſimæ, & adventus Domini quotidie, vel ſaltem iis diebus, quibus epiſcopi ipſi expedire duxerint; parochis vero impeditis, per alios impenſis eorum, qui eas præſtare tenentur, vel ſolentes, deputandos in civitate, aut quacumque parte diœceſis, prædicandi munus experiri epiſcopi curent. Illud tamen ſemper parochi ſibi propoſitum habeant, quod E ves ſibi ad paſcendum commiſſæ magis paſtoris ſimplicitate, & caritate, quam alienum alterius, & expoſitioni doctrinis & eruditi peteſtibus

ANNO CHRISTI 1573.

CAP. II.

Idem statuitur contra, exemptos, parochiales obtinentes.

In parochialibus quoque ab epiſcopi juriſdictione quavis ratione exemptis, aut alicui monaſterio, congregationi aut hoſpitali etiam extra diœceſim exiſtenti, annexis, vel unitis, modo re ipſa in diœceſi ſint, per cenſuras eccleſiaſticas, & alias eorum arbitrio poenas, ac etiam omnia remedia a ſacrofancto concilio Tridentino ſtatuta epiſcopi providean, ut ſupradictis temporibus fideles populus pabulo cæleſtis doctrinæ, & verbo vitæ nutriatur per prædicatores ab epiſcopis ipſis eorum impenſis, qui dictarum eccleſiarum fructus percipiunt, deputandos.

CAP. III.

Quod regulares absque ipsi episcopi beneditionem non prædicent etiam in propria ecclesia, & interdicitur prædicatio regularibus extra claustrum monasterium.

Memineerint regulares, quod, niſi ad petendam benedictionem coram epiſcopis ſe prius perſonaliter præſentaverint, nullo modo in eccleſiis propriis ſuorum ordinum, & præſertim contradicente epiſcopo prædicare poſſint; in aliis autem eccleſiis epiſcopi licentiam in ſcriptis, quæ gratis detur, habere debeant, & qui contra fecerit, per ſex menſes ſic ipſo facto ſuſpenſus, & exercente contumacia, etiam excommunicationis ſententiæ, regularibus autem extra claſtra, & obedientiam religionum ſuarum viventibus, prædicatio interdicatur, etiam quorumlibet privilegiorum pretio; donec ſuper ea re ſancta ſedes apoſtolica conſulatur.

CAP. IV.

Quale sit officium prædicantis & a quibus se abstinere debeat.

Quicumque autem hoc prædicandi officio fungantur, omni interpretatione, quæ puro, & vero ſenſui ſacræ ſcripturæ ab eccleſia catholica recepto non conveniat, aut a ſanctis patribus, & doctoribus probatis diſcrepet, prorſus abſtineant; fed omnem ſcripturam ad geminam Dei, & proximi exigant caritatem; cum fumma fruis, ac plenitudo legis, ac ſcripturæ E ſit dilectio. Exempla, & hiſtorias ex apocryphis ſcripturis ineptas, ac ridiculas fabulas, profana infuper, & vanilogua ſectilem, & inanem loquacitatem, quæ ratiocinationibus humanis falſam ſcientiæ opinionem quærunt, maxime fugiant: unicus autem prædicationis ſcopus ſit, ut Chriſtum prædicent, & hunc crucifixum; qui dedit ſemetipſum pro nobis, ut nos redimeret ab omni iniquitate, & mundaret ſibi populum acceptabilem, ſectatorem honorum operum: ad quæ omnia maximam vim habere, ipſis perſuaſum ſit, ſi vitia, & virtutes; præmia & poenæ populis proponantur.

CAP. V.

Prohibetur omnis prædicatio nocturna.

Et tandem, ut hoc miniſterium ad ſalutem animarum inſtitutum, ab omni irreverentia alienum ſit, ſtatuit ut verbum Dei quocumque anni tempore diurnis tantum horis; & ſacrificio D.N. Jeſu Chriſti luceſcente die, non autem nocte per prædicatores prædicetur; atque eo tempore id maxime ſerveatur, ut nihil ſtat, aut dicatur, etiam ad provocandas lacrymas, quod a Chriſtiana diſciplina aliquo modo abhorreat.

RUB. XX.

De prebenda theologali.

CAP. I.

Quod sacra theologia publice profiteatur, & legatur, & assignetur merces.

NIhil minus negligere oportet epiſcopos, quam executionem decreti facti concilii Tridentini de lectore ſacræ theologiæ. Quidquid eſt in unaquaque eccleſia cathedrali; vel, oppidi inſigni collegiata, quam primum conſtituatur, cum aſſignatione illi benæ præbendæ primo vacaturæ, aut, ubi nulla fuerit, aliqua mercedis, aut alia ratione; quæ epiſcopi judicio magis eccleſiæ ſtatui convenire poterit: & ut piam hoc, & tam fructuoſam opus, nullo modo inaneſ reliquatur; ſi ſeculares clerici non reperiantur ad hoc munus idonei, regulares adhibeantur: lectio autem habeatur tempore ab epiſcopo ſtatuendo, & in iis tractandis poſſidmum verſetur, quæ magis pro loci, & perſonarum qualitate opportuna eſſe idem epiſcopus judicaverit: & clerici cujuſcumque gradus, non ſolum in auditendo aſſidui ſint, ſed etiam ad eam ſcientiam, quæ maxime in eis requiritur, multum in profectiſſe in dies probare valeant.

RUB. XXI.

De initiis fidei a parocho tradendis.

CAP. Unic.

Initia fidei puros docenda.

SIngulis dominicis, & feſtivis diebus ſtatuta hora, & proprio campanæ ſono, parochi pueros omnes ad eccleſiam convocent, ubi initia fidei eos doceant, & ad obedientiam primum Deo, deinde parentibus præſtandam, atque etiam ad ea omnia, quæ ad chriſtianam religionem pertinent, accurate inſtituant. Horatur autem parentes, ut idem ipſi domi faciant; atque

ANNO CHRISTI 1573.

atque etiam curent, ut filii hanc tam salutarem disciplinam negligere non possint.

A

ANNO CHRISTI 1573.

RUB. XXII.

De seminario.

CAP. I.

Quod erectio seminarii juxta concilii decreta exequatur, & quod infra sex menses instituatur ex fructibus mensæ episcopalis, ac aliorum locorum etiam exemptorum, & quod constituantur taxæ.

ERectio seminarii clericorum tam accurate, & multis verbis eli a sancto Tridentino concilio præstrictata, ut facile omnes intelligant, quanta in hac re, & cura, & opera episcoporum requiratur. Iccirco eos in Domino hæc synodus hortatur, & monet, ut hoc tam pium, & necessarium opus executioni demandare nullo pacto differant: & ubi jam institutum non est, infra sex menses a fine hujus provincialis synodi omnino instituant; adeo ut ex fructibus cujusque mensæ episcopalis, & capituli, aliarumque collegiatarum ecclesiarum, & quorumcumque beneficiorum ecclesiasticorum cum cura, & sine cura, abbatiarum, prioratuum, & quocumque alio nomine nuncupentur, etiam exemptorum, etiam si nullius dioecesis fuerint, hospitalium quæ dantur in titulum & administrationem, & ex fabricis ecclesiarum, seu corporum, vel confraternitatum, exceptis iis, quæ in decreto concilii Tridentini excluduntur, et ex quibuscumque aliis ecclesiasticis redditibus, quocumque nomine vel causa percipiantur, etiam pensionibus, quarumvibet exemptæ facient, taxa constituatur, quæ singulis annis ad rationem dimidiæ decimæ ad antiquam, taxam relatæ reducantur, quæ summa ab episcopo animal possit decerni, communicato consilio duorum de capitulo, & duorum de clero, qui juxta formam concilii Tridentini electi fuerint: coram quibus etiam rationes reditibus episcopi singulis annis repetere debent. Ejus autem taxæ exactio post dictum tempus sex mensium exigi debeat; & ita deinceps unoquoque anno, donec seminario aliqua beneficia simplicia ex authoritate ejusdem concilii unita fuerint, & ea ratione, ut juxta redditus beneficiorum, quæ seminario attributa fuerint, taxa proportionabiliter, aut in eorum, aut in partem remittatur.

B

C

D

CAP. II.

Qualitas, & officium administratorum in collegium seminarii.

Earum vero, qui ad hoc collegium administrandum erunt, scientia, mores ejusmodi sint, ut nihil a præscriptione concilii Tridentini discrepare videantur; atque ea religione, modestia, & obedientia vivant, ut vere ad pietatem, & ad divinum cultum instituti, & educati, omnibus notum esse possit; atque ut perpetuo serventur, episcopi frequentissime ipsa seminaria visitabunt, aut a deputatis visitari curabunt.

E

ANNO CHRISTI 1573.

CAP. III.

Eorum electio ad episcopum pertinet.

Electio eorum, qui in iisdem collegiis eorum recipiendi, ad episcopos tantum synodus pertinere decernit. Qui non modo parochos eligere possint, sed etiam adultos, de quibus sperandum sit, ut bene ad sacros etiam presbyteratus ordines promoveri necesse sit, atque etiam pauperes presbyteros beneficio carentes admittere possint. Quos omnes puniant, ejiciant, & eiciant, quando difficiles, incorrigibiles, ac malorum morum seminatores reperierint.

F

RUB. XXIII.

CAP. I.

De beneficiorum collatione.

Beneficiandi in concursu eligi debent, & circa regulas ejusdem observatur constitutio Pii V.

DUm parochiales ecclesiæ conferuntur, animarum saluti consulere, non hominum ambitioni obsequi, pro ea quam se omnino debent pietate, Episcoporum partes sunt; illos igitur eligant in concursu, qui officii sui onus digne sublimare possint, ac prospecto animo subire velint; indignos autem, ac pretium vel qui tam & turpi quæstui, non quæ Jesu Christi, animo respicunt; in admittendis autem religiosorum ex umbra, quæ a sel. rec. Pio V. constitutionibus sancita fuerunt, episcopi exacte servent.

C

CAP. II.

Patroni laici etiam ultra quid oblatum non acceptant, & probendum confidentiæ cum pœna.

Hi, quibus in beneficiis præsentandi, eligendi, aut nominandi jus est, nihil omnino ejusmodi causa accipiant ab illis, quos præsentaverint, elegerint, aut nominaverint, etiam si ultro oblatum fuerit; neque per conductionem bonorum ecclesiæ eadem ex causa, aut suo, aut alieno nomine sedium illos ex eis fructus percipiant. Caveant autem episcopi, ne fiduciaria beneficia fiant, neve tacite, aut expresse conventum sit, ut ad alterius voluntatem alter titulo renunciare teneatur: quod ad symoniacum labem accedere, tum sacris canonibus, tum quarti, ac quinti Pii Pontificationibus declaratum est. Qui autem talia committent, ipsi tantum jure supradicto præsentandi, eligendi, ac nominandi amissio, indictas sacris legibus contra symoniacos pœnas etiam pendant. Quique præsentati, electi, aut nominati ab illis fuerint, locationis, aut alio quovis titulo electionis, præ-

D

E

F

ANNO CHRISTI 1573.

sentatoribus, aut nominatoribus, beneficiorum ipsorum fructus capiendi, administrandi potestatem faciant, excommunicationis vinculo innodentur.

A

CAP. III.

Beneficiati infra mensem debent facere inventarium.

Quicumque beneficia consequentur, infra mensem ab adepta possessione, omnium bonorum, tam mobilium, quam stabilium inventarium ordinario offerre teneantur, & qui omiserint, quidem arbitrio gravem subeant pœnam.

B

CAP. V.

Quod statuatur certa merces notario pro labore collationis.

Statuant episcopi justam mercedis summam, quæ notariorum scriptori, aliorumque ministrorum labori, operæ ac sumptui collationis litteris debeatur; ita ut transeundi pro illorum cupiditate, aut murari non possit, neque taxam in alba rabella prescripta in episcopali curia habeatur, aliquæ, si jull irreprehenit, abusus omnino collantur.

C

CAP. V.

Quales esse debeant examinatores eligendi.

Examinatores eorum, qui promovendi sunt ad beneficia, in dioecesanis synodis si eligantur, approbentur, qui religione, vitæ integritate, aliisque, quæ Tridentinum jubet concilium, virtutibus, & ornamentis cæteris antecellant; in quo non solum cathedralis capituli, sed aliorum etiam clericorum, ac regularium ratio habeatur. Munera autem examinationis occasione, aut aliud quidquam illi non accipiant; quod etiam D episcoporum vicarii, aut alii, qui examinati intererunt, similiter interdicimus declaratur; alioquin in pœnam a concilio Tridentino latas incidisse se sciant.

D

RUB. XVI.

De edicto proponendo pro parochialibus vacantibus.

CAP. UN.

Vacante ecclesiæ in primis instituatur oeconomi, & patroni infra x. dies præsentent, & sint contentus electorum.

UT in ecclesiis parochialibus conferendis animarum regimini & saluti consulatur, episcopis magnopere curandum est; ut nonnisi illi dictis ecclesiis præficiantur, qui officio suo valeant satisfacere. Quapropter habita notitia vacationis, idoneum in ea vicarium, cum congrua eorum arbitrio

E

ANNO CHRISTI 1573.

fructuum portione constituant. & episcopi, aut qui jus præsentandi, eligendi, aut nominandi habent, intra decem dies, seu aliud tempus ab episcopis præscribendum, aliquos clericos ad regendam ecclesiam idoneos nominent. Et alii etiam, qui aliquos ad id aptos noverint, eorum nomina deferre possint; aut episcopi ipsi edicto proposito ad certum diem convocent; & ita vocati, nominati, præsentati, & electi, examini se subjiciant, quæ fieri debet ab examinatoribus in dioecesana synodo deputandis, ea ratione, ut per concursum magis idoneo juxta decretum concilii Tridentini beneficium conferatur: ita tamen, ut aetas gravior, mores & vitæ integritas in æquali litteraram scientia præponderent, atque illi qui ex eadem Dioecesi, & multo magis qui ejusdem loci fuerint, in quo ecclesia vacans constituta est, extraneo, ceteris, paribus præferantur.

F

RUB. XXII.

De pluralitate parochialium.

CAP. UN.

Retinens plures parochiales, omnibus præter, & fructus restituat.

SIqui sunt, qui contra quam statuit Tridentina synodus, plures retinent parochiales, episcopi omnibus eos privatos esse declarent: fructusque quos indebite percepernnt, ab ipsis exactos in fabricæ ecclesiæ convertant, atque sine ulla remissione impendere faciant.

RUB. XXVI.

De residentia.

CAP. I.

Decretum de residentia summi curæ servandum, nisi ex causa.

CUm pastorum residentia tam valde commendetur, & dilucide præcipiatur, tum a summo pontifice, tum a sacrorum concilliorum constitutionibus, tamquam illud unum fundamentum, in quo ipes omnis fit collocata retinendæ ecclesiasticæ disciplinæ; nulla prorsus in hac re adhiberi, aut opera, aut diligentia, quæ satis fit. Iccirco hæc sacra synodus omnes episcopos monet; & in Domino, atque etiam per viscera D. N. horatur, & allos omnes inferiores, qui curam animarum habent, etiam eis præcipiendo requirit, ut divinorum præceptorum memores gregi suo invigilent, atque affectant eo studio ac pietate, ut nihil quod ad salutem ovium sibi creditarum pertinet, ullo umquam tempore ab illis desiderari possit. Cum vero aut pro christiana caritate urgenti necessitate, debita obedientia, ac evidenti ecclesiæ, & reipublicæ utilitate, attenta temporis, personæ, ecclesiarum, ac locorum qualitate, providendum erit, episcopi prius causam optime, & co-

A

B

C

D

E

F

gni-

ANNO CHRISTI 1378.

gnitam, & probaram habeant, atque licentiam in scriptis, & gratis concedant; modo ultra bimestre tempus absentiæ, non sit ex gravi causa extendatur.

CAP. II.

Vicarii Foranei, & plebani significent episcopis non residentes.

Ad inuasia.

Sed ne ullo umquam tempore non residentium, & aut incognita, aut impunita remaneat, committitur vicariis foraneis, una cum reliquis synodalibus; & plebanis, tam conjunctim, quam divisim, ut nomina eorum, qui in propriis ecclesiis non residunt, B quam primum deferant, sub pœnæ excommunicationis, & aliis pœnis ab episcopis imponendis.

CAP. III.

Episcopi non residentiæ pœnas.

Quod vero ad episcopos attinet, & si non dubitat hæc sacra synodus eos propriis muneris perpetuo memores fore, tamen pro suo officio non potest non commemorare; quod præter pœnas, quæ contra non residentes a concilio Tridentino constituere fuit; pontanis respective, vel metropolitanæ, vel antiquiori suffraganeo, vel episcopo vicinori causas absentiæ probare debent: alias tam fabricæ ecclesiæ, quam pauperibus loci ipse fructuum, & reddituum, quos non residendo amiserunt, fciant omnino quærendum esse. Et propterea tam gubernatoribus fabricæ, quam aliorum piorum locorum, hæc synodus districte, & in virtute sanctæ obedientiæ præcipiendo mandat, ut fructus & redditus, ut supra, sibi ratione non residentiæ acquisitos sine aliqua dilatione aut temporum, interpositione integre, & realiter exigant, & randem, ut sacro concilio Tridentino satisfaciat, decreto, sub pœna excommunicationis, quam tam sub Paulo tertio, quam sub Pio IV. latæa fuerunt, inferenda & publicanda hoc loco decreto; videlicet:

„ Si quis a patriarchali, primatiali, metropolitana, seu cathedrali ecclesia sibi quocunque titulo, causa, nomine, seu jure commissa, quacunque, illic dignitate, gradu, & præeminentia præfulgeat, legitimo impedimento, seu justis, & rationabilibus causis exclusis, per mensibus continuis extra fuam diœcesim morando absiterit, quarum partis fructuum unius anni, tabulæ ecclesiæ, & pauperibus loci per superiorem ecclesiasticum, applicandorum, poenam ipso jure incurrat. Quod si per alios hæc mensis in hujusmodi absentia perseveraverit, aliam quartam partem fructuum similiter applicandam eo ipso amittat. Crescente vero contumacia, ut severiori decretum canonum censuræ subiiciatur, metropolitanus suffraganeos, episcopos absentes, metropolitanum vero absentem suffraganeus episcopus auriquior residens, sub pœna interdicti ingressus ecclesiæ eo ipso incurrenda infra tres menses per litteras, seu nuntium Romano pontifici denunciare teneatur; qui in ipsos absentes, prout cuinsque major, aut minor contumacia exegerit, suæ supremæ sedis auctoritate animadvertere, & ecclesiis ipis de pastoribus utilioribus providere poterit, sicut in Domino noverit salubriter expedire „.

Cum præcepto divino mandatum sit omnibus, quibus animarum cura commissa est, oves suas agnoscere pro his sacrificium, offerre, verbique divini prædicatione, sacramentorum administratione, & bonorum operum exemplo pascere, pauperum, aliarumque miserabilium personarum curam paternam gerere, & in cetera omnia pastoralia incumbere; quæ omnia nequaquam ab his præstari, & impleri possunt, qui gregi luo non invigilant, neque assistunt, sed mercenariorum more deserunt: sacrosancta Synodus eos admonet, & hortatur, ut divinorum præceptorum memores, sublique forma gregis, in judicio & veritate pascant, & regant. Ne vero ea, quæ de residentia sancte, & utiliter jam ante sua fel. recor. Paulo III. sanctis fuerunt, in senfus a sacrosanctæ synodi mente aliquos trahantur, ac si vigore illius decreti quinque mentibus continuis absesse liceat: illis inhærendo, declarat sacrosancta synodus, omnes patriarchalibus, primatialibus, metropolitanis ac cathedralibus ecclesiis quibuscunque, quemque nomine, & titulo præfectos, etiamsi S. R. E. cardinales fint, obligari ad personalem in sua ecclesia, vel diœcesi residentiam, ubi tuum illi officio defungi teneantur: neque abesse posse, nisi ex causis & modis infrascriptis. Nam cum christus carissimus urgens benedictus, debita obedientia, ex evidens ecclesiæ, vel reipublicæ utilitas aliquos nonnunquam abesse postulent, & exigant; decernit eadem sacrosancta synodus, ut legitimæ absentiæ causas a beatissimo Romano pontifice, aut a metropolitano, vel eo absente, suffraganeo episcopo antiquiori residente, qui idem metropolitani absentiam probare debebit, in scriptis esse approbandas; nisi cum absentia incidens propter illa quod nunquam, & ubique locorum episcopatibus adjunctum: cujus quoniam causæ sunt notoriæ, & interdum repentinæ, ne eas, quidem significari metropolitano, aut locum ad eundem tamen cum concilio provinciali specialiter judicare de licentia a se, vel a fuffraganeo datis, & videre, ne quis ex his abutatur: & ut pœnis canonicis errantes puniantur; latenea meminerint discessuri, ita ovibus fuis providendum, ut, quantum fieri poterit, ex ipsorum absentia nullum damnum accipiant. Quoniam autem qui aliquantisper tantum absunt, ex veterum canonum sententia non videntur abesse, quia statim reverfuri funt: sacrosancta synodus vult, illud, absentiæ spatium singulis annis free continuum, five interruptum certis prædictis causis, nullo pacto debere duos, aut ad summum tres menses excedere; & haberi rationem, ut id ex ea causa fiat, & absque ullo gregis detrimento: quod an ita fit, abscedentium conscientiæ relinquit, quam fperat religiosam, & timoratam fore, cum Deo corda pateant: cujus opus non fraudulenter agere, seo periculo tenentur. Eosdem interim admonet, et in domino hortatur, ne per illius temporis spatium, dominici adventus, quadragesimæ, nativitatis, resurrectionis domini, pentecostes item, et corporis Christi diebus, quibus refici maxime, et in domino gaudere pathoris præsentia oves debeant, ipsi ab ecclesia sua cathedrali ullo pacto absint, nisi episcopalia munia in sua diœcesi eos alio vocent.

Si quis autem, quod ætiam numquam evenire, contra hujus decreti dispositionem absserit: fructui sacrosancta synodus, præcipit, ut pœnas adversus non residentes, sub Paulo III. impositas, et innovatas, ac mortalis peccati reatum, quem incurrit, cum primum extra residentia absentiæ fuæ finem non fecerit, nec tuta conscientia, alia etiam declaratione non secuta, illos ibi decimere posse, sed teneri, aut ipso ecclesiæ, per superiorem ecclesiasticum illos fabricæ ecclesiarum, aut pauperibus loci erogare: prohibita quacunque conventione, vel compositione, quæ pro fructibus male percepris appellatur; ex qua etiam præsidii fructus in totum, aut pro parte, ei remittantur: non obstantibus quibuscunque privilegiis cuicunque collegio, aut fabricæ concessis. Eadem omnino, etiam quo ad cuiquam et amissionem fructuum, et pœnas de curatis inferioribus, et aliis quibuscunque, qui beneficium aliquod eccles. illicum, cujam animarum habent, obtinent, sacrosancta synodus declarat, et decernit; ita tamen, ut quandocunque eos causa, prius per episcopum cognita, et probata, absentiæ eorum a vicariam idoneam ab ipso ordinario approbandam, cum debita mercedis assignatione relinquant. Dispensandi autem facultatem in scriptis gratisque concedendam ultra bimestre tempus, nisi ex gravi causa, non obtineant. Quod si per eosdem etiam, etiam non personaliter, contumaces fuerint, liberum esse vult ordinariis, per censuras ecclesiasticas, et sequestrationem, et detractionem fructuum, aliisque juris remedia, etiam usque ad privationem, compellere; nec executionem hanc, quolibet privilegio, licentia, familiaritate, exemptione, etiam ratione cujuscumque beneficii, pathone, statuto, etiam juramento, vel quacunque auctoritate confirmato confuetudine etiam immemorabili, que potius corrupcela cenfenda eft, five appellatione, aut inhibitione, etiam in Romana curia, vel vigore Eugenianæ constitutionis fuspendi posse. Poltremo, tam decretum illud fub Paulo Tertio, quam hoc ipsum in concilio provincialibus, et episcopalibus publicari, fanctia fynodus præcipit. Cupit enim, quæ adeo ex paltorum munere, animarumque falute sunt, frequenter omnium auribus, mentibusque infgi, ut in posterum, Deo juvante, nulla tempori vitio, aut hominum oblivione, aut desuetudine abolcantur.

A

RUB. XXVII.

De visitationibus.

CAP. I.

Visitatio unoquoque biennio omnino fiat ab episcopo.

Visitatio ab episcopo quæ annis aut saltem uno quoque biennio omnino fieri debet, ea ratione, ut ecclesiarum statum, & subjectorum vitam diligenter exploret, ac omnia quæ locus, & tempus, & occasio ferant ad augmentum divini cultus, ecclesiæ utilitatem, & bonorum moram perfectionem, pro sua providentia procuret, ordinet, moderetur, & exequantur, sicut diœcesibus suis necessaria, & opportuna judicabunt, fabularis maxime Tridentinæ synodi authoritate impediminte, quæ difficultatem aliquo modo afferre poterant.

CAP. II.

Impediti alio eorum loco sufficiant, & prohibentur sumptus immoderati.

Impediti vero quominus eo ipsi munere fungi possint, alios mittant ad visitandum; cæterumque ne visitatio gravieri sumpto onerent, sed frugali victu ipsi contenti cerriplant etiam subditos, si immoderatos fecerint apparatus; ubique demum ea moderatione utantur, ut nec reprehensionis, nec querelæ ullam præbeant occasionem.

CAP. III.

Corrigi possunt etiam capitula cathedralia ab episcopo, nulle exemptione obstante.

Cathedralium capitula etiam visitent episcopi, corrigant, & emendent, si opus fuerit, ex statuto Tridentini concilii, idque impediri non possit præsentia quarumlibet exemptionum, consuetudinum, & concordiarum, quæ suos tantum auctores, non successores obligent.

CAP. IV.

Visitentur etiam ecclesiæ nullius diœcesis per vicinorum episcopum.

Eadem episcopi diligentia utantur in his etiam ecclesiis visitandis, quæ nulli diœcesi subjectæ dicuntur. Quod tamen jus illi commperit, cujus cathedralis ecclesiæ propinquior esse contiet, alloquin quem ecclesiæ visitandæ præfectus in provinciali synodo elegerit, qui tamquam apostolicus delegatus visitet, quibuscumque privilegiis non obstantibus.

ANNO CHRISTI 1575.

CAP. V.

Visitans se informet, & examinet magistros pueros, eosdemque prohibeat ne lectio librorum obscuretur.

Præcipuam etiam in visitatione curam habeant episcopi de scholis, litterariis locis, & bonarum artium magistris: nempe, ut pueri, & adolescentes studiosi instituantur, & moribus, quæ idoneos reddat ad cultum, & debitum officium Dei, parentes, & parentibus tribuendum: & magistris vero diligenter inquiratur, num vitæ probitatem, integritatem, & scientiæ puritatem ferveant: atque illud etiam erit animadvertendum, ut omnino ab auditorum interpretatione, & lectione abstineant qui in obscenis, & turpibus versantes, facile illam teneram ætatem, & ad malum flexibilem corrumpere possint, quibus rebus omnibus commodius consuli poterit, si ii, ad quos ipsorum magistrorum electio pertinet, numquam fine maturo ipsorum episcoporum consilio, & probatione eos eligent, ac constituent.

CAP. VI.

Visitari etiam debent hospitalia, confraternitates & omnia pia loca.

Et quoniam episcopis expresse est a facrosancta tyrnodo Tridentina injunctum omnes visitandi hospitalia, collegia, ac laicorum confraternitates, & pia loca omnia, quæ in decreto concilii Tridentini continentur; eam in hoc negotio diligentiam adhibeant, ut omnia, quæ ad Dei cultum, aut animarum salutem, aut pauperum subleuationem instituta sunt, ipsi pro officio suo, juxta sacrorum canonum statuta cognoscant, & exequantur; contumaces, & contradictores, huic tam pio, ac necessario officio, aut verbis, aut factis graviter ordinarii arbitrio punlantur, & nihilominus huic decreto parere omnibus opportunis remediis, invocato etiam si opporteat sæcularis brachii auxilio, ab episcopis cogantur.

CAP. VII.

Retineatur liber specialis visitationis in archivo, & quid in eo scribendum.

Habeant episcopi librum, in quem totius visitationis summa, & ordo referatur, ac præsertim parochialium ecclesiarum, B dioecesis, ac rerborum earum nomina, tituli, ac conditiones; quo scilicet jure possideantur. An jurispatronatus obnoxia, & quali statu sint, cum temporali, quam spirituali: quibus omnibus a notario in scriptis redactis, episcopi visitatoris subscriptio accedat in eodem libro, qui in episcopali archivo custodiatur.

ANNO CHRISTI 1575.

CAP. VIII.

Intercessantes cum episcopo visitante non frandentur distributionibus, & aliis emolumentis.

Liceat episcopis, dum visitant, duos ex capitulo, & totidem ex clero in comitatu habere; eorum quibus omnia, quæ ad visitationem spectant, fiant, & conferibanter. Qui perinde, ac si in ecclesiis præsentes eo tempore, ac interveniens essent, quotidianas distributiones, firetas, & quæcumque alia emolumenta, ac obventiones integre percipiant. Microphonius autem tres, aut quatuor ex capituli numero, & capellanorum, quos a sacris canonibus est permissus, secum visitans adducere possit, qui supradicto privilegio absentiæ potiantur.

RUB. XVIII.

De sacramentis & eorum administratione.

CAP. I.

Curati lingua vernacula instruant populum, & efficaciam sacramentorum.

C Parochi ad cælestem, & amplissimum sacramentorum thesaurum diligentissime destinati eorum, cum ac naturam populis suis vernacula lingua non desistant significare explicare, ut instruantur, quæ sanctitas, atque magnitas etiam illis sit; quare in exteriori illa materia, & usu visibili, interiores virtutis & invisibilis gratiæ forma contineatur, quo illi majori pietate, & devotione ad ea suscipienda, præparationem adhibere valeant.

CAP. II.

Puniantur parochi sacramenta non ministrantes populo, maxime infirmis.

D Attendant quoque magnopere, ne quisquæ suorum popularium alicujus sacramenti munere fraudetur, atque potissimum curabunt, ne aliquis excedat e vita sine his sacramentis, quæ sunt ad salutem necessaria, alioquin ab episcopo Parochi, & culpa, & negligentia severissime plectantur.

CAP. III.

Omnes autem in sacramentis administrandis ritus, ceremoniæ, ac consuetudines teneantur, quæ sanctæ Romanæ ecclesiæ aliarum matris, & magistræ conformes sint. Idque episcopi indictis arbitrio suo poenis omnino procurent.

CAP.

ANNO CHRISTI 1575.

CAP. IV.

Plebanus recipiani annuntium ab episcopo olea sancta, & ea reffortiore distributat: nec nulli, qui non sit in sacris, deferenda tribuantur.

A Quorannis plebium rectores olea ab episcopo consecrata ab ecclesia cathedrali, & ab illis aliis intra plebanum limites constitutæ ecclesiæ petant, & accipiant; oleaque prædicta nulli, qui sacris initiatus non sit, deferenda tribuantur, quæcumque consuetudine non obstante, nisi alias ex urgentte necessitate episcopo visum fuerit.

CAP. V.

Solus parochus retineat clavem sacramentorum.

Porro sacramenta, & olea tanta reverentia, & diligentia custodiantur, ut claves, quibus observari necesse est, parochus tantum retineat, neque alteri nisi ex urgente necessitate committat, ne ad ea abutenda facilis occasio relinquatur. Quod si B ungantur evenerit, & qui ea conficerit, & qui confenserit ad illum usum, ad quem non sunt institura, gravissimis poenis ab episcopo infligendis corripiantur.

RUB. XXIX.

De baptismo.

CAP. I.

Ab ecclesia celebretur a sacerdote baptismus pueri, nisi ex imminenti periculo, & tunc etiam femina obstetrix adsit, & vir, aut frater clericus, & ecclesiæ forma, & materia formata possint baptizare.

C Baptismus nonisi a sacerdote, ac a sacerdote solemni rite administretur, nisi imminens urgens necessitas, aut magna aliqua causa; tunc enim a quocumque non solum mare, sed etiam femina dari potest; modo clericus præferatur laici cedant, viris mulieres, & ecclesiæ forma, ac debita materia naturalis aquæ usantur. Quæ omnia sæpe materna lingua, & parochi, & confessarii exacte populares doceant, tum ne res tanti momenti aliqua inscitia, aut errore inanis efficiatur; tum etiam, ut omnes intelligant, quo in honore tam necessarium sacramentum habendum sit.

CAP. II.

Si domi puer sit baptizatus, sacerdos solum dicat, quia in eo baptizatur, ego te benedico; sed & dubitetur, eum sub conditione baptizet.

Ne hujus sacramenti exercenda iteratio

ANNO CHRISTI 1575.

contingere possit, aut necessitas omittatur, præcipitur omnibus, qui baptizandi manere sic fungunur, ut cum delatus fuerit infans ad ecclesiam baptizatus, defectores interrogentur, fuerit ne ille domi baptizatus. Et si pro certo confirment, non fuisse baptizatum, adhibita forma ecclesiæ, simpliciter, ac sine ulla verborum conditione dicant: ego te baptizo, &c. Sin autem teftetur, ac certo sciatur pueros baptismum privatim in ædibus susceptile, decretos præmissis cæremoniis, & aliis ritus circumhabitis, baptismi formam non dicat, sed profetur hæc verba. Quia tu es baptizatus, ego te benedico in nomine patris, & filii, & spiritus sancti, Amen. Quod si ita res dubia fit, ut vere nesciatur, an fit baptizatus, tunc nihilter præmissis ritibus, ac cæremoniis conditionaliter proferat hæc verba tantum, si tu non es baptizatus, ego te baptizo in nomine patris, & filii, & spiritus sancti.

CAP. III.

Quod retineatur liber, in quo manu baptizantis scribatur & quidem parentibus, & quo die nati sint, & baptizati.

In ecclesiis baptismalibus liber habeatur, ac sedulo custodiatur, in quo baptizatorum nomina, & cognomina, tum parentum, atque compatrum, baptizantis manu describantur; ac an ex legitimo matrimonio infans natus sit, quove die natus, & baptizatus fuerit, a quoquis ecclesiæ rector episcopi judicio mulctetur.

CAP. IV.

Levantes non confessi, nec communicati in anno, & regulares prohibentur.

D Quorum sacerdotes baptizaturi, an levatari de facto fonte infantem excommunicati sint, atque in sancto illius anni paschate confessionem, ac communionem omiserint. Quod si tales deprehenderint, omnino levare prohibeant: quod item prohibesit regularibus, ad vitandam familiaritatis occasionem.

CAP. V.

Sed etiam femina, & ad plus solus vir, & sola femina levare possint.

E Unus five vir, five femina, aut ad summum vir unicus, & unica femina, simul infantem levare possint in baptismo, ac confirmatione. Quod plusquam curent, ne ullo modo violetur; ac simul doceant, quæ spiritualis cognatio inter levantes, ac levatum levatique patrem, & matrem contracta fuerit.

Obtoa CAP.

RUB. XXX.

De Confirmatione.

CAP. Unicum.

Eadem spiritualis cognatio nascitur in confirmatione, quæ in baptismo, & eadem prohibitiones militant.

Episcopi antequam confirmationis sacramentum administrent, per se, aut per alium ejus vim, mysteria diligenter explicent, ac denuncient, ex eo inter confirmatos, levarique patrem, & matrem, atque illorum oblatores, seu patrinos, eandem spiritualem cognationem nasci, nec minoris æstimandam, quam quæ ex baptismo gignitur; ac propterea inter eos carnale matrimonium contrahi non posse, & cetera, quæ Tridentinæ synodi decreto traduntur. Excommunicatis item, ac eo anno in pascha non confessis, quive communionem non acceperint, patrinos confirmandorum esse non liceat.

RUB. XXXI.

De sanctissima Eucharistia.

CAP. I.

Hoc Sacramentum in qualibet curata loco honorattur, ac prius altare, si poterit, lampadibus semper accensis retinendum.

Sanctissimum eucharistiæ sacramentum in omnibus cathedralibus collegiatis, ac aliis curatis ecclesiis episcoporum studio, quam honorastissime, ac illustrissimo loco lampadibus continue accensis custodiatur: & si quidem absque ecclesiæ, aut populi communitatis incommodo fieri possit, superiore altari collocetur, quo venerabilius exter. Alioquin in proximo inferiori simili ornatu ponatur, unde maxime ecclesiæ ingredientium confessui efferatur.

CAP. II.

In curatis, seu saltem in plebaniis instituantur sodalitates Corporis Christi, & institutæ amplificentur.

Curent episcopi, ut in parochialibus ecclesiis, aut saltem Plebaniis ecclesiarum sub titulo Corporis Domini nostri Jesu Christi instituantur; institutas autem visitent, reforment, & amplificent; omniaque faciant, unde omnes earum functiones exerceantur, ac instituta ferventur.

CAP. III.

Fœmina a maribus segregentur in hujus sacramenti communicatione.

Dum ad sanctissimæ Eucharistiæ communionem populares accedunt, (nisi angusta loci prohibeat) fœminæ a maribus parochi opera sejungantur, ut omnes Dominum inhibite, & carnis peccati libecebræ facilius caveantur.

CAP. VI.

Curati antiquam confuetudinem quotidie communicandi prædicent.

Parochi sæpe inter missarum celebrationem populum admoneant, de antiqua ecclesiæ conservandæ quotidie communicandi, ut ad frequentationem hujus sanctissimi Sacramenti inflammentur; & saltem singulis annis in diebus Resurrectionis, Pentecostes, Natalis Domini, ac beatissimæ Virginis Matris Assumptione, confessione peccatorum facta, sanctissimam Eucharistiam accipere affectent: tum vero Lateranensis concilii caput illud, quod incipit, *utriusque sexus* recitent in Quadragesima; & vulgaribus verbis exponant; ut poenam, quam infiat, contemptores, fœmel in Facheste communicare non omittant.

CAP. V.

Parochi episcopo significent, qui semel in anno se confiteri, ac Sacramento reflci recusaverint, & contumaciter sanguinem dare sibi suspecti habeantur.

Eorum autem, qui præcidio tempore confiteri & a Corpore Christi reflci recusaverint, nomina ad episcopos deferant parochi statim post octavam Paschæ; & negligences in deferendis nominibus Fœrint graviter episcopi arbitrio mulctentur; delati vero, ut fauna, & communaces excommunicentur; deinde si spretis canonicis non refipuerint, acerrimis poenis afficiantur: quod si per annum in censuris perseveraverint, contra eos tamquam de hæresi suspectos ab episcopis procedatur.

CAP. VI.

Eadem fabricitatur poenæ, qui a proprio parochio sive causa communionem non susceperint in pascha; & etiam regulares sint suspecti, qui tunc sit communicaverint.

Quicumque non a proprio parocho sine legitima causa ab eo, seu episcopo approbanda Paschali tempore communionem susceperit, legitimis fabricatur poenis: Il vero etiam regulares, qui Eucharistiæ sacramentum eo tempore administrant præsumpserint contra quod dictum est, sine ullo facto per ipsos suspensi, & aliis etiam poenas dent, quæ ipsis episcopis debitæ videbuntur, salvis tamen in omnibus indultis & privilegiis apostolicis.

CAP. VII.

Qui sint rejiciendi ab hoc Sacramento.

Ex sanctorum patrum institutione, qui dum

dum ad sanctam Eucharistiam accessum valde detestati sunt, præcipitur parochis, ne cum publice infamibus, & facinorosis, manifestisque criminibus, ac flagitiis illaqueatis sacrosanctum Christi corpus communicent, nisi sufficienti temporis probatione ex animo, ac fructus vitam commutasse, comperient: petenti admittant ad communionem, ac diligentius excussis, an recta accedant conscientia, illius generis mulieres eas, quæ ut famam impudicitiæ deponant, aut velent, aut hominibus placeant, aut eleemosinas, vel alia commoda aucupantes humanæ modo non verentes sanctam Eucharistiam frequenter sumere, propriam sugenates damnationem; has parochi, aut superiores, vel alios utiliori ratione queverit a tantis periculis tamquam impudenti temeritate revocare.

CAP. VIII.

Quæ cura, & devotio sit adhibenda in Sacramento deferendo.

Dum sacrosanctæ Eucharistiæ viaticum, per urbes, & oppida maxime ad infirmos deferetur, superposita umbella regatur, quam plurimis possit, luminaribus adsociatum, ita compositis, ut saltem aliquo ventorum impetu non extinguantur; episcopi vero, & monitis & indulgentiarum promulgationibus fideles vehementer excitent, & inflammentur, quam frequentissime, ac devotissime illud comitentur, ac omni alia ratione veneretatur.

RUB. XXXII.

De penitentia.

CAP. I.

Prohibetur etiam regulares, & seculares clerici non curati sine episcopi facultate confessionet audire, ac de casibus reservatet absolvere.

Ne imperiti rorum culpa confessariorum contingat, ut qui innocentiæ navim fregerunt, secunda penitentiæ tabula appreheñsa ad saluris portum pervenire nequeant, interdicitur omnibus secularibus presbyteris, qui parochialibus non præsunt ecclesiis, & quos cumque ordinum, etiam mendicantium, regularibus tacita quoque ordinariorum hactenus forsitsc permissione, tolerantis, ne publice secularium confessiones audire quoque modo audeant, vel præsumant; nisi prius approbentur expresse ab ordinariis, prævia parochorum examinatione, & scriptam acceperint licentiam: quibus tamen omnibus non liceat a casibus episcopis reservatis, etiamsi excommunicationem annexam non habeant, absolvere, juxta constitutiones Pii V. de privilegiorum mendicantium revocatione, ac sanctiis. Gregorii XIII. de litterarum Pii V. ad jus commune, ac concilii Tridentini decreta reductione.

CAP. II.

Nomina confessiorum approbatorum in tabula, in ecclesia retinenda scribuntur.

Nomina autem confessiorum, qui fuerint ab episcopis approbati, describantur in tabella, quæin eo loco in ecclesia affigatur, ut facile ab omnibus conspiciatur, & nemo posse ullam unquam excusationem afferre, si cæcus a cæco ductus in foveam cadere contingat, cum illis, qui a non approbato confessione absolutionem acceperint, iterum confiteri necesse sit. Confessiones vero erant gravissimis poenis ab episcopis coercendi, qui contra hoc decretum facere præsumpserint, itaque etiam fugitivos, qui negligentes in affigenda tabella fuerunt.

CAP. III.

Formulæ ante, & post ortum solis, nisi in casu necessitatis non confiteantur, & qualis esse debeat locus, & sedes confessoris.

In confessionibus audiendis, & temporis, & loci ratio habeatur, ita ut post occasum, & ante ortum solis mulieres ad confessiones non admittantur, præterquam incasibus necessariis; atque ille tantum locus ad confessiones eligatur, qui magis in ecclesia patens, & apertus sit, ubi fedes adesse debet, cum tabula interposita, qua penitentes a confessionibus separati, omnis reverentia, & peccati periculum arceatur; extra quas sedes, qui confessiones, præsertim mulierum audiverint, incidant in poenas, quas episcopi dignas existimaverint.

CAP. IV.

Confessarii peritiam admonet.

Confessarii canones poenitentiales non ignorent, ut confitentes ex eis peccatorum gravitatem conlicere, & cognoscere possint, atque inde facilius ad asequorum satisfactionem progrediatur, quod fieri potest, operæ, aut saltem animo se transferant.

CAP. V.

Casus papæ, & episcopo reservatos habeant, & bullam in Cœna Domini publicetur.

Habeant etiam omnes casus reservatos episcopo, & summo pontifici, & præsertim bullam, quæ quotannis in Cœna Domini legi consuevit, quam ipsi episcopi semel saltem singulis annis, ut illa præcipit, publicandam suis populis curent in civitatibus, ac dioecesibus, ne casus in ea contenti temere, ac sine fructu absolvantur.

ANNO CHRISTI 1573.

CAP. VI.

Pœna revelantium confessionem.

Confessarii caveant omnino, ne (quod absit) verbo, aut signo, aut alio quovis modo aliquatenus prodant peccatorem, sub poenis a jure communi sancitis, & aliis episcopi arbitrio infligendis.

CAP. VII.

Pœnitentia nunquam confessori applicanda.

Caveant confessarii non modo symoniam, sed etiam omnem cupiditatis suspicionem; Quare nihil aliquid petant ab aliis qui sibi confitentur; pecuniarias satisfactiones, quas poenitentias vocant, non nisi ex gravissima, aut necessaria causa imponant; easque sibi numquam attribuant; caeteraque omnia vitent, quae confitentibus, aut populo scandalo esse possint; alioquin ordinariorum judicio pro commissi qualitate plectantur.

RUB. XXXIII.

De extrema unctione.

CAP. I.

Hoc sacramentum loco, & vasc honesto retinendum, & velo fericeo impositc deferendum.

SAnctae unctionis extremae sacramentum, debita reverentia praestandum est, & in tuto, & honesto loco, & in vasculo argenteo, vel etiam aureo, intra facultatem ecclesiarum affervandum. Et in Pyxide eleganti forma confecta, velo fericeo super imposito ad infirmos deferendum.

CAP. II.

Deferri debet ad exeffentes in mortis articulo, & quibus denegetur.

Parochi ad eos inungendos accedere oportet, qui cum in mortis articulo verse sint constituti, adhuc tamen quid agant intelligant, & sensu quantum fieri potest integro, existant: impoenitentibus vero, & his qui cum notorii peccatores essent, vel ab ecclesia alieni pallum poenitentiae signum emiserint, sacram hanc unctionem ex sacrorum canonum dispositione negandam esse non ambigitur.

CAP. I.

Episcopi per se ipsos ordines conferant, & sine episcopi proprii licentia alliquis non ordiuntur.

CUm mala, quae tot jam annos ecclesiam Dei miserabiliter vexaverunt, magna ex parte, ex ministrorum improbitate, & imperitia evenerint, episcopi exquisite servare ea omnia, quae a sacro concilio Tridentino, de ordinum collatione salubriter sancita fuerunt; atque illud maxime ipsis cordi sit, ut nulla fere occupatione, a conferendis per se ipsos ordinibus revocentur: quod si aliqua aegritudine id efficere non possint, suos jam per examen probatos, ad episcopum in sua ecclesia residentem, vel pro eo pontificalia exercentem, dimittant. Nam alii episcopi cujuvis privilegii praetextu in alterius; vel nullius dioecesis loco, etiam exempto, aut cujusvis ordinis monasterio, sine expressa ordinarii licentia nullo modo possint, & in exemptos pontificalia exercere, quin poenas incurrant, a sacris canonibus, & a Concilio Tridentino contra facientibus constitutas. In minoribus ordinibus conferendis quoad ejus fieri poterit, episcopi tempore interstitia non omittant: ita enim facilius, erunt concilium Tridentinum praecipit, eorum ordinum functiones in cathedralibus, & collegiatis ecclesiis, si eorum proventus fuerint, rectius poterunt; & in earum fundionum exercitatione probabuntur illi, qui ad sanctos hos vitae genus eligentur, ut fidelem Dominum praestantes ad altiores gradus ascendere mereantur.

CAP. II.

Promovendi ad majores ordines per menses ante id episcopo denuntient, & qualiter de eis debeat fieri examen.

QUicunque vero ad fidgulos majores ordines voluerint promoveri, omnino per mensem ante ordinationis tempora volumatem suam episcopo declarent, ut publice nominibus ordinandorum propositis diligentissima fiat inquisitio.

Num videlicet legitimis natalibus orti, & aetatem habeant ad eos ordines necessariam.

Num publice aliquid grave, & enorme peccatum admiserint, aut in eo perstiterint.

Num percussores, homicidae, sicarii, fedifragi, bigami, symoniaci, adulterii, aut alicui curiae quacumque ex causa obligati.

Num de haeresi suspecti, aut publicam poenitentiam egerint.

Num denique vitae conversatione honeste, pie, & religiose se gesserint, & vere, ac re ipsa beneficium, pensionem, aut patrimonium, ejusmodi possideant, ut ad vitam & victum satis esse pos-

ANNO CHRISTI 1573.

possit. Cujus inquisitionis rethimonium parochus, aut alter ad hoc deputatus per literas ad episcopum quam primum dabunt. Deinde qui pro utilitate, aut necessitate ecclesiae servatis etiam temporum interstitiis, quantum fieri poterit, episcopo videbuntur esse ordinandi, feria quarta ante ipsam ordinationem coram episcopo se praesentent, ut ab eo una cum iis, quos doctrina, pietate, ac prudentia praeditos accerset, fedulo, atque accuratissime examinentur de genere, persona, aetate, institutione, moribus, & fide; magnam praeterea cautionem adhibendo, ut nulli beneficio, peniones, ac patrimonio sedioni, aut fraudi cuius esse possit. Ordinationes postea praefentibus canonicis, in ecclesia cathedrali, si in civitate; & si in dioecesi in diginiori ecclesia fiant, ita ut ordinati, aut alicui ecclesiae, aut pio loco, ac incertis vagentur fedibus, omnino adscribantur.

CAP. IV.

Parochialem obtinentes etiam in commendam, qui non curato unitam ordinentur, & quid agendum sit in regularium ordinatione.

Illi autem, qui parochialem obtinent, vel in posterum obtinebunt, etiam in commendam, aut non curato unitam, & annexam, ad facrum presbyteratus ordinem fuscipiendum, ab episcopo, & poenis, & censuris, si opus fuerit, omnino cogantur: videndum etiam est episcopis, ut in ordinatione regularium habeatur ratio temporum interstitii, prout ecclesiae utilitas, & necessitas exegerit; neque illis facile ordines conferantur, antequam professionem emiserint; & nisi de aetate legitima constiterit, & ab episcopo fuerint examinati, sicut a sacro concilio Tridentino statutum fuit.

CAP. V.

Abbates exempti, & capitula cathedralia literae dimissoriae non faciant, nisi ad clarit, qui beneficium vere possideant, aut recipere statim, & debeant.

Abbates, & alii quantumvis exempti intra fines alicujus dioecesis confitentes literas dimissorias clericis secularibus nullo modo concedant, nec capitulis cathedralium sede vacante id praemissum eit vigore cujusvis privilegii aut consuetudinis, nisi clericis archaris, qui beneficium ecclesiafticum vere possideant, aut illud recipere, & retinere statim debeant; qui vero huic decreto non parucrint, sciant se a sacro concilio Tridentino, ab officio, & beneficio per annum ipso jure suspensos esse: capitulum vero ecclesiastico subjaceat interdicto.

CAP. VI.

Notarii solum decimam partem auri recipiant pro literis dimissoriis.

Notarii in his tantum locis, quibus non viget laudabilis consuetudo nihil accipiendi, pro singulis literis dimissoriis, aut testimonialibus, declinato tantum unius aurei partem accipere possint, & nullum habere salarium constituum; & qui contrafecerint, ab officii sui executione suspendantur.

RUB. XXXV.

De Sacramento matrimonii.

CAP. I.

Curati bis, vel ter in anno publicent populo decret. conc. Trid. super hoc Sacram.

IN celebratione matrimonii in primis inbuatur populus, ut hoc magnum ecclesiae catholicae sacramentum summa pietate, ac maxima devotione reveretur, & colatur; deinde episcopi diligenter observari faciant ea omnia quae a sacro sancta synodo Tridentina pro reformatione matrimonii statuta fuerint; & praeterea, quod a parochis materna lingua bis vel ter singulis annis, in ecclesia inter missarum solemnia, decretum de matrimoniis claudellinis divulgetur, ac publicetur: qui autem contra haec omnia fecerint, eos feculares, quam regulares per tres menses suspensi sint, quae poenae contra singulares etiam episcopi arbitrio augeri poliunt.

CAP. I.

Denunciationes, & in parochia viri, & mulierer fiant in diebus festivis in media missae.

Denunciationes, quae matrimonia antecedere debent, ex ejusdem concilii praecepto, tam in parochia viri quam mulieris fiant; easque in totum, vel pro parte remittendi facultate parochis penitus interdicta, cujus facultatis usurpatum arbitrio proprius committatur; fianrque festis illis diebus, quae ecclesiae praecepto servantur, in ejus medio missae, ad quam populus frequenter convenire solet, quo denunciationes ipsae notiores omnibus esse possint.

CAP. III.

Retinentur liber, in quo nomina, cognomina denunciatorum, dies, mensis, annus, & quibus praefentibus celebratum sit matrimonium, scribatur.

Parochi librum conficiant, illudque diligenter asservent, in quo omnium matrimonio conjunctorum in suis parochiis nomina, & cognomina, quove die, mensi, & anno, quo loco, & quibus praesentibus contracta ma-

matrimonia fuerunt, describantur; & singulis annis ad plebanos deferre teneantur, qui plebani in libro ad hoc destinato, & describant, & diligenter conservent. ANNO CHRISTI 1573.

CAP. IV.

Parochus per se ipsum id munus exequatur, impedimento cessante; & quod facere debeat ad id substituit.

Parochus per seipsum, legitimo impedimento cessante, non per alium & matrimonia conjungat, & sponsos, & sponsas benedicat; quo legitimo impedito, qui parochi vices supplet, diligenter exequantur, ac ipsi parochi mandant: verùm, vel feriato quidquid egerit fideliter referat; & qui denunciationes facere, aut conjungere sponsos, & benedicere negligerit, vel calumniose differerit, absque rationabili causa, ab episcopis comprobanda, graviter eorum judicio mulctetur.

CAP. V.

Peregrinorum, & advenarum conjugia non interdicit, nisi servata forma constitutionis.

Parochis præcipitur ne vagantium hominum, & alienigenarum interfint matrimoniis, ut ejusdem concilii prohibitio moneri, nisi prius diligentem inquisitionem fecerint, nam aliis in locis forsan aliam, vel alias uxores duxerint; & re ad episcopos delata, ab eis facultatem id faciendi obtinuerint: at si aliqui non ex gestatis ordinarii licentia contraxerint, quamvis solemnia interceserint, gravissime puniantur; prout etiam parochus puniri vouit qui contrafecerint.

CAP. VI.

Prohibetur sponsorum cohabitatio ante celebrationem matrimonii, & ante benedictionem mutuantur, ad confitendum, & communicandum.

Ut scandala evitentur, quæ in cohabitatione sponsorum exoriri verosimiliter possunt, prohibetur, ne sponsi, & sponsæ cohabitent, donec ritè, ac recte matrimonium in facie ecclesiæ celebretur; monentque eosdem, juxta Tridentini concilii formam, ut antequam contrahant, vel tribus saltem ante matrimonii consummationem, sua peccata confiteantur, & ad sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum pie, ac reverenter accedant; ires enim sancta nonnisi pie, ac sanctè tractari debet.

CAP. VII.

Impedimentum publicæ honestatis, ubi sponsalia nulliter sunt celebrata, esse fabulum; & quando validè fuerint, non excedere primum gradum; sed impedimentum propter affinitatem ex fornicatione contractam, ad primum, & secundum gradum duntaxat consanguineorum se extendere.

Scire debent parochi a Tridentina synodo impedimentum publicæ honestatis, ubi sponsalia valida non fuerint, præcise esse fabulum, & quando valida fuerint, primum gradum non excedere; atque etiam, ad eos tantum, qui primo, & secundo gradu conjunguntur, restrictum esse impedimentum illud, quod propter affinitatem ex fornicatione contractam inducitur, quod quidem impedimentum inter consanguineos copulatorum duntaxat oriri debet.

CAP. VIII.

Separentur conjugati in gradu prohibito, & ad papam remittantur.

Episcopi, si quos in gradibus a jure prohibitis matrimonia contraxisse reperierint, eos flarim a cohabitatione separent, & si personarum ita conjunctarum qualitatibus ii scienter, vel ignoranter, si fuerit, vel post confirmationem concilii Tridentini, quave causa talia matrimonia fuerint, procedat, & cognoscat: illosque ad sanctissimum D. N. transmittat, ut a Summo pontifice flatui poßit, quid agendum sit, si cum his dispentandum esse judicatum fuerit, an potius aliquam pro modo culpæ poenam subire debeant.

CAP. IX.

Matrimonia debere esse libera sub gravi excommunicationis, & nullantur super hoc quecunque statuta jacularia.

Ad conservandam libertatem matrimonii, juxta sacrorum canonum constitutiones, præcipitur omnibus cujuscunque conditionis existant, ne quovis modo directe, vel indirecte aliquos cogant, quo minus liber ad libitam matrimonium contrahatur, sub anathematis poena ipso facto incurrenda, irritando, & annullando quorumcunque statuta jacorum contra libertatem faciamenti matrimonii quomodolibet dispenentia, ac quamlibet poenam contra canonicis sanctionibus appositam in promissione sponsalium, seu matrimoniis contrahendis pro non apposita haberi, nullamque & invalidam omnino esse decernit.

CAP.

CAP. X.

Sponsalia non rumpantur per matrimonium, nisi est per fornicationem celebrat.

Sponsalia per verba de futuro contracta mutuo consensu partium, postquæ non difsolvantur, cum aliera contrahendo, nisi prius decreto judicis prima sponsalia soluta fuerint, qui contrafecerit, poenam ab episcopis imponendam incurrat.

CAP. XI.

Quibus temporibus nuptiæ fiat prohibitæ.

Declarent parochi nuptias, vel nuptiarum solemnes benedictiones posthac ab Adventu Domini nostri Jesu Christi usque in diem Epiphaniæ, & a feria quarta Cinerum usque ad octavam Paschatis inclusive solum esse prohibitas, in aliis vero temporibus posse solemniter celebrari.

SESSIO TERTIA.

Celebrata die XII. Aprilis MDLXIII.

RUB. XXXVI.

De episcopis.

CAP. I.

Quales esse debeant episcopi, eorum mores, & vita per tria cap.

CUm totius Ecclesiæ Dominici gregis, & decoris, & quod requirunt in corpoDomino adjuvante) perfringant, quam illis Apostolus perscripsit

CAP II.

Eorum fermo, vestitus, gestus, supellex, nil nisi grave, moderatum, ac religione plenum præferant, ita ut irreprehensibiles, sobrii, domui suæ bene præpositi, ab omnibus cognosci facile possint; & quoniam domesticorum præcipuam, ac singularem curam habere debent, ita familiares suos episcopi instruant, & informent; ut a vitiis, impudicitiis, maledicentiis, ac vitiis denum omnibus abstineant; sicut decet ministros ministrorum Dei; nam cum sint illi episcoporum tantum potestati, & jurisdictioni in utroque foro subjecti, de moribus, & eorum vita episcopi non solum coram Deo, sed etiam coram hominibus rationem sunt reddituri.

CAP. III.

Episcoporum mensa habeat frugalitatem, & ciborum moderationem, & in ipsa mensa divinarum Scripturarum lectio administretur; sed & miserabilium personarum ea cura a episcopis specßat, ut propriæ pauperum patres dici possint, quare in animo, & cogitatione illis perpetuo inßxum sit, quod de mala bonorum ecclesiæ administratione gravißmum sit in die Domini judicium faciendum.

RUB. XXXVII.

De vita & honestate clericorum.

CAP. I.

Quales esse debeant Clerici, & a quibus se abstinere.

Clerici omni ingenio, ac opera studeant, ita vitam moresque eo ponere, at aliis exemplo esse possint, eaque etiam, quæ leviora videntur crimina, gravißima sibi pro sua conditione esse meminerint; quæ igitur novißime post multas fuere sinodorum pontificum, ac sacrorum conciliorum sanctiones, Tridentina synodus præcipua innovavit de vita, honestate, cultu, & doctrina ab eis comparanda & retinenda, quæque de luxu, comessationibus, choreis, alea, lusibus, & aliis hujus generis, ac præsertim profanis negotiis evitandis, ut maxime necessaria, & omnibus omnino conficiendis omnino servent; alioquin statutis ab ea poenis, alißque severioribus, ßi ita episcopis videbitur, coercendos statuit, quarum executionem nulla appellatio, aut provocatio suspendit.

CAP. II.

Eisdem in minoribus incedant habitu, & tonsura, & quales eorum vestes, & ordinandi.

Atque ut aliqua ßngillatim exprimantur; cunctí clerici sæculi initiati, aut ecclesiasticis beneficiis, vel ßmplicibus præditi, clericali tonsura, quæ spiritualis militiæ nota est, nunquam deferant. Interiorem tunicam, & exteriorem vestem ßmplicem, & talari longitudine per urbes, & oppida semper gestent; pallium, quod vulgo ferrariolum dicitur, non nisi talare, collariolumque non altius tribus digitis habens, nec nisi cum talari indum tunica: iter vero facientes, contrarioribus uti poterunt, modo religiosam deceat honestatem; pauperiores tamen, & rusticani breviores ferre possint, modo eadem forma ßnu, & linea genua excendantur: in ecclesiis pileis non teganeur; extra vero vaietudinis, aut alia justa causa uti possint, sed ßmplicibus, ac honeßæ amplitudinis, & formæ, neque aculeatis, aut turbinatis; camißas non serant, quæ ad collum, aut ad manus crißati, rugosas, aut fabricatas, ullave textura artę compositas, & ecßsa ornamenta habeant;

ANNO CHRISTI 1573.

a ceteris demum ejusmodi levitatibus se abstineant; quæ ab ecclesiastica sunt disciplina aliena, ad quæ omnia episcopi illos fugientione a ministeriis, fructuum amissione, ac beneficiorum privatione, prout expedire judicaverint, cogere omnino possint.

CAP. III.

Prohibentur a conversatione mulierum suspectarum.

Concubinas, aut feminas eo nomine suspectas in proprio, aut alio domicilio habere, si clerici non verearunt, aut aliqua cum eis familiaritate, ac confuetudine conjungi, poenis a sacro eodem Tridentino concilio, aut sanctis canonibus irrogatis, aliisque episcopi judicio afficiantur.

CAP. IV.

Etiam mulieres consanguineæ suspectæ prohibentur in domibus, & locis ecclesiæ vicinores.

In aedibus itidem canonicorum, parochianum, & aliorum ministrorum Ecclesiæ domicilio addictis suspectæ feminæ, etiam consanguinitatis illis conjunctæ, commorari prohibeantur, atque cum eis ubicumque cohabitare malefers, nisi probante episcopo, qui contra haec facientes possit arbitratu suo punire.

CAP. V.

Domus canonica ecclesiarum non possint locari laici; & si canonici, & rectores in eis non habitent, possit episcopus alios consignare, exceptis domibus artis lanæ.

Domus vero ecclesiarum, aut earum partes, in quibus habitant clerici, aut quæ canonum habitationi praebitare sunt, laicis nullo modo locentur, aut concedantur in domicilium: quæ autem locari solent; & si ecclesiæ sint, nec ecclesiastica habitacula, non prohibentur. Propterea canonicæ aedes, atque canonicorum usui destinatæ, si ipsi incolere nolint, ab episcopis aliis canonicis, aut ecclesiæ ministris consignari poterunt sine ulla mercede incolendæ, praeter eas, quæ consulum artis lanaeæ Florentinæ dictionis sunt.

CAP. VI.

Puniuntur clerici ludentes, cauponantes, & se exercent immisceantes.

Qui clerici aleas, aut alios improbatos facris legibus usus exercuerint, aut public eorum respective ludentibus domum suam commodaverint; quive chorels interfuerint, aut larvati in publicis, aut privatis coetibus fuerint, vel ad cauponarias tabernas accesserint, aut diversoria, nisi itineris, aut necessitatis causa, frequentaverint, gravissimis (ut ex episcopus censebit) poenis afficiantur.

CAP. VII.

Corripiuntur nocte vagantes; sed cavendum est ne fiunt causa ut ecclesiæ claudantur.

Clerici nocte sine legitima, & honesta causa vagantes arguantur ab episcopis, ita ut desistant; si vero etiam sic, aut his, instrumentis cantitantes incedant, aut comites eorum, qui talia agunt, carcere inicijendantur, aut aliter plectantur episcopi arbitratu.

CAP. VIII.

Non se facultatibus arribus, & negotiis immiscent.

Item si medicinam exercuerint, aut mercaturam, si in mercimoniis, intermediis, conciliatores, aut procuratores fuerint, si laicorum in negotiis procuratores, non impetrata per scripturam ab episcopo permissione, si in servitio facultatum, nisi munus sit facerdote non indignum, & episcopi scripta licentia susceptum, si praecessores, aut pedisequi, vel affecla, seu in mentis admissiri foeminarum, primo cavere, aut aliis pecuniariis poenis, in pios usus convertendis, judicio episcopi coerceantur; deinde nisi propterea a praedictis ecclesiarum, beneficiis priventur, aut aliter gravissime plectantur; a negotiatione vero supradicta, si tertio monitæ non desisterint, ut Honorii Tertii constitutione fatuum est, in his quæ propriis patrimonii, & bonorum sunt clericale privilegium amittant.

CAP. IX.

In ordinariis arbitrio relinquuntur aliæ crimina plectenda.

Cetera vero, quæ hoc loco non sunt enumerata, haec sacra synodus in relignit episcoporum arbitrio, ut confidat arreciora crimina, & praefectim incontinentiæ, quæ ne in cogitatione quidem cadere debent, ab ipsis ultra poenas a sacris canonibus statutas severissime esse animadvertenda.

CAP. X.

Generaliter ab omnibus a jure prohibitis se abstineant.

Omnia demum generatim, quæ ad etam, & honestarem clericorum pertinentia, a sacris canonicis, oecumenicis concilis, & a pontificis sanctionibus praecepta, ac prohibita sunt, clerici omnes diligenter perfecte aut carere jubentur, fubirari, ni parenant, eas omnes animadvertiones, quæ illis a sacris canonibus impotire sunt, & a eae synodi Tridentinæ auctoritate innovatæ, aliaque praeterea, quas pro delictorum qualitate episcopi hactenus statuerunt, aut in posterum constituent.

RUB.

ANNO CHRISTI 1573.

RUB. XXXVIII.

De adulteriis.

CAP. I.

Quæ poena sit lucndæ ob adulterii obstinatæ, tum maleficii, quam foeminæ, & sodales.

Quantus matrimonii sacramenti contemptus sit, eos, qui hoc vinculo sunt conjuncti, invicem ibi fidem non servare, & commissa quandoque domi, & cum uxore alcee, & retinere, gravissime poenæ a canonicis sanctionibus contra adulteros constitutæ teflantur. Quicunque igitur de adulterii crimine convicti fuerint, in poenas a sacris canonibus inflictas incurrant; quod si in hoc adulterii, vel concubinatus statu vivere obstinato animo voluerint, tet admoniti excommunicatione feriantur, retenta absolutione, donec reipsa a concubinatu consuetudine separentur; sin autem perstiterint in peccato, ac censuras neglexerint, severe contra eos agatur ad poenas, quæ culpa ipsa expostere videbitur. Mulieres etiam conjugatæ, quæ post legitimas moniciones in concubinatu, seu adulterio publice vivent, ex officio ab episcopis punitæ deberi, & ad episciendam eas extra diocesim, si ita eis videbitur, etiam auxilium brachii secularis implorent; quæ omnia non de uxoratis tantum, sed de solutis quoque dicta, & statuta esse declaravit, ut contra adulteros, & concubinarios alios poenæ a canonibus inflictæ augeantur.

CAP. II.

Pœna stupratoris virginem.

Quicumque virginem stupraverit, ab episcopo cogatur, vel in uxorem accipere, vel eam secun dote conveniens, & D ampliori, quam si violata non esset, dotare; quia difficilius, cum alegitimatam amiserit, poterit in matrimonio collocari, & etiam aliis poenis ipsius episcopi arbitrio puniantur, quibus etiam, & gravioribus poenis afficiendi erunt illi, qui virgini vim intulerint.

CAP. III.

Pœna parentum prostitutionem propriæ filiæ.

Si quis autem parentum nefarium illud scelus commiserit, ut propriæ filiæ lucri gratia prostituere non verentur, & in hujusmodi turpitudine perseveraverit, & cacerit manipetere, & ad tristemes mittatur; prout episcopis visum fuerit, quando judex lalcus negligens esset.

RUB. XXXIX.

De Usuris.

CAP. I.

Quam detestandum sit usuræ peccatum: & usurarius libros proprios cahubere debeat.

Cum omni jure divino, & humano vitanda pravitas damnata, & detestanda sit; studeant episcopi hanc pestem animarum, ac pauperum perniciem extirpare; ac proterea in usuram quovis modo illicitos ineunt contractus, ex canonicarum factionum praescripto vehementer debent animadvertere; atque ut tanti scelesis gravius prorsus innoiescat, inscisscripta expresse declarare maxime his temporibus necessarium visum fuit. Primum igitur notorie, & manifeste usurarios contrahentes luire solitus, el, qui cum ipso de usuris agit, libros suos edere teneatur: quod si obtinere, ex bene in judicio recusaverit, pro convicto habeatur, nisi edendi, & exhibendi eum excuset impotentia, quam non tolli juramento, sed legitimis probationibus docere debeat.

CAP. II.

Libros eruat, & laceret scedulas paciatur, & contra ipsum jurentur.

Quod si usurarius ille notorius, & manifestus malitiose fecerit, ut edere non possit, utpote qui a conscribendis in scedulis, quas postea laceraba, vel libros ipsos evertit, idque probatum fuerit, juramento aliis reperentia credatur usurarum solutionem factam.

CAP. III.

Judici famuantur primi conflet de usuris ante librorum editionem.

Ne vero per calumpiam usurarium, quis cogatur libros suos edere, antea compellatur ad eodicem edendum, nisi prius judici fattem fummatie conflierit, qui usurarium accertiner, notorie esse usurarium, vel aliqua vehementi ejus criminis praesumptione teneatur.

CAP. IV.

Libris usurariorum pro se non creditur.

Libris eorum, qui de usuris convicti sunt, in causa usuraria nulla in ipsorum favorem fides habeatur, licet mercatores illi sint, & eorum libri mercatorum more conftrucli, conscripti, atque in formam, ordinemque redacti fuerint; nihil enim credendum est illis, qui propria conscientia reduci, credituri sibi animam prodere non verentur.

ANNO CHRISTI 1573.

CAP. V.

Quomodo probetur quem esse solitum fœnerari.

Porro ad probandum quem fœnerari, aut usurarios contractus inire consuevisse, atque recipi pellent testes ingulares, atque illos etiam, quibus cum usurario contrasisse, aquibuive fœnora acceptile liquerat, dummodo ei, quod sibi provenire posset, commodo renuncient, tum vero proxenetas jucque, ac mediatores & quicunque apiobatione lynoniam labis non arcebit.

CAP. VI.

Unicus testis cum juramento partis probatur ufurarii.

Ad hæc testis unici testimonium juramento partis conjunctum satis probet, quem ex mutuo fœnus accepisse, si tamen ante legitime de illum fuerit, cum solitum fœneratione mutuare.

CAP. VII.

Prohibetur fieri deposita penes loca pia ut aliquid ex eis solvatur.

Depesita quæ fiunt apud ecclesiastica loca, & religiosa, unde deponentes annuas summas, ultra sortem qualescumque accipiant; illicita omnino sunt. Præcipitur igitur quibuscumque dictorum locorum superioribus, seu administratoribus, ne hujusmodi contractus celebrare ullo modo audeant; depositaque tam ab illis posita, conditionibus, aut intentione suscipiant, deponentesque ejusmodi, si quid ultra sortem ea intentione acceperint, ulurarios tenere in utroque foro.

CAP. VIII.

Prohibetur res cariur vendi propter tempus secundum communem pretium rigorosum.

Quoniam in venditione mercium ad tempus, quæ mercatoribus fiepius fieri solet, iniquitia, atque uluræ iniquitas latere potest; ut vendere omnino mercatores, ne pro temporis dilatione majori pretio res suas distrahant, quam valeant; animadvertant autem, ut si ad tempus vendant, non carius res vendant; quam secundum communem fori ulum tei pretium currat. Qui sane usus inter probos, & integros mercatores conlitui solet. Pediant autem cæteri aliquid amplius vendere, quam in præsenti reciperent; dummodo justi pretii latitudinem non excedant; quod quidem pretium a catholicis gravissimis hæc theologis diligui solet in infinum, seu pium; medium, sive moderatum; supremum, seu rigorosum; idque ex communi mercatorum ulu dignoici poteit: ultra hæc tria pretia rem cariius distrahere omnino illicitum est; quæ propter nefarium, atque usurarium discrimen hæc facta symodus, cum pio magni temporis præcognitione rei pretium propotionabiliter augetur.

ANNO CHRISTI 1573.

RUB. XL.

De censibus.

CAP. UNIC.

Contractus censuales juxta decretum Pii V. terminantur.

EX pluribus sanctorum pontificum Martini Quinti, Calixti tertii, & aliorum pontificum conltitutis nobis facile conlat, censuum, sive annuorum redituum contractus non leum licisse & fieri etiam ad tollendas usurarium pravitatem, & ad commodum reipublicæ chriltianæ magnopere accommodatis ea manere quod ea proxima fel. rec. Pii Quinti conltitutione jam regulata, & firma habeatur, quo legitime, & sine fallatis pretexlo huiusmodi contractus celebrari poliunt. Idcirco nihil aliud fatis fyncera mentis nomine elle cenlult, quam ut omnes Christifideles eandem Pii Quinti conltitutionem ad unguem exacti ime lervent, cujus quidem regulam quo ullo unquam ten pore pothi ignorantia excusare interendam elle decrevit, cujus tenor talis est, videlicet.

PIUS EPISCOPUS.

Servum servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

CUm onus apostolicæ servitutis obeundæ nos cogniverimus innumeros celebrantes bulle, & in dies celebrari censum contractibus, qui neaum non cerlinemur intra limites a pecilis, a necceliibus eisdem contractibus ftatutos; verum etiam, quod deterius est, contrariis on nino pelsimbus propter ardentem avaritiæ inhumanæ, legum divinarum hanbellum contempium præterfere, non potuimus animaverum prout teneamur saluti consulere, ac placitum mentis nostræ quantum etiam latisfacientes, tam gravi morbo, letiferoque veneno salutari antidoto non medeti. Hac igitur nostra conltitutione in fatuimus, ceterum seu annuum reditum ceiæ, conltitutive nullo modo posse, nisi in re immobili, aut quæ pro immobili habetur, seu natura fundicia, & quæ nominatim certis finibus designata sit. Rerum mi vero in pecunia numerata, præterimus ictibus ac notariis, & in actu celebrationis inltrumenti, non autem prius recepto integro, justoque pretio, solutiones quas vulgo anticipatas appellant, fieri, aut in pactum deduci posse habemus. Conventiones directe, aut indirecte obligatorees ad casus fortuitos eum, qui alias ex natura contractus, non teneatur, nullo modo valere volumus. Quemadmodum nec pactum asserens, aut restringens facultatem alienandi rem censui suppolitam, quia volumus rem ipsam semper, & ubique, ac sine solutione laudemii, seu quinquagesimæ, aut alterius quantitatis, vel rei, tam inter vivos, quam in ultima voluntate alienari: Ubi autem vendenda sit, volumus dominum census alios omnibus præferri, eique denunciari conditiones quibus venderda sit, & per menlem expediri. Pacta continentia morosum censum debitorem teneri ad interesse lucri cessantis, vel ad cambium, seu certas expensas; aut certa falsa, aut ad falacia; seu expensas medio juramento credendas, liquidandas, aut rem amittere, aut aliud jus ex eodem contractu, sive aliunde acquisitum perdere, aut in aliquem casum cadere, ex toto irrita sint, & nulla. Immo, & censum augeri, & novum creari super eadem, vel alia re in favorem ejusdem, aut perlonæ pro ea suppolitæ pro censibus temporis vel præteriti, vel futuri omnino prohibemus. Sicut etiam annalibus pacta continentia solutiones onerum ad eum spectare, ad quem aliud de jure, & ex natura contractus non spectarent. Poltremo census omnes in futurum creandos non solum re in totum, vel pro parte perempta, aut infructuosa in totum, vel pro parte effecta, volumus ad tantam partem, pro rata ejus, quæ pro eodem precio extinguit: non obstante longissimi etiam temporis, ac immemorabili, immo centum, & pluium annorum præscriptione, non obstantibus aliquibus pactis directe, aut indirecte talem facultatem auferentibus, quibuscunque verbis, aut clausulis concepta sint. Cum vero traditione pretii redditus extinguendus erit, volumus per bimestre ante id denunciari ei, cui pretium dandum erit, & poli denunciatum intra annum tacitum, etiam ab invito pretium repeti poste, & ab invito pretium, nec volens intra bimestre solvat, nec ab invito intra annum elapsum, volumus nihilominus quandocunque redditum extingui polle, prævia tamen semper denuntia, de qua lupra, & non obltantibus bis de quibus lupra: idque obtervari mandamus etiam quod pluries ac pluries denunciatum fuillet, nec unquam effectus lequutus fuisset. Pacta etiam continentia pretium censui extra casum prædictum, ab invito, aut ab piorum, aut ob alium causam repeti polle, omnino prohibemus. Contrahiique fub ulla forma polthac celebrandos fœneratitios judicamus. Et ita illis prosperem non obltantibus, quidquid vel expreslis, vel tacite contra hanc nostra mandata dari, remitti, aut dimitti contingat, a lisco volumus polle vendicari. Hanc autem salutiferam sanctionem nedum in cenlu noviter creando, verum etiam in creato quocumque tempore aliienando, modo poli publicationem, conltitutionis creatus fit, perpetuo, & in omnibus servari volumus. Declarantes pretium semel censui conltitutum, nunquam polle ob temporum, aut contrahentium qualitatem, seu aliud accidens, nec quo ad ultimo contrahentes minui, vel augeri. Et licet legem ipsam ad contractus jam celebratos non extendamus, illos tamen omnes, in quos sub alia forma pervenerunt census, hortamur in domino, ac singulos contractus censuve bonorum re-

ANNO CHRISTI 1573.

ANNO CHRISTI 1573.

ligiosorum subiciant, & animarum saluti consulant. Non obltantibus quibuscunque conltitutionibus, & ordinationibus apostolicis, ltatutis, & consuetudinibus, necnon privilegiis, & litteris etiam per quoscumque Romanos pontifices prædecessores nostros, ac etiam nos, fuo quibuscumque tenoribus, & formis, ac etiam quibuvis clausulis etiam derogatoriarum derogatoriis, nec non irritantibus decretis, ex quavis causa, etiam per modum legis universalis, aut alias quomodolibet editis, sive in favorem universitatum, communitatum, collegiorum, congregationum, Civitatum, & locorum consulis, apparatibus, & immunitatibus, ac omnibus, & singulis illorum tenores præsentibus pro expressis habentes, quatenus diversis, vel indistincte præsenti nostræ conltitutioni in toto, vel in parte contrarentur, specialiter, & expresse derogamus, cæteiisque contrariis quibuscumque. Volumus autem, quod præsentes in cancellaria, & acie campi Flore publicentur, & inter conltitutiones extravagantes perpetuo valituras conscribantur. Et quia difficile foret præsentes ad singula quæque loca deferri, volumus & etiam declaramus, quod earumtransumptis etiam impressis, manu alicujus notarii publici subscripcis ac sigillo alicujus prælati muniti, eadem prorsus fides ubique adhibeatur, quæ præsentibus adhiberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ prohibitionis, annullationis, ltatuti, mandati, judicii, horationis, derogationis, declarationis, & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attemtare præsumserit, indignationem omnipotentis Dei ac beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, anno incarnationis Dominicæ, Millesimo quingentesimo sexagesimo octavo, quarto decimo Kalendas Februarii. Pontificatus nostri anno Quarto.

RUB. XXXXI.

De symonia.

CAP. I.

Ad sacros ordines per Symoniam promotos, per decessum indispensabiliter suspenditur, & per donum caracteriar.

QUicumque per symoniam ad ordines ecclesiasticos perveneric, ipso facto, ab eorum ordinum exercitatione decennio suspensus erit, omni dispensationis ipe sublata, annuoque caceere damnatus.

CAP.

ANNO CHRISTI 1578.

CAP. II.

Quicunque beneficia, & officia ecclesiastica obtinuerit symoniace; ejs est privatus, & inhabilis effectus, & fructus restituere debet.

Qui dignitates ecclesiasticas, aut beneficium, vel officium quodcunque symoniaca fallacione, aut pactione interposita adeptus fuerit, illis ipso jure privetur, & ad alia omnia adipiscenda inhabilis, & incapax omnino censeatur, ſeubiuque, quos ex illis perceperit, restituere teneatur: & ſi iterum symoniace labis conscius fuerit, corpore etiam poenas det, & ab ecclesiasticis ordinibus depositus a fidelium consortio abigatur.

CAP. III.

Alienant jus patronatus contra juris decreta, eo ipso privatur, & excommunicatur.

Juspatronatus, venditionis, aut alio quocunque titulo in alios contra canonicas sanctiones nullo modo patroni transferre, præsumant, nec aliquis ejuſmodi illicitarum alienationum particeps aut mediator existat; qui ſecus fecerint excommunicationis vinculo innodentur, & dicto jure patronatus ipſe patronus, quoad vixerit, privetur.

CAP. IV.

Damnantur, & puniantur omnes illicitæ pactiones.

Et tardem eas omnes pactiones, præmiſſiones, & receptiones, tam pecunia, quam aliarum rerum temporalium pro admissione quorumcumque beneficiorum, aut exteris rebus ſpiritualibus inſolite ſymoniace ejusdem ſeverissime puniant, & acerrime perſequantur, ac coerceant; ut Tridentina ſynodus, & Pius Quintus latißime praeceperunt.

RUB. XXXII.

De Jejunio.

CAP. I.

Non ſervantes jejunia eccleſiæ puniantur.

SAcra jejunia omnia, quæ eccleſia indixit, quisquis ſine legitima cauſa violaverit, præter eam in quam incidit interdictis utendo cibis, Dei offentionem, ſevere ab eo judicandam, ordinarii etiam arbitrario puniantur, habita contemptus, aut iterationis ratione.

CAP. II.

In jejunio quadrageſimæ non vendantur carnes, niſi in loco depu tato, & in diebus concessis, quæ licentiam servatæ mandati, & quadrageſimæ bonarum, & extra urbem ſuppliciat parabus.

Jejuniorum tempore, & præcipue quadrageſimæ carnes in urbibus, & oppidis, ſtatutis tamen in locis, & publice venales habeantur, eaque aliaque interdicta obſonia omnia in eorum uſu tantum, quibus conſtitutis, & medici teſtimonio pro infirmitate, aut valetudine, aliaque legitima ratione opus fuerit, ac licentiam ordinarii ſcriptam, gratiſque tribuendam conceſſerint; extra vero civitates & municipia, ubi medici conſilium haberi non poteſt, ex conſpicuos, & urgenti cauſſa imbecillibus, ſenibus, ac valetudinariis Parochi indulgere id poterunt, illis tamen conditionibus ſervatis, quas epiſcopi juxta eorum conſcientiam neceſſario apponendas judicaverint.

CAP. III.

Eo tempore prohibentur cibaria prohibita in tabernis & domibus publicis, niſi juſta cauſa.

Prohibeant omnino epiſcopi ne quadrageſima, aut aliis jejuniis in cauponibus, aut diverſoriis carnes, aut cibaria illicita, & exteri cibi coquantur, vendantur, aut habeantur, niſi in neceſſitatem alicujus infirmi, aut præcedenti cujus dictum eſt, ex forma ſervata, præcipue inobedientibus imponendi quas arbitrabuntur.

CAP. IV.

Hortantur omnes ſervare jejunia, & maxime advocatorum.

Monentur omnes Chriſtifideles, ut jejunia omnia ſervent, & maxime vigilias ab eccleſia indictas, ac cæt, quæ in civitatum, ac aliorum locorum patrocinium honorem, conſtituteæ ſunt; ingrati enim animi eſt, non omnia in eorum venerationem impendere, quorum patrocinia, ac precibus inſinnia a Deo beneficia accipiuntur.

RUB. XLIII.

De decimis.

CAP. I.

Decimæ integræ ſunt perſolvendæ ſecundum loci conſuetudinem, ſub pœna excommunicationis, & ſolutionis quarteſimum ſolvatur.

CUm præceptum divinum de ſolvendis decimis, aut contemnitur, aut negligitur; ad eam inopiam, & egeſtatem eccleſiæ redigantur, ut facile ſcibitis eccleſiaſticis quibus, & cultu deſtituantur; idcirco juxta Tridentinæ Synodi decretum, præcipitur omnibus cujuſcunque gradus, & conditionis ſint, ad quos decimarum ſolutio ſpectat, ut eis, ad quas de jure tenentur, eccleſiis, aut perſonis, quibus legitimæ debentur, integre perſolvant ſecundum locorum conſuetudines; alioquin tam ſubtrahentes eas quam impedientes ab ordinariis excommunicentur, nec niſi plena reſtitutione facta abſolvantur, plebanique pars, quæ quadrageſima, ſeu quarteſima dicitur, reddatur, juxta ditum morem; ſi qua vero prædia a decimarum ſolutione excuſentur, aut præterita ceſſaverint, epiſcopi ipſorum locorum in quo ſita erunt, uſu, ut ſupradictum eſt, præſtare eas compellant.

CAP. II.

Reſtores ſemel in anno publicent decretum de decimis ſolvendis.

Atque ut populis innotescat, quam periculoſe ſe facinore obſtringant, qui decimas abnegant, parochis iidem ipſos præcipiatur, ut ſemel ſaltem quotannis, quo tempore epiſcopi expedire conſebunt, aut ipſis commodius fuerit, decretum ſupradicti concilii Tridentini de decimis inter miſſarum ſolemnia frequenti populo legatur, publice ac materno ſermone interpretentur.

RUB. XLIV.

De rebus eccleſiæ recuperandis.

CAP. I.

Epiſcopi & reſtores eccleſiarum bona male alienata ad eccleſiæ proprietatem reducere curent.

SAcri Tridentini concilii auctoritate præcipitur ſingulis epiſcopis, ut ipſi, vel eorum vicarii adjunctis duobus, alterо quidem ex capitulo, altero ex civitatis clero, qui juris periti ſint, quique illi approbari videbuntur, quorum nomina a capitulo, alter a clero eligantur, tum eccleſiarum reſtoribus petentibus, tum etiam ex officio recognoscant quæcunque locationes bonorum eccleſiaſticorum ad longum tempus, ſeu ad viginninovem annos, ſeu ad duplicatum vigeſimum nonum annum, quæ ante publicatam Tridentinam ſynodum intra annos reiginta confectæ fuerint, judicent, ac decernant, an eum eccleſiarum detrimento, an contra canonicas ſanctiones, an omiſſo juris ordine contractæ; ex quo tamen cauſis pendentibus nil prajudicii afferatur; quod ſi ad epiſcopum, vel eius menſam bona locata pertineant, aut ipſi, vel ipſius vicarius, commiſſarii, ſeu executores fuerint, ad vicinlorem epiſcopum cum ſupradictis a capitulo & clero eligendis recognitio, ac judicium ejuſmodi transferatur; ſi vero etiam ipſi legitime recuſari poterunt, duo alii eodem pacto a capitulo, & clero adjungantur, qui eam tantum cauſam cum illo epiſcopo recognoscant, & judicent.

ANNO CHRISTI 1578.

CAP. II.

Ordinarii etiam alienationes hoſpitalium ab annis XXX. perquirant.

Ordinarii item præcipitur, ut diligenter inquirant, an bona quæcunque eccleſiaſtica etiam hoſpitalium, ea condition alienata ſint, ſi apoſtolica accederet confirmatio; quod ſi in aliqua ejuſmodi alienatione, & præcipue, quæ ſupradictos triginta annos non excedunt, compereint conditionem non expletam, revocent ut irritam, & inanem.

CAP. III.

Prohibetur locatio eum anticipata ſolutione.

Nulla eccleſiarum bona anticipatis penſionibus locentur, nec, ſi id fiat, ſucceſſoribus officere nullo modo poterit.

CAP. V.

Judices ſuper confirmatione ſi in evidentem *utr. indemnitati eccleſiarum maxime prospiciant.*

Epiſcopi, aut eorum vicarii eccleſiaſticorum bonorum alienationes, auctoritate apoſtolica confirmaturi, ſedulo curent, ut diligenti inveſtigatione adhibita, & in rem præſentem cunctis, ajte, ſeße, ac maturo omnia facilant, adeo ut omnino eccleſiæ indemnitati conſulatur.

CAP. V.

Ordinarii ſemel in anno publicari ſatuunt populo decretum concil. Trid. contra occupatores rerum eccleſiæ.

REganter in Domino omnes epiſcopi, & obſecramur, ut talem ſemel quotannis capput xli. ſeſſionis xxii. de reformatione, quod incipit, *Si quem clericorum*, in die dominica Lætare, per publicum concionatorem frequenti populo publicetur, ac vulgaribus verbis exponatur, ut omnes tam clerici, quam laici ſciant, & meminerint, eccleſiaſticarum rerum occupatores ipſo iure excommunicatos eſſe, neque ab alio, quam ab ipſo pontifice Maximo, abſolvi poſſe.

RUB. XLV.

De indulgentiis.

CAP. I.

Reſtores docent populum effectum indulgentiarum.

CUm indulgentiæ a ſummo pontifice conceſſæ publicandæ erunt, docent parochi, & apud eccleſiam eſſe earum concedendæ-

ANNO CHRISTI 1573.

darum potestatem a Christo illi collatam, & illarum usum plurimi faciendum, cum Christi fidelibus magno emolumento fructuosissimeque sine animarum saluti.

CAP. II.

Quid sit faciendum per episcopum super absolutis indulgentiarum.

Diligentissime scrutentur episcopi, siquæ indignitates, aut absuriditates in usum indulgentiarum se insinuaverint, eæque fingillatim adnotatas ad provinciale concilium, quod sequitur referant, ut communi consilio ad sanctissimum Rom. pontif. deferantur, quo auctore quidquid expediendum constituatur.

CAP. III.

Indulgentiæ omnes perpetuæ cum oneris aliquid præstandis sint abrogatæ.

Plus V. fel. rec. Pontifex Max. quæcumque indulgentias, etiam perpetuas, quas quil confequi voluiffent, manus conferre debeant adiutrices, quasi ad quæstum ductas, penitus abrogavit, quod nominem ignorare puta valde ac necessarium est.

RUB. XLVI.

De processionibus.

CAP. I.

Etiam exempti, & laicorum confraternitates secundum loci consuetudinem debeant processionibus interesse, ac redire in eam locum, unde prius discesserunt sub pœna.

PRocessiones suo tempore fiant eo ordine, ac religione, qua decet, ad quas accedere omnino teneantur non solum regulares, & exempti, sed etiam omnes confraternitates laicorum secundum consuetudinem loci, aut secundum quod fuerint ab episcopis convocatæ, hoc semper servato, ut capitulum cathedralis ecclesiæ, ad locum unde discessit, ab omnibus reducatur, sub pœnis episcoporum arbitrio imponendis.

CAP. II.

Præcedentiarum litis extrajudicialiter ab episcopo appellatione remota terminentur.

Præcedentiæ vero, quæ maximo populi scandalo disputari, & discerpari aliquando solent, ab episcopis etiam extrajudicialiter omnino componantur, ac tollantur; atque illud quod in ea compositione fiaturum fuerit, brachii secularis invocatione ab omnibus, appellatione remota, decretum inviolabiliter servetur.

ANNO CHRISTI 1573.

CAP. III.

In processione Corporis Christi locus processionis ornetur & apparetur.

In quibus omnibus processionibus, & præsertim in festo sanctissimi Corporis Christi in locis, per que incedere solent, ita ornatus, apparatus, & decor apparet, qui præsentiæ, & alpectui Salvatoris Domini nostri convenire videantur; fideles vero in adoratione reverentiam, pietatem, & religionem eam servent, ut fructum tam pii operis, & laboris a Domino consequi possint.

B

RUB. XLVII.

De funeralibus.

CAP. I.

Pro funeralibus non petat aliquid peciset, nec exigi.

SOla charitatis ratio clericos, tam seculares, quam regulares adducere debet, ut Christifidelium funeribus intersint, piis precibus defunctorum animabus suffragantur; quare ab omni eos decet avaritiæ corruptela, & oftentatione alienos esse: pro- C hibentur igitur ne exequiarum, sepulturæ, aut anniversariorum causa quidquam omnino pacisci aut, petant, aut exigant, aliudve commitrant, unde symoniaca labes, aut cupiditatis suspicio contrahi possit.

CAP. II.

De ordine procedendi in processionibus funeralium defunctorum inter regulares, & seculares.

Ne controversiis, ac contentionibus (quæ inter parochos seculares, quibuscunque sæculi solent, locus relinquatur, decernitur, Quod cum ex parochia egulari ad regulare etiam ecclesiam funus, & ducendum est, regularis, qui parochiam exercet aut cum repræsentat, superpelliceo & stola, seu pluviali ornatus dignorem locum teneat, etiam inter lodi magistrum & choristam, seu bebdomadarium supremæ ecclesiæ; cæteri vero corregulares eo ordine constituantur, quo in processionibus uti consuevere: regulares porro, in quorum ecclesia funus copisitit, inter regulares primum tenent locum, nisi mortachi adsint, quibus mendicantes omnino cedant: quod si e parochia E sæculari funus egrediatur, ad ecclesiam regularem, in qua cura fit administrata, producendum, vel e converso, dignori sese regulares incedant, aut sint; inter sæculares autem parochus ille præcedat stola, ut supra, aut pluviali indutus, ad cujus ecclesiam cadaver defertur, sed eodem habita par ille sit ex cujus parochia efferatur. Qui autem locus fecerit, seculares ablato episcopi, & regulares per tres menses suspensi sint, aliis etiam pœnis, pro modo culpæ secularibus ab episcopo infligendis.

CAP.

ANNO CHRISTI 1573.

CAP. III.

Parochi retinere debent librum mortuorum.

Jubeantur parochi librum habere, in quo parochianorum funus, qui decesserint, nomina omnia diligenter, & dies obitus annotentur; alioquin, ut episcopo videbitur, puniantur.

CAP. IV.

De clericorum habitu in exequiis.

Clerici autem universi seculares, dum B exequiæ fiunt, superpelliceis, seu alio quo uti in ecclesia possunt habitu induti in funere sint, & ipsi quamquam dignitate, ac prærogativa præditi, ac etiam regulares omnes, non ante difcedant ab exequiis, quam officium absolutum fuerit; & tunc si capitulum ecclesiæ cathedralis aderit, prout dictum est de processionibus, omnino deducatur; alioquin portione ex funere adepta, aut ejus compensatione priventur, quæ pauperibus pro suffragio defuncti tribuantur, aliis pœnis etiam contra contumaces ab episcopis statuendis.

CAP. V.

Quod cera destinata in funere spectet ad ecclesiam, & oblati restituantur.

Atque ut omnis, & turbæ, & scandali occasio eviteatur, declarat hæc synodus omnem ceram, quæ quocumque modo est ad officiandum funus destinata, ipso jure ad ecclesiam illam pertinere, in qua defunctus sepelitur, sine tamen præjudicio quarumcunque parochialis; insuper statuendo, quod etiam vestes, ornamenta, & alia ejus generis ab ecclesia cum licentia parochi extrahi debeant, ita ut sine tumultu restituantur.

RUB. XLVIII.

De sepulcris.

CAP. I.

Cadaverorum deposita ne supra terram tollantur, nisi ea antea vel marmorea sint, & hæc etiam nisi altiori sint positura, vel non multum eminentia, & ecclesiam impedientia, & prohibentur in eis apponi insignia bellica.

ILlam quorundam ambitionem detestandam esse, & abolendam prorsus decrevit, qui cum nihil aliud, quam pulvis & cinis sint, eminenti tamen, & excelso loco cadavera collocari volunt; quapropter capsæ omnes, depositi, seu alia, ubi corpora mortuorum condi solent, si supra terram exstitant, & quæ parietibus adjuncta ex altera parte eminent, nisi marmorea, aut ænea, ab ecclesiis tollantur, juxta sanct. recor. Pii V. constitutionem: Æneæ autem, & marmorea

Concilior. Supplem. Tom. V.

ANNO CHRISTI 1573.

sepulcra retineri posse declarat, si altari non adhereant, vel extra murum non modo non eminenter, aut alias ecclesiam ipsam non impediant; neque in illis vexilla, aut arma bellica, aut alia hujus generis ornamenta affigi, aut apponi ullo modo posse decrevit.

CAP. II.

Cæmeteria clausa custodiantur.

Et quia cæmeteria ad sepeliendum destinata maxima cum irreverentia in aliquibus locis, & magno populi scandalo negligantur, ante omnia ufum in ipsis sepeliendi, ubi commode fieri potuit, synodus ad pristinum ecclesiæ morem revocandum esse statuit, districte præcipiendo, ut ea loca ad cæmeterium dedicata, parochi clausa eo modo teneant, ut neque bellua pervia, neque immunditiis expolita esse possint. Idque episcopi efficiant, ut etiam pœnis eorum arbitrio impositis a parochis diligentissime serveatur.

RUB. XLIX.

De suffocationibus.

CAP. Unicum.

Parochi semel in mense admoneant laffanter mulieres, & præcipiant eis in lecto servinere capsulas, & de pœnis suffocationis.

UT autem suffocationibus in posterum providetur, quæ passim ferme impune prætermittuntur, hortatur hæc synodus omnes episcopos, ut efficiant, quod a recentioribus fatrem singulo quoque mense populus doceatur, ea quæ declaretur gravitas hujusmodi culpæ, mulieribusque ladem propriis, vel aliis infantibus præbentibus præcipiatur, ut nullo modo ipsiosin lecto absque pcapsula teneant; contrafacientes vero, tam pœnis pecuniariis quam censuris ecclesiasticis in fubsidium, & etiam exilii a diœcesi, vel meteropoli puniri possint, quæ pœnæ extendantur etiam ad eatum maritos (Quia cum ex patre mulieris vir) hujus transgressionis culpam habere maxima ex parte putantur: contra suffocantes vero superadictæ pœnæ pro modo culpæ ab episcopis gravissime augeri possint, addita etiam condigna, ac falutari poenitentia, ab ipsis tantum injungenda; atque interea teneantur omnes revelare parochis mulieres, quæ pueros in lecto absque capsula contra hujus decreti dispositionem retineuriae, & eos, qui non revelaverint, etiam si opus fuerit excommunicandos esse decrevit.

ANNO CHRISTI 1573.

SESSIO QUARTA.

Et ultima celebrata die XIV. Aprilis MDLXXIII.

RUB. L.

De piorum locorum administratione.

CAP. I.

Quales esse debeant administratores piorum locorum.

Piorum ecclesiasticorum locorum administrationi ut ii præsint episcopi curent, qui pietatis studiosi, vitaque probati dignoscantur, quique ea integritate, ac prudentia præditi sint, ut tam quam pauperum parentes eorum patrimonium cum summa fide & abstinentia procurent.

CAP. II.

Ad quid teneantur Hospitalarii locorum.

In hospitalibus episcoporum studium maxime versetur, ut omnes quocunque titulo, ac nomine hospitalia teneantes, & gubernatores re ipsa, & cum effectu officio suo satisfaciant, & in hospitalitate eiam peregrinorum servanda pauperes & indigentes benigne recipiantur, & caritative tractentur, ita ut qui hospitalitatem, aut nullo modo, aut negligenter servant ab episcopis omnibus juris remediis, ac etiam censuris, si opus fuerit, ad id omnino præstandum compellantur.

CAP. III.

Ad idem tendit.

Curatores etiam hospitalium, quæ sunt ad pauperum infirmorum necessitates destinata, accurate dent operam, ut omnia quæ sunt, tam ad corporum sanitatem, quam ad animarum salutem necessaria, infirmis ministrentur, adeo ut peccatorum confessio quam primum fiat; communio vero, extrema unctio, & commendatio animæ suo tempore non desint. Medici quoque medicamenta, & ministri omni munditia, & diligentia præsto sint, ita ut morte intervenienti curatorum negligentia nulla ex parte, culpari possit, decedentium nomina genus, ac patria in proprium librum deferantur, & pia sepultura, ac exequiarum pulsa, quæ decet, caritate perfolvantur.

CAP. III.

Prohibentur parentes exponere proprios filios.

Commonendi sunt parentes, ne in orphanotrophiis filios suos infantes exponant; quos ipsi alere etiam industria valent, ut sciant se ad restitutionem alimentorum prorsus teneri.

CAP. V.

Expositi, effœti adulti, artibus, & moribus instruantur, ac erudiantur.

Infantibus ipsis in orphanotrophiis expositis, & nutrices quæ iis dant, nec non baiulantur, & alendi locantur, & omnia alia pro illorum cura ita comparentur, ut perfectiandorum puerorum nulla occasio esse possit: cum vero ipsi ad eam ætatem pervenerint, quæ ad disciplinam est idonea, tam masculi, quam feminæ pro facultatibus, & opportunitate locorum, & instruantur moribus, & artibus eruditantur, quæcumque sexui conveniæ videbuntur.

CAP. VI.

Reclurent piorum locorum episcopo reddant rationem, vel magistratibus, quibus ex consuetudine contenti.

Et tandem administratores quicumque, hospitalium, fabricarum, confraternitatum, ac aliorum piorum locorum quorumcumque juxta concilii Tridentini decretum, tenantur rationem reddere ordinario: & si ex consuetudine aliqua, aut constitutione magistratibus, aut aliis personis reddenda esset, tunc de ipsis reddatur. Episcopi vero exequi debito curent, ut in ipsa administratione, & culpa & negligentia, prout juris fuerit, emendentur, & puniatur; & præsertim provideant, quod redditus & fructus fabricæ ecclesiarum, ante omnia in sacras vestes, & alia ornamenta ecclesiæ impendantur; prout necessarium & opportunum visum fuerit, non obstante quacumque consuetudine.

RUB. LI.

De confraternitatibus laicorum.

CAP. I

Confraternitates ab ordinario approbatæ confirmantur.

Quoniam a facio concilio Tridentino fuit expressis verbis episcopis graviter iniunctum munus vigilandi etiam confraternitates laicorum; in illud episcopi incumbant, ut ipsæ constitutiones integræ, & inviolabiliter observentur; quæ tamen ab ipsis episcopis & approbationes, & subscriptiones manitæ, & roboraræ fuerint; adeo ut divinus cultus, atque probata ipsorum vita merito apud dominum commendetur.

ANNO CHRISTI 1573.

CAP. II.

Laici prohibentur concionari, ac habere sermones de rebus fidei, & religionis, exceptis professoribus, & qui licentiam ab episcopo habuerint, qui secundum mores sermones faciant.

Præcipitur præterea omnibus & singulis gubernatoribus, custodibus, confratribus, & aliis quibuscumque laicis, qui in hujusmodi confraternitatibus conveniunt, ne posthac concionari, aut verba facere in diœsi ecclesiarum præsumant de rebus ad christianam fidem, & catholicam religionem pertinentibus; nisi prius fidei professionem emiserint, & ab episcopis licentiam in scriptis obtinuerint, exceptis illis qui post maturam deliberationem ab rectoribus, & gubernatoribus idonei reperti, & electi fuerint ad faciendos juxta conservandum loci mortes sermones, in quibus confratres tantum ad virtutes cohortari & a vitiis detereri fiolent.

Siqui vero in prædictis delliquerint, ab episcopis correcti etiam ipsorum arbitrio puniantur.

CAP. III.

Ex ſi patet.

Comedationes, & compotationes, aut alia ejusmodi in oratoriis confraternitatum nullo unquam tempore fiant, excepto ramen die Cœnæ Domini, quo tempore providant episcopi, ut nihil fiat, quod contra pietatem, & reverentiam tantæ solemnitatis fieri videatur: extra oratoria in diœsi confraternitatum locis refectiones non aliter fiant, quam de licentia episcopi, & tunc de propriis non de confraternitatum bonis.

RUB. LII.

De monialibus.

CAP. I.

Episcopi claufuram etiam in exemptis monasteriis servare curent.

Quod ad monialium reformationem, ytelatum, & earum pertinet, abunde Tridentinæ synodi statuta, & præsertim Fel. rec. Pii Quinti constitutionibus procuratum videtur.

Quare episcopi ad effugiendam obrectationem divini judicii, & interminationem maledictionis æternæ, qua maxima possunt diligentia, clausuram in omnibus monasteriis sibi subjectis ordinaria, in aliis vero auctoritate apostolica inviolabiliter conservari procurent; & propterea, ut in hoc tam necessario & salutari munere officio satisfaciant, vehementer eos hortatur hac sacra synodus, & ut visitationibus, & aliis quibuscumque rationibus necessariis, & opportunis, & omni studio & vigilantia unaquisque in suo gradu, quo eos apud Deum, & homines, tam in foro exteriori, quam interiori excusare possit.

CAP. II.

Prohibetur confessoribus, & gubernatoribus bonorum sacta monasteria, & quibus casibus permittantur exire & rotæ in eis introire.

Ne nimia familiaritate aliquis contemptus oriatur, statuit, ut ubicumque commode fieri poterit, confessiones, & gubernationes in domibus, ipsis monasteriis conjunctis non habeantur: & si quando ex necessitate aliqua loci sit arbitrio episcopi habitato relinquenda, tunc cracis, rotæ, & omnia alia hujus generis, quæ ad clausuram maxime pertinent, nullo modo in diœsi habitationibus permittantur; quin immo muro, quam primum obstruantur, & etiam in diœsi domibus non habitent.

CAP. III.

Quales esse debeant rotæ, & cracis; & quod moniales tum mane non loquantur, nisi verbi nigra mediante, exceptis consanguineis, usique ad tertium gradum.

Efficiant præterea episcopi, ut rotæ etiam per quas mitentur, aut recipiantur a monialibus opportuna, parvæ sint, & ferris interstictis munitæ, singulis vero fenestris, & ad loquendum destinatis, sint duplices illæ crates infixæ, non minus palmo inter se distantes, ex quibus non liceat monialibus cum quare aliquo colloqui, nisi nigro velo obducto, præterquam cum patre, avo, aut alio consanguineo, usque ad tertium gradum exclusive, etiam si licentiam adeundi ab episcopo habeant; & inobedientes, prout contumacia, aut negligentia exegerit, poenas subeant.

CAP. IV.

Intra claustra loci prohibentur Deo ciborata coloni, & alii quibuscumque sub pœna.

Præfectis autem quibuscumque monialium præcipitur in virtute sanctæ obedientiæ, & sub privationis, aut suspensionis poena arbitrio ordinarii imponenda, ne permittant intra claustra monasterii coloois, aut quibuscumque aliis quacumque de causa eibum dari; sed statim rebus adportatis, immisericque exoneratis, extra claustra exire cogantur.

ANNO CHRISTI 1573.

CAP. V.

In abbatiarum electione quid sit faciendum, & quod ultra triennium non eligantur.

In electione abbatiæ, prioratûs, aut quocumque nomine præfectûs, accuratissime serventur ea omnia, quæ a sacro conc. Tridentino præcepta sunt, tam quo ad modum electionis, quam quo ad ætatem, & alias conditiones in eo explicatas, quæ electio in monasteriis episcopis subjectis posthac ultra triennium non extendatur, neque confirmetur, nisi legitimo monialium voto: quod si iterum electus fuerit, tunc toties confirmari possint, quoties episcopis expedire visum fuerit, ubi tamen non fuerint triennales.

CAP. VI.

In monasteriis cibus, potus, & vestitus sint communes, & quod proprium non possideant.

Curent episcopi, ut eadem synodus jubet, ut in omnibus monasteriis cibus, potus, vestitus communis sit, quo ad fieri possit, observetur, ac præsertim ne bona tam mobilia, quam immobilia contra dictæ synodi præscriptum moniales proprie possideant, sed quidquid eis relictum, datum, aut quoquomodo acquisitum fuerit, abbatissæ tantum & camerariæ tradatur, ac configuretur, unde prius illius, cujus causa collatum, opera comparatum est, necessitati consulatur, quod religiosam fuerit in monasterii usum transfertur.

CAP. VII.

Confessiones pro spiritualibus non ingrediantur intra septa monasterii nisi peliceri, & bolæ extent; pro temporalibus autem cum una ex operariis sint episcopi speciali licentia ingrediantur.

Monialium confessiones, gubernatores, aut quocumque nomine sacerdotes earum spectantes monasterio addicti pro administratione sacramentorum, nisi superpelliceo, stolaque induti monasterii septa ingredi caveant: si autem pro aliqua temporali necessitate sit omnino ingrediendum, tunc aut duo ex ipsis, aut alter eorum cum uno saltem ex operariis ingrediatur, aut alias de episcopi licentia specialiter obtenta, quam in casibus necessariis episcopus tantum dare debet.

CAP. VIII.

Quales esse debeant earum confessiones.

Confessiones, cappellaniæ monialium virtutibus probi, provectæ ætate, ac probatæ vitæ, & quam maxime poterunt, doctrina præditi, eligantur: confessiones itidem extraordinarii, ut jubet sancta synodus ab episcopis in monasteriis sibi subjectis offerantur, & concedantur saltem ante festum assumptionis beatissimæ Virginis, & post impositionem Cinerum, seu alias temporibus, quod magis episcopus probaverit.

ANNO CHRISTI 1573.

CAP. IX.

De examine faciendo ingredientis monasterium extra septa monialium.

Memores quoque sint abbatissæ juxta formam concilii Tridentini certiorem facere episcopum de tempore professionis monialium sub poenis suspensionis ab officio, & aliis arbitrio episcopi infligendis. In examine autem ab episcopo, vel a vicario, aut ab alio deputando, tam ante susceptionem habitus, quam ante professionis tempus faciendo, ea diligentia, & prudentia adhibeatur, ut libertas virginum Deo dicandarum semper integra, & inviolata remaneat, & appareat, doceaturque specialiter puella de gravitate votorum regulæ, & clausuræ, atque irrevocabili professione emissa, liberratis amissione, atque ut facilius effici possint, & extra monasterii septa, & in ejus ecclesia examinetur.

CAP. X.

Sine episcopi licentia, aliqua non admittatur in monasterium, & quod tarum numerus sit juxta facultates, & conjectas elemosinas.

Cum jubeat sancta Tridentina synodus, ne plures recipiantur in monasteriis, quam pro redditus annui, vel consuetarum elemosinarum quantitate sufficienter commode possint, episcopi, etiam in monasteriis ab eorum cura & regimine quomodocumque exemptis, cum illarum superiorum intervenru, juxta formam literarum S. D. N. Gregorii XIII. futuam monasteriorum redditibus, aut pils auxiliis computatis, quis numerus cuique conveniat, ita, ut excedi non possit, neque tamen quomodocumque inconsulto, & non permittente episcopo ullo admittatur, alioquin præfectæ puniatur, a prout episcopo videbitur.

CAP. XI.

Ministri omnes tam spirituales quam temporales, ab episcopo approbentur, & cum ejus licentia ingrediantur.

Quicumque monialium ministerio, & servitio futuri sunt gubernatores, confessarii, cappellani, medici, pistores, fabuli, atque alii artifices antequam recipiantur, in monasteriis sibi subjectis, ab episcopo approbentur. Nec illi prius monasteria ingrediantur, quam ab episcopis, seu eorum vicariis scriptam licentiam acceperint.

CAP.

ANNO CHRISTI 1573.

CAP. XII.

Ex se patet.

Puellæ educationis, aut custodiæ causa in monasteriis non recipiantur sine episcopi, monialibus, & præfectæ consentientibus, licentia, quæ minoribus viii. annis non concedatur, nisi aliud episcopo videatur.

CAP. XIII.

Velata virgine ostia monasterii claudantur, & omnes dimittantur, nisi in loco extra civitates & oppida.

Cum virgines velandæ erunt, absoluta confecrationis, statim monasterii ostia claudantur, omnesque dimittantur, qui convenerant, nisi aliud episcopus expedire judicaverit; prandiumque illi nullum fiat, nisi extra civitates, aut oppida monasterium situm est.

CAP. XIV.

Abbatissæ, & camerariæ rationem quotannis reddant episcopo, vel deputato ab eo.

Præciptur omnibus episcopis, ut quotannis duos ex cardinalium episcoporum canonicis constituant, adjuncto etiam si opus fuerit calculatore, qui una cum aliis fecundum constituendum loci ad id deputatis diligentem administrationis rationem a monialium negotiorum gestoribus exigant; quodque moniales sua abbatissam, & episcopis ipsis, aut ab eis eligendis rationem reddant, quacumque consuetudine non obstante, neque vero propterea impediatur quo minus ex instituto monasterii etiam abbatissæ rationem reddant: quod si quis monasterium defraudalle deprehensus fuerit, quadruplum illi regendere compellatur, atque administratione pro delicto in perpetuum privetur.

CAP. XV.

Litera missivæ etiam confanguinei ab abbatissa videantur, & quæ ad eas missæ fuerint.

Illud quoque distincte prohibetur, ne moniales aliquibus, etiam si parentes sint literas scribant, aut mittant, nisi prius lectæ & cognitæ fuerint a monasterii præfecta; quod ese diligentissime servandum in quibuscumque literis, quæ ad moniales scriptæ, aut missæ fuerint, synodus ipsa declaravit, & statuit.

CAP. XVI.

In monasteriis deputetur locus carceris.

Ut quas Dei timor a malo fortasse non revocat, temporariæ coercitionis formido ex-

terreat, in omnibus monialium monasteriis locum carceri destinatum abbatissa, & gubernator constituant.

ANNO CHRISTI 1573.

CAP. XVII.

Quod per supra sancita, comprehendantur etiam monasteria exempta.

Postremo ut debite executioni mandentur omnia, & singula de monialibus, ut supra decreta, quæ ad restituendam, & retinendam clausuram valde necessaria esse existimavit, synodus expresse declarat omnia, & singula in superioribus capitibus de monialibus contenta, quæ ad clausuram earum spectare videntur, locum habere debere non solum in monasteriis episcopis subjectis, sed in aliis quoque omnibus exemptis, etiam si regularium curæ, & regimini sint quocumque modo commissa, & præterea episcopos monendos esse censuit; prout præsenti decreto monet, & hortatur, ut statim præscripta omnia & singula tam ordinaria, quam apostolica auctoritate exequantur, sub poenis, & censuris, etiam contra clausuræ violatores, ac perturbatores in sacro concilio Tridentino contentis, aliisque episcoporum arbitrio imponendis; alioquin eorum negligentiam in provinciali synodo esse suspendendam & coercendam, omnibus testatum esse voluit.

CAP. XVIII.

Oriunda ex clarissimis conflictoris pœnis publice proponantur, & quantum loco olim defecerdentium ex vexillerieri justitia.

In erectione, seu fundatione quorundam monasteriorum dioecesis Florentinæ certum reperitur onus impositum, ut illi nulle monniales recipiantur, nisi ex nobili prosapia ortæ, & quorum majores (supremum in civitate magistratum, qui tunc vexillifer justitiæ dicebatur, obtinuerint: sed cum ea potestas (ut eli temporis varietas) sit deinde abrogata, nec possit illa voluntas sine magno motu quin recommodo, si invi verborum salant, admpteri; declarat hæc synodus recte ab eis satisfieri posse, si ex his familiis etiam decipiantur moniales, quæ locumtenentis, & qui a concilio summi Magistratus splendore sint illustratæ.

RUB. LIII.

De medicis.

CAP. I.

Medici non visitent infirmum, non confessum post tertiam visitationem.

A B una fel. rec. Innocentii, & ab altera Pii V. Pontif. Max. constitutione longe saluberrima præmonitis, unicorum saluti consulere episcopis poterunt, si medicis ad infirmos in lecto jacentes evocatis præ-

ANNO CHRISTI 1573.

præciperetur, qui post fecundam vel ad fummum tertiam vifitationem illos moneant, ut juxta fanctæ Romanæ eccleſiæ ritum omnia peccata ſua fuceniori confiteantur; niſi ob aliquam rationabilem cauſam prætermittentes, infirmos ipſos viſitare non audeant: quod ſi qui medicorum prædicta non obſervaverint, multentur juxta pontificum conſtitutiones.

RUB. LIV.

De teſtamentis.

CAP. I.

Notarii teneantur epiſcopis denuntiare legata ad pias cauſas relicta occulta, & canonica porro ſalvatur.

QUoniam plus defunctorum voluntatibus jura maxime favent, & tamen vel hæredum, executorumve, aut avaritia, vel notariorum negligentia, aut inſpicatæ perſonæ ad pias cauſas relicta occulta manent, & quaſi cum defuncti cadavere tumulata; monet ſynodus omnes notarios requiſitos ab epiſcopo teneri ad denunciandum legata ſuche ad pias cauſas, aut ſimil de eis nota poſſit, quando eamen juxta leges loci & conſuetudinem id facere poſſint. Atque ut eccleſiis jura ſua reſtituantur, ſtatuit, ut poſthac canonica portio integre, & realiter perſolvatur non obſtante quacunque conſuetudine, aut privilegio.

CAP. II.

In curia epiſcopi retineatur liber legatorum piorum.

Ut autem horum legatorum memoria facilius cuſtodiatur & obſervetur, ſtatuit, & ordinavit in qualibet curia epiſcopali retineri debere librum, in quo publicæ inſtrumentum, & teſtamentarium, per notarium ad id deputatum, qui notarius deſcribens pro ſcriptura, & labore, in redigendo memoriam cujuſlibet legati in eodicem delegatum, aliquam hæredem, aut hibitio epiſcopi conſequi debet ab eo: cuſ legatum hujuſmodi reliduum fuerit, ſcribent enim notarii nomen teſtatoris, legatarios, diem, annum, & teſtes.

RUB. LV.

De foro competenti.

CAP. I.

Cauſæ etiam regulariũm, & hoſpitalium, & locorum piorum in prima inſtantia coram judice eccleſiaſtico agendo, vel excipiendo agitentur, vel cum licentia epiſcopi ex cauſa concedenda, aliter omnia acta ſint nulla.

QUoniam cauſæ omnes ad forum eccleſiaſticum quomodolibet pertinentes juxta ſacros canones, coram eccleſiaſticis dum-

ANNO CHRISTI 1573.

taxat judicibus debent cognoſci & terminari: ideo epiſcopi ſui arbitrio poenis, & cenſuris (ſi opus fuerit) afficiant omnes, & ſingulos clericos, etiam regulares, adminiſtratores hoſpitalium, & aliorum piorum locorum quorumcumque, qui in cauſis ut ſupra vel agendo, vel excipiendo, vel aliter in judicio, & foro ſæculari comparere, vel eis ſe ſubiicere præſumpſerint, niſi de licentia epiſcopi, quæ rarò, & ex cauſa tantum concedatur: declarando præterea nullius eſſe roboris, vel momenti proceſſus & actus quoſcunque, qui tam in præmiſſis, quam in omnibus aliis cauſis ad forum eccleſiaſticum ex decreto concilii Tridentini pertinentibus coram judice & foro ſæculari quacunque occaſione, aut præterxta abſtati, aut ventilari fuerint: atque ut hoc decretum inviolabiliter ſervetur, epiſcopi diligenter operam dabunt.

CAP. II.

Cauſæ omnes appellationum tractari debent in ciuitate Florentiæ, & commiſſi judicibus in rotulo deſcripti.

In ſecunda autem, & tertia inſtantia cauſæ omnes appellationum tractari, & cognoſci debeant in civitate Florentiæ, vel coram archiepiſcopo, vel ejus vicario, quando erit appellatum a ſententiis ſuffraganeorum; vel coram judicibus a ſede apoſtolica delegatis in cauſis, ubi neceſſaria eſt apoſtolicæ ſedis commiſſio, quibus quidem judices commiſſarios deputandos eſſe debere voluit unum vel plures ex numero eorum dumtaxat, qui erunt deſcripti in rotulo; & ſi partes alios judices ſibi deſcripſerint, & deſignarint in rotulo impetraverint, pariti voluit.

CAP. III.

Procuratores, & notarii contrafacientes præcedentibus expenſis perpetuo curiæ, ſine ſpe reſtitutionis, niſi intra octo dies cauſam reduxerint ad ordinarium.

Eos igitur notarios, & procuratores, qui contra præmiſſa cauſas in prima inſtantia per allium, quam per loci ordinarium, & in ſecunda, & tertia inſtantia committi, aut delegari alicui judici in rotulo non deſcripto, vel qualiter quidquam fecerint, aut procuraverint, eo ipſo ingreſſu curiæ ordinariorum ſuorum, a quibus cauſam amoverint, privatos eſſe voluit, niſi celeriter, ideſt, niſi intra viii. dies cauſam, ubi erat cognoſcenda, reſtituì vere curaverint, de notariorum, & procuratorum rotulo ſine reſtitutionis ſpe omnino tollendos.

CAP. IV.

Quid agendum quando delegatus allegatur ſuſpectus.

Sed ne tamen cogatur quis litigare coram judice ſuſpecto, ſtatuit, ut ſi quis recuſaret cauſam tunc coram aliquo judice delegato agitari, compareat, & cauſam ſuſpicionis allegret, tuncque, ut juris eſt, legitur tres arbitri forte ex numero ejorum, qui erunt deſcripti in rotulo judicum delegatorum, qui ſuſpicionis cauſam infra quindecim dies cognoſcant, & terminent, quibus elapſis, ſi cauſa ſuſpicionis definita non fuerit, delegatus proceſſat in cauſa, reſpectis omnibus appellationibus, & recuſationibus. Et ſi contingeret per eoſdem arbitros electos delegatum eſſe jure merito ſuſpectum, voluit forte extrahi quatuor ex judicibus coram recuſato deſcriptis, & delegatus teneri alteri eorum, vel duobus conjunctim, ſi ei videbitur cauſam committere, & delegare, a quibus judicibus ſi poſtea contingat appellari, voluit ſervari omnia quæ ſervanda ſunt, quando ab ipſo delegato provocatur, & appellatur.

CAP. V.

Notarius prohibitus cauſas agere, & procurare, niſi ab epiſcopo approbetur; & qui in patrocinii deliquerint vel erraverint, puniantur curia ad libitum epiſcopi.

Nullum notarium tractare cauſas, acta rogare, vel procuratoris officium exercere poſſe ſtatuit quomodocumque coram aliquo judice eccleſiaſtico live ordinario, ſive delegato, niſi ille de notariis, aut procuratoribus deputandis ab epiſcopo, cujus foro, vel curia ſe exercere voluerit, qui quidem notarii ab epiſcopo non aliter eligantur, & approbentur, niſi ſint experientiæ, probitatis, ſolertiæ, & aliarc prædict, ut in illis delinquendi faſpicio haberi non poſſit: quod ſi forte alii, aut deſignati reperti fuerint in listibus, & cauſis eccleſiaſticis, ac ſpiritu alibus, exercendi ufum perperam, vel ad tempus eis prohibere epiſcopi debent, nulla per appellatio interdictionem ordinarii ullo modo ſuſpendat, prout idem Tridentinum concilium decrevit.

CAP. VI.

Actorum notarii in foro eccleſiaſtico Florentino non excedant numerum xii. in foro Fæſulano duorum, in aliis locis reſiquentur arbitrio epiſcopi, & alia per ſe, vel per ſubſtitutum approbatum ſolum ſcribantur ſub pœna.

Numerum autem notariorum deputandorum ad acta conſcribenda non excedere, numerum quatuordecim ſtatuit, & ordinavit, quorum duodecim deputari voluit in curia archiepiſcopali, & duo in curia epiſcopali Fæſulana; in aliis vero foribus & curiis epiſcoporum, liceat locorum ordinariis tot eligere, ac deputare, ac conſtituere quot tribunalis negotiis, cauſiſque ſufficere videbitur; qui quidem notarii univerſa judicii acta per ſe, vel ſubſtitutum ad probandum, non per alium ſcribere debeant, aliter qui contrafecerint, eo ipſo per mentem ab officibus conſcribendis ſint ſuſpenti; ſabnotarios autem, five ſub binatis poſſint pro actibus exemplandis, & copiis exhibendis de licentia ordinariorum ſuorum habere quos voluerint.

ANNO CHRISTI 1573.

CAP. VII.

Procuratoris officium quis non poteſt exercere, niſi examinetur, & probibetur alibi ſcribere.

Ne ex procurationum imperitia vilefcat mindolum epiſcopalis curia, ſtatuit, nullum poſſe procuratoris officium exercere in cauſis vertentibus coram eccleſiaſticis judicibus tam ordinariis quam delegatis, nili fuerint diligenter examinati, & approbati per locorum ordinarios, in tamen conſcribere actis ſit omnino prohibitum.

CAP. VIII.

In curia deputetur procurator pauperum, & burſa extraordinaria, qui gratis cauſas agant; idem ſervetur quando litigant non habent procuratorem.

Ne pauperes procuratorum defectu propter eorum inopiam indefenſi remaneant; ſtatuit, quod ordinari in ſuis curiis procuratores pauperum inſtituere non omittant, ut ſi contingerit miſerabilem perſonam litigare, judex, coram quo judicium vertitur, teneatur hanc gratis extrahere de burſa procuratorum ad id deputatorum unius ex illis, qui in apodiſſis in dicta burſa nominatis continebuntur: & quod ſatisfiat ita exactibus, debeat gratis officium ſuum impendere ſub poena privationis ab ufu & exercitio procuratoris in foro eccleſiaſtico: cumdem quoque modo n ferari voluit, quando aliqua pars litigans non invenit ex dictis procuratoribus, qui patrocinium ſuæ cauſæ ſuſcipere velit, ſub eiſdem poenis.

CAP. IX.

Notarii in cauſis ordinariis extrahantur e burſa, exceptis cauſis executorii, feudalis & beneficialibus.

Ad tollendas ſuſpiciones in judiciis, quæ non minus oriri ſolent contra notarios, quam contra judices, ſtatuit, & ordinavit, in omnibus cauſis non executivis excedentibus ſummam librarum ducentarum, five agatur coram ordinariis, five coram delegatis, & aliis judicibus eccleſiaſticis, quocunque nomine cenſeanrur, notarios, e communi burſa in curia Florentina extrahendos eſſe, & in aquacumque etiam alia curia alterius loci cum illa reſervatione ad libitum epiſcopi cauſarum criminalium, feudalium, & beneficiorum, quas inter notarios ejus arbitrio ſibi reſervavit; in aliis vero curiis epiſcoporum is ordo modusque ſervetur, quos epiſcopi magis expedire judicaverint, dummodo ſuſpiciones hujuſmodi magis quam fieri poteſt, tollere curent.

CAP.

ANNO CHRISTI 1573.

CAP. X.

Notarii extra curiam, in civitate Florentiæ non possunt rogare contractus rerum ecclesiæ, ac materiarum spiritualium, aliter fidem non faciant.

Statuit nullum notarium rogare posse in civitate Florentiæ contractus rerum ecclesiasticarum ad forum ecclesiasticum pertinentium, ut decretorum interpositiones, beneficiorum renuntiationes, vel ad renuntiandum procurationes, spoliationum dissolutiones, & similia, nisi fint defcripti in numero notariorum curiæ archiepiscopalis Florentinæ, aut episcopalis Fesulanæ: scripturas vero hujusmodi ab aliis notariis confectas, scriptas, & rogatas nullam in ecclesiasticis judiciis fidem facere statuit, & decrevit, nisi essent confectæ, & rogatæ extra civitatem Florentiæ; quia tunc eisdem fidem adhibendam, & attendi debere voluit, proinde ac si a notariis deputatis confectæ, ac rogatæ fuissent.

CAP. XI.

Clerici vassalli laicorum a laicis possint judicari, sed contra eos non possit fieri executio in personam, vel rebus ecclesiæ.

De clericis tamen, & laicorum vassallis, ratione feudi, quod a laicis tenent, judicari posse declaravit, ut fcilicet feudo privati pollent, & in feudalibus bonis contra eos fieri executio; in persona autem, aut ecclesiasticis bonis, nullatenus distringi, aut judicari.

CAP. XII.

In causis mixti fori locus sit præventioni, & eas declarat quæ sint.

In causis autem extra præmissa pleratem concernentibus, ut reprimere divites, ne carius debito victualia vendant, ne aromatarii res adulteratas, ut fabbores, lanii, pistores, & hujusmodi habeant mensuras, ponderaque justa, causæ miserabilium personarum, coactio laicorum ad satisfaciendum legatis piis, punire perjuros, adulteros, flupratores virginum, sodomitas, facrilegos, incestuosos, concubinarios, violatores pacis, effractores ecclesiarum, blasfematores Dei, & sanctorum, vendentes, aut laborantes diebus festivis, seu sofa quomodolibet inhonoxantes, piratas, seu corsarios cum suis fautoribus, spoliantes Christianos, qui naufragium patiuntur, publicos latrones, & alia crimina, quod mihi fori judicari videntur, voluit locum esse præventioni.

CAP. XIII.

Mantellata, corrigiata, & fratres de tertio ordine sint collegio subditantur in propriis domibus subjiciantur ordinariis, & eorum parochianis in spiritualibus.

Sequendo decreta Lateranensis concilii in XI. sessione statuit mantellatas, corrigiatas, & fratres de tertio ordine, & similes personas, conversi posse eovam laicis judicibus, & ab iisdem judicari, quando in propriis domibus sine collegio habitant; secus autem, quando una in congregatione vivereni: nec non ejusdem concilii vestigiis inhærendo, declaravit eorumdem fratrum de tertio ordine, mantellatarum, corrigiatarum, & id genus in propriis domibus habitantium personas, quo ad sacramenta recipienda, & jura parochialia omnia, ut seculares judicari, & pro fecularibus haberi debere, sicque teneri a parochis, Extremam unctionem, Eucharistiam in Pascha, cæterasque ecclesiastica Sacramenta recipere, ipsosque ecclesiarum rectores ab ecclesiis, apud quas sepulturam elegerint, confuetam funeralium partem exigere, non obstantibus confuetudinibus quibuscunque, hactenus in contrarium observatis.

CAP. XII.

Contra illos, qui judicium sæculare fugientes, ordinis assumunt, sed professionem emittunt.

Quo ad illos autem, qui judicii fecularis declinandi gratia ordines ipsos, aut professionem emittunt, liquidem id jam lite mota faciunt, nullatenus prosecbe declaravit, quo minus ab eo judex, coram quo judicium incœptum est, civiliter judicentur: si vero ante motam litem ad clericales fuerint ordines promoti, fecularem effugere statuit potestatem, quinimmo & criminaliter judicari posse declaravit, quando accepti ordinis, vel emisse professionis tempore pro aliquo crimine perpetrato carceri adjectus erat.

CAP. XV.

Eadem probationes sufficient contra eos in foro ecclesiastico, quæ valida erant in curia sæculari.

Quod utique generaliter obtinere voluit, quandocunque in foro ecclesiastico est contentio de illis, quæ gesta sunt a personis, eque tempore ante obligationis subeundæ cui foro, in quo leviores erant probationes, ut scilicet eædem probationes in foro ecclesiastico parem vim eamdemque habeant efficaciam.

RUB.

ANNO CHRISTI 1573.

RUB. LVI.

De judicibus delegatis.

CAP. I.

Forma eligendi, & qualitates assumendorum in delegatos.

CUrent episcopi, ut in prima (quæ colligatur) diœcesana synodo ex decreto Tridentini concilii præscriptus eligatur numerus insignium virorum, qui canonici cathedralium sint, aut in dignitate ecclesiastica constituti, canonam scientia, ac probitate vitæ ornati, qui judices delegati ab apostolica sede, aut ejus legatis, & nuntiis in causis, quæ fori ecclesiastici sunt, foli conditi possint, atque descripti ad fanctissimum. D. nuntiatur, cæteraque omnia perfolvantur, quæ in dicti concilii decretis tradita sunt.

CAP. II.

Quod delegati intra X. dies late sententiæ immittatur dare motivas allegatis sub pœna, & in locum præmortui, vel absentis episcopus alium substituat ejus loco, & quo possint rederi jura in ecclesiæ, sibi in hac parte concessa.

Hi autem infra decem dies a die latæ per eos ferendæ causas, & rationes, ac auctoritates, quibus adducti ad eo modo pronunciandum fuerint, scriptas, aut fubscriptas propria manu notarii, qui acta causæ conscripsit, conjungere tenentur: sciat adhuc ejusmodi delegatis relictis quinque millium aureorum pro dimidia parti succumbenti, & altera dimidia egentibus mendicibus ab episcopo declarandis ipso facto applicatam. Siquis autem ex supradictis decedere, aut jure abesse contigerit, alius per episcopum subrogetur, qui eodem modo adnota D tus ad superiores superius nominatos defertur. Caveant autem ejusmodi judices, ne in ecclesiis ullo modo jus dicant, sed eligant archiepiscopalem curiam Florentinam, vel episcopalem Fæsulanam, vel allos locos, qui sibi commodiores videbuntur.

CAP. III.

Ambæ partes sportulas pro dimidia deponant actuario ante actorum exhibitionem.

Qui omnes delegati sportulas, quæ in diœcesanis synodis, vel ab episcopis constituentur, post latas sententias accipiant, quæ sportulæ per ambas partes pro dimidia ante exhibitionem actorum in manus actuarii deponi debent.

RUB. LVII.

De causarum avocatoribus, & de judiciis.

CAP. I.

Forma judiciorum, quæ fuit in synodo tractata, relinquitur in futura synodo, & interim ordinarii providebunt.

QUod vero attinet ad formulam judiciorum, quæ in alia provinciali synodo hoc loco latissime tractata fuit, cum nequeat hoc tempore ea ratione præscribi, ut omnibus locis accommoda æqualiter esse possit, hæc facta synodus eam in dispositione, illius, & confuetudine, quo ad præsens tantum usque ad futuras synodos diœcesanas relinquendam esse decrevit, ita ramen, ut interim etiam hujus synodi auctoritate illium diuturnitati, & anfractibus, ac litigatorum artibus, & cavillationibus, prout ecclesiarum flatus requirit, occurrere, omnibusque litigantis, & fludio ab ordinariis providetur.

RUB. LVIII.

De excommunicatione.

CAP. Un.

Abstinendum est a censurarum fulminatione, & revocatione.

REcte fuit a facra Tridentina synodo flatuum, ut excommunicationes, atque etiam quæ monitionibus præmiffis fieri folent ad finem revelationis, non alis fobrie & magna circumfpectione concedantur, cum gladius ille nervus fit ecclesiasticæ disciplinæ; quare episcopos hujus etiam synodi horratu meminisse oportet, ut tam in monitionibus, quam etiam in executionibus civilibus & criminalibus a decernendis hujusmodi censuris omnino abstineant, nisi forma exacte ferverur, quam Tridentinum concilium accuratissime præscripsit. Illudque etiam animadvertant, quod si eorum culpa hæc arma spiritualia consensui contigerit, nullo modo se excusare possunt, quominus Deo rationem reddere debeant de pernicie, quæ loco fuæ salutis animarum hac de causa secura fuerit.

ANNO CHRISTI 1573.

RUB. LIX.

De pœnis.

CAP. Un.

Pœnæ constitutionum, arbitrio ordinariorum, inspectis circumstantiis moderantur.

QUoniam ob varietatem locorum non potest in legum executione omnis æquabilitas, et idem modus servari nuiteque statuere sunt pœnæ, quæ moderatione in aliis diœcesibus indigeant; præterea possint episcopi quæcumque pœnas in his constitutionibus expressas, pro qualitate locorum ad statum suarum ecclesiarum, ut res expedire videbitur redigere et coaptare, quos non dubitandum est omnia ad pietatem, et animarum salutem relaturos. In pœnis item indigendis capitulis et canonicis cathedralium ecclesiarum, eorum privilegia salva maneant juxta concilii Tridentini constitutiones.

RUB. LX.

De constitutionibus.

CAP. I.

Verba constitutionum ad litteram intelligantur.

ATque ut cavillationibus locus nullus, et occasio præbeatur, constitutiones ad verborum proprietatem, et (ut dicitur) ad literam intelligantur, nulla admota, aut intentiva interpretatione, ultra quam verba ipsa significent.

CAP. II.

Infra duos menses post impressionem constitutionum nova tollantur fora.

HÆ constitutiones, quarenus novi aliquid statuunt, aut novas imponunt pœnas, et quo impresse facrint, infra duos menses vim suam obtinere, & quoscumque tenere decretum est.

RUB. LXI.

De interpretatione constitutionum.

CAP. Un.

Dubitationes super constitutionibus declarentur ab archiepiscopo, cujus declarationi stare debeant provinciales, abrogatis omnibus aliis constitutionibus privatis, salva pontificis, & supremæ auctoritate.

SI in his constitutionibus dubitationis, aut ambiguitatis aliquid quomodocumque exortum fuerit, reverendissimus metropolitanus in sua provincia interpretabitur, cujus sententiam omnes sequi omnino teneantur, quoulque alia synodus provincialis habeatur, abrogatis penitus omnibus, præterquam ut supra decretum est de exulsorum avocationibus, et judicib. prælatis omnibus constitutionibus; in civitatibus vero, et diœcesibus exemptis episcopi ipsi eo interpretandi et declarandi manere fungantur usque ad prædictum tempus, salva tamen sanctissimi D. N. et sanctæ Romanæ ecclesiæ suprema auctoritate, cui omnia in hac synodo decreta, et acta interpretanda, mutanda, et emendanda, qua debet obedientiæ propensione, ac reverentiæ humiliate subjicientur.

RUB. LXII.

De bulli apostolicis publicandis.

CAP. Un.

Curent episcopi bullas omnes pontificum vulgari sermone publicari.

EPiscopis valde curæ sit, ut summorum pontificum bullæ non solum in his decretis memoratæ, & hactenus emanatæ, sed quæcumque aliæ pro tempore emanabunt, frequentibus populis, ut in more est, materno sermone exponantur; ac facipius in memoriam revocentur, ne ignoratione, aut negligentia observent, aut si omittentur, vel contra conveniantur, In certaturum, quos illæ contineant, laqueos incideremt.

RUB. LXIII.

De fine synodo imponendo.

CAP. Un.

Finis synodi.

CONfectis jam, Deo favente, absolutissimis quæ illi, quæ hoc quinquennium tempore pro restitutione, et conservatione ecclesiasticæ disciplinæ in provincia Florentina statuenda, & decernenda fore videbantur, ipsam synodum merito diuittendam esse existimarous.

Quare reverendissimi patres, placet ne vobis, ut ad laudem omnipotentis Dei huic synodo finis imponatur, & confirmatis omnium decretorum nomine hujus sacræ synodi per reverendissimum D. archiepiscopum sanctissimo D. N. petatur

Respondeverunt. Placet.

Acclamationes patrum in fine synodi.

BEatissimo Gregorio domino nostro sanctæ et universalis ecclesiæ pontifici, cujus auctoritate hoc facrum provinciale concilium inchoatum et perfectum est, multi anni et æterna memoria.

Resp. Domine Deus sanctissimum patrem diutissime ecclesiæ tuæ conserva multos annos.

2 Serenissimo Cosmo Etruriæ magno duci

ANNO CHRISTI 1573.

ei nostro orthodoxo & christianæ religionis defensori bona valetudine & multi anni.

Resp. Catholicum & christianæ religionis defensorem, imperator cælestis, conserva, multos annos.

3 Illustrissimo et reverendissimo Ferdinando S. R. E. cardinali perpetua felicitas & veram gaudium.

Resp. Perpetuam felicitatem & veram gaudium tribuat Deus.

4 Serenissimo Francisco principi nostro, qui hanc sacram synodum protexit multæ gratiæ & multi anni.

Resp. Magnas gratias & multos annos.

5 Reverendissimo domino archiepiscopo hujus sanctæ synodi præsidi, & reverendissimis episcopis, vita & felix ad ecclesias reditus.

Resp. Præconibus veritatis perpetua memoria, orthodoxo senatui multos annos.

6 Sacrosanctæ provincialis synodi decreta.

Resp. Semper confiteamur, semper teneamus.

7 Omnes ita credimus, omnes id ipsum confiteamur, omnes idem sentimus.

Resp. Ita credimus, ita confitemur, ita sentimus.

8 His decretis inhærentes digni reddamur mitericordia et gratia patris magni supremi facerdotis Jesu Christi Dei, intercedente simul invincta Domina nostra Dei para et omnibus sanctis.

Resp. Fiat, fiat. Amen, amen.

Ego Antonius Altovita ecclesiæ metropolitanæ Florentinæ archiepiscopus supradictis omnibus decretis consensum præbui, & manu propria subscripsi, &c.

Ego Bernardetus Minuto-Ruc episcopus Arretinus sedi apostolicæ immediate subjectus eligens, &c. supradictis omnibus decretis consensum præbui, & cum jam factis protestationibus quoad & hic repeto, subscribo, &c.

Ego Nicolaus Tornbonius episcopus Fesulis sepulcri, supradictis omnibus decretis consensum præbui, & ut supra subscripsi, &c.

Ego Agnellus primus episcopus Pistoiensis sedi apostolicæ immediate subjectus eligens &c. supradictis omnibus decretis consensum præbui, & cum jam factis protestationibus quas & hic repeto, subscribo, &c.

Ego Ludovicus Antinorus episcopus Volaterranensis sedi apostolicæ immediate subjectus &c. eligens supradictis omnibus decretis consensum præbui, & cum jam factis protestationibus quas & hic repeto, subscribo.

Ego Franciscus Diacceitus episcopus Fesulanus supradictis omnibus decretis consensum præbui, & subscripsi, &c.

Ego Carolus Pandolfinus præpositus Pistoiensis et vicarius & procurator, & eo nomine R. D. episcopi Dni. Alexandri Medices, superscripsit omnibus decretis consensum præbuit, & subscripsit ad laudem Dei &c.

Ego Philippus Modestus Can. & vicarius R. D. Hieronymi Canonici procurator, & eo nomine præpositi Pratensis sedi apostolicæ immediate subjectus supradictis omnibus decretis consensum præbui, & salva protestatione subscribo, &c.

Ego Guido Sergiadius scriptor & vicarius Florent. synodi hujus a secretis &c.

Ego Bernardus Bandinus sacrorum canonum interpres & Apostolicus hujus provincialis concilii promotor & commissarius &c.

Et ego Bernardus quon. Francisci Albizi publicus apostolicus, & imperiali auctoritate hac notarius, & civis Florent. atque archiepiscopalis curiæ Florentinæ, & hujus provincialis synodi Florentinæ, una cum domino Philippo Franchino coram prælibatis reverendissimis metropolitano, & episcopis, atque aliis reverend. scribis, quia præmissis dum sic decenerentur & fanerentur interfui, & ea sic fieri decreta, & sanciri vidi, & audivi, & subscripsi, & decreta, & alia facta hic, vide in fidem præmissorum manu propria subscripsi cum mei solit. signi appositione, prout subscribit &c.

Idem Philippus Franchinus & ejus signum apponet, rogatus, & requisitus.

Et ego Philippus quondam fer Petripauli de Lucæ de Pistorio publicus de facto Minister sacræ apostolicæ & imperiali auctoritatisque judex ordinarius notarusque publicus, & civis Florentinus, necnon archiepiscopalis curiæ Florentinæ, & hujus provincialis concilii Florentini, una cum supradicto domino Benedicto curiæ prælatorio reverend. simo metropolitano, & episcopis, atque aliis reverendis patribus scribæ, quis præmissis dum sic fierent & decenerentur interfui, & ea sic fieri vidi & audivi, & subscripsi, & de mandato atque alia supradicta &c. ideo in fidem omnium præmissorum propria manu subscripsi, signumque meum apposui consuetum, prout ambo rogati, & requisiti sumus.

Quæ supradicta decreta, & constitutiones concordant cum originali, ideo imprimendi licentiam impartimur; nos Ludovicus Marcellus Can. & generalis vicarius Florentinus, die XXI. mensis Dec. MDLXXXIII.

ANNO CHRISTE 1576.

CONSTITUTIONES & DECRETA PROVINCIALIS SYNODI NEAPOLITANÆ

Sub illustrissimo, & Reverendissimo Domino,

D. MARIO CARAFFA

ARCHIEPISCOPO NEAPOLITANO

Anno Domini MDLXXVI.

ANNO CHRISTI 1576.

A. S. D. N. GREGORIO XIII. CONFIRMATA.

Annibal a Capua, Dei, & apostolicæ sedis gratia archiepiscopus Neapoli. tanus universæ provinciæ suæ Clero, cæterisque fidelibus, salutem in Domino sempiternam.

Ex edito Neap. 1580.

CUm primum suscepi onus hoc laboris, atque officii mei, cogitavi sane qua ratione posset, & maxime meo, & vestræ omnium utilitati satisfacere, ut quod mihi semel imposuim erat onereſ (quod sentio quam sit gravissimum) pari cum dignitate sustinerem. Visum mihi quamvis in utrumque, quæ in Neapolitana hac ecclesia mea ex Christiana necessaria esse viderentur, quaque miserice religionem conservare atque amplificare possint. Occurrit Neapolitana synodus, selecti olim recordationi Marii Caraffæ cæterorumque cuiuscunque virtutis judicio, famoue prudentiæ, patres congregati præsidio munitos elaboravit, quoque tot sapientissimorum theologorum, juridice practicis peritissimorum hominum cogenia diu multumque exercuit. Nam cum hi in re varia, ac perdifficili, & operis & laboris plurimum polliceret, ad extremum inevitabili conjunctione communium, ac voluntatum ea decreverunt, quæ hactenus cum brevitate, & mea sententia conjunctæ. Ea dum optimus Auctor edere parat, brevi immatura morte mihi eripitur: neque illi licuit tantarum vigiliarum suarum fructum aliquem capere. Ego, quorum ut mihi quoque laboris partem reliquerit, pro munere, ac officio meo me fallacrum evitaturum, si quam primum in eam rem incumberem, ut illa in manus hominum veniret, eamque omnibus utilitatem afferret, quam in primis officii mei ratio postulavit, & ego, pro meo erga omnes singulari caritate, & amore, maxime volebam. Eo igitur vobis modum synodum Neapolitanæ provinciæ, Romani Pontificis judicio cognitam, auctoritate comprobatam, quam etiam publici literis nostram firmamque esse voluit: earum litterarum exemplum infra scribendum esse putavi. Porro tamen Romanæ sedis auctoritas, & imperium, cum apud vos, tum apud Christianos omnes sanctum illi gratissimum, qui peculiari quodam Spiritus Sancti dono, ac præsidio rem Christianam administrat; illud tamen vobismet ipsis non debere, quod tot tantorumque virorum prudentia, pietate, industria excogitata, constituquæ sit, quod Patres vestri paterna benevolentia, & studio susceperit, quod vestra cauta ad veritatem usque perducta subis brevis frequenda proponatur. Atque ego de vestra omnium probitate, & egregia illa in majores vestros observantia tantum mihi polliceor, ut vos certissima spe sim, vbar Dei optimi maximi Christi Jesu gratia adfuturi, tanta cum diligentia in animis omni sensibus hæc salutaria decreta concipiatis, ac conservetis, ut quanta nos studuerint, ac cura publicis monumentis confignare mandavimus. Valete in Christo, fratres filiique mihi semper carissimi. Datum Neapoli in archiepiscopali nostro palatio Kalendas Septembris MDLXXX.

PERILLUSTRI

Ac reverendissimo, D. ui fratri D. archiepiscopo Neapolitano.

Per illustris, ac reverendissime domine; superioribus diebus cum SS. D. N. provinciales synodi Neapolitanæ decreta accepisset, tradi ea jussit illustrissimis cardinalibus Tridentini concilii interpretibus de more legenda, & consideranda. Quo officio, postquam cardinales laudioſe, diligenterque functi sunt, ac de tota re retulerunt, placuit sanctitati suæ ea nonne decreta in eum, quem, videbit modum correcta, aptaraque amplitudini tuæ mitti, ut pro spectata tuæ fide, ac religione illa quam primum publicari, & observari cureat. Quemadmodum factum eam perfuasum habemus, cui bonum videtur, ac perpetuum divinæ gratiæ præsidium exoptamus. Romæ die XXIII. Julii 1579.

Amplitudini tuæ uti frater, Philippus cardinalis Vastavillanus.

Nos Marius Caraffa Dei, & apostolicæ sedis gratia archiepiscopus Neapolitanus de consilio, & assensu reverendissimorum dominorum coepiscoporum nostrorum in provinciali synodo Neapolitana hac flatuimus, & sanximus.

CON-

ANNO CHRISTE 1576.

CONSTITUTIONES EDITÆ

In synodo provinciali Neapolitana, præsidente in ea illustrissimo, & reverendissimo domino D. Mario Caraffa, Dei, & apostolicæ sedis gratia archiepiscopo Neapolitano.

ANNO CHRISTI 1576.

CAPUT I.

De fidei professione emittenda.

Sess. 6. cc. 1. & 2. de reform.

CUm primum, ac præcipuum pastoris officium, cui oves manu Domini creditæ sunt, id esse oporteat, ut orthodoxa catholicaque fides sinceritate integra, & illibata permaneat, omni cogitatione, cura & opere incumbere, quo possint illæ, provinciales hæc synodus firmissimum cupiens facere fundamentum reliquarum constitutionum, omnes quod ne ipse quidem inferi portæ prævalerant, fidei professione præmissa juxta sacrosanctæ Tridentinæ synodi decretum, & fel. rec. Pii IV. bullam, omnes docere atque magistros, sive hanc profitean-

Sess. 24. c. 12. de reform. ibid. & extra de Summa Trinit. & fid. cat. per totam.

tur facultatem, sive illam, itemque discipulos, ad aliquem artium disciplinarum, quæ gradum ascensionesve eandem fieri professionem præcipit emittere, idque intra duos menses ab eo die, quo hæc synodus fuerit publicata, sub pœnis excommunicationis latæ sententiæ juxta bullam fel. rec. Pii papæ IV. Quicumque etiam beneficium curam animarum habens, aut dignitatem fuerit, intra dimetire tempus, ex quo in eius possessionem venerit, in manibus episcopi vel generalis ejus vicarii, alterisve ejus officialis id ipsum non effecerit in quorum a fac. concilio Tridentino sanctam incurrat; idemque jus in omnibus conthiuitur, ad quos ratione ecclesiarum beneficii, quæ gaudent, diœcesanæ synodo interesse spectabit. Qui vero ad dignitatem, five canonicatum in cathedralibus ecclesiis fuerint promoti, si tam dictam professionem non modo in manibus episcopi, vel ejus officialis; verum etiam coram capitulo emittent. Emittende autem professionis formula, & quæ sequitur latet ede. ,,

Ego N. & firma fide credo, & profiten tenor omnia, & singula, quæ continentur in symbolo fidei, quo sancta Rom. eccle-,, sia utitur in missa, vid. Credo &c. juxta formam a fel. rec. Pio papa IV. traditam.

Sess. 5. c. 1. ibid. & conc. Constantin.

Sess. 24. c. 12. ibid. & Trid. sess. 25. c. 2. & 3. de reform.

Ibid. & Clem. un. eod.

CAP. II.

De editione atque usu librorum.

Quoniam vero docuit nos experientia rerum magistra, suspectorum pernciosorumque librorum lectionem catholicæ fidei plurimum afferre detrimenti; sermo quippe hæreticorum (teste Apostolo) ut cancer serpit: dent operam episcopi diligentissime, ut librorum a fede Apostolica prohibitorum index, cum suis poenis, ac cenſuris ibi contentis admodum observetur.

Decretum: libri non prius imprimantur, quam juxta Lateran. conc. sub Leone X. & fcrli, & examinati fuerint; inspec-

& approbati; habita quoque facultate ab illius Civitatis, in qua imprimendi erant, episcopo, appoſito denique tam auctoris, tam impreſſoris nomine.

Nemo unquam fac. Scriptur. verba ad profana, ideli ad fcandala, fabulofa, vana, adulationes, detractiones, divinationes, feralfamoſoſque libellos, vel ad id genus alia torqueat, & ufurpet. Qui vero verba Dei baiuſmodi violaverit, ad poenas juris, & arbitrium epiſcopi multetur.

Bibliothecæ quoque venalium librorum ab his, quos huic negocio epiſcopus deſtinarit, crebrius viſitentur: deinque opera, ut nullus in eis prohibitus liber quoquomodo habeatur, qui autem contrafecifle fuerit deprehenſus, præter librorum amiſionem, poenis ſub regula X. indictis conventis ſubjiciatur. Qui denum libros, vel in civitate importare, vel inde alio ex ea voluerit, is rem totam eisdem perſonis fidelitez exponere teneatur.

CAP. III.

De lectione ſac. ſcripturæ.

Ne fac. ſcripturæ lectio in cathedralibus ecclesiis unquam ceſſet, dent operam epiſcopi ut fac. ſcripturæ, conc. Tridenti. decreta fiat. Uni vero ob proventuum tenuitatem ipſa facræ ſcripturæ lectio juxta ipſius Tridentini concilii ſanctionem haberi nequeat, curent epiſcopi, ut ſaltem adſint ludimagiſtri, qui clericos, aliosque ſcholares puberes latinis literis inſtructos idque gratis. At vero in monaſteriis monachorum, ubi commode id fieri poterit, ipſa facræ ſcripturæ lectio quotidiana habeatur, qua in re ſi ſuperiores negligentius ſe geſſerinte, ab epiſcopo loci, ut ille magis expedire noverit, compellantur, ut in ſacro concilio Tridentino ſanctum eſt.

CAP. IV.

De lud imagiſtris.

Qui eruditunt infantes, quorum tener animus, ac quocumque ducas, flexibilis eſt, ii non minus fide ſint & vitæ, quam doctrina, ſcientiaque commendati. Nec eos tantum libros pueris non interpretentur, vel ab illis legi patiantur, qui in indice prohibentur; ſed neque alios, qui rebus obſcenis, & turpibus reſpergi ſint, ſive latino illi ſermone, ſive italico conſcripti ſint. Si enim juxta apoſtolorum monitum, corrumpunt bonos mores colloquia mala, mali-

multo magis christiane vitæ puritati perni-
ciosum est, si ex hujusmodi consuetudine ne-
glectus sensim irrepat abusus. Quod si locus fecerint, pone secundu ni-
dicem librorum prohibitorum, & o dinarii loci arbitrium, subjectum. In primis autem, præcipiunt, atque per vicarea Jesu Christi domini omnium obtecrantes, quæ ad christianæ vitæ integritatem plurimum habent momenti, ut eis pro viribus, ac salutaribus monitis, præcipisse inhonet, necnon in doctrina, & religione christiana exercenat, caterisque in officiis præstent ex Leo X. in Lateran. Conc. Sessione.

Prima fidei christianæ rudimenta singulis dominicis, festisque diebus parrochi, aliosque quos ipsi infantes sibi magistri, vel parochi, vel alii ad id idonei deputati ab ordinario docerant, qui a prandio allove, commodiori tempore parochi ad eadem officia pro more cum convocandos curerent. Ea propter ubi commodo fieri possit, doctrinæ christianæ, societas & institucnda est, & conservanda.

CAP. V.

De prædicatione verbi Dei.

Quoniam vero prædicationis munus, vel maxima pars est ad christianæ vitæ puritatem collabentem, (jam ut plangimus) instaurandam, verbi Dei præcones per Jesu Christi sanguinem obsecramus, ut memores sint se ea-g. avissimis, ac divinissimis agere, intelligant se de Deo, de re omnium maxima, de salute ipsa, de vita, ac morte animæ, de æternitate agere, & loqui: quam obrem, ut pro verbi Dei dignitate concionandi munus tractetur, sacrosanctæ occumenicæ, & generalis Tridentinæ Synodi imitationem, illud ferio flatuimus ac præcipimus, ne videlicet illis posit hac licear, vel relig ofi vel quomodolibet exempto in propolis, vel aliqua ecclesiis verbum Dei, contradicente episcopo, prædicare: ipsum autem licentiam episcopus gratis concedat. D Qui de vera, martinus, & scientia examinatis, approbati, & ad verbum Dei seminandum missi fuerint, ad hanc se fe regulam conformare diligentissime studeant: Primum, ut ne jam in sacris scripturis abstrusa, vel inexplicabilia difficilia reperierint, explanare nitantur, ne latum quidem (ut aiunt) angulum ab eo sensu discedant, quem vel ecclesiæ authoritas, vel probatorum doctorum consensus, recepit, profanas vocum novitates devitantes: tum ne labriel sine fin. diceadi cavesant, nove haec, atque illue omni doctrine vento circumferantur; sed ecclesiæ, quæ columna est, & firmamentum veritatis, inhæreantes, tanam, & irreprehensibile E verbum annuncient. Neque nimio fludio diligentiaque inanium verborum freptum effingant, ne sint adulteratores verbum Dei, & ad fanam aliorumque pernicicm fe ipsos prædicent, & non juxta apoltolicum formato, Jesum Christum, & hunc Crucifixum, ut prædicario non in dictis humanæ fapientiæ verbis fit, aut fubltitutæ fermonibus, fed in oftenfione fpiritus, & virtutis, F

in id unum toto pectore incumbenies, ut vita ex animis nominum exdicius evellas, & virtutes inferantur, vel jam intus conservenur; quod fi fecus factum fuerit, merito, ac jure Deabus conquesi poterit, pestifis nimirum parvulos patens, nec fele, fe qui frangeret eis. Deinde neminem pa- Sess. 5. c. 2. lato pauperiatis nomine commendent, nisi ab ordinario loci testimonium ille fuæ paupertatis attulerit; neque indulgentias ullo pacto publicent, nisi de episcopi licentia. Postremo, noctarno tempore nunquam ad populum habeatur concio. Caterum, quoniam zquitas poscit, rationique consentaneum est, ut gregem pastores pascant, laborantibus fudoribus parcos, ut iisdem Ordinario synodo decernit ut, in Dominicis saltem, ac festis diebus tempore quadragesimæ, & adventus Domini plebi fuæ missas propeius capere faluberibus verbis parochi, ea docendo, que scire omnibus ne cessarium eft, ad haze vivendum: Vita pastorum, que bonos declinare, & vitare tutes, quas fectari opporter; fcimus enim, qui dixit. *Ve pastoribus, qui pascebant.* Quod fi in parochialibus ecclefiis, ab ordinariis parisdiftione quovis modo exemptis, illorum rectores in prædictis negligentes fuerint, ab episcopo, in quorum diocesibus ille fine fint, ad hæc exercuti executionem compellantur, juxta decretum sacrofanctæ concilii Tridentini. Si qui vero regulares extra monasterii claufuram fuerint relicti, ad ecclesias degant, de licentia tamen fedis Apoltolicæ li, aut episcopo probe noti fint, atque moribus probati; prædicare nequaquam permittantur. Item de fecularibus ecclefiafticis volumus intelligi. Exadores denique elecmofynarum, qui etiam quæstuarii vulgo vocantur, a divini verbi prædicatione opportunis ad id remediis arceantur; quodlibet etiam quæstuationum genus omnino prohibeatur juxta formam fafrofanctæ concilii Tridentini.

CAP. VI.

De fanctorum invocatione, & oeneratione, reliquiis, & imaginibus facris.

Ut universi Christi fideles fanctos una cum Christo in cælo regnantes debito, (ut par eft) profequantur honore, episcopi in fuisquisque diocesi fedulo dent operam, ut omnes, qui in fanctorum veneratione cultumque quotnodolibet irrepere poffint superfitias, prorfus abolentur, ac fe tolli illorum fanctorum dies, qui corporis caftigatione jejuniisque multis Deo placuere, consolationibus, & ebrietatibus celebrentur; fanctaris Christi pallio, fanctorum martyrii, adionefque, nec in facro, nec in profano loco agantur, feu repræsententur, nifi devote, & de licentia episcopi; ne, quæ fideles ad pietatem excitare debent, pro nofira corruptione, ut in his folet, ad exactiones, & contemptum conmovcant. Monent quoque faciant in concionibus populum, ut fanctos fanctorum reliquiis, quas merito S. Nicæna synodus falutares fontes appella- G

vit a Christo Domino relictos, & facris imaginibus reverentiam, & veneracionem habeant. Providerint infuper, ut facræ imagines fic effigientur, ut illarum afpectus nec turpitudinis cogitationem afpicientibus injiciat: monendumque populum, ne dum actis positus oftentandæ, quam devotionis excitandæ ratio habeatur, contrarium omnino finem ecclefiæ fui confequantur.

Infolitæ imagines, novæque reliquiæ, & miracula populo minime proponantur, nifi ab ordinario loci rei diligenter inquifitæ, & accuratæque difcuffa, fuerint approbata juxta formam facri concilii Tridentini fefs. 25. Quantum autem ad pingendarum imaginum tractatum moderatque pictoribus, atque fculptoribus expreffe mandetur, ut ordinario loci faciendæ figuræ, feu ftatuæ exemplum exhibeatur, aut cum ejusdem facultate illas five facras, five profanas conficiant; infuper eccleliæ, feu capellæ & oratoria licet privata ad Divinum cultum tantum dicatæ, fine ordinarii licentia non erigantur, nec dirutæ, in profanos, vel fordidos ufus convertantur.

CAP. VII.

De maleficiis, & veneficiis.

Maleficî, qui fe quibusdam ligaminibus, nodis, characteribus, verbifque obfcuris, & facra profanis immifcendo, mentes hominum quo volunt movere, ac perturbare pollicentur, ac omnes quovis malefcii genere tecies, vel expiecte pacti cum demonibus ineantes, ac reperti ab epifcopo punitantur, tamque ipfis, quam ipforum opera utentibus excommunicationis poena aliaque a fecrie canonibus ftatuta adhibeantur. Mulieres-que feram, fi hujusmodi artificium exercere fuerint convictæ, necnon homines, qui veneficiis facris, vel carminibus, aut fubftantiam pagellis, que funt juxta concilium Laodicenum magna obligamenta animarum, volneraia corporis curant, vel morbos pellere profitentur, fub excommunicationis poena aliifque fecundum facros canones, & arbitrium ordinarii omnino prohibeantur.

CAP. VIII.

De pravis, & superstitiosis consuetudinibus.

Si quæ prave parumve cum noftræ religionis integritate confentientes confuetudines in populum Chriftianum hominum vitio irrepferint, eas vigilans paftorum cura extirpet. In primis autem caveatur, ne poft hac ante, vel circa tempiorum, aut facrarum rediuum fores chorææ ducantur, neve dum proceffiones (quas vocant) fibi invicem occurrunt ad Chriftî in Cruce pendentis imaginem exofculandam, reliquæ imagines ad fe mutuo appliceruar. Prohibeatur vulgatus illorum ufus, qui ad fanum arbitratum compattes vocantur, aut commarres; fed fi tantum hoc fibi nomen fortiantur, qui in baptifmo, vel in confirmatione patrini fuerint. Cum fcriptura dicat; *annunciate, quæ venturæ sunt, in futurum; et scietur, quia Dii estis tos;* ut nemo fit tam fidei, qui dubitare poffit, ea quæ a libera hominum pendent voluntate, & divina ordinatione, a nullo nifi ex divina revelatione fcire poffe, proinde ridiculos divinationes, juxta fanctorum patrum decreta, condemnantes; diftridte præcipimus, ut interdicatur omnibus mulieribus, quæ vulgo cingaras appellant, aliifque meris chiromantiæ nugis deditis, ut futura, ex quibusdam manuum lineamentis ne divinent, ac prædicant; fimiliter omnes alias divinationes, tam ex aftrologia, quam ex geomantia, & idromantia, & aliis, quæ diabolicæ artis fapiunt, explodantur. Opere pretium fane erit Chriftifideles abhorrari, ut ab illa confuetudine vel potius malæ confuetudinis corruptela abftineant, ne & recedant, qua poft aliquius fuorum obitum templum Dei per annum, vel aliquot menfes non adeant, prohibente apoftolo, ut non contriftemur ficut & cæteri, qui fpem non habent; quin potius dent operam, ut quifque intelligat, & Deo optimax, gratius, & diifanctiffimum annum illo fore, fi templa frequentarint, facrifque officiis interfuerint, preces ad Deum pro eis fundendo, ut quanto pro peccatis debiti expiatæ ad cælia volent. Admonent præterea parochi plebes fibi a Deo commiffas, ut omnem fuperftitiofam cultum magnopere deciinent; cujusmodi eife dicit, quæ non fine dolore accipimus, & quo diligentius cavearur, brevitter attingenda putavimus, verus ille Afconanis, vel die fancti Joannis Baptiftæ incidere, pedes abluere, in mari natare, cæduos herbarumque femina nocte, quæ dicitur fancti Joannis, facere precari, colligere, panem fcripturn alteri dare, ovum Annunciationis, vel Afcenionis, vel terræ fefti die majoris hebdomadæ referare, reponere nullo verum infantium, minum primos calceos, neceffario ex lupina pelle effe confiiendos.

Cum autem Chriftifidelis, nemo alfa adjuret, fibique perfuadeat eo in loco illum effe, verius quem moveatur allium; fponforum unbellam a puera tantum, qui puerites haberet fuftineri..oportere, jubere fponfum, cum fponfi donum primo ingrediatur, ovum pede frangere, vel in unum frumentum projicere; alia eccleliæ lanua egredi oporteare, quam qua ingreffi fuerint, maxima eft fuperftitio. Parentes etiam fponfis fuper parentes, vel rapperum, in templo, ut fieri folet, benedicentes in benedictionibus piis verbis utantur, fublato omnis abufus, & fuperftitionis. Obfervetices dum fub puerperæ lectum fuperftitiofa quædam verba proferunt, fanc etiam fuperftitiofe habendæ; cerum e ligftis fepulchri, quod in ecclefia ad memoriam fepulchri Chriftî Redemptoris fingulis annis erigitur, & parochiani fuperftitiofum quendam cultum conferuare fuperftitio quoque eft haud parva: quæ omnia vulgari fermone conferipta parochis tradantur populo frequentius in ecclefiis explicanda.

ANNO CHRISTE 1575.

CAP. IX.

De blasphemia.

Detestabile blasphemiæ malum diabulo præceptore introductum, ut hic incipiat fo-
Levit. c. 24. Tom. 3. fol. 99. ciebus habere, quos in æternum possideat cri-
minalis consortes, cupientes omnino extirpa-
re, ut Dei omnipotentis honor, quo ad ejus
fieri potest, in dies augeatur, licut nostri
muneris ratio exigit, contra impudentes di-
vinæ majestatis, ac sanctorum ejus blasphe-
Ibidem. mos provocamur, ut a tali tantaque Dei injuria, vel sic abstineant; scripsum quippe est: *Qui blasphemat nomine Domini, morte morietur.* Statuimus ergo & decernimus, ut qui palam maledicta, convicia, aut obscœna verba in Deum ac Dominum nostrum Jesum Christum, vel in ejus beatissimam Genetricem, vel in aliquem sanctorum plena vene-
no mortifera lingua protulerit, is si clericus fuerit ad ordinarii arbitrium ad fru-
ctum ecclesiasticorum privationem, & be-
neficii depositionem usque plectatur, juxta
conditi. conc. Lateran. sub Leone X. Quod
autem ad laicos attinet, sciant se non im-
pune abituros, sed pœnis sacris canoni-
bus, & apostolicis constitutionibus statutis
multatum iri. Almonenses autem confes-
furos, ut ne ofcitantes, & leniter cum iftius-
Matth. c. 18. modi blasphemis fese gerant, sed acerba, ac severa imposita pœnitentia in eos ani-
madvertant, ut factum Sarcenanæ con-
cilium decrevit. Horramur insuper eos, qui hujusmodi blasphemantes audiverint, ut ordinem fraternæ correptionis a Domino præscriptum velint servare.

CAP. X.

De Dominici festifique diebus.

Ne quis Dominicos aliosve festos dies, vel universalis ecclesiæ auctoritate consti-
tutos, vel antiqua in nostra hac provincia
eusque dioecesibus confuetudine receptos,
& solemnis transgredi, & violare audeat, pœ-
na feuendum ordinarii arbitrium ad pios
applicata usus adhibeatur. Primum ergo
singuli curent facrofanctò Miffæ facrificio
interesse, (& quo ad ejus fieri potest) a peccatis omnibus, quæ vel maxime favo-
rum opera tant, abstineant. Monemur præ-
cibi, ut in publicis concionibus hortentur po-
pulum, ut patres familias, atque matres
curam adhibeant, ut publicæ nubiles ad ec-
clesias fele conferant; & miffæ facrificio
festis diebus interfint; severe prohibemus
ne his diebus opera servilia ullo modo exer-
centur, neve ulla officina ad vendendum
aperta fit, pane, & vino, ac pro ægrotis
necessariis pharmacis exceptis, quæ vendi
poterunt; carnes vero, fructus, & herbam,
elapsa Miffarum hora intra officinas vendere-
te permitantur.

Nundinæ, sive mercatus, ut multi vo-
cant, quæ femel aut bis in hebdomada fieri
solent, nulla ratione in festo fiant, sed in
proximum futurum diem; vel in alium non
festum, ut loci commoditas ferat, transfe-

ANNO CHRISTE 1576.

rantur. In ecclesiis publice promulgetur populus, ne infra duos menses ad hujuce provinciales synodi publicationem convenient, & paret se ad executionem, veteri abusu rejecto. Si feria secunda, vel sexta dies festus erit, in tertiam, vel quintam feriam mercatus transferatur. Qui vero contravenerint, secundum sacros canones, & episcopi arbitrio, arbitrata rerum, & personarum qualitate mulctentur, invocato ad hoc auxilio, brachii secularis. Insistant episcopi, & parochi populum, ut festis diebus a ludis, equestribus certaminibus, choreis, & saltationibus in urbe, vel alibi se cohibeant; quin potius divinorum officiorum, & concionum fe ipsique audire assiduos, ne quod maxime dolendum est, in populo gravi, sive hæreditate Christi jure illud spirituale impleatur, quod olim in spiritu deflevarat Hieremias: *videruut eum hostes, & deriserunt sabbata ejus.* Derideri enim demones haud dubium christianis plenum, cum vident inde per adversaricationem legis Deum inhonorari, unde ecclesia ad laudes, & gratias tantæ majestati filios suos excitare conatur. Occonomi fecularem de bonis ecclesiasticis ludos non edant, nec certamina, bravia, seu corsus equorum, aut alia id genus spectacula exhibeant. Cessent in causis civilibus executiones, præsertim cum militum celebrationi vacatur. Ea de re provinciales synodus principes, & magistratus orant in Domino, rehementeque hortatur, ut super his provideant. In fa-
eris locis ne pernoctetur, & sanctissima illa Natalis Domini nocte ludi, comessationes exterique hujusmodi, quod indignissimum est, omni diligentia evitentur. Prohibeant etiam episcopi in ecclesiis, vel in basilicarum, monasteriorum, & locorum, portibus, aut atriis bellatorum, & (ut vocant) tarallorum venditiones fieri; ex quibus item locis edulia, comestationes, & ebrietates reipudiatæ exterminent, ut dominum Dei qua decet sanctitate omnes veneremur.

CAP. XI.

De jejuniis.

Ut quisque spiritales primitias, atque dilectum decimas suo creatori offerat, & jurta apostolicas traditiones memoria hac conver-
sationis Domini rite celebretur, parochi com-
monere faciant Christifideles, singulis quadragesimæ diebus, (præter Dominicos) quatuor anni temporibus, & vigiliis jejunare ex præcepto teneri, nisi qui ætatis, vel valetudinis, vel alterius impedimenti justam excusationem habuerit, eborum tamen licentia utriusque medici, nec satis esse ad præceptum implendum ab ejs carnium, & lacticiniorum abstinere, Cavantur itaque omnes, ne in fuarum animarum perniciem tam faciles se præbeant in faciendo fidem de jejunii excusatione, vel concedendo, ut carnes comedant, quos vel nulla, vel saltem rationabilis causa ab obligatione jejunii non excipit & liberat; quod si fecus fecerint, arbitrio episcopi punlantur. Nec tenendi sunt qui bullis, ut ajunt, creatiæ freti carnes, aut ova, aut lasticina quocumque tempore comedere sibi licere falsis creditmant, cum in Italia talis facultas vires non habeat.

ANNO CHRISTE 1576.

CAP. XII.

De sacramentis.

Cum gratis communicanda noverimus, quæ gratis accepimus, & apostolus cupiat magis nosci, quam ut gloriam hanc quis exerceat, omni vigilantia providendum, ut omnis avaritiæ, vel simoniacæ labis suspitio de medio tollatur prohibeatur que, ne quid in facramentorum administratione di-
cere, vel indicere exigatur de pœnis de jure flaturis aliisque arbitrio ordinarii imli-
gendis. Ante collationem ubii facerdos exi-
gat; post vero laudabilis consuetudo fervatur, ita tamen, ut non exigatur per spiri-
tualium subtractionem; sed ad evitandum populi scandalum minus agatur, ne pereant infirmi fratres, pro quibus Christus mortuus est. In facramentorum administratione, observentur Romanæ ecclesiæ ritus, & ca-
thedralem in ritibus fa se conforment inferiores ecclesiæ. Non alibi facramenta, quam in propria parochia administrentur, nisi cum licentia ordinarii habeatur, vel necessitas urgeat.

CAP. XIII.

De baptismo.

Intra domesticos parietes baptizare non liceat, excepta necessitate. Adulti temere non baptizentur, sed ante baptismum per spiritualem patrem in fide Christi diligenter edoctus fit, quæ congrue instruantur. Baptismus quam
Sess. 24. c. 4. facri potenti infanti non differatur, rum quia indignum profecto est, ut adoptione filios-
rum Dei ob humana aliqua dictus fraudetur: ut nihil in ecclesia, ideli domo Christi Domini, qui vetus eli Salomon, inordina-
tum, nihilque præpofterum appareat, ad-
monentur obstetrices, ne jam natos infantes pallim audeant baptizare, nili im-
minente periculo mortis, & ubi facerdo-
tis, vel clerici, vel laici copia opportune nequeat haberi. Quamobrem examinentur ab ordinario, vel parocho, an verum baptis-
mi formam probe noverint; doceantur e-
tiam, ne quid vere formæ, vel materiæ ad-
dant, vel detrahant, neque fal aque necessario admisendum arbitrentur. Si do-
mi baptistatus infans adhuc viverit, infra octo dies (ut dictum eli) in templo fistatur, quo in cafu illud advertant parochi nimi-
rum diligenter inquirere, num cum vera forma, debitaque materia domi fuerit bapti-
Sess. 24. c. 4. zatus. Quod si ita factum esse constiterit, E quamvis a fœmina, cum cæremonias ratum-
baptismi opus erit addere; proinde caveant ne ullo pacto fœmam baptismi repetere, sive simpliciter five conditione appolita, audeant; secus autem ubi res eli dubia, tunc enim repetere sub conditione. Illud etiam paro-
chi diligenter observent, ut videlicet librum habeant, in quo baptisati, parentum, & comparum nomina, & cognomina conscri-
Cattelier. Supplem. Tom. V. bantur, cujus exemplum episcopo quotan-
nis detur; quemque, si a parochiali ecclesia alio se contulerint, facceseri seo comi. gnent. Hortentur etiam populum, ut fan-
ctorum, non gentilium, seu ethnicorum no-
mina, neque multa infantibus imponant. Caveant omnino, ne plures admittant com-
parres, quam a fac. Conc. Trident. flatu-
tum eli, sed unus tantum five vir, five
mulier, vel ad summum unus, & una ba-
ptizatum de baptismo fuscipiant, qu que
creationem spiritualem, principaque fidei rudi-
menta, si fieri potest, a quibus ipsi suscepti
lunt eruditant, præsertim in festis solemni-
bus, spiritalem cognationem cum utore
tenentis baptizatum, vel confirmatum, aut cum filiis non contrahi, fed inter eas tan-
tum personas, quas in decreto conc. Tri-
dentini expresse fanxit.

Mulieres, si post partum ad ecclesiam se recipiant Deo omnipotenti gratias acturæ, benedictionem a parocho fuscipiant, nec quavis de cauta ingressu ecclesiæ interdici queant, si taleni solemnitatem miflam face-
re voluerint.

CAP. XIV.

De confirmatione.

Canent episcopi, ut falcem tertio quoque anno fuis christma facrum administrent, quo facramento, ut sanctorum patrum verbis utamur, confirmamur ad pugnam, armamur ad agonem, & cor fidele ad profitendum, & constantiam dilatatur; nec usti, qui non-
dum quinque fit natus annos confirmationis facramentum, confertur, nili aliud ordi-
nario videretur. Commendantur fi qui in baptismi, & confirmationis facramento fu-
scepturos appellatur, ut nihil de more do-
minis fuscipiant, quos fuscepturi, aut il-
lorum parentibus, sed intelligant se Christi filios spiritualiter generare, tenerique ex vi fuscepti nominis eos in catholica fide, & moribus morbitus instruere, fi modo parentes huc facere negligentes, juxta facros canones. Hortentur autem adultos, ut fa-
cpius peccatorum confessione, & accepto sanctissimæ eucharistiæ facramento ad con-
firmationis facramentum accedant; spiritus enim sanctus, qui per manus impositionem Sap. c. 1. datur, non habitabit in corpore subdito peccatis. Exteperetur denique abusus illi per aliquantum infantis contactum, vel linteorum ablutionem, seu falcie solutio-
nem, seu per alium superstitionem, vanum-
que ritum contrahendæ compaternitatis; docentur populus per fuscepti nomen baptizati in baptismo, & confirmati in confirma-
cione tantum contrahi cognationem, atque eandem ex utroque facramento, idemque matrimonii nasci impedimentum.

ANNO CHRISTE 1376.

CAP. XV.

De eucharistico Sacramento.

Redemptor noster Jesus Christus, qui novis figmentum mollitiis, ut non ad sui similitudinis formam repararet, divisaque a vitas nostras in unum illud, ardentissimæ charitate colligaret unionis Sacramentum, quod propterea synaxeos patres appellarunt, instituit, ut tanti thesauri participes, & in Deum ipsum transformaremur concorporales effecti, ut pignus futuræ gloriæ, ideò perfectissimæ cum illo unionis substigmis vibillibus teneremus. Quare cum in hoc præcipue Sacramento pice totius fanctitatis author, & fons realiter continetur, dolendum maxime est, cum in tanta affluentia fame morimur. Regenus igitur, & toto pectore monemus parochos, & concionatores, ut populum ad frequentem, Eucharistiæ susceptionem adhortentur, ut fæc. Tridentina fynodus optat. Quod etiam episcopi pro sua pastendi cura diligentissime curabunt. Caterum tempore Paschæ, itidi a Dominica Palmarum, usque ad octavam refurrectionis Dominicæ, omnes utriusque sexus Eucharistiam sumant, nisi justum ob causam, & ex consilio proprii facerdotis id in aliud tempus differre oporteurit. Distribuatur communicantibus, ubicumque tunc communicent, aliquod impressum symbolum, seu tessera, qua communicantes a cæteris, internosci queant, faciantque parocho fidem. Quisque in propria parœcia, vel in cathedrali ecclesia semel in anno comunicet, idque tempore Paschæ, nisi quis a parocho, vel ordinario alibi facultatem communicandi habeat, & episcopo certiore fadto fe communicaturum. In Eucharistiæ administratione nihil fordidum fit, vel indecens, ut tantum decet facramentum; fed tanc omnia munda: nec calice consecrato, vel alio vase ad sacri calicis fadio formam vinum, vel aqua fundatur, fed vitreo, quod facerdotalibus indueri facerdoti porrigatur. Caveat & diligenter advertat facerdos, ne qua particula inter miniftrandum excidat, id quod patena communicantium manu suppolita, vel alia commodiori ratione præstabit. Curent episcopi quam diligentissime, ut sacrosancta eucharistia in ecclesia conservetur, collocetur que in summo altari in Tabernaculo ornato, ac bene tecto in pixide munda, ac decenti, in vaículo denum argenteo cum corporali, lucent diu noctuque lampas, accensa, vel plures, fi ecclesiæ facultates id patiantur anTabernaculum, quod clavi bene obsereatur; ipsa autem clavis penes parochum fenper feretur: curet parochus, octavo quoque die particulas in pyxide reliquas assumere, aliasque conficere, ut sanctissima Eucharistia ad ægrotos summa cum veneratione, & canticis, & umbella deferatur. Parochus sit populum fæpissime hortari, ut frequens adiisdemque illam comitetur. Ea de re locietates corporis Christi in parochis instituantur, ut multis campanæ sono accerantur. Si enim ergo umbram tam celebrem

A cultum plus, ac fanctus ille rex David legitur exhibuisse; quid faciendum erga pulchrum illam arcam, ubi omnis inhabitat plenitudo divinitatis, corporaliter? Paruchi plures facræ Eucharistiæ particulas fecum afferant, ne, dum ab ægroto ad ecclesiam reverturus, populus hunc vasculum adoret. Ut mortis fupplicio pertinax Eucharistiæ facramentum non eft fubtrahendum fi obtendatur evidens, & pernitiosa ligna, ita nec conferendum non jejunis. Significetur itaque fæcularibus judicibus, ut parochum admoneant, ut ante diem, quo mortis supplicium fubeunt, ut eft reus, Eucharistiæ facramentum ei conferre poffit, vel faltem mane quodammodo, quo ad mortem trahendus eft; malligant enim fic ad id ipsum fe reseri, juxta sacrorum canonum constitutiones: neque decet enim eos tanto viatico privari, qui fortiores in confilio tanto leventi poffint. Neque vero quod propter fcelera patiantur, ideirco illis negandum eft ad falutem, cum poenitentibus poffint apud occultum judicem tantomenta pro martyrio quodammodo reputari.

Abufus ille quo falet, vel clerici fepulchrum Dominici tradi, quod quidem in cœna Domini erigitur, fgillis obfignant, ad tollendam omnem occasionem fuperftitionis fanctitas evellitur, cernque alternandæ superstitio, cujus fupra memininus abo leatur.

CAP. XVI.

De sacramento pœnitentiæ.

Servetur conftitutio fel. rec. Innoc. III. ut faltem femel in anno proprio facerdoti, vel alteri ab ordinario approbato finguli peccata fua confiteantur, fub pœnis ibi contentis, aque alibi arbitrio ordinarii pendendis. Ipfa autem conftitutio in ecclesiis cathedralibus & parochialibus quotidie publicetur. Revocetur ad ufum alia, quædam ejusdem Innocentii conftitutio, qua quotidie præcipitum eft, ut ad ægrotos adducti, antequam illorum curam fufcipiant, eos moneant, ut idoneo confeffario fua peccata confiteantur; aliequin ultra triduum ad eos vifitandos non accedant juxta conftitutionem felic. record. Pii papæ V. quia valde propofiterem eft negletta nobis illorfi, ac fcientes durante hac mea cura, curando moweutano pulveri tantopere invigilare.

Cum autem animarum curandarum ratio corporali medicinæ, & fubjecto & facultate fcientiæ, & fit longe præftantior, longeque fit difficilior, & tam diligenti examine approbanda, quos curandis corporibus præficimus, videant diligentissime epifcopi, ne tenuere facerdotes ad confeffiones audiendas admittantur, fed curam adhibeant non mediocrem ut tam fæculares, quam regulares clerici exactiffime de vita, moribus, & doctrina examinentur, & probentur, ne vel cæco cæcum ducente ambo in foveam cadant, fi fcientia deft; vel mundana lepra cæteros perdat, fi fit qui purgaturus adhibeatur vitia corumpat. Præterea vero, qui con-

ANNO CHRISTE 1376.

B

C

D

E

F

CAP. XV.

Casus reservati.

Qui ordinario loci vel ejus vicario pro tempore exiftenti fua peccata confeffus, non fuerit abfolutus.

Qui dolofe, vel ex propofito ignem inferens fecerit incendium.

Qui vitæ alienæ, fua arbores fructiferas invito domino incidyerit.

Voluntarius homicida, qui quique ejusdem criminis mandando, vel faciendo, vel consolendo, vel auxiliando participes fuerit.

Qui membrum abfcideris, aut debilitaverit, fimul & qui fieri mandaverit, faverit, confuluerit, vel auxilium dederit.

Reftitutio incertorum, non exiftentibus quibus reftituitio fiat, excedentium fummam decem aureorum.

Qui infantulos in fcelo oppreferit ftudio, vel cafu.

Qui fterilitatem procuraverit, vel abortum cum effectu poft jam animatum foetum.

Qui clam matrimonium contraxerit, contraque facrofanctæ Tridentini fynodus decretum, vel contra ecclefiæ interdictum, vel in gradibus a jure prohibitis.

Sortilegus, & forte divinator, qui expreffa, verbaque demonum invocatione ufus fuerit.

Teftis qui falfum in judicio maliciose depofuerit, quique literas, tabellas, bullas, fedulas, aut quæcumque cauferum & alias quascumque fcripturas corruperit, five (ut ajunt) falfificarit; nec non pejurus in alteriius detrimentum, falfidicus tam ecclefiaftice, quam fæcularis curiæ fcriba, notarius que five advarius, qui dolofe, vel diminutum (ut dicunt) captum informationem, neque omnia teftium dicta feribunt.

Publicus ufurarius, quique in contractibus ufurariis confcienda fcientes interveniunt.

Qui manifefti ufurarii cadaver pofulcris ecclefiaftici, idque fcienter.

Qui teftamenta, ac legata ad pias caufas impedierit, occultaverit, vel, cum poffit, & debuerit, executus non fuerit.

Notarius qui legata pia infra menfem non revelaverit.

Qui pannos, aut veftes, & habitus ecclefiaftum, vel religiofarum, vel clericorum, aliave divino cultui deftinata ad perfonarorum ufum, vel fæcularium ludorum tempore, vindemiarum, aut baccanalium, feu (ut vocant) carnis privii commodevertis, vel quovis modo hujufmodi abufus erit veftibus, feu abatentes.

Qui facro chriſmate, oleo fanctio, Eucharistia, vel alia quavis re facra abufus fuerit.

Qui virgines vi oppugnarit, aut violarit, aut quafcunque mulieres vi rapuerit.

Qui monetas, vel nummos adulteravit, aut incelum commiferit cum parente, matre, fratre, forore, vel cum alio confanguineorum, aut affinium ufque ad fecundum gradum inclufive, quique cum commatri-

ANNO CHRISTE 1376.

A

B

C

D

E

F

fessionibus mulierum, five laicarum, five monialium excipiendis exponendi funt, hi ætate maturiores fint, & qui crebro nantur; qui autem fe ultro intulerit, ac intruferit non approbatus, poenas juxta facros canones & fecti conftitutiones, ac arbitrio ordinarii pendet. Omnes tam canonici, quam reliqui ab examinatoribus ad audiendas peccatorum confeffiones admiffi, dum in alienis parochiis hoc facramentum miniftrare ufuvenerit, a parocho, vel ab ordinario licentiam ginftrandi impetrent. Sacerdotes abfque fumma neceffaria ab ordinario approbanda in privatis cujusvis ædibus, nec matris, nec feminæ confeffiones audiant; nec mulieres ante folis ortum, nec poft occafum in ecclefia manenant, faciendo confeffionis ergo, nec, qua occafio detur advertatio malefidi, excepta causa neceffaria, & dum fecus ordinario juffa de causa vifum fuerit. Sint confeffionalia ad hoc manus fatis accommodata, atque in patenti & aperto loco fita, & quo ad ejus fieri poteft, non alibi quam in illis fiant exomologefes. Poenitens dum confitetur genuflectat; facerdos fedeat, idque non in confeffionibus laicorum modo, eriam in facerdotum reconciliationibus. Ut autem fanctæ hæc administrentur, mandat provincialis fynodus, ut nullus e confeffariis a nobis audiendis confeffionibus expositis vel approbatis petat aut exigat a poenitentibus pecuniam, aliudve temporale lucrum, five ob poenitentiam pro peccatis quæferendam, five quod ex fe reftitutioni obligata, five pro votorum commutationibus, five pro celebrandæ miſarum, aut omnino quicquam quovis quæfito colore, ne quis juxta apoftolum, non inspexerit in hac præmeditatis gratiæ, quæ minifratur a nobis. Qui vero id fceleris committere præfumpferit, ita ipfo fadto ab audiendis confeffionibus perpetuo fufpenfus, ac aliis poenis fubjacear a fac. can. ftatutis. Et ne quis circumnus fimulationibus, aliisve peccatis communicare convincatur, caveant facerdotes, ne ante debitum, vel famæ, vel pecuniæ fatis fofolentos, vel infuetudi facturas furtis, aliquem abfolvant, præcipue ubi poenitens datum in fuperfori confeffione de fatisfactione præcipiendo fecerit. Confeffarii tam fæculares, quam regulares cafus fummo pontifici, & epifcopo refervatos fcripros apud fe habeant.

Omnium, & fingulis noftræ provincia vel in ea pro tempore exiftentibus aut communantibus presbyteris fæcularibus, vel regularibus interdicimus, juxta decretum facrofancti concilii Tridentini, ne fæcularium, eriam facerdotum confeffiones audiant, aut alia parochialia beneficium obtineant, vel ab ordinario loci fuerint per examen ad id idonei judicati, aut alias approbati, & ad confeffiones audiendas admiffi, ipfi autem approbatio gratis detur. Volumus etiam, ut hoc decretum quotannis, & fæcularibus, & regularibus publicetur. Ab excommunicatione majori a jure, vel ab homine lata, vel ob manus clericis violenter injectas in cafu eriam epifcopo refervato, ne dum papæ, fimpliciter facerdos abfolvere non poffit, neque

ANNO CHRISTI 1576.

matribus, aut spiritualibus sibi filiabus se commiscuerit.

Qui absque nostra vel vicarii licentia, quovis libros impresserit, aut ediderit.

Confessarius sacerdos, qui nomine restitutionis aut satisfactionis aut pro celebrandis missis in poenitentiam injunctis aliquid exegerit, vel (quod Deus avertat) ad turpia illas spiritales stimularit.

Ab inferioribus potestas absolvendi casibus, cuipiam idoneo presbytero facile committi potest. c. ut.

Qui publice maledicta in Deum, vel in beatam Virginem, vel in Sanctos dixerit.

Qui parentes, maritum, aut parentes verberibus afficerit.

Qui contra naturam cojerint cum bestiis.

Sacrilegus five rem sacram de loco sacro, five non sacram de sacro, five rem sacram de non sacro furripuerit.

Qui in ecclesiis plisque locis fuerit actu fornicatus.

At vero sacerdos, qui ad confessiones audiendas admissus, vel deputatus a casibus reservatis absolvere praesumpserit, a mensem, nisi ab ordinario loci, vel ejus vicario absolvi possit.

Impuberibus vero & pueris, qui nondum decimum quartum aetatis annum, nullus ex praemissis casibus intelligatur reservatus. Integrum autem erit locorum ordinariis hos casus, habita temporum, rerum, & personarum ratione, addendo vel diminuendo mutare.

CAP. XVIII.

De extrema unctione.

Curet parochus, ut extremae unctionis sacramentum aegroto, dum integris est sensibus conferat, nec in quendam articulum temporis differatur, in quo infirmatus, seu omni ope, & quaque recuperandae sanitatis, sed dum mentis compos est, & sensus adhuc vigent, jungatur: Et enim fiet, ut sacramentum majori in Deum confidentia, uberiori fructu recipiat; fublevatur enim & morbi incommoda, ac labores levius ferat, & rentationibus daemonis & cadaveris ejus infirmitatis facilius resistat, & sanitatem corporis interdum, ubi animae expedierit, consequetur. Ut autem sacramentum hoc, neque sinis corporis minisbrandum est, nec jam tam ingressuris parae ventorum vi tarbatum, nec paulo poli praelia commissuris, nec capite damnatis, neque demique infantibus nondum usu rationis praeditis; ita neque eo negandum est, quibus, mortifero vulnere accepto, mortis imminet periculum, five id supervenerit febre correpti, five ex vulnere tantum & vita decedant, etsi nec peccata in confessione expiare, nec eucharistiam sumere potuerunt, modo tamen ea sitenderint signa contestionis; & contrarius abusus existerit: nec enim infirmos quisquam esse negaverit, quos aliena malitia, vel casus repentè percusserit. Cur igitur luctaturos non unguamus, qui extremo jam praelio adverfus spirituales nequitias in certissimus colluctantur.

Exhortetur etiam assistentes parochus, dum A hoc sacramentum ministratur, plus ad Deum fundant preces. Curet etiam, ut dum sanctum oleum ad aegrotos defertur, crux, lumenque praeferatur. Cum vero ad aegrotum venerit cum diligenter consoletur, horteturque, ut bono animo esse velit, atque animum a terrenis ad caelestia fludeat abducere tranfiturus in domum aeternitatis.

In mortis agone tam facerdos, quam aegroti confanguinei illum flantibus monitis, ac verbis consolatione plenis adjuvare laborent; quare adsit affidue aegrotanti sacerdos, praeferim vero in hebdalibus domibus id oeconomi curent diligentissime.

ANNO CHRISTI 1576.

CAP. XIX.

De sacramento ordinis.

Epifcopi conficeratio intra tres menses facienda, vel in curia Romana, vel in propria ecclefia, vel in propria provincia celebretur, nam cum diu differtur epifcopi ordinatio non minima accrescit officinum divinorum offenfio. Epifcopus per se ipfum ordines conferat; juris tamen de causa impeditus fuos jam bene examinatos ac probatos ad aliam transmittere diligentiffime tenetur non ab alis, quam ab epifcopo consecrandum etiam exemptis, ut ftatuit facrofanctum Concilium. Quare Hieroflymitani militares poffunt dimiffortas fuis fubditis facultatibus literas concedere, nec a- B lis quovis obtinentes privilegium. Qui autem non fuos fubditos fine dimiffoiis propriis ordinarii literis ad ordines promoverint, meminerint per annum se a collatione ordinum fefpendi. Si autem ordinandi ceti cum literis dimiffoiis ordinarii, & licentia epifcopi loci ordines conferre licebit, nullatenus id declaratum eft in cap. ult. fextae fellionis.

Cum ad fecularem militiam temere non admittantur, quos carnalia arma tractare non gonthar, indignum fane fuerit fpiritualia militiae arma, & potentia Deo ad inimicorum deftructionem accepturos paffim ac fine delectu clericali militiae adfcribi; quare juxta cap. cum detestandum facrofanctae conc. Trident. a. 21. cap. 2. ma fenfura non initientur, qui nondum fe- extra de ptem nati funt annos, vel confirmationis aet. & qual. facramentum non fufceperunt, vel fi hujusmodi non ignorans, vel negligens, & fcribere nefciant; vel demum, de quibus probabilis conjectura non eft, eos, non fecularis judicii fagacitati fraude hac vitae genus fibi eligiffe, juxta decretum facrofanctae concilii Trident. Nullus in minoribus ordinibus conftitutus fori privilegio gaudeat, nisi habitum, & tonfuram deferat clericalem, & alicui ecclefiae, vel in feminario ex mandato epifcopi inferviat, ut inibi decretum eft. Prima tonfura initiatus beneficium ecclefiafticum, five in propria, five in alienadioecefi habens, clericalem habitum, & tonfuram deferre teneatur. Curent epifcopi in conferendis tum minoribus, tum facris ordinibus, diligenter fervare canones, non antiquos modo, verum etiam in facrofanct. Trid. fynodo conditos, ut non omnes fine ullo

ANNO CHRISTI 1576.

ullo delectu ad ordines provehant; fed quos exacto praecedente examine approbaverint, tantum admittent. Pro denuntiationibus ordinandorum, prosque illorum fide nihil exigatur. Nemo ad facros ordines admittatur, nisi fab ecclefiaftici beneficii, vel veri patrimonii titulo juxta facrofanct. concil. Trid. decretum. Aliter vero ordinatus noverit se ab ordinum executione effe fufpenfum, juxta ejufdem facrofanfti concilii decretum. Caveant ordinatores, ne ordinandorum examinatores, ut quidquam ab illis accipiant, ut fic ab omni fymoniacae labis fufpitione, sess. 23. cap. 15. de reform. sess. 24. cap. 12. de reform. sess. 25. cap. 9. de regular. & monial. sess. 7. c. 9. de sacram. in gener. sess. 14. c. 4. de extrem. unct. sess. 23. c. 4. de reform. sess. 24. cap. 10. de reform. sess. 7. c. 10. & 13. de reform. sess. 23. c. 6. de reform. sess. 24. cap. 12. de reform. sess. 23. c. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. de reform. sess. 23. c. 18. de reform. sess. 24. cap. 1. de reform. sess. 23. c. 2. de reform. sess. 23. c. 3. de reform. sess. 24. cap. 2. de reform. sess. 24. cap. 3. de reform. sess. 24. cap. 4. de reform. sess. 24. cap. 5. de reform. sess. 24. cap. 6. de reform. sess. 24. cap. 7. de reform. sess. 24. cap.

ANNO CHRISTI 1576.

incommodi, vel fuberranei, ut ibi obtrudi in vitæ periculum discrimenque vocentur. Sit qui miserabilium personarum causas agat, & defendat, idque gratis: cum oportet episcopum patrem esse Orphanorum, & judicem viduarum.

Sess. 22. c. 6. Ibid. c. 8.

Ecclesiastici cap. 7.

Carceres episcopus per suum vicarium, vel per alias personas frequenter visitet, in irregandis malefactis, vel poenis communtandis observetur episcopi ab omni avaritiæ suspicione, quæ populo scandalum pariet, sibi vero magnam infamiæ notam inurere possit. Imperatoras a fede Apostolica dispensationes ac ultimatum ordinationes, vel commutationes episcopus perpendere, ac examinare debet, ut in sacro Concilio Tridentino sanctum est. Gratian ordinator Sess. 23. c. 4. dentino sanctum est. Gratian ordinator Sess. 13. c. 1. & sess. 24. c. 10. & sess. 25. de reform. ordin. sect. 14. c. 6. de reform. Sess. 14. c. 7. Clerici publicæ delictæ obtentam cognoscat juxta concilii Tridentini. Studeat quilibet ecclesiasticus judex, nedum episcopus, ut quanta brevitate causa peteat, expedita tur, & litibus præcisis calumniantium dilationibus finis imponatur; neque muneribus, aut favore, vel quavis gratia retardetur, quam scriptum fit: *Noli quærere fines judex nisi valeat irrumpere iniquitates virtute.* Sciant episcopi sibi licere ecclesiasticos judices ecclesiis ordinatos, quamvis exemptos atque etiam extra visitationem corrigere, & punire, non obstantibus regiorum cappellanorum, vel militum, & privilegiis, & consuetudine vi decreti sacrosancti concilii Tridentini. In suspensionibus, & irregularitatibus ex delicto occulto provenientibus, & nondum in forum contentiosum deductis, dispensare, ea excepta, quæ ex homicidio oriter voluntario, in qua neque ad ordines, neque ad beneficia dispensare possit episcopus, nisi tale homicidium ad sui defensionem fuerit causatum, & causa sibi ab Apostolica sede committa, & accurate cognita, juxta sacrosancti concilii Tridentini decretum.

CAP. XXII.

De vita, & honestate clericorum.

Cum formam esse fidelium oporteat eos, qui a rebus sæculi in altiorem fubiati locum hierarchiæ domini *sedi sint*, ad quorum exemplum se & gregi sibi credito omnes dominici cohortentur studeant, dicente apostolo: *Ita ut nemetipsi formam daremus oobis ad imitandum nos*; cavendum vigilantissime, ac omni ope, per vitæ exemplum, loquens potius omnis fidelium animabus, juxta quod S. Osyeas conqueritur. *Vobis*, inquiens, *sacerdotes sit, sacerdotes, quoniam ignorai scientiam. Et ego rejiciam te, ne sacerdotio fungaris. Et oblivisceris & tu, & ego rejiciam filios tuos.* Laqueus quippe fumus in ecclesia, & rete in morte sancto Domini, & pofti supra candelabrum, ut eluceamus, inde offendiculo fumus aliis, unde in eis Christum fatmare debemus. Quæ igitur de honesta clericorum vita, deque cultu corporis fummi Pontifices, sacraque concilia decrevere, ea episcopi studeant, quisque in sua diœcesi, in suo robore permanere, integroque servari jubeant. Omnes ecclesiasticæ personæ, tam in sacris, quam in minoribus ordinibus constitutæ quacumque fint dignitate, perfonatu, officioque præditi, beneficioque gaudeant, habitum ordini graduique fuo competentem, nec non clericalem tonfuram gestent; qui vero non purerit, nonitus etiam per edictum publicum, per fuffpenionem ab ordinibus, ac officio, & beneficio, ac fructibus, & reddibus, ac pomoribus ipsorum beneficiorum, nec non, fi semel corripetur, donec in hoc deliquerit, etiam per irregularitatis officium, & beneficiorum, hujufmodi coercere; poffit, & debeat juxta sacrosancti concilii Tridentini decretum. Presbyteri superioris labii pilos tonfos ita gerant, ut nullam fandidimue caufam, aut fumptioni impedimentum afferant; nec eos clerici, nedum facerdotes, ufque eo excedere lineant per rototi, & hirtuti, ut turcarum, ut ajunt, inftar fint. Pilcum nigri fit coloris; veris tribus fuperior ac interior, atque utraque talaris: non annulus in digito geftent, nifi aliud dignitatis, vel honoris ratio poftulet. Paffio, quod vulgo ferrajolum vocant, ut clericali convenit habeftari ad fegorum matum pluviarumque ritus repellendas utantur, veftemque interioren nunquam deponant: clericus fi cum dimiforiis ordinarii literis peregrinari intigerit cum pallio jam dicto, & veste interiori peregrineture ita longa, ut faltem infra genua pendeat, teque poft quatuor dies ordinario loci ftitui, fi fecufet, ut fupra. Cubanal adire pro juftis caufis, cumque ordinarii facultate ufuenerit, nulla ei exhibeatur molleria: dum peffunt licet facit a verbibus poterit ad contrachibines, ex quibus ramen clericus facile cognoscetur, gaudete, cum quos fecit, non vobiscum, ut ajunt, fed fimplici ramen cuique a militaris galeri forma valde differepet: nec turgida, nec incifa fomoralia, nec corrugata ad collum, aut cingula, nec ullo pacto interulas, nec calceos deferant incifos. Pretiofores pelles, unguenta, fuaves odores, fericas, aut fericis ornatas veftes; a frano, ephippioque mulæ aurum, argentum, ac fericum amoveant; fcloperas, five longas, five breves ne deferant, atque adeo nullum omnino genus pretiofæ armaturæ in iere fufpectis in locis, eaque honefta fint, ac defenfiva. Perfonati ne ambulent. Si quis autem in horum aliquid fanguine prætter veftium allarumve rerum amiffionem, alis gravioribus poenis, arbitrata delicti & qualitate perfonæ, ad epifcopi arbitrium mulcetur. Si quis autem breviores fcloperas, vel pugiones, vel alia, quæ ad ritum palmarum ueuntuam non pervenient, arma geftaverit, is præter fuprafcriptas poenas, tertenus fuppliicio per tres annos dameture, vel alia illi fecondum epifcopi arbitrium poena irrogetur. In ædibus ad ufum ecclesiæ ministrorum conftrectis feminæ ne commorentur; quamcumque cum eis neceffitatem cognationemque habeant; in aliis vero, quæ clericali ufui non funt affignatæ; nonnifi ex caufa rationabili, ordinarii judicio approbanda, poffint clerici cum mulieribus cohabitare. Concubenario fuper, familiaritate, confuetudine publica; vel fecreta quarumcumque fuspectarum, nullorum ibi interdictum efte intelligant; nullumve ibi interdictum efte intelligant; hinc enim (ut Cabilon. concilium ait) non minimum vita, & opinio pollutitur, hinc facile aliquale quis ignem in fina fuo, & veftimenta ejus non comburantur. Caveant præterea, ne in reipublicæ, vel privatorum hominum, jafcramentis latronum, vel exulum, feu banditorum (ut ajunt) receptatores aut fautores fub gravifimis poenis arbitrio ordinarii irrogandis: comædias, fabulas, choreas, equeftres, feu ludicos, ludos, profana colloquia, atque fpectacula, nec edant ipfi, nec fpectent. Talis, teftetis, pœtis, pugilis, ludio miffi vel pila parva palmazi palam, aliove ludigenere prohibito, nec ludant, nec ludentibus fpectatores adfint: publice vero, nec etiam honefto fub pretexto ludendi. Nullum venationis D genus a facris canonibus clericis vetitum exerceant. Comeffationibus, computationibus, aliifve minus honeftis conviviis non intetfint, cauponas, feu tabernas nifi iter facientes, non ingrediantur: ac neque in conftriulis, vel aromatariis, vel aliis artifcibus, vel vendentium officinis tempus otiofe conterant, ne labia divinis laudibus conferata fcurrilia portus, & quæ ad rem non pertinent fonare audiantur. Mercaturam non exerceant, neque in negotiis agendis, aut vendendis, vel emendis rebus, ut medii, vel interpretes interveniant: nemo quippe militans Deo implicat fe negociis feculatibus, ut el placeat, cui fe probavit. E Athens prædia, nifi cum ordinarii facultate non conducant, pro alio ne fpondeant, nifi de rebus patrimonii eorum. Inter cætera fane, quibus a fplendore illo fuo facies ecclesiæ maxime cernitur, illud maxime defendum, quod facerdotalis ordo nimium appareat villuile: cum tamen li fint, de quibus *Dominus dicat: Qui vestiuntur mollibus, sunt in domibus regum*, quos fibi Dominus familiares in tantum effe voluit, ut etiam alliorum hoftium per eos acceparet, neque eorum peccata donaret, fibique reconciliaret: ipfi quoque corpus Domini conficiunt populique tradunt. Quare clerici omnes, atque in primis epifcopi fuam ubique retinent dignitatem, nec feculatibus principibus demiffe infervient, fed in omnibus, ut dignitas expofcit, fe fe gerant juxta decretum Tridentini concilii. Propterea dum laicis, & oeconomis facerdos adfurgit, vel affiftit capite aperto, vel aliter infcrvit; laudat dubie abufus eft, atque ideo delendus. Ab jocis fcurrilibus, & parum decentibus ludis fe cohibeant, & parafitos, & fatis teftis exterminent. Nullus laici, ne non dignatum negocia procurent, neque illis famulentur, nifi de epifcopi licentia, dum caufa laudabili dignitate non alienata fe poffulant. Dum autem in ecclefiaftiearum perfonarum famulatus funt, vilia munera, quæ dignitati clericali maculam inurerent, ne obtent; nullas mulieres, neque nobiles comitentur, neque illis, officii ergo, ad menfam affidant, nec modalibus, velut interuncioli interjuvant ad deferenda cautum munera, vel exterorum falutationes deferendas.

Interdicimus quoque presbyteris omnibus & clericis advocatione, procurarione, patrocinio, & omni caufarum apud feculares judices actione, iis casibus duntaxat exceptis, quæ a jure permittuntur; in quibus etiam epifcopi facultatem in fcripris gratis dandam volumus intervenire. Quicubque vero ex fupradictis aliquid violaverit, carcere, vel exilio, vel privatione beneficii, vel graviotibus etiam poenis, pro perfona, ac peccati qualitate epifcopi arbitrio affligatur.

Omnes ecclefiaſticæ perſonæ cibum fumpturæ menſam benedicant, fumpto vero gratias Deo pro acceptis beneficiis agant. Omnes cibos, qui ex menſa eorum in minoribus ordinibus, habitum, & tonſuram Clericalem ſemper gerant: ſi fecus fecerint, certo ſciant ſe, a præſcripto juxta formam conc. Tridentini eſſe privatos.

CAP. XXIII.

Qui libri sint a clericis legendi.

Habeant clerici, qui commode præſtare id poſſunt, utrumque teſtamentum, Romanum Gathechiſmum, hæc. concil. Tridentinum, & pontificale, nec non noſtrum, Tractatum de Sacramentis; aliquot etiam ſpirituales libelos, ut de contemptu Mundi, & alia pœnè ſua cuique facultas erit; hoc enim ſcit, ut potentiores reddantur in ſua doctrina exhortatores, & ſe ipſos immaculatos cuſtodiant. Ita patra Baronius *concludendum dicentis Anna Judix. Scripturarum, & carnis tetra non amabis* imprimiſque ſacerdotes; quicuram animarum ſuſcepere, vel qui ad confeſſiones audiendas ſe profiti ſunt, aliquam de caſibus conſcientiæ ſummam habeant, in quorum ſtudiis nunc audiendo, nunc legendo diligenter verſentur, ne dutes creaturæ pudeat a Dei- Mat. c. 25. mino appellari atque ut animarum homicidæ merito puniantur.

CAP. XXIV.

De Missarum celebratione.

Si Mundi olim effe jubebantur, qui Domini vifa ferebant, quanta putamus eos pollitare fulgere oportere; qui modo mundiſſimam Chriſti carnem, & Deo Optimo Maximo offerunto, & ipſi ſoepiunt, & alios fumendam porrigunt? Quod ſi ſanctus ille Job, qui Domini teſtimonio rectus appella- Job. c. 9. tur, propriæ infirmitatis conſcius exclamat profundius: *Si abluero me aquis nivis, & fulserint manissimæ manus meæ, tamen sordibus tinxisti me:* Videant ſacerdotes, ubi exequuntur clericalia aegre- 1. Cor. c. dantur (quod non alibi fiat, quam in ec- 11. cleſiis, & oratoriis ab epiſcopo deſignatis) ut ſuam quiſque conſcientiam primo diligenter examinent: deinde ſi conſci ſibi fuerint aliquid mortale peccatum a fe commiſſum eſſe, vel faltem de eo dubitaverint, juxta Apoſtoli præceptum, & ſacros canones ſtre ſe ipſi probantes, illud confeſſione expleant, & poſtremo miſſam celebrent.

Celebrarori vero ubi ſacha prius brevi ſalem oratione ſacris veſtibus ſe ſe induerint, cum

ANNO CHRISTI 1576.

Sess. 22. c. 10.

Sess. 22. c. 1. & 2. de observ.

Sess. 14. c. 6. de reform. Con.

Sess. 24. c. 6. de reform. Matrim. & sess. 25. de regular. c. 14.

Sess. 22. c. 8. de observ.

Sess. 22. c. 9. de observ.

Sess. 22. c. 5. de observ.

Sess. 22. c. 6. de observ.

Sess. 22. c. 7. de observ.

Sess. 22. c. 8. de observ.

Sess. 22. c. 9. de observ.

Sess. 22. c. 10. de observ.

Sess. 22. c.

ANNO CHRISTE 1576.

cum aliis ne colloquantur, missamque præcgant. Vt vasa, calices, corporalia, pallas, mappæ, facræ vestes, aliaque ad missam necessaria, munda, ac tidaque sint, curam adhibeant. Turpem quælum, & immoderatas eleemosinarum exactiones effugiant, peregrinos, atque advenas sacerdotes absque dimissoriis licteris celebrare non sinant. Et quamquam altari deserviens, de altari vivere debeat; cavent tamen omnes, ne plures pro celebranda missa eleemosinas accipiant; & proinde nemo plures capellanias habeat, neque singulis diebus in hebdomada fe obligent: ad quod, ut melius facilisque perveniatur, statuimus, ut pro celebranda missa minus decima auri parte in eleemosinam, & sustinendam clerici vitam non detur: nihil tamen ante a sacerdote exigatur. Nec qui sacrum semel in hebdomada per totum annum pro se fieri voluerit, sex aureis minus tribuat in singulos annos; id quod loci ordinarius pro locorum, & personarum conditione moderari, & temperare potest.

Si vero aliquibi pro magno Missarum numero ita rentues assignatæ sint eleemosynæ, ut nullus fere sacerdos idoneus sufficere velit; curet episcopus, ut vel augeantur eleemosynæ, vel numerus Missarum diminuatur, vel alio modo juxta decretum concilii Tridentini provideat.

In celebrando autem cæremonias missalis reformari fudeant integre servare, dumque ad altare celebraturi eunt, vel inde fabo facto reverentiam, nemini caput aperiant. Sess. 22. decret. de observ. in missa. In fine missæ Evangelium divi Joannis, quod incipit: *In principio erat Verbum*, legant; nisi aliud ratione Dominicæ, vel festi, vel alterius temporis esset legendum. Verba, neque celerius, neque tardius, quam par est, proferant.

Canonem memoriter non pronuncient, sed quo ad ejus fieri poterit attente legant. Candelæ non nisi absoluto ultimo Evangelio exhinguantur.

Celebraturus corona clericali se insignitus, sine qua celebrare non permittatur. Aperto capite celebrent; nec pileum, nec aliud quidquam in altari reponatur. Missæ ministri clericus sit, superpelliceoque induti devote celebranti sacerdoti inserviat, ubi tamen commode id fieri poterit. Sacerdotio inlatiatus non ante sacrum faciat, quam ab ordinario, vel alio ab eo delegato, an cæremonias probe teneat, examinetur.

Missæ sacrificium nec ante auroram, nec post meridiem celebretur. Sacerdos sacris jam initiatus vestibus nominem expectet: nec missam semel inchoatam, iterum inchoet; sed profequatur. Laici prospici ad altare non accedant, & præsertim mulieres, sed aliquo intermedio scabello ab eo sejungantur.

Assistant, dum in majori missa sacrosancta Eucharistia populo adoranda elevatur, campana magna signum dabit. Sabbato sancto, tam secularium, quam regularium ecclesiarum campanæ ante majoris vel cathedralis ecclesiæ signum non pulsentur, nisi aliud ceterunt episcopi.

Evangeliorum librum alicui non episcopo ad osculandum deferre, licet illo magna sit præditus dignitate seculari, & abor episcopus, absit ut, & quod cunc ecclesiis, ubi erit, removeatur. Dum sacrosanctum evangelium legitur, qui tacito interfunt, stantes audiant. In novæ missæ celebratione sumptuosa convivia, ludi alique abusus omnino tollantur. Sacerdos perfecto sacro in sacristium reversus Deo optimo maximo gratias agat, ac proinde ubi oratorium habet, adoraturus.

Canonici celebranti episcopo, aliave pontificalia exercenti diligenter assistant, & inservient, aliosquin poenam episcopi arbitrio perfolvant.

Non permittantur sacorum domus fenestras ecclesiis ita vicinas, vel contiguas habere, ut inde ita interspici posse; fique vero ejusmodi fuerint, obstruantur, juxta cujusque fcite. recordationis Pii V.

Curet episcopus, ne desiprata, aut dum delignanda oratoria divino cultui dicata, ab omni tnt profano usu remota: nec fuper illis habitandi licentia permittatur.

CAP. XXV.

De divinis officiis.

Præscribat episcopus horas, quibus clerici in celebrandis divinis officiis occupentur; præcipiat etiam ne vesperi matutina precens fed diluculo recentur. Clerici fatis horis ecclesiam adeuntes fuperpelliceo, vel alio pro conditione, ac officii dignitate indumento induantur.

Ad tertium campanæ fignum e facristia, aut capitulo simul omnes egredientur, ordine tamen & decoro fervato, coramque altare flexis genibus pauliper orent; deinde ad chorum accedentes, fum quisque locum teneat, ubi clericalibus vestibus, non pileo, vel galero utantur, nec locum mutent.

Dum divina officia celebrantur, nullus cum alio colloquatur, nullus item psallentibus aliis. In choro privatim legat aliquid, vel feorsum ab aliis recitet; alioquin coro fcite, fe in poenas a jure statutas incurfurum.

Unusquisque recitet officium ad modum Romani Breviarii noviter reformati; inferiorefque ecclefiæ ad exemplarem; ubi fieri poteft, fe fe omnino conformet. In choro nemo rideat, aut dormiat, aut aliud quidpiam indecorum faciat; fed in fua quisque fede Deum, ac Dominum noftrum pro viribus laudare, lenisque fuos ab omni vanitate nitatur avertere. Cum in fine pfalmi, aut hymni, *Gloria patri*, vel quid fimile pronunciatur, cumque sanctiffima Jesu, Maria nomina proferuntur, omnes religiofe affurgant, aperioque capite magna cum reverentia fuper pectus locliinte. Choro ftatis temporibus adire, & quæcumque ad ipfum pertinuerint ecclefiaftica miniftcria alacriter obeant. Si quis ad matutinas horas ante finem primi nofturni, hoc eft ante finem tertii pfalmi, vel ad alias ante finem primi pfalmi illius horæ non venerit, diftributione careat, proque abfente reputetur; idemque de illo dicitur, qui ad miffam ante finem epiftolæ non accefferit. Si quis officium ante inchoare præfumpferit, quam in choro prædicto ordine convenium, illius horæ diftributionem amittat, graviufque ab epifcopo mulctetur; eademque poenas perferet, qui fuperpellicia fervare neglexerit. Intra ecclefiam mature incedant, ibique nunquam ftcumbulent, de inanibus rebus fermonem non ineant. Ex choro nifi perfecto officio egrediantur; quod fi quem neceffitas exire compellat, is a chori præfecto petat, fatemque exeundi petat. Recitatis horis canonicis, ftatis genibus aliquantifper orent, & ubi fignum chori præfectus dederit, furgant omnes, feq. invicem falutent, atque exhibita altari debita reverentia ad facriftiam, vel capitulum modefte, quleteque fe conferentes inibi fuperpelliceum deponant. Exeunt denique omnes, qui vel facro ordini initiati fant, vel beneficio eccleliaftico gaudent, ut divinum officium (licet chori legibus obftrifti non fint) nunquam pertermittant. Qui vero pentiones obtinet ecclefiaftica, ut clericus, officium B. Virginis Mariæ recitare teneatur; alioquin in poenas a concilio Lateranen. fub Leone X. ftatutas, & per fel. recor. Pium V. innovatas, & declaratas incidet; nimirum ut præter mercalis culpæ reatum, perceptos ex beneficio fructus ipfo jure in beneficii fabricam, aut pauperum eleemofinas reftituere pro rata teneatur, nili legitime fuerit impeditus; certoque fciat fe neque lucrari ftudiis, neque aliis temporalibus occupationibus exercitium. Ad divina officia celebranda, vel audienda progredientem epifcopum in propriam eccleliam canonici, atque hebdomadarii deducent, & reducent.

CAP. XXVI.

De officio præfecti chori.

Epifcopi erit aliquem choro præficere, qui primum chori præfectus vocetur, ac pervigilet, ne quid eorum peretcetatur quod divinis officiis celebrandis præfcripta funt, atque ne quid indecorum fiat. Qui autem fuo haud bene fungatur officio coercigat; fi vero res gravis fit, ad epifcopum deferat.

CAP. XXVII.

De officio magistri cæremoniarum.

Cæremoniarum magifter fequentis diei officium denuntiet, docearque, quando peculibus ftare, quando federe, quando demum genu flectere opus fit, præfcribat omnibus, idque in facriftia, quod quifque munus fit per hebdomadam obiturus, cui epiftolæ, vel Evangelium palam decantandum erit, is a cæremonlarum magiftro prius audiatur, & fi opus fuerit, ad bene legendum inftruatur.

ANNO CHRISTE 1576.

CAP. XXVIII.

De officio sacrifæ.

Caram ædituus adhibeat non mediocrem, ut quæ de sacrosanctæ Eucharistiæ assimilatione, deque missarum celebratione dictum fit tam, diligenter quisque exequatur. Item ut aqua benedicta singulis saltem hebdomadis renovetur. Altaria præfertim festis diebus, decore ornentur, & chorus verretur. Item ut pro mortuis Missæ, aliaque id genus celebrentur. Sacerdotem clericalem tonsuram, vel superioris labii pilos abrafos non habentem, celebrare non permittat. Curet denique ne mendici eleemosynæ causa huc, atque illuc per ecclesiam vagentur.

CAP. XXIX.

De officio pulsatoris.

Pulsator studiose inquirat, an omnes clerici canonici horis interfuerint, & divina officia obierint; ac eos qui in his deliquerint, in libro, quem vocant punctatorium, notet.

Libros punctatorium fideliter diligenter que custodiat exhibeatque epifcopo, vel capitulo fingulis menfibus, & quoties ille vel illud eos petierit. Sint duo pundatores, quorum unus ab epifcopo deligatur, alter a capitulo, vel is unus tantum a capitulo cum epifcopi confenfu electus, qui confirmatus ab epifcopo, vel iovitus, cogi poffit ut officio fungatur.

Initio fui officii ordinario jusjurandum det fe diligenter fideliterque cuncta præftiturum. Servet denique pundator ea, quæ de celebrationibus divinorum officiorum præfcripta, & imperata funt.

CAP. XXX.

De officio Thesaurarii.

Pervigilet thefaurarius, vel alius, ad quem fpectabit, ut ornamenta reliquiæ ecclefiæ ornamenta, cæteraque bona quibus cultus præfertim eft integra inviolatæque ferventur.

CAP.

ANNO CHRISTI 1576.

CAP. XXXI.

De officio Cellararii.

Is, cui cura est quotidianas distributiones partiri, animata pro rata laboris efficique dignitate, atque ex ordine librorum punctatoris in singulos distribuat. Qui sine justa causa choro abfuit, vel adfuit quidem, at privatim officium recitando non cantans, iis nihil distribuat, ut in constitutione de divinis officiis scriptum est, & dictum.

CAP. XXXII.

De officio magistri scholarum.

Scholarum magistri, vel alii, quibus incumbet, ad præstandum officium, missamque daturis diebus chorum adeant, crescentque pueri, & reponi libros choro deputatos, ac cavera, quæ sui muneris sunt propria munera exequantur.

CAP. XXXIII.

De officio parochi.

Ut plenius oves sibi creditas cognoscere, earumque rationem habere, ac reddere cum opus fuerit, accuratius possit, habeat parochus librum, qui omnia hæc curæ committi eorum nomina, conditiones, ætates, ac locus contineat: in quo etiam, qui ad habitandum in sua parochia recenter veniunt, quique ab ea discedunt, item qui nascuntur, quique e vita migrarunt, scribantur.

Habeat insuper catalogum omnium puerorum sue parochiæ, præsertim nobilium, puellarum, orphanorum, viduarum, atque illarum miserabilium personarum, quæ necdicare erubescunt, ut ejus industria his provideri possit, dicente Scriptura de Domino, cujus misitur *pupillum, & viduam suscipiet*; meminerit ſe parrem esse eorum, præcipue, quos commendatos ecclesiæ nouimus: Curet, etiam non accersitus, infirmos visere, maxime in principio infirmitatis, eisque ad peccatorum confessionem exhortetur, cæteſque medici miſericordiam, auxiliumque implorare doceat. Oleum sanctum, seu chrisma non laicis, sed presbyteris, nec externis, nisi pelus de hac re conſulatur-epiſcopus, sed domeſticis, & nota committat; nec aliqua præterea ova, vel aliud ejus gratia exigatur. Det præterea operam, ut qui sacramentorum, & præſertim confirmationis, & sacroſanctæ Eucharistiæ capaces fuerint, illa suo tempore ſuſcipiant, & per inciuriam (quod ſæpe evenit) omittat, aut in longius, quam par ſit tempus differat, quia ſatiganum valde eſt in loco Paſcuæ & aquæ refectionis a domino collocatos, paſtorum incuria fame, ſitique macerari. De quibus omnibus epiſcopum certiorem faciat, ideque ſæpius, prout temporis ratio poſtulabit. In hebdomada ſancta parochi aut ſacerdotes per ſe ipſos, aut alii ſacerdotes de eorum licentia, aut ſaltem ſacris initiati decenti habitu, ſuperpelliceo, & oratio ornati, fidelium domos aque beneditta aſperganti, quique, & cæteras benedictiones, per tam laudabilis conſuetudo vilescere incipiat, ſi fuerit minus decenter a clericis miniſtratum, quod pia eſt religione introducſum.

ANNO CHRISTI 1576.

CAP. XXXIV.

De beneficiis eccleſiaſticis.

In eccleſiaſtici beneficii collatione, vel nominatione, ſeu præſentatione, tam juris patronatus, quam aliorum beneficiorum quomino cavetur, ut nihil prorſus gratia detur illis, vel accipiatur; hac enim maxima in re, juxta id quod Eſalas loquitur, execrandæ manus ſunt ab omni munere, ne, quod meritis vitæ, aut eccleſiæ debetur utilitati, famulorum induſtriæ, aut conferentium gratiæ tribuatur; ſed ut omnis avaritiæ, vel ſimoniacæ labis ſuſpicio eviteture, abſit omnis pactio, omniſque temporalium pro ſpiritualibus promiſſio, etiam ſub præterea redimendæ vexationis, vel litis ſuper beneficio moræ, ac cæterorum caſuum, qui de jure permitti poſſent ſine epiſcopi licentia. Proinde mutuum fiat pe parochi, idque ſtatis ſolemnibus, & in publicis ad populum conciionibus, tam dantes, quam recipientes aliquid ob beneficii collationem, patronos quoque præcio præſentantes, vel vocem præſentationis vendentes, vel ius præſentandi ementes, aliumve etiam internuncios, ac mediatores pœnæ excommunicationis in ſimoniacos late atque aliis juxta ſacros canones ſubjacere.

2. Norint etiam dantes, ac recipientes beneficium ad alterius nutum, ſeu ad conſidentium, ut vocant, aut ex commendatione, ſeu precibus, tam in conſtitutione ſolie. record. Pii IV., quam Pii V. ſanctas, incurrere.

3. Extinctis laicis illis vite, ſicubi fuerit, retinendi animium omnes vacantium beneficiorum fructus, vel earum moderatem, vel alium quotuis, qui aut epiſcopo, aut capituli menſæ debeantur, veluti in conſtitutione ſol. rec. Pii V. continetur. Advertant parochi, tam ſæculari, quam ſecularis non licere ſibi in perceptione fructuum, aut proventuum diſtributione ex beneficiis ſuis raspatronatus ſeſe ingerere, multoque minus parlipatronatus venditionis titulo, allove quovis modo transferre contra canonicas ſanctiones; alioquin dicto juropatronatus ipſo jure privati ſint, juxta concil. Trident. decretum.

4. Juſpatronatus neque impetrari poteſt neque de novo inſtitui, niſi prævia ſufficienti dote. Curent epiſcopi, ut quotannis eligantur examinatores, quibus vacante eccleſiaſtico beneficio, clericos ad beneficia idoneos examinari incumbat, epiſcopoque referre; nihil autem ratione habe-

ANNO CHRISTI 1576.

examinis recipiant ſub ſtatutis a concilio Trid. præſcriptis.

5. Beneficia curam animarum habentia, non niſi dignis conferantur, quique per ſe ipſi ſuo munere fungantur, & residerant. In beneficiis conferendis cives peregrino, incola præferatur externo; ubi fuerint æque idonei, juxta decreta ſacrorum canonum.

6. Unum tantum beneficium eccleſiaſticum ſingulis conferatur, quod quidem ſi ad vitam non cui conferatur, bonefte ſubſtentandam non ſufficiat, liceat nihilominus aliud ſimplex ſufficiens, dummodo utrumque perpetualiter residentiam non requirat; ejidem conferre, juxta decretum ſac. conc. Trid. alioquin poſt tempus a jure ſtatutum ſciant B ſe ipſo jure privatos beneficii, & fructus ab eo tempore perceptos reſtituere obligatos eſſe. Curet epiſcopus, ut parochiale, beneficium, quod plus decem, quam fructuum habet, ex beneficiis augeatur (non regularium tamen, nec juriſpatronatus) vel per dismembrationem collectis, vel alia commodiore via, ut ſac. conc. Trid. ſtatuit, atque decrevit, cogatque rectores eccleſiæ, vel alios, ad quos pertinet, ut ibi tot ſacerdotes adjungant, quot ad miniſtranda ſacramenta, & divina officia celebranda, juxta beneficiorum facultatem ſatis ſint: Ubi autem populus ita frequens, ac copioſus eſſet, contraque parochiales eccleſiæ C aut metropolitanus contra decreta ſacrofan-ſic ſit parochi, ut plus magno incommodo parochiani eo accedere ad percipienda ſacramenta non poſſint, novas ibi parochias velint nolint rectores, conſilioi conveniat, atque decreto ſecundum facti conc. Trid. facultatem. Quoniam vero ſacerdotes ordo conſtituitur, & populorum ſalus, ac ſpiritualis profectus in ſacerdotum numero, qui ſuo muneri minime respondere poſſint, ſacr. conc. Trid. decretum exaſtat, ſine ſervitute nullus ad dignitatem curam animarum habentem adſumatur, nili quintum & vigeſimum attigerit annum, ſuſtrique idoneus. Ad alias vero dignitates, aut perſonatus a cura animarum immunes, ac liberos accedentes non probibentur, ſi tamen haud minores vigeſimo duobus annis, & digni fuerint. Ad dignitates tamen cathedrales, vel perſonatus nemo admittatur, niſi qui eo ſit ſacro ordine initiatus, quem dignitas, vel prebenda poſtulat, vel ad eam pervenerit ætatem, ut infra legitimum tempus valeat initiari, quemadmodum in ſac. concil. Trident. præcipitur. Numerari quoque, atque hebdomadarii, non minores duobus, & viginti annis affumantur, quibus tamen onus celebrandi miſſam ſolemnem non ſit: cætera denique beneficia nulli conferantur, qui decimum quartum nondum agat annum.

ANNO CHRISTI 1576.

CAP. XXXV.

De residentia.

Quoniam, ut S. Damaſus catholicæ eccleſiæ paſtor vigilantiſſimus monuit, omnis negligenter paſcens rorres ſibi commendatum gregem, convincitur ſummum non amare paſtorem, & qui infantes ſuos, ideſt populos ſibi commiſſos alios educandos tradunt, ut pro ſuo libitu fœcularibus curis ſe inhient, multorum ſunt cauſa malorum, & inde enim animæ negligunter, oves pereunt, morbi cerſcunt, hæreſes, & ſchiſmata produnt, eccleſiæ deſtruuntur, facedotes vitiantur, & reliqua mala proventunt; menſibuſque paſtores ſibi commendatos, quaſi rationem reddituri pro animabus gregis, meminerint beatum Jacob per viginti annos ira Laban patientia gregibus ſervaſſe, ut diceret: *Die noctuque æſtu urebar gelu, fugiebatque ſomnus ab oculis meis*; ſi ergo Jacob laborat, & vigilat, qui paſtor Labanem, quanto labore, quantisque vigiliis debet intendere, qui paſcit oves Dei, pro quibus at etiam ipſe animam poſſuſe cognoſcitur? vigilent itaque ſedulo epiſcopi, ne abſis agant, & juxta ſac. canonum, atque conciliorum decreta residerant.

Quod ſi ab eccleſia abſerunt epiſcopus, ſus metropolitanus contra decreta ſacrofan-di concilii Trid. quæcumque hoc caſu adverſus non residentes ſtatuta, & ordinata ſunt, declarata, & quæ de legitimæ abſentiæ cauſis approbandi, licentiæ datis ſpecificandi, & cæteroque conſtituta ſunt, Pont. denunciauda diſpoſita ſunt, inviolabiliter obſervenrur. Porro fructus, quibus is qui non reſidet, juxta ſacrorum concilii conſtitutiones edictas, tam ſub Paulo III. quam ſub Pio IV. multifariam cetis, ad Xcnodochium hac civitate, quod Incurabilium nomen obtinet, applicentur, ad pauperum miſeriam ſublevandam: id quod, ut melius ſervetur, cathedralium eccleſiarum capitula providere, & ut metropolitanum, vel in eius abſentia, antiquiorem provincie epiſcopum de eorum paſtoris abſentia, vel abſentia bis in anno ſaciane certiorem. Si vero alii cui ab ministrum præfecti a propoſiti beneficiis abſue-rioris, vel a rectore ecbantur, ad quos contravenire, modis, & pœnis per ſacroſan-de reſid. dum concilium conſtitutis coerceantur. Sciant præterea parochi omnes ſui muneris eſſe, epiſcopum de beneficiariis intra eorum parochiæ terminos, eramn animarum habentibus admonere, in quo, qui negligens fuerit, pœnas a ſacris canonibus ſtatutas adhi aritbrio epiſcopi ſubjiciatur. Canonici cathedralium, aut collegiatarum eccleſiarum hebdomadarii, vel numerarii, vel alii in præditiis eccleſiis portiones habentes, per ſe ipſi, non per ſubſtitutos diviſa officia compellantur obire; nec eis Sells. 24. c. ultra tres menſes quorumlis abeſſe licebit; 21. de rel. alioquin privatione fructuum, aliisque pœnis, ut ſacra Trid. ſynodus ſtatuit, punietur.

ANNO CHRISTI 1576.

CAP. XXXVI.

De visitatione.

Sess. 25. c. 3. de refor. & 21. c. 8. de refor. c. 8. de reform.

Nihil ita proprium pastoris est, ac ea, quæ quotidie hominum vitio in deteriora labuntur, paterna vigilantia emendare, & juxta Ecclesiæ vocem, quod perierat requirere, quod abiectum erat reducere, quod confractum alligare, quod infirmum consolidare; & quod pingue, & forte custodire: hoc enim est vivere, ut ibi dominus sit. Itaque episcopi, pastores animarum, in salutem gregis animum intendentes diœcesim quisque suam per se, vel per alios ocatonnis visitent; nec non omnes in eorum diœcesi confitentes ecclesias, quamvis exemptas, beneficia quoque curata, atque ea regularium monasteria, quæ, liberumque commendata, ubi regularis observantia non viget; ubi vero viget, intra præfixos a facra Tridentr synodo terminos, tamquam a fede apostolica delegati in fuperiorum defectum negligentiamque visitent.

In fraterna correctione illum sibi vitatores item proponant, eamque teneant formam, quæ a sacrosancto concilio Tridentino præscripta est; legeanque quoque de vitis, procurationibus, deque aliis hujusmodi ab eodem concilio diffinitum fuerit, etiam ne epis-copi, &c. cancellarium, &c. inter cetera 10. q. 3. a. Can. c. 12.

Abusus ille, exigendi videlicet ab ecclesiis certam procurationis pecuniam, cum non visitarunt, auferatur. Pulsæ enim, ut ait Hieronimus, sunt a domibus, non debent parentibus filii thesaurizare, sed parentes filiis, multum longe a paternapietate videri, si pergendo in fuis fubdiris graves exigant, quos in cunctis neceffitatibus pastoris more fovere debent. Caritativum, ut vocant, fubsidium, nonnifi in cafibus a jure permissis exigatur: si fimplicium beneficiorum ecclesiæ penitus diruere ab eorum inopiam innovari, & inftaurari nequeunt, curent episcopi, ut reddita ibi cuique, in fundatos, tam tamen forditos contra vertantur usus; privatorum quoque hominum oratoria divino cultui dicata visitent, ac diligenter advertant, ne quis eis ad profana abutatur.

Quoniam eventus folet, ideque non raro, ut divino cultui Deique monitis fubfemandis, & alienis dicata bona, vel ut pauperibus fubvenitur erogata, miniftrorum negligentia vitiove temporum pereant, vel dissipentur, proptereaque animadas, præsertim ubi synodus, ut tam episcopi ecclesiarumque capitula, quam hospitalium rectores, ac quorumcumque piorum locorum administratores, aliique ecclesiastica beneficia sive, curata, sive simplicia habentes, ab hujusce synodi confirmatione, delineque, a die, quo illi pontificiorum vigentes, intra femestre tempus omnium bonorum, mobilium, & immobilium, jurium, & rationum, eorumque, & quorumcumque, reddituum, repertorium, quod vulgo inventarium dicitur, per publicum notarium conficiant, confectumque in armario, seu archivio, quod episcopo fit cum capitulo, vel cum inferioribus ecclesiis communi, asservetur; tempore autem visitationis accurate, diligenterque perspiciatur, num quid desit eorum, quæ in recepti-perceptis fuerint inventario reposita fuere.

Curent præterea episcopi sacr. conc. Trid. decreto inhærentes, ut cum uno de capitulo altero de clero ab eis eligendo, quotannis quæ bonorum ecclesiasticorum locationes recognoscant, sint, nec ne ad longum tempus, vel contra sacros canones constratæ. Ad hæc, monent episcopi, & parochi Christifideles per se ipsi, vel per concionatores hortentur summopere, ut decimas de pure debitas, aliasve oblationes, prout conc. Trid. decrevit occlesiis, quæ ministris, pendant, ac ultus distribuendi candelas per singulas parochiarum domos omnibus dominicis festisque, quæ vero die purificationis B. M. Virginis candelarum distributio in ecclesiis populo præsenti ita, fiat, ut qua decet, animi affectione fuscipiatur ad exemplar finem perveniatur, ad quem hoc fedum ecclesia catholica direxit, quare caveant, ne hilce candelis ad superstitiosum, verumque cultum abutantur.

Monent itaque parochi laicos, ne quid avare, & superstitiose, feu indecore clericis faciant, neve illis oblationes de pure debitis denegent, neve decimas, candelas eorum familiæ non distribuerint. Advertant ergo ne properera debitas oblationes, aut decimas illas fubtrahant.

CAP. XXXVII.

De hospitalibus, eorumque rectoribus, seu fodalitatibus, atque aliis piis locis.

Qui hospitalia aliave pia loca in commendam, vel administrationem obtinent, quæ cumque de hac re in Viennensi, ac conc. Trident. præscripta sunt, præstare diligenter curent. Administrationis ordinem, vel ordinarius iocorum, vel deputatis, seu de putandis ab eis quotannis reddant fub pœnis fecundum ordinarii arbitrium infligendis, cujus erit visitare hospitalia omnia, etiam exempta (non tamen, quæ fub regum immediata protectione sunt, sine eorum licentia) ac confraternitates laicorum, montis pietatis, aliaque pia loca quomodocunque quncunque, ut in sacro sancto concilio Tridentino cautum est. Debitor deinde episcopus aliquos piorum locorum visitatores, eosque fideles, qui hujusmodi loca ter singulis annis visitent, & ordinario referant.

Quæpropter, qui piorum locorum administrationi præficiendi sunt, episcopo loci fe fideliter, accuratesque hoc munus exercitaturos juret: quod si deinde male administrasse deprehendi fuerint, eos episcopus poenis afficiet fesclere dignas, & nonnullas vers, quas haud bene dispensarint, reddere compellat. Discant laici ecclesiarum, vel piorum locorum oeconomi eam reverentiam exhibere clericis, quam dignitas exposcit clericalis; cum extra modum absurdum sit clericis in minoribus, nec dum in sacris confluitis pro famulis, vel pro municipiis abuti. Quamobrem caveant, ut clericos ecclesiæ plisve locis intervientes inhonesto indecorove aliquo ritulo non dimittant, nec in eorum codicem dimissoria causas referant; quin potius relatas omnino deleant: ac ne feras, & immanis humani generis hostis inter bonorum triticum zizania de more suo disseminet, magna cum diligentia advertant episcopi, ut laicorum, confraternitates, seu fodalitates ad magnum animarum fructum inftitutas, ab illicitis colloquiis, vel parum catholicis dogmatibus, num propter rerum facrarum imperitiam, tum propter temeritatem, seu fattam religionem, penitus abhorreant; ideo optime huic malo consultum, ac provisum fri censemus, fi aliquem regularem, vel fecularem doctrinæ motivus probatum facerdotem illis præficeret episcopus, qui eorum B fermonibus femper interfit, quemque in rebus dubiis consulant omnes: nullus audeat animalia oneraria per ecclesiam agere, imo nec ingredi cum illis; neque in capellis, vel ecclesiis aliquid reponere, cum scripsum sit de Domum. *Non fonabit, ut quisquam transferat vas per templum.* Tolantur publice confessiones, quæ a confraternitatibus in ecclesia, vel clecà ram specie pietatis fieri solent, neque de fodalitatis, aut ecclesiæ bonis fiant administrationes, seu rectores, & confraternitatum, seu piorum locorum oeconomi non eligantur, nisi per plura confratrum fuffragia fecreto lata, primer quam ubi ad alios de jure spectbrer electio; nec postea ullo pacto iterum eligi, vel confirmari, donec interegram fuæ administrationis rationem reddiderint. Quisquis in horum confraternitatis numerum adscribetur, omnia capitula in a fede Apostolica, vel ordinario approbata fervare teneatur, a fequi fuerit, ea conditione, ne discedat. Ne pia defunctorum voluntates propter hominum cupiditates fine fuo defraudentur, diligenter attendant oeconomi piorum legatorum executores vel distributores, vel oeconomi, vel exactores, vel alii quocunque nomine nuncupentur, ne fructus, reditus, proventus, vel alia ram mobilia, quam immobilia bona ad D pauperes fubftentandos, vel ad puellas inmatrimonium collocandas, vel ad alias pias, seu plosque usus, vel in confanguineorum commoda, vel alicujus favore in aliam causam, a reftatoribus, aut fundatoribus relictis, a retractio voluntate alienam convertant; aliquin intelligant fe obligatione refftituendi obstrictos teneri: quodque magis formidandum eft, exactam horum rationem non tantum ordinario loci tempore vifitationis, vel cum opportunius vifum fuerit, fed & Domino noftro ique ad quadrantem reddere, de jurta quod fcripsum eft: *Dominus, quæ deperierunt, requisivit, & de omnibus etiam extrahet illud Deus*; neque enim E qui finem oculum, hæc non conspexerit, in cujus profectlo manus incidere horrendum eft.

ANNO CHRISTI 1576.

CAP. XXXVIII.

De proceffibus.

Generales processiones a cathedrali, vel cujusvis loci majori ecclesia proficiscantur, eodemque revertantur, nisi aliud ordinario videatur; particulares vero fatis eft a majori proficisci. Exempti, seu regulares illi sint, seu fæculares ex decreto fac. conc. Tridentini ad publicas processiones venire tenentur, aut pura non teneantur jure adeant. Clerici, cujusvis dignitatis sint, qui ad processiones ire de jure vel consuetudine tenentur, eas cum superpelliciis, & aliis fa- Sess. 25. c. cris vestibus obeant. Si qua controversia 13. inter regulares, vel fæculares confraterni- tates de priore loco exorta fuerit, eam episcopus authoritate conc. Trid. componat, & tollat.

Procedant autem graviter modestoque ordine, non hac atque illuc oculos conficientes, vel ad fenestras attollentes, colloquiisque exclufis, & omiffis curioftatibus, pfalmis, hymnis, & reliquis facris precibus fedato dent operam; memores fe coram occifu cunctis cernentis majestatis, junctofque angelicis agminibus ita procedere: nemo etiam in via manibus otiosque ipectandi causa fubfiftat. Solemnis illa processio, Quæ ad venerationem fanctiffimæ Eucharistiæ inftituta eft, qui ipfo die de feto, vel infra octavam celebretur, idque mane tantum ante prandium: fpectacula quæ vulgo ingenia dicuntur non edantur, quippe quæ periculofa fint; & tantam folemnitatem minus decent. Nec actiones pro fortibus arbitrium, aut in via reprafententur, ne ab intentione ad rem facram minus avocetur populus animus, ac diftrahatur.

CAP. XXXIX.

De cenfuris.

Quoniam ecclesia catholica ecclesiafticas cenfuras non ad animarum interitum, fed ad medicinam adhibuit, & fæpe contra ad medicinam adhibuit, & fæpe contra adversante diligenter episcopi, ut episcopali gladio, præterquam in gravissimis delictis, neminem feriant, neque pro modo, neque quaque re fint ad excommunicationis, vel fuspentionis poenas inflgendas facilis, atque proclives; fed ut fac. Trid. fynodus optime docuit, fobrie, & magna circumspectione, atque ad animarum falutem anathemata mucronem exercant, nec fpe lucri temporalis, aut favore magnatum adducantur, ut pro levi quaque re terribilem excommunicationis fententiam ferant. Sed in judiciibus caufis, ubi ait alia in judiciibus caufis, ubi ait alia via non adhibenda, tunc non aliter eo uti liceblt, quam æftimata prius rei magnitudine, & caufa diligenter inftructeque per epi-

Sess. 25. c. 20.

Sess. 24. c. 6. de refor. & Trid. sess. 22. c. 3. de reform.

Clemens. quia contigit de relig. domibus & Trid. sess. 22. c. 3. de reform.

Sess. 6. c. 13.

Marc. c. 4.

ANNO CHRISTI 1576.

Episcopum examinata, ac demum monitionibus præmissis. Promulgare excommunicationis sententiam per loca civitatis publica, ac per plateas, ridiculo quodam extra ecclesias, & minus decentia maledicta proferendo, abusus est, & quod consequens est auferendus. Proferatur autem excommunicationis sententia in scriptis inter Missarum solemnia a facerdote fupertpellicco, ftolaque induto; deinde plura edantur illius exempla, etiam in ipsis parochialib., vel matricib. ecclesiæ locibus, atque aliis in locis affigatur, ut omnibus patere possit.

ANNO CHRISTI 1576.

A

CAP. XL.

De matrimonii sacramento.

Parochi magnam ſtudium, multamque operam eo conferant, ut quæ de matrimonii reformatione a conc. Trid. conſtituta ſunt, ſeruentur adamuſſim. Singulis fatrem in menſibus, atque ubi populus in eccleſia frequens adſit, quæcunque de matrimonio contrahendo ab eodem conc. decreta ſunt, materno ſermone exponant, inſtruantque mulieres, ne ſe illudi deſipiendo ſinant, clandeſtinis matrimoniis contrahentes. Commoneſaciant itaque ante omnia fideles, non aliter matrimonium contrahi poſſe, quam mulieris in matrimonium collocande intervenlente parocho, vel alio ſacerdote de illius, vel epiſcopi licentia una cum tribus teſtibus. Qui contra quam dictum eſt matrimonium contrahere præſumpſerit; licet illud poſtea promiſſione, fide, ac iureiurando, quin etiam oſculo, & copula carnali confecuta confirmarint, certo ſciant irritum, & nullius eſſe, ſeque graviter, arbitrio ordinarii mulctandum iri. In prohibitis conſanguinitati, & affinitati gradibus contrahere nemo audeat, aut præſumat. Et quamvis neceſſarie denunciationes matrimonium antecedentes, intervenerint etiam capitula matrimonialia, caveant tamen ne copulandi ſub poenis excommunicationis aliſque arbitrio ordinarii ſuſtinendis; neque vir mulieris domum, niſi cum matrimonium præfente parocho una cum teſtibus contrahendum eſt, adire audeat. Ad hoc hortentur parochi ſuos, ne ante benedictionem cohabitent.

B

Sess. 25. c. 23.

Sess. 25. c. 23.

C

Impedimentum, quod propter affinitatem ex fornicatione contrahitum inducitur, & matrimonium poſtea factum dirimit, primum & ſecundum gradum non excedat. Judicæ vero publicæ honeſtatis non ultra primum gradum extendatur juxta ſacrorum canonum ſenſum, declarationem, & Pii V. ſelicis rec. conſtitutionem, quæ incipit: *Sanctiſſimus in Christo pater*. Quibus in gradibus contrahendi matrimonii impedimentum ex baptiſmo, & confirmatione oriatur, ubi de his ſacramentis agitur, declaratum eſt. Cæterum enim de iure antiquo impedimenta, ita ſunt abſtricta, ut ipſum matrimonium liberæ contrahitur, non tantum inter ipſum baptizatum, & confirmatum, & tenentis filium, ſed etiam inter tenentis uxorem, viduam, & baptizati, vel confirmati fratrum, & ipſum baptizatum, vel confirmandum, nec obſtat, quod cognatio ante conc. Trid. fuerit contracta. Cum nuptiæ interdici deuntur, id quod ſit ab adventu Domini, uſque in diem Epiphaniæ, ſurſum a feria quarta Cinerum uſque ad octavam Paſchatis inclusive, doceant parochi populum, duo tantum eo tempore ab eccleſia prohiberi, quorum alterum eſt ſolemnis benedictio conjugum; alterum vero, ne domum viri cum choreis muſicis aliſque ſolemnitatibus nova uxor traducatur. Eiusmodi autem menendi, ut his temporibus ab eccleſia prohibitis, quo ad ejus fieri poteſt, matrimonium ſine ordinarii licentia non conſtuent, quæ licentia propter humanas particula facilis, & gratis poterit concedi. Horrandus eſt etiam populus, ut conjuges triduo ante matrimonii conſummationem ſe poenitentiæ Euchariſticæque ſacramentis communicent. Quæ autem parochus in matrimonio contrahendo obſervare præſcripſerit, hæc ſerve ſunt. Ter proprius contrahentium parochus, idque continuis diebus feſtis, in urriuſque parochia, nec in matrico tantum parochia, ſed etiam in qualibet alia, ubi populus adereſt frequentior, inter miſſarum ſolennia, denunciet, inter quos ſit matrimonium contrahendum; quas tamen denunciationes, quandoque convenit omittere. Id quod ordinarii prudenter arbitrioque relinquitur: poſt altimum vero denunciationem, ſi nemo de impedimento, cognoverit, parochus patria, & contrahere volentium parochia, deque impedimentis, ſi quæ fuerint, ſidem in ſcripto faciat. Externo vero, vel non ſuos, juxta conc. Trid. decretum matrimonio conjungere caveat, niſi prius ordinario deferat, qui re diligenter investigata ſtatim non negat, vel differendo. Si vero poſt denunciationem intra bimeſtre tempus nec ipſe, ut ſidem faciat fuerit rogatus, nec matrimonium impedimentum, denunciationem quidem denuo fiant; matrimonium vero non niſi cum epiſcopi facultate celebretur. Habeat proinde parochus librum, in qua matrimonia, & teſtium nomina, cognomina etiam, patriamque, diem, & locum contracti matrimonii deſcribat, quem diligenter apud ſe cuſtodiat. Conjuges in parochiali tantum eccleſia, vel alibi de licentia ordinarii ſolemniter benedicat. In monialium vero monaſteriis nuptias benedici omnino prohiberi. Miſſa pro ſponſo, & ſponſa juxta Miſſale Romanum noviſſime reformatum, proprius contrahentium parochus, aut aliud de illius, vel ordinarii licentia ſacerdos apertis januis celebret: Miſſæ (quam vocant ſiccam) abuſu eruſto. Caveant denique parochi, ne quidquam ſacrorum fiat, ni ſaneris exigant, dum extra parochiam ad vivum ducitur uxor. Atque ut quæcunque magno huic Sacramento injuriam faciunt, ab eccleſia prorſus extrahatur, parochus omni diligentia, & vigilantia inquirat, ſint ne in ſua parochia an non concubinarii, & ſi quod abſit, eſſe compererit, eos perinde ac pater eos admoneat, ut concubinas effugiant; & ſi quidem matrimonio conjungi fuerint, ita eos ſedulo, ut par eſt, ſe quæ ſequimus, qui continere nolunt, pudorem. Ut diſi perfectiora non attingunt, ſaltem ſecundum

D

Sess. 24. c. 2. conc. Tolet. 11. c. 3.

E

F

ANNO CHRISTI 1576.

dum indulgentiam conceſſo matrimonio utantur. Qui non parueriut, eos ſub poena ſuſpenſionis ab officio, & beneficio epiſcopo, vel ejus generali vicario denunciare tenebitur, ut quemadmodum generalis Tridentina ſynodus præſcripſit, in nos concubinarios mucrone anathematis, aliſque canonicis poenis ſeveat, ut par eſt, animadvertatur. Nuptiæ multæ ſub una umbella unoque flagello, nec benedicantur, ſed ſingulæ ſeparentur, vel ad ſummum binæ, niſi ſexus ordinario videatur. Caveat facerdos, ne ſecundas nuptias benedicat; Virgo tamen, vel nondum benedicta, ſecundo benedicatur. Monent denique parochi temporales dominos, ne ſuos ſubditos directe, vel indirecte cogant, quo minus matrimonia libere contrahant; alioquin excommunicationi late ſententiæ, prout in conc. Trid. conſtitutum eſt, ſe ſubjacere noverint.

ANNO CHRISTI 1576.

CAP. XLI.

De meretricibus, lenonibus, circulatoribus, zingaris, turcis, & mauris mendicis, & alearatoribus.

Sæculi principes non ſine cauſa gladium portantes, ut ſumpſi regis, qui aufert ſpiritum principum miniſtri, recognitent neceſſe eſt, ſi cives vitæ bonæ, quod gubernanti cuique ſcopus eſſe debet, chriſtianæ vivæ puritatem elle retinendam, quin etiam, neque ſibi eſſe præſidii in religiis cum ſtibutem ad eos continendos, niſi erga Regem regum populo ſint fideles. Quapropter per eum, per quem reges regnant, principes imperant, potentes decernunt, ſatuunt, regat Neapolitanæ provinciæ ſyndous, & ita demino horrator principes, & ſacerdotes, ut libros a viſionum contagionibus expurgare non negligant, ac profano meretricum infame genus, quantum res patientur, ab honeſtarum mulierum conhabitatione, ac multo magis a locis prope monaſtium cænobia ſatis arceant; neque in meretricis tabernis, vel publicis cauponis hoſpitari, feu, diu commorari permittant. Curent præterea, ut diverſo habitu indutæ ſint, quo a matronis honeſtiſque mulieribus diſcernantur. Curent etiam, feſtiſque matronarum intlar, uti omnino prohibeantur. Lenones cupaſſi ſcenæ, præterquam quod gravioſſimas in foro ſecundi pœnas ſuſtineant, anathematis gladio ſe noverint feriendos, ut qui animas Chriſti ſanguine redemptas diabolo aucupentur. Circulatores, qui præſtigiis quibuſdam, & fallaciis, & loquacitate, vulgus ſuſpenſum detinent procul eiiciantur.

Zingari, ut vocant, vagum genus homini, qui partim furtis, partim præſtigiis, & fallaciis quibuſdam hominibus damnum inferunt, & quidem magnum, vel ex chriſtianorum ſedibus exterminentur, vel certis in locis habitantes, vitam honeſtis artibus ducant.

Turcæ, mauri exteriorque infideles ſigno aliquo a Chriſtianis diſtinguantur, quique ex illis libertate donati a fidelium commercio, quoad ejus fieri poteſt, arceantur.

Quemadmodum ſperamus fore, ut pii chriſtiani populi principes mendicos illos, qui oſtiatim ſiſpem quogut, unum in locum congregent; ita non dubitamus, quin epiſcopi animarum paſtores eorum ſaluti ſint conſuluri, ut ſaltem ſemel in anno ſua peccata confeſſione expient, & in paſchate ſacroſanctam ſumant Euchariſtiam; hoc enim ad miſeriæ cumulum pertinens paterna pietas omnino avertat, oportet, ut qui corpore afflictati ſane pereant, ſi etiam animis turbeſcant: neque enim oviculas hujuſmodi minus proprio ſanguine redemit, qui contemptibilia mundi, & confundenda, heris eligit. Moſe cognoſcitur. Qui tamen, ne divina diffamet officia, curandum, ne mendicando vagentur per civitatem, & extra portam, eleemoſinam petant, monetur idcirco populus, ut quos per eccleſiam mendicare videbit, iis eleemoſynas minime largiatur, quibus nihilominus ad portas mendicantibus deeſſe non debet.

Quoniam experientia compertum eſt tabernas, ſeu domos expoſitas ad ſtantes ludos, omnis nequitiæ ſentinas eſſe, atque ex alea ludo, ſepe furta, rapinas, fraudes, blaſphemias, aliaque id genetis flagitia oriri; proptereaque ſtatuunt principes in hujuſmodi homines graviter animadvertere debent, & quicumque tabernam, vel domum ad ludendum aleatores ledentes excipiſtam habent, excommunicationi ab ordinariis locorum ſubiiciantur; *magna eſt enim in ipſa ſpemoranæ pœnæ*; ut Tiruenen. conc. verbis utamur) *per quam tollatur peccandi facultas*; tum *ubi in ſua libertate generati nullus, facerdotalis diſtrictio dat medelam*.

Latini qui Rom. eccleſiæ fubditi ſunt, quique ad illius ritus, legeique ſeſe conformant, a quibuſcumque ſacerdotibus, nec præterea legis orientalis eccleſiæ ipſa nia eccleſiaſtica volent, vel carnes diebus prohibitis edant, aliquin poenis debitis puniantur. Græci ab epiſcopis locorum diligentiſſime viſitentur.

In primis credant ſpiritum ſanctum a Patre, Filioque procedere, atque ita ipſorum clerici recipient, cum in miſſis, horiſque canonicis, tum etiam extra divinum officium.

Credant præterea animas animarum poſt mortem, eaſque ſuffragiis fidelium ſubleva-ri, & adjuvari. Credant Romano pontifici, ejuſque ſucceſſoribus, excommunicationibus, & indulgentiis.

Credant teſtos dies, videlicet beatiſſimæ ſemper Virginis Mariæ, Apoſtolorum, & Sanctorum omnium, quos Romana eccleſia omnium caput, mater, & magiſtra eccleſiarum inſtituit.

Eccleſiaſtice ſanctiſſimum Sacramentum, & ſuper natis infantibus non exhibeant; ſed tamquam pro infirmorum viatico procurent. Mortuorum cadavera e ſepulchris non eruuant, neque combarant. Conciſum occumenicum Tridentinum inter cætera agnoſcant, ejuſque decretis humiliter obediant; remanentibus tamen iis tantum ritibus, quos diuturno uſu receptos, & a fide catholica non alienos ſimmi pontifices, & ſacroſanctum conc. Florent. approbarunt.

CAP.

ANNO CHRISTI 1536.

CAP. XLII.

De vindemiatorum obſcœnis verbis abolendis.

Quoniam uſu compertum eſt, quam vera ſit apoſtoli ſententia: *corrumpunt*, inquit ille, *bonos mores colloquia mala*: idcirco epiſcopi, & parochi, quantam poſſunt, curam adhibeant, ut antiqua illa loquendi corruptela tollatur, quæ præcipue in agris, & vinetis viget, quaque fretî illius regionis ruſticî, aliique vindemiatores, impunîs fere licere exiſtimant, tempore vindemiarum obſcœniſſima quæque verba, aut dicta, audituque turpiſſima in tranſeuntes, & cujusvis ſexus illî ſint, & quod execrabile, in ipſos metipſos ferendum eſt, in religioſas, eccleſiaſticaſque perſonas, ſine ſexuum, ac ſtatuum diſcrimine paſſim eructare, ſicque ſtatuum diſcrimine paſſim eructare, ſicque tenellas innocentiæque animas perverterе. Hortatur itaque principes, & magiſtratus ſancta ſynodus, ut tantam, ac talem peſtem e campanîs exterminare velint, quia horrendum nimis eſt, quibus apoſtolus præcipit a ſcurrilibus, & turpiloquiis, ut cavevant, eos per omne turpitudinis genus laxatis lingue habenis tam præcipites pervagari.

CAP. XLIII.

De uſuris.

Quoniam uſura, velut cancer in pauperum bona, & quod execrabilius eſt, in uſurariorum animas ſerpit; ideo omnes oportet intendere nervos, ut in populo chriſtiano tantum malum reſecetur. Caveant ergo omnes, ne ullam uſuræ genus vel monopolium exerceant, nec aliquam quæſtuoſis, ſive aperte iniquam; ſive, ut aiunt, paliatam ſpeciem contractibus. Ex mutuo, vel depoſito, ſive a tam apud numularios, quam apud alios, nihil præter ſortem exigi poſſe, ſi-cet pecunia mutuo data, vel depoſita pupillorum ſit, vel viduarum, vel quorumcumque aliorum; non enim, ubi neceſſitate prematur inviti, ideo voluntate illa contendere, quin vel, ut tales decet, jactent cogitatum ſuum in Domino, & ipſe enutriet illos, qui ſentum agri ſapientiſſime vetiti. Cambia ſecca, nempe cum literæ ad deſtinatum locum vere non mittuntur, ſed in eodem, quo datur, loco pecunia ſolvitur, ceſſent; quippe iniqua ſunt. Caveant ne quid lucri ob dilatam vel anticipatam ſolutionem accipiant, vel re carius quidquam propter expectatam pecuniam, quam præſentem vendant. Tollatur omnino abuſus ille, minimum conducendi operarios ad meſſem, vel vindemiam, vel alia quævis opera certo quidem pretio, minori tamen, quam locorum conſuetudo, & laboris ratio expoſcit, idque ob anticipatam ſolutionem, ne jutta quod ſcriptum eſt: *Pejus drutium fiet pauperes*; tam potentiores hujuſmodi terribiliter increpat ſcriptura. *Ecce mercesoperariorum, qui meſſuerunt regiones veſtras, clamat, & clamor eorum in aures Domini Sabaoth introivit.*

A Abſtineant a diſtractionibus rerum ſui conſumptarum, ſive gemmarum, ſive aliarum rerum, ultra juſt pretii ſimplum cum modica pecuniæ ſumma, quas diſtractiones partitonum contractus vocant. Caveant denique a quovis ſuſpecto contractuum, vel negotiationum genere. Proprietas tutius erit, ſi hiſce de rebus homines conſulerint, qui ſint artis periti, & divino timore repleti, ne in animas ſuas dicant videntibus: *Loquimini nobis placentia, videte nobis errores*: ſic enim ſæpe, ut eos conſulant, a quibus prava audiant, quæ volunt, non ut recta velint, quæ audierint. Quæ cum in horum aliquid deliquerit, certo ſciant ſe præterquam quod mortale peccatum committunt, reſtitutioni obligatos eſſe, aliaque pœna puniendos; id quod execrabili reſiniquitur arbitrio. Hortamur autem principes, & magiſtratus, ut ipſi etiam huic malo, quis bus melius poſſunt, remediis occurrant; quid enim malî non timendum ſit, ubi ſpes maloram omnium radix tantopere excreſcit.

CAP. XLIV.

De falſis teſtibus famoſos libellos edentibus.

Quoniam experientia nos ſatis ſuperque docuit, quantum detrimenti reipublicæ afferant falſa teſtimonia, divina atque humana lege damnata, cum falſus teſtis Augſtini ſententia tribus obligatus ſit. Primum Deo, cujus præſentiam nihil facit; deinde judici, quem mendacio fallit; poſtremo innocenti, quem falſo teſtimonio offendit; quippe in ejus eſt poteſtate innocentes bona fama, reducto ſæculari ordine, judicio nec tantum crimen inultum impunitumque dimittamus, contra quam debemus, quia ſcripeum eſt. *Abominatur eſt Dominus labra mendacia & falſum teſtem non erit impunitus*; ſtatuimus, ut qui falſum teſtimonium in judicio dixerit contra innocentem, ſive in cauſa civili, ſive in cauſa capitis, ſi vel ut dixerit ſcienter effecerit, præter poenas a ſecularibus judicibus irrogandas, excommunicationis vinculo ſit ipſo jure irretitus, ſatanæque portæli traditus; a quo vinculo eruditi nunquam poſſit, niſi fame, ac facultatum jactura non melior quo poterit modo reſarcierit.

Eandemque poenam luent, qui ad inducendam famæ aliorum maculam famoſos libellos compoſuerint, ac pro palam collocaret, ut omnibus noti fiant; præter poenas in conſtitutione Pii V. ſtatutas. Qui ad duellum verbo, vel ſcripto provocant, quique ad id favorem, conſilium, vel auxilium præſtant, præter excommunicationis ſententiam a ſanctis poenis, ut in concilio Tridentino ſanctum eſt, ſubjacere ſentent.

Eodem excommunicationis vinculo innodamus actuarios, ſubactuarios, ſcribas, notarios, advocatos, cauſidicos, procuratores, ac cæteros quocunque nomine nuncupentur, qui contra conſcientiam, & juſtitiam cum alterius partis offenſione, vel cum reipublicæ detrimento, cujus permagni interelt, te delicta impunita ſint, in judicio teſtes

ANNO CHRISTI 1536.

teſtes favore, vel pecunia corruperint, aut ſeduxerint, aut ultimis ſolutis non integre, nec fideliter ſcripſerint, vel ſcribi fecerint, vel ad id faciendum opem ferre, ac favorem ſcientes præſtare præſumpſerint.

CAP. XLV.

De teſtamentis ac ultimis voluntatibus.

Ne pia fidelium diſpoſitio altena avaritia pereat, ſynodus præſens ſtatuit, cum ad epiſcopos ultimarum voluntatum in caſibus a jure conceſſis, executores eſſe ſpectet ex conc. Trid. decreto: mandat ſacra ſynodus quibuscumque notariis, & tabellionibus, idque ſub excommunicationis poena, ut infra bimeſtre a die publicationis, & confirmationis horum decretorum, omnia legata ad pias cauſas, vel propter bona male parta, & deinceps infra menſem ab obitu teſtatoris, omnia item legata, teſtamenta, ultimas voluntates, codicilios, donationesque ad pias cauſas per quaſcumque perſonas factas, tam in teſtamentis in ſcriptis, quam in nuncupativis, locorum ordinariis patefacere, & ſi opus fuerit in ſcriptis ſoluta pro meritis mercede exhibere teneantur, atque ne malus effici poſſit, parochi hæc populo ſingulis annis ſemel, atque iterum divulgent.

Ut autem jus ſuum unicuique tribuatur, ſtatuimus, ut hujuſmodi legatorum quærelam, ſeu canonicam portionem exigere poſſint epiſcopi, dummodo huic noſtræ conſtitutioni locus non ſit per ſubditos legitime præſcripta contraria non ſit, exceptis ratione his legatis, quæ pro ornamentis, miſſis, cereis, fabrica, luminaribus, anniversariis, exequiis, ſepultura, decimo tertio, vigeſimo, & quadrageſimo, monumentis, habitu religioſorum, foſſis, calicibus, cruce, thuribulis, libris, pace, atque aliis ſimilibus relicta fuerint in perpetuum Dei cultum excitiis, ſeu pils locis, modo tamen in fraudem id non ſit.

Quarta funerallum portio, ubi conſuetum eſt, ex decreto concilii Tridentini exigatur, ab iis, qui eam in hunc uſque diem exegerunt: poena poſt ac mortis eſt.

Quoniam, ut ſanctæ monuit concilium Cabilonenſe, animarum ſalutem inquirere facilius eſt, non lucra terrena debet: fideles quippe ad eas fuas dandas non ſunt cogendi, nec circumveniendi; oblatio namque ſpontanea eſſe debet: ideoque maxime cavendum, ne per avaritiæ ſpeciem ſupplantemus, quos confirmandos a Domino accepimus. Cenſet igitur ſacra ſynodus conſuetudines, ac conſtitutiones epiſcopi teſtamenta eorum, qui inteſtati moriuntur, omnino de medio tollendas eſſe, quam immemorabilem. Verum ubi illhuc leges conſuetudo, epiſcopus, qua decet, pietate, temporis locorum, ac perſonarum conditione perpenſa cum expreſſo legitimi hæredis conſenſu, ac voluntate aliquam pecuniæ quantitatem, moderatam tamen, in miſſas, aliaque alia pia opera in ſuffragium animarum eorundem defunctorum diſpenſare poſſit, quæ integre & ſine ulla diminutione, & perceptione quarteæ ad pios uſus tantum, erit applicanda.

Si vero peregrinum, & advenam a longiſſimis remotis urbis partibus, cujus proinde legitimi hæredes non ſint, vel certe ignoretur, inteſtatum e vita migraſſe contigerit; tunc jus commune fervetur juxta ſacros canones.

ANNO CHRISTI 1536.

CAP. XLVI.

De funere epiſcopi.

Ut pietas erga animarum patres religioque ſervetur, epiſcopo jam in extremis laborante vocato capitulo vicinius epiſcopum vel alium, qui commodius poterit haberi, invitent, ac convocent, qui illum animam efflantem ſalutaribus verbis conſoletur, ac mortuum una cum ſeculari, ac regulari clero ſolemni more ad ſepulcrum profequatur: Curet capitulum, ut circa illius corpus clericî fint, qui pro ejus anima ad Deum preces fundant; eidem capitulo curæ ſit, ut primo quoque tempore provinciales epiſcopos omnes ad epiſcopi obitu certiores faciant, qui in cathedralibus ecclesiis ſolemne facrum pro ejus anima faciant. Anniverſaria vero quotannis celebrentur in cathedrali ab epiſcopi viventis epiſcopio, & capitulî ſumptibus, quanto tempore proximus ejus ſucceſſor in epiſcopatu vixerit.

CAP. XLVII.

De ſepulturis, & funeribus.

Ut fidelium corpora, quæ cum animarum templa fuere Spiritus ſancti, ad ſepulturam quo par eſt ritu afferantur, atque humentur, quiſque hoc decreto contenta exacte ſervare curet. Clerici ad celebrandas fidelium exequias aſcripti, ſuperpellicei ac talari veſte induti ordine, & honeſte procedant, crucem præeuntes, pſalmos canentes, & oranes ſimul concomitentur. Feretrum, neque facerdotes, neque clericî ſecularis, multoque minus laici ferant; ſed parochialis cujusvis eccleſiæ miniſtri, qui vulgo laicis dicuntur, vel confratres, ubi commode de id fieri poterit. Horum vero miniſtrorum in ſingulis parochialibus eccleſiis certus ſit numerus: ad quos tantum ex officio incumbat facerdotes ad exequias convocare: Non laicis, ſed clericis tantum liceat exequias ſecularium curare, ac facerdotes invitare. Nec defuncti cujuſvis funere dum quiſquam efferat parocho, non accerſito. Ante foris ortum, & poſt occaſum cadaver efferatur, ac ſepulturæ mandari poſſit, nemo ſine epiſcopi licentia. In ſeferendis cadaveribus longi viarum circuitus evitentur, vel certe clericî præmoneantur, qua gibi, quantaque via ſit proficiſcendum, ne quando, non minimo populorum ſcandalo, aliquid poſſit contentionis oriri. Diſtributio funeris his tantum, qui funeri interſunt, atque ita fiat, ut abſentium portio præcedentibus accreſcat. Infirmus aut alia juſta cauſa impeditus, portione, quæ illi obveniret, non defraudetur. Si vero plures tribuad ſu-

ANNO CHRISTI 1576.

nus clerici deesſent cellarii, ſeu procuratoris, vel alterius, cui ex officio incumbet, eſſe extenros in rerum officium, & locum ſufficere, qui, & exequias profequantur, & eleemoſina donentur Cellarii, ſeu procuratores: ab eccleſia cathedrali cum Cruce ire diſcedant, antequam cæteri clerici ad funus conveniant. Ultra vero ſtatutorum tempus integrum adhuc expectent horam, qua eleemoſina, ſi non abſuerint, tunc illis cum cruce abire licitum erit; ſi cum cruce ab eccleſia egreſſi non fuerint, exequiarum carcant diſtributione.

Nemo duplicatam mercedem exigat, neque duorum ſungatur munere; quo circa neque duobus in locis celebrantibus eſſe, neque clericus duplici portione gaudere poſſit; qui autem duabus adſcripti confraternitatibus, vel pluribus collegiis fuerit beneficiatus, aut eis inſerviverit, ſi omnes ad funus convocentur, in una dumtaxat, vel uno, quod maluerit, erit participes.

Teneantur, ut vocant, diaconatus, & jus deferendi, vel humandi defunctos, neque locentur, neque conducantur; ſi contravenſum fuerit, contractum irritum, inanem, & nullum eſſe decernimus. Providemus inſuper reſtores, at nullus ex hebdomadariis portionem diecnatus obtineat, nequeis qui inſervit adſit.

Singulis annis, ſub poena excommunicationis, novi cellararii, eccleſiarumque, & capitulorum procuratores ex ſpia clericorum, feu canonicorum congregatione fideliter, ac ſine dolo conſtituantur; qui eleemoſinas, & candelam pro paſchalis, facrittis, & diaconis exigant, ac cetera hujuſmodi diſtribuant; quibus abſentibus parochi, vel ſacrifice eorum vicem ſuppliantes: in cellarii electione ultra præfixum tempus integra horta expectetur, donec omnes conveniant; deinde electio per ſuffragia ſecreta fiat, nec cuiquam celebrare eleſtus, qui plura molestare ſuffragia non habuerit. Cum novus eligitur, qui ſuſe officio abdicabit, ſuæ administrationis rationem infra menſem ſub excommunicationis poena reddere teneatur; *cum in eccleſia corpore* (inquit Alex. III.) *omnia debeant, ex cariſtate tractari, nec ſatis utiliter administrat in populo redargutatur, ſi ira, qui in alterno cariſtatis videntur, modis omnibus non caveatur.*

Reditus eccleſiarum de pauperis obitu certiores fadi, ſi plateatum capitanei, vel electi una cum parocho de mortui pauperitate fidem fecerint, illum propriis ſumptibus ſepeliendum curent, ſi in ſua parochia e vita deceſſerit. Capellani cum hujuſmodi pauperis mortem reſciverint, reſtores admonent. Parochum quoque ex eis mortuos in carceribus, morriſque ſupplicio affectos, & ad trirremes damnatos, dum a confratribus in eorum eccleſias aſſertantur, gratis ſepeliendos recipere.

Clerici vita functi facerdotalibus veſtibus induti afferantur, ut quam viventes omnium Dominus tanco munere decoravit, eos etiam mortuos a cæteris diſtinguamus. Cumque inhumaniſſimum eſſe nemo non videat, hominum cadavera ſepulcrum carere ob debitum nondum ſolutum, propterea ſtatuimus, ut defuncti corpus, neque propter decimarum quarterve exactionem, neque propter nondum exhibitum teſtamentum, neque propter jus ſepeliendæ non adhuc ſolutum, & (ut brevior dicamus) nullo modo inſepultum detineatur, vel ſepultura denegetur. Verum ut laici laudabilem conſuetudinem, ut decet, obſervent, dene parocho pignora, vel honores adhibeant exactiones, ſi quod juſtum fuerit; ſolutores, ut abſque lite, & ſcandalo parochus debitam ſibi mercedem recuperare poſſit.

Amoveatur, atque omnino tollatur abſurda illa conſuetudo, impietatem potius, & barbariem, quam religionem ſapiens, qua imperitiores vulgus ſolet, præter ſolitas exira urbis munia, live naturali, live violenta morte affiicianeur, intra urbem non eſſe inferendos, neque in eorum eccleſiis, quin immo neque in fuis, vel ſuorum majorum ſepulcris, ſed in monaſteriis, vel eccleſiis extra urbem ſpecifiendos eſſe. Ut igitur leve rationabilis hujusmodi conſuetudo extirpetur, omnibus cujuſcumque conditionis illi ſint, quocumque mortis genere intereant, & ubicunque locorum vita excedant, libeat cum ſit ſibi ſepulturam eligere, ſirque latis huo conſtitutis, vel reſtibus aperuiſſe, vel ita teſtamento diſpoſuiſſe, ut proinde inteſtati in propriis capellis, vel ſepulturis, ſi quas habuerint; ſin minus, in eccleſia Cathedrali humentur, ſalvis tamen quibuſcumque jus ſepulturum, live parvo tempore, live diu exita mœnia urbis incoluerint.

Cumque *ſanctia ac ſalubri ſit cogitatio pro defunctis orare, ut a peccatis ſolvantur*, hoc ſacra ſcriptura teſtatur, cumque mortuorum animæ, ſacerdotum oblationibus, ſanctorumque precibus alia ſine purgatorio liberentur, & eruantur, quam impium eſſet, pia defunctis ſuffragia denegare, præſertim ab iis, qui vel ex eccleſiæ inſtitutione, vel ex fundium perceptione tenentur. Propterea mandat provincialis ſynodus omnibus cujuſcumque eccleſiæ rectoribus, ac præſertim clericis, ſeu congregationibus, ut debita defunctis anniverſaria, miſſas, aliaque pia ſuffragia perſolvant exactiſſime, & pro ea ſtatis diebus celebrant; aliquin 'præter poenam, quam ab eis ordinarius ſtatuet, diſtridtam ſe Deo omnipotenti rationem reddere teſtabuntur.

Et ne cundis abſque diſcrimine liceat profana quædam aliave minus decentia ſepulchris ſuperincubere, epiſcoporum erit in vicinis ſuperioribus, ſeu deputatis a capitulis, ſeu degibus conquirere, ut in eccleſiis, aut ſepulchris, aut aliis ſacris locis epitaphia, vel alia hujusmodi, notulis literis inſculpta

ANNO CHRISTI 1576.

jor ſit ſexdecim annis, neque illam prius emittat, quam illius voluntas ab ordinario exploretur, ſecundum ſacri concilii decretum.

Octavo autem die, antequam ejus expertet voluntatem, curet ordinarius, ut ejusdem concilii decretum cum excommunicatione ſua ſententiæ in monaſterio pactiſque domibus publicetur. Expleto novitiatus tempore omnes habiles, aptaque ad profeſſionem, profiteri teneantur; aut pellantur e monaſterio: abbatiſſa, vel alia monaſterio præfecta, cum puella profiteri inanimum induxerit, epiſcopum certiorem faciat, idque ante mentem ſub poena ſuſpenſionis ab officio, ordinarii arbitrio impoſita.

CAP. LI.

De abbatiſſæ electione.

Seſſ. 25. c. 7. & conc. Carth. 3. c. 8. conc. Agath. c. 19. c. ſanctæ monaſteriales 20. q. 1.

Quæ *vota ſanctæ in miniſterium Domini præparata* (ut eſt in concilio Calchonenſi) dant Virgines Deo dicatas, gubernandas ſuſcipiunt, quanto difficilius, atque ſanctius aggrediuntur opus, tanto eas oportet, quali vas auri ſolidum, ornatum omni lapide pretioſo cæteris præluceret floribus, & ſuper cuſtodiam ſtantes omni ſollicitudine vigilare. Abbatiſſa itaque, ex Tridentino decreto, non minor annis 40. & quæ octo annis poſt expreſſum profeſſionem laudabiliter vixerit, deligatur; cæteris dotibus polleat, quas ſacros canones diſtinctius exegit cognoſcimus. Quod ſi in monaſterio ejuſmodi non reperiatur, ex alio ejuſdem ordinis poſſit eligi. Quod ſi hoc etiam impoſſibile fuperiori, qui electionem præſidet, videatur, ex his, quæ in eodem monaſterio annum triginſimum exceſſerint, & quinque ſaltem annis poſt profeſſionem recte vixerint, epiſcopo, vel alio ſuperiore conſentiente eligatur. Tollatur abuſus, ſicubi fuerit, eligendi eam, quæ cæteris monialibus fuerit ætate provectior, quin potius fidelitet, ac fine cauſa, vel ambitione in ea deligendi, procedatur, nec ætatis modo, vel antiquitatis profeſſionis ratiſſæ, verum etiam multo magis morum, probitatis vitæque integritatis ratio habeatur. Corporis etiam incolumitatis, & virium, quibus huic oneri ſerendo par eſſe poſſit.

Ubi duæ pluresve ſorores germanæ, vel mater, & filia fuerint, ſi una illarum monaſterio præfuerit, altera in vicariam, vel diſcretam, vel lanificem, vel celleraſi demum in aliud officium non eligatur; electa vero privetur.

CAP. LII.

De communi vitæ uſu, deque proprietate tollenda.

Ordinarii locorum, abſoluta ſynodo, quam primum id commode præſtare poterunt, monialium monaſteria viſitent, curentque in primis, ut ſanctæ pauperatis votum, religionis mores & antemurale inviolabiliter ſervetur; ac proinde propria cujuſque monialis bona, cenſus, legata, cæteraque jura, ſint monaſterio omnino communia, & ad communem illius utilitatem conſervantur, ſoluto prius ære alieno omni, quod moniales legitime ante conſeverate. Electmotyne vero aut ſub cujuſque parta laboribus, aut reditibus patrimonii, vel conſanguinei promiſſi, aut dati conſueti, non in proprios cujuſcumque conversantur uſus, ſed in communem quandam rerum omnium uſum, ex qua monialis nihil ſine abbatiſſæ licentia poſſint accipere. Hujus arcæ duæ ſint claves, quarum altera penes abbatiſſam, perpetuo aſſervetur, altera penes cellerariam, vel quocunque illa nomine dicatur. Habeat abbatiſſa librum, in quo omnes pecuniæ, quæ in arca poſita fuint, ſcribantur, fideliterque noterur quid quid acceptum, fuerit, & expenſum. Alium huic ſimilem cullararia habere teneatur, ut cum opus fuerit, ordinario loci pecuniarum ratio fideliter, abſque ullius damno, injuriave reddatur. Abbatiſſa de bonis in communem uſum converſis, ac repoſitis, monialibus in neceſſitate ſubvenire, atque ordinarii teſtatur; præcipuam tamen quandam curam adhibeat, ut iis ſubveniatur, ad quas repoſita pecunia magis pertineat, aliis verum obtineat pauperratis; in quo tamen caveat, ne inter ipſas, & reliquas diſcrimen notabile advertatur. Nulla monialis ab aromatariis, vel pharmacopolis quidquam deſcripiant, ſed abbatiſſa ſingulis in neceſſitate provideat; quæ accepti, expenſique ratione intra hujuſmodi debita ſolvere teneantur. Extra autem vere neceſſitatis caſum, ſi quæ monialis in vana, feu curioſa, vel parum utilia pecuniam expendere caperet, id abbatiſſa nullo modo poſſit, priusquam loci ordinarium conſuluerit: quod ſi contra factum fuerit, utraque excommunicationis pœnæ ſubjacebit. Abbatiſſa inſuper ab officio ſuſpendatur. Utique omnis proprietatis religionis venenum e monaſteriis exterminetur; nulla monialium quidquam propriæ etiam, vel palam habere, nulla bona regere, dare, emere, vel vendere in poſterum liceat, nec alia quavis ratione etiam prætextu ſæculemoſinæ faciendæ fine abbatiſſæ facultate ullenter agere, ne id quidem, quod ad proprios uſus jam applicatum eſſet, & converſum, nec allo quovis modo nomine proprio contrahere. Verum abbatiſſa communi rotius monaſterii nomine contrabat; idque in temporalibus, conſultoque prius ordinario; cui decreto ſi contravenitum fuerit, membrorite omnes, qui monialibus quidquam dederint, hujuſmodi contractus irritos eſſe, & nullos; ut re vera præſenti decreto irritos reddimus, & nullos: neque pecuniæ recuperandæ ſpes ulla relinquatur. Si quid autem monialibus ipſis, nulla excepta, ex contractu, vel cenſu, vel locatione, vel alia quavis obligatione deberetur, illud debitores abbatiſſæ, aut monaſterii præfectæ omnino ſolvant; quod ſi moniali, cui debebatur ſolverint, certo ſciant (e eadem adhuc obligatione obſtrictos eſſe, neque ſatis pro debito feciſſe, & quod huic conſequens eſt: Abbatiſſam jus habere eos in jus vocandi, actionemque repetendi, ſa-

ANNO CHRISTI 1576.

ANNO CHRISTI 1576.

A ſa tamen præſentis decreti publicatione. Ad hæc lites, cauſæque judiciales in moniales in conventionis foro jam illatæ, vel inferende non ab ipſis, ſed a præfecta, & monaſterii nomine agantur: ac properea omnis inpoſterum auferatur occaſio tractandi nimium cum advocatis, cauſidicis, notariis, procuratoribus, & quibuſcumque causarum actoribus, ut omni judiciali ſtrepitu longe remoto divinæ omnes vacare poſſint contemplationi, qui contra ac dictum fuerit, per duas hebdomadas pedem e cella non efferat, vel certe ad cancellos rotundæ non accedat, quandiu loci ordinario, præpoſito ſui delicti, & pœnæ conditione videatur. Bellaria moniales, paneſque dulcelarios, aliaque id genus, neque donandi, neque vendendi causa confician per quindecim ante Paſcha dies, totidemque ante Natalem Domini diem; atque in aliis fandorum feſtis, qui in ſuis ipſorum eccleſiis ſolemniter celebrandur, cum hiſce temporibus Sacrof. Communioni, orationi, cæteriſque ad divinum cultum neceſſariis impenſum, ac ſollicitus ſit mundendum. Reliquis vero temporibus abſque Abbatiſſæ licentia, neque conficere, neque conſecta vendere, donove dare poterit, quia indignum eſt hujuſmodi occupationibus eas distrahi, quæ ut ſe Deo penitus darent, ſeculo renunciaſſe deberunt. Tantumdem volumus intelligi de operibus aut pictis, aut nuque factis, ut videlicet, neque conficiendæ ſuſcipi, neque conſecta vendi, vel donari queant.

CAP. LIII.

De monialium hoteſtate.

B Cianoſ ſuperiore, negligentes ſuſpicere, ab Cie monialibus, quæ ſub ſuo pœnis, vel officio ſuſpendatur, quoad ordinario videbitur.

De monialium modeſtia perſpicua, notatque ſit omnibus, nullis unquam pretiſis uſtatur veſtibus; neque illæ, quibus utitur diverſi coloris a communi religionis habitu ſint, ſed prorſus ejuſdem, pretiique vilis, qualis pauperem decent.

Irremque ab omni fuco abſtineant: corporis inſuper ornatus, capillorum, capitiſque concinnitas, pretioſa fimbria, chirotecæ, manicæ ex ſerico, vel ex pretioſis pellibus confectæ, odores, unguentaque ab eis procul abſint, atque cæteriſ quod ſe retinent; ſpeculum non habeant in cella; neque decet enim ſimilem ulla ratione effe ornatui ſeculorum feminarum ornatum ſponſæ Chriſti, de qua dicitur: Omnis gloria ejus filiæ regis ab intus in fimbriſi aureis circumamicta varietatibus.

CAP. LIV.

De clauſura.

Cellæ ſint ſemper apertæ, & pauperta- D Moniales expreſſum etiam votorum ad tem quam profeſſæ fint, convententes: non eas impura aliqua, vel profana hominis effigie, aut variis picturis, aut impudicis libulis deformet, neque aulæis parietes, aliisve minus decentibus vanitatibus parent, ſed ſanctitati loci convenientibus Chriſti Domini noſtri, & ſanctorum imaginibus exornent, quarum tamen exempla, antequam effingantur ordinariis, locorum exhibeant.

Inanem etiam, feu ſupervacaneam preſentiamque ſupellectilem evitent. In exornandis, quæ in hebdomada ſancta ſolenne (vulgo ſepulchra vocant) inque feſtis celebrandis viginti aureorum ſummam non exſedant, ne argentum ſcoria mixtum, ideſt cultum humanæ ambitionibus, falsaque ſuperbo commaculatum (ut iis contingere interdum ſolet) regum regi convincantur offerre. Depoſitum ad cuſtodiendum ne recipiant; ante hæc recepta infra menſem reſtituant. Omnes in cænaculo, ſeu refectorio, communique comedant, iis exceptis, quæ ob infirmitatem valetudinis in valetudinario, vel alibi ad arbitrium abbatiſſæ comedent.

Expreſſæ in monialis conſecrationem, ut in profeſſionis emiſſione faciende, arbitrio ordinarii præſcribende ſunt, ac moderande: B moderatas eſſe enim oportet, & quæ religionem, non inanem gloriam præſeferant. Munera, neque a conſanguineis recipiant, neque ad eos mittant, nihi cum facultate abbatiſſæ: ſi qua tamen mittenda, ea fint moderata, utpote, quæ unius aurei pretium non excedant. Si qua monialis in horum aliquid peccaſſe deprehenſa fuerit, vel convicta, ea plenilio adhiva, ac paſſiva voce privata ſit, quemadmodum Tridentina ſynodus ſtatuit, ac decrevit; vel ad cancellos tamdiu intercludatur acceſſu, quandiu loci ordinario videatur, aliave pœna pro modo culpæ ordinario arbitrio afficiatur.

Si abbatiſſa in corrigendo, vel denuncianda ſuperiori, negligentior deprehenſa fuerit, ab officio ſuſpendatur, quoad ordinario videbitur.

CAP. LV.

De clauſura.

Moniales expreſſam etiam votorum ad completam religionis rationem pertinentem profeſſionis emittant, & perpetuam ſervent clauſuram juxta Sacroſanctæ concilii Tridentini decretum, & S. D. N. Gregorii XIII. conſtitutionem. Ad omnes quicumque monaſterii feneſtellas duo ferri cancelli cum perforatis confruantur laminis, qui ſaltem palmo diſſent alter ab altero, ubi cum maribus loquendum eſt: ubi vero cum feminis ubique laminis eſſe poſſunt, eo tamen accedere mares ullo modo queant. Intra viridarium exercitationis gratia cum maribus, neque cum feminis locus detur colloquendi.

Præfecta autem, aliave audiendis feminis præpoſita, & janitrix fidelis eligatur, quæ cum aliqua monialium a ſuis vel externis fuerit accerſita, eam non ante vocet, quam abbatiſſa illi facultatem dederit ejus vocandæ; cujus erit judicare, num expediat monialem illam cum ſuis colloqui, vel externis: Si vero ſenſerit haud convenire janitrix, aut rore præfecta dicte loquri ea de re dicat, ne forte turbationis ei præbeatur occaſio.

Cum vero una monialium cum externis colloquitur, adſit altera, quæ utriuſque dicta auribus percipiat; cancelli quabus ſemper obſervetur clauſura, quæ ita ſtrata penes abbatiſſam cuſtodiatur, altera penes

Ad portam nulla cum externis colloquatur, niſi

ANNO CHRISTI 1576.

nisi adsint Janitrix, & cui rotæ cura remissa est, ut ea dare, ac reclpere possit, quæ A universo monasterio necessaria sunt.

Pœna cum aperienda est, sic aperiatur, ut quæ aperiunt fores, ab iis, qui foris sunt, nequaquam videantur, neque aliæ juxta portam præter janitricem sint, neque libi colloquantur. Ad rotæ porrò quæ cubiculum tres semper assistant prudentes, provectæque ætatis fœrores, quæ nunquam recedant inde, nullaque alia hoc fungatur munere. Porta sine justa causa ne aperiatur. Intra monasterii septa nullus ingrediatur, cujuscumque ille sexus, ætatis, conditionisque sit, pœna excommunicationis latæ sententiæ contravenienti proposita a concilio Tridentino illata; eos tamen excipimus, quibus ordinarius ingredienti fecerit facultatem, qualesve tam medicos, confessarios, atque his similes ex vi constitutionis S. D. N. Gregorii XIII. quos tamen ipsos, cum ingrediuntur, duæ semper ex provectioribus comitentur. Nullus fecularium, vel regularium cujuscumque ordinis, sive laicus, sive clericus ille sit, monasteria adeat monialium, aut tam illis collocquantur, nisi colloquendi prius facultate, & in scriptis impetrata, alioquin excommunicationis pœna puniatur, exceptis fratribus, & parentibus, quibus præfatus ordinarius, aut ejus vicarius aliquid permittetur.

Seculares mulieres cujuscumque conditionis, & nobilitatis in monasterio ad breve tempus non in perpetuum ne recipiantur, neque fecuritatis, neque custodiæ, neque ut ajunt fequestri causa, secundum formam brevis Gregorii summi pontificis hujus nominis XIII.

Monialium profeßæ nulla ratione e monasterii septis egredi liceat fecundum constitutionem fi-milis edictæ, quæ incipit: *Periculoso* a Tridentina synodo innovatam, nisi ex legitima causa, quæ ab episcopo fit approbanda.

Hujusmodi autem exeundi licentiam concedere epiſcopi nullo modo valeant, nisi id summa necessitas postularit, prout in constitutione Pii V. fancitum est, contra quam si monialis quædam præsumpserit, ut honestatis laxatis habenis, & monachali modestia, fœmineæ verecundiæ impudenter abjecta extra fui monasterii septa exeat, ipso facto excommunicationis sententiam incurrat. Abbatissa vero, si ejus permissione illa exierit, vel præfecta januæ, si ejus incuria id evenerit, præter jam dictam excommunicationis sententiam, ab officio amoveatur, ad quod etiam redditæ inhabilis. Nulli monialis literas ſcribere, vel recipere ſas ſit, nisi eas abbatissa prælegerit: quæ contrafecerit in celam includatur, vel certe ad cancellos prohibeatur accedere, quoad ordinario videatur: literæ ab externis ad moniales missæ, inscia moniali, confignentur abbatissæ, quæ una cum prioresſa, vel novitiarum magistra, si ad novitiam mittantur, eas legat, judicabitque, conveniat, nec ne pro Divino fervitio, bonoque illius fororis ſpirituali, missas illi reddere literas. Idemque de literis e monasterio ad externos dandis servetur, qua in re si rotæ præfecta, B aut janitrix fideles haud fuerint, officio priventur, & ad cancellos, vel rotam, vel januam ordinarii arbitratu inhibeantur accedere.

Angiportus, quos vocant fundicos, e monasteriis monialium sint disjuncti, & monasteria, ubi commode id fieri potest, reducantur ad insulam; qua propter contracti cum summo Pontifice, cumque Regibus, sub quorum tutela, & protectione illæ erunt, pro viribus agant, ut duplicia monasteria idem, virorum, & mulierum ſeparentur & ſejungantur, ut olim a majoribus in Agathensi concilio legimus constitutum.

Sit certus quidam, qui præsit conversarum numerus pro monasterii qualitate ad superioris arbitrium: hæ autem conversæ C univerſitati, & communitati inserviant. Sin autem conversas habere nequiverint, quæ sub ordinariis regulis vitam degant, ad lavandos pannos, ad panem coquendum, ad purgandum frumentum, & deniique ad cetera hujusmodi munera obeunda, honestas, alioquin bonæ famæ habeant mulieres, liceat ad dicta munera intra monasterii claustra uti, ita tamen ſi femel e monasterii portis, seu januis egredi contigerit, in idem iterum, vel in aliud sine ordinarii licentia recipi nequeant. Ne moniales unquam sue professionis officii onera sine expiantur, sed ipsas sue religionis leges inflintuaque diligenter, D ut Deo promisere, observent, in virtute sanctæ obedientiæ præcipimus, ut in singulis cœnobiis regulæ crebro legantur, itaut initio cujusque mensis integre in refectorio legantur; deinde nulla præterea hebdomada, in qua bis aliquod constitutionum seu regularum capitulum legatur; & demum illa per se ipse lectitare teneantur: comedias, allaque plus æquo non exprobrientes, personasve, ne animi quidem relaxandi causa ſe incedant, ne ullo modo, ac tempore, fecularem, sive virilem, sive mulebrem indutas habitum.

Universæ moniales, ubi commode fieri poſ- E sint, uno in loco dormiant, vel saltem hujusmodi in singulis cellis, vel certe lectis cubent.

CAP. LV.

De divinis officiis.

Primum omnium statuimus, ut omnes ad matutinas horas convenianț, quas semper ante lucano tempore recitabunt, nisi legitima causa, quæ sit ab Abbatissa approbanda, impedire fuerint, illis quoque canonicis horis intereſſe teneantur; omnes expletis matutinis, vel poſt primam, vel alio commodiori tempore, abbatissæ arbitrio, dimidium faltem horæ mentali oratioui expendent, in qua beatæ Virginis rosarium, vel alia vitæ paſſionisve Chriſti myſteria, vel ſi placet, quæcunque novissimas poterunt meditari. Noctu antequam cubitum eant, confiteantur quæque ſuam diligenter examinet, cum deceat, maxime eas quas celesti ſponſo, ſemper præsto esſe convenit, quod ſcriptum eſt. *Exercitabor, & ſcopebam ſpiritum meum.* Omnes silentium, universarum pene

ANNO CHRISTI 1576.

pene virorum custodem & indicium, suo A loco, & tempore fervent; & ſi quos fuerit cum exteris colloqui, id fine abbatissæ licentia minime faciant; neque enim inanes fabulas, quas feculares fere narrare ſolent, cælestibus collocutionibus poſſunt non graviter obeſſe: cantum, quem figuratum vocant, & muſica inſtrumenta, pulſandi artem, & grammaticam, nulla unquam addiscat, ſi hæc inter ipſas diſci non poſſint, neque doceat, illaque ipſi, nisi arbitrio epiſcopi ne exerceant; quæ ſecus fecerit per hebdomadam ad cancellos, vel ad alium colloquendi locum deſcendere prohibeatur. In quem ſi non paruerit conſtituatur pœnitentiæ præſecta, ex prudentioribus & antiquioribus electa, cujus officium ſit, illaque maxima profequatur cura, commendatas ſibi monitas in capite, humilitate, fui ipſius ſubmiſſione, patientia, oratione præſertim mentali, paupertate, & omnium rerum contemptu inſtruere, ut in veris infidiisque virtutibus, & futum regularium conſtitutionibus fint optime inſtructæ.

CAP. LVI.

De confeſſariis, cappellanis, & procuratoribus.

Sess. 25. c. 10. Ibid.

Confeſſarii monialium non niſi ab ordinario, alíove ſuperiore approbati admittantur: qui licentiam exercendi in ſcriptis impetrarint, & forto quoque menſe renovarint habeant. Illi tantum audiendis monialium confeſſionibus præficiantur, qui ætate provectiores, & Deum timentes, virtaque probatæ fuerint, quique animis tantum mederi ſtudeant, nec extra confeſſionem, vel quæ ad confeſſionem minime pertineant, quidquam dicant, vel faciant. Curent epiſcopi, & ſuperiores monaſteriorum, ex decreto sac. concilii Tridentini, ac præter ordinarium confeſſorem, alios extraordinarius B bis, aut ter in anno offeratur, qui omnium confeſſiones audire debeat. Sacri confeſſorum, five fecularium, five regularium clericorum cum monialibus ne colloquantur: nec niſi ab ordinariis approbati admittantur: cæteri, & omnes facerdotes, qui in monialium cœlestis rem divinam funt facturi ab ordinario approbetur cum licentia in ſcripta, gratifque habita.

Sess. 25. c. 5. Ibidem.

Nullus audeat, etiam ex causa celebrandi intra ſepta monaſterii ingredi, ſed in publicis monialium eccleſiis tantum ſacrum faciant, conſtitutas in delinquentes excommunicationis latæ ſententiæ pœna, in ingredientes intra ſepta monaſterii, tam a concilio Tridentino, quam a SS. D. N. Gregorio XIII. illata. Eandem licentiam privatarum monialium capellani habere teneantur, factique sacro, inde recedant: nec cum ulla monali colloquantur, nec ullis internuncii, seu famuli iuſtar inſervient.

Actores, procuratores, œconomi, redituum exactores, vel alii hujusmodi, quocumque nomine appellentur, niſi fuerint ab ordinariis approbati, a monialibus ne admittantur: quique ſingulis annis, exactam totius administrationis rationem reddere teneantur; non tantum coram monaſterii abbatiſſa, verum etiam coram alio ab ordinario deputando cum libris rationum accepti, & expenſi; ſecus, elapſo anno amoveantur ab officio.

Quæ his regulis non obtemperaverint, eis abbatiſſa multam dignam culpæ irroget, ut in omnibus, & de divino honore Jeſus, & in ſervandis regulis ſolicitudo, & in religione conſervanda deſiderium eluceat; ſi quæ vero fuerit valde pertinax, & in ſuperiores contumax præſaro denunciatur. Poſt monitam a die confirmatoris, & publicationis hujus noſtræ ſynodi monaſteriorum abbatiſſæ præſato denunciare teneantur, quo modo he noſtræ conſtitutioni ſeverentur, ut opportunis remediis valeat provideri, alioquin ab officio ſuſpendantur.

CAP. LVII.

De pœnis aliisque ad has conſtitutiones pertinentibus.

Statuit provincialis ſynodus multas aliaſque pœnas ordinarii arbitrio infligi, vel a clericis, vel a laicis commiſſa ratione ad epiſcopi *emoli* *umentum*, ſed ad pios uſus eſſ. *convertendas*. Ad hæc ſtatuerunt, quæ aliquibus ex cauſis in hac ſynodo expreſſis ab epiſcopo petentur, gratis ſemper concedantur. Poſtremo decernit eadem ſynodus has conſtitutiones ad duos menſes poſt earum confirmationem, & publicationem ab omnibus inviolabiliter ſervari debere, ac neminem ignorantiæ excuſationem afferre poſſe. Verumtamen omnia, & ſingula, quæ in hac ſacra ſynodo decreta, adhuc ſunt, authoritate, judicioque S. R. S. omnium eccleſiarum haud dubie D matris, ac magiſtræ ſemper emendanda, ac corrigenda, qua debemus obedientia, ac reverentia ſubjicimus.

Deo beatiſſimæque Matri Laus.

Subſcriptio epiſcoporum.

Marius Carraſſa, Dei, & Apoſtolicæ ſedis gratia epiſcopus Neapolitanus.
Bal. epiſcopus Averſanus, exemptus.
Johannes Matthæus epiſcopus Puteolanus.
Fabrius epiſcopus Iſcanus.
Filippus epiſcopus Nolanus.
Scipio epiſcopus Acerrarum.

Concordat cum originali correcto in ſacra congregatione concilii.

Con-

ANNO CHRISTI 1576.

Consultores, theologi, officiales & notarii sacræ synodi provincialis Neapolitanæ celebratæ anno 1576.

ANNO CHRISTI 1576.

R. D. Carolus Baldovinus V. J. D. canonici
R. D. Paulus Tassus V. J. D. canonici
R. D. Franciscus Lombardus sac. Theologiæ Doctor. Neapolit.
R. D. Lelius Sessa V. J. D.
R. D. Hieronymus Vignes V. J. D.
R. D. Gabriel Sauces V. J. D.
R. D. Antonellus de Fulgure V. J. D. Vicarius Averſan.
R. D. Vincentius Quatrimanus V. J. D. consultor reverendissimi episcopi Nolani.
R. M. Baldassar. Crispus ordinis S. Francisci, Conventualium.
R. M. Jo. Antonius Saviliano ord. Præd. congregationis Lombardiæ.
R. D. Jo. Baptista Arcutius, clericus Neapolitanus Theologus.
R. D. Julius Cæsar Marcorda, secretarius. canonici Neapolit.
R. D. Andreas Sarnus, Promotor. Franciscus Joelis Neapolitanus. polit. Actor. pub. apostolica, & regia auctoritate notarius. magistri cur. archiepisc.
Deodatus de Felice Neapolitanus pub. apost. auctorit. notarius. Neap. & hujus fac. syn.

CONSTITUTIONES

ET DECRETA PROVINCIALIS SYNODI

SIPONTINÆ

PRÆSIDENTE ILLUSTRISS. ET REVERENDISS. D.

D. PTOLOMÆO GALLIO

S. R. E. TIT. S. PANCRATII PRESBYTERO CARDINALI COMENSI

Ac Dei & Apostolicæ sedis gratia archiepiscopo Sipontino.

PTOLEMÆUS GALLIUS

Miseratione Divina sanctæ R. E. tituli sancti Pancratii presbyter cardinalis Comensis, archiepiscopus Sipontinus

Provinciæ nostræ fidelibus salutem in Domino.

Concilium illud paulo superius celebratum erat.

Ex editione secunda Mediolanensi 1599.

Cum nihil secundum naturam sit, quam ut, quibus principiis quodque productum est, iisdem, & optimum suum statum acquirat, & tueatur; & si quando in deteriorem vergere contingat, reformetur: rationi sane consentaneum esse videtur, ut pro sanctissima religionis nostræ, quæ a Christo, & apostolorum vitæ sanctitate, & morum integritate, & ortum traxit, & incrementum (Christus enim prius facere cœpit, & postea docere) recuperanda salute pene jam desperata, non ad alia convolemus remedia, quam ad vitæ & morum correctionem omnium fidelium, & maxime sacerdotum, qui in Christo, & apostolorum locum sunt; quod quidem nec melius, nec efficacius præstare poterit, quam crebra provincialium conciliorum celebratione, a patribus olim nostris ab hac ipsum insinuata; & cum jam ab hominum memoria excesserit, unde denuo a sacro concilio Tridentino in usum revocata. Quare, cum pro nobis injuncto munere, prope summis a Deo in nos collatis beneficiis totis viribus, ori usque ad mortem, cura gregis fidei nostræ commissi nobis incumbendum esse agnoscerem, nihil magis in optatis habui, quam, ut primo quoque tempore per occupationes liceret, quibus diu detenti apud sel. rec. Pium V. pont. max. fel. nr. ad Sipontinam sedem conferem: ubi, pro virium nostrarum tenuitate, summa diligentia, summoque labore, totum me, quodcunque sum ad hoc opus molendum tradidi: tandemque, Deo favente, cum episcoporum, & aliorum provincialium consilio, ad finem perduxi: in quo maxime elaboratum est, ut ea potissimum decorarentur, quæ ad bonos mores reformandos, vacillantes confirmandos, ac sanctos, & optimas præconcepti, conducerent; non omissa tamen doctrinæ, ceremoniarumque cura, cujusque provinciæ nostræ loci indigentiæ ratione habita. Quæ, ut facilius ad vestrum omnium manus, & notitiam perveniret, ac per vos exercitationes manibus quasi, ipsi cusa, qualescunque sint edere curavimus: Non enim tanti facimus eadem notam illam, quam apud omnes eruditos incurrere possemus, quod scilicet hæc decreta nulla verborum elegantia, nullaque prorsus ornamenta desiderata, in lucem edere ausi simus, quanvi commodum illud ingens, atque uberrimum illius fructum, quem unusquisque vestrum percipiendum est, si ad ea diligenter, tamquam ad scopum, animum adverteris, & inde normam sumetis, ac regulam, qua totius vitæ vestræ actiones dirigantur. Ita enim fallum ire non ambigimus, ut non solum in Dei conspectum christiana nostri vosmet degere cœperitis, sed in alios etiam sanctos virtutum suarum æmulatores simulos excitare possitis: unde debitus omnipotenti Deo honor, ac animarum nostrarum salus uberrima felicitate proveniat: quæ quidem dus nostrorum omnium laborum finem, & intentionem esse, nobis semper propositum fuit. Reliquum est, ut quæ majori possumus charitate, vos omnes, tam seculares, quam ecclesiasticos, hortemur, ac moneamus, ut summa diligentia summoque studio, ac totis denique viribus, quantumque in hac provinciali synodo sancita sunt, pro eo, quod cuique interest, inviolabiliter observetis, ac debita executioni mandetis: pro certo habentes, quod si hæ feceritis, a Deo pietatis, innocentiæ, obedientiæque vestræ maxima præmia consequemini; sin minus, præter Deum, quem justissimum scelerum ultorem habebitis, aut quoque, ac de alienis peccatis (cum satis animi nos oppriment propria) Deo rationem reddere cogamur, ponus, quæ delinquentibus proposita sunt, erroneæ, & discolos coercere, atque mulctare, quanquam maximo nostro cum mœrore, cum vos singulos filiali amore prosequamur, minime tamen cessare gestimus. Valete in Domino.

CONSTITUTIONES

Et decreta Provincialis synodi Sipontinæ,

Celebratæ de mense Januarii 1567. Manfredoniæ.

Nos Ptolemæus Gallius, S. R. E. tit. S. Pancratii presbyter cardinalis Comensis, *ac Dei & apostolicæ sedis gratiæ archiepiscopus Sipontinus & consilio, & assensu reverendissimorum dominorum episcoporum, abbatum, & aliorum nostræ provinciæ ordinariorum in Provinciali synodo Sipontina hac celebratum, & sanctum.*

IN Nomine sanctæ, & individuæ Trinitatis, Patris, & Filii, & Spiritus sancti. Sancta hæc synodus provincialis Sipontina, tendens, Fidem totius ecclesiæ fundamentum, cum cui, atque religionis fundamentum, cum qua omne datum optimum, & omne donum perfectum a Patre luminum descendens adsequitur, & sine qua neque ecclesia subsistere, neque quisquam Deo placere potest: firmis primis more majorum statuit, ejus tibet confectionem ante omnia esse præmittendam; ut, quod corde creditur ad justitiam, id ut, quod ore confitentur ad salutem. Quæ omnes ore confiteantur ad salutem. Quæ quidem fides cum una sit, quemadmodum, teste Apostolo, unus Deus, & unum Baptisma: cum ipsam, quam a majoribus accepimus; tuebimur a Christi, & Apostolorum doctrina, ecclesia sancta Catholica, & Apostolica integram constituit, eademque sancta synodus suscipit, & amplectitur, in hunc, qui sequitur, modum profitendo.

Credimus, & confitemur omnes utriusque Testamenti canonicas scripturas a Spiritu sancto esse divinitus inspiratas. Itidem credimus, & confitemur ea omnia, quæ in symbolis ab ecclesia receptis comprehenduntur. Ea quoque omnia, quæ de fide, & doctrina a sacris conciliis oecumenicis, & novissime a sancta generali synodo Tridentina fuit definita, nulla habita ratione amplectimur, & tenemus. Sacrorum vero librorum eum tantummodo sensum pro vero, atque indubitato, agnoscimus, & teneamus, quem eadem sancta Tridentina synodus declaravit, & confirmavit, & communis catholicæ ecclesiæ usus docuit, & tradidit. Traditiones omnemque aliam ejusdem ecclesiæ, continua successione in ecclesia Catholica receptas, & conservatas, tamquam ab ipsius Christi ore, vel a Spiritu sancto dictatas, suscipimus, & veneramur.

Septem quoque ecclesiæ Sacramenta, quæque de ipsis eadem sancta synodus Tridentina mandavit, ac tradidit, firmissime tenemus, ac cætera dogmata adversus omnes sæculi hujus hæreses cum eadem sancta synodo sentimus, & credimus, damnantes, & anathematizantes quæcumque hæreses, quas eadem sancta synodus damnavit, & anathematizavit.

Sanctæ demum Apostolicæ ecclesiæ Romanæ, tamquam omnium ecclesiarum matri, & beatissimo Domino nostro Pio quinto pontifici Maximo debitam subjectionem, atque obedientiam exhibemus, & juramus.

Statutimus insuper, atque ordinamus, ut omnes, qui beneficia ecclesiastica obtinent, vel impositorum onibenam, & qui synodo Dioecesanæ interesse debentes in prima quoque synodo, quæ celebrabitur, omnia, & singula ab eodem sancto concilio Tridentino definita, & statuta, palam recipiant; verum obedientiam summo Romano pontifici spondeant; simulque hæreses omnes publice detestentur, & anathematizent, fidem profitentes ejusdem verbis, quibus nos ipsi fuimus professi. Qui vero id facere negaverint, public excommunicentur, & omnibus ecclesiasticis fructibus priventur, fabricæ ecclesiarum applicandis. Idem de iis, qui de beneficiis curatis, & canonicatibus provisi sint, & de promovendis ad doctorales, vel aliis gradus, ac de Notariis, nec non de scholarum magistris intelligatur; qui quidem omnes nullatenus ad exercendum officium suum admittantur, nisi prius de eorum fide, & moribus, ac sana doctrina constiterit, & professionem fapradictam emiserint.

Regulas indicis librorum vetitorum episcopi ab omnibus Christifidelibus eorum curæ commissis, & præcipue a bibliopolis observari diligenter curent: illis inhibendo, ne libros ubicumque impressos vendant, aut teneant, quos ipse episcopus, sive ab eo deputatus, non inspexerit, & approbaverit.

Quæcumque præterea, fuggerente Diabolo, eam in vulgus insurrunt, quibus magicarum præstigiarum pro infirmis sanandis, aut conjugibus ligandis, vel solvendis, & divinationum pro rebus deperditis, aliisque hujusmodi rerum detestandas usus retinentur, prohibeant, exercentur, damnent, & exterminent episcopi: & præcipue diligenter curent, ut hujusmodi, quos fugas vocant, & quibus hæc nostra Provincia abundare dignoscitur, omnino deleantur.

De Divino cultu, & celebratione Missarum.

Cum sanctissimum, Angelisque etiam ipsis venerabile altaris sacrificium Sacramentorum omnium, & finem, & perfectionem esse Sanctorum Patrum authoritates pie, & fatis testentur; celebraturos sacerdotes quam diligentissime elaborare decet, ne tanto in Sacramento conficiendo ignorantia, negligentia, vel etiam contempta, erroris aliquid ab eis admittatur, quo, & orga tale Sa-

Sacramentum populi devotio minuatur, & imparate ipsorum conficientium conscientiæ erroris onere graventur. Hoc namque filios, Dominum nescientes, & ad populum sacerdotum officia ignorantes, & sibi ipsis perditionem peperisse, & in maxima discrimina, & cedes populum adduxisse sanctæ scripturæ proclamant. His igitur ex causis sanctæ hæc synodus decernit, ut, quod ad hoc spectat, facti in primis concilii Tridentini decretum omni studio servetur.

Nemo vero sacerdos ad sremendum hujusmodi sacrificium se conferat, qui prius convivio solutiori operam dederit, aut aliter nimio se poto, vel cibo repleverit, seu aliquem infoientiæ actum fecerit, aut aliquid admiserit.

Singulis saltem hebdomadis peccata sua confiteri non omittat, etiamsi mortalis peccati sibi conscius non sit: si vero in mortali exsitat, omnino confiteatur, prisquam celebret, si confessoris copiam habet: qua denegata, cum primum ei se obtulerit id statim efficiat.

In sacrificio Missam diligenter prælegat, & ejus singulas partes lic promptas habeat, ut celebrando nullum errandi, five hæsendi periculum subeat.

Ad altare non accedat, nisi prius in Deum mentem dirigat, & indignum se esse cum sacris altaribus Deo ministeratus affiliat: seque supra se levet, diligenter perpendens, si a quocumque reatu liberam sentiat effe conscientiam.

Missam non incipiat, nisi prius accensis candelis, urceolis, & aliis, quæ requiruntur, paratis.

Aperto capite celebret: nec Birretum, Subbirretum, aut aliud id genus, in altare ponat.

Absente cantorum, neque celebret a medio, nisi ea causa jure permissa.

Addendum nihil, nihil etiam detrahendum sciat, quæ ita sunt ficenda, ut populus audire debeat, sono non infracto, sed voce clara, & debite elevata proferre studeat.

Quæ vero facienda vocantur, sub silentio pronuciet.

Non ocius, neque debius, quam pectes aut cæremonias agat.

In missali omnia legere non pigeat, nec memoria tantum, quæ plerumque labilis est quidquam dicere præsumat.

Non nisi semel singulis diebus celebrare licere sciat, Christi Natalis sema celebratione excepta.

Sacrificio confecto, Divinæ Majestati, quæ tanti ministerii dignum, tantique beneficii conformem illum efficere dignata est, gratias agat.

Corporalia, neque linteolum colligat, sed neque luminaria in altari extinguantur. Evangelio non perfecto, quod poli benedictionem populo datam legi consuevit.

Peregrinum Sacerdotem incognitum ad Missæ celebrationem, ordinarii licentia non perspecta, ecclesiarum rectores non admittant; ordinarius etiam non medi.cre studium adhibeat ad veritatem, vel fallitatem comprobandam literarum, quæ Dimissoriæ dicuntur. *Concilior. Supplem.* Tomo V.

Nullus omnino, neque sæcularis, neque regularis faceredos in domibus privatis, neque etiam in Oratoriis ab ordinario non approbatis, audeat celebrare.

Populus frequenter a parocho moneatur, ut eorum filii, et famuli, qui in agris colendis, & bellis pascendis occupantur, saltem diebus festis missam audiant. In quo parochus patrum, & dominorum conscientiam omnino esse fe significet.

Viduas, quibus ob maritorum mortem domo exire per aliquot dies indecorum ducitur, epistopi per synodum integrum tolerent celebrationi Missæ non interesse. Mensfe vero exacto, nulla eis ejusmodi conservandis excusatio valeat, fed omnino ad Missæ audiendum, etiam (si opus fuerit) per censuras ecclesiasticas cogantur.

In solemnibus, domincalibus, vel festalibus Missis cantatis, inter eandem ducant omnes, tam qui in choro, quam qui ad altare deservium, ut non tantum modulatione voluptatibus aures afficiant, quantum christianorum mentibus utilitatem porrigant, & devotionem. Ideo tam ea, quæ ad doctrinam, ut epistola, evangelium, symbolum, quam ea, quæ ad preces pertinent, sic distincte decantentur, ut comnode, & devote populorum auribus possint exhaurii.

In Missis, cæterisque divinis officiis organorum usus sacri Tridentini concilii decreto non excedant; ut si quidem modulationes lascivas non imitentur.

Cæremonias omnes a romana ecclesia institutas, & fervari solitas, ut sanctæ, & pie sunt adinvenæ, sic religiose tenendas, & observari jubemus. Omne autem aliud cæremoniarum genus non fo*lum* non admittendum; sed penitus ducimus explodendum. Superstitiones autem ordinariorum judicio, & diligentia aboleantur, si quæ forte cæremoniarum nomine in ecclesia irrepsisse sunt, ut ut primum quidam candelarum numeros, & alia ïs similia, veluti facro Tridentino concilio fanctissime cautum est.

De ritu servando in celebratione divini officiorum.

Ut in ecclesiis, quas Dei templa dici, effeque fatetur propria ætas, ita quæque, & prophetarum sanctissima præloquia, & cælestium, ac ignita Dominica verba *Orationis domus* esse tradiderunt, nihil perprofecto nisi Deo dedicatum, & consecratum admodum occurrat, fubscriptas has sanctiones sancta synodus inviolabiliter proponit observandas.

Diurnum, five etiam nocturnum divinum officium debita cumpanarum signa antecedant tanto temporis spatio, ut clericiomnes domo matutæ discedentes, ecclesiæ oppottune se possint offerre. Cum autem ecclesiam fuerint ingressi, signo crucis se muniant, atque benedicta aqua lustralibus genibus ad candidissimum Eucharistiæ sacramentum, vel ante majus altare (si quæ in ecclesia sacramentum non servatur) Domino preces fundant. Quibus

jam porrectis superpellicels indutl, omni cum modestia, & reverentia, extera omnia parent, quæ eorum officia sibi exposcunt, & posquam fuum unusquisque locum in choro adierit, pulsetur parva campana, & ab hebdumadario, vel ab alio, cujus id muneris interrerit, alta voce Dominica oratione indicta, & ab omnibus simul secreto completa, omni devotione officium inchoetur. Qui vero a tali ritu decesserit, illius horæ distributione privetur, nisi ejus excusatio, ab ordinario, vel a chori rectore perpendenda, aliter faciendum suaserit.

Qui, aliis jam in choro congregatis, supervenerit, easdem cæremonias servet.

Primo psalmo jam finito, &, si in matutino beatissimæ virginis officium celebre. tur, primo capitulo jam completo; &, in cantatis Missis ultimo Kyrie eleison dicto, qui ad chorum se contulerit, illi horæ interfuisse non putetur.

Si quis ad præfixum usque terminum de industria immoretur, cum citius venire potuerit, tamquam absens habeatur.

E choro, nisi urgens necessitas affrixerit, & sine chori præfecti licentia, neminí liceat abire. Si vero, dum divina celebrantur officia, alicui, vel sacerdotum, vel clericorum, cæremoniarum, fuorumque officiorum gratia per chorum, aut ecclesiam, eundum erit, ea honestiore, & maturiore, & gradiatur, quæ ei debet esse conjunctissima. C

Eorum ecclibus hæreant singuli, in quibus modo fedeant, modo stent, modo genuflectant, caput aperiant, operiant, ac submittant, prout officii ratio exegerit.

Non galeris, sed cellgiosis birettis, utantur.

A librorum, litterarum, & cujusvis scripturæ lectione, dum officium dicitur, abstineant, neve privatim officium dicant.

Risum ineptum, colloquia deviertant, jocos, & cixas caveant, somnum non ducant.

Nemo in sua sede fit otiosus, sed omnes tam dignitates, quam canonici præbendæ, & capellani & alii quicunque distincte, & aperte, diligenter pfallant, recitent, alla- que ad rem divinam facientia exequantur.

Officio jam perfecto, apponet se in genua quisque, & dominica salutem, vel quavis oratione alia fub silentio dicta, singuli singulas mutuis salutationibus impartiantur. Tum superpelis depositis, togisque assumptis, vel sacrofanctæ Eucharistiæ, vel majori altari de more honore præstito, in sua quique liceat remeare.

Dignitates, canonici, & alii quicumque harum constitutionum transgressores, si a. cubiti rectore reprehensi, perseveraverint, ad illius horæ distributionis participationem non admittentur, & insuper ab episcopo, vel ejus vicario, pro delicti mensura, aliis pœnis afficiantur.

Media nocte Deo mutuitium persolvant, vel alio tempore pro ecclesiarum consuetudine, vel episcoporum ordinatione: modo tamen ea de hora, ut matutini nomen jure sibi fortiatur; idemque de aliis horis canonicis, & Missis fiat, ut scilicet chorus tempore celebretur.

Matutinum in choro dicatur, nisi justum intercesserit impedimentum, per episcopum, A vel ejus vicarium approbandum: tunc que in facrilila, vel alio honestiori ecclesiæ loco, celebrari possit.

Omnes ecclesiarum ministri, sive canonici, sive in qualibet ecclesiastica dignitate constituti, suum ipsimet, non per alios, munus obeant. Ubi vero non bene constat, quod cuique dignitati munus attribuum; episcopus, cum duobus de capitulo, altero ab episcopo, altero a capitulo deligendis, fuum unicuique munus affignet, a quo nemo recedere præsumat.

In omnibus cathedralibus, & collegiatis ecclesiis singuli canonici per vices alitatis miniltrium habitæ, & in choro hebdomadarum officium quod vocant, præstare teneantur.

Capellani autem, diaconi, subdiaconi & cæteri ecclesiarum ministri, eo modo, & forma, eoque ordine altari, & choro inserviant, quem episcopus, vel ejus vicarius decreverit, vel ordinaverit.

Pueri, prima tonsura initiati, qui jacones vocantur, privilegiis clericalibus non gaudeant, nisi diebus saltem festivis ecclesiæ inserviant; festalibus vero duo quotidie per vices idem faciant, cæteris judo literario incumbentibus.

De vestefice.

Valde indignum esse sancta synodus dicit, cum in hac provincia plures ecclesiæ, omnipotenti Deo consecratæ, aut in beatissimorum sanctorum eorum memoriam extructæ, ita prostratæ, & in eam sordem, ac deformitatem redactæ esse conspiciat, ut ecclesiarum imagine jam deperdita, ad pellucenarum lucrorum similitudinem prope accessisse videantur.

Episcopis ea propter præcipit, & mandat, ut tam curatas, quam non curatas ecclesias, facella, oratoria sacrata, quæ ruinosa fuerint, restificanda, cooperienda, claudenda, eaque reverentia, atque tutio- Dia tenenda curent, quæ a laicis locis alienis esse non debent. Quod si ecclesiarum paupertas id minime patitur, ea de re Tridentini concilii decreto parere meminerint, ut scilicet altaria in cathedrales ecclesias, five collegiatas, vel alias quascunque eorum judicio transferri demandent; lapides, ligna, cæteraque materias, quibus ipsarum ecclesiarum ædificia constructa fuerunt (nisi hæredibus causæ fuus exigere videantur) profanis usibus accommodari non finant: quod enim Deo semel sacratum est, profanum fieri omnis religio, & pietas deverat.

Si quis vestimenta, vasa, aut alia quævis ecclesiastica ornamenta, facularibus usibus interviera, commodabit, ordinarii arbitrio graven poenam luat.

Et, quoniam ecclesiæ ideo novimus esse ordinatas, ut in illis peclelones nostræ Deo portigantur: nemo ibi, præterquam divinorum officiorum, aut Prædicationis tempore, deambulare, cœtus celebrare, negotia tradare audeat.

Nulla profanarum rerum, neque cum ipsecis mulieribus colloquia fainu-

Ita sedeant, ne fanctiffimam Eucharistiam a tergo habeant.

Dum dominicum Corpus sacerdos adorandum elevat, nemo non genuflectat.

Ita demum attente se quisque habeat, ut nullius, sive negligentia, sive procacitate, Divinum officium turbari sentiatur.

Non in ecclesiis, sed in earum januis, ejusmodi sibi pauperes quærant.

Ubique pensum irreverentia omnis deedat, nemo venaticos canes, accipitres, balistas, felopetos, tela, cæteraque hujusmodi, in ecclesias inducat, aut inferat.

Ecclesiarum quoque rectores, five procuratores, & quicunque alii, quorum illud interest exhibitur, capitulum non congregent, qua hora canonici in choro esse debeant, neque id in choro, (quamvis officium fit expletum) aut omnino in ecclesia, sed in facristia; aut alio extra ecclesiam loco fiat, nisi aliter urgens necessitas postulaverit.

Ecclesiarum rectoribus Sancta synodus mandat, ut eos, vel per se, vel per alium, admonendos curent, qui in horum aliquo deliquerint: &, si (quod absit) admonitiones neglexerint, eos ab ecclesia propellere non verentur; quod si qua ex causa illud suis viribus exiltimaverint impari, episcopo denunciari, qui præsentiet eo remedio utetur, quo morbi contentiosi refocandam magnitudini indigere confuerit.

De Agna benedicta.

Archipresbyteris, & aliis quibuscunque ecclesiarum curam gerentibus, Sancta synodus mandat, ut aquam benedictam, quæ ius afperfione fe fideles fanctificari putant, diebus dominicis, ut aquam benedictam, quæ ius afperfione fe fideles fanctificari putant, diebus dominicis, ut quam frequentissime, ante primam missam pro populi commodo benedicant.

Dominicis singulis quibuslibet diebus innovandam curent; & ideo quotiber dic, fabbati fontes in ecclesiarum aditu positos, expurgari, ac fordibus omnibus mundari, & munda aqua impleri faciant. Quæ vero extracta fuerit, non per ecclesiam proiicia- rur, ne pedibus hominum conculcetur, sed in sacrarium inguatur, &, in crathum de mane nova benedictionem conservatu, benedictionis forma, & ritu, in baptisterio traditis.

De Sacramentis.

Cum in pluribus hujus provinciæ locis archidiaconi, archipresbyteri, & alii ecclesiarum collegiatarum dignitates dicantur, & sint veris parochi, quibus animarum cura, Sacramentorumque administratio, competit: ubi vero, longaque consuetudo recipit, & fodine retinet, quod canonici omnes, exteriique ecclesiarum presbyteri, illorum coadjutores, simulque fanctiffimorum Sacramentorum coadministratores fint: Sancta synodus aftum talem pubis de cautis retinendum duxit, ita tamen, ut, posquam de eorum singulis per episcopum facta fuerit diligens inquisitio, ab ea sacramentorum administratione arceantur, fi qui, vel propter ætatem, vel propter, inexperientiam, aut ignorantiam, vel alia quavis causa, minus idonei reperti fuerint. Ac etiam, ut sacratissime Eucharistiæ, fontium baptismalium, oleorum, ac aliarum sacrarum rerum conservatio, atque custodia, non incommoda, sed certæ semper personæ, ab episcopo eligendæ, incumbat, penes quem claves semper maneant. Ubi vero animarum cura uni parocho tantum committi est, illi soli hoc conservandi negotium curet.

Qui vero sacramenta hujusmodi ministraverint, cavent, ne quidquam pro illorum administratione mutent. Sunt enim absque ulla simoniæ labe, aut avaritiæ suspicione, conferenda.

Qui etiam ministrantes per vices teneantur infernis, qui in xenodochiis degunt, & alios quoscunque, & maxime pauperes, visitare, eisque non vocati, illosque verbis Deo plenis docere, ac ad sacramentorum perceptionem inducere.

Nemini liceat, absque superpellicee, & stola, sacramenta administrare.

Quod in Missarum celebratione sancta hæc synodus debrevit, ut scilicet cæremoniæ omnes, per sanctam romanam ecclesiam sancta, recepta, ac usurpata retinentur, & omnes omnes excludantur: idem etiam in sacramentorum administratione, in fontium exorcismis, & fponsorum benedictionibus, episcopi meminerint, ut in eis celebrandis Cfia servari faciant, statuit, & decrevit. Quod etiam in omnibus inferioribus ecclesiis parochialibus præter, diverantur, regula ab eadem cathedrali ecclesia penitus sumpta.

Cum sacramenta episcopi administrabunt, auditorum capacitate intelligentiaque ritte perpensa, omni sedulitate, & studio eorum sacramentorum usum, atque efficaciam, populis explicare mitantur. Quod idem, & parochi facere non omittant. Et quotes populum adhortantur, ferventiffimis exhortationibus eos ad singulorum animos Reflere curent, ut (si non frequentius) saltem in Nativitati Domini, ac Pentecostes, & alis solemnibus festis, & confiteri, & communicare alluefcere difcant.

De Baptifmo.

Quoniam baptismi sacramentum sacramentorum omnium janua est, quo originalis, & actualis culpa diluitur, fontes mitigator, facris confecrari, fides datur, & hurtitur, necnon filii Dei renascitur: ea propter omni diligentia curandum sancta synodus decrevit, ut fontes, quibus hæc falutaris unda fervatur decenti operimento, clavisque munimine, custodiri ab omni fordium, aut alterius cujuscumque rei pericu- lo tuti esse possint.

Ne parentum negligentia infantium aliquis sine baptismatis afperfione decedat, fub excommunicationis pœna præcipitur illis, quos hæc cura tangere debet, ut intra novem dies parvulos in ecclesia baptismum fuscipere curent: si vero interea periculum infantibus imminere videatur, domi etiam baptisma tribuendum fancta mater ecclesia approbavit, & sancta synodus in eandem man-

mandat, ministrante tamen (*si adsit*) sacerdote; vel (*si non adsit*) laïco vere christiano, ac demum fœmina, modo recitam baptismi formam noverint. *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filii & Spiritus Sancti.*

Elementarem autem aquam, non alteratam, neque filtratam, aut aromaticam, talem ufum ibi requirere fciant. Ac, fi infans, hoc modo domi baptizatus, è vita non ceffeit; eum nihilominus (cum primum convaluerit) in eccleſiam deferre parentes teneantur; ubi, ſi ſacerdos Baptiſmi formam cite prius ſervatam eſſe noverit, Baptiſmi tantum cæremonias adjungat. Quod ſi de forma eite ſervata non conſtiterit, tali forma baptizet: *Si ex baptizatus, ego non te baptizo: ſi non es baptizatus, ego te baptizo, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti.*

Parochis etiam præcipiant, ut ritum, in his caſibus tenendum populis ſæpius inculcent.

Ad baptiſmum non niſi unum Compatrem, vel ad ſummum cum una Commatre, quos etiam, & laudabiliſi vitæ, & honeſtæ famæ, & chriſtianæ pietatis cultores eſſe conſtiterit, vocandum permittimus.

Omnes abuſus tollantur, à quibus vel ratione albæ, vel alio quocumque modo compaternitatem contrahi vulgus inepte credit.

Caveant baptiſmantes faceerdotes, ne ſacrum Chriſma in baptiſmo ab aliquo laïcorum attingatur.

Sacerdotes compatres admonere non omittant, quod primi momenti adſitnon ſuſcipiant, cum filii per Baptiſmum ſpirituaiter Deo generentur: ſuique muneris eſſe, eis (*ſi parentum opera id minime præſtare poſſit*) Chriſtiana fide, pietate, optimis, decentiſſimique moribus formari curare.

Parochus etiam librum habeat, in quo patri, patrinum, & commatris, & compatris nomina, & cognomina, ſcribat; in eo quoque diem, quo baptiſmatis unda perfuſus eſt puer, ac ſi ex juſtis nuptiis fuerit ſuſceptus enotet. Singulis etiam annis omnium exempla, quæ eo in libro fuerint deſcripta, epiſcopo, tempore ab eodem præſcripto, parochus præbere teneatur. Hiſce tas autem mulieres parochus erudiat, ut, cum primum a partu domo ceſſerint, templum adire ſtudeant, ubi Domino gratias agant, & a ſacerdote benedictionem conſequantur.

De Confirmatione.

Cum in confirmationis Sacramento Spiritum ſanctum, quem in baptiſmo ad purificationem, & emundationem acceperunt, ad robur quoque, ac ut pleni chriſtiani inveniamur, capiamur, ut adverſus Mundi, carnis, & hoſtis inſultus confortemur: idcirco Sancta Synodus epiſcopis omnibus mandat, ut, tanquam vigilantiſſimi paſtores, omnem ſolicitudinem complectantur, ut ſui gregis oves hoc tantum Sacramentum ſuſcipere non negligant: ſiquæ præſertim temporibus pro ſenectutem accellitate id conferre non omit-

Tempus autem, in quo tale Sacramentum erunt collaturi, prius parochis ſignificent, a quibus populo denuncietur.

Neminem tali Sacramento præmunient, quem ſeptimum annum agere non cognoverint.

Plis etiam verbis, & pro ſuſceptorum intelligentia, ejus virtutem, & efficaciam, narrent.

Parochis præcipiant, ut confirmatorum, quorum ſingulorum ſingulos compatres voſumus eſſe, juxta Sacri concilii Tridentini decretum, & eorum cognomina, & cognomina, in libro ſcribantur.

De Sacramento Euchariſtiæ.

Sanctiſſimum Euchariſtiæ Sacramentum in ultima Coena a Domino inſtitutum in jugem ſuæ Paſſionis memoriam; in noſtræ virtutis augmentum, ineque quotidiane noſtræ infirmitatis remedium, quanta cordis contritione, & carnis remore, quanta lacrymarum largitate, & mentis humiliitate, ſuſcipiendum ſit, Sanctorum Patrum auctoritates nobis aperte tradiderunt. Parochi ergo diligentiſſime populos monent, ut ad tale Sacramentum quiſque acceſſurus, ſuorentium ad Altare portet, & mundum conſcientiam; ne, ſi indignam porraverit, in eum ſatanas, tamquam in alterum Judam, ingrediatur.

Juvenes, qui prima vice ad hoc ſanctiſſimum Sacramentum erunt acceſſuri, per aliquos dies ante parochum adeant, a quo de ejuſdem Sacramenti vi, & virtute inſtruantur, & ad ea, quæ ad ſuſcipiendum habiles ſint, judicentur.

Ubi eccleſiarum capacitas id patietur, ſeorſum a mulieribus communicentur.

In Paſchatis diebus, Chriſti fideles omnes, juxta ſanctæ Romanæ eccleſiæ uſum, & præceptum, Sacratiſſimum Euchariſtiæ Sacramentum ſuſcipiant, eorum autem, qui non ſuſceperint, nomina, ſex diebus a Paſchatis octava decurſis, parochus epiſcopo deferre teneatur, qui quidem illos cenſuris, & aliis pœnis acriter puniat: eos tamen excipimus, quibus legitima ex cauſa in aliud tempus Communionem conſulueris differri ipſe parochus.

In eas quiſque parochia communicet. Et, ſi quis, juſta de cauſa per ordinarium approbanda, ab allo, quam a proprio parocho, Communionem acceperit, niſi veritatis fidem in ſcripris ab eodem, a quo ſuſcipierit, propriis ſacerdoti detulerit, perinde ac ſi non communicaſſet, ita illum animadvertatur.

Poſt Euchariſtiæ ſumptionem, vinum populo non porrigatur in Calice conſecrato, nec omino in vaſe ad eas ſimiliudinem formato.

Qui Euchariſtiam ſumpſerint, aqua benedicta aſperſi, pro tanto Sacramento Deo gratias agant.

Solemnis Corporis Chriſti die epiſcopum id oportis ſubire ne pigeat; ut in ſupplicatione dominicum Corpus ipſemet per Civitatem ferat. Quos abſentia in ea re vices ejus vicarius (*ſi facerdos fuerit*) ſubeat. Si vero ſacerdos non fuerit, vel ſi aliquæ rec pre-

præpeditum ſe eſſe perſpexerit, id muneris ei injungatur, qui pro loci conſuetudine primam obtiner dignitatem; niſi vel conſuetudines, vel privilegia ad certam aliquam perſonam id deferant.

De cuſtodia, & loco Euchariſtiæ, & de modo illam deferendi ad Infirmos.

Neminem effugere arbitramur, quam Omnipotenti Deo graves inferatur injuria, cum pro virium noſtrarum facultate, ſanctiſſimis ejus Sacramentis, & præcipue Euchariſtiæ, Sacramentorum omnium maximo, debitam reverentiam non exhibemus. Quocirca, ut, quod ad ejus cuſtodiam attinet, omnis irreverentia vitetur, epiſcopis Sancta ſynodus præcipit, ut quibus in eccleſiis ſanctiſſimum hoc Sacramentum ſervari conſuevit, eo amplioris ſumptus, quem facultates patiſſe videbuntur, tabernaculum ligneum, auro obducum, & aliquo operoſo ornatu diſtinctum, parari faciant, quod quidem clavi munitum, ira bene, & firmiter majori in altari (*niſi aliter epiſcopo viſum fuerit*) collocetur, ut inde impiorum manibus non facile poſſit aveili. Eo autem parvulum aliud tabernaculum, argento, vel (*ſi quando locorum copia ad eum ſumptum videbuntur exigue*) auricalco ſaltem cuſum, deauratum tamen reponatur: in quo cum corporali, ac ſecrio operimento dominicum corpus Infirmis deferendum cuſtodiatur.

Teneatur que parochus, ſeu ille, cui ab epiſcopo euchariſtiæ cuſtodia commiſſa fuerit, euchariſtiam ſervatam ad minus bis in menſe fumere, nonamque parare, qui quidem paratus, vel cuſtodiam gerens, ſe neatur etiam providere, ne lumen ante illam unquam deficiat, cereus luminis ſuppenſus cujuſque loci conſuetudo ſerverre.

Parochus, vel alius ſacerdos, infirmis euchariſtiæ venerabile ſacramentum laturus, duas ſaltem ſacratas hoſtias ſecum deferat, ne, dum eccleſiam repetit, in idololatriæ peccatum adoratores incurrant. Stola, ſuperpelliceo, pluvialique indutus, ſanctiſſimum ſacramentum ſerico amictu coopertam, ſub pallio (*ubi habeat epoſitz*) ſeu veretter, atque honorifice, ante pectus ferat, & referat.

Quelibet autem parochialis eccleſia lanternam ſaltem unam habeat, vel aeri, vel honeſtiori quocumque ornamento exornatam, quam, habita impoſitam, ſacramentum præferendam jubemus, ut, ſi ventu, aqua, vel quavis alia tempeſtate, cærera lumina fuerint extincta, lumen in ea ſervatum ab omni ſcelerisjuria defendi poſſit: atque, ut populorum devotio magis excitetur, tintinnabulum aliquod parvulum præferatur, & pulſetur.

Nemo vero ſacerdos ſacramentum hoc alicui infirmo aferre præſumat, niſi prius in infirmi domo mundum locum paratum eſſe cognoverit, in quo debita cum reverentia & cuſtodia, ſacramentum ſiſtere, poſſit, & per campanæ ſignum populum admonuerit, ut ad obſequium

satisfeciſſe non perſpexerint, & eos præſertim, quibus facultas affuit, & abſtra reſtituendi, & legatis ad pias cauſas factis ſatisfaciendi, nec id tamen (quamvis in præcedenti confeſſione per eos promiſſum) præſtiterint. Eos tamen excipimus, qui in mortis articulo fuerint conſtituti: qui tamen erant admonendi, ut, ſi convalaerint, quamprimum poſſint, ſatisfaciant: & verum obtinent, id onus diſtrikte hæredibus injungant.

In eccleſiis cathedralibus, ubi id quidem fieri poſſe videbitur, Tridentini concilii decretum obſervari jubemus; ut intra tres menſes Poenitentiarium conſtituant, cui præbenda primum vacatura uniatur. Si autem qui id neglexerint, ſyncdus, quæ prima celebrabitur, tam negligentiæ rationem reddant.

Confeſſiones in privatis ædibus, neque in eccleſia ſacriſtia, aut omnino extra eccleſiam, confeſſiones non audiant, niſi ex cauſa neceſſaria.

In ipſis autem eccleſiis, non in angulis, & locis abditis, ſed in aperto, neve ante ſolis ortum, vel poſt ejus occaſum, confitentes mulieres audiant; niſi ex cauſa neceſſaria.

Medici poſt primam, ſecundamve viſitationem, ſub excommunicationis poena, ad ægrotorum curationem non accedant, niſi certo cognoverint, ipſos, poſquam in eum morbum inciderunt, de eorum peccatis idoneo confeſſori confeſſos eſſe.

De jejuniis.

Cum ſanctum Tridentinum concilium paſtores omnes hortatum ſit, & illis præceperit, ut pio quoquumque affectu factos quadrageſimales, cæteroſque alios dies jejunio conſecratos, in eorum dioeceſibus pia, ſanctaque diligentia, jurta ritum ſanctæ matris eccleſiæ conſuetudinem, & ritum obſervari curent: nos ergo, ejuſdem concilii, & earundem canonum auctoritate, declaramus, ut per totam quadrageſimam a carnium, ovorum, caſei, lactis, butyri, adipiſſu quilibet abſtineat. Nec ignorent, totius quadrageſimæ diebus (excepto dominico) juxtaque ſacris temporibus, nativitatis dominicæ, glorioſæ virginis aſſumptionis, beatorum apoſtolorum omnium, & beati Joannis evangeliſtæ, & ſanctorum Philippi, & Jacobi exceptis) omnium etiam ſanctorum, ſanctiſ Joannis Baptiſtæ nativitatis, & ſancti Laurentii vigiliis, omnes Chriſtifideles vere jejunio teneri. Adhi enim diebus jejunare, aut præmium, aut remedium. In quadrageſima vero, & ſupradictis temporibus, & vigiliis non jejunare, peccatum eſſe, ſanctorum patrum monumenta teſtantur.

Jejunio tamen affrictos non eos eſſe intelligimus, quos jura exſtunt, Infirmitatis ſcilicet, neceſſitatis, imbecillæ ætatis, aut alterius juſti impedimenti cauſa, ſpectopi, aut ejus vicarii judicio in ſcriptis approbanda, de medici tamen conſilio quoad infirmos.

De extrema Unctione.

Cum Extremæ unctionis ſacramentum ſacramentorum omnium novitiorum ſit, quo, ad peccatorum remiſſionem, & corporalis infirmitatis alleviationem miſera in hac vita fideles muniuntur, cujus etiam ope vel Ad hoſtem fideles præparantur ad luctam contra humani generis faeviſſimum hoſtem, hominis in ſupremo vitæ termino maxime inſidiantem: ea igitur de cauſa parochum curatum decernimus, ut non ſolum infirmorum proſtratione extrema, ſed dum adhuc ſenſus optime vigent, hoc ſacramentum conferatur. Ut autem ungendis ſacerdos ſuo munere plene fungatur, & pro verbis infirmum conſoletur, præſenti animo ut ſit adhortetur, ad cœleſtem beatitudinem adhelet, ad eam omnem mentem erigat; & ea, quæ mundi ſunt, negligat, mortem non paveſcat, e ſæculo ad vitam a Deo benedicto vocari ſe gratias agat. Eos autem omnes, qui interfuerint, pro infirmo ſacerdos orare jubeat.

Advertat quoque ſacerdos, ne erret, quando ungit infirmum, ne unus proferat verba, & alius ungat: ſed ille idem, qui ungit, deber verba proferre; alias non conficit ſacramentum. Ea propter, ubi eſt copia ſacerdotum, accedere debent ad minus duo, vel tres cum hebdomadarius, qui poſſint dicere officium, & litanias, & omnia facere, quæ in libro, ad rate ungis adhibito, continentur, dummodo ille idem ungat, & proferat verba illa, *Per iſtam ſanctam Unctionem &c.* ungendo cum prolatione illorum verborum.

Et quoniam nunquam epiſcopi, & ordinent, ac maxime ſunt eccleſiarum reſtoribus, ut Olea ſancta, ſcilicet Chriſma, Oleum Catechumenorum, & infirmorum, dent in loco ſuo, & cum debitis cautelis, & reverentia ſingulis annis in die Joris ſancto, & veteres olea ponantur in lampadibus, & crementur: nova autem ſumantur a ſacerdote cum ſolita ſolemnitate, ſcilicet quod ferantur per presbyterum, vel conſtitutum in ordinibus ſacris, & ampullis de ſtamno, vel argento, mundis, & cum omni reverentia; & tollatur abuſus aliquorum locorum, ubi neſcio quid ſolvitur pro dictis oleis habendis: cum talis exactio ſit contra ſacros canones, non obſtante quacumque conſuetudine, quæ potius corrupteia dicenda eſt. Si vero contigerit, tanno nondum completo dicta olea deficere, antequam in totum deficiant, ponatur in ampullis oleum non benedictum paulatim ſupra olea benedicta, ſeu conſecrata, & ſic omnia erunt benedicta, & conſecrata. Caveant autem eccleſiarum parochialium rectores, ne altra annum prædicta oleis utantur, ſcilicet die Joris ſancto, uſque ad alium diem Joris ſanctum, alias inciderent in graves poenas. Si vero oleum infirmorum, tranſacto die Joris ſancto, haberi minime poſſit, quia forſan in aliqua matrice eccleſia non fuerit conſecratum, vel inde non apportatum, & aliquis infirmus extremam unctionem accipere voluerit, hac neceſſitate ſtante, confidendo in Dei miſericordia, quæ hoc opus ad ſalutem illius acceptare dignabitur, concurrente etiam bona mentis intentione, non erit inconveniens extremam unctionem de veteri oleo præbere. Sed non ſic eſt de baptiſmo. Quia ſi novæ chriſmæ, & oleum catechumenorum haberi non poſſunt, baptizandus eſt, non tamen veteribus oleis ungendus, ſed expectanda ſunt nova olea prædicta, ſcilicet chriſmatis, & catechumenorum; cum non ſit tanta neceſſitas in baptiſmo, ſicut eſt in infirmo. Advertant præterea, quod, cum neceſſitas occurrerit ungendi infantes baptizandos, feu infirmos, non ponant pollicem in ore dictarum ampullarum pro unctione faciendo, quia inde oritur periculum cadendi oleum in terram, vel dictas ampullas frangendi; ſed habeant vaſa alia de ſtamno, præter dictas ampullas cum ore ampio, in quo poſſit poſtit pollex, & eo ſic intincto ungant. Prædicta autem vaſa, quæ numero erunt tria, ſecundum numerum trium oleorum, ponantur in capella parva de ſtamno, pro uſu prædicto.

De ſacramento ordinis.

Ne ad ordinis ſacramentum, cujus, & ſanctorum patrum dictis, & capitis noſtri Jeſu Chriſti eſſentia, ſuperem ſunt gradus, propter ſeptiformem ſpiritus ſancti gratiam, indignus aliquis aſſumatur; neve in eo conferendo indecens quid admittatur: ſanctæ hoc ſynodus, Tridentini concilii decretis inhærendo, illud in primis epiſcopis omnibus mandat, ut in ordinibus conferendis diligentiſſime caveant, ne per ſubreptionem aut importunitatem, nec perſecutionem, nec per interpoſitas perſonas, nihil ipſi, etiam ſponte obſtatum, accipiant, nec a ſuis familaribus, aut minitis accipi ſinant.

Illi vero, in quos, vel minores, vel ſacri ordines erunt conferendi, pridie, vel aliquot diebus antea, collationem, vel ſtra magis epiſcopo expedire videbitur, vel ab epiſcopo, vel ab alia quavis perſona, ab eo ad id deputata, diligentiam adhibeant, & ea præterea capita catechiſmi, juſſu ſanctiſſimi D. N. P. Pii V. noviſſime impreſſi, quæ ad ſacerdotii miniſterium ſpectant, addiſcant.

Deinde accuratiſſime per examen ab illis requiratur, an ea omnia calleant, quæ ad ordinem eis conferendum ſpectant, & ad officium, quod ſuſcipiunt.

Subdiaconi non admittantur, niſi ita grammaticam poſſideant, ut, quidquid legant, eos intelligere comprehendatur.

Diaconi non promoveantur, niſi, interrogati eccleſiaſticæ doctrinæ, quæ in cathechiſmo continetur, rationem omnem in promptu habeant; ſymboli ſcilicet apoſtolici, orationis dominicæ, decalogi præceptorum, eccleſiæ ſacramentorum, & eorum omnium, quæ ad ſacramenta ordinandi, & officium, requiruntur. Ad ſacerdotium etiam promovendi ad hoc idem teneantur.

Præter autem examen prædictum, ordinandi omnes ſint probitatis, & vitæ, & quod ex legitimo matrimonio nati ſint, teſtimonium in ſcriptis exhibere teneantur: quod teſtimonium per vicarium epiſcopi, ſive archidiaconum, aut etiam archipreſbyterum, vel parochum locorum, in quibus reſident, dari poſſit; qui niſi in ea re pro veritate dicenda, *acerrime* punlantur.

Ad ordines promovendorum nomina, & cognomina eccleſiarum reſtores per aliquot dies ante ordinum ſuſceptionem populo denuncient; ut ſi cuique liceat ordinandos accuſare, ſi quod eorum crimen deprehenderit. Nec epiſcopus eos ordinet, niſi de hujuſmodi proclamatione facta ſibi certo conſtiterit.

Omni diligentia epiſcopi urantur, ut ſciant tirulos ordinandorum, ii ſint patrimoniales, an ſint ſine ſatis, an per fraudes, & deceptiones fint parati. Neque admittantur, niſi aut vicarii, archidiaconi, archipreſbyteri, vel parochi litterarum teſtimonio approbentur: Si vero beneficiales ſint, beneficii fructus itidem idonei, ac ſufficientes ſint. Ipſi vero etiam ordinandi juramento adhringantur, ſe nec patrimoniales tirulos alienaturos, aut permutaturos, nec beneficiales reſignaturos. Donec eorum vitæ facile aliunde proviſum.

Qui vero ad pentionum tirulos ordinabuntur, niſi aliunde ſibi comparaverint, quo vitam ſuſtentent, illas exſtinguere poſſe deveniant.

Quas prædictas alienationes, permutationes, reſignationes, exſtinctiones nullarenus aliquæ conſenſu epiſcopi facere poſſint. Qui in horum aliquo deliquerit, arbitrio epiſcopi ſevere punlatur.

De ſeminario clericorum.

Cum ad avertendos a mundi voluptatibus adoleſcentes, eoſdemque ad pietatem & religionem informandos, maxime ſit a facto concilio Tridentino provincialibus ſynodis, ut clericorum ſeminarium in ſingulis epiſcopatibus, ubi commodè fieri poſſit, inſtituatur: ſancta hæc ſynodus, non ignorans, ultra prædicta, quot, & quanti ex hujuſmodi ſeminario expectari fructus poſſint: & inſuper eoſdem concilii decretis, uti par eſt, parere cupiens, & omnino volens, ſtatuit, & ordinavit, ut omnes epiſcopi, & alii, quibus ex quibuſcumque illius ſeminarii fructus aliquam omnino rationem incumbit, qua ſalubertimum hoc opus inſtitui, atque adimpleri poſſit. Quod ſi aliquod impedimentum interceſſerit, quominus id effici queat, de eo teneantur intra dictum tempus metropolitanum docere, atque conſulere; ejuſ quidem, in per ſe ipſe id minime explicare, atque amovere poterit, ad ſanctiſſimum dominum noſtrum referre, & a ſua ſanctitatis bonitate, atque prudentia remedium petet.

De vita, & honeſtate clericorum.

Cum ad ſubditorum reformationem, peceſſaria in primis eſſe videatur epiſcoporum, & aliorum, qui animarum curam gerunt, morum ſplendor, & vitæ emendatio, quorum incuria, & negligentia abu-

fus certe in hac provincia irrepserant innumeri: statuit sancta synodus, ut ad se ipsos primum reformandos omne studium, & animum convertant, ne scilicet dicatur illis, quod imponunt onera gravia, quæ ipsi digito tangere nolunt. Ea propter episcopos hortatur, ut (nisi justo impedimento præpedantur) dominicis, & aliis festis diebus missam celebrent, & pro populorum delictis sacrificium offerant. Sacerdotibus vero omnibus præcipit, ut talibus diebus idem sibi cenſeant faciendum. Qui vero animarum curam gerunt, ſingulis hebdomadis ter ſaltem celebrare teneantur, & eo etiam amplius, pro loci conſuetudine, & neceſſitate.

Diaconi, ſubdiaconi, bis, in minoribus ſuis conſtituti, ſimplices, aut quicumque alii clerici, ſemel ſaltem ſingulis menſibus communicare teneantur. Qui vero neceſſaria ratione ceſſante, id neglexerit, ac præditis ordinationibus parere noluerit, & caſtigatus ſe non emendaverit, poenam ordinarii arbitrio impoſitam luat.

Nihil epiſcopi ab eorum dignitate, quæ valde excelſa eſt alienum, in ſæcularium, quantumvis principum conſuetudine, committant, aut patiantur.

Circa vero ornatum, apparatum, & ſupellectilia, mentæ frugalitatem, ac familiæ modeſtiam, ea omnia ſervent, quæ illis ſacra Tridentina ſynodus ea de re gravisſimo decreto præcipit.

Clerici geſtu, vultu, habitu, & veſtitu, ſtatum, & ordinem ſuum profiteantur; fint eorona, & tonſura clericali, uniuſcujuſque ordini convenienti, inſigniti.

Veſtis exterior talaris omnino ſit. Interiores vero, pro locorum, atque hominum conditione, quæ honori decentia, ordinatorum arbitrio.

Comam, atque barbam, ſtudioſe non nutriant.

Barba a ſuperiore labro ita recidatur, ut pili in ſacrificio miſſæ Chriſti domini corpus, & ſanguinem ſumentem non impediant.

Cum mulieribus, de quibus ſuſpicio oriri poſſit, conſuetudinem, etiam extra domum, non habeant. In domo vero nulli omnino mulieri cohabitent, niſi aetatiſſimo conſanguinitatis, aut affinitatis gradu conjunctæ, non remotiori quidem, quam ſecundo. Arbitrio tamen ordinarii relinquitur, id etiam prohibere, ſi aliqua probabilis ſuſpicio exſtat de mala vita earum mulierum. Omnino autem in eodem cubiculo non dormiant, etiam, ſi fit mater, & ſilius, aut frater, & ſoror.

Nulli clerico liceat mulieres, cujuſcum. que gradus, aut conditionis ſint, aſſociare, nec ad brachium ducere, aut eis aliquo modo famulari.

Qui in aliquo horum deliquerit, & monitus non ſe correxerit, graviter ordinarii arbitrio puniatur.

A *De reſidentia epiſcoporum, & curatorum.*

Graviſſimo ſacri concilii Tridentini decreto cautum eſt, ut in ſuis dioeceſibus epiſcopi omnes reſideant. Num cum greges ſuos doctrina, & vitæ exemplo diligenter, vigilantia tutari debeant, id nequaquam, abſentes præſtare poſſe, perſpicuum eſt. Itaque ſancta ſynodus, huic inhærendo, ſtatuit, & ordinavit, nulli epiſcopo licere extra dioeceſim ſuam morari, niſi cauſis, & pro tempore ab eodem Tridentino concilio præſcriptis, & ſub poenis in eo contentis.

Dent autem operam epiſcopi, ſi abeſſe pauliſper ab eccleſiis aliquando contigerit, id ne fiat Adventus, & Quadrageſimæ tempore, ne diebus feſtis ſolemnibus; quibus maxime convenit epiſcopos miniſterio ſuæ fungi.

Monentur autem omnes locorum ordinarii, ut non modo præſentia, ſed officio, ac miniſterio, reſideant in ſuis eccleſiis; ac per ſe, quantum liceat, doceant, ſacrificium officiant, Sacramenta miniſtrent.

Eccleſiarum quoque rectores, ac canonici omnes, curam animarum habentes, decretum de reſidentia ſervent, ſub poenis in eo contentis.

B

C *De edicto proponendo in examine eorum, quibus animarum cura committenda eſt.*

Cum magna diligentia adhibenda ſit in examine eorum, quibus animarum cura eſt committenda, ſtatuimus, ut cum primum epiſcopus parochialem eccleſiam, ſive canonicatum, aut dignitatem in eccleſiis, ubi tori capitulo animarum cura incumbit, vacare cognoverit, intra triduum illius eccleſiæ valvis eccleſiæ per dieem continuos dies, vel alludi longius tempus ſibi bene viſum, poni mandet, in quo ad examen invitentur, quicumque de beneficio ſic vacante providere cupiunt, ut tranſacto edicti tempore, examen fieri queat; ac deinde, ſervatis, quantum fieri poterit, pro temporum, locorum, & perſonarum qualitate, iis omnibus, quæ a Tridentina ſynodo ſancita ſunt, alias idoneus in locum demorui ſufficiatur.

D

De examine præficiendorum cathedralibus eccleſiis.

Vacante eccleſia cathedrali, publice ſupplicationes, ac preces, per Civitatem, & dioeceſim omnino fiant, quibus a Deo religioſe poſtuletur, ut idoneo paſtore orbato gregi provideat. Et ſi forte tranſferatur Dominus pro eccleſiæ ſic vacantis, aut pro qualicumque alterius eccleſiæ cathedralis provisione, in aliquem oculos inliciat, & cujus qualitatibus in partibus hujus noſtræ provinciæ examen ſit faciendum, eo quod ibi ſive natus, vel educatus, aut aliter bene cognitus ſit; ſtatuimus, ut, poſtquam examen una cum fide peroſſionis juxta formam per ſanctitatem ſuam traſmitti ſolitam

E

F

Concilior. Supplem. Tomo V.

tam factum fuerit, per edictum etiam ad valvas majoris eccleſiæ denuncietur, omnibus adſtum patere, qui impedimentum, aut vitium aliquod in pronovendo noverint; & ſi quod hujuſmodi delatum fuerit, una cum proceſſu, per examen prius facto, ſanctitati ſuæ fideliter tranſmittatur; ut re integra cognita, & perpenſa pro gregis Dominici commodo provideat.

Quæ per clericos debeant vitari.

Qui clericali militiæ ſunt adſcripti, non alio armorum genere decertare debent, quam orationibus, & lacrymis, quæ quidem ſi una cochum adeant, certum eſt, quod adjuvante victoria inde redire non poſſunt. Ea propter omnem armorum uſum, vel ad propriam tutamen, vel ad nocumentum aliis inferendum, Sancta ſynodus clericis omnibus interdicit; exceptis cultellis pro domeſtico vitæ uſu. Si quo vero eis iter ſit faciendum, & per loca ſuſpecta tranſeundum, de ordinarii licentia in ſcriptis eis arma ferre liceat. Balidas tamen, ſclopetos, tela, cæteraque hujus generis nullo modo ſecum habere poſſint.

Et cum, Apoſtoli teſtimonio, nemo Deo ſerviens, ſæcularibus negotiis ſe ſe debeat immiſcere, cumque clericos irreprehenſibles eſſe deceat, tum ne illis inferant ſcandalum, quibus bonorum omnium operum ſe- ter, primas nuptias in eccleſia in mane, ſe debent exempla præbere; tum vero ne mandatorum Domini, vel oblivioſi, vel contemptores fatis eſſe videantur, qui de medio populi officinalia juſſit auferri: idcirco clerici, temporalium omnium rerum curas ſe abdicantes, omnemque eorum ſpeciem, dinem in eum proficiencs, eos cura eſt de omnibus, nec per ſe, nec per interpoſitas perſonas mercaturæ, aut aliis ſæcularibus negotiis, per ſacros Canones prohibitis, operam dent, aut quomodolibet ſe ſe illis immiſcere audeant.

Lærent non incedant. Choreis, fabulis, comœdiis, aliiſve profanis ſpectaculis, aut venationibus, per eoſdem Canones prohibitis, non interſint.

De Sacramento Matrimonii.

Coniugium bonum eſſe, nullus inficias ire audebit, niſi a Domini præceptis, atque a catholica veritate recedens, ad impiorum Tatianorum deliria ſe conferat. Hujus autem Sacramenti quanta ſit excellentia, non modo facile ex eo cognoſci poteſt, quod ante peccatum ad officium tantum a Domino fuit inſtitutum; verum etiam, quod Dominus Jeſus Chriſtus nuptiis intereſſe dignatus, eas ſanctiſſimas præſentia ſua commendavit. Sanctæ igitur ſynodus omnes Chriſtifideles hortatur, ut Tobiæ Deo gratiſſimi, exemplum ſecuti, multa cum reverentia, & timore coniungantur. Diſtricte etiam mandando, præcipit parochis, & quibuſcunque aliis animarum curam gerentibus, ut omni diligentia, & obſervent ipſi, & ab aliis obſervanda curent, quæcumque ſacrum oecumenicum Tridentinum concilium non omitrenda eſſe decrevit; atque ut ſalvis diebus inter miſſarum ſolem-

A

B

C

D

E

F

nia admoneant populum, ut ſi quis eorum, aliquid noverit impedire, quo celebrandum Matrimonium poſſit impediri, neque illud tenebaverit, ex communicationis vinculum, ſtatim ſe ſciat incurſurum. Si quod vero dubium emerſerit, quo minus matrimonium conſici poſſe videatur, ordinarium conſulat ipſe parochus. Decrevit præterea conſilium Auguſtini, nuptiale ſcilicet bonum eſſe tripartitum, eoque ineſſe Fidem, Proles, Sacramentum. In Fide, ut id attendat, poſt conjugale vinculum illorum neutri cum alio, aliave coire licere. In proles, ut generetur proles, quæ Dei gratia æternæ beatitudinis futura ſit hæres, quæque ſuſcepta amanter excipiant: & exceptam honeſte, ac religioſe parentes curent educandam. In Sacramento, ut conjugium non ſeparetur, juxta illud, *Quod Deus conjunxit, homo non ſeparet*. Si vero, juſta, legitimaque cauſa, quod eorum, eos ſeparari contigerit, non propterea diuiſſus, aut diuiſa, quacumque occaſione alteri jungatur. Et quoniam ſcriptum, *Oculi, qui deſpicit patrem, eruant eum corvi*. Parochi monent contrahentes, ut, non niſi eorum benedictionis conſilio & (quoad fieri poteſt) annuentibus, contrahere ſtudeant: quibus, dum vivunt, & reverentiæ, & ſubventionis obſequia noverint ſe debitaros.

Benedicat quoque parochus, ſeu presbyter, primas nuptias in eccleſia in mane, cum miſſæ celebratione, & ſolemnitatibus vel reguirantur. *Abſtineat tamen a benedictione ſecundarum nuptiarum; nam, cum ſemel benedictæ fuerint, non debet amplius illa benedictio reiterari: ſed celebretur tantum ſine illa.* Tertiarum nuptiis, ubi quæ illa ſolemni benedictione, ut ordinatur in libro ad hoc deputato.

De Meretricibus.

Quoniam mala omnia, vel omnino evitanda, vel quoad fieri poteſt, a nobis ſunt removenda, Sacra ſynodus omnibus epiſcopis ſolicitam curam gerere mandat, ut in civitate, vel vicus, vel locus aliquis, meretricibus (quæ in dedecus Dei, quo ab honeſtis mulieribus ſecernuntur: ipſoque Civitatum rectores hortatur, ut hoc opus audacter ſua adjuvent.

De Blaſphemia.

Quo magis ſanctiſſima illa verba, in Dei laudem dicta, mente volutamus, *omnis* ſilicet, *terra adoret te, & pſallat tibi, Deus*; eo magis in illos jure animadvertendum cenſet, quos Deo nomen, cui omne genu curvatur, vel ſanctiſſimæ Virginis, quam in matrem ſibi elegit, vel Sanctorum, qui cum Chriſto regnant, blaſphemare ſacrilego ore non verentur. Sancta ergo ſynodus decernit, ac mandat, ut, juxta ſacrorum Canonum ſtatuta, epiſcopi, vel alii locorum ordinarii, eos omnes punire ſtudeant, quos huic ſceleri deprehenderint eſſe obnoxios. Quod ſi clericus, vel Dei, vel Jeſu Chriſti, aut Virginis Mariæ, aut ſanctorum nominibus verbis publice detraxerit, ſtrafi-

bus, redditibusque omnibus ecclesiasticis unius anni pro prima vice privetur. Si vero iterum in eodem deliquerit, eo beneficio, quod possidet, privetur; quod ad ejus poenam, & emendationem ordinario magis videbitur expedire. At si tertio in eamdem culpam fuerit prolapsus, tunc demum, tamquam praeterire veniae ingratus, & bullus, qui patrato delicto, & increpationes ad ejus salutem abiiciat, omni beneficio, gradu, dignitate, perpetuo privatus, ac ad quemcumque ecclesiasticum honorem deinceps assumendum prorsus inhabilis esse declaretur. Si vero secularis erit, prima, secundaque vice pecunia mulctetur, juxta sanctionem sacri concilii Lateranensis sub Leone. At tertia vice, juxta sacrorum Canonum statuta publice poenitear. In eos autem, qui non publice blasphemaverint, ordinarius mitius agat. Serii autem, sive operarii, qui in dominorum domibus in blasphemiam incurrent, primo acrius ab eis arguantur: deinde ab eorum domibus contumelioſe expellantur. Sciantque qui blasphemis interfuerint, nihil blasphemantes redarguant (modo id fine periculo fieri possit) eorum peccato non parum communicare. Quamvis autem intra triduum blasphemantium nomina ad judicem ecclesiasticum deferre teneantur: & si plures audierint, idem faciant, nisi unus pro omnibus id faciendum susceperit. Confessores ei, qui blasphemaverit, graven pro qualitate blasphemiae poenitentiam imponant.

De festorum dierum cultu.

Dies festos, vel contemnentes, vel negligenter observantes graviter se delinquere noscant. Cum enim Dominus per prophetam dixerit, *sabbata mea dedi eis, ut essent signum inter me & eos, ad sciendum, quia ego sum sanctificans eos*; liquido constat festorum dierum reverentiam dominico ore nobis esse propositam. Cum igitur nedum dominicum cultum, verum & alia Christi, & sanctorum, festa, quae sancta mater ecclesia nostra saluti piissime studens, celebranda nobis proposuit, hac in provincia non eo, quo decet, cultu observari videatur: sancta synodus omnibus locorum ordinariis mandat, ut eorum cultum, atque observantiam retinendam omnino curent; poenis eo arbitrio propositis. Parochis autem districte praecipit, ut populos eruditant, summam festis diebus reverentiam, venerationem, sanctificationem, celebrationem esse praestandam. Eos etiam docent, illidem diebus ab omni inquinamento, & secularibus tribulamentis abstinere, ecclesias frequentare, para mente Deum venerari, missarum solemnia & vesperis interesse, orationibus inhaere, divinis lectionibus, & praedicationibus attente vacare, ea omnia praeterea charitatis opera in alterutrum exercere, quae fideles, & imitatores Christi decere videntur.

A *De sacrorum affionum repraesentationibus.*

Cum usum dominicae passionis repraesentandae, & sanctorum martyria referendi, rametsi pissime introductum, ob hominum nequitiam, aliis rebus, aliis scandalum populus, quasi devotionem, & piertatem afferre sancta synodus animadvertat: decernit, tam in ecclesiis, quam in quibusibet privatis aliis locis ab hujusmodi repraesentationibus abstinendum esse. Conciunatores autem, ignito Domini eloquio fidelissime exposito, Signoque Crucifixi Domini nostri, aliisque exteriubus pissimis actibus, per ordinarium probatis, populos ad poenitentiam, ac pietatem, ad fletum, & planctum adhortentur: ac tam domini, quam familorum actiones ita pie, & graviter narrent, ut auditores eorum sibi exempla omnibus in operibus proponant, & ad eorum patrocinium in necessitatibus confugere discant.

De fastis.

Nemini dubium esse debet, sanctorum intercessione, & precibus apud Deum mireros mortales plurimum juvari, eisque veneretionem, & cultum debite exhiberi. Ne ramen quid pertineat ad ecclesiae Dei C Ignorantiam agatur, concinatores, & parochi illud populos doceant, illum esse cultum, quo Deum patrem, ejusque unigenitum filium Jesum Christum, ac Spiritum sanctum, atium, quo sanctos veneramur, ac colere debemus. Latriae enim cultum soli Deo debitum, sanctos vero, ut notiores apud Deum intercessores veneramur. Dominica autem oratio, quam ante sanctorum imagines Christifideles frequentant, ipsi Deo dirigitur; cui quidem eam, caeteraque nostra bona opera omnia, sanctorum meritis, at que intercessionibus gratioria fore non ambigimus.

De imaginibus.

Sanctorum imagines in ecclesiis, & aliis honestis locis haberi, eisque omnem reverentiam, per genuflexionem & per alios honestissimos corporis motus, exhiberi, sanctis matere ecclesia docuit semper, & tradidit. At vero, ut indecens omne, quod in ea re posset oriri, eviteur, sancta synodus, Tridentini concilii decreto super hoc inhaerens, statuit, ut, si quibi hac nostra in provincia aliquae fuerint imagines prorotypo non congruentes, minusve, quam decet, honestae, vel ex eo, quod propter aliquem corporis adum, vel habitum, ad risum, aut turpes cogitationes potius, quam ad devotionem protrahante intuentes, episcopi, vel mutandas eas, vel curent adferendas. Poſt haec vero nullae in ecclesiis imagines ponantur, quas episcopus non diligenter inspexerit, & approbaverit. Qui contra fecerint, tam artifices, quam ii, quorum jussu id fuerit effectum, episcopi arbitrio puniantur.

De miraculis.

A Humani generis hostis tantae funt insidiae, ut saepe numero falsis miraculis, ac illusionibus Christifideles simplices, atque pios, in errorem inducere possit.

Quocirca sancta synodus decernit, ut nulla poſt hac nova miracula admittantur, nisi (Tridentini concilii de miraculis prius servato decreto) ab episcopis illa fuerint approbata.

De reliquiis.

Sanctorum reliquias, quae olim spiritus sancti tempium, ac Christi viva membra, B fuerunt, omni reverentia venerandas, ex fact Tridentini concilii decreto, sanctaque synodus decernit. Et ideo in vafculis suis bene, & decenter sub clavi custodiantur, nec in aleatibus ad longum tempus exponantur, sed, quotiescumque populo ostendentur, aut in processionibus circumferendae, id luminibus accensis, ac debita cum solemnitate fiat, & demus sub clavi recondantur. Novae autem reliquiae non admittantur, nisi quae per episcopos omni diligentia receptae, & approbatae fuerint.

De indulgentiis, & quaſtionibus electionnarum.

Nemo indulgentias publicet, seu populo commendet, nisi prius ab ordinario visitatae fuerint, & probatae. Eisemmodoque vero quaestores ad hujusmodi indulgentiarum obtinendum nullatenus admittantur: (ed. *indulgentiae, juxta* Tridentini concilii decretum, populo publicentur, & commendentur.

De pits locis.

Fidelium eleemosynis pia quaeque loca, & postra, & dotata esse, sancta synodus D non ignorans, ac illorum voluntati pie, ut decet, satisfacere volens, omnibus locorum ordinariis mandat, ac praecipit, ut nullo in ea re detrectante labore, quidquid pro tabellum locorum visitatione, & administratione, facto Tridentino concilio demandatum est, & observent, & inviolabiliter observandum curent.

Redditibus, censibus, & aliis horum locorum bonis quibuscumque, vel male alienatis, vel ab aliis occupatis, omni diligentia indicent recuperandis.

Domus, & aedificia, etiam si monasteriis, E aut aliis quibuscumque ecclesiis, aggregata sunt, vel a commenda, aut juris patronatus, aut alio quocumque titulo possideantur, ad peregrinorum, infirmorum, pauperumve commodum destinata, ut reparentur, si ruinosa sint; vel etiam (si opus fuerit) ut demum aedificentur, toto pectore incumbant.

Ut pluimis peregrinis, pauperibusque, infirmis in hospitiis, quibus pauciores funt redditus, alimenta, caeteraque subventiones, commodius subministrari possint, epiF scopis sancta synodus mandat, ut in quacivitate duo, plurave fuerint hospitalia, quibus singulis pauci funt proventus, pluria in unum redigenda curent, idque eo praesertim, ne tot ministrorum dispensationibus, id quod censuum minimum est, redigatur ad nihilum.

Antiſtites etiam invigilare admonemus, ut quos ecclesiis, hospitalibus, societatibus, aut piis aliis locis, quidquam debere deprehenderint; nec administrationem, nec procurationem exercere, nec curam alliquam ad praedicta pertinentem, eos fubire patiantur.

Illud autem nullus, quibus talium locorum administratio fuerit perauſa, nec mobile, nec immobile quidquam pretiosum, vendere, permutare, in emphiteusin tradere, aut alio quocumque alienationis genere in alios transferre praesumat, episcopo inconſulto. Quibus omnibus in rebus ita episcopus consulat, ut a sacrorum canonum ordinationibus sibi recedendum non existimet.

Qui poſt hac ad piorum locorum administrationem eligentur, hoc laici fuerint, sive clerici, antequam munus fuum obeant, omnia fideliter se gesturos in ordinarii manibus juramento spondeant. Qui vero non hac fuerint electi, eisdem munerum spatio Cipsum hoc jurare cogantur.

Sub excommunicationis latae sententiae poena notariis, & quibuscumque aliis sacuaris praecipit sancta synodus, ut trium mensium spatio ordinario reveleat, atque, producant tetis instrumenta, codicillos, caeteraque actorum, & legatorum genera, ad pias causas factorum, tam de rebus mobi particis, quam furtim acquisitis, quae, vel ipsi regulariter non vel penes se detinent, ab aliis scripta. Sub eadem quoque poena praecipitur itidem, ut intra mensem deinceps (ubi tempus impedimento cessante) legata omnia, quae eis scribenda contingent, ordinario denunciare non omittant.

Episcopi, locorumque ordinarii, poena, arbitratu suo propositа, districte prohibeant, ne confratres cujuscumque societatis publicas illas confessiones, exceptante, quae certis festis diebus fieri consueverunt: et illis fi quidem scandalum bonis; ac jugia inter ipsosmet confratres saepe numero oriri, perspicuum est.

De monasteriis.

Si regulares, tam viri, quam mulieres, in monasteriis vitam agentes coelibem, prophetae illud in mentem sibi sepius revocarent, *praestare si quidem non nocere, quam poſt notam nocere reddere*; nec jactionibus, nec nostris profecto admonitionibus indigerent. Cum ergo nostra in hac provincia regulares observantias maxima detrimenta accepisse manifeste inspiciamus: ea propter sancta synodus decernit, & praecipit, ut, in fanctimonialium, ac fratrum, & monachorum monasteriis, quibuscumque suas constitutiones fuis regulis sibi demandatas, fi de-

deliter adimplere unusquisque contendat.

Ecclesias orationis domos esse non oblivi-
scantur, & ideo in illis, & oratoriis, non
autem in aliis locis orationes, horasque
canonicæ recitentur, & ab omnibus, & ma-
xime ab ipsis monasteriorum præpositis fre-
quententur.

Cum autem refectio communis charitatis
vinculum sit, eodem omnino in loco, ea-
demque in mensa (ubi ea omnibus sufficit)
fugiens, tamen casu aliud non suaderetur
cibum sumere, eadem sancta synodus di-
stricte mandat. Ibique servato silentio, di-
vinæ lectiones non desint, corpus esca,
anima verbo spirituali cibo detur.

Jejunia quoque, quibus diaboli in nos
perpetuæ superantur insidiæ, si forte negli-
gentia in defuerudinem abierint, pro regu-
larum ritu, & bene reformatorum loco-
rum consuetudine, & renovanda, & invio-
labiliter observanda, sancta synodus præ-
cipit.

Regularium autem nomini (nisi ardua,
honestaque causa, per superiorem in scri-
ptis approbanda) extra monasterii clau-
stra permoltre liceat.

Ut autem tam viris, quam regularibus
fœminis malorum occasio omnis auferatur,
superioribus omnibus, abbatibus, ministris,
prioribus, guardianis, palatiis, præposi-
tis, sancta synodus præcipit, ut omni stu-
dio incumbant, ne eorum subditi, subdi-
tave commercia ullqua ineant, vel admit-
tant, quorum familiaritate scandalum vel
tum in aliquo periculo constituatur.

Atque, ut Deo pauperiatis, & obedien-
tiæ votum perpetuum efficiat posse, præci-
pitur, ac mandatur, ne quis peculiam, aut
allud quidquam privati commodi causa pos-
fideat, aut ea utatur, nisi forsum superio-
rum beneficiolæ illud ei fuerit concessum:
nec propriam in aliqua re voluntatem fa-
ciat.

Superiores autem studiose curent, ut no-
vitii, novitiaque ad plenum doceantur,
quæcumque in regulis, statutis, ordinatio-
nibus ab eis observandis continentur; ut
quamque in re eorum debita sciant, &
ad votum impudentes non accedant.

Iidem superiores illud etiam sæpius exa-
quantur, ut ea facti concilii Tridentini de-
creta legenda proponant, quæ ad regula-
res, & eorum monasteria spectant, & ipsi
observent, & per eorum subditos inviolabi-
liter observari jubeant.

Episcopum etiam fore præcipimus, ut
in eorum Dioecesanis concilius monasium ad
monasteria recipiendarum numerum præ-
scribere, & præsertarum ad earum regimen
eremendarum, puellarum etiam ad religionem
admittendarum, novitiarum ad professionem
recipiendarum, servandæ clausuræ, conver-
sarum, ac secularium puellarum, quæ in
monasteriis educantur exonclonatorum, Ca-
pellanorum, visitantium, propriarum regu-
larum, institutionumque assidue legendarum,
aliarumque rerum, quæ ad monales spectan-
re videbuntur, diligentissime curent.

De ecclesiastica Potestate.

Ecclesiasticam potestatem a Jesu Christo
traditam, duplicem esse, non est dubitan-
dum: id quod duarum clavium numero a-
perte demonstratur. Prima siquidem est po-
nitentiæ Sacramentum, quæ litterarum, &
secretam conscientiam respicit peccatoris,
qui spontæ peccata confitendo solvitur: Al-
tera vero jurisdictionis, & externæ regi-
men exercet, qua non per propriam con-
scientiam tantum, sed per reliros, peccato-
res convincuntur, & pununtur, quo testi-
monio, & publico delitto, corrigantur, ne
eorum gratia e Regno Coelorum peccatores
excludantur.

Cum eam ob causam a Deo traditus sit
excommunicationis gladius, velut ecclesiasti-
cæ disciplinæ flagellum, quo contumaces,
& rebelles, ab ecclesiasticis Sacramentis, & a
fidelium participatione sejungantur: cla-
re constat, non tantum sacrorum Canonum
Sanctionibus, sed etiam divino juri, requ-
gnare, cum ecclesiæs judices, quibus ecclc-
siasticarum rerum dispositio nullo jure per-
mittitur, ecclesiasticos judices sepe decernere
audent, ne aliquem, jure excommunicatum,
tale esse denuncient; vel ut excommunica-
tionem aliquam irritam faciant.

Proinde sancta synodus obtestat, & obte-
statur in Domino serenissimum regem Ca-
tholicum, quique illustrissimum, & excel-
lentissimum præsidem, ac suos alias in hoc
regno minores Magistratus, & utiles domi-
nos, hortatur, & monet, ut ab hujusmodi
prohibitionibus, & mandatis, abstineant.

At, si quando (quod Deus non permit-
tat) ecclesiasticus aliquis judex sea potesta-
te abuteretur: ejus superioribus illud signi-
ficent, ne obtemperare teneantur, quæ
sacrorum Canonum constitutionibus super
his sunt indictæ.

E contra, singulos omnes ecclesiasticos
pastores sancta synodus devitare, ne excommu-
nicationes ipsas levi de causa fulminent; sed
(ubi commode id posse perspicient) exte-
ris aliis justitiæ remediis utantur, tam in
procedendo, quam in sententiando: veluti sacro concilio Tridentino tradi-
tum est.

Episcopi, cum primum ad sua reversi fue-
rint, in synodo Dioecesana personas idoneas
pro causis ecclesiasticis in partibus delegan-
dis constituant; ac eorum nomina metropo-
litano mittant, ut, juxta decretum decimum
sessionis XXV. concilii Tridentini, sanctissi-
mo D. N. transmitti possint.

De Usuris.

Cum, Inter cæteras hujus nostræ provin-
ciæ calamitates, hoc præcipue usuræ genus
latius manare dignoscimus, quod in plurimis rerum venditionibus, propter emptoris
paupertem, temporis etiam stat-venditio,
adeo, ut aliquando pro unius anni dilatione
duplex fere solvatur pretium: statuimus,
& ordinamus, ut posthac de hujusmodi ven-
ditoribus diligens fiat inquisitio: & qui in-
venti fuerint, poenis, per sacros Canones
con-

constitutis acerrime punianter, ac insuper
in confessionibus millatenus absolvantur,
nisi debita (si possint) satisfactione fecta,
præterquam in mortis articulo, tunc quo-
modocunque, ut vel per se ipsos, si vale-
rint, vel per suos hæredes, quam primum
possint, satisfacere studeant. Omnes autem
locorum ordinarii decretum hoc saepius po-
pulo publicandum curabunt.

Omnem porro curam, & operam sum-
conferant ad exigenda, & instituenda, ex
auctoritate summi pontificis loca pia, que
Montis pietatis appellantur, unde mutuas
pecunias pauperes possint accipere. Qua in
re principes, & Magistratus obsecramus,
ut episcoporum diligentiam adjuvent. Nec
in eis quidquam, præter fortem, nisi pro
ministris, & aliis necessariis sumptibus,
idque ex eadem summi pontificis auctoritate, accipiatur.

De Sepulturis, & exequiis mortuorum.

Sicuti piissimum est ut fidelium corpora in
cæmeterii, vel ecclesiæ finum recondantur;
ita impietati proximum videtur, ut putrida
cadavera in loco excelso, & ornato, collocentur. Curent ergo episcopi, ne ulla de-
inceps eo modo sepelliantur, & quæ nunc
sunt una cum sepulcris (nisi tamen marmo-
rea, aut aerea sint) amoveantur, & humi
dentur, ita ut locus, in quo condentur, ne
a religio excelsiæ pavimento minime promi-
neat. Nec ecclesiarum redores permittant,
ulla fidelium, quæ huc illuc per angulos ec-
clesiarum sparsa reperiuntur, insepulta ma-
neé, sed limiliter sepelliantur.

Caveant porchi, ne pro exequiis, pro se-
pultura, & anniversariis defunctorum, quid-
quam paciscantur, exigant, aut petant;
sed quod aliud constituant, quod stipendium,
aut avaritiam sapere possit. Ne tamen ex
irruturanti bovi genitur alligetur, episcopi
curam sufcipiant, ut laudabiles, prique in
his terrorur confuetudines. Legata etiam,
quæ pie per defunctos facta fuerint, exigen-
da curent. Nec, quæ elecmosinæ causa ul-
tro fuerint oblatæ, accipi prohibeant.

Si vero defunctorum hæredes ita a se
pleterati, & charitatem amoverint, ut de-
bites fuorum exequiis impensas non exhi-
buerint, episcopi ad ea comparanda eos
compellant, quæ ad honestum ejus tei
ufum sibi convenire videbuntur. Miserabi-
les tamen personæ impensis ecclesiarum, or-
dinarii judicio, erunt expleiendæ.

Morem, multis locis intermissum mor-
tuos in cæmeteriis (spellendi, quoad fieri
potest) episcopi instituendum curabunt.

Confuetudinem vero, quæ potius amen-
tia, & delirium, dici potest, qua mulie-
res cogoatos suos mortuos multis clamori-
bus, & capillorum laniamentis, extra do-
mum in publicas usque vias profequuntur,
& qua, post exactum mensem ad sepultu-
re locum convenientes, clamores eosdem
& lamatus iterant, & renovant, pro-
hibeanr episcopi, & omnino tollendam,
curent.

De purgatorio.

Cum pie, & catholice, sancta Tridenti-
na synodus demandaverit, ut fideles cre-
dant, & teneant, nec non etiam, ut do-
ceantur, eosque prædicetur sancta illa ac
fana purgatorii doctrina, quam sancti pa-
tres tuemerunt, crediderunt, & litteris tra-
diderunt, sacraque concilia sanxerunt: san-
cta hæc synodus ordinat, & præcipit, ut
episcopi, & ordinarii omnes evigilent, ne
iniquitatis spiritus superstitiosum quid, &
scandalum offerens superseminet. Prædica-
tores autem, & parochi, quotiescumque
de sacrificio missæ, docent defiinatum lo-
cum dari pro purgatione animarum fide-
lium, quæ cum divina bonitate sint ad
perpetuam gloriam assumendæ, poenitentia
incompleta e vita cesserunt: quas oratio-
nibus, eleemosynis, altaris sacramento,
& ecclesiasticis indulgentiis solvi, minime
eli dubitandum.

De magistris puerorum.

Quoniam in hac provincia quamplurimis,
propter inopiam, proficiendi opportunitas
subtrahitur, sancta synodus præcipit epi-
scopis, ut omni studio & omnino magistra-
tus, & universitates omnes, horrentur, ut
cumputui non parcentes, honeste vitæ, & fa-
mæ doctrinæ magistros conducant.

Magistris autem ipsis eadem sancta sy-
nodus præcipit, & mandat, ne libros ve-
titos, aut de obscenis, & turpibus trac-
tantes, pueris legant, nec eos in ipsis
legi patiantur: sed eos sana doctrina, bo-
nisque moribus, erudire, & formare, stu-
deant; ac præterea totum id præstent, quod
salutaribus concilio Lab Lucæ X. Ratum
est.

De prædicatione.

Nominem episcoporum latere sancta sy-
nodus arbitretur, eorum munoris esse, &
conciones, & sermones fieiones habere ad popu-
lum, inque eorum præsertim cathedra-
libus ecclesiis docere, erudire, & sicut di-
ligentes pastores, superioribus annis, omnis
gregis curam salutaribus exemplis exercere,
deperditarum ovium rationem districte do-
mino redditurl. En propter eos omnes hor-
tatur, ut per virtutes se exercent ad id per
se ipsos præstandum; & si quando justum
impedimentum ab eorum officio eos revoca-
ret, juxta Tridentini concilii decretum,
personas idoneas ad munus illud eligant.

Parochi quoque, archipresbyteri, & alii
quicumque, animarum curam gerentes,
dominicis diebus, & festis solemnibus,
adventus vero, & quadragesimæ tem-
pore quotidie, vel ad minus ter in hebdo-
mada, in eorum ecclesiis per se ipsos idem
omnino faciant; excepto tamen, ubi per
quadragesimam prædicatores regulares, vel
alii, eosdem confueverunt; quo tempore
parochus quiescere poterit. Quod si fore
eorum aliquis ad hoc munus obeundum in-
habilem se se cognoverit, petitum aliquem
adi-

adire non erubescat, cujus studio, & opera ex latino in maternam linguam homilias, & sermones scriptorum catholicorum verti curet, & illis memoriæ demandatis, vel saltem de scripto lectis, debito satisfaciat, cui sacrorum canonum, & Tridentini concilii decretis teneatur.

Nemînem ad prædicationem in suas diœceses episcopi admittant, quem monitionibus catholicis non præmonuerint, quid scilicet sectari, & credere, quid autem remittius, & rarius, pro locorum, & peccatorum communium qualitate, populis sit inculcandum.

Prædictores vero argumenta, & rationes hæreticorum non recensent, ne in imperitorum fidelium mentibus consulonem, pariant. At, si quando, ut eorum falsa dogmata facilius reliciantur, ipsorum argumenta afferre fit neceſſe, tunc (quoad fieri poterit) diſputationibus reſecatis, gravissimisque reprehensionibus, poterunt id exequi.

Fabulas, eaque, quæ populis risum movent, recenſere non audeant.

Apochryphas hiſtorias non tradent, nec miracula a catholicis, ac fidelibus auctoribus non præſcripta.

Meminerint etiam cum dominus dixerit, *noſtrum non eſſe, noſſe tempora, vel momenta*, Antichriſti adventum, & ultimum judicii diem, certo, ac definito tempore non tractare.

Diligenter ſe habeant in vitiis, & peccatis reprehendendis. Quæ tamen, ne ad particularia deſcendant, nec verbis, odium, & contumeliam pariat, quam emendationem parientibus, corrigant.

Spirituales, aut temporales dominos, ſive eorum officiales, aut magiſtratus, modeſte, ac pie admoneant, non acerbius objurgent, ſubditosque illud Petri doceant, *Exemres obedire propoſitis veſtris*, &c.

Totus autem concionatorum, omniſque ſcopus ſit, ex ſacrarum ſcripturarum interpretatione, vitiorum reprehendendorum occaſiones invenire: in qua quidem interpretatione ab eo ſenſu non recedant, quem catholica eccleſia, & ſanctorum doctorum, ab ea acceptatorum, auctoritas approbavit: ex quibus tantum doctoribus allegorias excerpere poterunt, ſi quando illis uti voluerint. Sed præcipue in id incumbant, ut audientes ſapius mongantur, articulos fidei firmiter credere, & confiteri; decem præcepta ſervare; peccata deflere, pœnitentiam agere; dies feſtos, & jejunia ſervare, orationibus inſiſtere, eleemoſynas, & alia pietatis opera facere, quæ Chriſtifideles decent.

De viſitatione.

Epiſcoporum ea cura propria, & præcipua eſſe debet, eccleſias ſuas, ac diœceſes, veluti ſacro concilio Tridentino ſanctum eſt, viſitare. Meminerint autem, non ſuperfluo, ſed neceſſario tantum comitatu ad illas viſendas ſe conferre, ac ſe, quam ciſſime poſſunt, expedire, ne ſuperfluis impenſis ſubditi graventur: nec tamen eorum quidquam præterent, quæ viſitationis ad actum neceſſario ſpectant. Sanctum ſiquidem euchariſtiæ ſacramentum poſſum viſitent: ſpeculentur quo pacto, quæve diligentia muterur, & an ea reverentia, qua decet, cuſtodiatur.

Sacriſtiam poſtmodum adeant. In ea calices, patenas, corporalia, lineola, aliaque ad Chriſti corpus pertinentia, an munda ſint, & decentia: ſacras præterea reliquias, ac ſacrarum veſtium ornatus, libros, & cæcera omnia, an diligenter aſſerventur, inſpiciant. Eccleſiam poſthac diligentiſſime perſcrutentur: ſi quid alicubi ruinam minentur parietes, aut aliquo modo præſeferant indecentiam, reſtaurari, atque expoliri, demandent.

Diligenter etiam inquirant, ſi in eccleſiis divina officia debitis horis perfolvantur, ſi dignitates, canonici, & clerici quicumque canonicæ ſint ordinati, & ſi juſto titulo beneficia poſſideant, ſique eorum in eccleſiis reſideant, an inter eos ſint diſſenſiones.

Si baptiſmi, chriſmatis, & unctionis, ſacramenta debita reverentia Rectores ſerveut; ſique debitis temporibus ea innovanda curent; ac ſi in matrimonii ſacramento Tridentini concilii formam obſerveut.

Cum primum cathedrales, collegiatas, parochiales eccleſias viſitaverint, ad hoſpitalium, aliorumque piorum locorum viſitationem ſe conferant: ſcrutentur, an eorum bona ſint fraude adminiſtrentur: computorum, & rationes diligenter exigant; ut ſciant, an debite redditus diſpenſentur.

De ludimagiſtris inquirant, ſi vitæ, atque doctrinæ ſint honeſtæ: ſive quidquam prohibitum diſcipulis interpretentur.

Ut vero facilius rebus omnibus epiſcopi morare providere poſſint, ab honeſtioribus illorum locorum hominibus diligenter exquirant, quæ reformatione indigere videantur: ſi eo in loco hæretici ſunt, foeneratores, concubinarii, uſores, blaſphematores, fadiioſi, & inimicitias gerentes; qui non indiligere eccleſiæ catholicæ præceptis pareant, & ritum non ſervent. Sed præſertim circa vitium, procurationes, munera, & familia, epiſcopi ſervare meminerint, quicquid ſacro Tridentino concilio præſcriptum eſt.

De ſpoliis clericorum.

Quia in hac provincia ſæpiſſime contingit, quod ſpoliorum commiſſarii bona clericorum ex hac vita decedentium, invadunt, & auferunt, tametſi parentibuſalia, aut aliàs hæreditaria, nulla habita ratione, quod idem clericus vel nullum, vel adeo tenue eccleſiaſticum beneficium poſſederit, ut vix ſibi ejus fructus ad duorum, vel trium annî cumſibet mentium ſuſtentationem ſuffecerint, ne dum ut ex illis bonæ ſtabilia, aut alia quæcumque, comparare potuerint: ſtatuit ſancta ſynodus, ſupplicandum eſſe ſanctiſſimo domino noſtro; ut pro ſua erga omnes Chriſtifideles bonitate, ac juſtitia huic rei provideat, & modum aliquem imponat, prout magis expediens viſum fuerit; ac (ſi ſanctitati ſuæ videbitur) eorum clericorum bona pro ſpoliis non auferantur; qui ſaltem non habuerint decatum quinquaginta in redditibus eccleſiaſticis.

De Pœnis.

Quæ in his noſtris Conſtitutionibus, & decretis, poene decernuntur, quæve per epiſcopos, vel alios locorum ordinarios, auctoritate ſibi per hanc ſanctam ſynodum concella, quibuſcumque delinquentibus, tam laicis, quam clericis, infligentur, ultra eas intellegantur, quæ per ſacrum Tridentinum ac quæcumque alia Oecumenica concilia, nec non alios juris communis canones, decretæ jam ſunt, & inflictæ, quibus nullatenus derogare ſancta hæc ſynodos intendit.

Quæ vero pecuniæ ex dictis poenis provenient, epiſcopi, aut alii locorum ordinarii, eas nullatenus in uſum proprium convertere poſſint, ſed alicui pio loco applicent: dara, ſi expediterit, accuſatoribus portione ſua, quæ tamen tertiam partem non excedat.

Cæterum, cum ſacrum Tridentinum concilium alia multa decrevit, quorum nulla hujus provincialis ſynodi decretis mentio fit, quia ſatis expreſſa, ac explicata ſunt: ea omnia, ſive ad doctrinam, ſive ad eccleſiaſticam reformationem, & morum correctionem pertinent, cum his omnibus, quæ in hac provinciali ſynodo ſtatuta, definitaque ſunt, ſancta ſynodus plene, atque integre, ab omnibus hujus noſtræ provinciæ epiſcopis, abbatibus, capitulis, & aliis quibuſcumque perſonis eccleſiaſticis, & ſecularibus, ſervari debere declarat, atque omnibus mandat.

Vult inſuper, ac mandat, ut in Diœceſanis conventibus epiſcopi eadem Provincialis Synodi ſtatuta legi, & publicari, ac illa, una cum decretis concilii Tridentini in ſingulis cathedralibus, collegiatis, & parochialibus eccleſiis hujus provinciæ cerro aliquo loco collocata, perpetuo affervari curent.

Hujus autem ſacræ ſynodi decreta ſuum robur habere declaramus ad unum menſem, poſtquam Eccleſiæ metropolitanæ valvis affixa fuerint.

Omnia, & ſingula, quæ in hac ſacra ſynodo decreta, adſaque ſunt, ſanctæ Romanæ eccleſiæ, omnium eccleſiarum matris, & magiſtræ, ſemper emendanda, & corrigenda, juxta debeonus obedientia, ac reverentia auctoritati ſubiicimus.

ANNO CHRISTE 1577.

GREGORIUS PAPA XIII.

ANNO CHRISTI 1577.

Sedit ab anno 1572. usque ad annum 1585.

DECRETA EDITA

IN SYNODO PROVINCIALI CAPUANO

CÆSARE COSTA ARCHIEPISCOPO

An. sal. 1577. 4. nonis Novemb.

DECRETUM I.

De vita & honestate clericorum.

EX MSS. eccles. Capuanæ.

CLeric in forrem Domini electi honesto habitu incedant, talaribus scilicet vestibus nigro colore sea in caligis albo utantur, nulla tamen aliquorum colorum varietate distinctæ sint.

Decretum II.

Et quia quidam sunt, qui vulgo silvestres clerici appellantur, quorum finis & consilium est secularem forum evitare, ideireo flagitiosi, ut nullius clericorum consuetumque dignitatis & conditionis, in minoribus ordinibus constitutus, gaudeat privilegio fori ecclesiæ, nisi tonsurâ clericali insignitus fuerit, & decenti habitu incedens. Si alicui ecclesiæ, cui adscriptus fit, non sistat aut sæcate & raro, sed vere & plerumque inserviat; & si beneficiatus sit, & per tres menses monitus, trino edicto generali proposito cum intervallo decem dierum pro quolibet, in supradicto habitu non incedat, beneficio & privilegio clericali ipso jure ubique alia sententia privatus intelligatur.

Decretum III.

Clerici personati non incedant, comediis aliisque spectaculis non interfint, ne aures & oculi sacris officiis addicti impuris actionibus, sermonibusque distracti polluantur; eisdemque omni genere saltationis & ludi, præsertim alearum & talorum interdicimus, nec folum ludere, sed eorum ludorum spectatores esse nolumus in publico, nec in privato, in propria vel aliena domo, & licuti reperti fuerint pro convictis habeantur ex arbitrio ordinarii privemur (*f. punientur.*)

Decretum IV.

De monialibus.

Ut virginitatis thesaurus in Deo dicatis monialibus conservetur, omnis diligentia ab episcopis adhibeatur; nec cuique licentia concedenda est, nisi necessariis ministris ingredienda monialium septa: quod si abbatissa temerario auso sine licentia in scriptis ob-

B rempta aliquem intromiserit, præter poenas a jure impositas, iterum eligi aut confirmari non possit.

Decretum V.

Porta clausuræ sit duplici clave munita, quarum una penes abbatissam sit, altera alicui commendetur, cujus fides episcopo explorata sit.

Decretum VI.

Rationes singulis annis reddantur; & si qua abbatissa de fraude, aut furto convicta fuerit, præter restitutionem, utraque voce activa, & passiva privetur.

Decretum VII.

Laudabilis mos in plerisque Italiæ monasteriis in eligendis abbatissis fervetur, ut triennio monasterio præsint; nec possint confirmari, aut iterum eligi, nisi alio necdio triennio interlapso. Idemque in monialibus quæ sunt germanæ fratuimus, ne præfectura inter ipsas continuetur, electioque fit nulla; & si moniales admonitæ in eadem electione perseveraverint, pro illa vice jus eligendi amittant.

Decretum VIII.

De hospitalibus & eorum magistris & œconomis.

Quia hospitalia quædam & ecclesiæ per seculares œconomos aut magistros expoliantur, pecuniaque pius operibus destinatæ avertuntur, propriisque usibus applicantur; idcirco statuimus ut episcopi quamprimum diligenter rationes & computa videant, & minuci expensa, qua possunt illas ecclesias & hospitalia visitent, nec se dilationibus fructusi aut decipi patiantur; & quatenus opus sit auxilium brachii secularis invocent: reliquatores seu defraudatores, procuratores & magistros in posterum esse non patiantur, nisi restituta pecunia aliud episcopo videatur.

ANNO CHRISTE 1577.

Decretum IX.

De fodalitatibus, & confraternitatibus.

Magistri fodalitatum sive priores, sive quocumque alio nomine nuncupentur, tam a confratribus, quam alio quocumque laudabili modo electi intra mensem ab ordinario approbentur, coram que jurent se fideliter officium administraturos. Ordinarius vero compellat eos (*& si opus fuerit*) per censuras ecclesiasticas ad obtemperandum capitulorum, & ad reddendam rationem ipsi ordinario in fine officii, debitoresque fodalitatis non possint eligi ni fidei prius folutione.

Decretum X.

Exigant ordinarii computa & rationes confraternitatum, seu fodalitatum quarumcunque a decem annis circa; atque compellant omnes meliori modo detinentes illarum bona ad restituendum, & ad solvendum. Quæ bona in ipsarum confraternitatum ecclesiarumque utilitatem convertantur.

Decretum XI.

Administratoribus ipsis, ni servatis de jure servandis, ea habita episcopi consensu nullo pacto liceat eorum locorum bona quæcumque fuerint vendere, permutare, in emphiteusim dare, ad longum tempus locare, aut aliter alienare. Si secus factum fuerit, episcopi arbitratu puniantur, & facta pro infectis habeantur.

Decretum XII.

De fi quæstio inter fodalitates & confraternitates de præcedentia oriatur, antiquior præcedat.

Decretum XIII.

Si contingat bona ecclesiarum cum assensu episcopi in evidentem utilitatem alienari aut permutari, ejus bona tradantur, quam cauta per breve apostolicum commissa, & sententia sequuta sit; quod si secus factum fuerit, declaramus hujusmodi alienationes esse nullas, & bona ipsa tradentes arbitrario ordinarii puniendos.

Decretum XIV.

Ut vero bona ecclesiarum conserventur, curent episcopi ut prorium quod ex alienatione bonorum ecclesiasticorum, assensu tamen apostolico intervenitente, pervenit, & E quod ad præsens penes aliquos loco depositi reperitur, jux. tex menles, in emptionem aliorum bonorum stabilium pro ecclesiæ ecclesiarum converi debeatur.

Reviderentur alienationes rerum ecclesiasticarum illegitime factæ, pro quarum revisione fuerunt electi.

In dioceſi Capuana fuit confirmatus R. D. Joannes Dominicus Rofellus V. J. D. *Concilior. Supplem.* Tomo V.

A canonicus Capuanus, una cum R. D. vicario pro tempore existente.

In dioceſi Calenana fuit deputatus R. D. Julius Janillus V. J. D. una cum R. vicario pro tempore existente.

In dioceſi Yermenſi fuit deputatus R. D. Joannes Dominus Franciscellus V. J. D. facerdos, una cum R. vicario pro tempore existente.

In dioceſi Sueſſana fuit confirmatus R. D. Lelius Seſſa V. J. D. prothonotarius apoſtolicus canonicus & decanus Sueſſanus una cum R. vicario pro tempore existente.

In dioceſi Calatina fuit deputatus R. D. Jon. Baptiſta Vifcarus canonicus Calatinus una cum R. vicario pro tempore existente.

B In dioceſi Venafrana fuit deputatus R. D. Horatius Dorrius V. J. D. una cum R. vicario pro tempore existente.

In dioceſi Theanenſi fuit deputatus R. D. Joan. Thomas Mandarinus cantor, una cum R. vicario pro tempore existente.

In dioceſi Calvenſi deputetur Judex arbitrio R. D. epiſcopi Calvenſis.

In dioceſi Calenenſi deputetur ſimiliter judex arbitrio R. D. epiſcopi Calenen.

Decretum XV.

Præter quaſſorum avaritiam, quorum impudentiæ & C. Tridentinum reprehendit, malus quidam inoleviſſe uſus, ut privatæ perſonæ, non ab epiſcopo juſte, ſed propio auſu pro aliis eleemoſinas perciviatres & villas colligant, contingitque eleemoſinas duplicatas ſæpe pauperes non ſint. Idcireo nemini liceat ſub poena excommunicationis ipſo facto incurrenda pro aliis eleemoſinas quærere, & lancem per civitatem circumferre, ſub citeriis facta ad hoc miniſterium deputatis. Neque concionatores etiam regulares poſſint de ſuggeſtu aliquem commendare, ſibi de ipſius ordinarii licentia.

D *Decretum XVI.*

De notariis, & tabellionibus.

Tabelliones & notarii, ſi intra menſem a die obtenu epiſcopo non ſignificaverint, quæ reſtamenta, vel codicillos, in quibus legata ad pias cauſas, nec non relicta pro male abiatis & acquitiis, ſive furto ſubtractis continentur, rogati confecerint, ſeu ab aliis conſecta penes ſe habeant, ipſo facto excommunicationis poenam incurrant; quod quidem decretum ſingulis annis a parochis bis populo notum fat.

Decretum XVII.

De feſtorum dierum obſervatione.

Feſtorum dierum obſervationem, a ſacc. concc. & nuper a beatiſſ. papa publicatis de cauſis ac fub diverſis pœnis commendatam epiſcopus quilibet omnino reſtituendam inviolabiliter curet, quo Deo optime mer. a quo cuncta ſuſcepimus, & ſanctis ejus qui

ANNO CHRISTE 1577.

pro nobis intercedant, ab omni opere servili abstinendo debitus honos & cultus impendatur.

Decretum XVIII.

De sacramento matrimonii.

Quanta cura adhibenda sit ad matrimonia in facie ecclesiæ contrahenda ex eo colligere possumus, quod sac. conc. Tridentinum quoad potuit clandestina matrimonia prohibuit, & irritavit. Ea propter eiusdem sac. concilii Tridentini decretis inhærendo, mandat hæc provincialis synodus omnibus & singulis utriusque sexus Christifidelibus sub excommunicationis pœna, ne antequam matrimonium, saltem per verba de præsenti, contrahatur ad domum sponsi vel sponsæ eorum aliquis accedat, vel invicem osculum, ac rem habeat.

Decretum XIX.

De parochis.

Parochiales ecclesiæ, quæ in plerisque dioecesibus & locis tantum distant a parochianorum habitatione, ut non sine maximo incommodo ad eas patent accessus, nec sine periculo *sacramentorum administrent*, intra habitationum loca reducantur, & aliqua ibi extruatur cappella, in qua sacramentum custodiri, & missa audiri commode possit, cujus rei arbiter sit ordinarius.

Decretum XX.

De decimis.

Ait apostolus: *non alligabis os bovi trituranti*. Cum igitur qui alteri detervunt, de decimis, quæ propterea jure divino debentur, vivere debeant, statuit hæc provincialis synodus ab ordinariis remedium aliquod adhibendum esse, quo abusus pessimi in eis persolvendis nuper Parochianorum malitia invecti, penitus extirpentur.

Decretum XI.

De medicis.

Medici non accedant ad infirmum post tertiam diem, dummodo morbi gravitas non indigeat majori celeritate, nisi certa ab ipso infirmo peccatorum confessione, & si secus fecerint sint ipso jure excommunicati.

Omnia & singula, quæ in hac sacra synodo decreta atque sunt, qua debemus obedientia ac reverentia auctoritati & judicio sanctæ romanæ ecclesiæ omnium ecclesiarum matris & magistræ semper emendanda attque corrigenda subiicimus.

Quæ decreta supradicta in præsenti secunda sessione post Missarum solemnia fuerunt alta & intelligenti voce lecta & publicata in dicta ecclesia per R. D. episcopum Caietinum. Quibus dictis & publicatis fuit dictum dictis illustrissimis & reverendissimis dominis archiepiscopis & coepiscopis ibidem præsentibus. Placet ne vobis Rev. Patres ita scripta approbare & confirmare & sessionem hanc secundam & ultimam finire & concludere, hulcque synodo ad laudem, gloriam, & honorem Dei finem imponere, & illa subscribere? Resp. Placet. Tunc illustrissimus & reverend. D. archiepiscopus, quæ omnibus placuit, dixit gratias agamus. Deo omnipotenti. Et facta solemni benedictione recesserunt in pace, facta prius subscripsis acclamationibus.

Ego Cæsar archiepiscopus Capuæ de consilio fratrum ita fatuo.

Ego Aga episcopus Casertanus consulens, & consentiens subscripsi.

Ego Joannes Baptista Episc. Æsernie consulens & consentiens subscripsi.

Ego Octavius episc. Caivensis consulens & consentiens subscripsi.

Ego Horatius episc. Venefranus consentiens & consulens subscripsi.

Ego Joannes Paulus episcopus Theanensis consulens & consentiens subscripsi.

Ego Lelius Sessa procurator reverendissimi episcopi Suessani eo nomine decretis prædictis consensum præstiti, & me subscripsi.

Ego Joannes Dominicus Cicodellus procurator R. episcopi Calvensis eo nomine decretis prædictis consensum præstiti, & me subscripsi.

ANNO CHRISTE 1579.

CONSTITUTIONES ET DECRETA CONDITA *IN PROVINCIALI SYNODO* CONSENTINA *SUB REVERENDISSIMO DOMINO* FANTINO PETRIGNANO, *Dei, apostolica sedis gratia archiepiscopo Consentia, anno Domini 1579.*

SESSIO PRIMA

Celebrata die decima mensis Maii.

Ex edito Romæ an. 1580.

NOs Fantinus Petrignanus, Dei, & apostolicæ sedis gratia archiepiscopus Consentinus, ac reverendissimorum coepiscoporum consilio, & assensu in provinciali synodo nostra Consentiæ legitime congregata, hæc, quæ sequuntur, decernimus, & ordinamus.

De fidei ortodoxæ professione.

Inter omnes pastoralis officii sollicitudines, præcipua, quæ ad Catholicæ fidei integritatem pertinet, versari debet, ut quæ tot ejus spiritualis ædificii fundamentum est, inviolata permaneat, & omnes in ejus duritatem immobiles persistant. Quare ab ejusdem fidei negotio, veluti omnium principalissimo exordiendum duximus, ac eidem fidem juxta formulam a Sal. recolit. Pio papa quarto traditam unanimiter professentes, quam hic infertus subliciendam esse visum fuit.

Formula ortodoxæ fidei professionis.

Ego N. firma fide credo, & confiteor, omnia & singula, quæ continentur in symbolo fidei, quo sancta romana ecclesia utitur, videlicet: Credo in unum Deum Patrem Omnipotentem, factorem Cæli, & Terræ, visibilium omnium, & invisibilium; & in unum Dominum Jesum Christum filium Dei Unigenitum. Et ex patre natum ante omnia sæcula. Deum de Deo, lumen de lumine, Deum verum de Deo vero. Genitum non factum, consubstantialem Patri, per quem omnia facta sunt. Qui propter nos homines, & propter nostram salutem descendit de Cælis, & incarnatus est de Spiritu Sancto, ex Maria Virgine, & homo factus est. Crucifixus etiam pro nobis, sub Pontio Pilato passus, & sepultus est. Et resurexit tertia die secundum scripturas. Et ascendit in Cœlum, sedet ad dexteram Patris, & iterum venturus est cum gloria judicare vivos, & mortuos; cujus regni non erit finis; & in Spiritum sanctum Dominum, & vivificantem: qui ex Patre Filioque procedit. Qui cum Patre, & Filio simul adoratur, & conglorificatur, qui locutus est per prophetas. Et unam sanctam catholicam, & apostolicam. Confiteor unum baptisma, in remissionem peccatorum. Et expecto resurrectionem mortuorum, & vitam venturi sæculi. Amen. Apostolicas, & ecclesiasticas traditiones, reliquasque ejusdem ecclesiæ observationes, & constitutiones firmissime admitto, & amplector. Item Sacram Scripturam juxta consensum, quem tenuit, & tenet sancta mater ecclesia, cujus est judicare de vero sensu, & interpretatione Sacrarum Scripturarum admitto, nec eam unquam, nisi juxta unanimem consensum Patrum accipiam, & interpretabor. Profiteor quoque septem esse vere, & proprie sacramenta novæ legis a Jesu Christo Domino nostro salutis, & ad salutem humani generis (licet non omnia singulis necessaria) videlicet; baptismum confirmationem, eucharistiam, pœnitentiam, extremam unctionem, ordinem, & matrimonium: illaque gratiam conferre; & ex his baptismum, confirmationem, & ordinem, sine sacrilegio reiterari non posse. Receptos quoque, & approbatos ecclesiæ catholicæ ritus in supradictorum omnium Sacramentorum solemni administratione recipio, & admitto. Omnia & singula de peccato originali, & justificatio neque in sacrosancta Tridentina synodo definita, & declarata fateare amplectior, & recipio. Profiteor pariter in missa offerri Deo verum, proprium, & propitiatorium Sacrificium pro vivis, et defunctis; atque in Sanctissimo Eucharistiæ Sacramento esse vere, realiter, & substantialiter corpus, & sanguinem, una cum anima, et divinitate D.N. Jesu Christi, fierique conversionem totius substantiæ panis in corpus, & totius substantiæ vini in sanguinem, quam conversionem Catholica ecclesia transubstantiationem appellat. Fateor etiam sub altera tantum specie totum atque integrum Christum verumque Sacramentum sumi. Constanter teneo Purgatorium esse, animasque ibi detentas fidelium suffragiis juvari; similiterque, & sanctos una cum Christo regnantes, venerandos, atque invocandos effectosque orationes Deo pro nobis offerre, atque eorum reliquias esse venerandas. Firmissime affe-

ANNO CHRISTI 1579.

affero in ignes Christi ac Deiparæ semper Virginis, nec non aliorum sanctorum habitandas, & retinendas effe, ac eis debitum honorem, & venerationem impartiendam. Indulgentiarum etiam potestatem a Christo in ecclesia relictam fuisse, illarumque usum Christiano populo maxime salutarem esse, affirmo. Sanctam apostolicam catholicam, Romanamque ecclesiam omnium ecclesiarum matrem, & magistram agnosco, Romanoque pontifici beati Petri apostolorum principis successori ac Jesu Christi vicario veram obedientiam spondeo, ac juro. Cætera item omnia a sacris canonibus, & œcumenicis conciliis, ac præcipue a sacrosancta Tridentina synodo tradita, definita, & declarata indubitanter recipio, atque profiteor, simulque contraria omnia, ac hæreses quascunque ab ecclesia damnatas, rejectas, anathematizatas, ego pariter damno, rejicio, & anathematizo. Hanc veram, catholicam fidem, extra quam nemo salvus esse potest, quam in præsenti gemens profiteor, & veraciter teneo, eandem integram, & inviolatam usque ad extremum vitæ spiritum constantissime (Deo adjuvante) retinere, & confiteri, me Deo subditis, vel illis, quorum cura ad me in munere meo spectabit, teneri, doceri, & prædicari, quantum in me erit, curaturum; & ea omnia, quæ a me, ac juxta, & me Deus adjuvet, & hæc sancta Dei Evangelia.

Eandem fidei professionem facere teneantur etiam omnes præviis de hæreticis quibuscunque cujusvis animarum hujusmodi latæ duos menses a die adeptæ possessionis in manibus ipsius episcopi, vel eo impedito, archi-presbyteri cujus oratorio feu officiali, seque in Romana ecclesiæ permansuros obedientia spondeant ac jurent. Provisi autem de canonicatibus, & dignitatibus in ecclesiis cathedralibus, non solum coram episcopo, seu ejus officiali, sed etiam in capitulo idem facere teneantur. Alioqui dicti omnes provisi, ut supra, fructus non faciant suos, nec illis possessio suffragetur.

Idem quoque servent, qui impositorum ad doctorales, vel magistrales gradus promovebuntur in ipso promotionis actu; qui vero hactenus promoti sunt, & fidei professionem facere, prout teneebatur ex Bulla Pii IV. omiserunt, parem in eadem bulla contentas incurrisse declarentur. Quæ bulla observetur etiam in omnibus publice, vel privatim, theologiam, canonicam, vel civilem facultatem, medicinam, philosophiam, grammaticam, vel alias liberales artes profitentibus, & professoribus sub pœnis ibidem contentis.

Professio vero fidei juxta præscriptam formam semper fieri debeat; & in ea facienda præcipue observetur, ut publice, & palam ab omnibus, adhibitis testibus, fiat, & coram notario, qui eam in publicum instrumentum redigat, & in peculiarem librum ad eum tantum usum compa-ratum, una cum professionis subscriptione referat: liber autem in archivio episcopali erit diligenter ad perpetuam rei memoriam ulservandus.

A

De libris exhibendis.

Cum hæreticorum libros ad fidelium mentes inficiendas plurimum nocere comperum fit, properem episcopi regulas Indicis de libris quarti editas, ab omnibus fervari hortamur, maximeque theologis legum doctoribus, medicis, iudi magistris, aliisque libros habentibus, ut librorum suorum notulam pariter ab iis subscriptam infra tempus duorumdem Idelier edant; præcipimusque etiam omnibus, qui in eorum oppidis, & locis libros eam impressis, quam manuscriptos interdum asservant, & alii prius recognoti, & approbati fuerint, nec retinere, aliove legendos tradere, aut modo aliquo alienare, aut commodare audeant sub pœnis jure a Tridentis præscriptum per ipsos incurrendis. Hæredes quoque, vel executores ultimarum voluntatum, indicem librorum a defuncti relictorum intra mensem post obitum ordinariis fuis exhibere teneantur, & debent, nec ipsis uti, aut illos, nisi eorum indicem attulerint, vendere, vel aliunde ullatenus alienare, aliquam excusationem prætendere poterunt, quominus in censuras, & pœnas apostolicis constitutionibus decretas incurrisse censeantur.

B

C

De sacrificio Missæ.

Quoniam in divino hoc sacrificio quod in missa peragitur, idem ille Christus continetur, & incruente immolatur, qui in ara crucis semel seipsum cruente obtulit; ideo ut singulari religione ac pietate, & a sacerdotibus celebretur, & a populo capiatur justa illa Tridentini decreta præscriptum, diligenter episcopi infrascripta servanda, & cavenda curabunt, & in primis.

Omnes sacerdotes etiam regulares, qui romano missale utuntur, in omnibus particularibus, ac ritibus in formula missalis præscripta adungantur conveniant, nihil addendo, aut mutando ex his, quæ in cujusque dici missa continentur, vel etiam in ipsius missæ ordinario.

Debitisque horis celebretur, nec ante auroram, nec post meridiem nisi ex legitima causa a jure permissa; neque bis in die, nec extra ecclesiam, vel oratoria, nec privatis in ædibus, aut alio in loco, præterquam in ecclesiis, aut oratoriis divino cultui tantum destinatis, ac ab episcopo designatis, & visitatis, & qui contrafecerit, missæ Vesperitio tempore celebrando contra bullam Pii V. pœnis in eadem bulla contentis puniatur; in casteris vero a ministerio altaris per biennium suspensum esse intelligatur, & gravi etiam ab episcopo animadversione afficiatur.

Nullus præterea publice, & notorie criminosus, ac presbyter aliene diœcesis sine commendatitiis litteris fui episcopi ab ullo episcopo ad divina celebranda, & facramenta administranda admittatur.

Ordinatique invigilent, ac bene peritis etiam,

ANNO CHRISTI 1579.

A

B

C

ANNO CHRISTI 1579.

clare, quenam dimissoriæ sint approbandæ, vel reliciendæ, cum exemplo confiet innumerabiles fraudes hac in re committi confueviffe.

Sacerdotes celebraturi miffam, prius private perlegant & percurrant, fuiffue adnotent fignis, priusquam ad altare accedant; ad quod poftquam acceflerint, ea qua decet reverentia a principio ufque ad finem facra myfteria peragant, clare & diftincte legant lectiones, epiftolas, & evangelia, & fpecialiter fecreta, ad hoc ut omnia inter celebrandum recte, & compofite, nec minus celeriter, quam decet, nec minus tarde peragantur.

Ad quæ omnia, ut facilius inviteatur, omnibus miffam, antequam ad altare accedant, ut premittitur legentibus, & cum pramiffa reverentia celebrantibus, hæc fingulos quadragintea dierum indulgentiam concedit.

Et ut puriores ad rem divinam accedant, omnes miffam celebraturi prius fe colligant, & oranies in tanti myfterii cognitione mentem defigant; & dum facras veftes induunt, plafmos, & collectas lectent; horumque ut ftoguli fuiem hebdomadis, peccata fua devote confiteantur, quod & fimplus unufquifque facere debet, cum fepties in die cadat juftus, & quotiescunque fe in peccata mortali conftitutum fenferit, non celebret non habita copia confefforis, & nifi forte cauia urgens, vel neceffitas immineat, quæ nifi gravi cum fcandalo nequeat præteriri; & tunc adit contritio, & propofitum confitendi juxta facri concilii præfcr. &c. tum.

Et quia per externi candoris fpecies, interior facerdotum mundities denotatur; ideo ut omnes ejufmodi fuperpellices, amictibus albis, cingulis, manipulis, ftolis, planeris, dalmaticis feu tunicellis, pluvialibus, & paramentis candidis, & mundis, & integris, non autem laceratis utantur, epifcopi curent.

Nemo, uti id fieri poterit commode, celebret cum veite rubra, propter cujusvis Dacontra, ac ritibus in formula miffalis præfcripta adungatam conveniant, nihil addendo, aut mutando ex his, quæ in cujusque diei miffa continentur, vel etiam in ipfius miffæ ordinario.

Debitifque horis celebretur, nec ante auroram, nec poft meridiem nifi ex legitima cauia a jure permiffa; neque bis in die, nec extra ecclefiam, vel oratoria, nec privatis in ædibus, aut alio in loco, præterquam in ecclefiis, aut oratoriis divino cultui tantum deftinatis, ac ab epifcopo defignatis, & vifitatis; & qui contrafecerit, miffas Vefpertino tempore celebrando contra bullam Pii V. pœnis in eadem bulla contentis puniatur; in cæteris vero a miniiterio altaris per biennium fuipenfum effe intelligatur, & gravi etiam ab epifcopo animadverfione afficiatur.

Nullus præterea publice, & notorie criminofus, ac presbyter aliene diœcefis fine commendatitiis litteris fui epifcopi ab ullo epifcopo ad divina celebranda, & facramenta adminiftranda admittatur.

Ordinatique invigilent, ac bene peritos epifcopi puniatur.

Tollant epifcopi authoritate Tridentine fynodi fumptuofa convivia, ludos, choreas, ac quod ad meretrices pertinet, quotvis generis mercedum conditiones, pacta, acceptationes munerum, & quicquid in novis miffis, & canon, quæ publice oblationes dicantur, ita quod petitus præmiforum omnium tollatur abufus.

Inhibeant etiam ad novæ miffæ celebrationem adhibitatur, nihil penitus fuiffe in ea, quod epifcopus deliberaverit, examinatus, utrum ut extraffus in ceremonias neceffarias, novetisque alia, que in altari celebrantes requirantur. Qui autem in his deliquerit, per fex menfes ipfo jure ab altaris miniferio fit fufpenfus, & arbitrio epifcopi puniatur.

Prohibeantque epifcopi, ne pauperes mendicantes, feu elemofynas petentes per ecclefiam tempore miffarum, prædicationum, aliorumque divinorum officiorum eant, fed ad valvas eccleliarum ftare faciant fub pœnis, quas in candelliam dominæ noftri Pii V. bulla continentur.

Religiosi quoque cujuscunque ordinis, ftatus, & dignitatis exiftant, fub excommunicationis pœna non audeant & præfumant celebrare in aliquo loco extra eorum ecclefias, & monaiteria reftore contradicente.

Et quia contigit fæpe in quibuldam ecclefiis, vel tam magnum miffarum celebrationum numerum, ut defectibus celebrantium impoffibile eft, ut illis pro fingulis diebus a teftatoribus præfcriptis nequeant fatisfieri, vel elemofynam hujufmodi pro illis celebrandis adeo tenuem effe, ut non facile inveniatur, qui velit huic fe muneri fubjicere: epifcopi ne per teftatorum voluntates, & eorum conficientias ; ad quæ prædicta fpectant, onerandi occafio detur; ideo ad hoc ut reftrida ad plus ufui pietatis, & utilitati populi poffint, ftatuit provinciale concilium, quod pro qualibet miffa celebranda in hebdomada faltem pro eleemofyna præbitur capellanis, qui celebrans annuos ducatos quatuor habent, & impoiterum capellæ adficiendæ nonnifi cum dotes fecundum ftatum parochiæ erigantur, exiftente vero ad eandem taxam reducantur. Ubi vero ob magnam piffarum numerum dotes hujus valuæ aflignari non poterit, epifcopi eorum arbitrio, & cum maturitate miffas ipfas ad congruentem numerum reducant; ita tamen, ut eorum femper defunctorum commemoratio fiat, qui pro fuarum animarum falute legata ea ad pios ufus reliquerunt.

Nere Cruftibaldes a propriarum parochialium cultu, & a divinis audiendis a Epropria parocho, a quo chriftiane fidei erudimenta, falutaria monita, feftorum dierum, & circa contrahendas nuptias denunciationes exaudiant, in poiterum avertantur; ftatutmus, ut nullus presbyter, beneficiatus vel capellanus cujuscumque capellæ dominicis aliifque feftivis diebus in oratoriis fodalitatum fecularium, quos confraternitates appellant, aliifve eccleiis, cappellis aut oratoriis fecularibus, quæ parœ-

parochialis ecclesiæ finibus contineatur, missas, & alia divina officia hora nimis præpropera celebrare, atque ad ea audiendo populum convocare audeat; idemque a ruralibus presbyteris, & capellanis aliquarum ecclesiarum parochialium, & capellarum observandum esse decernimus.

ANNO CHRISTI 1579.

De reliquiis, & veneratione sanctorum.

Reliquæ sanctorum in honestissimis locis, ac in decentissimis vasculis in ecclesiis asserventur, & sola pietatis non quæstus gratia luminaribus accensis populo ostendantur ita passim fine episcopi licentia a vasculis extrahantur, ad infirmos nullo pacto deferantur. Qui semel aliter fecerint per episcopi ipsius pro modo culpæ poena afficiantur.

De festorum divinorum observatione.

Cum dierum festorum observatio ad Dei cultum maxime pertineat, & in lege divina præcipiatur; ideo episcopi diligenter curent, ut dies Dominici, & alii ab ecclesia recepti, vel loci consuetudine, præcipue vero in honorem Dei, beatæ Virginis, & sanctorum feriati cum omni veneratione observentur per civitatem, & dioeceses juxta D.N. Pii V. bullam, & sacros canones.

Et omnes Christifideles in præfatis diebus ecclesias frequenter, divinis officiis devote intendant; a quibuscumque operibus illicitis, negotiisque agitatoribus, emporiis, nundinis, aliis mercatoriis conventibus exercendis, quocumque nomine nuncupentur, abstineant, & maxime nullo, qui in hoc fuerit delinquant.

Conventiones etiam, quas consilia seu parlamenta vocant, si necessitas urgeat post vesperarum, dummodo non in ecclesiis, & cæmeteriis, fieri permittant.

Ebrietas, & poculenta vetundari prohibeant, dummodo id fiat post missarum finem.

Qui vero festis diebus illicitum opus aliquod facientes deprehensi fuerint, præter divinam ultionem, aliis pœnas ex quibus bullæ dispositione infidias, graviter quoque arbitrio episcopi pro modo culpæ puniantur.

Et ut festivi dies feriatim in hac provincia observentur infrascriptum calendarium describi vultum fuit. Januarius r. Circumcisio D. nostri Jesu Christi; 6. Epiphania Domini. Februarius 2. Purificatio B. Virginis; 24. Matthiæ Apostoli; Martius 7. Thomæ de Aquino; 25. Annunciatio B. Marie Virginis. Aprilis 2. Francisci de Paula; 25. Marci evangelistæ; Maius 1. Philippi, & Jacobi apostolorum 3. inventio S. Crucis; Junius 24. nativitatis S. Jo. Baptistæ; 29. Petri & Paulapostolorum; Julius 25. Jacobi majoris; Augustus 10. Laurentii martyris; 15. Assumptio B. Mariæ virginis; 25. Bartholomæi apostoli; September nativitas B. Mariæ Virginis; 21. Matthæi apostoli, & evangelistæ; 29. dedicatio basilicæ S. Michaelis Archangeli; October 28. Simonis, & Judæ apostolorum; November 1. Omnium sanctorum; 11. Martini episcopi, & confessoris; 30. Andreæ apostoli. December 8. Conceptio B. Mariæ Virginis; 21. Thomæ apostoli; 25. Nativitatis D. nostri Jesu Christi; 26. Stephani protomartyris; Joannis apostoli, & evangelistæ.

ANNO CHRISTI 1579.

Festa Mobilia.

Omnes Dominicæ tolius anni Feria in Cœna Domini per horas missarum. In pascha Resurectionis D. Nostri Jesu Christi cum duobus diebus sequentibus. Ascensio D.N. Jesu Christi. Pentecostes cum duobus diebus sequentibus. Festum Sanctissimi Corporis Christi.

Præterea dies festos patronorum, ecclesiarum cathedralium, & aliios, qui peculiari quadam devotione, & laudabili consuetudine non nullis in locis hujus provinciæ observari consueverunt, sanctificandos, ac fideliter observandos episcopi curent.

De sacris imaginibus.

Quod autem ad sacrorum imaginum cultum, & venerationem attinet, eam reverentiam, & honorem illis episcopi impendi curent, quam sacrosancta Tridentina synodus statuit, itaque sæpius populum edoceri studeant. Atque ut debitus cultus, honorque diebus imaginibus exhibeatur, prohibuit, ne signum tam salutiferæ crucis, quam Beatissimæ Virginis, & omnium sanctorum, aut in immundis, & contemptibilibus locis, sive parietibus posthac collocetur, & collocatum (si quid forte inhonestæ deformitatis reperiretur) deleatur. Inobedientes vero pœnas ab episcopis statuendas luant.

De Indulgentiis.

Cum Indulgentiæ a summo Pontifice concessæ publicandæ erunt, doceant parochi, & apud ecclesiam esse earum concedendarum potestatem a Christo illi collatam, & illarum usum piurimi faciendum, cum. Christifidelibus fructuosissime sint ad animarum salutem. Episcopi diligenter curent ut quæ absurditatis, aut superstitionem, aut abusionem quomodocumque provenerunt, & eas singillatim admonentes, in proximis synodo diocesana; & vero fuerint abusus graviores, in provinciali referant, ut communi consilio ad Romanum summum Pontificem deferatur, quo auctore quidquid expediens constituatur.

Pius Quintus fel. recor. Pont. Max. quæcumque indulgentias etiam perpetuas, quæ qui consequi voluissent manus conferre deberent adjutrices, quasi a quæstu dudas penitus abrogavit, quod nominem ignorare, quam valde ac necessarium eft; nec ab inferiori publicari posse absque episcopi licentia.

De prædicatione Verbi Dei.

Inter cetera quæ ad salutem populi Christiani spectant, pabulum verbi Dei germaxime

ANNO CHRISTI 1579.

me sibi nosciteur esse necessarium, quia sicut corpus materiali, sic anima spirituali cibo nutetiur, eo quod non in solo pane vivit homo, sed in omni verbo, quod procedit ex ore Dei; unde episcopi ex Sacrolandi concilii Tridentini decreto, & per vifcera Jesu Christi horantur, cum hoc præcipuum munus sit eorum, ut in hanc curam toto animo incumbant, atque ipsi ores tuas verbi divini prædicatione pascere non prætermittant; & si legitime impediti fuerint, vires idoneos potentes in opere, & sermone affumant ad hujusmodi prædicationis officium falubriter exequendum.

Idem etiam fieri curent in aliis ecclesiis per parochos omnibus dominicis, & solemnibus diebus festis, tempore autem jejuniorum Quadragesimæ, & Adventus Domini quotidie, vel saltem iis diebus, quibus episcopi ipsi expedire judicaverint.

Parochis impeditis, per alios impensis eorum qui eas præstare vel tenentur, vel folent deputandos, in civitate, aut quacumque parte dioecesis prædicandi munus exerceri episcopi curent.

Sollicite etiam provideant episcopi in parochialibus, etiamsi quovis modo exempti dicerentur, aut alicui monasterio etiam extra dioecesis locum annexæ, vel unitæ, modo reliqua in dioecesi sint, ut diebus saltem Dominicis, & festis solemnibus populus sacrolibi doctrinæ pabulo pascatur, quod si parochi, etiamsi ab episcopi jurisdictione se exemptos esse prætenderent, ab episcopo nomini etiam meninm sparto muneri suo defuerint, per censuras ecclesiasticas, seu alia ad ipsius arbitrium episcopi cogantur; ita ut etiam, si ei ite expedire visum fuerit, ex beneficiorum fructibus alteri, qui ibi præficet, honesta pencs perfolvatur, donec principalis ipse reliquiones officium suum impleat.

Si quis præditta adimplere contempserit, sciat se districte subjacere ulcioni.

Et quoniam, inimici humanum fator, semper conantur (auctore Diabolo, quod inagrum dominicum per se diresse non potest, D id nonnumquam per suos, quos possidet, capitalitis igne succendere, ac penitus omnia efficere conatur, ideleco episcopi sumopere advertant, cujus vitæ sint his, per quos verbum Dei seminatur in populo, ne plantæ fingentes, destruant.

Monentque episcopi quoscumque, qui hoc officio prædicandi fungantur, & per vifcera Jesu Christi rogent, ut ipsius Evangelium sincere populo prædicent ac annuncient; imitentur etiam vestigia viris apostolicis præscripta. *Prædicate Evangelium... omni creaturæ:* & iterum: *Docete omnes gentes servare quæcumque mandavi vobis.*

Utantur interpretationibus sanctorum ecE clesiæ approbatorum doctorum, prout etiam in concilio Lateranensi constitutum est.

Cessent in sanctis concionibus profanarum legum minime necessariarum citationes, poetarum auctoritates supervacuæ, fabellium quæritiones, & pleraque futilium allegationes, ac hæreticorum opiniones, & argumenta, nisi id urgens necessitas postulet, & id quanto minus fieri potest nomina-

tim recenseant, sed omnino refellant, nemores semper oportere eos, qui docent, & instruunt animas rudes esse tales, ut pro ingenio discentium semetipsos possint aptare, & verbi ordinem pro audientis capacitate dirigere.

Instruant populum ad observationem præceptorum Dei, ut idem inconcusse teneant, atque omnibus mandatis Dei, & ecclesiæ parcant.

Decreta concilii Tridentini, præsertim quæ ad mores, & christianam disciplinam, restituendam pertinent, & has constitutiones populo fudiolius inculcent.

Parentes admoneantes ad hæc educandos liberos fuos adhue in tenera ætate constitutos, cum ea ætas exteriarum artium fundamentum sit, & principium.

In aliquem incidit, vel exercere non lovehantur, sed generatim vitia redarguant; prælatos, & magistratus pie, & reverenter admoneant, subditos ad eorum obedientiam excitent.

Non erubescant Christum Crucifixum christianis prædicare, cujus amorem floutant faxeis hominum cordibus infigere.

Sine in verbo discreti, & calli, quia eloquia Domini, eloquia calla.

Remonstrent in prædicationes præditti ab episcopis, & curatis omnibus quid magis, vel minus pro loci, & popularium peccatorum qualitate sit audientibus enunciandum.

Studeantque ea, quæ docent charitate abunF dare cum civitatis, & dioecesis tollere, & in his fidant, ut fit: *Sermo pro opportunc, & importune* insistentes quoticie populum ad amorem Dei trahant, vitia detestentur, ad virtutum studium excitent, allicientes.

Habeant præ oculis honorem Dei, & animarum falutem, nihil ad gloriam, & oftentationem facientes.

Non quæstui intenti, nec quæ sua, sed quæ Jesu Christi sunt quærentes, ut sic juxta veritatem dent cibum in tempore, & alimoniam famelicis.

Supradicta omnia, quæ concionatores observare tenentur, episcopi non solum concionatoribus ipsis imponere; sed in ipsentis eisdem de prædicando in eorum dioecesi concedendis interant.

Regulares quicumque ordinis meminerint se, nisi a fais superioribus de vita, moribus, & scientia examinati, & approbati fuerint, ac de eorum licentia, etiam in ecclesiis eorum ordinum prædicare non posse, cum qua licentia perfonafitee fe eam episcopis præstentare, & ab eis benedictionem petere teneatur, antequam prædicare incipiant a quibus contradictoribus etiam in prædictis suorum ordinum ecclesiis E prædicare non præsumant.

Regularibus vero extra claustra, & obedientiam religionum suarum viventibus præcipue dicatio interdicatur, etiam quorumlibet privilegiorum præterea.

Et quia sæpe oriri solet contentio in eligendo prædicatore; ideo ad tollenda scandala, hæc synodus inhibet ne seculi potestates, magistratus, aut universitas aliqua ellis pado se se ingerant in prædicatore deligendo,

Anno Christi 1579.

do, cum totum hoc munus ad episcopos, & ecclesiarum rectores ex sacrorum canonum dispositione pertineat, qui in re si difficultas aliqua subsistere videatur, ad Archiepiscopum deferatur, qui modis omnibus ecclesiarum immunitatē consulat, sicut magis conducere judicaverit.

Statuit etiam hæc synodus, ut transacto quadragesimali tempore, & aliis temporibus, prædicatores omnes, qui in civitate, & diœcesi vice episcoporum, aut curatorum laborraverint, quasi villicationis suæ rationem reddituri, se conspectui episcopi aut vicarii præsentent, relaturi quomodo tam secularium, quam regularium vita & mores se habeant, si quid sit, cui pro Dei honore, & subditarum animarum salute consulendum sit. Quod si quis in se præsentandos (sua culpa cessante causa) contumax fuerit, episcopi de cætero ad prædicandum non admittant eundem.

Ab hibernis apocryphis, & miraculorum non approbatorum recitatione penitus abstineant.

De Conceptione beatæ, & gloriosæ semper Virginis in populatibus concionibus propriam sententiam afferendo, & contrarium refellendo, aut impugnando disputare non audeant, sed fluitans fama recond. Pii papæ Quinti super hoc edicto inviolabiliter observent.

Passionem Domini nostri Jesu Christi lacescentes die, nisi locorum ordinariis aliter expedire videbitur, docte, pie, & graviter exponant, nihilque in ea, quod a Christiana disciplina, & a tanti mysterii dignitate alienum sit, etiam ad lucrum concionandas, dicetur deinceps, aut modo aliquo fiat.

Studebunt episcopi, ut cum ipsi prædicare non poterunt, prædicationibus semper affsint, atque clerici omnes cujuscunque dignitatis fuerint in eis interfint, providentes, & faciles Dominos, magistratus, & Officiales omnes si in concionibus adsint, fæpe commoneant, ut eorum exemplo populus ad audiendum verbum Dei reddatur alacrior.

De prabenda Theologali, & lectione sacræ Scripturæ in monasteriis.

Sacrarum scripturarum lectioni incumbendum esse, in eaque adhibe vertendum tum Apostoli ad Timotheum, tum sanctorum Patrum, & conciliorum admonitione docemur, novissime etiam generalis Tridentini concilii decreto jubemur, quare & in cathedralibus, aut aliis in collegiatis ecclesiis insignibus præbenda, seu stipendium sacræ Theologiæ doctori, & interpreti adhuc assignatum, aut deputatum non extitit, ne tam utile, tam que necessarium munus omittatur, statuimus, ut ab episcopis primo quoque tempore juxta prædicti generalis concilii præceptum statuatur, vel ex præbenda quomodocunque, præterquam ex cauta resignationis, proxime vacatura, cui alioqui onus incompatibile non sit adnexum, & quarenus in ipsis ecclesiis nulla, vel non sufficiens præbenda foret; metropolitanus, vel episcopus ipse,

Anno Christi 1579.

per assignationem fructuum alicujus simplicis beneficii, ejusdem tamendebitis supportatis oneribus, vel per contributionem beneficiatorum sive civitatis, & diœcesis, vel alias prout commodius fieri poterit, de capituli consilio, ita provideat, ut ipsa sacræ Scripturæ lectio habeatur.

Admonentur insuper omnium monachorum superiores, ut in conventibus ipsorum, ubi sacræ scripturæ lectio commode haberi poterit, illam a capitulis generalibus, vel provincialibus diginioribus magistris secundum prædicti decreti ordinationem assignandam curent. Quod si facere neglexerint, episcopi omnes, ut Apostolicæ sedis delegati, eos ad id opportunis remediis compellant.

Si vero, qui lectioni hujusmodi deputatus fuerit, tam public, quam privatim, non admittatur, nisi prius de vita, moribus, & scientia facerit examinatus, & per fidei professionem admissus, juxta fæpe memoratas litteras fel. rec. Pii Papæ Quarti.

Is etiam, qui deputatus & admissus fuerit, statutis diebus, & horis in loco per episcopum designato sacræ scripturæ libros, atque alios pro cafsum poenitentialium, cognitione a curatis, & sacerdotibus habenda interpretabitur.

Curent episcopi, ut in hac lectione clerici omnes ad eam lectionem idonei cujuscunque gradus interfint, atque proficiant, singulos hortentur, & fæpius admoneant, ac demum cogant.

De sacris verbis non abutendis.

Prohibeant episcopi, ut ab idiotis præcipue, & litterarum ignavis de his, quæ ad fidem pertinent, non publice, nec privatim disputetur, & non solum in eos, si pertinaces fuerint, fed etiam in omnes fasci scripturæ verbis, vel sententiis ad lasciviæ dicta, detractiones, superstitiones, incantationes, libellos famosos, alioque profanos, & illicitos usus abutentes severissime Daniimadvertant, quod etiam fieri volumus in omnes, qui restibus clericorum, tam fæcularium, quam regularium, vel eorum similibus in profanis repræsentationibus abutentur, eademque personas ecclesiasticas habitu, aut verbis deriserint.

De sacris actionibus, non repræsentandis.

Pia fidelium confuetudo repræsentandi venerandam dominimi nostri passionem, & gloriosa martyrum certamina, ac hominum malitia deducta est, ut ex hujusmodi repræsentationibus obtebtari, ad risum fapiri, & scandalum excitari portus, quam ad pietatem, & lacrymas accendi, & commoveri, soleant affantes; propterea prohibemus, ne deinceps in facro nec in profano loco, publice, vel privatim agantur ac repræsententur, absque præcipua ordinariorum licentia, qui, quod pietati, aut religioni congruere judicabunt, hac in re pro eorum prudentia statuent.

Anno Christi 1579.

De

Anno Christi 1579.

De' processionibus.

Processiones eo tempore fiant, eo ordine, ac religione qua decet, ad quas accedere omnino teneantur, non solum regulares, & exempti, fed etiam confraternitates laicorum secundum confuetudinem loci, aut secundum quod fuerint ab episcopo approbati, vocati.

In quibus omnibus processionibus, & præsertim in festo Ss. Corporis Christi in locis per quæ incedetur folenni, & ornatu, apparatus, & decor appareant, qui præsentiæ, & ampeltui Salvatoris Domini nostri conveniens videantur. Fideles vero in associatione, reverentiam, pietatem, & religionem eam fervent, ut fructum tam pii operis & laboris a Domino consequi possint.

Laici a clericis, fœminæ a viris separatim profequantur.

Inter viam non inaniter fpectandi gratia fubsistatur. Actiones pro foribus ædium, aut in via non rappresententur, & ne quæ minus decentes fpectantia adhibeantur. Edendi, et bibendi confuetudinem in facris fupplicationibus, episcopi, & parochi omnino tollant.

Processiones, quæ in aliquibus locis in die refurrectionis a prandio fiunt, deferendo fanctum chrisma, tamquam ab ecclesia non institute rollantur.

SESSIO SECUNDA.

celebrata die xii. mensis maii 1579.

De sacramentis, & eorum administratione.

Parochi ad cælestem, & amplissimum facramentorum thesaurum dispensandum destinati, ut populus ad ea suscipienda majori cum reverentia, atque animi devotione accedat, eorum vim, ac naturam populis fuis verbis linguæ non desinant fæpifime explicare.

Studeant episcopi, ut in sacramentis administrandis unus ritus, ac confuetudines observentur, quæ fanctæ Romanæ ecclesiæ alicui matrici, & magistræ conformes sint, indubiis etiam, si opus erit, authorio poenitentiali, & quos oportet, ac distributio spectat, caveant ne quid accipiant pro illorum receptione, etiam fponte datum, fub poena fuspensionis, quamvique confuetudine etiam immemorabili non obstante.

Oleis fanctis fanctoque chrismate veteribus non utantur fub poenis a facris canonibus statutis.

Et ne propter irreverentiam sacramentorum ira De visitet in ministros, & ne ab eis, quæ ad falutem proposita sunt, tenebrarix manus extendi valeat ad aliqua horribilia, & nefaria exercenda, ideo olea fanctà, fanctumque chrisma, tanta reverentia, & diligentia custodiantur, ut cluves borum parochus tantum, dicat dictum est, retineas, & apud fe observet, neque alteri, nisi ex urgenti necessitate, committat, ne illis abu-

Anno Christi 1579.

tendi facilis occasio relinquatur; quod fi unAquam evenerit (quod absit) A & qui converterit, & qui contenderit ad alium usum, quam ad quem sunt institura gravissimus, & legitimis poenis ab episcopo infligendis castigiantur.

In administrandis sacramentis facerdotes femper fuperpellicenm, & stolam adhibeant, nec aliquid præ eo exigant a quoquam, fed illa gratis omnibus conferant. Curent autem ut mandi a mortali peccato illa administreat.

De Baptismo.

Baptismus nonnisi in ecclesia ac a facerdote folemni ritu miniftetur, nisi imminens urgens necessitas, ac vitæ periculum; tunc vero hoc munus omnibus promiscue permissum est, modo mulier si mater adsit, laici præsertibus clericis cedant, ac clerici sacerdotibus, & ecclesiæ forma; ac debita materia naturali aqua utantur, quamquam, obsletrices, quæ baptizare consueverunt, non sint improbandæ, si interdum præsente aliquo viro, qui harus sacramenti conficiendi nimine peritus sit, id exequantur.

Quæ omnia fæpe materna lingua, & parochi, & confessarii exacte populares docere debeant ne res tanti momenti aliqua infelitia, aut errore inanis efficiatur, tum etiam ut omnes intelligant, quo in honore tam necessarium sacramentum habendum sit.

Quia ex characteris eß, & natura ab ecclesia definitum est baptismi Sacramentum nulla ratione reiterandum esse; ideo ne reiteratio contingatur posthac, aut necessitatum, omittatur, præcipitur omnibus, qui baptizandi munere fungentur, ut cum delatus, fuerit infans ad ecclesiam baptizandus, deferentes interrogent, fuerit ne ille domi baptizatus, & si pro certo confirment non fuisse baptizatum, tunc demum forma ecclesiæ fimpliciter fine ulla verborum conditione dicatur. *Ego te baptizo &c.* Sin autem refuntur, aut certo fciatur, puerum baptismum privatim ministratum esse, fuscipiatur, & solemnia adhibeat tantum ritus, ac cæremonias baptismi, nec proferat ullo modo formam, nec infantem abluat. *Quod si ex circumstantiis, ego te baptizo in Nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Amen.* Sed fi res ita dubia fit, ut vere neutiquam ac de baptismate, tunc minister (præmissis ritibus, ac cæremoniis) conditionaliter hæc verba tantum proferat: *Si tu non es baptizatus, ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti Amen.*

Parentes, & bil quorum cura est, quam primum infantem ad fuscipiendum baptismum in ecclesia, vel cathechemena ex exceffimum deferendum curent, quo fi neglexerint excommunicationis poenam fubeant.

Nec parochi ad tenendum infantem aperiant in baptismo qui fidei rudimenta ignorant, & qui excommunicati fint, atque in fando illius anni Pafchate confessionem, & communionem omiserint, & ad examinam familiaritatis occasionem, regulares levare non patiantur. Si vero parochi culpa, vel negligentia fecus in præditis factum,

ANNO CHRISTI 1579.

fuerit, arbitrio ordinarii puniantur.

Curent episcopi, ut sacri baptismi fons fit non petra laterilia, sed de marmore; & si petra reperiretur, quæ tuta non sit, & si petra reperiretur, quæ tuta non sit, & aqua effluat, vas in eo æneum stannetum ponatur, quod ejusmem magnitudinis sit, ac petra ipsa, eamque dividum undique, & aqua tangat, eique conjunctim adhæreat, atque id donec petra aliqua alia tuta comparetur, quod erit curandum, ut quam primum fiat, & hos ipse in cathedralibus cancellis observatus, & in loco ecclesiarum omnibus conspicuo sit, si quid non impediverit.

Operimum, quod ciborium appellatur, habeat, & ita apcum, ut sancta olea, atque alia ad baptizandum necessaria commodo die ibi affervari possint, & compeo tegatur.

Habeantque vas vitreum cum manfula pro effundenda aqua super capite baptizandorum.

Vasa sacramentorum usualia sint faltem stannea, munda, & nitida.

Sacrarium in pariete exteriorum fit, vel in columnella juxta illum fontem erectum, quod omnino juxta fontem illum ipsum aditi, & eodem septo plane, ac fons ipse, lacrarium constituatur.

Septumque, si ferreum, vel lapidem esse non potest, ligneum conficiatur.

Habeatque pilcarum in pariete (ubi commode fieri poterit) sanctí Joannis Christum Dominum baptizantis, & omnia eo ornatiora, atque decentiora fint laterius, & exteriora, atque decentiora fint laterius, & exteriora, quanto magis fieri poteft, decentior institutum fit.

Curent omnino facerdotes, ne cum hoc baptismatis Sacramentum administratur, diffolutiones, risus, aut clamores fiant; sed facerdotes, & qui affiftunt, valde devoti præmittantur, cum mysteriorum fingularia in hoc Sacramento contineantur, quimmo ea conveverentia Sacramentum illud, licut & cætera minifteria, alias Deum novo peccato mortaliter offendeni.

Si apud Gentiles potiffima cura erat, ut parentes honestis filios suos nominibus appellarent, afferentes etiam, quod fi publica nomina venderentur, deberent eni; quanto magis Christiani homines delectari, atque gloriari deberent illis ligere liberis fuis ecclefiaftorum nomina imponere, quorum vero tali cognomine gaudentium fuffragiis liberos fuos falcitos cuftodiri contenant, & præcerant plum fit credere? Unde cum nonnulli valde huic fynodo errare videantur, dum levitate quadam, aut ipfi novorum nominum habere nomina volunt, aut fi qua a fuis majoribus acceperunt, tanquam gentilie patrimonium ad poftcros certa fide tradi debierunt. Omnes igitur utriufque fexus hortatur, ne infanciulos fuos baptizandos nominibus Paganorum, aut Gentilium, fed nominibus fanctorum, aut fanctarum juxta ritum Chriftianorum nominare velint.

Liber habeatur, ac fedulo cuftodiatur, in quo baptizatorum nomina, & cognomina tum parentum, atque compatrum baptizatis manu conficribantur, ac an ex legitimo matrimonio infans natus fit, quoque die natus, & baptizatus fuerit; alioquin in ecclefia rector ecclefiæ arbitrio multetur, & copia fibi fingulis annis epifcopo deferatur, in epifcopali archivio confervanda.

Infantes quando deferuntur ad ecclefiam, facibus accenfis non aflocientur, fub poena arbitrio epifcopi imponenda.

Parochi puerperas moneant, ut cum primum poft partum domo exierint, ftatim ad ecclefiam Deo adhuc gratias accedant, ubi benedictionem a parocho fufcipiant.

Cum baptismalis aqua in fontibus renovatur, veterem in facrarium infundant, illamque petentibus, ad fuperftitionem vitandam fomenta omnino denegent.

Peregrinos denique mulieres, ut cum nonnum menfem attigerint, confiteantur, & fanctiffimam Euchariftiam fumant, fedulo hortentur, & frequenter commoneant.

De confirmatione.

Si in Sacramento confirmationis explicando paftorum diligentia perquirenda unquam fuit, nunc certe opus eft illud quam maxime illuftrare; cum in facrofanctis Dei ecclefiæ hoc Sacramentum a mutis prætermittatur; pauciffimi vero fint, qui divinæ gratiæ fructum, quem deberent, ex eo capere habituri fint. Loco epifcopi antequam confirmationis Sacramentum adminiftret, per octo dies antea præmoneri curent omnes confirmandos, ut ad facramentum percipiendum digne fe præparent, aut per fe, aut per alium ejus vim, dignitatem, & myfteria diligenter edifcant; ac denuncient, ea eo inter confirmantem, & confirmandos, illius patrem, & matrem, & tenentem, eandem cognationem fpiritualem nafci; nec minoris ailimandam, quam quæ eft baptizantis, & baptizati; ideo epifcopi antequam confirmatis confirmandi non poffe, & cætera, quæ Tridentinæ fynodi traduntur decreto.

Adultos, qui in ea ætate confirmandi funt, fi bujus Sacramenti gratiam, & dona conequi poffe cupiant, non folum fidem, & pœnitentiam afferre, fed juvenilia etiam peccata, quæ admiferunt ex animo deflere oporeet; ideo admoneantur ut confeffi, vel (ultem contrefi), & jejunii ad confirmationem ipfam fufcipiendam fe conferant.

Excommunicatis, ac eo anno in Paschate non confeffis, quive communionem non receperint, confirmandorum patrinos effe non licebit.

Parochi defcribant confirmatos, & confpatres, fervatis cæteris omnibus, quæ de libro baptizatorum defcribendorum fuperius fanctum eft, & fuit.

De Euchariftia.

In altari majori, ubi commode id fieri poterit, aliis in decentiori loco omnium cathedralium, collegiatarum, & aliarum ufitatarum ecclefiarum, nifi neceffitatis vel gravis de caufa epifcopo aliter videbitur, fanctiffimum Euchariftiæ Sacramentum reponatur in Tabernaculo faltem ligneo, pulcro, & deaurato, veloque fericeo contecto, & lineus ornato bene, ac ture clauso, cujus clavis a nemine, præterquam a parocho teneatur, ita aperto, ut ex eo paffis ipfa Sanctiffima euchariftia commode extrahi, neque fuper altare properatexs afcendendum fit; vacuo ea reliquis vafculo, oleo infirmorum, ac linteami vafis, ut omnino nil aliud ibi conferveturn, quam vas ubi Sanctiffi. Chriffi corpus reponitur: fit autem vas illud argenteum deauratum, aut corporale undique, ac per quæ munitum, eodemque fubfitatum. Et ne ex aliqua negligentia, & incuria corruptio generetur, ad minus decimo quinto quoque die innovetur, & coram illa lampas in confpicuo, non a latere perluceat. Quæ fi negligentia parochi, aut aurailia ecrogata, & B perstincta reperiatur, epifcopi arbitrio parochus puniatur.

Antiquæ cuftodiæ, quæ in pariete Sanctiffimi Sacramenti inveniuntur, penitus amoveantur, vel ligno omnino deleto, in allos ufus adhibeantur, ut reliquarum, aut olei infirmorum.

In omnibus ecclefiis parochialibus focietas Corporis Domini quam primum erigatur, & ubi erecta reperitur, omni diligentia conferveur, ac epifcopi eas vifitent, reformeut, & amplificent, omnisque faciant, unde omnes earum; functiones exerceant, ac Chriftiana fervent, & fin Chriftæ, vel oppido aliquo duæ Sanctiffimi Corporis Domini C confraternitates reperiantur, unianiur, & in unam redigantur, ubi id fine fcandalo fieri poffit.

Quando in Sepulcro Sanctiffimi Chriffi corpus reponitur, clavem fepulcri penes epifcopum, vel vicarium affervent, & laici cujuvis conditionis exiftant, in eo fepulcro, ac epifcopi permittant, fepulcrumque totum mulieres die die tantum, non de nocte vifitent, nec in fepulcro imagines latrarix, nec obfcenæ repræfentationes adhibeantur, foreique ecclefiæ de nocte obfervantur.

Dum facrofanctæ Euchariftiæ viaticum portubes, & oppida ad infirmos defertur, fit D perpetuo ambeta ecpetur, & quam pluribus luminaribus affocietur, quibus abfo femper præcedente. Epifcopi vero, & omnes alii facerdotes promulgationibus fynodalibus fedulo infantem excitent, ut quam frequentiffime, ac devotiffime illud comitentur, ac omni & alia ratione venerentur.

Et in qualibet parochiali ecclefia fit una lanterna honorabilis, aurata, cum fuis lucernulo in ufa habenda, ne in itinere, aut vento lux turbine, aut nimborum vi lumen deficiat.

Parochi patres erunt fideles crebro adhortandi, ut quemadmodum corpori in fingulos dies alimentum fubmiliftrare neceffarium putant; ita etiam quam faepius hoc facramento alendæ, & nutriendæ animæ curam non abitenent; neque enim minus fpirituali cibo animam, quam naturali corpus indigere perfpicuum eft: vehementer autem prodeft, fi fæpe inter miffarum celebrationem, parochus populum admoneat de antiquo ecclefiæ conluetudine quotidie communicandi, quia ad frequentationem hujus Sacramenti

ANNO CHRISTI 1579.

inflammabuntur, & faltem fingulis annis in diebus Refurrectionis, Pentecoftes, Natalis Dominí, ac beatiffimæ Mariæ Virginis Affumptionis, confeffione peccatorum facta, fanctiffimum Euchariftiam accipere affuefcent: reciterque caput illud Lateranc. concilii, quod incipit, *Omnis utriusque fexus in Quadragefima &c.* & vulgaribus verbis exponat, ut poenam, quam infert agnofcentes, fubire minus in Paschate nonintendat communicare.

Parochi non minus civitatis, quam diœceffis, tranfcabis octava Paschatis ores fuas recenfeant, & quos non confeffi non fuerint, & Euchariftiam non fumpferint, nullus habita ratione, eorum nomina, & cognomina in libro, quem epifcopus deferet; nec non publices eriam adulteros, concubinarios, & concubinas, blasfematores, ufuarios, & de hæreli fufpectos; nec non eos omnes, qui contra Tridentinum concilium in gradibus prohibitis matrimonia contraxerunt, aliasque graviter ab epifcopo multandos: Diligatis vero, ut fupra, & contemacibus eccleſiæ ingreffus in vita interdictatur, & eccleſiaſtica ſepultura in morte denegetur; & fi in contumacia perſeveraverint, per menſem excommunicentur: deinde ſi ſpretis cenſuris non reſipuerint, acerrimis poenis afficiantur. Quod ſi per annum in cenſuris perſeveraverint, contra eos tamC quam de hæreſi ſuſpectus ab epiſcopis procedatur, juxta Tridentini conſilii decretum. Et ne plures aliqua ſtat, qui tempore Paſchatis domo abfuerint, nihil vero ſibi euabtentionem habeant de ſuſcepta adhuc communione: quando in propria parochia Euchariſtiam non ſumant, cum his, qui præſentes ſumere neglexerunt, eadem penalitate poenas ſubeant. Qui vero extra propriam parochiam in Paſchate Euchariſtiam ſumpſerit abſque parochiali licentia habeatur, ac ſi non communicaſſet.

Regulares vero, qui euchariſtiæ Sacramentum eo tempore adminiſtrare præſumpſerint contra quod dictum eſt, (cum ipſo ſit D excommunicatus, & eſſe, a ſanctâ Sede Apoſtolica tantum abſolvendus, & ſtatim per ordinarios pro excommunicatis publicandos, nec non quibuſcumque feligenerationis deſtinctionis Capite V. & ſalvis tamen in omnibus indultis, & privilegiis Apoſtolicis per eandem ſedem non derogatis).

Cum multi reperiantur, qui in concubinatu, uſuris, & aliis notoriis peccatis perſeverantes, & ſcandaloſi, aut obligati ad reſtitutionem bonorum promittant ſe omnino ad meliorem vitam reducere, aut infra terminum competentem ibi aſſignatum juxta facultates ſuas ſatisfacere, & promiſſi non exequantur; ideo hæc ſynodus decrevit, ut E publici concubinarii, uſurarii, fures, blaſphemi, & alii baſſimodi facinoroſi homines, ſi ſemel ad poenitentiam, & communionem admiſſi fuerint, & poſtea in eodem peccato permanere, & adhærere cognitum ſit, antiquus ad communionem nan recipiantur, niſi poſtea eos vitamque, & mores reſipia emendaſſe parochi compererint.

De pœnitentia.

ANNO CHRISTI 1579.

Ne imperitorum culpa confessi rlorum contingat, ut qui innocentiæ navim fregerunt, secunda pœnitentiæ tabula apprehensa ad salutis portum pervenire nequeant; interdicimus omnibus sæcularibus presbyteris, qui parochialibus non præsunt ecclesiis, & quotcumque ordinum etiam mendicantium, ne posthac sacularium confessiones quoquomodo audire audeant, vel præsumant, nisi prius expresse approbentur ab ordinariis, prævia, ut præmittitur examinatione, & scripturam, acceperit licentiam; quibus tamen omnibus approbatis, etiam vigore *Mensis magni*, & privilegiorum, non licere a cæsibus episcopo reservatis, etiam si excommunicationem annexam non habeant, absolvere, juxta declarationem alias factam per congregationem illustrissimorum Cardinalium de mente Sanctiss. ac constitutionem Pii Quinti de privilegiorum mendicantium confirmatione, ac Ss. Gregorii XIII. de Litterarum Pii Quinti ad jus commune, ac concilii Tridentini decreta reductione.

Prioribus, Guardianis, Custodibus, Vicariis, & aliis quorumvis mendicantium fratrum, & aliorum quorumcumque religiosorum præfectis monasteriorum, & ecclesiarum præcipitur, ut in ecclesiarum earum & conventuum loco ad legendum aperiore tabulam continentem nomina Confessiorum ab episcopo approbatorum, ac sigillo munitam statuant; & affigant, ad hoc, ut qui voluerit ipsis religionis confiteri, videat prius si fint de illis, qui fuerint ab episcopo approbati, & nemo aliam possit unquam excusationem afferre, si extra a cæco duobus ambo in foveam cadere contingat, cum illis, qui non ab approbato confessore absolutionem acceperint, iterum confiteri necesse sit. Confessores vero erunt gravissimi pœnis ab episcopo coercendi, qui contra hoc decretum facere præsumpserint; atque etiam in superiores, qui negligentes in affigenda tabella fuerint, idem observetur, & habeat locum in ecclesiis sæcularibus.

Ad evitanda scandala, quæ aliquando in confessionibus solent contingere, hæc ipsorum præcipit, ut confessiones, præsertim mulierum, in loco aperto, & evidenti audiantur, nec ante ortum, vel occasum solis, nisi necessitas, vel aliqua rationabilis causa aliud suadeat; extra ecclesiam, & fedes, seu confessionalia confessiones non audiantur, nisi in necessitatis casibus tantum, & ex personarum respectu; & qui contra fecerit, in pœnas, quas dignas episcopi existimaverint incidat.

Caveant confessarii ne pœnitentias peculiarias pro peccatis infligant, præsertim illas sibi, vel ecclesiæ fuæ aut monasterio appertinentes, aut cuiquam per ipsum nominando; sed imponant pœnitentiam injunctionum, orationum, peregrinationum, seu eleemosynarum per pœnitentes, inter quos maluerint, diligenti animadverso, non quærentes quæ sua sunt, sed quæ Jesu Christi; neque etiam quod, vel verbo aliquid petant, cuiterasque omnia vitent, quæ confitentibus aut populo scandalo esse possint; aliquin ordinariorum judicio pro commissi qualitate plectantur.

ANNO CHRISTI 1579.

Confessarii canones pœnitentiales non ignorent, ut confitentes ex eis peccatorum gravitatem cognoscere & cognoscere possint, atque inde facilius ad antiquam satisfactionem feveritatem, quoad fieri poterit, operis, vel fatem animo fe transferant; habeantque etiam omnes casus reservatos episcopo, & summo Pontifici, & præsertim bullam, quæ quoc annis in Cœna Domini legi consuevit.

Caveant confessarii omnino ne verbo, aut signo, aut alio quovis modo aliquatenus prodant peccatores, sub pœnis a jure communi sanctis, & aliis arbitrio episcopi infligendis.

De jejunio.

Sacra jejunia quæ ecclesia indixit, qui sine legitima causa violaverit, præter eam in quam incidit, interdictis utendo cibis, Dei offensionem severe ab eo judicandam, ordinarii etiam arbitrio pœnitentiæ habita contemptus, aut reiterationis notione.

Jejuniorum tempore, & præcipue quadragesimæ carnes non vendantur, nisi in loco deputato, & iis tantum, qui licentiam C medici, & ordinarii habuerint, nec cujusvis absque eadem licentia illas edendi potestas sit, & extra urbem parochus liceat : illis tamen conditionibus servatis, quas episcopi juxta eorum conscientiam necessario apponendas judicaverint.

Monemur omnes Christifideles, ut jejunia omnia fervent, & maxime vigilias ab ecclesia indictas, ac eas, quæ in civitatem, ac dioecesim Iocorum patronorum honorem constituxe fint. Ingrati enim animi est non omnia in eorum venerationem impendere, quorum patrocinio ac precibus infinita a Deo beneficia accipimus.

Horrantur omnes, ut laudabilem consuetudinem, ubi adest, hujus provinciæ de non edendo caseum, & ova in feria sexta & sabato ampleclantur, & fervent prout tenentur,

De casuum reservatione.

Episcopi in reservandis casibus ad id potissimum intendere debent, ut a peccatis quæ maxime enormia, & frequenter committi solent, difficiliori impertandæ venia gratia homines arceantur, & ad eos iterum perpetranda retardentur; quare eos tantum sibi reservare studeant, quos necessario reservandos esse sciant; cumque ad aggiacationem, non in desuetudinem in subditos supra reliquos sacerdotes inferiores hujusmodi authoritatem habent, ne confitentes a suis parochis absolutionem deferantes omnino confiteri negligant, aliquorum casuum episcopalium facultatem absolvendorum eisdem parochis pro eorum doctrina, & prudentia libere concedant. Neve tam parochi quam confessarii casus summo pontifici, vel episcopo, quacumque ratione reservatos

ANNO CHRISTI 1579.

tos per incuriam absolvendi facultatem, frustra tamen, & inutiliter affamant, eos A apud parochos, & confessarios ipsos ferispens esse procurent, & quam primum fieri poterit diligenter providerant, ut quando fideles cum charitate ad superiores dirigere, vel facultatem ab ipsis impetrare opportet clarissime noscant.

ANNO CHRISTI 1579.

Carabunt episcopi, ut parochi fideles omnes die, & consentius commonere non desinant, ne confessionem, quæ paschæ tempore fieri debet, usque ad sanctam hebdomadam differant.

Conflitutio observanda per medicos.

Ex carnali conjunctorum affectu, & medicorum incuria, a quibus infirmitatis difcrimen fabricitantibus, omissibus quam debet infinuatur, plerumque fit, ut eis, aut cum in extrema ægritudine conflituti funt neceffario fuadetur, in desperationis periculum incidant, & absque ecclesiasticis facramentis depereant; quare huic malo occurrere, & animarum saluti in Domino, fine quo vana eft falus hominis, consulere volentes, singulis medicis physicis, & chirurgicis fub pœnis in conflitutione fel. recor. Pii Papæ V. contentis, diligiffe præcipiendo mandamus, quatenus cum ad infirmos eos vocari contigerit, ipsos ante omnia moneant, & inducant, ut infra tri- C duum, nifi morbi qualitas majorem celeritatem defideret, & in unoquoque parochiæ publice inter miffarum folemnia legi, ac publicari decernimus.

De pœnitentiario.

Epifcopi qui in cis cathedralibus ecclesiis pœnitentiarium ex Tridentini concilii præfcripto inftituere omiferunt, ubi D commode heri poterit, quam primum inftituant, cui obtempus de prabenda primo quoque tempore vacatura providerant.

De extrema unctione.

Extremæ unctionis facramentum debita cum reverentia præftandum eft, & in tuto, & honesto loco, in calicio argenteo, vel saltem stanneo, justa facultatem ecclesiæ affervandum, a sacris oleis diftinctum; E & in pyxide eleganti forma confecta, ve in ferieo fuperimpofito ad infirmos deferendum, & ad illos præfertim inungendos accedere oporter, qui tam periculose decumbunt, ut in exitu vitæ conftituti videantur, adhuc tamen quid agant intelligant, & fenfu, quantum heri poteft, integro exiftant, nec alius facerdos, verba in quibus forma facramenti conftitit, quam ipsemet ungens proferat.

Parochi perfuadere ftudeant ægroto, ut ea fide fe ungendum facerdoti præbeat, qua olim, qui ab apoftolis fanandi erant, fe ipfos offerre confueverant, & omni ftudio curent, ut ante extremam unctionem fecundum perpetuam ecclefiæ confuetudinem pœnitentiæ, & eucharistiæ facramentum administretur.

Impœnitentibus vero, & his, qui cum notoriis criminibus commorer, vel ab ecclefia alieni, nullum pœnitentiæ fignum emiferint facram hanc unctionem ex facrorum canonum dispofitione negandum effe non ambigitur.

Volumus infuper, ut epifcopi omnes, & fingulos fuæ curæ commiffos communi, & diligenti cautela commendent curati, illifque mandent, ne graviter turbene ægrotantes, vel morientes, aut in mortis articulo conftitutos rantis, ac facultatis commemorationibus, feu luctibus importunis; cum fatis fuperque iis obeffe poffit, quod per fe humani generis hoftis, & infidiator diabolus tunc moliitur; calliditibus enim ferpens nullo unquam tempore Chriftifidelibus gravius oppugnare folet, quam cum ex hac vita migrandum eft. Quare nec mœftoritis hujufmodi tunc tentamenta paranda, fed adverfus illa, pia potius fuffragia, & adhumenta ferantur.

De ordine.

Minores, & facri ordines ille tantum conferantur, qui ea ætate, vita, fcientia, & omnibus præditi funt, prout fac. Tridentini concilii decreta expofcunt, quæ decreta omnia epifcopi diligenter obfervent.

Non folum regulares, fed etiam feculares clerici, quamvis ab eorum ordinariis fuerint approbati, eorumque litteras dimiffonis præfentaverint, nonnifi ab epifcopo ordinante examinati, & approbati ordinentur.

Epifcopus autem curet, quod liber confeD clarus, in quo omnes ordinati defcribantur, & liber in archivio epifcopali confervetur.

De matrimonio.

In contrahendis matrimoniis in primis populus inftruatur, ut hoc magnum excelfæ catholicæ facramentum fumma pietate ac maxima devotione celebretur; cohibeat epifcopi obfervari faciant ea omnia, quæ a fancta Tridentina fynodo pro reformatione matrimonii ftatuta fuere, & præfertim ut a parocho materna lingua bis, vel ter fingulis annis in ecclefia inter miffarum folemnia decretum de matrimoniis clandeftinis divulgetur, ac publicetur. Qui autem, contra hæc fecerint omnia, tam fimulares, quam regulares per tres menfes fufpendantur, quæ pœnæ contra faculares etiam arbitrio epifcopi augeri poffint.

Habeat parochus librum, illumque penes fe diligenter afferver, in quo contugium, & teftium nomina, & cognomina

na, dicu, mensem, & annum, & locum contractû matrimonii describat.

Sponsalia pro verba de futuro contracta mutuo consensu partium posthac non dissolventur eum altera contrahendo, nisi prius decreto judicis prima sponsalia soluta fuerint.

Qui contrafecerit, poenas ab episcopis imponendas incurrat.

Episcopi, quos in gradibus a jure prohibitis matrimonia contraxisse reperierint, eos statim a cohabitatione separent, & de personarum ita conjunctarum qualitatibus, & ante, vel post confirmationem concilii Tridentini, quove fuerint matrimonia contracta processibus conficiat, illisque ad SS. Dominum nostrum transmittat, ut a summo pontifice statuendum sit, quid agendum erit, & cum his aliquibus esse judicatum fuerit, an pontea aliquam pro modo culpæ poenam subire debeant; & si separari recusaverint, pro excommunicatis publicentur.

Declarent parochi nuptias, vel nuptiarum solemnia ab adventu Domini nostri Jesu Christi, usque in diem epiphaniæ, & a feria quarta cinerum, usque ad octavam paschatis inclusive solum esse prohibita; in aliis vero temporibus posse solemnitez celebrari.

De monialibus.

Quo ad monialium reformationem, tutelam, & curam pertinet, abunde Tridentina synodi statutis, & præterim sess. rec. Pii V., ac SS. Domini nostri Gregorii XIII. constitutionibus procuratum videtur. Quare episcopi ad effugiendum obtestationem divini judicij, & interminationem maledictionis æternæ, qua maxima possunt diligentia cluduram in omnibus monasteriis, inviolabiliter observari præcipere, monialesque in viam domini omni fludio ac vigilantia dirigant; faciantque observari ea omnia, quæ in dictis constitutionibus sanctis fuere.

Nemini ut omnes ad regulæ normam, quam professe sunt, vitam instituant, & componant; atque in primis ad ea, quæ ad sue professionis perfectionem pertinent, ut obedientiæ, paupertatis, & castitatis, atque si quæ sunt alia aliquius regulæ, & ordinis peculiaria vota, & præsentia ad eorum religiosæ essentiam, necnon ad communem vitam, & vestium conservandum pertinentia fideliter observent.

Nullus ive secularis, sive regularis sacerdos in monialium ecclesiis, Ordinariis subjectis missas, aut alia divina officia celebrare præsumat sine mandato, & licentia episcopi sub poena suspensionis a divinis per annum, & aliis arbitrio poenis imponendis. In aliis porro officiis celebrandis, etiam in dictis sedivis fuerit ecclesiarum, nec sacerdotes, nec alii cantu figurato, sed plano cantum utantur.

Sub eadem etiam poena eisdem similiter præcipitur, & mandatur, ne assistentes physici, chirurgos, pistores, molendinarios, procuratores, fabros, famulos, & famulas, vel quamcunque aliam personam cujuscunque conditionis, status, ætatis & sexus existerint in suis monasteriis admittant, nisi prius ab ordinario approbati, et per mandatum figillo munitum permissi fuerint, & approbati; ac licentia obtenta caveant tam moniales, quam ipsi ne ingredientur sepra monasterii, nisi necessitatis, & officii eorum causa. Quia, si contrafecerint, & licentia abusi fuerint, incidunt in excommunicationem reservatam summo pontifici: ipsi quoque assistentes electi ab episcopo approbentur, & non aliter, nisi approbati. eorum exequantur officium.

Confessiones sepra monasterii non ingrediantur, nisi a duabus ex antiquioribus aſsociati, & sacramenta administrandi gratia, vel ex aliis rationabili, & evidenti causa, & superpelliceo & stola induti; aliaquin si fine mandato, & licentia episcopi, vel superioris inscripsis obtenta, sub excommunicationis poena ipso facto incurrenda, & arbitrio episcopi. Dare autem tantum episcopus, vel superior licentiam debet in casibus necessariis.

Cum jubeat sancta synodus Tridentina, ne plures recipiantur in monasteria, quam per redditus annuos, vel confuetarum eleemosynarum quarritatem sustentari commode possint; episcopi juxta formam litterarum, SS. Domini nostri Gregorii XIII. datarum, quis numerus cui que monasterio conveniat, diligenter examinent, & quot possit.

Nulla ad professionem faciendam admittatur, priusquam tecum attulerit, unde commode vivere possit.

Inconsulto, & non permittente episcopo, nulla recipiatur; aliter episcopo puniantur prout episcopo videbitur.

Fenestrella, ex qua moniales sanctissimum eucharistiæ sacrificium, aut tantum de cuasa aperiatur, & sub poena excommunicationis latæ sententiæ prohibeatur, ne ad illam fenestellam cum aliqua persona cuiuscunque conditionis existat, aliquibus colloquantur, cujus fenestrellæ clavis per deputatum ab episcopo conservetur.

Fenestrella, autem, ubi eli colloquendum fit cancellata, & ferrea lamina, quæ moveri non possit, munita; que tamen sit perforata, & rara, quæ moveri non possit obducta; in ea lamina fat fenestrella, que tantum monialibus parentibus aperiatur, cæteris vero nequaquam, & iis parentibus cum licentia episcopi.

Bizoche, quæ suscepto alicujus religionis habitu in propriis domibus, seu parentum habitando vitam ducunt, habitum talem deferant, quo facile a monalibus professis, & claustralibus discerni possint, ne dum extra claustra per civitates, & oppida conspiciuntur, moniales professas, & claustrales esse maximo cum scandalo ab aliquibus judicentur: nec de cætero mulier aliqua sub prætextu cujuslibet voti, seu quod a sicul ecclesiæ, vel religiosi habita, & addicta sit, habitum monialium inconsulto episcopo suscipiat.

De reformatione græcorum, eorumque erroribus tollendis.

Cum a sancta apostolica ecclesia, & fede, tam clerici, quam laici græco ritu viventes ordinariorum visitationi, correctioni, jurisdictioni, & omnimode superioritati subiciantur, eorumque cura ordinariis committa fuerit; necessarium esse duximus, eos negligi non debere. Propterea episcopi in quorum diœcesibus Græci ipsi, aut vulgo Abbanenses appellati, versantur, & habitant, quantum in domino possumus, commonemus, ut eosdem per se ipsos vel alios idoneos deputandos, quam citius fieri poterit, visitent, feu visitari curent, & manu dent, ut quo laudabilia in eis reperiantur, augeantur; quæ vero correctione digna sunt juxta constitutionem sel. rec. Pii Papæ IV. super hoc editam corrigantur, & si quæ nobilium communicanda sunt, communicentur.

Inter cætera diligenter exquirant, an aliqui ritus, qui a latinis recepti, & catholicæ fidei deviantes Spiritum Sanctum a patre tantum procedere pertineantes credant, eosque docent procedere Spiritum Sandi a Patre, & Filio, et in illos qui in hoc errore perstibere videantur, severe procedant. *

Eos Pargatorii veritatem juxta orthodoxam fidem, & ecclesiæ catholicæ doctrinam, & ac decreta œcumenicorum generalium conciliorum Florentini, & Tridentini frequenter doceant, et a parochis alliique verbi Dei concionatoribus fufficienter doceri faciant.

Curent etiam, ut teneant *fundam a & Apostolicam Sedem, & Romanum pontificem in universum orbem tenere primatum, & ipsum pontificem Romanum successorem esse beati Petri principis Apostolorum, & verum Christi Vicarium, totiusque ecclesiæ caput, & omnium Christianorum patrem, ac doctorem existere, & ipsi in beato Petro pascendi, regendi, & gubernandi universam ecclesiam a Domino nostro Jesu Christo plenam majestatem traditam esse, quemadmodum etiam in gestis œcumenicorum conciliorum, & in sacris canonibus continetur*; urque, sacerdotes in eorum missæ pro Summo pontifice Romano, & pro episcopo in cujus diœcesi commorantur, orent.

Græcos ipsos de indulgentiarum vi, & in catholica usu erudiant, & pro ipsorum ecclesiis illas impertrent, vel quas authoritate propria concedere possunt, largiantur.

Utque ecclesiasticas censuras illi posthac timere adsuescant, opportuna remedia, vel poenæ comminationem adhibeant, & feliciter ab ecclesia, & a sanctis Patribus præceptas fer, ab ipsis ordinariis promulgandas ultra illas, quas Græci ritus approbati eis iungunt, omnino observari faciant.

Consultor. Supplém. Tom. V.

Contra non observantes severe animadvertentes, ne dum Latini in observatione juris Græci cum scandalo operibus servilibus incumbant.

Videant etiam, an il quibus animarum cura commissa fuerit, doctrinam Christianam catholice, maxime parvulos sedulo doceant, & infirmorum confessionibus invigilent.

Præterea, ne sacerdotes ingnaptaffent ministerio alio oleo sacro aliisque chrismate, utantur, quam quod ab episcopo eo anno benedictum fuerit, & ne sacramenta administrent cum sacramenti confirmationis fotus episcopus ordinarius fit minister, parvulos sacro Chrismate non confirment, non in tempore contingente, sed in vertice capitis baptismi tempore inungant; ipsum vero baptisma quam primum infantibus conferre non differant.

Omnes tam clericos, quam laicos, qui confirmationis Sacramentum non susceperint, in visitatione ipsa, aut alio congruo tempore confirmandos curabunt parochi, adultos vero jejunos, & devote confessos.

Illos etiam docerant parvulos ubi rationis carere cœperint nulla obligari necessitate ad Sacramentalem Eucharistiæ communionem, & in eos qui de necessitate salutis id fieri falso affirmant, juxta sepe memorati Tridentini concilii decretum severe animadvertant.

Sacerdotes Ss. eucharistiæ Sacramentum, pro infirmis, non ita, ut hæresibus immunde eorum adhærentes corpus cum sanguine, & iterum formando buccellam; sed illum sub panis specie cum decore, ac debita reverentia afferant, odiosos fallem quosque die renovent, & ad infirmos honorifice deferant.

Decernat insuper ipsi præmissa Sacramentali confessione ad facre Eucharistiæ communionem admittant & suo [specie panis tantum.

Ad hæc omnia, quæ ipsum diœcesim, fabellaconi, cæteraque clerici, qui ad id obnoxios se esse feiunt jugo ritum Græcum a sanctis Patribus inditum, officium ingulis debito rectæ fidei, & obedientiæ ipsiusque pontificis per canonicas sanctiones constitutis iis, qui divinum officium non dixerunt, & aliis sexpla declarationem pius autem. Pii Papæ Quarti super hoc editam incurrendis.

Dominicis, & festis debitis omnibus super poena episcopo cuivis imponenda, confessione privata missam celebrare procurent; clerici vero, & in sacris ordinibus constituti saltem semel in mense communicent.

Altaria portabilia episcoporum benedictione communicant, & corporalia, & pallas mundas habeant.

Sed ne Latini, illi præsertim, qui simplices sunt Græcis permixi, in eorum ritum inducantur; curent episcopi, ut tam latini quam Græci non nili in suis quique ecclesiis proprio ritu utentes celebrent, vel sacramentum Eucharistiæ suis ministrare præsumant.

* Cur non præcipitur parochis ut ſcut Græcorum ſententiam de proceſſione S. Spiritus exquirant, ita etiam inveſtigent quid illi ſentiant de reali Chriſti præſentia in Euchariſtia? Profecto ne ambigebant quidem ſyrodi Latini patres de hoc dogmate reſti ſidei ritatis. Videant ergo hoderndi, num aliter de Græcis ejus rei tatis ſentiendum, fallantur. *Mauſ.*

Anno Christi 1579.

Constituntur fol. recor. Pii Papæ Quinti, qua facultates concessæ Græcis Latino, & Latinis Græce ritu missas, & alia divina officia celebrandi revocantur, ab eisdem Græcis fervari mandent, & tam Græcos, quam Latinos in suis proprijs ecclesijs juxta unius cuiusque morem sub numeri satisfacere, condignis pœnis propositis præcipiant.

Mandent omnino etiam, ut nullus post hac ab alio, quam a suo episcopo, vel eo impedito de licentia ipsius a catholico antistite a S. Romana ecclesia gratiam, & communionem habente, ecclesiasticos ordines susceipiat.

Matrimonia sancta, ut decet, sine aliqua superstitione, & abusu, & non inter conjunctas personas, sed tribus in ecclesia præcedentibus monitionibus celebrari procurent; utque ad præmissorum integram observationem nullatenus absint, decrera fa-crosancti concilii Tridentini de hac re Græco idiomate ibidem edendi, illis tradant, quæ si posthonodum observare negleverint, juxta sacros canones, & ejusdem concilii præscriptum adversus contrafacientes severe procedant.

Providerant ne Græci secundas, & tertias, ac ulteriores etiam nuptias reprehendant, aliquatenus, nec condemnent, sed illas inter personas, quæ alias licite ad hoc matrimonio jungi possunt, approbare compellant, dicente Apostolo: *Mulier mortuo viro ab ipsius ad lege solvitur, & nubendi cui vult liberum habet potestatem.*

Optat etiam ipsa Synodus Græcos presbyteros cummoncndos, atque cogendos fore, ut dictim poft feriam quintam in Cœna Domini ad episcopum, in cujus diœcesi morantur accedant, ad devote susciipiendum sanctum chrisma, oleum catheclumenorum, & infirmorum.

Vascilla habeant sitem stamnea, in quibus olea olea decenter affervent.

Infirmos oleo infirmorum, quod catholica ecclesia, ex Christi Domini nostri instituto apostolica tradizione didicit, & extremam unditionem propriæ appellat, in extiu vitæ constituti videntur, inungant; ac etiam non petentibus, præsertim cum periculose ægrotant, pie, & religiose conferant.

Aquam etiam benedictam singulis Dominicis diebus, eamque præ foribus ecclesiarum teneant.

Ecclesias etiam habeant mundas cum pavimentis, vestes aliaque paramenta decentia cum canuterulis pro sepulendis mortuis, sanctissimum Eucharistiæ sacramentum, sanctumque chrisma, oleaque sancta, fontemque baptismalem ita reverenter, & decenter conservent, prout in Latinorum ecclesijs fiatuum est.

Poltremo curent episcopi, ut a Græcis, qui in locis iuis incolarum habent, quæ ab ipsis, tam in baptismo, & confirmatione, quam in extremæ unctionis affisque ecclesiæ sacramentis administrandis præcipiuntur inviolabiliter observentur, & in transgressoribus pforum arbitrio animadvertant.

Anno Christi 1579.

Celebrate die 14. mensis maji 1579.

De sacrosanctis ecclesiis, & earum cultu, & venerazione.

CUm Dei domum decear sanctitudo, quæ propterea ad ecclesiam sit humilis, & devotus ingressus, quieta conversatio, & omnes devotis orationibus insistant, & gerebus ferijs sanctissimum sacramentum adoretur, ad nomen Jesu Christi Domini nostri cum exhibitione reverentiæ caput inclinent, & nemini liceat, dum sanctissima ac tremenda Missæ mysteria peraguntur, verbum Dei annunciatur, & horæ canonicæ recitantur, in ecclesiis spatiari & deambulare, risas, cachinnationes, & colloquia mala, alios subinde strepitus indecenter facere; neque eo tempore capitula cathedralium, aut collegiatarum ecclesiarum congregari.

Caveant etiam omnes ne ita tenti in ecclesiis, ut ex adverso sanctissimi corporis Christi fedeant, ut reverentiæ, quæ sacrosanctæ Eucharistiæ sacramento debetur, aliqua injuria fiat.

Nemo ad tractanda profana negocia in illis conveniat; non judicia exerceantur; non cum mulieribus fabulis (ubpotilis quabebeantur: non convocationes, parlamenta; commeditationes, aut potationes fiant. Nihil in porticis, seu vestibulis, aut scalis venale exponatur.

Balistæ, sclopeta, aut haftata arma in ecclesiis non deferantur, nec etiam canes venarici, vel aves.

Et ne clerici dum divinis incumbunt ab aliquo impediantur, curent episcopi ut loca clericorum sibi deftinata a laicis non occupentur, fed seorsum a clericis omnino divinis inserfint, nec chorum ad psallendum inftitutum occupent.

Expleftique facris actionibus, & a prandio, & completorio a janitore ecclesia claudatur.

Qui superbe, & contumaciter supradictis decretis non obtemperaverit, cujuscunque dignitatis & dignitatis, etiam regulares, præter pœnas in bulla sanctissimi Pii V. fancitas, pro modo culpæ ab episcopis graviffime puniantur.

Optamus, ut ecclesia nulla fit, quæ sanctissimi Crucifixi imaginem non habeat ipso conspicuo inter altare majus & populum, fed eo oranziorem, quo ecclesia ipsa erit insignior. In ecclesiis vero minoribus (ubi id commode fieri non potezit) relinquitur ordinario arbitrio.

Ecclesiæ parochiales, quæ aliqua reparatione indigent, reparentur ab his, qui de Jure, & consuetudine diœcesis tenentur.

Ecclesias vero non consecratas, seu non curatas ferme collapsas episcopi inftaurandas curent, juxta sacrorum canonum dispositionem, & sacri concilii Tridentini formam, ibidem oratoria erigendo, vel si non videbitur expedire in aliis translerant ecclesias, vel ibi sub titulo sanctorum, ses sanctarum, quibus antea ecclesiæ dicatæ erant, altaria conftruantur, & pro-vidi-

Anno Christi 1579.

tuum qualitate divino cultus inftituatur; ita tamen ut in area diruptæ ecclesiæ fignum A Cruels erektum semper appareat.

Sint ecclesiæ pœdictæ dealbatæ: parietibusque nihil immundum, aut profanum adhæreat, ne facra profanis miscentur. Tectum non sit pluviolum, pavimentum sit integrum, & non deformetur pro sepeliendis mortuis: fenestræ habeant fpeculatia cum faltem linea, & prospicientes in ecclesiam tollantur sub pœna arbitrio episcopi proponendæ.

Altaria sint lapidea, aut laterizia ita extructa, aut concinnata, ut fenestrella foramenve nullum in parte relinquatur, ubi quidquam affervari poffet, aut recondi, & fint altitudinis a fcabello ligneo, vel pradella palmorum trium, & duorum, longitudinis vero ad minus palmorum fex, latitudinis autem palmorum trium.

Et habeat unumquodque altare iconam, vel faltem pdlaturam in pariete, Crucem, candelabra duo, chartulam cum fecretis, pectam facratam, quæ fint ita lata, ut collocem cum duobus capitat, tobalat tres, quarum una ad planum ufque pertingat, alia due que divisæ fint, totam mentam contegant; tovidem tobalas de tela effe debent a pulvere defendendas, telare lineum, ubi pallium poffit commode affigi. Scabellum ligneum, vulgo bradellum, tegmen ex albo lan, aut tela cerulea honesta: pfida cenfuum, totum altare tegat. Fenestellam in pariete a parte epistolæ apte conftructam, ad aquam excipiendam ablutionis manuum facerdotis celebrantis, & ad pelvim cum urceolis collocandam; habeant calices & alia inftrumenta, paramenta & ornamenta congrua ad miflam celebrandam.

Neque olim altare in poterum ædificetur, cui reliquiæ defit ex fpra:cipitis requifitis, ac fine licentia epifcopi in feriptis habita; & conftituta altaria, fi dotata fint per eorum rectores, tam in temporalibus, quam fpiritualibus epifcopi jurisdictioni, ne aliquid ufurpetur. Indotata vero, vel his, a quibus erecta fuerint inftauranti, aut ornamenti ipsis deficientibus fpectabit ad patronos, vel amoveri curent.

Unumquodque altare amoveatur, quod ædificatum in di columnam, vel pilam, vel ecclesiam ullo modo impediat, vel planum non refpondeat, aut respondere poffit fpremis, & regulis fuperficiebus, fi tamen epifcopo in actu vifitationis videbitur id commode, & fine fcandalo fieri poffe.

Sacriftia habeat veftiarium ad paramenta, & reliqua conservanda, oratorium loco poftum, quantum fieri poterit feparatum, ac dispanctum, in quo facerdos in fuitudine fe colligere, & orare poffit, & ipsum oratorium in parietc orationes ad id propriæ affixæ fint, labellum cum manuterigio ad manus abstergendas, & abhergendis antre, & poft miffæ celebrationem, chartulam cum orationibus facro unicuique indemnio accommodatis, quas attente recitet facerdos cum facras ipfas veftes induit, & exuit.

Confeffionalia toc habeat unaquæque ecclesia etiam regularium, quæ habet confef-

Anno Christi 1579.

fores, & ponantur in locis confpicuis & aperlis, ut tam in omnium oculis collocata, & confeffarius, & confitens poffit ab unoquoque facile confpici, ftcque cum tambula interpolita, quæ habeat fenestellam cancellatam, ut pœnitens audiri, fed videri non poffit. In quibus confeffionalibus affixi fint cafus referati tam fummo Pontifici, quam epifcopo: quos cum forma abfolutionis.

Vas cum aqua benedicta in ecclesia fit, non extra, & in ingreffu ad unamquamque portam, ut ab omnibus intrantibus tangatur; marmore conftet, vel petra lolida non lacteria, columnella, vel alia base affabricata: habeat afperforium habent appenfum non ex fpongia, fed ex ferro, aut orichalco.

Sepulcra marmore, vel petra folida contesta fint, duplici, vel faltem unica, ita ante urbique, atque compreffo, ut inde malus odor exire nullo modo poffit; alioquin humo impleantur adæquato folo, & nullus in eo amplius fepeliatur; fepulcrorum ipforum in poftcrum ædificandorum oftium longe abfit ab altaris fcabello ligneo, vel pradella ad minus palmis quatuor. Item epifcopi curent omni ratione, ut antiquus, & probatiffimus fepeliendi in cæmeteriis monumentorum neque fepulchra nova in ecclesiis ædificentur abfque licentia in feriptis obtenta.

Cæmeteria vero ita claudantur, ut in ea locis impediatur accessus, ac ab herbis vetustis quoque menfe expurgentur, & in eis arbores, aut vites non plantentur, & fi adfint, extirpentur.

Epifcopi præditta omnia pœnis, eorum arbitrio imponendis obfervari faciant.

Cumque ecclesiarum habitatæ ad communem populum in ecclesia, et clerum, ad annunciandum mate mifericordiam Domini, & veritatem ejus per noftra, & annunciandum prædicalionem, ad demonftrandumque aliquem effe mortuum, ad hoc ut populus audiat, & pro eo ores, & benedicatur, ut pro illius requie, & pace: & denique ut fideles inviceim inveniantur ad præmium, & creficat in eis devotio fidei; fruges, mentes, & corpora ferventur, & omnes lædiæ inimici procul pellantur, procella turbinum, impetus tempeftatum, & fulgurum temperentur, infeftaque animalia, & venenata flamina fuspendantur; fpiritus procellarum, & aeris tempeftates profternantur, & ut hæ audientes confugiant ad fanctæ Crucis vexillum; cui omnes genuflectant. Quare, principes, & magiftratus etiam atque etiam hortati oportet, ut campeftri, quæ ecclesiarum ufui funt addictæ, ad profanos ufus, & pœnarum fignificationem, maxime fi confectatæ fint, aut non partiantur.

Tridentini concilii hortationes, quibus unA verfis chriftiani, omnibus populorum dominis ecclesiarum defenfionem, & immunitates enixe commendant, quam alec in catholici regis Philippi mente fint, quotidiana catholicæ fidei propugnatio, ac ergæ ecclesiafticos viros, ac loca pia, atque pelfigiofa veneratio, ac beneficentia loquipleiffime teftantur. Quare nullo paño dobitandum videtur, quin fibi ipfi conftentiffimus, ut femper fuit, curaverus fit, ut debitus Dei

ANNO CHRISTI 1579.

calrus, ac ministeris, mysteriorumque ejus dispensatoribus legitimus honor exhibeatur, neque permittatur, ut ejus officiales ecclesiasticum jurisdictionem & libertatem, divinis & humanis legibus sanctam, ulla ex parte violent impune, utpote qui obsequentissimus ecclesiæ filius, summorumque pontificum, ac omnium pontificiarum constitutionum, ac decretorum concilii tum observantissimus semper fuit.

De immunitate ecclesiæ.

Vetustissimam ecclesiæ immunitatem jure divino, ac humano pontificis, et imperialibus constitutionibus introductam episcopi magnopere illæsam servari curent, ne ejusdem regimine, et tuitione principes provinciarum sub tributo fiat, et prælatorum auctoritas, et jurisdictio minime evacuetur; sed potestatem illam etiam et libertatem, quam Deus, summi Pontifices, imperatores, et reges ecclesiæ tribuerunt, et servaverunt liberam et integram, in eadem remanisse, renovare, ac semper manutenere noscerent; quod quidem eveniet, si ecclesiarum, et clericorum bona ipsoque clericos, eorumdemque episcoporum familiæ præsertim Dei, res ejus dilectissimæ filiales, tanquam Dei, res ejus dilectissimæ sponsæ ministros, a vectigalibus, et tributis cæterisque quibuscumque muneribus, et oneribus laicis, et a temporalium judicum jurisdictione, ad quæ laici canones, et summorum pontificum bullæ non teneri, nec astringi debere præcipiunt, per censuras ecclesiasticas, earumque publicationes exemptos omnino maneteneri curent.

Insuper factos canones, qui ad ecclesiam confugientibus fecuritatem concedunt, fervent, & ab omnibus observari jubeant; nec prædum eorumdem esse censeat, quin temporales principes, & magistratus, ficuti & fidei protectores, ita & ecclesiarum immunitatum observantissimi semper exunt, nec dei-ipsis conditionis fadum fub eis facerdotium aliquando esse debere, quam fub Pharaone, qui, & fi legis divinæ notitiam habuit, attamen totam terram Ægypti præter facerdotum poffeffiones tributariam fibi fecit.

De episcopi qualitate, & dignitate.

Episcopi ex facri concilii decreto admoneantur, ut fe pastores non percuffores effe meminerint, & ita præeffe fubditis oportere, ut non in eis dominentur, fed illos tanquam filios, & fratres ament, elaborentque, ut hortando, et monendo ab illicitis deterreant, ne ubi deliquerint debitis eos poenis coercere cogantur. Quòs tamen fi quod pro humana fragilitate peccatum contigerit, illa Apoftoli eis eft fervanda præceptio, ut illos obfecrent, increpent in omni bonitate, et patientia; cum plus erga corrigendos agat benevolentia, quam asperitas, plus exhortatio, quam comminatio, plus charitas, quam potestas. Sin autem ab delicti gravitatem jargio opus fuerit, hanc cum manfuetudine rigor, cum misericordia judicium, cum lenitate severitas adhibenda eft, ut fine afperitate disciplina populis falutaris, ac neceffaria conferatur, & qui correcti fuerint emendentur, aut fi refipifcere nolucrint, cæteri falubri in eos animadvertionis exemplo a vitiis deterreantur; cum fit diligentis, & pii fimul paftoris officium morbis omnium levia primum adhibere fomenta; post ubi morbi gravitas ita poftulet, ad acriora & gravia remedia defcendere; fin autem ea quidem proficiant, illis fubnotis, cæteras faltem oves contagionis pericuio liberare.

Subditi vero ita epifcopos tractent, ut nullum obfequii genus ergo illos præretmittant, quod ad eorum dignitatem tuendam pertinear; reverentiam omnem, atque obedientiam illis exhibeteat ac deferentes; eorum præceptis & monitionibus obtemperent, & acquiefcant, veluti parentes eofdem veneratur & ament; illis non detrahant, fed fubditos fefe ad propriam eorum falutem femper agnofcant.

Principes, ac magiftratus fynodus hortatur, ut eos de bita reverentia profequantur.

Meminerintque epifcopi, quod valde populos ædificat, & ad religionem excitat, fi fæpe publice, quam fæpiffime privatim, fidlis præfertim diebus, miffæ facrificium celebrent, ac divinis interfint.

Studeantque in eorum ecclefia, ut omnia rite, atque ea qua decet majeftate, ac pietate peragantur.

Domefticorumque præcipuam, atque fingularem curam habeant, & ita familiares fuos inftruant, & informent, ut ab impudicitia, maledicentiis, ac vitiis demum omnibus, abftineant, ficut decet miniftros myfteriorum Dei.

Habeant que curam miferabilium perfonarum, ficuti ad eos fpectat, ut propter pauperum patres dici poffint, & in animo & cogitatione fit illis perpetuo infixum, quod de mala bonorum eccleſiæ adminiſtratione graviffimum fit in die domini judicium faciendum.

De fumme epifcopi.

Capitulum admonemus, eidemque hoc munus injungimus, ut cum primum eccleſia vacaverit, vicinorum epifcopum, qui pium facerdotum Patrum inftitutum jamdiu intermiffum renovando, ftatim (fi impedimentum fuerit) ad conceleberandas exequias epifcopi mortui vocatus accedat, & ea officia folemni more præfiet, quæ tali tempore requruntur.

Vicinores epifcopi de præfulis obitu ab eodem capitulo certiores fiant, qui miffarum facrificiis, orationum ftudio, aliis piis operibus & fuffragiis defuncti animam juvare curabunt.

Anniverfarium, feu commemorationem mortui epifcopi fingulis annis in cathedrali eccleſia, quando proximus ejus fucceſſor in epifcopatu vixerit, faciendam effe præcipimus; idem in omnibus fimiliter eccleſiis refponum, & beneficiatorum viventis fumptibus obfervari mandamus.

Eiusdem capituli onus eſt, ut juxta Tridentinæ ſynodi decretum ſuppliciationes & preces publice paratimque habeantur, & per civitatem, & dioecefim quoque indicentur, ut clerus, populusque bonum a Deo paſtorem impetrare valeat.

ANNO CHRISTI 1579.

Forma præfcribenda examinir, inquifitionis de epifcopo promovendo ad cathedralem eccleſiam.

Quoniam qui ad cathedrales eccleſias erit affumendus aliifque præeft, ea natalium, ætatis, vitæ, morum, & fcientiæ excellentia, aliarum omnium qualitatum, quas facri canones, & ipſa Tridentina fynodus poſtulat fulgere, ac præditus effe debet, ut non ſolum præſit, ſed præſideat, felas; meritò ſancta Tridentina ſynodus præcipit exactiſſimam de qualitatibus præficiendorum cathedralibus eccleſiis inquiſitionem effe facilendam, & ejus inquiſitionis, & examinationis formam in concilio Provinciali effe præſcribendam. Idcirco, ut ſacri concilii Tridentini mandatis obtemperet hæc ſynodus, infraſcriptam examinis formulam pro affumendis ad cathedrales a S. D. N. comprobandam præſcribit; videlicet.

An legitimi natalibus, & ex catholicis parentibus ortus, uxi, a quibus, & quomodo fuerit educatus. An annorum triginta fit. Quæ converſatio, vita, & fama. Cujus a puritate annis fuerit. An infamia, unquam notatus, vel de aliquo crimine inquifitus, vel ſuſpectus. An bigamus, vel apoſtata; an publicam penitentiam egerit; an fame mentis, timoratæque conſcientiæ, domique ſuæ bene præpoſitus. Item quæ modeſtiam, prudentiam, ſobrietatem, continentiam, & alias virtutes in ſuis adhibuerit officiis. A quo tempore ſit ſacris ordinibus initiatus, an in eis per ſex menſes ſaltem accra fit conſtitutus; an fit denique cujuſvodi moribus, & virtutibus ornatus, ut in eccleſia Dei non immerito præeſſe poſſit.

Scientia præter hæc ejuſmodi poſleat, ut muneris ſibi injungendi neceſſitati poſſit ſatisfacere. Idem inquiratur de in univerſitate ſtudiis magiſter, profeſſor, aut licentiatus in jure. Theologia, vel jure canonico merito promotus, aut publico alio cujus academiæ teſtimonio idoneus ad alios docendos oſtendatur.

Quibus peractis, ac probatis omnibus ſuprafcriptis per quinque ſaltem teſtes omni exceptione majores, ad fidei profeſſionem admittatur, atque omnia a notario in inſtrumentum publicum relata, & ab epiſcopo obligata ad ſummum pontificem fideliter tranſmittantur.

De dignitatibus, & canonicis.

Cum dignitates in eccleſiis præſertim cathedralibus ad conſervandam augendamque eccleſiaſticam diſciplinam fuerint inſtitutæ, ut qui eas obtinuerint pietate præcelleant, aliſque exempio eſſent, atque epiſcopos operas, & officio juvarent; merito qui ad eas vocantur tales eſſe debent; qui ſuo muneri reſpondere poſſint; quare epiſcopi ſummopere ſtudeant, ut ad dignitates, & canonicatus ii aſſumantur, qui epiſcopos opera, & officio juvare valeant, & ea morum integritate, doctrina, & vitæ exemplo ſint præditi, ut meritò eorum cœtus eccleſiarum ſenatus dici poſſit.

Expedit etiam maxime, ut cathedralis eccleſiæ, dignitates, & canonici omnes domimicii diebus, & aliis quas ſæpiſſime miſſæ publice in dicta eccleſia celebrent; ideo epiſcopi curent, ut conſtituatur a dignitatibus, & canonicis hebdomadarius, qui diebus Dominicis, & feſtis duplicibus miſſam & veſperas cant, cui oblavo die alius ſuccedat ejuſdem ordinis; nec liceat eis ab hoc inſtituto recedere (quacumque conſuetudine etiam immemorabili non obſtante) ſub ſuſpenſionis aliiſque arbitrio epiſcopi poenis obligendis; ſalvis tamen conſuetudinibus, in quibus plures publice, & frequenter celebrari tenentur, ac præregatione concefſa dignitaribus de celebrando miſſas epiſcopales, epiſcopo impedito. Reliqui vero canonici, & dignitates decoro cantu antiphonas exordiantur, quas manſionarius, vel alius dicaverit.

Chori claris horis ſemper, & attente adfint officiis; nec tunc vagentur per eccleſiam, neve a choro diſcedat, nili præcibus abſolutis, aut aliqua compoſiti negotii neceſſitate, vicarii generalis, ſi præſens fuerit, vel ejus qui choro præeſt.

In choro proprius quiſque ſtallis confidat, concordi voce pſallant, timul omnes debitis opportunitatibus affurgant, ſedeant, genuflectant, capita deregant, & nihil aliſque unum divinis miſcerant, præſertim officium, non intelligent, literas non legant, non obſtrepant, non colloquantur, & exiſtant aliis qualitatibus requiſitis, ram a jure quam a conſilio Tridentino ornati, ad hoc ut alii eorum exemplo ad ſtudium, & amorem divini cultus accendantur. Si aliqui vero in his officiis non, quas peregrinanti adſent, diſtributionibus careant, aliterque pro culpæ gravitate corripiantur.

Omnesque dignitates, & canonici in choro, proceſſionibus, funeralibus, omnibuſque aliis eccleſiaſticis ſanctionibus in habitu ſe conforment; contrafactiones vero illius diei diſtributionibus careant, ac etiam epiſcopi arbitrio puniantur.

De præfecto chori, feu cantore.

Cantor qui choro præſidet vigilet diligenter, ne quid præretmittatur in divini officii celebratione, vel progreſſione, vel in reliquis, quæ ad probatam rationem chori pertinent, & aliis, quæ in divinis officiis obeundis fuit neceſſaria; neve abſunde, indecore, vel præpoſitore quicquam fiat. Si qui fuo officio non ſatisfaciant, ces graviter, & amantee objurget. Si non reſipuerint, jubeat pumfcarem in libro illos deſcribere, & ad epiſcopos deferre, ad hoc ut digna pendant poenas.

De

ANNO CHRISTE 1579.

De magistro chori.

Succentor, seu magister chori, qui divinis officiis celebrandis tamquam magister est, denuncier officium, simplex vel solemne celebrandum, quando de Dominica, de festo, vel de feria; quæ antiphonæ, orationes, psalmi, lectiones recitandæ aut canendæ; tabellam in Sacristia affigendam una cum cantore conficiat, in qua præscribatur quid a singulis dignitatibus, canonicis, vel aliis beneficiatis in singulis horis per hebdomadam, aut etiam per plures dies recitandum, & canendum sit; qui quo tempore, & ordine missam celebrare, vel horas dicere, vel alia munera obire debeant. Qui autem quod B in tabella præscriptum fuerit, in quam horam peccaverit omiserit, ejus distributiones amittat, si fuerint deliquerit, a cantore puniatur.

De Sacristia.

Sacristia habeat in sacristia tres tabellas, unam in qua omnes missæ, & officia pro mortuis, & religua describpta sint, quæ ex imposito ordine ac mentre quacumque de causa in ecclesia celebrare oportear, alteram in qua unusquisque dignitatis, canonicatus, prædendæ, capellæ, altaris, seu alterius beneficii, & officii ejus ecclesiæ in missis, & aliis divinis officiis obeundis debi- C ta munera continenantur; tertiam quam fuprædximus a succentore conficiendam esse; & non permittat ecclesiam defraudari debito mitarum munere; sed pro viribus curet, quod omnes suas missas suis statutis diebus, & horis ad altaria sua celebrent, & quæ in dictis tribus tabulis præscripta sunt munera, curet a quibus debeant omnino præstitur, negligentia episcopo aut vicario denuncianda.

Non permittat, quod sacerdotes celebrature plures duobus apparati maneant pro vice in sacristia; sed cum opus fuerit, per se vel alium vocet celebraturum sacerdotem, & nemini permittat, ut sacris vestibus induatur, nisi tunc cum ei missa celebranda sit.

Item caveat, quod sæpius in anno omnia linea paramenta munda fiant; calices, patenæ, & corporalia cum pallio & suis manutergiis munda, & candida teneat.

Quando celebrandum erit in aliquo altari, per clericos deputatos, ampullas præparatas, quæ ex vitro sint, cum vino, & aqua limpida, luminariaque portare faciat, quemadmodum ea de divina officia necessaria præparet.

Affare mensa, & alia, præcipue diebus festivis decenter ornet. Hora congrua ipse vel alius per campanæ sonum det signum matutini, missæ, & aliarum horarum canonicarum, salutationis Angelicæ & oraliomi.

Det etiam operam, ut a sacristia sermones de inanibus profanisque rebus, multoque magis jurgia, rixæ & turbæ omnes arceantur; laicos ibi versari non patiatur.

A

De manfionariis.

Manfionarii, qui fuat quafi quædam columnæ totum fere horarum, ac divinorum officiorum pondus fuftinentes, munus fuum accurate obeant, ac quotidie ad omnes horas interfint; & quando oporteurit ad lectionis accedant, ut antiphonas, responsoria, gradualia, & alia hujus generis recitent, & decanter; folemnibus feftis diebus, & quotics opus fuerit pluviali indueat, nili alii nominatim huic officio præfecti fuerint. Si munerî fuo defuerint, illius horæ, in qua non fatis fecerint, diftributionibus priventur, & alii illorum officii partem fufcipiant.

Iidem, ut fuo munerî fatisfacere poffint, ab his oneribus liberentur, quibus ad chori utilitatem magiftri cæremoniarum, & ejus, qui choro præeft arbitrio levandi videbuntur.

Neque quo tempore divina officia in choro fiunt, parvam miffam celebrent, nifi neceffitas pobulaverit.

Ex manfionariis prædictis in fingulas hebdomadas deliganfur duo facerdotes; alter vero eorum officium ordiatur, & perficiat, conftitens in medio chori, vel ad lectricile, quod ab ea parte fit, ubi fuerit. Miffam etiam feftis diebus feniidupliciius ac feriis totus canat, nifi alii fint ei munerî præpofiti. Alter pfalmorum tonum, & antiphonarum pro tempore, & antiphonarum, quæque ubi legendæ fuerint ab ipfo tantum, vel ab alio legantur. Diligens quoque fit in decantandis antiphonis, dignitatibus, & canonicis, ac aliis voce præcat, & quæ cantanda, vel legenda fint, ipfis indicet. Is antequam officium inchoetur, chorum ingreffus libros præparet; miffam, pfalmos, antiphonas, & alia, quæ ufus requifierit, inveniat.

Manfionarii omnes in fuis manere contumaces, vel negligentes pro modo culpæ diftributionibus carcant.

De punctatore.

Punctator fingulo quoque anno, vel juxta conftitutionem ecclefiæ confuetudinem, vel juramentum deferatur de bene, ac legitime officium fuum exercendo, fub dupli, quanti id fuerit, & perjurii poena.

Singulis autem menfibus punctationum librum epifcopo, & capitulo præfentare teneatur, qui fi non recte fe habere fuerit cognitum, negligentiæ fuæ poenas, dupli fcilicet, & perjurii dare compellatur.

Et ut hoc officium melius exerceatur, & nemini injuriæ remitti, aut admi poffit, hæ fynodus ftatuit, ut punctator eiedum a capitulo alter punctator fit, qui ab epifcopo creetur, ifque apud eum fupraferipto juramento præfto noter omnes alterco in libro, qui fuo munerî defuerint, & fingulis hebdomadis, ambo inter fe libros conferant, & fi difcrepaverint aliqua in re, coram epifcopo, vel vicario comparent, ad hoc ut collatur omnis illorum controverfia fine ftrepitu, & figura judicii.

Cætera vero hic non numerata, quæ ad

B

ANNO CHRISTI 1579.

debitum in divinis officiis regimen fpectant, deque congrua in his canendi, feu modulandi ratione, de certa lege conveniendi in choro, ac permanendi, fimulque de aliis ecclefiæ miniftris, de quibus in præfentibus nulla fiat mentio, epifcopi, duobus e capitulo in confilium vocatis, ex facri concili Tridentini decreto, pro ecclefiæ cujufque qualitate fupplicant.

De feminario.

Statuit fynodus, ut ordinarii, ubi in eorum diœcefibus feminaria erecta non fuerint, quamprimum, vel intra fex menfes a feminarium, ex juxta formam & regulam a Sacrofanéta Tridentina fynodo traditam, erigant; erecta vero manutenebunt.

Quando contigerit inopem aliquis beneficii feminario per epifcopum fieri, per aftum publicum manu Notarii ad id rogati & non per bullam epifcopi, tantum fiat.

SESSIO QUARTA

Celebrata die 16. Maji 1579.

De vita & honeftate epifcoporum, & clericorum.

CUM totius familiæ Domini ftatus, & ordo natet, fi quod requiritur in eos, D pone non in exemplum incapite; idcirco hæc fynodus hortatur epifcopos, ut quante cæteris dignitate præcellunt, tanto alios inferioribus fingulari vitæ & fanétitate, ac morum probitate præfeftere ftudeant; præbeantque feipfos exempla bonorum operum, feque totos ad illam vitæ rationem, dominus ad adjuvante, diligare, quam illis apoftolus præfcripfit.

Eorum fermo, veftitus, geftus, fupellex, nil nifi grave, moderatum, ac religione plenum præferferat, ita ut irreprehenfibiles, fobrii, domui fuæ bene præpofiti ab omnibus cognofci poffint; quod efficient, fi ita mores fuos omnes componant, D aut curator. Tabellionarum, nifi neceffiet in reliqui ab eis frugalitatis, modeftiæ, continentiæ, ac fanctæ humilitatis exempla petere poffint. Ideo non folum modeftia fupellectilis ac menfa, & frugali victu contenti fint; verum etiam in reliquo vitæ genere, ac tota eorum domo caveant; ne quid appareat, quod a fanéto hoc inftituto fit alienum, quódque non fimplicitatem, Dei aftum, & auftarum contemptum præferant, ac eorum actiones fint conformes decretis ecumenici Tridentini concilii.

Cum clerici pars domini appellentur, ideo eos decet vitam, mores fuos omnes componere, ut habitu, geftu, incefu alliis quæ omnibus rebus, nil nifi grave, modeftum, ac religione plenum præferant; levia etiam delicta, quæ in ipfis maxima eftent, effugiant, ut eorum actiones cunctis afferant veneralionem.

Quæ igitur novifiime poft multas fummorum pontificum, ac facrorum concilium fanctiones Tridentina fynodus præcepta innovavit de vita, honeftate, cultu, & doctrina ab eis comprobanda, & retinenda.

ANNO CHRISTE 1579.

Quæque de luxu, comeffationibus, chorcis, A aleæ luftbus, & aliis hujus generis, ac præfertim profanis negotiis evitandis, ut maxime neceffaria, & eorum ordini conftantanea omnino fervare; alioquin ftatutis ab ea poenis, aliisque feverioribus, fi ita epifcopis videbitur, coerceantur, quarum neceffitatem nulla appellatio fufpendat.

Atque ut aliqua ratione figillatim exprimatur, cundi presbyteri divino dominicis, & feftis folemnibus, ut fuo munerî fatisfaciatur, miffas celebrent.

Barbamque omnes & fuperiori labro itra tonfam getent, ut pli in facrificio miffæ Chriftî Domini corpus, & fanguinem fuimenti nullatenus fint impedimento. Habitum clericalem, et coronam fuo ordini congruentem clerici etiam omnes ad quemcunque ordinem promoti, & aut quocunque beneficium eccleliaftieum cum cura et fine obtinentes deferant, capitium quadratum, veftes eum fuperiores, quam inferiores geftent talares, fimplices, et nulla vanitate notandas; in eccleliis piieis non tegantur; extra vero valeudinis, aut alia juita caufa uti poffint, fed fimplicibus, neque aculeatis, aut turbinatis: a ceteris demum hujufmodi levitatibus fe abftinent, quæ in ecclefiaftica fuit difciplina alienæ.

Ad quæ omnia epifcopi illos fupenfione a miniiteriì, et fructuum amiffione, ac beneficiorum privatione, prout expedire judicaverint, omnino poffint compellere.

Quicumque clerici concubinas, aut alias mulieres, de quibus poffit haberi fufpicio, in domo vel extra non detinuerint, aut cum illis ullam confuetudinem habere audeant, alioquin poenis a facris canonibus, vel ftatutis epifcopalibus impoiitis puniantur. Quod fi a fuperioribus monili non abftinuerint, adveifus eos juxta facri concilii Tridentini decretum, acriter puniatur, et proceditur.

Nemo clericorum implicet fe negociis fæculariibus; fines coram judice fæculari non agitet, nec ad ullorum negociorum curam, aut curator. Tabellionarum, nifi neceffitatis caufa, aut mercatorum, præfertim laboratus, nifi de aliorum, quæ ad vitæ annonam fpectant; non exerceat; non artem medendi faciat, non aliena prædia lucri caufa conducat, non pro alis fidejubeat, non agricolturam, nifi pro eorum victu, non venationem, aut aliam turpem artem exerceat; contraftus ufurarios vetitos, publicis & privatis fpectaculis, comediis, choreis non interfit, per civitatem perfonatus, ac debacchatus non incedat; taxillis, teiferis, pagellarum lufu, aut aleæ quocumque modo non ludat; facris canonibus improbato penitus abftinet, arma offenfibilia, five fecreto, five palam non deferat, & præfertim pugiones, clopetas parva, quæ fi qui deferre deprehenfi fuerint, carceris poenam per annum fubeant; noftumo tempore fine legitima caufa, et lamine non vagetur, focdaque, et fcurrilia verba non proferat, et operam non det ebrietati. Cauponarias, feu tabernas non frequentet, nec ad eas accedat nifi neceffitatis caufa.

Omnia

ANNO CHRISTI 1579.

Omnia demum generatim, quæ ad vitam, & honestatem clericorum pertinentia a sacris canonibus, œcumenicis conciliis, et apostolicis sanctionibus præcepta, ac prohibita sint, clerici omnes diligenter observare, ac cavere jubentur; subituri nisi pareant omnes animadversiones, quæ illis a sacris canonibus impositæ sunt, et &c. Tridentinæ synodi auctoritate innovatæ, aliasque præterea, quas pro delictorum qualitate episcopi hactenus, ut supra dictum est, statuerunt, aut impositurum fatuerit. Operas suas, prout ab aliquibus in hac provincia fieri audivimus, mercedis gratia minime locent.

De edicto proponendo pro parochialibus vacantibus, ac de examine promovendorum ad dictas ecclesias.

Episcopi cum primum parochialem ecclesiam vacare cognoverint, intra triduum ad cathedralis, et vacantis ecclesiæ januam edictum proponant, et ad dicti decimum concurrere, et convenire qui volunt examinari, vel examinandos nominare, et intermino præfixato nominati, et præsentati, electi, et deseripti examini se subiiciant, et per consortium pagis idoneo, ac infra terminum juxta concilii Tridentini decretum, et Pii Quinti bullam, beneficium conferatur; iis tamen ut mos gravior, aureis et vitæ integritas in aqua li literarum scientia præponderet, atque illis, qui ex eadem diœcesi, et multo magis, qui ejusdem loci fuerint, in quo ecclesia vacans constituta est, extraneo, ceteris paribus, præferantur.

Terminus vero decem dierum ultra alios decem dies, minime prorogetur, ex ejusdem bullæ prohibitione.

Interrogabuntur autem examinandi de ætate, ordine, vita, moribus, & scientia, quod liquide patebit ex interrogationibus, & responsionibus eorum, quæ illis legenda, propoſuerint examinatores.

Examinatores eorum, qui sunt ad beneficia promovendi in diœcesanis synodis ii eligantur, et comprobentur, qui religione, vitæ integritate, aliisque, quæ Tridentinum jubeat concilium, virtutibus et ornamentis cæteros antecellant; in quo non solum cathedralis capituli, sed aliorum etiam clericorum, et regularium ratio habeatur. Munera autem occasione hujus examinis, nec ante, nec post acciplantur; alloquin in pœnas a sacrosancta Tridentina Synodo sanctitas incidisse fe sciant.

De beneficiorum collatione.

Expedit maxime dum parochiales ecclesiæ contentur, ut non hominum cupiditati, sed animarum saluti consulatur; ideo episcopus tum ex quam Jesu Christo debeat pietate, ut illos eligant, qui sui officii onus ferre possint, ac prompto animo subire velint. Indignos autem, ac præsertim qui sua locumque querunt non quæ Jesu Christi, omnino reiiciant; et circa resignationes felic. rec. Pii V. constitutio obſervetur; memineritque episcopi se ex earundem litterarum dispositione excommunicationem, et suspentionem incurrere apostolicæ Sedi reſervatam, si aliis in casibus, præterquam in litteris præfatis expressis, eas admiserint.

Et quia plerique vacatio ecclesiis maxime parochialibus non parvi detrimenti esse folet; ideo episcopi quamprimum, (servata tamen forma concilii Tridentini & Pii V. bullæ) conferant, & si opus fuerit idoneum in ea vicarium simulæ ecclesiæ vacationis notitiam habuerint, cum congrua ejus arbitrio fructuum assignatione constituant, qui interea ipsius ecclesiæ sustineat, donec de rectore ei providetur.

Sciantque patroni, & qui in beneficiis præſentandi, aut deligendi jus habent, se subiicere una cum præſentato, & electo excommunicationis, & interdicti pœnis, ac privationis *juris* patronatus, si quovis modo, & quavis causa vel occasione se ingerant, paciscantur, consequantur, aut quoquo modo retinere præſumant partem, etiam si illius aliquam ſit, in bonis, & fructibus beneficii, & si libere illos redoti, seu beneficiato non dimittant: nec antemortem rectoris juris patronatus de futura præſentatione pacta ſint, aliquis nec per se, nec per interpoſitam perſonam tradare poſſit ſub excommunicationis pœna, & inhabilitatis ad nominanda beneficia.

Epiſcopi præſentatum, vel ab inferiore electum, non prius admittant, aut inſtituant, quam juxtapandum juxta ſubſcripam formam ab ex tegentiæ, quod nil de præditis intervenit.

Forma juramenti.

Ego N. præſentatus ad beneficium de N. juro ad hæc ſacroſanctia Dei evangelia per me corporaliter tacta, quod propter præditum beneficium obtinendum, aut præſentationem ad id habendum, aut acquirendum, neque ego, neque alia perſona vice ac nomine meo, nec de conſenſu, aut ſcientia mea, patrono, ſeu alii cuique alſquid præmiſſorum nomine, aut intuitu promiſimus, aut dedimus, aut quicquam ex præmiſſis permutavimus, compenſavimus, aut prius datum confirmavimus, apudve quemquam depoſuimus, ſeu quicquam mutuavimus, ſeu locavimus, priuſve mutuatum, commodatum, depoſitum, aut elocatum, aut quocumque modo debitum remiſimus, ſeu laxavimus, nec de ſanctuario, gleba, domibus, terris, prædiis, tenimentis, redditibus, prædictæ eccleſiæ, fructibusve, decimis, aut obtationibus ejuſdem præterelis, præſentibus, aut futuris, donationem, remiſſionem, locationem promiſimus, fecimus, aut inivimus; feu aliquis noſtrum de mandato, ſcientia, aut conſenſu meo promiſit, fecit aut iniit. Ita me Deus adjuvet, & hæc ſancta Dei evangelia.

Caveant, epiſcopi ne fidelialia beneficia fiant, neve tacite, aut expreſſe conventum ſit, ut ad alterius voluntatem alter titulo renunciare teneatur, quod ab ſimoniacam labem accedere tum ſacris canonibus, tum Quarti, & Quinti Pii conſtitutionibus declaratum eſt. Qui talia autem commiſerint, pœnas in dictis ſacris conſtitutionibus præditis contra ſimoniacos, & fiduciarios incurrant.

De parochis, & eorum officio, & miſſarum.

Parochi dominicis diebus, & feſtis ſolemnibus, ac tam frequenter, ut ſuo munere ſatisfaciant, Miſſas celebrent, & feſtis præſertim diebus gregem ſibi commiſſum verbi Dei pabulo paſcant; diluculo, ac compendioſe ſacrum evangelium, legis præceptas, ſtudeatque, orationem dominicam, ſacramentorum virtutes & officius declarent, eum a vitiis ad virtutes adhortantes. Poſt jejunium vero convocatis pueris, & aliis ruditas ad eccleſiam ad ſignum campanæ, eoſdem doctrinam chriſtianam docuerant, ſciantque parochi, & omnes alii ſic, qui talia exercuti fuerint, indulgentias ſummi pontificis Gregorii XIII. conceſſas eſſe.

Studeant etiam atque etiam, ne eorum cupa abſque ſacramentis aliquem evita emigrare contingat; quod ſi eveneri (quod abit) officio, & beneficio ſuſpendantur; aliasa pio modo cuique graviſſime coerciplantur.

Recipiant quotannis ab epiſcopo eorum, vel eacthedrali ola ſancta, (anſtumque chriſma in feria quinta in Cœna Domini; nec ſic ei qui in ſacris non ſit, & ſuperpelliceo indutus, & ſi non ſit, lumina deferens, deferunda tribuantur, quæ olea ſanctumque chriſma per diœceſin in eccleſia cum clavi penes ſe retinenda aſſerventur.

Ad eccleſiaſticum ſepulturam defendunt aliquem cujuſcumque conditionis, ſexus, & ſexus exiſterit, parochus non recipiat, nisi quis confiterit ſuiſſe, & ſacram Euchariſtiam ſumpiſſe, vel ſigna contritionis tempore mortis apparuiſſe, ſub pœna excommunicationis, & aliis arbitrio epiſcopi imponendis.

Nemo presbyterorum curatorum ab una ad aliam parochiam inſcius epiſcopis, & hinc mandato ſe transferat, ne ſic inferviens, & miniſtrerat ſub pœnis arbitrio ordinarii infligendis.

Nemo etiam audeat falcem in alienam meſſem mittere, parochiam ingrediendo, ſacramenta miniſtrando, ac cætera parochialia munera obeundo; fed quisque intra ſuos limites ſe contineat, & nullo modo eos transgrediatur.

Parochi omnes ſemper in ſuo munere obeundo ſint diligentes, ſed tunc præſertim ac ſolicitudinem, & cum ſui ægrotant, quos ſæpe viſitent, ſi eos ægrotare ſciverint, etiamſi minime vocati fuerint, ne eorum negligentia aliquis ſine ſacramentorum perceptione decedat; nec eos deferant; ſed cum ulque ad extremum vitæ affiſtant, orationibus, exhortationibus, & exemplis ad ſanctæ, & chriſtiane moriendum animos juvando.

Si aliquem parochum, tam civitatis quam diœceſis ægrotare contigerit, aut ex hac vita recedere, qui cæteris illi eſt propinquior, & vicinior, ordinarium de illius infirmitate, & obitu quam primum certiorem faciat; alias epiſcopi arbitrio multetur.

Quoniam epiſcopi ubique eſſe non poſſunt, & plerumque accidit, quod gravia delicta per facerdotes, & clericos, & alias eccleſiaſticas perſonas in civitatibus, & diœceſibus, & in locis remotis commiſſa, ad epiſcopum non ſine ignoranter; ideo ne delicta remaneante impunita; ſynodus ſtatuit, ut omnes & ſingulæ rectores, quam primum ſciverint, ſeu viderint clericum aliquem ea qua minime ordini, ac gradui ſuo congruunt perpetrare, & aliqua indecenter committere, in tem no dierum trium, vel quam citius fieri poterit, denunciare, notificare, & intimare debeant, & tenentur epiſcopis.

Quotieſcumque in urbem venerint, epiſcopum adeant, nec abſque epiſcopi licentia, & benedictione a civitate diſcedant.

Parochi omnes in die Purificationis beatæ Virginis candelas diſtribuant fidelibus Chriſtianis, qui illa die in eccleſia convenerint, & devote eas percepturi, accepturique in proceſſione delaturi erunt; ſint autem diſtributio in ea quantitate, ponderie, & menſura, prout laudabilis conſuetudo poſtulat, & epiſcopis videbitur.

Cum paſtorum reſidentia tam valde commendetur, & diſtricte præcipiatur, tum a ſacris pontificibus, tum a Concilio Tridentino omnibus, tamquam illud unum fundamentum, in quo ſpes omnis ſit collocanda, ut ovium ſuarum ſalutem diligentius, nulla poteſt in hac re adhiberi, aut uſurpari, aut diligentia, quæ ſatis ſit. Iudicet hæc ſynodus omnes epiſcopos moner in Domino, & per viſceres Jeſu Chriſti hortatur, & alios inferiores omnes, qui animarum curam habent, etiam eis præcipiendo requirit, ut officium pro paſtorum munere, & gregis fidelitate, atque affiduam eo ſtudio, ac pietate, ut nihil, quod ad ſalutem ovium ſibi creditarum pertinet, ullo unquam tempore ab illis deſiderari poſſit. Cum vero Chriſtiana charitas, urgens neceſſitas, debita onedientia, ac etiamos eccleſiæ vel reipublicæ utilitas ex epiſcopis aliquem abeſſe poſtulaverint, ſerveneur omnia, quæ ſuper hoc *a ſacro concilio Tridentino* ſtatuta ſunt. De cæteris quoque Inferioribus omnino providendum eſt juxta ejusdem concilii decreta, ut quando cumque eos, cauſa juſta per epiſcopum cognita, abeſſe contigerit, vicarium idoneum in ipſis officiis approbandum cum debita mercedis aſſignatione relinquant. Diſcedendi autem licentiam in ſcripto ſint ſemper conceſſuri; qua etiam obtenta ultra, dimeſtre tempus, niſi ex gravi cauſa, nemini abeſſe liceat.

Quod vero epiſcopus abſit, & ſi non dubitet hæc ſynodus eos proprii muneris perpetuo memores fore; tamen pro ſuo officio non poteſt non commonere, quod prater pœnas, quas contra non reſidentes a concilio Tridentino conſtituitur ſunt, non evadent alias in bulla Pii Quarti, et Quinti ſel. rec.

Et tandem ut facro concilio Tridentino fatisfiat, decreta ſuper reſidentia, quæ tam

ANNO CHRISTI 1579.

fub Paulo II. quam fub Pio IV. ſtatuta fuerunt, ac bulla pape Pii V. quotannis publicanda, decrevit in epiſcopalibus concilijs, ad hoc ut omnium auribus, mentibus que infigi poſſint, et impoſterum (Deo adjuvante) nulla temporum injuria, aut hominum oblivione, aut deſuetudine aboleantur.

De ſepulturis, funeralibus, & exequiis, & eorum exactiſſimo obſervando.

Sola charitatis ratio clericos tam ſeculares quam regulares adducere debet, ut Chriſtifidelium funeribus intereſint. Quare ab omni eos decet avaritiæ corruptela, et oſtentatione alienos eſſe. Prohibentur igitur, ne exequiarum, ſepulturæ, aut anniverſariorum cauſa quicquam paciſcant; ſed plam et laudabilem conſuetudinem circa funeralia obſervent, ne quod valde religioſum eſt, aut eccleſiaſtici cum venalis fortaſſe, quod abſit, dicatur, aut ipſi de hamanis videantur mortibus gravilari, ſi de eorum cadaveribus quaſibet modeſtiam quærere compendium.

Ante fulo ortum, et poſt occaſum ad ſepulturam cadaver non efferatur, niſi de licentia epiſcopi, aut ejus vicarij, eoque ſequito per conſanguineos, familiares, et amicos defendi ſepulchrum nullo modo quovis quæſito colore aperiatur, nec aliquid quod ſuperſtitionis habeat intus apponatur. C

Pauperes qui ſua impenſa humari non poſſunt, gratis a Parochis ſepeliantur; quod alios vero ſervetur laudabilis conſuetudo.

Parochi libram habeant, in quo parochianorum ſuorum, qui deceſſerint, omnium nomina diligenter annotentur aliquain, ut epiſcopo videbitur puniantur.

Superſtitioſum in plovandis mortuis abſumum, qui in provincia noſtra jamdiu diabolica fraude irrepſit, penitus aboleri volentes, in ſanctæ obedientiæ virtute præcipimus, ne qua mulierum præficarum, quas reparationes appellant, audeat officio fungi in invitandis ad ejulatum aliis in conſanguineorum cognatorumque funeribus; ſed D hoc omnino, et uſu in Chriſti Domini gregem fugato ac elliminato, ne lugenti poſt hac, ut Chriſtianos decet fœminas, ſacra dictante ſcriptura: *ſuper mortuum modicum plorat; et apoſtolo adjungente: Nolumus vos ignorare, fratres, de dormientibus, ut non contriſtemini, ſicut, & cæteri, qui ſpem non habent.*

Cum vero ad eccleſiam funus efferetur prohibemus ne mulieres, quæ eccleſias ululatibus complere ſolebant, ſuos ſequantur defunctos, ſed domi ſe contineant. Quod ſi paycho admonitore facere neglexerint, presbyteri omnes cum pompa nullatenus ultra progrediantur, ſed ibi reliſto funere, E ſi quis ſtatim obſequentes ſe reddiderint, continuo diſcedant. Non enim decet templa Dei Omipotentis, quæ domus orationis vocantur, et in quibus adſtat Divina miſſa, ad ſolidum vota complenda, peccataque dimittenda ejusmodi ululatibus complieri. Quæ omnia etiam in eccleſiis regularium obſerventur.

Mandatque synodus, ut ſepulto defuncto omnes qui conjunti quam primum, vel ſaltem poſt decem dies; fœminæ vero poſt menſem ad eccleſiam pro audiendis Miſſis, et aliis divinis officiis accedere teneantur, et ad id ab epiſcopo per cenſuras eccleſiaſticas cogi poſſint, quavis; conſuetudine, quæ potius corruptela eſt, non obſtante.

Sub eisdem cenſuris, et aliis pœnis epiſcopi prohibeant, ne mulieres præficeæ, ac faciem diſlacerant, nec ſic præficeras, et diſlaniatas in eccleſiam ingredi permittant.

De confraternitatibus.

Epiſcopi incumbant, ut a confraternitatibus præter ſupradictas, conſtitutiones, ſi quas habent, ſingulis annis, et præſertim hoc ſeverentur; quæ tamen ab ipſis epiſcopis, et approbatione, et ſubſcriptione muniræ, et robrarat ſuerint; adeo ut divinus cultus, atque prebatra ipſorum vita merito, apud Dominum commendetur. Quæ vero nullam regulam habent ab epiſcopis, eam ſummant quanto citius: novæ vero confraternitates absque epiſcopi licentia eriqi, vel inſtitui non poſſint.

Convivia confraternitatis alicujus facultatibus, aut eleemoſynis fieri ſo ita nullo modo impoſterum ſiant, et maxime in confraternitatum oratoriis, ſub pœnis epiſcopi arbitrio infligenda.

Prohibetur præterea omnibus, et ſingulis gubernatoribus, magiſtris, procuratoribus, confraternitatibus, et aliis quibuſcumque laicis, in hujusmodi confraternitatibus conſtitutis, aut vero facere de rebus ad Chriſtianam fidem, et catholicam religionem pertinentibus, nihi prius fidei profeſſionem emiſerint, et ab epiſcopi licentiam in ſcriptis obtinuerint. Si qui vero in prædicti delinquerint, ab epiſcopo coercebo etiam abſtorio ipſorum puniantur, nec confratres alios officium, aliuſque orationes, et ſeranias recitare poſſint, niſi quæ ab ordinario revi&e, et approbatæ fuerint.

De piorum locorum adminiſtratione.

Piorum locorum adminiſtratio & eccleſiaſticorum epiſcopi curent, ut ſervata forma concilii Tridentini decretorum committatur viris providis, et idoneis, qui ſciant, et valeant loca ipſa, bona eorum, ac jura utiliter regere, et eorum proventus, et redditus in perſonarum uſum miſerabilium diſpenſare, et quos in uſus alios prædicta conſervare præſumpto veriſimilis non exiſtat. Monaſteriorum vero monialium aliorumque locorum ad curam epiſcopi ſpectantium adminiſtratores ab univerſitate ſua a quocumque electi, aut deputati, eorum officium exercere non incipiant, niſi habita epiſcopi confirmatione, ſine qua electio, et eorum deputatio nullum fortiatur effectum.

Adminiſtratores ad inſtar tutorum, & curatorum in manibus epiſcopi, vel vicarii juramentum præſtent, ac de locorum ipſorum bonis conficiant inventarium, cujus exemplum intra tempus ſupra ſtatuium ordinario præſtent authenticum.

Adminiſtrationis ſodalitatum, hoſpitalium, mon-

ANNO CHRISTI 1579.

montium pietatis, fabricæ eccleſiarum, et piorum locorum quorumcumque rationes exhibeantur quotannis epiſcopo, vel ab eo ad id electo.

Epiſcopi, vel deputati ab ipſis, ſodalitates, hoſpitalia, montes pietatis, fabricas eccleſiarum, & pia loca quæcumque, vifitent juxta ſacros canones, & ſanctî Tridentini concilii decretum.

Librum autem præſidia loca habeant, in quo diligenter, et expliciter deſcripta ſint ſegata omnia, et onera, quæ illis imminent; cujus libri exemplum publici item notarii authoritate nobilium deferant in archivium epiſcopale. Tabella præterea fit in loco affixa, in quo ſolent congregari, cum illeduo muneribus, et legatis ſtrictim adnotatis, menſium ordine ſervato, et rerum ipſarum genere; in quibus quidem libris, et rerum ipſarum genere tabella ea in dies erunt addenda, vel demenda, quæ aut augeri contingent, aut minui.

Liber ſeparatus habeatur in unoquoque capitulo piorum locorum, in quo libro appoſito die deſtributionum ſegatorum deveniri poſſit, præcipitur, ſub pena excommunicationis eo ipſo ſubeunda, notarii ſcribitque ſegatorum teſtamenta, atque alias diſpoſitiones qualeſcumque ſint, in quibus aliquid eccleſiis, hoſpitalibus, montibus pietatis, aut quo alijs piis locis, vel cuilibet piorum ſcripti, rogatis, ut infra menſem, a die quo diſpoſitio effectum ſuum fortiri ac irrevocabiliter ligare incipiet, legata facta ad pias cauſas exactiſſime, et cum effectu perſolvant de legatis, vel relictis erbis deſcribtam, & authoritate publica muniram, debita mercede ſolvenda, epiſcopis tradant. Et ſecretarium exequi faciant fub cenſuris, & pœnis arbitrio eorum imponendis.

Epiſcopus aut eccleſiis jura ſua reſtituantur, ſtatuit, ut poſthac canonica porcio integre, & realiter perſolvatur juxta formam juris; & facri concilii Tridentini decreta.

De rebus eccleſiæ, ac piorum locorum non alienandis, & ſuſpendatis; ac mode alienandis, & ſuſpendatis recuperandis.

Ambitioſæ cupiditati hac ſynodus occurrere optiens, poſthac omnium rerum, & bonorum eccleſiaſticorum alienationem, omne pactum per quod ipſorum dominium transferur, concedimem, hypothecas, locationem & conductionem ultra triennium; nec non infeudationem, vel contractuam emphyteuticum. Si quis vero inconſultus Romano pontifice de bonis, & rebus eccleſiæ quicquam alienare præſumpſerit, alienatio, hypoteca, conceſſio, locatio, conductio, & infeudatio nullius ſit roboris & momenti; & tam qui alienat, quam qui alienatas res, & bona prædicta recepit, ſententiam excommunicationis incurrat. Declaratque provinciale concilium extravagantem, *Ambitioſi*, Pauli ſecundi in provincia in uſum receptam.

Et quia ubi comperum eſt alienationem bonorum eccleſiaſticorum feri ſæpe ſubterfugiendo, ut illarum confirmatio ab apoſtolica ſede obtineatur; interim autem poſſideri, non obtenta aliter confirmatione hu-

ANNO CHRISTI 1579.

jusmodi in grave ecclesiarum damnum, & animarum ipsorum contrahentium præjudicium; ideo episcopi diligenter inquirant super hujusmodi alienationibus quorumcumque bonorum ecclesiasticorum, etiam hospitalium, & si quas sub jam dicta conditione non dum reperta fuisse reperierint; irritas, & inanes declarent, & in eos qui se in possessionem, vel detentionem ante obtentam confirmationem intrudere ausi fuerint, & in futurum audebunt, poenas sacris canonibus, & summorum pontificum constitutionibus adversus eosdem infligas exequi omnino studeant, mandaturque notariis, quod contractus alienationum hujusmodi absque assensu apostolico prius obtento, etiam cum episcopi licentia, non conficiant sub poena excommunicationis latæ sententiæ, nec judices, vel testes aliter interfint sub eadem pena, nec infra foreclias, seu defensas bonorum, vel aliorum, ecclesiarum bona & territoria includentur, & occupentur directe, vel indirecte, vel quocumque quæsito colore sub pena prædicta.

Episcopi, aut eorum vicarii ecclesiasticorum bonorum alienationes apostolica auctoritate confirmandas omnino curent, ut diligenti investigatione adhibita, & in rem præsentes rantes rite, & rede, ac mature omnia faciant, ut omnino ecclesiæ indemnitati consulatur.

Sacri concilii Tridentini auctoritate præcipiuntur singulis episcopis, ut ipsi, aut eorum vicarii adjunctis duobus, altero quidem ex capitulo, altero ex clero recognoscant qualcumque alienationes, & locationes bonorum ecclesiasticorum ad longum tempus etiam auctoritate apostolica confirmatas, quæ intra triginta annos confectæ fuerint, judicent, & decernant an ecclesiarum detrimento, seu contra canonicas sanctiones, an omnibus juris ordine contractæ sint; quod si ad episcopum, vel ejus nomen bona locata pertinent, aut ipsi, vel ipsius vicarius commissarii, seu executores fuerint ad vicinorem episcopum, cum supradictis a capitulo, & clero ejusdem reogniti, ac judicium ejusmodi transferatur. Si vero etiam ipsi legitime recusari poterunt, duo alii a capitulo, & clero adjungantur, qui eam tantam causam cum illo episcopo recognoscant, & judicent.

De decimis solvendis.

Cum decimarum solutio fit de jure divino, & qui eas dare nolunt, aut dantes impediunt, rei alienas invadant, & ecclesias ad eam egestatem, & inopiam redigunt, ut facile debitis obsequiis, & cultu debitis tuantur; ideirco juxta Tridentini concilii decretum præcipitur omnibus, cujuscumque gradus & conditionis sint, ad quos decimarum solutio spectat, ut eas ad quas de jure tenentur, juxta locorum consuetudinem In primum cathedrali, vel alien

ANNO CHRISTE 1579.

SESSIO QUINTA.

Celebrata die 17. Maii 1579.

De judiciali foro episcopi, & de jurisdictione.

CUm cauſæ omnes ad forum eccleſaſticum quomodolibet pertinentes juxta ſacrorum canonum, conram eccleſiaſticis dumtaxat judicibus cognoſci, & terminari debeant; ideo epiſcopi ſuo arbitrio pœnis, & cenſuris afficiant omnes, & ſingulos clericos, etiam regulares, adminiſtratores hoſpitalium, & aliorum piorum locorum quorumcumque, qui in cauſis, ut ſupra, vel agendo, vel excipiendo, vel aliter in judicio, & foro ſeculari comparere, vel eis ſe ſubſicere præſumpſerint, declarando præterea nullius eſſe roboris, & momenti proceſſus, & actus quoſcumque, qui tam in præmiſſis, quam in omnibus aliis cauſis ad forum eccleſiaſticum ex decreto Tridentini concilii pertinentibus coram judice, & foro ſeculari quacumque ratione vel prætextu adhiti, ac ventilati fuerint, & ut hoc decretum inviolabiliter obſervetur epiſcopi diligenter operam dabunt.

In terminandis epiſcopi cauſis, quantum fieri poteſt, brevitati ſtudeant, ac litigatorum arctibus, ſeu in litis conteſtatione, ſeu alia parte judicii differenda modis omnibus, aut termini præfixione, aut competenti alia ratione occurrant.

Appellationes non recipiantur, nec inhibitiones fiant niſi a diffinitiva, vel a diffinitiva vim habente, vel cujus gravamen per appellationem a diffinitiva reparari non poſſit. Et ne inhibitoriales indebitas fieri contingat, & partes inutilibus ſumptibus graventur; ideo hæc ſynodi ſtatuit, ut adveniente caſu in primis a judice ad quem, breviori tempore, ſeu termino præfixo, ubi probabiliter juxta communis juris regulas, & doctrinas ea de cauſa dubitetur cde diſcutiendum, an appellatio ſit hujusmodi, quæ ex præfato concilii decreto rejici debeat, nec ne, & quas minime, decreat appella tiones judex admittere, vel admittendas recipere, ſit cunctis conquerendi occaſio alicui præhorur.

Quoniam omnis ſententia ſine legitimo proceſſu recte facto viribus non ſubſiſtit, ſtatuendo partes antiqui, ut omnia acta judicia exacta diligentia, & competenti ordine ſcribantur, & ſic conſcripta partibus requirentibus tradantur. Itaque originalia penes ſcriptores remaneant, ut ſi ſuper proceſſu judicis fuerit ſuborta contentio, per hæc poſſit veritas declarari. Hæc ſynodus ignorat in executione ſacrorum canonum ſtatuit & ordinavit, ut de cetero in formandis proceſſibus ſeverentur ad minus termini infrascripti videlicet, ad libellandum, excipiendum ſeu reſpondendum libello, jurandum de calumnia, articulandum, & articulari videndum, dicendum contra articulos, producendum omnia contra producta.

Notarii ſiquidem epiſcopalis curiæ in omnibus cauſis ſpiritualibus aut temporalibus, civilibus aut criminalibus tenantur, & deſerant omnia, & ſingula acta judicii diligenti ordine conſcribere non in ſchedulis, per A in libris quaternatis. Schedulæ quæ ſed partes porrigentur in judicio, ut ſunt libelli, reſponſiones, capitula, & poſitiones, poſtquam fuerint deſcriptæ, ut præmittitur, reponantur in faſcis, quas ſinguli notarii ſingulas facere teneantur ſingulis annis; & ita & taliter præmiſſa obſerventur, quod nullo modo ullatenus ullaque ratione originalia ſe admittant. Si quis vero contra præmiſſa vel præmiſſorum aliquid facere præſumpſerit, eo ipſo teneatur ad omne damnum, & intereſſe partis, quam ex eius ſtudi contingerit negligentia, quod ſi cauſa ex officio mota fuerit, ea pena mulctetur, qua ſecundum qualitatem negotii mulctandus videbitur epiſcopis.

Habeantque dicti notarii unum regiſtrum, ſuper quo ingulariter regiſtrentur omnes literæ, quæ de dicta curia exeunt ſub cenſuris eccleſiaſticis, & aliis epiſcopi arbitrio pœnis.

Et quia producuntur jura, & ſcripturæ authenticæ, quando pars producens intendit illa ibi teſtibus facere, non reſtituantur, niſi dimiſſa copia auſcultata cum originali parte citata.

Et ut omnia recte procedant in formandis proceſſibus, & ſcripturis, quæ in eſſendi ponantur in qualibet facie paginæ linee viginti quatuor, & in qualibet linea ſillabæ quindecim.

De notariis.

Cum ex notariorum impoſitis plurima damna, & mulctarum illarum occaſio oriatur, epiſcopi notarios quoſcumque examinent, & quos invenerint experientia, probitate, ſcientia, & arte præditos, iis eligantur, & approbentur, & qui approbati non fuerint, coram aliquo judice eccleſiaſtico, live ordinario, live delegato cauſas tradere, aſta rogare, & procuratoris officium exercere non poſſint, & approbati ſi in licibus, & cauſis eccleſiaſticis, ac ſpiritualibus deliquiſſe reperti fuerint, juxta facri Tridentini concilii decretum puniantur.

Statuit etiam nullum notarium rogari poſſe de contractu rerum eccleſiaſticarum ad forum eccleſiaſticum pertinentium, at ſunt decretorum interpolitiones, beneficiorum, renunciationes, vel ad renunciandum procurationes, ſponſalium diſſolutiones, & ſimilia, nili, ut ſupra approbati fint. Scripturas vero hujusmodi ab aliis notariis confectas, ſcripturas, & rogatas nullam in eccleſiaſticis judiciis fidem facere ſtatuit, & decrevit.

Eccleſiaſtici fori notarii tempore eorum admiſſionis jurent obſervare omne id, quod ipſis ab hac ſynodo mandatum eſt; ac etiam conſcribere, & exemplari acta, & proceſſus cauſarum ad epiſcopalem curiam pertinentium, atque omnia pro curia geſtorum inſtrumenta in authenticam formam redigere, & in archivio reponere, ut ibi poſſint conſerventur.

Originales proceſſus (ut dictum eſt) judicibus ordinariis, delegatis, arbitris, & arbitratoribus non deferant, ſed eorum tantum exempla fideliter collata, niſi aliquis impedimento legitimo aliud, aliquando epiſcopo videatur. A

Notarii ab epiſcopis cognoſcantur modis omnibus, quanto citius, & ad minus intra menſem (congrua mercede accepta) in appellationum cauſis copiam appellanti exhibere, & ſi in deferenda exhibitione fraudem fecerint, juxta Tridentini concilii decretum puniantur.

De Archivio.

Archivia, ubi non ſunt, inſtituant, & inſtituta recte curari ſtudeant; omnemque diligentiam adhibeant, ut inſtrumenta quæcumque, atque ſcripturæ alie omnes in eis contenta, ita conſerventur, ut ea nequeat, temeraria manus attingere, vel ullo pacto violare.

Cuſtos vero ab epiſcopo deputetur, qui diligentiſſime cantela conſervet; & adminiſtret, & per invenarium cuncta tradantur, & ex eodem inventario reſtituantur.

Cuſtodi non liceat ex Archivio originales ſcripturas tradere extra data fide, & pignore, & ſi contrafecerit ab ordinario ex arbitrio multetur.

Prælato decedente claves Archivi oeconomo, vel vicario capituli ſede publica tradantur, & penes eoſdem fideliter conſerventur, quæ futuro paſtori pollea confignentur.

Quicumque inſtrumenta, ſcripturas, nu numenta, juraque omnia cujuſcumque eccleſiæ derlerent, vel uſurpent ab epiſcopis certiores fiant, eos ex facri concilii Tridentini decreto uti eccleſiaſticorum jurium ſuſpatores excommunicationis ſententiam incurrille. Et qui inſtrumenta, ſcripturas, monumenta, juraque omnia cujuſcumque eccleſiæ deſtinet, & uſurpare ſciverint, & non prodiderint, aut monitione præmiſſa, excommunicationi ſubiciantur, donec deſinentes, aut uſurpantes revelaverint, vel idonee fecerit ſatisfactum.

De inventario proceſſuum, cauſarum, & negotiorum quorumcunque ab epiſcopi conſiſtorio.

Cum in provincia noſtra fel. recor. Pii P. Quinti præcepto de conficiendis inventariis per epiſcopos regni Neapolitani, & Siciliæ hæreſeos ſatisfactum non ſit, ne tam utile, tamque neceſſarium inſtitutum pereincurlum omittatur. Epiſcopos omnes commonemus, ut quilibet inventarium authenticum omnium, & quarumcumque lite cu rarie querelarum, accuſationum, inquiſitionum, denunciationum, reſtificationum, infrugentorum, proceſſuum, ceterorumque actorum, cauſarum, negotiorum criminalium, etiam mixtorum, que apud curiæ ſuæ notarium, live actuarium fuerint, quam primum conficiendum curet, & juxta memoratum præſcriptum ſeu bullam quotannis in perpetuum conficiat, & dicti Notarii manu ſubſcriptam penes ſe cuſtodiat, donec ſuper his judicium fuerit; & ſi eum interim de vita deceſſiſſe contigerit, illud univerſum legitio ſuo obligatum, fidei ſacerdotis, cui peccata ſua confeſſus eſt (mortis impedimento) committat; teto tamen A fidelitet affervandum, ac futuro præfuli clauſum integrumque tradendum.

De Blaſphemis.

Scelentes pleroſque poenarum gravitate magis quam Dei timore accerſi ſolere a voluntate percerndi; propterea in plaſph non quam maxime (ut reatus qualitas exigit) infurgentes, eos poenis in Bulla pius memoriæ Pii paſſim ſanctis contentis omnino afficiendos eſſe præcipius ex.

Sed ut hujuſmodi nefandum, & impium ſcelus, quod tam divinis, quam humanis legibus deteſtatum eſt, de medio penitus tollatur; ſodalitatem Dei nominis inducendam eſſe decernimus, quam per epiſcopos in ſuis urbibus, & dioeceſibus præſcripturis regulis una cum indulgentiis in Bulla expreſſis a ſel. recor. Pio papa IV. hujus rei cauſa edita, quam primum fieri poterit inſtitui mandamus.

De ſimonia.

Cum deteſtabile ſcelus ſimoniacæ pravitatis, tam divinum cultum, quam humanum auctoritas abhorreat, atque damnet; ideo ut abſcleatur, ſynodus mandat inviolabiliter obſervari conſtitutiones maxime Pauli ſecundi, & Pii Quarti, & Quinti; & quod quicumque crimen ſimoniæ commiſſe conſtiterit fuerit in conſignendis ordinibus, eo ipſo ſit ab illorum executione per decretum ſine ſpe diſpenſationis ſuſpenſus, & per annum carceri mancipetur.

Qui beneficium eccleſiaſticum ſimoniace acquiſiverit, illis ſit ipſo jure privatus, & in futurum inhabilis, & ad eas, & ad quaſcumque alias obtendas.

Qui officium, vel beneficium eccleſiaſticum, ſimoniace adeptus fuerit, illis ſimiliter ſit ipſo jure privatus, & ad fuſtinam reſtitutionem teneatur, & perpetuo ſit inhabilis ad eas, & quæcumque alia benefecia obtinenda.

Si autem tale crimen pluries commiſſe, & quis convictus fuerit, præter ſuprædictas poenas, non corporaliter penitens, & ab ordinibus eccleſiaſticis degradatus a fidelium conſortio eliciatur.

Ne autem ullus ad beneficia ſimoniace conferiente, poenis a jure ſtatutis puniatur.

Caveant præterea quicumque, ne in ſacramentorum exhibitione ſimoniacum aliquid faciant; alioquin per locorum ordinarios graviſſime puniantur, qui hujuſmodi crimen reos non manifeſtos, & occultos coercere procurent juxta Tridentini concilii decreta.

Juſ patronatus venditione, aut alio quocumque titulo contra canonicas ſanctiones nullo modo patroni, etiami communitates, & collegia quæcumque exiſtant, transferre præſumant; ſi ſecus fecerint, excommunicationis, & interdicti poenis ſubiciantur, & dicto jure patronatus ipſo jure privati exiſtant. Nec aliquis hujuſmodi illegitimarum alienationum particeps, aut mediator ſit. De

ANNO CHRISTI 1579.

De Hæreticis.

Episcopi singulare, ac maximum fudium in eo potißimum impendere debent, ne ipsis dormientibus inimicus homo prava hæreſium semina, doctrinæ, ac morum corruptelas, diſſeminare aut inſerere poſſit & valeat. Ideo pro cæreris curent, ut conventus ſeu conventicula, præſertim nocturna, ac ſuſpectorum hominum, de his quæ ad fidem ſpectant, tam publicas, quam privatas diſceptationes ac ſermones cæteraſque huiuſmodi periculoſas occaſiones prohibeant ac penitus tollant; denique operam in quærendis hæreticis, ac eo nomine ſuſpectis, ut inventos de fuo zelo conſtanter & exterminent, parati etiam, ſi opus fuerit, hac de cauſa ſanguinem animamque profundere, quo Deo gratius, & ovibus ſuis ſalubrius in univerſo fuo munere efficere ali poſſint. Si vero negligentes aut remiſſi fuerint in expurgando de eorum diœceſi hæreſicæ pravitatis ſermone, & ſciant incidere in pœnas ſtatutas in concilio Lateranenſi ſub Innocentio III. ac in aliis ſacris concilijs, & pontificis conſtitutionibus.

ANNO CHRISTI 1579.

De Apoſtatis.

Quam perverſum ſit hominum genus, qui ſuavi jugo religionis ſuæ Deique timore poſtpoſito, reſpicientes retro, apoſtare ſi-A ſtant, facile ex verbis Sancti Auguſtini elici poteſt; quamvis in eccleſia Dei infinitis erroribus cauſam præſtiterunt, & præſtant, omnibus notum eſt. Idcirco epiſcopi adverſus eos procedant juxta formam ſacrorum canonum, ac bullas ſummorum pontificum, max me ſel. record. Pauli III. & Pii V. nec patiantur eos cujuscunque, ordinis & religionis ſint, extra ordinem, & religionem propriam cum habitu, aut ſine habitu viventes, ac vagabundi & in eiſdem diœceſibus permanere, ac miſſas, & divina officia celebrare, vel eccleſiaſtica ſacramenta, aut animarum curam exercere, immo expellant, remittant, & puniant juxta formam diſtarum conſtitutionum ſuorum, ſuperiorum licentia non obſtantibus.

De adulterio, & omni alio illicito coitu.

Monentur epiſcopi, ut ſtatuta Tridentini concilii contra concubinarios tam clericos, quam laicos edita, diligiſe faciant obſervari, ne is id neglexiſſe, Deo & ſummo pontifici reddituri ſint rationem.

Sacerdos, & alius clericus, ſi quis tam temerarius inventus fuerit, qui poſtpoſito Dei timore ſe cum parochiana ſua commiſcuerit, perpetuo ab exercitio curæ ſuſpendatur, poſtquam annum in carcere ſua coercuerit, & abſtinentiis macerarum manſuetudine a diœceſi per decennium bannetur; ac quæ pœnis arbitrio epiſcopi mulctetur.

Et quos inſigante Diabolo nefandum ſcelus incuſtodia adminiſtrat cum matre, ſorore, & A ſilia ſpirituali, ideſt quam baptizaverit, vel in baptiſmo aut confirmatione tenuerit, vel cujus confeſſionem audierint, & carnaliter rem habuiſſe confiteri, deponantur, & beneficiis, ſi quæ habuerint, eo ipſo privati ſint, ad perpetuamque poenitentiam agendam in vinculo conficiantur. Pro aliis inceſtibus uſque ad quartum gradum, juxta ſacros canones epiſcopi arbitrio puniantur.

Et cum epiſcopi homines ſint, & falli poſſint, nec temerarium cuiſpiam videatur, ut quod boni cauſa inſtitutum eſt, mali in fomes & origo; ſi quis eorum, qui tanquam boni ad officium epiſcopale aſſumpti ſunt, ſpreto Dei honore, cum ea, cujus confeſſionem audivit, quicquam inhoneſtis, turpiter egerit, aut ejus pudicitiam attentaverit, ſi non devenerit ad actum, temporanea pœna juxta ſacros canones acriter punitur; ſi vero ad actus turpitudinis eſt devenium, ac etiam qui peccatum in confeſſione audium fignis, aut verbo prodiderit, confeſſionisque ſig illum frege-B rit, deponatur, & ſciant indigere ad perpetuam agendam poenitentiam detrudatur.

Qui autem virgini, aut vidue alicui honeſtæ ſtuprum violento, aut dolo, ſeu fictis privetur, & virginem, cui vim intulerit, ut dictum eſt, dotare cogatur; & ſi beneficia habet, amplius muſſetur arbitrio epiſcopi, pellaturque atrocique cafu a civitate & diœceſi per decennium, poſtquam in carceribus arbitrio ordinarii detentus fuerit. Si vero virginem violentam vitiaverit, eidem poenis afficiatur, tantum a præſtatione dotis abſolvatur. Si vero nuptæ violentiam intulerit, eo ipſo beneficia privatus, & vinculis perpetuo alligari decernitur.

De uſuris.

Cum omni jure divino & humano ſuſuraria præſtans damnata, & deteſtata ſit, ſtudeant epiſcopi hanc peſtem animarum, ac pauperum perniciem extirpare; ac propter-D ea in uſurarios omnetque qui illicitos contractus ineunt, mediatores, aut regati ſunt, vel fuere, ex canonicarum ſanctionum præſcripto vehementer debent animadvertere; atque ut tanti ſceleris gravitas pœnis inſuetis, & infra ſcripta exprefſe declaratis, maxime his temporibus viſum fuerit, vel fuit.

Notarii qui de contractibus rogati ſunt, ſi ex conſcientia plene perſpiciunt contractuum pravitatem, nihilominus ſi ſcire diſſimulantes inſtrumenta conficiunt, quæ in eorum ſuperficie ſuſpicione carere videntur, cum tamen venenum latitet, ſub poena excommunicationis ipſo facto incurrenda, bullo paſto contractibus, quos ipſi ex animo & conſcientia fulgedos exiſtimant, vel ſuſpicantur, ſtipulari præſumant, præter divinam ultionem quam incurrent.

Quoniam in vendendo mercium ad tempus, quæ a mercatoribus fæpe fieri ſolet, injuſtitiæ atque uſuræ ſpecie iniquitas latere poſſit, caveant omnino mercatores, ne pro tempore dilatione majori pretio res ſuas diſtrahant, quam valeant. Animadvertant autem, ut ſi ad tempus vendant, quam, ſecun-

ANNO CHRISTI 1579.

ANNO CHRISTI 1579.

ſecundum ſori uſum rei pretium curent, qui ſane uſus inter probos, & integros mercatores conſtitui ſolet. Quapropter negotiam; atque uſurarium decernit hæc ſynodus, cum majori temporis prorogatione rei pretium proportionabiliter augetur.

Qui emit, qui conducit minoris juſto pretio ob anticipatam ſolutionem, eſt etiam uſurarius.

Qui triticum, vinum, aut oleum alicujus prædii ante meſſem, aut vindemiam, aut feticum ante tempus minoris ob anticipatam ſolutionem emit, quam colleta ſunt valituta, & præcipue qui cautelam a debitore accipit de majori quantitate, quam manualiter præſtant, etiamſi exigerent decem centenario ultra ſortem, principa-E lem.

Qui pecora, prædia, vel aliud emit ab eo, quem non credit eam habere, & ſitam certa pentione ea eidem loces cum obligatione reſtituendi penſionem, quam ex re, quæ non erat, coeperit.

Qui mutuat cum pacto, ut mercatarius ultra ſortem ſibi reddendam det aliquid ſibi vel alteri tertio, vel pauperibus.

Qui aliquid vendit ei, qui pecunia indigebat cum pacto, aut voluntate principaliter, ut ſtatim ſibi minoris juſto pretio, vendat.

Problemmus omnia cambia ficta tamquam uſuraria, taliaque cambia exercentes ſen-C tentiam excommunicationis ipſo facto incurrant.

De ſuperſtitionibus, maleficiis, incantationibus, & fortilegiis omnino vitandis.

Superſtitiones, & vanas popuſi obſervationes, quæ ſine ullo fundamento ſunt, & fabulis ſub tamquam periculoſas penitus tollendas exiſtimat epiſcopi, gravi poena ex ſacrorum canonum decretis proposita contra reſpicere nolentes, maleficos autem fortilegos, lamias, ſive ſtrigas, cæteroſque omnes, qui quovis magicæ artis, & beneficii genere, pactionem, & fœdera expreſſa, vel tacita cum dæmonibus faciunt, præſertim eum homicidium eorum cauſa inquiſitum fuerit, vel aliqui Sacramentorum abuſus in maleficiis intervenerit, juxta canonicas ſanctiones.

De receptionibus bannitorum.

Et quia non ſine gravi animi molestia intellexit hæc ſynodus, quod nonnulli facinoroſi homines, ut ad alia ſcelera perpetranda devenire poſſint, immunitatis ecclesiaſticæ, & aſyli ſibi ab his diverſas ecclesias, & alia loca eccleſiaſtica hujus provinciæ divertant, ibique in graveni Dei offenſam, & plurimorum pertubationem degant, & moretur; ideo ne pecatorum impe eſt poſtulanda venia, ibi peccandi detur occaſio. Univerſis, & ſingulis archipreſbyteris, & clericis, tam ſæcularibus, quam quorumcumque etiam mendicantium ordinum regularibus exteriſque perſonis eccleſiaſticis quacumque etiam dignitate fulgen-

ANNO CHRISTI 1596.

De pœnit.

Pastoris officium est gregem Dominicum sibi suæ creditum ita, Deo adiuvante, dirigere, ut quod ad vitam æternam ducit demonstret, & per illud conducat, & quod impedire, & divinam majestatem offendere viderit, amovere, & e medio tollere non solum hortationibus, ac exemplis, sed etiam quando ea non proderunt, poenarum metu coercere, Idcirco episcopi studeant esse talles, ut sint curæ pastorali convenit, & in delinquentes omnes, & singulas sententias, censuras, & poenas contra eos, qui a recta via deviarierint, & alios deliquerint, latas proferant, nec de earum rigore quicquam relaxent, admanentes eos, qui talia perpetrare veriti non fuerint, non solum fulminatos eos poenas, quæ a sacris fant canonibus constituere, sed etiam eas, quas episcopi arbitrii discretio pro personarum qualitate constituat.

De excommunicatione.

Cum gladius excommunicationis nervus sit ecclesiæ disciplinæ, & ad continendos in officio populos valde salutaris, subrie tamen magnaque circumspectione exercendus est, cum experientia doceat, si remere aut levibus ex rebus incutiatur, magis contemni, quam formidari, & pernicies parere, quam salutem; ideirco episcopi obtemperi, & ferveni fatnam præscripsitam a Tridentino concilio.

Monitiones vero, quæ ad finem revelationis fiant, non concedant, nisi pro depertitarum, & subtractarum rerum restitutione, fere illarum, & illas subtrahentium revelatione, & ad indantiam eorum dumtaxat, quorum civiliter interest, & ab eis recepto juramento de rebus perditis, re diligenter, ac magna maturitate examinata.

Capitula rem ipsam de qua agitur, reique valorem nominatim, & specifice exprimant, nihil fiere sint pro ecclesiis, locis pils, communitatibus, universitatibus, collegiis, aut universalibus successoribus, quos veritimile est certam rerum notitiam non habere, sunc quædam rerum in genere denguatio fiat, quæ offendat res ipsas non esse vulgares.

Animadverrane episcopi, quod si eorum culpa hæc arma spiritualia contemni contigerit, nullo modo se excusare poterunt, quominus Deo ratiouem reddere debeant de pericle, quæ loco salutis animarum hac de causa secuta fuerit.

De interpretatione constitutionum synodi.

Constitutiones ad verborum proprietatem, & ut dicitur, ad literam intelligantur, nulla admota, aut intentiva, aut extensiva interpretatione, ultra quam verba ipsa significent, nisi quod facultatem, quam habent episcopi ex his decretis per vicarios generales ea exequi possint, exceptis iis, quæ pertinent proprie ad ordinem episcopalem, aut a concilio Tridentino, aut ab episcopis expresse exclusantem.

Quoniam ob varietatem locorum non potest in legum executione omnis æqualitas aut idem modus servari, mohæque fatuæ sunt poenæ, quæ moderatione in aliis dioecesibus indigent, propteres possint episcopi quasçunque poenas in his constitutionibus expressas pro qualitate locorum ad statum suarum ecclesiarum, ut res expoſcere videbitur, redigere & aptare, quas debitandum non est, omnia ad pietatem, & animarum salutem relaturos.

Synodus declarat, & statuit, quod quotiescunque clerici multfandi sunt, a poena pecuniaria eo exigenda locis pils applicetur, & nihil ad episcopum perveniat.

Et si in his constitutionibus aut ambiguitatis aliquid quomodocunque exterum fuerit, reverendissimus metropolitanus in ea provincia interpretabitur, cujus sententiam sequi omnes teneantur, quousque alia synodus provincialis habeatur.

DECRETUM GENERALE.

Denique omnia & singula in his decretis comprehensa, & alia quæcumque tam a sacris canonibus, quam apostolicis ordinationibus, & a generalibus quibuscumque conciliis, præsertim a sacra Tridentina synodo statuta, ac definita, sive dogmata, sive reformationem, & morum correctionem respectant, plene atque integre ab omnibus comprovincialibus episcopis, abbatibus, capitulis, & aliis ecclesiasticis personis, quas per se, vel per eorum idoneos procuratores interfuerit, aut interesse debuerunt, ac etiam secularibus quibuscumque, quorum ad eos attinet servari Dei hac decernimus, ac sub juris, & arbitrii pœnis districte præcipiendo mandamus, salvis tamen omnibus constitutionibus ecclesiarum archiorbus & laudabilioribus. Insuper pontifices episcopis, ut hæc ipsa decreta post sex mensium spatium in eorum civitatibus, & dioecesibus publicari, & ab omnibus observari curent. Decernentes etiam omnes, & singulas admonitiones, statuta, decreta, & mandata in hac synodo facta, & ordinata, & gesta, ac eorum promulgationem ita omnes & singulos, quos rangit, afficere, ac si personaliter & singulariter singulis ipsa notificata, & intimata fuissent, eisdem notificamus, quod si contra quicquam admiserint, pœnis ac multis, quæ in eis constitutæ sunt, & aliis arbitrio episcoporum imponendis constringentur.

ANNO CHRISTI 1596.

SIXTUS PAPA V.

Sedit ab anno 1585. usque ad annum 1590.

URBANUS PAPA VII.

Sedit ab anno 1590. eodemque obiit.

GREGORIUS PAPA XIV.

Sedit anno 1590. usque ad 1591.

INNOCENTIUS PAPA IX.

Sedit anno 1591. quo & obiit.

CLEMENS PAPA VIII.

Sedit ab anno 1592. usque ad 1605.

CONCILIUM PROVINCIALE SALERNITANUM

SUB MARIO BOLOGNINO

ARCHIEPISCOPO

Anno 1596.

EDICTUM PRO SYNODO PROVINCIALI.

Marius Bolognini, miseratione divina archiepiscopus Salern. reg. const. universis provinciæ nostræ fidelibus salutem in Domino.

EX MS. In Arch. ecclesiæ Capacen. adservato.

Pastoralis cura, & sollicitudo, in qua sane nos, quantum licet Deo adjutore, versamur, animarum salus, nostra, quæ in sile nitetur unus mente, & cogitatione, incumbit archiepiscopalis munetis nostri ita nos admonent, ut non ea tantum, quæ ante oculos sunt, sed & quæ longius absunt, veluti e specula quadam altioriore loco prospicere, ac speculari diligentissime deberemus. Itaque dioecesim nostram ea privari, eo pertinet ardore ac spiritu, quem nobis benignum omnium elargitor Deus per sui in nos benignitate impertivit, sape perlustrare, dioecesanum synodum habere, nonnulla edicere, quæ ad cleri, & populi sanctitatem augendam, divinique cultus incrementa visa sunt pertinere, pro virtute non desistimus; atque ea annorum nobis concreditorum salutis fundamenta jecimus, quibus spiritualis vitæ ædificium, divina adjuvante gratia, altius surgeret, sanctissque professionibus coelum ipsum attingeret. Rē tamen adhuc, quod ad instituta operis perfectionem pro nostri Metropolitani officii ratione, accurantius observemur. Concilium provinciale, quod & factorum canonum jure, & plurium consiliorum decretit, & tandem a sacr. synodo Tridenti. sanctitum, inexpugnatque est ac fussum quolibet saltem triennio non prætermitti, idque eo libentius facere confitemur, quod speramus RR. DD. provinciæ nostræ episcopos non alicujus laboris, aut privati cujuspiam, & eorum incommodi, sed sui officii decoto communitas, divinæ tantum gloriæ omnimoque salutis, pro quibus etiam ortum ipsum ad eterni pastoris exemplum profundere debemus, rationem pro sua prudentia habituros, nostramque sollicitudinem in exequendis iis, quæ a sacro sancta synodo Tridentina præscripta sunt, summa animi alacritate præcursuros. Quamobrem eos, & si ita permittat scripsit hoc ipsum præsertimus, hoc etiam publico edicto ad concilium provinciale nostrum in metropolitana ecclesia habendum, atque ad primam diem nonam post octavam paschæ resurrectionis D. N. J. C. inchoandum evocamus, eumque diem nempe 28. mensis Aprilis proximi sequentis tertium, præfixumque hic ipsis comprovincialibus episcopis adfuturis, atque omnibus, qui vel conscientiæ, vel officium, vel privilegium, vel quavis alia ratione huiusmodi concilii interesse tenentur, ut si possint, aut ea ignorantia, purgare, aut se contempti dicere; etiam excusatis, ac nullis, modo intra provinciæ nostræ limites existant, hoc publico edicto significamus, ut nemo ex ipsis die in nostrum metropolitanum ad hoc provinciale concilium celebrandum conveniant, ac decimo excepto alio consequentibus diebus, donec ad Dei laudem, & gloriam absolvatur, indi-

ANNO CHRISTI 1596.

cimus, præscribimus, denunciamus, & jubemus; aliisque deficientes ponere, & censurari; quæ sacris canonibus decreta sunt fe subituros esse fcient, atque ut hæc quæ divinus lu. nitus dirigatur, salutari gratia perficiatur S. N. E. episcopum nostrorum, ac omnium fidelium gutatem cuncta rogamus, ut suis precibus assiduisque sacrificiis Spiritus S. gra. tiam nobis imploret. Ædictum vero hoc singularum catedrarum, aliorumque insignium nostræ provinciæ etiam exteriorum quibus affigi, publicoque proponi mandamus. In quarum rerum fidem idem nostra manu subscripsimus, & soliti sigilli impressione probatos ad hæc nostra metropolitana ecclesia publicari, & affigi jussimus. Datum Salerni in archiepalatio die prima Februarii 1596.

ANNO CHRISTI 1596.

CONCILIUM PROVINCIALE SALERNITANUM

Primum, quod Marius Bologninus divinus bonitate archiep. Salernitanus habuit anno a Christo nato 1596.

CLEMENTE VIII. PONT. MAX.

In nomine individuæ Trinitatis, Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Amen.

NOS Marius Bolognius Dei, & apostolicæ sedis gratia archiepiscopus Salernitanus reg. consilio, & assensu RR. DD. coepiscoporum nostrorum hæc in concilio provinciali Salernitano habuimus, & sancimus.

CAP. I.

De professione fidei.

Conc. Trid. fel. 25. cap. 2. & 9. paræcipit.

Pastoralis vigilan tiæ sollicitudinem maxi. mopere decet, quæ ad christianæ religionis fidem conservandam, & propagandam pertinent, principio illa decernere, ac sancire. Nos propterea, veterum patrum mo tem secuti, & sac. Conc. Trid. decreta ex corde amplectentes, mandamus in primis sacrum fidei professionem ab omnibus episcopisa prima prov. synodo cui interfuerint emitti ea ipsa forma, qua a Pio IV. f.elic. record. ed præscripta. Ut id ipsum nos, & coepiscopi nostri hujus nostræ provinciæ synodi jurati, præstitimus, & profeti fumus.

Ad quam fidei professionem faciendam reteneri volumus, qui beneficia cum cura obtinent animarum intra duos menses poffeffionem adeptam in manibus ordinarii vel vicarii generalis ejus, qui obtinuerit ea, idem fervari curabunt.

Sess. 24. c. 12. a.

Qui vero dignitates, aut canonicatus in ecclesia cathedrali obtinent, non folum coram episcopo, vel ejus vicario, fed etiam in capitulo idem facere debebunt; adeo ut fi in præfidis exequendis negligentes fe gefserint, secdum concilii Tridentini vitatæ decreti fructus suos, fe non fecisse, neque ibi poffeffionem suffragii, fed etiam alii episcoporum arbitrio poenis se plectendos esse procul dubio intelligant.

Sef. 23. c. 2.

Eos etiam qui ecclesiastica quecunque beneficia in præsenti obtinent, & in posterum obtinebunt, vel quovis jure, confuetudine, aut alia ratione synodo diocesanæ, vel provinciali interesse debere, ad eundem publicum orthodoxæ fidei professionem emittendam in eadem synodo, quæ primo quoque tempore celebrabitur, his qui in hoc præsenti hactenus præstiterint excepti, ad ejusdem formulæ præscriptum adstringimus, aliisque poenas a fac. concil. statutas subiiunt.

B

Ac mandat Insuper prov. nostra synodus, ut omnes & singuli tam clerici, quam laici seculares, aut quorumcunque ordinum regulares, ut in monasteriis suorum ordinum, qui cujuscunque scientiæ, aut artis professionisve munus publice, aut privatim exercent, aut in futurum exercebunt, nec non lodi magistri omnes, & in proprii domibus fuis exponis alios docentes, eamdem fidei professi-tem juxta constitutionem memoratam emittant.

C

Idem præterea, qui fac. Theologiæ, canonum, legum, aut artium doctoratum, fuscepturi, collegium aliquod adeirint, in manibus ordinarii, sive patris spiritali, aut illius locumtenentis eamdem fidem profiteri teneantur. De quo in privilegiis specialis fiat mentio. Et id medicum facultatem promovendi, parare etiam debent se Bullam Pii V. felic. mem. de infamis vitandis, penes collegii priorem asservandam, plane observaturos. Qui contrafecerint in præditas constitutionis poenas, & in alias episcoporum arbitratu fe iciant incursuros.

Sponsalitia vero, qui artes, & disciplinas publice legunt, aliosque docent, ac theorematæ disputantes, ti quando eis ex illarum facultatum initiis, quas tradunt, auditoribus aliqua proponere contigerit, quæ christianæ religioni adverfentur, fe poft conclusiones fuorum auctorum enucleatas, timal veritatem orthodoxæ fidei manifestam factiuros contrariaque argumenta omni conatu confutaturos, ut ex decreto conc. Lateranensis &c.

Advocatis etiam, & procuratoribus, fi quando causas Sx. inquisitionis illis fuscipere coeringet, inhibemus penitus, ne eas ante recitandum, quam eorum episcopo, vel ejus vicario eamdem fidei professionem fecerint; aut loquin episcopi judicio plectuntur.

Ac ne longo temporis curriculo, inistitorumque incuria, qui dictam professionem emiserint ignoreturi; quique non emiserint tenere id, quod affecuti sunt audeant, jubemus eos omnes, qui hactenus vel imposterum coram episcopo, ejusque generali vicario fidei professionem emiserit, vel fint emissuri, in codice feparato describi, & fi ipfa professio in ipso posseffionis actu facta fit, eumdemque codicem in archivio, cujusvis cathedralis ecclesiæ perpetuo asservari.

Ut vero hanc in rem, quam exactissime conficiendam fomma follicitudine invigilemus, baltaque Pii IV. inhæremus, edimus omnibus fidem professis, ut hujusmodi professiones in documenta publica noterii manu confirmentur, adiectis testibus, rogandis curent.

CAP. II.

De librorum usu, actionum Christi, sanctorumque reprasentationibus, & libellis famosis.

Diuturna rerum experientia jamdudum intelleximus, quam facile queat damnum afferre, fandeque fidei puritatem cum integritate morum in hominibus, eorumque cordibus fundeæ fpurca illa prohibitorum librorum lectio, nedum heterodoxum, qui plurimi dereliandi funt, fed etiam quorumcumque authorum, lafcivas, inutiles materias tractantium. Quamobrem volumus, & fanximus, ut intra quatuor menses, tam faculares, quam regulares omnes cujuscumque ftatus, ordinis, & conditionis librorum quorum effentia indicem, adjectis nominibus, cognominibus, titulis, inscriptionibus, & impressionibus ad episcopum, vel eum, qui ab episcopo deputabitur, afferant, quo facilius inhibere, ignoge cremandos mandare valeat quofvis libros fuspectos juxta normam pontificis Inocicii conc. Trid.

Et ad hoc ut ullo unquam error obrepat, horumce omnes illique in virtute fanctæ obedientiæ præcipimus, qui artem quamcumque librariam profitentur, ut poft primum librorum fuorum, singulis præterea annis eorumdem indicem episcopo vel deputato exhibeant. Eadem quoque legi adstringimus hæredes, & alienarum voluntatum executores, ne libris a defuncto relictis utantur, aut vendant, antequam illorum indicem librorum ordinario, vel deputatis attulerint, & facultatem obtinuerint, fub excommunicationis poena, & librorum amissionis.

Bibliopolæ nullos libros venales habeant, nisi eorum indicem prius loci ordinario vel deputato bona fide confectum tradant, fubscriptione propria nuncium cum juramento, quæpropter alios apud fe tantum non habeant: cujus indicis exemplum alterum ab ordinario recognitum, & fua, vel ab eo specialiter deputati manu fubscriptum apud fe bibliopolæ confervent, habeantque in officina fuorum indicem librorum prohibitorum fub excommunicationis poena, & amissionis librorum.

Nec quifquam libros e loco ad locum ferre audeat, nisi de licentia ordinarii loci ex quo feruntur, vel ab eo specialiter deputati; & in loco, feu civitate ad quam afferuntur, prius portorio, feu dogane pergolitis, ad quas tale fpectat officium, five publicarifis, five exactoribus, aut cuilodibus portarum libri omnes, confignentur fub excommunicationis poena, & librorum amissionis, ad effectum ut ordinarius cognoscere poffit, fi quid in illis hæreticum, fuspectudove, aut contra bonos mores fit; nec relinquatur, nisi petita, & impetrita licentia ab ordinario, five deputato gratis obtinenda. Obfervetur propterea, & executioni diligenter demandentur, quæ decretiones, & ufu facrorum librorum ftatuit conc. Trid. fefl. 4. nec non ea, quæ in decima regula præpolita librorum prohibitorum indici a Pio IV. & Sx. Clemente VIII. fuper edito, & approbato continentur.

B

Quamquam plæ olim, ac fandæ christianorum hominum pietas ac devotio morem introduxerat reprehrendi populo falutarem Christi Domini paffionem, & gloriosa martyrum certamina, aliorumque gefta SS. ramen laudemur diabolo, eo rem deducam, ternimus, ut rifus, & fcandala inde potius oriantur. Idcirco prohiberi provinciali nofira fynodus omnino jubet, Domini paffionem, tam in profano, quam in facro loco tragico more repræsentari; fed illa ut par eft, docte, & graviter a concionatoribus exponatur, ut ad lacrymas, & pietatem auditores commoveantur. Martyria vero, & actiones fanctorum omnino ne agantur fimiliter interdicimus in loci ordinarii fe ingerentia licentia. Qui contra fecerint, tam clerici quam laici episcoporum arbitrio corrigantur. Ac ne quis ullo modo a fubditis hanc fine licentia episcoporum.

C

Si quis autem fallente Diabulo libellos famosos fcripserit, ediderit, vel quomodolibet promulgaverit, in excommunicationis late sententiæ poenam se sciat incidere, a qua nisi ab episcopo, vel cui id oneris demandatum fuerit, folvi, aut absolvi nequeat, in hoc a sacris canonibus fancitas. Quod D in eo etiamsi clericus (quod absit) delinquerit, beneficiorum etiam, fi qua habet amittione plectatur.

CAP. III.

De doctrina Christiana per parochos, & ludi magistros tradenda.

ANNO CHRISTI 1596.

Et procul dubio inter innumera fere paftorum munera illud longe præstantissimum, quod ad fidem pietatemque attinet, multo non nisi ftudio, vigilantiaque digniis quadopediligentissime cu rent. Quapropter reipsi intelligentes, quantum in eo genere præstet alidius doctrinæ Christianæ ufus ad rudes simplicium mentes, & tenebris ignorantiæ obitas ad veritatis jubar, lumenque vetax cognitionis, præceptionem Dei, redigendas, fob inobedientiæ poena, alliique arbitrio nostro refervatis, mandamus archipresbyteris, reliquisque animarum curatoribus provinciæ no-

ANNO CHRISTI 1596.

noſtræ, ut ſingulis Dominicis, feſtiſque diebus hæc doctrina Chriſtiana pueros, ac puellas inſtruant; eam quæ omni maturitate, ſedulitateque adhibita eisdem peragant; priores ſubinde hujus doctrinæ Chriſtianæ apud ſubditos ſuos, ſocietatem, collegium, ſeu confraternitatem inſtituere, ut hoc pacto ſemel porrecta nullo unquam tempore, eis evaneſcere poſſit; hæc autem, abſolutis immediate veſperis, inchoare liceat, præmiſſo intimabulo ſigno, quod per omnes parochiæ vicinizque vicos deferri debeant: ſingulos convocando, ne quis tam ſalutari refectione privetur.

Ut vero prædictæ doctrinæ chriſtianæ fludium penitus Chriſtifidelium mentibus imprimatur, jubemus in omnibus urbibus, oppidis, illiſque provinciis noſtræ hoc ſuggeſta duo in quacumque eccleſia curata ante ſummum altare hinc, atque hinc erigi, in quibus conſiſtant pueri, puellæve ſanæ fidei rudimenta recitantes; in in metropolitana eccleſia de mandato noſtro ſeminarii ſcholares ſingulis feſtis illam docere conſtituimus.

Quo in pietatis officio ne aliquid operæ poſſit, volumus eccleſiaſticos omnes in ea eccleſia, cui adſcripti ſunt, parochum ſedulo adjuvare. Et ubi ob loci penuriam hujus doctrinæ collegium habiliri non poſſet, ibi duo trefve ſaltem homines, epiſcopi, vel ejus cui id impoſuerit, judicio delignentur authoritate graves, & morum probitate conſpicui, qui pro chriſtianæ religionis augumento ſanctæ hujus doctrinæ ſollicitudinem ſuſcipiant, tamquam paſtorum ea in re coadjutores.

Et quemadmodum humanus animus præpoſitis præmiis facile ad quodvis appetendum alliciatur, ob id naviter archipresbyteris, & rectoribus elaborandum eſt, ut omni ferme momento doctrinam Chriſtianam rudioribus inculcent; indulgentias a ſanctiſſimo domino noſtro D. Gregorio conceſſas ſæpe ſæpius promulgando, quo populorum voluntates Deo tam divino opere magis magiſque inflammentur.

CAP. IV.

De prædicatione verbi Dei.

Apoſtolicum illud, divinumque plane prædicationis officium, qua dignitate graviterque adminiſtrandum ſit, dudum ſatis advertimus, cum facer. conc. Tridentini decreta diligentius evolvimus; hinc eſt quod toti in Chriſto viceribus ſtagnantes idem divini verbi populo exponendi munus graviſſime, decore undequaque proponi; ordinamus ſub pœnis epiſcopi judicio reſervatis, ne quis ſacerdos, & regularis cujuſcunque ſtatus, vel conditionis audeat publice, vel privatim præſato prædicationis munere fungi ſine expreſſa epiſcopi licentia in ſcriptis, omnibus id petentibus gratia concedenda.

Eos autem, quos ob virtutum, ac doctrinæ prærogativas ab epiſcopo ad hunc horis gradum, tantique officii præſtantiam evehi contingeт, omni ope niti decet, ut Jeſu Chriſti Verbi incarnati, cujus in prædicando imaginem repreſentent, veſtigia ſedulo conatu ſectentur, ſeſeque quoad patiuntur humanæ fragilitas, ſtudeant conformare; qui prius corpit facere, quam docere; caventes, dum hæc obcunt munia, ne ſenſus confuſos, & diſceptationes ſcholaſticas multis tenebris involutas in fuggeſtu agere; ſed quæ omnibus ad ſalutem neceſſaria, cum brevitate facilitateque ſermonis annuncient.

Si quo in loco noſtræ provinciæ iſtiuſmodi fuit, vel univerſitatibus, conſtaterintatibus, ſchoiis etiam laicalibus, vel aliis quibuscumque clericis, aut plorum locorum admiſtratoribus conſtatorem pro ea re diligere, & il illi ipſi eleemoſynam, & alimenta de publico, privatoque conciatorari ſuppeditarent, cum ſtipendiorum congruum, eleſtionemque nullam eſſe decernimus, niſi epiſcopali conſenſu authoritateque muniatur.

Nulli tamen conſionatori liceat aliquem in ſuggeſto populo commendare, aut alias eleemoſynas petere, ſine obtenta epiſcopi, vel ejus vicarii licentia. Nec etiam aliter; rem promulgent ſine eadem licentia, neque noſtra prædicent, ne ipſam quidem Dominicam paſſionem.

Enimvero cum æquum ſit, unumquemque paſtorem propio gregi præeſſe, cumque parœcie, volumus ut archipresbyteri, & rectores ſuis ſubditis (ſalvem dominicis, ac ſolemnibus feſtis, maxime autem quadrageſimæ & adventus tempore, plebes ſibi commiſſas pro ſua earumque qualitate, ac conditione inſtituant documentis, ex Cathechiſmo, vel ſac. Evangelio eis expoentes, deque occurrentibus vitiis, manſueta naturitate redargentes.

Nulla porro ratione permittant archipresbyteri, & rectores quoſcumque querlatores in eccleſia, aut extra eam predicationibus exhortationibus, exclanrationibus populum monere, campanas, indulgentias, & bullas deferre, aut vi, vel ordinem S. Antonii alioumque ſanctorum commemorando ab hominibus eleemoſynas extorquere, ſed quemadmodum in facultate coſtetoribus eleemoſynarum ab epiſcopi gratis concedenda ſcriptura recipietur, ita quoque exequtioni mandabitur.

Si quis parochus latini fermonis impertia per ſe prædicationis munus obire nonvaluerit, legat, aut memoriter aut de ſcripto ſermones aliquos vel homiliarum vulgari ſermone converſum ab epiſcopo probandum. Quod ſi id officii, neque per ſe neque per alios præſtiterit, ab epiſcopo gravitet puniatur.

Cum Viennenſi concilio, & Benedicti XI. conſtitutione ſanctum ſit, ut qua hora epiſcopus ideo, cujus præſentia munus eſt, prædicare, exequatur, vel coram ſe prædicari jubet, ne quis alius cujuscumque ſit ordinis ea ipſa hora in eadem urbe, oppido, vico, locoque etiam in regularium eccleſia, vel aliis exempta concioneтur, niſi ipſius permiſſu, noſtra ſynodus id omnino præcepit obſervari: ſimiliter interdicit, ut dum concionator in ea ipſa eccleſia; nullus interim ſacerdos Miſſæ ſacrificium faciat.

Cum

ANNO CHRISTI 1596.

Cum veritas ipſa certiſſimum ex Deo non eſſe, qui verba Del non audit, noſtra ſynodus omnes utriuſque ſexus Chriſtifideles civitatis, & provinciæ noſtræ cohortatur, & in Dominio paterne monet, ut adventus præſertim, & quadrageſimæ tempore, & quibus per annum diebus in eccleſia metropolitana, & in catheadralibus, aut aliis facta concio habetur, ſefe conferant ad illam reverenter, ut decet, devoteque audiendam; maxime autem ſeculares magiſtratus, ut quemadmodum ipſi dignitate aliis antecedunt, ita præſulgeane exemplo. At vero clericis, ut id omnino ſervent, ſub pœnis epiſcoporum arbitrio conſtituendis, præcipimus.

CAP. V.

De lectione Sacra.

Sacri concilii juſſione, quoniam epiſcopis id curæ incumbit, ut ſacram Theologiæ lectionem, aut caſuum conſcientiæ in diocceſis, five cathedralibus, & collegiatis eccleſiis, in oppidis infignibus exhibentibus, legendam jurent, hortamur eoſdem ut fanctiſſimo juſtiſſuoqu. parum decreto libenter pareant, eandemque lectionem ad Trid. ſtatuti mentem, ubi alias inſtituta non fuit, introducatur. Mandamus omnibus diœceſis ſuæ facerdotibus, & clericis, ut ipſi lectioni diligenter interſint, audiant, eademque pro viribus memoriæ ſtudeant commendare, commodum, utilitatemque ſuam, apum more, ex ea eliciendo.

Stipendium quoque præbende theologalis, vel quod aliud conſtitutum laboris, præmium ei tantummodo, qui ad hoc munus ecle idoneus, & diligenter præſtrenit conferatur.

CAP VI.

De Reliquiis, & veneratione Sanctorum.

Æquum eſt, & rationi quam maxime conſentaneum, ut quorum auxilia intercelioneique peculiarem meritis affici in dies experimur, coram facies reliquias omni veneratione proſequamur. Quo circa horrantur ſynodus noſtra provincialis omnes epiſcopos, ut pro ſua pietate & prudentia ſacras diviorum reliquias, tam in cathedralibus, quam in reliquis ſuarum diœceſium eccleſiis ſingulos annos quam diligentiſſime recognoſcant, quod ut accuratius absque locorum peragatur, mandamus archipresbyteris omnibus, abbatibus, & rectoribus, & beneficiatis, eorumque procuratoribus, ut intra ſex mentium, ſpatium arcanum, ubi hactenus extractum non fuit, conſtruant, in loco conſpicuo, bene copto, & undique exornato; quod clavibus duabus ilique diverſis claudatur, quarum una rector habeat, alteram ad epiſcopum tranſmittat.

Quotieſcunque ita poſcentibus ſolemnitatibus, aut conſuetudine locorum, ſanctiorum reliquiæ populo oſtendentur, vel ſuper altare reponentur, advertant facerdotes, ut eas digno cultu contredent, adhibiti lumi-

ANNO CHRISTI 1596.

naribus; quod hoc pacto intelligat vulgus quaſi humor ſacrilis Dei amicis, fanctiſque advocatis ſit adhibendus. Curent interea rectores, ne venerabiles reliquiæ incuſe, & remere ex locuſis, ſcrinioſve eximent, neque, quod omnino damnandum eſt, turpis lucri, queſtuoſve gratia populis oſculandas & contemplendas exponant, ſub graviſſimis pœnis epiſcopi judicio infligendis.

Quæcunque ſcripta, tabellæ, litteræ, cartæ, annalium codices, aliaque cujuſvis generis monumenta in quibuſcunque eccleſiis provinciæ noſtræ comperiuntur, licet fint fabulæ, dumtexat inclufæ aut affixæ vocalis præterquam ſacrarum reliquiarum per quemlibet uniuſcujuſque eccleſiæ abbatem, procuratorem, aliquaque beneficiatum intra quatuor menſes deferibantur, atque in inventarium redacta ad epiſcopum, quem civitlione fidelisimæque tranſmittatur. Teſtes præterea inquiantur, ſi qui ſunt, qui illarum reliquiarum, ſcripturarumve teſtimonium dent.

Certus etiam ſibre conſtectatur, in quem, ſuperadditis, ſcripturis reliquiarum interarum, quæ in lingulis hiaæ provv. eccleſiis comperta erunt, & recte ordinque conſcripta, omnibus diligentum contingentibus adnotatis, perpetuo in epiſcopali archivio aſſervenrur.

Si quæ deinceps advenient, aut nuper inventa ſunt, una ſeriptura ſigillis, ſive aprobatione, ne regulares quidem; aut alias exempti eas divulgare, populo exponere præſumant. Similter ſi novæ adinventur, niſi ſedis apoſtolicæ authoritate, aut publico inſtrumento conſtet unde, ſint delatingar, non recipiantur.

Neque reliquiæ paſſim omni tempore; ſed certis tantum feſtis diebus, illoumque præſertim facrorum, quorum reliquiæ ſunt, populo exhibeantur, nec tamen aliquando operimenta, vel velis leventur.

Quo ſane tempore archipresbyteri, vel rectores tantum libro, tabellave fabricipus hiſto lam, vel martyrium breviter explicatum vulgari ſermone graviter populo denuncies, ad illorum ſanctorum veligia ſequenda quemliber adhortando.

Nulla unquam ratione conſentiant parochi, aut ſacrorum miſterioriis ſignum, & ſignificationes in eccleſiis fingantur aut ſculpantur, niſi prius omnium eorum imagium exemplar ab epiſcopo probatum fuerit.

Quamobrem maximis in dies periculis admoniti, vetamus omnino, ac diſtrictius inhibemus, ne quis alicui imagines quantumvis pias domi detineat, nili caſdem prius parocho rectoſve oſtendat, & recognoſcat. Mandamus omnibus animarum curam gerentibus, ut peculiari ſtudio in id inviglient. Et ſi quas vel obſcenas, vel chriſtianæ charitati minus concordes reperiunt ad epiſcopum deferant.

Sanctorum imagines, cruces, altaraque res faciæ, quod vetuſtate conſumpte ſunt, in vilem, ſordidam, & profanum uſum minime convertantur, ſed ad mentem B. Clementis pontificis, & martyris in igoem deficiantur, cineresque in pavimentum ſparguntur.

Illæ

ANNO CHRISTI 1590.

Illæ vero rabulæ imaginesve plebæ, quæ A
verutlatæ, sive carie, aut fordibus deformatæ
sunt, ut quas imagines representent plane
non cognoscatur, eas præsenti decreto intra tres menses, aut renovari, aut omnino deleri mandamus.

Studeant quoque parochi omnes, cruces quasvis e foro pavimentove ecclesiarum tollere, ne tam gloriosum nobisce salutis signum, nulla non veneratione dignissimum, immundis teratur pedibus.

Nullus miraculi genium palam publicetur, quocunque modo accidat, sine episcopi licentia.

Et quemadmodum sanctorum imagines decore exornari decet, ita quoque non minus cavendum est, ne quod parum deceat ad illorum cultum exhibeatur; idcirco quicumque indecentia, picturæve, ornamento decinces iis addentur, adeo sint perpollita, atque conventientia, ut nihil indecori, nihil turpis, nihilque inhonesti prorsus appareat, videlicet, quod fidelium oculos quoquo modo offendere possit; quapropter &c. fecer. concil. Trident. pictribus animadversum est.

Postremo inhibemus, sub pœnis gravissimis, ne facere eliquæ per laicos etiam cujusvis ordinis, & dignitatis sint nullo modo tradentur, cum hoc sacrilegium, esse sanctus Gregorius pont. contestetur.

CAP. VII.

De constitutionibus pravis, & superstitiosis penitus extirpandis.

Nefandæ superstitionis, & abusus magistria diligenter pastores monent, atque adeo commovent, ut officii ipsis commissi memores, eo nervos omnes conscindant, quo prava, falsaque diabolicæ fraudis dogmata modis omnibus radicitus evellant; quo circa episcopus in docceti fua superstitionum, evitandarum formam præscribat, omnibus pastoribus executioni mandandam sub pœnis in præscriptis.

In primis verum divinatores, fortilegos, conjectores, ariolos, & cujuvis generis magos, qui de re aliqua consulerint alicui, vel ut consulerentur facere adjurere, vel qui fidem adhiberint, graviffime puniendos, & de fidelium societate exterminandos declaramus.

Item qui se.... vanisque characteribus, verbis occultis, occulisque mentes hominum pervertunt, mortios inducere, vel expellere, corporum figuram, & constitutionem, mutare, ornare, tempestati, aeri, maríque, incantationibus imperare posse ibi perfuadent, aut aliis pollicentur, quique tacite, vel expresse pactiones cum Dæmonibus fa- E cient, itidem episcopi judicio gravibus poenis afficiantur.

Etiam aftrologi, qui ex foliis lunæque, & aliorum aftrorum motu & aspectu, aut ex lineamentorum corporis inspectione, de hominum actionibus, quæ de libero voluntatis arbitrio proficiscuntur, certe aliquid ventorum affirmant, quique augurantur, & observant dies, tempora, & momenta, quædu- pedum voces, avium garritus, aut volatilium vel qui ex occursu hominum, & pecudum quidquam ariolantur, præscribendis ab episcopo poenis omnino subjaceant.

Solet indoctum vulgus nocte vigilia S. Joannis Baptistæ turpes, & abominabiles superstitiones exercere, fallaciter sibi perfuadendo eas signare futura, quibus si quisplam deo eorum per continua quatuor Dominicas ante portam majorem ecclesiæ sub missarum solemnis candelam in manibus gestando poenitet, ultra diem futurum poenitentiam a confessario imponendam.

Sub eadem quoque poena damnamus fatidicationes illas nocte Natalis D. N. Jesu Christi fieri solitas. Mirabamus similiter in- B citionem venæ die S. Joannis Baptistæ non necessariam, cui tam abfurdo errori nedeinceps ullus pateat locus, prohibemus cliturgis omnibus, & confortibus, ut eo die, fello aliqui sanguinem ne minuant absque expresso alicujus medici consentu, quos omnes in Domino rehementer hortamur & obfecramus, ut Christianæ religionis ingeni studio in hac inrigilent, atque animadvertant.

Nihil prorfus *ferentur* de ea pecunia, quæ tam in facro fepulcro, quam in crucis oblatione die veneris sancti reperta erit.

Animo etiam affricto fapius volventes, quod Dæmoniacum sit, atque ab omni christiana C lege alienum, eos (*ut ferunt*) ligarii, qui facris matrimonii vinculis ligati sunt, non folum id plane veranus; verum etiam, qui tam fordidam facinus temerario posthac ausu tentabunt, excommunicationis sententia innodamus.

Nullus præterea quacumque ratione andeat ante ecclesiam, feu ante januas earum docere choreas, tripudiare, fortes emittere, ludari, vel alia quæcumque profanum quid facris matrimonii vinculis ligati sunt, non folum id plane veranus; verum etiam, qui tam fordidam facinus temerario posthac ausu tentabunt, excommunicationis sententia innodamus.

Nullus præterea quacumque ratione andeat ante ecclesiam, feu ante januas earum docere choreas, tripudiare, fortes emittere, ludari, vel alia quæcumque profanum quid facris matrimonii vinculis ligati sunt, non folum id plane veranus; verum etiam, qui tam fordidam facinus temerario posthac ausu tentabunt, excommunicationis sententia innodamus.

Decretum Sac. concili Tridentini quo præscribitur, ne quis alium compatrem appellet, quam qui aut in baptismo, aut in confirmatione veram fuscepisse non contenti, dempceps in provincia nostra exactissime observetur, eum eum damnaxat una cum infante, ejus patre & matre spiritualem cognationem contrahere certissimum fit.

Dedecus maximopere christianam fidem defundi corpus jam pernando contingit, quapropterem ex præsenti decernimus, ut hic abfuis in Provincia nostra prorfus tollatur, omnes clarius admonemus, ut pro defunctorum refrigerio plus orationes pontus, & elemosynas perfudant, ne religiosorum preces dithent.

Abolemus etiam ftolidum hunc errorem, cum soleant plerique certis aliquot diebus ab ecclesia officiisque divinis se fubtrahere; imo nolunt interdum ultra domus limina E pedem protendere, cum aliquis ipsorum potens e vivis discesserit.

Exoptat vehementer noftra synodus, ut episcopi cohortentur, & commonefaciant principes, & magistratus, ut vagum, & fallax aggriorum genus, quod vulgus cingaros appellat, tracent, nil certis fedibus collocati, vitam honestisque actibus, & in reliquis omnibus, ut christianos homines decet, agere *velint*, ecclesias frequentare, missis interesse, & sacramenta

ANNO CHRISTI 1590.

tem semel in anno eum confessione SS. Eucharistiæ sacramentum sumere, districte i- F super præcipiendo, & interdicendo Zegypsiis, ipsis, eorum mulieribus, ut futura ex manuum lineamentis, vel alio modo, ne divinent aut præcinent, aliisquin fuffigatio- nis poenam, vel alium episcoporum arbitrio incurrant.

Quoniam experientia edocuit colloquiis malis bonos mores corrumpi, episcopis & parochis sane maxima adhibenda erit diligentia, ut licentiofa illa liberras loquendi, in agris præsertim, vinetisque vigens, abolleatur, qua ruftici vindemiatores, aliique multi vectores freti, dum vindemiæ peragantur, afficiunt, fandaque verba in transeuntes omnes, & (quod pejus est, & inrolerabilius) in religiofos, ecclesiafticafque perfonas, absque ullo fexum gradumve discrimine folent imprudenter evomere. Proinde hortatur Principes, & magistratus noftra fynodus, ut hujufmodi petiftrum loquacitatem ex noftra provincia exterminent, & exterminatam arceant. Etenim profecto horrendum eft, quæ ab apoftolo prohibentur: *fornicia, & turpiloquium cavete*; eorum linguas ad ovine turpitudinis genus ane ullo timore laxari.

CAP. VIII.

De feftorum dierum cultu.

Inter alia fynodalium actionum munera illud inftitui non debuit, ut quæ ad feftorum dierum obfervantiam attinent, rede, ordinateque præfentur. Quare ftatuimus, & mandamus, ut tam Dominici, quam reliqui dies feeti, ex veteri fanctæ *matris*-ecclefiæ ftatuto adamodum obfervenur; ftudeatque parochus pro officii paftoralis jure totis viribus, omnique conatu in id incumbere, ut parochos eofdis ftreifique fuis ad hoc quam accuratiffime efficiendum commonoret; atque horteret, ne quemque cujufcumque gradus fit, præfatis diebus illiberales artes, atque operas mechanicas exercere patiantur.

Ne tamen cuique fcrupulofæ dubitationis obliciatur occafio, quæ non pore in coloendis religionis feftis a fervili *in* operis acquiefcendum, antiquum plane & plane laudabilem S. R. ecclefiæ morem fecuti, atque etiam ex hujus provincia noftræ conftitutione veteri a media nocte, qui feti illius feleminitatem.... præcedit initium fieri, mediaque nocte ad Completorii, feftum diem terminari, & concludi, declaramus, atque decernimus.

Optantes autem ut fanctis præcordiis populum nobis fubditum vitam chriftiano more tranfigere, monemus omnes & fingulos ne feftis diebus a miftarum folemnis fe fubducant, aliove pacto, aut foris (ut multi folent) fed totam in ecclefia ab introitu ufque ad finem eum filentio, & attentione audiant, meque percurientes follicita facrarifimum Dominifpafionem, quæ recolitur lucidiffime in his myfteriis: memores quoque fummo coram judice fe conftituros, cujus præfentiam venerantur, vultumque, contremifcuant omnes coetus Angelici, to-

Concilior. Supplem. Tomo V.

ANNO CHRISTI 1590.

taque cælefti aula Beatorum.

Unde magnopere cavere debent matres, ne infantes fuftilis involutos in ecclefiis introducant, ne *clamore*, fletuumque ftrepitu tremendum miftæ facrificium impediatur.

Quibus in ecclefiis commode fieri poterit, multorum fedes a vitrorum locis fegregentur, & diligentibus hominis generis hominibus menses divine plenatis sedes aftuantes turpi aliquo libidinis igni incendat.

Inhibemus omnino ecclefiarum procuratoribus, ne ludos emittendæ fortis, aut curandi in ftadio inftituant, vel convivia celebrent ex proventibus ecclefiarum; apud quos vero hujufmodi abufus ufu receptus eft, prædicta, proprius & hereditatis redditibus agere ftudiofe præftent: quam fuerit utilius, fi fuperflue illæ impenfæ in elemofynas, aliaque pia opera immutentur: tripudia, faltationes, ludi fcenici, & circulatorii, aliaque id genus feftis diebus ut nominno ne agantur, aut faltem tempore, quo divina celebrantur officia, intermittantur.

Ille præterea abufus tollatur plane, quo concilia, conventus, & parlamenta univerfitatem ita diebus, & maxime divinorum officiorum tempore in hac noftra civitate, & provincia agi confueverunt; nec tame temporis tractentur, etfi neceffitas urgeat, fine epifcopi licentia.

Nullæ officinæ præter eas, in quibus panis, vinum, & aromata venduntur, aliqua ex parte patebunt; qua in re illos, famulos, aut miniftri deliquerint, & patet, & dominus arrifice poenas fubeat.

Nullæ etiam collectæ.... in oppido, caftris, & civitatibus, aut ex depravata confuetudine factum eft, fedis diebus exigantur, præfertim tempore divinorum officiorum, & ecclefiaftici doctrinæ chriftianæ.

Tum vero præter id quod ad victum illius diei, vel ad ægrotorum curationem, neceffarium fit, nec enatur, nec vendatur.

At quoniam pia locorum diverfitate, A alia in fingulis dioecefibus fefta celebrare contingit; ea propter epifcopi curabunt, ut calendarium exadiffimum favore cujufque civitatis, feu dioecefis conficiatur, adnotatis in ipfis feftis colendis *vel decernendis* inftitutis & ufu, vel publico voto; vigiliæ item Apoftolorum in dicto calendario defcribantur; id quod nos in ecclefia noftra Metropolitana faciendum curavimus.

Porro illud non minimum archipresbyterorum, & parochorum munus erit, ut vigilias omnes feftorum, & quatuor temporum, aptis pulpæ exhortationibus de moribus denuncient, fignificentque.

Patronus item cujuscumque parochiæ a parochianis fefto die celebretur, etfi in calendario Romano, vel fupradicto non reperiatur.

CAP. IX.

De oratu ecclefiarum.

Quam vigili attentione, quaque foliciudine decorem domus Domini epifcopus

Esse di-

ANNO CHRISTI 1596.

diligere conveniat, ex eo satis intelligere licet, quia summa benignissimi patris erga nos clementia ad regendam ecclesiam, quam acquisivit sanguine unigeniti sui assumpti sunt. Quo circa episcopos omnes, & singulos sue diœcesis, quibus ex debito munere id competit, debilisque modis cogat, ut ipsorum insigni vigilantia quæcunque immunda, colluvies, ortus projectio, lutum, fœditudine, ab ecclesia eorumque cœmeteriis, & parietibus arceantur. Arbores quoque, arbusta, stirpes, vites, rubi, spinæ, aliaque illi generis a quibuscunque ecclesiis, oratoriis, pluteis locis evellantur, vel excidantur; a pulvere pariter & ab aranciis telis ecclesiæ, & oratoria crebro mundentur; itemque parvimenta lapidis convertantur.

Fenestræ unde exercitus miſſæ ſacrum inſpici, & audiri poterit dimoventur, vel pariete obſtruantur: aliæ vero feneſtræ, unde ecclesiæ introſpiciatur cancellis ſcripian-tur.

Servitutes ab omni eccleſia pœnitus removeantur; nempe ut ab ædibus clericalibus per eam nulla importatio, nullaque exportatio, nullum lecti, nullusque transitus fiat, non prospectus, aut quæcunque alia ſimilis ſervitus.

Illud quoque ſummopere caveatur, ne luce ſuperflua, fructus, legumina, fruges, Instrumentave fabrilia in eccleſia reponantur.

Ad ſuppliciſ ſignificationem eccleſiarum campanæ nullo pacto pulſentur.

In eccleſiis præter chriſtianæ doctrinæ ſcholam nulla habeatur: absque concinnæ epiſcopi exorato. Mendici etiam vagantes ab eccleſiis omnino excludantur. Nec in eccleſiis ludis, vel baſilicarum, monaſteriorumve ſeptis, porticibus, atriiſque bellatrix & (ut vocant) taralla vendantur; itidem præterea eliminent edulia, commeſtationes, choreas & tripudia, ut domus Dei debita ſanctitate colatur.

Et ut noſtræ provinciæ facilia, eccleſiaque, quo deinceps ornatu, polleant, D mandamus, aliaria ſingula lapidea, vel laterizia, cruce in medio collocata perpetuo decenter exornari, poſitis in utroque latere lingulis candelabris, qui longitudine & ſimilitudine non differant.

Sint item tribus mappis veſtita, quarum exterior oblonga ad imum partem aliaris uſque dimittatur, reliquæ duæ breviores ſint, & ne mappæ inquinentur, pulvere, aut alia ſorde, omnino aliaria conſtemantur tela cerulea, quod ſi in aliaris tergo gradus ſingulos erit collocatus, is pariter mappa operiatur.

Quodlibet altare baldachinum, &, uti vocant, ſuper leonam expanſum habeat, E ejuſdem latitudinis, cujus eſt altare, quo tutius miſſæ ſacrum celebretur. Ornatus ſit ſridem pallio coloris, tam diei, quam feſtivitati congruentis ex veteri ſanctæ matris eccleſiæ inſtituto.

Tabella ſecretorum in unoquoque altari ponatur, quæ peracto miſſæ ſacrificio, ne ſiet eccleſia, ſed depreſſa ſub tela mappave ſuperaſtoti.

Ne tamen aliquid ad altarium ornatum, A requiri, deſiderariue poſſit, eorum quod. liber aſſeribus, ſeu tabulis per ambitum circumſeparatur, quatenus mappæ aliaque ornamenta directo tramite pendeant.

Cæmeteria quoque pariete, vel alio ſepimento ligneo circundentur, ne animalium hominumque execratioribus pateant, inque eorum medio Crux erigatur.

Illud vero in cæmeteriis eccleſiarum ornatum pertinere arbitramur, ut loca pia multis prædeceſſorum vigiliis extructa, turpique ſenectium reſtorum deſidia, & torpore collapſa, atque divulſa, omni cura, & ſtudio reparentur. Edicimus, mandamus, & ſanctimus, ut omnes, & ſinguli abbates, canonici, priores, archipreſbyteri, rectores, quorumcunque alio nomine, hive beneficii titulari, qualibet eccleſia, vel eas in commendam, vel in titulum obtinentes, ſi qua egent reparatione, intra ſex menſes eas in toto, vel in parte reſtaurent ſub poenæ amiſſionis medie partis fructuum, aliiſque epiſcoporum arbitrio referendis.

Eccleſiæ autem, quæ jam ſapſe cunt, vel penitus diruent, ſeu ruinæ jam proximæ, neque eorum ullum habent, unde reſtaurentur, hortamur oppidorum, locorumque univerſitates, idemque Rev. vicarii foranei, atque archipreſbyteri præſtent, pro ſua munere diligentes, ut eorum bona ſuppleantur, ubi diſte eccleſiæ ſint ſunt, communibus, privatiſque elemoſynis eaſdem reparandas curent.

Nulla porro eccleſia, capellave in profanos uſus ſine epiſcopi licentia convertatur, & ſi quæ profanati debebunt, in ipſarum locis ecclesiæ erigantur.

Volumus inpoſterum codicem compingi, eumque in epiſcopali archivio conſervari, in quem eccleſiarum omnium, aliarumque cœmeteriorumque conſecrationes, crucum item, & campanarum benedictiones referantur ad perpetuam rei memoriam.

Cumque nihil incongruum ſacris debeat adhiberi myſteriis, jubemus, ut ſtragula, cortinæ, & conopæa pretium uſui deſervientia ad ſepulchrum, quod ſolet ſingulis majoris hebdomadæ eb memoriam paſſionis D. N. Jeſu Chriſti parari, circumſtipendum, atque ornandum nulla ratione adhibeatur. Idem præcipimus de veſtibus, & ornamentis, quibus ſacræ imagines Sanctorum decorantur.

In eccleſiis autem nemo pernoctare, comedere, aliumve actum illicitum in his patrare audeat ſub poena epiſcopi arbitrio infligenda; eoque omnia in SS. Natalis D.N. feſtivitate, quo ſumma veneratione colenda eſt, præcipue prohibemus.

Si quæ eccleſia laicalia attingant parietes eccleſiarum, aut ſi quas habent fenſtras, unde in eccleſia inſpiciatur, muro obſtruatur intra ſpatium unius menſis.

Quoniam vero multæ hujus provinciæ eccleſiæ conſecratæ non ſunt, eas que in urbibus ſunt, ſaltem parochialeſ, infra annum; quæ in provincia infra biennium; quod alias, quanto citius fieri poterit conſecrari mandamus. Verum cum parochialis eccleſia erit conſecranda, priddie ejus diei jejunium obſerbretur, & die conſecrationis parochiani ab omni opere ſervili abſtineant, quæ res a parocho reſtoreve concinnis verbis denuncietur.

Neve aliquid ad eccleſiarum nitorem effragitari queat, volumus in cujuſvis eccleſiæ frontiſpitio, ſeu ingreſſu capellæ majoris ſtatuare crucis vexillum, palla aut velo contectum erigi, ut populus in eccleſiam introeundo primo ſtatim conſulta operatiſſimum humanæ ſalutis ſigoumlntueatur, compungaturque.

Tabernaculum majus ſerico rubro, aut aliis congruenti veſtiatur conſuetoes, ſitque perpetuo conoperto eodem, vel alterius coloris circumfuſum.

Pixides duæ argenteæ adſint in quacunque parochiali, una quæ ſemper eccleſiæ ſervitat; altera qua ad infirmos ſacrum Domini corpus deferatur, ne aliquando eccleſia abſque ſacris deſeruatur particulis.

Confecrare altaris menſæ, tote cerata tela ita conegantur, ut amoveri non poſſit venti inſuflatione, depulcrare etiam quæcunque ſupra parimentem eminent juxta mentem fac. coqe. Trident. plane amoveantur. Quæ vero deinceps conſtruentur, duplici operimento erant cooperta, undique licte coharente, ne allo unquam tempore foetenat, & in ſuperiori nihil unquam deſignatur, deſcribaturque ſine epiſcopi licentia in ſcripris obtenta. Tum ſtatim de ejus capellæ, C altaris, aut ſepulturæ dote inſtrumentum, publicum epiſcopi manu ſubſcriptum, ſigillaque firmatum, & alicujus notarii fide in actuum modum roboratum conficiatur.

Sexta quaque feria in ſingulas hebdomadas paſtis ante primum nodis horam ſignum campanæ ſono detur in quacunque eccleſia, quo fideles admoneri eadem hora ſeju Chriſti paſſionis horas mente pietate recordentur, ſeque orationem dominicam, & ſalutationem angelicam ex animo pronunciens, ad indulgentiam dierum indulgentiam, quam in ſua diœceſi quique epiſcopus concedet, conſequantur.

Et quo populi fidelium magis augeatur, mandamus quotidie ante veſperam pulſum eorum itidem ſigno campanæ fieri, quo publice Chriſtianus, quocunque loco fuerit, ſalutationem angelicam, additis verbis illis, *Ave gelus Domus &c.* recitando, pro ſereno coelo imperrando, ac tempeſtibus expellendis, Deum ter maximum deprecari, quadraginta etiam dierum indulgentiam meretur.

In feſto Purificationis divæ Virginis cereſ feu candelæ benedictæ, quas pravo, ac damnabdum inveterato uſu quilibet quaſi debitum poſtulabat, de cætero nonnili præſentibus, vel legitima cauſa impeditis ſingulis ſingulis diſtribuantur, ſalvo ſemper jure, quod patronus in ſua eccleſia habet.

Quæcunque indulgentiarum tabulæ, ſcripta, vel monumenta, quæ olim conceſſa ſunt, vel impoſterum concedentur, tam ad tempus, quam in perpetuum quibuſcunque eccleſiis, vel ſacraliribus, vel regularibus, epiſcopus ſtudioſe eas recognoſcat, & in codicem redigi diligenter curet, qui in archivio epiſcopali aſſervetur.

Quemadmodum vero eccleſia religioſo ornatu perpoliri debet, ita reliquæ ejus partes, cum illinti decore elucerant neceſſe eſt; hinc facilitia munda, & tanto minuſterio conveniens ſemper habeatur, in quam ſeculares nunquam ingrediantur. Adſit in ea oratorium; & ſingula, quæ ad miſſarum præparationem ſuccedori ſerviunt, ibidem accurate reponantur.

Per eccleſiam nemo deambulet cujuſcunque conditionis, & qualitatis ſit, quin potius quiſque ſe colligat, & ſabiata mente ad Dium illius divinitatem ſpeculetur, inque cultum ſuum defideranter Angeli proſpicere. Preterea nullus intratur altaribus, vaſis aquæ benedictæ, aut ſacro baptiſmatis fonti-B bus, neque tumulis ſtrepitue quiſpiam divina turbet officia. Nemo cum acciptribus, haſtilis, baſilisve, & ſagittis armatus eccleſiam ingrediatur, nili magiſtratus publici miniſteri ſint: cum ſcloperetis vero nemo omnino ſub excommunicationis poena interdictibus.

Sicut autem in eccleſiis quæcunque conſilia, negotia, executiones, ſententiæque cauſarum, tam civilium, quam criminum prohibita ſunt; ita pariter ne in cæmeteriis agantur, interdicimus. Tum nequid in his venditare, & ſi ad eccleſiæ cultum pertinent.

CAP. X.

De ſacramentis.

Non ignoramus quam fedeli, quam diligentes, quamque idonei requiriantur miniſtri, qui ſacrorum diſpenſationes myſteriorum ſibi cupiunt, cum fidelibus ſacramenta feeleta lavent, culpas expurgent, infirmos roborent, lapſos ad cælestia revocent, omnibusque gratiarum copia ſedes repleant. Ne igitur quiſquam immundus, vel imperitus ſacrorum adminiſtrationi ſe temere ingerat, præſenti decreto ſancimus, ne ordinantes ut ii quis ſacerdos, quacunque etiam dignitate præditus, præter eos, qui curam, gerunt animarum, præſumpſerit SS. Sacramenta prius adminiſtrare, quam ab epiſcopo examinatus, & approbatus fuerit, vel certe ab iis, quibus id imposterit, gravioribus ejus aſſiſtens poena ſubſtabitur.

Nullus etiam ab epiſcopo approbatus, vel huius aliquin præeminentia refulgens, extra proprium parochiam ſacramenta adminiſtrare audeat, præter quam in caſu neceſſitatis, qui nulla lege conſtringitur, ita ut in rerum quidem ſit, an ſit neceſſitas, an ſit ſanctæ matris eccleſiæ juxta normam novi baptiſterii;

Tollatur penitus omnis avaritiæ ſuſpicio, ſeu veluis ſimoniæ, quæ ex ſacrorum collatione quoquomodo gigni poſſet, neque, directe, vel indirecte quiſquam aliquid exigat, ſub poenis per ſacros canones expreſſis; idque potiſſimum ante ipſam adminiſtrationem, qua peiaſta ſerventur ſuperioribus ſeculis laudata confuetudo, donumdo nullum inde ſcandalum populo oriatur.

Sacerdos ſacrum conferens, ſemper ſola, & ſuperpelliceo induatur, ejus ſacramenti, quod

ANNO CHRISTI 1596.

quod confert, vim & virtutem, quam optime poterit, explicando, eaque singula præagendo, quæ in catechismo diffusius continentur, quem hic de causa vel latino, vel vulgari idiomate præ manibus omnes habeant.

Summa quoque vigilantia sacerdotes advertant, ne quis præter ministros ordinarios ad sacra furtim accedat; quin etiam pœnis ecclesiasticis, quam latissime pateat, cuiuscunque conditionis ea commendent, ut temeritas, & sacrilegæ profanorum manus ad ea res extendere neutiquam valeant, sitve in operibus impiis, & nefandis abuti.

In id autem omnibus nervis & viribus insudare debent, ut talia SS. sacramenta aliaque ne ex alieni nunquam usui deferviant, quam ei ad quem nobis a Christo authore concessa, & ab ecclesia Romana ordinata sunt; quare dum parochi quotannis, aut alia ratione necessitate ad civitatem cogentur recurrere, ut facta olea illinc deferant, per se ipsos, si fieri poterit, id agant; sin minus per alios fidei sacerdotes, vel conditutos in ordinibus sacris; in quorum defectum mittant clericos; qui si etiam desint, viros bonos, ac timoratæ conscientiæ, cum ob majorem sacramentorum reverentiam, tum etiam ob periculum superius indicatum diligentius, severiusque vitanda.

Claves tabernaculi, ubi SS. Domini corpus asservatur, & armarii, in quo facta olea vasculis inclusa reconduntur; itemque fontis baptismalis in parochorum, curatorumque potestate perpetuo sint, easque, cause cuiuslibet apud hos, ac ne clericos quidem ministrio illas ullo pacto credant, aut committant, nisi admodum necessitas urgens focus postularet.

CAP. XI.

De sacramento baptismi.

Janua illa cælestis regni, sacrum lavacrum baptismi, per quod sola Christi Salvatoris omnium nostra, & nostrarum, ut arbitrabitur, ministrorum opera, ac officio præsto nobis repræsentatur, ab archipresbyteris, & rectoribus omni reverentia, & gravitate venerentur, ipsique præsentes adsolo cohorrentur, ut adsonem usque adeo divinam cum silentio, & devotione committentur.

Quapropter sacerdos sanctum regenerationis sacramentum conferens, nunquam manus in fontem attingat, sed ampulla, quæ in anteriori parte paulo magnitior sit ibidem cathedra stans confundat, inque baptizandi caput stillet, vel aspergat.

Non liceat aliquem baptizare domi, præterquam in casu necessitatis, quoties nulla adsit in præsentia clerici, vel laici pueros recens natos baptizare audeant. Si tamen præsbyteris clericis, aut laicalis vir debitam igneet formam, obstetrix vero eandem ab archypresbytero rede edocta sit, tunc liceat eis baptizare infantem. Si hujusmodi infantes ita baptizatos superviverit, ad ecclesiam deferatur, ubi si redam baptismi formam servatam esse constiterit, sine ulla conditione, is tantum ritus, qui solent in baptismo fieri adhibeantur. Si vero conster infantem antequam e vita discederet, consueta forma, non esse legitime baptizatum, eum archipresbyteri solita christianorum sepultura ne donet.

Si fortuito in casu infantem ecpoti contigerit, tametsi testimonium collo appensum habeat, cum baptizatum esse, si ratione non constet, babiteur, servata hac forma verborum; *Si non baptizatus, ego iterum notuter non te baptizo, si vero, baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Amen.*

Quod si in ea testimonii schedula nomen repetatur adscribtum, idem ipsi imponatur, & servata schedula quo in loco, quoque modo repererit sit in libro baptizatorum describatur.

Nolumus populum latere, quod si mulier gravida ex hac vita tali modo discedat, ut fœtus sit infantem vivam emanere, debet, adhibito medicæ artis periti judicio, consilioque, cadaver aperire, extractumque infantem illico baptizare, ne beata illa aeternaque anima vilione pereat.

Ne differatur baptismus ultra dies octo ab ipso partu, quamquam nullum adsit periculum; quod si adsit, diutius in lucem ut est editus, ad ecclesiam baptizandus deferatur.

Veramus plane propter periculi in baptismate submersionem infantes in sacrum fontem, cum sufficiat aliquantula aqua superfertipea ampulla ex eo desumpta, caput ejus aspergetur.

Ne adsint compatres plures duobus, hoc est viro uno, & mulieris una, vel unus duntaxat sit, semper vir, aut mulier; neque, inquam, duo viri, vel duo mulieres infantem suscipere permittantur. Et vero qui puerum suscipit non sit minor natu 14. annis, & qui fidei rudimenta calleat, & ratione, ut suscipiendo, munere fungere possit. Quam ob causam gravissimis pœnis inhibemus, ne excommunicatus, aut pacharie tempore non confessus ad communicandum ad levandum de sacro fonte natum admittatur. Itemque, qui orationem Dominicam, & salutationem Angelicam, & symbolum ignorat apostolorum. Haereticum non sint clerici in sacris constituti, sive sæculares, sive regulares, sine licentia; neque maritus, neque conjux ipsum filium, suum fuscipiat; licet filius ex alio viro sit genitus, neque uxor filium viri.

Qui autem infantem in casu necessitatis domi baptizarunt tenebit, si quando congetur in ecclesia eodem manere fungi, & reliquum cæremoniarum. Unde archipresbyteri subditos moneant, ne domi suscipientem deligant, quem ad reliquarum cæremoniis fupplendas nolint convocare.

Nomina vero baptizandis imponenda sint alicujus sancti, vel sanctæ in calendario Romano competenti, ut cum pueri ad perfectiores pervenerint annos, frequenti nomiorum recordatione ad imitanda sanctorum vestigia magis alliciantur: tum etiam quia homines pie credimus, hujus confortinatis gratia, divorum perfectioni, ac tutelæ esse commendatos.

ANNO CHRISTI 1596.

Singulari studeant cura archipresbyteri, & rectores librum aliquem conficere, in quo pueri baptizati, vel puellæ baptizatæ, patris, & matris, & suscipientium nomina conscribant, & an puer ille sit legitimo ex matrimonio procreatus, addito nativitatis die, anno, & ministro conferente; cujus libri exemplum annis singulis ad episcopum transmittant; quod si eos ad ecclesiæ alterius regionem transire contigerit, debeant librum hunc, ut reliqua, successori relinquare.

Atque ut omnia quæ ad SS. ministerium desiderantur, ibidem commode fint referva ta, mandamus in baptismalis fontis ecclesio mantilla duo candida custodiri, quæ infanti capiti adhibeantur ufoi fint. Quæ vero afferuntur, in libros ecclesiæ ufus conservantur.

Fonti baptismali cuique ecoopeum circumducatur; intus vero ferico relave exornetur, depicta in pariete proximo imagine S. Joannis Baptiſæ Christum Dominum baptizantis.

Aqua quam baptismalis capiti infantis infusa in sacrarium, non in fontem profluat; ac propterea sacrarium in marmore, follio, ve lapide in quibusvis locis ecclesiis prope fontem construatur.

Sal quoque baptizando infanti adhiberi folitum, nullo pacto fervetur, sed quod superfuerit in sacrarium effundatur.

Linteruleæ, quibus in baptizatis facri chrismatis unctio exterguitur, nunquam ad hoc ferventur, ut iis tangendæ tradantur, quos parentes pueri fibi compatres fieri postulabunt; neque ii qui eaidem lavant, compatres appellentur, sed illi duntaxat, qui infantem in baptismo fuscepturant.

Recordentur fuscipiences spirituali filius affinitatis, quæ ipso actu inter baptizatum, patrem, matremque ipsius contrahunt, & matrimonii copulam inter eos dirimit; cum uxore tamen ipsius, qui infantem a baptismo levavit, nullum spirituale cognationem initam effe certemus ex Sac. conc. Trid. decreto.

Mulieres ne coganture expectare tempus purificationis, quo minus ad ecclesiam fe conferant, debeant tamen accommodes solitam ab archipresbytero, vel parocho accipere benedictionem.

CAP. XII.

De sacramento confirmationis.

Quemadmodum homo per baptismum regeneratur ad novam vitam, & Christo Jesu incipit militare; ita per fac. chrisma, roboratur & fortiſimis cingitur armis, quibus intrepide ignea nequissimi hostis tela, queat repellere, pugnque lauream reportare. Hinc facile convincitur, a nullo per negligentiam præteriri debere; nam tametsi non adeo necessarium sit atque baptismus, nequit tamen in proveeta ætate, sine gravi animæ dispendio prætermitti.

Hoc sanctum roboris spiritualis facramentum, nonnisi ab episcopo confertur ad sacrorum canonum præscriptum, idque fal-

ANNO CHRISTI 1596.

tem certo quoque anno. Qui sacri chrismatis unctionem externo ne conferat, neque ei, qui fue discessis non est, fine alterius episcopi, cui ille subjectus est, facultate.

Pueri confirmandi attingant saltem septimum annum, nisi malitia ætatem supplevit. Confirmatorum vero frontes lavemur per sacerdotes, & aqua in sacratio proiicitur.

Ipso autem die ad sacrum chrisma fuscipiendum attinet, studeant matres eos jejunos mittere, quæ teneriori ætas, non recusabit, sed qui ad perfecti judicii annos pervenerit, peccatum confiteantur, SS. que eucharistiæ sacramentum sumant prius, quam fcse, confirmandos offerant; ad quod etiam compatres primo in Domino monemus.

Moneant quoque archipresbyteri puerum confirmandorum parentes, ut eosdem mundafronte, tonsique & pollris capillis mittant, quo & commodius facramen. confertur, & fuscipiatur convenientius.

Noverit populus inter compatrem, & confirmatum, patrem matremque ipsius spiritualem quantum cumque contrahi cognationem, similem illi quæ in baptismo contrahitur, quæ inter eos folvit matrimonium. Verum ne longa nomiorum revolutione, quæ teneciissimas quasque memorias oblivionis caligine nubilat, & inter confirmatos, compatres, patresque, matresque confirmatorum contrahitur, ut valeamus archipresbyteros, ac rectores alterum codicem conficere, adnotanese in eo confirmati, patris, matrisque nomina, necnon compatris nomen, & cognomen, cum die, & anno ac reliquis.

Excludantur a fuscipiendum caterva, confirmandorum numero excommunicati enormique peccato publico obnoxii. Nemo etiam clericus, aut regularis confirmandum puerum fcmel in religione tamen hominem gerere, nihil refert fuscipiemem, illius quem fuscipit, confanguineum esse, modo non fit pater, & mater.

CAP. XIII.

De Sacramento penitentiæ.

Pœnitentiæ sacramentum propter humanam infirmitatem, tum propter affinem Leonis infidias, perpetuamque cum principe tenebrarum colluctationem, supra quam dicit posse, necessarium esse, nemo non intelligit. Quapropter studeant archipresbyteri, & rectores ovium suarum cordibus imprimere, cum relapsa faiunt quantum emolumenti, & commodi afferat hujus Sacramenti; non negleeta frequentatio, omnesque admoneant, quod non femel in anno dumtaxat, hoc eft in Pascha te, sed singulis saltem solemnioribus diebus, & festivitatibus peccata confiteantur. In ipso tamen Pascha, propriis parochis, aut aliis de eorum licentia juxta constitutionem: *omne utriusque sexus.*

Mandamus autem provincia nostræ medicis, ut cum primum infirmum visiterint cum ad panitendum, & confitendum cohortentur. Neque eis liceat ultra ter dies infirmo cuivis medicamenta confarre, nisi prius con-

ANNO CHRISTI 1596.

confessus fuerit, sub excommunicationis poena, ultra alias in bulla felic. recordationis Pii V. contentas.

Nullus sacerdotis saecularis, vel regularis, etiam sacerdotis praefumat confessiones audire, nisi obtenta in scripto episcopi licentia, in qua etiam praecipiantur quae a quolibet erunt observanda.

Illud etiam maximopere caveatur, ne confessiones audiantur in domibus, vel angulis ecclesiarum, nisi id requirat necessitas, sed perpetuo in sedibus fiant, & locis depatatis, excepta nocte Nativitatis Dominicae, reconciliationis etiam gratia. Quare in qualibet parochiali sint confessionaria, quot episc. necessaria esse duxerit, in quibus affixa sit imprimis facta imago, litterae procellus Coenae Domini quemcunque edite, tabula casuum reservatorum, quos episc. in sua diocoesi sibi reservaverit, itemque orationes ad sacram confessionem praeparatorias.

Ne audiatur etiam confessiones mulierum ante solis ortum, neque post occasum, nisi urgente necessitate.

Ut autem absolutionis forma ab omnibus tute concipiatur, neque pro cujusvis arbitrio varietur, infrascripta in ecclesiarum facistilis appendatur, eaque omnes utantur, cujus hic tenor est.

Si tenuit aliquo vinculo excommunicationis, a quo possim te absolvere, ego te absolvo, & restituo sanctae sacramentis, ecclesiae communioni, & unitati fidelium in nomine Patris, Filii, & Spiritus Sancti. Amen. Misereatur &c. Indulgentiam &c. Dominus noster Jesus Christus te absolvat, & ego auctoritate ejus, qua fungor, absolvo te ab omnibus peccatis tuis. In nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Passio Domini nostri Jesu Christi, & merita B. Virginis Mariae, & omnium SS. & quidquid boni feceris aut mali sustinueris sit tibi in remissionem peccatorum, in augmentum gratiae & praemium vitae eternae. In nomine Patris &c.

Si quis confessarius, quod Deus avertat, christiani nominis immemor, nefarie audeat in hujus sacramenti administratione mulierem ad sui amorem allicere, lasciveque ad venerem incitare, ut ipsi facto excommunicatus perpetuae ab officio suspensus.

Hortamur praeterea omnes in Domino confessarios ne admodum fine in absolvendo praecipites, nisi fada prius per poenitentes debita bonorum, & famae restitutione, quando commode fieri poterit. Atque hoc maxime, dum in praemissa nuper confessione diligenti restitutionem policiti sunt fe factores, neque tamen absolvimus.

Et quamvis credamus, atque adeo speramus, maxime pios prudentesque esse, ac fore, qui ad hujusmodi munus, vel olim admissi sunt, vel imposterum admittentur, ut ne gravissimis quidem periculis mortisque casibus adigi possint ad revelanda, quae sub confessionis figillo eisdem fuere detecta; opere pretium tamen duximus cosdem commonere, ut ne verbis, vel nutu de auditis femel confessionis qualemcunque significationem dare praesumant; alioquin confessionis arcana prodentes sacerdotali ordine depositi in monasterium ad agendam perpetuam poenam declandatur.

A

ANNO CHRISTI 1596.

De casibus reservatis.

Cum SS. patrum sententiis, & multorum conciliorum decretis tum Tridentinae synodi perpetuaque ecclesiae consuetudine ad cuiuslibet christiani populi disciplinam & religionem, illud observatum esse animadvertimus, ut graviora peccata non quibuvis sacerdotibus absolvere, sed episcopis tantum liceat. Et quidem nefas esse hoc negare perspicuum est ex concilii Tridentini canone his plane verbis edito. *Si quis dixerit episcopos non habere jus reservandi casus, nisi quoad exteriorem politiam; atque ideo casuum reservationem non prohibere, quominus sacerdos a reservatis vere absolvat, anathema sit.* Nos igitur quorundam gravitorum casuum absolutionem episcopis reservandam duximus, & infra hoc decretum, illos ordine digestos explicari, & promulgari volumus, ne facerdos ad audiendas poenitentium confessiones admissus potestatis suae fines excedat.

B

Si quis autem confessarius poenitentes vel a criminibus a nobis fynodo episcopum authoritati reservatis, vel aliis etiam, quorum absolutio canonum jure, vel summorum pontificum jussu episcopis reservata est, ligatus fuerit absolvere audebit, non imperrata hujusce absolutionis potestate, excommunicationis poenam eo ipso incurrat.

C

Ut autem in promptu lis esse possit semper, quinam sint casus episcopis reservati, praeter eos qui in bulla Coenae continentur a quibus nemo praeter Summum pontificem absolvere potest, hic inferere placuit.

CASUS RESERVATI.

Absolvere excommunicatos majori excommunicatione, suspensos, vel interdictos a jure, vel ab homine.

Eos, qui dolo, casove aquam pro vino in calicem consecrandam apponentes, fi conficreaverint.

Blasphemantes Deum, ac Beatam Virginem, & omnes blasphemias haereticales.

Opprimentes fillos etiam ex casu.

Perjuros in praejudicium tertii, qui tamen non concedatur, nisi fatisfiat parti laesae.

Procurantes abortum, vel sterilitatem cum effectu.

Homicidium voluntarium, & ad id dantes auxilium, consilium, vel favorem.

Coeuntes cum ..... cum bruti.

Accedentes ad monasteria monialium, vel illorum claufuram ingredientes sine licentia.

D

Concubinarios, tam clericos, quam laicos publicos.

Incestuosos usque ad secundum gradum consanguinitatis, vel affinitatis.

Raptores virginum, illasque violentes fluprantes; vel coeuntes in locis sacris.

Usurarii; qui nihilominus praelabunt

E

ANNO CHRISTI 1596.

ANNO CHRISTI 1596.

defunctionem, & juratoriam cautionem de restituendo.

Incendiarios voluntarios, & incidentes arbores fructiferas antequam publicentur.

Notarios qui intra menfem non revelaverint legata pia.

Impedientes, occultantes, & cum poffine & debeant, non exequentes teftamenta & legata ad pias causas.

Falsos teftes, vel litteras, inftrumenta, bullas, fchedulas, proceffus, aut quafcunque alias fcripturas falfificantes.

Notarios, vel dolofe diminutam informationem capiunt, vel dicta teftium omnia non fcribant.

Reficientes, convertorum, vel male alterorum, vel certorum non exiftentibus quibus reftitutio fiat, excedentium fummam granorum rerum.

Occupantes feu ufurpantes quocumque quaefito colore bona, jura cenfus, juriídictiones, fructus, emolumenta, & quafcunque alias oblationes ecclefiarum, monafteriorum, hofpitalium, & piorum locorum, aut non revelantes, in fraudem, quorum abfolutio etiam Sanctiffimo refervata ex concilio Tridentino.

Eos, qui confeffarios, aut notarios prohibent, aut impedunt, ne ad aegrotos accedant.

Permutantes fupremas teftantium voluntates.

Legentes fcienter, aut retinentes libros prohibitos.

Notarii, aut alii quicumque perverentes voluntates teftantium in reliquendis legatis pia aliqui ecclefiae.

Non revelantes, aut denunciantes haereticos, vel haereticis fufpectos.

Lacerantes, vel rumpentes figuras, & imagines Chriíti, vel SS. cum indignatione.

Sortilegos, & divinatores cum demonum invocatione tacite, vel expreffe.

Abutentes chrifmate, oleo fanctо, aqua benedicta, vel alia quavis re facra praeter eum ufum, ad quem funt inftituta.

Conjungentes carnem aliofque echos veritos In Quadrageffima, vel alias debitos prohibitis ab ecclefia, aut eos etiam quadragefimalibus in menfilo, vel caupona vendentes fine ufu ordinarii, vel ejus vicarii licentia.

Violantes litterarum, vel fumunitatem ecclefiafticam.

Commutantes votorum, aut difpenfationem irregularitatum epifcopo conceffarum.

Male tractantes verbi, vel factis concionatores verbi Dei. Violantes Feftа.

Damnificantes bona, & poffeffiones mensae archiepifcopalis, vel epifcopalis.

Non folventes decimas, & oblationes confuetas.

Sponfos, qui ante matrimonium coram parocho, & teftibus contractum carnali fe copula commifcent.

Fallificantes claves claufurae vel portae exteriorис monaferii monialium, idque fcientes, & non revelantes, aut auxilium confilium, vel favorem ad id praeftantes.

Praedidos casus, & alios, quos fibi qualibet epifc. refervaverit, eos archipresbyteri & parochi, in fua unufquifque parochiali Ecclefia quotannis quadr. geffimae, & adventus initio promulgent, tum ut qui confeffiones audiunt excommunicationis poenam vitent, quae contrafacientibus ab hoc noftro fynodo conftituta eft, tum etiam ut ejus fideles, quorum peccatorum abfolutionem ab epifcopo petant, aut ab iis, quibus id oneris impofuerit.

A

ANNO CHRISTI 1596.

CAP. XIV.

De SS. euchariftiae Sacramento.

Et quia Ss. euchariftiae Sacramentum inter cetera primum ac praecipuum eft, tum B quia realiter in eo exiftat verum Chriíti Corpus, tum etiam quia ad hujus fineu reliqua fint inftituta; aequum eft, & rationi maxime conformium, ut fingulari quadam gravitate, & reverentia adminiftretur, utque a plebe fupplici devotione fumatur. Horumque propterea populos omni charitate, ut falutiferum hoc Sacramentum, quo uberrimus ille gratiarum fons diffunditur, officinio affecto fapius frequentent. Cum eis adminiftrandum erit, qui antea illud nunquam fumpferunt, eos parochus aliquot dies antea diligenter admoneat de vi, & dignitate tanti Sacramenti.

Statuto autem an ecclefia tempore; ut a C Dominica Palmarum ufque ad octavam paíchatis, volumus, & ordinamus, ut quis vis, qui non habet *juftam* & *rationis* ufum habens in propria parochia eucharistiae facramentum fumant.

Ne puperfet commodius noficantur illi, qui tunc temporis communioni non interfint, curet epifc. a dioceefis fuae parochis fignum aut fchedulas diftribui, quas poft octavam Paíchatis ad ipfum tranfmittant, quatenus hac ratione animarum faluti debite confulere valeat.

In hujus adminiftratione facramenti, in quo panis vivus, qui, de coelo defcendit, manducatur, magnae omnino femper exponantur, quae Deum honorent, quae videbuntur communicantibus fufficere. Cogant vero archipresbyteri communiones eis decenter apperire, teneantque ipfi eorum mento patenam, ut fi forte aliqua decidat particula colligi facilius poffit.

Purificatio autem ne detur in calice conficratio, fed in vafe vitreo, vel ftannco, ne quisquam fibi perfuadeat rurfus fe Chriíti fanguinem fumere; cum utrumque, corpus pariter & fanguinem in hoftia facra, plene, & realiter fumpferit. Ipfum vero vas vitreum, aut ftannеum afteri vafi non ferviat, quam fidelium purificatori.

Minifter abfterget femper ftola, & fuper- E pellico indutus.

Conferant hoc facramen. rev. archipresbyteris feparatim a mulieribus, vel alio in loco fequeftratis faltem per feantorum pofitionem; aut certe horis diverfis, ne vafer ille humani generis hoftis tam eximium fuae actionis opus nimuer, carnales, & inhonefias cogitationes eorum mentibus fuggerendo.

Et fane a chriftiana *religione* admodum alie-

ANNO CHRISTI 1596.

alienum, ut sine pleryque in fidei erudimentis addiscendis ita aridi & ejuni, ac plane negligentes, ut ne orationem quidem dominicam, & salutationem scire cureat angelicam. Quamobrem archipresbyteris omnibus, aliisque curam habentibus animarum districte mandamus, ut hujusmodi homines eis terque in christi visceribus admoneant, utque quæ homine Christiano digna sunt in scholis doctrinæ Christianæ solemniter edisceant. Si parere recusaverint, eos neque absolvant, nec feram communionem administrent, nisi prædicta memoriæ commendaverint.

Quicunque vero in paschate a diœcesi abfuerit, is reverfus teftimonium facerdotis, figillo ordinarii, aut ejus, cui id curæ dederit, in communionem fumpfiffe deferat. Alioquin excidæ præcepto parcat, & in propria parochia confeffus.

Cuftodiatur hoc facrofanctum facramentum quam ornatiffime poterit, juxta ordinem fupra defcriptum.

Octava quaque die mutentur particulæ conferatæ eas fumendo, & alias conficerando, ardeatque nocte dieque lampas coram tabernaculo SS. corporis Domini. Ubi vero fine graVi diſpendio fieri poterit, tres lampades ad honorem SS. Trinitatis, quæ ibi præfentialiter retidet, appendantur.

Efferatur perpetuo SS. Euchariftia fub pallio, linteariis, & thuribulo, cumque C maximo fecum numero, qui haberi poteſt. Plures autem particulæ ſemper deferantur, de in reditu populus vacuam adoret cuſtodiam.

Ne liceat deinceps facrofanctam Euchariſtiam deferre ad ægrotos, qui morbi gravitate impedi ti fumere eam non poſſint, ea feltem ratione, ut ipſis deoſculanda offeratur. Quamobrem ſi talis confuetudo alicubi in loco noſtræ Provinciæ viget, hoc plane decreto tollendam decernimus & mandamus, & declaratione Illuſtriſſim. DD. cardinalium fac. concilii Tridentini interpretum.

Nolumus hoc ſacramentum mortii adjudicatis negari; ſed eo die, quo ſunt ſupplicio afficiendi viatico SS. Corporis Chriſti Domini noſtri ſe abſtineant.

Quotieſcunque per civitatem, aliaſque terras proceſſio fiat, ea manc ſemper, non a prandio obeatur, nifi temporis injuria, vel alia neceſſitas impediverit, quo vero tempore hujuſmodi proceſſiones agantur, nemo a ſanctira, vel alto loco proſpiciat; ſed interius ſtent omnibus ſtrictis genibus adorantes.

Neque interea actus, repræſentationes, ceſlogæ, ſeu verſus recitentur, cujuſcunque etiam devotionis prætextu id fiat, niſi prius epiſcopo conſtiterit, prædictaque ab eo ſint approbata, ne forte verſatus ille ſerpens inter venerandæ myſteriorum ſolemnia ſpinas hæreſeum diſſeminet, quod in pleriſque orbis regionibus ipſum hoc modo egiſſe compertum eſt.

De ſacramento matrimonii.

Cum ſacramento matrimonii nobis apertiſſime demonſtretur indiſſolubilis illa divina, humanæque naturæ unio, ipſiusque D. N. ſu Chriſti propenſa liberalitas, dilectiſſimæ eccleſiam in ſponſam aſſumentis, merito debet ſanctæ tractari, & venerari. In primis igitur dum vir, & mulier facro matrimonii vinculo jungi poſtulant, tres publicæ denunciationes prius fiant a parochis tribus diebus feſtis inter miſſarum ſolemnia juxta formam concilii Tridentini, idque tam in parochia viri, quam mulieris, ubi contingat eos a diverſis locis originem trahere.

Hæc autem denunciationes a parocho ante ne fiant, quam illi, quorum matrimonium denunciandum eſt, de non alii eorum nomine, & ſi tibidem parentes ſint, ab ipſo archipresbytero, vel rectore ſeri poſſunt; aut ſaltem ut ſanæ ambo confentiant; quod ſi in diverſis parochiis illi habitent, apud alter parochus, ut ſupra dictum eſt, ſerveturi; neque matrimonium aliter rector denunciet, niſi ab altero rectore certior ſactus ſit de conſenſu illius, qui alterius eſt pars ſubjectus.

Archipresbyter, & rector, qui populo matrimonium denunciaverit, quod parochia tam incola extra illius fines conſtitutus eſt, nullam exhibeat in ſcripris ſidem; quaſi aliquam ejus matrimonii denunciationem neſtullis ſignificet, priuſquam post omnes, que facienda erunt, omnino abſolverit.

Si archipresbyteri, vel rectori, qui matrimonium promulgabit, aliquod innotuerit impedimentum, quominus ex inter ſponſos illud contrahi non poſſe dicatur, is ne ad illius matrimonii celebrationem, neque ad alterum progrediatur denunciationem & ſi id impedimenti, quod affertur, vel nullius momenti, vel falſum, vel malitioſum ſibi eſſe videatur: ſed rem ad epiſcopum deferat.

Si autem denunciatum ter publice matrimonium poſt duos menſes celebratum non erit, volumus illud ipſum rurſus denunciari, neque ad effectum perduci, niſi prius epiſcopis innotuerit.

Monemus itaque ſponſos, ut tribus ſaltem diebus ante ſponſalia, vel ipſius matrimonii conſummationem vigiliis inſtitutis, gratiamque divinam implorantes, pie, ſanctæque peccata confiteantur, ac ſacr. euchariſtiam ſumant.

Horterur archipresbyteri, & parochi ſumma claritate populum, ne poſt datam matrimonii fidem ſponſi inſimul cohabitent, cohabitentque, antequam ipſum matrimonium in faciem eccleſiæ celebrent, benedictionemque ab archipresbytero dari ſibitam in mifa recipiant, ſub poena epiſcopi arbitratu imponenda.

Is enim abuſus inolevit inter noſtræ provinciæ homines, ut pleryque facro matrimonii vinculo copulandi fidem dent, matrimoniumque contrahant: tamen ſacerdotalem benedictionem ex decreto concilii Tri-

ANNO CHRISTI 1596.

dentini in eccleſia accipiendam ad menſes ſex, interdum ad annum differant, interim que convivant. Quod cum multorum ſcandalorum ſeminarium ſit, præcipimus, ut iidem ſponſi quacunque dignitate præfulgeant, intra menſem ad ſummum a contracto matrimonio commemoratam benedictionem a ſacerdote inter miſſarum ſolemnia ſuſcipiant.

Si parochus a matrimonio denunciationes, vel benedictiones ſine probabili cauſa ab epiſcopo prius approbanda, procraſtinaverit, ab eodem graviter punitur. Si quis vir, aut mulier ad locum noſtræ provinciæ ceſſerit, de quibus dubitari poteſt eos in concubinatu degere, ne, parochus ipſorum eos ibidem vivere patiatur, niſi literis parochus ipſorum certior factus ſit, eoſdem reaiter vereque matrimonio copulatos ex eccleſiæ inſtituto cognoverit.

Parochus, quos ſponſos experiendo viderit chriſtianæ doctrinæ rudimenta plane ignorare, nec eoſdem conjungat, ni ſaltem orationem dominicam, ſalutationem evangeliam, & ſymbolum apoſtolorum rediſſime, callicant.

Forma verborum, quando impoſnitur annulus, hæc eſto. *Ego conjungo vos in matrimonium in nomine Patris, & Filii & Spiritus Sancti. Amen.* Annulus vero nonnili benedictus ſponſorum digitis imponatur.

Illud quoque adverant archipresbyteri, ac benedictionem aliquam eno eodemque tempore dent duobus ſponſis, & duabus ſponſis, ſub uno pallio, & eadem miſſa.

Non eſtam admittimus aliquem utriuſque ſexus extraneum ad ſacramentum matrimonii line expreſſa epiſcopi licentia. Volumus etiam ſuperiora ſupradicta edem ſui parochi, aliudve vire teſtimonium multorum fubſcriptiones ſtemmati exhiberi.

Interea archipresbyteri plebi ſuæ ſæpe numero declarent matrimonia clandeſtina quavis permiſſione, ſine, ſeu juramento fada, ſubintelligendo oſculum, & copulam carnalem, nulla eſſe, & irrita; eoſque, qui ea contrahunt, graviſſime ab epiſcopis puniendos eſſe decernimus.

Tenendum porrodo compingere libruum, in eo nomen, ac cognomen ſponſi ac ſponſæ, teſtium item præſentium, cum die nuptiarum, & de facrorum ſacramentum conferente, diligenter adnotares.

Dum autem in memoriam revocamus, quam graviter eos, qui ſponſo concubinatu facri ſigaminis nitorem commaculant, facer. cone. decreta frequentes criminis hujus ufque adeo turpis radices evellere per optantes, præcipimus archipresbyteris, ut concubinarium, ſi quis apud eos ſant, notam deferibant, quarenus eos pro meritis epiſcopus corrigat, & caſtiget.

Sciant parochi ab adventu ufque ad epiphaniam, & a feria quarta cinerum, ufque ad octavam paſchatis inclufive dumtaxat, prohibitas eſſe nuptias, vel ſolemnes benedictiones nuptiarum; cæterio vero temporibus poſſe eas ſolemniter celebrari.

ANNO CHRISTI 1596.

De ſacramento ordinis.

Quæ, & quanta ſit hujus ſacramenti dignitas, quove in pretio haberi debeat, ex ſacræ ſcripturæ lectione cunctis perſpicuum eſt, quod ſacerdotes illuſtribus, & præclaris dignantur nominibus; interdum eos appellando *regale ſacerdotium, gentem ſanctam, gregem electum & vocatum in ſortem ad hæreditatem Dei:* nonnunquam vero *ſplendentes, candelabra ardentia, mundi lucerna,* & ſimilia, quæ ſane ipſius excellentiam evidentiſſime declarant.

Quocirca omnes in viſceribus Chriſti nemus, ut ab operibus ſordidis, & mecanicis tanto gradui haud congruentibus clerici, & ſacerdotes abſtineant, ſtudeantque ſe & tuas actiones exteriores, & interiores plerare, & gravitate decorare.

Nemo fallaciter ſibi perſuadeat ad ordines facros poſſhac admiſum iri, niſi in ipſo ea ſingula eluceant, quæ a ſacro concilio Tridentino, & canonibus necefaria præciebruntur. Unde clericos omnes in Domino hortamur, ut vitam moreſque ſuos omnes componant, ſacraramque litterarum ſtudiis nodte, dieque vacare ne admodum negligentes divinam comminationem a Domino per prophetam audiant, *quoi ſcientiam recusaſti, rejiciam te, ne ſacerdotio Oſea. 4. fito fungaris.*

Priuſquam clericus ad facros ordines promovantur, examini ab eccleſia per ſeri monitiones, & publicas denunciationes, non ſolum quam in ſponſalitiis agi ſolet.

Quicunque ad minores, vel majores ordines promoveri deſiderabit, hujuſcripta cuiter epiſcopo teſtata facere. In primis ab archipresbytero & univerſitate ſcripto probet ſe legitimo matrimonio natum, quo divorum eſſe, vel certe dimiſſorias epiſcopo exhibeat, que ipſum ad ſuſcipiendum illum ordinem, vivas, ætate, moribus, ſcientia, & reliquis rebus ad divinum cultum opportunis habilem, conceſſatur. Tum poſtea parentes ordinis poſtremo ſuſcepti exhibeat, ætatem habeat ſuſcepto ordini competentem ſacra ſit imbutus, & eccleſiaſticis functionibus noviter inviglaverit, & confeſſionem ſacramque, & miſſarum ſolemnia ſciat frequentaverit. Teſtatum etiam faciat, ſe habitu clericali incedere, & præſidentium eccleſiæ cui adſcriptus eſt, juſſibus parere.

Ad ſubdiaconatum cupiens promoveri, beneficium, penſionem, vel titulum affigner, quæ ſi patrimonii fuerit, authenticam in ſcriptis habeat fidem ab officialibus locis, in quo ſita ſint bona, qua probetur de ipſorum valore, & reditu, & an ſint propria vel aliena, an patrimonio, vel pubblica ſide ipſis bona ſint adjudicata. Quæ ſane ſides ubi ante ordinationem epiſcopi notario præſentet, ut ſciri poſſit, an ad illius virtutem ſufficiant; hæc autem bona ei tendere non liceat, aut beneficium, vel penſionem relignare, donec de alio beneficio ſit ei provilum, vel alias habeat unde vivere poſſit, de quibus epiſcopus ſemper certior

ANNO CHRISTI 1596.

reddatur. At titulum ecclesiarum receptiva- rum plures non ordinentur, qui fructus ip- sarum ecclesiarum decenter victum illis sup- peditare non poterunt.

Nemo autem regularis ordinem fusciplat, nisi testimonium afferat fe religionem pro- fessum esse, juretque in manibus episcopi se fponte id fecisse, vel ratum habuille ma- nu sua propria fcriptum. Quod testimonium in archivio episcopali decenter conservetur.

Utque imposterum dignitates, gradus, ordinesque cujuscunque dioecesis, neque mi- nuantur, neque obliterentur, curabit ar- chiepiscopus, vel is qui proximum post e- piscopum locum obtinet, librum omnium clericorum tam secularium, quam regu- larium conficere, in quo eorum nomina, gradus, dignitates, ordines, tempus, diem & annum ordinationis, caeteraque defcri- bat, eumque annis singulis episc. defcriben- dum tradant, itaut ipse, & episc. eundem curiose fervent.

CAP. XVII.

De Sacramento extremae unctionis.

Extremae unctionis Sacramentum, quod ultimis fere horis fragilis hujus vitae folici- pitur, nobis eft a Christo fpe omnium fa- cramentorum auctore relictum, cum ad de- fendendam corporis debilitatem, purgandof- que defectus, qui propter peccatum venialc, & reliquias peccatorum quae in nobis reperiun- tur, tum ad fappeditandum vouor, quo va- lidiffimis inimici tentationibus, quibus tune temporis miram in modum homines infe- ftantur, fortiter infirmus fefe opponat. Hinc fummis vitijs Chriftianos enim conveniri, ut pio mentis affectu, illud recipiant, ab ex- pectantes extremam illam corporis imbe- cillitatem, vel donec vires omnes prorfus exhauftae fint.

Conferant parochi hoc facramentum aegro- to adhuc integris fenfibus; fi tamen morbi gravitate repentina fenfus omnes amitti- tur, ita ut adhuc integris mentibus. Idem ip- fum administret, fi modo antea pie volun- tatis fignificationem dederit, adeo ut credi poffit infirmus hoc facramentum petiturum, fi integra mente effet.

Quemadmodum vero hoc facram. fanis, nullaque aegritudine vexatis non debet, nec potefl conferri, neque intentibus ma- re ad navigandum, neque ad pugnam pro- ficifcentibus, utque neque adjudicaris, ne- que etiam pueris, & hominibus rationis ex- pertibus; ita quoque negari hoc ipfum iis non licet, quos vulnerafi ad necem contin- git, five febribus corripiantur, five non, imo fi nec & Sacramentum poenitentiae, nec Euchariftiam recipere potuiffent. Abfo- lute enim voluimus enormem illum abufum ab hac reftiffima confuetudine difcrepantem de noftra provincia extirpari.

Non adminiftretur hoc Sacramentum im- poenitentibus, publicis peccatoribus, vel ex- communicatis, nifi prius evidentiffima poe- nitentiae figna demonftrarint.

Et quamvis extrema unctio exeuntium Sacramentum reputerur, nemo tamen fi poft fufceptam hanc unctionem convaluerit, turfufque in aliud diferimen incident, hujus facramenti fubfidio nullatenus privari debet. In una vero eademque infirmitate, quan- tumvis prolixa, femel tantum aegroto con- feratur.

Quotiefcunque hoc Sacramentum ad in- firmum deferetur, non ftiu, brachiove com- prehendatur, fed faccula ad hoc a parato facri vafculum olei imponatur, facerdotis collo appendendum, ut ab effufione, a- liove accidente fecurum reddatur; manibus autem noftri, & tempore caliginofo, & dum longius, & per vicos periculofos eundum eft.

Quod fi inter ungendum, aegrotus repen- tino morbo correptus fuerit, trait dubite- tur, an fit mortuus nec ne, tunc peragat parochus unctionem, his verbis: *Si et vi- vus, per iftam fanctiffimam unctionem &c.*

Porro epifcopus pro paftorali cura, ut- que alionum pietatem excitet, aegrotos, ac maxime religiosis animarum invitet, illifque moribundis benedidtionem, epifcopalem impartiens.

Debeant parochi completa unctione infir- mi, item ad melioreni vitam tendentibus affiftere, fpem illam aeternae falutis propo- nendo, verbisque falutaribus eos admonen- do, ut hilari fenant animo perferendos labo- res, quippe qui ad quietem ac beatorum fe- licitatem gradiantur.

At quia cum in eo tam divino opere non minima meritorum pars confiftit, voluimus, & ordinamus, ne a dida affiftentia unquam deficiant, fed praecibus, tamdiu praefen- tes adfint, donec ipfa agonizantis anima refecto corpore ac illius tribunal evolaverit, a quo pro meritis eft receptura mercedem, vel in aliorum infirmorum neceffitate, vel ec- clefiaftica, morris eos diuturna abeffe pa- tiatur, hortentur alios, ut ibidem per- manent.

CAP. XVIII.

De vita & honeftate clericorum.

Nihil itaque cum fit, quod populum ad pie- tatem, Dei cultum, religioforumque obfer- vantiam magis ftimulet, quam ecclefiafti- corum vita, morum integritas, lucidifque exempla civilibus; fupereft ut eam vi- tae probitatem praeferetur clerici, eumque adionum ftarum odorem emittant, quem, & immaculatos Dei miniftros decet, & cunctis facile affcrat admirationem; hoc e- nim & ordinem facrum ratio poftulat, & idem facri canones praecipiunt.

Mandamus igitur univerfis, & fingulis clericis, tam minoribus, quam facris ordi- nibus initiatis, ut habitum decentem, & oblongum defcant, qui faltem ultra medias tibias protendatur, & a cervicibus ad col- lum defcendat, fub poena epifcopi arbit- trio reftervata.

Sub eadem poena ordinamus, ut quilibet clericus tonfuram ordini fuo convenientem gerat, pilofque labi fuperioris debite refe- cendos curet, ne in fufperiore pretiofiffimi corporis, & calicis Domini aliquod praebeat impedimentum.

Nolumus etiam quofcumque clericos au-

ANNO CHRISTI 1596.

nulos in digito geftare, nifi alicujus officii dignitate eminent, aut certe gradus, in quo conftituti funt, id requirat, fub poena per- ditionis annulorum.

Ne cingant colla fua rugatis collaribus, multoque opere confutis, neque portent fe- moralia ampla, aut curiofe confuta.

Nullo etiam tempore per civitates, & oppida armati incedant, neque archibufos ferant fub poena centum librarum multae irremiffibiliter exigendae.

Si quis autem fimilia arma geftaret, lon- giufque fuum palmorum excederet, a vel aliqs cultrros unius palmi, gravifima poena plebitae arbitrio epifcopi: dum ta- men neceffitas aliqua non fuerit, tum pe- riculi loci profpicifci contingat, armis qui- buidam ftarui congruentibus utantur; in- memorum revocatores, eos folum arma ab hoftium tam vifibilium, tum invifibilium, injuria tutos reddere, quae a divo Paulo non femel nobis affignantur.

Nunquam fefe populorum confpectibus larvatos offerant, neque comedias, aut ocu- las recitent, aut dura recitantes interfint fub poena epifcopi arbitrato indigenda.

In domibus ad eccleftas conjundis nolu- mus mulieres cum facerdotibus cohabitare, quovis confanguinitatis gradu ab utrinque, In aliis vero ad eccleftas non fpectantibus nifi, nifi pares aetate fuerint, cum ipfis convivat, idque caufa ab epifcopo cognita, & approbata.

Mulierum domos neque noftumo tem- pore frequentet, nifi conlanguinitatis vin- culo ipfis junda fint, plans zeobibentes ne illarum domus intrent, e quibus vel mini- ma fcandali fufpicio in populo poffit oriri.

Nullum denique ab illarum conuersatu, tra- ve mente inferiorem, cum id facerdotali dignitati repugnet.

Caveant omnes facerdotes tam fecolares, quam regulares, quacumque etiam condi- tione, feu praetentia fulgeant, ne bandi- tos recipiant, aut ab illis recipiendos cu- rent, eosque, fovere, vel auxilii quid- piam impendant fub poenis gravifimis.

Ab omni etiam lucri appetentia, qui cartis ludoris, & aleis abftinendum, abftinentes, & etiam ludis, quos vulgo dicunt, palla- magio in locis publicis, fimiliter quibufvis aliis ludis facrorum canonum jure prohibi- tis.

Nullum vero praeterea venationis genus attrefcent, cum fac. Trident. concil. tam expreffe inhibeatur. Quapropter nolumus ut canes, aeviique venatorias apud fe ha- beant, fub poenis a facris canonibus con- ftitutis, aliifque arbitrio epifcopi referva- tis.

Fugiant quaecunque convivia, in quibus viget obtrectatio, nec amoribus lafcivique in- dulgentiores, aut ebriis delectentur, qua procul ab animis facerdotum, & clerico- rum effe debent.

Nuptialibus praeterea epulis, quae (pon- forum, quos conjunxerit, quibufve bene- dixerit caufa ... erunt, eo ufque interfint, donec in eis ad ludos, choreas, falraciones aut amatorios & lafcivos cantus procedat- tur. Idque omnibus clericis prohibetur, &

ANNO CHRISTI 1596.

multo magis ne falcorum ferviant convi- viis.

Nullam quoque mercaturam, turpisque lucra, & inhonestos quaestus exercant, ne- que cum alii quo contrahent, aut per fe vel per interpositam personam fub poena per- dendae mercaturae, caeteris, aliisve epifco- pi arbitratu.

Ne obtenant munia Baronum, vel com- munitatis, neque per fe, neque per fcribi inferviant eifdem, ut fcandala, rixae aliae- que diffenliones (ut plurimum fit) hoc pa- cto evitentur.

Prohibemus item, ne apud judices fecu- lares prae oratorum advocatorumque mu- nere, aut gratiae, qualifcunque etiam cauf fit, neque apud Tribunalibus eorumdem, ac ne officialium quidem domos frequentent, ne turpitus fecreto agant, quod palam fa- cere prohibentur. Ipsi vero fi in cafibus a jure permiffis fieri neceffe erit, obtenta ab epifcopo licentia in fcriptis permittatur.

Ad mentam accedentes, illam prius be- nedicant, atque ab ea decedentes gratiarum laudes pro fumptis beneficiis omnium bono- rum largitori pofcitenant.

Habeant femper penes fe libros aliquos fpirituales, nempe facrum concilium Tri- dentinum, fynodum hanc provincialem, ca- techismum Romanum, aut aliquam fum- mam, feu tractatum de facramentis ab epi fcopo approbandum.

Abbates (& popoft), & alii jurifdictio- ne proprio nomine vel alieno fungentes in provincia noftra adhuc aliquam ad epifco- pi jurifdictionem pertinentem exercere ne audeant, nifi prius, vel ab epifcopis, vel etius vicario facultatem impetrarint. Alio- quin fi fecus attentaverint, eosque ufur- patores, & turbatores jurifdictionum epi- fcopi facrorum canonum poenis afficiantur.

Nullus audeat facerdos exorcizare, aut limina nobis facra conjurare, nifi cum epi- fcopi licentia; neque enim nos latet in exor cifta praeter fufficientem rerum expe- rientiam, vitae puritatem fuperiorem debi- D rari; archipresbyteros tamen in hac lege comprehenfos non cenfemus.

CAP. XIX.

De miffarum celebrations.

Si eos qui arcae Domini vafa olim portа- bant, omni fpurcitia, & lube carere neceffe erat, quam majore mundicia eos poftere de- cet, qui immaculatum illum propofitionis pa- nem, corpus, inquam, & fanguinem D. N. Jesu Chriftiin dies fument, abfque fumen- E dum porrigunt? Quamobrem omnes facer- dotes vehementer hortamur, & nunemus, ut tam tremendum facrificium peradari, di- ligenti examine propriti conficientes fcru- tentur, & peccati al cujus fibi confcii ad confeffarii pedes humiliter fe profternant, debeantque etiam *Curati* bis in menfe fa- crum miffa facere.

Forte le, gendum non curati.

Priufquam facras veftes induant, vacent aliquantifper orationi, quarum etiam fe ve- ftiendo, & poft veftitum ftudiose obfervent, cum mifloque confabulentur.

ANNO CHRISTI 1596.

Missam ante perlegant studiose, antequam ad altare procedant ad evitandos errores; neque prius celebrent, quam clericus aliquis superpellicea indutus ipsi assistat, qui candelas, vinum, & aquam, cæteraque ad missam necessaria paraverit.

Præcipimus autem sacrificis omnibus, ne sacerdotem ad celebrandum egredi patiantur, nisi albam, & reliquas vestes ut aquiliter dependentes adaptaverint sub pœna. trium dierum carceris.

Sacerdos itaque sacro indutus apparatu præparet calicem cum hostia, & vele eo perspecto, & accepto calice manu sinistra dextram desuper imponat, ipsique sacrificium operto capite egrediatur, præcedente cum clerico, qui antequam altaris pedes pergat, offerat sacerdoti aspergillum, quo se ipsum primo, deinde clericum aspergat; si el contingat corum Sanctamento præterire, debitam el flexo poplite reverentiam exhibeat, capite quidem cooperto, quippe qui manum dexteram removere non debeant, eoque modo fixis in terram oculis ad altare procedat, neminem salutando.

Cum autem ad altare pervenerit, det clerico pilleum, & facta inclinatione calicem supra altare collocet apertoque libro missam infimo in gradu incipiat.

Sint vero calices, vela, mappæ, & corporalia mundissima, quæ ad altum tam celebrem adhibentur.

Inhibemus vero superstitiosum numerum candelarum ab ipso fac. Concilio Tridentino veritum.

In altaribus, in quibus non est, imago Crucifixi D. N. aut saltem sanctæ Crucis, vel Deiparæ Virginis Mariæ depingatur. Nullus sacerdos extraneus ad aliquam diœcesim nostræ provinciæ venientes permittatur celebrare absque episcopi licentia, si tamen litteri de accitibus & sui ordinarii dimissoriam habeat in transitu ei semel liceat celebrare.

Sacerdotum hujus provinciæ paupertati consulere cupientes, statuimus, ut pro electionibus missæ conventuales, nedum argenteus, seu carolenus conferatur, ita tamen ut ante celebrationem nil exigatur, cum memores eos esse decent, etiam gratis oblata benigne esse accipienda. Qua de causa licebit minus accipere, ac absque electionis celebrare. Quibus in ecclesiis, vel quia certi dies festi aguntur, vel quia indulgentiæ tedibus fiunt, atque etiam in die commemorationis omnium fidelium defunctorum plures missæ celebrantur, quam alibi solet diebus, tunc in iis ob missæ celebrationem, ne facerdoti subquam in particulari elemosynas flagitare liceat, sed eas in capsula deponendas curent miffarum magistri, qui certo ecclesiæ loco, vel pro locus facilitate cel. locata erit, nisi alter super hoc jure fit ab episcopis provisum.

Sacrificia vero, aut magistri miffarum, vel cui id munetis ab episcopo, vel ecclesiæ præsidente, aut capitulo injunctum erit, missarum numerum, quorum nomine cauluve illæ celebrari debent adnotent diligenter, sacerdotibusque præscribant, quid in facto præstent, ad satisfaciendum eorum, qui obrulerint voluntati. Animadvertant quoque qui sacerdotes, quot, quoties celebraverint; tum peractis concubus facris inter eos tantum, qui celebrarint dictas elemosynas, aut in fine anni ex confuetudine ab episcopis approbata; congruenter partiantur.

De elemosyna distributa, si quid superenit apud virum deponi mandamus idoneum, aut in aliam miffarum celebrationem distribuatur.

Quibus in ecclesiis missæ quamplures celebrari consueverunt, earum residuos vel sacrifice librum conficiant, in quo quot in unaquaque cappella, atque altari celebrandæ sint, & a quibus, describatur: ex quo libro tabella exponatur in sacristia, & in loco conspicuo ponenda.

Quibus etiam in cappellis in provincia nostra, altaribusve quocunque titulo legati, donationisve nomine missæ sacrum in dies singulos sit, certum aliquem clericum, qui sacerdoti sacrum facienti serviat, substentari jubemus, idque per cappellanum, altariumve rationc, ubi aut fodalitates, vel ecclesiæ, vel plorum locorum procuratores desint; qui id ipsum præstare nolint, vel teneantur fi ex titulo nomine in eis facrum fit eorum fumptibus, qui titulum gerunt; fi e legato, cujus certa summa fit, mercede ex eo desumpta; fi ex devotione illove nomine, eorum nomine præstari, quorum nomine illud Missæ sacrum fit. Si vero capellæ altaris, aut legati certus aliqui adeo exiguus fit, ut clerici fustentandi onus ferre non possit, vel aliqua locatur rario qua contributionne aliqua ex illis capellis, & altaribus facta clerici fustentationi locentur. Quod fi huic rei, ne hac quidem ratione, consultum esse poterit, is quorum interest, ad episcopos quorum rem referant, ut alia ratione commode satis providear.

Quibus porro clericis ita, ut supra provisum erit, pro ratione tenuium elemosynarum, quos fuscipiunt ecclesiasticas functiones in iis ecclesiis, ubi fubstentationem capiunt, ipsi præstent. In quibus vero ecclesiis post hujus decreti promulgationem nulla sacrificia tibus hujusmodi clericus non erit qui ea omnia obeat, ibi a nullo sacerdote celebrare, nisi huius rei facultatem nominatim scripto exprellam ab episcopo impetrarit.

In privatis Miffis unus clericus, si copia haberi poterit, superpellicco talari, que vele indutus, alioquin laicus clericali, sive honesto aliquo habitu amictus sacerdoti celebranti decore, ut inserviat, mandamus.

Nec clericus sacerdoti ante ministret in altari, quam in illius mysterii functione ritte instructus fit.

Dum parochiali in parochiali ecclesia concinatur, non liceat alii sacerdoti, ne ei quidem qui una cum eodem parocho, sive archipresbytero in ea ipsa ecclesia curam gerat animarum, Missæ sacrum peragere, aut etiam baptismi, si modo mortis periculum non immineat sacramentum administrare.

Quæ præterea ecclesia adeo angusta, atque exigua est, ut uno tempore plures facerdotes in ea celebrantes mutuo se audiant, ita ut alius alium præstare possit, ne eodem tempore plures quam duo missæ faciuntur; unusquisque ab altero quam longissime poterit distet, idque omni tempore fervetur, maxime vero cum dies festus vel exequiæ, vel indulgentiæ celebrantur.

Et quemadmodum in missa conventuali, aut parochiali, cum corpus Domini elevatur, figuum tono campanæ datur; ita in privatis quoque missis præfertur, ut parvum tintinnabulum, aut in altaris fanere appenfum, aut e facrifia allatum, a clerico ministro certis ritibus pulsetur.

Omnes fideles mittæ ita interfint, ut in omnibus pace, genibus flexis fint, præter quam dum Evangelium pronunciatur, quo tempore, ne mulieribus flectere genua, aut federe liceat.

Nullus facerdos cujuscunque gradus tonfuram clericalem non deferens, celebrare præsumat, neque facrifia cum vestes facras indutus exeat.

Inter celebrandum nemo caput reclusis, feu fabiretis operiat, aut ipsa collocet in altari.

Nullo modo prætermittatur perantiqua illa, & plene necessaria confuetudo in ecclesiis collegiatis, & parochialibus, ut dominicis die inter miffarum folemnia denuncient archipresbyteri, & parochi, quæ vigiliæ, qui dies festi in hebdomada inciderint.

Cum fit oblatio, non patena, fed crux, aliave imago, quo vulgo *la pace* dicitur, fidelibus offerendus ad ofculum, vel fi magistri, aut alteri ea manupuli inferior a facerdotibus celebrantibus præbeatur.

Nolumus ante aurorum, aut post meridiem ab aliquo facerdote, & simul atque facerdos ad altare perveneris, nulla ratione perpediatur. neque aliquem præfloletur.

Ne legat nemo missas tacendo, sed fummæ, ut par eft, vigilantia, & attentione.

Evangeliorum liber nemini deferatur exorculandos, præterquam epifc. loci ordinario, quibus primo ad altare ut impediamento fint facerdoti, atque ob id rutius erit, ut ubi fieri possit, fcabellis quibusdam, cancellove altaria circumfepiantur.

In ecclesiis collegiatis, & parochialibus, nunquam missa conventualis, quæ cantari debet, omittatur, in qua dum corpus Domini nostri Jesu Christi elevatur, fonum campanæ detur, cujus fignificatione fideles, qui in ecclesia non adfunt admoneantur ad tantæ magni mysterii & beneficii recordationem animum excitent, & exoltent.

Sacerdotes noviffime ordinati primus Miffas ante non celebrent, quam ab episcopo ejufque vicario generali facultatem obtinuerint qua conflet, quod cæremonias didicerint, giarifque *semper* concedatur. Contrivia autem illa innumeris abuibus plena, quæ tunc fieri folent, omnino prohibemus.

Cum præfules non deceat ponificales miffas ponificali illo habitu alridimum facerdotem in calebi nupellæ Chriftum Dominum referentes, plebefque fuas Deo conciliare, ufque fuperdimentem benedicere cupientes, ftir populi frequentia celebrare; ideireo noftra fynodus vehementer optat, ac perantiquum illum ecclefiæ morem inftaurato decernit, ut fingull infignes ac folemnes dies feti, quibus ut plurimum ut populi folemniter facra facere folent, palam populo a parochis, & animarum rectoribus enunciantur, inde populus, & optimates, imprimifque faculares magiftratus, qui civitatibus præfunt, ac cæteris, qui inferiores iunt ordam viverdi nonnam debent, fanctaque exempla præbere, intelligant fe in Domino admonitos, enunciatis diebus in cathedralibus ecclefiis interfint vefperis, ac miffis, ubique urbe, aut ecclefiarum, quibus paftores religionem, & obfervantiam oftendant. Cum indignum fit hujufmodi folemnitates, quæ ad communem populi devotionem, utilitatemque inftituæ funt, tanquam ad fe non pertinentes, otiofe, inutiliter defitiquæ.

CAP. XX.

De divini officii religione.

Graviffimum probrum, quo prophetica vox facerdotes infamat illud quæ confeffum eft, dum contracto fpiritu in eos exclamat; *hic populus labiis me honorat, cor autem eorum longe eft a me.* Quod nempe tum fit cum turbato animo, citroque ordine, ftreptu, clamoribus, & confufione, Dnmmo dum deficere templum Domini recitant. Itaque ut tot tantisque, qui in dies in divinis officiis accedunt erroribus occurratur.

Mandat in primis hæc noftra fynodus, ut unaquæque ecclefia cathedralis, vel collegiata habeat ordinarium officii, ut diffinctum, aut non in breviarii rubricis poffent oriri, determinentur, & facerdotes habeant miffalia, ac breviaria cum fanctis nuper additis. Quodam & nullo officia diftinctæ maxima folet generari confufio, cuipientes eandem a templo Dei fimul arcere, volumus in fingulis ecclefiis duos eligi rectores chori, ubi non funt dignitates, E quibus ex officio competat, ut diligenter libros præparari mandent, officia difponant, recitent capitula, & refponforia brevia cum antiphonis, lectiones cuiquam legentes denuncient, & pfalmos ac refponforia inciplant. In omnibus cantus diffonantiam pro viribus evitantes, qui dum hoc fungantur munere, capite decebo eredi fient. Nullus intera præfumat iis rebus, temere fe fe ingerere, quæ ad præfidi, chori re-

ANNO CHRISTI 1596.

stores, seu præfectos quoquomodo spectant, nec alius unquam defectus accidat voluminis provectiores canonicos vices fupplere abſtentium.

Singulis Dominicis feſtifque diebus *Te Deum*, *Benedictus*, cum antiphona, & oratione. In quibus vero eccleſiis viget laudabilis conſuetudo, ut tam in matutinum officium canteture, omnino eam retineri mandamus.

Hebdomadalem primum in choro locum habeat & obtineat cum ſolemniter celebrat, nec ab eo recedat abſque præſidentis licentia. Si vero recedat, ſubiiciuem ipſius vices ſuppleat, niſi alicujus eccleſiæ conſuetudine ad altare majus ſedere cogatur.

Sunt autem partes hebdomadali, horas omnes inchoare, & recitare invitatorium cum pſalmo *Venite*, incipere Hymnos, & primas antiphonas, dare benedictiones & abſolutiones lectionum, ac poſtremo orationes dicere; quæ dum præſtat, ſtet erectus, aperto capite, omniaque ſingulari diligentia compleat.

Exequantur facerdotes, canonicatus aliaque beneficia obtinentes hebdomadali munus vicißim, atque ordine, ſignificata hora qua hebdomadam eſt officium, alter præſentibus chori campanulum ſparſo competenti puſſari mandet, ut ſacerdotibus per eccleſiam ſonte diſperſis, tempore ſatis conVenire; deinde Hebdomadarius ſtatim incipiat officium neminem expectando.

Nemo chorum ingrediatur divini officii tempore, niſi habitu longo, & ſuperpelliceo indutus. In introitu chori facta prius oratione, antequam ſedem quilibet petat, caput aliquantulum ſuperioris inclinet, ſtantque omnes ab utraque parte non diſperſi, ſed æqualiter diviſi, non permittentes laicos in eorum ſedibus ſedere, pſallentes per ſe ipſos diſtincte, ſedate, ſaltuque. pauſa in medio verſiculi; atque verba ne trancurrant, vel lincopent, decenti geſtu habituque, & compoſita voce cum devotione pronunciantes, nullos unquam riſus, & colloquia miniſcentes.

Cum aliquod reſponſorium eſt cantandum, pergant omnes ante librum, omnes etiam erecti ſint in principio horarum unum cantantes, vel legantur cantica, Evangelia, epiſtola, *Te Deum laudamus*; *Quicunque*, *Gloria in Excelſis*, Præfationes, Apoſtolorum ſymboli, nec non uſque *ad ſanctus* genuflexe ſtetant uſque ad communionem a celebrante peractam.

Sed capita aperiant atque inclinent, præſertim ad prolationem nominis Jeſu, vel B. Virginis, aut cum *Gloria Patri*, vel benedicetur in fine hymnorum Ss. Trinitati.

Pœnitentes duo in ſingulis cathedralibus, & collegiatis in ſingulos annos conſtituantur, E uterque juramento præſtito, ſe fideliter ac nulla perſonarum exceptione officio ſatisfacturum. Ambo pœnitentes libros conficiant deficientium, & ſingulis menſibus libros pœnitentium inter ſe conferant.

Quibus autem onus hoc impoſitum erit, ut defectuoſos, tardeque ad divina officia convenientes admoneni, ſi in civitatibus ſunt ſingulis menſibus, ſi vero extra civitatem binis, aut ternis ad epiſcopum, five ejus vicarium ſchedulam admonitorum deferant, vel quocumque epiſcopi mandant. Eos omnes admoneant, & notes, qui, & quotics in aliquem infrafcripturum errorum inciderint.

In primis qui divinis officiis, impedimento ceſſante ſæpius, non interfuerint.

Qui in choro prædicti horis non erit indutus ſuperpelliceo mundo, & decenti, & capuccio.

Qui tonſuram ordini ſuo convenientem non gefferit.

Qui veſtem longitudine ſuperius deſcripta non habuerit.

Qui veſtes alterius, quam nigri coloris, F caligas, aut femoralia alterius quam albi, vel nigri.

Qui fabuculum cum collari rugato, aut arte laborato geſtaverit.

Qui inter officia libros, epiſtolas, aliave ſcripta, præter ea quæ ad officium ſpectant, legerit.

Qui, quo tempore dicitur officium publice, ſine per ſe privatim recitaverit.

Qui in choro dormiens, ſemel & iterum admonitus non vigilaverit, aut redormierit.

Qui præter ſuperpelliceum non excalceatus, aut extra rem divinis horis congruentem in choro locutus erit.

Qui hinc inde vagatus erit, niſi id ratio Cpotuiſet officii, aut majori cedens, conſuetro loco deceſſerit.

Qui ſæpe numero admonitus, ut caremoniis decenter utequatur, aut negligentia, aut electione Præſectorum juſſa ſtoccipendere.

Qui a latere in quo conſiſtit, niſi aliqua infirmitas prohibeat, cum cæteris non cantet, aut legat.

Qui priuquam terminetur officium e choro deſcederit.

Qui peritiſſe horis religioſe cum comite ad Urcilium reſta via non convenerit.

Qui in officio defunctorum, aut exequiis ad primam lectionem non advenerit.

D Qui dum Paſſio D. N. Jeſu Chriſti decanatur, erectus non ſteterit.

Poſtremo qui choro præſeſis, vel ceremoniarum magiſter in iis quæ pertinenant ad divina officia, obſequi recuſaverit.

Explicio officio nemo extra præfumat, niſi facto ſigno, quo dato exhibita altari debita reverentia, iovicum religiole faciente, & e choro diſcedentes bini cum ſilentio facciſſim ingedientes ſuperpelliceum exuant.

Veramus autem ne ullus cujusvis ordinis clericus præ foribus eccleſiæ ſtet, neque per vias, aut vicos incedat, allove vagetur, neque ab eccleſia egrediatur ſuperveſtitus, & lecum geſtans, niſi cum proceſſionem, aliudve eccleſiaſticum munus obeat, quod indumentum requirat.

Quicunque etiam facerdotes, & clerici infallibiliter in eccleſiis collegiatis, de quarum reditibus vivunt, divinum officium omneſque horas canonicas in dies, aut cantant, aut legant pro temporum, & ſolemnitatum ratione.

Singulis quoque diebus feſtis, qui vel ex eccle-

ANNO CHRISTI 1596.

eccleſiæ præcepto, vel loci conſuetudine coguntur, in archipresbyterali eccleſia archipresbyter, in parochiali parochus veſperarum officium cantet, datis tamen prius ſignificatura hora, ut moris eſt, campanarum ſignis, ut fideles valeant convenire; nec non de mane reciter horas canonicas in illiſmet locibus, & etiam in hebdomada ſancta. Quicunque autem presbyter in illa eccleſia ter quaterve per hebdomadam Miſſæ ferum facere debet illum adjuvet, niſi alterius eccleſiæ miniſterio addictus ſit, aut ab epiſcopo abſolutus. Quod ſi nemo adſit, adjubito ſibi clerico, la veſperarum officium non cantu, ſed alta voce recitet, ut abſit, qui præſentes adſint opportune audiri poſſit. Idque ſervari mandamus, ubi commode fieri poterit.

Decreta, quæ mox infra notata ſunt, quorannis in eccleſiis cathedralibus, & collegiatis eum frequentiſſimus populus in Miſſæ ſacro præſens adſit, de ſcripto per Diaconum celebrantem ſumautim expoſite legantur, & promulgentur. In cæteris vero eccleſiis curam animarum habentibus per paſtochos vel aliquem ſermone certis infra conſtitutis diebus.

Tridentini concilii decretum adverſus eos, qui clandeſtinum matrimonium attentarint, legatur initio anni, & calendis novembris.

Ejusdem concilii decretum de iis qui non ſolvunt decimas calendis maji, & prima de Dominica ſeptembris.

Ejusdem decretum de iis qui uſurpant bona eccleſiaſtica, ejuſve jura, & pars illa bullæ de cœna Domini lata, quæ eſt contra eosdem, ſecunda die quadrageſimæ.

De iis qui non denunciaverint hæreticos, hæreſiſve ſuſpectas damnatas prima adventus, & quadrageſimæ. Decretum de notariis legata pia non denunciantibus dominica die prima quadrageſimæ. De notariis, & publicis uſuariis, quibus interdicta eſt publica ſepultura calendis Januarii, & feria ſecunda poſt Pentecoſten.

In facriſtia tam cathedralium eccleſiarum, quam reliquarum collegiatarum quatuor adſint perpetuæ tabulæ; una in qua omnes miſſæ, & officia pro mortuis, ac reliqua deſcripta ſint, quæ ex fundatis memore, quacunque de cauſa celebrari oporter; altera in qua cujuscunque dignitatis, beneficii, capellæ, altaris, & officii ejus eccleſiæ in miſſis, & aliis divinis officiis obſeandis debita munia continentur. Tertia in qua quid a ſingulis presbyteris, aliiſque clericis per hebdomadam, aut per plures ætatis dies, præſertim cantandumve ſit, & præſertim cum prælatus celebrat, quo tempore deſcribatur. Quarta, in qua ſint deſcripta confeſſationis nomina ab epiſcopo approbatorum ad Chriſtifidelium confeſſiones audiendas.

Tribus ibi hebdomadæ ſanctæ, quo ex Romana eccleſiæ more, ſtrepitus, & fragor fieri ſolet, ad ſignificandam in paſſione Domini Jeſu Chriſti omnium rerum commotionem ſi ſolum in fine.... naturalorum ſant. Curent autem parochi, & facriſtæ eccleſiarum, ut populum ad religioſam Domiuicæ paſſionis contemplationem invitent, frequentque, præterquam præſcripto tempore, ne fieri liuant.

ANNO CHRISTI 1596.

CAP. XXI.

De capitulo & canonicis.

Quandoquidem in terreſtri hyerarchia dignitates, & prælaturæ radianteum ſtellarum more ſint, ut non ſatis eſt, nisi prius quidam ſuperlorirarite deferre inſignia; quapropter canonicos omnes in Chriſti viſceribus charitatum, ut luciſſimo omnium virtutum exempio, ſicut religiui dignitate ſunt præſtantiores, ita pariter vitæ decore præfulgeant.

La primis igitur bis ſaltem in menſe quolibet canonici cathedralium eccleſiarum, nec non collegiatarum quarumcunque aliarum eccleſiarum capitulum habeant, in quo diligentiſſime agatur de divinorum officiorum ratione ſervanda, & de erroribus in ſacrarum ceremoniarum ritu commiſſis; jumque legatur pars aliqua earum rerum, quæ de viræ clericorum honeſtate his provincialibus, vel aliis dioeceſanis conſtitutionibus præſcripta erunt; & quotieſcunque conſeretur capitulum conſigerit, ſupez his, vel aliis negotiis, ejusmodi, ut ſuperius dictum eorum, qui accefferunt concludatur; omnibus vero non vocatis li ſint, & callum declaratum id rorum, quod per præſentes determinatum, atque concluſum fuerit.

Sed ut vero deciſiones, vel conſtitutiones pro communi omnium commodo, aut utilitate in publicis capitulis per canonicos; vel collegiatos aſſe fuerunt, per alliquem de capitulo ad id ab epiſcopis deputandum, in libro deputato ſedulo adnoiseuur, inque archivio reponantur.

Neve quæ ad capitulum pertinent ullo unquam tempore pereant, præſenti decreto ſtatuimus a cathedralium eccleſiarum canonicis & collegiatis archivium ædificari debere, duabus, & diverſis clavibus occludendum, per duos canonicos retinendis. In quo archivio alter liber conſervetur, qui inſtrumenta quælibet, & ſcripta cujusvis generis, quibus ſingulorum canonicarum, præbendarumque bona, ac jura notata ſint præbendarum. Item alia inſtrumenta, & ſcripta ad capitulum quomodolibet pertinentia in idem archivium referatur.

Quotieſcunque autem capitulum convocari, neceſſe erit, a ſtara illa noctis, quæ de Spiritu Sanctu dicitur, principium ſumatur.

Porro quo regularis diſciplina inter canonicos magis vigeat, epiſcopus ſingulis menſibus canonicali capitulo intereſſe ſtudeat, vel eo loco ubi conveocati ſolet vel alio, quo illud ſecum vocare voluerit, & de capitularibus rebus, tum ſpiritualibus, tum temporalibus, de divinorum officiorum cultu, & de capituli legibus inviolate ſervandis canonicos moneat, atque cum illis agat.

Canonici ad capitulum vocati omnes conveniant, nili legitimo impedimento, de quo docere habeant, detineantur, nec niſi eo abſoluto diſcedere audeant.

Qui-

ANNO CHRISTI 1596.

Quilibet canonicus in capitulo suo loco, ordinemque non sedens, surrentibusque dicentibus, nil dicendum allum interpellans, in illo & in duobus aliis deinceps capitulis sententiam ne dicant, & nihilominus episcopi arbitrio puniatur. Neque praterea jocose unquam, aut seorrilitet in capitulo loquatur, sed graviter, & modeste.

Nec qui officium recusare liceat a capitulo commissum, nisi legitima de causa, poena in contrarium facientibus propolita, aut quantum pecuniæ per duos mensles capiatur ecclesiæ affidue inserviendo, tantumdem amittat.

Officia autem, quæ a canonicis capituli nomine geruntur, nihil non sunt annalia, ad biennium ad summum conferantur.

Nullo tempore canonicis, aut collegiatis cujusvis ecclesiæ liceat bona, redditus, proventus, exactiones, vel emolumenta etiam certa ad capitulum quovis modo spectantia per se, vel per interpositam personam, ne ad minimum quidem temporis conducere sive episcopi voluntate, Aliogvin contractus omnes irriti sint, & canonici, & clerici tam locatores, quam conductores gravissima poena plectantur.

Id ipsum sanctimus de eorum propinquis, & consanguineis usque ad secundum gradum inclusive, nisi cognita re per episcopum pro ecclesiæ utilitate aliud judicatum decisumve fuerit.

Celebranti episcopo, aut alia pontificalia exercenti canonici omnes ex præscripto Tridentini concilii diligenter assistant.

Constitutio autem Pii Quinti pontificis maximi de fructibus canonicatuum & prebendarum vacantium, a canonicis, aut capitulo, & collegiatis clericis recipiendis, omnino servetur.

Quibus canonicalibus, & portionibus non est annexus ordo presbyteratus, diaconatus, vel subdiaconatus, episcopus cum consilio capituli singulis annis assedat, quemadmodum a Tridentino præceptum est.

Æquum est procul dubio, ut qui quotidianarum distributionum fructibus gaudere volunt, iidem laborum, ac onerum ecclesiæ partem inter se dividant. Quo circa, qui functiones quolibet diei festivo non expleverint, distributionem illius diei ne capiant, sed fabricæ ecclesiæ, allove operi pio episcopi arbitratu addicatur, nisi aliud ex confessione ab episcopo approbata recepcrint effet, & ubi distributiones fandæ non sunt, fiant juxta præscriptum sacri concilii Trident.

CAP. XXII.

De Parochis.

Quoniam ex casuum conscientiæ cognitione, & frequenti examine pendet sacramentorum omnium recta administratio, & præcipue sacramenti pœnitentiæ, idcirco nostra synodus provincialis mandat omnibus episcopis, ut tempus presbyterum in sacris ordinibus constitutorum, & præsertim parochos per suas civitates, & dioeceses, quod huic tam utili exercitationi facilius se tradere

1201 CONCILIUM SALERNITANUM. 1202

ANNO CHRISTI 1596.

Miserabiles perditas, quibus nihil aut parum sit ad funeris impensam faciendam, gratis sepeliant sed ecclesiæ fumptus, aut confraternitatum, ubi hæc pia viget ac laudabilis consuetudo.

Parochi moneant patresfamiliæs, ut dominicis festisque diebus majoribus filios, aut famulos, quos in bellis pulcendis, aut artis exercendæ, & custodiendis, aut aliis negotiis peragendis occupatos tenent, ad missam conclonemque audiendam venire diligenter curent, & moneantur; & parentes, vel filii ad hæc officia præstanda diebus accedere studeant, cum etiam illi eas audire teneantur.

Admoneant sæpe a parochis populos quanto fcelere impietati teneantur, qui, bona ecclesiastica, jura, jurisdictionem, actiones, reditus, proventusque occupant & detinent, decimasque debitas præstare negligant; & pro iis tandem anathemati ramdu obstricent, quamdiu jurisdictiones, bona, res, jura, actiones, & reditus, quos occupaverint, vel eas, quæ ad eos quomodocunque etiam ex donatione fuppositæ perfonæ pertinent, ecclesiæ ejusque administratori, sive ejus beneficiato, integre restituerint; & deinde a Romano Pontifice absolutionem obtinuerint, juxta dispositionem concilii Tridentini fcli. sess. 25. Declinarunt, que debitores ad earundem solutionem episcopis omnino compellant; & qui moniti non solverint, ex ejusdem concilii mente, excommunicati declarentur, & ubi declarati erunt, ecclesiastica sepultura, nisi satisfecerint, careant.

In parochialibus ecclesiis, in quibus plures reperiuntur beneficiati, rectores seu capellani, vel portionem studeant vel proventum habeant, & in ecclesiis, quæ receptione dicuntur, ad quas promiscue, & indosidem vel alias ex ordine, & gradatim, atque (ut dicitur) per turnum vel per hebdomadas administratio sacramentorum, curaque ecclesiæ & animarum spectat, nullusque interea dicti, qui primum locum, gradumque eorum habeat, omnino episcopi per deputationem unius ex eis providenti, & quos ad hoc idoneos judicaverit, primum locum obtineat, & sue, atque aliorum negligentiæ rationem reddere omnino teneatur, ne segnius, quod commune est, expediatur, & dom

ANNO CHRISTI 1596.

nisi eam alliquando secus fieri facultate in scriptis ab episcopis, vel ab eorum vicariis impetrata permissum sit; sin aliter fiat, locatio nulla sit, & qui locaste poena mulcteretur episcoporum arbitrato.

Quæ ad certos plos usus sunt relicta, in allos etiam similes usus ne convertantur; immo ne necessitatis quidem prætextu, etiam tectorii hæreditibus huic rei assentiatur, nisi jure id permittente ab episcopo facultas prælita fuerit.

Decimas ecclesiis omnibus debitas, de quibusvis fructibus, etiam antequam illi ad aream, domumque asportentur, eligi licere, declaramus. Licere item fatemur, si id illi malint, concordiam fractuum, frugum, que deferipticem fieri illos curare, perque illam deferiptionem tatimon exigere posse. Et quæcta epli. ex illis legatis oblationibusque, & aliis dari solitis juris consuetudine integre perfolvatur sub poenis arbitrato episcopi.

Qui vero a decimarum solutione alicujus vel privilegii vel causæ prætexta se immunes esse putant, iis ut privilegium, aut causam afferant immunitatis fide, dummodo munium spatium constitutimus; quo tempore, si nihil, quod valeat, attulerint, ad illis solvendas jure altribos esse decernimus, nisi aliqua justa rationem, qui judex causæ fuerit, tempus constitutum confuerit prorogandum.

Ecclesiarum rectores, ne ecclesiasticorum, præsertim alias arbores cedant; si tamen ususvenerit, ut eas, vel ad ecclesiam, vel ecclesiasticas fedes farcicndas restituendas vel, aut ob alium causam credi opportear, cum facultate ab epsi. impetranda id ipsis facere liceat.

CAP. XXIV.

De Residentia.

Quam neceſaria ſit reſidentia in eccleſi s, cum ad Del cultum ſtatuendum, tum ad augendam animarum ſalutem, ſatis ſuperque ſtatuerunt Trident. concilii patres, teſtis de eo fermonem faciendo: hinc omnes, & ſingulos in Domino hortamur, quibus animarum cura commiſſa eſt, ne gregem ſuum more mercenariorum deſerant, ſed propriæ memores ſalutis hæreditatem pretioſo Chriſti Sanguine acquiſitam curent, & paſcant verbo, opere, & exemplo.

Si quis autem in eccleſia ſibi ſubdita perſonalem reſidentiam facere neglexerit, eam epſc. eidem infligat poenam, quam ſacr. Trid. conſilium præcipit; mandantes præſigne curatis, ut in parochiis ſuis habitent, etiamſi eccleſia propriam domum non habeat.

Nullus ſacerdos quacunque etiam de cauſa, qui in civitatibus ultra diem, qui in diœceſibus ultra triduum a diœceſi abſens maneat ſine in ſcriptis epſc. licentia.

Sciant quoque omnes abbates, archipreſbyteri, rectores, atque curati, & canonici ſe eccleſiaſticæ non poſſe obire officia per ſubſtitutos; ſed per ſe ipſos, & perſonaliter reſidere debere.

Et præditi omnes jure ad reſidentiam tenentur; ii tamen qui cura non premunt animarum, ſed alia habent omnia dignitatibus annexa, quæ perſonale flagitant miniſterium, ne arbitretur properera ad reſidentiam ſe non teneri. Ad epſc. item ſtudium ſpectabit, ut ſuo quiſque munere (ut præditum eſt) per ſe ipſum, non autem per ſubſtitutum, cum eiuſdem fit perſonæ indigna, faciſciat: Hujusmodi ſunt qui dignitates, aut canonicatus obtinent, quorum præſentia, & officio non ſolum eccleſiæ cultui divinoque miniſterio, ſed etiam epiſcopalis ſpſe adminiſtratio vehementer ornatur, ac augetur. Quod ſi prædictas dignitates obtinentes diſtributionibus carent, ut & ipſi congruenti eccleſiæ ſervitio impiacentæ arbitrio ordinarii præſcindendum. ordinarius tertiam partem ex fructibus, & proventibus quibuſcunque illarum dignitatum in diſtributiones convertat juxta Tridentini concilii decretum aſſignandas.

Præterea quæcunque beneficia eccleſiaſtica, ea quicunque obtinent, in quibus, etſi curata non ſint, tamen reſidere vel jure, vel conſuetudine debent, in eos epſc. ut præmiſſum eſt, animadvertat, & poenis a ſacro concilio Tridentino ſtatutis, & aliis ſuo arbitrio, ſi non reſederint, utatur.

CAP. XXV.

De Hoſpitalibus, & aliis piis locis.

Monemus omnes & ſingulos, qui eccleſiaſtica hoſpitalia, & conſraternitates, collegia, aliaque pia loca in commendam adminiſtrationem, aut quemcunque titulum obtinent, ut inviolabiliter obſervent conſtitutiones, & decreta Trid. concilii.

Teneantur magiſtri, procuratores, adminiſtratores dictorum locorum epiſcopo, vel per ipſum deputandis, annua ſimplis adminiſtrationis ſuæ rationem reddere.

Non liceat eis quoquo pacto piorum locorum bona diſlapidare, vendere, alienare, aut in alios quoſvis uſus convertere, quam D quibus deſcripta ſunt, ſive epiſcopi conſenſu & ſi deſtinatus uſus non reperiatur, deſiderat per epſc. in viſitatione.

Ad procurationis, vel adminiſtrationis officia electi non præſumant ſuis fungi officiis, niſi prius in manibus epſc. vel ejus vicarii juraverint, onus ſibi impoſitum fideliter ac diligenter ſe executuros.

Prohibemus etiam, ne in præfatis oratoriis de alius rebus verba faciant, quam de conducentibus ad confraternitatem ſeu collegium utilitatem, ſub. poena excommunicationis.

Ordinamus deinceps, ne prædictorum locorum adminiſtratio unl eidemque perſonæ ultra annum, nec ad ſummum biennium, commuertur; aliter conceſſa, ſit omnino nulla, ita ut id agens vacet per annum ab omni officio ſocietatis, vel alterius loci pii.

Priores vero, & adminiſtratores rationem acti officii non reddentes, non poſſunt denuo ad eandem adminiſtrationem eligi, vel aſſumi, niſi ad minus lapſo anno; alias nihil effectum ſit.

Qui

ANNO CHRISTI 1596.

Qui bona eccleſiæ ſive ſolus, ſive cum aliis adminiſtrat, ſive per ſe, ſive per interpoſitam perſonam ea emerit, aut emphiteuſis, locationis nomine conduxerit, ab adminiſtratione ſtatim amoveatur, & ad alias cenſeatur indignus.

Quod ſi adminiſtratores neglexerint deferre, vel quod gravius eſt, a piis locis ſumpſerint, iridem ab officiis removeantur, & indigni ad alia judicentur. Præterea autem piorum locorum, qui iis omnibus rectore conſenſerit, ipſo facto poenam excommunicationis incurrat. His, qui bona piorum locorum adminiſtrant, quæcunque ea locara neceſſe erit, mandamus, ne eorum arbitrio & voluntate locentur, ſed publice locanda propoſita, facta omnibus conducendi libera facultate.

Qui vero bona piorum locorum conducere voluerit, nec idoneum ſubjaſtorem, cum quo ſure agi poſſit, eaque atque cum ipſo principali creditores.

Curent autem quam maxime adminiſtratores, ut reſtantium ultimæ voluntati in omnibus fatisfiat, tam eorum, qui in toto vel in parte fundaverunt, quam eorum pijs legatis eleemoſynisque. Quod ſi dictam teſtantium ultimam voluntatem in aliud opus etiam pium convertere mollantur, graviſſimis ab epiſcopis afficiantur poenis.

Nulli unquam confraternitati eleemoſynam quæſtuare liceat, nisi impetrata ab epiſc. facultate in ſcriptis exarata; qua in eleemoſyna petenda ne indulgentias circumferant, neque deferant tintinnabula; ſed nec populum conclonibus, exclamatioibus aliiſque modis horteatur, aut vi eleemoſynas ab hominibus extorqueant; *ſed pic*, ſimpliciter, modeſte eaidem petant ad ſubſidium piorum operum, & pauperum.

Nqs autem juſtis cauſis admoniti arbitramur non minimum paſtoralis officii munus eſſe, ut indigentibus undequaque ſubveniatur. Quamobrem ubicunque in provincia noſtra hujuſmodi pauperes ſint, ut videant quotidiana in publico petendo pudore quæſtuare & obtiatim mendicare audeant, mandamus primo quoque dominico die mensis aliquid in ecclesia parochiali collegi per eos, qua ab epiſcopis conſtituentur, quæcunque pia ſidelium liberalitate Chriſti pauperibus provide ſuccurratur.

Quicunque autem notarii, qui rogati teſtamenta, aliaſve ultimarum voluntatum tabulas de rebus ad pias cauſas relictis hactenus confecerunt, aut in poſterum confecient, & unius menſis ſpatio poſt mortem teſtatoris epiſcopis non ſignificaverint ea, & quæcunque in ipſis tabulis legata pia ſacta ſint, poverint ſe ipſi jure excommunicationis poenam incurriſſe.

CAP. XXVI.

De monialibus.

Virgines, quæ mundo renunciantes religionis ignem ſponte ſuſceperunt, ut in regnum divinarum contemplatione liberius conquiſcant, decet plane ſæcularium cognitionibus, vanisve ſollicitudinibus eas libe-

ANNO CHRISTI 1596.

ras; quinpropter ſac. Tridentini decreto ſub excommunicationis latæ ſententiæ poena omnibus utriuſque ſexus Chriſtifidelibus præcipimus, ne quacunque ex cauſa intra nec ceſſaria illarum monaſteria ſepta absque epiſcopi licentia in ſcripris ingredi audeant, neque ipſæ moniales poſt emiſſam profeſſionem ullo pacto inde egredi tentent.

Cum primum puellæ ad ſuſcipiendum ſacrum velum habitum deferantur, abbatiſſa monent parentes, vel earum tutores habitum excommunicationis ſententiam ex Tridentini concilii ſtatuto incurrere eos, qui invitas eas egregiæ religionis intentæ, aut profiteri, eidemque anathemati ſubjacere omnes, qui in hoc conſilium, aut auxilium dederint, tum etiam qui ſcientes eas non ſponte ingredi, præſentiam, conſenſum, vel auctoritatem præſtiterint.

Advertat præterea monaſterii, ne ad profeſſionem contra Trid. conc. decreta aliqua admittatur, que ſexdecim annis non expleverit, & quæ ritæ, & congruæ legeſ neſciat: & confeſſores extraordinarii ordi. decretorum ſac. conc. Tald. tet in anno eis concelantur.

Caret etiam, ut moniales ſaltem quolibet mense ſua peccata confiteantur, & SS. Euchariſtiæ ſacramentum ſumant; quæ ut quibuſdam diebus, ne ſermonibus haud deſtricſtis vacent, ſed orationibus ſedulo incumbant, mandamus præterea, ut nulli laicarum, nisi ob urgentiſſimam cauſam ad auditorium accedere permittat.

Cum ex pluribus germanis ſororibus una profeſſam abbatiſſa, religiosi ſæpe ſanctis habitum deter officium, illius præpoſitura durante.

Abbatiſſæ officium per biennium duret; quod ad ſummum tempus decreti prorogari, ſi monaſterio probatum fuerit expedire.

Et quamvis modum par eſt, ut moniales abbatiſſæ obſequantur, in ejus abſentia vicariæ eandem obediantiam, & reverentiam præſtent. Si qua vero ejus juſſa negligerent, aut ſuperbe, & injuriole recipient, ab ipſa præpoſita corrceatur; quod ſi forte coercitionem, vel poenam ſibi impoſitam contemnere, & proterve, & pertinacia, aut magiſtra epiſcopo deferatur, ut pro erroris modo eam arguere, & punire valeat; quæ ſi hoc nutuere omiſerit, vicaria, & magiſtra, quories id fecerint humi cubum capere coganiur; ipſa autem præpoſita arbitrio poenis ab epiſcopo puniatur.

Ad auditorium moniales nullæ accedant, niſi vocatæ, & illæ tantum vocentur, pro quibus veniens ſe licentiam obtinuiſſe oſtenderit. Nec quiſque ad eas alloquendum accedat ſine licentia, ſub excommunicationis poena.

Sermonibus audiendis præſciantur moniales, quæ ætate ſint provectæ, & ſpecture probitatis, quæ diligenter ſub manore funguntur, & ita loquentibus aſſiſtant, ut quidquid dicunt, vel ab aliis dicitur, intelligant. Quæ tamen audientes cum nemine omnino communicent, niſi cum abbatiſſa, ſi hoc expedire judicaverint.

ANNO CHRISTI 1596.

Januæ monasterii nullo pacto aperiantur, nisi duabus ex antiquioribus præcentibus, quarum una sit ipsa Abbatissa, cum vocare poterit, alterave moniales interim eo fe recipiant, quo nec aspicere quidquam externum, nec inspici ab aliis ullo modo possint.

Prope januam cum mare vel formina loqui monialibus nulla præsumat, & quæ id egerit in cellam ad superioris arbitrium ducatur, eandemque poenam incurrat janitor, si præpositæ renuntiatem non detulerit.

Singulis annis de sua administratione tam purpureis, quam monasterii procurator rationem reddant epiſc. vel ejus vic. Præterea, quia omnia providenda in præsenti materia salubriter ordinata sunt per sac. congr. nos ad ea libenter remittimus.

In quolibet monasterio non habeantur, nec permittantur plures crates ferreæ, seu fenestræ collocatoriæ, quam una, aut ad summum duæ.

Hæ nullo modo in ecclesiis sint, sed extra eas tantum.

In fenestellis confessionalibus configuratur etiam lamiræ ferreæ, seu cum foraminibus, e quibus, nec ipsæ moniales cernere, vel spectare quempiam, nec a quoquam ullo modo cerni, aut spectari possint.

Fenestella unde Ss. eucharistiæ Sacramentum percipiunt, alta sit dimidiato palmo, lata vero in tertio, quæ binis foriculis, totidemque seris, & clavibus, alterius interioſcur, & alterius foris loca occludantur.

Ad januam monasterii vestibulum sit binis foribus munitum, in quo moniales nunquam intrent, dum fores exteriores vel aperiæ sint, vel mox aperiendæ, ne inde nunquam moniales spectare, aut spectari possint.

Ne scribant literas line licentia superioris, seu Abbatissæ vel prioriſſæ, nec dent, neve ad eas missiles recipiant, nisi antea ab eisdem fuerint perlectæ.

Præsbyteris, confeſſariis, abbatiſſis, prioribus, vel aliis præfectis monasteriorum flagitatur usque, & idonea electionis, seu provisio, quæ ante communi monasteriis perfoluta; ut istum vicissitudo munerum quantumvis exigui valoris, quæ fiat cum monialibus pollit intercedere, omnino interdicta sit sub poena perpetuæ suspensionis.

Denunciatur cunctis cujuscumque illus, cujuscunque ordinis, religiosus professus, quæ testamentum faciunt, vel de rebus sibi inſtitum allignatis diſponunt, mori & decedere proprietarias, illaque cenſuris, & poenis a fac. Canonibus, regulis, ac ordinum, & monasteriorum conſtitutionibus, atque aliis ordinationibus contra proprietarios editis, & promulgatis subjacere.

In quovis monaſterio ſit luſtrmaria communis, & ubi non fuerit, a ſuperioribus conſtruſi, vel fieri quam primum curetur, & ſi yes poſtulet ſub cenſuris, & poenis eis benec vlſis: in eam autem recipere teneantur in virtute ſanctæ obedientiæ omnes moniales, & converſas tam profeſſas, quam novitias ægrotas, quibus opus ſit medico; nec medicus quamplam in cendo inviſet, nec inviſere a præfecta monaſterii permittatur, neque medicinam præſcribat extra infirmaria ſub poena excommunicationis.

Ægrotantibus autem, & infirmis in infirmaria decumbentibus ex ea pecunia, quæ in eam cauſam aſſignabitur, ſuppeditentur omnes ſumptus, & expenſæ pro victu, alimentis, leſtuſti, & medicinis, & alis rebus neceſſariis ad illarum morbos curandos, ac valetudinem conſequendam.

Solæ moniales officium divinum in ſuis eccleſiis celebrent, nullis aliis exiguis, vel ſæcularis, aut alia quælibet laica perſona ad id quomodolibet ſe ingerat; ſed tantum ſacerdotes, & clericis deputati, vel deputandi ab ordinario, ſive ſuperiore præcelebrandis miſſis in die ſolemnitatis monaſterii ad ea ſua munera obeunda, quæ ſint ibi ab eccleſiæ, cujuſmodi ſunt miſſæ celebratio, benedictiones, & iis ſimilia, quæ per moniales expediri non poſſunt, accedant.

Nulla monialis, vel converſa, vel queris alia perſona, & quæ non ſit de monaſterio audeat alias ſibi miſſas privatas celebrari facere in eccleſiis monaſteriorum monialium, præter eas quæ a capellanis deputatis, communium impenſis monaſterii celebrandæ ſunt, nili cum ſcientia, & licentia præpoſitæ.

Nulla monialis, vel converſa, cum aliquo advocato, aut alterius, ſolliciter exactore, aliique negotiorum geſtorum adore quodcunque negotium, cauſam vel litem moveat ſeu proſequatur.

Janitrices, & quæ ſacriſtiæ curam habent, & comitatrices, quæ ingreſſos comitantur, quadraginta annos non pauciores gerat ſint.

In converſas non recipiantur in quocunque monaſterio plures tertia parte aliarum monialium, vel ad ſummum illi dare ad rationem quinque monialium. Ubi vero conſuetudo eſt, ut ea proporcio non expleatur, fed minor ſit numerus converſarum, ea utpote laudabilis obſervetur.

Famulæ ſeculares, quæ in monaſteriis pro illarum ſervitio, & miniſterio degunt, omnino dimittantur, nec habitum ſuſcipiant niſi prius extra monaſterium dimiſſæ, & illarum volantas ab obſtantia ſuerit exploratæ, juxta Sac. Trident. conc. decretum.

Non recipiantur moniales, vel converſæ in quodcunque monaſterium, niſi in eo ſingule ſingulis monialibus, & converſis proprie celle, que ſive ex muro, vel cæmento, ſive ex tabulis, ſive ex ta in communi dormitorio diſtinguantur, aſſignata ſint.

Nulla unquam recipiatur in monialem niſi prius parentes, fratres, vel il ad quos ejus cura ſpectat, promutum habuerint univerſam pecuniam pro dote, vel eleemoſyna conſuetæ, ex qua puelle nomine monaſterii redditus ementur, accedente monaſterii conſenſu, cui hujuſmodi redditus alimentorum cauſa, uſque ad profeſſionis diem cedat, ex vero ſequtra, ſucceſſionis jure integre acquiratur.

Ut autem ad Dei gloriam, & monialium in Domino profectum, & animarum ſalutem, ſupradictæ ordinationes debita devotione, & reverentia ſuſpiciantur, univerſis, & ſingulis reverendis abbatiſſis, prioriſſis, ac aliis præfectis, & ſuperioribus monaſteriorum, ac monialibus ac converſis in virtute S. obedientiæ, ac ſub privationis officiorum, & perpetuæ inhabilitatis, ac vocis activæ, & paſſivæ, atque aliis cenſuris eccleſiaſticis, & poenis, etiam ipſo facto incurrendis, diſtricte præcipitur, & mandatur, ut omnia, & ſingula in iſtdem ordinationibus contenta, obſervent, & exequantur, atque obſervari, & exequi faciant.

CAP. XXVII.

De uſuris.

Nihil eum ſit rerum natura, quod mundanorum animos, & præſertim bona devoret, quam mordax lile, & ubique ſerpens uſuræ cancer; paſtoralibus muniis pro virili reſpondere cupientes, ea animum, & vires omnes conducimus, quo miræ charitatis ingeniola inditutia qualibet ejus radices e ſubditorum noſtrorum cordibus eradicamus. Ordinamus igitur, & graviſſimis poenis epiſc. arbitrio referviatis, ne pro re mutuo concella, ſive pecunia, ſive frumentum, aut quidvis aliud ſit, plufquam ejus æquivalens exigatur.

Inhibemus ne pro ſolutione dilata, aut anticipata aliquod lucrum petatur, neque res ulla carius veneat ea ratione, quod ejus ſolutio ad tempus differtur.

Tollatur abuſus nonnullorum operarios ad fodiendum, arandum, aliudve opus peragendum minori pretio, quam ſit dari ſolitum, ab iis petendi, quod illis operarilis mercedem conſuleri, priuſquam id opus inchoaſſet.

Prohibemus etiam ne aliquis peculiales alii tribuat jure, bobus aliiique animalibus, congedo eandem, qui pecunias accipit, poſtmodum facere ſimile animal ſe recepiſſe, cum propter exiguam pecuniæ quantitatem nihil habeatur.

Nec minus eos damnamus, qui triticum in quibuſdam locis, in quibus vilioris eſt pretii conſerunt eo pretio, quo in aliis ven-D dituir, ideo ut cogant mupperem in neceſſitate conſtituere; frumentum fuis impenſis evellere, & conducere.

Declaramus etiam contractum illum eſſe ſuperſtitum malum, quo triticum, oleum, & alia id genus mutuantes poſt quindecim dies vel ad quamlibet poſtulationem reddendum ſibi pacticentur: deinde vero cum majori pretio venditur, ſibi reddi, vel pretium ſolvi a debitoribus petunt, quum pluribum vendilum ſtant; ſunt fortaſſe, & penes ſe id habuiſſent, eo tempore, non tanti, nec tantam quantitatem uno eodemque pretio vendidiſſent. Cum igitur illicita hæc hujuſmodi lucri percepiio, non domos ipſas, ſed & Civitates everrat, in Domino omnes horta-mur, ut ſaluti tam animæ, quam corporis conſulentes, a viris peritis conſilia petant, quibus ex hiſce Dæmonlorum technis facilius emergant, nec poſt hac ab æquiſſimo judice graviter puniantur.

Neve noſtra negligentia, & indulgentia prava hæc pellis latius, atque latius ſerpat, tam inſuper ulterius perniciem pro noſtri muneris cura reprimere prorſus, evellere, & exſtirpare volentes, ſtatuimus, ut quæcunque perſona, quæcumque conditione, ſive dignitate prædita, hujuſmodi contractus ſuſpectos, cambia ficca, libellos fictos, ſeu quævis alia pacta, quæ a vera charitate abhorrent, omninoque jure ſunt prohibita, deinceps exercuerit, ipſo facto poenas a jure ſtatutas ſubiturus ſe intelligant, horrantes præcipue epiſcopos ne paſtum hujuſmodi cauſam abſolutionem alias concedat.

CAP. XXVIII.

De Archivio.

Quotidiana ſane experientia perſpicuum eſt, dotes beneficiorum eccleſiaſticorum magi, magiſque minui, quod a rec, tantifque diverſarum qualitatum perſonis, cum maximo animarum ſuarum detrimento, bonorumque eccleſiæ damno, & incommodo ſuppetentes. Ne igitur alligus in parte ſtudium noſtrum deſideretur, hortamur, ut epiſcopus quoddam in cathedrali eccleſia armarium erigat, in quo omnes tam privatæ, quam publicæ ſcripturæ quorumlibet beneficiorum ſive dioceſis tuiſtimæ aſſerventur.

Ordinamus itaque fub poena excommunicationis, aliiique graviſſimis eorum arbitrio referv atis, univerſis, & ſingulis abbatibus, Canonicis, archipresbyteris, rectoribus, prioribus, curatis, vel alio quocunque nomine vel titulo beneficiatis, ut infra ſex menſes ſe tentantur coplas authenticas ſuarum bullarum, ſcripturarum, inventariorum, & quorumcunque contractuum, tam de bonis immobilibus, quam mobilibus, jurisdictionibus, actionibus, & cenſibus; quos poſſident, aut poſſidere jure, vel conſuetudine poſſent, ad ipſorum beneficia ſpectantes epiſc. offerre, quæ tam ad perpetuam rei memoriam, tum ad fallacias, fraudeſque tollendas in præditto armario, aut archivio debite asgonantur.

Cum primum vero Epiſcopus obierit mortem, archivii epiſcopalis claves notario publice fidei, una capituli vicario; altera decapitulo uni, ad quem vel officii ratione, vel conſuetudine perlatet, tradatur. Qui epiſcopo recens conſecratur illas reſtituant, deque rebus in ea deſcriptis rationem reddant.

Summorum pontificum bullas, ſalterm, decubus poſt menſibus, quam illas Romæ edictas cognoverit, in ſua Dioceſi promulgari curet epiſc. eas præſertim, quas promulgari juſſerit ejus, tum eas, quæ ad eccleſiæ ſuæ promulgationem pertinere poſſe aliqua ratione judicabit, quarum omnium ballarum librum confici, & in epiſcopali archivio aſſervari jubeat, cum earumdem publicationibus.

CAP.

ANNO CHRISTI 1596.

CAP. XXIX.

De ratione observandi Synodi provincialis.

Episcopus pro suo munere omni sollicitudinis officio incumbat, ut quæcumque in hac synodo provinciali decreta constituta que sunt, celerem atque plenam executionem, ut par est, omnino habeant.

Et ut commodius executioni debitæ mandari omnia possint, statuit nostra synodus, ut intra tres menses quilibet episc. suam cogat diœcesanam synodum, & in ea plenissime omnia publicari mandet cum omnibus juris remediis observari, quæ in hoc nostro prov. conc. acta, vel definita esse noscuntur.

Quicunque vero, vel universi, vel singuli qui non paruerint, ii multas, & pœnas suant his hisce decretis sanctas, tum alias ecclesiasticis sanctionibus, & canonum jure præscriptas. Compellantur que præterea ab episcopis ad parendum, omnibus juris remediis; & aliis etiam pœnis, quæ in eis continentur, se teneri intelligant. Ab affectionis die eorum decretorum temporis initium sumendum decernimus, quibus aliquid intra certum tempus præstare jubemus.

Ubi autem in præmissis constitutionibus nulla est imposita pœna, episcopi arbitrium intelligatur subaudiendum.

Porro si in his decretis nonnulla oriatur difficultas, ejus declarationem omnimque explicationem a nobis & successoribus nostris archiepiscopis petendam, servatis tamen privilegiis sedis apostolicæ authoritate.

Quæcumque facultatem habet episcop. eam per suum vicarium generalem ipsum exequi posse declaramus, nisi in iis, quæ proprie pertinent ad ordinem episcopalem, aut in quibus vicarius a sacris canonibus, vel a conc. Trid. vel a nobis excludus erit.

Quoniam denique ob publicam hujus provinciæ, & privatam etiam cujusvisque ecclesiæ utilitatem a fœm. Rom. Pontifice, multa petenda sunt; decernimus, ut quidquid ab eo communibus nostris, & qui præsentes sunt corepiscoporum literis peretur, id omne concilii hujus nomine atque authoritate ita factum intelligi, ac si publice in sessione posulatum esset.

Omnia vero, & singula, quæ a nobis in hac prima Salernitana provinciali synodo decreta, atque acta sunt, qua debemus obedientia, & humilitate, authoritati, & judicio sanct. Rom. ecclesiæ omnium ecclesiarum matris, atque magistræ semper emendanda, & corrigenda subiicimus.

Nomina episcoporum, qui fuerunt in hac synodo provincia.

Ego Marius Bolognimus archiepiscopus Salernitanus his omnibus decretis annuens subscripsi.

Ego Cæsar episc. Cavensis, exemptus, his decretis annuens subscripsi.

Ego Patricius Laosius episc. Nucerinus his omnibus decretis annuens subscripsi.

Ego Fr. Antonius Feruensis episc. Marsici novi his decretis annuens subscripsi.

Ego Lelius episc. Caputaquen. his omnibus decretis annuens subscripsi.

Ego Antonius episc. Sarnensis similiter subscripsi.

Ego Rugerius de Panaldis pro reverendiss. episc. Nucerino interfui, & subscripsi.

Ego Claudius Papa pro rev. episc. Campanensi interfui, & subscripsi.

Ego Federicus de Cavo pro rev. episc. Policastrensi interfui, & subscripsi.

Ego Antonius Raffi pro rev. episc. Acerenti interfui, & subscripsi.

Nonnulla acta concilii Provinc. sub Mario Bolognino archiepisco. Salernitano de anno 1596.

Existentia in archivio archiepiscopali ecclesiæ Salernitanæ.

In cau. reverendissimi episcopi Acerri &c. Per sacrum concilium provinciale audita relatione procuratoris reverendissimi episcopi Acerri fuit provisum, & decretum, ut præfatus D. episcopus intra sex menses ab hodie cum effectu erigere habeat seminarium, saltem scholam, deputetque prædendas, aut præbendam, seu dignitatem ledoctibus facræ teologiæ ac casuum confessoriæ, nec non pro penitentiario, convocare synodum diœcesanam, & recitare facere in sua cathedrali, & collegiata, seu receptiva singulis diebus horas canonicas per capitulum in cathedrali, & presbyteros in collegiata, seu receptiva juxta decreta fac. concilii Trid. sub pœnis ejusdem sac. Tridentini concilii, & ita hoc fuum &c. M. archiepiscopus.

In cau. reverend. episcopi Campanie &c. Per sacrum concilium provinciale audita relatione procuratoris rev. episc. Campanie fuit provisum, & decretum, ut præfatus R. episc. intra sex menses ab hodie cum effectu erigere habeat seminarium, vel saltem scholam, deputare prædendas, aut præbendam, seu dignitatem ledoctibus sacræ Theologiæ, ac casuum confessoriæ; nec non pro penitentiario, convocare synodum diœcesanam, & recitari facere in sua ecclesia cathedrali singulis diebus horas canonicas per capitulum d. ecclesiæ cathedralis juxta decreta facti Tridentini concilii sub pœnis ejusdem facri concili Trid. & ita hoc fuit &c. M. archiepiscopus, P. Solinelli. Lectum latum die 6. Mali 96. in sacr. concilio provinciali.

Illæ

ANNO CHRISTI 1596.

Illustrissimi e reverendissimi Signori.

Federico de Cavo procuratore dell' illustrissimo, e Reverendissimo Filippo Spinello arcivescovo di Rodi, e vescovo di Policastro, dice che essendo trattato in questo concilio provinciale, che il detto reverendissimo suo principale come arcivescovo non debba portar la croce arcivescovale per la Diocesi di Policastro, il che l' è stato concesso in virtu di privilegio apostolico, qual privilegio non si deve interpretare in detto concilio, al quale il detto reverendissimo principale suo è suddito quanto vescovo di Policastro; e quanto agli altri onori, e dignità arcivescovali ricercvalli in virtù de' suoi privilegi immediate non possono declarare per altro, che da N. Sig. e per la S. sede apost. per il che gravato con verisà da detto trattamento, e di ogn' altra cosa, che sopra di ciò si fosse provista in detto facro concilio come provinciale, n' appella alla suntità di N. Sig. & alla S. sede apostolica, *petens &c. omni meliori modo &c. ut Deus &c.*

ACTA SYNODI PROVINCIALIS

MARONITARUM IN MONTE LIBANO

AB ILLUSTRISSIMO ET REVERENDISSIMO DOMINO

D. SEORGIO PETRO

PATRIARCHA ANTIOCHENO

Anno 1596. habita.

Extant in libro edito in Italica vul tionibus *Miss. simi apost. litebr. &c.* auctore P. Dandino.

CONvenerunt die decima octava Septembris mensis coram Illustriss. patriarcha reverendiss. archiepiscopi, caveris legitime impeditis, Josephus abbas Chlayæ, Josephus sancti Antonii, & Moises Biciarazi, Dominic. diaconi Josephus Charer de Eder, & Pharæ Radisieh, necnon sacerdotes compitores, presentes Hieronymo Dandino Cæsenate secretario seu presbytero, sanctissimi D. N. Clementis Papæ VIII. nuncio.

Principio autem lectæ sunt apostolicæ literæ, deinde multis & gravibus verbis de Christi Domini nostri, & gravibus verbis de quæstionibus fuisse agitatas, & ventilatas, quæ a fœ. fratreve suo prædecessore convocatam, aut approbatam fuisse negavit; cum errores nonnullos sibi, ac suæ genti a quibusdam adscriptos, & omnes eorum assertores excommunicavit, atque anathematizavit. Errores hi erant:

1. Unam in Christo esse naturam, unam voluntatem, operationem.
2. Spiritum Sanctum a solo patre procedere.
3. In Trisagio Crucifixionem totius Trinitatis interpolari.
4. Nullum esse Purgatorium locum.
5. Nullum originale peccatum.
6. Animas mortali hoc fatutas corpore animæ extremi judicii diem nullo prævio, poenave affici, loco quodam detentas interim, in quo nec fupplicium patiantur ullum, nec bono quoquam lætentur.
7. Posse ore negari fidem, modo teneatur corde.
8. Confirmationis sacramentum a baptismo distinctum non esse.
9. In chrismatis confectione præter oleum, & balsamum alia quædam admisceri oportere.

Celebratur Corpus Christi confecrandum esse. 10.

Ad eorum, qui moriuntur inungenda corpora, oleum ab episcopo in die Cœnæ Domini consecratum non adhiberi, sed illud quod simplex quisque Sacerdos tunc benedixerit. 11.

Sacramentorum omnium formas minus perfectas, ac per modum precationis illis esse. 12.

Propter fornicationem, allasque causas, & incurabiles morbos uxorem repudiari, atque aliam ea vivente duci posse. 13.

Qui omnes ita examinari funt, ut de singulis fuam, suorque gentis rum præsentis, tum præteriti temporis sententiam ac fidem quisque exposuerit. Pole autem hæc. 1.

Unam in Christo Domino esse personam, Divinam: naturam, voluntatem, atque operationem duplicem, Divinam, & humanam. 2.

Spiritum sanctum a patre, filioque tanquam ab uno principio procedere. 3.

Trisagium Dominicis in eorum libris usurpari. Cum ad Tributatem totam referetur, nihil addi. Cum ad fecundam personam propter assumptam carnem, nativitatem, Crucifixionem, & mortem interponi. 4.

Purgatorium locum esse; ideoque plurimas pro mortuorum animabus eleemosynas fieri, preces fundi, missas celebrari, ut citius illæ de liberentur.

Ab Adam omnes originale peccatum contrahere, eamque ob causam parvulos sine baptismo salutem non consequi. 5.

Animas ex hac vita migrantes aut in Cælum ad fruendum Deo statim evolare; aut ad 6.

ad sempiternas inferni, temporaria sub purgatorii poenas derrudi.

Fidem ore negari non licere, evangelicum illud satis, superque testari. *Qui me negaverit me coram hominibus, & ego negabo eum coram Patre meo, qui in Cœlis est.* Matt. 10.

Confirmationis sacramentum a baptismo penitus diffiduum, illudque ordinarium ministrum episcopum esse. Atque in eo Spiritum Sanctum, gratiæque plenitudinem dari, quod ad fidem profitendam confantes reddimus.

In chrismatis confectione præter oleum, & balsamum, quibus duplex Christi natura significatur, nihil admiscendum esse.

In pane azimo temporibus omnibus eos consecrasse.

Olea ab episcopo feria quinta Cœnæ Domini consecrato morientes ungi oportere.

Sacramentorum formas, quibus utuntur ab ecclesiæ Romanæ consuetudine minime discrepare; easque ministri actionem indicare. *Ego te baptizo, &c.*

Esse quosdam thorum, & habitationem divortium interdum permittatur; matrimonii tamen vinculum nisi morte non solvi, atque apertam extare sententiam. *Quicunque dimiserit uxorem suam, & aliam duxerit, mœchatur; & qui dimissam duxerit, mœchatur.* Matt. 19.

Quæ omnia legitimi, & proprii eorum libri teftantur, nec ullplam fœdus fe in illis reperiffe Hieronymus Dandinus affirmavit.

Ergo cum eorum fides a catholica apostolica, & Romana nihil difcreparet, abufus complures propofici fuerunt, qui five ob facerdotum imperitiam, five ob infidelium, hæreticarum, & fchifmaticarum gentium, propinquitatem, ac permixtionem in aliqua Maronitarum loca irrepiffe rant; atque a pfis, & fidelibus, qui adcrant, partibus canones hi, qui fubiiciuntur communi omnium confenfu formati funt.

CANON I.

Baptifmi facramentum, ut eft omnibus ad falutem neceffarium, ita primo quoque tempore parvulis conferatur, nec ultra decimum, vel duodecimum diem differatur; ftatumque apud fe habeat parochus, in quo baptizatorum, & fufcipientium nomina adnotentur.

CANON II.

Epifcopi omnes, ut munera a Chriffo Domino, fummo, ac primo paftore fibi commiffo farisfaciant, fingulis annis femel falem facdum confirmationis facramentum in dioecefibus fuis adminiftrent.

CANON III.

Adfit autem Parrinus, qui confirmandum fuſcipiat unus, vel una, aut ad fummum unus, & una.

CANON IV.

In cognationis fpiritalis, quæ in baptifmo, & confirmatione contrahitur, gradibus, ſeverare id quod in Tridentina Synodo fapienter definitum eſt. In baptifmo videlicet inter fufcipientem, & baptizatum, & illius parentem, ac matrem, necnon inter baptizantem, & baptizatur baptizatique patrem, ac matrem tantum cognationem contrahi. Eamque rantum, quæ ex confirmatione oritur confirmantem, & confirmatum, illiufque patrem, & matrem, ac tenentem non egredi. Omnibus inter alias perſonas ſpiritualis hujus cognationis impedimentis matrimonii fublatis.

CANON V.

Iis, qui populum Dei ſum curæ commiſſum verbo, & ſacramentis paſcere debent, non vulgaris ſane doctrina neceſſaria eſt. In præcipuis igitur eccleſiæ dieibus dominicis cafum confeientiæ feſtio inſtituta ad quam ex propinquis locis convenire facerdotes omnes cogantur, eorum que ſumma quamprimum confeſſoratur; quæ ab omnibus haberi pre manibus poſſit.

CANON VI.

Caſus conſtituantur epiſcopis reſervati, a quibus reliqui nonnifi de illorum confenſu abſolvantur. Atque graviores fubnotantur, qui ad ſolius patriarchæ auctoritatem pertineant.

CANON VII.

Quoniam parvulis ſine indocentia maxima, verzabilifſimique ſacramenti injuria vix poteſt ſacra Corporis Chriſti communio dari, cavetur in poſterum facerdotes univerſi, ne quemquam ante rationis uſum ad eam admittant.

CANON VIII.

Miſſali Romæ ſanctiſſimi domini noſtri Papæ approbatione nuper impreſſo, atque ad nos tranſmiſſo unum omnes, nec alio niſi ad Patriarcham delato, & ad Romanum emendato, ejuſque manu ſubſcripto, ac ſolito ſigillo confirmato uti licet.

CANON IX.

Minus omnino decere videtur, nec eccleſiæ conſuetudini convenire quorumdam conſuetudo, qui pleratis, ac religionis ſpecie nudis pedibus ſanctum Miſſæ ſacrificium offerunt; ideirco intelligant univerſi, nullatenus id probandum, aut retinendum eſſe.

CON-

CANON X.

Digitos etiam quibus Sacrum Chriſti Corpus inter Miſſarum ſolemnia contrectatur, poſt verborum conſecrationis pronunciationem nihil aliud tangere, conjunctoſque dunceps eſſe oportet.

CANON XI.

Cum ad integritatem ſacrificii Corporis, & Sanguinis Domini pertineat utriuſque feorſim ſumptio; adſtantium, ac miniſtrorum communione abſtinem illum facerdos non interrumpat, ſed & corpus, & ſanguinem ipſe primum ſumat: tum partes aut in calice intinctas ſanguine, aut cum aliqua fanguinis parte illis diſtribuat.

CANON XII.

Vaſa, quibus ſanctiſſima euchariſtia in eccleſiis aſſervatur, argentea quidem eſſe, aurea, & ex meliori materia confiare oporteat; verum ſi hæc haberi nequeunt, lignea ſaltem non ſint, ſed aur ænea, aut ſtannea, aut his ſimilia.

CANON XIII.

Ad matrimonii ſacramentum celebrandum ante decimum quartum annum mas, & duodecimum femina non admittantur; interim tamen promiſſiones, & ſponſalia permitti poterunt.

CANON XIV.

Coram proprio parocho, & teſtibus matrimonium omnes celebrent. Habeat vero parochus librum, in quo contrahentium, & teſtium nomina, locusque, & diem ſcribat. Ac nubes contentas feſtivis diebus in eccleſia inter miſſarum ſolemnia futurum matrimonium, antequam celebretur publices.

CANON XV.

Indignum autem eſt, quod a quibuſdam facium acceptimus, ut hæreticis, & ſchiſmaticis, filias ſuas Chriſti fideles in matrimonium trahentes, id ne amplius fiat, epiſcopi, & facerdotes omnino caveant.

CANON XVI.

Pius, & antiquus in eccleſia quæ benedictæ uſus in templa noſtra introducatur, locaque & vafa præparentur, in quibus decenter, & commode omnibus exponatur.

CANON XVII.

Diligentius in poſterum, & ſanctius feſti dies obſervetur, illique conſtituantur, & publicentur, qui ab omnibus ex præcepto obſervandi erant; atque inter eos Trinitati, ſanctiſſimo euchariſtiæ ſacramento, ac ſanctis omnibus dicati adnumerentur.

CANON XVIII.

Tollatur penitus mulierum noſtrarum il-

A Anno Christi 1596.

B *Def. 14. c. 4. & 15 Sess. 22.*

C

D

E

F

Anno Christi 1596.

A Anno Christi 1596.

B

C

D

E

F

CANON XIX.

Omni conatu, atque induſtria curetur, ut apud patriarcham, & epiſcopos, & vicarios etiam in præcipuis omnibus locis libri facri habeantur; Verus ſcilicet, & novum teſtamentum, quibus fides noſtra præſertim tutitur.

CANON XX.

Contra vero, cum pernicioſum nimis ſit ſimplicíorum animabus, ſi hæreticorum, & ſchiſmaticorum libri in eorum verſentur manibus, diligenter omnes conquirantur, & apud patriarcham in loco claufo aſſervetur, nec nisi diſcretis, ac theologiæ peritis viris, qui inter verſentur, atque eorum dijudicare poſſint, permittantur.

CANON XXI.

Hæc omnia, ut a noſtra ſynodo ſancte definita ſunt; ita, ut a Chriſti-Fidelibus accurate obſerventur, a nobis omnibus epiſcopi, & facerdotes procurent; contumacesque digni etiam poenis compellendo.

Cumque nil aliud reſtabatum ſupereſſet; canones hi univerſi partibus ſuorum alta, ac diſtincta voce prælecti fuerunt, atque ab omnibus acclamatum, & ut a ſanctiſſimo domino noſtro Papa confirmarentur vehementer poſtulatum. Quod cum ſe Hieronymus Dandinus fabulo curaturum polliceretur, diuiſa ſynodus eſt. Die ejuſdem Septembris menſis xx. anno MDXXVI.

ADDITIO.

Ad ſuperiorem ſynodum ſub Joſepho Petro Patriarcha.

HIS actis, Sergius patriarcha, ut eſt moris, omnium omnium conſilio, extremum diem claufit, atque ex hac ad meliorem, ut pie credimus, migravit vitam; eique mox ſumma totius populi approbatione, & conſenſu electus Joſephus archiepiſcopus, & abbas Chlaya in patriarchali munere ſucceſſit. In vero non ſolum ſuperiorem ſynodum univerſam, ſingulaque in ea contenta confirmavit, atque ab omnibus onagnopere obſervari voluit; verum etiam epiſcopos vocatis convocatis, eodemque præſente Hieronymo Dandino apoſtolicæ ſedis Nuncio, hoſce adjunxit canones.

CANON I.

In ſancto Miſſæ ſacrificio peragendo quoſdam acceptimus, antequam ſacras veſtes induant, panem, & vinum offerre; alios primum veſtes aſſumere, tum offerre. Unus gentis ac populi unum oportet eſſe ritum, unam Divini cultus formam. Eſt autem rationi, atque eccleſiaſticæ conſuetudini magis conſentaneum, ut facris induti veſtibus ad altare facerdos accedat.

ANNO CHRISTI 1596.

CANON II.

Quod a Romanis Pontificibus, sacerdotibus nubtis, & ecclesiasticis viris permittatur, ut & uxores habeant, & filios procreent, intelligant omnes indulgentiam esse non præceptum, neque ita accipiendum a nobis, ut nisi uxores illi ducant, aut ad sacros ordines admittendi, aut regendis populis sacramentisque administrandis prædicendi non sint. Nam sanctius omnino est, & optabilius, ut qui donum ex Deo habent, cælibem vitam agant, quodque apostolus Paulus christianis universis consuluit; ut non divisi, sed integri, & toti vacare Deo, ac divinis rebus possint, ecclesiasticis, ac B Deo dicatis personis multo magis convenit. Idcirco liberum id omnibus reliquamur, nec ad matrimonium ullus, aut cogatur, aut urgeatur.

CANON III.

Æquum est iis, qui ad episcopatus gradum assumuntur ab omnibus populis honorem debitum exhiberi, illisque a cæteris dignosci; propterea *sive* monasteriis regendis præponendi sint, *sive* populorum curam habituri, solito episcoporum habitu utantur illi, qui ad eum gradum in posterum assumentur. Neque plures in eodem loco præterquam apud patriarcham, episcopi habitent.

CANON IV.

Verbo Dei omnino pascendæ sunt oves Christi curæ nobis commissæ, ut & instituantur in fide, & moribus corrigantur, constituantur igitur illi, qui ad sanctum hoc A & salutare munus obeundum idonei sint, locaque illis præferibantur, quibus singuli Verbum Dei dominicis, ac celebrioribus diebus festis annunciare debeant; nec ullus nisi a patriarcha, locive ordinario missus, id in ecclesiis nostris facere præsumat.

ANNO CHRISTI 1596.

CANON V.

Nemo militans Deo implicat se negotiis secularibus, ut sanctissime Paulus nos admonuit. Sacerdotes vero tributis, quæ Turcis solvenda sunt, exigendis vacare, relignum professo facinus est. Id nullo modo deinceps fiat.

CANON VI.

Monachorum, ac religiosorum hominum, qui relicto sæculo intra monasteria se includerunt, a fœminarum conspectu quam remotissima esse oportet loca. Nullæ igitur fœminæ, nisi fortasse ad officia Divina in templo, & audienda ubi, & quando patriarchæ videbitur, intra illa admittantur. Nunquam vero ibi comedant, aut pernoctent.

Hæc porro non ideo definita sunt, quod superioribus temporibus apud nos nunquam fuerint pleraque saltem observata, sed quod cum minus nunc essent multis in usu, in memoriam omnibus revocati, atque accuratissime a singulis observari, synodus nostra voluerit. Quod & de sua gentis pietate, ac solita obedientia confidit, & a Deo optimo maximo obnixe precatur. Die tertia, Novembris mensis millesimo quingentesimo nonagesimo sexto.

ANNO CHRISTI 1597.

CONCILIA PROVINCIALIA

DUO SANCTÆ SEVERINÆ

A SACRA CONGREGATIONE CONCILII REVISA

Anno 1597.

ANNO CHRISTI 1597.

Illustri & reverend. uti Patri D. archiepiscopo S. Severinæ.

Perillustris, & reverend. D. uti frater. Provinciales synodos, ad S. D. N. missas, quarum prior a Francisco Antonio amplitudinis tuæ prædecessore; posterior autem ab istanti amplitudine tua, edubitavit in utraque comprovinciarum ejusdem celebratam fuerunt, illustrissimi patres sacri, concilii Tridentini interpretes pro munere sibi injuncto diligenter recognoverunt, atque ubi opus esse duxere, emendarunt, atque apturunt. Nunc igitur eas ad amplitudinem tuam remittimus, ut pro sui muneris officio quam primum fieri poterit, & studio in sua ecclesia, totaque provincia observandæ curet, ut egregiæ sua operæ, ac industriæ præ laboris fructus, quos suis omnis præposuit uberiores eo diem, adjuvante Domino, percipiat. Quod ut consequi, & quam celerrime fiat, est summo precibus a divina benignitate contendimus, optimamque amplitudini tuæ voluntatem ex animo precamur. Roma die 15. Julii 1597.

Amplitudinis tuæ

Illust. & reverend. uti Fr. Hier. card. Matthæjus. *Locat † signi.*

DECRETA EDITA

In prima, & repetita in secunda synodo provinciali sanctæ Severinæ sub Francisco Antonio Santorio archiepiscopo.

Franciscus Antonius Santorius Dei, & apostolicæ sedis gratia archiepiscopus sanctæ Severinæ de RR. DD. patrum coepiscoporum consilio, & assensu in provinciali synodo nostra S. Severinæ legitime congregata, hæc quæ sequuntur statuimus, decrevimus, & ordinamus.

De Fidei Orthodoxæ professione.

Ex edito Romæ a 1567.

Inter omnes pastoralis officii sollicitudines, præcipua, quæ ad catholicæ fidei integritatem pertinet, versari debet, ut quæ spiritualis ædificii fundamentum est inviolata permaneat, ac omnes in qua pariter immobiles perstent. Quare ab ejus-D dem fidei negotio, veluti omnium præstantissimo, exordiendum esse duximus, eandem fidem juxta formulam a SS. recon. Pio papa IV. traditam unanimiter profitentes, quam hic inserius (abjiciendam esse visum fuit.

Formula professionis Fidei Orthodoxæ.

„ Ego N. firma fide credo & profiteor omnia, & singula, quæ continentur in symbolo fidei, quo S. Romana ecclesia utitur, videlicet.

„ Credo in unum Deum, Patrem, Omnipotentem, factorem cœli, & terræ, visibilium omnium & invisibilium; & in unum E D. Jesum Christum filium Dei Unigenitum. Et ex Patre natum ante omnia sæcula. Deum de Deo, lumen de lumine, Deum verum de Deo vero: genitum non factum, consubstantialem Patri, per quem omnia facta sunt. Qui propter nos homines & propter nostram salutem descendit de cœlis, & incarnatus est de Spiritu sancto ex

„ Maria Virgine, & homo factus est. Crucifixus etiam pro nobis sub Pontio Pilato passus & sepultus est. Et resurrexit tertia die „ secundum Scripturas. Et ascendit in Coelum, sedet ad dexteram Patris. Et iterum „ venturus est cum gloria judicare vivos „ & mortuos, cujus regni non erit finis. Et „ in Spiritum sanctum dominum & vivificantem, qui ex Patre Filioque procedit. Qui „ cum Patre, & Filio simul adoratur, & conglorificatur, qui locutus est per Prophetas. „ Et unam S. catholicam, & Apostolicam „ ecclesiam. Confiteor unum baptisma in remissionem peccatorum, & expecto resur„ rectionem mortuorum. Et vitam venturi „ sæculi. Amen.

„ Apostolicas, & ecclesiasticas traditiones, reliquasque ejusdem ecclesiæ observationes, & constitutiones firmissime admitto, & amplectior.

„ Item sacram Scripturam juxta eum sensum, quem tenuit, & tenet S. Mater ecclesia, cujus est judicare de vero sensu, „ & interpretatione Sacrarum scripturarum admitto, nec eam unquam, nisi juxta unanimem consensum Patrum accipiam, & „ interpretabor.

„ Profiteor quoque septem esse vere, & proprie Sacramenta novæ legis, a Jesu Christo D. nostro instituta, atque ad sa-

lutem humanâ generis ; licet non omnia, singulis necessaria, scilicet Baptismum, Confirmationem, Eucharistiam, Poenitentiam, Extremam Unctionem, Ordinem, & Matrimonium : illaque gratiam conferre ; & ex his baptismum, confirmationem, & ordinem sine sacrilegio reiterari non posse. Receptos quoque, & approbatos ecclesiæ Catholicæ ritus in supradictorum omnium Sacramentorum solemni administratione recipio, & admitto.

Omnia, & singula, quæ de peccato originali, & de justificatione in sacr. Tridentina synodo definita, & declarata fuerunt, amplector, & recipio.

Profiteor pariter in Missa offerri Deo verum, propitium, & propitiatorium Sacrificium pro vivis, & defunctis, atque in Ss. Eucharistiæ Sacramento esse vere, realiter, & substantialiter corpus, & sanguinem, una cum anima, & divinitate D. N. Jesu Christi ; fierique conversionem totius substantiæ panis in corpus, & vini in sanguinem, quam conversionem catholica ecclesia transubstantiationem appellat.

Fateor etiam sub altera tantum specie totum, atque integrum Christum verumque Sacramentum sumi.

Constanter teneo purgatorium esse, animasque ibi detentas fidelium suffragiis juvari.

Similiter, & sanctos una cum Christo regnantes, venerandos atque invocandos esse, eosque orationes Deo pro nobis offerre, atque eorum reliquias esse venerandas.

Firmiter assero imagines Christi, ac Deiparæ semper Virginis, nec non aliorum Sanctorum habendas, & retinendas esse ; atque eis debitum honorem, & venerationem impertiendam.

Indulgentiarum potestatem a Christo in ecclesia relictam esse, illarumque usum Christiano populo maxime salutarem esse affirmo.

Sanctam Catholicam, & Apostolicam ecclesiam Romanam omnium ecclesiarum matrem, & magistram agnosco, Romano pontifici, B. Petri Apostolorum principis successori, ac Jesu Christi Vicario veram obedientiam spondeo, ac juro.

Cætera item omnia a sacris canonibus, & œcumenicis concilijs, ac præcipue a sacrosancta Tridentina synodo, tradita, definita, & declarata indubitanter recipio, atque profiteor, simulque contraria omnia, atque hæreses quascunque ab ecclesia damnatas, & rejectas, & anathematizatas, ego pariter damno, rejicio, & anathematizo.

Hanc veram catholicam fidem, extra quam nemo salvus esse potest, quam in præsenti sponte profiteor, & veraciter teneo, eandem integram, & immaculatam, usque ad extremum vitæ spiritum constantissime, Deo adjuvante, retinere, & confideriy atque a meis subditis, seu illis quorum cura ad me in meo munere spectabit teneri, doceri, & prædicari, quantum in me erit, curaturum ego idem N. spondeo, voveo ac juro ; sic me Deus adA juvet, & hæc sancta Dei Evangelia. Hanc ipsam fidei professionem, ac spon. fionem juxta præscriptum sac. Trid. conc. & literarum ejudem Pii IV. & nos ipsi, & coæpiscopi nostri, ac omnes alii, qui ad hoc concilium provinciale admissi sunt, publice fecimus, atque ita eandem ab omnibus, qui dignitates, canonicatus, & præbendas, nec non alia ecclesiastica beneficia obtinent, vel in futurum obtinebunt, qui in synodo dioecesana convenire debent, in proxima dioecesana synodo ab eorum ordinario habenda, palam, & solemniter fieri mandamus.

Sed insuper, juxta sac. conc. Trident. decretum, & literas apostolicas prædictas, provisi de beneficiis quibuscunque ecclesiasticis curam animarum habentibus teneantur a die adeptæ possessionis, saltem intra duos menses, in manibus sui episcopi, vel eo impedito, coram generali ejus vicario eandem orthodoxæ fidei publicam facere, professionem. Provisi vero de aliis beneficiis, & dignitatibus in ecclesiis cathedralibus, non solum coram episcopo, vel ejus vicario gener. fed etiam in capitulo intra eundem terminum idem facere teneantur ; alioquin, juxta decretum ipsum, declaramus omnes prædictos fructus suos non fa- cere, nec illis possessionem suffragari.

De ejusdem Fidei professione per artium, & facultatum quarumcunque magistros, & professores jurandâ.

Cujuscunque artis, & facultatis professores, laïci, vel clerici, sive seculares, sive cujuscunque institutionis regulares sint, qui professionis exercitium nullatenus admittantur, nisi prius de communi religione, & fanadoctrina confuerit, quiscunque orthodoxæ fidei, ex præscripta formula, professionem fecerint, sub cenſuris, & poenis, & aliis juxta literas fel. recor. Pii IV. defuper editas, de promptas.

In hujusmodi fidei professione, illud præcipue observandum erit, ut verbis juxta præscriptam formulam conceptis publice, & palam ab omnibus fiat ; atque ut ad perpetuam rei memoriam semper maneat, eadem per notarios, vel ordinarios actuarios cum ipsius partis subscriptione in peculiari libro, & gratis annotari, vel de ea publicum testationem fieri episcopi curent.

De Fidei tuendæ cura, & diligentia.

Episcopos omnes quam maxime hortamur, & in Domino monemus, ut in unaquisque civitate, & dioecesi foleater invigilet, an aliqui sint, qui a recta credendi norma vel quid minimum declinent, aut pravis opinionibus imbuti contra catholicam fidem aliquid dixerint, & fecerint, & in malede eadem fide sentientes, ne venenum latius diffundatur, canonice procedant.

Parochos etiam omnes admoneant, ne circa advenas, & peregrinos quoscunque, ad eorum parochias confluentes, & circumcisos, ac apostatas, qui ab infidelibus reversi sunt, an adhuc reconciliati fuerint fe-

dulo invigilent, & de eorum vita, & moribus, & an eo potissimum anno Ss. Eucharistiæ Sacramentum sumpserint, & an Dominicis, & festis diebus Missam audiant, diligenter inquirant ; & si qua de iis suspicio fuerit, ipsis ordinariis indicent, ut ab eis, prout expedite judicaverint, opportune provideri possit.

De libris exhibendis.

Cum improbatæ lectionis libros ad simplicium mentes infelicendas plurimum nocere, compertum sit ; propterea episcopi regulas indicis de libris prohibitis de auctoritate fel. rec. Pii IV. editas ab omnibus fervari flu- deant, mandemque theologis, legum doctoribus, medicis, ludimagistris, aliisque libros habentibus, ut librum fuorum notulam pariter ab eis subscriptam infra tempus fatentiam fideliter edant. Præcipiant etiam omnibus, qui in eorum oppidis, & locis libros tam impressos, quam manuscriptos introducunt, ut illos nisi prius recognita, & approbati fuerint, nec retineres, aliisve legendos tradere, nec modo vendere, alienare, aut commodare audeant, sub poenis in eodem indice præscriptis per ipsos incurrendis.

Hæredes vero, vel executores ultimarum voluntatum libros a defunctis relictos infra menſem post obitum ordinariis suis exhibe- C re teneantur & debeant ; nec ipsis uti, aut illos, nisi eorum indicem attulerint ; similiter vendere, & alienare valeant ; alioquin nullam excusationem prætendere poterunt, quominus in cenſuras, & poenas Apostolicis constitutionibus decretas incurrisse censeantur.

De sacris verbis non abutendis.

Prohibeant episcopi ne ab idiotis, seu laicis præsertim, literarum ignaris de his, quæ ad fidem pertinent, nec publice, nec privatim disputetur ; & non solum in eos, & contumaces fuerint, sed etiam in omnes, D fiscere fecisse verbis, vel sententiis ad scurrilia dicta, detractiones, adulationes, superstitiones, incantationes, libellos famosos, aliisque profanos, & illicitos usus abstinentes severe procedant, & animadvertant.

De superstitionibus, maleficiis, incantationibus, & Sortilegiis omnino toltendis.

Superstitiosas & vanas populi observationes, quencunque sint, a subditis suis, tamquam perniciosissima mala, penitus tollendas curabunt episcopi, & gravi pœna ex Sacrorum Canonum decretis propolita, contra reſi- E pisere nolentes procedant. In maleficos autem, sortilegos, lamias, sive strigas, exteroſque omnes, qui quovis magicæ artis, & venenficii genere pactiones, & fœdera expresse, vel tacite cum dæmonibus habent, præsertim cum apostaticos, vel infidelitatis, aut idolatriæ actus fecerit, vel maleficium aliquod inde fecutum fuerit, vel alliquis Sacramentorum abusus in ipsis fortilegiis, incantationibus, & maleficiis intervenerit, ramquam contra apoſtatas a fide, Christiana ſuſpectos juxta canonicas ſanctiones severissime procedant.

De sacris actionibus non representandis.

Prohibemus, ut deinceps nec in facto, nec in profano loco publice, vel privatim repræsentationes venerandi Christi Domini noſtri paſſionis, & gloriosorum martyrum certaminum agantur absque speciali ordinariorum licentia, qui quod pietati, aut religioni congruere judicabunt, hac in re pro eorum prudentia ſtatuent.

De imagine infolita non admittenda, nec novis miraculis recipiendis sine ordinarii licentia.

Nemini, juxta ſac Trid. concilii decretum, liceat poſthac ullo in loco, vel in ecclesia, etiam quomodolibet exempta, ſolo litam aliquam ponere, vel ponendam curare imaginem, niſi de licentia ordinarii ; & ſi qua opinio novi miraculi orta fuerit ad eam rem probandam deferatur, qui in præmiſſis juxta decretum hujuſmodi procedat :

De fidei principiis a parochis tradendis & ſolis magistris.

Ut ad religionem, & Dei cultum puerorum animi inſtituantur, & fidei principiis imbuantur, quibus quaſi lacte nutriti, ſolido poſtea cibo, cæterarumque virtutum incrementis augeantur ; omnibus itaque provinciæ parochis præcipimus, & mandamus, ut ſingulis dominicis, & feſtis diebus a prandio hora congrua pueros ſuæ parochiæ ad eccleſiam convenire, eosque doctrinæ christianæ, eosque fidei rudimenta, & christianam doctrinam juxta libellum editum, ſeu alias formatim compoſitum, ediſcere docere Deo cultum, & reverentiam, & parentibus tum ſpiritualibus, tum carnalibus obedientiam præstent, & eorum parentes, ut idem faciant aliisque commoneant, & hortentur.

Literarii iudi bonorumque artium magiſtri non ſolum libros in indice fel. rec. Pii V. editos manibus vertent, ſed etiam alios obſcœnos, vel turpia continentes, vel ex quibus boni mores corrumpi poſſint, pueris prælegendos, vel interpretandos nequaquam ſuſcipiant, aut proponant, eoque vehementer hortamur, ut in tam flexibili ætate, & ad malum prona diſcipulos ſuos christiana doctrina eruditant, & bonis moribus ac ſalutaribus præceptis inſtituant.

De probenda theologali, & lectione ſacræ ſcripturæ in monaſteriis inſtituenda.

Sacrarum ſcripturarum lectioni Incumbendum eſſe, in eaque aſſidue verſandum, tum Sanctî Apoſtoli ad Timotheum, tum ſanctorum patrum & conciliorum admonitione docemur ; noviſſime etiam ſac. Generalis Trid. concilii decreto, jubemur. Quare ubi in cathedralibus, aut aliis collegiatis ecclesiis

ANNO CHRISTI 1597.

cleſis inſignibus prædenda ſeu ſtipendium fac. Theologiæ doctori, & interpreti huc uſque aſſignatam vel deputatam non fuit, ne in eis tam utile, tamque neceſſarium munus omittatur, ſtatuimus, ut ab epiſcopis primo quoque tempore, juxta præcidium fac. concilii præſcriptum, ſtatuatur, vel ex prædenda quomodocunque, præterquam ex cauſa reſignationis, prorſus vacatura, cui aliud onus incompatibile injunctum non ſit, vel alio quovis modo prout unicuique præſtato videbitur, & eccleſiæ ſuæ qualitas ſecret.

Is vero, qui ad lectionem hujuſmodi deputatus fuerit, nec publice, nec privatim admittatur, niſi prius de vita, moribus, & ſcientia fuerit examinatus & approbatus, & ad fidei profeſſionem admiſſus, juxta ſupe monoratas literas Pii Papæ IV.

Is etiam qui deputatus, & admiſſus fuerit, vel etiam theologus inſtitutus ſtatutis diebus, & horis in loco per epiſcopum deſignato facræ ſcripturæ, atque alios ſanctorum patrum libros, necnon pro caſuum poenitentialium cognitione neceſſarios ad curatorum, & aliorum ſacerdotum inſtructionem interpretetur.

Admoneantur etiam omnium regularium etiam mendicantium hujus provinciæ ſuperiores, ut in conventibus ipſorum, ubi facræ ſcripturæ lectio obtinere haberi poterit, illam a capitulis generalibus, vel pro. vincialibus, diginioribus magiſtris, ſeu lectoribus, juxta præcidium decretum, aſſignandam curent; quod ſi facere neglexerint, epiſcopi omnes, ut apoſtolicæ ſedis delegati, eos ad id opportunis remediis compellant, authoritate ſibi decreto concilii tributa.

In monaſteriis quoque monachorum, ubi commode fieri queat, etiam lectio ſac. ſcripturæ habeatur; quæ in re ſi abbates negligentes fuerint, epiſcopi locorum in hoc, ut ſedis apoſtolicæ delegati, eos ad id opportunis remediis compellant.

Curent epiſcopi, ut hujuſ lectioni clerici omnes ad eam idonei cujuſcunque gradus fuerint interſint, utque proficiant, ſingulos horentur, & ſæpius admoneant.

De prædicatione Verbi Dei.

Epiſcopi, quorum primum, & poſtſimum munus verſari debet in grege paſcendo, & in vlam Domini diligendo, ſpiritualem panem efurientibus populis frangant, ne, ſi numeri ſuo deſint, impleatur illud: *parvuli petierunt panem, & non erat, qui frangeret eis.* Ad quod, Chriſti, doctrina apoſtolorum exemplo, & ſac. conc. Trident. decreto innixi, eos vehementer hortamur. At ſi legitime impediti fuerint, ut officio hujuſmodi per ſe ipſos (ut, decet) ſatisfacere nequeant; juxta canonicas ſanctiones; per-viros idoneos, ex ejuſdem concilii præſcripto eligendos, de deputandos hoc munus, ea, qua convenit, diligentia, & pietate ſuppleant; & Dei Verbum, adventus Domini, & quadrageſimali tempore, & omnibus Dominicis ſaltem, feſtisque diebus prædicandum curent.

ANNO CHRISTI 1597.

nas evadere, & coeleſtem gloriam conſequi ſtudeant.

De conceptione B. M. Virginis ſemper glorioſæ in popularibus concionibus propeiam ſententiam aſſerendo, & contrariam repellendo, aut impugnando diſputare non præſumant; ſed bullam ſac. rec. Pii papæ Quinti defuper editam inviolabiliter obſervent.

Paſſionem Salvatoris Dei, & D. N. Jeſu Chriſti luceſcente die, niſi locorum ordinariis aliter expedire videbitur, pio, & gravitate exponant, publique in ea, quod a chriſtiana pietate, & tanti myſterii dignitate alienum ſit, etiam ad lacrymas commovendas, dicatur, aut deinceps modo aliquo fiat.

Studeant epiſcopi, ut cum ipſi prædicare non poterunt, prædicationibus ſemper aſſiſtant, atque presbyteri, & clerici omnes cujuſcunque dignitatis fuerint, ut eis interſint curent, & ſeculares DD. magiſtratus, & officiales omnes, ut in concionibus adſint, ſæpe commonentes, ut eorum exemplo populus ad audiendum verbum Dei promptior, & alacrior accedat.

De parochis, ut ex ſac. Trid. ſyn. decretis plebibus ſibi commiſſis Verbum Dei prædicent, eiſque fac. myſteria, & Chriſtianam doctrinam exponant.

Archipresbyteri, plebani, & parochi, ſive alii, qui parochiales & alias animarum curam habentes eccleſias quocunque modo obtinent, diebus ſaltem Dominicis, & feſtivis, ac tempore jejuniorum per ſe ipſos, vel alios idoneos ſeu ordinariis approbandos aut deputandos, ſi ipſi legitime impediri fuerint, verbum Dei, & ſacram doctrinam, divinamque legem annuntiare plebibus ſibi illiſaque docere, & ſalutari verbo paſcere teneantur, & debeant.

Item feſtum ſolemnia prædicti diebus ex eis, quæ legantur in miſſa per ſe, vel per alios aliquid frequenter exponant, & inter cætera S. ſacrificii myſterium declarent. Catechiſmum de ſingulis Sacramentis præſcriptam, & de his quæ ad fidei doctrinam, & morum correctionem pertinent, populo fui, ex poſtea ſequentibus italica lingua verſam, explanent, explebes ſibi commiſſas clariſſimis verbis eruditos doceant.

Quæ omnia, ſi forſan præſtare neglexerint, ſtatuimus, monitis per cenſuras eccleſiaſticas, aut alias, ut officium ſuum exploant juxta decretum memorati concilii Trid. diocecſani arbitrio compellantur.

De blaſphemi.

Cum plerique poenarum gravitate magis quam Dei timore a crimindus commitendis abſtinere conſueverint; propterea in blaſphemos quam maxime (ut reatus qualitas exigit) diligenter, & ſeverè procedendum eſſe, atque eos poenis in bulla ſanctæ mem. Pii papæ Quinti contentis afficiendos, & plectendos eſſe præcipimus, & ordinamus.

Ac ut hujuſmodi arrox, & implum ſceleſus quod tam divine, quam humane leges deteſtantur, de medio penitus tollatur, ſubdalitatom, ſeu confraternitatem nominis

ANNO CHRISTI 1597.

Dei in noſtra provincia introducendam, ab inſtituendam eſſe decernimus, quam per epiſcopos in ſuis Civitatibus, & diocecſibus præſcriptis regulis, una cum indulgentiis in bulla ſæl. rec. Pii papæ IV. conceſſis, quam primum fieri poterit, publicari, & erigi mandamus.

De ditum feſtorum obſervatione.

Cum vero dierum feſtorum obſervatio ad Dei cultum maxime pertinet, & divina lege præcipiatur; cunctos Dei præcepto obtemperare, & ſanctæ eccleſiæ mandata ſervare, volentesque Chriſti fideles, quantum cum Deo poſſumus, ab eorum tranſgreſſione cohibere, nihil circa feſtorum dierum de præcepto eccleſiæ in facris Canonibus obſervari inſtitutorum, aut in tribunalibus per judicis, præſertim ſeculares, obſervationem, ſeu tempus feriarum judiciarum immutantes, fed circa alios dies feſtos, qui ex devotione populorum, vel alias pro varia hujus provinciæ, aut ejus Civitatum conſuetudine diverſimode obſervari conſueverunt, examinatis aliquibus, quæ ſuperſtitionem, aut ſuperſtitionem digna videbuntur, ac humanarum neceſſitatum rationem aliquam habentes, illos quidem de conſilio, & aſſenſu DD. coepiſcoporum noſtrorum in provincia hac concretis, atque in valorem Darium infrſcriptum conſulimus, & adſcribendos eſſe cu-avimus; quos ab univerſis, & ſingulis hujus provinciæ Archiepiſcopis, & in ea pro tempore commorantibus, pie ſanctæque coli, obſervari, ac celebres duci, & ab eis non nonni ſervilium operum genere, abſtinendum eſſe ſtatuimus, & declaramus, atque ſancimus.

Sequitur Calendarium, quod omittitur.

De reformatione Græcorum, eorumque erroribus tollendis.

Cum abrogatis omnibus privilegiis, & exemptionibus, Græcis, ſeu eorum nationi concedi per literas in forma brevis ſolitas, Pii papæ quarti, græco ritu viventes tam clerici ſeculares, quam laici, ordinariorum viſitationi, correctioni, juriſdictioni, & cohercitioni eſſe ſubjectam, eorumque cura ordinariis commiſſa fuerit, neceſſarium eſſe duximus, eos negligi non debere. Proptereea epiſcopi, in quorum dioeceſibus Græci ipſi, vel etiam Albanenſes appellati, verſantur & habitant, quantum in Domino poſſumus, commonemus, ut eoſdem per ſe ipſos, vel alios idoneos deputandos, quam citius fieri poterit, viſitent, eos viſitari curent & mandent, ut, qui probabilia, in eis reperiuntur ſerventur, & promoveantur; que vero correctione digna ſunt, juxta præcidtas literas Pii papæ IV. corrigantur, & emendentur. Si qua autem nobis, aut S. Sedi Apoſtolicæ, pro eorum gravitate communicanda duxerint, id celius faciant.

Inter cetera diligenter exquirant, an aliqui ſint, qui a veritate, ab ſanctæ R. eccleſiæ veritate deviantes, *ſpiritum* Sanctum,

dum, tantum a patre procedere pertinaciter credant, &, si tales deprehendantur, in eos tamquam contra hæreticos severe procedant.

Eos autem doceant processionem Spiritus Sancti esse a Patre & filio æternaliter, tamquam ab uno principio & unica spiratione.

Ipsos quoque Purgatorii veritatem juxta Orthodoxam SS. Patrum doctrinam, & Catholicæ ecclesiæ veritatem, ac definitionem sacrorum generalium conciliorum Florentini, & Tridentini, affluc docent, atque a parochis, aliisve eruditis, & piis viris, aut verbi Dei concionatoribus sufficienter doceri studeant.

Curent etiam, ut summum Romanum pontificem vicarium Christi Salvatoris nostri in terris, & hæres Petri principis apostolorum sacerdotem esse teneant; aliosque in eos, tamquam hæreticos, prosecudant.

Itque sacerdotes in eorum divinis officiis, & sanctis usibus loco soliti pro eodem summo pontifice Romano, & pro episcopo, in cujus diœcesi commorentur, orare debeant; pro sui autem patriarchis, & episcopis, etiam si eorum ordinatores fuerint, minime id faciant.

Græcos ipsos de indulgentiarum vi, & in Catholica ecclesia potestate, & usu erudiant, & pro ipsorum ecclesiis illas imperterent, vel quas authoritate propria concedere possunt largiantur.

Utque ecclesiasticas censuras illi potius timere alluescant, opportuna remedia, vel etiam pœnæ commanitionis adhibeant, ut salvis quæ S. R. m. ecclesia præcepit & ab hac synodo provinciali superius promulgatas præter illas, quas ex Græco ritu, vel eorum devotione addere licuit, omnino observari faciant, & contra inobservantes severe animadvertant, nec, donec latini illas fastidiscant, Græci easdem transgredientes eum scandalo fervilia opera facere conspiciantur.

Videant etiam, an ii, quibus animarum cura committitur, idonei sint, & an diu-A rnum Christianam exactissime populos, maxime parvulos fedulo doceant, in infirmorum confessione invigilent.

Providant, ne eorum sacerdotes in Baptismi ministerio alio chrismate utantur, quam quod ab episcopo benedictum fuerit; eosque moneant, ut eum Sacramenti confirmationis, ex sanctorum Apostolorum, & perpetuo ecclesiæ usu, & observantia solus episcopus, ordinarius sit minister, nequaquam parvulos facti chrismatis oleo in fronte contingent; sed eos in vertice capitis tantum baptismi tempore inungant. Tempus etiam baptismi ultra octo dies non differant.

Omnes tam clericos, quam laicos, quos confirmationis sacramentum non suscepisse constat, in visitatione ipsa aut alio congruo tempore, confirmandos curabunt; atque adultos quidem peccata sua sacerdoti confessos esse ante oportet, & convenit etiam esse jejunos.

Pueris recenter natis, aliisque rationis usu carentibus St. Eucharistiæ sacramentum

dari prohibeant; & in eos, qui de necessitate salutis id fieri falso asserunt, tamquam de fide suspectos, & male sentientes, juxta ea sæpe memorati concilii Tridentini decretum severe animadvertant.

Sacerdotes SS. Eucharistiæ sacramentum pro infirmis non ita, ut hactenus, immunde conficiant, miscentes crepas cum fermentato, & iterum formando bucellam; sed illud sub panis specie cum debita reverentia, decore, ac diligenti custodia sub clave, & sera asservent, ac fideles offerri quoque die teneant; & cum opus fuerit ad infirmos cum luminaribus, & sub umbella honorifice deferant.

Laicis non nisi peracta sua antea confessione sacram communionem sub panis tantum specie exhibeant.

Inloquar tam pro, quam diaconi, subdiaconi, cæterique clerici, qui ad id tenentur juxta eorum Græcum ritum, a sanctis Patribus instituta, & approbata, divinum officium singulis diebus recitare, sua declamare non prætermittant, sub pœnis per canones sanctiones in eos, qui horas canonicas recitare negligentes imponendis, & aliis in constitutione sua, mem. Pii Quinti defuper edita contentis.

Dominicis, & festis diebus omnibus sub pœna episcoporum arbitrio imponenda confessione pravia missam celebrare procurent. Clerici vero, & in sacris ordinibus constituti filiam semel in mense communicent.

Altaria portabilia, episcoporum benedictione communita, & corporalia, & pallas mundas linteaque benedicta habeant.

Sed ne Latini, præsertim hi qui supplices sunt, Græcis permixti, in eorum ritum inducantur, curent episcopi, ut presbyteri Græci in suis tantum ecclesiis celebrent, suo ritu utentes, in eisque ipsorum plebibus tantum Græcis sacramentum altaris ministrent.

Constitutionem fel. rec. Pii Papæ Quinti, qua facultates alias concessæ Græcis Latinos, & Latini Græcos ritu utentes, ab alia divina officia celebrandi revocantur, ab eisdem Græcis inviolabiliter servari mandent, & tam græcos, quam latinos in suis propriis ecclesiis juxta cujusque morem suo munneri satisfacere condignis propositis pœnis præcipiant.

Mandent etiam, ut nullus sub pœna perpetuæ suspensionis ab alio, quam a suo proprio episcopo, vel de licentia ipsius a catholico antistite, S. R. Æ. gratiam, & communionem habente, ecclesiasticos ordines suscipere audeat.

Matrimonia sancte, ut decet, sine ulla qua superstitione, & abulo, & non inter B consanguineos personas & tribus in ecclesia præcedentibus monitionibus celebrari procurent. Utque ad præmissorum integram observationem facilius compellantur, & ignorantiæ excusationem nullatenus prætendere possint, decreta fac. conc. Tridentini de hac re Græco idiomate fideliter versa illis tradant; quæ si posthumodum observare negligerint; juxta sacros canones, & ejusdem concilii præscriptum, adversus contrafacientes severe procedant.

Pro-

Providenat ne Græci fecundas, & tertias, ac ulteriores etiam nuptias reprehendant alias quatenus, nec condemnent, fed illas inter personas, quæ alias licite ad invicem matrimonio jungi possunt, intuitu approbatæ compellant, cum fecundum apostolum, *Mulier, mortuo viro, soluta sit a lege viri, & nubendi cui vult liberam habent facultatem.*

Optat etiam ipfa fynodus Græcos presbyteros commonendos, atque cogendos fore, ut ftatim poft feriam quintam in Cœna Domini ad epifcopum, in cujus diœcefi morantur, accedant ad devote fufcipiendum facrum chrifmatis oleum in vafe decenti; & vaficulum habeant, faltem ftamneum, in quo illud diligenter afferunt.

Infirmos, oleo infirmorum, quod catholicus ecclefiæ ex Chrifti D. N. inftitutis, & apoftolica traditione didicit, & extremum Unctionem propriæ appellat, dum in extiu vitæ conflituti videntur, juxta eorum ritum benedicto inungant, ac etiam non petentes, præfertim cum periculofe ægrotant de eo fufcipiendo admoneant, cilque pie, & religiofe conferant.

Aquam etiam juxta eorum ritum benedicant, eamque in ingreffu ecclefiarum teneant.

Poftremo curent epifcopi, ut a græcis, qui in eorum diœcefibus incolarum habent, quæ ab eis, vel ex eorum legitimo ritu, tam in baptifmis, & confirmationis, quam in aliis ecclefiæ facramentis rite adminiftrandis præcipiuntur, diligenter obfervantur, & in tranfgreffores ipforum arbitrio animadvertant, vel fi magis expedire judicaverint, ad eorum diœcefibus cilcium

De facramentorum adminiftratione.

Antequam facramentalem actionem quis miniftrandam fufcipiat, diligenter tanti materis funftionem conficiens, atque perpendat, & ad eam fanctæ, & graviter accedat, fuperpellicium, & ftolam habeat, oratio, & miniftrandi facramenta nihil addat, aut minuat; fed juxta ritus, cæremonias, & confuetudines S. R. ecclefiæ munus fuum exequatur.

In facramentorum adminiftratione prohibeant epifcopi, ne quid exigatur, aut verbis vel fignis, nihil directe, vel indirecte petatur, omnia pure, fincere, & fine avaritiæ fufpicione fiant.

Cathedralium ecclefiarum cuftodes, facriftæ, aliique omnes, ad quos fpectat, circa eiica parochis, & curatis, gratis erogent, five difpertiant, nec quidquam omnino, quantumvis minimum, fub pœna fufpenfionis ab officio pro eorum erogatione, feu difpenfione petant, aut etiam a fponte dantibus recipiant, quavis confuetudine contraria non obftante.

De Baptifmo.

Fontes baptifmales, ubi fieri poteft, fint ex marmore, vel alio lapide, qui aquam continere, & fervare poffint, cum ciborio pyramidato, vel faltem intrinfecus habeatur vas ex ære ftamneato ad aquam tutius,

ac nitidius confervandam. Ubi tamen præmiffo modo hactenus erecti non fuerint, in loco eccleliam non impedienre, fed commodius confpicuo quam citiffime erigantur; & erecti oculis intectus exteriufque nitidius cuftodiantur.

Parochi omnes, aliique quibus facramentorum adminiftratio incumbit, nec parentum obfiftentes, nec aliqua alia ratione adducantur, ut extra cafum neceffitatis in privatis domibus baptifmi facramentum conferant, quod fi fecus facere attentaverint, ordinarii arbitrio punantur.

Excommunicati, & alii, qui a facris Canonibus arcentur, ad parvulos de facro fonte excipiendos nullatenus admittantur.

Obftetrices omnes, feu alii laici commonentur, ut fi mortis periculum infantibus imminere videant, eo cafu tantum hos baptizandi facultatem habere fciant, fervata debita forma, cum diftincta verborum prolatione, & elementaris aquæ infufione, & cum intentione fi faciendi, quod in hujus facramenti collatione fancta catholica eccleſia facere intendit. Præterea commoneſine, ut baptizatæ puellæ vir ad matris baptiſmum etiam in caſu neceſſitatis, non eſſe admittendam, niſi forte is baptiſmi formam ignoret, & illa ad id peragendum magis inſtructa ſit.

Parochi liberum habeant, in quem tum baptizatorum, tum eorum parentum, tum etiam patrinorum nomina, & cognomina diemque nativitatis, & commode fieri poteſt, & ipſius baptiſmi diſtincte referant, illumque cuſtodiant diligenter, & ſingulis quoque annis epiſcopo recognoſcendum oſtendant.

Cum baptiſmalis aqua in fontibus renovatur, veterem in ſacrarium proiiciant.

Parochi denique fedulo horteatur, & frequenter commoneant pregnantes mulieres, ut cum nonnullis menſes ante partum, vel tempus partus inſtiterit; ipſas, vel aliis facerdotibus ab epiſcopo approbatis peccata ſua confiteantur, & ſanctiſſimam Euchariſtiam ſumant.

De Sacramento confirmationis.

Antequam confirmationis Sacramentum ab epiſcopis conferatur, parochi per ſe ipſos vel per alios illius vim, efficaciam, & effectus Chriſtifidelibus explicent, & explanare ſtudeant, ut ad illud devote, & reverenter ſuſcipiendum, qui tanta majeſtas, & nonnullum chriſmati ſunt accedant, vel inſtantes, & pueros pie & religioſe deferant.

Adulti, qui nondum confirmati ſunt, jejunio, & debita ſacramentali peccatorum confeſſione, ac etiam facra Euchariſtiæ ſuſceptione præcedentibus confirmentur.

In autem, de quibus probabiliter dubitatur, an a pontifice confirmati ſint, prudenter examinatis baptiſmi fieri debet, poterit Sacramentum confirmationis ſub conditione conferri: ſi nondum confirmati ſunt.

Eorum qui confirmati fuerint, pro decentia ſacramenti, goſſipium, ſeu bambacium, & deſuper chriſmate feu linteolum linteum frontibus apponatur, & aliquantiſper de-

ANNO CHRISTE 1597.

feratur; quod pedes depositum comburatur in sacrario, nisi ipsum linteolum, ibi ab hujusmodi usibus ecclesiæ deservire possit, & ideo reservetur; vel saltem adulterum confirmatorum fontes bambacio abhergantur, & deinde abluantur aqua, quæ combusto bambacio, in commune sacrarium projiciatur.

Providerant etiam episcopi, ut confirmatorum, & parrinorum nomina, & cognomina in libro, quem in episcopali archivio conservandum curabant, distincte annotentur, & conscribantur.

Plebes suas monebant, & per parochos admoneri faciunt, inter confirmantem, confirmatos, eorumque parentes, & tenentem, quemadmodum ex baptismi facramento, spiritualem cognationem contrahi, eosque quod non plures, quam unius fœminæ, vel unius maris, vel ad summum unus, & una baptizatum, & confirmatum suscipere, vel tenere possint, & quam cognationem contrahere tam in baptismo, quam in confirmatione ad ignorantiæ excusationem tollendam frequenter discant, atque ex facti generalis conc. Tridentini decreto distincte declarent.

De sanctissimæ eucharistiæ facramento.

Sanctissimæ eucharistiæ facramentum in cathedralibus alijsque parochialibus ecclesijs in tabernaculo, ubi commode fieri poterit, deaurato, decentissime ornato, ac nitide, collocetur, mundoque, quod ad illius cumelave, & fera tutam custodiam conservationemque pertineat, modo aliquo prætermittatur; sit autem sericeo, aut alio decenti velamine contectum, & lampades in confpectu perpetuo ardeant.

Mandent episcopi, ut parochi ceterique animarum curam habentes, publicos concubinarios, blasphemos, usfurarios, vel alios facinorosos homines, nisi poenitentes, aut vita, aut moribus emendatos perspexerint, ad sacrum nunquam non admittant.

Utque iidem curent, ut pueri, qui communicare volucrint, non alij admittantur, quam qui ætate ea vel ingenio polleant, ut quod faciant recte, discernant.

Providerant etiam, ut ii ecclesiæ qualitas & amplitudo patiatur, maribus seorsum a fœminis eucharistiæ facramentum ministretur.

Ad Christifidelium devotionem et pietatem in dies promovendam volumus ves sepius admoneri, ut non solum Paschæ tempore juxta generale ecclesiæ præceptum, sed in alijs etiam præcipuis anni solemnitatibus præmissa facramentali confessione ad tanti facramenti perceptionem pie & devote accedant, ac ut uberiores inde fructus, & gratias consequantur, illud frequius frequentent.

Ut autem ipsi Christifideles ab exemplo facilius etiam inducantur, curent episcopi, ut sui domestici et familiares omnes, diebus alijsque D. N. Jesu Christi, & beatissimæ ejus genetricis semper Virginis Mariæ sine labe concepiæ, & SS. Apostolorum festivitatibus, vel etiam alijs dominicis, & festis diebus, peracta eorum probatis sacerdotibus confessi, sacram eucharistiam frequenter sumant.

ANNO CHRISTE 1597.

Cum ad infirmos tantum facramentum deferri contingerit, præmisso campanæ signo ad convocandos clericos, & confrattres aliosque fideles, facerdos ministraturus cottam, stola, & pluviali, vel saltem cotta, & stola indutus duas particulas in vase ad id dicato, sive in eleganti pyxide reponat, & collocet decenter, ac a collo suo pendens velamen decenter expandat; & tunc cum honesto fidelium comitatu, qui cereos, & laminaria deferant, ab ecclesia discedens, tintinnabulo præcedente, sub umbella, seu baldacchino, ubi fieri potest, gravitate incedat, ac summa cum veneratione & pietatis ipsum facramentum deferat ad infirmos: cumque ad eorum domos pervenerit, fervatis iis, quæ in hujusmodi facramenti administratione in sacerdotali live rituali libro continentur, ægroti facram eucharistiam religiose exhibeat. Deinde eodem modo, quo prius, ad ecclesiam revertatur.

Ubi sacratissimi corporis Christi societas instituta non est, providerant episcopi, ut quam primum fieri poterit, instituatur, quod facile erit ex cleri & populi devotione; & ad id cerebris concionatorum sermonibus, & admonitionibus excitari poterant. Ubi autem instituta fuerit *amplificetur*; & & reformatione indigeat, episcopi arbitrio reformetur.

De sanctissimæ missæ sacrificio.

Sacrosanctum missæ sacrificium, non folum rite & recte, sed etiam pie & devote celebrari debet; quare, ut singulari piæ devotionis & devotionis erga illud populi affectus, studerant episcopi, ut sacerdotes omnes mentis, & corporis puritate potius nitarentur; utque ad tanti sacrificii mysteria devote accedant, & missa præsebo, digne prorsus, populique salute precs effundant.

Omnes altaris ministros admoniere dedebant, ut ceremonias juxta missalem Romanum, fanctæ recor. Pii pyæ Quinti jussu editum, diligenter addicant, & illas in missarum celebratione, ut in omnibus hujus provinciæ locis uniformis fit celebrandi ratio. Quod, si admoniti faceræ negligerent, ad altaris ministerium non admittantur, aut ab eo quoad didicerint arceantur.

Oratorii ædificationem & usum episcopi non facile, sed cum eis jufta & causa concedi vifum fuerit, concedant. Prohibuerant ne quis, quemadmodum facti conc. Trid. decreto statutum eft, in privatis domibus, aut alijs, quam ad divinum cultum publicis oratorijs, atque ab ipsis designatis & visitatis, missam celebrare præsumat.

Peregrini facerdotes, aut ignoti ad rem divinam faciendam non admittantur, absque propri episcopi live ordinarij litteris dimissoriis, quas (ad evitandas fraudes hac in re committi solitas, prout experimento compertum eft) episcopi, aut eorum vicariis generalibus examinari, & probari mandamus. Quæ vero ita recentes non funt, ut verosimiliter illis credi poffit, reficiendas effe ipsi-

ANNO CHRISTE 1597.

mus, nisi a locorum ordinariis, ubi proxime commorari fuerint, de eorum vita, & moribus teftimonium afferant.

Providerant episcopi ut in ecclesijs altaria quæcunque divino cultui dicata ornamenta habeant non immunda, nec lacera; quod non sine populi scandalo fæpe conspiratur: sed illa pura sint, munda, decenter ornata, cum cruce saltem lignea.

Altare portatile ea longitudine & latitudine sit, ut hostia, & calix, dum super eo celebratur commode collocari, & retineri possit.

Curandum etiam, ut absque ille, qui in novis, ut vocant, missæ celebratione præsbyterorum avaritia irrepit, justa tax. Tridentini concilij decretum, importunas, & illiberales petendi elemosynarum petitiones & exactiones, ludos, & choreas faciendi quam primum tollatur; & ipsis presbyteros ab iis, quæ a Simoniaca labe & turpi quæstu non longe absunt abstinere faciant.

Fideles omnes fedulo commonentur, ut eum missæ facrificio interfint, tanti mysterij gravitatem confiderent, reverenter affistant, & pie ac devote preces effundant; ad altare non ita prope accedant ut celebranti impedimentum, vel perturbationem afferant; ne dum veneranda miftarum mysteria, & alia divina officia celebrantur, colloquentes habeant, & deambulationes faciant, atque in foribus ecclesiæ, aut extra fubftant, vel altaribus inhæreant, aut non expecta facerdotis benedictione ab ecclesia difcedant. Quæ fi observare negligerint, episcoporum arbitrio puniantur.

Ne defectibus aliqua ex parte missarum fuffragijs, quorum episcopi, ut quæ ex impofito onere, vel munere, *aut* ex celebri debeant, *satisfiat* accidere, Ubi vero ex defectibus reliqua, tam magnus miftarum numerus fit, ut illis pro reftatorum voluntate præscriptis diebus fatisfieri nequeat, vel ex elemofynæ tenuitate non facile inveniatur qui velit hujusmodi oneri fe fubjicere, episcopi, facri concilij Tridentini decreti memores, quo facultas illis tribuitur, in dioecesanis fynodis re maturius considerata, & diligenter perpensa miftarum numerum constituere, & pro eorum conscientia tales reliquet reducant, ut defectuosum animæ facris miftarum facrificijs, & anniversarijs earum inftitutionibus non defraudentur, & facerdotes pro eorum dignitate commodius vivere poffint.

Ne Christifideles a proprijs parochialibus ecclesijs cultu, & a divinis audientijs a proprio parocho, a quo Christianæ fidei rudimenta, falutaria monita, explicationes Evangelij, & missæ, festis diebus, tum dierum, & circa contrahendas nuptias denuntiationes audire debent, imposterum avertantur, & turbimur, ut nullus presbyter beneficiatus, vel capellanus cujuscunque capellæ, dominicis alijsque festis diebus de præcepto in oratorijs fodalitatum, seu confraternitatum facularium, alijsve, ecclesijs, capellis, aut oratorijs facularibus, quæ parochialis ecclesiæ finibus continentur, missas, & alia divina officia hora-

ANNO CHRISTE 1597.

dienda populum convocare audeat, nisi absoluta missa, quæ in parochiali ecclesia præmissa debuit celebrari fides. Idemque a ruralibus presbyteris, & capellanis alijsque rum ecclesiarum non parrochialium, & capellanorum, observandum esse decernimus, ita ut parochi, five archipresbyteri in diœcesi præsidijs diebus ab ipsis mallemus præveniantur.

Curent etiam episcopi, ut parochi pro commissi muneris fatisfactione juxta familias frequenter commoneant, ut a filijs, & famulis, qui in pafcendis animalibus occupantur, diebus dominicis, & majoribus festis diebus missam audiri procurent.

Vidua ætatæque mulieres, quæ ex prava ætate, & facultatibus confuetudine poft mariti obitum, seu conjunctorum mortem ad ecclesias accedere nolunt, ne mense amplius, ad summum ad eas accedere, & missas audire differant, sub ecclesiasticis censuris, vel alijs, prout episcopis expedire videbitur compellantur.

De facramento Pœnitentiæ.

Curent episcopi constitutionem in generali concilio Lateranensi a fel. rec. Innocentio papa III. editam, quæ incipit: *Omnes utriusque sexus*, diligentius observari. Ac ne Christifideles ignorantiæ prætextu excusari possint, sed omnes etiam ad facramentalem confessionem proprio facerdoti, alijve ad audiendas confessiones ab episcopo approbato saltem femel in anno faciendam excitentur, & compellantur, eandem constitutionem tribus diebus dominicis in Quadragesima ante Pascha, in eorum cathedralibus, ac in alijs eorum ecclesijs tam, & dioecesim parochialibus ecclesijs de pulpito alta & intelligibili voce legi, evulgari, & publicari faciant.

Insuper facerdotali Tridentini concilii decretum observari capiunt, neminem laterum volumus hæreticum esse omnibus, & singulis presbyteris, seu confessoribus, quam cujuscunque ordinis regularibus in provincia existentibus, aut pro tempore commoDoribus (ii tamen parochialem ecclesiam obtinent dumtaxat excepti) ne facularium etiam facerdotum confessiones audire, vel eis absolutionem impendere præsumant; nisi ab episcopo loci ad id facultate examinati, & approbati; etiam ex conft. S. M. Pii V. defuper edita, quam nos cunctis quorumvis ordinum regularibus, eorumque prælatis aut superioribus quomodolibet nuncupatis, ad omnem ignorantiæ excusationem tollendam insinuari, & notificari mandamus.

Prohibemus etiam parochis, ac alijs confessarijs sibi subjectis quibuscunque, ab episcopo locorum ad fidelium audientias, confessiones approbatis, ut nihil pro absolutione, etiam a fponte datribus, accipere, vel exigere, aut eorum personam, cuiusdumsit, nominare præsument.

In privatis domibus (cauta neceffitatis excepta) poenitentium confeffiones audire non audeant, fed in locis patentibus, & conspicuis in ecclesijs. Ac ut sum offi-ciam commodius, & decentius præstare poffint, mandamus in singulis cathedralibus ecclesijs, etiam regularium in locis hujusmodi

patentibus & confpicuis confeſſionalia lingua conſtitui, & decenter aptari, e quibus A e crate ferrea, aut perforata lamina interpoſita poenitentium confeſſiones commode audire, & munus ſuum diligenter obire poſſint.

Cum confeſſarios facerdotes, nedum de animarum ſalute ſollicitos, ſed etiam eorum, quæ in confeſſione audierint, fideles oportet eſſe cuſtodes; epiſcopi in his deligendis eam impoſterum diligentiam adhibeant, ut tales ſint, qui vita, & moribus probati, ſcientia quoque prudentia, & pietate poſſint, & cui ætatis, præſertim, qui multorum confeſſiones audire debent, ut his illorum peccata ſua confiteri valeant: ipſarum tabellionum confeſſiones ante ortum, vel poſt ortum ſolis, nili neceſſitas aliter poſtulet, non audiantur.

Quod ſi in aliquo præmiſſorum deficerint, eos pro qualitate exceſſus, præter canonicas poenas, alijs dioeceſani epiſcopi arbitrio puniri decernimus.

De caſuum reſervatione.

Epiſcopi in reſervandis caſibus ad id poſſimum intendere debent, ut a peccatis quæ maxime enormia ſunt & frequenter commiſſi ſolent, difficiliori impetranda venia gratia homines arceantur, & ab iis iterum perpetranda detineantur. Quare eos B tantum ibi reſervare ſtudeant, quos neceſſarios reſervandos eſſe prudentia cognoverint.

Cum autem ad abſolutionem non indefructionem in ſubditos ſuos reliquos inferiores facerdotes hujusmodi authoritatem habeant, ne poenitentes a tals Parochis abſolutionem obtinere deſperantes omnino conſiteri negligant, ab aliquibus caſibus epiſcopalibus abſolvendi: cauſarum eiſdem parochis pro eorum doctrina, & prudentia libere concedant, ſive impertiantur.

Ne tam parochi, quam alii confeſſarii a caſibus Romano Pontifici, vel epiſcopo ejacumque ratione reſervatis temere, vel per injuriam, ſouſtiter tamen, & de facto abſolvant, illorum notam apud parochos, ac alios confeſſarios ſcriptam habeat procurent, ut illos manifeſte noſcant, & cum in eorum aliquo poenitentes illaqueatos eſſe compererint, illos quam primum ad eos, quibus caſus reſervatus eſt, remittant, vel ipſi ab eis facultatem eos abſolvendi ſatagant impetrare.

Curabunt etiam epiſcopi, ut parochi fideles omnes ſibi commiſſos frequentius commoneant, ne peccatorum confeſſiones, quæ Paſchæ tempore fiunt, ad extremas uſque quadrageſimæ, vel hebdomadæ majoris dies differant, ſeu protrahant; quando nec facile, neque commode audiri poſſunt.

Præterea nomina eorum, qui præſtituto tempore non communicaverint, poſt octavam Paſchæ ſibi fedulo deferri, vel tranſmitti præcipiant, deſcripti etiam iis, qui ex confeſſarii conſilio juſta de cauſa fuerant combibitonem in aliud tempus protraxerint. Contra eos autem, qui contumaces fuerint, ſevere procedant, & juxta meritorum conſtitutionem, *Omnes utriuſque*,

ecclesiaſticus ſubiciant Interdicto, vel alias reſipiscere compellant, ut ad meliorem fragem convertí, ſanctæ eccleſiæ mandatis deſcant obtemperare.

Si quis vero extra parochiam ſuam ſolo tempore ſacram Euchariſtiam ſumpſerit, Parocho ſuo fidem deferat; in manus, in eum agendum eſſe decernimus, ac ſi eo tempore non communicaſſet.

Conſtitutio obſervanda per medicos.

Ex carnali conjunctorum affectu, & medicorum incuria, a quibus infirmitatis diſcrimen ægrotantibus remiſſius quam deber infinuatur, plerumque ſit ut ad eos raro, aut nunquam confeſſarii, vitæ animarum curatores opportune advocentur, & adhinc; & ideo interdum cum ipſis in extrema ægritudine conſtitutis a medicis ſuadetur, ut æganimarum ſalute diſponant, in deſperationis articulum incidunt, vel abſque eccleſiaſticis ſacramentis decedunt. Quare huic malo occurrere & animarum ſaluti in hominibus, ſine quo vana eſt ſalus hominis, conſulere volentes, ſingulis medicis, phyſicis, & chirurgis ſub poena in conſtitutione ſel. rec. Pii papæ Quinti contentis diſtrictè præcipiendo mandamus, quatenus cum ad infirmos eos vocari contigerit, ipſos ante omnia monere & inducere, ut intra triduum, nili morbi qualitas majorem celeritatem poſcat, confeſſarios, ſeu animarum medicos prædictos advocent, eiſque ſua peccata confiteantur, ac SS. Euchariſtiam percipiant, & ſe ad omnem Domini vocationem parent, neque eos tertio die abſentent, & præmiſſa non adimpleverint, nihil in longius tempus conſiderem ex aliqua rationabili cauſa diffuſe contineris. Utque conſtitutio ipſa, qua ætera in generali concilio ſub Innocentio III. deſuper edita, quæ incipit, *Cum ſecundum* innovatur, omnibus innotescat, eam ſemel in menſe, tam in cathedralibus eccleſiis, quam in parochialibus publice inter miſſarum ſolemnia legi, & publicari mandamus.

De pœnitentiario in qualibet cathedrali inſtituendo.

Epiſcopi, qui in ſuis cathedralibus eccleſiis pœnitentiarium ex ſacri generalis Tridentini concilii decreto habituros non inſtituerunt, ubi id commode fieri poterit, quam primum inſtituant, eidemque unione vel applicatione prudenter primo vacaturæ provideant.

De jejuniis.

Cum inter cætera poenitentiæ opera corporale jejunium, & abſtinentia plurimum valeant, epiſcopi, & animarum paſtores ovibus ſuis fedulo commendent jejunia, abſtinentiam, atque alia opera, quæ ad carnem mortificandam conducunt.

Proinde univerſos Chriſtifideles noſtræ provinciæ comminos eſſe volumus, ut feliæt ſe juxta ſacrorum canonum ſtatuta tenea, & obtritos eſſe jejunare: ex eccleſiaſtico

1241 CONCILIA S. SEVERINÆ. 1242

cepto in quadrageſima, quatuor anni tempo- A
ribus, necnon vigiliis, feu alijs jejunii die-
bus ab eccleſia inſtitutis, eiſque a præ-
cipiis id ſupius inculcatis, & ab omnibus ob-
ſervari curetur, exceptis ils, quos valetudi-
nis cauſa, ægros neceſſitas, vel imbecilla
ætas a jejunii lege eximit, cujus rei judi-
cium ſit epiſcopi, vel ejus quem eo mune-
ri ipſe præfecerit, qui utriuſque medici fi-
de, ſeu atteſtatione perſpecta diſcrete pro-
videat.

Mandamus inſuper omnibus locorum ordinariis, ut prædictis jejuniorum diebus, carnes, & alios veteres cibos publice venales eſſe non permittant, ſed in locis privatis pro infirmis, & iis dumtaxat, qui ſi- B centiam in ſcriptis obtinuerint, quam de, utriuſque medici conſilio (ut ſupra dictum eſt) gratis impertiri volumus. In locis autem, ubi corporalis medici copia haberi non poteſt, ſeu parochi, ſeu curati ſufficiti atteſtatio.

De ſacramento ordinis.

Sacri concilii Tridentini decreta eam diligentiæ rationem, quæ in ordinibus quibuſcunque conferendis adhiberi debet, tam ſalubriter, & accurate complectuntur, ut nihil aliud providendum eſſe duxerimus, quam ut inviolabi ſerventur.

Monemus autem epiſcopos, & quod in C hac re caput eſt, ab ipſis obſervandum vehementer optamus, ne inhabilibus, aut Iplanubus, aut rudis, vel litteratum, vel mutilum aliorumve defectum patientibus, nec per ſordes, vel ſimoniace, quod aiunt, ordines conferant.

Archidiaconus, ſi cathedralis eccleſia fuerit, & ſi non fuerit, alius, is qui poſt epiſcopum in ordinibus obtinet, quam citius fieri poterit librum conficiat, in quo clericorum nomina, qui in civitate, & dioeceſi conjunctim ſubeliter ordinantur, & quo quiſque ordine quove tempore, & loco promotus, cuive eccleſiæ adſcriptus fuerit diligenter deſcribat. Is vero qui poſt hac five ab epiſcopo ſive de ipſius licentia in dioeceſi, vel terrico ad clericalem militiam adſcribetur, vel ab aliquo alium ordinem promoverbitur intra menſem, a ſuſcepti ordinis die computandum, nomen ſuum in eundem librum referendum curet: quod diligenter ab ipſo ſervari, & ſingulis annis ab epiſcopo recognoſci mandamus.

De ſeminario clericorum.

Cupientes ad eas, quæ a ſacroſancta Tridentina ſynodo ad rectam inſtitutionem clericorum ordinata ſunt inviolabiliter obſervetur, præcipimus, ut omnes epiſcopi, quicumque, ſandum & huic provinciæ maxime neceſſarium opus præterm- ferunt, aus aliquo modo inſtituere diſtulerunt, ſtatim a hac bujus provincialis ſynodi, juxta formam ejuſdem Tridentini concilii decreto præſcriptam, inſtituendum curent. Ubi autem propter tenuitatem reditumm cathedralis eccleſiæ, & aliorum beneficiorum civitatis & dioeceſis eamdem inſtitui nequiverit, in ſeminarium hujus Metropolitanæ eccleſiæ, five in aliqua commodiori, & vicinore competentali eccleſia inſtituendum clericos pueros alendos, & inſtituendos mittant, & recipi curent, atque ei in expenſis contribuant: eo autem tempore, quo pro ætate, & qualitate, quæ ab eorum eccleſiis exigentur, conſideratis ſumptibus vitæ, & victus neceſſarii, & ſtatis emendis ac magistrorum ſalariis perſolvendis, ipſis ſatis eſſe videbuntur.

De ſacramento matrimonii.

Ut ſacroſancti concilii Tridentini decreta quibus in contrahendis celebrandisque matrimoniis cavetur modus, & forma præſcribitur, integræ executioni mandentur, providente epiſcopi, ut illa communi ſtatica ſingula verſa ab unoquoque parocho, quam primum fieri poterit, habeantur: & ne eorum obſervatio ab hominum memoria facile labatur, ſingulis mensibus præſentis anni, & deinde quoties expedire videbitur, juxta noſtræ Metropolitanæ eccleſiæ normam inter miſſarum ſolemnia evulgari, & publicari faciant.

Ac præterea librum, in quo unuſquiſque parochus ex præſcripti concilii decreto deſcribat, quos in matrimonio ſe conjunxerint, & cum quibus, & quorum nomina, & cognomina, quave die, menſe, & anno, ac quibus teſtibus præſentibus matrimonia ipſa contracta fuerint deſcribere teneantur, ſtatim recognoſcant, & an ab aliquo impedimento ea matrimonia laborent.

Denium quecunque hujus ſacramenti facultati, & bonellati contraria videbuntur, epiſcopus pro eorum prudentia ea omnia penitus abolere non abſtinet; & quos in gradibus a jure prohibitis contrahiſſe reperierint, ad invicem omnino ſeparent, & de perſonarum & illicitæ conjunctionis qualitate, & an ſcienter vel ignoranter, an antevel poſt concilii Tridentini publicationem, & an præſcendentibus denunciationibus, & an prohibente parocho, quave ex cauſa contraxerint, inquirant, feu proceſſus conficiant; et ſi hæ res ſpectatio non requiriatur, aut gravia, exinde facile ſcandala oriri poſſe ſi cum eis non diſpenſetur, probabiliter dubitetur, SS. D.N. Papam, & ejus ſedem apoſtolicam adeant, nihil relatione deſuper conficiant, ut quid agendum ſit, aut ſi cum eis ſanctitas ſua diſpenſandum duxerit, opportune provideri poſſit.

De ſacramento extremæ unctionis.

Sacrum extremæ unctionis oleum in vaſe ſolitum ſtamneo, cum alis ſacrorum oleorum vaſibus, ſub clave & fera diligenter ſervetur. & cuſtodiatur. Vaſculum autem, quod cum hujuſmodi oleo ad infirmos deferatur, ſit argenteum, vel etiam ſtamneum, & ſimiliter cum geniculo munito honorifice, & ab alis ſacris oleis diſtinctum, in quo, & honeſto loco aſſervetur. Illud quibus deferri oporteuerit, in burſa ſerica honorifice deferatur.

ANNO CHRISTI 1597.

Atque in eo ministrando ritus, preces, & orationes illas, que in ordine Romano facerdotali, aliisque ritualibus facramentorum libris habentur adhibendas, & infirmos, dum adhuc valid agunt intelligunt, integroque sensu existunt, pie, & religiose fingendos esse, præcipimus.

Admonendi sunt parochi, ut circa decumbentes infirmos & morti proximos, quibus tunc gravissimum cum humani generis hoste certamen instat, exactissime pietatis munus exequantur; & postquam infirmos extreme unctionis oleo linuxerint, (quæ videtur, vel apud ipsos permanent, confolentur, & ad coelestis beatitudinis cogitationem erigant, ac ut sesti animo sint, & mortis metum abiiciant, & ad æternam gloriam se vocatos esse cognoscant, diligenter hortentur.

Volumus insuper, ut episcopi omnes, & singuli sue curæ commissos commoneant, & a parochis sepe commoneri faciant, illisque mandent, ne graviter agrotantes, vel morientes, aut in mortis articulo constitutos vanis, ac secularibus sermonibus, aut commemorationibus, seu lustrationibus importunis perturbent aut commoveant, cum satis superque sit, quod per se humani generis inimicus, & infidissor diabolus tunc mobiliar: callidissimus enim serpens nullo unquam tempore Christifideles gravius oppugnare solet, quam cum ex hac vita migrandum eft. Quare a circumstantibus, seu morituris suggestiones, vel periculosa tentamenta hujusmodi sunt amovenda, atque adversus illa portus assilus, & ferventes orationes fiant, ac pia alia suffragia, & adjumenta ferantur.

De sepulturis.

Omnibus, & singulis clericis, qui ad funerales exequias evocati fuerint, difficile præcipiendo mandamus, ut tam in processionibus, quam in pompa funerum boni, & perpetilleis five cottis induti, ordinate & compolito corporis habitu procedant, & præcedentem crucem sequantur & comitentur, & eo quo venerunt ordine redeant.

Habeant parochi librum, in quo omnium in suis parochiis commorantium nomina, & cognomina distincte describant, & in cujus margine, quo die quis obierit, noteat.

De funerum exactione cohibenda.

Clamorosa illa mulierum querela, quæ in synodo propolita eft contra nonnullos, qui pietatis inumeneres, debite exactionis præcluru, mortuorum corpora sepelire differunt, opportuna indiget provisione. Quare cupientes, ut renemur, omnibus paternis charitate consulere, præcipimus omnibus, & singulis capitulorum, parochialium, & collegiatarum ecclesiarum procuratoribus, rectoribus, parochis, & cæteris, ut ab illiberalibus exactionibus, & ab omni specie muneris omnino abstineant, & se non turpis quæstus cupidos, nec avaros exactiones præferant; sed portius & in omnibus, quæ Jesu Christi, non quæ sua sunt, quærere, bonis operibus manifeste comprobent; ac proinde defunctorum corpora christiana pietate ad ecclesias, sive cœmeteria deferre, & religiose sepelire non differant.

ANNO CHRISTI 1597.

De defunctis immediate non lugendis, seu de mulierebus etiam conjunctis ululandis, & ejulantibus cum clamore ab officio exequiarum arcendis nisi quoquomodo.

Superstitiosum in lugendis mortuis abusum, qui in provincia nostra jamdiu diabolica fraude irrepsit, & penitus extirpatus tolli non potuit, abolere volentes, præcipimus in virtute fi. obedientiæ, ne qua mulierum præficarum, quas præficas appellant, humi mosi officium in invitandis, seu excitandis aliis ad luctum, & ejulatum in consanguineorum, cognatorumve funeribus exercere præsumat; sed hoc nomine, & ufu a Christi Domini nostri grege eliminato, ita posthac moderate lugeant, ut christianas feminas decet, facra diffente scriptura: *Super mortuum modicum plora: & apostolo admonente: Nolumus autem vos ignorare fratres, de dormientibus, ut non contristemini, sicut & cæteri qui spem non habent.*

Cum vero ad ecclesiam funus effertur, prohibemus ne mulieres, quæ ecclesias lubibus, & ululatibus complere solent, etiam fuorum defunctorum corpora sequantur, vel exequiarum officiis interfint; sed domi se contineant. Quod si parochio admonente negligerint, presbyteri omnes cum pompa funebri ultra non progredientur, vel de ecclesia, si jam in ea deventum fit, ad funebre funere, exeant, nisi statim ipse parentant redeundo, vel quiescendo; non enim decet domum Dei omnipotentis, ubi dumtaxat orationis eft, & in conspectu tantæ ejus majestatis importunis hujusmodi ejulatibus & clamoribus impleri.

ANNO CHRISTI 1597.

De funere episcopi comprovincialis.

Piam funerorum Patrum institutum, jamdiu intermissum, in usum debitum, quantum in nobis eft, revocantes, statuimus, & mandamus, ut cum primum episcopum ex hoc fœculo migrare contigerit, capitulum cathedralis ecclesiæ de fui pastoris obitu admoneat archiepiscopum, & alios comprovinciales episcopos, ut de eo certiores faciat, illius animæ sacris precibus, & missarum sacrificiis, ubique pius operibus suffragari possint, ac etiam accedere, vel mittere ad ejus exequias celebrandas, quibus falcem victor episcopus interesse debeat.

Anniversarium exequiarum officium nostrat episcopi singulis annis in cathedrali ecclesia, quamdiu proximus ejus successor in episcopatu vixerit, faciendum esse præcipimus; id ipsum in omnibus similiter ecclesiis rectorum & beneficiatorum defunctorum viventis sumptibus observari cupimus.

Ejusdem capituli onus erit, ut justa facere. Tridentini decretum supplicationes, & preces, publice privatimque habeantur, & per civitatem, & dioecesim indicantur & celebrentur, & ut clerus, ac populus bonum a Deo pastorem valeant impetrare.

ANNO CHRISTI 1597.

De inventario præsidium casuarum, & negotiorum quorumcumque ab episcopo confidendo.

Cum in provincia nostra Pii Papæ V. constitutioni, seu præcepto de conficiendis Inventariis per episcopos regni Neapolitani, & Siciliæ hactenus satisfactum non fit, ne tam utile, tamque necessarium institutum per incuriam omittatur, episcopos omnes commonemus, ut quilibet Inventarium authenticum omnium, & quarumcumque fur cuiæ quarumcumque, accuftionum, inquisitionum, denunciationum, cæterorumque aforum, causarum, negociorum criminalium, tam introrum, quæ apud curiæ fuæ notarium, five actuarium fuerint, quamprimum confici eadum curent, & juxta memoriam prædictæ constitutionis, & confectum, & dicti notarii manu fubscriptum, penes fe custodiat, donec super his indicarum furie, & ad omnem vitæ interitum decedere contigerit, illud universum, fub figillo obligatum, fidei facerdotis, cui fua peccata confitetur, mortis impendentem conscientiæ, tanto tamen, & fideliter afervandum, ac futuro presuli claufum integrumque tradendum, & alias prout in eadem constitutione continetur.

De piorum legatorum, & ultimatum voluntatum exequtione.

Cum ii, qui in defunctos debitam pietatem non exercent, inhumani admodum exfeantur; inhumaniores quippe existimandi sunt, qui filiorum animas propemodum negantes non satisfaciunt legatis, quæ pro animarum earum expiatione pie, & fideliter reliquerunt. Quare eos omnes in vefcribus D. N. J. Christi *requirimus*, & monemus, ut, sicubi quorum fuerint dispositiones locum teneant, quam primum defunctorum voluntates impleant, eisque omnino satisfacere curent.

Ne vero episcopi interim suo muneri defint, mandent omnibus notariis, & tabellionibus, tam in civitatibus, quam in ipsorum dioecesis oppidis, & terris degentibus sub D poena excommunicationis, ut intra menfem notam ad ipsos deferant omnium legatorum ad causas pias relictorum.

Quod si hæres, vel ultimarum voluntatum executor intra debitum tempus, vel a teftatore præscriptum pijs redatoris dispositionibus feu voluntati satisfacere præterminant, illas episcopus, nifi vere eas propter Deum impleri non potuisse legitime constiterit, etiam sub cenfuris ecclesiasticis integre expleri curabit.

ANNO CHRISTI 1597.

De ecclesiis, & earum cultu.

Ecclesiæ omnes, capellas, oratoria, facella, ac quævis pia, ac religiosa loca reparari, & instaurari; atque pro redditorum qualitate conservari, mandamus. Diruta tamen ad eam rationem quæ a Tridentina synodo præscripta eft, reædificari, vel alio transferri, prout expedire videbitur, episcopi curent.

Providenat insuper, ut capellis, Altaribus, oratoriis quibuscunque, quæ in ecclesiis dotata reperiuntur, onera ex fundatione, vel antiqua institutione, injuncta, & consuta, integre perfolvantur, ideque per fuos fequeftrationem, aut aliis juris remediis opportunis omnino procurent.

Altaria, & capellas, quæ fine dote funt, aut parum ornata conspiciuntur, & fundatores illas dotare, vel ornare nequiverint, vel alteri concedantur, vel fi ea ecclesiæ aspectus deformetur, episcopi arbitrio diruantur.

In ecclesiis ipsis de rebus profanis, aut de iis, quæ ad ecclesiam non pertinent, fermones, circulos, conventus, congregationes, & quascumque actiones, aut quæ publica consilia, seu parlamenta dicuntur, haberi nullo modo permittant, neque de quibusvis negotiis aliis agi, tractari, vel pacisci, præsertim cum divina celebrantur officia, vel verbum Dei prædicatur; neque præterea vana colloquia miscere, strepitus, aut clamores, aut quidquam aliud, quod indecentiam aut perturbationem afferat, fieri, aut etiam quemplam in eis irreverenter verfari ju. pacis concilii Trid. decretum, & S. M. Pii Papæ V. atque alias facras constitutiones parentur.

Cum non leat altaria, in quibus facra mysteria celebranda funt, nifi benedictis linteaminibus feu tobalels coperire & ornare, nec decens, ut ea quæ ipfi Domino in eifdem mysteriis deferuntur, ad privatos hominum ufus amplius transferantur, interdicimus facerdotibus, & clericis omnibus tam fæcularibus, quam regularibus, ne linteaminibus hujusmodi non benedictis, etiam ante, vel argentea elaboratis, feu ferico depictis, alteria pedi hac cooperire vel ornare præsumant. Similiter etiam prohibemus eisdem, ne fub gravi pœna facra linteamina, vel vefamina, & alia ornamenta, feu paramenta, & facra vafa ecclesiarum Deo consecrata fore & benedicta, ad privatos ufus quomodolibet convertere audeant, vel accomodare.

De ecclesiæ libertate vel immunitate servanda.

Ecclesiasticam libertatem, & immunitatem ab omnibus integram conservari, & custodiri desiderantes, propositis certissimis, & poenis a jure ftatutis, ac in decretis facconc. Trid. ac diversis constitutionibus & literis Apostolicis, etiam die Coenæ Domini quotannis legi consuetis, contentis, contra omnes qui eam lædere, aut quoquomodo violare præsumpserint.

Nulli laicorum licet domus impoftorum Ecclesiæ, quæ ecclesiarum parietes ulla ex parte attingere possint, ut earum circuitus & ambitus tempore libri teneantur, nunc autem, fi qua sunt, quæ ecclesiis ipsis adhæreant, ut episcopi judicio tolerari non posse videantur, statim diral, & amoveri mandamus.

Prohibeant episcopi, ne mercatus & nundinæ ullæve hujusmodi terræ ecclesiarum, porticus exerceantur; nihilque earum foribus, seu portis, aut muris affigi, aut quod prave dignitatem, & decorum exiftat fieri fuftineant. Ec-

ANNO CHRISTÆ 1597.

Ecclesiarum ædes, quæ pro rectorum, & ministrorum usu necessitate, & commodo construêtæ sunt, ad frumenta, legumina, & his similia locari, aut alicui commodari omnino prohibemus.

De inventario bonorum ecclesiasticorum conficiendo.

Ne ecclesiarum bona futuris temporibus cupiditati facile expanantur, flatuimus & districte mandamus omnibus episcopi, archidiaconis, diaconis, canonicis, & capitulis cathedralium, & collegiatarum ecclesiarum, ac similiter rectoribus, capellanis, seu curatis parochialium, & aliarum ecclesiarum, ac quavis ecclesiastica beneficia obtinentibus, nec non hospitalium, confraternitatum, & quorumlibet piorum locorum administratoribus, ut infra sex menses, ab hujus Synodi publicatione numerandos, omnium & singulorum bonorum, mobilium & immobilium, jurium, jurisdictionum, pertinentiarum, additorum, censuum, reddituum, ac nomina debitorum, ad eorum respective ecclesias cathedrales, & collegiatas, & aliarum mensæ capitulares, atque parochiales, & alias quævis ecclesias, seu beneficia ecclesiastica, hospitalia, confraternitates, & pia loca quæcumque, quomodolibet spectantium, & pertinentium per publicum notarium coram testibus fide dignis, ac aliis honestis personis, quæ illa noverint, plenum inventarium, seu catastrum, aut, ut vocant, plateas conficient, seu conscribi & confici curent, cum eorum omnium quantitatibus, qualitatibus, limitibus, & confinibus nominatim in ipso fideliter adnotandis; in quo pariter, vel etiam in alio iconsum confiendo inventario describantur omnium ipsarum ecclesiarum, mensarum, beneficiorum ecclesiasticorum & piorum locorum prædictorum, quæ extant, fundationes, privilegia, indulta, concessiones, donationes, uniones, applicationes, bullæ, & litteræ Apostolicæ, instrumenta, scripturæ, atque alia documenta quæcumque.

Mense archiepiscopalis catastrum, inventarium quam primum fieri volumus, mandantes ut ex eo tria publica seu authentica conficiantur instrumenta, quorum primum in archiepiscopali archivio custodiatur, secundum penes capitulum, tertium vero ad antiquiorem episcopum conservandum transmittatur.

Episcopus inventarii, mensæ episcopalis tria similiter publica seu authentica instrumenta confici curet, quorum unum in sua cathedralis ecclesiæ archivio reponat, aliud suo capitulo alterandum tradat; tertium vero ad metropolitanum in ejusdem archivio custodiendum transmittere teneatur.

Inventarii mensæ capitularis duo similiter authentica instrumenta fiant, quorum alterum in archivio capitulari, alterum vero in archivio episcopali asservetur.

Rectores autem parochialium, & aliarum ecclesiarum, ac reliqui beneficiati quicumque, atque hospitalium, & confraternitatum, & aliorum piorum locorum administratores similiter habeant, seu fieri faciant duo publica, seu authentica instrumenta; quorum alterum in ecclesia, vel in loco beneficii, hospitalis, confraternitatis, & loci pii conservari mandamus; alterum vero in archivio episcopali.

Episcopi in visitatione, quam singulis annis ex sacris canonibus, & sacri concilii Tridentini decreto facere tenentur cujuscumque ecclesiæ parochialis, cetique collegiatæ, & quorumcumque beneficiorum ecclesiasticorum, cum cura, & sine cura, hospitalium, sodalitatum, & aliorum piorum locorum, inventarium per manibus habeant, & diligenter inspiciant, an ea quæ in eo annotata, & descripta fuerunt, integra habeantur sive permanenter, & quid alienatum, seu deperditum esse comperiant, in negligentia, vel in animo fideiem per suspensionem a perceptione fructuum, vel alias cenfura & poenas suo arbitrio imponendas graviter animadvertant.

Hujusmodi inventarium tertio quoque anno, & quoties in ecclesia, beneficiove, aut pio loco novus successor exiterit, renovari, & præcipimus, & mandamus.

De archivio.

Ne delinceps ecclesiarum jura, ob temporum, vel hominum injuriam, ut dictum est, C supprimantur, vel quoquomodo depereant, volumus, ut singulis cathedralibus, aliisque insignibus ecclesiis, in quibus archivia hactenus instituta non sunt, illa per episcopos, & eorum capitula separatim instituantur, in quibus scripturæ, privilegia, indulta, instrumenta, aliaque scripturam, & monumenta omnia cujuscumque generis, cum illorum inventario publico instrumento, ut supra dictum est, fide publica fideli custodiæ diligenter asservari, et integre collocari mandamus.

De locationibus bonorum ecclesiasticorum.

Sacrosancti conc. Trid. decretum exsequi volentes, deputamus vicarium generalem in spiritualibus nostræ Metropolitanæ ecclesiæ pro tempore existentem, qui ecclesiasticorum bonorum locationes, etiam apostolica authoritate confirmatas a triginta annis elapsis ad longum tempus, seu triennium annos factas in damna ecclesiæ, et contra canonicas sanctiones contractas fuisse examinare, et judicare valeat.

Locationes eorumdem ecclesiasticorum bonorum, nisi apostolica authoritas interceserit, ultra triennium juxta constitutionem felic. rec. Pauli Papæ II. *ambitiosæ* prohibemus; sed si aliter factas fuisse compertum fuerit, illas invalidas, nullas, irritas, et inanes, nullisque roboris, vel momenti fuisse, et esse declaramus.

Episcopi vero bona ecclesiæ, immobilia nullo modo dilrahi, vendi, et quovis quæsito colore alienari, nec etiam propinquis in empthiteusim ad cujusvis temporis spatium, nisi pro ecclesiæ commodo, et solemnitatibus juris servatis, id fieri considerint, locari, vel conceli permittant. Transgressores autem non solum in censuras, et poenas in prædicta constitutione Pauli Papæ II. contentas incurrisse declarant; verum etiam eos ipsis ecclesiasticis beneficiis, quorum bona alienaverint, vel prædicto modo locaverint, aut in emphiteusim concesserint, privatos, et alios eorum arbitrio punian- tur.

De bonorum ecclesiasticorum usurpatoribus.

Ad nostram etiam pastoralis officii curam spectat, aut in reparandis instaurandisque ecclesiis collapsis, et solo fere æquatis, ac in recipiendis bonis, et conservandis juribus, jurisdictionibusque earum sollicite vigilemus, et arctenus laboremus. Quare cum jam in hac nostra synodo pro eis duriis inhumanisque detrimentis quid agendum sit, præsenti etiam constitutione monemus omnes, & singulos prædictorum bonorum, & jurium, ac jurisdictionum ecclesiasticarum usupatores, occupatores, & illicitos detentores, ne suarum animarum jacturam faciant, sed potius sua salusi deliberare consultant, ac ut meminerint gravissimarum censurarum, quibus ipsis sacris canonibus, & conc. Trid. decretis, & litteris apostolicis die Cenæ Domini legi consuetis percelluntur, & in eas damnabiliter incurrisse declarantur, ac quod excommunicati, & anathematizati sacramentorum participatione, atque communione fidelium privati existunt, quodque absolvi non poterunt nisi a summo Rom. Pontifice, si tandem aliquando resipiscant, & quæ illicite detinent, occupata restituant.

De jurepatronatus.

Episcopi in beneficiis omnibus ecclesiasticis, quæ de jure patronatus esse præstendantur, saltem eorum vacationis tempore, maximam curam adhibeant, & diligenter recognoscant an vere iint hujusmodi, nec D impoiterum, nisi beneficium juxta sac. conc. Trid. decreta vere jurepatronatus effe contenerint, præstentationem admittant. Siccus nisi iniquum est, liberum beneficium in servituteni redigi; ita fundatorem ipsius suo jure fraudari permitti non debet.

Beneficiorum ecclesiasticorum patroni, cujuscumque conditionis, gradus, & dignitatis, sive laici, sive clerici fuerint, etiam communitates, & universitates, collegia quæcumque in percipiendo fructuum, proventuum, obventionum quarumcumque, etiamquæ fi vere de jurepatronatus ipsorum ex fundatione, vel donatione essent, nullateaus, nullave de causa percipiendi authoritate fi gerant, sed illos sub poenis conc. Trid. constitutis decreto ad liberam rectoris, & beneficiati dispositionem, & distributionem, dimittant.

Volumus, ut præsentati a quibuscvis personis etiam ecclesiasticis, antequam ab episcopo instituantur, sub hac forma juramenti quam, ut rectæ intelligatur, exhiberi prius, & ab illis provideri mandamus.

Forma juramenti.

A „ Ego N. præsentatus ad N. ecclesiam, „ N.N. beneficium, juro ad hæc tacta Dei „ evangelia, per me corporaliter tacta, „ quod pro præsentatione ad prædictam „ ecclesiam vel ad prædictum beneficium obtinendum, neque ego, neque alla persona vice & nomine meo, nec de consensu aut scientia mea, patrono feu patronis, aut cuivis alteri eorum nomine aut intuitu aliquid dedi, aut promisi, nec quidquam ejus rei gratia invicem permutavimus, B „ nec permutabimus, aut antea datum confirmavimus, aut apud quemquam depositimus, donavimus, mutuavimus, commodavimus, feu locavimus, aut prius depositum, donatum, commodatum, mutuatum, aut elocatum, aut quocumque modo dicitum reniiimus, feu relaxavimus, nec de fanctuario, gleba, domibus, terris, „ prædiis, tenimentis, reditibus ejusdem „ ecclesiæ, vel beneficii fructibus, decimis, „ vel oblationibus ejusdem, præteritis, „ præsentibus, aut futuris donationem, „ remissionem vel locationem prædictorum, „ fecimus, aut pacti sumus; neque aliquis „ de mandato, scientia, aut consensu meo „ quidquam eorum promisit, fecit, aut pacti est. Ita me Deus adjuvet, & hæc „ sancta Dei evangelia.

De residentia.

Cum ecclesiarum utilitati & fideli nihil magis expediat, quam pastorum in eis residentia, & per se administratio (ut in ipsos; non iimmerito facta generalis synodus Trid. opportune providere volens, tam in sefione sexta de reformatione cap. 1. Paulo Papa III. quam in 23. de reformatione fub Pio Papa IV. Pontificum maximis fanctionibus decreto de residentia promulgavit. Et in hoc ipso poiremo cupiens, quæ adeo ex pastorum munere, animarumque falute ducis fuis, frequenter omnium auribus inculcata, præcepit, tam decretum fub *Paulo III.* quam alterum fub Pio IV. in conciliis provincialibus, & episcopalibus publicari, ut impoiterum Deo juvante, nulla temporum injuria, aut hominum oblivione, aut defuetudine abolentur. Idcirco ejusdem fanctæ fynodi mandatis parere volentes, utrumque de residentia decretum in præsenti nostra synodo provinciali legi, & publicari jubemus, prout lectum, & publicatum est.

Proinde hortamur episcopos nostros, eosque, quarum in Domino possumus, rogamus & obtestamur, ut juxta præscita fac. fynodi Trid. decreta pro injuncto munere resideant, & omni cura & sollicitudine, verbo, opere, & exempio, ac assidua præsentia fuum ministerium impleant, (cuinque sibi minime licere, non servata præscripta generalis fynodi forma, a fuis ecclesiis abesse. Quod si id quoquomodo omiserint, aut facere neglexerint, noverint, præter

ANNO CHRISTI 1597.

mortalis peccati restum in quem incurrunt, fructus pro rata temporis absentiæ suos non ficeret, quorum partem in fœtum ecclesiarum reparationem, partem vero in pauperes suæ civitatis, & dioecesis præsenti constitutione erogamus & assignamus, illosque per eos tuta conscientia retineri non posse declaramus, propter pœnas propositas in litteris, seu bullis fe. rec. Pii IV. et Pii V. summorum Romanorum Pontificum desuper editis.

De residentia inferiorem.

Episcopi monent omnes & singulos curatos, & alios quoscumque etiam exemptos, qui beneficium aliquod curam animarum habens obtinent, eorum quæ eis alios beneficia ecclesiastica, de jure, seu consuetudine personalem residentiam exigentia in eisdem sive commendam habentes, ut personaliter resideant, & suo muneri satisfaciant; si quis vero monitis parere neglexerint, severe puniantur.

De episcoporum dignitate, & vita.

Horteantur episcopos, & in Domino monemus, ut tam in ecclesia, quam foris, & tam in publicis, quam in privatis actionibus suum gradum, & ordinem servantes, se patres, & pastores esse ostendant, ac in reliquo vitæ genere ita se habeant, ut decet sanctos, & apostolicos viros, ac evangelicæ, & apostolicæ disciplinæ, Gecoromque concilliorum institutis, & Tridentinæ synodi decretis in primis respondeant, ut merito ex eorum vita & exemplo subditi in Domino plurimum ædificentur, atque proficiant.

Missam publice celebrent, & divinis sacris intersint, quod valde populos ædificat & ad religionem excitat.

Nomina, & officii sui memores esse non desinant, & cum, quæ episcopos decet, morum gravitatem præferant.

In his, quæ ad privatum usum pertinent, eam moderationem adhibeant, ut omnem operam ad ecclesiæ cultum & ornamentum, & ad pauperum indigentiam sublevandam conferre videantur.

Modicæ suppellectilis ac frugali vita contenti sint, ut quisque eorum animum a luxu, omnique inanis splendoris apparatu alienum esse cognoscat.

Superindumento lineo seu tunica, quam rocchettum appellant, & almutia, cum mantello vel fine, in ecclesia alisque publicis locis affidue utantur. In divinis autem officiis, aliisque publicis actionibus, & locis, in ecclesia cappam vel paramenta, ut tempus & solemnitas postulat, deferant. Cæterum non profano aut indecenti vestitu, sed fidei & vitæ meritis dignitatis authoritatem sibi quærere studeant.

In vasis argenteis, cæteriique domus instrumentis episcopalem modestiam ostendant, & se inanium rerum contemptores esse testentur.

Episcoporum mensa non nimis lauta, aut sumptuosa sit, sed fobria & frugalis, ac moderatione, & temperantia laudabilis instituatur, & sacræ scripturæ, aut spiritualis alicujus lectionis pabulo condiatur, quam & hæreditio præcedat, & gratiarum actio subsequatur.

Familiares numero, ætate, & qualitate tot habeant, quos pro ipsorum cujusque dignitate congruere videbuntur, qui non corporis ornatu, sed religione potiùs, ac pietate conspicui sint.

Episcopi in gubernandis, & corrigendis subditis pro personarum ætate, & locus diversitate, & qualitate, ac pro loco & tempore & modo culparum prudenter se habeant, & sanctorum patrum instituta sequantur.

In præcedendo, judicando, & puniendo nec nimium rigoroli vel severi sint, nec segnes aut remissi; sed in delinquentibus coercendis juxta fac. canonum, & sac. generalis concilii decreta cum benignitate, vel severitate, pro personarum, & casuum qualitate procedant.

De judiciali foro episcopi.

Episcopi in causis, quæ in suo judiciali foro inpoterum percipiendæ erunt, regni lance justitiam omnibus ministrare studeant, ac utilitatem sumptibus, quoad fieri poterit, parcere, & notariorum, atque ministrorum quorumcumque avaritiæ cohibendæ curenter occurrere valeant, singulorum, actorum mercedes, si adhuc statuta non sint, quam primum statuant, & in tabulas publice in curia proponendas, redigant, & obtervari faciant.

Mercedes eorum, & singulos notarios, actuarios, eorum scribas, qui eorum fabricæ ab episcopo non haberi, eisdemque imponendos, ne sub pœna privationis officii, & arbitraria, citra partes a tertio taxandæ, & a sacri concilii Tridentini canone indictas, pro scripturæ collationis quidquam, aut dimissoria ab eis sub pœnis prædictis, quadruplo de cetero ultra decimam partem aori accipere præsumant, aut possint.

In causis vero, quæ mere spirituales sunt, etiamsi annexum dispendium contineantur habeant, nihil prorsus accipiant, præter id quod episcopus pro scripturæ ascendæ fatuendum curabit, exceptis tamen locis, in quibus viget laudabilis consuetudo, ut nihil accipiatur.

Appellationes nonisi a definitiva sententia aut definitivam sit habente, vel a gravamine, quod per appellationem a definitiva reparari nequeat, juxta fac. conc. Trid. decreta, non recipiantur, nec admittantur, neque inhibitio aliqua concedatur.

Ne vero judicia & lites cum indebiti partium expensis injuste protrahantur, & in calu a præfato concilio permisso appellationis certis, & a metropolitana curia inhibitio emanaverit; notarii eorum, scribæ, & actuarii, qui in adorum, & procellarum exhibitione eutdem concilii decreta fervare neglexerint, seu copiam adorum fraudolenter exhibere difluderint, necnon & judex, qui illam impedierit exhiberi, pœnæ dupli, quanti ea lis fuerit, subjiciantur, & exacta inter appellantem, & pauperes loci distribuatur, atque ab officiorum administratione arbitrio ordinarii suspendantur, juxta eadem concilii Trid. decreta, quæ & in nostra metropolitana curia omnimodo, & inviolabiliter observentur.

De examine, & processu promovendi ad catholicum ecclesiæ.

Cum in fumenda de qualitatibus eorum, qui ad ecclesias cathedrales regendas promovendi funt, informatione, seu testimonio, non eadem ratio, pro variis nationum, & provinciarum moribus adhiberi possit, propterea sacrosanctum concilium Tridentinum mandavit, ut in provincialibus synodis habendis, quibuscumque provinciis propria examinis, et inquisitionis forma præscribatur, quæ juxta Romano pontifice approbanda, quæ locis magis utilis, & opportuna videretur. Nos ejusdem concilii decreto obtemperare volentes, hanc formam Ss. D. N. pape approbatam præscribimus, & proponimus, feu præscribendam, & proponendam esse judicavimus.

Episcopus, cum de aliquos, qui ad episcoparum provincia nostræ promovendas erit, faciendo examine apostolicum mandatum acceperit, non passeribus fegnem, vel pluribus, prout opus fuerit, probatis & dolis ac pilis viris, omnique exceptione majoribus, juratis tebibus, qui veritatem de facto, & jure, & præsertim informati fint, ex officio vocatis, de promovendi natalibus, ætate, fide, vita, moribus, corporis habitu, scientia, & gradu, quam diligentissime cognoscat, & his, vel similibus interrogationibus inquirant & in primis.

An tebis cognoscat N. promovendum, & a quo tempore, & ubi, & quæ fuerit causa cognitionis?

An ex illius consanguineus, vel propinquus, aut familiaris, aut inimicus, aut odiosus?

An N. promovendus ex legitimo matrimonio ac honestis & catholicis parentibus procreatus, seu natus fuerit?

An fuerit hæreticus filius, vel nepos?

An sit fide catholicus, seu orthodoxus?

An hæreticorum libros legerit, vel retinuerit? aut habeat, et retineat?

An non hæreticis conversatus fuerit. An eis aliquando faverit, opem, consilium, vel auxilium præstiterit, sive eos juverit, aut receptaverit?

An expleverit trigesimum sue ætatis annum, vel cujus ætatis sit?

An sit bone conditionatis, et famæ?

An sit luminosus, vel aliqua nota in vita, moribus, vel doctrina, laboraverit, vel aliquando notatus fuerit?

An unquam publicum pœnitentiam illum agere oporteurit?

An aliquando infamiæ, seu mentecaptus, vel energumenus, seu a demone vexatus fuerit?

An inimicitias capitales habeat, vel exercuit, et præsertim in civitate, et dioecesi, ad cujus ecclesiam promovendus eli?

An ex excommunicatus, suspensus, vel interdictus, vel irregularis?

An ex corpore vitiatus, vel comitiali, aut alio morbo laboret?

An ex quo morbo laboret?

An fuerit in sacris constitutus, et quo ordine?

An aliquo defecta, vel impedimento canonico impeditus, quo minus cathedrali ecclesiæ præfici possit?

An aliquem unquam verbis vel opere offenderit, vel scandalizaverit?

An sit vir pius, sobrius, pudicus, honestate, vita, et bonis moribus præditus, catholicus, humilis, et domui sue bene præpositus.

An sit vir gravis, prudens, consilio maturus, timoratæ conscientiæ, exemplaris, ac Dei honoris et salutis animarum zelator?

An sacris ordinibus initiatus sit, et a quo tempore?

Et si sic in presbyteratus ordine constitutus. An sacrosanctum missæ sacrificium fepius celebrare, vel celebrare consueverit?

Sin autem an frequenter celebrare possit, et adest ecclesiæ, et peccata sua sacerdoti confessario sacramentaliter confitetur, et Ss. Eucharistiam frequenter percipiat?

An litteris et scientia polleat, et cui scientiæ operam dederit, ut munenis sibi injungendi necessitati satisfacere possit.

Et ideo, an antea in aliqua studiorum universitate magister, five doctor, aut Electiatius in sacra theologia, vel in jure canonico fit promotus, vel publico alicujus academiæ teltimonio idoneus ad alios docendos ordinandos; vel si regularis fit, an a religiosis suæ superioribus similem habeat licentiam?

An habeat experientiam regiminis ecclesiarum, vel administrationis temporalium, et alias aptus ad regendum, et docendum populum ipsius curæ committendum?

An denique habeat ceteras qualitates a sacris canonibus, et decretis sacri Tridentini synodi requisitas, et eis merito ecclesia Dei commendari possit.

Deinde ex iisdem vel aliis fide dignis testibus diligentissime juramento recipiendis interroget, et inquirat de fide, et vita collatione ecclesiæ, et si per obitum, vel resignationem, vel translationem ultimi episcopi, vel alio modo patloris folatio destituta sit?

De invocatione seu vocabulo diæte ecclesiæ cathedralis?

Et de valore redditum, et fructuum illius?

Quæ dignitates, canonicatus, et prebendæ sint in ea ecclesia.

An sacrilium habeat, sacris vasis, vestibus, et ornamentis, et reliqua ecclesiastica et sacra suppellectili sufficienter munitam vel instructam?

Quæ monasteria, et conventus religiosorum intra civitatem, et dioecesi?

Quot oppida, & terræ in dioecesi, et familiæ?

Sed et complura ex his eriam per publica documenta, seu instrumenta, litteras, & scripturas facile comprobari possint; ut natales, ætas, ordines, gradus, valor &. flatus ecclesiæ, & familia.

Quibus peractis, a promovendo juxta præscriptum in litteris fel. rec. Pii papæ IV. formulam fidei catholicæ professionem, &

ponsionem a promovendo recipiant, acta, et gesta omnia in publicum instrumentum redacta ad SS. D. N. papam sua manu, et sigillo obsignata quam primum transmittat.

De vita, & honestate clericorum.

In primis clerici habitu incedant honesto, juxta sacrorum canonum præceptum.

Vestes sericas, aut ferico contextas, aut ornatas, aut coloratas, idoni forsitque nullo modo habeant, sed honestas, et decentes, quæ simplices sint, et coloris nigri.

Talares vestes, vel saltem his palmo breviores gestent: qui vero pauperes sunt, et inferiorem talarem habere non poterunt, superiorem saltem usque ad talos demissam habeant.

Camisias, nec collari, nec manicis rugatis, sed planis deferant; pileos per civitatem, et oppida, nisi valetudinis aut pluviarum, vel aeris inclementiæ causa non gerant; sint tamen simplices, non acuti, nec turbinati.

Annulos nisi in dignitate constituti sint, non deferant. Sacerdotes barbam a superiori labro detondeant, ut pili in fumendo sacramento corporis, & sanguinis D. N. Jesu Christi non sint impedimento, sed illud non contingant.

Omnes tonsuram habeant, quam rasi quinto decimo quoque die, ac quoties opus fuerit, omnino curent.

Publicas, & parum decentes commessationes evitent, ebrietates, jurgia, contentiones, & rixas fugiant.

Cum mulieribus etiam honestis, & conjunctis, præter eas dumtaxat, quæ a sacris canonibus prohibentur, & ne suspectæ non sint, non cohabitent; nec etiam in vicinia permanent, quæ ab inhonestis mulieribus inhabitatur.

Nocte sine honesta & rationabili causa non ambulent, & tunc ad omnem suspicionem tollendam lumen habeant.

Arma, nisi itineris, aut alia rationabili causa ab ordinario approbanda non deferant, nec aliquid admittant, quod proximo suo offensionem præbeat.

Ab omni artificio, quod clericali ordini non convenit, abstineant.

Secularium personarum cujuscumque gradus, vel dignitatis existant negocia sub quocumque titulo non exerceant, vel administrent.

Mercaturas, seu mercimonia, aut fœnora non exerceant, nec secularibus negociis se immisceant, nec conductiones bonorum, terrum, & jurium laicorum faciant; neque quidquam tradent, quod a clericali hone-state alienum sit. Operas suas alteri mercedis gratia minime locent.

Non sint procuratores, patroni vel advocati causarum, in foro præterim seculari, nisi suas, vel ecclesiarum suarum, aut miserabilium personarum causam, aliisque a jure permissas profequantur, vel defendant.

Curationes, vel tutelas, nisi in casibus a jure permissis, non suscipiant.

Cum ad horas canonicas in ecclesia recitandas, seu decantandas, vel ad missarum solemnia, aut alia divina officia celebranda accedunt, superpelliciis induantur.

Canonicas horas, vel publice in ecclesia, qui illas sic obire debent, vel privatim ad præscriptum breviarii Romani juxta S. rec. Pii Papæ V. editi rationem recitent.

Qui beneficia ecclesiastica obtinent, memores sint, quod si horas hujusmodi unos, vel plurimas diebus recitare omiserint, pro rata temporis illorum fructus amittunt, juxta constitutionem conc. Lateranen. sub sel. rec. Leonis Papæ X. ac declarationem ejusdem Pii Papæ V. defuper editam.

Ad hæc, cum non ignorent sacerdotes, cæterique sacris, ac minoribus ordinibus insigniti vocatos fe esse in sortem Domini, ac propterea diligentius quæ ad Dei sunt, aut quomodo placeant Domino, atque ejus ecclesiarum affiduis precibus, orationibus, & sacrificiis juvare debere, ne talentum eis commissum in terra defossum habeant, sacris canonibus, & sac. conc. Trid. decretis inhærentes, præcipimus omnibus & singulis hujus noftræ provinciæ episcopis, ut curent, ut presbyteri singulis, dominicis festisque diebus de præcepto ac solemnibus ad facrosanctum altaris sacrificium Deo celebrandum se disponentes, missas religiose celebrent; ac tanc intimo corde perpendant, & meditentur, quale opus aggrediantur, & tractent, illudque devote perficere studeant.

Quæcumque alia ad clericorum etiam, & honestatem episcopi pro locorum & temporum qualitate pertinere videbunt, juxta sanctiorum Patrum, ac sac. conc. Trid. decreta statuent, atque providebunt, et clericos ipsos instruere curabunt, et quemadmodum, ut tam in publicis, quam privatis actionibus vere clericos se esse, ut profiteantur, ostendant, ac propterea cautis fint venerationi.

De officio sacrifæ.

Sacrifæ curent, ut non nisi congruo tempore, aut interdictis tantum ecclesiarum, facrariumque fores pateant; nocte vero permaneant occlusæ.

Pernoctationes, aut nocturnas vigilias, sive commessationes in eis fieri nemini permittant.

Populum, præterquam si necessitas aliqua immineat, ibidem excubare nullo modo patiantur.

Invigilent etiam super omnes tam presbyteros, quam clericos, alosque, ut cum ecclesias, vel sacraria ingrediantur, de inanibus profanisque rebus sermones non habeant.

Aquam benedictam singulis dominicis diebus mane benedicant, et si opus fuerit etiam fludeant ejus renovare.

Ad quæ quidem omnia fratres mendicantes, et regulares, ut et ipsi in ecclesiis fuorum conventuum, et monasteriorum idem faciant ad scandala vitanda, et ut ostendant in his, quæ ad divinum cultum pertinent, obsequium convenire, iisdemque

De

De indulgentiis.

Carabont episcopi, ut cum indulgentias, vel alias spirituales gratias a S. fede apostolica emanatas publicari contigerit, formam a s. synodo Tridentina pro illarum publicatione tradictam, accurate fervent, et faciant ab aliis fervari.

Illas autem, pro quibus consequendis peregrinatæ sunt manus adjutrices, quæve quæstuandi continuer faculatem, et prædictæ synodi generalis decreto, et sel. rec. Pii Papæ V. constitutione, nullatenus publicari permittant, nisi aliter per eandem S. fedem ex certa fcientia fuerit concessum, vel mandatum.

Abusus insuper, qui circa hunc plum, et salutarem indulgentiarum usum irrepserint, unusquique diligenter inquirat, colligat et in prima synodo provinciali referat, ut a liorum cognoscipon fententia cogniti et s. D. N. summum Romanum pontificem referantur, eoque consulto, quid maxime expedire videbitur, statuatur.

De eleemosynarum quæstoribus abrogandis, & de cætero non admittendis.

Brevi eleemosynarum quæstores, aut mimitri, quorum nomen, atque usum eadem fac. Trid. synodus omnino abolevit mandavit, et abrogatos esse voluit, ad hujusmodi officium exercendum, ejusdem synodi auctoritate, et memorati præcepti vigore de cætero non admittantur.

De excommunicationis sententia.

Cum excommunicationis gladium, qui ad continendos in officio populos admodum falutaris est, S. synodus Tridentina sobrie magnaque circumspectione exercendum esse præceperit; ideo nos juxta ejusdem synodi decretum, excommunicationes, quæ monitionibus præmissis pro deperditis aut fabricatis rebus ad finem revelationis ferri folent, a nemine prorsus, præterquam a fois episcopis decreni, feu concedi volumus; & tunc, & non aliis, quam causæ cognitione matura re adhibita, & pro re nos vulgari.

Præterea episcopis, vel eorum vicarii generales in proferendis sententiis excommunicationis in causis judicialibus, sive criminalibus, sive civilibus, id quod a prædictis generali synodo præscripsum est, integre, & inviolate fervare studeant.

De piorum locorum administratoribus.

Episcoporum muneri maxime incumbit, ut hospitalium & eorum propriæ locorum, quæ ad pauperum usum instituta sunt, bona, & redditus, nec dissipentur, nec modo aliquo occupentur. Quapropter monemos episcopos, & quantum in Domino possumus, obnixe obtestamur, ut illorum præcipuam fuscipiant curam, & in primis administratores, & magistros ad hujusmodi regimen assumant seu assumi curent, qui probitate vitæ fint, quive in operibus charitatis vese exercere consueverint, quique sua familiæ bene præsint, ac plorum locorum debitores nullatenus existant. Ab ipsis, juxta sæpe dicti concilii Tridentini decretum singulis annis administrationis rationes exigant, & si quid in ipsorum locorum usum comperarum fuerit neglectæ, illud integrum restitui faciant; & demum in reliquis, quæ ad eorum administrationem & conservationem pertinere videbuntur, paternam, ut decet, exerceant charitatem.

De Usuris.

Usurariæ pravitatis crimen detestabile quidem, pro divino zelore cupientes, episcopos hortamur enixe, ut pro summa eorum prudentia, pestem hanc a suis ovibus opportunis remediis arcere & funditus tollere contendant, & illicitæ contractiones ad reliquendum a tanti feelenis immanitate moneant & inducant, eisque sub gravissimis cenfuris & pœnis, quæcumque usurarum genera interdicant.

Emptiones, & venditiones, quas in provinciam nostram in captionem animarum, perniciem invectas, & in ufum receptas esse audivimus, ut pluris, quam valere res ipsæ videntur; præsta eum solvenda differantur ad certum tempus; pacta ad molera, vel aliarum nundinarum dies, juxta contractuum conventionem, & propterea supra justum valorem augeantur; prohibeant, & tollendas diligentissime curent: & contractus, si quos invenerint, ejusmodi usurarios, & nullos declarent.

De Pœnis.

Cum tam delinquentes interdum, se a pœnis canonicis eximant, curiæ pecunias fuas, quas ex pecuniis transigere fatagant; quam etiam judices, vel per fordes vel avaritiæ studio eos ad compositiones, vel transactiones pecuniarias quandoque admittant, aut alias reis pœnas remittant, & mulctas infligant; idcirco ad tollendam omnem cupiditatis & avaritiæ fuspicionem fraudemus & mandamus, ne quis de cætero episcopus, vel judex ecclesiasticus pro criminibus, & delictis, pro quibus est a jure, can. vel ab aposolicis aut aliis sanctionibus, vel noftris fynodalibus constitutionibus certa pœna delinquentibus injuncta, ullo modo pecuniariam pœnam imponat aut exigat, aut defuper pecuniarias compositiones, vel transactiones faciat, nisi in casibus a jure permissis.

In aliis vero excellibus, & causis, in quibus, vel certæ pœnæ statutæ non sunt, vel ex antiquis canonibus, aut etiam apostolicis, & fidei, & aliis generalibus, aut pariter ex noftris constitutionibus mulctæ pecuniæ irrogantur, & certo usui, vel operi specialiter applicatæ non sunt, seu arbitrariæ imponere, seu indicere, ac cum omni moderatione exigere, seu exigi facere possit, easque locis pijs omnino applicet.

Eas vero pecuniias, non sibi, neque suo usui, aut commodo applicet vel retineat, sed vitam ecclesiasticum idoneum & probatum

ANNO CHRISTI 1597.

tum illarum exhorter & depositarium instituat, & per eum quoties occurrerit in pia loca, vel opera eroget & distribuat; ille vero codicem rationum dari & accepti habeat, & in eum omnia referat.

Decretum quo vale.

Tum denique omnia, & singula in his nostris decretis contenta, ac alia quæcunque, tam a sacris canonibus, & apostolicis ordinationibus, quam generalibus quibuscunque conciliis, præsertim vero a S. cone. Trid. itatura, ac definita, sive fidei dogmata, sive reformationem, & morum correctionem respiciant, plene atque integre ab omnibus comprovincialibus episcopis, abbatibus, capitulis, & aliis ecclesiasticis personis, quæ per se, vel per eorum idoneos procuratores huic nostro provinciali interfuerunt, aut interesse habuerunt, ac etiam iuris quibuscunque, quo ad ea quæ ad ipsos spectant, servari debere decernimus, ac sub juris, & arbitrii nostri censuris ecclesiasticis, & pœnis ab illis de præcipiendo mandatum, seiuis tamen in omnibus constitutionibus, constitudinibus ecclesiarum, quæ ardiorem, & laudabiliorem observantiam exigunt. Injungentes eisdem episcopis, ut hæc ipsa decreta, seu constitutiones post sex menssum spatium in eorum civitatibus, & diœcesibus publicari, & ab omnibus observari curent. Decernentes etiam omnes, & singulas admonitiones, statuta, decreta, & mandata in hac synodo facta, & ordinata, ac illorum promulgationem, ita omnes, & singulos quos tangit afficere, ac si personaliter & singulariter singulis ipsa notificata, & intimata, fuissent, prout tenore præsentium eisdem notificamus & intimamus. Quod si contra quidquam eorum fecerint vel admiserint, pœnis, ac maledis, quæ in eis continetur sunt, & aliis episcoporum arbitrio imponendis constringantur.

ANNO CHRISTI 1597.

Postremo omnia, & singula quæcumque in hac provinciali synodo acta, gesta, decreta, & sancita sunt, omni qua debemus humilitate, submissione, & obedientia S. sedi Apostolicæ omnium ecclesiarum matris, & magistræ pietate, & quæ authoritati emendanda, & corrigenda fabricimus & offerimus, parati semper omnem emendationem & correctionem suscipere, ac obtemperare.

Ego Franciscus Antonius Sanctorius Del, & apostolicæ sedis gratia archiepiscopus S. Severinæ, & in synodo provinciali præsidens, de consilio & assensu reverendissimorum suffraganeorum meorum definiens suprascripta constitutionibus subscripsi.

Ego Cæsar Jacovutius episcopus Bellicastrensis subscripsi.

. . . . . .

Ego Petrus Burdovus episcopus Umbriaticensis subscripsi.

Ego Sebastianus episcopus Gerentinensis & Carsatensis subscripsi.

Ego Joannes Andreas Prochoi spatarius decanus Petrilitensis, & procurator Rev. D. Gregorii Formicini episcopi Strongolensis absentis, legitime impediti, subscripsi manu propria.

COLLECTORIS ADNOTATIO.

SYnodus ista prior est ex gemineis illis provincialibus S. Severinæ synodis diversis annis & sub diversis præsulibus habitis, quæ indicantur in titulo Sicronyni card. Matthei in capite synodi ejusdem occitatis. Ad quæ hic datur lit parum putamque concilium illud antiquum, vel hinc inde interpolatum ex additamentis in altero concilio factis, atque cum ignorantibus ignoto. Episcoporum subscriptiones ita cum priori conveniunt, ut cum altera plane non congruant; nam, ut de cæteris silcam, Franciscus Antonius Sanctorius nunquam usque ad annum 1596. exercitat S. Severinæ præsuit, nedumque anno illum cum Acheruntina conjunxit. Superest annum celebratæ hujus prioris synodi investigemus; illum vero tanquam extento digito demonstrat novum Sebastiani episcopi Gerentinensis, quem coepisse anno 1573. die 9. Martii, obiisse vero anno 1596. ante diem 22. Octobris, qua alter successit, Ughellius to. IX. pag. 504. nove adnotionis monet. Intra spatium illud patres convenerunt. Alterius synodi annus facile statuendus est ex eo, quo & literæ card. Matthei signatus, nempe 1597.

CON-

ANNO CHRISTI 1597.

CONSTITUTIONES ET DECRETA

PROVINCIALIS SYNODI AMALPHITANÆ

Anno 1597. celebratæ.

SUB REVERENDISSIMO DOMINO

D. JULIO ROSSINIO,

Dei, & apostolicæ sedis gratia archiepiscopo Amalphitano.

Perillustris, & reverendissime dominæ, uti frater.

PRovincialem synodum Amalphitanam, quam amplitudo tua, adhibitis comprovincialibus episcopis, de eorum consilio, & assensu nuper celebravit, illustrissimi patres sacri concilii Tridentini, sanctissimi domini nostri authoritate, interpretes, pro munere sibi injuncto diligenter recognoverunt, atque, ubi opportuit, emendarunt, atque aptarunt. Nunc igitur ad amplitudinem tuam remittunt, ut pro sua pastoralis sollicitudine quamtocyus edendam, & fideli in sua ecclesia, totaque provincia observandam curet, ut egregiæ sua operæ, atque industriæ, pingue laboris fructus, quos sibi inires propositi, ubertatem in diei adjuvante domino percipiat. Quod ut cumulate & quam celerrime fiat, nos summis precibus a divina benignitate contendimus, spiramusque amplitudini tuæ votis letitiamque ex animo precamur. Romæ die 5. Novemb. 1601.

Amplitudini tuæ per illustri, & reverendiss.

Uti frater, Hieron. Card. Mattheus.

JULIUS ROSSINIUS,

Dei, & apostolicæ sedis gratia archiepiscopus Amalphitanus.

Ex MS. Cod. Archiv. Amalph.

AD metropolitanæ hujus ecclesiæ regimen, meritis licet imparibus, dante Domino, *constituimur atque* gregem nobis creditum pro pastoralis munere vigilantes, & ovat sue *Trentatis* Angelici humeris formidandum; *quæ nobis* defuisse timemus fuit) exercentes, nihil quod ad animarum salutem captandam ad nos, & officium nostrum spectare potuit per operis negligentiam prætermittimus, ac omnia, quæ pro divini cultus augmento, & pro subditorum moribus moderandis, eorumque pastendis excessibus fuerunt necessaria decernenda, exactissima providentiæ diligentia, popolumque nostrum sanctissimis necessariis, ac legitimis monitionibus instituere, adeoque adimplere, quod in nobis fuit, quæ pro hujus nostra diœcesi regenda desiderat, explevimus, ad communicandum synodalibus constitutionibus provinciam annum appulimus: cumque sanctæ provinciale concilium, non adhuc in nostra metropolitana ecclesia convocatum, ex Concilii Tridentini decreto nobis ad Dei laudem celebrandi, sub pœna excommunicationis latæ sententiæ, tam per nosmetipsos, quam per nostros edictales literas Reverendissimi Domini corepiscopi nostris suffraganeis hoc nostrum fuisset significata intentio, diesque statuta ad id faciendum opus perficiendum, accidit, ut divina disponente providentia, quatuor ex RR. corepiscopis nostris meliorem quidem cum morte commutasset, alimentum in gravem morbum incidisset; cumque sine ipsis nostra provincialis synodus celebrari nequiverit, opportunum tempus duximus expectandum, in quo omnes ipsi RR. DD Corepiscopi fratres nostri, vel saltem major pars eorum ad præfatam synodum celebrandam interesse deberet. In ultimo igitur die mensis Maji proxime venturi nostrum provinciale concilium, Deo annuente, habendum, prosequendum, & continuatis diebus ad Dei honorem absolvendum, RR. DD. corepiscopis nostris suffraganeis per nostras privatas literas indicimus; & ut facilius hæc nostra volantas ad debitam executionem, per hoc præsens edictum supradictos RR. DD. in Christo Patres corepiscopos, comprovinciales, dilectos filios, abbates, præpositos, priores, commendatarios, archipresbyteros, ac omnes, quibus in hac synodo sedere, & sententiam ex jure communi de privilegio quomodocunque, vel qualitercunque dicere licet, vel per electionem a nobis de ipsis faciendam permittetur; nec non & exemptos, qui alias, cessante exemptione, ex concilii Tridentini decreto interesse deberent, in Domino requirimus, & monemur, ac in virtute sanctæ obedientiæ, necnon sub excommunicationis pœna aliisque ecclesiasticis censuris & pœnis contra non interessentes canonici sanctigi salvis, ipsisque & unicuique ipsorum mandamus, ut per ipsi, vel si fuerint legitimo impedimento a nobis approbando impediti, per eorum procuratores in dicta die, & sequentibus, donec omnia fuerint completa, in metropolitana ecclesia nostra convenire habeant

habeant & debeant, & quilibet debeat, ut absque, si qui in provincia irreperint, ausu non & quo in diocesi sunt, per aut & consistorium, discrebanque vocem in concilio habeant, bentes deliberatur, sententiæ omnibus necessariis providendo, divinæ laudem clementia, consilii possit; monentes etiam exteros omnes, tam diocesis quam provinciæ, quorum interesse intersesse poterit, ut tempore celebrationis concilii prædicti per se ipsos vel per eorum procuratores legitimos, ipsi legitime compedito, studium interesse; & ut hoc edictum manu nostra subscriptum, nostro sigillo impressione munitum teneat ad notitiam singulorum, publici diocesis & provinciæ loci affigi mandamus; per cujus affixionem & publicationem omnes supra nominatos sub pœnis supradictis, ad obedendum adstrictos esse volumus, ac si personaliter & omnibus & singuli citationem.

ANNO CHRISTI 1597.

ANNO CHRISTI 1597.

Datum Amalphiæ in archiepiscopali palatio nostro, sub anno Domini MDXCVII. VI. indictione, die vero I. mensis Aprilis, pontificatus sanctissimi in Christo patris & D. N. divina providentia papæ, Clementis VIII. anno V. archiepiscopatus vero nostri anno 21. feliciter. Amen.

Loco † Sigilli.

Julius archiep. Amalphitanus.

HISTORIA SYNODI.

In nomine SS. & Individuæ Trinitatis, † Patris, † Filii, & † Spiritus Sancti. Amen.

ANno Nativitat. D.N.J.C. MDXCVII. X. indict. die vero 8. mensis Maii, pontificatus SS. in Christo Patris & D. N. Clementis divina providentia Papæ VIII. pontificatus sui an. VI. illustrissimus et reverendissimus D. Julius Rossinus, Dei, et apostolicæ sedis gratia archiepiscopus Amalphitanus, omnes incipiens provinciales synodum per suas edictales litteras intimatam, tam in sua Metropolitana ecclesia Amalphitana, quam in cathedralibus ecclesiis RR. DD. episcoporum suorum suffraganeorum, et comprovincialium, indutus suis pontificalibus vestibus, et pluviali broccato ex auro et serico rubro contexto, ac mitra gemmata, assistentibus sibi admodum R. D. Joanne Andrea de Affitio J. U. D. archidiacono Amalphitano, ornato sua dalmatica similis broccati, et mitra telæ albæ, et admodum R. D. Joanne Andrea de Albanco, decano Amalphitano similiter ornato tonicella telæ aureæ, et antecedentibus sibi illustribus et RR. DD. Joanne Leonardo Botteglieri J. U. D. episcopo Litterensi, D. Floriano Nannio canonico regulari Lateranensi, de Rocchetto S. T. D. episcopo Scalensi, et Tho. Zerula J. U. D. et S. T. D. episcopo Minorensi suis episcopis suffraganeis comprovincialibus, indutis decentibus albis, & pluvialibus ac mitris damasci albi, admodum R. D. Joannotto Ferrigno præposito Majorano, vestito sic alba & pluviali decenti, ac mitra telæ albæ, & aliis RR. DD. dignitatibus canonicis, & præsbyteris R. capituli Amalphitani, capituli Majorani & congregationum Amalphitanæ diocesis; defendit ab ejus episcopalibus palatio ad Metropolitanam suam ecclesiam Amalphitanam, subtus baldachinum ex velluto violaceo per reverendos canonicos dictæ ecclesiæ delatum, & depositis ab omnibus mitris, accepto ab baldachinum ex manu majus altare dictæ Metropolitanæ ecclesiæ paratum; & facta reverentia, & oratione coram Sacramentissimo Sacramento, cum dictis RR. DD. episcopis suis comprovincialibus in genuflexorio separato ibi in paulo inferiori loco præparato: omnes surrexerunt.

Et cum essent dicti DD. archiepiscopus, & episcopi in sala parva sui archiepiscopalis palatii in actum defecendendi ad ecclesiam præstitum per ordinem supra narratum, comparuit R. P. Octavius de Ancora, procurator R. Capituli Amalphitani, & eo nomine præsentavit comparitionem coram illustrissimis & reverendissimis DD. archiepiscopis & episcopis continentem prætendentiam dicti capituli præcedendi supradicto R. D. præposito Majorano in ejus præsentia.

Per quos illustrissimum & reverendissimos D. archiepiscopum & episcopos audita differentia prædicta fuit per nos decisum, quod dictus R. D. Præpositus hodie mane præcedat R. capitulo Amalphitano vigore privilegiorum concessorum a summis pontificibus præposituræ Majoranæ citra præjudicium jurium ambarum partium, quibus recognitis providerunt, quatenus jurib; & ric, fuit observatum in actu diffendendi ad ecclesiam, & incedendi in processione standi, & sedendi in dicta ecclesia; & hoc ratione festivitatis translationis Divi Andreæ, & non ratione provincialis synodi.

Deinde facta dicta oratione fuit ordinata solemnis processio ex dicta metropolitana ecclesia per civitatem, & fuit servatus in actu incedendi processionaliter ordo infrascriptus: videlicet.

Crux fratrum minorum conventualium, monasterii sancti Francisci civitatis Amalphiæ, quam sequuti sunt RR. fratres Capuccini & ultimo loco fratres conventuales ejusdem monasterii.

Crux argentea R. capituli Amalphitani cum duobus clericis superpelliceo vestitis, deferentibus cereos accensos in manibus; quam sequti sunt.

Presbyteri congregationis Terræ Conche.

Presbyteri congregationis Terræ Rossinati.

Presbyteri congregationis Terræ Agerulj Plasj & Furoris.

Presbyteri congregationis Terræ Tramonti.

Dignitates, canonici & presbyteri R. capituli Majorani.

ANNO CHRISTI 1597.

R. Primicerius Castanovæ, & Furoris.
R. Primicerius Majoranus.
R. Archipresbyter Pini & Pimontis.
R. Archipresbyter Terræ Ageruli.
R. Archipresbyter Tramontanus.
RR. Dignitates, canonici & presbyteri R. capituli Amalphitani.

Caput B. Apostoli & B. Marchiani abbatis cum capitulis fundorum reliquiarum Cosmæ & Damiani & Vitj marty. in armario decenter adaptato, quod armarium fuit propriis humeris defertum a RR. presbyteris Rogerio de Judice, Marcello de Vivo, Paride Paulillo, & Andrea de Amatruda canonicis Amalphitanis.

R. P. Donatus de Affitio exercitans locum R. D. canonicj dictæ Metropolitanæ ecclesiæ, suo decenti pluviali indutus, oo infirmitatem dicti D. canonici.

Præfatus admodum R. D. Joannocthes Ferrigno, præpositus Majoranus, præsciptio modo infra:

Antecedibus reverendissimus D. episcopus Minorensis.

Item reverendissimus D. episcopus Scalensis.

Ipse reverendissimus D. episcopus Litterensis.

Præfatus illustrissimus & reverendissimus D. archiepiscopus Amalphitanus, vestimentis supradictis ornatus, cum suis assistentibus præmemoratis.

Et per ordinem suprascriptum fuit facta dicta solemnis processio a dicta Metropolitana ecclesia ad laicalem ecclesiam monasterii SS. Trinitatis monalium ejusdem civitatis; & ab inde reversa est ad aliam Metropolitanam ecclesiam hymnis & vexillibus (spiritualibus; deferente fastatu pontificio quo utitur dictus D. archiepiscopus) Marcello de Judice canonico ecclesiæ dictæ Majoranæ cum gestis præsenti anno Synici nobilium; cum in dicto præsenti anno regimen civitatis exercuatur a quorum electis duobus nobilibus de duobus civibus.

Quæ finita, præfatus illustrissimus & reverendissimus D. archiepiscopus deposito de D duo suo pluviali, indutus est planeta similj broccati, & ab eo fuit celebrata missa solemnis, in qua dictus D. archiepiscopus recitavit evangelium, & R. P. Corsilius de Milano, antiquior canonicis, recitavit epistolam: quo missa fuit de B. Andrea apostolo. Jo. Refectit in suo throno archiepiscopali in dicta Metropolitana ecclesia, parato ornato suo baldachino ex damasco cremisi, francis aureis & fericis circumdato, assistentibus sibi eodem D. Joanne Andrea de Alaneo decano, & R. D. Octavio de Ancora primo ex suorum diaconibus diacono. Post lectum evangelium.

Præfatus R. episcopus Scalensis fatis docte fecit suum sermonem, coram dictis illustrissimo et RR. DD. archiepiscopo et episcopis, clero et toto populo in magno numero in eadem Metropolitana ecclesia congregatis. Quo finito, fuit completa missa, in qua præfati RR. DD. episcopi celebrarunt in bancho a fronte ipsius illustrissimi

Comitor. Supplem. Tomo V.

ANNO CHRISTI 1597.

D. archiepiscopi, parato, decenti pallio cooperto cum iuis genuflexorio et cuscinis velluti violaceo.

In alio inferiori bancho refectit dictus admodum R. D. præpositus Majoranus.

A contra propri eodem archiepiscopalem parati fuerunt loanni, in quibus federunt RR. DD. canonici Amalphitani capituli.

In fedibus dicto ad pedes eiusdem illustrissimi D. archiepiscopi refedit præfatus R. P. Donatus de Affitio, pluviali prædicto indutus, executans officium dicti D. cantoris intonandi causa.

In fchalis dictæ ecclesiæ archiepiscopalis altaris deferentes baculum pastoralem, mitras, crucem, et alii ferviens et ministrantes dicto illustrissimo Domino.

In primis fedibus chori dictæ ecclesiæ, immediate post collumnam marmoream, respicientem tronum dicti illustrissimi, et reverendissimi Domini, celebrant præfati D. archidiaconus, et P. Joannes Gratius, modo quo supra vestiti, et in sedilate fedit Don Gaspar de Lecca Cinarca, Hispanus, reverendissimus gubernator civitatis Amalphiæ; cæteri archipresbyteri, primicerii, et præsbyteri Amalphitanæ diocesis in choro dictæ ecclesiæ.

Ante offercrium missæ porrexit aquam ad lavandum manus dicti illustrissimi archiepiscopi Do nimicus Affitius electus nobilium, C et volutum ad obliegendum manus dicti D. Gaspar gubernator, & post sumptionem sacramenti in purificatione hoc similter fecerunt notarius Jo. Alfonsus Furalus electus civium, et dictus gubernator.

Et post benedictionem receptam a dicto illustrissimo D. in sua fine missæ, a dicto majore altari ipsius ecclesiæ, inde recessit, et exuvis vestibus facerdotalibus, iterum indutus eisdem pluviali, et mitra gemmata, et reversus ad faldistorium gemmas fervis intonavit antiphonam: *Exurdet me Domine &c.* et psalmum: *Salvum me fac Deus &c.* quæ fuerunt finita a R. canonicis dicti R. capituli.

Locus vitiatus.

Similiter genuflexi fuit præfati RR. D. episcopi in genuflexorio inferiori pro sibi parato in dicto tirulo.

Et dum psalmus cantaretur a dictis RR. canonicis, *præfatus illustrissimus* archiepiscopus accessit ad fuum fedem, et RR. episcopi reverfi funt ad locum eorum, fimiliter, et dictus R. D. præpositus Majoranus.

Quo psalmo cantato, et repetita dicta antiphona, recitavit orationes juxta pontificale.

Quibus finitis, recessit a dicta sua fede, et accessit ad faldistorium; et ibi genibus flexis, cum dictis RR. DD. episcopis, et aliis fuerunt recitatæ litaniæ a dictis RR. DD. canonicis Amalphitani capituli, et totius diocesis clero.

Finitis dictis litaniis præfatus illustris. & reverendis. D. archiepiscopus iterum reversus est ad fuam fedem; & deposita mitra, recitavit orationem fecundum pontificale: & deinde indutus mitra iisdem fedit; & facta benedictione incensi, iterum depofita mit-

ANNO CHRISTI 1597.

mitra, stans in pede, fuit recitatum evangelium per præfatum D. Joannem Andream de Affiſio archidiaconum, & eo finito, præfatus illuſtriſs. D. archiepiſcopus & RR. DD. epiſcopi iterum reverſi ſunt ad faldiſtorium de Evangelio ſupradicto, & genibus flexis intonavit hymnum: *Veni creator ſpiritus &c.* Eo cantato a reveren. canonicis rev. capit. Amalph. & reverſis omnibus in ſuis ſede & locis, idem illuſtriſs. D. fuit a ſede promotorem ſuſtitutum fuprædictis RR. DD. epiſcopis, & clero ſecundum formam in pontificale, adſcriptam. Deinde alta voce fuerunt vocati omnes, qui de jure, & conſuetudine intervenire debent celebrationi provincialis ſynodi; & omnes fuerunt reperti, exceptis RR. DD. epiſcopo Capritanen., & R. abbate Petro Campanile commendatario S. Mariæ Trempoſitani. Et recepta benedictione a D. illuſtriſs. archiepiſcopo, R. P. Marcellus de Vivo, canonicus Amalphitanus, alta voce a loco eminenti majoris altaris legit capitulum Tridentini concilii cap. 2. ſeſſ. 25. de ſacri profeſſione tranſlatum. Quo finito dictus illuſtr. D. archiepiſcopus flexis genibus ac depoſita mitra, præmiſſet juramentum, profeſſionis fidei, juxta bullam Pii IV. in manibus R. epiſcopi Lictinentis, ſedentis ante dictum majus altare modo quo ſupra, induti. Et finita prædicta profeſſione, dictus illuſtriſs. archiepiſcopus recepta mitra, genuflexa tedit in eadem ſede ante dictum altare, in cujus manibus RR. DD. epiſcopi ſimul præſtiterunt ſimile juramentum profeſſionis fidei, juxta dictam bullam. Hoc ſimiliter fecerunt omnes dignitates, canonici, archipresbyteri, primiceri, & presbyteri curiarum & dioeceſis Amalphitanæ, qui in dicta eccleſia ſunt congregati ſecundum bullam prædictam, ſtantes alta voce omnibus intelligibus a R. D. Marcello de Vivo canonico Amalphitano. Et reverſus ad ſuam ſedem præfatus D. Joannes Andreas de Affiſio, archidiaconus ex ordine dicti illuſtriſs. archiepiſcopi dixit: *Placet ne vobis, illuſtriſs. ac R. archiepiſcope & epiſcopi cum provinciallibus aliisque ſacerdotum ſacri ordinatis ſynodi huic celebrandæ convocatis* fuit electus ſecretarius Mag. notarius Joannes Ferdinandus de Roſa Amalphitanus, qui poſt electionem præfatis juramentum, ſecundum formam ſibi traditam, in manibus dicti ill. D. Fuerunt electi promotores ſynodales RR. presbyteri Joſeph Rapicanus, & Marcellus Vivus canonici Amalphitani, qui præfatum juramentum juxta formam eis traditam, in manibus ipſius illuſtriſs. archiepiſcop. Fuit primum de confenſu omnium, quod celebretur provinciale concilium, & publicentur decreta; & fuit aſſignata hora XIX. poſt prandium ad inchoandam primam ſeſſionem in metropolitana eccleſia prædicta, in qua omnes quaſi erant. Et per dictos RR. DD. promotores fuerunt moniti omnes, qui aliquo modo ſentirent ſe gravatos, & reclamationes, & querelas porrigere intendunt, ut dicto concilio comparerant, & alii, qui in eodem intereſſe debent, ac a civitate Amalphitæ non diſcedant, donec ſynodus fuerit completa, & benedictionem ab illuſtriſſimo D. obtinuerint.

Eodem die in metropolitana eccleſia Amalph. prandium hora circa XXI. ſeſſione I.

ANNO CHRISTI 1597.

Ibidem congregatis præfatis illuſtriſs. D. archiepiſcopo & epiſcopis, ſuis ſede & loco præſcriptis ſedentibus, ac cæteris dignitatibus, canonicis, & presbyteris civitatis, & dioeceſis Amalph. qui in dicta provincia. Et ſynodo convenerunt, fuerunt per dictum R. D. Joſephum Rapicanum promotorem, electum lecta decreta & conſtitutiones ſynodalia, & ſynodales alta voce a loco eminenti majoris altaris ejusdem eccleſiæ, a capite 1. tituli hæreticorum, uſque ad titulum de magiſtro cæremoniarum cap. 11. Sequutus eſt lectionem aliorum decretorum, & ſynodalium a titulo de cæremoniis reſtituendis R. P. Marcellus Vivus ſimiliter promotor, uſque ad ultimum caput tituli: *obſervantio jejuniorum*. Fuit ſuſpenſum in legendis aliis decretis ob tarditatem horæ; & intonato hymno: *Veni creator Spiritus &c.* ab illuſtr. archiepiſcopo, fuit decreti sono completum a RR. canonicis capitoli Amalph. finitoque verſiculo idem illuſtr. D. recitavit orationem Spiritus S. qua completa præfatus DD. canonici congruo tono alta voce, canaverunt hymnum: *Te Deum laudamus &c.*, & cantato dicto hymno dictus illuſtr. D. recitavit orationem B. Andreæ Apoſtoli; & ſic omnes recepti ſunt ex eccleſia ad pedem altaris archiepiſcopale.

Die IX. Martii Mali 1597. Amalphiæ, de mane, hora miſſarum.

Illuſtr. D. archiepiſcopus cum ſuis RR. epiſcopis Scalenſe, & Minorenſe, indutus ſuis rochetis & pluvialibus decentibus, ac mitris, cum clero civili, & dioeceſis Amalph. deſcendit a ſuo archiepiſcopali palatio ad ſuam metropolitanam eccleſiam Amalph. & *ſede* reverentia, & oratione coram Ss. Sacramento ſuper majus altare exhibenti, genibus flexis in faldiſtorio, & genuflexoris in titulo dicta eccleſiæ ante dictum altare patris, ut in præcedenti, die notarius fuit ab inde omnes ſurrexerunt, & ad ſedem archiepiſcopalem ipſe illuſtr. D. accedit, & ipſi RR. DD. epiſcopi ſuis ſedibus, & ibidem ipſis exiſtentibus RR. D. epiſcopus Litterenenſis, indutus veſtibus ſacerdotalibus & pontificalibus, cum mitra Damaſceni aliſi miſſam ſolemnem celebravit, aſſiſtentibus ſibi RR. PP. Rogerio de Judice & Marcello de Vivo canonicis Amalph. pro recitatione epiſtolæ, & evangelii, inſtante quam miſſam ante offertorium fuit facta prædicatio verbi Dei ſatis docte per RR. D. epiſcopum Minorenſem.

Finita dicta miſſa, et data pontificali benedictione per ipſum RR. D. epiſcopum Litterenenſem, aſſiſtentibus ut eccleſia prædicti; & idem illuſtriſſimus et RR. D. archiepiſcopus et RR. DD. epiſcopi receſſerunt ex ſede et ſuis locis prædictis, et genibus flexis in faldiſtorio, et eorum genuflexoris, ipſe ill. D. intonavit antiph. *Proprium &c.* qua completa per RR. canonicos, fuit ab illis recitatus pſalmus: *Adjuvta nos &c.*; et eo finito et ſecta per ipſum illuſtr. D. oratione, ut in pontificale, reverſi ſunt ipſi RR. præſules ad ſedem, et eorum locum.

Deinde

ANNO CHRISTI 1597.

Deinde R. D. Joannes Andreas de Alano, decanus Amalph. indutus tunicella, A canevir eveangelium ſecundum Lucam: *Designavit &c.* quo completo ill. archiepiſcopus a ſua ſede intonavit hymnum: *Veni creator ſpiritus &c.* quo cantato per RR. canonicos Amalph. ac ſacro ſermone peculiarem formam adſcriptam in pontificale per ipſum ill. archiepiſcopum proceſſum eſt ad Ill. Seſſionem.

R. D. Joſeph Rapicanus canonicus Amalphitanus promotor cepit legere decreta, et conſtitutiones ſynodalia, et ſynodales a titulo de proceſſionibus cap. 1. uſque ad titulum de ſacramentis exumque adminiſtratione, excluſive.

Cum ſit hora prandii, fuit ſuperſeſſum in B lectione decretorum ſynodalia: et data benedictione pontificali ab ill. D. fuit per R. D. Marcellum Vivum canonicum Amalphitanum promotorem aſſignata hora XIX. poſt prandium ad proſequendum lectionem cæterarum conſtitutionum ſynodalium.

Eodem die in Metropolitana eccleſia poſt prandium hora circa XXI.

Ill. et RR. D. archiepiſcopus Amalphit. cum præfentibus ſuis RR. DD. epiſcopis comparentibus, et ſuis dignitatis declaratis a ſuo palatio ad eccleſiam, et omnes ſuis ſedibus et loco ſolito oravernnt ante Sanctiſſimum, et intonato hymno: *Veni Creator Spiritus &c.* per dictum ill. D. et eo cantato a RR. canonicis Amalph. acceſſerunt ad eorum ſedem et locum; et ibi ſedentes in C. Marcellus Marcellus Vivus promotor proceſſum eſt lectionem aliarum conſtitutionum ſynodalium a cap. 1. titull de Sacramenti et eorum adminiſtratione, alta voce in pulpito evangelli loco eminenti dicte eccleſie coram, provinciali ſynodo, et clero civitatis et dioeceſis Amalphitæ, uſque ad primum caput de ponitentie ſacramento, et ab inde de proceſſionibus ad lectionem ſynodalium dictus R. D. Joſeph Rapicanus canonicus et promotor uſque ad titulum de ſepulturis, de exequiis, & funeralibus ſynodalibus, titulo proſequutus eſt lectionem eamdem uſque ad titulum de judiciali foro epiſcoporum, exclusive, idem D. Marcellus.

Et ſic fuit ſuperſeſſum ob tarditatem horæ veſpertine; & cantato hymno: *Iſte confeſſor &c.* a RR. canonicis Amalph. & data oratione ab ill. D. fuit nonſticata IV. ſeſſio pro craſtina mane, hora competenti, per D.R.P. Joſephum Rapicanum canonicum et promotorem; & omnes DD. præſules recepti ſunt ad eorum domicilium.

His peractis comparuit R. presbyter Marcellus Stirina archidiaconus, & vicarius apoſtolicus Capritanus ob infirmitatem revendſſimi D. Franciſci Liparoli epiſcopi Capritani menecatpri, qui & excuſavit non poturiſſe per prius accedere ad provinciale concilium ob tempeſtatem temporis, & procellas maris.

Die X. Mai 1597. in Metrop. eccleſia Amalph.

Concilior. Supplem. Tomo V.

Seſſ. IV.

ANNO CHRISTI 1597.

Illuſtriſs. archiepiſcopus Amalph. acceſſit cum ſuis prædictis RR. DD. epiſcopus Litterenenſi, & Minorenſi ſuffraganeis & comprovincialibus de manu ad dictum ſuum Metropolitanum eccleſiam, omnibus indutis ſuis pluvialibus, ut prius fuit obſervatum; & facta ſolita oratione, & genibus flexis in eorum ſolitos locos, RR. epiſcopus Scalenſis celebravit ſolemniter miſſam pontificalem, aſſiſtentibus ſibi RR. PP. Ruggerio de Judice, & Marcello de Vivo canonicis Amalphit. cum eorum dalmaticis ex damaſco albo, & pro recitatione epiſtolæ, & evangelii; quæ dum celebrarentur, omnes prædicti domini præſules in ſede, & locis eorum deſtinatis ad eam audiendam reſederunt.

Convenit etiam in dicta eccleſia prænominatus R. P. Marcellus Stirina archidiaconus, & vicarius apoſtolicus Capritanus ſuo perpellicco indutus, qui relecto in latina ſa titulo dicte eccleſie paravit pauco poſt tergum dictorum RR. epiſcoporum.

Et cantato evangelio, idem R. epiſcopus Scalenſis a cornu linitro altaris majoris ſupradicti ſedens in ſede ibi parata cum aſſiſtentibus ſupradictis fecit ſuum ſpiritualem ſermonem pro ſolemnitate, et devotione et cautione decretorum provincialis concilii facis optime, & docte.

Qua miſſa finita, & data ſolemni benedictione, clero & populo aſſtantibus, idem R. P. Marcellus Stirina indutus pluviali ex raſo ceruleo, ſurrexit ad obedientiam ad præfatum ill. D. archiepiſcopum nomine ſuprædicti RR. epiſcopi impediti ob notatam infirmitatem, ut præmittitur.

Deinde præfati ill. archiepiſcopus & RR. epiſcopi receſſerunt ex eorum ſede & locis, accedentes ad faldiſtorium & genuflexoris, & ibi genibus flexis deſuetis, mitris a dicto ill. archiepiſcopo fuit intonata antiphona: *Exaudi nos Domine, &c.* qua cantata cum pſalmo: *Dominus non fec, Laus, &c.* a RR. canonicis Metropolitanæ eccleſiæ, ſtantibus in pede ibidi ill. & RR. DD. archiepiſcopo & epiſcopis, fuit dictum per ipſum ill. D. recitata oratio ac ita pontificali.

His geſtis R. D. Joannes Andreas de Affiſio archidiaconus Amalphitanus, qui fuit aſſiſtens ejuſdem ill. D. cum R. P. Octavio de Ancora canonico, & antiquiori diacono dicte eccleſie, decentibus dalmaticis indutus, recitavit alta voce evangelium ſecundum Matthæum: *Reſpiciens Jeſus in diſcipulos ſuos, dixit Petro &c.*; quo finito, ac intonato hymno: *Veni Creator Spiritus &c.* ab eodem ill. D. a ſua ſede, fuit cantatus a RR. canonicis Amalphit.

Finito dicto hymno poſt morionem factum per ill. D. ut in pontificali, R. P. Marcellus canonicus Vivus promotor a pulpito evangelii in quarta feſſione alta voce proſequutus eſt lectionem decretorum ſynodalium, ſynodo, clero, & populo intelligentibus, a primo capite tituli judicialis fori epiſcoporum uſque ad I. caput titull de vita & honeſtate clericorum; & alius

de aliæ constitutiones synodales lectæ fuerunt per R. P. Josephum Rapicanum canonicum, & pronotorium usque ad l. caput tituli chori & eius officialium; & ab inde usque ad caput II. de sanctimonialibus & earum monasteriis fuerunt lectæ per supradictum R. P. Marcellum; & ab inde prosequutus est lectionem eandem dictus P. Joseph usque ad ultimum caput de excommunicationibus, & excommunicatis.

Dum legerentur supradictæ constitutiones synodales pervenit ad metropolit. ecclesiam Amalphit. R. D. Petrus Joannes Campanile abbas S. Mariæ Principalium Amalphitanæ dioecesis, indutus rochetto & pluviali ex damasco crisiali & mitra tela albæ, qui post factam reverentiam coram SS. eucharistiæ Sacramento accessit ad sedem archiepiscopalem, & per osculum manus obedientiam præstitit III. D. facta excusatione se per prius non potuisse accedere ad convinciale concilium ob maris tempestatem & suam indispositionem; abinde recessit & ad banchum residentiæ R. Vicarii Capitani in primo loco propinquiori RR. episcopis consedit.

Fuit superfessum in legendis aliis constitutionibus cum sit hora prandii; & data solemni benedictione per III. D. reversi sunt ad archiepiscopale palatium, antecedente dicto R. episcopo præfatus R. vicarius Capitanus: & cum fuisset oppugnatum in sedendo quam in incedendo a R. capitulo Amalphitano, fuit decretum quod hoc intelligatur salvum citra præjudicium utriusque partis.

Fuit denunciata ultima Sessio pro præsenti die post prandium hora XX. per dictum P. Joseph promotorem.

Eadem die post prandium hora quasi XXI. quinta, & ultima Sessione.

Ill. archiepiscopus sua cappa pontificali indutus, et prefati RR. episcopi suis privatis vestibus, et rocheris defendentium ab archiepiscopali palatio ad ecclesiam; et post D grantiarum actionem habitam coram SS. Sacramento genibus flexis in suis faldistoriis, et genuflexoriis, idem Ill. D. Intonavit hymnum: *Veni creator Spiritus &c.* quo cantato per RR. canonicos Amalphitanos, ac reversis omnibus dictis DD. præfulibus ad eorum sedem, et locum, et recitata oratione Spiritus S. ab eodem D. archiepiscopo omnibus fedentibus in suis locis.

R. P. Marcellus Vivus canonicus et promotor ex pulpito evangelii alta voce publicavit synodo et clero cateras constitutiones synodales a l. cap. tit. de poenis usque ad finem decretorum dictæ synodi.

Quibus finitis et lectis, Ill. D. intonavit E hymnum: *Ave maris Stella &c.* quo cantato a dictis RR. canonicis, fuerunt a supradicto Ill. D. recitatæ orationes Beatæ Mariæ Virginis, et S. Andreæ apostoli.

His gestis, R. D. Joannes Andreas de Affilio archidiaconus dixit supradictis RR. episcopis Litteranensi et Scalensi, et Minorensi: *placet ne vobis quod decreta synodalia lecta, & publicata admittantur & ferbantur?*

A quibus singillatim fuit responsum: *placet nobis quod dicta decreta synodalia lecta & publicata admittantur & observentur, & debite executioni demandentur.*

Deinde a RR. presbyteris Loytio Caltrolensi et Marcello Vivo canonicis, & a chori musica fuerunt intonatæ & cantatæ subditæ preces proclamationes in modum infrascriptum, videlicet.

Canonici intonant.

Beatissimo Clemente VIII. et domino nostro, sanctæ universalis ecclesiæ pontifici, multi anni et aterna memoria.

Chori musica cantat.

Domine Deus, SS. Patrem dictissime ecclesiæ tuæ conserva multos annos, multos annos.

Canonici intonant.

Rodulpho imperatori, et serenissimo regi Pailippo catholico multi anni, multi anni.

Chori musica cantat.

Pium, et Christianum imperatorem et Cregem Philippum, Domine, conserva. Imperator ecclesiis, terrenos reges, rectæ fidei conservatores custodi.

Canonici intonant.

Ill. et R. D. Julio Rossilio archiepiscopo Amalphitano, et RR. DD. episcopis suffraganeis foelix in ecclesiis fuis status, & reditus.

Chori musica cantat.

Perconibus veritatis perpetua memoria: orthodoxo fanctui multos annos.

Canonici intonant.

Provincialis synodus Amalphitana, ejus decreta semper fervemus.

Chori musica cantat.

Semper fervemus & custodiamus.

Canonici intonant.

Civitati Amalphiæ & toti provinciæ falus & perseverantia in bonis operibus.

Chori musica cantat.

Perseverantia, perseverantia.

Canonici intonant.

Decretis synodalibus provincialibus inhærentes digni reddamur misericordia & gratia primi & magni, fupremi fæcerdotis Jesu Christi Dei, intercedente simul invocata Po-

Domino nostro S. Delpara, & S. Andrea apostolo nostro patrono & omnibus sanctis. A

Chori musica cantat.

Fiat, fiat. Amen, amen.

Et sic fuit completa provincialis synodus.

DECRETA PROVINCIALIS SYNODI AMALPHITANÆ.

Nos Julius Rossilius, Dei & apostolicæ sedis gratia archiepiscopus Amalphitanus, de RR. DD. coepiscoporum nostrorum, & assensu, in provinciali synodo Amalphitana legitime congregata, hac quæ sequuntur, decernimus, & ordinamus.

Orthodoxam recepto Sac. S. concilii Tridentini.

1. Cor. 3. Gloss. ord. & interdin.

Hebr. 11.

Sess. 15. cap. 1. & 6. reform.

FUndamentum aliud nemo potest ponere præter id, quod positum est, *quod est Jesus Christus*, hoc est fides Jesu Christi, sine qua ecclesia confistere non potest, neque nos Deo placere valemus.

Illud ideo, & a nobis ante omnia jaciendum esse duximus, qui unanimiter ipsum fidem toto corde amplexi, & ore confiteri debemus. Proinde omnia, & singula in sacrosancto oecumenico, & generali concilio Tridentino diffinita, statuta, & decreta palam recipimus, fanctæ profitemur, & reverenter amplectimur, & præsertim canones sacros ab eo editos ad explicandam catholicam fidem, ad detestandas, & anathematizandas hæreses, ad moderandos mores, corrigendos excessus, & controversias componendas, & promittimus omnem obedientiam nostro pontifici, Jesu Christi vicario, fidem catholicam profitentes ejusdemque verbis, quibus ex formula a fel. rec. Pio IV. pontifice ut, quam initio fuius S. Synodi jussimus.

Professio Fidei Catholicæ.

„ Credimus, & profitemur omnia, & singula, quæ continentur in symbolo fidei, quo „ S. Romana ecclesia utitur, videlicet, *Credo „ in unum Deum &c. totum sicut in missa.* D „ Apostolicas & ecclesiasticas traditiones, „ reliquasque ejusdem ecclesiæ observationes, & constitutiones firmissime admitti„ mus, & amplectimur. Item facram scri„ pturam juxta eum sensum, quem tenuit, „ & tenet S. mater ecclesia, cujus est judi„ care de vero sensu, & interpretatione „ sacrarum scripturarum admittimus; nec „ eam unquam, nisi juxta unanimem con„ sensum patrum accipimus, & interpre„ tamur.

„ Profitemur quoque septem esse vere, „ & proprie sacramenta nove legis, a Je„ su Christo D. N. institura, atque ad salu„ tem humani generis (licet non omnia) „ singulis necessaria, scilicet baptismum „ &c. quæ gratiam conferre, & ex his ba„ ptismum, confirmationem, & ordinem „ sine sacrilegio iterari non posse.

„ Receptos quoque & approbatos ec„ clesiæ catholicæ ritus in supradictorum om„ nium sacramentorum solemni adminis„ tratione recipimus; & admittimus om„ nia, & singula, quæ de peccato ori„ ginali, & de justificatione in sacrof„ Tridentina synodo diffinita, & declarata „ nobis expresse profitemur, & recipimus.

„ Profitemur pariter in missam offerri Deo „ verum propitiatorium, & proprium sacrificium pro vivis & defunctis; atque in „ Ss. Eucharistiæ sacramento esse vere, „ realiter, & substantialiter Corpus & „ Sanguinem, una cum Anima, & Divinitate D. N. J. C. fenque conversionem totius substantiæ panis in corpus, & vini in sanguinem, quam conversionem „ catholica ecclesia transubstantiationem, „ appellat.

„ Profitemur etiam sub altera tantum specie totum atque integrum Christum „ rectum facramentum, fumi; confitemur etiam, purgatorium esse, animasque ibi detentas fidelium suffragiis juvari: similiter, & fanctos una cum Christo regnantes venerandos, ac invocandos esse; eosque orationes Deo pro nobis offerre, atque eorum reliquias esse venerandas.

„ Firmiter asserimus imagines Christi, ac deiparæ semper Virginis, nec non aliorum Ss. habendas, & retinendas esse, „ atque eis debitum honorem, & veneralionem impartiendam: indulgentiarum, etiam potestatem a Christo in ecclesia reliquam fuisse, illarumque usum christiano populo maxime falutarem esse affirmamus.

„ Ss. catholicam & Apostolicam ecclesiam Romanam omnium ecclesiarum matrem, „ & magistram agnoscimus; Romanoque „ pontifici, B. Petri Apostolorum principis fuccessori, ac Jesu Christi vicario veram obedientiam spondemus, ac juramus: cæteras item omnia a facris canonibus, & oecumenicis concilijs, ac præcipue a facrosancta Tridentina fynodo tradita, diffinita, & declarata indubitanter recipimus, & profitemur; fimulque contraria omnia, atque hæreses quascumque ab ecclesia damnatas, & rejectas, & anathematizatas, non parum damnamus, „ reiicimus & anathematizamus.

Hanc veram catholicam fidem, extra quam nemo falvus esse potest, quam in præsenti sponte profitemur, et veraciter tenemus; eandem integram, et immaculatam, usque ad extremum vitæ spiritum constantissime, Deo adjuvante, retinere, et confiteri, atque a nostris subditis, ac illis, quorum cura ad nos in nostro munere spectabile, tenere, docere, & prædicari (quantum in nobis erit) curaturos. Sin-

ANNO CHRISTI 1597.

Singulorum juramentum.

n. Ego Idem N. Spondeo, voveo, atque juro; sic me Deus adjuvet, & hæc S. Dei evangelia.

CAP. I.

A quibus professio fidei emittenda sit.

Sess. 24. cap. 12. Ex sess. 13. cap. 2. & sess. 25.

Quam confessionem, seu professionem catholicæ fidei ex sacrosancti oecumenici Tridentini concilii decreto emittere etiam tenentur, quicunque parochiales, seu curatas ecclesias obtinebunt intra duos menses a die possessionis adeptæ, coram ordinario, seu eius generali vicario, quoties provideri contigerit; dignitates autem, & canonicatus obtinentes non folum coram ordinario, seu eius generali vicario, sed etiam in capitulo toties quoties provisi fuerint, alioquin fructus suos non percipient, nec ejus possessio sufficiat: quod etiam esse observandum decernimus a quibuscunque aliis, qui ad apicem dostoratus, vel ad alios gradus promovendi erunt; ac etiam ad medicæ facultatis suscipiendæ insignia accedentes, jurare debebunt se bullam Pii V. fel. rec. de infamis usitatam, pleno observaturos; necnon a sacræ Theologiæ, aliarumque disciplinarum publicis professoribus, a ludi magistris quicunque nominis, conditionis, & gradus sint, etiamsi tantum primas literas docerent; quibus ab ordinariis sua professionis exercitium interdicetur, donec de fide, moribus, & sana doctrina testimonium bonum perhibuerint; & juxta præscriptum formam professionem fecerint coram ordinario, & notario curiæ episcopalis de ea rogato, qui sub poena privationis officii ea gratis acceptare, & in libro ad hoc tantum destinato cum ipsius professionis subscriptione annotare teneatur; & liber in quo ea attestatio exarata fuerit in episcopali archivio ad perpetuam memoriam diligenter erit asservandus.

CAP. I.

De hæreticis.

3. Apostolicæ.

Cum autem ars quædam artium et scientiarum (teste S. Greg. Nazianz.) sit sine dubitatione hominem regere, animal omnium maxime varium et multiplex; et in recto ejusdem hominis regimine habendo ea præstanda sint, quæ Dominus Hieremiæ prophetæ obtendit. *Constitui te super gentes, & regna, ut evellas, & destruas, & dissipes, & ædifices, & plantes*; primum elaborandum est, ut evellantur mala, & cautio agendum est in his, in quibus magis versatur periculum. Lynceis igitur oculis super gregem sibi commissum invigilabunt episcopi, istis maxime tam depravatis temporibus, ne quod in concerneribus fidem detrimentum patiatur; Parochiosque sæpe monebunt, ut omni debita diligentia perquirant, num in eorum parochia hæretici, ac male de fide sentientes, seu de hæresi suspecti sint. Si quos vero reperierint, eos statim cum nominibus retium, a quibus veritas haberi valeat,

Cap. qui contagio, de Hæret. lib. 6.

Epistopis deferant, vel S. Inquisitionis officio, ac talibus mystice rependo aliis efficiant: imo ut falutaribus remediis eliminare possint, & radicitus extirpatum, & spinarum mala semina evellantur. Mores præterea eorum, qui alias hæretici, vel de hæresi suspecti fuerunt, studio observent; & an sacrificium missæ, sacramenta pœnitentiæ, & eucharistiæ frequentare consueverint, diligenter observent.

Haud vero latis est tirannia hæresim evellere; sed etiam operæ pretium est mala erroris initia destruere; ne igitur per impietatum, quibus quidem homines tam adversus omnem doctrinam ullo quodam affectu gradi, pulcherrique veritatis margaritas B quilibet conculcare, aut conculcari conetur, ac præsertim eorum, de quibus suspitio aliqua fuborta est, prohibeantur, & de his quæ ad catholicam fidem pertinent, a laicis nec publice, nec privatim disputationes haberi permittatur.

CAP. I.

De libris prohibitis, & de editione & usu eorumdem librorum.

Regulas pontificiorii indicis librorum prohibitorum SS. D. N. Clementis VIII. justu recogniti et postmodum ab omnibus tam clericis, quam laicis, et maxime impressoribus, C quos, et bibliopolis, si qui sint vel in posterum erunt, episcopi diligenter observari faciant, eisdemque imprædictos, et bibliopolis frequenter ad memoriam revocari curent; & prohibeant ne libri purgandi interim emantur, vendantur, commutentur, vel legantur, donec purgati fuerint.

CAP. II.

Curent itidem episcopi ne libri aliqui, cujuscunq; auctoris, & quantæ libet, in eorum dioecesibus deferantur, & venales exponantur, donec ab ipsis, vel deputatis ab eis omnium librorum elenchum perspexerint, D deferentis, vel deferri facientis subscripsum, approbatus fuerit, poena eorum arbitrium-politica; sub qua etiam omnibus hujus magistratus, medicis, legum professoribus, theologis, ac aliis quibuscunque libros hujusmodi habentibus, aut habere volentibus eorum notam, manu propria partes subscripsum, infra tempus ab eis præfigendum exhibeant. Hæredes itidem vel executores ultimarum voluntatum indicem librorum, a defuncto relictorum, exhibere teneantur; & nisi attulerint, eos vendere, vel alienare non liceat; nec prius eis uramur, vel eos in alium personam transferant quacunque ratione, vel causa; sed libros a defunctis relictos, sive eorum indicem intra supradictum terminum ordinariis offerant, de ab illis licentiam eis utendi obtineant.

CAP. III.

Episcopi autem, non solum in eos, qui libros quavis ratione prohibitos retinent, sed etiam in omnes facere scripturæ verbis ad, jocum, assentationem, consuetudinem, suggestionem, fabulosas detractiones, ap-

pias ac diabolicas incantationes, divinationes, sortes, famosos libellos, aliosque inhonestos, & profanos usus abstentes feveritime animadvertant.

CAP. IV.

Sciant præterea episcopi mandatis & usu S. Romanæ & universalis inquisitionis, fuit cautem concedendi licentias legendi, vel retinendi libribus vulgares, aut alias facere scripturæ, tam novæ, quam veteris testamenti partes, quavis vulgari lingua editas eis fabularum fullæ; ideo mandent, ne aliqui supradictos libros sub temerario retinere præsumant, & contra transgressores debitis poenis eos afficiant. *Ex indice nov. Clem. VIII. obs. P. strea q. Regod.*

CAP. V.

Sess. 10. & Trid. sess. 4.

Libri nulli imprimantur, nisi prius, juxta Lateranensis concilii sub Leone X. salubertimum decretum, exactissime perlecti, diligenter examinati, ac ubi opus erat, castigati & approbati fuerint ab ordinario civitatis, in qua imprimendi erunt, per quas manu propria subscripsionem gratis imponendam, auctoris & impressoris nomine, cognomine, et patria appositis. Cum primum vero typis arcesi fuerint, non antea ex officina exeant, aut venales proponantur, quam cum fuis originalibus diligentissime confentanæ; quæ authentica, & manu authoris subscripta apud examinatorem remaneant. Quod si quis libellos manufcriptos, nisi antea examinati & probati fuerint, vulgaverit, iisdem poenis subiciantur, quibus impressores, & qui habuerint, & legentes, nisi authoris proficerint, pro authoribus habeantur.

CAP. VI.

Bibliothecæ venalium librorum ab eis, qui ab episcopo ad hoc munus deputati fuerint, sæpissime visitentur, deturque operæ, ut nullus in eis prohibitus liber quoquo modo habeatur, & transgressores deprehendi, præter librorum amissionem, poenas etiam inant in regula decima indicis contentas.

CAP. I.

De concionatoribus verbi Dei.

Sess. 5. cap. 2. & decr. de reform. Pisauræ in cap. 4. n. 5. & sess. 24. cap. 4. de reform.

Cum pastoris proprium sit oves fua pascere, non omittent episcopi, & parochi, quorum præcipuum prædicationis munus est, & sacrosancto Tridentino concilio hactenus, diebus legem fol commissum in propriis ecclesiis, & parochiis, per se, vel si legitime impediti sint, per alium in sermone poentem, & bonis moribus, atque literatura, præditum faluatari pabulo pascere, sacram scripturam Divinamque legem pro eorum posse, & audientium capacitate interpretando, & præsertim que in catechismo annis præteritis justu S. mem. Pii V. edito continentur; quod ut facilius exequutioni

ANNO CHRISTI 1597.

mandari possit; parochi per eorum ordinarios, infra tempus ab eis statuendum diligam carthechismum lucidum, vel vernaculo idiomate compositum emere cogantur; præfidentium nomine inscripto, quod sine libri injuria tolli non possit.

CAP. II.

Curent autem ordinarii omnibus parochis ac subditorum ecclesiis (ubi commode fieri Sess. 24. c. 4. de ref. possit videbitur) statutis a facrofancta oecumenica Tridentina fynodo diebus, festivis conciones haberi, quibus quidem non folum Ipli femper interfint; (fi per valetudinem portuerint) fed clericos loci, ubi concio habebitur, fingulos, & omnes adesse curent.

CAP. III.

Præcipiant etiam in aliis ecclesiis per parochos omnibus dominicis, & folemnibus diebus festis, ferunones concionesque, haberi; & in quadrageſima fingulis diebus concio ite, ubi eft in more inftitum, & commode fieri poſſit videbitur: & parochis impeditis per alios præficiendi munus exerpleri epiſcopi curent, impenſis eorum qui eas præſtare vel tenentur, vel ſolent, deputandos invitare, aut quacunque paterDec. ejusd. sed. te dioeceſis ab epiſcopo.

CAP. IV.

Ne vero aliqua inter parochos & popu- Sess. 24. los ibi conſiſtentes de alendo prædicatore, cap. 4. de ref. eiſque de aliqua eleemoſyna providendo ex ref. ſepe fit, diſſenſio aliquo tempore oriatur; ſtatuimus & ordinamus laudabilem hactenus conſuetudines inviolabiliter ampleſti debere; in dubio autem ſuperiores judicent. Quod ſi magis expedire viderint, efficiant ut parochorum præſertim, quo magis fieri poſſit, indemnitati providerant.

CAP. V.

Quoad tempus vero, in quo eſt concio habenda, curent epiſcopi quocunque anni tempore diurnis horis prædicatores habeant; & quod Paſſio D. N. J. C. luceſcente die, non autem nocte, per prædicatores enuncietur; providenque epiſcopi nequid per illos eo tempore circa etiam ſtatur, vel fiat etiam ad lacrymas promovendas, quod a chriſtianæ diſciplina aliquo modo abhorreat, & a tanti myſterii dignitate ſit alienum.

CAP. VI.

Demum providerant epiſcopi (quoad fieri poteſt) ut foeminæ ſeorſum a maſculis concionibus in eccleſia interſint; atque ita diſponantur, ut a maribus religionis & honeſtatis gratia diſtinguantur.

ANNO CHRISTI 1597.

Sess. 5. cap. de reform.

CAP. I.

De lectione theologiæ.

In quacunque cathedrali ecclesiæ, ac etiam collegiatæ insigni extra civitatem, per ordinarios provisæ adhibeatur Theologiæ lector, ubi commode fieri poterit, sæcularis clericus, sin minus, regularis in subsidium.

CAP. II.

Hujus lectoris munus erit facere scripturæ libros atque illos pro casuum pœnitentialium cognitione a curatis, & sacerdotibus habenda, clero præterim, per anni circulum in loco per episcopum destinato, interpretari; cujus lectioni, ut tam majoris quam minoris gradus clerici frequenter interfint, non solum episcopi curent, sed etiam frequisme singuli illius auditores, statutis diebus & horis, juxta ab episcopis prascribendum tempus, ut in hujusmodi lectione proficiant, horteatur & admoneantur.

CAP. III.

Lectio casuum conscientiæ bis in hebdomada imprætermisse habeatur, horis & diebus ab episcopis decretis, cui omnes confessarii et curam animarum exercentes certis statutis poenis, etiam privationis curæ animarum, aut confessionis audiendæ, interesse teneantur.

CAP. I.

De scholis & magistris.

Bonarum liberaliumque artium magistri non tam doctrina, quam fide catholica; & bonis moribus ornati ab eis, ad quos pertinet, eligantur: hæc autem episcopis maxime coràm iis debent, & in eo exactissima cura esse adhibenda; cum ex eo (velut ex bonorum omnium fonte) adolescentium filios & incorruptos morum ac vitæ institutio & disciplina pendeat.

CAP. II.

Hi, non eos tantum libros pueris non interpretari, vel legi patiantur, qui in Romano Indice prohibentur; sed nec alios zebus obscenis aut turpibus respersos, hve Latino (emone, sive Italico fint conscripti; ex his hujusmodi corruptis locutis tenera adhuc ætas libere affuescat. Studeant præterea commissos eorum disciplinæ pueros honestis moribus in flexibili illa ætate & ad omnem prona decenter imbuere; scientes se de ipsorum negligentia Deo primum rationem reddituros. Sedeas autem facientes pœnam secundum Indicem librorum prohibitorum, & ordinarii loci arbitrio subjaceant.

A

CAP. III.

ANNO CHRISTI 1597.

Prima fidei christianæ rudimenta singulis dominicis festisque diebus pueros aliosque rudes & infantes parochi, vel alii ad hoc ab eorum manus deputati ab ordinario docèant, qui a prandio aliove commodiori tempore puerorum ad ecclesiam campanæ sono convocandorum curent. Ex propter (ubi commode fieri possit) doctrinæ christianæ societas instituatur & conservetur.

CAP. IV.

Cum vero ad episcopos non minime spe- Sess. 5. B ctare videatur, per se, aut per idoneos fidelesque ministros, non solum gymnasia puerorum, scholas, verum etiam visitare, & licite inquirere, an bonis moribus, salutaribus monitis, præceptisque imbuantur, & in doctrina & religione christiana exercentur, exercentque in eos officia prælent, quæ Leo X. in Lateranen. Con. fancivit; ea in re plurimum confidimus omnem curam ab iisdem ordinariis fore impendendam.

CAP. V.

Nullæ conclusiones publice disputentur Contentandi ingenii causa, vel alia quacunque intentione defendantur, antequam per ordinarios examinentur & approbentur, quacunque consuetudine non obstante.

CAP. I.

De celebratione Missarum.

Quoniam in hoc divino sacrificio, quod in missa peragitur, idem ille Christus continetur, & incruente immolatur, qui in ara crucis semel se ipsum cruente obtulit; ideo singulari religione, & pietate ut a sacerdotibus celebretur, & a populo colatur, Decreta sacrosancti Oecumenici Tridentini concilii præscripsum, diligenter episcopi infrascripta servanda & cavenda curabunt; & ea primis.

1. Omnes sacerdotes regulares, qui Romano missali Pii V. utuntur, in omnibus cæremoniis ac ritibus in formula missalis præscriptis ad unguem conveniant, nihil addendo, aut mutando ex his, quæ in cujusque dici missa continentur, vel etiam in ipsius missæ ordinario.

2. Debiti horis celebretur, nec ante aurorem nec post meridiem, nisi legitima ex causa Sess. 22. c. 6. & 7. & vel a jure permissis, vel per ordinarios, aut eorum ap- Vide Navarr. ostolicos; neque bis in die; neque extra Manual. c. 23. ecclesiam vel oratoria, nec privatim in ædibus, aur alio in loco, præterquam in ecclesiis aut oratoriis divino cultui tantum dicatis, & ab episcopo designatis: & qui contrafecerint missas vespertino tempore celebrando contra hujusmodi tex. Pii V. poenis in eadem bulla contentis puniantur. In cæteris vero ministerio altaris per biennium fuspensi esse intelligantur, & gravi ratiam ab episcopo animadvertione afficiantur.

§. Nul-

ANNO CHRISTI 1597.

§. Nullus publice, & notorie criminosus, ac presbyter alienæ dioecesis sine commendatitiis literis sui episcopi, aut vicarii, ab ullo episcopo ad divina celebranda, & sacramenta administranda admittatur.

4. Ordinarii autem investigent & bene, perspicianti quinam dimissoriæ sint approbandæ vel rejiciendæ; cum exempla conflet innumerabiles fraudes hac in re commitii confuevisse.

5. Sacerdotus celebrâturi missam prius privatæ peccatorum, & quæ illos gravare, & ab ea celebranda retardare possint, diligenter examinentur, & quæ ad eam sacra mysteria peragunt; clare, & distincte lectionem legant, epistolas, evangelia, & præsertim secreta omnia inter celebrandum recte & compositè, nec nimis celeriter quam decet, nec minus tarde peragantur.

6. Ad quæ omnia, ut facilius invitentur, omnibus missam antequam ad altare accedant, ut præmittitur, legentibus, & cum præmissa reverentia celebrantibus hæc (paucos 40. dierum indulgentiam concedit.

7. Et ut puriores ad rem divinam valeant accedere, omnes missam celebraturi prius ad intima cordis se recipiant, meditentur quam mirifica sint quæ sibi peragenda erunt, & orationi in tanti mysterii cognitatione mentem defigant, peccata sua prius sacramentali confessione absergentes. Dum facras vestes induunt, psalmos, & collectas recitent in ordinario missalis contentas.

8. Et quia per externi doloris speciem interior sacerdotum mundities deguletur; ideo ut sacerdotes omne superfluitatis, ac nitidius, aliæ quidem, nempuris, stolis, planetis, dalmaticis, seu tunicellis, pluvialibus, & paramentis candidis, mundis & integris, non autem laceratis utantur, episcopi curent.

9. Nemo, ubi commode fieri poterit, celebret cum vino rubro propter corporis & purificatoria, quæ ex consuetudine sacerdotum negligentia & incuria aliquando adeo fordida inveniuntur, ut aliquibus horrori fint. Et ubi eft consuetudo in vino rubro celebrandi, sacerdotes post sumptionem sanguinis, & lotionem calicis in secunda vice ad abstergendos digitos aquam folam accipiant, ne purificatoria colore vini afficiantur.

10. Nemo igitur corporalibus, aut purificatoriis immundis ac inde debito tobalearum trium, ac duarum candelarum cere numero celebret, aut cum calice fracto, vel rubigine consumpto, ac fordido.

11. Calices, quibus singulis diebus utentur sacerdotes, semel in hebdomada lavare, aeque aquam in pilicinam ecclesiæ ponere teneantur.

12. Missæ vero eodem tempore in altaribus ita inter se disjunctis & separatis celebrentur, ut alter sacerdos ab altero minime perturbetur.

13. Omnibus etiam sacerdotibus præcipitur, ut missam inchoaram adversienie aliquonon repetant, nec ad altare expectent,

Concilior. Supplem. Tomo V.

ANNO CHRISTI 1597.

aut alia ratione contra vel facre decoresi, vel utilitatem populi aliud obsequium præstent, & contrafacientes arbitrio episcopi puniantur.

14. Sumptuofa convivia, ludi, chorea, & alia vanitatem avaritiamque redolentia in novis missis per abusum fieri solita, ab ordinariis omnino tollantur & fieri prohibeantur.

15. Nullus ad novæ missæ celebrationem (ex- admittatur, nisi prius fuerit ab iis, quos episcopus ad examinandos, nominatus, utrum sit inbructus in neceffariis cæremoniis, & illa omnia noverit, que in missarum celebratione requisita sunt. Qui autem in his deliquerit, per & acenses ipso jure ab altaris ministerii sit suspensus, & arbitrio episcopi puniatur.

16. Paupertate eleemosinas per ecclesias petentes, dum sacrarum missarum sacrificium celebratur, vel prædicationes & alia divina officia conficerentur, haberi non permittatur, ac eo tempore ad valvas ecclesiæ stare jubeantur, sub pœnis a fel. rec. Pio V. decretis.

CAP. II.

Magistri cæremoniarum conficiuantur, a quibus omnes facerdotes de cæremoniis circa missarum celebrationem fieri debita exercitationem: parum idonei eo tempus fuspendantur, dum speratur eorum profectus; vel omnino a ministerio altaris arceantur, & eorum profectibus gaudeant.

CAP. I.

De Sanctorum reliquiis, earumque veneratione.

Sanctorum reliquias honestissimis locis at- De reliq. que decoris vasculis in ecclesia afferentur, Sess. 25. cap. & fidæ pignoratis, non quæ huic gratia luminibus accensis populo ostendantur, nec temere & sine ordinarii licentia ex propriis locis extrahantur: neve ad inspiciendum vel tangendum alia quapiam ratione, quam devotionis gratia proponantur. Pro certis autem non nisi illa habeantur, quæ rite fuerint ab episcopis approbatæ; quemque vero pro reliquiis funt habitæ, honestatis causa decenti ac tuto loco recondantur.

CAP. II.

Si autem reliquias aliquas de novo deregi, aut exhumari contigerit, episcopi providebunt ne incerta pro certis habeantur; & quod religiosè ac pietati maxime consentaneum videbitur, religiosorum piorumque hominum consilio adhibito decernant.

CAP. III.

Providebunt insuper episcopi, ne abusus sint in religiosarum veneratione aut visitatione, ne piorum animæ sub falsitatis imagine decipiantur, et si qui abusus irrepsisse comperti fuerint, omnino tollantur; & præterea eam veneretionem eisdem fan-

ANNO CHRISTI 1597.

Sess. 25. sub initium.

Synodus Nic. 2. Act. 5.

Sess. 25. de invoc. & venerat. SS.

Decretum eiusdem sessionis.

Anno Christi 1597.

ANNO CHRISTI 1597.

Sess. 25. de invocat. & venerat. & reliq. sanctor.

Sess. 25. de imag. c. 2. extra & 2. can. de reliq. & ven. SS. & Concil. Later. sub Innoc. III. cap. 62.

Sess. 25. de invoc. & venerat. SS.

Sess. 25. de imagin.

Sorum reliquiis ab omnibus exhiberi, & doceri curent, quam sacrosancta Tridentina Synodus faluberrime decrevit.

CAP. IV.

Conventiones, quæ consilia seu parlamenta vocantur, si necessitas urgeat, post vesperas tantum fieri permittant, dummodo non in ecclesiis, neque cæmeteriis fiant; & contrafacientes ordinarii arbitrio poenis congruis mulctentur.

CAP. V.

Esculenta & poculenta ante missarum solemnia in eisdem diebus festivis vendandi non permittantur; at post missarum celebrationem vendantur, citra magnos dies festos, Natalis Domini, Epiphaniæ, Paschæ, ac Pentecostes.

CAP. VI.

Qui festis diebus illicitum opus aliquod facientes deprehensi fuerint, præter divinam ultionem & alias poenas ejusdem bullæ dispositione inflictas, graviter quoque arbitrio episcopi pro modo culpæ puniantur.

Insuper scriptum calendarium decreti istius fuit, quod observari mandatus juxta cujusque dioecesis & nostræ provinciæ approbatum consuetudinem.

De celebrando festorum dierum.

Januarius.

1. Circumcisio Domini nostri Jesu Christi.
6. Epiphania Domini.
17. S. Antonius abbas, *ex devotione.*
20. S. Sebastianus, *ex devotione.*
C 25. S. Macharius, in civitate Amalphiæ, tantum.

Februarius.

2. Purificatio B. M. V.
23. Vigilia.
24. S. Matthiæ apostoli.

Martius.

6. S. Thomæ de Aquino, ex bulla Pii V.
25. Annunciatio B. M. V.

Aprilis.

25. S. Marci evangelistæ.

Majus.

1. SS. Philippi & Jacobi apostolorum.
3. Inventio S. Crucis.
8. Translatio corporis S. Andreæ, in civitate Amalphiæ, tantum.
27. Translatio S. Macharii abbatis, in civitate Amalphiæ, tantum.

Junius.

11. Translatio SS. Cosmæ & Damiani in E civitate Amalphiæ, tantum.
15. SS. Viti, Modesti, & Crescentiæ in civitate Amalphiæ tantum.
23. Vigilia.
24. SS. Petri & Paul apostolorum.

Julius.

2. Visitatio B. M. V.
22. S. Mariæ Magdalenæ, *ex devotione.*

ANNO CHRISTI 1597.

24. Vigilia.
25. S. Jacobi apostoli.

Augustus.

5. Dedicatio S. Mariæ ad Nives, *ex devotione.*
6. Transfiguratio D. N. J. C.
9. Vigilia.
10. S. Laurentii martyris.
14. Vigilia.
15. Assumptio B. M. V.
24. Vigilia.
25. S. Bartholomæi apostoli.

September.

8. Nativitas B. M. V.
20. Vigilia.
21. S. Matthæi apostoli & evangelistæ.
27. SS. MM. Cosmi & Damiani, in civitate Amalphiæ tantum.
29. Dedicatio Basilicæ S. Michaelis archangeli.
30. S. Hieronymi presbyteri.

October.

18. S. Lucæ evangelistæ.
27. Vigilia.
28. SS. Simon & Judæ apostolorum.
31. Vigilia.

November.

1. Festum omnium SS.
11. S. Martini episcopi & conf.
25. S. Catharinæ V. & M. *ex devotione*
29. Vigilia.
30. S. Andreæ apostoli.

December.

13. S. Luciæ V. & M. *ex devotione.*
20. Vigilia.
21. S. Thomæ apostoli.
24. Vigilia.
25. Nat. D. N. J. C.
26. S. Stephani protomartyris.
27. S. Jo. evang.
28. Innocentium MM. *ex devotione.*

CAP. I.

De sacris imaginibus.

Tanta pictorum sculptorumque inolevit temeritas, ut tam Dei in se fe provocare non verentur: qui ut ingenioli, & rerum novarum inventores esse videantur, sanctorum imagines a S. matre nostra Romana ecclesia ad cultum & religionem ordinatas, E tam impudice, & lasciviis artibus efficere non erubescunt, ut potius inhonestas mulieres, quam sanctas & castissimas virgines præseferre videantur; & quod forsan pejus est, aliquando aliquas ab eis dilectæ mulieresque effigiem inser sanctas Dei pingere non formidant. Ad quorum impudentiam rollendam, episcopi, decretis generalis concilii Tridentini inhærentes, omnibus

A pictoribus atque sculptoribus, sub poenis ipsis bene vitæ, inhibebunt, ne in posterum in eorum dioecesibus, tam publice quam privatim, tam in locis profanis, quam in sacris, imaginem alicujus sancti vel sanctæ effingere audeant, quæ lasciviam, inhonestatem, vel impudicitiam repræsentet, vel quæ ex lineamentis, alicujus mulieris impudicæ naturam exprimat. In quam poenam Incidant tales imagines in ecclesiis vel in domibus perfonarum ecclesiasticarum detentes; cum talia prius fecundum, quam devotionem & pietatem excitent. Providebunt etiam episcopi, ne de cætero pictura aliqua in ecclesia, vel alio pio loco pingatur, vel alibi picta absque errore, vel B vicariorum licentia deferatur; quorum in id cura erit propterea, an ecclesiasticis, & approbatis historiis conveniat, & nihil indecens, indecorum, lasciviam, profanumve habeat, vel cultu, ac toro corporis ftatu adhibeatur.

CAP. II.

Caveant præterea pictores, seu quicunque alii, etiam religiosi, tam faculares, quam regulares, cujuscunque gradus, ordinis, & conditionis existant, ne post hac Agnos Dei, sub excommunicationis poena ipso facto per S. mem. Gregorium XIII. latæ, depin- C gant, inficiant, immutent, aurum aut colorem aliquem illi imponant, vel imponi depingi, fu minhri faciant; sed eos in sua alnedine, & pulitate, prout benedicti fuerunt, dimittant & conservent.

CAP. II.

Quod autem ad ipfarum facrarum imagi- Sess. 25. in num cultum & venerationem attinet, eam pring. c. 2. pariter reverentiam & honorem illis epi- & 2. extra scopi impendi curent, quam sacrosancta Tri- de reliq. dentina Synodus statuit, fidque scripta po- & ven. SS. & Concil. pulos edocere audeant. Atque ut abibus Later. sub cultus, & honor ebitis facvis imaginibus Innoc. III. D exhibeatur, prohibent, ne fignum in S. Scripturis Crucis, quam BB. Virginis, & omnium SS. in immundis, contemptibilibus locis, five in parimentis pollhac collocetur, & collocaturus fi forte aut depictum reperiretur, deleatur; inobedientes vero poenas ab archiepiscopis Basutellas inant. Quæ vero imagines feu pictura retuffare fic corrofæ, deformatæ, feu lacerate fint, omnino a publico amoveantur, libros alcribus collocentur vel fabricentur, feu alio loco fecerenori, cum putius scandalo, quam devotioni folcant effe populo Dei.

CAP. I.

De miraculis.

In novorum miraculorum approbatione, Sess. 25. formam a facro & oecumenico concilio Tri- c. de invoc. dentino traditam episcopi diligenter obser- & venerat. vent. SS.

ANNO CHRISTI 1597.

que concionatores argui, & propositis inA diligentiis per Leonem X. in oecum. Lat. Concilio concessis ad blasphemos ordinario, vel judici ecclesiastico denunciandos allici.

CAP. I.

De jejuniorum observatione.

Tanta quorundam gulæ fludentium frivole temeritas & ingluvies, ut Ecclesiæ sanctis præceptis jejunia jure Divino instituta, & pro temporum determinatione ab ea decreta infringere non vereantur, sed nullo habito delectu temporum & ciborum ventri satisfaciant; in quos insurgere debent Episcopi pœnis a sacris Canonibus, & B aliis arbitrariis puniendo. Ut itaque quisque spiritualis primitias, atque dierum decimas Deo creatori nobis fclac offerre sese debere, & juxta traditiones apostolicas mensibus hinc conferveras, parochi commonefaciant Christifideles, singulis Quadragesimæ diebus, (præter Dominicos) Quatuor anni temporibus, ac Vigiliis jejunare ex præcepto teneri, nisi quis ætatis aut valetudinis vel alterius impedimenti excusationem habuerit.

CAP. II.

Quisquis (legitima cessante causa) ipsa C jejunia ecclesiæ violare præsumpserit, præter divinam ultionem, quam cibis utendo veritis ipso jure incurrit, graviter quoque Ordinarii arbitrio, si id absque rationabili causa factum fuisse constiterit, punlatur; præterim si sæpius in illud crimen incidcrit.

CAP. III.

Jejuniorum tempore, ac præcipue Quadragesimæ veriti cibi pro imbecillium ac infirmorum usu non alibi, neque ab aliis vendantur, quam in flatutis locis, & ad id deputatis, ac nonnisi ex causa ab utroD que medico comprobanda, ac licentia ab Ordinario, vel ejus vicario, seu deputatis ab eis gratis subsignata & obtenta, sub pœnis ex arbitrio flatuendis: extra urbes vero, & oppida, a parochis licentiæ hujusmodi, ex rationabili ac urgenti causa duntaxat, (ubi medici conilium haberi non potest) ac simlliter gratis concedanter, cum his tamen conditionibus, quæ suis episcopis necessariæ videbuntur.

CAP. IV.

Caveant medici, ne in fuarum animarum periculem tam faciles se præbeant in faciE do ildem de jejunii excusatione, vel in concendendo, ut carnes comedant il, quos vel nulla vel falem non rationabilis causa ab obligatione jejunii exclpit, & liberat; quod si secus fecerint, arbitrio episcopi puniantur.

CAP. V.

Cibos infuper jejuniorum solemnium tempore prohibitos coquentes, vel ad esum quoquomodo parantes, aut absque Ordinarii licentia ementes, vel participantes, feverius ab eodem Ordinario plctantur, & si fit opus, & culpæ qualitas id expoícat, in fubsidium quoque excommunicentur.

CAP. I.

De Processionibus.

Processiones eo tempore fiant, eo irldem ordine ac religione qua decet, ad quas accedere ex decreto Concilii teneantur non solum regulares & exempti, sed etiam confraternitates laicorum, fecundum consuetudinem loci, aut fecundum quod fuerint ab episcopo convocati.

CAP. II.

In omnibus autem sacris processionibus, & præsertim in festo SS. Corporis Christi in locis per quos incedere solet, is ornatus, apparatus, & decor apparent, qui præteF ritæ & aspectui Salvatoris Domini Nostri convenire videatur. Flebis etiam ad elevationem reverentiam, plecatem, & religionem eam fervent, quæ veros imitatores Domini decet, ut fruftum tam pli operis ac laboris a Domino consequi possint. Laici a clericis, fœminæ a viris feparatim profequantur.

CAP. III.

Inter viam non inanter fpectandi grátia fubfiftatur, & fpectacula quæ minus decent non adhibeantur; edendi & bibendi confuetudinem in facris fupplicationibus episcopi & parochi omnino tollere curent.

CAP. I.

De Quæstionibus & Indulgentiis.

Eleemofynarum quæstores indulgentias publicare, vel quovis modo prædicare episcopi non permittant, nisi in ecclesiis presbyteros infra Miflarum folemnia (fervata forma Sacros. oecum. Trid. Conc.) nisi id a Sede Apostolica bullis conceflum fit: quarum tenorem ad unguem observari faciant; & curent ne fidelibus indebite ab aliquo eleemosynæ a fidelibus extorquentur, sed pie petentibus faveant.

CAP. II.

Indulgentiæ, fi quæ erunt Sedis Apostolicæ mandato publicandæ, foli episcopi, vel alii ab eis deputandi in cathedrali, & Parochi in eorum parochiis evulgent; quorum etiam cura erit eleemosinas ea de causa elargiendas per deputatos colligi, juxta Sacros. Conc. Trident. decretum; & fi qui irreperint abufus, ab Ordinariis omnino e medio tollantur.

ANNO CHRISTI 1597.

CAP. II.

Qui autem queflus, aut alia causa novorum miraculorum, quæ minime quidem vera sint, falfi & temerarii promulgatores & inventores esse deprehendi fuerint, & convicti; graviter ab illdem locorum ordinariis puniantur.

CAP. I.

De rebus, & verbis sacris non abutendo.

Prohibeant episcopi omnibus laicis & ecclesiasticis personis, gravibus propositis poenis, ne publice feu privatim, tam recreationis, quam alia quavis indecenti causa in verbis monitionum, regularium & ecclesiasticorum perfonarum, vel ad factum usum destinatis, vel aliis fimilibus larvati incedere audeant, cum id fine contempta Dei & contumelia ecclesiastici ordinis fieri non poflit; quibufmet poenis etiam puniantur veltes ad talem ufum confitientes, atque etiam accommodantes.

CAP. II.

Episcopi præterea temeritatem extorquentium verba sacra in sensus profanos, & eis abutentium in fortilibus dictis, facetiis, & libellis famosis, detractionibus, adulationibus, fuperstitionibus, divinationibus, maledictis, incantationibus, & fortilegiis compescant; eosque juxta facrosc. conc. Tridentini decretum, uti temerarios ac violatores verbi Dei, juris & arbitrii poenis punisant, & curent populum per parochos & alios ecclesiasticos monesi.

CAP. I.

De fortilegiis, lamiis, & incantationibus.

De fortil. c. 1. 2.

Vide Navar. c. 11. n. 51. & 52. seq. in fin manu.

Præstigiatores, lamias, incantationes, magos, fortilegos, divinatores, illicitis artibus medentes, & id genus alios, qui diabolici illusionibus decepti aliis decipere affectant, episcopi omni conatu a fuis dioecesibus eradicare studeant, & poenis a facris canonibus inflictis afficiant, & præsertim fi eorum causa homicidium aliquod, vel facramentorum abusus intervenerit.

Sess. 5. cap. in fin. & Sess. 21. c. 1.

CAP. I.

De pravis & superstitiosis confuetudinibus.

Si quæ gravæ parumve cum noftræ relB gionis integritate confentientes consuetudines in populum Christianum hominum vitio irrepserint, eas regulans pastorum cura extirpet; & in primis caveantur, ne posthac ante vel circa temporum ac facrorum vdium fores choreæ ducantur.

CAP. II.

Et cum fcriptura dicat: *annunciate quæ venturæ sunt in futurum, & scietis quod Dii estis vos*; nemo eft fane fidei qui dubitare poflit ea quæ a libera hominem pendent voluntate, & divina ordinatione, a nullo, nifi ex divina revelatione, fcirl poffe; proinde ridiculas divinationes juxta SS. PP. decreta condemnantes, diftricte praecipimus, ut interdicatur Ægyptiis mulieribus, quas vulgo Cingaras appellant, aliifque mere chiromanticis nugis deditis, ut futura ex quibufdam manuum lineamentis ne divinent ac prædicant: fimiliter omnes alia divinationes, tam ex aftrologia, quam ex lecromantia, & fomnantia, & aliis quæ diabolicis inventis fiunt, exfpectantur: admoneantque Chriftifideles, quod in legentes & retinentes libros aftrologiæ judiciariæ, divinationum, fortilegiorum, aliarumque rerum in regula nona Indicis expreflarum, non modo per ipfos epifcopos, fed etiam, per inquifitores locorum ex auctor. fel. rec. Sixti Papæ V. contra exercentes aftrologiæ indiciariæ artem procedi poteft.

Myrar. in Instruct. Sacerd. part. 2. tit. de Sacr. Matrim. c. 11. n. 8.

CAP. I.

De Blasphemia.

Detefiabile blafphemiæ malum (Diabolo præceptore introductum, ut hic incipiat focum habere, quos in æternum dæmones criminis poenarumque confortes) cupientes omnino extirpare, ut Dei Omnip. honor in dies augeatur, fcuri noftri numerario exigit, contra blafphemos divinæ majeflatis, ac fanctorum ejus temeratores provocamur, ut a tali tantaque injuria Dei vel fuc abftinere, fcripturis quippe eft. *Qui blasphemaverit nomen Domini morte Levit. 24. moriatur.* Statutibus ergo ac decretinibus, ut qui palam maledicta, convicia, ac obfcena verba in Deum ac Domini N. J. C. vel in ejus SS. Genitricem, vel in aliquem Sanctorum plena veneno morfiferi lingua protulerit, graviter ab epifcopis puniantur; & poenis in Sac. Lat. Con. canonibus & bullis S. mem. Pii V. contentis Sess. 5. fubiacentur; ut fi clerici fuerint, ad ordinarii arbitrium, ac fruftuum ecclefiafticorum privationem, beneficiorum ad depofitionem ufque plectantur.

CAP. II.

Admoneamus confeflarios, ut ne officiantur & leniter cum hujufmodi blafphemis fefe gerant; fed acerba & severa impolita poenitentia in eos animadvertant, ut Sac. Lat. Con. decrevit. Hortamur infuper eos, qui hujusmodi blasphemantes audiverint, ut oodinem fraternæ correctionis a Domino præfcriptum fervare velint.

CAP. III.

Curent epifcopi populum frequentet de gravitate hujufce delicti per parochos atque Matt. 8.

ANNO CHRISTI 1597.

CAP. I.

De Seminario.

Seminarium, cum in unaquaque cathedrali, ex gen. Conc. Trid. decreto erigendum sit, in quo adolescentes clerici pauperes, qui ad Dei servitium incumbunt, instruantur; operæ pretium esse duximus, per Episcopos etiam hujusce provinciæ constitui debere; quibus injungendo ordinamus, ut quam primum fieri poterit, pro beneficiorum horum Diœcesium facultate ac debita ratione taxationis erigant, constituantque pro viribus sustinenant, & augere studeant, & magistrum talium grammaticæ, & cantus Ecclesiastici bonis moribus præditum, conducant.

Sess. 23. c. 18.

CAP. II.

In seminariis sic erectis, minores 12. annorum per episcopos non admittantur, sed tantum majores, & qui animo ad religionem sint propensi, ingenioque docile, & qui qualitatibus, ex ejusdem sacrof. conc. Trident. decreto, fint præditi, quibus cum scientia, & ætate provecti fuerint, de beneficiis vacantibus providentur. Si vero reperiantur aliqui, qui bonis moribus, cum literis vacare nolint, episcopi post monitiones factas, spretas, a collegiis, eorum loco aliis bonæ indolis pauperibus suffectis, arceant.

Decretum ejusd. sess. 21. cap. 9.

CAP. III.

Divitum filii, si qualitatibus supradictis non careant, propriisque expensis vivere velint, & numerum magistri minuere, gravantur. non excedant, per episcopos inseminariis admitti etiam poterunt.

Decretum ejusdem sess. 23.

CAP. IV.

In collegiis vero recepti omni studio, bonis moribus literis, moresque, hæ religioni operam dent, ne otio torpeant, confessionum libros discant, singulis quoque mensibus peccata sua sacramentali confessione expiare curent, & sæpe sanctum Eucharistiæ sacramentum (in quantum ætas pothabebit) devote assumant. In recreationibus pauce, & modeste fe gerant. Ante prandium & cœnam, mensam benedicant, & post prandii, cœnæque refectionem gratias agant pro varietate temporum aquæ solemnitatum, sicut in fine Breviarii habetur. Inter prandium vero, & cœnam lectio sacræ scripturæ pro temporis occurrentis semper habeatur, cui intendant, ut dum faucibus fumunt cibum, aures hauriant Dei verbum in eodem loco commorantes. Separatis lectis nocte quiescant, quotidie sacram missam audiant: Dominicis, ac festis diebus ecclesiæ inserviant: frequenter ab episcopis, vel ab eis deputatis visitentur, ut omnia secundum instituta recto tramite procedant.

A

ANNO CHRISTI 1597.

CAP. I.

De sacrosanctis ecclesiis.

Cum Dei domum deceat sanctitudo, ac terribilis sit locus iste, qui est scala Paradisi, & porta Coeli; propterea enixedum est, ut ad ecclesiam sit humilis ac devotus ingressus, quieta conversatio; in qua nihil fiat, quod cuiquam offendat aspectum; sed omnes devoris orationibus insistant, gebus flexis sanctissimum Sacramentum adoBmisse mysteria peragantur, Verbum Dei annuntiatur, & horæ canonicæ recitantur; in ecclesiis spaciari, & deambulare, risus, cachinnationes, & colloquia mala, alios subinde ætreplitus indecenter facere.

CAP. II.

Caveant omnes, ne ira flent in ecclesiis, ut exadverso sanctissimi corporis Christi fedeant, ne sacrosanctio Eucharistiæ sacramento summa reverentia colendo, ab adorando aliqua inreverentia fiat, quemadmodum sanctus propheta Ezechiel typici Templi describitur quemadmodum Hebræum populus tiam, his scribis abominabilem declaravit. *Ecce in ostio templi Domini inter vestibulum, & altare, quasi viginticuinque viri dorsa habentes contra templum Domini, & facies ad orientem.*

Exechiel. 8.

CAP. III.

Præter tempus divinorum officiorum, ut ecclesiæ semper clausæ teneantur ab his abusus intendimus: episcopo poenæ in bull. S. Pii V. propositis omnino coitant. Nemium ad tractanda profana negocia in eis conveniæ permittant, neque patiantur ibi judicia exercerí; cum nullicibus suspectis colloquia haberi; convocationes, parlamenta, consultationes, aut potationes fieri; neque in posticis, aut vestibulis, seu scalis venale quidpiam exponi.

CAP. IV.

Prohibeatur ingressus ecclesiarum delinquentibus, & facinorosis hominibus, praeter quam in casibus a jure concessis; & ad domum orationis accedentibus interdicatur Balistas, Sclopeta, vel hastas armatas deferre, vel etiam canes venaticos, accipitres similesque aves in manibus tenere. Nullus absque ordinarii licentia in scriptis data Cvigilare non permittatur, & eo casu, neque cantilenæ, aut chorææ ducantur.

CAP. V.

Dum clerici divinis incumbunt, ne ab aliquo impediantur, curent episcopi, ut loca clericorum usui destinata a laicis non occupentur, sed seorsim a clericis omnino divinis intersint. Nec chorum ad psallendum indistinctum occupent.

Cap.

ANNO CHRISTI 1597.

CAP. I.

De tuitu sanctorum ecclesiarum, earumque veneratione.

Optamus in quavis ecclesia Ss. Crucifixi imaginem in loco conspicuo; inter altare majus, & populum inveniri, atque eo magis ornatum, quo ecclesia ipsa erit insignior. In ecclesiis vero minoribus, ubi commode id fieri non poterit, relinquitur ordinarii arbitrio.

CAP. II.

Ecclesiæ parochiales reparatione aliqua indigentes, quatenus ab eis, qui de jure, atque consuetudine dioecesis tenentur: prægaturque ab ordinario eis tempus, sub certa poena infligenda termino reparationis transacto.

CAP. III.

Ecclesiæ vero curatæ, seu non curatæ ferme collapsas episcopi refaurandas curent; juxta fac. canonum dispositionem, & facr. concilii Tridentini formam, ibidem oratoria erigendo, vel si non videbitur expedire in alia transferant ecclesias, vel ibi sub titulis sanctorum, quibus antea ecclesiæ erant, altare conftruatur, & pro reddituum qualitate dirimat cultus flatuatur, ita tamen, ut in area diruta ecclesiæ signum Crucis erectum semper appareat.

Sess. 23. c. 7. de reform.

CAP. IV.

Sint ecclesiæ pulchre dealbatæ, parlabulique nihil immundum, aut profanis admixtum nihil adhæreat, ne sacra profanis miscreantur. Tabulum non sit pavimentum, parimentum sit lacrymale, & non defoemetur pro sepeliendis mortuis; fenestræ habeant specularia seu saltem linea, & prosiciendi ter in ecclesia nollantur sub poena arbitrio episcopi proponenda, nisi forte ex legitima causa in ecclesiæ fundatione concessum alter fuisse conster.

CAP. V.

Altaria sint lapides, aut laterilia, lea extructa aut concinnata, ut fenestrellæ foramenve nullis ex parte relinquatur; sibi quidquam afferri possit, aut reconli; & sint altitudinis a scabello ligneo, vel predella palmorum quatuor, longitudinis vero minus palmorum sex, latitudinis autem palmorum trium.

CAP. VI.

Habeat unumquodque altare iconam, vel faltem picturam in pariete, Crucem, candelabra duo, cartulam cum secretis, pectam facratam, quæ fit ita lata, ut calicem cum hostia capere valeat, tobalcas tres, quarum una ad planum ulque pertingat, aliæ duæ, quæ divisæ sint, totam

A

ANNO CHRISTI 1597.

mensam contegant, alia vero tobalcis cerauteis superponatur, ut a pulvere defendat cofinia, quæ inegumenta & super altaria confervantur. Tela ne ligneum, ubi pallium poffit comode affigi. Scabellum ligneum, vulgo pradellam. Tegumen ex affesibus, aut tela cerulea, honeste picta confectum totum altare tegat; fenestrellam in pariete a parte epistolæ apte conftructam, ad aquam excipiendam ablutionis manuum facerdotis celebrantis, & ad pelvim cum urceolis collocandum: habeant calicem, & alia instrumenta, paramenta, & ornamenta congrua ad miffam celebrandam.

CAP. VII.

Nullum altare impoferom ædificetur, cui quidquam ex supradictis requisitis desit, ac fine licentia ordinarii in scripris habita, de conftructis alienis, fi dotata fint per eorum rectores, tam in temporalibus, quam in spiritualibus, episcopi curent ne aliquid usurpentur; ne vero quæ non funt dotata, vel ab eis a quibus erecta fuerint infraturari & onusti, juxta præscriptum formam, vel amoveri curent.

CAP. VIII.

Unumquodque altare amoveatur, quod B ædificatum fit ad columnam vel pilam, vel ecclesiam ullo modo impediat, vel plane non respondeat aut respondere possit formis & regulis fubfcriptis; fi tamen episcopo in actu visitationis videbitur, id commode & fine fcandalo fieri poffe.

CAP. IX.

Sacrifitæ habeant veftiarium ad paramenta, & alia conservanda, oratorium loco politum quotidie ibi fieri oporteat, feparatum, & diffunctum, in quo facerdos in folitudine fe colligere, & orare valeat; & ad ipfum oratorium in parete orationes ad id proprie affixæ fint; labellum, cum manutergio ad manus abluendas & abstergendas ante, ac etiam poft Mffæ celebrationem; cartulæ item oratoribus facro anicalque indumento accommoda ubi, quos attente relegere facerdos cum facras ipfas veftes induit, & exuit.

CAP. X.

Confessiona lia rot habeat unaquæque ecclesia, quot habet confessiones, & ponantur in locis conspicuis, atque aperta, ut fint in omnium oculis collocata; & confeffarios, & confitens poffit ab unoquoque E facile confpici; ftetque cum tabula inscriptiva, quæ habeat fenestrellam cancellatam, per quam audiri, fed videri non poffit. In quibus confeffionalibus fint affixi cafus reservati tam a fummo pontifice, quam epifcopo, una cum forma absolutionis.

CAP.

ANNO CHRISTI 1297.

CAP. XI.

Vas pro aqua benedicta in ecclesia sit, non extra, & in ingressu ad unamquamque portam a dextris, non a sinistris introeuntium, marmore constet, vel petra solida non laterizia, columnella, vel alia basi constructum sit, Asperforium habeat appensum non ex spungia, sed ex setis confectum.

CAP. XII.

Sepulcra marmore vel petra solida confecta fine adeo compressa, ut inde malus odor exire nullo modo possit, aliquin homo impleatur adæquato solo, ut nullus in B eis amplius sepeliatur. Sepulcrorum vero quæ inposterum ædificabuntur, nullum longe abite ab altaris scabello ligneo, vel pradella ad minus palmis quatuor. Verum episcopi curent omni ratione, ut antiquos & probatissimos fepelliendi in cœmeteriis mos illuatur, neque sepulcra nova in ecclesiis ædificentur absque licentia in scriptis obtenta.

CAP. XIII.

Cœmeteria lita claudantur, ut in ea brutis impediatur accessus, & ab herbis tertio quoque mense expurgentur, & in eis arC bores, aut vites non plantentur. Episcopi vero præmarrata omnia poenis eorum arbitrio imponendis observari faciant.

CAP. I.

De Campanis.

Campanæ deferviant ad convocandum populum in ecclesia, & cleram ad annuntiandum manc mediam diem Domini, & veritatem ejus per nostem, & ad enunciandum Psal. 91. prædicationem, ad significandumque esse mortuum, ad hoc ut populus audiat, & pro eo oret; benedictionis per illarum tactum, & sonitum fideles, invitem. Invitentur ad præmium, & crescat in eis devotio fidei, fruges, mentes & corpora ferventur, & omnes insidiæ inimici procul pellantur, procellæ turbinum, impetus tempestatum & fulgurum temperentur, infestaque contrarua, & ventorum, procellarum, aëtisque tempestates prosternantur, & spiritus nequam effugentur, & ut ad hoc audientes confugiant ad sanctæ Crucis vexillum, qui omnes genuflectant; quare principes, & magistratus etiam hortari oportet, ut campanis, quæ ecclesiarum usui dicte dicuntur ad profanos usus, & pocnarum significationem, maxime si confecratæ sint, uti non patiantur.

CAP. II.

Dum in majori Missa Eucharistia elevanda adoratur, campanæ magnæ signum detur, quo fideles extra ecclesiam existentes ad eius veneralionem excitentur, eoque audito genuflectant, & ad spiritualem ejus-

ANNO CHRISTI 1297.

dem sanctæ Eucharistiæ manducationem, A invitentur. Ter in die pulsetur magna campana pro salutatione sacratissimæ Virginis, videlicet, prime mane, meridie, atque vespere. Prima vero hora nostis ab horologio significata, pulsetur altera campana tribus vicibus continuatis ad excitandos fideles ad orandum pro fidelibus defunctis.

CAP. I.

De sacramentis eorumque administratione.

Studeant episcopi, ut in sacramentis administrandis omnes, qui de confessionibus B ferventur, quæ sanctæ Romanæ ecclesiæ allatumque matris, & magistræ conformes sint, in dictis etiam si opus erit eorumque arbitrio poenis. Perinde in exorcismis, & catechismis baptismalibus, aliorumque omnium ministerio, ac cæteris quibuscumque, ad divina pertinentibus quibusvis sanctæ Romanæ ecclesiæ cæremoniæ obtineantur.

CAP. II.

Sacramenta insuper quæcumque, ne ad allum usum, quam ad eum, cujus causa sunt a Domino instituta ab aliquo conVertantur, vel alicui concedantur, episcopi parochos admoneant; si quis autem, vel eis abusus fuerit, vel alicui eadem abutenda tradiderit, ordinarii arbitrio puniantur.

CAP. III.

Sacra olea anno quolibet ab episcopoconservanda Baruto tempore, plebani per dioceses constituti ab eorum matrice ecclesia recipiant; & ecclesiis sibi commissis, prime quoque tempore distribuant, nisi aliud pro locorum distantia, vel ecclesiæ qualitate episcopis ex causa videatur, quæcumque confuetudine non obstante.

CAP. IV.

Ministri ad quos oleorum distributio spectat, caveant, ne quid accipiant pro illorum receptione, etiam sponte datum, sub poena fuspensionis, quacumque confuetudine etiam immemorabili non obstante.

CAP. V.

Oleis sanctis, sanctoque chrismate veteribus, postquam nova fuerint confecrata, nullus utatur, sub poenis a sacris canonibus statutis. Ad ipsa vero sacra, & nova olea accipienda, & ferenda, omnisi clerici in sacris constituti destinentur, ut sacra ab eis (qui sunt divinis muneribus deputati) deferantur.

CAP.

ANNO CHRISTI 1297.

CAP. VI.

Ne forte autem propter irreverentiam sacramentorum ira Dei contra ministros defæviat, & ne ad ea, quæ ad salutem proposita sunt; tenebrarum manus exercuat valeat ad aliqua horribilia, & nefaria exercenda, olea sancta, sanctumque chrisma tanta reverentia, & diligentia custodantur, ut clavES eorum parochus tantum apud se retineat, & conservare studeat, neque alteri, nisi ex urgenti necessitate committere audeat, ne illic absentis facilis occasio reperiatur. Si quis autem hac in re negligendo deliquerit, graVi poena ab ordinario punatur.

CAP. VII.

In administrandis sacramentis sacerdotes superpelliceum, & stolam adhibeant, ne aliquid pro eis exigant a quoquam: post collationem autem eorumdem sacramentorum laudabilis confuetudo servetur, ita tamen ut non exigatur per spiritualem fabricationem, sed ad vitandum populi scandalum malicias agatur, ne pereant infirmi fratres, pro quibus Christus mortuus est: curent autem sacerdotes, ut mundi a mortali peccato sacrosancta sacramenta administrentur.

CAP. I.

De sacramento baptismi.

Sacramentum baptismi nonnisi in ecclesia, & a sacerdote solenni ritu administretur, nisi immineat urgens necessitas, ac sitte periculum mortis: ver hoc motus omnibus pretentibus permittimus ut, modo mulier, si mares adsint, laici præfentibus clericis eadem, & clerici facerdotibus; & ecclesiæ forma, & debita materia naturalis aquæ utantur: quamquam obstetrices, quæ baptizare confueverunt, non fint improbandæ, si interdum præsente aliquo viro, qui bapes D sacramenti conficiendi minime peritus sit, id exequantur.

CAP. II.

Parochi admoneantur obstetrices, ne jamjam natos infantes pafim audeant baptizare, nisi imminente periculo, & ubi sacerdotis vel clerici, vel laici copia opportune habebri nequeat; quas vero pro admonitionem fecus facere deprehenderint, ad ordinarios deferant munere obstetricandi privandas, aliisque poenis arbitrio ordinarii afficiendas.

CAP. III.

Obstetrices, ab ordinario, vel a parocho examinentur, an veram baptismi formam probe noverint; doceantur etiam ne quid novæ forme vel materiæ addant, aut detrahant; neque fal aque necessario admisceudum arbitrentur. Quas vero formam baptizandi ignorare deprehenderit, obstetricis munus exercere non finat, fed quamprimum

ANNO CHRISTI 1297.

privatam esse declaret, certis statutis poA nis fecus facienci.

CAP. IV.

Quoniam vero ex characteris vi, & natura definitum est ab ecclesia baptismi facramentum nulla ratione reiterandum esse; proinde ad evitandum errorem præcipiuntur omnibus baptizatoris, ut cum delatus infans fuerit ad ecclesiam baptismalem, deferentes interrogent, fuerit ne ille domi baptizatus? & si pro certo confiterentur non fuisse baptizatum, adhibita forma ecclesiæ impleatur fine alla verborum condilione dicant: *Ego te baptizo &c.* Si autem ceffetur, aut certo fciatur puerum ita baptizatum in aliquibus privatim fuscepisse; facerdos adhibeat tantum ritus, ac cæremonias baptismi, nec proferat ullo modo formam, nec infantem adsolat, fed dicat: *Quia ea es baptizatus, ego te benedico in Nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Amen.* Sed si res ita dubia fit, ut vere nesciatur an fit baptizatus, tunc minister præmissis ritibus, ac cæremoniis, conditionaliter hæc verba tantum proferat: *Si tu non es baptizatus, ego te baptizo in Nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Amen.*

C

CAP. V.

Baptismus quam primum fieri poterit infanti differatur, tum quia periculo mortis imminente teneræ adhuc ætati, tum quia indignum profecto est, ut adoptione filiorum Dei humana aliqua ratione diutius fraudetur. Proinde parentes, & si, quorum ea cura est, quamocitius infantem ad fuscipiendum baptismum in ecclesia, vel catechismum & exorcismum deportandum curent, quod si negligerint, excommunicationis poenam subeant.

CAP. VI.

Parochus ad remendum infantem, seu effe patrinum in baptismo nemineni admitat qui excommunicatus fit. Si vero parochi culpa, vel negligentia fecus in præmissis factum fuerit, arbitrio ordinarii punietur.

CAP. VII.

Curent episcopi, ut sacri baptismi fons fit non de petra laterilia, fed ex marmore; & si petra reperiretur, quæ tuta non fit & apta tangat, eique conjunctim adhæreat; atque id donec alia petra tuta comparetur, quod erit curandum, ut quamprimum fat; & fons ipse in cathedralibus cancellis obseratus, & in loco ecclesiarum omnibus conspicuo sit. Si quid non impediverit, operimentum, quod ciborium appellatur, habeat, & ita aptum, ut sacra olea aliquando allic ad baptizandum necessaria commode, illic asservari possint, & conopeo tegatur,

ANNO CHRISTI 1597.

Habeat vas vitreum cum ansula pro effundenda aqua super capita baptizatorum.

Vasa sacrorum olcorum ufualia sint fal-tem Ramnea, munda, & nitida.

Sacrarium in pariete excavatum fit, vel in columnella jurta ipfum fontem erecta: & eodem fepto plane, & fons ipfe, & facrarium claudatur.

Sepium, fi ferreum vel lapideum effe non poterit, ligneum conftituatur.

Habeat picturam in pariete (ubi commode fieri poterit) Sanctæ Joannis Chriftum Dominum baptizantis, & omnia ea ornatora & decentiora fint interius, & exterius, quæ ecclefia ipfa inferior erit; & quanto magis fieri poteft decentter inftruenda fit.

CAP. VIII.

Prohibemus autem omnino, quo tempore facrum baptifma celebratur, ne baptifmalis aqua, vel facrum aliquod oleum a laicis perfonis quinquomodo rangatur, neque linteola, quibus abluuntur facri Infantis caput, aliqui lavanda tradantur, aut alia hujufmodi fiant; improbantes præterea abufum illum tranfmittendi chirotheas, five etiam aquam benedictam compartentiatis, quocumque confuetudine etiam immemorabili non obftante, declarantes nulla alia ritus fpiritualem cognitionem contrahi, quam apud facros canones fanctæ conciliis Tridentini decreto comprehenfos.

CAP. IX.

Sacerdos, qui extra ecclefiam neceffitate aliqua non imminente, fed vel parentum nobilitatis intuitu, vel aliqua alia ratione facrofanctum baptifma celebraverit, tandiu fuspenfus maneat, quandiu epifcopo videbitur, & ejus arbitratu fatisfecerit.

CAP. X.

Providendum etiam epifcopi opportune, dum adminiftratur facrum baptifmi facramentum, ne rifus, clamores, atque alia id genus in ecclefia, vel extra ea de caufa fiant; fed quod addantes decore, & cum filentio, atque omnes interfint. Abufus vero quicumque circa hujufmodi facramenti formam irreprefenti, perfenis decreti authoritate, quamprimum tolli curent.

CAP. XI.

Parochi, ex facrofanctifi conciliti Tridentt. decreto, pie doceant fideles, quæ cognatio, inter quas perfonas per hoc facramentum contrahatur, & ad quid patrini erga E fufceptos teneantur, quique admiti perfint, & ex præfcripta verborum forma ab epifcopis eis tradenda. Horteneuque mulieres, ut quamprimum poft partum ex lecto furrexerint, gratias Deo adure, & benedicionem a facerdote acceptare ad ecclefiam fe conferant.

A

CAP. XII.

Liber habeatur ac ftudio cuftodiatur, in quo baptizatorum nomina, & cognomina, tam parentum, atque compatrum baptizantis manu conferibatur: & an ex legitimo matrimonio inf- natus fit, quove die natus & baptizatus fuerit; alioquin rector epifcopi judicio mulctetur, & copia libri fingulis annis epifcopo deferatur, in epifcopali archivio confervanda.

CAP. XIII.

Prohibeatur poftremo vulgatus illorum B abufus, qui ad fuum arbitratum compatres, aut cumatres vocantur, fed fi tantum hoc fibi nomen fortiantur, qui in baptifmo, vel confirmatione patientiunt.

CAP. I.

De confirmationis Sacramento.

Si in facramento confirmationis explicando paftorum diligentia requirenda unquam fuit; nunc plane quo eft illud quam maxime illuftrare; cum in fancta Dei eccle-C fia hoc facramentum a multis, aut præterquitatur, aut parvi hat, & perpaci reperiantur, qui divinæ gratiæ fructum, quem deberent, ex eo capere ftudeant. Ideo epifcopi priufquam confirmationis facramentum adminiftrent per octo dies antea præmonere curent omnes confirmandos, ut ad facramentum percipiendum digne fe præparent, atque per fe, aut per alium ejus vim, dignitatem, & myfteria diligucte ftudeant explicare, denunciantes, ex eo inter confirmantem atque confirmatum, illius patrem & matrem & teneitem eandem cognationem fpiritualem nafci, nec minoris æftimandam quam quæ ex baptifmo gignitur; ac propterea inter eos carnale matrimonium contrahi non poffe, & cætera, D quæ facrofanctæ Trident. fynodi traduntur decreto.

CAP. II.

Infantes minores feptennio non confirmentur, atque illi tantummodo adulti, vel parvuli ungantur, quos antea fuiffe confirmatos ignoratur: ne facramentum hujufmodi reiterari contingat, quod epifcopi populos cavere omnino ftudeant.

CAP. III.

Adultos præmoneant qui in ætate confirmandi funt, fi hujus facramenti gratiam & dona confequi cupiant, non-E folum fidem ac pietatem afferre, fed graviora etiam peccata, fi quæ admiferunt, ex animo dolere ac delere opus eft. Ideo admoneantur adulti, ut facta prius peccatorum confeffione, atque accepto fanctiffimo Euchariftiæ facramento jejuni ad confirmationis facramentum fufcipiendum fe conferant.

ANNO CHRISTI 1597.

CAP. IV.

Curent præterea epifcopi, ut parochi parvulorum confirmatorum parentes admoneant, eos poftquam adoleverint ea de re certiores facere, ne parentibus poftea defunctis, an confirmationis facramentum fufceperint dubitare contingat; & confirmatorem nomina adnotentur, & in peculiari libro conferibantur, quem unufquifque curatus habere procuret, ut ficuti baptizatos, fic confirmatos annotent, & fi fecus fecerit arbitrio epifcopi mulctetur.

CAP. V.

Confirmatorum frontes, antequam ab epifcopo recedant, ad facra uncti reverentiam, bombace vel panno lineo abftergantur, curentque epifcopi ipfi, ne facra unctum hujufmodi munus honorifice tractetur; ac præterea parentes a fe ipfis minus quam decet, abftergi nullo pacto, dimittant audiusque, fi quos forfan in hujus facramenti adminiftratione perfeverent, prorfus tollant. Ideo exrlepentur illi abufus per auricularum infantis concaffa, vel linteorum ablutionem, feu facrie fabulationem, feu per aliam fuperftitionem, vanumque ritum contrahendæ compatrentiatis; & docentur populus per fufceptionem baptizati in baptifmo, & confirmati in confirmatione tantum contrahi cognationem, atque eandem ex utroque facramento, indeque matrimonii nafci impedimentum.

CAP. VI.

Excommunicati ac eo anno in Parochia non confeffi, quive falutarem communionem minime fufceperint, confeffandos nullo paratinus effe nullo modo liceat; & fecus facientes ab ordinario poena arbitraria plectantur.

CAP. I.

De facramento Euchariftiæ.

Cum in facratiffimo communionis facramento, a Patribus fynaxi appellato, totius fanctitatis author & fons exaltter continetur, ut tanti tamque magni thefauri participes efficiamur & in Deum ipfum tranformemur, concorporales effectis, pignus futuræ gloriæ, hoc eft perfectiffimæ unionis, fub fignis vifibilibus teneatur, rogamus, ac per vifcera mifericordiæ Dei noftri monemus parochos, & concionatores, ut populum ad frequentem Euchariftiæ fufceptionem ardentius hortentur; ut facrofanctæ Tridentinæ fynodus optat, & admonet.

CAP. II.

In altari majori, (ubi id commode fieri poterit) alius in loco decenti, & honorifico omnium cathedralium, collegiatarum & aliarum curatarum ecclefiarum facrifitium hoc Sacramentum reponetur in Tabernacu-

A lo, fatteno ligneo, pifio & deaurato, vel aque ferico contecto, & intus ornato, bene & tute clauso, cujus clavis a nemine præterquam a parocho, vel a facrifta in ecclefiis majoribus teneatur, vacuo a reliquiis, vafe olei infirmorum, atque alio, ut fcilicet omnino nil aliud in tabernaculo contineatur, præter vas, ubi facrofanctum Corpus Domini reponitur.

CAP. III.

Vas autem, in quo Chriti Domini facratiffimum corpus in tabernaculum reponitur, fit argenteum, deauratum, & interius corporale ante ejusque impositionem, ordinarii bis, terque in anno pro temporum qualitate renovari, ut ad minus decimoquinto quoque die innoventur, & coram illo lampas in conpicuo, non a facere perluceat; quæ fi negligentia parochi, aut aliunde corrupta, & extincta repeliatur, epifcopi arbitrio parochus punitatur.

CAP. IV.

Cum infirmis hoc facrificum viaticum deferri contingat, prius dato figno campanæ majoris ter pulfatæ, ut fit in falutatione Angelica, & ad convocandum populum patres nonnulli, ubi locus datis, & dum per urbes, e oppida defertur, fuperpofita umbella regatur, & quamplurimis luminibus affulgetur, tintinnabulo femper præcedente, tam eundo, quam redeundo. Epifcopi vero, & monens, & indulgentiarum promulgationibus, fedules rebusmetur excitent, ut quam frequentiffime, ac devotiffime illud cum omni devotione venereatur; in qualibet parochiali ecclefia ii ora laterna honorabilis portetur cum fanctaculo in ufu habenda, ne in itinere, aut venerum turbine, aut minborum vi lumen deficere unquam contingat.

CAP. V.

In quibufvis parochialibus ecclefiis, ubi non fuerit fodalcs Corporis Domini N. Jefu Chriti, quamprimum inftituatur; etiam inftituras fodalcitates epifcopi, quæ præfocpeuantur atque amplificent, & quatenus opus fit, reformens; nil quod ad tanti Sacramenti cultum pertinet, omittant.

CAP. VI.

Ut autem parochi difcernere valeant, quinam tempore Paſchæ, hoc eſt a feria quinta in Cœna Domini, uſque ad octavam Dominicæ Reſurrectionis facrosanctum Euchariſtiæ Sacramentum ſumpſerint, diſtribuant communicantibus aliquod impreſſum ſymbolum, feu teſſeram, qua communicantes a cæteris internoſci queant, faciantque parocho fidem; proinde quiſque parochus obſervet, & in ſcripta redigat, & non communicatorum nomulam quam primum ad epiſcopum ſingulis annis deferat: qui poſtquam vere contumaces ter a die Sancto Paſchæ uſque ad Pentecoſtem cuſquiſque anni

Omnis neceſſitas, ſecus de pœnit. & remiſſ.

ANNO CHRISTI 1597.

generatim admoniti publice fuerint, eorum nomina primum in cathedralium ecclesiarum valvis affixa, tum in propriis parochiis denunciari episcopi curent, ac delinquos ab ecclesiæ ingressu, ex decreto concilii Lateranensis inobedientes hujusmodi arceantur, sub poenis episcoporum arbitrio contra eos statuendis; quos si interea decedere contigerit, justa Lateranensis concilii decretum in ecclesiis vel eorum cœmeteriis sepeliri prohibemus.

CAP. VII.

Ne autem fraus aliqua fiat, qui tempore Paschatis domo absuerint, nisi veram fidem authenticam habeant de susceptis alibi communione, quamdiu in propria parochia Eucharistiam non sumant, cum iis, qui præfentes tumere neglexerunt eadem, præsidia poena puniantur; qui vero extra propriam parochiam in Paschate Eucharistiam sumpserint absque licentia parochi habeantur ac si non communicassent.

CAP. VIII.

Regulares autem qui Eucharistiæ Sacramentum eo tempore administrare præsumpserint, contra quod dictum est, sciant ipso facto excommunicationis sententiam se incurrisse, a Sancta Sede Apostolica tantum C absolvendos; & ilarim per ordinarios pro excommunicatis publicandos, juxta constitutionem Clementis Quinti; salvis tamen in omnibus indultis ac privilegiis Apostolicis per eamdem fedem Apostolicam non derogatis.

Clem. 1. de sepult.

CAP. IX.

Hoc vero sacrosanctum Eucharistiæ Sacramentum, (ubi id ecclesiæ qualitas, & amplitudo patiatur) masculis separatim a foeminis administretur. Adolescentes vero ad hujusmodi Sacramenti usum non admittantur absque diligenti parochorum inquisitione, num ea directione iter pandat, quæ in tanti Sacramenti perceptione requiritur. Et ipsi parochi hortentur fideles, ut Sacramentum hoc tot spiritualibus gratiis refertum, saltem solemnibus anni diebus frequentare studeant.

Conc. Trid. sess. 13. c. 8. de ubiq. utrique dic. quæ Eucharistiam percipiant.

CAP. X.

Cumque multi reperiantur, qui in concubinatu, usuris, aliisque notoriis peccatis perseverantes & scandalosi, aut obligatis ad restitutionem bonorum, persistant, se omnino ad meliorem vitæ frugem redigere, aut intra terminum competentem sibi assignatum juxta facultates suas satisfacere, & promissa non exequantur; ideo hæc Synodus decrevit, ut publici concubinarii, usurarii, furex, blasphemi, & alii hujusmodi facinorosi homines, & semel ad poenitentiam, & communionem admissi faciant, & poltea in eodem peccato permanere, & adhærere cognitum sit, amplius ad communionem non recipiantur, nisi poflea eos vitam & mores emendasse parochi compererint.

ANNO CHRISTI 1597.

CAP. I.

D vitalir Missæ Sacrificio.

Ad tremendum altaris sacrificium non immundi accedant facerdotes; sed prius facramentali confessione conscientiam purgarent; cum confessarii copiam habeant eur, id facere omnino teneantur: hoc autem facto, missam prævideant: quo deest habitu, & gravitate altare, in quo ornandum fit, ejusdem adsens: nihil missæ celebrationi extraneum superponant: annulos digitis non gestent, nisi qui de jure vel privilegio gestare possint: clericum puerum, dummodo supra latum conficiam habeant: luminibus accensis reverenter ac attente missam incipiant: Gloriæ chartam ante se teneant, secreta prematuros pronuncient; caveantque ne quid erroris, quo fidelium devotio offendi possit, contempta, vel negligentia committant. Quæ ut ita fiant, & omnia, quæ ad sacrificium missæ necessaria sunt, munda, nitida, & qua decet diligentia a sacerdotibus custodiantur, episcoporum curæ erit.

CAP. II.

Abusus atque superstitiones, uti cerrus candelarum numerus, & similia, si qui in missarum celebratione irrepserint, ex fa & ecclesiæ Catholicæ Trident. decretis episcopi poenis eorum arbitrio prospectis omnino tollant. Quæstus missarum inusitus, dum peragantur aliquid extorquere, vel alter pacifci, neve in missis importunas obtationes, & eleemosinas quærirari, & omnia profana vellantur. Prohibeant episcopi, ne a Græcis Latino modo, & a Latinis Græco, & ab omnibus vulgari idiomate persolvantur.

Sess. 22. de observ. in celebr. Miss.

CAP. III.

Episcopi, & parochi tam frequenter, ut suo munere fatisfaciant, missas celebrent. Hi vero, qui ex beneficii initiatione atque consuetudine, aliaque quavis causa animiversaria, & pro mortuis missas dicere teneantur, munus suum per episcopos gravibus indictis poenis, ertam amissionis fructuum & hujusmodi beneficiorum privatione adimplere compellantur, ne majorum animæ debitis fraudentur fuffragiis. Sed ut etiam presbiterorum neceffitatibus, quibus a rectoribus vel qui eadem beneficia tenent, quæ eleemosinæ relictæ ac legatæ fuere, exactivo celebrandarum missarum onere adjecto; adeo quod eorum voluntati fatisfacere nequeant; ex sacrosancti concil. Trid. decreto consulamus, conventionesque fit, ut qui altari servit de altari vivere debet, ita legata, & pia relicta ad ducatos sex pro qualibet missa hebdomadibus per annum celebranda reducimus atque taxamus; ea tamen lege, ut defunctorum legatibus semper in missis habeatur commemoratio.

Conc. Trid. sess. 22. c. 4. de reform.

ANNO CHRISTI 1597.

Confirmatur, per hoc provinciale concilium decretum manibus elapsis per illustriss., & R.R. archiepiscopum latam in favorem Capituli Amalphitani, presbyterorum terræ Tramoni, & congregationis terræ Alecolæ circa taxam missarum pro superadicta tantum. Diaconos deinde ac subdiaconos hortamur, ut & diebus quibus altari inserviant, & quibuscumque aliis festum Eucharistiam sumant: minoribus vero ordinibus initiatos solemnioribus festivis anni diebus.

CAP. IV.

In cathedralibus, & collegiatis, aliisque omnibus ecclesiis (ubi id fieri confueverit) B singulis diebus missa cantata celebretur, sub poenis episcoporum arbitrio imponendis; firmis tamen remanentibus ipsarum ecclesiarum laudabiliter obfuetudinibus, ubi plures una singulis diebus cantari, tofutive clerus convenire foleat, quibus derogare non intendimus.

CAP. V.

Parochos, & concionatores moneant episcopi, ut frequentes fideles edoceant, qua animi devotione, & corporis compositione facrosancto missæ sacrificio assendere, quave meditatione passionis Domini nostri Jesu Christi mysteria animo volvere, ac Deo gratias agere debeant genuflexi; præfertim vero dum immaculati agni corpus in altari manserit, nudatoque capite altari non averti, neque ita proximi, ut celebranti molestiæ esse possint; nec extra ecclesiam, vel in vestibulo, sed intus, loco non coniecrato, a quo facerdotem facile audire queant; indeque non recedant, nisi peracta missa, habitaque a facerdote benedictione. Edoceant insuper quonodo graviter peccent patet, atque mater familias, impedientes filios, & familias, familioque earum familiarem agentes, ne festivis diebus missis interfint; omnes hortentur, ut præsidis diebus præsertim parochialem adeant, quibus parochique ministeriones atque consilia audituri, prout ex decretandis concilii decretis tenentur.

Conc. Trid. sess. 22. c. 6. de observ. in celebr. Miss.

CAP. I.

De poenitentiæ Sacramento.

Poenitentiæ Sacramentum ex sacrosancti conc. Trid. & bullæ Cœnæ mem. Pii V. decreto, nullus facerdos, qui parochus non sit, vel extra neceffitatis casus, (ub excommunicationis, & fuspensionis poena & censura administrare audeat: nisi a locorum ordinariis examinatus approbatusque fuerit, ac licentiam in scripris gratis concedendam obtinuerit. Qui vero ad confessiones audiendas admissi erunt, quorum nomina (ut ab omnibus dignoscantur) publice proponi curent episcopi, atque parochi, canones poenitentiales fere conterdant, quibus, eorum notificatis poenis, poenitentes a peccatis abfterrere, iisque modificatis ad ea defendaDa & in futurum evitanda, & ad poenitentiam ab eis injungendam libentiori animo fuscipiendam induci valeant: a casibus reservatis (ubi periculum mortis non imminet, & ubi minores quatuordecim annorum non sunt poenitentes) omnino absolvere abstineant. Casus ipsos singulis annis in quadragesimæ initio ab episcopis requirant, sedquer. &c. Et ea, in quibus ipso jure incurritur excommunicatio parochi fe referant, & poenitentes ipsis innodatos ordinariis; seu ab eis deputatis poenitentiariis, vel fedi apostolicæ absolvendos. Usurarios, casibus non reservatis, & fatisfactioni reali obnoxios, non absolvant, nisi prius fatisfecerint; vel fi egeni eum ad pingiorem fortunam pervenerint, fi ægroti, cum convaluerint. Si autem moriantur, per hæredes fatisfacere promittentes. Notorios pariter contractus usurarios, aliosque illicitos ftipulantes, feu legata pia eclantes, publicisque delinquentes (nisi refipiscant) non absolvent. Mulierum in ecclesia foium (dempta infirmitatis causa) foribus patentibus, non ante ortum, neque poft neceffum folis confessiones audiant: nihil pro confessione audiendo a poenitentibus petant, neque eleemosinas pro peccatorum fatisfactione imponendas sibi ipsis, vel propriis ecclesiis applicent, fed eorum liberæ dispositioni dimittant. Sponte tamen oblatum modefte, & accipiant, nec aliquod avaritiæ ftigmn offendant; fummam aliquam cafuum concilientur, & confessionalia approbata habeant, eorumque lectioni vacent, ac munere injuncto pie, atque laudabiliter fatisfaciant valeant.

Conc. Trid. sess. 22. c. 1. c. 2. de fac. Miss.

Sess. 22. de observ. in celebr. Miss.

CAP. II.

Hæc autem a confessariis vitentur: ne confessiones oculis interrogationibus aut lusibus detineant; idque præcipue caveant, ne pueri, & puellæ, caterique rudes, de re ea quid ignorarint, imprudenter interrogati instruantur; verbo aut signo confessiones non prodant, vel revelent, pœnitentias graviores, quas verisimile eft non esse absolutionis evitent. Pœnitentem neminem in confessione audiant, nisi ipsa sacerdotum, quicumque ille sit, & tamen per valetudinem hoc fieri non valeat. Confessarius tum ibando, fed fedendo audiat confessiones, atque absolutionis beneficium, five laico, five clerico permittit impertiatur. In his vero, atque aliis similibus, confessarii delinquentes arbitrio episcopi, & conscientia severissime punientur.

CAP. III.

Populum bis, aut ter in Dominicis Quadragesimæ per parochos, & concionatores ad confessionem invitare, eumque quo oDine, & animi dolore, qua præparatione (quid, quare, & cui peccata sua manifestare habeat; quave poena in Paschate non fufcipientes poenitentiæ, atque Eucharistiæ facramenta afficiantur; edoceri, monerique, ac decretum facrosancti Lateranensis concili, inclpiens: *Omnis utriusque sexus*; etiam

Conc. Trid. sess. 14. c. 1. de confes. & can. 8.

ANNO CHRISTI 1597.

(cum opus fit) vulgari Idiomate fideliter translatum evulgari mandent episcopi, ut nullo obtentu excusationis contra inobedientes post Paschæ octavam ad juris, & arbitrii pænas procedere valeant, qui majori, quam fieri potuerit Consessionis addita copia, ne eorum culpa, & defectu accidat, id effici curabunt; qui durante tempore Quadragesimæ, & præsertim Parochi, & qui curam animarum habent persona liter quotidie per horam saltem in Ecclesia sa perpellicco, & sola audiat ad confessiones audiendas præsto sint.

CAP. VI.

Quia vero, sæpe contigit, confessarios propter ignorationem bullæ, quæ singulis annis in die Cœnæ Domini legi consuevit, a cautos Sanctissimo D. N. relevatis fuerit, & inutiliter absolvere; idcirco episcopi confessarios quoscunque, tam sæculares, quam regulares transumptum bullæ præsentare apud se habere curent, sub pœna peccati mortalis, & juxta Apostolici mandati formam præfatam bullam simul fulcrum in anno ad Christifidelium notitiam deducat, atque folemniter publicari (dum major in ecclesia populi multitudo convenerit) legi faciant, atque ita diffinde, & aperte declarari ut casus in ea expressi omnibus innotescant, idemque per eorum Diœceses fieri mandent, eadem bulla ad facilirem, & populi, & clerici intelligentiam per capita comprehensa, & in summarium redacta fit.

CAP. V.

Mediet, cum ad alcujus infirmi curam in lecto ægrotanti accersiti erunt, juxta Imp. III. constitutionem, statim cum monebunt, ut medicum spiritualem vocet, a quo medicinam animæ recipiat, nec cum ulterandeat vices incendium vitabunt, nisi alter confessario (cujus conscientiam gravamus) vitandorum; quodque ut adimpleant D mediet sub pœnis in Imperiali bulla memoratis Pii V. contentis, eis mandent episcopi, ut infra tempus ab ipsis præfigendum in eorum manibus se præsentia obfervaturos esse jurent polliceantque: Parochi præterea quallbet hebdomada frequenter perquirant, an in Parochia sint infirmi, ut eis auxilio spirituali pastio esse possint.

CAP. I.

De Sacramento Extremæ Unctionis.

Clem. de Exeq.

Ut sanctæ Unctionis extremæ sacramento debita observantia exhibeatur; statuimus E sanctum Oleum infirmorum in tuto ac honesto loco, & in Vasculo argenteo, vel saltem stannoeo, non autem ligneo, neque vitreo, juxta facultatem Ecclesiæ alfervandum, ab aliis sacris Oleis distinctum, & in pixide eleganti forma conficta, velo serico super impolito ad infirmos deferendum: Hoc autem sacramentum nemo extra necessitatis articulum administrare audeat præter Parochum vel alium ejus permissu, qui superpellicco, & stola indutus, multitudine affocatus sit.

ANNO CHRISTI 1597.

CAP. II.

Curent autem Parochus, ut hoc sacramentum ægroto, dum integer est sensibus conferat, neque in quendam articulum temporis deferant, in quo infirmus sensu omni caret, ipsique recuperandæ sanitatis; sed dum mentis compos est, & sensus adhuc vigent ungatur, ut in Dei mentis elevatione, animique fervore feratur, & uberiore fructu recreetur: fableviatus enim, & morbi incommoda, laboresque levius feret, & tentationibus Dæmonis calcaneo suo insidiantis facilius resistet, & sanitatem corporis interdum (ubi animæ expediert) consequetur.

CAP. III.

Conc. Trid. fe. 14. c. 5. & fac. Encl.

Quoniam vero Parochi sæpe dubitant, quinam pœnitentiam hoc sacro Oleo inungendi sint, ab Episcopis edoceantur, quod sicut hoc Sacramentum a toto corpore non est administrandum, sic nec jam jam ingredientibus mansionem, neque capite damnatis, neque infantibus nondum rationis usu præditis, neque impœnitentibus, & his, qui cum mortis peccatores essent, vel ab Ecclesia alieni, nullam pœnitentiæ signum emiserint; sic eis denegandum non est, quibus mortifero vulnere accepto, mortis imminet periculum, sive superveniente febre correpti, sive ex vulnere-tanto, e vita decedant; & si nec peccata confitone expliare, nec hoc Eucharistiam sumere potuerunt; modo tamen offenderint ligna contritionis: non enim eos infirmos esse quisquam recte negaverit, quos aliena malitia, vel casus repente percusserit. Cur igitur luctatores non ungantur, qui extremo jam prælio adversus spirituales nequitias in cœlestibus colluctabunt? contrarius vero abusus extirpetur.

CAP. IV.

Studeant vero Parochi ægroto suadere, ut ea se fide ungendum se sacerdoti præbeat, qua olim, qui ab Apostolis sanandi erant, se ipsos offerre consueverant; & omni studio curent, ut ante extremam unctionem, secundum perpetuam Ecclesiæ consuetudinem, pœnitentiæ, & Eucharistiæ sacramentum administretur. Dum autem hoc sacramentum Parochi administrant, horrentur adsistentes, ut pias ad Deum fundant preces; curent etiam, ut dum sanctum Oleum ad ægrotos defertur, Crux sancta, lumenque præferatur; cum vero ad ægrum venerint, eum diligenter consolentur horrenturque, ut bono animo esse velit, atque animum a terrenis ad cœlestia studeat abducere, transiturus in Domum æternitatis.

CAP. V.

Episcopi autem crebro curatos admonebunt, & obtestentur, ut in extremis confitentes

ANNO CHRISTI 1597.

eotos omni pietate, ac falutis eorum studio tradient, cum nullo unquam tempore (piA rituali medico magis fit opus, quam quod in extremo vitæ (piritu fidelium animæ Deo reconcilientur, aut commendentur; in quo cum paflim Parochi tepidiores esse consueverint, eos idcirco sæpe ab episcopis excitari exoptamus, ut circa ægrotos, & mortis proximos diligentissime fuum munus exequantur, ubi totius curæ summa spectare videtur. Negligentibus vero gravissima pœna ordinarii arbitrio imponatur.

CAP. VI.

Volumus insuper, ut episcopi omnes, & B singulos fuæ curæ commissos commonefaciant, & a parochis commoneri studeant, illisque mandent, ne graviter turbent ægrotantes, vel mortientes, aut in mortis articulo constitutos variis & sæcularibus commemorationibus, seu lucubibus importunent, cum satis superque sis obesse possit, quod per se humani generis hostis, & infidiator Diabolus, tunc molitur: callidissimus enim serpens, nullo unquam tempore Christifideles gravius oppugnare solet, quam cum ex hac vita migrandum est. Proinde morituris non sunt retinenda parranda, sed adversus ea pia suffragia, & adjumenta fortiter, quæ in mortis agone, tam facerdos, quam ægroti conflangui- C nei illum salutaribus monitis, ac veris consolationibus plene adjuvare studeant, adsitque ægrotanti facerdos, præsertim vero in hospitalibus domibus id œconomi curent diligentissime.

CAP. I.

De Sacramento ordinis.

Sess. 23. c. 2. de ref. & c. 8. de reform.

In ordinum quorumcumque illatione facerdotali concilii decreta episcopi ad unguem observare curent, tam circa ordinationum tempora, & cujuscunque ordinis interstitia, (nisi aliter ecclesiæ utilitas fordeat) quam circa ordinandorum ætatem, & qualitates, & non omissis singulis de mandum imponant, sed tantum qualitates hæ beneficus ajure, atque eodem concilio prescriptas.

CAP. II.

Sess. 23. c. 6. de ref.

Nullus in minoribus ordinibus constitutus fori privilegio gaudeat, nili beneficium ecclesiasticum habeat, aut habitum & tonsuram deferat clericalem, alicui ecclesiæ, vel in seminario, aut aliqua ecclesia, vel universitate ex mandato episcopi inserviat, ut in eodem sacrosancto concilio decretum est; prima tonsura initiatus beneficium ecclesiasticum, five in propria, vel in aliena diœcesi possidens, clericalem habitum, & tonsuram deferre teneatur. Licet autem in minoribus constituti, nisi dictas circumstantias habuerint, fori privilegio non gaudeant, non ramen privilegio canonis, *si quis suadente Diabolo*, priamur.

CAP. III.

Ordines suscipere desiderantium per menseam annua nomina, & cognomina per curiæ scribam in album annotari curent episcopi, ut eis in publicum propoliere eorum vitæ, morum, & natalium fide dignia cognitio haberi queat, bonumque a ludi magistris, & a parocho, & præsentatoribus vicinis fuis rectimonium haberi valeat: quarta deinde feria, ordinationem præcedente, ordinandi se propriis episcopis præbeant: approbati, nisi confessi, & Eucharistiam sumpturi ordinibus falrem matoribus, Spiritum Sanctum fraudantes, minime se ingerant, nec ministrerali fervi, qui in hoc mundo mercedem recipiunt, lucri, aut commodioris osii vitæ fure, fed tantum religionis zelo Deum femper præ oculis habentes ecclesiasticæ disciplinæ te aferiti patiantur.

CAP. IV.

Cum vero facrorum ordinum receptio ad animarum curam exercendam iter ferarere, ne præsumptio quodam effe compromittere, & ne qua ecclesiastica disciplina conisfcere requit, & ars artium fit regimen animarum, quæ res valde periculosa, & difficilis est; episcopos omnes decernimus & obtestamur in Domino, ut omnem in clericis ad ordines promovendis diligentiam impendere velint, nec quemquam alterius rationis a legitimo examine excipiant, habita tamen locorum, ac personarum prudenti diffinitione pro ipsarum religione, atque conscientia.

CAP. V.

Eosdemque episcopos præterea in Domino hortamur, pleaque monemus, ut omni alia cura posthabita, & ab omni desidiæ negligentia rejecta, ordinandorum examini interfint, indeque absque rationabili causa non discedant, nullamque, quamvis gravem, occupationem, huic anteponant: cum de recanti ponderis agitur, in qua & clericalis ordinis dignitas, & ipsarum episcoporum animarum periculum præcipue versatur. Si autem (urgente necessitate) illos abesse, contigerit, vicinos in facris literis versatos, & non mediocriter verfatos, Deumque timentes, quorum conscientiæ fe posse acquiescere certo exilimet, huic muneri tantum præficiant.

CAP. VI.

Illi vero, qui ab eorum ordinario literis non obtentis ab alio antiflite ordines facros fuscreperint, vel cum dimissoriis fui ordinarii, fed depravatis aut fictis, aut abrasis eofdem ordines fuscipere præsumpserint, fuspensionis pœnæ subjacent ipso jure, ac ordinum executio eis interdicatur, juxta Sixti V. conflitutionem contra clericos male promotos; quæ pœna nedum fuscipientibus facros ordines, verum etiam minores infligatur.

CAP.

ANNO CHRISTI 1597.

CAP. VII.

Caveant ordinantes, vel ordinandorum examinatores, ac eorum familiares, ne quidquam ab illis accipiant, ut sic ab omni simoniacæ labis suspitione, vel turpis quæstus (ut bonos dispensatores decet) multiformis gratiæ Dei sint alieni; præsenti vetito decreto prohibetur, non solum recipere aliquid exigendo, sed etiam sponte oblatum ab eis, vel pro eis, qui ordinibus sunt fortiendi.

CAP. VIII.

Clericos ad quoscumque ordines promotos episcopi per suarum diœcesium ecclesias, & pia loca distribuant, illisque, ne incertis vagentur sedibus, adscribant ex sacrosanctî concilii Tridentini decreto. Quibus autem clericis in ea (cui semel adscripti sint) ecclesia seu obeat munera, nec sine dimissoriis propriî ordinarii literis alio vagetur, fuisque ordinis adsum exerceat.

Sess. 23. c. 6.

Sess. 23. c. 12.

Decretum eius d. sess. c. XVIII.

CAP. IX.

Demum episcopus curet, quod liber confiteatur, in quo quidem omnes, atque singuli ordinati describantur, & adnotentur; & liber ille in archivio episcopali conservetur.

CAP. I.

De sacramento Matrimonii.

In contrahendo matrimonio in primis populus a parochis instituatur, ut nec sacrosanctæ ecclesiæ Sacramentum summa pietate, ac reverentia celebrent, recolentes præsertim finem illud Tobiæ juniotis dictum, in hoc verba, uxorem Saram prima die nuptiarum adiquentis; *exurge, & deprecemur Dominum hodie, & cras; & secundum cras; quia hæ tribus noctibus Deo conjungimur.*

Tobiæ 8.

CAP. II.

Deinde curent episcopi, ut ea omnia observentur, quæ a sacrosancta Tridentina synodo pro reformatione matrimonii decreta fuere, & faciem diu in anno in ecclesiis inter missarum solemnia matrono fermone, juxta translationem sibi ab episcopo traditam, præmarratum matrimonii reformationem populo denuncient, & præterea matrimonia ab parochialibus clandestinis divulgetur, ac publicetur.

CAP. III.

Dubia, quæ impedire possunt matrimonia, si reperiantur, parochi episcopis nota faciant, nec ad ulteriora procedant, donec eorum votum habuerint. Conjuges, ut ante benedictionem a proprio parocho in sponsæ parochia accipiendam non cohabitent, atque triduo ante matrimonii consummationem se rutissimo poenitentiæ, & sacrosanctæ Eucha-

Elect. sess. c. VII.

A ristiæ præsidio muniant, horrentur. Ab adventu D. N. Jesu Christi, usque in diem Epiphaniæ, & in fer. 4. Cinerum usque in octavam Paschatis inclusive, antiquas solemnium nuptiarum prohibitiones ex præscripto Tridentini concilii diligenter observent. Denuntiationes, ac benedictiones absque rationabili causa non differant: exteros vagabundos, & ignotos, absque episcoporum licentia ad matrimonia non admittant. Librum ordinariis quotannis consignandum, in quo contrahentium matrimonia, eorumque parentum, atque testium nomina, locus, dies, menses, & annus, contineatur, habeant. Si autem in aliquo præditorum ipsi parochi, & curam animarum gerentes B deficerint, episcoporum arbitrio pro modo culpæ plectuntur.

Anno Christi 1597.

Sess. 24. c. 1. V.

CAP. IV.

Qui obstacula aliqua sciunt adesse, quibus hæc matrimonia conjuncta, si denunciata fuerint, impediri possunt, ea (sub excommunicationis censura revelent. Conjuges vero qui post contractum matrimonium in gradibus prohibitis contractisse noverint, sub eadem censura a matrimoniali copula & cohabitatione omnino abstineant, donec a sede Apostolica legitimam dispensationem, obtinuerint. Alii autem qui spreris denunciationibus contraxerint, arbitrio ordinarii puniantur. Illi vero qui scientes in gradibus prohibitis contraxerint, excommunicationis vinculo sciant se innodatos esse, mandantes, sub eadem poena omnibus curatis, ut & quos in suis parochiis in gradibus prohibitis contrasisse reperierint, statim ad eorum episcopos denuntient, & eos ab invicem separari cogant, ut animarum salutem curam provideri possit.

C Can. 3. & 10.

CAP. V.

Episcopi, quos in gradibus a jure prohibitis matrimonia contrasse reperierint, eos statim a cohabitatione separent, & de personarum ita conjunctarum qualitatibus, quæve matrimonia contrasse fuerint, processus conficiant, & pro dispensatione obtinenda ad sedem Apostolicam illos adire compellant, & post resolutionem pro excommunicatis publicentur.

D

CAP. VI.

Conjuges horumur autem deinceps ut mutuo amore se invicem prosequantur. Eos vero qui uxore depulsa, membra Christi, meretricis corpus faciunt, ac secum quæ nulla justa existente causa vivos suos reliquerunt, monemus, ut infra mensem a die publicari hujusce decreti, ad debitam reverterantur unionem, eamque honesto, ac pudico amore conservent. Inobedientes autem debitis poenis, etiam excommunicationis ab episcopis feriantur; & non modo uxorates, verum etiam solutos, qui concubinas domi publice retinere solent, si per monitiones non diuiserint, eadem poena excommunicationis mulctentur, juxta sacrosancti concilii Tridentini decretum.

CAP.

ANNO CHRISTI 1597.

CAP. I.

De sepulturis, exequiis, & Funeralibus.

Infirmis vel etiam bene fe habentibus sacramenta administrantes curati, omnesque alii sacerdotes, non tantum pro sacramentis, missis, & orationibus aliquid pacto, aut conventione exigere non debent; sed nec etiam pro sepultura concedenda. Caveant igitur sub excommunicationis aliisque juris, & episcoporum arbitrio imponendis poenis, ne quidquam hac de causa exigere audeant.

CAP. II.

Ante folis ortus, & post occasum ad sepulturam cadaver non efferatur, nisi de licentia episcopi, aut ejus vicarii, coque sepulto per confanguineos, familiares, & amicos defuncti sepulcrum nullo modo, quovis quæsito colore aperiatur, ne aliquid quod superstitionis habeat, intus apponatur.

CAP. III.

Pauperes, qui sua impensa humari non possunt, gratis a parocho sepelantur. Quo ad alios vero fervetur laudabilis consuetudo. Parochi autem illorum habeant, in quo parochianorum suorum, qui decesserint, omnia nomina diligenter annotent; alioquin ut episcopo videbitur puniantur.

CAP. IV.

Sacerdotes cum in plerandis mortuis absum, qui in ecclesiis loca diabolica fraude irrepsit, pestiferasque violentes, in sanctæ ecclesiæ virtute præcipimus, ne qua mulierum præsertim, quas reputarcles appellant, audeant officio fungi in tortandis ad eiulatum aliis in confanguineorum funeribus; sed hoc nomine, & ulu a Christi Domini gregge fugato, ac eliminato, ita luctuose post hac ex ecclesiasticas decet feminas, sacra dictante scriptura: *super mortuum modicum plora*; & Apostolo admonente: *Nolumus vos ignorare, fratres, de dormientibus, ut non contristemini, sicut & cæteri, qui spem non habent.*

CAP. V.

Cum etiam sanus ad ecclesiam effertur, prohibemus ne mulieres, quæ ecclesias ulularibus implere solebant, suos sequantur defunctos; sed domi se contineant: quod si (parocho admonitore) facere neglexerint, presbyteri omnes, ibi relicto funere, multatenus ultra progrediantur, nisi statim obsequentes se reddiderint, & continuo decesserint.

ANNO CHRISTI 1597.

CAP. VI.

Clerici autem ad celebrandas fidelium exequias accerriti, superpellicijs, ac talari veste induti, ordine, & bini procedant, cruce præeunte, psalmos canentes, & orantes, funus concomitentur; defuncti vero cadaver nullus extra domum deferat parocho non accersito. In effcendis autem cadaveribus longe viarum circuitus evitentur; vel certe clerici ad sepulturam, qua fibi, quave via sit proficiscendum, ne quando cum minio populorum scandalo aliquid possit contencionis oriri.

CAP. VII.

In sepulcris conftruétis (sique sint) vel in cæmeteriis confecratis & circumvallatis fidelium cadavera fepelantur; adeo quod ecclesiarum pavimenta non dilaniantur, vel deformentur; & si quis tumulus, pavimento superiorem adhuc reperiatur, juxta felicis recordationis Pii V. bullam, declirat mandent episcopi; qui etiam adhibitis opportunis remediis curabunt, ne defunctorum parentes, illorum more qui post non habente, luctum ultra octo dies protendant; post quos (confuetudine quacunque non obstante) ad ecclesiæ in pro audiendis missis, & aliis divinis officiis accedere teneantur; & si quos fuerit per ecclesiasticas censuras compellantur.

A

B

C

D

Kal. Apr. 1566.

Thessal. 4.

CAP. VIII.

Funeralia exequiarum causa ecclesiæ delata ipsius sint, nec restituantur, dummodo parochus sua portata funeralia, ut episcopalis menfa fuo jure non fraudentur. Si quæ autem in hoc laudabiles conftitutiones adsecrepiscopi, conferentur. Statuat vero funeralium, tamquam liberrati ecclesiasticæ curatoria, reformari mandent episcopi, contradidoresque excommunicationis fulmine feriant.

CAP. IX.

Clerici vita fanfti facerdotalibus vestibus induti celebrantes, & cum alia fepeliantur, ut quos viventes omnium dominus tanto munere decoravit, eos etiam mortuos a cæteris distinguemus. Cumque inhumanissimum esse nemo non videat, hominem cadavera fepeltora carere eo debitum nondum folutum; properetur funebribus, ut defuncti corpus, neque propter decimarum, quarteve exactionem, neque propter nondum exhibitum funerale, neque propter jus fepulturæ non adhuc folutum, ullo modo infetum destineatur.

CAP. X.

Ut piæ mortuorum voluntates perpetuo (quoad eius fieri poteft) conservetur, ac ne e posterorum animis discendat, unoquam piorum fundatorum memoria, prohibet provincialis synodus, ne ecclesiæ, cappellæ, fe-

ANNO CHRISTI 1597.

pulcra, monumenta majorum intra ecclesias vel cimiteria ulla ratione, ullove quæsito colore dirumpere, aut everturare, aut alienare, antequam de hoc locorum ordinarii consulantur; etiam si nulla fit fundatorum, aut hæredum memoria superstes, sub poenis ab ordinariis infligendis.

CAP. I.

De vita episcoporum.

Episcopi, quibus dignitate cæteros præcellunt, tanto aliis inferioribus singulari vitæ sanctitate, ac morum probitate præfulgere debent: ut ab eorum vita, tanquam a lucerna candelabro super imposita, cæteri omnes religiosi, honestatis, & sanctæ humilitatis splendorem capere valeant. Per viscera itaque misericordiæ Dei nostri obtestamur, rogamusque ut mores suos componant, vita & conversatio eorum irreprehensibilis populis, velut aromata fragrantia redoleant, meminerintque in speculari se populos fuisse, non solum ut ipsi alios videant, sed etiam ut omnes alii in eos oculos convertant, & recta vivendi exemplaria inveniantur: proinde ipsi episcopi perfectam illam imaginem ab apostolo describpram, præ oculis semper habere studeant; *oportet*, inquit, *episcopum irreprehensibilem esse, sobrium, prudentem, ornatum, pudicum, hospitalem, doctorem; non vinolentum, non percussorem, sed modestum, non litigiosum, non cupidum, sed domui suæ bene præpositum.*

CAP. II.

Sess. 25. c. 1. de ref.

Et quoniam, ex sacrosancti concilii Tridentini decreto episcopi admonentur, ut subditos suos ea fratres ac filios ament; arguant, obsecrent, increpent in omni patientia, & doctrina. In parlendis autem debitis severitatem cum mansuetudine temperent, medicorum more, a levioribus ad graviora remedia procedentes, gradum etiam dignitatem servent, neque aliis hanefnodi in hoc genere observare contendant juxta illud: *Iubernium præfari concilii decretum.*

CAP. III.

Decr. cit.

In mensa eorum frugalitas, in victu temperantia, in supellectili modestia, in verbis inansuetudo, in operibus exemplar bene vivendi elucerant, & in omnibus fulgor sanctitatis appareat. Consanguineis & familiaribus in eorum anime, & ecclesiæ detrimentum non indulgeant: quæ ad mundi pompam, corporis luxum, & carnis affectum, & non ad Dei cultum, neque fidei ædificationem spectant exercentur & evitent. In habitu, gestu, incessu, & aliis omnibus rebus nihil nisi grave, moderatum, ac religione plenum præseferant; levia etiam delicta, quæ in ipsis maxima essent, effugiant, ut eorum actiones cunctis afferant veneralionem.

ANNO CHRISTI 1597.

CAP. IV.

Rochetum, & muzetam in ecclesia, & publicis locis semper deferant: mensa eorum spiritualis alicujus lectionis pabulo condiatur; a multiloquio caveant, propositoque aliquo gravi, pio, ac honesto sermone modestè, clamoribus & contentionibus omissis, taciturnitatem, parsimoniam (quæ tantopere nos Deo commendat) omnino fectentur, ut eo uberius his quæ supererunt, pauperum indigentia subleverari, & ecclesiæ ipsæ immunditiæ inhorruerit, & ornatui: valde namque ipsius Dei, & sanctorum oculos offendere potest, si despectis pauperibus, qui necessariis indigent, ipsi superflua multiplicare, atque augere videantur.

CAP. V.

Familiares eorum; numero, ætate, & qualitate tot habeantur, quot pro cujuscumque episcopi dignitate congruere videbuntur; sintque & ipsi religione ac pietate conspicui; nemini illam offensionem dantes; & ut optimis moribus ornati valeant, sacrosanctæ ecclesiæ sacramenta frequentent, armis, & corporis cultui non studeant, sed virtutibus, ac scientiis se honestare contendant. Ut autem id facilius valeat fieri, curent episcopi, quam fieri potest, clericos, & religiosos pcais se cetinere.

CAP. VI.

In ecclesiasticis autem bonis distribuendis quicumque bene præesse voluerint, episcopi, atque alii ecclesiæ præfati, qui communes omnium, præterim subditorum parentes existimantur, illum potissimum rationem fervent, quam sacri Canones statuerunt: miserabiles vero (earum civitatum, ac diœcesium personas præcipue recipiant, atque in necessitatibus prorogata earumque egestati paterna charitate succurrere non dissimulent, aut nullo modo prætermittant.

CAP. VII.

Decr. cit. c. 4. c. 6. ann.

Discordias præterea, si quæ in populo erunt, vel orti corrigerit, celeriter sedare curent; sint denique dignitatis suæ memores, ne quid contra eorum statum, & decorem gerant reprehendine dignum; rogantes etiam præsbyteros, cæteroscque omnes inferiores, ut ea tamquam patres, ac pastores debita reverentia, & honore prosequantur, nec in eos ita effrenatae linguam folvant, ut aliquando confuevit (cum non conveniat oves pastorem reprehendere) nec discipulum esse supra magistrum, cum scriptum sit: *Principi populi tui non maledices.*

ANNO CHRISTI 1597.

CAP. I.

De episcoporum residentia.

Gen. XXXI.

Cum sanctus ille patriarcha Jacob vigiti annorum fedula, & continua vigilantia in pascendis gregibus Laban infervisset, atque illimet dissilet: *die, nocteque æstu urebar & gelu, fugiebatque somnus ab oculis meis, ficque per triginti annos in domo tua servivi tibi.* Si sic laboraverit, ac vigilaverit, qui pascebat oves Laban; quanto labore, quantisque vigiliis debet intendere, qui pascit oves Dei, & D. N. Jesu Christi, pro quibus & ipse animam posuit? Ideo episcopos hortamur, monemusque, ut nominis & muneris sui memores, gregem vigilare continue ac tenetur, minime deferant; sed in cathedralibus ecclesiis (uis, juxta sacrosancti concilii Tridentini decretum resideant, & pabtoralia munera per se ipsos exercere fieri poterit exequantur, indeque legitima causa non intercedente, (ub poenis ab eadem facrosancti synodo, & a summis pontificibus Pio IV. & Pio V. uitra canones in eorum Bullis ftatutis incurrendis non recedant: ubi enim non reidet pastor, ibi oves pereunt, morbi crescunt, hæreses prodeunt, christiana orinntur, ecclesiæ destruuntur, facerdotes deteriores fiunt, bona omnia corrumpuntur, & innumera incentiva proveniant, atque graffantur.

Sess. 23. c. 1. de ref.

Sess. 23. c. 4. de ref. form.

CAP. II.

Ipsi etiam episcopi per dioecesim non vagentur, quam tamen perlustrare, & per suos generales vicarios, aut visitatores, (i ipsis legitimæ impeditis) modesto comitatu curenti, omni diligentia & cuitate adhibita, quæ ad animarum (alutem (pectant providendo, singulis quoque annis visitabunt, intra cujus anni spatium Synodum dioecesanam indicent, in qua quidem commissarios, quibus a S. sede Apostolica cause committi valeant, deputabunt, & eorum quemlibet ad Ss. tranimittatur, juxta formam sacrosanctæ Tridentini. Et si aliquem ex illis quatuor judicibus deputatis, quos quacumque dioecesis habere eodem concilio jubetur, mori contigerit, episcopus cum consilio capituli aliam idoneam in eius locum (ubficiet, & quæ ad futurum provincialem, aut dioecesanam synodum, in eadem synodo examinatores promovendorum ad parochiales, ac eorum qui vel ordinibus sacris initiandi, vel ad confessiones audiendas approbandi sunt, eligere, vel confirmabunt: decretaque etiam provincialia in eadem dioecesana synodo promulgabunt, & observari facient, & cæteraque omnia ad morum correctionem, vel ad ecclesiasticam disciplinam conservandam, & amplificandam, augendamve concernentia pro temporum, & locorum opportunitate tradabunt.

ANNO CHRISTI 1597.

CAP. I.

De visitatione.

Cum ad pastores potissimum spectare videatur, quod sanctus Ezechiel Prophera docuit, paterna vigilantia perficiendum. Ut *pateat, quod pereerat requiretur, quod abjectum erat reducetur, quod confractum alligatur, quod infirmum consolidabitur, quod pingue & forte custodiatur*: quæ omnia visitationis interventu adsolet potiss. comprobarie; rapropter episcopi propriam diœcesim per se ipsos, si legitime impediti non fuerint, visitare non intermittabunt. Ecopos autem illum in visitando præcipuus fit fanam & orthodoxam doctrinam, expulsis hæresibus, inducere, mores bonos tuerl, pravos corrigere, devios reducere, populum cohortationibus & (alutaribus monitis ad religionem, pacem, innocentiamque accendere, ac cætera omnia, prout locus, tempus, & occasio ferer, ex vitiantium prudentia ad fidelium fructum conlituere; quæ ut facilius felicisque fuccedant, singuli ad quos visitatio (pectat monentur, ut patterna charitate christianoque zelo omnes amplectantur.

CAP. II.

Quos autem visitabunt, inutili sumptu non gravabunt, exquisitiores epulas devitantes, ne visitatis ecclesiis (ibi æquo sint onori. Quos vero modum excedere comperiter, arguant atque compescant; abusus autem ille exigendi ab ecclesiis certam procurationis pecuniam, cum non visitarunt, aufertur. Visitantes vero tuas dioeceses episcopi prolpiciant ;qua ratione pauperum ecclesiarum redditus ab improbitate conservari (oli possit, ne dum luo rede fungantur munere, egestate laborent, quod si nulla tabularii publici, qua documenta inferia, (ubleverur, (ummum pontificem ea de re consulant.

CAP. III.

Et quoniam evenire (olet, (epe bona diu vacare. Diœcesis minister (ubstentandis & alendis dicara, vel pauperibus (ubvenendis eroganda, ministrorum negligentia, vitiove temporum perire vel dilapidari; propterea provinciatis lynodus mandat, ut tam episcopi, ecclesiarumque capitula, quam hoi pitalium rectores, atque quicumque piorum locorum administratores, aliique ecclesiastica beneficia, live curata, live simplicia habentes ab hujusce synodi confirmatione deinceps, a die, quo in poffeffionem venerint, intra femestre tempus, omnium, bonorum mobilium, & immobilium, jurium, actionum, cenfuum, & quorumcumque reditduum repertorium, quod vulgo inventarium dicitur, per publicum notarium conficiant, confectumque in armario, seu archivio, quod epifcopo fit cum capitulo, vel cum inferiores ecclesiis communi, alervetur; tempore item visitationis accura-

ANNO CHRISTI 1397.

te, diligenterque perspiciatur & examinetur, num aliquid desit eorum, quæ in reportorio scripta sunt, vel quod erat ibi scriptum exhaustum non sit; & errata, præsertim ex dolo, & malitia, gravi animadversione puniantur.

A

CAP. IV.

Curent autem episcopi, sacrosancti concilii Tridentini decreto inhærentes cum uno de capitulo, altero de clero ab eis eligendo, quæ cumque bonorum ecclesiasticorum locationes recognoscere, sint nec ne ad longum tempus, vel contra decretos canones contractæ. Ad hæc, moneant episcopi, & parochi Christifideles, per se ipsos, vel per concionatores horteturque sumopere, ut decimas de jure debitas, aliasve oblationes, prout sacrosanctum concilium Tridentinum decrevit, ecclesiis earumque ministris solvant, & oblationes de jure debitas clericis non denegent.

Sess. 25. c. 11.

Bland. sess. 6. 11.

B

CAP. V.

Capitula cathedralium etiam episcopi visitent, corrigant, & emendent, toties quotties opus fuerit, ex tridentina Sac. conc. Trid. non obstantibus exemptionibus, consuetudinibus, sententiis, juramentis, concordiis: Commendatis itidem monasteriis, etiam abbatiæ, prioratus, & præposituræ nuncupatæ, in quibus non viget regularis observantia, nec non beneficia, tam curata, quam non curata, qualitercumque commendata, etiam exempta ab episcopis annis singulis visitentur, qui curabunt congruis remediis, etiam per sequestrationem fructuum, ea, quæ reparatione indigent, aut reficiantur, ne reliqui ac reparari; eandem quoque diligentiam episcopi adhibeant in ecclesiis visitandis, quæ nulli diœcesi subjicere dicuntur, quod tamen jus illi competit, cujus cathedralis ecclesia propinquior esse constat, aliquoti ab eo, qui simul in concilio provinciali a prælato illius loci electus fuerit, visitabitur; qui tanquam apostolicus delegatus visitationis munus absolvet, quibuscumque privilegiis non obstantibus.

Sess. 21. c. 8. de reform.

Sess. 7. c. 8 & sess. 22. c. 8. de reformat.

C

Sess. 24. c. 3. de rector.

D

CAP. VI.

Ipsi quoque ordinarii visitent hospitalia, collegia, confraternitates, montes pietatis, & omnia pia loca, quomodocumque nuncupentur, etiamsi prædictorum locorum cura ad laicos pertineat, atque eadem pia loca exemptionis privilegio sint munita; & omnia quæ ad Dei cultum, animarum salutem, seu pauperes fubtentandos instituta sunt, ipsi juxta sacrorum canonum instituta, ex officio suo agnoscant, & exequantur; contumaces & contradictores huic tam pio, ac necessario muneri ex verbis, & factis ordinarii arbitrio puniantur; & nihilominus huic decreto parere omnibus opportunis remediis, invocato etiam (si opportunit) sæcularis brachii auxilio, ab episcopis cogantur.

Sess. 25. c. 8 de reform.

E

CAP. VII.

Ubicumque urbium aliquis parochiæ fines extra locorum mœnia prætendi contingat, animadvertant episcopi, ne parocho intra urbem, vel oppidum permoranti, quæ fuis funt animæ perfictenter, & fecclesia de novo in fuburbiis, fi id per rectoris, & forancnsium parochianorum facultates fieri cont, erigatur, vel alia aliqua ratione præfentis decreti authoritate huic malo epiſcopi ipſi fuccurrant, prout magis expedire videbitur.

ANNO CHRISTI 1397.

F

CAP. VIII.

Diligenter etiam epiſcopi viſitando videant, ubi parochiæ ampliores ſunt, ſeque nimis late diffundentes, & populorum commoditati, atque ſalutі aliqua ratione prohinde conſulatur, vel novas erigendo parochias ejusdem concilii decreto, ſi fieri poteſt, vel alterî proximiori eccleſiæ quod longius abeſt aggregando, vel commendando, prout functius fore judicaverint.

Sess. 24. c. 4. de form.

CAP. IX.

Ubi vero eſt numeroſus populus, adeoque ſacerdos unus ſufficere non valeat, vel ſi pro parochiæ epiſcoporum judicio conſtituantur, vel tot ibi ſacerdotes adjungere, juxta ejusdem decreti formam, rector ipſe cogetur, quor ſufficere poſſint; ejusdem rectoris impendia alendos, ubi eccleſiæ facultates, & emolumenta pluribus ſuppetere valeant; alioquin quo commodiore videbitur ea ab epiſcopis huic incommodo conſultare.

Sess. 21. cap.

CAP. X.

Præcipuam quoque curam epiſcopi habeant in viſitatione de ſcholis, & literarum ludis, & bonarum artium magiſtris, & num vice prohibitam, intergitiatem, & ſcientiæ puritatem ſerventi, diligenter inquirant. Iridem inveſtigent, & interrogent parochos, an ſciant eccleſiam eſſe conſecratam, vel benedictam; an conſecrata ſint altaria, & vaſa, & corporalia & veſtes, & id genus reliqua ſint benedicta, ut ita intelligant, quid adhibendum in iis, & providendum; tandem inquiratur, an aliquis uſurpet decimas & bona eccleſiarum, & ad eas ſpectantia, & in hoc ſerveturque decretum ſacroſancti concilii Tridentini.

De beneficiorum collatione.

CAP. I.

Decreto ſacroſancti concilii Tridentini inhærentes, in quacumque diœceſana ſynodo non omittant epiſcopi viros religione, vitæ honeſtate ac ſcientia eccleſiaſtica ceteris præſtantes, de quorum doctrina & integritate confidere poſſint, in examinatores, qui Synodo ſatisfaciant, & ab ea probentur, proponere, quibus juramento delato

ANNO CHRISTI 1397.

A

1321 CONCILIUM AMALPHITANUM. 1322

ANNO CHRISTI 1397.

ANNO CHRISTI 1397.

lato ſe fideliter munus injunctum executuros. Ad quæcumque eccleſiaſtica beneficia promovendos, omni fraude ceſſante, examinandos eisdem epiſcopi committant, ut ne nonniſi digni ad beneficia recipiantur, & approbentur.

CAP. II.

Quia exemplo conſtat diutinam eccleſiæ vacationem detrimentum affere conſueviſſe, curata præſertim beneficia ab illis, ad quos pertinet, ſacroſancti concilii Tridentini decreto, ac S. mem. Pii V. bullæ ſeravata forma, quamprimum conferantur, cauſentque epiſcopi, ut vacationis noticia, quanto citius fieri poteſt, habeatur; quo vacantes eccleſiæ infra præſtitutum tempus a collatoribus, juxta eandem, fundæ memoratæ Pii V. bullam conferri poſſint.

CAP. III.

Parochialem autem eccleſiam, ubi quovis modo vacare noverint epiſcopi, donec de rectore legitimo proviſum fuerit, ex ſacroſancti concilii Tridentini decreto œconomum ad curam generalem aprum, & ad ipſorum nutum amovibilem, non alligatione partis fructuum eidem præſidant; ſtatimque per eidſum in eccleſia cathedrali, & in ipſa parochiali, ac alibi locis, ubi expedire videbitur, aſſigendum terminum examinari volentibus epiſcopi ſtatuant; quo tranſacto, qui magis idoneus inter probatos ab examinatoribus judicatus fuerit in rectorem eligatur, eique de eccleſia ſic vacante proviſio deatur.

A

B

C

CAP. IV.

Animadvertant præterea epiſcopi, ne beneficia in eorum diœceſibus, vel alibi ſita a ſubditis ita obtineantur, ut eorum uſus, fructus & emolumenta quæcumque abſque apoſtolica diſpenſatione alter percipiat, ne alter nudo nomine tantum ad alterius commodum beneficium retineat, vel ad alterius mutuo tacito, vel expreſſo pacto eidem cedere teneatur, quæ ſimoniaca procuidubio exiſtunt, tum ex ſacris canonibus, tum ex felicis recordationis Pii IV. & Pii V. bulla.

D

CAP. V.

Sciant etiam patroni, & qui in beneficiis præſentandi, aut eligendi jus habent, ſubjacere, una cum præſentato, ac electo excommunicationis, & interdicti pœnis, ac privationis juris patronatus, à quovis modo, & quavis cauſa vel occaſione ſe ingerant, & pacificentur, conſequantur, aut quoquo modo retinere præſumant partem (etiamſi ultro obtata ſit) in bonis, & fructibus beneficii, & ſi libere illos reſtori, aut benefiato non dimittant; nec ante mortem de futura præſentatione, cum patronis aliquis, nec per ſe, nec per interpoſitam perſonam tractare præſit ſub excommunicationis pœna, & inhabilitatis ad obtinendum beneficia.

E

CAP. VI.

Pro beneficiorum collationibus nihil penitus a collatoribus ipſis acciplatur; nec notarii aliud quam de laboris congruam mercedem exigant, aut ligilio, & carteris omnibus computatis unum aureum non excedat; & dummodo collatores nihil inde emolumenti directe, vel indirecte percipiant; & dummodo notarii ſalarium nullum ſit ab epiſcopo conſtitutum; alioquin nihil omnino percipere queant.

Sess. 14. c. 17. de ref.

CAP. VII.

Beneficia vero curam animarum habentia non niſi dignis conferantur, quique per ſe ſuo munere ſunguntur, & reſideant. In beneficiis autem conſerendis, civis peregrino, incolæ præferatur externo, ubi fuerint æque idonei, juxta decreta ſacrorum canonum. Unum vero tantum beneficium eccleſiaſticum ſingulis conferatur, quod quidem, ſi ad vitam ejus, cui conferetur, honeſte ſubſtentandum non ſufficiat, liceat nihilominus aliud ſimplex ſufficiens (dummodo utrumque perſonalem residentiam non requirat) eidem conferre, juxta decretum ſacroſancti concilii Tridentini.

CAP. VIII.

In reſignationibus autem admittendis, collationibusque ex causa reſignationis de cætero faciendis diligenter attendant epiſcopi, quæ annexa ſint beneficio, id ſolum facere in caſibus tantum a felicis recordationis Pio V. in ejus literis expreſſis, non autem paſſim ac indiſtincte; meminerintque ex eorundem literarum diſpoſitione excommunicationem, & ſuſpenſionem præterea contrahendam, apoſtolice ſedi reſervatam. Quo ad modum iidem publicari teſtificationes, & permutationes, tam in manibus SS. Papæ, quam locorum ordinariorum factas, conſtitutiones ſequentium pontificum felicis recordationis Pii V. & Gregorii XIII. obſervandæ ſunt, vacant enim beneficia ipſa, niſi in præſcriptis bullis contenta ad unguem ſerventur.

CAP. I.

De judiciali foro epiſcopali.

Caveant epiſcopi a quibus jura oriri debent, ne injuriæ irrogentur, juberant igitur vicariis, conſultoribus, atque curiæ aſſeſſoribus, ut juſtitiam querentibus, & præſertim pauperibus, & miſerabilibus perſonis (quod & ipſi exequantur) facilem ſui adıtum præbeant, eoſque conviciis non afficiant, ſed patienter audiant, ac placide aliquantur. In eorum cauſis, & ſimilibus ad forum eccleſiaſticum ſpectantibus, quæ diſtationem non patiuntur, ſubtilitates & quæ ad judiciarium formam & ſolemnitatem tantum reſpiciunt, reſpuant ac veſtitati, & ſubſtantialibus judicii ſolum attendant, omnique celeritate & maturitate, æquitatem & ſubſtantiæ partium inſequentes, expeditas, eoſque ab omni portentium diſturnque preſſura tueantur, providenterque indefenſis de advo-

ANNO CHRISTI 1597.

advocato & procuratore, & maxime cæterarii, quos frequenter obiegnum charitatem impendendo visitabunt; nec patientur clericos carcere diutino macerari, sed in condecentibus carceribus, inspecta persona, ætate, debiti vel criminis qualitate custodiri mandabunt, & in coercendis delictis misericordiam cum juris rigore miscebunt, ut juxta sanctorum patrum, ac sacrosanctæ concilii Tridentini decreta, pii patres, & pastores esse ab omnibus dignoscantur.

CAP. II.

Extorsiones præterea a curiæ officialibus, ne fiant, omni adhibita diligentia & cura prohibebunt, & videre debebunt episcopi, quod ut facilius fa- Sess. 22. c. 11. de ref.
cere valeant, vicarius, consultoribus, notariis, executoribus, commentariensibus cæterisque ministris mercedem suarum taxam præfigant, quam excedi, & præfertim pro literis dimissoriis aut testimonialibus (jam a sacrosancto concil. Tridentino damnatis) minime permittant, inhobedientes vero restitutionis, officii privationis, carceris, aliisque eorum arbitrio pœnis afficiant; quibus Notarios etiam cogant, ut competenti mercede accepta, infra tempus ab eis statuendum, actorum & processuum petentibus copiam faciant.

CAP. III.

Notarii, vocati judicii cum esse dicantur, eos scientia & legalitate præditos, etiam Sess. 22. c. 10. de ref. præcedente examine, juxta sacri concilii decretum eligant episcopi, ac ignaros repellant; in principioque officii ipsos juramento astringant, quod mandatis, & constitutionibus suorum episcoporum parebunt, quod instrumenta & omnia acta episcopalis curiæ in authenticam formam, & in fidei pedis confingabunt, quodque in causis omni qua decet integritate se gerent; quibus peractis non omittent episcopi omnium & quarumcunque querelarum, accusationum, inquisitionum, denunciationum, rectificationum, instrumentorum, processuum, & aliorum actorum, cæterum, & quorumcunque criminalium & mixtorum, quæ penes notarium reperientur, quotannis in perpetuum inventarium authenticum manu ipsius notarii subscriptum conficere, & reliqua quæ in præcepto sanctæ memoriæ Pii V. continentur, observare.

CAP. IV.

Nullus deinceps ecclesiasticus judex ap- Sess. 25. c. 20. de ref. pellationes præteritum definitivas, seu vim diffinitivæ habentes, & cujus gravamen per diffinitivam reparari non posse, juxta sacrosancti concilii decretum, admittat recipiatve qui vero aliter fecerit vel Sess. 24. c. 20 de ref. form. inhibitionem, appellationem, cæteraque acta inde sequentia nulla & irrita esse; fecque judici & parti inhibitæ in expensis, ac Sess 25. c. 20. de ref. form. damnis pallis, & patiendis ex metropolitanis, vel ex antiquioris suffraganei residentis (cui ab archiepiscopali curia processerit inhibitio) arbitrio reneri. Causæ autem omnes ab episcopis infra biennium juxta formam

ejusdem sacrosancti concilii Tridentini terminentur.

CAP. V.

Carcerum episcopalium custodiæ eos episcopi præficere curent, qui diligentia & pietate polleant, quive tam carcerarium commendatæ, quam curiæ fecerint, consulant, meminerintque ordinarii omnes, quam sæpissime carceres, non solum episcopales, sed etiam (si fieri poterit) faculatium judicum, quantum ad religionem, atque ad eorum qui carceri detinentur vitæ necessaria pertinent per se, vel per alium (ipsis impeditis) visitare; curentque, ut opportunis temporibus carcerarii ipsis ecclesiastica sacramenta administrentur; in, quo quidem charitatis officio, plurimum confidimus, exoptamus, auxilium, & favorem omnem a circularibus potestatibus, & magistratibus episcopis impartiendum, verlut eosdem in Domino monemus, & cohortamur.

CAP. I.

De archivio.

Ecclesiarum jura, ne remporum, vel hominum injuria supprimantur pereantque, in quacunque cathedrali collegiatave ecclesia, & presbyterorum congregatione, archivia ubi non sunt, conflci curent episcopi, in quibus inventaria, bullæ, libri, scripturæ, instrumenta, omniaque alia pertinentia ad ipsas ecclesias, quam capellas, oratoria, cæteraque pia loca pertinentia, originalia vel fidem in authentica forma, fideliter sub tribus clavibus asservenur, quarum una ab episcopo, alia duo ab aliis de capitulo, seu congregatione ab ipsomet episcopo eligendis, & ad natum amovendis hac lege retineantur, ut omnium scripturarum confecto inventario in visitatione, ad omnem ejus voluntatem rationem exhibitam reddere promittant, ac teneantur.

CAP. II.

Aliud etiam archivium per curiæ notarium in cancellaria, vel alio tuto loco construi mandent episcopi, in quo libri baptizatorum, confirmatorum, matrimonia contrahentium, & fidei professionem emittentium, aliaque id genus simila diligenter conserventur, custodiantur que, ut ea nequeat vel temeraria manus attingere, vel ullo pacto violare.

CAP. III.

Ut vero facilius ecclesiæ cujuscunque jura, & monimenta quæcunque ob temporum injuriam deperdita, vel usurpata reperiri Sess. 22. c. 11. de ref. form. possint, canonica monitione præmissa excommunicationi subjiciantur quicunque ea detinentes, vel usurpantes non revelaverint, donec satisfecerint, scripturasque ac jura instrumenta ipsa quæ ab aliquo detinenti sciunt, omnino prodiderint. Qui vero ea.

ea detinent, vel usurpant ab episcopis cer- A
tiores fieri debeant, eos est (sacrosancti concilii Tridentini decreto) uti ecclesiasticorum jurium usurpatores excommunicationis sententiam incurrisse.

CAP. IV.

Nullo autem modo licet archivii cujuscumque custodi, alicui etiam ipsius episcopi, vel capituli procuratori ex archivio ipso archivii ipsius originales scripturas tradere, etiam data fide aut pignore deposito: si quis autem contrafecerit ab ordinariis graviter ex arbitrio mulctetur.

CAP. V.

Ne verò episcopali sede vacante publicum alliquod documentum ad episcopalis nen- B
se jurisdictionem vel provenras pertinens Interciplatur, præterim ubi episcopi archivium a capitulari fit distinctum; statuimus, ut cum primum præfatus decesserit, ipsius archivii claves, fide publica a custode, vel ab illius præfecto, œconomo, & capituli vicario tradantur. Ubi vero jam tribus clavibus archivium ecclesium custoditur, fat erit eam clavem, quæ apud episcopum asservabatur, œconomo, seu vicario præfentari, aliis duabus claves usque ad novi episcopi electionem conservantibus.

CAP. I.

De officio capituli sede episcopali vacante.

Capitulum sede episcopali vacante omni C
charitate, & diligentia quæ ad defensionem *pabuit exemplus* & curam animæ commendationem pertinent, ftatim ex more perficere budeat, clericis omnibus adscitis, frequenti missarum facrificio, aliisque sacris precibus animam illius in quibusvis, tam orbatæ civitatis, quam diœcesis ecclesiis de more adhibitis, Deo plurimum commendari curet; quod D item episcopi comprovinciales omnes charitatis memores, accepto decessus episcopi dorsalium nuntio, quam primum fieri eos esse confidimus, quemadmodum eos ne id ullo pacto præterm ittant, plurimum id Domino cohortamur.

CAP. II.

Supplicationes publice, & privatim tam Conc. Trid. sess. 24. c. 1. de reform. per civitatem, quam per diœcesim capitulum indicet, ut clerus & populi orationibus commoveat Deus, Pastorem qui præesse & prodesse sciat, quamprimum sua miseratione concedat.

CAP. III.

Anniversarium, seu commemorationem E
mortis episcopi singulis annis in cathedrali ecclesia, quandio proximus ejus successor in episcopatu vixerit, faciendam esse præcipimus. Idem in omnibus similiter ecclesiis redorum, & beneficiarum viventis fumptibus observari mandamus.

CAP. IV.

Œconomum, ac vicarium infra octo dies F
a die obitus, juxta decretum sacrosancti concilii Tridentini, capitulum eligat, aut exiltentem confirmet, qui orbatam ecclesiam pie atque fideliter regat, & administret, ac de administratis & fcripturis rationem, quibus contenti, redditurus sit: caveatque ne ante vacationis annum alicui dimissorias literas ordinum fascipiendarum concedat, sub pœnis in dicto sacrosancto concilio contentis.

CAP. I.

De vicariis foraneis.

Vicarios foraneos in omnibus terris dioe- A
cesis, vel clericorum congregationibus, ubi archipresbyteri vel præpositi ad id munus obeundum apti minime erunt, constituent episcopi, ex inferioribus tamen magis probatos, fcientia & virtute eminentiores delligendo, quibus a curteris clericis fua dilitioni subjectis, sub arbitrii pœnis, honorem & obedientiam præstari mandent.

CAP. II.

Eorum munus eli diligenter vigilare ac in- B
tendere & scire, an in parochiis ibi constitutis omnia recte agantur; num curati omnes resideant, & eorum munus exequantur, absentes deferant, & episcopis indicent. Quos autem in aliquo delinquere perspexerint, primum fraterne admonent; deinde si opus fuerit, vel per literas, vel alio modo, modo, prout res ipsa postulaverit, superioribus denuncient; præcipue autem, inquirant, an a parochis ægra miserabiles fue curæ partibus debitum præbeatur officium, providentque ne quis ob vitæ incommoda decedere cogant.

CAP. III.

Semel saltem in menle vicarii foranei C
quique (ubi commode fieri poterit) ex sui officii debito fuæ regionis clerum convocent, ubi conventus, ut vocant, alternatim haberi conservent; & eo expleto, atque omnibus, quæ ad eam rem pertinent, religiose peractis, querelas audiant & compontant, clericos admoneant, & quatenus decernenda, vel confulenda proponant, & decernant: ubi vero conventus hujusmodi non sunt in usu, in unaquaque parochiali fue regionis ecclesia alternis vicibus clericos congregent, illius refforis D
& inspectibus in casu ecclesia congregatio quæ vis contigerit haberi. Cureat autem, episcopi ne excessus aliquis in hujusmodi congregationibus accidat, & fi quis abusus in eisdem irrepsisse videatur, eos episcopi ipsi tolli, & aboleri curent.

CAP.

ANNO CHRISTE 1597.

CAP. IV.

Eorumdem vicariorum cura erit librum, in quo singula fuæ regionis beneficia, cum possessorum nominibus, & cognominibus conscribantur, ordinarijs tradendum, conscere, & ut archivia conserventur curare, frequenterque clericos ad bonum ecclesiarum regimen, & ad animarum salutem curandam, verbo & opere cohortari.

CAP. I.

De forma præstandi juramenti ab eis qui ad beneficia assumuntur.

Sess. 22. c. 10. ref. etiam.

Priusquam beneficium alicui conferatur, juramento fubilciatur, qui eft affumendus ad illud beneficium, fub illaque forma jurare compellatur.

„ Ego N. præfentarus ad beneficium de N. juro ad hæc facrofancta Dei evangelia per me corporaliter tacta, quod propter beneficium præfectum obtinendum; aut præfentationem ad id habendum, aut acquirendum, neque ego, neque alia perfona vice, ac nomine meo, nec de conſenſu aut ſcientia mea patrono, ſeu alicuiſque aliquid præmiſſorum nomine, aut intuitu promiſimus aut dedimus, nec quidquam ejus rei gratia permutavimus, compenſavimus, aut prius datum confirmavimus, apudve quemquam depoſuimus, ſeu elocavimus, pinſione mutuatum, commodatum, depoſitum, aut elocatum, aut quoquomodo debitum remiſimus, ſeu laxavimus; nec de ſanctuario, gleba, dominibus, terris, prædigiis, tenimentis, redditibus, prædictæ eccleſiæ fructibus, vel decimis, aut oblationibus quibcun, præterlitis, præſentibus, aut futuris, donationem, & teſtimonium, locationemve promiſimus, feclimus, aut invimus, ſeu aliquis promiſit, aut invit. Ita me me Deus adjuvet, & hæc ſancta Dei Evangelia.

CAP. II.

Caveant epiſcopi, ne fiducialia beneficia fiant, neve tacite aut expreſſe conventum fit, ut ad alterius voluntatem aliter titulo renunciare teneatur, quod ad ſimoniacam... labem accedere, alioquin tum ſacris canonibus, tum felicis recordat. PII IV. & V. conſtitutionibus prædictis contra ſimoniacos & fiduciarios incurrant.

CAP. I.

De obtentium dignitates, & canonicatus cæterorumque reſidentia.

Conc. Trid. ſeſſ. 6. c. 2. ſeſſ. 24. c. 12.

Dignitates & canonicatus obtinentes, quorum præſentia valde cathedrales collegiatæve eccleſiæ cohonellantur, cuiuſque divinus conſervatur; arbitrarilis indidis poenis, & invaſeſcente contumacia, etiam privationis beneficiorum in fuis eccleſiis reſidere, ſibique ipſis eccleſiam adeuntibus, & redeuntibus concinitari, ac celebrantibus, vel alia manera paſtoralia exequentibus aſſiſtere, infervireque nulla refragante exemptione cujuſcumque epiſcopi; nifi ultra tempus a ſacrofancto concilio Tridentino definitum abeſſe concedant.

ANNO CHRISTE 1597.

CAP. II.

Expedit etiam maxime, ut cathedralis eccleſiæ dignitates, & canonici omnes dominicis diebus, & aliis, quam frequentiſſime, miſſas publice in dicta eccleſia celebrent. Ideo epiſcopi curent, ut conſtituatur ex dignitatibus, & canonicis hebdomadarias, qui diebus dominicis & feſtis duplicibus miſſam & veſperas canat, & ei octavo die alius ſuccedat ejuſdem ordinis, nec liceat eis ab hoc inſtituto recedere, (quacunque conſuetudine, etiam immemorabili non obſtante) ſub ſuſpenſionis, atque aliis arbitrio epiſcopi paenis ordinis, & juris tamen conſuetudinibus, in quibus libtem publice, & frequentius celebrare teneatur, ac prærogatione concella dignitatibus de celebrando miſſas epiſcopales, epiſcopo impedito. Reliqui vero canonici, & dignitates decoro cantu antiphonas exordiantur, quas manſionarias, vel alias dicaverit.

CAP. III.

Omnes autem ſtatis horis ſemper & attente adſint officiis, non tunc vagentur per eccleſiam, neve diſcedant nifi precibus abſoluti, aut aliqua neceſſitate inevitabili compulſi, ex licentia tamen vicarii generalis ſi præſens fuerit, vel ejus, qui choro præeſt.

CAP. IV.

In choro vero proprijs quiſque ſellis conſideat; concordi voce omnes, atque ſingulæ pſallant, ut fructus digne faciant fuos, aliquin obtureſcentes fuos facere non valebunt, ſed indebite percipient. Smul etiam Omnes debitis opportunitatibus aſſurgant, ſedeant, genuflectant, capita deregant, caput inclinent, & nihil alienum divinis officeant, privatum colloquium recitent, literas non legant, non obſtrepent, non colloquantur: ſed ſummo ſilentio nil niſi quod divina officia tangit, & devote, atque decimal orationis conſonum ſpectare videatur, efficere audeant, & omnibus qualitatibus tam a jure, quam ſacrofancta Tridentina ſynodo requiſitis ornati ſtudeant, ut alii eorum exempio ad ſtudium, & amorem calcus divini accendantur, ſi aliqui vero inhibi officederint, quas percepturi eſſent, diſtributionibus careant.

CAP. V.

Omnes itidem dignitates, & canonici in choro, proceſſionibus funeralibus omnibusque eccleſiaſticis aliis funcbionibus ſic conformente; contrafacientes vero, illius diei diſtributionibus careant, ac etiam epiſcopi arbitrio puniantur.

CAP.

ANNO CHRISTE 1597.

CAP. I.

De habitu, & tonſura clericorum.

Cupientes, & ſedulo querentes, ut clerici non ſolum modeſtiam, gravitatem, honeſtatem intus animo gerant, ſed etiam ut extra in ſtatu, ingreſſu, & habitu eum omnibus prodant, ſub poenis in facrofancto concilio Tridentino contentis, aliiſque arbitrio epiſcoporum impoſitis vel imponendis, ſtatuimus, & ordinamus omnibus, & quibuſcunque clericis beneficialis, & aliis in ſacris ordinibus conſtitutis, vel etiam in minoribus, privilegio fori vel votentibus, ut clericalem habitum atque tonſuram patentem, vel dignitati convenientem, ſtatim, affumant, comam non nutriant, & barbam ſupra labia detondeant, veſteſque exteriores, tam diu, quam nobis, tam in dioeceſi, qua extra, atque ad talos, & interiores, propter clericorum paupertatem, & hujuſce provinciæ viarum incommoditatem, ſaltem uſque ad medias tibias prominentias deferant, nifi fint canonici, vel in dignitate conſtituti, ſeu parochi, qui (ubi fieri poteſt) uſque ad talos utraſque deferant, hæ quidem, ac etiam ſuperpellicei, ſive in propria, ſive in aliena eccleſia celebrare non audiant: caveant tamen ne veſtibus fericis, coloratis, ſeu deveregatis, & fcſtilis, aut annulis utantur, nifi eis pro ordinis vel dignitatis ſuæ ratione deferendi jus competat; & ſi etiam in celebratione, miſſarum deponant annulos. Abſtineant præterea a caligis burſatis, & ab interulis criſpatis, vel quavis arte elaboratis, & pilis turbinatis, vel fimbriatis quomodo habentibus; ſed tantum in ſuperficie planis, & temperatibus pluvialibus, & nunquam in eccleſia utantur: & ut omnia præmiſſa concludantur, & ſtatuta omnibus iſtis abſtineant, quæ clericis a facrofancto concilio Lateranenſi ſub Innoc. III. prohibentur. Inobedientes vero veſtium amiſſione, & aliis pecunialibus poenis ab epiſcopis afficiantur.

Iſaiæ c. Propterea.

CAP.

De vita, & honeſtate clericorum.

Clericorum vita & honeſtas cum talis eſſe debeat, ut nec in minimo eccleſiaſtice diſciplinæ candorem ledere, vel cujuſque afpectu offendere poſſe videatur, omnes & quoſcunque clericos hortamur & monemus, ut ita mores fuos componant, ut exteri iis accenſi virtutes tantum ſectentur, ac vitia deteſentur; quod facile efficient, ſi Deum timendo, & pietatem colendo, omnibus animi virtutibus ornari ſtudeant, & quæ ad eorum munus exequendum ſpectant religioſi telo ſcire contendant. Lectioni igitur ſacræ ſcripturæ attendant, librorque, & præſertim Catechiſmum Romanum, & ſummulam aliquam approbatam habeant, a quibus quæ clericos ſcire decet capere & addiſcere valeant.

ANNO CHRISTI 1597.

beant. Pariter nec domos ecclesiæ, vel patrimoniales inhonestis nulleribus inhibitam, aut quovis titulo concedant, nec filios ex illegitimo eorum ortu procreatos in altaris ministerio inservire, vel beneficia, seu pensionem in eadem ecclesia retinere patiantur, cum ad illa obtinenda ex concilii Tridentini decreto sint incapaces.

CAP. I.

De negotiis clericis prohibitis.

S. Timot. 1.

Non decet Deo militantes se negotiis secularibus impliciare, ut cui se probarunt placere possint. Clerici idcirco cujuscumque gradus & conditionis sint, præterquam in casibus a jure concessis, & de ordinarii expressa licentia, sæcularia negotia non administrent, aut quovis titulo gerant, tutæ vel villicationi, vel artificio clericali ordini indecenti non se ingerant, prædia non conducant, mercaturæ præfectus (ubi illicitus quæstus exigitur) operam non dent, nec uti proxenetæ; non mediatores fe exhibeant. Laicorum negociationes, seu procurationes, tutelas, & curas (nisi aliter misericordia ducatur) non fuscipiant Tabellionatus, notariatusve, aut advocati officium, extra casus a jure permissos, minime gerant; medicinæ, & præsertim chirurgiæ artem non exerceant; mulieribus nobilibus præcedendo, sequendo, vel lateri inhærendo nullo pacto intervinant, aut discumbentibus assidant. Beneficiatis quoque personis in viribus, & clero non decentibus famulando obsequium non præstent; venationi, & aucupii exercitium, fœtis canibus adversum, minime obeant; canes & alia animalia pro venatione non alant, & ab omnibus aliis, quæ a divinarum rerum contemplatione, & studiis sanctioribus abducere soleant, prorsus abstineant, & ut omnia paucis perstringamus, quæ ab œconomicis conciliis, & apostolicis constitutionibus, & a sacris canonibus circa mores, & clericorum honestatem sancita sunt, sub poenis in eisdem contentis, aliis arbitrio episcoporum imponendis animo observent, & ut clericorum paupertati occurratur, exercitium alicujus honestæ artis, ipsis non denegamus, qua victum, & vestitum quærere valeant.

Conc. Trid. sess. 22. c. 6. ref.

CAP. I.

De parochiis.

Sess. 23. c. XVI. de reform.

Parochiæ de debita fraudentur cura, animadvertant episcopi; esti aliqua in parte diminuta, vel in totum sublata fuerit, in pristinum restituatur; & ubi contra eorum institutionem & fundationem pur contitutionem capellanorum divisi fuerint redditus, more, seu ossione restoris, vel capellani uniatur, adeo quod in eorum vestantur capellaniæ, & curarengerenti integrum reqnant beneficium; idemque juxta sacrosancti concilii Tridentini decretum, in siccariis perpetuis observent, nec in posterum ullo unquam pacto beneficia curata in simplicia reducantur.

ANNO CHRISTI 1597.

CAP. II.

Duas plurasve parochias seu incompatibilia beneficia per viam unionis, vicariæve perpetuæ contra juris formam & sacrorum Ecclesiæ Tridentini decreta retinentibus, earum & aliorum beneficiorum incompatibilium, etiam in alienis dioecesibus existentium privatos effe declarent episcopi, & si dispensatione Apostolica se tueri posse credant eam, exhibere faciant, decretumque ejusdem concilii, & summi pontificis voluntatem omnino observari curent.

Sess. 24. c. 17.

CAP. III.

Congruum est autem, ut singulæ oves tum agnoscant pastorem, quodque ab ipso cognoscantur; itaque igitur erunt parochiæ non habentes fines, ab episcopis distinguantur, & fedatis parochianorum dissentionibus, omnes alieni parochiæ subjiciantur, a qua tantummodo ex officio discedentia suscipiant. Si vero ita numerosæ sint oves, ut unus pastor sufficere non posit omnibus; vel ita distantes, ut nisi magno cum incommodo parochiali ecclesiæ convenire non valeant, vel in casu necessitatis eis dona sacramenta deferri non possint, alii sacerdotes in eisdem locis secundum Concilii Tridentini (parocho etiam inviro) in quantum facultates fuppetant, adjungantur, aut novæ constituantur parochiæ, allegatis rectoris competentibus arbitrio episcopi, ex fructibus quomodocumque ad ecclesiam matricem pertinentibus, & si necesse fuerit, episcopus compellat populum ex subministrare, quæ sufficiant ad vitam rectoris prædicti substentandam; quemadmodum Tridentini concilii decreto cavetur ubi vero in numeribus, & summaritibus montium, extra commercium hominum constituræ sunt parochiæ, in quibus ob maximum cum incommodo, & parochorum, & parochianorum periculo, sacramenta ministrari non possunt; jubeant episcopi sacramenta ipsa in alia commodiori ecclesia retineri, atque ministrari, dommodo parochiæ missis & aliis annexis non defraudentur.

Sess. 24. c. 4. de ref.

Sess. 24. c. 2. de ref.

Sess. 21. c. 6.

CAP. I.

De parochorum residentia.

Sess. 6. 6. 6. Sess. 23. c. 1.

Animarum boni regiminis summa in parochorum residentia & vigilantia consistere videatur, maxima ideo episcopum sollicitudo erit in redigendis curatis, ut propositis poenis a sacrosancto concilio Tridentino, & bullis apostolicis contra non residentes indictis, unusquisque personaliter, & non per interpositam mercenariamque personam suum exequatur munus, & in propria parochia resideat.

Bulla Pii IV. & Pii V.

Edit. Jubil. An. 1300.

CAP. II.

Curent autem episcopi, ne curæ pastor discedere ab eorum ecclesia ultra tres dies

ANNO CHRISTI 1597.

sine licentia eorumdem episcoporum, & recenanter tam in istis tribus diebus, quam in aliis, pro quibus licentiam habuerint, relinquere idoneum sacerdotem pro administrandis sacrificandis sacramentis ab ordinario approbatum; contrafacientes severe puniantur arbitrio ejusdem ordinarii.

CAP. I.

De parochi cura.

Parochi omnes, & animarum curam gerentes ecclesiarum suarum domos inhabitent, ut administrandis sacramentis ovibus fuis præsto esse possint; ecclesiis vero, ii redes non habent, curent episcopi, (quam primum fieri poterit) domos & interim parochos in parochia, & commodo loco commorari, ne propter eorum distantiam, vel negligentiam quempiam fine sacramentis ab hac vita discedere contingat, quod si propter eorum dilidiam, & culpam (quod Deus avertat) evenerit, suspendantur, & pro modo culpæ beneficiis priventur.

CAP. II.

Animarum sibi committarum periculo, omni pietate, ac diligentia, proprio non fludentes curabunt oeconomi parochi, ne fuarum patrimonium detrimentum. Infirmos ideo frequenter visitent, charitatere consolentur, debitis sacramentis non fraudent; necessaria medicamentis non parcant, omnique conatu elaborent, ut commissorum fcelerum pœnitentiæ, veniamque a Deo patrem, & mortem, (cum Deo vocati fuerint) libenti animo, & ejus amore desiderent.

CAP. III.

Sciant deinde parochi, fanctorum concilii Tridentini authoritate & decreto, fingulis dominicis & festivis diebus tenesi pro fua doctrinæ sufficientia & ratione gregem fibi commissum docbrina, verbo & exemplo E publice in viam falutis & ad bonos mores dirigere, puerosque præsertim vel aliunde id idoneum rudimenta fidei Christianæ edoceri, edoctosque ab aliis, & recitantes audire; quod ut facilius executioni mandari possit, parentes hortentur episcopi, at filios præscripto loco & diebus ad prædictorum doctrinam Christianam mittant. Ubi vero parochos ad id minime aptos invenerint, in eos juxta formam sacrosancti Tridentini providerant.

CAP. IV.

Curati over fuas cognoscant, numerumque per nomen, & cognomen libro episcopo in visitatione conjungendo quam diligentissime conscribant, inquirantque, num fint aliqui foeneratores, homicidæ, adulteri, concubinarii, & alii similibus criminibus & delictis irretiti, quibus inventis, & publici fint delinquentes, ftatim episcopo fuo deferant; ii vero fecreti, paterne moneant, ut a peccato abstineant, & si non audierint pariter eos deferant.

Concilior. Supplem. Tomo V.

ANNO CHRISTI 1597.

CAP. V.

Parochi, quotannis ab episcopo cafus, tam ab ipso, quam a fede pontificia reservatos accipiant, populique fuis publicent, cafufque, in quibus ex Apostolicis decretis, præfertim bulla Cœnæ Domini, ex canonum dispositione, & ex constitutionibus synodalibus, author iratesque ordinaris ipso facto incurritur excommunicatio, ut ab illis cavere valeant, enuncient; frequenterque moneant, ut a peccatis abstineant, ac bene operentur; animæque falari attendant; & quæ a viro Christiano in quavis & variada fuæ dilucidis verbis declarent: & cum sacramenta funt mini stra uri, eorum vim, & usum populo ex præcepto sacrosancti concilii Tridentini explicent.

CAP. VI.

Curent episcopi, parochos non solum, apud fe habere libros, quos clericos omnes habere tenentur, in quibi, fcilicet utrumque Testamentum, Romanum cathechismum, sacrosanctum concilium Tridentinum, & bujus motus fynodalia præcepta reclatum; fed etiam librum administrandi Sacramenti ad eos spectantia; & aliquam de caibus conficienti e fummam, in quorum dubiis diligenter verfentur, ne duces cæcorum jure poffint a Domino appellari, atque ut animarum homicidæ merito puniantur.

Matth. 9.

CAP. VII.

Ad ecclesiasticam fepulturam defunctum aliquem cujuscumque conditionis, ftatus, & fexus exiterit, parochus non recipiat, & consulterit ipsum ab anno nec fatis confessum, nec Sac. Eucharistia refectum, nec moris tempore figna dedisse contritionis manifesta.

CAP. VIII.

Nemo presbyterorum curatorum ab una ad aliam parochiam, inscio episcopo & ine mandato, se transferat, ut in ea inserviat, & ministret, sub poena ordinarii arbitrio infligenda. Nemo etiam audeat falcem in alienam meffem mittere, parochian ingrediendo, sacramenta ministrando, ac extera parochialia munera obeundo; sed quisque intra fuos fimites fe contineat, & nullo modo eor transgrediatur.

CAP. IX.

Si aliquem parochum tam civitatis, quam Dioecesis ægrotare contigerit, aut ex hac urta recedere, qui careris illi eft propinquior & vicinior, ordinariam de illius infirmitate atque obitu quam primum certiorem faciat, alias episcopi arbitrio mulctetur.

ANNO CHRISTI 1597.

CAP. X.

Habeant quisque parochus librum vel tabularum, ubi describat tam anniversaria ad quæ ecclesia tenetur, nec animæ defunctorum, & pia voluntates defraudentur.

CAP. XI.

Curent parochi infantes baptizatos in lecto non retinere nisi post annum; edoceant obstetrices veram baptizandi formam, quibus baptizandi munus interdicant sub excommunicationis pœna, si eandem baptizandi formam addiscere capaces non fuerint; & quod, nisi in necessitatis articulo baptizare audeant, admonitas faciant.

CAP. I.

De officio, & horis canonicis.

Præceptis sacrosancti concilii Lateranensis sub Leone decimo obtemperantes, clerici beneficiati, vel in majoribus ordinibus constituti, officium divinum quotidie, juxta formam Romani Breviarii sanctæ memoriæ Pii V. jussu editi, & decreto sacrosancti concilii Tridentini, & modo in eodem præscripto recitent, ne pœnas in ejus diplomate indictas incurrant. Patiter qui horas canonicas de jure, consuetudinisve ecclesiæ, aut ex decreto episcoporum psallere tenentur, singulosque die horis competentibus palvataque campana, illotis manibus, & in modo cuyusli hor vesticuli fedis conducenti pausa, non raptim, sed quo magis devote fieri poterit, ipsas persolvere studeant; habita tamen dierum festivorum, & festivitum, & diversitatis temporum, laudabiliumque consuetudinum distinctione atque differentione; ne quid extraneum, dum chorus sunt, quo annimus a Deo altrahi possit, gerant, nonnesque simul surgant, fedeant, genuflectant, aut capat aperiant, prout eos ipsa postulare videbitur.

CAP. II.

Præsbiter episcopus horas, quibus clerici in celebrandis divinis officiis occupentur. Clerici autem statutis horis ecclesiam adeuntes superpelliceo, vel aliis pro conditione ac officii dignitate indumentis induantur, Ad ultimum campanæ signum in festivitatibus solemnibus e sacristia, vel capitulo simul omnes egredianur, ordine tamen decore servato, coramque altari flexis genibus paulisper orent; deinde ad chorum accedentes suum quisque locum teneat, & nullum nutet hinc inde vagando, & dum divina officia celebrantur nullus eum aliquo colloquatur, nullus alis psallentibus in choro psuantim legat, sed unus ibi psallentium concentus, unus itidem spiritus; nullus demum ibi rideat vel dormiat, fed mente atque corde in Deum cunsti intendere studeant.

CAP. III.

Cum in fine psalmi, aut hymni, *Gloria Patri*, vel aliquid hinile pronunciatur; cum sanctissima Jesu, Mariæque nomina proferuntur, omnes religiosè assurgant, aperteque capite cum magna reverentia pergas inclinent. Recitatis autem horis canonicis flexis genibus aliquantisper orent; & ubi signum practicus chori dederit, surgant omnes, seque invicem salutent, atque exhibita altari debita reverentia, ad sacristiam, vel capitulum modeste, quieteque se conferentes, inibi superpelliceum deponant.

CAP. IV.

Qui vero officium beatæ semper Virginis Mariæ quavis causa recitari tenentur, omnibus aliis omissis, solum quidemmet Breviarii jussu Romæ impressum, tam in choro, quam extra recitent, nisi aliud religionis proprium a ducento annis ultra, & a sede Apostolica approbatum, habeant, quod etiam de superiorum licentia in hoc commutare possint, prout in dicta sua bulla dispositur, cujus vigore curent episcopi, ea tam a laicis recitari, a quibus cætera quovis ritualo ante impressa eis corrigenda, & deinde castituenda deferri mandent: caveant tamen ne vulgari idiomate compostia recituantur.

V. S. D. Martii 1571.

CAP. I.

De diffributionibus quotidianis.

Distributiones quotidianas ex sacrofancti concilii Tridentini decreto recipiant tantum illi statis horis interfuerint; absentes vero quocunque colusione, remissione, confuetudine etiam immemorabili, aut convenientione non obstante his carent; ab his excipiatur parentementalius, qui dum confessionis audit, confestur tamquam presens in choro juxta sacrosancti concilii Tridentini decretum.

CAP. II.

Si quis ad matutinas horas ante finem primi nocturni, hoc est ante finem terti psalmi, vel ad alias ante finem primi psalmi illius horæ non venerit, distributione careat, & pro absente reputetur. Idem de illo dicetur, qui ad missam ante finem epistolæ non accesserit, nisi confuetudo aliter quod antea accedere teneatur; quæ omnino fervetur. Si quis officium ante inchoatæ præsumperit, quam in choro prædicto ordine conveniant, illius horæ distributionem amittat, & graviter quoque ab episcopo multetur: eidem pœnis subjacebit prædicta negligens.

CAP.

ANNO CHRISTI 1597.

CAP. I.

De choro, ejusque officialibus.

Prohibeant episcopi juxta cujuscunque conditionis (ubi ita expedire judicaverint) ne contra Sacrorum Canonum decreta, in choro dum divina officia peraguntur residenant, commoreturque; retinentes verò censuris ecclesiasticis, aliisque pœnis pecuniariis in pios usus pro eorum arbitrio convertendis coerceant.

CAP. II.

Cum in oratorio nemo aliquid agere debeat, nisi id ad quod factum est, ut Sanctus Augustinus docet; proinde in choro, qui præcipuus orationis locus est, datis temporibus clerici omnes adsint, & quamvisque ad ipsum pertinentia ecclesiastica ministeria alacriter obeant, & summa pietate persolvant, psallentes Domino in timore, atque illi exultantes cum tremore.

CAP. I.

De chori Præfecto, seu Cantore.

Ad episcopum spectare videtur, aliquem chori præfectum, qui proinde chori præfectus, seu cantor vocetur, quique peragilet ne quid prætermittatur in divini officii institutione, vel progressione, vel in reliquis, quæ ad probatam rationem chori spectare dignoscantur, & alios quæ in divinis officiis observanda sunt sacerdotia, nec minus, vel præponere quibusquam fas, cum autem cantorem, veluti præsumtorem, alii psallendo sequi debeant, ille huic munere obeundo præsideat, qui bene canere, ac voce intelligibili, & canora psallere inter alios reperitur.

CAP. II.

Ad cum etiam spectabit, qui officio suo in choro non satisfaciunt graviter, & amanter obsurgare; si non resipuerint, jubeat punctatores in choro illos non describere; & in re gravi ad episcopum deferre, ut dignos pœnas subeant.

CAP. I.

De Magistro Chori.

Succentor, seu magister chori, qui divinis officiis celebrandis tamquam magister horis per hebdomadam aut etiam per plures dies recitandum cantandumve sit, qui pro tempore aut Missam ordine celebrare, vel horas dicere, vel alia munera obire debeant: qui atem quod ei in tabella præscriptum fuerit, in quam horam peccaverit, ejus distributiones amittat. Si succentor deliquerit, a cantore objurgetur, & ab episcopo pro delicti modo puniatur.

CAP. II.

Ut autem in cujuscumque cathedralis, vel collegiatæ ecclesiæ insigni loco omnia ordine debito agantur, ubi de confuetudine vel instituto chori præfectus vel magister non est, quam primum providebunt, & aliquis ex eis hoc munus fusciperit, compellatur. Hic curabit absentes & presentes per pueros quos ad hoc habebit, & quæ decet religione divina officia ita perlustrantur, ut cum popolorum scandalo errores non fiant, fed ab eis singuli cavere debeant.

CAP. I.

De sacrista.

Sacrista, in quibus ecclesiis non est, adhibeatur, qui sacristiæ, & ecclesiæ curam gerat, ut quæ ad divina peragenda requisitur, pure & nitida sint, nihilque in eis profanum a clericis agi tractarique permittat, nihilque fordidum, immundum, aut inornatum relinquat: & ita se gerat, ut omnia (quæ decet cultu) splendeant. Ad eum spectabit curare, ut ille qui præest campanis pulsandis, habita dierum solemnium & aliorum ratione, mitte atque celebrum divinorum officiorum signa det, atque ter etiam quolibet die campanum majorem pulsare, videlicet, de aurora, in meridie, & in vesperis, quo fideler ad Deiparam salutandam excitentur, quod a parochis omnibus etiam fieri mandamus.

CAP. II.

Curam vero non mediocrem adhibeat, ut quæ de sacrosanctæ Eucharistiæ administratione, deque ussitatum celebrationis ritu alibi, diligenter quinque sequentur. Item ut aqua benedicta singulis saltem hebdomadibus renovetur. Afraria præterea festis diebus, decenter ornet, & aliorum curatur, & nihil fordidum, & indecorum in ecclesia inveniatur.

CAP. III.

Tres tabellas in sacristia semper habeat, unam in qua omnes Missæ, atque officia pro mortuis, & religua defcripta sint, quas ex impositio onere, ac munere quicunque de causa in ecclesia celebrare oportet: altera, in qua uniuscujusque dignitatis, canonicatus, prabendæ, capellæ, altaris, seu alterius beneficii, & officii ejus ecclesiæ in Missis, & aliis divinis officiis obeundis debita munera continentur, & etiam, quæ supra divinum a succentore con-

ANNO CHRISTI 1597.

ANNO CHRISTI 1597.

confiniendam esse, & non permittat eccle-
siam defraudari debito missarum numero, sed
pro viribus curet, quod omnes suas missas,
suis statutis diebus, & horis ad altaria sua
celebrent, & quæ in dictis tribus rubriis
præscripta sunt munera, curet a quibus de-
bent omnino præstentur, negligentes, epis-
scopo, aut ejus vicario denunciando.

CAP. IV.

Non permittat sacerdotes celebratores
plures duobus apparatus manere in sacri-
stia; sed cum opus fuerit per se vel alium
vocet celebraturum sacerdotem, & nemi-
ni permittat, ut sacris vestibus indutus
nisi tunc, cum ei Missa celebranda sit; de-
etiam quærat, ut e sacristia sermones de
inanibus, profanisque rebus, multoque ma-
gis clamores, strepitus, jurgia, & rixæ omnes
arceantur, laicosque ibi manere non pa-
tiantur.

CAP. V.

Caveant etiam, quod sæpius in anno o-
mnia linea paramenta munda sint; calices,
patenæ, & corporalia, cum pallis & suis
munuterigiis munda & candida teneat. Quan-
do celebrandum erit in aliquo altari, per
clericos deputatos, amplutus præparatas,
quæ ex vitro sint, cum vino & aqua lim-
pida, luminariaque portare faciat, exterasque
a sacristia ad divina officia necessaria
præparet, ut nihil scandali oriri contin-
gat.

CAP. I.

De manssionariis.

Mansionarii, quasi columnæ totum fere
horarum ac divinorum officiorum pondus
sustinentes, in ecclesiis ubi tunc per scripios
manus foum obeantur, quotidie ad omnes
horas interfint; & quando opportunè ad
lectorile accedant, ut antiphonas, respon-
sorio, versiculos, & lectiones, quæ in choro
canlentur, solemnibus festis diebus & quotie-
opus fuerit pluviali indiuant, nisi alii no-
minatim huic officio præfecti fuerint. Si mu-
neri suo defuerint, illius loco, in qua non
satisfecerint distributionibus priventur, &
alii illorum officii partem suscipiant.

CAP. II.

Item, ut suo muneri satisfacere valeant,
ab illis oneribus liberentur, quibus ad
chori utilitatem magistri cæremoniarum &
epus, qui choro præest, arbitrio levandi ob-
debuntur; neque quo tempore divina of-
ficia in choro fiunt parvam missam celebrent,
nisi necessitas aliqua interdum urgeat.

CAP. III.

Ex istis mansionariis in singulas hebdoma-
das deligantur duo sacerdotes, quorum al-
ter officium divinum exordiatur & perfi-
ciat, consistens in medio chori, vel ad lo-

ANNO CHRISTI 1597.

A strale, quod ab ea parte fit ubi is fuerit;
missam celebrans canat, nisi alii sint ei mune-
ri præpositi: alter psalmorum tonum initi-
abit pro tempore, & antiphonarium; quæ
ubi legendæ fuerint, ab ipso tantum, vel
solum ab alio legantur. Diebus vero festis
in decantandis antiphonis, dignitatibus, &
canonicis, & aliis voce præcat, & quæ can-
tanda & legenda sunt ipse, indicet. Is an-
tequam officium inchoetur, chorum ingref-
sus librum præparet, missum, psalmos, an-
tiphonas, & alia, quæ sint requisita, inve-
niat. Qui vero ex mansionariis in suo mu-
nere contumaces vel negligentes fuerint,
pro modo culpæ distributionibus careant,
& aliis pœnis arbitrio ordinarii subiciun-
B tur.

CAP. I.

De pueritatore.

Puncistator singulo quoque anno, vel saxta
consuetudinem ecclesiæ constituatur, cui
paramentum defetatur, de bene, & legitie
me officium tum exercendo sub dupli, quan-
ti id fuerit, & perjurii pœna. Singulis au-
tem mensibus puncistationum librum episco-
po, & capitulo præsentare teneatur, qui
si non recte se habeat fuerit cognitum, ne-
gligentiæ sue pœnas, dupli scilicet, ac per-
petui dare compellatur.

CAP. II.

Ut autem hoc officium melius exerceatur,
& omnini inutile remitti, aut admi polli,
hanc synodus statuit, ut præter clericum ca-
pituli, alter puncistator sit, qui ab episcopo
constituatur, isque apud eum suprascripto
juramento præstito noret omnes in alio li-
bro qui suo muneri defuerint; & singulis
hebdomadarum fabbatis diebus, festo non
impeditis, ambos inter se libros conferant;
& si discrepaverint aliqua in re, coram epi-
scopo vel vicario comparent, ad hoc ut
C solitæ omnis illorum controversia sine liti-
gio, & figura judicii.

CAP. I.

De cæremoniarum magistro.

Cæremoniarum magistro ubi non est in ca-
thedralibus, & collegiatis præterim infe-
rioribus, is ab episcopo eligatur, qui de
clero aptior, in cæremoniis instructior, &
in divinorum celebratione optime ut ver-
satus, atque huic muneri satisfacere possit;
nec ei sub cenfura suspendionis, & aliis pœ-
nis arbitrariis officium injunctum recusare
D liceat, sed illud omni qua decet modestia
studeat susceptum adimplere.

CAP. II.

Is vero quæcunque ad cæremonias attinent
curare debet, ut quam diligentissime fiat,
& ex ordine in ecclesia, vel extra peragan-
tur, cui ut ab omnibus quoad cæremonias
ipsas pareatur, quicunque ille sit, episco-
pi

ANNO CHRISTI 1597.

pi efficiant, & quos contumaces inveneri-
nt (quamvis canonici sint vel in aliqua alia
dignitate ecclesiastica constituti) ex officio
corripiant, ac debitis pœnis afficiant, quem-
admodum, & ipse, si in his, quæ sui mu-
neris sunt quoquo modo compertus fuerit
deliquisse, episcopi arbitrariæ puniatur, vel
emendetur.

CAP. I.

De musica magistro.

Magistrum musices in supradictis eccle-
siis, ubi fieri poterit, clericum, & bonis
moribus ornatum pro ecclesiæ facultate ha-
congrua ei mercede proposita, episcopi &
contendant haberi, qui ecclesiasticum can-
tum, & musicam aliques clericos edoceat,
& diebus festivis infimul coadi, de-
vota, & intelligibili modulatione, atque
canta Deum laudeti, populumque ad con-
veniendum ecclesiæ alliciant. Is etiam
idem fit, qui Seminarii pueros ecclesiasti-
cos cantus edoceat, vel alius pro eccle-
siæ cuiusque dignitate, & qualitate epi-
scopi judicio adhibeatur.

CAP. II.

In ecclesiis autem, ubi redditus pro can-
torum tum infimi mercede, cuique epi-
scopi, ut vere musice artis peritis clerici
(ubi haberi poterit) tribuantur; alioqui
quin laicis, qui tamen clericalibus vesti-
bus, facrorum tempore si commode fieri
poterit, induantur, pro stipendio allignen-
tur, qui & facta dictum quinquennium
suo muneri defuerint, de cuique mercede
pro ratione episcopi arbitrio detrahatur;
eademque mulcta in musice magistro, at-
que aliis ecclesiæ ministris ter etur, quo
majori in suis officiis solicitudine utan-
tur.

CAP. III.

Nihil prophanum, seu lascivum in-
Sess. 22. decret. de observ. in celebr. Missæ.
cantu misceatur, sed compositione Sacro-
sancti Concilii Tridentini sed modus can-
tus ejusmodi in ecclesia adhibeatur, qui
populum ad devotionem, ac sanctitatem
provocent; divinæ laudes melodis richmis
non involvantur, aut implicentur, sed ex-
plicite proferantur, atque ita ut clare
intelligi possint; gravitatis vero interitus,
atque alia hujusmodi plane cantu, ut
vocant, annotata, juxta canonicas san-
ctiones a suo originali non minime alie-
nentur. Liberum tamen fit cantoribus con-
fonantias aliquas adjungere, vel minuere,
non mutata cantus origine.

CAP. I.

De organo.

In cathedralibus ecclesiis organa divi-
norum causa ex retulto ecclesiæ instituto
fint: nec non qui ea pro ecclesiæ digni-
tate, atque ex aere pulsent adhibeantur;

ANNO CHRISTI 1597.

A mercede offiem, juxta ecclesiarum consue-
tudinem, & ex deficiente pro episcopum
taxatione persolvenda.

CAP. II.

In organis autem nihil lasivum aut im-
purum, & sacrosancti concilii Tridentini
præcepto, canere quis audeat; nec pulsan-
do profana facris, impura sanctis, & la-
civa salutaribus misceantur, neque crimi-
nosi soumol modulandum admittantur. Sic
autem organorum sonus, & vocum in illis
modulatio humanali, qua ad religionem,
ac mentis elevationem in Deum audientes
excitent, non ut aures vulgi tactumodo
mulcent.

CAP. III.

Alia vero instrumentorum genera præter
organa non asbibeantur, nisi aliud ex ali-
qua causa interdum episcopo videatur pro
tempore & loci qualitate, quod religioni
congruete judicaverit pro sua prudentia.

CAP. I.

De sanctimonialibus earumque monasteriis.

Quæ in sanctimonialium, & earum mo-
nasteriorum materia a sacris canonibus, &
a sacrosanctis concilii, & summis Pontifi-
cibus per eorum diplomata, vel quovis alio
modo constituta sanctius fuere omni adhi-
bita diligentia adamussim observari curent
episcopi atque locorum ordinarii, inprimis-
que, quam maxime omnes, ac singulares
& apostatarines monales, ad monasteria re-
ducantur, in quibus perpetuam, integram,
inviolatamque clausuram juxta Bonifacii
VIII. constitutionem a sacrosancto conci-
lio Tridentino renovatam, restitui, conserva-
riique mandent, ac eam (præterquam in
B canbus necessitatis) ab ipsis cognoscendis
& approbandis; tam a sanctimonialibus
quam a quibuscumque aliis quovis praxtextu
& causa, sub pœnis a præsidio sacr. con-
cilio Tridentino, & a Pio V. sanctæ memoriæ
in ejus bullis, non semel contra violantes, sed
etiam contra auxilium præstantes, adsocian-
tes, & recipientes indictis, violari minime
permittant, eaque pleraque publicari fa-
ciant, ut omnium monialium redditæ evita-
ri possint, præcipientes etiam omnibus con-
fessariis, capellanis, curatoribus, famulis,
& quibuscunque aliis cujuscvis gradus, fla-
tus, conditionis, qualitatis, ætatis, sexus
esle reperiantur, sub excommunicationis la-
C tæ sententiæ censura, ne intra monasterio-
rum septa (quamvis etiam urgente cau-
sa) permoftare audeant. Ingredi autem va-
leant, quandocumque occurrerit, cum li-
centia superiorum, in scripto obtenta, quæ
non concedatur, nisi ex necessaria causa, ex
dispositione facrosancti concilii Tridentini.

CAP.

ANNO CHRISTI 1597.

CAP. II.

Monasteriorum januæ semper clausæ manebunt, nocteque ad minus duabus clavibus, quarum una ab abbatissa, alia a seniori janitrice asservari debeat; die vero una clavi ab eadem janitrice custodiendas claudantur; nec præter necessitatis causas, & nisi duabus deputatis præsentibus; atque hora competenti pateantur; dumque aperiuntur, aliæ moniales non adsint, nec quæ extra fiunt aspiciant, vel quemquam alloquantur; & ubi aliquem (necessitatis gratia) monasterio ingredi contigerit, omnes dato campanelli signo in cubiculum vel alio se recipiant, ne ab ingressu videri valeant; inobedientes excedere, ejusdemque disciplina coerceri mandent episcopi.

CAP. III.

Visitent diligenter episcopi monasteriorum loca & crates serreas quæcunque, an de facile ingredi, rumpi trafcendive possint, an fenestræ cuspicuæ sint; anve privatorum domus ita juxta monasteria sint, ut moniales alloquentes audiri, vel ita eminentes, ut deambulantes vel stantes conspici valeant; & an eriam ecclesiæ, in quibus ad divina officia convenitur populi, intra claustra sint: quibus inventis pro eorum prudentia, pietate, ac religione juxta canonicas sanctiones provideant.

CAP. IV.

Prohibeant tamen episcopi ne in fenestris monasteriales communeantur, ac quemquam absque eorum licentia in scriptis (nisi fratres, aut parentes in primo gradu tantum) & sine præsentia abbatissæ, vel alterius ab ea deputandæ colloquantur; & tunc nisi ad rotam vel crateam ferream duplicem, & telam nigram (ne videantur) ante se habentem; nec deposita facienda, literas, aut munera etiam a consanguineis missa absque abbatissæ licentia recipiant; nec aliquid mittant eduliena, poculenta, bella triave laicis parent, vel faciant, neve ipsa inconsulta aliquid emere, aut vendere, aut quid proprium retinere præsumat; sed omnia juxta sacrosancti concilii Tridentini decretum sint communia, etiamsi ex propriis laboribus parta sint; quibus dum moniales præfuerint, quarum una sit ad zotam, & quæ elaboranda sint recipere, & elaborata (accepta mercede) abbatissæ confignanda restituere sit solliciti.

CAP. V.

Inhibeant insuper episcopi, ne famulæ particulares a monialibus retineantur, sed in universali tantum; quæ converse sint, & quæ claufuram ferrent. Seculares vero quam primum a monasteriis ejiciant, nec unquam ipsis vel aliis mulieribus ejus septa ingredi patiantur.

CAP. VI.

Curent præterea episcopi, ut omnes monniales in communi refectorio, (nisi justa causa, & licentia abbatissæ excusentur) in quo, vel earum regulæ, vel præsentes nostræ constitutiones, vel aliquid fieræ scripturæ pro tempore occurrentis, vel historia ejus sanctæ cujus dies festus agetur, vel aliqua alia, devotus, ac salutaris liber legatur, fobrie, & cum silentio cibum sumant, & ut in diversis separatisque locis in communi tamen dormitorio (ubi fieri potest) cubent, in quo ad pulsum campanellæ adesse, & ibi claufæ ab abbatissa custodiendæ claudi, & nocte num ad eorum loca dormiunt visitari debeant; & ubi in cubiculis dissidentium erit, ipsis aperiis dorn iant, pariterque visitentur: in ipsisque cubiculis non picturas profanas, sed tantum Christi, & sanctorum habeant. Quibuscunque monasteriis monialium confessionibus audiendis religiosos ad id aptos moribus, ætate, & doctrina præditos præficiant episcopi, mandemque ex sacrosancti concilii Tridentini decreto omnibus monialibus, ut saltem semel in mense a suo confessario, & diligenter, confiteantur suum a peccatis purgent, Eucharistiaque sacramento fe muniant, quod nullo pacto intra monasterii septa retineri permittatur.

CAP. VII.

Providerent deinceps episcopi, ne contra sacrosancti concilii Tridentini depositionem, per ingressa monasterii aut professionem a monachandis, quibus sanctarum, & non gentilium nomina imponantur) præter, illa, quæ ad vestium pertinent, accipiantur neve in ipsis nona flertia, ex emolumentis cilii decreto plures recipiantur moniales, quam quæ ex eorum reditibus & (solitis elemosynis commode fubsistentari valeant; jubeantque, ne ipsis infelix aliqua ad religionis habitum, vel ad professionem admittatur, ut juxta prædicti concilii decretum statuit mentem, & an etiam rede legerit, & efficium recitare feiant, explorare possit. Debeant etiam novitiæ, antequam professionem emittant, in lectura, canto, & regula esse instructæ, ut cum professe fuerint onus fuum fubeant, aliafque potius doceant, quam ab aliis doceantur; quod ut ita eveniat, magistra aliqua novitiis præficiatur, quæ in his eas & aliis necessariis instruat atque erudiat.

CAP. VIII.

Novitias post probationis annum a sacrosancto Tridentino concilio statutum professionis emissionem differre non patiantur episcopi, qui ex ejusdem concilii dispositione per menfem ante certierandi erunt. Caveat tamen unusquisque, cujusvis conditionis, gradus, & status exiftat, ne mulierem virginem, vel viduam (præterquam in casibus a jure concessis) invitam ad professionem emittendam vel religionem intrandum compellant, neve ingredi vel profiteri volentem impediat, ut cenfuram anathematis ab ipsi dem sacrosancti concilii Tridentini decreto, tam contra ipsos, quam contra præfentium, auxilium, favorem, & authoritatem præstantes, indistanter volvent: quod dacrum frequenter populis publicari curabunt episcopi.

ANNO CHRISTI 1597.

CAP. IX.

Ægrorantiuæ cura præsulcare aliqua monialis charitativa & solers, ægrotantesque quotidie ab abbatissa visitentur, ne quid eis tam ad animæ, quam ad corporis falutem deficiat: ubi vero abbatissa negligens erit, & monita recipere nolucrit, pro modo culpæ fuspendatur, vel etiam ab officio deponatur, aliqua juxta sacrosancti concilii Tridentini decretum eligatur, quod femper in abbatissarum electione ferveatur.

CAP. X.

Moniales vero omnes tam abbatissæ, quam aliis fuperioribus ad nutum parent, debitamque reverentiam, & obedientiam præstent: sint modestæ, humiles, Dei timidæ, atque cum attentione orationes porrigant, debitisque horis pulsanti officium diurnum & nocturnum dicant; & tunc tam in dormitorio, & claustro, quam in ecclesia luminaria accensa teneatur. Verbum Dei libenter audiant: sacrosancta pœnitentiæ, & Eucharistiæ sacramenta frequenter, regulam quam professerunt vulgari sermone legant; pudicitiam non solum corporis, sed etiam animi conferentur: earumen spiritui ecclesiæ sponsis, & præsertim a regula abstinentiæ, mortificent, eamque in servitutem redigant; quarum fuit extra Adventum, & Quadragesimam ab esu carnium abstineant: in mensa sobrie refectionem sumant, ac eam ante cibum benedicant, & in ipsa lectioni attendant. Postea Deo gratias agant: habitum monasticum fecundum regulam semper deferant, nec unquam habitus faculares recreationis, vel quavis alia causa induantur, vestibus, & fodalitiis contra jura non utantur: faciem faciei non pingant, capillaturam non ornent, eamque tonsam semper habeant, annulos non fuperoiæ, sed caritatis, signo, immodesti pretii, bendicæ, digito non gestent: Canes non nutriant: In altari vel facrario non manideant, alii cui non detrahant, aut quemquam afficiant convitiis, murmurationibus, & fussurationibus non delectentur, otio non inserviant: in cachinnos non prorumpant, curiosa non audiant, secretas conversationes, & confabulationes evitent, verbositati & loquacitati non studeant, fabulas non narrent, choreas & cantilenas non ducant, tripudia non faciant: clamoribus non obstrepant, querulæque minime fe exhibeant; fed tempore, nili de abbatissæ licentia filentium, fervent, ac in omnibus diligentiam, fobertiam, pietatem, religionem, modestiam, manfuetudinem, obedientiam, patientiam, prudentiam, & gravitatem oftendant, ac ita fe gerant, ut cum fponfus adventet, Virgines, vigilatoes eas inveniat.

CAP. I.

De clericis, atque laicis pro causa spirituali, coram judice laico non conveniendis.

Ad tollendam audaciam eorum qui falcem in meffem alienam ponere non verentur, fub excommunicationis ac aliis a pare inducta poenis mandamus, ne quifquam deinceps audeat clericum coram laico judice convenire, adsumque judiciarium facere: in quas etiam volumus incidere ipsos judices, patientes tale judicium coram eis agitari.

Ex bull. Cœnæ Domini cap. 13. §9.

CAP. I.

De consilium, alienique rebus ecclesiasticis & prefunt.

Tanta tempore hoc inolevit inclemencia & infelicitas, ut Dei ministri, qui a laicis protegi, honorari, & quiete alii deberent, omnibus fere deprimantur; dedecorentur, atque depauperentur, & cum cenfus, & alia, quæ ex de jure debentur, petunt, variis modis atque injuriis afficiantur, perque diversa tribunalia non sine maximo Dei contemptu & ordinis confusione pertrahuntur, litibusque immortalibus & calumniis fatigantur; adeoque propter cenfus modicissimos, & expeditissimos gravitatem, vel propter partis potentiam, vel etiam propter justitiæ administrandæ difficultatem in perpetuum ecclesiæ præjudicium lici cedere eis neccfle fit; cui rei providere (quantum in Deo pollumus) cupientes, omnes judices hortamur ac rogamus, ut omnibus & singulis, ac aliis ab eis cauſam habentibus, qua convenit charitate, justitiæ complementum ministrare velint, ne propter hoc fub excommunicationis poena mandamus, ut infra quindecim dierum terminum poft condemnationem fententiam, clericis, religiosis, monialibus, omnibusque perfonis ecclesiasticis, & plorum locorum administratoribus integras expensas cum principali perfolvant. In quam etiam censuram incidere volumus, qui eos minis aut injuriis perterrere contendunt, ne eorum jura exportuent, ac etiam qui cenfus per bonnium eis folvere contempserint, vel usurpare præsumpserint.

CAP. I.

De decimis.

Tanta præterea auri, & facultatum augendarum cupiditate ferunt, feu potius rabies, ut plerique non modo humana, verum etiam divina contemnere non erubescant; quapropter hac infana aviditate & amore inflammati, decimas, tam per facros canones, quam per jus divinum Deo debitas fubtrahunt vel impediunt; ad quorum infanam mendemdam nos facrofancto concilio

ANNO CHRISTI 1597.

Tridentino inhærentes ſub excommunicationis cenſura mandamus omnibus his, qui eas de jure ſolvere tenentur, ut ipſas non ſolum in poſterum, ſed etiam pro præteritis integras perſolvant, mandamuſque, ut epiſcopi, populis per conciones atores, parochos, & confeſſarios ad eas ſolvendas inducti, hortarique frequenter curent; idque facere recuſantes ex Clementis conſtitutione excommunicent.

Clem. cap. de dec.

CAP. II.

Et quia perplures inveniuntur parochiæ, quarum ita exigui ſunt redditus, ut vix pro oleo & cera emenda ſufficere valeant, nec quid vel ſaltem modicum pro parochorum victu remaneat, adeo quod ut viduæ, alundæ quoque, ecclæſiæ inſervire deqeant, volumus ideo, ubi ordinariis expedire videbitur, omnes prædia, vel alia inter parochiarum limites poſſidentes, ad ſubveniendum rectoribus pro decimarum ſolutione, etiamſi eas nunquam ſolvere conſueverint, authoritate ejuſdem decreti ſacroſanctæ concilii Tridentini cogi poſſe pro ea quantitate ab modo, & forma, quæ ipſis ordinariis ſtatuta fuerit, a quibus pertinaciter ſolvere recuſantes excommunicentur, aliique juris, & arbitrii poenis plectantur; & ubi non ſunt prædia, quod decimæ ſolvi nequeant, cogatur parochiani ſub eiſdem poenis ad earum parocho ſubvenitendum.

Seſſ. 25. c. 13.

Seſſ. 25. c. 21.

CAP. I.

De excommunicationibus, & excommunicatis.

Cum gladius excommunicationis eccleſiæ diſciplinæ nervus eſſe comprobetur, & ad continendos in officio ſuo populos valde facere dignoſcitur, ut ſeorſim dictis & cauendus eſſe dem populis, uti eſt, ſemper appareat, ſobrie ac magna circumſpectione exercendus eſt, cum experientia doceat, ſi tenere leviuſque ex reus incutiatur, magis contemnitur, quam ſalutem, horum, ne ordinarii aberrent, in eo exercendo, ſervent formam a ſacroſancto concilio Trident. præſcriptam.

Seſſ. 25. c. 3. de ref.

CAP. II.

In judicialibus cauſis, ubi alia via aliſque juridicis remediis ſubvenire poterit a cenſuris eccleſiaſticis, quoad ejus fieri poterit, epiſcopi abſtineant, non ſpe lucri temporalis, aut favore magnatum adducantur; nec ad eas infligendas quinquam lupellatur. Cum autem ad manifeſtandum furto ſublatum, vel quovis alio modo perditas res, excommunicationis remedium crit adhibendum, non aliter eo uti licebit, quam arbitrata prius rei magnitudine, & cauſa diligenter atque matura per epiſcopum examinata.

CAP. III.

Monitiones vero quæ ad finem revelationis fiunt non concedantur, nili pro dejectionum & ſubtractarum rerum reſtitutione, fine illarum, & illas ſubtrahentium revelatione, & ad inſtantiam eorum damnatarum, quorum civiliter intereſt, & ab eis accepto juramento de rebus perditis.

ANNO CHRISTI 1597.

CAP. IV.

Ne autem in excommunicationem propter ignorantiam, vel obſervationem concertum in bullis ſummorum pontificum incidant Chriſtifideles, non omittant epiſcopi bullas apoſtolicas, in quarum ſyndales conſtitutiones, tam in præteritum emanatas, quam in quibus excommunicationis cenſura imponitur, opportunis temporibus, populis publicari faceres, ut iis promptius parere, poenaſque in eis contentas evitare ſciant, & valeant.

CAP. V.

Excommunicatos ab ingreſſu eccleſiæ, a Sacramentis, & a communione fideliam, donec reſipuerint ſeri membra putrida reſecari, arcerique manent epiſcopi, monentes omnes, ne cum eis præter in caſibus in quibus a jure permiſſum eſt) uſum ſeu conſuetudinem aliquam habeant. Excommunicati vero, qui eccleſiam ingredi auſi fuerint & cœtui fidelium ſe immiſcere præſumpſerint, aut alii, qui cum eis familiaritatem, vel interdictum particularibus (poteſt excellatibus monitionibus, habere veriti non fuerint, & per annum in ea perſeverave rint, graviter ab ordinario puniantur, in eoſque uti de hæreticis ſuſpectos procedi poſſit.

CAP. I.

De hoſpitalibus.

Hoſpitalia qui poſſident, etiamſi in commendam retinent, exiſtentem hoſpitalitatem non diminutam juxta eorum fundatorum conſtituta, dimiſſam vero ſub excommunicationis aliiſque ab epiſcopis auctoritate ſacroſanctæ concilii Tridentini imponendis poenis reſtituant. Ubi autem hoſpitalitas ſervari non poteſt, eorum bona in alium non diſſimilem alium pium ex ejusdem ſacroſancti concilii Tridentini decreto convertant epiſcopi.

Seſſ. 25. c. 8. de reform.

CAP. II.

Hoſpitalium bonis adminiſtrandis nemo ære alieno gravatus præficiatur, neque notoris criminibus maculatus; ſed ille tantum qui uti Deum timeat, ac rebus ſamilliaribus propriis bene conſulens ab epiſcopo ſuo comprobatus fuerit, eidemque quotannis rationem ſuæ adminiſtrationis fideliter reddere promiſerit, ac efficaciter compellatur ſub poenis ſecundum ordinarii arbitrium infligendis; apud quem hoſpitalibus præficiendi ſe fideliter, accuratoque hoc munus exercutores curent, quod ſi deinde male adminiſtrare deprehendi fuerint, poena tanto ſcelere digna afficiantur.

ANNO CHRISTI 1597.

CAP. III.

Hoſpitalarii munus ſuum pie exequantur, nihil ab hoſpitalitatis gratia accipiant, convaleſcentes, antequam vires recuperint, non dimittant; bona ſe habentes non retineant: circulatores, tibulatores, blaſphemos, luſores, lenones, meretrices, & id genus hominum (extra neceſſitatis caſum & inconſulto epiſcopo) non admittant. Mares a mulieribus, lecto & cubili quam maxi poterit, dividant. Peregrinorum concubinas, & ſpurios, quos ementito utero, & filiorum nomine hoſpitio convenerint ejectant, utque deſtitis afficiantur poenis, epiſcopis deferant: expoſitos, & orphanos Chriſtiani educentur, & cum ad debitam ætatem pervenerint, maſculos alicui arti addiſcendæ applicent; feminas vero diviis ac pudicæ dominæ ſervitio hac lege accommodent, ut cum nubilis ætatis erunt, eas dote conſtituta nuptui tradant.

CAP. V.

Providerant etiam epiſcopi, dum corporibus medicina præſto eſt, ne animarum cura negligatur: properera ſacerdotes non deſint, qui miſſas, ſaltem diebus feſtivis in loco infirmis accommodato, celebrent, & ſacramenta rite, & opportune languidis adminiſtrent, atque infirmantibus ad interitus ad animæ ſalutem neceſſaria commoneant, & charitatis officium, usque ad vitæ exitum in eos exerceant. Illorumque nomina genus, & patriam diligenter notent; defunctos vero eccleſiaſtice ſepeliatur, facris precibus adhibitis, pie, ac religioſe tumulari curent. Extraneos vero confeſſi, & ſacroſanctam Euchariſtiam ſumere recuſantes, medici conſilio accedente, expellantur plane indigni charitate hoſpitalitatis, quippe qui Dominum intra ſui cordis hoſpitium recipere nolunt.

CAP. VI.

Curent autem locorum ordinarii, quod parentes; qui infantes poſſunt alere, non exponant, nec in hoſpitali alendos relinquant, ſub poenis arbitrio ordinarii infligendis, proinde compellantur eos recipere, & pro expenſis factis pretium debitum ſolvere, & confeſſarii in foro conſcientiæ illos non abſolvant, nili condignum pretium pro educatione ſuorum filiorum obtulerint.

CAP. I.

De confraternitatibus, & ſodalitatibus laicorum.

Confraternitates quas auctoritate ereſtæ ſint, quemque confratres in ſchola oratdi modum teneant; & an miſſis, & aliis ex pia alicujus diſpoſitione injunctis ſatisfaciant, & proceſſionibus interſint, videant epiſcopi, ſtatura ſi quæ habeant, vel capitula examinenti, rationabilia approbent, ſuperſtitioſa etiam jurata tollant, colque a juramento abſolvant; reddius quos & quales ſint, & quomodo diſtribuantur perquirant. Eleemoſynas in reparatione eccleſiæ convertiſ faciant, ac aliis piis uſibus applicent; comiſſiones & chorea ex locis honeſtis ſeriis ſolitas penitus prohibeant, ſibique ipſis ad normam ſacroſancti concilii Tridentini in ſingulos annos de adminiſtratis rationem reddi jubeant, ac novas confraternitates, vel ſodalitates erigi ſine eorum aſſenſu non permittant; & ſic erectarum adminiſtrationem, donec aſſenſum præſtum obtinuerint, ſub excommunicationis poena interdicant: debitores confraternitatis officium habere prohibeant; qui autem fuit officialis per annum, ſi fuerit confirmatus per annum ſequentem adminiſtrare non poſſit, niſi priores anni rationem reddiderit, & reſtæ adhibitationis fidem reportaverit.

CAP. II.

Ne autem ferus & humani generis imanis hoſtis, inter bonum triticum zizania de more ſuo diſſeminet, cum magna diligentia curent, ne recipiantur, aut in laicorum confraternitates ad magnam animarum fraudem inſiuatæ ab illicitis colloquiis, vel parum honeſtis, ſub quovis præterto ſacrarum Imperitium, cum propter temeritatem poenitus abſtineant; huic vero malo optime conſultum ac provitum, ſi aliquem regulares ex locis ſecularem in monibus probatum illis epiſcopus præfecerit, quem in rebus dubiis conſulere teneantur.

CAP. I.

De rebus eccleſiæ non alienandis.

Non ſine maximo animi noſtri mœrore, comperimus bonorum eccleſiaſticorum alienationes, abſque debitis ſolennitatibus in grave animarum contrahentium periculum facilque fidei, cauſas falſæ, ut omnes fere hujuſce provinciæ eccleſiæ in maximam incliderint pauperiatem, ut vix cum vacent, qui præſtic velint reparianeæ. Capientesque, quantum in nobis eſt, providere, ne de cetero hæ fiant, ſtatuimus ac ſub excommunicationis ſententia ipſo facto incurrenda, aliiſque juris poenis, omnibus clericis, & quibuſcumque bona eccleſiaſtica, & plorum locorum quovis titulo poſſidentibus adminiſtrantibuſque mandamus, ne imposterum dicta bona ſeu jura canones atque prædia, abſque ſedis Apoſtolicæ licentia

tia prius obtenta, & processu causeque cognitione, quod in evidentem utilitatem ecclesiæ plusque loci cedat præcedente, ac eiusdem sententia subsecuta, alienare permutare, aut alio titulo in alium transferre audeant. In quam excommunicationem voluimus eriam incidere notarius, qui hujusmodi contractus, etiam jurasto, his minime præcedentibus, receperint, quos ex tunc irritos & nullos & canonibus & Apostolicis decretis repugnantes esse declaramus: locationes propterea ultra triennium & contra canones, & decretum sacrosancti concilii Tridentini factas pariter annullamus.

ANNO CHRISTI 1597.

Sess. 25. c. 11. de refor.

CAP. I.

De decretis præsentibus publicandis, atque observandis.

Et quia frustratorium esset decreta condere, nisi ad omnium notitiam observanda deducerentur, ac etiam executioni demandarentur; ideo quæ de reverendissimorum nostrorum coepiscoporum consilio, & assensu definita, atque statuta sunt publicari, & ab omnibus tam laicis, quam ecclesiasticis personis in virtute sanctæ obedientiæ, ac sub aliis arbitrariis pœnis inviolabiliter observari mandamus atque præcipimus, quacunque consuetudine, vel diuturnitate non obstante.

CAP. II.

Cum in hac provincia cathedrales ecclesiæ ita angustæ, ac tenuis redditus sunt, ut dignitas episcopalis ab archidiaconis minime conservari possit, sed quotidie propter populi contemptum magis vilescat, decretis sacrosancti concilii Tridentini parentes rationem, qua episcoporum mendicitati modeste consuli possit, invimus, eamque nomine Synodi ad sanctissimum D. N. referendam fore curabit Metropolitanus, qui beatitudinem suam humiliter supplicabit, ut ecclesiarum, & episcoporum cognita egestate, de earum conditione & prudentia providere dignetur.

Decretum generale.

Denique non solum omnia, & singula, quæ in his decretis comprehensa sunt, sed omnia alia quæcunque tam a sacris canonibus, quam a generalibus quibuscunque conciliis, præsertim a sacrosancta Tridentina synodo lata & definita sunt, sive dogmata sive reformationem & morum correctionem respiciant, plane atque integre ab omnibus cuuvisdialibus episcopis, abbatibus, capitulis, & aliis ecclesiasticis personis, quæ vel per se vel per eorum idoneos procuratores interfuerunt aut interesse debuerunt, ac etiam laicis quibuscunque, quo ad eos attinet, servari debere decernimus & mandamus, salvis tamen omnibus constitutionibus ecclesiarum archidiaconi & laudabilibus; injungentes episcopis, ut hæc ipsa decreta post sex mensium spatium in eorum civitatibus & diœcesibus publicari & ab omnibus observari curent. Decernentes etiam omnes, & singulas admonitiones, statuta, decreta, mandata in hac synodo facta, ordinata, & gesta, ac eorum promulgationem, ita omnes & singulos quos tangit afficere, ac si personaliter, & singulariter singulis ipsa notificata & intimata fuissent, eadem notificamus, quod si quidquam contra admiserint, pœnis ac multis in eis constitutis & aliis episcoporum arbitrio imponendis constringentur. Quæcunque vero in hac Metropolitana synodo acta, decretaque fuere, omni (qua decet) humilitate, reverentia, & obedientia, prudentiæ judicio, & authoritati SS. domini nostri papæ, atque sanctæ sedis apostolicæ constitutioni, & confirmationi supponimus.

ANNO CHRISTI 1597.

Julius archiep. Amalph.

Ego Jo. L. episcopus Literensis consentiens subscripsi.

Ego Don Florianus ex can. reg. Lateranen. episc. Scalen. consentiens subscripsi.

Ego Thomas episcopus Minorensis.

FINIS.